

שבוע פרשת אמור

(25 April – 1 May)

י"ג – י"ט אייר תשפ"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְאָמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲגֹךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלֹום:**

וְשִׁמּוֹ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵין אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבָתָּה אַתָּה יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לִבְּךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֻוֶּה
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבִינִי וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֻוֶּה
אַתָּה הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כָּכָל
לִבְבְּכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקָשׁ, וְאֶסְפַּתְי דִּגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׁבְךָ
לְבִהְמֶתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתְם וּעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִף יי בָּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתְם מִתְּרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתְם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֻתְם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִדְּבוּ יְמִיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדָרְתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתְּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מִקַּבֵּל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָּה לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יִדְּוּ לְשִׁמְךָ וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם מבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מותרו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו ויהפך ל"חרד ובית של צדקה".

קב.

ויכוח על אותן המדברים לשון הרע והיאך הורגת אף במקום רחוק יותר מכלי זיין:

רְתָמִים: ה אֹיְהִי לִי כִי־גִרְתִּי מִשָּׁד שְׁכֻנָּתִי
עַם־אֹהֲלֵי קָדָר: ו רַבַּת שְׁכֻנַּה־לָּהּ נִפְשִׁי עִם
שׁוֹנֵא שָׁלוֹם: ז אֲנִי־שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הַמָּה
לְמַלְחָמָה:

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל־יְהוָה בְּצִרְתָּהּ לִי
קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי: ב יְהוָה הִצִּילָה נַפְשִׁי מִשָּׁפַת־
שֶׁקֶר מִלְשׁוֹן רְמִיָּה: ג מִה־יָתֵן לִי וּמִה־יָסִיף לִי
לְשׁוֹן רְמִיָּה: ד חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם גִּחְלִי

קבא.

היאך יש מעלה בגן עדן התחתון ומשם עולה לגן עדן העליון והיאך הקב"ה משגיח:

יְהוָה צִלְּךָ עַל־יָד יְמִינֶךָ: ו יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־
יַכְכָּה וַיִּרַח בְּלִילָהּ: ז יְהוָה יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל־רָע
יִשְׁמֹר אֶת־נַפְשֶׁךָ: ח יְהוָה יִשְׁמַר־צִאֲתֶךָ וּבֹאֲךָ
מִמָּוֶתָה וְעַד־עוֹלָם:

א שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֲשָׁא עֲיִנֵי אֶל־הַהָרִים מֵאֵן
יָבֹא עֲזָרִי: ב עֲזָרִי מֵעַם יְהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
ג אֶל־יָתֵן לַמּוֹט רִגְלֶךָ אֶל־יָנוֹם שְׁמֶרְךָ: ד הִנֵּה
לֹא־יָנוֹם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: ה יְהוָה שְׁמֶרְךָ

סוף זמן קידוש לבנה: יום שני בערב, י"ד אייר

אגרות קודש

ב"ה, ל"ג בעומר, ה'תשכ"ד

ברוקלין, נ.י.

הנהלת בית הספר והסמנריון "בית רבקה"

יערש, צרפת

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה על דבר תיקון ספר זכרון לתומכי מוסדות האמורים, והריני גם אני משתתף בו בחפץ לב.

ואני תפלה אשר ספר זכרון זה יתאים למה שנאמר: אז נדברו יראו ה' גוי' ויכתב ספר זכרון לפניו גוי' ולחושבי שמו. שבפסוק זה כלולים ג' הלבושים של הנשמה, הן שלש דרכי הפעולה של האדם: מחשבה דיבור ומעשה.

ומעשה עיקר, שכל ענין הקשור במעשה בפועל - יש לו המשך וקיום, ועל אחת כמה וכמה בענייני טוב אמת וקדושה, שכללות ענינם היא - שהם נצחים.

ובפרט ענין הקשור בחינוך על טהרת הקדש, ועל כולנה מוסד חינוך "בית רבקה", שמטרתו לא רק לחנך בנות ישראל שתהיינה ראויות לשמן, בנות שרה רבקה רחל ולאח אשר בנו את בית ישראל, אלא הוא גם מוסד המחנך מחנכות, מחנכות באופן של גידולי פירות ופירי פירות, מוסיף והולך מוסיף ואור.

ויהי רצון שכל הנרשמים בספר זכרון זה, יעלה זכרונם ופקדונם לפני ה' לטובה לחן ולחסד ולרחמים ולחיים טובים ולשלום, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	ב) עין יעקב מסכת מועד קטן	רלט
ב) מזמורי תהלים קכ, קכא	ג	בג) מסכת יומא עם ביאורים	
ג) מאמר ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י		מדף יד עד דף כ	רמ
ה) ל"ג בעומר, ה'תש"ל	ה	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ד) שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר, ה'תש"ל	כב	כד) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	
ה) שיחת יום א' פ' קדושים, כ"ז ניסן, ה'תש"ל	לח	רסח) אדמו"ר הזקן	
ו) שיחת ל"ג בעומר, ה'תש"ל	מא	כה) שולחן ערוך הלכות שבת	
ז) לקוטי-שיחות – פרשת אמור כרך יז	מח	לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן	רסח
ח) לקוטי שיחות – פרשת אמור כרך יז	נא	כו) לקוטי תורה יוניתי בחגוי הסלע	
ט) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח		אדמו"ר הזקן	רעא
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	נו	כז) תורת חיים	
י) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אמור	נז	אדמו"ר האמצעי	רעא
יא) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת אמור	נח	כח) מאמרי הצ"צ – דרך מצותיך	
יב) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אמור	פח	אדמו"ר ה"צמח צדק"	ערב
יג) שיעורים בספר התניא (מוגה)		כט) תורת שמואל תרל"ב	
לשבוע פרשת אמור	פט	אדמו"ר מוהר"ש	רעג
יד) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אמור	קא	ל) ספר המאמרים – תרמ"ג	
טו) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	קד	אדמו"ר מוהר"ש"ב	רעג
שיעורי רמב"ם			
טז) – ג' פרקים ליום, לשבוע פרשת אמור	קז	לא) ספר המאמרים – קונטרסים	
יז) – פרק אחד ליום, לשבוע פרשת אמור	קסט	אדמו"ר מוהרי"צ	עדד
יח) – ספר המצוות, לשבוע פרשת אמור	ר	לב) ספר השיחות ה'תש"ד-ה'תש"ה בלה"ק	
יט) מסכת סוטה עם ביאורים		אדמו"ר מוהרי"צ	עדד
מדף כח עד דף לד	רב	לג) ספר הזכרונות פרק נו	ערה
כ) נביאים וכתובים		לד) אגרות קודש	
יחזקאל פרק א, עזרא פרק ה	רל	אדמו"ר מוהרי"צ	רעו
כא) משניות – מסכת פרה		לה) חומש לקריאה בציבור	רעז
ביאור קהתי	רלב	לו) קריאת התורה למנחת שבת-קודש	רפד
כא) משניות – מסכת פרה		לז) ביאורים לפרקי אבות פרק ד	רפה
כא) משניות – מסכת פרה		לח) לוח זמנים לשבוע פרשת אמור	רפו
כא) משניות – מסכת פרה		לט) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	רפז

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

מְשִׁיחָא, ופירש ב'מתנות כהונה': "אם ירצה אברהם למיקרב, לסבול
בזכותו את הדורות כולם שעברו מאיתו עד הדור שאנוכי בקרב, אני אקרבנו
שוב ואסבלם עד מלך המשיח" (ועל דרך זה בפירוש 'עץ יוסף': "הרשעים
החוטאים הרחוקים מהקדוש-ברוך-הוא בפשעיהם, יפטרם ויקרבהם לה' ויצילם
מעונשי עולם הבא, כל הדורות שעברו

מזמנו עד הדור שאני בקרב, אני
אקרבנו שוב עד מלך המשיח") וְאֵין
לָא בְּעֵי ואם אברהם לא ירצה

יִצְטָרֵף אַחֵיהּ הַשִּׁילוּנִי עָמִי
וְאֵנָּה מְקַרְבִּין מִן אַבְרָהָם עַד
מְלָכָא מְשִׁיחָא ואנחנו (רבי שמעון

בר יוחאי ואחיה השילוני) נקרב
מאברהם עד מלך המשיח, שְׁפָל
עֲנִינִים אֵלֹו שהם שבחים מופלגים

על רבי שמעון בר יוחאי לֹא מְצִינוּ
בְּשָׂאָר תַּנְאִים מְלָכָא רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי וצריך להבין

את עניינו של יום ל"ג בעומר ואת
עניינו של רבי שמעון בר יוחאי בכלל.
(ב) וּמְבָאָר אַדְמוּר' ה'צמח צדק'

בְּמַאמְרֵי⁷ דיבור המתחיל 'להבין
ענין הילולא דרשב"י שבספר 'אור
התורה', שֵׁשׁ לְהַקְדִּים ולבאר

תחילה עֲנִין התוכן הפנימי של
הכתוב בנבואת זכריה מְהֻלָּכִים בֵּין
הַעוֹמְדִים⁸ (כנאמר שם: "ויעד

מלאך ה' ביהושע [הכהן הגדול] לאמר,
כה אמר ה' צבאות, אם בדרכי תלך
ואם את משמרתי תשמור וגם אתה

תדין את ביתי וגם תשמור את חצרי
ונתתי לך מהלכים בין העומדים
האלה"). פִּי, עֲנִין הַהִילוּף

קָשׁוּר עִם עֲנִין הַהִילוּלָא,
חתונה, קְמָאָר רַז"ל⁹ בגמרא
האי עֲלָמָא דְאֶזְלִינָן מִיָּנִיָּה

העולם הזה שאנחנו הולכים ממנו כְּפִי הִילוּלָא דְמָיָא, דומה לחתונה,

לְהַבִּין עֲנִין התוכן הפנימי של הִילוּלָא יום שמחתו דְרַבִּי שְׁמַעוֹן
בֶּר יוֹחָאי¹, ל"ג בעומר, הֵן פְּלָלוּת עֲנִין הַהִילוּלָא, התוכן הכללי
של המושג 'הילולא' שבו נקרא יום ההסתלקות שְׁזָהוּ המושג 'הילולא' לֹא
רַק עֲנִין שֶׁל שְׁמַחָה סתם, שמחה רגילה, אֲלָא שְׁמַחָה גְדוֹלָה

בְּיוֹתֵר שְׁהִיא שמחה בְּדוּגְמַת
שְׁמַחַת חַתוּנָּה, פְּלִשׁוֹן
הַפְּתוּכָה² ב'שיר השירים' "צאינה

וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה
שעטרה לו אמור" בְּיוֹם חַתוּנָּתוֹ
"ביום שמחת לבו", ומלשון הכתוב

מוכן שמדובר בשמחה גדולה ביותר
לְבַנוֹסָף להבנת העניין הכללי של
ה'הילולא' יש להבין הֵן הָעֲנִין

הַמְּיוֹחֵד שֶׁל הִילוּלָא דְרַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי, נִשְׁמָה
בְּגוֹף שֶׁל צָדִיק, וּבֵין
הַצְדִּיקִים גּוֹפָא עֲצָמָה גְדוֹלָה

מְעַלְתוֹ של רבי שמעון בר יוחאי
בְּיוֹתֵר, יותר משאר הצדיקים
כְּדָאִיתָא כְּמוֹבא בִּירוּשְׁלָמִי³

שְׂרָפִי עֲקִיבָא רבו של רבי שמעון
בר יוחאי אָמַר עָלָיו דִּיךְ שְׁאֵנִי
וּבּוֹרְאָךְ מְפִירִים כּוֹחֶךְ, כלומר,

כוחו וגדולתו גדולים מאוד ויודעים רק
לרבו ולבוראו, הקדוש-ברוך-הוא
וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי עֲצָמוֹ

אָמַר על עצמו רְאִיתִי בְּנִי עֲלִיָּה
וְהֵן מוֹעֲטִין כּוֹ⁴, וְעַד שְׁאֵם
חַד הוּא אִם יֵשׁ בֶּן עֲלִיָּה אֶחָד

אֵנָּה הוּא⁵ אני הוא, וְגַם אָמַר
רבי שמעון בר יוחאי עוד על עצמו
יָכוֹל אֲנִי לְפָטוֹר אֶת כָּל

הָעוֹלָם כּוֹלוֹ מִן הַדִּין מִיּוֹם
שְׁנִבְרָאתִי עַד עֲתָה כּוֹ⁴, וְכֵן
אָמַר⁶ אִי בְּעֵי אַבְרָהָם

לְמַקְרְבִי מִן גְּבִיָּה וְעַד גְּבִי וְאֵנָּה מְקָרֵב מְגַבִּי עַד מְלָכָא

בס"ד. ל"ג בעומר, ה'תש"ל

(הנחה בלתי מוגה)

לְהַבִּין עֲנִין הִילוּלָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי¹,

הֵן פְּלָלוּת עֲנִין הַהִילוּלָא, שְׁזָהוּ לֹא רַק

עֲנִין שֶׁל שְׁמַחָה, אֲלָא שְׁמַחָה גְדוֹלָה בְּיוֹתֵר
שְׁהִיא בְּדוּגְמַת שְׁמַחַת חַתוּנָּה, פְּלִשׁוֹן הַפְּתוּכָה²

בְּיוֹם חַתוּנָּתוֹ, וְהֵן הָעֲנִין הַמְּיוֹחֵד שֶׁל הִילוּלָא
דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי, נִשְׁמָה בְּגוֹף שֶׁל צָדִיק,
וּבֵין הַצְדִּיקִים גּוֹפָא גְדוֹלָה מְעַלְתוֹ בְּיוֹתֵר,

כְּדָאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי³ שְׂרָפִי עֲקִיבָא אָמַר עָלָיו דִּיךְ
שְׁאֵנִי וּבּוֹרְאָךְ מְפִירִים כּוֹחֶךְ, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר
יוֹחָאי עֲצָמוֹ אָמַר רְאִיתִי בְּנִי עֲלִיָּה וְהֵן מוֹעֲטִין

כּוֹ⁴, וְעַד שְׁאֵם חַד הוּא אֵנָּה הוּא⁵, וְגַם אָמַר
יָכוֹל אֲנִי לְפָטוֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ מִן הַדִּין
מִיּוֹם שְׁנִבְרָאתִי עַד עֲתָה כּוֹ⁴, וְכֵן אָמַר⁶ אִי בְּעֵי

אַבְרָהָם לְמַקְרְבִי מִן גְּבִיָּה וְעַד גְּבִי וְאֵנָּה מְקָרֵב
מְגַבִּי עַד מְלָכָא מְשִׁיחָא, וְאֵין לָא בְּעֵי יִצְטָרֵף
אַחֵיהּ הַשִּׁילוּנִי עָמִי וְאֵנָּה מְקַרְבִּין מִן אַבְרָהָם עַד

מְלָכָא מְשִׁיחָא, שְׁפָל עֲנִינִים אֵלֹו לֹא מְצִינוּ
בְּשָׂאָר תַּנְאִים מְלָכָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי.

(ב) וּמְבָאָר בְּמַאמְרֵי, שֵׁשׁ לְהַקְדִּים עֲנִין
מְהֻלָּכִים בֵּין הַעוֹמְדִים⁸, פִּי, עֲנִין

הַהִילוּף קָשׁוּר עִם עֲנִין הַהִילוּלָא, כְּמַאמְרֵי רַז"ל⁹
האי עֲלָמָא דְאֶזְלִינָן מִיָּנִיָּה כְּפִי הִילוּלָא דְמָיָא,

העולם הזה שאנחנו הולכים ממנו כְּפִי הִילוּלָא דְמָיָא, דומה לחתונה,

(1) ראה זהר ח"ג (אדרא זוטא) רצא, סע"א. רצו, ב. זהר ח"א ריח, סע"א. (2) שה"ש ג, יא. וראה זח"א שם. (3) סנהדרין פ"א ה"ה. (4) סוכה מה, ב. (5) ב"ר פל"ה, ב. זח"א רנה, סע"א. (6) ב"ר שם. (7) ד"ה להבין לשון הילולא דרשב"י באוה"ת ענינים ע' ריח ואילך* (הגהות לד"ה הנ"ל במאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קא ואילך). וראה גם ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרסו ואילך. תרנ"ד (ספר המאמרים תרנ"ד ע' רסא ואילך). תשי"ט (ספר המאמרים תשי"ט ע' קפז ואילך). ד"ה פדה בשלום תשמ"ו פ"ה ואילך (תורת מנחם ספר המאמרים כסלו ע' סא ואילך). (8) זכרי' ג, ז. (9) עירובין נד, א.

(* ראה בהשיחה ס"ג (תורת מנחם התוועדויות ח"ס ע' 237 ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ופירש רש"י: "היום ישנו ולמחר איננו, דומה לחופה שהולכת מהר", הרי
2 שיש קשר בין הליכה (דאולנין מנייה) לחתונה ('הילולא') והסיבה הפנימית
3 לשיכוח של הילולא לחתונה היא לפי שאמיתית ענין ההילולא הוא
4 עליה שלא בערך הליכה אמיתית ממזב ומקום מסויים למזב ומקום
5 אחר היא כאשר מדובר בעלייה ללא
6 כל יחס והשוואה למזב הקודם (כי אם
7 לא מתעלים בעלייה לאין שיעור, עדיין
8 קשורים, לפחות במידה מסויימת,
9 למזב ולמקום הקודם) והליכה אמיתית
10 היא כאשר העלייה היא עד אין
11 סוף, וגלוי פתח האין סוף
12 האלוקי למטה בעולם הזה הוא
13 בענין ההילולא כי החתונה היא
14 כדי שתהיה לידה, וההולדה היא בכוח
15 האין סוף. וזהו גם החידוש
16 דל"ג בעומר, כפי שיתבאר
17 לקמן (סעיף ז'), וכפי שממשיך
18 ומבאר.
19 והענין בזה, דמה שכתוב
20 בספר זכריה הנזכר לעיל ונתתי לך
21 מהלכים בין העומדים
22 האלה, קאי מכון על נשמות
23 שנקראות 'מהלכים' ומלאכים
24 שנקראים 'עומדים'. דהנה,
25 מלאכים נקראים בשם
26 עומדים¹⁰, כמו בכתוב בישיעה
27 שרפים עומדים ממעל לו' וטעם
28 הדבר שהמלאכים נקראים 'עומדים',
29 כי המלאך עם חיותו מציאות
30 ורחיית יש לו גוף רוחני
31 ונפש¹¹, וכיון שהגוף שלו
32 הוא במדה וגבול יש לו הגבלה
33 של גודל והגדרה מסויימת (מהלך)
34 חמש מאות שנה¹², או
35 שלישו של עולם, שנאמר¹³
36 בדניאל שראה במראה הנבואה מלאך
37 בדמות של "איש אחד לבוש בדים ומתניו חגורים בכתם אופז" וגו' ונתו
38 בתרשיש¹⁴, ואת המילה 'תרשיש' פירשו חכמינו ז"ל במדרש תרי
39 שישי¹⁵, שתי שישיות שהם שליש ומכאן שגודלו של המלאך שראה דניאל
40 היה כשליש העולם, ואנחנו מדובר במידה גדולה מאוד, אבל למדים מכאן
41 שגוף המלאכים מוגבל, וכיון שהגוף מוגבל, הרי מוכן שגם נפש
42 ונשמת המלאך היא באופן של מדידה והגבלה, מאחר

43 שהנפש והגוף של המלאכים הם ביחס ובהתאמה זה לזה, כפי, אופן יצירת
44 המלאכים על ידי הקדוש-ברוך-הוא אינה כמו אופן יצירת האדם
45 שנאמר בו¹⁶ באדם וייער ה' אלקים את הגוף של האדם עפר
46 מן האדמה (ואחר כך לאחר שנברא גוף ללא רוח חיים) ויפח
47 הקדוש-ברוך-הוא באפיו נשמת
48 חיים ונתן בגופו נשמה, שזהו
49 חיבור של בחינת דומם הגוף
50 ללא נשמה עם בחינת מדבר אדם
51 עם יכולת דיבור שבאה מהנשמה
52 (שאין בערך זה לזה ובין
53 'דומם' ל'מדבר' יש פער ורחוק ערך
54 ללא כל יחס והשוואה ביניהם), מה
55 שאין בן אופן היצירה של בהמות
56 וחיות, ועל דרך זה גם
57 מלאכים, שנקראים בלשון
58 הקודש בשם בהמות וחיות¹⁷
59 (וכדברי אדמו"ר הזקן בספר התניא:
60 "... נקראים המלאכים בשם חיות
61 ובהמות כדכתיב ופני אריה אל הימין
62 וגו' ופני שור מהשמאל וגו' לפי שאינם
63 בעלי בחירה, ויראתם ואהבתם היא
64 טבעית להם... ולכן מעלת הצדיקים
65 גדולה מהם"), שאצלם אצל החיות
66 והבהמות הנפש והנשמה היא
67 בערך ביחס ובהתאמה עם הגוף,
68 כמבואר בתורה אור¹⁸
69 לאדמו"ר הזקן (ובדרושים מאמרי
70 חסידות שלאחר זה¹⁹ של
71 האדמו"רים בדורות הבאים) שטעם
72 זה הבהמות והחיות נבראו כך
73 שמלכתחילה הייתה בגופם נפש חיה,
74 ואילו האדם נברא תחילה כגוף ללא
75 נשמה ואחר כך נתן בו הקדוש-ברוך-
76 הוא נשמה, כאמור לעיל. ומזה
77 שגוף המלאכים מוגבל ויש יחס וערך
78 והתאמה בין הגוף לנשמה מוכן,
79 שגם נפש ונשמת המלאכים היא באופן של מדידה
80 והגבלה. ולכן הנה כל משה עבודתם של המלאכים,
81 גם אם היא נמשכת הרבה נקראת בשם עמידה, כי, אף על פי
82 שיש להם למלאכים עליות מדרגה לדרגה (ויי גייצן און גייצן
83 הם הולכים והולכים) ואינם נמצאים תמיד באותו מצב ובאותה דרגה, ומה
84 גם שכל ענין העבודה הוא ענין של

(10) ראה תו"א וישב ל, א. אוה"ת חנוכה תתקיד, ב. 11) ראה לקו"ת בהר מא, ב. ספר המאמרים עור"ת ע' צח ואילך.
(12) ראה חגיגה יג, א. 13) דניאל י, ו. 14) ב"ר פס"ח, יב. וראה חולין צא, ב. 15) ראה פירוש הרש"ש לב"ר שם.
(16) בראשית ב, ז. 17) ראה תניא רפ"ט. 18) בראשית ג, ד ואילך. 19) אוה"ת בראשית ח"ו תתרנא, א ואילך. ספר המאמרים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

היא גם כן נכרא (דאף שזהו ההגדרה של הנשמה בתור 'נכרא' היא 43
כפי שאלקות נעשה נכרא²¹, כפי שהאלקות עצמה באה כנכרא, ולא 44
כנכרא נפרד מכל מקום הרי זה הנשמות בבחינת נכרא), ועד כדי 45
כך הנשמות הם 'נכרא' שאפילו המלאכים שנקראים 46
האצילות (העולם הראשון והנעלה 47
ביותר מבין ארבעת העולמות הכלליים 48
אצילות-בריאה-יצירה-עשיה) שהן 49
נשמות גבוהות ונעלות ביותר אינם 50
כמו פלים דאצילות שבהם 51
יש התלבשות האור בהפלי, 52
כמבואר בתורת הסוד, האור האלוני 53
היורד ונמשך בסדר השתלשלות' בא 54
דרך של אורות (גילוי והשפעה 55
והמשכה) המתלבשים בכלים (שנועדו 56
להגביל את האור ולתת לו 'ציור' 57
מסויים) ובכלים שבעולם האצילות יש 58
התלבשות של האורות דאצילות, היינו 59
שהאורות נרגשים ומאירים בכלים 60
והכלים מאוחדים עם האורות מה 61
שאין כן בנשמות שהם 62
באופן של הבדלה מהאור 63
שמחיה ומחיה אותם והאור 64
המחיה אותם לא מאחד איתם אלא 65
נבדל ונפרד מהם (פמבואר 66
באגרת הקודש²² שם מוסבר 67
בהרחבה עניין הביטול לאלקות בעולם 68
האצילות, ובין הדברים נאמר אודות 69
הכלים של עשר הספירות שבאצילות 70
'נתלבש אור איך-סוף בכלים דעשר 71
ספירות דאצילות ומתייחד בתוכן 72
בתכלית היחוד עד דאיהו וגרמוהי חד' 73
[הוא, הקודש-ברוך-הוא בעצמו 74
והכלים דבר אחד]). ואם כן, איך אפשר לומר שהנשמה שהיא 75
'נכרא' הנבדל מהאור המחיה אותה היא בבחינת מהלך, שזהו 76
העדר ההגבלה בשונה מעלייה יחסית והדרגתית שהיא עניין מוגבל, ואיך 77
אפשר לומר שבנשמות שהן 'נכרא' יש העדר הגבלה הרי אפילו פלים 78
דאצילות שכאמור בטלים לאין-סוף ומאוחדים איתו באופן שלא קיים 79
בנשמות הם במדידה והגבלה, וכמאמר²³ ה'ספר יצירה' שמספר 80
הספירות, שהן אורות בכלים, הוא עשר דווקא ולא תשע היינו לא פחות 81
מעשר עשר ולא אחד עשר היינו לא יותר מעשר, והמספר המדויק 82
הוא כמובן ביטוי להגבלה, ועל אחת כמה וכמה ואם הכלים של 84

עליה, מכל מקום, הרי זה רק עליה שהיא בערך יחסית אל 1
הדרגה שקדמה לה, היינו, שכל העליות הם בדרגה אחת 2
(לפי ערך) כלומר, בכללות המלאכים נמצאים תמיד באותה דרגה אלא 3
באותה דרגה עצמה הם מתעלים. ועד שאפילו המלאכים שנקראים 4
בשם שרפים, על שם 5
שנשרפים בעבודתם²⁰, שריפה 6
במובן של כיליון והרי ענין 7
השריפה הוא לכאורה ביטול 8
המציאות (וכמבואר ב'לקוטי תורה' 9
פרשת פינחס: "וזהו [שנאמר 10
בברכות] לחמי לאישי, פירוש לאישי 11
לאש שלי ששורפים ובערים אלי 12
דהיינו השרפים שהם בחינת יקר יקוד 13
אש בוערה בלבם תמיד בתשוקה 14
גדולה ונפלאה ובאהבה עזה כרשפי 15
אש להיבטל ולהיכיל באור איך-סוף 16
ברוך-הוא מחמת השגתם הגדולה... 17
והקרבן נעשה להם בחינת לחם... כמו 18
בחינת לחם המתעכל במעי האדם 19
ונעשה כבשר ודם האדם ממש עד 20
שנעשה לו מזון ומוסיף לו כוח וחיות. 21
כך הקרבן מתעכל ונכלל בחיות 22
ושרפים עד שנעשה להם מזון ומוסיף 23
כוח וחיות בשרפים (העולמות) 24
ולכאורה המשך העבודה לאחר ביטול 25
המציאות הקודמת הוא אכן התעלות 26
אמיתית, לא רק יחסית לדרגה 27
הקודמת, אמנם, לאמיתו של דבר, גם 28
עבודת ה' של ה'שרפים' נחשבת 29
עמידה ולא הילוך, כי הגה לאחרי 30
כל זה למרות ביטול המציאות הרי 31
הוא המלאך ה'שרף' עדיין באופן 32
כללי באותה הדרגה שבה היה קודם שנשרף, ואין זו עליה שלא 33
בערך שתוכל להקרא בשם הליכה במובן של עזיבה מלאה של 34
המצב הקודם למצב חדש לגמרי. מה שאין כן נשמות נקראים 35
מהלכים, כי יש בכוחם לעבוד את ה' בעלייה אמיתית ביחס למצב הקודם 36
ועל זה נאמר בנבואת זכריה הנוכרת ונתתי לך ליהושע הכהן הגדול 37
מהלכים אפשרות להתעלות בהליכה אמיתית בין העומדים האלה 38
המלאכים שאינם 'הולכים' אלא 'עומדים'. 39
אף גם לאחר שהוסבר ההבדל בין נשמות ('מהלכים') למלאכים 40
(עומדים) לכאורה צריך להבין את האמור שהנשמה היא בבחינת 41
'מהלך', שהרי הנשמה על אף שהיא מהות רוחנית רחלק אלוהה ממעל' 42

תרנ"ד ע' רנו ואילך. ועוד. (20) ראה לקו"ת פינחס עז, ד. ובכ"מ. (21) ראה ביאורו"ל לאדמו"ר האמצעי קיד, ד ואילך.
ולאדמו"ר הצ"צ ע' תקמו ואילך. (22) ס"כ (קל, א ואילך). (23) ספר יצירה פ"א מ"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הספירות דאצילות הם בהגבלה, קל וחומר נשמות שאינם אפילו
2 בדרגת כלים דאצילות (פמבואר באגרת הקודש הנ"ל)?
3 אף הענין הוא, דלכל לראש, המדידה והגבלה של נשמה
4 שבגללה היא 'נברא' היא הגבלה בעלית והוא אינו בדוגמא למדידה
5 והגבלה של מלאך שבמהותו
6 יותר מוגבל מהנשמה. דהנה,
7 מציאות המלאכים אינה
8 בעולם האצילות, כמאמר
9 הפירסם²⁴ מי נתן מלאך נוצר
10 באצילות, אלא מקומם של
11 המלאכים הוא למטה מזה,
12 בעולמות הנחותים מעולם האצילות
13 שהם עולמות בריאה יצירה
14 עשייה²⁵, החל מעולם
15 הבריאה ששם הם המלאכים
16 הנקראים שרפים, שזוהי
17 הדרגה הכי עליונה
18 במלאכים. מה שאין כן
19 נשמות, הרי יש נשמות
20 דאצילות שלמעלה מנשמות
21 דבריה, והכוונה לצדיקים גדולים
22 בדוגמת נשמת רבי שמעון
23 בר יוחאי²⁶ ונשמת משה
24 רבינו²⁷, וכמו שנתבאר
25 בכמה שיחות קדושות של
26 הרבי הרי"צ גם בנוגע לנשמת
27 רבינו הזקן²⁸, ומזה מהאמור
28 בשיחות אודות נשמתו של האדמו"ר
29 הזקן מוכן גם בנוגע לממלאי
30 מקומו, אדמו"ר חב"ד לדורותיהם
31 כל נשיא ונשיא בדורו²⁹,
32 כדברי הזוהר שבכל דור ודור יש צדיק
33 שהוא אהפשוטותא דמשה³⁰
34 התפשטות והארה של משה רבנו, ועל
35 אחת כמה וכמה צדיקים אלו
36 שענינם היה להפיץ
37 המעינות של פנימיות התורה
38 חוצה³¹, מעינות תורתו של
39 רבי שמעון בר יוחאי, הרי
40 הם צדיקים אלו בודאי נשמות
- נשמות שאינם אפילו בדרגת כלים דאצילות
(פמבואר באגרת הקודש הנ"ל).
אף הענין הוא, דלכל לראש, המדידה והגבלה
של נשמה אינו בדוגמא למדידה והגבלה
של מלאך. דהנה, מציאות המלאכים אינה
בעולם האצילות, כמאמר הפירסם²⁴ מי נתן
מלאך נוצר באצילות, אלא למטה מזה,
בעולמות בריאה יצירה עשייה²⁵, החל מעולם
הבריאה ששם הם השרפים, שזוהי הדרגה הכי
עליונה במלאכים. מה שאין כן נשמות, הרי יש
נשמות דאצילות, בדוגמת נשמת רבי שמעון בר
יוחאי²⁶ ונשמת משה רבינו²⁷, וכמו שנתבאר
בכמה שיחות קדושות גם בנוגע לנשמת רבינו
הזקן²⁸, ומזה מוכן גם בנוגע לממלאי מקומו,
כל נשיא ונשיא בדורו²⁹, אהפשוטותא דמשה³⁰,
ועל אחת כמה וכמה אלו שענינם היה להפיץ
המעינות חוצה³¹, מעינות רבי שמעון בר
יוחאי, הרי הם בודאי נשמות דאצילות, שזהו
ענין שלמעלה אפילו מהמלאכים דבריאה. ועד
שאפילו נשמות דבריאה יצירה עשייה, ואפילו
נשמות דורנו דרא דעקבתא דמשיחא, הרי
שרשם הוא בעולם האצילות, וכפי שנקבע על
ידי אנשי כנסת הגדולה שבכל יום ויום קודם
התחלת העבודה אומר כל אחד מ ישראל
בהתחלת ברכות השחר, נשמה שנתת בי טהורה
היא, שזוהי מדרגת הנשמה כפי שהיא
באצילות³² (למעלה גם מאתה בראתה). ויש
להוסיף, שהענין דנשמה שנתת בי טהורה היא
ישנו גם אפילו קודם העבודה דאמירת מודה
אני (אף שבסדר האמירה קודמת אמירת מודה אני לפניך, לפני נטילת ידים,

(24) שער טז (שער אבי"ע) פ"ד. (25) ראה תניא שם. ספר המאמרים תש"ח ע' 158 הערה יח. וש"נ. (26) ראה רמ"ז לזח"ב צד, ב. תו"א ויצא כג. ג. לקו"ת שה"ש יט, ג. (27) ראה תו"א משפטים עו, ג. לקו"ת נצבים מט, ב. אוה"ת שמות ע' נט ואילך. (28) ספר השיחות תש"ו ע' 6. וש"נ. (29) ראה גם סד"ה ונגלה כבוד ה' תשט"ו (ספר המאמרים תשט"ו ע' קכב). (30) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). וראה ב"ר פנ"ו, ז. ועוד. (31) ראה אגה"ק דהבעש"ט - נדפס בכש"ט בתחילתו. ובכ"מ. (32) סידור האריז"ל במקומו. לקו"ת פ' ראה כז, א. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שהיא אפילו לפני נטילת ידים, ואילו אמירת אלקי נשמה שבה
2 אומרים 'נשמה שנתת בי טהורה היא' היא רק לאחר נטילת
3 ידים, כמבואר בפוסקים³³ הטעם שבפרשת אלקי נשמה
4 אינה פותחת בברוך, ולא אומרים בתחילתה 'ברוך אתה ה' וכו'
5 משום שהיא סמוכה לברכה
6 שלפניה, שהיא פרשת המפיל
7 שמברכים לפני השנה*.
8 ומזה מהאמור לעיל על מעלת
9 השמות על המלאכים (שגם נשמות
10 בדרגות נמוכות שורשם מעולם
11 האצילות, ואילו המלאכים שורשם
12 מעולם הבריאה) מוכן, שהמדידה
13 והגבלה של נשמה שנובעת מכך
14 שגם הנשמה היא 'נברא', כמבואר
15 לעיל אינו בדומה למדידה
16 והגבלה של מלאך אלא המלאך
17 יותר מוגבל מהנשמה, כשם
18 שהמדידה והגבלה דעולם
19 האצילות שאמנם קיימת כי גם
20 עולם האצילות הוא בסופו של דבר
21 'עולם' וגם יש עשר ספירות דווקא, לא
22 תשע ולא אחד עשר, אינה דומה
23 ואינה בערך ואין לה כל יחס
24 והשוואה למדידה והגבלה
25 דעולמות בריאה יצירה
26 עשייה שהם עולמות מוגבלים לאין
27 שיעור ביחס לעולם האצילות, וכמבואר בארוכה בדרושים מאמרי
28 החסידות על הפסוק³⁴ ב'שיר השירים' מה יפו פעמיו
29 בנעלים³⁵, שהגבול דעולם האצילות אינו גבול ממש אלא
30 ענינו שממנו משתלשלים ענינים של גבול בעולמות
31 שלמטה מאצילות.
32 (*) ענין שער הכולל פרק א' סעיף ו' ואילך, ושם (סעיף
- ט'): בפרשת אלקי נשמה נקראת ברכה שלאחר השנה (בשפלי
(בשפלי הלקט ובמנהיג ואבדוהם, הביא דעות שלכן אלקי נשמה
אלקי נשמה אינה פותחת בברוך, שסמוכה להמפיל. וכן הוא לשון (וסדר)
הוא לשון (וסדר) הגמרא (ברכות ס, ב): "הנכנס לישן
כו' כי מתער כו'" [כאשר הוא
מתעורר]. רק אחר תקנת
הגאונים שתקנו להקדים על
נטילת ידים ואשר יצר, היא
[ברכת 'אלוקי נשמה'] סמוכה
ל'אשר יצר'.
ולכן מוכן מה שכתב בשלחן
ערוך (או"ח סי' ו' ס"ג)
ש"ב בפרשת אלהי נשמה אינה
פותחת בברוך, מפני שהיא
ברכת ההודאה, ובשלחן
ערוך אדמו"ר הזקן (שם
ס"ז): "ומכל מקום טוב
לסמכה לברכה אשר יצר כדי
שתהא ברכה הסמוכה
לחברתה" - כיון שזהו [דברי
ה'שולחן ערוך' ו'שולחן ערוך' אדמו"ר
הזקן אומרים] לאחר תקנת
הגאונים [לומר את ברכת 'אלוקי
נשמה' לא מייד שמתעוררים אלא
לאחר ברכות 'על נטילת ידים' ואשר
יצר].
(ד) אף עיקר הענין שמחמתו הנשמות נקראות 'מהלכים' ולא עומדים'
הוא, שגם אפילו כפאשר הנשמות הם בשרשם בעולם
האצילות, אינם במעמד ומצב של הליכה ועלייה אמיתית,
היינו עלייה באיך ערוך לגבי המצב הקודם, כמבואר לעיל שהרי על
הנשמה קודם ירידתה לעולם הזה נאמר³⁶ בדברי אליהו הנביא
בספר מלכים חי ה' אלקי ישראל אשר עמדתו לפניו, עמדתו

(*) ענין שער הכולל פרק א' סעיף ו' ואילך, ושם (סעיף ט'): בפרשת אלקי נשמה נקראת ברכה שלאחר השנה (בשפלי הלקט ובמנהיג ואבדוהם, הביא דעות שלכן אלקי נשמה אינה פותחת בברוך, שסמוכה להמפיל. וכן הוא לשון (וסדר) הגמרא (ברכות ס, ב): "הנכנס לישן כו' כי מתער כו'". רק אחר תקנת הגאונים שתקנו להקדים על נטילת ידים ואשר יצר, היא סמוכה לאשר יצר).

ולכן מוכן מה שכתב בשלחן ערוך (או"ח סי' ו' ס"ג) ש"ב בפרשת אלהי נשמה אינה פותחת בברוך, מפני שהיא ברכה ההודאה, ובשלחן ערוך אדמו"ר הזקן (שם ס"ז): "ומכל מקום טוב לסמכה לברכה אשר יצר כדי שתהא ברכה הסמוכה לחברתה" - כיון שזהו לאחר תקנת הגאונים.

(33) ראה הנסמן בהערה בשו"ג. (34) שו"ש ז, ב. (35) ראה לקו"ת שו"ש מג, ג ואילך. ועוד. (36) מלכים-א יז, א. וראה לקוטי שיחות חכ"ה ע' 147 הערה 53.

להבין ענין הילולא דרשב"י

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 דייקא, הרי שגם הנשמה בשורשה היא במצב של עמידה וכמאמר
2 הזהר³⁷ כל נשמתא ונשמתא הוי קיימא בדיוקנא קמי
3 מלכא קדישא, כל נשמה ונשמה [לפני שירדה למטה] הייתה עומדת
4 בדיוקן [בדמות וב'ציור' שלה] לפני המלך הקדוש שהלשון קיימא הוא
5 ענין העמידה³⁸ והרי זה מקור
6 נוסף לכך שאפילו בשורשה הנשמה
7 היא בבחינת 'עמידה' ואילו הענין
8 דמהלכים נעשה ונפעל בנשמה
9 דוקא על ידי זה שהנשמה
10 יורדת למטה, ושם דווקא למטה
11 נעשה החיבור של הנשמה
12 עם הגוף, שזהו חיבור של
13 שני הפכים, כמו חיבור
14 משפיע ומקבל, שכל אחד מהם
15 נמצא ב'תנועה' הפוכה מהשני
16 כדאיתא כמובא בזהר³⁹
17 שחיבור הנשמה והגוף הוא
18 כמו חיבור זכר בחינת משפיע
19 ונקבה בחינת מקבל, שעל ידי זה
20 החיבור המאחד שני הפכים אלה
21 נמשך ויורד ומתגלה למטה ענין
22 שלמעלה מכל סדר
23 ההשתלשלות, כמו שכתוב⁴⁰
24 לגבי בריאת האדם הראשון ואשתו
25 זכר ונקבה בראם ויברך
26 אותם גו', היינו, שנקבר
27 ונמשך על ידי חיבור זה ענין
28 שלמעלה מכל מדידה
29 והגבלה, וענין זה ההמשכה
30 והגילוי שלמעלה מהגבלה פועל
31 בנשמה שתהיה בבחינת
32 הליכה ותחלה בעליות שבאין
33 ערוך למצבים הקודמים (אף
34 שמצד עצמה הרי גם בעולם
35 האצילות היא בבחינת
36 עמידה, כמבואר לעיל).
37 אמנם ענין זה שהנשמה תעבור
38 ממצב של 'עמידה' למצב של 'הליכה'
39 על ידי ירידתה למטה הוא רק
40 בכח, היינו שלנשמה יש את הכוח
41 והיכולת לזה וכדי שיבוא ענין
42 ה'הליכה' של הנשמה בפועל
- ובגלוי, הרי זה על ידי עבודת האדם (כפי שרצה הקב"ה
בחסדו הגדול שכל הענינים האלוקים הרוחניים יומשכו
מלמעלה למטה ויבואו בפועל ובגלוי על ידי עבודת האדם) בתורה
ומצוות, כמו שכתוב בפרשתנו⁴¹ פרשת השבוע פרשת בחוקותי
אם בחוקותי תלכו גו', הכתוב
ורמו שענין ההליכה של הנשמה
(הנרמו במילה תלכו) נעשה על
ידי בחוקותי, שלפי דברי חכמינו
ז"ל פירושו של הכתוב 'אם בחוקותי
תלכו' הוא שתהיו צמלים
בתורה⁴², לימוד התורה מתוך עמל
ויגיעה ובאופן שהלימוד יהיה
בצורה כזו שגדול לימוד
שמביא לידי מעשה⁴³, וכמו
שנאמר בהמשך הכתוב ואת
מצוותי תשמרו ועשיתם
אותם, שעל ידי זה לימוד
התורה וקיום המצוות של הנשמה בגוף
למטה נעשה ענין ההליכה,
ועד שלא זו בלבד שהנשמות
מתעלות להיות בדרגת
הכלים של עשר הספירות העליונות
שכאמור מאירות בדרך של אורות
בכלים, או בדרגת האורות
המלופשים בכלים שהיא דרגה
נעלית מדרגת הכלים, או בדרגת
האורות עצמם שלמעלה
מהכלים שהיא דרגה נעלית יותר
מדרגת האורות המלופשים בכלים,
אלא עליית הנשמות היא כלשון
הזוהר לאשתאבא בגופא
דמלכא⁴⁴, להיות דבוק ולהישאב
(להיכלל לגמרי) בגוף המלך,
שמתאחדים הנשמות כפיכול
עם עצמות ומהות עצמיות ועצם
המהות של אין סוף ברוך הוא.
וכל זה ההתאחדות של הנשמה עם
עצמות האלוקות שהוא ענין ההילוך
בפועל ובגלוי, הוא דוקא על ידי
תורה ומצוות כפי שניתנו למטה דוקא
למטה בעולם הזה דוקא (כמו
ענין ההילוך בכח היכולת לכך

(37) ראה זח"ג קד, ב. זח"א צ, סע"ב. רכז, ב. רלג, ב. זח"ב צו, ב. זח"ג סא, ב. וראה ספר המאמרים תרצ"ו ע' 62. (38) ראה גם ספר המאמרים תש"ד ע' 242. תש"ח ע' 211. (39) ר"פ אמור (פח, ב.) (40) בראשית ה, ב. וראה תו"א ויחי מח, א. (41) ר"פ בחוקותי. (42) תו"כ ופרש"י עה"פ. (43) ב"ק יז, א. וש"נ. (44) ראה זח"א ריז, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁנַעֲשֶׂה בְּשִׁמְהָ דְּקָא עַל יְדֵי חֵיבוּרָה עִם הַגּוֹף הַגָּשְׁמִי
2 בְּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַכִּי תַּחְתּוֹן שְׁאֵין תַּחְתּוֹן לְמִטָּה
3 הַיְמָנוּ), שְׁהָרִי הַתּוֹרָה, שֶׁלִּפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה הֵייתָ חֲמוּדָה גְּנוּזָה
4 כו' 45 כפי שאמר המלאכים כשרצו לקבל את התורה, למעשה, הרי ככתוב
5 בתורה, שהתורה לא בשמים
6 היא 46, אלא ירדה למטה
7 וְכַמְבּוֹאֵר בַּתְּנִיָּא 47 שֶׁהַתּוֹרָה
8 יֵרֶד מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה מִמְּדֻרְגָּה
9 לְמִדְרָגָה עַד שְׁנַתְּלִבְשָׁה
10 בְּדִבְרִים גְּשָׁמִים וְגַם עוֹסֶקֶת
11 בְּדִבְרִים גְּשָׁמִים וּבְצִירוֹפִי
12 אוֹתִיּוֹת הַמְּרִיבּוֹת מִלִּים גְּשָׁמִיּוֹת
13 הַכְּתוּבוֹת בְּדִיו עַל הַקֶּלֶף
14 בְּמִצִּיאוֹת גְּשֵׁמִית (וְעַד שְׁנַתְּלִבְשָׁה
15 הַתּוֹרָה בְּעֶנְיֵי טַעֲנוֹת, רְאוּבֵן
16 טוֹעֵן כֶּף וְשִׁמְעוֹן טוֹעֵן כֶּף,
17 שִׁישׁ בֶּהֱם טַעֲנָה שְׁאִינָה
18 אֲמִיתִית 48 כְּמוֹ לְמַשֵּׁל כֹּאשֶׁר שְׁנִים
19 טוֹעִנִים לְבַעֲלוֹת עַל דְּבַר מִסִּיִּים וּבְרוּר
20 שֶׁרָק אֶחָד טוֹעֵן אִמְתָּ, וְזֶה מִדְּגִישׁ
21 וּמְמַחֵשׁ יוֹתֵר אֶת הִירִידָה שֶׁל הַתּוֹרָה
22 (לְמִטָּה), וְכֹל הִירִידָה שֶׁל הַתּוֹרָה לְמִטָּה
23 בְּתוֹךְ הַמִּצִּיאוֹת הַגְּשֵׁמִית הִיא בְּכַדִּי
24 שֶׁכָּל הַנֶּשֶׁמָה אוֹ רוּחַ וְנֶפֶשׁ
25 שֶׁהִן דְּרוּגוֹת שׁוֹנוֹת בְּנִשְׁמָה שְׁבִגּוּף
26 הָאָדָם תּוֹכֵל לְהַשְׁיֵן לְהַבִּין
27 וּלְקַלּוֹט אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּדַעְתָּהּ
28 וּלְקַיֵּן כו'.
29 וְעַל יְדֵי זֶה שֶׁהָאָדָם לומד תורה
30 (וְהוּא עֲצוּמוֹ מִתַּעֲלָה, עַד שֶׁנַּעֲלָה
31 בְּבַחֲנֵת 'מַהֲלָךְ') נִפְעָל גַּם בַּתּוֹרָה
32 עֲצוּמָה עֲנִין הִהִילוֹף, כְּמִבּוֹאֵר
33 בְּאַרְבֶּכָה בְּדִירוֹשֵׁי מֵאֵמֶר
34 חֲסִידוֹת 49 (כֹּהֵם הוֹבֵא מִפְּעֵן
35 הַחֲכָמָה וְסִפְרָה הַבְּהִירָה 50),
36 שְׁדוּד (מִלְּכָא מְשִׁיחָא מֶלֶךְ
37 הַמִּשְׁחָה) לְמַד תּוֹרָה בְּאוֹפֵן שְׁלִימוֹדוֹ
38 הִנֵּה מִתְּחַבֵּר תּוֹרָה בְּהֶקְפָּה
39 וְכִפִּי שְׁמוּבָא בְּלִקוּטֵי תּוֹרָה לְאֵדְמוֹר הַזֶּקֶן: "... דוד המלך עליו-השלום היה
40 מִתְּחַבֵּר תּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה עִם קוֹדֶשׁ-בְּרִיךְ-הוּא שְׁהִיא מְמַשֵּׁךְ הַשְּׂרָאָת אוֹר אֵין
41 סוּף בְּחִכְמָה וְהוּא פִּירוּשׁ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמָּה, לְשִׁמָּה מִמֶּשׁ לְשֵׁם הַתּוֹרָה
42 עֲצוּמָה". וְזֶה גַּם הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְן שְׁדוּקָא עַל יְדֵי לִימוּד הַתּוֹרָה
- לְמִטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה נַעֲשֶׂה הָעֲנִין דְּחִבְרִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלָף
הַשְּׁמִיעִינִי גו' 51, כִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב בִּשְׂרִיר הַשִּׁירִים שֶׁהֶקְפָּה וְכָל
פְּמִלְיָא דִּילִיָּה שְׁלוֹ בָּאִים לְשִׁמּוֹעַ לִימוּד הַתּוֹרָה בְּכִכּוֹל
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה וְכִפִּי שִׁוְסָבֵר עוֹד לְהִלָּךְ.
וְכָלִּלּוֹת הָעֲנִין בְּזֶה, שְׁלִימוֹד
הַתּוֹרָה וְקִיִּים הַמְּצוּוֹת לְמִטָּה
עַל יְדֵי נֶשֶׁמָה בְּגוֹף פּוֹעֵל
הָעֲנִין דִּיחּוּד מ"ה וּב"ן,
כְּמִבּוֹאֵר בַּתּוֹרָה הַסּוּר, שֶׁם הוּא"ה נִכְתָּב
בְּכַמָּה אוֹפְנִים שֶׁל מִלּוּי, שֶׁלֵּכֵל אֶחָד
מֵהֶם יֵשׁ גִּימַטְרִיָּה שׁוֹנָה הַמּוֹרָה עַל
הַמִּשְׁכָּה שׁוֹנָה מִשֶּׁם הוּא"ה. הַמִּלּוּי
הַיּוֹצֵר אֶת שֶׁם מ"ה הוּא – יו"ד ה"א
וּא"ו ה"א (45); וְהַמִּלּוּי הַיּוֹצֵר אֶת שֶׁם
ב"ן הוּא – יו"ד ה"ה ר"ו ה"ה (52)
(וּמִבּוֹאֵר כִּי שֶׁם מ"ה הוּא גִּילּוּי אֱלוֹקִי
הַקָּשׁוּר עִם הַנֶּפֶשׁ וְהָאֵוֶר (הַפְּנִימִיּוֹת)
שֶׁל הַנְּבִרָאִים וְלִכְן הוּא בַּחֲנִית הַבִּיטוּל,
וְאִילוּ שֶׁם ב"ן הוּא גִּילּוּי הַקָּשׁוּר
לְגוֹפִים וְלִכְלִים (הַחִיצוֹנִיּוֹת), ה"ש"
שֶׁל הַנְּבִרָאִים) וְעַל כֵּךְ מִבּוֹאֵר כֵּאֵן
שֶׁהַיּוֹצֵר, הַחִיבוּר הַפְּנִימִי, שֶׁל מ"ה
וּב"ן נִפְעָל עַל עַל יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם
בְּלִימוּד הַתּוֹרָה וְקִיִּים הַמְּצוּוֹת, כִּי,
עַל יְדֵי לִימוּד הַתּוֹרָה וְקִיִּים
הַמְּצוּוֹת מְבַרְרִים מִפְּרִידִים אֶת
הַטּוֹב מִהָרַע וּמַעֲלִים אֶת נִיצוּצֵי
הַקְּדוּשָׁה שְׁנִפְּלוּ לְמִטָּה, שֶׁהֵם
נִיצוּצֵי ב"ן, וְהַבִּירוֹר הוּא עַל
יְדֵי שֶׁם מ"ה, כְּמִבּוֹאֵר בְּכַתְבִּי
הָאֵרוּז"ל, בִּירוֹר וְהַעֲלָאָת נִיצוּצוֹת
הַקְּדוּשָׁה שְׁנִפְּלוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּדוּךְ
שֶׁל מ"ה מְבַרֵּר ב"ן, כִּי הֵשֵׁם "ב"ן"
הוּא מְקוֹר נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה שְׁנִפְּלוּ,
וְשֶׁם "מ"ה" הוּא הַכּוֹחַ הַמְּבַרֵּר אוֹתָם
(מִשּׁוֹם שֶׁבַחֲנִית מ"ה הוּא הָאֵוֶר
הַמְּצוּמָצֵם וּמִתְּלַבֵּשׁ בְּכָלִי, דְּבַר הַמּוֹרָה
עַל בִּיטוּל שֶׁל הָאֵוֶר וְהַבִּירוֹר הוּא בְּכּוֹחַ
הַבִּיטוּל) שְׁזָהוּ שֶׁם מ"ה עֲנִינוּ שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ שְׁאָמַר עַל עֲצוּמוֹ
וְנַחְנוּ מ"ה 52, וְלִהְיוֹתוֹ רַעֲיָא מְהִימָנָא רִיעָה נֶאֱמַר שֶׁל כָּל אֶחָד
וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יֵשׁ כָּל אֶחָד מֵהֶם עֲנִינוּ שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ 53
וְכֹל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יִכּוֹל לַפְּעוֹל אֶת עֲבוּדַת הַבִּירוֹרִים מִעֵין פְּעוּלָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה

(45) שבת פח, ב וואילך. (46) נצבים ל, יב. ב"מ נט, ב. (47) פ"ד. (48) ראה ספר המאמרים תרצ"ב ע' קמח. וש"נ. (49) לקו"ת שלח מז, ג (במעין החכמה). שם נא, א (בס' הבהיר. נ"א במעין החכמה). (50) ראה ס' הבהיר סקצ"ו ובאור בהיר שם. וראה זח"ג (ברע"מ) רכב, ב. (51) שה"ש ח, יג. (52) בשלח טז, זח. וראה תו"א וארא נו, א. (53) תניא רפ"ב. ובכ"מ.

להבין ענין הילולא דרשב"י

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 רבנו, ולכן, על ידי עבודת איש ישראל כל יהודי בלימוד
2 התורה וקיום מצוותיה נעשה בירור ניצוצי ב"ן ניצוצות
3 הקדושה שמקורם משם ב"ן שיררו למטה. ועל ידי זה הבירור של "ב"ן"
4 על ידי "מ"ה" נעשית העליה לשם ס"ג⁵⁴, שם הוי' במילוי יו"ד
5 ה"י וא"ו ה"י בנימטריא 63 הוא
6 המילוי היוצר את שם "ס"ג" ועל ידי
7 הבירור ניצוצות הקדושה מתעלים
8 למדרגה זו (שהיא למעלה מפילו משם
9 "מ"ה" המבורר) שזהו הדרגה של
10 שם ס"ג שאליה עולים הניצוצות
11 המתבררים ענין הפירוש הפנימי של
12 הכתוב ב'שיר השירים' "צאינה וראינה
13 בנות ציון במלך שלמה" בעטרה
14 שעטרה לו אמו גו'⁵⁵, שענין
15 העטרה בחינת הכתר העליון הוא
16 למעלה מכל מדידה והגבלה,
17 שזהו ענין ההליכה עליה באין
18 ערוך לגמרי ביחס למצב הקודם.
19 (ה) וממשיך אדמו"ר ה'צמח צדק'
20 לבאר בפאמר הנזכר ב'אור
21 התורה' ענין נעלה יותר בזה,
22 בענין ה'הילוך' שבנשמות אלא
23 שפותב זאת בדרך שאלה
24 והמיהה, וזה לשונו⁵⁶ של
25 ה'צמח צדק':
26 אף צריך עיון בזה⁵⁷ כו'
27 וברבי משה זכונתא⁵⁸ כו'
28 ממפרשי זוהר פירש פסוק⁵⁹
29 האמור בתורה איש וביתו ואשתו
30 באו, דבמלאכים יש גם בן
31 דבר ונוקבא כו', זכר ונקבה,
32 ועיין ברבי משה זכונתא שם
33 דשיף זיווג ממש במלאכים,
34 אם בן וכיון ששיך זיווג, אם בן
35 שיף הולדה, והרי הולדה היא
36 דבר שקשור בכוח האין סוף ואמאי
37 ולמה אם בן חשובים המלאכים
38 עומדים היינו שאינם מסוגלים
39 להתעלות לאין סוף, ואינן נחשבים
40 'מהלכים' ?
41 וממשיך ה'צמח צדק':
42 ולולי דברי הרב משה זכונתא
43 בענין איש וביתו היה אפשר לפרש שאיש וביתו משפיע
- ומקבל על דרך רב המשפיע לימוד לתלמיד המקבל, ולא כמו
זיווג איש ואשתו כו' שמביא להולדה ולפי זה אין פלא מדוע מלאכים
הם 'עומדים' אמן הרב משה זכונתא לא כתב בן אלא כתב שיש
לפרש 'איש וביתו' לגבי המלאכים, איש ואשתו, וצריך לומר, בין
דהזיווג [של המלאכים הוא]
רק מחיצוניות ולכן אינו מביא
להילוך, ואין זה ענין הילוך
שהוא פנימיות כו', ולכן
היחוד שנפעל על ידי הנשמות
משופח לאין קץ מהיחוד של
המלאכים שהוא באופן של חיצוניות
כו' (עד כאן לשונו של ה'צמח
צדק) וכפי שממשיך ומבאר.
והענין בזה, דלולי פירוש
הרב משה זכונתא שזהו
דאיש וביתו במלאכים הוא
(לא רק נפש וגוף, אלא גם)
בדוגמת ענין הזיווג ממש,
היה מקום לומר שזהו רק
זיווג נשיקין, שגם זה הוא יחוד
נעלה (ונקרא 'אתדברקות רוחא ברוחא'
כי בנשיקה יש חיבור של הבל הפה,
הרוח, של הנושקים זה לזה) שהוא
יחוד זה שבכחינת 'נשיקין' בדוגמת
השפעת הרב המשפיע דברי שכל
לתלמיד, שאף שזהו ענין של
משפיע ומקבל וגם זה נחשב
חיבור ויחוד, מכל מקום, הרי זה
רק ענין של השפעת שכל
שהרב משפיע לתלמיד, אבל לא
יכול להיות מזה ענין של
הולדה, יצירה של מציאות
חדשה שלא הייתה קודם, והיינו,
שפאשר התלמיד הוא בר
שכל ומסוגל ללמוד ולהבין גם
לולי השפעת הרב המלמד אותו,
אזי הרב מפתח את שכלו של
התלמיד, עד שלאחר ארבעים
שנה מאז הלימוד וההשפעה, אזי
כמאמר חכמינו ז"ל (לגבי הכתוב
בתורה שבני ישראל זכו לילב לדעת
ועינים לראות ואזניים לשמוע' את
דברי ה' רק לאחר ארבעים שנה במדבר) קאי אינש אדעתיה

(54) ראה לקו"ת בחוקותי מז, ג. אוה"ת בראשית מ, ב. ובכ"מ. (55) שה"ש ג, יא. (56) אוה"ת שם (ע' רכ). (57) ח"ב ד, א.
(58) לזהר שם. (59) שמות א, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

בבחינת 'כתר עליון' נקראת 'עתיק יומין' (ואחד הפירושים בדבר הוא ש'נעתק' ונבדל מבחינת 'יומין', היינו בחינה שלמעלה מהתגלות) וב'עתיק' יש פנימיות וחיצוניות, ומבואר כי המשכת 'פנימיות עתיק', היא התענוג האלוהי העליון, תתגלה בביאת המשיח כי עכשיו בזמן הגלות, כאשר באופן כללי יש העלם והסתרה על האלוקות והרצון והענוג של הקדוש-ברוך-הוא בבריאה לא נראה וניכר בגלוי, ההמשכה האלוקית בעולמות היא רק מ'חיצוניות עתיק', אבל לעתיד לבוא, כשהאלוקות תהיה בהתגלות מלאה, ללא העלמות והסתרים, תהיה ההמשכה וגילוי האלוקות בעולמות מ'פנימיות עתיק', ולכן מאחר ר'פנימיות עתיק' תתגלה רק לעתיד לבוא איתא מובא במדרש רבה פרשת בא⁶² שכל הענינים של העולם הזה נקראים בשם אירוסין, ואילו ענין הנישואין שרק הוא ענין של יחוד פנימי יהיה רק לעתיד לבא, ומזה מובן, שאפילו עניני זיווגין שאמנם יש בהם יחוד הם עתה בדוגמת ענין האירוסין, והיינו, שבחיצוניות ישנו ענין הנישואין, אבל בפנימיות (שזהו העיקר) הרי זה אירוסין בלבד ולא יחוד פנימי לגמרי. אמנם, נשמות ישראל, על ידי ירידתם למטה באופן שמתקשרים ומתאחדים עם הגוף, ועד כדי כך הוא חיבור הנשמה עם הגוף שכל צער שבגוף נוגע לנשמה⁶³ (במבואר בארובה בכמה מקומות פירטי הענינים שבה), נעשה אצלם אצל נשמות ישראל הענין דזיווג גופני בפנימיות, ולכן נמשך על ידי זה בחינת פנימיות עתיק, כי כאשר היחוד הוא פנימי גם ההמשכה היא מהפנימיות ואחר כך (לעתיד לבא) בא גם בגילוי.

1 דרביה⁶⁰, עומד על [העומק של] דעת רבו אבל הרב אינו יכול
2 לפעול אצל התלמיד את מציאות השכל מחדש, מאין העדר
3 מציאות ליש מציאות. ואין זה כמו ענין ההולדה שהוא מציאות
4 חדשה, שנעשה על ידי זיווג גופני דוקא אבל לא על ידי זיווג
5 'נשיקין' הדומה לחיבור שבין משפיע למקבל.
6 אמנם, גם לפי מה שכתב
7 הרב משה זפוטא שיש
8 במלאכים ענין של זיווג
9 ממש, על פרח צריך לומר
10 שגם בזיווג גופני שאינו רק
11 בבחינת 'נשיקין' יש חילוק בין
12 חיצוניות לפנימיות כו' ויחוד
13 חיצוני אכן לא מביא להולדה, וממלא
14 לא מביא את המלאכים למצב של
15 'הילוך' אלא הם נשארים 'עומדים'.
16 וביאור הענין בנוגע לתוכן
17 המאמר בנושא מעלת הנשמות על
18 המלאכים (אף שלכאורה קטע זה
19 במאמר הוא כמו מאמר
20 המוסגר אך מכל מקום הוא מוסף
21 ביאור גם בתוכן הכללי של המאמר),
22 שכל פי זה לפי המבואר בקטע זה
23 שגם לפני דברי הרמ"ז שיש במלאכים
24 'זיווג' הרי רק בחיצוניות מובן ענין
25 נעלה יותר בעבודת הנשמות
26 וההילוך שלהם, שלא זו
27 בלבד שהוא 'ההילוך' שבנשמות
28 למעלה יותר ממה שנעשה
29 ונפעל על ידי זיווג נשיקין,
30 אלא יש בזה עילוי גם לגבי
31 מה שנעשה על ידי זיווג
32 גופני כפי שהוא מצד
33 החיצוניות כפי שהוא אצל
34 המלאכים, וכמו פללות החילוק
35 ההבדל הכללי בין פללות הזמן
36 דעתה לזמן דלעתיד לבוא,
37 שרק אז לעתיד לבוא יהיה
38 הענין האמיתי דזיווג פנימי,
39 וכוונדע שגילוי פנימיות עתיק
40 יהיה רק לעתיד לבוא⁶¹,
41 הדוגמה העליונה והעמוקה יותר

להבין ענין הילולא דרשב"י

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ו) אָמַנָם על אף שנתבאר לעיל שבאופן כללי הנשמות נעשות 'מהלכים' 44
 2 על ידי לימוד התורה וקיום המצוות למטה, אבל עיקר ענין ההילוף 45
 3 שְנַעֲשֶׂה על ידי הַעֲבֹדָה דְתוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ הוא על ידי 46
 4 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה דְּוָקָא, כפי שממשיך ומבאר. וּבִהְקָדִים, 47
 5 שְבִכְלָלוֹת הָעֲנִינִי דְתוֹרָה 48
 6 וּמִצְוֹתֶיהָ יִשְׁנוּ גַם עֲנִינֵי 49
 7 הַשֶּׁכֶר הַנִּיתָן עַל כֵּךְ, שֶׁעַל זֶה 50
 8 אָמְרוּ רַ"ז⁶⁴ בפרקי אבות שֶׁכֶר 51
 9 מִצְוָה מִצְוָה ("שמן השמים") 52
 10 מְסִיעִין וּמוֹמִינִים בִּיד מִי שֶׁעֲשֶׂה 53
 11 מִצְוָה אַחַת שִׁיעֲשֶׂה אַחֶת, כְּדֵי לַתֵּת 54
 12 לוֹ שֶׁכֶר עַל שְׂתִיָּה" פירוש רבי עובדיה 55
 13 (מברטנורא) ועל המשמעות הפנימית 56
 14 שֶׁל הַדְּבָר נֹאמֵר בַּסֵּפֶר הַתִּנְיָא 57
 15 שֶׁמִּשְׁכָּרָה שֶׁל הַמִּצְוָה גִּדַּע 58
 16 מִהוּתָהּ⁶⁵, ואם השכר על מצווה 59
 17 מְסוּיֵמֶת נִעְלָה יוֹתֵר, הַדְּבָר מִלְּמֹד 60
 18 שֶׁהַמִּצְוָה נִעְלִית יוֹתֵר וְהָרִי יִשְׁנוּ 61
 19 חִילּוֹק הַבְּדִלִים וְרִמּוֹת שְׁנוֹת בְּעֲנִינֵי 62
 20 הַשֶּׁכֶר עַל הַמִּצְוֹת (לֹא רַק 63
 21 הַשֶּׁכֶר שִׁיְהִיָּה לְעֵתִיד לְבֹא 64
 22 בְּעוֹלָם הַבָּא, הֵינּוּ בִּימּוֹת הַמִּשִּׁיחַ 65
 23 אֲלֵא גַם הַשֶּׁכֶר) שִׁישְׁנוּ עִתָּה 66
 24 בּוֹמֵן הוּא בְּגֵן עֵדֶן שֶׁגַם כּוֹיֵשׁ 67
 25 דְּרֹגוֹת שְׁנוֹת, שֶׁנֶּחֱלַק שֶׁכֶר הַמִּצְוֹת 68
 26 בְּכָלִלוֹת לְגֵן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן וְגֵן 69
 27 עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן (וְחִלּוּקָה זֶה הִיא 70
 28 'בְּכָלִלוֹת', בְּאֹפֶן כָּלִי, אֵף 71
 29 שֶׁבִּפְרָטִיּוֹת יֵשׁ בּוֹ רִיבּוּי 72
 30 מְדִירָגוֹת עַד אֵין סוֹף)⁶⁶, 73
 31 וּמִבּוֹאֵר בַּמָּאָמֶר⁶⁷ הַנּוֹכַח שֶׁל 74
 32 אַדְמוֹר"ר ה'צַמַח צְדִק' (עַל פִּי מַה 75
 33 שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהָר⁶⁸ וּמִבּוֹאֵר 76
 34 בְּאַרְבָּעָה בַּתִּנְיָא⁶⁹), שֶׁכֶּדִּי 77
 35 לְבֹא לְשֶׁכֶר דְּגֵן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן 78
 36 הָרִי זֶה עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה 79
 37 הַמִּצְוֹת בְּפֹעֵל, וְכִיוּן שְׂכוֹחַ 80
 38 הַמַּעֲשֶׂה הוּא כּוֹחַ חִיצוֹנִי בְּכוֹחוֹת 81
 39 הַנֶּפֶשׁ, הַשֶּׁכֶר עָלָיו בְּדִרְגָּה נִמּוֹכָה יוֹתֵר, 82
 40 אֵין עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן, אֲבָל כְּדֵי לְבֹא 83
 41 לְשֶׁכֶר דְּגֵן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, שְׁהוּא 84
 42 שֶׁכֶר נִעְלָה יוֹתֵר שֶׁהוּא בְּעוֹלָם 85
 43 הַבְּרִיאָה, עֲלָמָא דְאַתְפָּסִיא, עוֹלָם מְכוּסָה, הֵינּוּ עוֹלָם נִעְלָה שֶׁלֹּמַעֲלָה 86

(64) אבות פ"ד מ"ב. (65) תניא פל"ט (נג, א). (66) ראה ת"א תצוה פא, ג. (67) אוה"ת שם ע' רכב. (68) ח"ב רי, ב. (69) שם (נב, א ואילך). (70) אוה"ת שם (ע' רכ ואילך). (71) ח"ג עג, א. (72) ראה לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א. אג"ק אדמו"ר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 סתים ד'ישראל הפנימיות של ישראל עם סתים ד'קודשא בריך
 - 2 הוא החלק נעלם, הפנימיות, של האלוקות, כפי שממשיך ומבאר.
 - 3 וְהַעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה, בְּהִתְלַבְּשׁוֹת הַנֶּשְׁמָה בְּגוֹף הָאָדָם יֵשׁ
 - 4 חילוק בֵּין בְּחִינַת נֶפֶשׁ של הנשמה, שְׁהִיא הַעֵיָקָר שְׁמַחְיָה אֶת
 - 5 הַגּוֹף, לְבְּחִינַת רוּחַ וּנְשָׁמָה
 - 6 של הנשמה (פְּמוּבָן מִמָּה
 - 7 שְׁתּוּבָה בְּאַגְרַת הַקּוּדֶשׁ סִימָן
 - 8 ״וְ״ וּבִיאורו, וְכִפִּי שְׁתּוּבָה
 - 9 לְקַמֵּן (סְעִיף ח') בְּקִיצוֹר,
 - 10 וְעַד לְבְּחִינַת הָרָאשׁ שֶׁבְּנֶשְׁמָה
 - 11 הנעלית מהבחינות נפש-רוח-נשמה,
 - 12 שְׁפָלְלוּתָהּ של בחינת הראש היא
 - 13 בְּחִינַת חִיָּה וְיִחִידָה שְׁתֵּי הִדְרָגוֹת
 - 14 היותר נעלות של הנשמה. וְעַל יְדֵי
 - 15 גָּלִיָּה דְּתוֹרָה נַעֲשֶׂה הַחִיבוּר
 - 16 דְּבְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ, שְׁמַחְיָה
 - 17 בְּגִלּוּי בְּגוֹף הָאָדָם עַל דְּרָךְ
 - 18 הַרְגִּיל, עִם בְּחִינַת קוּדֶשׁ בְּרִיךְ
 - 19 הוּא הַקּוּדֶשׁ-בִּירְוֶה-כִּפִּי שְׁהוּא
 - 20 מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין, מאיר בכל
 - 21 עולם ובכל נברא בהתלבשות פנימית
 - 22 כְּמֵאמֶר רַ״ל⁷³ מָה הַנֶּפֶשׁ
 - 23 מְלַאֵה אֶת הַגּוֹף באופן כזה
 - 24 שהנפש מלוכשת בגוף בהתלבשות
 - 25 פנימית בכל אחד מהאברים כִּף
 - 26 הַקֶּבֶץ״ מְמַלֵּא אֶת הָעוֹלָם
 - 27 והואר ה'ממלא כל עלמין' מאיר בכל
 - 28 עולם ובכל נברא לפי עניינו ומהותו.
 - 29 לְמַעַל מִזֶּה הוּא הָאוֹפֵן
 - 30 שְׁסִתִּים דְּתוֹרָה פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
 - 31 מְחַבֵּר אֶת הַסִּתִּים שֶׁבְּנֶפֶשׁ,
 - 32 פְּנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ, בְּחִינַת רוּחַ
 - 33 וּנְשָׁמָה שֶׁהן בְּחִינּוֹת יוֹתֵר פְּנִימִיּוֹת
 - 34 מִבְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ, וְעַד לְחִיָּה
 - 35 וְיִחִידָה הַבְּחִינּוֹת הֵיחָד נַעֲלוֹת וְיוֹתֵר
 - 36 פְּנִימִיּוֹת אֵפִילוּ מִבְּחִינּוֹת רוּחַ וְנִשְׁמָה,
 - 37 הַמִּתְחַבְּרוֹת עִם קוּדֶשׁ בְּרִיךְ
 - 38 הוּא כִּפִּי שְׁהוּא סוֹכֵב כָּל
 - 39 עֲלָמִין, האור האלוקי הכלי-גבול
 - 40 שלמעלה מהעולמות ומאיר בכל
 - 41 העולמות בשווה, כי הוא מאיר בדרך
 - 42 ״סוכב״ וּמִקִּיף״ ולא בדרך התלבשות
 - 43 פְּנִימִיּוֹת אֲשֶׁר, עִם הֵיחָדוּת
- בְּבְּחִינַת סוֹכֵב וּמִקִּיף, מְכַל מְקוֹם הָרִי זֶה סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין,
- שֵׁשׁ לוֹ שְׁיִיכוּת וַיְחַס וַיְחַיֵּב לְכוּלָּהוּ עֲלָמִין⁷⁴, וְעַד שְׁנִמְצָא
- אור ה'סוכב כל עלמין' בָּהֶם בכל העולמות בְּהַעֲלֵם עַל יְדֵי
- הַתְלַבְּשׁוֹתוֹ של אור ה'סוכב כל עלמין' בְּבְּחִינַת מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין,
- בְּדוּגְמַת הַתְלַבְּשׁוֹת רֹאשׁ
- שֶׁבְּנֶשְׁמָה בְּחִינּוֹת ״חיה יחידה״
- שֶׁמֶצַד עֲצֻמָּה הֵן לְמַעַל מִהַתְלַבְּשׁוֹת
- בְּגוֹף בְּרָגֶל שֶׁבְּנֶשְׁמָה הַבְּחִינָה
- שֶׁכֵּן מְלוּכְשֶׁת בְּגוֹף, וְהַתְלַבְּשׁוֹת
- פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּנִגְלָה
- דְּתוֹרָה.
- וּמִזֶּה מוּבָן, שֶׁכִּדִּי שְׁהִיָּה
- עֲנִין הַהִילּוּף של הנשמה
- לְמַעַל מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה,
- עֲלִיָּה בְּלִי גְבוּל בִּיחֹס לְדִרְגָּה הַקּוּדֶמֶת
- אֵין זֶה עַל יְדֵי הָאֵרֶת הָאוֹר
- הָאֲלוּקִי שֶׁל בְּחִינַת מְמַלֵּא כָּל
- עֲלָמִין, דְּכִינֵן שְׁעַל זֶה עַל אֹר
- ה'ממלא כל עלמין' אֲמָרוּ מָה
- הַנֶּפֶשׁ מְלַאֵה אֶת הַגּוֹף כִּף
- הַקֶּבֶץ״ מְמַלֵּא אֶת הָעוֹלָם,
- הָרִי זֶה כְּכִיכּוֹל כִּפִּי שְׁאֵלָקוֹת
- כָּא בְּמִדִּידָה וְהַגְבָּלָה לְפִי
- הָעוֹלָם הַמּוּגְבָּל, שְׁלֹכֵן בְּגִלֵּל
- הַתְּאֻמָּה הָאוֹר ה'ממלא כל עלמין'
- לְעוֹלָם הַמּוּגְבָּל יְכוֹל הָעוֹלָם
- לְקַבֵּל לְקַלּוֹט וְלַחֲכִיל גִּילּוּי זֶה,
- מָה שְׁאֵין בֵּין אִם הִיָּה הָאוֹר
- ה'ממלא כל עלמין' בְּבְּחִינַת כִּפִּי
- גּוֹף, כְּמוֹ סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין
- שֶׁהוּא אֹר בְּלִתִּי מוּגְבָּל, לֹא הִיָּה
- יְכוֹל לְהִיּוֹת מְמַלֵּא אֶת
- הָעוֹלָם בְּאוֹפֵן שְׁהָעוֹלָם
- יִשְׁאֵר בְּמִצִּיאוֹתוֹ אֵלָּה הָעוֹלָם הִיָּה
- מִתְבַּטֵּל מִעֲצֻמַּת הַגִּילּוּי וְהִיָּה חָדֵל
- לְהִתְקַיֵּם. וּמִזֶּה מוּבָן,
- שְׁאֻמִּיּוֹת עֲנִין הַהִלִּיכָה
- בִּישְׂרָאֵל, מִהֲלָכִים, שֶׁהוּא עֲלִיָּה
- בְּלִי גְבוּל, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל בְּאִרְיוֹת
- הָרִי זֶה דְּוָקָא עַל יְדֵי
- הַהֲתַקְשְׁרוֹת שֶׁל הָאָדָם הַלּוֹמֵד
- תּוֹרָה עִם בְּחִינַת סוֹכֵב כָּל
- עֲלָמִין שֶׁהוּא אֹר בְּלִי גְבוּל,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שֶׁהַתְקַשְׁרוֹת זֶה נַעֲשִׂית עַל יְדֵי סְתִים דְּאוֹרֵייתָא, הַחֲלָק הַנַּעֲלָם שֶׁל
2 הַתּוֹרָה, פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה.
3 וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שֶׁדּוֹקָא בְּפִנִּימִיּוֹת הַתּוֹרָה מוֹדַגֵּשׁ
4 בְּגִלּוּי הָעֵנָן דְּאִירוּכָה מֵאֲרָץ מִדֵּה וּרְחֵבָה מִנִּי יָם⁷⁵
5 שֶׁהַתּוֹרָה הִיא יוֹתֵר אֲרוּכָה מֵהָאָרֶץ
6 וְיוֹתֵר רַחֲבָה מֵהֵם, הֵינּוּ בְּלִי גְבוּל
7 (כְּמִבּוֹאֵר בְּאִירוּכָה בְּדְרוּשֵׁי
8 מִינֵי מִלָּךְ⁷⁶ וּבְדְרוּשֵׁי
9 אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח⁷⁷), שֶׁהָרִי
10 בְּלִימּוֹד נִגְלָה דְּתוֹרָה יֵשׁ
11 אֲפָשְׁרוֹת שֶׁהָאֵדָם לִלְמַד אֶת
12 כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה⁷⁸ מִבְּלִי
13 לַחֲסִיר דְּבַר, וְזוֹ הוֹכַחַת שֶׁלֹּחֶק
14 הַנִּגְלָה שֶׁל הַתּוֹרָה יֵשׁ סוֹף וּגְבוּל
15 וְכִמְבּוֹאֵר בְּהִלְכּוֹת תְּלִמּוֹד
16 תּוֹרָה (לְרִבִּינוּ הַזֶּקֶן⁷⁹) כִּמְהָ
17 חִילּוּקֵי דִּינִים לְגַבִּי הַלּוֹמֵד
18 אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה, מֵהָ
19 שְׂאִין בֶּן פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה,
20 שֶׁהִיא תּוֹרָתוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ
21 שֶׁיִּלְמַד אֶת הָעָם כּוֹלָה⁸⁰,
22 הָרִי הוּא לְמַעַלָּה מִכָּל
23 מִדִּידָה וְהַגְבָּלָה⁸¹ וְאֵין
24 לְפִנִּימִיּוֹת הַתּוֹרָה קֶץ וּגְבוּל. וְלִכְךָ
25 דְּרִיקָא עַל יְדֵה עַל יְדֵי פְּנִימִיּוֹת
26 הַתּוֹרָה שֶׁהִיא עֲצֻמָּה בְּלִי גְבוּל
27 נַעֲשֶׂה אֲמִיתִית עֵנָן הַהִילּוּף,
28 הַלִּיכָה וְעִלְיָה אֲמִיתִית שֶׁהָרִי
29 אֲמִיתִית עֵנָן הָאֵין סוֹף אֵין
30 סוֹף אֲמִיתִי, בְּלִי גְבוּל אֲמִיתִי.
31 ז' וְעַל פִּי זֶה הַמְּבֹאֵר לְעִיל שֶׁעֵנָן
32 ה' הַהִילּוּף' בְּנִשְׁמוֹת נִפְעַל בְּעִיקָר עַל יְדֵי
33 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה יוֹבֵן עֵנָן
34 הַהִילּוּלָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר
35 יוֹחָאִי. דְּהֵנָּה, כָּלְלוֹת עֵנָן
36 הַחוּכֵן הַכִּלְי שֶׁל הַהִילּוּלָא הוּא
37 עֵנָן הַחֲתוּנָה, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל
38 שֶׁחֲתוּנָה נִקְרָאת בִּלְשׁוֹן הַגְּמָרָא
39 'הִילּוּלָא' שֶׁתְּכַלִּיתָהּ וּמִטְרָתָהּ שֶׁל
40 חֲתוּנָה הוּא פְּרוּ וּרְבּוּ⁸², שֶׁהָרִי
- עֵנָן הַהִילּוּדָה, שֵׁשׁ בְּזֶה הַהוֹלָדָה הָאֶרֶת הָאֵין סוֹף לְמִטָּה
בְּפֹעֵל וּבְגִלּוּי⁸³ כְּמִבּוֹאֵר בַּחֲסִידוֹת בַּכְּמָה מִקּוֹמוֹת (וּב'לְקוּשֵׁי תוֹרָה':
לֵהוֹיֹת כִּי עִיקָר הַהוֹלָדָה הוּא מִצַּד הָאֶרֶת וְהַחֲלָבֻשׁוֹת אֹרֵן אֵין סוֹף שְׁמוּלִיד
וּמִשְׁפִּיעַ מֵאֵין לִישׁ וְאוֹר אֵין סוֹף מְלוּבֵשׁ בַּחֲכָמָה דְּוִיקָא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הוּי'
בַּחֲכָמָה וְהֵינּוּ בְּפִנִּימִיּוֹת הַחֲכָמָה וְלֹאֲתָה
הַנִּשְׁמוֹת שֶׁשּׁוֹרֶשֶׁן מִפְּנִימִיּוֹת הַחֲכָמָה
יֵשׁ בָּהֶם כּוֹחַ הַהוֹלָדָה שֶׁהוּא גַם כֵּן
דְּוִגְמַת בַּחֲיִנַת כּוֹחַ אֵין סוֹף שְׁמַאִישׁ
אֲחָד יוֹכִלוּ לֵהוֹיֹת כְּמָה דְּוִרוֹת').
וְעַל פִּי מָה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל
(סְעִיף ה') מֵהַמְּאָמֵר, יֵשׁ
בְּעֵנָן הַחֲתוּנָה הַמַּעַלָּה דְּזִיוּוֹג
גּוֹפְנִי (לֹא רַק בְּחִיצוֹנִיּוֹת,
אֲלָא גַם) בְּפִנִּימִיּוֹתוֹ (שְׁעִילוֹי
זֶה לֹא נִמְצָא אֲפִילוֹ אֲצֵל
מְלָאכִים), וְהַהֲכָרַח לְזֶה,
לְזִיוּוֹג בְּאוֹפֵן הַכִּי פְּנִימִי הוּא שֶׁהָרִי
עַל יְדֵי זֶה נּוֹלָד לְהוֹרִים שֶׁהַחֲתָנוּ
יִלְדִים שֶׁהֵיוּ לּוֹמְדֵי תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן
הַכְּתוּב בִּישְׁעִיה זָרַע בְּרֵךְ הוּי'⁸⁴,
שְׁאֲחֹר כֶּף יִהְיֶה אֲצֵלוֹ אֲצֵל
הִילּוּלִים הַלּוֹל הָעֵנָן דְּלִימּוֹד
פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁבָּה
בְּפִנִּימִיּוֹת יִשְׁנֵנו הָעֵנָן דְּפִנִּימִיּוֹת
עֲתִיק⁸⁵, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל שֶׁעַל יְדֵי
זֶה נַעֲשֶׂה עֵנָן הַהִילּוּף
בְּנִשְׁמָה בְּאוֹפֵן הַיּוֹתֵר נִעְלָה,
עַל יְדֵי הַתְּקַשְׁרוּתָהּ עִם
בְּחִינַת סְתִים הַנַּעֲלָם וְהַנִּסְתָּר
דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיף הוּא שְׁעַל יְדֵי
הַלִּימּוֹד בַּחֲלָק הַפְּנִימִי וְהַסְתִּים' שֶׁל
הַתּוֹרָה.
וְזֶהוּ גַם הָעֵנָן הַמִּיּוֹחֵד שֶׁל
הִילּוּלָא יוֹם הַסְתַּלְקוּתוֹ, שְׁעַל
הַשְׁמַחָה בְּיוֹם זֶה נִקְרָא 'הִילּוּלָא', כִּפִּי
שֶׁנִּקְרָאת חֲתוּנָה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר
יוֹחָאִי, ל"ג בְּעוֹמֵר, שֶׁעֵנָנו
שֶׁל יוֹם ל"ג בְּעוֹמֵר הוּא מִתֵּן
תּוֹרָה דְּפִנִּימִיּוֹת הַתּוֹרָה⁸⁶
(אֲףִי עַל פִּי שֶׁבְּכָלְלוֹת נִיתְּנוּ

(75) איוב יא, ט. (76) סהמ"צ להצ"צ קי, ב. (77) לקו"ת צו יז, א. (78) ראה מנחות צט, סע"ב. (79) פ"א ס"ד-ה. פ"ב ס"ב ואילך. (80) דרושים שבהערות 77-76. ובכ"מ. (81) ראה גם אוה"ת בשלח ע' ב'תרנז. (82) בראשית א, כח. (83) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ספר המאמרים תרנ"ב ע' קל. תרנ"ז ע' קעה ואילך. ד"ה שמח תשמח תשמ"א פ"ז (תורת מנחם ספר המאמרים אלול ע' רמד). (84) ישעי' סא, ט. (85) ראה לקו"ת צו יז, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תרג. (86) המשך תרס"ו ע' ריט. ספר המאמרים תש"ד ס"ע 211.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כל הענינים במתן תורה הכללי שבו ניתנו כל חלקי התורה, בפרטיות
 - 2 יותר ל"ג בעומר הוא יום 'מתן תורה' של פנימיות התורה, פיון שעל
 - 3 ידי רבי שמעון בר יוחאי שיום זה הוא יום ההילולא שלו התחיל
 - 4 הגילוי של פנימיות התורה שער אז הייתה בסוד ובהסתר. וזהו
 - 5 גם מה של"ג בעומר קשור
 - 6 עם ענין ההולדה, שכאמור היא
 - 7 ביטוי לאין סוף כפי שמצינו
 - 8 בכמה מאמרי חסידות של ל"ג
 - 9 בעומר⁸⁷ שמתחילים
 - 10 בפסוק⁸⁸ בתהלים הנה מה טוב
 - 11 ומה נעים שבת אחים גם
 - 12 יחד, שענינו של פסוק זה על פי
 - 13 הסוד הוא זיווג דכר ונוקבא,
 - 14 ובספרות העליזות היינו יחד וחיבור
 - 15 והמשכה פנימית של זעיר אנפין
 - 16 המידות (חסד וגבורה וכו') הנקראות
 - 17 'פנים זעירות' (כי ביחס לאור המאיר
 - 18 במוחין וביאריך אנפין, האור
 - 19 שבמידות הוא מועט וקטן), ועל שם
 - 20 ענין ההשפעה שבמידות, בחינת ז"א
 - 21 נקראת זכר ומלכות ספירת המלכות
 - 22 שהיא המקבלת את ההשפעה ולכן
 - 23 נקראת נקבה, שמזה בא ענין
 - 24 ההולדה ומתגלה כוח האין סוף.
 - 25 וזהו גם הביאור בפשטות
 - 26 בסיפור רבינו נשיאנו⁸⁹, הרבי
 - 27 הרי"צ שאצל אדמו"ר
 - 28 האמצעי היה בל"ג בעומר
 - 29 ענין המופתים ברכות שהתקיימו
 - 30 בדרך של 'מופת' על טבעי בנוגע
 - 31 לזרעא חייא וקיימא⁹⁰ לידת
 - 32 ילדים חיים ובראים, כי יום ל"ג
 - 33 בעומר קשור במיוחד ליחוד שמביא
 - 34 הולדה, כאמור לעיל.
 - 35 ח) אף עדיין לאחר כל המבואר
 - 36 על מעלת פנימיות התורה שדווקא על
 - 37 ידה מתחברים עם 'סתים' דקודשא בריך
 - 38 הוא' צריך להבין, הרי כללות
 - 39 ענין האלקות בכל הדוגות, לא רק
 - 40 בבחינת 'סתים' הוא נעלה ונשגב
 - 41 שלא בערך העולם, ואם כן, הן אמת שישנו ענין ההליכה
- שלא בערך על ידי פנימיות התורה, כמבואר לעיל באריכות, 42
אבל אף על פי כן, פיון שעל ידי כללות הענין דלימוד 43
התורה וקיום מצוותיה בכל חלקי התורה ובכל הרבדים של קיום 44
המצוות מבררים את ניצוצות הקדושה הנמצאים בגשמיות העולם הנקראים 45
ניצוצי ב"ן, ומתעלים ל"ג, 46
כמבואר לעיל בפרטיות שהוא שם 47
ס"ג קשור בבחינת הכתר ענין 48
בעטרה שעטרה לו אמו 49
(פנ"ל סעיף ד'), הרי מוכן, 50
שגם על ידי לימוד נגלה 51
דתורה נעשה ענין של חיבור 52
הפכים, והדרך לחיבור דברים 53
הפכים היא על ידי גילוי 54
והשראה מקום שלמעלה 55
מהם משיגה לגמרי שלגבו 56
הסתירה בין שני ההפכים איננה הסתר 57
וקושי כי הוא למעלה משיגה, ואם 58
כן, בודאי יש בזה בלימוד 59
התורה בנגלה ובקיום המצוות במעשה 60
גם ענין ההליכה וענין 61
ההילולא ומדוע אם כן נאמר 62
שהדבר קיים רק על ידי לימוד פנימיות 63
התורה ורק אצל רשבי ישנו ענין 64
ההילולא וגילוי האין סוף? 65
וזהו מה שממשיך הצמח צדק' 66
במאמר⁶⁷ ושואל: 67
אף להבין דהא על כל פנים 68
בכל אופן גם בשארי צדיקים 69
שלא גילו רק חלק הנגלה 70
דתורה, ולא רק אצל רשבי שגילה 71
את פנימיות התורה יש גם כן 72
הילוף, ונקרא הילולא, ולמה 73
הוא יום ההסתלקות של שאר צדיקים 74
תענית ולא יום שמחה. וכפי 75
שמביא בהתחלת המאמר 76
בנוגע להילולא דרבי שמעון 77
בר יוחאי ושואל: מאי שנא 78
במה שונה יום הילולא דרשבי 79
משאר ימים של מיתת 80
הצדיקים שקובעים בהם 81
תענית ואילו יום ההסתלקות של רשבי הוא יום שמחה? 82

(87) מאמרי אדמו"ר הזקן אתהלך לאזניא ע' צב ואילך. אוה"ת ויקרא ח"א ע' רנד ואילך. ספר המאמרים תרכ"ז ע' רצא ואילך. תרצ"ב ע' שנה ואילך. וראה הוספות לספר השיחות תש"ר-ה'שית ע' 409. (88) תהלים קלג, א. וראה זהר ח"ג נט, ריש ע"ב. (89) "היום יום" יח אייר (ל"ג בעומר). (90) ראה גם שיחת ל"ג בעומר - אחרי תפלת ערבית - תשמ"מ.

להבין ענין הילולא דרשב"י

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְהַבִּיאֹר בָּזָה, שְׁבוּדָאֵי יֵשׁ בְּכָל שְׁאָר הַצְדִּיקִים בְּיוֹם הַשְּׁנָה
2 לְהַסְתַּלְקוֹתָם עֲנִין הַהִילּוּלָא, כִּינן שְׁעַל יְדֵי עֲבוּדָתָם נַעֲשֶׂה
3 חִיבוּר מִ"ה וּבִ"ן כו' כַּמְבוּאָר לַעֲלִי, וּבְכַרְטָּ עַל פִּי הַמְּבוּאָר
4 בְּאֵרוּכָה בְּאַגְרָת הַקּוּדֶשׁ שֶׁבִּסְפָּר הַתַּנְיָא סִימָן ז"ך וּבִיאֹרוֹ,
5 שְׁבַעַת הַהִסְתַּלְקוֹת נַעֲשֶׂה
6 הַעֲלָאָת מִין נוֹקְבִין מִיָּם נִקְבִּיִּים, 1
7 הֵינּוּ הַתְּקַרְבוֹת לְאִלוּקוֹת וְהַתְּעַלּוֹת עַל
8 יְדֵי הַתְּעוֹרוֹת מַלְמֻטָּה, מִצַּד הַמִּקְבֵּל
9 מִכָּל מַעֲשֵׂיו וְתוֹרָתוֹ וְעֲבוּדָתוֹ
10 אֲשֶׁר עָבַד כָּל יְמֵי חַיָּיו, 2
11 וּמִמְשִׁיף אֲדַמְרִי' הֶזְקֵן לְבָאֵר 91
12 בְּאוֹתָהּ אֲגַרְת קוֹדֶשׁ שְׁעַל יְדֵי זֶה
13 עַל יְדֵי ה'אֲתַעֲרוּתָא דְלִתְנָא' הוּא שֶׁל
14 הַתְּעוֹרוֹת מִצַּד הַמִּקְבֵּל לְמַטָּה נִמְשָׁף
15 וְיִוָּרֵד מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בְּחִינַת מִין
16 דְּכוּרִין מִיָּם זָכְרִיִּים, הֵינּוּ הַתְּקַרְבוֹת
17 שֶׁל הָאִלוּקוֹת הַמְּשַׁפֵּעַ אֶל הַלְּמֻטָּה
18 הַמִּקְבֵּל בְּדֶרֶךְ שֶׁל הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה
19 לְמַטָּה הַנִּמְשַׁכֶּת מִתִּיקוֹן וְנוֹצָר
20 חֶסֶד (מְשַׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה מִדּוֹת
21 הֶרְחָקִים הָאִמּוּרוֹת בְּתוֹרָה "ה', ה'
22 אֶל-רְחוֹם וְחֵנוּן, אֲרָךְ אִפִּים וּרַב חֶסֶד
23 וְאֵמֶת, נוֹצֵר חֶסֶד לְאֵלָפִים נוֹשֵׂא עוֹן
24 וּפֹשֶׁעַ וְחַטָּא וְנֹקֵה" הַנִּקְרָאוֹת בְּתוֹרָה
25 הַסּוּר י"ג "תִּיקוֹנִים", וְעַל כֵּךְ מְבוּאָר
26 כֹּאן שֶׁהַמִּשְׁכָּה שֶׁבַעֲקֻבוֹת הַהֶעֱלָא
27 בְּהַסְתַּלְקוֹת הַצְדִּיק הִיא מִתִּיקוֹן וְנוֹצָר
28 חֶסֶד', בְּנוֹדַע שְׁכָל עֲמַל הָאָדָם
29 שְׁעַמְלָה נִפְשׁוֹ בְּעוֹדוֹת ה' בְּחִיּוֹ
30 מֵאִיר וּמִתְגַּלָּה בְּבְחִינַת גִּילּוֹי
31 בְּעַת פְּטִירָתוֹ (שְׁזָהוּ גִילּוֹי
32 שְׁלִמְעָלָה מִכָּל מְדִידָה
33 וְהַגְבָּלָה). אָבֵל אֵף עַל פִּי כו',
34 הַגֵּם שֶׁבַּהִסְתַּלְקוֹת הַצְדִּיק אֵכָן יֵשׁ
35 הַמִּשְׁכָּה וְגִילּוֹי מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, מִכָּל
36 מְקוֹם עֵינֵקֶר עֲנִין הַהִילּוּלָא בְּכָל
37 שְׁאָר הַצְדִּיקִים הוּא לְמַעְלָה,
38 שְׁשֵׁם לְמַעְלָה דְּרוּקָא נִיתוּסָף
39 אֹר, וְעַד לְאֹר שְׁלֵא בְּעָרָף
40 לִגְבִּי מַה שֶׁהָאִיר קוֹדֶם לָכֵן.
41 וְיִתְרִיָּה מְזָה, בְּהַסְתַּלְקוֹת הַצְדִּיק
42 יֵשׁ עֲנִין נַעֲלָה יוֹתֵר, מִלְּבַד זֹאת שֶׁבַעַת
43 הַהִסְתַּלְקוֹת מַעֲשֵׂיו וְעוֹבְדוֹתוֹ מִתְּעַלִּים,
44 וְהַהִתְעַלּוֹת מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה גּוֹרֵמָה
- הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, וְהוּא שְׁעַנִּין הַהִילּוּלָא וְהַהִלּוּלִין וְהַעֲלִיָּה שֶׁלֹּא
בְּעָרָף יֵשְׁנוּ גַם אֲצֵל הַצְדִּיק עֲצָמוֹ, כִּינן שְׁנַעֲשֶׂה חִיבוּר
נִשְׁמַת הַצְדִּיק עִם הַבִּירוּרִים שְׁלֹו שֶׁנִּתְבָּרַר עַל יְדֵי עוֹבְדוֹתוֹ בְּתוֹרָה
וּמִצּוּת כָּל יְמֵי חַיָּיו (בְּנוֹדַע לְעִיל מְדַבְּרִי אֲדַמְרִי' הֶזְקֵן בְּאֲגַרְת הַקּוֹדֶשׁ
שְׁכָל עֲמַל הָאָדָם שְׁעַמְלָה
נִפְשׁוֹ בְּחִיּוֹ מֵאִיר וּמִתְגַּלָּה
בְּבְחִינַת גִּילּוֹי בְּעַת פְּטִירָתוֹ),
שְׁזָהוּ בְּדוּגְמַת חִיבוּר וְיַחֲד
מִ"ה וּבִ"ן, כִּי מִ"ה מְבֹרָךְ אֵת
הַנִּצּוּצוֹת שֶׁבְּעִינֵי הָעוֹלָם שֶׁמְקוֹרָם
מִשֵּׁם בִּין שְׁעַל יְדֵי זֶה נַעֲשִׂית
עֲלִיָּית בִּין לְסִ"ג, שְׁהוּא
בְּחִינַת סִ"ג עֲנִין בְּעִטְרָה
שְׁעִטְרָה לֹא אִמּוֹ, כַּמְבוּאָר לַעֲלִי
וְלָכֵן נַעֲשִׂית גַם אֲצֵל הַצְדִּיק עֲצָמוֹ
הִלִּיכָה וְהַתְּעַלּוֹת שְׁלֵא בְּעָרָף,
עֲלִיָּה בְּלִי גְבוּל בְּדוּגְמַת עֲנִין
הַהִילּוּלָא שְׁהוּא גִילּוֹי הָאִין
סוֹף בְּפֹעֵל. אָבֵל גַּם עֲנִין זֶה
(הַעֲלִיָּה לֹא גְבוּל אֲצֵל הַצְדִּיק
עֲצָמוֹ) הוּא רַק לְמַעְלָה
בְּעוֹלָמוֹת הָרוּחָנִים הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁלֹּשָׁם
עֲלִתָה נִשְׁמָתוֹ, מַה שְּׁאִין כֵּן
לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה הִרִי בְּהַסְתַּלְקוֹת
הַצְדִּיק וְעֲלִיָּית נִשְׁמָתוֹ לְמַעְלָה חֶסֶד
הָאֹר שֶׁהָאִיר בְּגִילּוֹי יְמֵי חַיָּיו
בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלָכֵן, נַעֲשֶׂה לְמַטָּה
עֲנִין שֶׁל תַּעֲנִית, עַל הָעֵדֶר
הָאֹר.
וּבְעִנֵּין זֶה שֶׁל מַהוּת יוֹם הַהִסְתַּלְקוֹת
יֵשׁ מַעְלָה מִיּוֹחֲדָת אֲצֵל רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי שְׁאִינָה בְּשָׂר
הַצְדִּיקִים שְׁעִנֵּינוּ הִיָּה לִימוּד
פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, כִּפִּי שֶׁמִּמְשִׁיךְ
וּמְבָאֵר.
וְיִוָּבֵן עַל פִּי הַמְּבוּאָר בְּאַגְרָת
הַקּוּדֶשׁ שֶׁבְּתַנְיָא הַנִּזְכָּר, שֵׁשׁ
שְׁנֵי עֲנִינִים שְׁנַעֲשִׂים נִפְעִלִים
בְּעוֹלָם עַל יְדֵי הַסְתַּלְקוֹת
הַצְדִּיק (שְׁזָהוּ עֲנִין הַהִילּוּלָא
דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי שְׁבַחַד
קְטִירָא אֲתַקְטְרָנָא כו' 92 כַּמְבוּאָר
עֲנִין הָרָאשׁוֹן, בְּחִינַת הָאֲרָה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

וְהִירָאָה הִיא שׁוֹרֵשׁ לְכָל שֵׁס"ה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה⁴⁷ (כדברי
 אדמו"ר הוקן בספר התניא, "כי האהבה היא שורש כל רמ"ח מצוות-עשה
 וממנה הן נמשכות ובלעדה אין להן קיום אמיתי כי המקיימן באמת הוא
 האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת ואי אפשר לדבקה בו באמת כי
 אם בקיום רמ"ח פקודין שהם רמ"ח
 אברין דמלכא כביכול... והיראה היא
 שורש לשס"ה לא-תעשה כי ירא
 למרוד במלך מלכי המלכים הקדוש-
 ברוך-הוא. או יראה פנימית מזו
 שמתבושש מגדולתו למרות עיני כבודו
 ולעשות הרע בעיניו כל תועבת ה' אשר
 שנא...").

וְעַל פִּי זֶה מוֹכֵן, שְׁבַעַת
 הַהִילּוּלָא שֶׁל צִדִּיקִים שְׁעִיקָר
 עֲנִינָם הִיָּה נִגְלָה דְּתוֹרָה, הָרִי
 פִּינּוֹן שְׁנִגְלָה דְּתוֹרָה הִיא
 בְּדוּגְמַת בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ, יִשְׁנָה
 רַק הֶהָאָרָה שְׁבָאָה בְּבִחִינַת
 מְקִיף וּפּוֹעֲלַת הֶרְהוּרִי
 תְּשׁוּבָה, הִיא הַעֲנִיין הֶרְאָשׁוֹן
 הַמְבּוֹאֵר בִּאֲגַת הַקּוֹדֶשׁ הָאִמּוּרָה אָבֵל
 בְּנוֹגַע לְהַמְשִׁכָּה וְהָאֵרָה מֵהַצִּדִּיק
 עַל תַּלְמִידֵיו בְּפִנְיָמִיּוֹת, בְּצוּרָה
 גְּלוּיָה וּמוֹחַשִׁית בְּאֹפֶן שְׂיֻכּוּלִים
 לְמַשֵּׁשׁ בְּכִיכּוּל, הָרִי זֶה
 בְּאֹפֶן שְׁלֻמָּטָה בְּעוֹלָם הוּזָה חֶסֶד
 הָאֹרֶשׁ הַיָּמִי חִיּוֹ שֶׁל הַצִּדִּיק,
 וְלִכֵּן מִתְעַנֵּין. מֵה שְׂאִין בֶּן
 אֶצֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי
 שְׁעֲנִינּוּ הִיָּה לְגִלּוֹת פְּנִימִיּוֹת
 הַתּוֹרָה, שְׁהִיא בְּדוּגְמַת
 בְּחִינַת רוּחַ וּנְשָׁמָה (פִּנ"ל
 סְעִיף ו' שֶׁל יְדֵי לִימּוּד נִגְלָה תּוֹרָה
 שְׁהִיא בְּדוּגְמַת נֶפֶשׁ, מִתְחַבְּרִים עִם
 הָאֱלּוּקוֹת שְׁמֵאֲרָה בְּעוֹלָם גְּבּוּלִי,
 בְּחִינַת מִמְלָא כָּל עֲלָמִין, וְעַל יְדֵי לִימּוּד
 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה שְׁהִיא בְּדוּגְמַת רוּחַ
 וּנְשָׁמָה מִתְחַבְּרִים עִם הָאֱלּוּקוֹת
 שֶׁלְמַעֲלָה מֵהָעוֹלָם, בְּחִינַת סוֹכֵב כָּל
 עֲלָמִין), הַקְּשׁוּרִים בְּחִינּוֹת רוּחַ
 וּנְשָׁמָה עִם בְּחִינַת הַמְּחַשְׁבָּה
 הַנְּעֻלָּמָה, שְׁלֻמָּעֲלָה מַעֲנֵן הַדִּיבּוּר הַגְּלוּי הַקְּשׁוּר עִם בְּחִינַת
 נֶפֶשׁ, אֲזִי הַמְּחַשְׁבָּה הִיא מְבַחֶשֶׁת רוּחוֹ הָעֲצָמִית, וְעַל יְדֵי

בְּזוּהַר שְׁבִיּוֹם הַסְתַּלְקוֹתוֹ רַשְׁב"י כִּינֵס אִסִּיפָה קִטְנָה ('אִדְרָא זוטא') מִבְּחִירִי
 תַּלְמִידֵיו וְגִילָה לָהֶם סוּדוֹת, וּבֵין הַדְּבָרִים הָעִיד עַל עֲצוּמוֹ כִּי "בְּחֵד קִטְרָא
 אֲתַקְטָרָא, נִשְׁמַתִּי בִּיה אֲחִידָא, בִּיה לְהִיטָא", נִשְׁמַתִּי קְשׁוּרָה עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ
 הוּא בְּקֶשֶׁר אֶחָד, כּוֹ אֲנִי מֵאוּחָד וְאַחֲרָיו אֲנִי לְהוּט), עֲנִינְךָ הֶרְאָשׁוֹן, בַּעַת
 הַהִסְתַּלְקוֹת מֵאִירָה בְּחִינַת הָאָרָה
 לְתַלְמִידָיו שְׁמַפְנִי מַעֲלָתָה הִיא
 הָאֵרָה שְׁאִינָה מְתַלְבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ
 מוֹחָם מִמֶּשׁ, רַק מֵאִירָה
 עֲלֵיהֶם מְלַמְעֵלָה כּוֹ,
 וּמִכְנָסֶת בְּלֶכֶם הֶרְהוּרִי
 תְּשׁוּבָה כּוֹ, שְׁהָאָרָה זֹו
 נִמְשָׁכֶת מִבְּחִינַת נֶפֶשׁ הַצִּדִּיק.
 וְעִנֵּין הַשְּׁנִי, מֵה שְׁנִמְשָׁךְ
 מִבְּחִינַת רוּחוֹ הָעֲצָמִית (הַנְּעֻלִית
 יוֹתֵר מִבְּחִינַת נֶפֶשׁ) שֶׁל הַצִּדִּיק
 (וְלֹא כְּמוֹ בְּחִינַת חִיּוּתוֹ שֶׁל
 הַצִּדִּיק בְּעֻלְמָא דִּין בְּעוֹלָם הוּזָה,
 שְׂאֵז הִיּוֹ יְכּוּלִים תַּלְמִידָיו לְקַבֵּל
 מִרוּחוֹ רַק עַל יְדֵי אֲמִצְעוֹת
 הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף שְׁמִגְבִּילִים אֵת
 מִדַּת וְאוֹפֶן הַהִשְׁפָּעָה כּוֹ, מֵה
 שְׂאִין בֶּן לְאַחֲרֵי הַהִסְתַּלְקוֹת
 יְכּוּלִים לְקַבֵּל מִבְּחִינַת רוּחוֹ
 הָעֲצָמִית כִּי כַּעַת הַגּוּף וּבְחִינַת
 הַנֶּפֶשׁ שְׁמַחֲיָה אֵת הַגּוּף לֹא מִסְתִּירִים
 עַל בְּחִינַת הַרוּחַ הָעֲצָמִית וְלֹא מִסְתִּירִים
 אוֹתָהּ), וְהַמְשָׁכָה זֹו הַנִּמְשָׁכֶת
 מִרוּחוֹ הָעֲצָמִית שֶׁל הַצִּדִּיק לְאַחֵר
 הַסְתַּלְקוֹתוֹ הִיא לֹא רַק בְּבִחִינַת
 מְקִיף, כְּמוֹ הַעֲנִיין הֶרְאָשׁוֹן הָאִמּוּר
 לְעִיל הַגּוּרָם הֶרְהוּרִי תְּשׁוּבָה אֶלָּא
 בְּאֹפֶן שֶׁל פְּנִימִיּוֹת (כְּפִי
 שְׁמוּכְרָח מֵאֲגַרָת הַקּוֹדֶשׁ),
 וּפּוֹעֲלַת הַהִמְשָׁכָה הַבִּלְתִּי מוֹגְבֵּלֶת
 מִרוּחוֹ הָעֲצָמִית לֹא רַק הֶרְהוּרִי
 תְּשׁוּבָה, אֶלָּא גַם הַמְשָׁכָה
 וְגִילּוּי חֲיֵי הַצִּדִּיק, שְׁהֵם (לֹא
 חֲיִים בְּשָׂרִיִּים, אֶלָּא) עֲנִינְךָ
 הָאֲמוּנָה, וְכֵן הַעֲנִינְךָ דְּאַהֲבָה
 וְיִרְאָה (כְּפִי שְׁנוּמָה בְּכַתּוּב בְּמִשְׁלִי
 יִרְאָת ה' לְחִיִּים⁹³, הִינּוּ
 שִׁירָאָה הִיא חֲחִיִּים), שְׁנֵהוּ אֲהַבַת ה' וְיִרְאָת ה'
 וּמִצְוֹתֶיהָ, כִּי אֲהַבָה הִיא שׁוֹרֵשׁ לְכָל רַמ"ח מִצְוֹת עֲשֶׂה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 זֶה נִמְשָׁכִים חַיֵּי הַצְדִּיק (שכאמור אינם חיים בשמים אלא חיים
2 רוחניים של אָמוּנָה יְרָאָה וְאַהֲבָה) בְּפִנְיָמִיּוֹת לְתַלְמִידָיו
3 וְתַלְמִידֵי תַלְמִידָיו כו'.
- 4 וְזֶהוּ הַעֲנִין הַמִּיּוֹחָד בְּהִילּוּלָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּרֶךְ יוֹחָאי בִּיתֵר
5 שָׂאת וַיֵּתֶר עָז, שְׁלֹא מְצִינוּ
6 דּוּגְמָתוֹ בְּשֹׁאֵר הַצְדִּיקִים, 1 זֶה נִמְשָׁכִים חַיֵּי הַצְדִּיק (אָמוּנָה יְרָאָה וְאַהֲבָה)
7 שְׁאֵז בְּיוֹם הַהִילּוּל שְׁלוֹ, ל"ג בעומר, 2 בְּפִנְיָמִיּוֹת לְתַלְמִידָיו וְתַלְמִידֵי
8 מְקַבְּלִים תַּלְמִידָיו וְתַלְמִידֵי
9 תַּלְמִידָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת
10 לֹא רַק בְּאֹפֶן מְקִיף, אֲלָא גַם
11 בְּאֹפֶן פְּנִימִי כו'. וּמִזֶּה
12 מֵהַמְּאָרֶה וְהַמְּשַׁכָּה הַרוּחָנִית בִּיתֵר
13 שָׂאת וּבִיתֵר עַד שֶׁל יוֹם זֶה נִמְשָׁךְ
14 הָעֲנִין וּמִקַּבֵּל בִּטּוֹי גַם בְּפֶסֶק
15 הַלֵּכָה לַמַּעֲשֶׂה, שָׁאֵף שִׁישְׁנָם
16 כְּמָה וְכְמָה עֲנִינִים שֶׁל הַגְּבִילָה
17 הַשְּׂמִיחָה עַל פִּי הַלֵּכָה בְּיָמִים
18 שְׁלֹפְנֵי ל"ג בְּעוֹמֶר וּבְיָמִים
19 שְׁלֹאֲחֵרֵי ל"ג בְּעוֹמֶר, כְּמִבּוֹאָר
20 בְּהַלֵּכָה לַגְּבִי הַהֲנַגָּה בִּימֵי סִפְרֵת
21 הָעוֹמֶר, הִנֵּה כְּבֹא ל"ג בְּעוֹמֶר,
22 יוֹם שְׁמִחָתוֹ⁹⁴ שֶׁל רִשְׁבִּי,¹⁴
23 נַעֲשִׂית שְׂמִיחָה בְּכָל אֶחָד
24 וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, בְּתוֹךְ כָּל
25 יִשְׂרָאֵל, לְהַמְשִׁיךְ שְׂמִיחָה
26 עֲצוּמָה לְמִטָּה, עַד לְעִנְיָנִים
27 שֶׁהֵם לְמִטָּה מַעֲשֶׂה טְפָחִים
28 עֲנִינִים שֶׁל שְׂמִיחָה עֲצוּמָה בְּפוּעֵל בְּתוֹךְ
29 גִּרְיָ הַמַּצִּיאֹת הַגִּשְׁמִית שֶׁל הָעוֹלָם
30 הַזֶּה.
- 31 (ט) וּמִסִּיִּים ה'צִמַּח צֶדֶק'
32 בְּמֶאֱמָר⁹⁵: "וְזֶהוּ שְׁאֵמֶר רַבִּי
33 שְׁמַעוֹן בֶּרֶךְ יוֹחָאי לְבַטָּא אֶת גִּדְּלוֹ
34 וְעוֹצֵם הַבִּטּוֹל שְׁלוֹ לְאַלּוּקוֹת אֲנָא
35 סִימְנָא בְּעֵלְמָא⁹⁶, אֲנִי סִימֵן בִּלְבָד
36 לְמַצִּיאֹת הָאֱלֹהִיּוֹת, וְאִין לִי שׁוּם
37 מַצִּיאֹת לַעֲצֵמִי, כִּי נִשְׁמָתוֹ הִיא
38 מִבְּחִינַת אֲצִילוּת מְשִׁי",
39 וְסִימֵן זֶה הִיא "בְּעֵלְמָא",
40 שְׁזֵהוּ עוֹלָם הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן,
41 עוֹלָם הַזֶּה הַגָּשְׁמִי וְעוֹלָם
42 הַזֶּה הַחוּמָרִי, וְעַד לְעוֹלָם
- כְּפִי שְׁיָרֵד לַהֲיוֹת הָעוֹלָם הַכִּי נִחְוֵה יָרֵד בְּאֹפֶן שְׁאִין יְרִידָה
לְמִטָּה הִימָנוּ, בְּדָרָא דְעַקְבָּתָא דְמִשְׁיחָא, כְּדוּרָא שֶׁל עַקְבוֹת
הַמִּשְׁחָה, בְּסוֹף הַגְּלוּת, כְּאִשֶּׁר חוֹשֵׁךְ הַגְּלוּת מִתְּגַבֵּר מֵאֵד וְאֶדְרָבָה, מִצַּד שְׁנֵי,
דּוֹקָא דוֹר זֶה נִעְלָה בְּיוֹתֵר, כִּי בִלְשׁוֹן ה'סֹפֵר יִצְרֵה' נַעֲוִין תַּחֲלָתָן
בְּסוֹפֶן⁹⁷, וְלַעֲנִינֵנוּ, יֵשׁ קֶשֶׁר מִיּוֹתֵד
בֵּין דּוּרֵי שֶׁל רִשְׁבִּי שְׁבוּ הַתַּחֲלִילָה
הַתְּגַלּוּת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה לְדוּר עַקְבָּתָא
דְּמִשְׁחָא שֶׁל סוֹף הַגְּלוּת כְּדֹאֲתָא
כְּמוֹבָא בְּזֵהר⁹⁸, שְׁלֹא יִהְיֶה דוֹר
נִעְלָה כְּדוּרֵי שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן
בֶּרֶךְ יוֹחָאי עַד דוֹר דְּעַקְבָּתָא
דְּמִשְׁחָא, שְׁזֵהוּ הַדּוֹר שְׁבוּ
יָבוֹא מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, וְיִגְאָלְנוּ
בְּגִאוּלָּה הָאֲמִיתִית וְהַשְׁלִימָה,
וְיִוְלִיכְנוּ קוֹמְמִיּוֹת בְּקוֹמָה זְקוּפָה
לְאַרְצָנוּ, וּבְאֹפֶן שְׁבָנִי
יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִים בְּיָד רְמָה⁹⁹,
כִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב לַגְּבִי יִצִּיאת מִצְרַיִם
(וּפִירֵשׁ רִשְׁבִּי: "בְּגִבּוֹרָה גְּבוּהָה
וּמְפֹרֶשֶׁת") כְּפִירוֹשׁ הַתִּרְגוּם
בְּרִישׁ גָּלִי, בְּפֶרֶסוֹם וּבְפֶרֶסִיא
וְאִיתָא מוֹבָא בְּסִפְרִים¹⁰⁰
שְׁבָרִישׁ הוּא רִאשִׁי תִּיבּוֹת
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּרֶךְ יוֹחָאי. וְכָל זֶה
בִּיאַת הַמִּשְׁחָה וְהַגְּאוּלָּה הַשְׁלִימָה בִּיד
רְמָה, בְּרִישׁ גָּלִי יִהְיֶה בְּקֶרֶב
מְשִׁיחַ, בְּעֵגְלָא דִּידָן בְּמַהֲרֹת
(לְפִי הַמּוֹשְׁגִים וְהַהֲנַגָּה) שְׁלֵנוּ, לְמִטָּה
מַעֲשֶׂה טְפָחִים בְּמַצִּיאֹת
גִּשְׁמִית, וְשְׂמִיחָת עוֹלָם שְׂמִיחָה
נִצְחִית עַל רִאשִׁים¹⁰¹, וּכְמֶאֱמָר
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּרֶךְ יוֹחָאי¹⁰²
כְּסִיפּוֹר הַזֶּהוּ רִשְׁבִּי יֵשׁ עִם רַבִּי
אַלְעֹזֵר בְּנוֹ וּרְבִי אַבָּא וְהֵם שְׁמַעוּ קוֹל
וְאֶרְכּוּבוּתֵיהֶם נִקְשׁוּ זֶה לָזֶה [מִהַפְחָד]
וְהִיא זֶה קוֹל שֶׁל 'הַכּוֹנִפִּיָּה הַעֲלִיּוֹנָה'
שְׂמִיחָתָם, שְׂמַח רִשְׁבִּי וְאֵמֶר 'ה'
שְׂמַעֲתִי שְׁמַעֲךָ יִרְאָתִי, שֶׁם רָאוּ לַהֲיוֹת
יִרְאָה, אֲבָל אֲנִי בְּחִיבּוּתָא תִּלְיָא

(94) ראה פ"ח שער ספה"ע פ"ז. משנת חסידים מסכת אייר וסיון פ"א מ"ז. ועוד. (95) אוה"ת שם ע' רכג. (96) זהר ח"א רכה, א. (97) ספר יצירה פ"א מ"ז. (98) ח"ב ט, א. וראה זהר ח"א שם. (99) בשלח יד, ח. (100) דגל מחנה אפרים עה"פ. וראה גם לקוטי שיחות ח"ג ס"ע 872. (101) ישע"י לה, י. נא, יא. (102) זח"ג קכת, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מִלְתָּא, אֲנַחְנוּ בַחֲבִיבוֹת (בִּאֲהָבָה) תְּלוּי הַדְּבַר שְׁנֶאֱמַר¹⁰³ וְאֶהְבֶּתָּ
 - 2 אֶת הַיְוִי אֶלְקִיךָ וְכוּ', אֲהַבְתָּ ה' מִצַּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְתִיב¹⁰⁴ אֶהְבֶּתִּי
 - 3 אֶתְכֶם אֲמַר ה', אֲהַבְתָּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִצַּד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בִּאֲהָבָה
 - 4 בְּגִלּוּי, שָׂאָז כֹּאשֶׁר יֵשׁ אֲהָבָה בְּגִלּוּי הַהִמְשָׁכָה וְהַגִּילּוּי מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה
 - 5 הִיא בְּאוֹפֶן שֶׁכֵּל הַנוֹתֵן בְּעֵין
 - 6 יָפָה הוּא נוֹתֵן¹⁰⁵, לְגַבִּי הַנוֹתֵן
 - 7 לְחַבְרוֹ מִתְּנָה וְיֵשׁ סִפֵּק מִה נִכְלָל
 - 8 בְּנִתְיָה, אֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁמֶן הַסַּחֵם
 - 9 נִתֵּן גַּם אֶת הַחֶלֶק שֶׁבִּסְפֵּק כִּי "כָּל
 - 10 הַנוֹתֵן בְּעֵין יָפָה נוֹתֵן", וְגַם לְעֵינֵינוּ
 - 11 הַמְּשַׁכָּה זו, הָרִי הִיא 'בְּעֵין יָפָה' מִיָּדוֹ
 - 12 הַמְּלַאָּה הַפְּתוּחָה הַקְדוּשָׁה
 - 13 וְהִרְחֲבָה¹⁰⁶ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 - 14 וּבְאוֹפֶן שֶׁהִמְשִׁיכָה שָׁלִיטָה נִמְשַׁכָּת
 - 15 הַהִמְשַׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה הוּא כָּלִי
 - 16 רָאוּי לְקַבֵּל גִּילּוּי זֶה וּמִתְאַחֵד
 - 17 עִמּוֹ. וְנַעֲשִׂית הִיִּצְיָאָה
 - 18 מִהַגְלוֹת בְּאוֹפֶן דּוֹאֲשְׁבוֹר
 - 19 מוֹטוֹת עוֹלָמָם שְׂבִירָת וּבִטּוֹל עוֹל
 - 20 הַגְלוֹת וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם
 - 21 קוֹמָמִיּוֹת¹⁰⁷, כְּפִירוּשׁ רַש"י
 - 22 (מִתּוֹרַת כְּהֻנִּים) בְּקוּמָה
- 15
- 23 זְקוּפָה, וְאַחֲרַי כֶּן בָּאִים לְאוֹפֶן נַעֲלָה יוֹתֵר בְּקוֹמָמִיּוֹת, כְּדַבְּרִי
- 24 הַגְמָרָא ש'קוֹמָמִיּוֹת' הוּא כְּשֵׁנִי קוֹמוֹת שֶׁל אָדָם הִרְאִישׁוֹן¹⁰⁸, לֹא
- 25 רַק מֵאָה אֲמָה (כְּפִי שְׁהִיְתָה קוֹמוֹת אָדָם הִרְאִישׁוֹן לְאַחֲרַי
- 26 הַחֲטָא¹⁰⁹ שֶׁנֶּעֱנַשׁ וְהוֹפַחְתָּה קוֹמְתוֹ לְמֵאָה אֲמָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְתִשֶׁת עָלֶי כַּפְךָ"
- 27 וְכֵן בְּגִימָטְרִיא מֵאָה), אֶלָּא
- 28 מֵאֲתִים אֲמָה (שְׁקִישׁוֹר עִם
- 29 הָעֵינֵן דְּעִשְׂרִים שְׁנָה¹¹⁰
- 30 שֶׁבִּשְׁנָה זו, תש"ל, מֵלֹא עֶשְׂרִים שָׁנָה
- 31 לְהַסְתַּלְקוֹת הָרַבִּי הַרִי"צ בִּשְׁנַת תש"י,
- 32 וּמֵאֲתִים הוּא כְּפוּלָה שֶׁל עֶשְׂרִים),
- 33 שְׁתֵּי פְעָמִים מֵאָה, שְׁנֵהוּ עֵינֵינוּ
- 34 הַכֶּתֶר בְּגִימָטְרִיא 'עֶשְׂרִים' (620),
- 35 יַחַד עִם פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר¹¹¹,
- 36 כְּפִי שְׁנִמְשָׁךְ לְמַטָּה, בְּקָרוֹב
- 37 מִמָּשׁ, וּבִיאַת הַמְּשִׁיחַ וְהַגְּאוּלָּה יִהְיוּ
- 38 עַל יְדֵי יְפוּצוֹ מַעֲיִנּוֹתֶיךָ
- 39 חוּצָה, מִתּוֹךְ שְׁמִתָּה וְטוֹב
- 40 לְכָב.
- 13 מֵאֲתִים אֲמָה (שְׁקִישׁוֹר עִם הָעֵינֵן דְּעִשְׂרִים שְׁנָה¹¹⁰), שְׁתֵּי פְעָמִים מֵאָה, שְׁנֵהוּ
- 14 עֵינֵינוּ הַכֶּתֶר, יַחַד עִם פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר¹¹¹, כְּפִי שְׁנִמְשָׁךְ לְמַטָּה, בְּקָרוֹב מִמָּשׁ, עַל
- 15 יְדֵי יְפוּצוֹ מַעֲיִנּוֹתֶיךָ חוּצָה, מִתּוֹךְ שְׁמִתָּה וְטוֹב לְכָב.

(103) ואתחנן ו, ה. (104) מלאכי א, ב. (105) ראה ב"ב נג, א. ויש"נ. (106) ברכה שלישית דברכת המזון. (107) פרשתנו (בחוקותי) כו, יג. (108) ב"ב עה, א. סנהדרין ק, א. (109) ראה פרש"י סנהדרין שם. (110) להסתלקות-הילולא של אדמו"ר מהור"י"צ (המו"ל). (111) ראה גם אוה"ת בחוקותי ע' תרגם. ע' תערב. ע' תשל. פלח הרמון ויקרא ע' תקד.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד אייר, ה'תשי"א

ברוקלין

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ באמונה כו' מוה"ר יוחנן שי'

שלום וברכה!

בנועם קראתי הודעתו כי ת"ל נתמלאו לו ז"ן שנה לאריכות ימים ושנים טובות, ויתן השי"ת ויארץ שנים טובות ביחד עם זוגתו תחי' במנוחת הנפש ובמנוחת הגוף וישבעו רוב נחת מכל יו"ח יחיו מתוך הרחבה.

ויכולה זכות העסקנות באלה הענינים שכי"ק מו"ח אדמו"ר מינה אותו עליהם, ומספקת עסקנות זו בלבד להמשיך לו ולזוגתו תחי' בריאות נכונה ותוספת כח להמשיך טוב בעניניהם.

בהזדמנות זו הנני שולח ברכתי ליום הולדת בנם הרה"ח הו"ח אי"א עוסק בצ"צ באמונה מוה"ר שלום דובער שי' ובן שלשים לכח יוסיף כח ואומץ בעבודתו בקדש וזה ימשיך לו ולב"ב ולכל ילדיהם שי' כל המצטרך להם בהרחבה.

בברכת[ת] טוב גו"ר לו ולזוג' יחיו.

בס"ד. שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר, ה'תש"ל.

בלתי מוגה

- 1...ה. בנוגע להאמור לעיל שכאשר מולד הלבנה הוא באותו אופן כפי שהי' בהתחלת הבריאה אזי
- 2 נעשית ההמשכה למטה מבחי' "כי חפץ חסד הוא" – צריך להבין: איך שייך ענין זה בזמן הגלות ובחוץ
- 3 לארץ?!
- 4 בזמן הבית הי' יכול להיות ענין זה, כיון שהי' אז מעמד ומצב של אור. ואף שגם בזמן הבית היו
- 5 חילוקי מדריגות, שהי' זמן שבו "קיימא סיהרא באשלמותא", והי' זמן שבו לא הי' "באשלמותא", ועד
- 6 לאופן של נקודה בלבד, אבל אעפ"כ הרי זה מעמד ומצב של אור;
- 7 משא"כ בזמן הגלות שאז אין ענין של אור – לא אור השמש, וגם לא אור הלבנה, שלכן נקרא זמן
- 8 הגלות לא רק "לילה", אלא גם "חושך", כי, "לילה", יכול להיות בו גם ענין של אור – אור הלבנה,
- 9 אם בשלימות או שלא בשלימות,
- 10 – וכידוע גם הסיפור³⁵ אודות רבינו הזקן שלמד לאור הלבנה, ואדרבה: ענין זה פעל הוספה בלימודו
- 11 אפילו לפי ערך הכחות והחושים שלו –
- 12 משא"כ "חושך" מורה על מעמד ומצב שאין בו אור כלל.
- 13 וכיון שזמן הגלות נקרא "חושך", ועד ללשון המורגל "חושך כפול ומכופל" – איך יכולים לפעול
- 14 שמבחי' "כי חפץ חסד" יומשך למטה?!
- 15 והרי זה ריחוק הערך יותר מאשר "מן הקצה אל הקצה", כי, "מן הקצה אל הקצה" הם ב' קצוות
- 16 של ענין אחד, ולכן יש איזו שייכות ביניהם, ואילו ההמשכה מבחי' "כי חפץ חסד" (שלמעלה מההמשכה
- 17 שע"י עבודת המטה) למטה בחושך כפול ומכופל של זמן הגלות – הרי זה באופן של ריחוק הערך הרבה
- 18 יותר!
- 19 ועכצ"ל, שענין זה נמשך ממקום כזה שלגביו לא קיימים הגדרים עליון ותחתון, אור וחושך, כך,
- 20 שחושך ואור אין סוף (בלי גבול האמיתי) הם בשוה, ומצד זה יכולה להיות ההמשכה דבחי' "כי חפץ
- 21 חסד הוא" באופן שתומשך למטה בעוה"ז התחתון, בחושך כפול ומכופל של זמן הגלות.
- 22 ו. ועוד זאת, שענין זה צריך להיות למטה בגלוי:
- 23 ובהקדים – שעצמות ומהות נמצא אמנם למטה, אבל זהו בהעלם. וכפתגם הידוע³⁶ שזהו כמו אוצר
- 24 שנמצא בתיבה סגורה, וישנו גם ה"מפתח" שעל ידו יפתחו את התיבה לעתיד לבוא ויתגלה מה שנמצא
- 25 בה, אבל עתה הרי זה עדיין בהעלם. ולכן יש צורך לפעול שעצמות ומהות יהי' למטה בגלוי.
- 26 וגם ענין זה קשור עם מולד הלבנה בר"ח – שהרי קידוש החודש צריך להיות באופן ד"כזה ראה
- 27 וקדש³⁷, היינו, שהלבנה תהי' נראית בגלוי לעיני בשר, וכמודגש גם בכך שלצורך קידוש הלבנה יש
- 28 להמתין ג' או ז' ימים (הן ע"פ נגלה והן ע"פ קבלה³⁸) כדי שיוכלו לראות את הלבנה בפועל.
- 29 וכיון שע"פ נגלה יש הכרח לראות את הלבנה בעיני בשר, הרי גם ההמשכה שע"י מולד הלבנה והכח
- 30 שפועל אותה צ"ל בגלוי למטה באופן שיוכלו לראות זאת. וגם כאשר ענין זה הוא רק באופן של נקודה,
- 31 הנה כפי שהנקודה היא למעלה הרי היא באופן של "מרחב העצמי".

35) ראה בית רבי ח"א ספ"א.
36) ראה תו"א ס"פ בראשית (ח, ג). לקו"ת ר"פ דברים (א, ב). ובכ"מ.
37) ר"ח כ, א. מכילתא ופרש"י בא יב, ב. רמב"ם ריש הל'
קידוה"ח.
38) ראה אנציק' תלמודית ערך ברכת הלבנה (כרך ד ס"ע תסח). וש"נ.

וע"ד משנת"ל (ס"א) שהענין ד"בכל יום יהיו בעיניך חדשים" מובא גם בפירוש רש"י בפשטות ¹
הכתובים, וע"פ הידוע ומפורסם שד' דרכי הלימוד פשט רמז דרוש סוד הם כנגד ד' עולמות אבי"ע³⁹, ²
כך, שדרך הפשט הוא כנגד עולם העשי', הרי מובן שהענין ד"חדשים" נמשך למטה בעולם העשי' באופן ³
גלוי גם לבן חמש למקרא* – כך גם בכחו של כל אחד מישראל לפעול ע"י עבודתו שהענין ד"כי חפץ ⁴
חסד" יומשך למטה, שענין זה הוא באופן שיכולים לראות זאת בגלוי למטה. ⁵

ז. והכח על זה – רואים בענין הנישואין:

ובהקדים – שישנו ענין האירוסין, ש"אסר לה אכולא עלמא כהקדש"⁴⁰, שיש בזה ב' ענינים⁴¹: ענין ⁷
של איסור – "אסר לה כו'", וענין של קדושה – "כהקדש", ובעבודה הם ב' הענינים ד"סור מרע" ו"עשה ⁸
טוב"; אבל עדיין אין זה מגיע לענין הנישואין, שבו מתגלה כח ההולדה. ⁹

והענין בזה – כמבואר בהמשך שמח תשמח⁴² שכח ההולדה הוא גילוי כח האין-סוף למטה, והיינו, ¹⁰
שמצד הענין ד"מעשה ידי להתפאר"⁴³, הנה כשם שהוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא את העולם, ישנו גם ¹¹
למטה כח הא"ס שמתגלה בכח ההולדה⁴⁴ שהוא בלי גבול ממש, ללא הפסק. ¹²

וגם ענין הנישואין שייך ללבנה – כי, "לבנה" ר"ת⁴⁵ "בתולה נישאת ליום הרביעי"⁴⁶. וענין זה קשור ¹³
גם עם מעלת יום רביעי שבו נתלו המאורות (כמובא בשל"ה⁴⁷ ונתבאר בדרושי הצ"צ⁴⁸). ¹⁴

והרי המכוון בענין הנישואין הוא בנוגע להקב"ה וכנס"י, כידוע שהקב"ה נקרא חתן וכנס"י נקראת ¹⁵
כלה (ועל זה נאמר שיר השירים⁴⁹), וענין זה שייך לכל אחד מישראל (שהרי שיר השירים, ככל חלקי ¹⁶
התורה, ניתן לכל אחד מישראל בפרט), שנקרא בשם "בתולה", מבלי הבט על מעמדו ומצבו, כיון ¹⁷
ש"אע"פ שחטא ישראל הוא⁵⁰, ו"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית"⁵¹. ¹⁸

ומזה מובן עד כמה גדול כחו של כל אחד מישראל לפעול ע"י עבודתו, ובאופן שכח זה נמצא למטה ¹⁹
בגלוי – במכ"ש מגילוי כח הא"ס בענין ההולדה בגשמיות, ועצמו"כ שכן הוא בנוגע לעבודה הרוחנית. ²⁰

ולכן, הנה למרות שנמצאים בחושך כפול ומכופל של זמן הגלות, כפי שידע איניש בנפש' אודות ²¹
החושך שבעולם וגם אודות החושך שבעצמו – יש בכחו להמשיך את האור, וגם את ה"מאור", כולל ²²
גם באופן המודגש בזמן מולד הלבנה כבפעם הראשונה, להמשיך את הבחי' ד"כי חפץ חסד הוא"⁵². ²³

ועד שזוכים לקיום היעוד⁵³ ש"אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ²⁴
ינחלה ואוהבי שמו ישכנו בה", בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש. ²⁵

* * *

ח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה וספרתם לכם ממחרת השבת גו'.

* * *

(*) היינו באם ירצה לקיים הציווי (היינו שיתבונן וכו'), וגם שכלו של הבן חמש למקרא מספיק על זה), משא"כ כדי ¹
ש"יהיו עליכם חדשים כאילו שמעתם בו ביום"⁴, שאז א"צ להתבונן וכו'.

(39) נסמן בלקו"ש חכ"א ע' 36 הערה 57.

(בשם מפרשים).

(40) קידושין ב, ריש ע"ב.

(41) ראה גם תורת מנחם – התועדויות ח"ט ע' 15.

(42) שער האותיות (קא, ב).

(43) סה"מ תרנ"ז ע' קעה ואילך.

(44) אוה"ת ויחי שסא, ב.

(45) ישע"י ס, כא.

(46) ראה גם תורת מנחם – התועדויות ח"ס ע' 140. וש"נ.

(47) סנהדרין מד, רע"א.

(48) ועוד יותר ממה שמתגלה ביסוד העפר (המבואר בתניא

(49) תניא ספכ"ד.

אגה"ק ס"כ (קלב, סע"א ואילך). וראה לקו"ת שה"ש מ, רע"א).

(50) חסר קצת (המו"ל).

(51) הובא בס' מטעמים (ווארשא תרמ"ז) ערך חו"כ אות מג

ט. כיון שזהו יום הש"ק שלאחרי אחרון של פסח, שבו עולים כל ששת ימי השבוע, כולל גם אחש"פ,
הנה כאן המקום לסיים מה שנשאר באמצע ולא נתבאר בהתוועדות דאחרון של פסח⁵⁴ – בנוגע לדברי
הרמב"ם אודות משיח, שבהל' תשובה⁵⁵ כתב "נתאור כל ישראל נביאייהם וחכמיהם לימות המשיח כו",
ואילו בהל' מלכים⁵⁶ כתב רק "נתאור החכמים והנביאים ימות המשיח כו", ואינו מזכיר "כל ישראל".
ובכן: ענין זה מבהיר הרמב"ם עצמו בשינוי לשונו, שבהל' תשובה כתב בלשון חיוב: "ומפני זה
נתאור .. לימות המשיח כדי שינוחו .. וירבו בחכמה כו", אבל אינו שולל טעמים אחרים; ואילו בהל'
מלכים כתב בלשון שלילה: "לא נתאור .. ימות המשיח לא כדי כו' אלא כדי שיהיו פנויין בתורה
וחכמתה".

והביאור בזה:

הלשון "לא נתאור .. ימות המשיח לא כדי כו' אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה", היינו, שהסיבה
היחידה שרוצים ימות המשיח היא רק בשביל לימוד התורה, ולא כדי שלא יהיו דאגות הפרנסה, שלא
יצטרכו לפרוע חובות, ולהתעסק עם ה"בנק" וכו' – אי אפשר לומר על "כל ישראל", אלא על "החכמים
והנביאים" בלבד; אבל הלשון "מפני זה נתאור .. לימות המשיח כדי שינוחו .. וירבו בחכמה כו",
מבלי לשלול טעמים נוספים – אפשר שפיר לומר על "כל ישראל".

ולכן:

בהל' מלכים, ששם מדובר אודות תחילת הזמן דימות המשיח, קודם שיהיו "אותות ומופתים", אלא
רק באופן ש"אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד"⁵⁷, ובמעמד ומצב שמשיח
יכופ⁵⁸ כל ישראל לילך בה כו"⁵⁹ – אי אפשר לומר שנתאור כל ישראל ימות המשיח כדי ללמוד תורה
במנוחה, ואפילו לא בשביל ללמוד תורה במנוחה ביחד עם סיבה נוספת של עשירות וכיו"ב; ולאידך,
בנוגע ל"החכמים והנביאים" – יכולים לומר גם אז "לא נתאור .. ימות המשיח לא כדי כו' אלא כדי
שיהיו פנויין בתורה וחכמתה".

משא"כ בהל' תשובה, ששם מדובר אודות ימות המשיח בשייכות לענין התשובה ושלימות השכר
דעולם הבא⁵⁹ – אזי אפשר לומר ש"נתאור כל ישראל .. לימות המשיח כדי שינוחו .. וירבו בחכמה כו",
אלא שעדיין אי אפשר לומר ש"כל ישראל" נתאור לימות המשיח אך ורק בשביל לימוד התורה, ולא בשביל
העשירות והמעדנים וכו' שיהיו אז, ולכן אין הרמב"ם שולל את שאר הענינים, "לא נתאור כו' אלא כו".
י. והנה, ע"פ המדובר כמ"פ שכל עניני התורה הם הוראה לכאו"א מישראל, ו"התורה על הרוב
תדבר"⁶⁰, בהכרח לומר שגם מ"ש הרמב"ם בהל' מלכים "לא נתאור החכמים והנביאים ימות המשיח לא
כדי כו' אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה", מהוה הוראה לכל אחד מישראל:

המעמד ומצב דימות המשיח ששייך רק ל"החכמים והנביאים" – הרי זה רק בהתחלת הלימוד; אבל
כאשר מגיעים כבר להל' מלכים, הנה בכח התורה נפעל אצל הלומד מעמד ומצב ש"לא נתאור ימות
המשיח לא כדי כו' אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה" – אך ורק בשביל לימוד התורה, ולא בשביל
כל עניני העשירות שיהיו אז.

וכאמור שזהו מה שנפעל ע"י לימוד התורה, וכהפתגם הידוע⁶¹: כל זה הוא מה שאתה למדת בתורה,
אבל מה לימדה אותך התורה? ... ובנדו"ד, שהתורה מלמדת את האדם שלא יחפוץ בענינים אחרים,
אלא רק בלימוד התורה בלבד, והיינו לפי שלימוד התורה הוא באופן ש"השכל תופס את המושכל ומקיפו

(53) תהלים סט, לר"ל.

(54) סנ"ה ואילך (תורת מנחם שם ע' 164 ואילך). – כמה פרטים שנאמרו בהמשך השיחה, נכללו בשיחת אחש"פ (המו"ז 2).

(55) ספ"ט.

(56) בסופן.

(57) פי"ב ה"ב.

(58) ספי"א.

(59) ראה שיחת אחש"פ סנ"ז ואילך (שם ס"ע 165 ואילך).

(60) ראה מר"ג ח"ג פל"ד.

(61) ראה תורת מנחם – התוועדויות חמ"ה ע' 117. וש"נ.

בשכלו .. וגם השכל מלוּבש במושכל כו' ב"יחוד נפלא .. להיות לאחדים ומיוחדים ממש" (כמבואר בתניא⁶²), ועי' מגיע לדרגא של "החכמים" שאין רצונם אלא ללמוד תורה במנוחה.

וכאשר מתנהגים באופן כזה, שלא לרצות שום דבר מלבד תורה – אזי נותן הקב"ה כל הענינים של עשירות בהרחבה, ובלשון הרמב"ם: "כל המעדינים מצויין כעפר", וכל שאר פרטי הענינים שנימנו שם.

וע"ד מארז"ל⁶³ "כל הרודף אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו, וכל הבורח מן הכבוד (היינו, שענין הכבוד אינו תופס מקום אצלו), הכבוד רודף אחריו", ועד"ז בנוגע לענין הפרנסה, שכאשר האדם לא רודף אחר עשירות, אזי נותן הקב"ה גם עשירות.

– פרנסה, נותן הקב"ה תמיד, כמ"ש בתהלים⁶⁴ "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", וכפירוש המצו"ד: "משביע לכל חי לפי רצונו ותאוותו". זוהי אמנם תאוה פראית ("א ווילדע תאוה"), אבל אעפ"כ, כיון שהקב"ה ברא אותו עם תאוה זו, ממלא הקב"ה גם תאוה זו; אבל ישנו ענין נעלה יותר – שכאשר פועל בעצמו שאינו רוצה שום דבר מלבד לימוד התורה, אזי נותן לו הקב"ה גם עשירות כו'.

וזהו הטעם שכל פרטי הדברים שבימות המשיח "כל המעדינים מצויין כעפר וכו'" נאמרו בהל' מלכים דוקא – כי, אימתי מקבלים את כל העשירות וכו', רק כשנמצאים במעמד ומצב ש"לא נתאו .. אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה".

וכן תהי' לנו – שלימוד התורה יהי' מתוך מנוחה אמיתית, כיון שהקב"ה נותן לכל אחד כל המצטרך לו בבני חיי ומזוני רויחי, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁶⁵, ועד שזוכים לקיום היעוד⁶⁶ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

* * *

יא. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁶⁷ "ויעש כאשר צוה ה' את משה", "כשהגיע יום הכפורים עשה כסדר הזה, ולהגיד שבחו של אהרן שלא הי' לובשן לגדולתו, אלא כמקיים גזירת מלך",

– דכיון שפרשה זו נאמרה בסמיכות ל(מיתת שני בני אהרן⁶⁸ ב)ר"ח ניסן, יש מקום לומר שגם "ויעש גו'" הי' באותו זמן (ולא ביוהכ"פ, חצי שנה לאח"ז)⁶⁹ – לא בפועל, אלא שקיבל על עצמו לעשות זאת, כפי שפירש רש"י בפ' בא⁷⁰ "וילכו ויעשו", "מכיון שקבלו עליהם .. כאילו עשו". אבל עפ"ז אינו מובן החידוש שבדבר, שהרי יודעים כבר מפ' בא שהקבלה נחשבת לעשי'. ולכן מפרש רש"י כאן "ויעש" כפשוטו⁷¹ – "כשהגיע יום הכפורים".

ו"יעשו כן", "להגיד שבחן ששמעו לקול משה ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפנו, אנו צריכים לברוח, אלא אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם"; בס"פ צו: "ויעשו אהרן ובניו", "להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל"; בפ' בהעלותך (ח, ג): "ויעש כן אהרן", "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה", כי אין לומר אותו חידוש ב"פ (לקר"ש שבפנים הערה *11).

ובנוגע למקומות שבהם לא פירש רש"י מאומה – מצינו במפרשי רש"י (שפ"ח ס"פ צו), שבפ' בהעלותך (ט, ה): "ויעשו את הפסח", אי אפשר לפרש להגיד שבחן, "מפני שכל אותה פרשה מדברת בגנותן של ישראל, כמו שפירש רש"י שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא עשו פסח אלא זה וכו'". וכן בפ' קרח (יז, כו): "ויעש משה", אי אפשר לפרש להגיד שבחו, "כיון שהוא שלוחו של מקום, דחוקה שליח עושה שליחותו, ואין זה שבח לשליח כשעושה שליחות משלחו". ובפ' הרא"ם (הובא בשפ"ח שם) מבאר הטעם שלא פירשו בפ' בהעלותך, ומסיים: "אך בפרשת קרח גבי ויעש משה .. שלא דרשו כלום, לא ידעתי למה" (וראה לקר"ש שבפנים הערה 5).

(62) פ"ה.

(63) ראה עירובין יג, ב. תנחומא ויקרא ג. של"ה שנו, א. פי' הבונה לע"י יומא ח, ב. הובא באג"ק ח"ג ע' סג.

(64) קמה, טז.

(65) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(66) ישע"י, יא, ט.

(67) פרשתנו טז, לד.

(68) ובפרט שזהו ענין של פיקוח נפש – "שלא ימות כדרך שמתו בניו" (פרש"י פרשתנו טז, ב), הרי בודאי שהקב"ה – וכן משה רבינו – לא דחה ענין זה.

(69) שהרי דוחק לחלק את הפרשה – ועאכ"כ פסוק זה עצמו – לב' זמנים, שכל הפרשה, כולל גם התחלת הפסוק "והיתה זאת לכם לחוקת עולם גו'", נאמרה ב"ר"ח ניסן, וסיום הפסוק "ויעש גו'" – ביוהכ"פ.

(70) יב, כח.

(71) ולכן, בכל מקום שנאמר "ויעש" וכיו"ב מפרש רש"י באופן אחר משאר המקומות [ולדוגמא: בפ' בשלח (יד, ד):

- 1 וממשיך רש"י לבאר החידוש שבדבר – בשמים:
- 2 "עשה כסדר הזה" – שפירש רש"י לפנ"ז על הפסוק⁷² "ובא אהרן גו'", "אמרו רבותינו שאין זה מקומו
- 3 של מקרא זה, ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא, ואמרו שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר, חוץ מביאה
- 4 זו כו", אף שמשנה אמר לו בסדר אחר, כפי שנכתב בתורה⁷³.
- 5 אבל, ע"פ האמור ש"עשה כסדר הזה", ולא כהסדר שאמר הקב"ה למשה, איך אפשר לומר על זה
- 6 "ויעש כאשר צוה ה' את משה"?
- 7 ולכן מוסיף רש"י: "ולהגיד שבחו .. כמקיים גזירת מלך", שעיקר ההדגשה היא (לא על "כאשר",
- 8 אלא) על "צוה".
- 9 וחידוש זה "שלא הי' לובשן לגדולתו", נאמר בנוגע לבגדי הברד דיוהכ"פ, ולא בנוגע לבגדי זהב,
- 10 שלכאורה הם "לכבוד ולתפארת" * וחשובים יותר⁷⁶ – דכיון ש"לא ישתמש באותן ארבעה בגדים ליום
- 11 כפורים אחר⁷⁶, יש מקום לומר שבגדים אלו הם (לא מצד הגדולה – כבוד ותפארת⁷⁷ – של כהונה
- 12 גדולה, אלא) "לגדולתו" (של אהרן), ולכן אין לו להשתמש בהם ביוהכ"פ אחר, כיון שמשנתה משנה
- 13 לשנה (משא"כ המשכן, הבגדים וכו') –
- 14 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ז ע' 128 ואילך.
- 15 יב. ויש להוסיף ולבאר בנוגע ל"ויעש גו'", שקאי על יוהכ"פ – שנאמר באותו פסוק שבו מדובר
- 16 אודות ענין שנאמר בר"ח ניסן:
- 17 כאשר אהרן שמע ממשנה רבינו ציווי זה, הנה למרות שמדובר אודות ענין שיצטרך לעשות לאחר
- 18 חצי שנה, התחיל תיכף ומיד להתכונן לקיים את הציווי!
- 19 – אמנם פסוק זה בא ללמדנו חידוש אחר (כנ"ל סי"א), אבל כך הי' בפועל, שמיד כששמע הציווי,
- 20 התחיל להתכונן לעשותו, ולכן קבעתם התורה בפסוק אחד. –
- 21 וזוהי גם הוראה בנוגע לאופן ההנהגה בעניני תומ"צ – שכאשר שומעים ציווי, הנה תיכף ומיד צריך
- 22 להחליט לקיימו בפועל ממש.

(* שנאמר⁷⁴ בעיקר על בגדי זהב, וגם על הנמנה לבסוף – בגדי הברד שלו (ופשיטא דבגדי שש הם לכבוד ולתפארת יותר מסתם בגדים). ולהעיר מסהמ"צ להרמב"ם מ"ע לג 1910: "שהם מזהב שוהם וישפה וזולתם מהאבנים הטובות והיפות" (וכותב כן אף שגם בבניו כתוב⁷⁵ "לכבוד ולתפארת"!)).

(72) טז, כג.

כיון אהרן ו"עשה כסדר הזה".

(74) תצוה כח, ב.

(75) שם, מ.

(76) לכאורה אפשר לתרץ שבגדי בד הם חשובים יותר מבגדי זהב, וראי' לדבר ממ"ש ביוסף: "וילבש אותו בגדי שש (בד) וישם רביד הזהב על צווארו" (מקץ מא, מב), ומה שלא הלבישו בגדי זהב (ורק שם רביד זהב על צווארו), אלא בגדי שש, מוכח, שבגדי שש חשובים יותר. אבל, רש"י מפרש שם: "בגדי שש, דבר חשיבות הוא (ומוסיף) במצרים" (דוקא), משא"כ עתה, כאשר בני' נמצאים (לא במצרים, אלא) במדבר – בגדי זהב חשובים יותר מבגדי שש.

(77) ובפרט שבבגדים אלו לא שייך כבוד ותפארת שעיקרו בפני הרואים (ראה מו"נ ח"ג פמ"ה) – כיון שלבשת בגדים אלו היתה בשביל העבודה בפנים, ששם לא הי' אף אחד (ואפילו בשעה שיצא בהם לצורך העבודה בחוץ, הי' זה לזמן קצר בלבד, כך, שלא ראוהו רבים).

(73) וע"ד פירוש רש"י על הפסוק (פקודי לח, כב) "ובצלאל גו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה", "אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפי' דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן, אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו .. א"ל משה בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה וכו'".

ובנדו"ד הרי זה חידוש גדול יותר – כי: בנוגע לעשיית המשכן, הי' לבצלאל הכרח ע"פ שכל שהסדר צ"ל באופן אחר, שהרי "מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו", משא"כ בנוגע לסדר העבודה ביוהכ"פ אין הכרח לומר על הפסוק "ובא אהרן" ש"אין זה מקומו של מקרא זה", וכמובן גם מדברי רש"י שענין זה "אמרו רבותינו" דוקא, ומוסיף "ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא", ואעפ"כ אינו מפרש את הטעם, כיון שאין זה מוכרח בפשוטו של מקרא. וזהו החידוש – שאעפ"כ

יג. וכן הוא גם בקצה ההפכי, שכשנמצאים בגלות בחושך כפול ומכופל, מראה הקב"ה תיכף ומיד, מבלי להמתין כו'⁷⁸ – כפי שאירע בנוגע להמדובר לאחרונה אודות הנשים הנכריות ושאלת מיהו יהודי: ובהקדמה⁷⁹:

ענין זה התחיל עם החלטה של תשעה אנשים, ובה גופא – לאחר שחמשה גברו על ארבעה. ואח"כ נתקבלה ההחלטה ע"י 120 אנשים, באמרם, שהם מדברים בשם שנים וחצי מליון יהודים, שאין צורך, ח"ו, בגיור כהלכה, אלא די ששואלים אותו אם הוא רוצה חלק בארץ ישראל, וכשמיש בחיוב, הרי הוא יהודי!

ואח"כ בא רב ואמר, שבאמת יש צורך בגיור כהלכה, אבל יש להקל בנוגע לאלה שבאים ממדינת רוסיה, והיינו, שכאשר בא גוי או גוי' מרוסיה, ואומרים שרוצים חלק בארץ ישראל, יש להנפיק להם תעודה שהם "יהודים", וליתן להם חלק בארץ.

[לכאורה: אם מקילים בנוגע לגוי מרוסיה, מהו החילוק בין גוי רוסי לגוי שבא מסקוטלנד⁸⁰?] – ובכן, שאלה זו שאלו רק השמאלנים... ובכל אופן, לאחר שעבר משך זמן, ואף אחד לא מחה על זה, נקבע הדבר!]

וראה זה פלא: מיד לאחר זה – על אתר, תוך כדי דיבור – באו הרוסים והתיישבו על יד תעלת סואץ, והכריזו שאסור ליהודים לטוס הלאה!

וכאן רואים מיד את קשר הענינים: כשנותנים לרוסים חלק בארץ ישראל, פירושו של דבר, שיש להם דעה שם. וכיון שכן, הרי הם מביעים מיד את דעתם: עד כאן הנכם יכולים לטוס, ומכאן והלאה אינכם יכולים לטוס!

ולוי זאת – אי אפשר להבין מה קרה לפתע, והגע עצמך:

במשך כל הזמן – שלש שנים, מלפני שבועות תשכ"ז – סייעו הרוסים למצרים לא רק בנתינת עצות, אלא גם במשלוח נשק ואנשים (כולל גם "גנרלים", שגם נהרגו שם (...)), כך, שנכנסו לשם לא רק ברגל אחת אלא בשתי רגליים... אבל עשו זאת בחשאי, וכאשר רצו לומר דבר-מה ליהודים, עשו זאת ע"י "שגריר" וכיו"ב, ומעולם לא היתה להם "העזה" לומר דבר ישירות ליהודים.

וכיון שכן, למה לא עשה הקב"ה שמצב זה ימשך עוד קצת זמן, עד שיבוא משיח? – מה קרה שלפתע אמרו שיהודים לא יכולים לטוס הלאה?

אך הענין הוא, שכיון שזהו דור יתום, מראה הקב"ה את המצב לאשורו⁸¹: כשאומרים שיש לרוסים חלק בארץ ישראל – נוחלים מיד "מפלה", שהרוסים מביעים את דעתם בעניני ארץ ישראל ומכריזים: עד כאן תלכו, ולא יותר!

כל זמן שלא אמרו שיש לרוסים חלק בארץ ישראל, לא הי' מקום שיביעו דעתם בנוגע לארץ ישראל, כיון ש"ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו"⁸¹. – הם אמנם לא יודעים שזהו הטעם, אבל לפועל לא הביעו את דעתם. אבל כאשר אומרים שיש לרוסים חלק בארץ – אזי מיד אומר: אהה!... כיון שאתה אומר שיש לי חלק בארץ, אזי אנהג בעלות ("איך וועל פראַווען בעה"ב'שקייט") בארץ ישראל! ואכן מתיישב על הגבול (אם כי מעבר לגבול), ואומר בפירוש: עד כאן הנכם יכולים ללכת, ולא יותר!...

יד. אבל, הדור הוא יתום כל כך שלא מקשרים את הדברים, ואין פוצה פה ומצפץ!

ותמורת זה, מסית היצה"ר – בהיותו "אומן במלאכתו"⁸² – שצריך לטכס עצה לזה, ומהי ה"עצה" – להפגין נגד רוסיה שתתיר ליהודים לצאת משם⁸³!

(78) ראה גם תורת מנחם – התועדויות ח"ס ע' 161. וש"נ.

(79) ראה גם תורת מנחם – התועדויות חנ"ט ע' 380.

(80) ראה גם שם ע' 396.

וש"נ.

(81) פרש"י ר"פ בראשית.

(82) ראה שבת קה, ב.

(83) ראה גם תורת מנחם – התועדויות שם ס"ע 433 ואילך.

- 1 במקום לערוך הפגנות ולזעוק נגד רוסיה – היפך הוראת חז"ל⁸⁴ "אל תתגרה בגוי קטן" [אפילו בגוי
2 קטן, ומזה מובן במכ"ש בנוגע ל"גוי גדול", ואעפ"כ בוחרים להתגרות "בגוי גדול" דוקא] – שזהו דבר
3 שאינו מועיל, ואדרבה: יכול לקלקל – אמור קאפיטל תהלים, שבודאי יכול לעזור, ולכל-הפחות אינו
4 מקלקל!
- 5 טו. ועוד ענין בזה – בנוגע למה שצועקים בהפגנות "שלח את עמי":
6 תיבות אלו הם חלק מפסוק בתורה⁸⁵, שסיומו "ויעבדוני" ואילו כאשר מכריזים רק "שלח את עמי",
7 ללא הסיום "ויעבדוני" – הרי זה היפך הכוונה!
- 8 יש דין ש"כל פסוקא דלא פסקי' משה אנן לא פסקינן"⁸⁶. והרי אין זו גזירת הכתוב, אלא דבר שיש
9 לו הסברה: כיון ש"לא פסקי' משה", הרי מוכח שהענין לא נסתיים, אלא עומדים באמצע הענין, ושייך
10 להמשך הדברים שלאח"ז. ועד"ז בנדודי, שהענין ד"שלח את עמי" הוא כדי ש"יעבדוני" – לקיים
11 מצוותיו של הקב"ה!
- 12 ואכן הגוי הרוסי שאל את השאלה: אם אתה צועק כל כך שיתנו ליהודים לצאת ולנסוע לארץ ישראל
13 – למה אתה בעצמך לא נוסע לארץ ישראל?! ... הגוי לא מחלק בין מצוות דאורייתא למצוות דרבנן;
14 הוא רק שואל: אם אמנם "ישוב ארץ ישראל" הו"ע חשוב כל כך ("א"ג עוואלדיקער ענין"), הנה לפני
15 שאתה צועק שיתנו ליהודי רוסיה לנסוע לארץ ישראל – בה בשעה שהם אומרים (או שמכריחים אותם
16 לומר) שאין רצונם בכך – עשה זאת בעצמך! ארוז את חפצך וסע לארץ ישראל, ולאח"ז תוכל לדרוש
17 שיתנו ליהודי רוסיה לנסוע לארץ ישראל; מדוע אתה יושב ב"מנהטן", וצועק שיתנו ליהודים לנסוע
18 לארץ ישראל?! ...
- 19 ויתירה מזה – שואל הגוי: אפילו אם אינך דורש שיתנו להם לנסוע לארץ ישראל דוקא, אלא שיוכלו
20 לצאת למדינה חפשית שבה יוכלו לקיים תומ"צ – הנה לכל לראש תקיים מצוות בעצמך, ולאח"ז תדרוש
21 שיאפשרו ליהודי רוסיה לקיים מצוות; אבל כאשר אתה בעצמך אינך מקיים מצוות – מה אתה צועק
22 אודות אפשרות קיום המצוות עבור יהודי רוסיה?!
- 23 שאלה זו שואל גוי שיש לו "א"ג גוי'שע קאפ", ואילו אתה שיש לך "א"ג אידישע קאפ" (שהרי "אעפ"י
24 שחטא ישראל הוא"⁸⁷), מה תענה על זה?!
- 25 הגוי – אינו בעל בחירה, אלא "לב מלכים ושרים ביד ה'"⁸⁷, כך, שהוא שואל מה שהקב"ה רוצה
26 שישאל: מדוע אתה בעצמך אינך מקיים מצוות?! ...
- 27 ועד"ז בנוגע לאלו שרוצים לפעול לטובת יהודי רוסיה עי"ז שמעמידים ב"שולחן הסדר" כסא ריק
28 עם מצה⁸⁸:
- 29 מה יש לך להניח מצה על השולחן?! – תקיים בעצמך מצות אכילת מצה! גם אם אינך לוקח ג'
30 מצות עם קערה וכו' – תקיים לכל-הפחות מצות אכילת כזית מצה! אבל הוא מסרב לכך; הוא צריך
31 להראות שהוא ממתין ליהודי רוסיה, ולכן משאיר את המצה בשלימותה, מבלי לאכלה. – מהי התועלת
32 מזה שהמצה נשארת שלימה על השולחן?! – אכול את המצה, ותקיים מצות אכילה מצה!
- 33 טז. לכל לראש – צריכים להבטיח שלא יכניסו גוי רוסיה לארץ ישראל ויאמרו עליו שהוא יהודי.
34 לא מצינו בשום מקום שגוי צריך לקיים מצוות, חוץ משבע מצוות בני נח, שאותן יכול לקיים גם
35 ברוסיה. מה שלא יכולים לקיים שם – הם שאר המצוות, שהגוי אינו מחוייב לקיימם, ואדרבה: אסור
36 לו לקיימם, כשם שאסור לו ללמוד תורה (שבע"פ)⁸⁹. ואעפ"כ, כאשר גוי מגיע לארץ ישראל ואומר
37 שרוצה להיות יהודי – לא מעמידים תנאי שצריך לשמור שבת, להניח תפילין וללבוש ציצית, ולמול את

וש"נ.

(84) ראה פסחים ק"ג, א.

(88) ראה גם תורת מנחם – התועדויות שם ס"ע 436 ואילך.

(85) וראו ז, טז. שם, כו. ט, א. שם, יג.

(89) ראה סנהדרין נט, רע"א. רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ט.

(86) תענית כז, ב. וש"נ.

(87) ע"פ משלי כא, א. וראה לקו"ש ח"ג ע' 285 הערה 1. וראה גם תורת מנחם – התועדויות ח"ס ס"ע 157. וש"נ.

עצמו; זאת לא, שהרי זו כפי' דתית... צריך רק לשאול אותו אם הוא רוצה חלק בארץ ישראל, וכיון¹
שרצונו בכך, נותנים לו תעודה שהוא "יהודי"!²

ומזה מתחילים כל הצרות, כאמור, שכאשר מכניסים גויים רוסיים ונותנים להם בעלות על ארץ³
ישראל, מראה הקב"ה מיד את התוצאה – שהתחילו לסבול צרות מהרוסים!⁴

ובכן: במקום לחפש עצות מה לעשות – צריך לתקן את סיבת הדבר, כי כשיש סיבה ומסובב, אין⁵
מה לחפש עצות לתקן את ה"מסובב"; כל זמן שה"סיבה" נשארת בקיומה, יכול המסובב לחזור ולבוא.⁶
ולכן יש צורך לבטל את ה"סיבה", וה"סיבה" היא – שרוצים לומר על גוי רוסי שהוא "יהודי", ויש לו⁷
חלק בארץ ישראל, ולכן יכול להביע דעה וכו'.⁸

יז. וכל זה לא איכפת לאף אחד; אין פוצה פה ומצפצף!⁹
כל אחד מחזיק את עצמו לגדול בישראל, ועד לגדול שבגדולים, ולכן, בנוגע לכל ענין רוצה להיות¹⁰
ה"קופץ בראש",¹¹

– האמת היא שיש לו "הסכמה" להיות "קופץ בראש" מדברי הגמרא במסכת מגילה⁹⁰ –
אבל בענין זה, כשצריך לפעול משהו כו', אינו עושה מאומה!¹³

ומה שטוען שבלאה"כ לא יוכל לפעול – הרי ישנו החיוב "הוכח תוכיח את עמיתך"⁹¹, "אפילו מאה¹⁴
פעמים"⁹², והיינו, שאפילו אם ניסה להוכיח תשעים ותשע פעמים ולא הועיל, חייב לחזור ולהוכיח עוד¹⁵
הפעם!¹⁶

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)
ויהי רצון שיקויים מ"ש בפרשתנו⁹³ "כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'", "וכפר את מקדש הקודש גו'",¹⁸
והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם".¹⁹

* * *

יח. באגרת התשובה אוחדים בפרק י"א – "א געשמאקער פרק", שכלל שמעיינים בו יותר, מוצאים²¹
בו יותר ויותר!²²

ובחקדים בנוגע לאגרת התשובה בכללותה – שכל הענינים בתניא הם בתכלית הדיוק, ובפרט באגה"ת²³
שכתב רבינו הזקן מהדורא קמא⁹⁴, ואח"כ מהדורא שני⁹⁵.

ועוד ענין מיוחד באגה"ת לגבי שאר חלקי התניא:

חלק ראשון שבתניא הו"ע של עבודה, וחלק שני שבתניא הו"ע של השכלה. – יש אמנם גם עניני²⁶
השכלה בחלק ראשון, ועניני עבודה בחלק שני, אבל, חלק ראשון עיקרו עבודה, ואילו ההשכלה אינה²⁷
העיקר (ח"ו לומר שזהו בדרך טפל, אבל אין זה העיקר), וחלק שני עיקרו השכלה, ואף שיש בו גם²⁸
עבודה, אין זה העיקר⁹⁶.

ואילו באגרת התשובה – יש קבלה וחסידות וגם נגלה (כפי שרואים מיד בפרקים הראשונים, וכן³⁰
בפרקים שלאח"ז – יותר או פחות), באופן גלוי יותר מאשר בכל ספר התניא⁹⁷, ולכן יש מקום לדייק³¹
באגה"ת יותר מאשר בכל ספר התניא.³²

(90) יב, ב (ושם: "הדיוט קופץ בראש").

(91) קדושים יט, יז.

(92) ב"מ לא, א.

(93) טז, ל-לד.

(94) זאלקוויי תקנ"ט. קה"ת תשמ"ב.

(95) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חנ"ה ע' 346. וש"נ.

(96) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חנ"ד ע' 329.

בשוה"ג.

(97) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חנ"ה ע' 441. וש"נ.

- 1 יט. ויש להביא דוגמא לענין באגה"ת הקשור עם נגלה דתורה:
- 2 בביאור הענין ד"ויפח באפיו נשמת חיים"⁹⁸ – מבאר רבינו הזקן⁹⁹: "פשט הכתוב מ"ש ויפח הוא
- 3 להורות לנו כמו שעד"מ כשהאדם נופח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק בינתיים אין הבל
- 4 הנופח עולה ומגיע כלל לאותו מקום וכו'".
- 5 ובמהדורא קמא מביא דוגמא בנוגע לאדם שנופח לאיזה מקום – "כגון בריאה של בהמה". והרי
- 6 דוגמא זו הו"ע בהלכה – כי בדיקת ריאה היא ע"י נפיתה¹⁰⁰.
- 7 והטעם שיש צורך בדוגמא מענין של הלכה¹⁰¹ – כי, כשמביאים דוגמא מענין בעולם, ובנדו"ד,
- 8 "כשהאדם נופח לאיזה מקום, אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק בינתיים, אין הבל הנופח עולה ומגיע כלל
- 9 לאותו מקום", יש מקום לומר שזהו רק מצד העלם והסתר העולם, ולכן אין זו ראי' שכן היא המציאות
- 10 באמת; ולכן מוסיף "כגון בריאה של בהמה", שכיון שזהו ענין שנאמר בתורתאמת בנוגע להלכה של
- 11 בדיקת ריאה, שנוגע לכשרות, הרי זו הוכחה שכן היא המציאות באמת.
- 12 ולהעיר מדברי המשנה¹⁰² שהיו אומרים "האיר פני כל המזרח עד שבחרון", "כדי להזכיר זכות אבות
- 13 מזכירין חברון"¹⁰³, והיינו, שגם כשמדובר בנוגע לביהמ"ק, ובנוגע לעבודת הכהן, לאחר שכתב עשה
- 14 את כל ההכנות המתאימות, יש צורך להזכיר הענין של זכות אבות; ועאכו"כ כשמדובר בנוגע לעניני
- 15 העולם, בודאי יש לקשר אותם עם עניני תורה כו'.
- 16 כ. בנוגע לפרק י"א – מבואר שם ענין "האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח בה' .. (ש)רב
- 17 לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה", ומוסיף: "בלי שום ספק וס"ס בעולם".
- 18 וצריך להבין: מהו הדיוק "בלי שום ספק", ומהי ההוספה ד"ס"ס" (ספק ספיקא) ו"בעולם"¹⁰⁴?
- 19 [ולהעיר, שהלשון "בלי שום ספק וס"ס" הוא אמנם לשון הרגיל בפי המון עם, אבל, ברור הדבר
- 20 שלא זו בלבד היא הסיבה לכתיבת לשון זה ע"י רבינו הזקן, ובפרט ע"פ הידוע¹⁰⁵ גודל מעלת רבינו
- 21 הזקן, שבהיותו למטה ה' בכל הפרטים כמו בעולם האצילות, כך שכל דבר הוא בודאי בדיוק, ובפרט
- 22 כשמדובר אודות הלשון "ספק וס"ס", שהם מונחים יסודיים בהלכה – ביו"ד ואה"ע, ובמקומות מפורזים
- 23 גם בחו"מ ואו"ח].
- 24 וביותר צריך להבין – שהרי בהמשך הענין נאמר "אין כאן שום ספק כלל", ואינו מוסיף "וס"ס
- 25 בעולם", ולכאורה, כשם שהוצרך להוסיף זאת לעיל, ה' לו להוסיף זאת גם כאן?
- 26 גם צריך להבין מ"ש בהוכחה לכך ש"אין כאן שום ספק כלל" – "שאנו מברכין .. ברוך אתה ה'
- 27 חנון המרבה לסלוח, והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה"¹⁰⁶:
- 28 למאי נפק"מ כאן¹⁰⁷ אם הטעם לכך ש"ספק ברכות להקל" הוא "משום חשש ברכה לבטלה", או
- 29 מטעם אחר, כמו בגלל שחייב הברכה הוא מדרבנן¹⁰⁸, ו"ספיקא דרבנן לקולא"?
- 30 רבינו הזקן סובר אמנם ש"ספק ברכות להקל" הוא "משום חשש ברכה לבטלה", כמ"ש בשו"ע¹⁰⁹
- 31 בנוגע לברכת המוציא, אבל למאי נפק"מ כאן באגה"ת – הרי גם אם הטעם ש"ספק ברכות להקל" הוא
- 32 בגלל ש"ספיקא דרבנן לקולא", לא היינו מברכים "ברוך .. חנון המרבה לסלוח" על הספק.
- 33 וכפי שיתבאר לקמן.

– התוועדיות חנ"ט ע' 264).

105) ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 42 ואילך. ס"ע 57 ואילך.

106) מכאן עד סוף הסעיף – נדפס בלקוטי ביאורים בספר

התניא (קאָרף) ח"ב ריש ע' רכו.

107) ראה גם ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לכאן (ע' תלג).

108) ראה אנציק' תלמודית ערך ברכות (כרך ד ע' שג). וש"נ.

109) או"ח סקס"ז סי"ב. וש"נ.

98) בראשית ב, ז.

99) אגה"ת פ"ה.

100) שו"ע יו"ד רסל"ט בהגה"ה. וש"נ.

101) ראה גם ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לאגה"ת שם

(ע' תכב).

102) יומא כח, א. תמיד ל, א.

103) ירושלמי יומא פ"ג ה"א – הובא בפרש"י יומא שם, ב.

104) ראה גם שיחת ש"פ ויקהל שנה זו סט"ז (תורת מנחם

- 1 כא. בהמשך להמדובר אודות ענין הספק – הנה כאן המקום לבאר ענין נוסף שעוררו בו ספק:
- 2 דובר בהתועדות דאחרון של פסח¹¹⁰ אודות הסבא משפולי, ר' ליב שרה'ס. ושאלו על זה: איך יתכן
- 3 לומר שמדובר אודות אדם אחד?!
- 4 ובכן: בפשטות מסתבר לומר שמדובר אודות אדם אחד – כי: בכלל יודעים אודותם רק מעט, וכל
- 5 מה שידוע – הרי זה אותו דבר: ריבוי מופתים שאירעו באותו זמן, ע"י צדיקים נסתרים, תלמידי המגיד,
- 6 שהיתה להם שייכות לבעש"ט, כך, שמסתבר לומר שמדובר אודות אדם אחד.
- 7 ומה ששאלו¹¹¹ שבספר רז' המלאך נזכר השם "לייב בן) שרה", ואילו בנוגע לאמו של הסבא משפולי
- 8 נזכר שם אחר – הנה אפילו בנוגע להרה"צ ר' לוי יצחק מברדיטשוב שהי' מפורסם, יש ספק בנוגע לשם
- 9 אמו, שלכן יש צורך בעדותו של בעל הקב נקי¹¹²: "זכיתי לראות את הקמיע שהיתה תמיד על צווארו
- 10 כו", ושם נזכר שמה באופן אחר מבשאר מקומות, וא"כ יתכן שגם בנוגע לאמו של הסבא משפולי נפלה
- 11 טעות כו'.
- 12 ולכן, עד שלא יתברר בוודאות שמדובר אודות שני אנשים, ישאר בתקפו משנ"ת אודות הטעם
- 13 שמנגנים הניגון שלו באחש"פ; ואם יתברר שלא כנ"ל, אזי יחפשו ביאור אחר – אם יש בכלל צורך
- 14 בביאור, שהרי יתכן שאין צורך בביאור, כיון שבחירת הניגון לא היתה מצד המחבר, אלא מצד תוכנו
- 15 של הניגון, כמובן ל"בעל מנגן", וכפי שמצינו שכ"ק מו"ח אדמו"ר ביאר כמ"פ¹¹³ תוכנו של ניגון⁵².
- 16 ובכל אופן, עד שלא יבוא איש נאמן ויעיד שראה¹¹⁴ שתי מצבות על שני קברים במקומות שונים
- 17 ושם אימותיהם שונה¹¹⁵ – יכולים לומר שמדובר אודות אדם אחד, ושלוש על ישראל.
- 18 * * *
- 19 כב. נהוג עתה ללמוד פרקי אבות, כפי שמביא רבינו הזקן בסידורו (מדברי הראשונים והאחרונים¹¹⁶):
- 20 "נוהגין לומר פרקי אבות (ששה פרקים: חמשה פרקים הראשונים, והפרק האחרון שנקרא "קנין תורה"),
- 21 פרק אחד בכל שבת שבין פסח לעצרת", ובהקדמה לזה – "אומרים לפנינו משנת¹¹⁷ כל ישראל", היינו,
- 22 שמשנה זו היא ההתחלה לכללות מסכת אבות, וגם לכל פרק בפני עצמו, ומזה מובן עד כמה נוגע ההבנה
- 23 וההסברה של משנה זו:
- 24 "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" – היינו תחיית המתים, כמובן מהמשך המשנה: "ואלו שאין
- 25 להם חלק לעולם הבא, האומר אין תחיית המתים מן התורה", כמבואר בגמרא "וכל כך למה, תנא, הוא
- 26 כפר בתחיית המתים, לפיכך לא יהי' לו חלק בתחיית המתים, שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה",
- 27 ומזה מוכח "שעולם הבא האמור במשנה זו אינו העולם שהנשמות מונחות בו בזמן הזה, אלא העולם
- 28 של תחיית המתים"¹¹⁸.

נ"ע וזוריצי כלפ"צ" לאדהאמ"צ). ועוד.

114) יש לציין שבשנים שלאח"ז נתברר שאכן יש שתי מצבות בשני בתי-חיים וכו' (החז"ל).

115) ברשימה נוספת: ואז אצטרך לומר – בלשונו של רבא (עירובין קד, א. ועוד) – "דברים שאמרת לפניכם טעות הן ביד" (כמוזכר גם בהתועדות הנ"ל (סמ"ז – תורת מנחם – התועדות ח"ס ע' 158), אם כי בנוגע לענין אחר).

116) ראה שער הכולל רפ"ל. וש"נ.

117) סנהדרין ר"פ חלק.

118) פ"י הרע"ב.

110) סכ"ב (תורת מנחם – התועדות ח"ס ע' 135).

111) במהלך הדברים הבהיר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שלא זו בלבד שאינו מקפיד על שאלות כיו"ב, אלא אדרבה, כוונתו שישאלו, והוא מרוצה מזה ששואלים*. וסיים: ויה"ר שיגיע הזמן שלא יהי' צורך לשאול, כיון שיקויים היעוד (ירמ' לא, לג) "ולא ילמדו עוד איש את רעהו גר".

112) הרה"ג ר' אברהם דוד לאוואוט – ב"שמות נשים" אות ס סק"י.

113) ראה לדוגמא – אג"ק שלו ח"ב ע' רח ואילך (ניגון ד' בבית לאדה"ז). וש"נ. סה"ש תש"א ע' 112; תש"ד ע' 41 (ניגון

(*) ומה גם שזורי הוכחה שבעת ההתועדות לא חולמים אודות ענינים נעלים שבעולמות העליונים... אלא מקשיבים לדברים הנאמרים בקול ודיבור גשמי, לשמעם באוזן הגשמית (והוסיף בבדישחוק, שבנדוד"ד, מכמות השואלים מוכח שר' כמעט מנין שלם שהקשיבו...).

- 1 ומביאה המשנה ראי' לדבר – כלשון הרגיל בגמרא: "מנא הני מילי, דאמר קרא" – "שנאמר⁴³ ועמך
- 2 כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", היינו, ש"כל ישראל", "עמך כולם
- 3 צדיקים", "לעולם ירשו ארץ", שקאי על "עולם הבא".
- 4 והראי' ש"ירשו ארץ" קאי על "עולם הבא" – ממ"ש "לעולם ירשו ארץ":
- 5 על הפסוק "וחי בהם" שבפרשתנו¹¹⁹, מפרש רש"י: "לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא
- 6 סופו הוא מת".
- 7 ומזה מובן, שאי אפשר לומר ש"לעולם ירשו ארץ" קאי על עולם הזה, שהרי אין זה "לעולם", כיון
- 8 ש"סופו הוא מת".
- 9 וכמו"כ אי אפשר לומר ש"לעולם ירשו ארץ" קאי על גן עדן – שהרי גם ירושת גן עדן אינה לעולם,
- 10 כיון שלאח"כ יקומו הנשמות בתחיית המתים, וכמובא בדרושי אחרון של פסח¹²⁰ שכל הנשמות (אפילו
- 11 הנשמות שלומדים תורה בג"ע שלשת אלפים שנה¹²¹) יקומו בתחיית המתים וילמדו תורה ממשיח.
- 12 ועכצ"ל שמ"ש "לעולם ירשו ארץ" קאי על עולם התחי'.
- 13 אבל צריך להבין: למה הובא כאן גם סיום הפסוק "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר" – בה בשעה
- 14 שמחציו הראשון של הפסוק ("ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ") יודעים כבר ש"כל ישראל יש
- 15 להם חלק לעולם הבא"?
- 16 וכדמוכח גם ממ"ש הרמב"ם¹²² "שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" . שנאמר ועמך כולם צדיקים
- 17 לעולם ירשו ארץ . כלומר ארץ החיים והוא העולם הבא", ואינו מביא את המשך הפסוק "נצר מטעי",
- 18 כיון שאין זה נוגע לראי' ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".
- 19 [ואין לומר שהרמב"ם לא הביא המשך הפסוק כיון שסמך על המשנה – שהרי כותב בהקדמתו
- 20 לחיבורו: "קראתי שם חיבור זה משנה תורה, לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחלה, ואחר כך קורא
- 21 בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם"].
- 22 כג. ויש לבאר גם כללות הענין ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" – דלכאורה אינו מובן:
- 23 איך אפשר לומר ש"כל ישראל" – שיש בהם חילוקי מדריגות – שוים בענין של "עולם הבא"?
- 24 ומבואר במפרשים¹¹⁸, שלכן נאמר הלשון "חלק לעולם הבא", "מפני שאין כל ישראל שוין בו, אלא
- 25 הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו", והיינו, שלכל אחד מישראל יש אמנם חלק בעולם הבא, אבל בנוגע
- 26 למדתו של החלק, אם הוא חלק גדול או חלק קטן – הרי זה תלוי בעבודתו.
- 27 וכל זה – בנוגע ל"חלק לעולם הבא"; אך ישנו ענין נעלה יותר – "בן עולם הבא", שזה כבר תלוי
- 28 בענין נוסף שאינו אצל "כל ישראל", כמארז"ל¹²³ "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם
- 29 הבא"; ולמעלה מזה הוא הענין ד"מזומן הוא לחיי העולם הבא", שזהו ע"י עבודה מיוחדת, כדאיתא
- 30 בגמרא במסכת כתובות¹²⁴ גבי "ההוא כובס".
- 31 והענין בזה – כפי שמבאר הצ"צ¹²⁵ ש"חלק לעולם הבא" קאי על מלכות, כי חלק סתם היינו רובע¹²⁶,
- 32 שזהו"ע ספירת המלכות, וענין זה שייך לכל אחד מישראל, כיון שכל נשמה היא מבחי' המלכות שנקראת
- 33 "כנסת ישראל", אלא שבדרגא זו גופא יכול להיות חלק קטן או חלק גדול; "בן עולם הבא" קאי על

(119) יח, ה. (תורת מנחם – התוועדויות סה"מ אייר ע' רכה). וש"נ.

(122) הל' תשובה פ"ג ה"ה.

(123) מגילה כח, סע"ב. וש"נ.

(124) קג, ב.

(125) ראה סה"ל (דא"ח לצ"צ) ע' עוה"ב ע' קכג ואילך.

וש"נ.

(126) ראה ב"ב סג, א. שו"ע חו"מ סרנ"ג סכ"ד.

(119) יח, ה.

(120) ראה לקו"ט צו יז, א. מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה

והמועדים – בשלח ע' רסא. שער האמונה פנ"ו ואילך. ובכ"מ.

ד"ה ויצא חוטר דאחש"פ פ"ב (תורת מנחם – התוועדויות ח"ס

ע' 111).

(121) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ה (סה"מ תרל"ז ח"ב ע'

שצח). ד"ה כי ישאלך בנך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רכ). וראה גם

ד"ה להבין ענין תחא"מ דש"פ אחרי, מבה"ח אייר תשמ"ו פ"ו

ז"א שנקרא "בן", וזהו ענין שתלוי בעבודתו – "השונה הלכות בכל יום" וכיו"ב; ו"מזומן הוא לחיי העולם הבא" קאי על בינה, שהיא דרגת "עולם הבא", וזהו הפירוש ד"מזומן" – שזוהי דרגת עוה"ב גופא.

כד. והנה, הענין ד"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" הוא בנוגע לתחיית המתים, אבל לא בנוגע לגן עדן.

ומטעמי החילוק בין תח"מ לג"ע – לפי שמהזמן שלאחרי ק"כ שנה עד לזמן של תחיית המתים יעברו כו"כ ענינים שמבטלים את כל ההעלמות וההסתרים כו', ואז ראויים כולם לתחיית המתים; משא"כ בנוגע לג"ע, שזהו מיד לאחרי ק"כ שנה, לא שייך ענין זה, ולכן אי אפשר לומר שלכל אחד יש חלק בג"ע.

ועפ"ז יש לבאר גודל הצורך בהשתדלות להתעסק עם יהודים נוספים, כמ"ש¹²⁷ "הוכח תוכיח את עמיתך .. ואהבת לרעך כמוך" (שזהו חוב על כל אחד ואחת מישראל¹²⁸, שהרי זוהי מ"ע שאין הזמן גרמא) – דלכאורה, הרי גם בלאה"כ "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" – כי, נוסף לכך שצריך להשתדל שיהי' לו חלק גדול יותר (כנ"ל שמדת החלק אינה שוה בכל ישראל), דכשם שהוא בעצמו רוצה חלק גדול יותר, הרי מצד "ואהבת לרעך כמוך" צריך להשתדל שגם לחבירו יהי' חלק גדול יותר, הנה עוד זאת, שצריך להשתדל להתעסק עמו כו' כדי שלא יצטרך לעבור את כל הענינים הבלתי-רצויים בשביל להיות ראוי ל"חלק לעולם הבא".

כה. ענין זה קשור עם "צעירי אגודת חב"ד", שהרי עבודתם היא להביא את אור התורה ואור המצוה לכל בני", וכפי שמוסיפה תורת החסידות – בדרכי נועם ובדרכי שלום, ומתוך מס"נ.

ולכן, בבוא יום ההתייסדות, "תפארת שבתפארת"¹²⁹, הנה "הימים האלה נזכרים ונעשים"²¹ – כפי שזוכר כל אחד את הזמן שייסדו את צא"ח, שעמדו אז בתנועה שבטוחים שבמשך זמן קצר יתוספו מאות יהודים שיעבדו מתוך מסירות שתביא להצלחה גדולה;

אלא שזהו כמו בכל הענינים, שעברו כמה הרפתקאות כו' (ובלשון חז"ל¹³⁰ בנוגע לשלמה: "והלא כבר נאמר הנה בן נולד לך הוא יהי' איש מנוחה, אלא אמר הרבה קטיגורין (שיתכן ש)יעמדו מכאן ועד גיחון" – "וימשחו אותו גו' למלך בגיחון"¹³¹, ועד למעמד ומצב ש"וישב שלמה על כסא ה'"¹³²),

אמנם, בבוא יום זה עוד הפעם, הנה כל אלו שישנים, צריכים להתעורר משנתם! – כוונתי לאלו שישנים בענין זה, אף שעוסקים בענינים אחרים, שצריכים להתחיל לעסוק בענין זה.

מונחים אמנם בענינים נעלים ביותר, בעולם המעשה, עולם הדיבור ועד לעולם המחשבה, ולמעלה יותר, אבל, במחילת כבודם, עליהם להפסיק להיות מונחים בעולמות עליונים, ולהתחיל להיות למטה בעולם העשי', יחד עם הקב"ה... שכן, בהיותם בעולם האצילות, אינם יחד עם הקב"ה, וגם לא בעולם המחשבה ועולם הדיבור, אלא דוקא בעולם העשי' נמצא הקב"ה, ושם גופא – במקום תחתון שאין תחתון למטה הימנו, בחפשו לקרב יהודי... כך, שיכול להתאים גם להם להיות למטה, יחד עם מלך מלכי המלכים הקב"ה!...

וכאשר צריכים לקרב יהודי – אין לטעון שיחפשו מישהו אחר שיעשה זאת, כיון שהוא עסוק בענינים אחרים, ויכול רק לבוא ל"אסיפה", ולאחרי שיאמרו לו "יישר כח", הולך לביתו לישון... אלא ההתעסקות בזה צריכה להיות בהשתתפות כל אחד ואחד.

וכן לאידך גיסא: בשעת ההתייסדות היתה התקוה שיהי' זה פתח רחב כדי להכניס את כל אלו שירצו להשתתף בעבודה זו, ויתנו תפקיד לכל אחד – מבלי לחלק את מי רוצים להכניס ואת מי לא רוצים

(130) ב"ר פנ"ו, ב. וראה גם תורת מנחם – התוועדויות חל"ט ע' 66. וש"נ.
(131) מלכיס"א א, מה.
(132) דברי הימים א כט, כג.

(127) קדושים יט, יד"ח.
(128) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות ח"ס ריש ע' 141.
(129) ראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר דאשתקד בסופה (תורת מנחם – התוועדויות חנ"ו ע' 173). וש"נ.

1 להכניס, שלכן מושיבים את זה במזרח ואת זה במערב, ועד שמחפשים להצר לו עד שיצא לגמרי מעבר
2 השני של הדלת... באמרם שמספיק שיהיו לצא"ח ששים ריבוא חסר אחד... וטוענים שאם פלוני יעסוק
3 בזה, יגרע הדבר מההתעסקות שלו...

4 אבל אין האמת כן, ואדרבה: עי"ז יתוסף אצלו, וכמו "מעין", שככל ששואבים ממנו יותר, הולך
5 וניתוסף יותר ב"מעין". ומה גם שאפילו אם יגרע ממנו – מה הרעש ("וואָס איז אזוי דער געוואָלד"...) ,
6 הרי בינתיים יוכלו לקרב עוד יהודי! ובפרט שמדובר אודות ענין הקשור עם "טוב עין הוא יבורך כי
7 נתן מלחמו לדל" 133 – "לחמו" של רבינו נשיאנו!

8 ולכן, בבוא יום ההתייסדות עוד הפעם, הרי זה זמן מסוגל להתחיל לעסוק בזה ביתר שאת וביתר
9 עוז – להפיץ את המעיינות, ובדרך ממילא גם הפצת היהדות, התורה והמצוה, ובאופן שלא זו בלבד
10 שיהודים ידעו זאת, אלא שאכן ילמדו תורה ויקיימו מצוות בפועל, ויאירו את בתי בני"ב"נר מצוה ותורה
11 אור" 134, שע"ז יתוסף גם בגשמיות, בבני חיי ומזוני ריחי, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה" 65.

12 וההתחלה בזה צריכה להיות מיום הש"ק ש"מיני" מתברכין כולו יומין" 135, ובמשך חמשת הימים
13 שנשארו עד ליום ההתייסדות, "תפארת שבתפארת" – לקבל החלטה טובה (ולתחיל לקיימה מיד לאחר
14 השבת) לעסוק בעבודה של הפצת המעיינות, ובדרך ממילא גם הפצת היהדות, שיגיעו "חוצה", ובאופן
15 שיהי' פתח רחב – הן מצד המקבלים והן מצד המשפיעים – להוסיף בעבודה זו, ובתוספת חיות, ובאופן
16 של "תפארת", כיון שנותנים על זה כחות מלמעלה.

17 ויה"ר שתהי' הצלחה רבה ומופלגה בלימוד התורה וקיום המצוות, והפצת המעיינות חוצה, ועד
18 שה"חוצה" יתבטל ("אויס חוצה") ויהפך להיות כמו מקום המקדש, וזו תהי' ההכנה לגאולה העתידה
19 לבוא ע"י משיח צדקנו.

* * *

20 כו. הביאור באגרת התשובה:

21 ובהקדים דיוק נוסף 136, שרבינו הזקן מוכיח שהקב"ה "רב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה
22 כו" – מזה ש"אנו מברכין בכל תפלת י"ח . . חנון המרבה לסלוח", ולא מפסוקי התורה שמדברים אודות
23 ענין התשובה, כפי שמביא הרמב"ם 137.

24 וטעם הדבר – כי, בנוגע לכל הפסוקים הנ"ל יש מקום לומר שאין זה מצד התשובה כשלעצמה, אלא
25 בגלל שהיו ענינים נוספים, וכמו: עת רצון, תפלה ובקשה בכוונה אמיתית (כתפלת משה), ענין שנוגע
26 לרבים, ריבוי צדקה, תעניות וכיו"ב.

27 אמנם, הצורך בענינים נוספים מלבד התשובה הוא רק בנוגע לתשובה כפי שהיא במדידה, שעל זה
28 דובר בפרקים הקודמים; ועל זה מוסיף רבינו הזקן בפרק אחד עשר (למעלה מעשרה) 138, שתשובה היא
29 למעלה ממדידה, שלכן, גם התשובה כשלעצמה (ללא ענינים נוספים) מועילה בודאי.

30 כז. ומבאר רבינו הזקן שהודאות בבקשת מחילה וסליחה מהקב"ה היא "בלי שום ספק וס"ס בעולם"
31 – שבזה שולל את כל הספקות שמא נפעל הדבר בגלל ענינים נוספים (עת רצון, או תענית ונתינת צדקה
32 וכו') מלבד התשובה כשלעצמה.

33 ובפרטיות יותר – ובהקדמה, שה"ספק-ספיקא" שבדברי אדה"ז כאן הוא באופן הפכי מה"ספק-ספיקא"
34 בכל שאר המקומות:

(133) משלי כב, ט. וראה זח"ג קל, א.

(134) שם ו, כג.

(135) זח"ב סג, ב. פח, א.

(136) סעיף זה – נדפס בלקוטי ביאורים בספר התניא (קאָרף)

ח"ב ס"ע רכו.

(137) הל' תשובה פ"ז ה"רז.

(138) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חנ"ט ס"ע 270

ואילך. וש"נ.

ב"ספק-ספיקא" בדרך כלל, הספק הנוסף מחליש את הספק הראשון (דהיינו שמצד ה"ספק-ספיקא" נעשה הענין קל יותר). ולדוגמא (בהלכות תערוכות¹³⁹): דבר איסור שנתערב בהיתר, ואכל מן התערובת – יש כאן ספק אחד, שמא הדבר שאכל הוא דבר איסור; אבל אם חזר ונתערב אחד מהתערובת הראשונה בתערובת שני, ואכל מהתערובת השני – מצטרף ספק נוסף להיתר, המחליש את ספק האיסור הראשון, וממילא יש כאן רק "ספק-ספיקא" של אכילת דבר איסור.

משא"כ בנדוד"ד – ענינו של ה"ספק-ספיקא" הוא שמצטרפים שני ספקות אם התשובה לבדה מועילה, וממילא הספק הנוסף מחזק את הספק הראשון שמא לא נתקבלה התשובה (דהיינו שמצד ה"ספק-ספיקא" נעשה הענין חמור יותר).

ולכאורה ה' מקום לפרש ששני הספקות הם: (א) שמא המחילה תלוי' בעת רצון דוקא; (ב) אפילו אם המחילה אינה תלוי' בעת רצון – שמא המחילה היא דוקא משום שחטא פעם אחת בלבד, אבל אם יחטא כמה פעמים – אין תשובתו מועלת (ולכן, כשחוטא כמה פעמים ואינו עת רצון, יש כאן "ספק-ספיקא" – שני ספקות להחמיר, היינו שתשובתו לא תועיל, אם משום שאינו עת רצון ואם משום שחטא כמה פעמים).

אבל באמת אין לפרש כן, כי כדי ששני ספקות יוכלו להצטרף ל"ספק-ספיקא", ישנם כמה כללים בדבר, ומהם: (א) ה"ספק-ספיקא" צריך להיות "מתהפך"¹⁴⁰. (ב) שני הספקות צריכים להיות "בגוף אחד וענין אחד"¹⁴¹.

ובנדוד"ד – הרי שני הספקות הנ"ל (הספק הראשון – שמא הכפרה תלוי' בעת רצון דוקא, והספק השני – שמא הכפרה היא רק כשחוטא פעם אחת) הם שני ספקות נפרדים לגמרי, ואינם לא בגוף אחד ולא בענין אחד. וממילא אין זה "ספק-ספיקא" בדוגמת ה"ספק-ספיקא" המבואר בהלכות תערוכות.

ולכן בהכרח לפרש את שני הספקות באופן אחר (ששניהם בגוף אחד ובענין אחד): (א) שמא המחילה היא דוקא משום שחטא רק פעם אחת בלבד; (ב) אפילו נאמר שאין הדבר תלוי במספר הפעמים, ותשובתו היתה מועלת אפילו אם ה' חוטא כמה פעמים – שמא המחילה היא דוקא משום שביקש והתחנן בכוונה אמיתית (וממילא, מי שחטא כמה פעמים ולא התחנן למחילה בכוונה אמיתית – יש כאן "ספק-ספיקא" אם תתקבל תשובתו)¹⁴².

ועפ"י יובן דיוק לשון אדה"ז "בלי שום ספק וס"ס בעולם": "שום ספק" – נכלל בזה גם ספק שאינו מצטרף ל"ספק-ספיקא", מאחר שאינו מתהפך או אינו בגוף אחד (כגון הספק שמא המחילה תלוי' בעת רצון דוקא); "וס"ס בעולם" – כולל "ספק-ספיקא" שהוא בגוף אחד ובענין אחד (כנ"ל). ועל זה אומר אדה"ז, שכל ספקות אלו אינם קיימים כלל, אלא "נכון לבו בטוח בה" .. בלי שום ספק וס"ס בעולם".

והראי' לזה – "כמו שאנו מברכין בכל תפלת י"ח .. ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח", שמזה מוכח: (א) שהמחילה אינה דוקא למי שחטא פעם אחת בלבד, אלא גם למי שחוטא כמה פעמים (שהרי "בכל יום ויום ג"פ מברכין" בא"י חנון המרבה לסלוח"). (ב) שהמחילה אינה תלוי' בעת רצון דוקא, שהרי עת רצון היא רק "בשעה שהציבור מתפללין"¹⁴³ או בזמנים מיוחדים בשנה, ולא ג' פעמים בכל יום; (ג) שהמחילה אינה תלוי' בכוונה אמיתית, שהרי על-פי דין כוונה אינה מעכבת בתפלת שמו"ע (מלבד ברכה ראשונה)¹⁴⁴. וכיון שאעפ"כ "מברכין בכל תפלת י"ח .. ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח" (בהזכרת השם) – מוכח שאין "שום ספק וס"ס בעולם" שנתקבלה תשובתו.

ומסיים רבינו הזקן: "אלא אין כאן שום ספק כלל", שבזה נכללים כל הספקות הנ"ל, ולכן אינו צריך לחזור ולומר "בלי שום ספק וס"ס בעולם".

(142) חסר קצת (המו"ז).

(143) ברכות ח, רע"א.

(144) טושו"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס קא.

(139) ראה טושו"ע יו"ד ס"ק ס"ח ובנו"כ.

(140) ראה כללי ס"ס להש"ך שם סי"ד-ט"ו.

(141) שם ס"א ואילך.

- 1 כח. ועתה נבוא לבאר מ"ש רבינו הזקן "והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה"¹⁴⁵:
- 2 ויובן ע"פ מ"ש רבינו הזקן בשו"ע¹⁰⁹ בנוגע לברכת המוציא: "אם הוא מסופק אם בירך ברכת המוציא
- 3 אם לאו, אינו חוזר ומברך, כי, ברכת המוציא מדברי סופרים, וספק דברי סופרים להקל, ואינו רשאי
- 4 להחמיר על עצמו אלא שלא לאכול, אבל לא לברך, שלא ליכנס לספק ברכה לבטלה".
- 5 ומזה מובן גם בנדר"ד:
- 6 "ספק ברכות להקל" בגלל שהברכה היא מד"ס, וספק ד"ס להקל – הרי זה רק טעם שאין חיוב לברך,
- 7 אבל עדיין יכול להחמיר על עצמו ולברך.
- 8 ועפ"ז, אין ראי' מזה שאנו מברכין "ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח" שהקב"ה בודאי סולח, שהרי
- 9 אפשר לומר שאמירת הברכה היא בגלל שמחמיר על עצמו לברך, כיון שרוצה שהקב"ה יסלח לו.
- 10 ולכן בהכרח להוסיף "משום חשש ברכה לבטלה", כמו בשו"ע הנ"ל, ש"אינו רשאי להחמיר על עצמו
- 11 .. לברך, שלא ליכנס לספק ברכה לבטלה".
- 12 ורק בגלל שיש חשש ברכה לבטלה, ואעפ"כ "אנו מברכין בכל תפלת י"ח .. ברוך אתה ה' חנון
- 13 המרבה לסלוח" – ישנה "האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח בה" .. (ש)רב לסלוח תיכף ומיד
- 14 שמבקש מחילה וסליחה כו".
- 15 וכיון שאנו מבקשים בכל יום סלח לנו – לאחר הקדמת בקשת נתינת־כח על זה: "והחזירנו בתשובה
- 16 שלימה לפניך", ובודאי שהקב"ה מקיים בקשה זו, כיון שרוצה בתשובתם של בני" – הרי "כבר הבטיחה
- 17 תורה שסוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין" (כפס"ד הרמב"ם¹⁴⁶), שהפירוש בזה הוא – תיכף
- 18 ומיד ממש, בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ובעגלה דידן.
- * * *
- 19
- 20 כט. בהמשך להמדובר לעיל (סכ"ב) אודות המשנה "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", שקאי
- 21 על עולם התחי', שקשור עם ענין הגאולה – הרי זה קשור גם עם ענין הצדקה, שזהו ענין שנוגע בעיקר
- 22 בזמן הזה, כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק¹⁴⁷ ש"כל עיקר עבודת ה' בעתים הללו בעקבות משיחא היא
- 23 עבודת הצדקה", דכיון ש"נפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקביים שהיא בחי' עשי', אין דרך כו' כי אם
- 24 בבחי' עשי' שהיא מעשה הצדקה" (נוסף על המבואר שם¹⁴⁸, וגם באגה"ת¹⁴⁹, אודות הצורך להרבות
- 25 בצדקה לפי ש"כל אשר לאיש יתן בעד נפשו"¹⁵⁰).
- 26 וכל זה – בנוגע לענין הצדקה בכלל, ובפרט – הרי זה בנוגע לענין ה"מעמד"¹⁵¹, כפי שנתבאר ענינו
- 27 במכתב של הרה"צ ר' אהרן מסטראשעלא¹⁵², ובארוכה – במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁵³ (אף שבכלל יש
- 28 רק מעט מכתבים מרבותינו נשיאינו אודות ענין ה"מעמד", שכן, מלבד זאת שיש מכתבים שלא נדפסו,
- 29 הנה גם במכתבי רבינו הזקן שנדפסו¹⁵⁴ מדובר אודות המעמדות של רבותינו שבאה"ק, או אודות הצדקה
- 30 בכלל, ולא אודות ענין ה"מעמד" בפרט).
- 31 ומובן, שנתנית המעמד יכולה להיות גם עבור הזולת, שהרי "זכין לאדם שלא בפניו"¹⁵⁵, ובדרך
- 32 ממילא מזכים אותו בכל הענינים וההשפעות שנמשכים עי"ז מלמעלה.
- 33 ויה"ר שנתנית ה"מעמד" תפעל הן למעלה והן למטה.

(145) סעיף זה – נדפס בלקוטי ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ע' רכז.

(146) ה'ל' תשובה פ"ז ה"ה.

(147) ס"ט.

(148) סוס"י.

(149) ספ"ג.

(150) איוב ב, ד.

(151) ראה לקמן סל"ג.

(152) ראה מגדל עז (כפ"ח תש"מ) ע' שכו ואילך. וש"נ.

(153) ראה אג"ק שלו ח"ב ס"ע נב ואילך.

(154) ראה אג"ק שלו ב"מבוא" ע' 21 ואילך. וש"נ.

(155) עירובין פא, ריש ע"ב (במשנה). וש"נ.

ל. הביאור במשנת "כל ישראל כו":

ובהקדים הביאור בנוגע לסיום הפסוק "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר" – מדוע נאמר "להתפאר" בנוגע ל"מעשה ידי" דוקא, ולא בנוגע לשאר הענינים?

ואף שיש לפרש שתיבת "להתפאר" קאי על כללות הענין, מ"מ, לא נאמרה תיבה זו בהתחלת כל הענין, וגם לא באמצעו, אלא בסמיכות ל"מעשה ידי" דוקא.

והביאור בזה – בקיצור:

החילוק בין "מטעי", נטיעת דבר הצומח, ל"מעשה ידי" – שנטיעה, אף שיש בה עבודת האדם, חרישה וזריעה וכו' (וכאשר לא יורדים גשמים, צריך להשקות בעצמו), יש צורך בענינים נוספים כדי שתהי' הצמיחה, כמו גשמים, והעיקר – כח הצומח שבארץ, "ארץ ממנה יצא לחם"¹⁵⁶; משא"כ מעשה ידים הו"ע שנעשה ע"י עבודת האדם כשלעצמה.

ומזה מובן שענין ההתפארות – "להתפאר" – לאמיתתו הוא ב"מעשה ידי" דוקא, כיון שזהו ענין שבא בכח עצמו, משא"כ בנוגע ל"מטעי", שזקוק לענינים נוספים, אינו יכול להתפאר בכל לבו.

לא. ובנוגע לענינו – יש אצל בני"ג אופנים: אלו שהם בבחי' "ירשו ארץ", אלו שהם בבחי' "מטעי", ואלו שהם בבחי' "מעשה ידי"; ואצלם דוקא ישנו הענין ד"להתפאר".

והענין בזה:

לכל לראש נאמר "לעולם ירשו ארץ", שענין הירושה הוא – כלשון התניא¹⁵⁷ – "הון עתק) שלא עמל בו", וכפשטות דין הירושה, שאם הוא רק "בן", ללא נפק"מ מהו מעמדו ומצבו, הרי הוא יורש הכל, ולכן שייך ענין זה לכאור"א מישראל, כי, "ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא"¹⁵⁸, ולהיותו בן אברהם יצחק ויעקב, יורש הוא את כל הענינים.

אמנם, כיון שהכוונה היא שיהודי יעבוד עבודתו בקיום התומ"צ, וסוכ"ס "לא ידח ממנו נדח"¹⁵⁸ – הנה על זה ממשיך בכתוב: "נצר מטעי", שקאי על יהודי שעובד עבודתו בקיום התומ"צ; אבל אעפ"כ, עדיין אין זה באופן שכל עבודתו היא אך ורק בעניני התומ"צ, אלא יש לו עסק גם עם הוויות דעלמא.

ולאח"ז באים להענין ד"מעשה ידי" – שכל עבודתו היא רק בעניני תומ"צ; ועל זה נאמר "להתפאר", כיון שבעבודה זו מתפאר הקב"ה.

ועפ"ז מובן מדוע לא הביא הרמב"ם סיום הפסוק (כנ"ל סכ"ב) – כיון שהרמב"ם מדבר רק אודות הענין ששייך לכל ישראל; אבל המשנה מוסיפה שהכוונה היא שלא ישארו בענין הירושה ("ירשו ארץ") בלבד, אלא שתהי' גם העבודה באופן ד"מטעי" ועד ל"מעשה ידי".

לב. ויש להוסיף ולקשר גם עם משנ"ת במאמרי חג הפסח¹⁵⁹ אודות הפסוק¹⁶⁰ "כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה", שזהו מה שנעשה מלמעלה, ולאח"ז באים ג' ענינים¹⁶⁰ – "וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה":

"וירשוה" – הוא הענין ד"ירשו ארץ", שזוהי דרגא ששייכת לכל אחד ואחד מישראל.

"וזרע עבדיו ינחלוה" – הוא ע"ד הענין ד"נצר מטעי", כי, "ינחלוה" קאי על שבט לוי ש"ה' הוא נחלתו"¹⁶¹, והיינו, שיש להם שייכות לעבודה מביהמ"ק, אבל אעפ"כ, אין זה באופן שהם חייבים להיות במשך כל הזמן מביהמ"ק, אלא יכולים לצאת מביהמ"ק, ואפילו לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ שגושה

ויצא חוטר דאחש"פ (תורת מנחם – התוועדויות ח"ס ע' 78; ע' 114 ואילך).

ראה גם מכתב י"ג אייר שנה זו בהערה (אג"ק חכ"ו ע' שפב).

עקב יו"ד, ט. פ' שופטים יח, ב.

(156) איוב כח, ה.

(157) פל"ג.

(158) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. הל' ת"ת

לאדה"ז פ"ד סה"ג.

(159) ד"ה חכם מה הוא אומר דליל ב' דחה"פ פ"ה; סד"ה

- 1 טמא ואוירה טמא¹⁶², שהרי לא הוזהרו שלא להטמא, ולכן הרי זה בדוגמת "נצר מטעי", שקאי על יהודי
 2 שעוסק בעבודה דקיום המצוות, אבל לא באופן שזהו כל ענינו.
- 3 "ואוהבי שמו ישכנו בה" – הוא ע"ד הענין ד"מעשה ידי להתפאר", דקאי על מי שכל ענינו אינו
 4 אלא העסק בתומ"צ, שזהו ענינו של כהן, שאסור לו להטמא¹⁶³, לפי שצריך להיות בביהמ"ק – "לשכנו
 5 תדרשו ובאת שמה"¹⁶⁴ – באופן של קביעות, כיון שכל ענינו הוא "לעמוד לפני ה' לשרתו"¹⁶⁵ (דאף
 6 שהרמב"ם¹⁶⁶ מביא פסוק זה בנוגע לכללות שבט לוי, הרי זה בעיקר אצל כהנים); וגם הענין ד"להתפאר"
 7 (שנאמר על עבודה זו דוקא) קשור עם כהונה – שהרי בגדי כהונה הם "לכבוד ולתפארת"¹⁷⁵, וגם כללות
 8 ענינו של ביהמ"ק (שבו נמצאים הכהנים) הוא באופן ד"תפארת אדם לשבת בית"¹⁶⁷ (נוסף לכך ש"כל
 9 מי שאין לו בית אינו אדם"¹⁶⁸), והרי ביתו של הקב"ה הוא ביהמ"ק.
- *
- 10
- 11 לג. המדובר לעיל (סכ"ט) אודות ענין ה"מעמד", קשור עם ה"מלוה מלכה" שנערכת במוצש"ק זה
 12 לטובת ה"מעמד"¹⁶⁹.
- 13 ואע"פ שאין לדבר עתה אודות הענין שאסור לטלטל בשבת – הרי יכולים לדבר אודות המשקה
 14 שיקחו מהתועדות זו כדי לחלק ב"מלוה מלכה".
- 15 ויש להתחיל בזה עתה, בהתועדות דיום הש"ק, בזמן של רעוא דרעוין¹⁷⁰, ולהמשיך ב"מלוה מלכה",
 16 "סעודתא דדוד מלכא משיחא"¹⁷¹, שבודאי תמהר את ביאתו, ביחד עם הגאולה האמיתית והשלימה,
 17 בקרוב ממש.
- 18 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בקבוק משקה עבור ה"מלוה מלכה"].

- (162) גיטין ח, ריש ע"ב. וש"נ.
 (163) ראה אנציק' תלמודית ערך טמאת כהנים בתחלתו (כרך
 כ ע' רנד ואילך). וש"נ.
 (164) פ' ראה יב, ה.
 (165) עקב שם, ח.
 (166) סוף הל' שמיטה ויובל.
 (167) ישע' מד, יג.
 (168) ראה יבמות סג, א ובתוס' שם. וראה גם תורת מנחם –
 התועדות חנ"ד ריש ע' 202. וש"נ.
 (169) ראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר תשכ"ח
 ס"ג; ס"ז (תורת מנחם – התועדות חנ"ב ס"ע 336 ואילך;
 ס"ע 347 ואילך). תורת מנחם – התועדות חנ"ח ע' 239. וש"נ.
 (170) זח"ב פח, סע"ב.
 (171) פע"ח שער השבת ספכ"ד. סידור האריז"ל בכוונת
 הבדלה ומוצ"ש.

בס"ד. שיחת* יום א' פ' קדושים, כ"ז ניסן, ה'תש"ל

– להת' שי' החוזרים לאה"ק ת"ו, בחדרו הק' –

- 19 כיון שעומדים אתם לעלות חזרה לארה"ק, לאחר הזמן שהייתם בחו"ל, לכן עליכם להיות – כדברי
 20 הגמרא¹ – "כתרי מנייהו", דהיינו ב"פ ככה, וכפירוש החסידות ב"כפלים לתושי"², שאין זה בדיוק ב"פ,
 21 אלא זהו ענין שלא בערך³, ורק בגלל איזה טעם הרי זה נקרא "כפלים".

- (*) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפסה
 (בחלקה) בהוספות ללקו"ש ח"ז ס"ע 320 ואילך. במהדורא זו
 ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
 (1) כתובות עה, סע"א.
 (2) איוב יא, ו.
 (3) ראה שמו"ר רפמ"ו. רד"ה ביום השמע"צ תרצ"ט (סה"מ
 תרצ"ט ע' 60 ואילך). ולהעיר מרד"ה לך לך תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז
 ע' ט).

ומובן, שלכל לראש הרי זה בנוגע ללימוד התורה – שזה הי' ההיתר לצאת לחו"ל⁴; וכיון ש"גדול
למוד תורה שהלמוד מביא לידי מעשה"⁵, הנה כן הוא גם בנוגע למעשה שבא כתוצאה מלימוד התורה.
וכיון שענין התורה הוא "מים חיים"⁶ – צריך הדבר להתבטא בכך שיתוספו עוד תלמידים, ולימוד
התורה יתפשט עוד יותר, עד למקומות שנקראים "חוצה"⁷.

ולכל לראש, עבודתכם בבואכם בחזרה היא – לבנות את ישיבות חב"ד (שבהם תמשיכו ללמוד) שיהיו
גדולים יותר הן בכמות והן באיכות: בכמות – שיתוספו עוד תלמידים, וגם באיכות – בנוגע לביסוס
וחיזוק והתרחבות בסדרי הלימודים בכמות ובסדרי הלימודים באיכות.

אלו מכם שבאו משיבת "תורת אמת" בירושלים, וימשיכו ללמוד בה – יש להם תפקיד מיוחד: כיון
שזוהי ישיבה הקשורה עם ירושלים עיר הקודש, עליהם להשקיע את עצמם בכל הכחות עד כדי מס"נ,
שכל אחד יהי' דוגמא חי' כיצד צריכה להיראות ישיבת תורת אמת. לכל לראש, בנוגע לדבר שבולט
לעין מיד – שמירת סדרי הלימודים, וכמובן גם בנוגע לשאר הענינים: התמדה ושקידה אליבא דנפשי'
בלימוד הנגלה ובלימוד החסידות, ועבודת התפלה, ובכל הענינים.

אפילו הענינים שתלויים ובאים מצד ראשי הישיבה, משגיחים או משפיעים – צריך להשתדל שגם
הם ישמרו על כל סדרי הלימודים, וכשהם יראו שהתלמידים דורשים זאת, בודאי שגם הם יקפידו יותר
בדבר.

וכן (כאמור לעיל) להשתדל שיתוספו עוד תלמידים.

וכיון שכל הנ"ל הוא דבר נחוץ ביותר, וזכות הרבים – הרי בודאי שזכות הרבים מסייעתם.

וכאשר כל אחד מכם יעשה זאת במסירה ונתינה, אזי יראה פרי טוב בעמלו – שיתוסף בבנין ישיבת
תורת אמת שלא בערך, היינו, שכלל שהי' באופן טוב עד עתה, יתוסף בזה שלא בערך יותר.

ועד"ז גם בנוגע לאלו מכם שיחזרו לקרית גת.

ואם רק תהי' הסכמה מהנהלות הישיבות שם – מה טוב שרובם של התלמידים יהיו בתורת אמת,
ואחרים בקרית גת (ענין זה לא נוגע כ"כ לישיבה שבכפר חב"ד).

וכאמור לעיל, שתקבלו על עצמכם תפקיד חדש, לבסס ולהרחיב – הן בעומק והן בהתרחבות גדולה
ובאורך – את ישיבת תורת אמת בכל פרטי, ועד"ז בנוגע לישיבה בקרית גת; אבל בתורת אמת בפרט,
מצד היותה בירושלים.

וכמו"כ תעסקו שם במבצע תפילין, אבל רק בזמנים ובאופנים שלא יפגעו כלל בהתמדה ושקידה וכל
עניני הישיבה, שזהו העיקר ולכל לראש אצלכם.

* * *

השי"ת יעזור לכם שיקוימו ב' הפירושים – שהובאו בחסידות ובפרט מהצ"צ⁸ – במאמר המדרשי⁹
על מ"ש בפרשת השבוע¹⁰ "קדושים תהיו", "יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני, קדושתו למעלה
מקדושתכם": פי' הא', שאכן "קדושתו למעלה מקדושתכם" (אע"פ שיש קס"ד "יכול כמוני"), ופי' הב',
שאכן יכול להיות – "כמוני", כמבואר שם דרגות אלו.

מנחם – התוועדויות חל"ט ע' 352. וש"נ).

(7) ועי"ז יתהפך ה"חוצה" דהעושה – וכתורת הבעש"ט
עה"פ (תהלים קכא, ה) "ה' צלך" – הובאה ג"כ בקדושת לוי פ'
בשלח (ראה כש"ט בהוספות סע"ת. וש"נ).

(8) ראה תורת מנחם – התוועדויות סה"מ אייר ע' רמט ואילך.
וש"נ.

(9) ויק"ר פכ"ד, ט.

(10) ר"פ קדושים. וראה מאור עינים עה"פ.

(4) רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ט.

(5) ב"ק יז, א. ולהעיר ממאמרי ד"ה ושננתם (אוה"ת –
להצ"צ פ' ואתחנן ע' רלח ואילך).

(6) לקו"ת חוקת (נז, א ואילך) ובכ"מ. ולהעיר מזה"ג (צז, ב):
"לא תדכא במיין כו' ואקרי מים חיים" – אף דקאי בזבה. וכן
הוא בתקו"ז בסופו (קמג, ב) סוף ת"ה (בנדה). בלקו"ת שלח (מב,
ב. בנדה וזבה). ובשיטת הגאונים, רבותיו דרש"י ובס' הפרדס
לרש"י ועוד. ראה הערות וצינונים ללקו"ת שם (וראה גם תורת

- 1 וכפירוש החסידים, שפירוש המדרש (לפי פי' הב') אינו בתור קשיא ושאלה בדבר ("יכול כמוני")
 2 שדווחים אותה ("קדושתו למעלה מקדושתכם"), אלא זהו בניחותא: "קדושים תהיו" – מפרש המדרש
 3 בפשטות – שאכן יכולים להיות ("יכול") "כמוני", היינו, שאכן יכול להיות שיהודי עומד בקדושה כזו
 4 כמו הקב"ה כביכול.
 5 והכח על זה (ומהיכן למדים זאת) – "תלמוד לומר כי קדוש אני": מהו הטעם ש"קדושים תהיו" –
 6 בגלל ש"קדוש אני", ומזה מוכח שאכן יכולים להיות כמו "קדוש אני"¹¹. וההסברה בזה – אומר המדרש
 7 – לפי ש"קדושתו למעלה (תלוי) מקדושתכם"¹²: כשיהודי למטה מתנהג כמו אדם קדוש, ובמילא כל
 8 עניניו הם קדושים – בזה תלוי, כביכול, קדושתו של הקב"ה למעלה.
 9 וזוהי הנתינת כח ליהודי שיוכל להיות [לא רק כפי' הא', שזהו רק קס"ד, ואח"כ בא "תלמוד לומר"
 10 שאינו כן, אלא גם כפי' הב', שיכול להיות] קדוש כביכול כקדושתו של הקב"ה.
 11 וענין זה נאמר ליהודי בכל מקום שהוא, עאכ"כ עבור אלו שהם לא בחו"ל אלא בארץ הקודש, אשר
 12 "עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"¹³, ועאכ"כ בירושלים עיה"ק שבאה"ק¹⁴; עאכ"כ
 13 יהודי – שיהודי הוא קדוש – ונמצא בירושלים שהיא עיר הקודש, ולומד בישיבה קדושה תורה קדושה,
 14 ובאופן דקדוש ומובדל¹⁵ (שהוא מובדל מתאוות העולם ומקדש את עצמו בענינים של קדושה¹⁶) – אזי
 15 יש לו שלא בערך יותר כחות ושלא בערך יותר סיוע מלמעלה.
 16 והקב"ה עוזר לו למלא בחדס וברחמים ובהצלחה רבה ומופלגה כל הפרטים האמורים לעיל; ולכל
 17 לראש – ללמוד, כפשוטו, בהתמדה ושקידה הכי גדולה, הן נגלה והן חסידות, והלימוד יביא לידי מעשה
 18 – קיום המצוות בהידור, כולל עבודת התפלה, וגם בהנקודה של הפצת המעיינות חוצה.
 19 * * *
 20 ויהי רצון שתבשרו טוב בכל האמור.
 21 תתדברו ביניכם מי מכם יהי' המודיע מהנעשה בכל זה בירושלים, ומהנעשה בכל זה בקרית גת
 22 (ומהנעשה בכל זה בשאר מקומות – אם הנהלת הישיבה תחליט שחלק מכם יהיו גם בישיבות חב"ד
 23 שבשאר המקומות).
 24 כדי שתהי' אחיזה גם בענינים גשמיים – אשתתף בהוצאות הנסיעה, וזה גם יחזק את השליחות
 25 האמורה.
 26 שנשמע מכם בשורות טובות; שיהי' קיץ מוצלח והצלחה תמידית;
 27 ותמלאו את כל ד' הפירושים ד"וספרתם"¹⁷ (כמדובר אתמול¹⁸ בענין "וספרתם לכם"¹⁹): ענין המספר;
 28 ענין סיפור והגדה; ענין הספר; והענין דאבן ספיר, ויהי' זה באופן ד"לכם"²⁰.
 29 וענין זה יביא אתכם לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.
 30 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בידו הק' לכל א' מהתלמידים שיחיו שטר ע"ס 50 דולר].
 31 שנשמע מכם בשורות טובות בגשמיות וברוחניות גם יחד.

(16) ראה רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל, ושם: "נתקדש קדש קדשים".

(17) ראה ג"כ אוה"ת להצ"צ ר"פ תשא. ורד"ה וספרתם לכם (בפ' אמור ע' קסז).

(18) במאמר ד"ה וספרתם לכם דש"פ אחרי פ"ב (תורת מנחם – התוועדות ח"ס ע' 174 ואילך).

(19) אמור כג, טו.

(20) להעיר מדרו"ל: "לכם משלכם" (סוכה מא, ב). וראה ד"ה וספרתם (בלקו"ת (אמור לה, ד), בסידור (עם דא"ח), באוה"ת – הנ"ל (ע' קסח) – ועוד).

(11) וי"ל דסמך (גם) אסיפא דקרא: "אני ה' אלקיכם" – כח שלכם.

(12) ראה תנחומא ותו"כ עה"פ. ולהעיר מתורת הה"מ (בסו"ס אור תורה) דע מה למעלה – ממך" (אבות רפ"ב. וראה גם תורת מנחם – התוועדות ח"ס ע' 363. וש"נ).

(13) עקב יא, יב.

(14) כלים פ"א מ"ח.

(15) עיין תניא פמ"ו (ובכ"מ). ושם: "שהיא קדושתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו". ובכתבי אדנ"ע (המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד. ועוד) דבכבודו ובעצמו – מל' דא"ס ועצמות דא"ס שלפני הצמצום.

בס"ד. שיחת ל"ג בעומר, בעת ה"פאראד", ה'תש"ל.

בלתי מוגה

א. בשעה שיהודים מתכנסים יחד, הנה לכל-לראש פותחין בדבר טוב¹ – "אין טוב אלא תורה,² שנאמר³ כי לקח טוב נתתי לכם תורתי"⁴ – התורה שנותן הקב"ה לכל אחד מישראל ולכל ישראל יחד, בהבטיחו (בהתחלת פרשתנו) שעי"ז ש"בחוקותי תלכו", כפירוש רש"י: "שתהיו עמלים בתורה", דהיינו שהולכים בדרך התורה ועוסקים בה – אזי "ונתתי גוי", שהקב"ה נותן את כל הברכות בכל המצטרך, בסבר פנים יפות, באופן טוב, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁵.

ונוסף על האמור בנוגע לבניי בכלל – יש בזה ענין מיוחד בנוגע לילדי ישראל:
בתחלת ההקדמה לספר הזהר של רבי שמעון בר יוחאי (של"ג בעומר הוא יום ההילולא שלו) – איתא: "רבי שמעון פתח, הנצנים נראו בארץ .. וקול התור נשמע⁶ .. מאן מקיים עלמא .. קל ינוקי דלעאן באורייא, ובגין אינון רביין דעלמא, עלמא אשתזיב וכו'", והיינו, שרשב"י מתחיל את ספר הזהר [שפירושו אור⁷, היינו, שמאיר שיוכלו לראות בבירור ולהבין מה שנעשה בעולם] בפתיחה והבהרה לכולם, שהצלת וקיום העולם היא בזכות ילדי ישראל שמתקשרים עם התורה.

ורשב"י מדייק לומר [לא בלשון שנאמר בכל מקום: "תינוקות של בית רבן", שכולל רק ילדים שלומדים ב"חדר", בתלמוד-תורה או בישיבה, אלא] "רביין", ילדים סתם – היינו, שכל ילדי ישראל, יהיו אשר יהיו, נתן להם הקב"ה הכח והזכות, שע"י הנהגתם כדבעי יפעלו הצלת וקיום העולם, ויביאו אותו למעמדו ומצבו הראוי.

ובפרטיות:

הילדים שלומדים כבר בישיבות, תלמודי-תורה ו"חדרים" – הנה גם בנוגע אליהם נאמר⁸ "בכל יום יהיו בעיניך חדשים", היינו, שבכל יום נעשית אצלם דרך חדשה ופעולה חדשה בחייהם ע"י לימוד התורה;

וגם הילדים שמאיזו סיבה שתהי' לא למדו תורה עד עתה – אסור להם ליפול ברוחם, ואדרבה: עליהם לנצל יום סגולה זה, יום שמחתו של רשב"י⁹, שגילה ו"פתח" עבורם פתח¹⁰ רחב לקשר עצמם עם התורה, עי"ז שיחליטו ויתחילו מהיום והלאה ללמוד תורה.

ואז יתברכו בכל המצטרך להם, ועל ידם תומשך הברכה גם להוריהם ולקרוביהם, ולכל בניי בכל מקום שהם, ובפרט בניי שנמצאים בארץ הקודש וזקוקים לברכה מיוחדת – כמ"ש בפרשתנו¹¹: "וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ".

ב. בפסוק הראשון בפרשתנו – שצריך לפתוח בלימודו – נאמר: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם", ופירושו – כפי שמפרש רש"י: "שתהיו עמלים בתורה .. על מנת לשמור ולקיים".

וכיון שכל תיבה וביטוי בתורה הם בדיוק, באופן מחושב ומתאים לענין זה – יש לבאר דיוק הלשון "תלכו", ולא "תלמדו" (כבשאר מקומות), וכן מה שהתורה נקראת כאן "בחוקותי", ולא "תורה" (כבשאר מקומות בתורה):

(6) ראה לקו"ת תבוא מג, ג.

(7) פרש"י תבוא כו, טז.

(8) ראה שער הכוונות ענין ספח"ע דרוש יב. פס"ח שער

ספח"ע פ"ז. מ"ח מס' אייר וסיון פ"ו מ"ד.

(9) ראה תורת מנחם – התוועדויות חנ"ג ע' 163. וש"נ.

(10) כו, ה"ז.

(1) ראה ירושלמי מגילה פ"ג ה"ז. רמב"ם הל' תפלה פ"ג

ה"ה. שו"ע אור"ח סקל"ח.

(2) משלי ד, ב.

(3) אבות פ"ו מ"ג.

(4) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(5) שה"ש ב, יב.

- 1 הלשון "בחוקותי" מלמדנו, שלימוד התורה צריך להיות – אצל כל אחד מישראל, ובפרט אצל ילדי
2 ישראל – באופן של חקיקה.
- 3 וביאור החילוק בין חקיקה לכתיבה¹¹:
- 4 דבר שנכתב בדיו על גבי קלף או נייר – יכולים לגרור את הדיו ח"ו, ואז נשאר הקלף או הנייר כפי
5 שהי' קודם לכן; משא"כ דבר הנחקק – אפילו ב"לב האבן"¹², ועאכו"כ באבנים יקרות, אבנים טובות
6 ומרגליות – אי אפשר לשנות ח"ו את האותיות, התיבות והענינים הנחקקים, כיון שנעשים דבר אחד עם
7 האבן הטובה, שזוהי מציאותו של כל אחד מישראל, ובפרט ילדי ישראל.
- 8 וממשיך בכתוב: "תלמו" – שאין להסתפק במה שלמדו והשיגו היום או עתה, אלא יש להמשיך ולילך
9 "מחיל אל חיל"¹³, ואדרבה: ככל שיודעים יותר, יש בזה יותר רגש ותענוג ("געשמאק"), ולכן ממשיכים
10 ללכת למעלה יותר, בהבנה עמוקה ורחבה יותר, וביתר חיות.
- 11 ג. וכן בנוגע לקיום המצוות, הנה לפני "ועשיתם אותם" נאמר "ואת מצוותי תשמרו" – ששמירה היא
12 על דבר יקר במיוחד.
- 13 וענין זה מהוה נתינת כח – לכל אחד מישראל, ובפרט לילדי ישראל – בנוגע לקיום המצוות:
- 14 כאשר לפעמים בא היצר הרע וטוען שקיום מצוה הוא דבר קשה ולא נוח – עונה לו היהודי, ילד או
15 ילדה, שהוא "שומר" את המצוות, כיון שזהו הדבר הכי יקר שיש בחייו!
- 16 והיינו לפי שענינה של כל מצוה הוא – כפי שאומרים בנוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו",
17 כך, שיש ליהודי זכות לקיים את הציווי של הקב"ה, ועי"ז הוא מתקשר – "מצוה" מלשון צוותא וחיבור¹⁴
18 – עם הקב"ה שנתן לו את הזכות ואת הדבר היקר ביותר – לקיים את ציווי הקב"ה ולגרום לו נחת-רוח.
19 וזהו שהכתוב מקדים "תשמרו" לפני "ועשיתם אותם" – כיון שקיום המצוות הוא הדבר היקר ביותר
20 בחייהם של בני" בכלל, וילדי ישראל בפרט.
- 21 ד. ענין זה קשור גם עם השם שניתן ל"תהלכה" זו – "הצדעה ליהדות" ("סאלוט צו אידישקייט"):
22 לא זו בלבד ששומרים על היהדות וחיים עמה (אבל עושים זאת) מתוך יחס של "עול" ח"ו, אלא
23 אדרבה – מצדיעים ליהדות, היינו, שהיחס ליהדות הוא באופן ששמחים ומאושרים מזה שניתנה
24 האפשרות לגרום להקב"ה נחת-רוח ע"י קיום מצוותיו.
- 25 והרי אחת המצוות – והתחלתן – היא לימוד תורתו של הקב"ה, באופן שנעשית חקוקה ("בחוקותי")
26 בלבו ובמוחו, עד שנעשה דבר אחד עם התורה והמצוות.
- 27 ה. ועז"נ בהתחלת פרשתנו: "אם בחוקותי תלכו", ופירשו חז"ל¹⁵: "אין אם אלא לשון תחנונים",
28 והיינו, שהקב"ה אומר לבני" וילדי ישראל בפרט: הנני מבקש מכם ש"בחוקותי תלכו ואת מצוותי
29 תשמרו ועשיתם אותם"!
- 30 וכשהקב"ה מבקש – ברור הדבר, שכל אחד מישראל, ובפרט ילדי ישראל, מבלי הבט על מעמדו
31 ומצבו עד היום ועד עתה, בודאי יקיים את ציווי הקב"ה,
32 ולא יסתפק בעצמו בלבד, אלא יקיים גם את ציווי הקב"ה "ואהבת לרעך כמוך"¹⁶,
- 33 – עליו אמר רבי עקיבא, רבו של רבי שמעון בן יוחאי, שהוא "כלל גדול בתורה"¹⁷, היינו, שזהו
34 ציווי כללי בתומ"צ –
- 35 עי"ז שיפעל שגם חבריו, קרוביו וידידיו הטובים, וכל ילדי ישראל – ילמדו ממנו דוגמא חי', וילמדו

(15) ע"ז ה, סע"א.

(16) קדושים יט, יח.

(17) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(11) ראה לקו"ת ריש פרשתנו (בחוקותי).

(12) יחזקאל יא, יט. לו, כו.

(13) תהלים פד, ח.

(14) ראה לקו"ת פרשתנו מה, ג. מז, ב. ובכ"מ.

1 תורה באופן ד"בחוקותי תלכו", ויקיימו מצוות באופן ד"תשמרו" – לשמרם כמו ששומרים דבר יקר
2 ביותר, ומתוך "הצדעה", ועי"ז – "ועשיתם אותם" כראוי.

3 ו. ואז יקויים גם המשך הפסוק שהובא בגמרא¹⁵ בפירוש "אם בחוקותי תלכו, אין אם אלא לשון
4 תחנונים", "וכן הוא אומר¹⁸ לו עמי שומע לי" (שהקב"ה מתחנן לפנייהם שישמרו את התורה, לו עמי
5 היינו תחינה, כמו הן¹⁹ לו יהי כדברך²⁰) – "כמעט אויביהם אכניע":

6 כאשר שומעים להקב"ה (כפי שילדי ישראל מתנהגים, ומשפיעים גם על הוריהם בענין זה) – אזי
7 "כמעט (בשעה מועטת²¹) אויביהם אכניע", והיינו, שבכל מקום שבו נמצאים אויביהם של בני" – גויי
8 הארץ הנלחמים בהם – מכניע אותם הקב"ה מיד.

9 וכיון שכן, אין לחשוש מהקשיים שבדבר, וכמ"ש בפרשתנו²² גופא שכנגד כל "חמשה" מישראל יש
10 "מאה" אינם יהודים – אלא שאין להתפעל מדיבוריהם, כי אם להמשיך להתנהג כפי שיהודי צריך
11 להתנהג. וכאמור, שיהי' זה באופן ד"וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ".

12 ובקרב ממש נזכה כולנו, ואתם ילדי ישראל בפרט, יחד עם כל בני", אלו שבחוץ לארץ ואלו
13 שבארץ הקודש, לילך לקבל פני משיח צדקנו.

14 ואז יקויים מ"ש בסיום פסוקים אלו²³: "ואשבור מוטות עולכם" – שהקב"ה ישבור את חומות הגלות
15 ואת מוטות הגלות, "ואולך אתכם קוממיות", "בקומה זקופה"²⁴, בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב
16 ממש.

17 * * *

18 ז. זוהי²⁵ גם ההזדמנות – ע"פ המדובר כמ"פ שלכל לראש צריכים בני" את הכח לעמוד במלוא
19 התוקף על שמירת התומ"צ, ובאופן ד"תלכו" ו"תשמרו ועשיתם אותם" (כנ"ל) – לעורר אודות ביטול
20 הצרה הגדולה שקמה לאחרונה, שמעולם לא הי' כדוגמתה בישראל: לומר על גויים שהם יהודים, אע"פ
21 שתורתנו, תורת חיים ותורת אמת, אומרת שהם אינם יהודים!

22 זוהי צרה לבני", וצרה גם עבור הגויים. אך מאיזו סיבה שתהי' נעשתה טעות זו, ולא מנעו זאת בזמן
23 הראוי.

24 ואעפ"כ, כיון שישנה הבטחתו של הקב"ה, שכאשר "לו עמי שומע לי" אזי "כמעט אויביהם אכניע"
25 (כנ"ל) – ברור הדבר, שכאשר יבקשו אצל כל אלו שיכולים לפעול בענין זה, שכאור"א יעשה כל התלוי
26 בו כדי לבטל ענין זה לגמרי,

27 – להבהיר גלוי לעצמו ולהסביר לכל העמים, שיש לחיות בשלום עם הגויים, אבל, גויים הם גויים,
28 ועליהם לחיות כפי שגויים צריכים לחיות, ואילו יהודים הם יהודים, ועליהם לחיות כפי שיהודים צריכים
29 לחיות; ואז יכול להתקיים "ונתתי שלום בארץ", ללא צרות וללא קשיים –

30 הנה בודאי יבינו זאת גם הגויים, ולא יהיו להם טענות (כמו עתה, שיש להם טענות על כך שמחפשים
31 תירוצים ואמתלאות וכו' כדי להפוך אותם ליהודים, בה בשעה שאינם חפצים בכך כלל).

32 ח. וגם ענין זה קשור עם פרשת השבוע (כמדובר כמ"פ²⁶, שכיון שבימינו יש צורך בהוראות ברורות
33 בתורה, מראה הקב"ה את הענינים באופן ברור):

(25) חלק משיחה זו, בשילוב חלקים משיחת ל"ג בעומר בין
מנחה למעריב – נדפס בשעתו בירחון הפרדס – תשרי תשל"א
(ואח"כ בהוספות ללקו"ש חל"ט ע' 256 ואילך). וראה גם מכתב
מחרת ל"ג בעומר שנה זו (אג"ק חכ"ו ס"ע שצו). במהדורא זו
באה השיחה בשלימותה (המו"ז).
(26) ראה גם תורת מנחם – התוועדיות ח"ס ע' 190 ואילך.
וש"נ.

(18) תהלים פא, יד-טו.
(19) ויצא ל, לד.
(20) פרש"י ע"ז שם.
(21) פרש"י עה"פ.
(22) כו, ח.
(23) שם, יג.
(24) פרש"י עה"פ.

- 1 רואים במוחש, שמאז ל"ג בעומר לפני שלש שנים, שגם אז דובר אודות הענין ד"ונתתי שלום בארץ"
- 2 "וישבתם לבטח בארצכם"²⁷, והתחילו ב"מבצע תפילין"²⁸, הפצת הענין דהנחת תפילין,
- 3 — דבר שהציל אלפים רבים מישראל, שחיים עד היום הזה, ויאריכו ימים ושנים, ולכן בוודאי ימשיכו
- 4 ב"מבצע" זה, ואדרבה: באופן ד"תלכו", בריבוי אחר ריבוי —
- 5 הנה במשך למעלה משנתיים ה' המצב רגוע לפי־ערך. — מזמן לזמן ה' קורה משהו, אבל קיוו
- 6 שלאח"ז יתחילו לדבר אודות שלום.
- 7 אך אימתי החל המצב להחמיר, והתחילו ליפול קרבנות רח"ל (כפי שנעשה המצב לפני מספר חדשים)
- 8 — בשעה שהתחילו לחשוב ולומר על גויים שהם יהודים, ושיש להם חלק בארץ ישראל, ארץ הקדושה,
- 9 שנתן הקב"ה לישראל בכרית בין הבתרים, לאברהם ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות!
- 10 — יש כאלו שרוצים להסביר זאת מצד סיבות צדדיות. אבל, הרמב"ם אומר בהלכות תעניות²⁹:
- 11 "מדרכי התשובה (היינו, שהדרך לשוב בתשובה ולחזור לדרך האמת) הוא, שבזמן שתבוא צרה .. ידעו
- 12 הכל (שהסיבה לכך היא) בגלל מעשיהם כו'", ואסור לומר ש"דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו
- 13 נקרה נקרי". — אמירה כזו, שזהו מקרה הקשור עם מנהג העולם כו', אינה שייכת להנהגת בני".
- 14 וממשיך, שזהו הפירוש בפסוק בפרשתנו (ולהעיר שזהו אחד המקומות היחידים שהרמב"ם ב"יד
- 15 החזקה" מפרש פסוק בחומש): "הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי³⁰ .. אם תאמרו שהוא קרי וכו'"
- 16 (כפי שממשיך מהי התוצאה שיכולה לבוא מזה ח").
- 17 ולהעיר, שהרמב"ם כתב זאת בהלכות תעניות, אבל, חידושו של רשב"י הוא — כפי שמצינו בזהר³¹
- 18 — שלא הוצרך לתענית, אלא פעל את כל הענינים ע"י בקשה וברכה לבני", כך, שאפילו ללא צורך
- 19 בתענית יתבטלו כל הענינים הבלתי־רצויים. —
- 20 ובזה גופא²⁶, אם בתחילה החריף המצב לאט לאט, הנה כשהתחילו לומר שצריכים "לפתוח דלת"
- 21 עבור גויים מרוסיא, ולעשות עבורם "הנחות" ו"קולות" מיוחדות — נשתנה המצב גם מצד הרוסים
- 22 היושבים על הגבולות, שבמשך שנתיים ומחצה לא התערבו כלל, ולפתע החריף המצב שלא בערך מכמו
- 23 שהי' קודם לזה!
- 24 וכאשר לא הסתפקו בכך, ואמרו שיש מקום רח"ל ע"פ שולחן־ערוך לפתוח עבורם דלת רחבה יותר,
- 25 וליתן להם חלק בארץ ישראל, ארץ הקודש — אזי התחילו הרוסים לטוס מעל ארץ הקודש!
- 26 וכאמור, אין זה ח"ו "ממנהג העולם", "נקרה נקרי"; אצל בני" אין דברים שהם "במקרה", אלא
- 27 הקב"ה מנהיג אותם בכל פרט, ועאכו"כ בענינים גדולים. אלא הסיבה לכך היא — בגלל הנהגת בני",
- 28 רח"ל, שהודיעו שיעשו עבורם "קולות" מיוחדות, ויחפשו "דרכים" בשו"ע כדי לפתוח עבורם דלת רחבה
- 29 יותר!
- 30 ט. וע"פ האמור שענין זה "מדרכי התשובה הוא", והרי תשובה מועילה "בשעתא חדא וברגעא
- 31 חדא"³², והיינו, שברגע שיהודי מחליט שעושה תשובה, אזי מתבטלים לגמרי כל הענינים שנגרמו ע"י
- 32 המעשה הבלתי־רצוי — הרי כן הוא גם בענין זה.
- 33 ולכן, יש לבקש ברחמים ותחנונים, לכל לראש — מהרבנים, הן הרבנים שבארץ הקודש והן הרבנים
- 34 שבחוץ לארץ (וכל מי שיכול לומר בזה דבר־מה), שיכריזו מיד:

מנחם — התועדויות ח"ס ע' 462). וש"נ.

(30 כו, כז"ח.

(31 ח"ג נט, ריש ע"ב. וראה גם תורת מנחם — התועדויות

סה"מ אייר ע' רעא. וש"נ.

(32 ראה זח"א קכט, סע"א.

(27 ראה שיחת ל"ג בעומר (בעת ה"פאראד") תשכ"ז ס"ב

(תורת מנחם — התועדויות חמ"ט ע' 414).

(28 ראה שיחת ש"פ במדבר, מבה"ח סיון, תשכ"ז ס"ג ואילך

(תורת מנחם — התועדויות שם ע' 427 ואילך).

(29 פ"א ה"ב.ג. וראה גם שיחת ש"פ בהעלותך סל"ה (תורת

- תורתנו היא תורת אמת ותורת חיים (תורה שמעניקה חיים ליהודים וגם לאינם-יהודים), שניתנה מ"ה' אלקים אמת"³³, לעם ישראל, שתפקידו להביא אמת זו בכל העולם כולו, בין בני"י וגם בין אומות העולם, ולכן צריכים לומר את האמת במילואה, ולהכריז באופן ברור וגלוי, שחייבים לידע, ש"יהודי" הוא מי שהקב"ה קבע בתורה שהוא יהודי; ומי שאינו כן – חיים עמו בשלום, ונותנים לו את כל הצטרותיו (שהרי "מפרנסים עניי עכו"ם עם עניי ישראל"³⁴), אבל לא מרמים אותו, ולא מביאים אותו לידי צרה ע"י הכרזה שהוא יהודי, אלא אומרים לו שהוא משבעים אומות העולם, ולא מעם ישראל.
- וסוף-כל-סוף יודו הכל שטובת כולם היא – שאלו השייכים לשבעים האומות ישארו בין שבעים האומות [שכן, טובתם של האומות היא להישאר בין שבעים אומות העולם, ואין מצוה להשתדל לגיירם, ואדרבה: מי שרוצה להתגייר יש להניאו שלא להתגייר³⁵, ועאכו"כ שלא לרמות אינו-יהודי ולומר לו שנעשה יהודי באופן שהוא היפך האמת, והוא גם צרה הן עבור אוה"ע והן עבור בני"י], ויחיו בשלום עם ישראל, ואילו בני"י – שחייבים ללכת בדרך החיים, בדרך התורה ומצוותי, ללא פשרות, להיותה תורת אמת – ילכו בדרך זו באופן ד"מחיל אל חיל"³⁶.
- והרי אפילו בביאת המשיח, בגאולה האמיתית והשלמה, יהיו ריבוי אומות, כמ"ש³⁶ "ועמדו זרים", ויחיו בשלום עם בני"י, וכולם יהיו שבעי-רצון! ורק באופן כזה יכול להיות מעמד ומצב ד"ונתתי שלום בארץ"; משא"כ ע"י שקר – לרמות יהודי או לרמות גוי – אי אפשר לבנות שלום, ואי אפשר לבנות חיים משותפים, חיים טובים שיהי' להם קיום.
- י. ואלו שטעו ורצו לחפש מקום בשו"ע למצוא "קולות" ולומר על גוי שהוא יהודי – הנה מיד יתחרטו מדבריהם בלב שלם, ולא רק בחשאי, אלא יודיעו זאת בגלוי.
- וגם אלו שמנסים לרמות את עצמם ולומר שענין זה (שאומרים שאפשר להתגייר שלא ע"פ הלכה) הוא "נצחון" ודבר טוב (היפך האמת שזוהי צרה עבור הגוי, וצרה גדולה יותר עבור בני"י) – הנה גם הם יראו את האמת, ולא יתביישו לומר שטעו, כשם שמשה רבינו "לא בוש לומר .. שכחתי"³⁷, ועי"ז סלל את הדרך עבור כל גדולי ישראל (עבור כל ישראל, שכל אחד מהם הוא "גדול") שלא יתביישו לומר שטעו, והאמת היא כפי שנאמר ב"תורת אמת".
- ומה שאומרים שיש כאלו שמתביישים לומר שהם מתחרטים כו' – הנה חס ושלום לחשוד ביהודי שלא יתחרט כו', בידעו שמדובר אודות ענין שנוגע לנפילת קרבנות רח"ל מצעירי ישראל העומדים על משמר גבולות ארץ הקודש לשומרה מעמי הארץ! – כדי שיוכלו למלא את תפקידם ומלאכתם לשמור על גבולות ארץ הקודש מכל הענינים הבלתי-רצויים, צריך כל אחד מישראל וכל בני"י הנמצאים בארץ הקודש להודיע – מבלי להתבייש – שישראל הם "גוי קדוש"³⁸, ההולך בדרך התורה הקדושה.
- וכדי שיראו שמתכוונים לכך באמת – הנה אותם "שרים" שע"י ישיבתם ב"ממשלה" נותנים את הסכמתם למצב הנוכחי (ללא נפק"מ אם הם מפרשים זאת כך או אחרת), עליהם להודיע מיד, שלמרות מה שהי' עד עתה, הנה מכאן והלאה – שבעים האומות הם שבעים אומות, ועם ישראל הוא עם ישראל! ולא עושים טובה לא' משבעים אומות בכך שרוצים לעשותו ליהודי שלא ע"פ תורה, ולא עושים טובה ליהודי בכך שמכניסים אליו מי שאינו יהודי וע"פ תורת אמת נשאר אינו יהודי.
- וכיון שבוודאי יקרים להם חייו של כל יהודי, ועאכו"כ חיייהם של יהודים רבים – בודאי יקבלו את תפלותיהם ובקשותיהם ודמעותיהם של ההורים, האחים והאחיות של הקרבנות הנופלים, ויודיעו מיד שמתחרטים על הסכמתם לכך, ועד שלא יתקן הדבר, יוצאים הם מהממשלה; ועי"ז יאפשרו גם ל"שרים" האחרים לתקן את הדבר – שהרי הם אומרים בפירוש שמצד עצמם היו כבר מבטלים את הגזירה האיומה דגיוור שלא כהלכה, אלא שממתינים עד שאותם "שרים" – שעד עתה הכריזו שהם מייצגים את דעת

(36) ישע"י סא, ה.

(37) זבחים קא, א. הובא בפרש"י עה"ת שמיני יו"ד, כ.

(38) יתרו יט, ו.

(33) ירמ' יו"ד, יו"ד.

(34) גיטין סא, א.

(35) ראה יבמות מז, א.

- 1 תורת אמת – ילכו בדרך האמת, ויודיעו מיד שהם חייבים להתפטר ממשרתם ולצאת מן ה"ממשלה",
2 כל זמן שלא תתקן הצרה לבני ולאזה"ע שע"י "גיוור" שאינו ע"פ ההלכה בתורת אמת.
- 3 – בודאי מובן הדבר שקשה לוותר על כבוד שיהודי מקבל מיהודים אחרים... אבל, בענין זה עליהם
4 ללמוד מהצעירים העומדים על משמר גבולות ארץ-ישראל, מבלי להתחשב בכך שהם מקריבים קרבנות
5 בנוגע לחייהם ממש, ועאכו"כ בנוגע למי שה"קרבן" היחיד הנדרש ממנו הוא להודות ברבים שטעה
6 (וכאמור, שאפילו משה רבינו יכול הי' לטעות!...), ועד"ז בנוגע ל"שר" שה"קרבן" שלו הוא להתפטר
7 מה"כסא"!
- 8 יא. ויש להוסיף ולהבהיר, שמובן, שהדברים האמורים אינם באופן שרוצים ח"ו להפחיד מישהו כו',
9 – כי, כאמור לעיל, הרי זה יומו של רשב"י, וכאשר הולכים בדרכיו, אזי אין צורך בענין של תענית
10 כדי לבטל גזירה (כפי שמצינו אצל אחרים שגוזרים תענית כדי לבטל גזירה)³¹, אלא פועלים זאת בשמחה
11 ובטוב לבב, וזוכים לברכה והצלחה מהקב"ה (כמבואר בפרשתנו), ועד"ז הוא גם בעניננו –
12 ולכן, יהי רצון, שמתוך שמחה וטוב לבב, ימלא כל אחד לפי ענינו מה שמבקשים ממנו ברחמים
13 ובתחנונים לעסוק ב"דרכי התשובה",
- 14 – שעוקרת את הדבר הבלתי-רצוי מעיקרו כאילו לא הי' מעולם³⁹, כיון שהקב"ה הוא "א-ל מלא
15 רחמים" ו"רב חסד", עד שלא זו בלבד שמכפר על החטא באיזה אופן שיהי', אלא עוקר את החטא
16 מעיקרו כאילו לא הי' מעולם –
- 17 עי"ז שיבהירו לכל הנוגעים בדבר, שלא מחפשים לתפוס מישהו בטעות ח"ו או למצוא בו חסרונות
18 ועוולות כו', אלא רוצים להציל את חייהם של צעירי בני", ולבנות את ארץ הקודש על יסודות תורתנו
19 הקדושה שהיא תורת אמת, שע"י יקויים "ונתתי שלום בארץ" – הן אצל בני" בכל מקום המצאם, והן
20 אצל אזה"ע. וכשיסבירו זאת בדרכי נועם ובדרכי שלום – אזי דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב
21 ופועלים פעולתם⁴⁰, וכל אחד יעשה את חלקו בזה, ולא ידחה זאת למחר, אלא יעשה זאת היום.
- 22 ולא כמו אלו שאומרים שיש לדחות זאת עד שתהי' ההזדמנות המתאימה, ועד ש"בית-המשפט"
23 יתכנס... – שהרי בכל יום נופלים קרבנות רח"ל, וכאשר נופל אחד מישראל, או אפילו אם רק נפצע
24 בלבד, אומר הקב"ה שהוא בוכה על פציעתו של בנו! ולכן נוגע ("שפילט אַ ראָליע") בענין זה כל יום,
25 ולא רק יום, אלא אפילו שעה ואפילו רגע!
- 26 ובודאי יסכימו כולם ויבטלו את הגזירה הנוראה של גיוור שלא כהלכה, ביחד עם התוצאה שנגרמה
27 על ידה – לא מצד "מנהג העולם", "נקרה נקריית" (כנ"ל ס"ח).
- 28 ומעכשיו והלאה יהי' מעמד ומצב ש"ועמדו זרים גו'": יהיו שבעים אומות שאינם יהודים, ויהי' עם
29 ישראל, "גוי אחד בארץ"⁴¹, שמתנהג ע"פ תורת אמת, "תורה אחת"⁴² שניתנה מ"ה' אחד"⁴³, הקב"ה
30 שהוא אחד ויחיד, באופן ש"וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ גו' ואולך אתכם קוממיות".
- 31 ובקרוב ממש יקויים היעוד⁴⁴: "כי אלקים יושע ציון" – יחד עם העם היושב בציון, בארץ ישראל,
32 "ויבנה ערי יהודה" – הערים שבכל ארץ ישראל, "וישבו שם" – שמכאן ואילך תהי' ישיבתם שם באופן
33 שהתורה קוראתו בשם "וישבו", שפירושו בלשון הקודש – ישיבה במנוחה, "וירשנה" – ש"ירושנה אין לה
34 הפסק"⁴⁵, והכל יודו שארץ ישראל היא ירושה לבני" מאבותינו, אברהם יצחק ויעקב,
- 35 "וורע עבדיו" – שבט לוי, הנקראים "עבדי ה'"⁴⁶, שיעבדו את הקב"ה, בתור שלוחים של כל עם

(39) ראה יומא פו, א.

(40) ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א. ועוד.

(41) שמואל-ב ז, כג. ועוד.

(42) לשון הכתוב – בא יב, מט. ועוד.

(43) ואתחנן ו, ד. ועוד.

(44) תהלים סט, לו-לז. וראה גם תורת מנחם – התועדויות

ח"ס ע' 208. וש"נ.

(45) ב"ב קטז, ב. קלג, סע"א.

(46) ראה תהלים קלד, א.

1 ישראל, בביהמ"ק שיבנה ע"י משיח צדקנו – "ינחלוה", "ואוהבי שמו" – הכהנים שמברכים את ישראל
2 "באהבה" (כנוסח הברכה דברכת כהנים) – "ישכנו בה" – שיחיו בה באופן של "משכן", מתוך מנוחה,
3 ביחד עם ביהמ"ק שיבנה בקרוב ממש ע"י משיח צדקנו, שיסיים את הגלות שבה נמצאים עתה, ויוציא
4 את בנ"י מהגלות, ואז תהי' "אתחלתא דגאולה", ולאח"ז – הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,
5 בשמחה ובטוב לבב, ובחסד וברחמים, ובקרוב ממש,
6 אמן, כן יהי רצון.

אגרות קודש

ב"ה, פסח שני, ה'תש"א

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

מוסג"פ החוברת ל"ג בעומר הבע"ל, ובל"ס יזכה בה את הרבים באופן המתאים.

כמה טעמים נאמרו בשמחת ל"ג בעומר וחגיגתו. ואנו אין לנו אלא האמור בכתהאריז"ל
ומובא בדא"ח, אשר יום זה הוא יום הסתלקותו של רבי שמעון בן יוחאי - **הילולא דרבי שמעון**

- אשר "הגיע בשעה ההיא לתחלת וראש כל המדריגות שלו.. וזה הי' ענין לימודו עם החברים
בשעה ההיא.. והי' מאיר בו מבחי'.. הארת אורו של משיח".

ומדי שנה בשנה ביום זה מתעורר עוד הפעם מצב זה, כידוע.

ויתרון בדורותינו אלו, אשר, אף כי אכשיר דרא (בתמי'), בכל זה - בדורות הראשונים לא
ניתן רשות לגלות רק לרשב"י וחבריו לבדם, אבל בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות פנימיות
התורה. ובלימוד זה דוקא יפקון מן גלותא ברחמים.

ואשרי האיש, אשר ביום סגולה זה, יום גילוי פנימיות התורה, יתחזק ויוסיף אומץ לקבוע
שיעורים בפנימיות התורה לעצמו, וגם בדיבוק חברים, וגם להשפיע, ככל יכלתו, על זולתו לעשות את
זה.

ובאור לימוד זה דוקא נחי' גם בעסק חצוניות התורה ובכל דרכנו נדעהו, **שנדע את ה' ומה ה'**
דורש מאתנו, הן בתפלה והן בעסק התורה ובקיום המצות והנהגת כל היום בכל פרטי מעשינו.

בברכה ופי"ש כל החבורה יחיו

מ. שניאורסאהן

לקוטי שיחות פרשת אמור כרך יז שיחה א

מתורגם ללשון הקודש

מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם", הבא לאחר
פירושו ל"ששת ימים", מסביר רש"י את הטעם
להישנות הפסוק כולו, ולמרות זאת הוא מצטט רק את
תחילת הפסוק "אלה מועדי ה'", ללא "וגו".

אך אין לומר כך בענינו, כי רש"י מסתפק בציטוט
תחילת הפסוק והענין בלבד, רק כאשר התחלה זו
כוללת את תוכן הענין שאותו הוא מפרש, כבדוגמאות
הנ"ל: רש"י אינו מסתפק בציטוט "ועשו" בלבד, אלא
מוסיף "את האפוד", כי על נקודה זו מוסב פירושו –
עשיית האפוד. וכך גם בפסוק "אלה מועדי..." אין רש"י
מצטט רק את המילה "אלה", אלא: "אלה מועדי ה'".
ואילו בענינו דן פירוש רש"י ב"מה) ענין שבת...",
בעוד אשר המילים "ששת ימים" אינן מכילות את
"ענין שבת", אפילו לא באופן חלקי.

ג.

מדוע הצד השלילי תחילה?

שאלה נוספת מתעוררת על לשונו של רש"י: מדוע
מתחיל רש"י בצד השלילי "שכל המחלל את
המועדות...", ולא בצד החיובי – "כל המקיים את
המועדות...", במיוחד כאשר הפסוק המשווה ביניהם
מדבר על הצד החיובי של שמירתם?
ולמרות שהפירוש, בסדר זה, לקוח מ"תורת
כהנים"⁵, הרי ידוע, כפי שמוסבר פעמים רבות, שרש"י
אינו מצטט בפירושו את דברי חז"ל בלשונם אלא
באופן המסביר את פשוטו של מקרא, וזאת בנוסף לכך
ש"תורת כהנים", לפי גירסתנו, אינו מתעכב על מילות
הפסוק אלא על הענין באופן כללי.

לכאורה, ניתן היה לענות על כך: בהשוואת יום-
טוב לשבת מתכוון הפסוק, בעיקר, למנוע את ההקלה
בעשיית מלאכה ביום-טוב, מתוך מחשבה שיום-טוב,
ואיסור המלאכה שבו, נקבע על ידי בית דין בלבד
ותלוי בו. לפיכך מושם הדגש העיקרי כאן על האזהרה
"כל המחלל...", ורק אחר-כך מביא את ההמשך – "כל
המקיים...".

אך אין די בתשובה זו, מפני שההשוואה בין
יום-טוב לשבת מתבטאת בפסוק על-ידי החיוב בשמירת

א.

הקושי על ד"ה של רש"י: "ששת ימים"

1 כבר דובר פעמים רבות על הדיוק הנפלא בלשונו
2 של רש"י בפירושו על התורה, וזאת לא רק בפירושו,
3 אלא גם במילים שהוא מצטט מן הפסוק לפני תחילת
4 פירושו ("דיבור המתחיל"), כ"כותרת".

5 לפי זה נדרש הסבר לפירוש רש"י בפרשתנו:
6 בתחלת פרשת המועדות¹, לאחר ההקדמה "וידבר...
7 דבר אל בני ישראל... מועדי ה'..." אלה הם מועדי,
8 נאמר בפסוק²: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום
9 השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא
10 תעשו...", ואחר כך ממשיכה התורה "אלה מועדי
11 ה'...", ומונה את כל המועדים.

12 מפסוק זה מצטט רש"י את המילים "ששת ימים"
13 ומפרש: "מה ענין שבת אצל מועדות, ללמדך שכל
14 המחלל את המועדות מעלין עליו כאילו חילל את
15 השבתות וכל המקיים את המועדות מעלין עליו כאילו
16 קיים את השבתות".

17 לא מובן: הקושי בפסוק הוא, כלשון רש"י, "מה
18 ענין שבת אצל מועדות", ולפי זה היה עליו לצטט את
19 המילים "וביום השביעי שבת", ורק אותן. במקום זאת
20 הוא מצטט "ששת ימים" ואל המילים "וביום השביעי
21 שבת", הוא אפילו אינו רומז בתוספת של "וגו"³!

ב.

ההסבר לכאורה, ושליטתו

22
23 לכאורה ניתן היה לומר, שבצטטו את המילים
24 "ששת ימים" מתכוין רש"י אל הפסוק כולו, ולא
25 למילים אלו בלבד, כפי שמוצאים במספר מקומות,
26 שרש"י מצטט התחלה של פסוק או ענין, ללא תוספת
27 "וגו".

28 לדוגמא: על הפסוק⁴ "ועשו את האפוד" אומר
29 רש"י: "אם באתי לפרש... לכך אני כותב מעשיהם
30 כמות שהוא...", ומסביר שם את כל פרטי הכנת האפוד,
31 הכתובים בפרשה כולה, ולמרות זאת הוא מצטט רק
32 את המילים "ועשו את האפוד". ללא תוספת "וגו".

34 וכך גם בפירוש רש"י על הפסוק "אלה מועדי ה'

(4) תצוה כת, ו.

(5) עה"פ.

(6) ראה משכיל לדוד כאן. מלבי"ם ותו"ת כאן.

(1) כג, א ואילך.

(2) שם, ג.

(3) עד"ז צ"ע בפרש"י ר"פ ויקהל (לה, ב): "ששת ימים – הקדים

להם אזהרת שבת וכו'".

לשאלה זו עונה רש"י על-ידי דברי חז"ל "מה ענין
שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל..." – הפסוק
רוצה להשוות את החומרה בעשיית מלאכה במועדות
לחומרת עשיית מלאכה בשבת, ומזה מובן מדוע
מקדימה התורה "ששת ימים תעשה מלאכה".

ה.

שני סוגי זמן

ההסבר לכך הוא:

"ששת ימים" אינם רק כמות של ששה ימים
נפרדים, אלא מציאות של יחידה מגובשת, משך זמן
של "ששת ימים", כפי שמסביר רש"י מאוחר יותר¹⁷
"כל מקום שנאמר שבעת שם דבר הוא שבוע של ימים..
וכן כל לשון שמונת שש" – תקופה אחת של
שישה, שבעה או שמונה ימים.

זוהי המשמעות של "ששת ימים תעשה מלאכה":
הקדוש-ברוך-הוא קבע מציאות מיוחדת של "ששת
ימים", שרק בה מותרת עשיית מלאכה. כלומר, כל
הזמנים שאינם נכללים בתקופה של "ששת ימים" (ימי
החול) אסורים במלאכה.

לפי זה מובן מדוע אומרת התורה בתחילת פרשת
המועדות "ששת ימים תעשה מלאכה": בכך מגדירה
התורה שני סוגי זמן כלליים לגבי עשיית מלאכה: (א)
תקופה של "ששת ימים" המותרים במלאכה – "תעשה
מלאכה". (ב) כל זמן אחר – אסור במלאכה¹⁸.

מזה מובן, כיצד לומדים מכאן, ש"כל המחלל את
המועדות... כאילו חילל את השבתות וכל המקיים...
כאילו קיים השבתות", למרות שלגבי העונש וכדומה
אין איסור עשיית מלאכה ביום-טוב שווה לאיסור
עשיית מלאכה בשבת, אבל באופן כללי זווית שני סוגי
הזמן, ואינם נכללים ב"ששת ימים".

ו.

התשובות לשאלות על רש"י

לפי זה מובן מדוע מצטט רש"י רק את המילים
"ששת ימים", ואף אינו מוסיף "וגו'": בכך הוא

המועדות וקיומם, ולא בשלילה של חילול שבת ויום-
טוב, ולכן היה צריך רש"י, בפירושו על הפסוק, לכתוב
רק את הצד החיובי, או, לפחות, לכתוב את שני
הצדדים לפי סדר הפסוק – "כל המקיים...", ורק
אחר-כך "כל המחלל..."?

ד.

הקושי הוא על ההקדמה "ששת ימים..."

ההסבר לכך הוא:

השאלה "מה ענין שבת אצל מועדות" לגבי שבת
כשלעצמה איננה קשה כל-כך לפי פשוטו של מקרא⁷,
כי, כתשובת מספר מפרשי-התורה, גם השבת נכללת
ב"אלה מועדי ה'..."⁸, מפני שהיא יכולה להיקרא "יום
מועד"⁹, בהיותה יום האסור במלאכה. ואף אם נאמר
שהשבת אינה נכללת ב"מועדי ה' אשר תקראו...", בכל
זאת ניתן לומר, שהפסוק מזכיר, בדרך אגב, את השבת,
כדי להראות את ההבדלים בין שבת ליום-טוב⁹: (א)
שבת שלא כיום-טוב, אינה תלויה בבית דין⁹. (ב)
השבת שלא כיום-טוב נקראת "שבת שבתון", מפני
שאסורה בה גם מלאכת אוכל-נפש¹⁰.

תמיהתו של רש"י כאן היא לגבי ההקדמה לשבת:
"ששת ימים תעשה מלאכה" – בציווי הראשון בתורה¹¹
על השבת מובן, שיש צורך בהקדמה "ששת ימים"¹²,
כי התורה צריכה להבהיר לפני האיסור על עשיית
מלאכה בשבת, שאין לחשוש למניעת פרנסה וכדומה,
שהרי "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך"¹³.

ועוד: (א) ההקדמה "ששת ימים..." מתאימה להמשך
הפסוק שם, שהטעם לשמירת שבת הוא "כי שש" ימים
עשה ה'... וינח..."¹⁴. (ב) מ"ששת ימים תעבוד ועשית
כל מלאכתך"¹⁵ לומדים, כדברי רש"י¹⁶, ש"כשתבוא
שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה..."

אך כאן, בפרשת אמור, אין זה המקום העיקרי
לאזהרה על שבת, והיא מוזכרת בדרך-אגב, בגלל שאר
המועדים, ומתעוררת השאלה: מהו הקשר של ההקדמה
של שש" ימים לפני שבת ל"מועדות" – התורה היתה
צריכה להתחיל ב"ביום השביעי שבת שבתון..."?

(7) ובאברבנאל כאן כתב דמה שפירש רש"י "דרך דרש הוא".

(8) רמב"ן כאן (בפי' הא'). בחיי כאן.

(9) אברבנאל כאן. וראה ג"כ רמב"ן הנ"ל (בפי' הא').

(10) רמב"ן ואברבנאל כאן. וראה רמב"ן כאן, דבא עוד ללמד דיו"ט
שחל בשבת אסור במלאכת אוכל נפש.

(11) יתרו כ, ח ואילך.

(12) שם, ט.

(13) ועד"ז בר"פ ויקהל (שבהערה 3), כי שם ה"ז הקדמה – כפירשי
שם – לציווי מלאכת המשכן, ולכן מקום להוסיף "ששת ימים" – שבהם

חל הציווי.

(14) ולכן נשנה ג"כ בפ' תשא (לא, טו) כי מסיים שם (פסוק יז) "כי

ששת ימים גר".

(15) יתרו שם.

(16) ממכילתא עה"פ (בשינוי לשון).

(17) פסוק ח. ועד"ז גם בפרש"י לעיל בא י, כב. יב, טו. ואכ"מ.

(18) ועד"ז יל"פ בפרש"י ר"פ ויקהל (הנ"ל הערה 3) – דהכתוב

מקדים "ששת ימים", דעשיית מלאכה אפשרית ומותרת רק במציאות זו
ד"ששת ימים", ולכן מלאכת המשכן אינה דוחה את השבת.

מצד שני, סדר זה הכרחי רק מצד הגוף הגשמי של
 היהודי, שבו "מתלבשת" הנשמה, שמפני ההעלם
 וההסתור שבו הוא נזקק לפי התורה לנהוג בדכי
 הטבע²², כמאמרי חז"ל: "אין סומכין על הנס"²³,
 "דינא דמלכותא דינא"²⁴, וכדומה.
 ואילו מצד נשמת-היהודי, הרי לא רק שאין הכרח
 בהזדקקות לעשיית מלאכה, אלא, להיפך, אין מקום
 למלאכה, מפני שהנשמה אינה מוגבלת בהגבלות הגוף,
 והיא "לא נמסרה לגלות"²⁵, היא נעלית מן ההסתר
 שבעולם, וניצבת "קמי מלאכא" (= לפני המלך); ובדרגה
 גבוהה זו, דומה עשיית מלאכה ל"מאן דמחוי קמי
 דמלאכא... (= מי שנוקף אצבעו לפני המלך)²⁶, כשם שאם
 "יתפלל כל היום כולו"²⁷ הרי אסור האדם במלאכה, ואף
 ב"מחוי"²⁸ (= נקיפת אצבע) – כל היום כולו.
 לפיכך נדרש מצד הנשמה הענין של "תשבות".
 ואלה שני הקצוות הנדרשים בעבודה הרוחנית של
 היהודי: ב"ששת הימים", שאז הוא טרוד לפי התורה
 בעניני הגוף, הרי קיימת מצוות-עשה של תעבוד. אך
 בימי שבת ויום-טוב, כאשר מאיר אצל ישראל אור
 הנשמה, אז עליו להתעלות מעל לגוף וצרכיו, ואז
 נשלל לחלוטין הענין של עשיית מלאכה²⁹.
 וכיון שהנשמה נעלית מן הגוף והגלות, משפיע
 הדבר סוף-כל-סוף על הגוף, שמבלי להתחשב בכך
 שהוא מוגבל בהגבלות ובגלות, תאיר אצלו הנשמה
 במלוא עצמתה, כפי שהיא נעלית מהגבלות ומגלות³⁰.
 עד שהגוף יצא על-ידי-זה מן הגלות, במובן
 הפשוט, בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח
 צדקנו בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ אמור תשל"ד)

מדגיש, ש"ששת ימים" הוא סוג נפרד של זמן, והמשך
 הפסוק "וביום השביעי..." אינו המושך ל"ששת ימים",
 אלא סוג נפרד של זמן, שאסור בעשיית מלאכה, ולכן
 "כל המחלל... וכל המקיים...".
 הוא אף אינו מוסיף "תעשה מלאכה", מפני שזוהי
 רשות¹⁹, וההבדל בין ששת ימים לבין המועדות הוא
 באיסור מלאכה.
 כלומר ב"ששת ימים" מתכוון כאן רש"י לענין
 הכללי של ששת ימים, כבדוגמא של "ועשו את
 האפור" דלעיל.
 בכך מובן גם הסדר בדברי רש"י – תחילה "כל
 המחלל...", ואחר-כך "וכל המקיים...": : ההשוואה
 בין יום-טוב לשבת נלמדת מ"ששת ימים", כאמור
 לעיל, ולכן יוצא, שהענין נלמד לגבי חילול יום-טוב:
 המחלל יום-טוב על- ידי עשיית מלאכה משנה את
 הגבולות שבין "ששת ימים" לבין הזמן האסור
 במלאכה, שהוא מחוץ ל"ששת ימים", ולכן הוא
 "כאילו" מחלל את השבתות. ומכלל לא אתה שומע
 הן – מזה מובן ש"וכל המקיים את המועדות... כאילו
 קיים השבתות".
 ז.
 מ"יינה של תורה"
 מ"יינה של תורה" בפירוש רש"י זה:
 ידועים דברי חז"ל²⁰ על "ששת ימים תעבוד" – "זו
 מצוות-עשה". כלומר, עשיית מלאכה בששת ימי החול
 אינה רק מותרת, אלא היא מצוה ודרך בעבודת ה' של
 היהודי. וידוע²¹, שצריכה להיות הכנה של "בכל אשר
 תעשה" – הכנת כלי בדרך הטבע – ואז זוכים ל"וברכך
 ה' אלוקיך".

(19) וגם בר"פ ויקהל (ראה הערה 13) – כן הוא, כי הציווי דמלאכת
 המשכן בא בפסוקים שלאח"ז.
 (20) מכילתא – הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב,
 ובספר מנחת כלולה. ובמכילתא דרשב"י (יתרו כ, ט): כשם שנצטוו
 ישראל על מצוות-עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה. ועל פי זה מובן
 בפשטות מאמר רז"ל בראשית רבה פט"ו, ה (ופליג בזה על הספרי עקב
 על הפסוק ולעבדו בכל לבבכם). וראה גם אבות דרבי נתן פ"א. רמב"ן
 ויקרא כה, ג. קונטרס ומעין מ"ט. – ועפ"ז מיושב לשון רשאין בחולין
 (נד, ב. וראה שם רש"י ותוספות).
 (21) ספרי ראה טו, יח. נתבאר בהקדמה לדרך חיים ספ"ה מ להצ"צ
 מצות תגלחת מצורע בסופה. קונטרס ומעין מ"י, מכ"ה. ועוד.
 (22) וראה ברכות לה, ב: הרבה עשו כו'.
 (23) ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב.
 (24) גיטין י, ב. ויש"ן
 (25) פתגם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע – נדפס בסה"מ קונטרסים
 ח"א ע' 350. לקוטי דיבורים ח"ד תרצ"ב, א.
 (26) ראה חגיגה ה, ב (וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 32 הערה
 13). וראה הערה 29.

(27) ברכות כא, א. וראה תניא פי"ג: דלא פסיק פומי מגירסא כו'
 בחפיצה כו' כבינוני המתפלל כל היום כו'.
 (28) – בתפלה בכללה (הן תפילת העמידה והן ק"ש), ובמיוחד
 בתפלת העמידה – וכמ"ש במ"א אשר בתפלה צ"ל כעבדא קמי מרי' כו'
 לפני המלך (שבת י, א. שו"ע אדה"ז ס"ו ס"ח צה. ועיין ברכות לג, רע"א:
 עומד לפני משה"מ כו') בלי שום תנועות (להעיר משו"ע סי' קד סב:
 עומד לפני המלך – אין לזוז ממקומו),
 משא"כ בק"ש שו"מ מפני הכבוד כו' (ובפרט ע"פ הירושלמי ברכות
 פ"ב סה"א דנלמד ממש"ג ודברת במ) ומותר לקרין בענינו וכמעשה דרב
 (יומא יט, ב). ומ"ש בשו"ע אדה"ז או"ח סי' סג סז: הקורא ק"ש לא
 ירמוז וכו' – הרי מפורש הטעם (ארעי ולא קבע – ולא ביטול). וכן איתא
 שם דבפרשה שני' מותר לצורך מצוה קצת.
 (29) וזהו גם החילוק דשבת וששת ימי החול בכלל, כמבואר בכ"מ
 (המשך תרס"ו ע' כב. ועוד) דשבת – שבת מהצמצומים ומאיר גילוי
 אלקות שלא ע" צמצום, ולכן אסור במלאכה דמאן דמחוי במחוג קדם
 מלאכא, משא"כ בששת ימי החול.
 (30) ראה ג"כ לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 37. ועוד.

לקוטי-שיחות פרשת אמור כרך יז שיחה ב

מתורגם ללשון הקודש

פסוקנו, וברובן אין רש"י מפרשן⁷. מדוע, אפוא, מפרש¹⁰ רש"י מילים אלו?¹¹

באופן כללי מובנת התשובה לשאלה זו: על המילים "בכל מושבותיכם" הכתובות לפני כן, בפרשת צו⁸, באיסור אכילת דם, אומר רש"י: לפי שהיא חובת הגוף ואינה חובת קרקע, נוהגת בכל המושבות. וכיון שאיסור 'חדש' אינו חובת הגוף אלא חובת קרקע, ויותר מזה: בפשטות קשור איסור 'חדש' לעומר שהוא "ראשית קצירכם" מ"קצירה"⁹ של "הארץ", וצריך להיות לכאורה שלא ינהג "בכל מושבותיכם".
לכן אומר רש"י, שלמרות זאת "יש שלמדו מכאן

א.

פירוש רש"י על "בכל מושבותיכם"

1 בפירושו על הפסוק¹ "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו... עד הביאכם את קרבן... בכל מושבותיכם" אומר רש"י: בכל מושבותיכם, נחלקו בו חכמי ישראל. יש² שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ, ויש אומרים³ לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה, משכבשו וחלקו.⁴
7 ולכאורה, משמעות המילים "בכל מושבותיכם" ברורה: בכל מקום שבו אתם מתיישבים⁵. ויתר על כן: מילים אלו כתובות במספר מצוות אחרות⁶, ואף לפני

(6) בא יב, כ (מצה). ויקהל לה, ג ("לא תבערו אש גו' ביום השבת"). ויקרא ג, יז (איסור אכילת חלב ודם). צו ז, כו (דם). פרשתנו כג, ג (שבת). שם, כא (איסור מלאכה בחגה"ש). שם, לא (איסור מלאכה ביוהכ"פ). מסעי לה, כט (רוצח ועיר מקלט).
(7) וגם במקומות שמפרש "בכל מושבותיכם" (בא וצו שם*** – הרי אינו כדי לפרש ש"בכל מושבותיכם" פירושו שנוהג בכל מושבות גם בחו"ל כפי מאי קמ"ל? וכמו שלא פירש"י "בכל מושבותיכם" בשאר מקומות שבהערה הקודמת. וראה שוה"ג הב' להערה זון, כ"א לתרץ קושיא בהכתובים שם:
בפ' בא: קשה לרש"י "דאי קרא אתא אישכל בכל מושבותיכם.. (ו)הו"ל לכתוב בכל מושבותיכם בקרא של בערב תאכלו מצות" (גו"א שם)****, ולכן מפרש שהוא דין פרטי ונוסף, שצ"ל מצה כזו ש"ראוי לאכל בכל מושבותיכם":
בפ' צו: א) לא כתב ש"בכל מושבותיכם" פירושו "בכל מושבות", כ"א לתת טעם וביאור "לפי שהיא חובת הגוף כו". (ב) כוונת רש"י היא בעיקר לתרץ "למה הוצרך לומר" בכל מושבותיכם (כהמשך דברי רש"י)*****.
(8) שם.
(9) פרשתנו שם, יוד. וראה (ע"ד ההלכה) מנ"ח מצוה שב.

(1) פרשתנו כג, יד.

(2) תו"כ עה"פ. קידושין לז, א. ועוד.

(3) קידושין שם.

(4) הוספת רש"י "משכבשו וחלקו" [על לשון הגמרא (קידושין שם) "לאחר ירושה וישיבה"] – י"ל [נוסף על – שמפרש מהי "ישיבה"], שהוא לתרץ הלשון "בכל מושבותיכם" גם לפירוש זה (ראה הערה הבאה). והביאור:

"לאחרי ירושה וישיבה" ע"ד הפשט אפ"ל גם לאחרי ירושה וישיבה דשבת אחד (ואולי י"ל דמספיקה ישיבה דעשרה מישראל – דכבוכ" ענינים ציבור הוא. ואכ"מ), משא"כ "משכבשו וחלקו" היינו לאחרי י"ד שנה דכיבוש וחילוק דכל א"י (כמשנ"ת בארוכה – לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 160 ואילך [בביאור פרש"י ר"פ תבוא עיי"ש]): ולכן נאמר "בכל מושבותיכם", כלומר: לא ב"מושבותיכם" סתם, "לאחר ירושה וישיבה" (שאפ"ל גם בנוגע דשבת אחד*), כ"א "בכל מושבותיכם" דכל ישראל – "משכבשו וחלקו".

(5) לקמן בפסוק יז פרש"י (מתו"כ עה"פ. מנחות פג, סע"ב) "ממושבותיכם, ולא מחוצה לארץ" – אבל "יש לומר הטעם דבכל מושבותיכם הוא דמשמע אפילו ח"ל, אבל ממושבותיכם לא משמע רק א"י" (שו"ת הצ"צ יו"ד סרי"ח בתחילתו. וראה רמב"ן כאן פסוק טז בסופו**).

(*) ואף שהעומד חובת ציבור – ראה לקמן הערה 17.

(**) וצ"ע שלא הוזכרו בצ"צ שם. וכן מ"ש בצ"צ שם "ואפשר גם ר"י בר"י במנחות כו' לא פליג רק על פי מושבותיכם דגבי חדש ולא על פי ממושבותיכם דגבי שתי הלחם" – הוא ברמב"ן שם.

(***) וזה שפירש בפ' מסעי הוא מפני שדבר חידוש הוא שטנהדרין (קטנה) נוהגת גם בחו"ל (ובפרט שזוהי רק "כל זמן שנוהגת בא"י – רש"י שם).

בפ' ויקרא – ראה שוה"ג הב' להערה זו.

(****) ברא"ם ופ"ח שם, שקושיות רש"י היא, דמכיון שמצה היא חובת הגוף הרי פשיטא שנוהגת בכל מושבותיכם, ולמה הוצרך לומר (וכקושיות הש"ס קידושין לו, ב. וראה ר"ם שם)

– אבל נוסף על מה שהקשה עליו בגו"א שם, הרי מזה שבשאר מקומות שבהערה הקודמת [לבד דפ' צו (כפנים ההערה ושה"ג שלאח"י) ופ' מסעי (כבשורה"ג הקודם)] לא פרש"י למה נאמר, אף שמצות הג' הן חובות הגוף (וכמו שהקשה בש"ס שם – על כמה מהנ"ל. והאריך גם ברמב"ן פרשתנו כג, סז), מוכח, דלרש"י – ע"ד הפשט מצינו בכ"מ בתורה שבכל ציווי בפ"ע מפרט כל פרטיו אף אלה שיש ללמדם מצינום הדומים לו (ומהם – שגם סברא הם) – ראה פרש"י לעיל כ ט בסופו: ופשוטו (דדמי בו) כו' שהוא גרס כו' – ותננה זה כו"כ פנמיים בהציויים שלאחריו (וביניהם כמה שלא נשנו עוה"פ) זה אחר זה באותה הפרשה, עאכ"כ בנדוד שבאים בהפסק דינים שאינם "בכל מושבותיכם".

(*****) ומפני שהוכפל "בכל מושבותיכם" באותו האיסור (דם), שהרי כבר נאמר לעיל בפ' ויקרא, וכדמוכח ג"כ מזה שעה"פ בפ' ויקרא (שקדם לפ' צו) לא פרש"י למה הוצרך לומר (אף שהוא חובת הגוף).

[וברא"ם וגו' ויקרא שם, שכונות רש"י שם במש"כ "יפה מפרש בת"כ כל הפסוק הזה" – היא לתרץ (גם) למה הוצרך לומר "לדורותיכם בכל מושבותיכם" (מכיון שהוא חובת הגוף), וכבש"ס קידושין שם.

– ועדיין צריך ביאור שביקרא ציין רק לתו"כ ולא כתב "שהיא חובת הגוף כו". ובפ' צו ציין רק לקידושין וכתב "שהוא חובת כו' למה הוצרך לומר". ואכ"מ.

ג.

הפירוש השני אינו סותר לכלל, לגבי חובת קרקע

ההסבר לכך הוא:

29
30 באיסור "לסרס שום בהמה וחייה", הכתוב
31 בפרשתנו לפני כן¹², נאמר "ובארצכם לא תעשו". ורש"י
32 מפרש: "לכך נאמר בארצכם – לרבות כל אשר
33 בארצכם, שאי אפשר לימר לא נצטוו על הסירוס אלא
34 בארץ, שהרי סירוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף
35 נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ".

36 מכך רואים, שהכלל "כל חובת הגוף נוהגת בין
37 בארץ בין בחוצה לארץ" הוא חזק כל כך, שגם בפשוטו
38 של מקרא, מוציאים את המילה "בארצכם" מפירושה
39 הפשוט, כדי שלא תהיה סתירה לכלל זה¹³.

40 [כאן אין זה מקרה, שבו מביא רש"י דרש ומיישב
41 "דברי המקרא דבר דבור על אופניו"¹⁴ עקב קושי
42 בפשט, כי רש"י אינו מציין שהפירוש "כל אשר
43 בארצכם" הוא דרש, ואף אינו מזכיר שהפירוש נלקח
44 מדברי חז"ל¹⁵, אלא הוא אומר זאת כפשוטו: לפי דרך
45 הפשט משתנה המשמעות של "בארצכם", כדי שלא
46 תהיה סתירה לכלל של "כל חובת הגוף..."].

47 מזה מובן שגם החלק השני של הכלל, ש"חובת
48 קרקע אינה נוהגת אלא בארץ"¹⁶, צריך להתאים בכל
49 מקום, גם כאשר צריך בדרך הפשט לשנות לשם כך
50 משמעות של מילה.

51 וכך גם בעניינו: רש"י אינו יכול להסתפק בפירוש
52 ש"חדש נוהג בחוצה לארץ", שהוא ההיפך מן הכלל
53 ש"חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ". ולכן הוא
54 מביא פירוש נוסף למילים "בכל מושבותיכם" ("לאחר
55 ירושה וישיבה"), שהוא איננו סותר לכלל זה, גם אם

1 שהחדש נוהג בחוצה לארץ": המשמעות של "בכל
2 מושבותיכם" היא כפשוטה, והפסוק בא ללמדנו
3 שאיסור 'חדש' הוא יוצא מן הכלל¹⁰, שהוא נוהג "בכל
4 מושבותיכם" וגם "בחוצה לארץ", למרות שהוא חובת
5 קרקע.

ב.

השאלה על התאמת הפירוש השני לפשט

6 אך צריך להבין: הפירוש הפשוט של "בכל
7 מושבותיכם" הוא כפירוש הראשון, של "יש שלמדו"
8 (גם "חוצה לארץ"), ומדוע מביא רש"י גם את הפירוש
9 השני, שמשמעות "בכל מושבותיכם" היא "לאחר
10 ירושה וישיבה", שאין לו מקום לפי פשט הפסוקים?

11 הקושי מתחזק יותר: כבר נאמר פעמים רבות,
12 שכאשר רש"י מוסיף ומציין לפני פירוש הפסוק,
13 שישנם שנים או יותר פירושים, הוא מתכוון להדגיש,
14 שלפי הפשט, פירושים אלו הם "שקולים". והוא
15 מקדים פירוש אחד לפירוש השני, רק מפני שאי אפשר
16 לכתובם בבת אחת.

17 וכך גם בענינו: בהקדמתו "ונחלקו בו חכמי
18 ישראל" מתכוון רש"י לומר, שהפירוש השני "ללמד
19 שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה",
20 איננו "רחוק" יותר מדרך הפשט מאשר הפירוש
21 הראשון – גם "בחוצה לארץ".

22 ולכאורה: אף אם נאמר, שרש"י צריך להביא את
23 הפירוש השני, מפני שלפי הפירוש הראשון לא מובן
24 מדוע נוהג איסור 'חדש', שהוא חובת קרקע, גם בחוץ
25 לארץ, הרי אי אפשר לומר שפירוש זה ("לאחר ירושה
26 וישיבה") מתאים לדרך הפשט בדיוק כמו הפירוש
27 הפשוט הנ"ל של "בכל מושבותיכם", (שהוא פירוש
28 מילים אלו בכל מקום¹¹)?

ליאכל בכל מושבותיכם".

(12) כב, כד.

(13) ולכאורה בנוגע לשילוח עבדים ביובל שהוא חובת הגוף
(קידושין לח, ב) ונאמר (בהר כה, י) "וקראתם דרוור בארץ לכל יושבי"
[ובקידושין שם, שמשמע זה צריך לימוד מיוחד שנוהג בחו"ל] – ומ"מ
לא פירש רש"י כלום. וי"ל בפשטות שהרי זו מצוה שהזמן (יובל) גרמא
– (ושמיטה) יובל אינו אלא בארץ.

(14) לשון רש"י בראשית ג, ח.

(15) חגיגה יד, סע"ב. שאלות דר"א פרשתנו סק"ה בסופו (הובא
בתורה ת"ל שבת קי, ב). וראה ת"כ עה"פ.

(16) לשון הגמרא קידושין לו, א.

(10) ועפ"ז תומתק הוספת רש"י "שלמדו מכאן שהחדש*", ולא חב
בקצור (כתבו"כ) – ("יא) שנוהג (בארץ) בחוצה לארץ", דלכאורה הרי
זהו פירוש הפשוט ד"בכל מושבותיכם" (כפנים), ולא לימוד מכאן.

ולחידושי י"ל עוד: מקום לפרש שקאי על תבואה שגדלה בא"י
שהוציאה לחו"ל (כבירושלמי קידושין פ"א סה"ח. הובא במג"א או"ח
סו"ס תפט) – ועפ"ז גם הרווחנו שאינו בסתירה להכלל דחובת קרקע
נוהגת רק בארץ – ולכן מדייק רש"י ד"ש שלמדו מכאן שהחדש נוהג
בחוצה לארץ, כלומר: למדים שהחדש (ההתחדשות) הייתה בחו"ל
ונוהג בחו"ל (משא"כ בהנ"ל – שהתחדשות הייתה בא"י).

(11) וגם בפ"ב שם שפרש"י "זה בא ללמד שתהא ראוי ליאכל בכל
מושבותיכם" – הרי חיוב מצה הוא בכל מושבותיכם כפשוטו, אלא שמצד
הקושיא בהכתוב שם (כנ"ל הערה 7) נלמד עוד דין שהמצה צ"ל "ראוי

(*) לשון רש"י בפ"ב ה"ב "לא בא אלא ללמד" – ראה לקמן שוה"ג להערה 26.

מושבותיכם" ש'חדש' נוהג בחוץ לארץ. ולפי האחר – 23
רק בארץ "לאחר ירושה וישיבה"? 24

רש"י רומז להסבר על כך, באמצעות הביטוי 25
"ונחלקן בו חכמי ישראל", שאינו כביטוי הרגיל 26
"ונחלקן בו רבותינו". בכך הוא רומז¹⁸, שהמחלוקת 27
אינה רק בלימוד פשט הפסוקים ("רבותינו"), אלא 28
קשורה לשתי שיטות בהבנת והערכת תכונות ורגשות 29
של יהודים – "חכמי ישראל", כדלהלן. 30

ההסבר לכך הוא: כל קרבן צריך לעורר בנפש 31
האדם הרגשה המתאימה למשמעות הקרבן. לדוגמא: 32
אצל קרבן חטאת ואשם – רגש של חרטה ותשובה¹⁹, 33
בקרבן תודה – הודיה לה', וכדומה. ולכן נדרש 34
בהקרבת קרבן גם, כלשון רש"י²⁰, ש"יכוין את לבו 35
לשמים", בנוסף להקרבה הגשמית. 36

וזאת לא רק בקרבן יחיד. גם קרבן ציבור צריך 37
לעורר אצל כל יחיד, שהוא חלק מן הציבור, את הרגש 38
בהתאם לקרבן. לדוגמא: בקרבנות ציבור המכפרים על 39
היחיד²¹, צריך היחיד להתחרט על חטאו. 40

מזה מובן גם בעניננו: האיסור לאכול 'חדש', 41
שהטעם הפשוט שלו הוא כדי ש"ראשית קצירכם" 42
יהיה קרבן (עומר), צריך לעורר אצל היהודי הכרה 43
והרגשה, שאת ה"ראשית" של כל עניניו הוא צריך 44
להביא לה', ורק אחר כך "תאכלו". 45

אך כיון שהעומר מובא רק מ"קצירה" – הקציר של 46
ארץ ישראל, וממילא מעורר רק את היהודים שבארץ 47
ישראל²², במקומות²³ שמהם מובא העומר, מתעוררת 48
השאלה: כיצד תתעורר הכרה זו, ש"ראשית קצירכם" 49

1 הוא אינו מתאים כל כך למילים אלו (כדומה לפירושו
2 על "בארצכם לא תעשו").

ד.

שני הפירושים "שקולים"

3 אבל גם פירוש זה איננו "חלק"¹⁷, ולפיכך מביא
4 רש"י גם את הפירוש "מכאן שהחדש נוהג בחוצה
5 לארץ", כי המילים "בכל מושבותיכם" כתובות במספר
6 מצוות, ובכל מקום¹¹ הכוונה היא שהחובה חלה גם
7 בחוצה לארץ.

8 ויוצא, שפירוש המילים "בכל מושבותיכם" כאן,
9 שהוא "לאחר ירושה וישיבה", הוא יוצא מן הכלל מכל
10 שאר המקומות שבהם כתובות מילים אלו! ולכן מביא
11 רש"י גם את הפירוש הראשון.

12 בכך מובן כיצד שני הפירושים של רש"י "שקולים"
13 בדרך הפשט: בשניהם קיים אותו קושי, ש"בכל
14 מושבותיכם" כאן הוא יוצא מן הכלל: לפי הפירוש
15 הראשון, חובת 'חדש' בחוץ לארץ יוצאת דופן, גם לפי
16 פשוטו של מקרא, מן הכלל "חובת קרקע אינה נוהגת
17 אלא בארץ". ולפי הפירוש השני, הרי משמעות המילים
18 "בכל מושבותיכם" יוצאת דופן ממשמעותם בכל שאר
19 המקומות בתורה, שבהם הכוונה גם לחוץ לארץ.

ה.

איסור 'חדש' צריך לעורר רגש מתאים

20 אך כיון ששני הפירושים "שקולים" לפי הפשט,
21 יכול תלמיד ממולח לשאול: מהן סברותיהם של בעלי
22 המחלוקת, אשר לפי אחד מהם מלמדות המילים "בכל

18 ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 208 ואילך. לקו"ש
[המתורגם] חט"ז ע' 424.

19 ראה פרש"י בחטאת הנשיא – ויקרא ד, כב.

20 ויקרא א, יז. משנה סוף מנחות. וש"נ.

21 לדוגמא (לעיל) – שני שעירי חטאת דיוהכ"פ (אחרי טז, ה).

22 ע"ד ההלכה י"א דכיון שחדש בחו"ל דאורייתא היא אקרוי נמי
מקריבין (מנחות פד, א. וראה מנ"ח מצוה שב) – אבל בפשוטו של מקרא,
קרבן עומר הוא "וקצרתם את" קצירה (דהארץ) והבאתם את עומר
ראשית קצירכם גר'.

23 אף שמביאים בכל פעם רק ממקום אחד – הרי עד הרגע
דהתחלת (ההכנה לה) הקציר כל השדות שבא"י אפשר שיביאו מהן העומר
וגם – בפועל.

והרי מביאים אותו לביהמ"ק לכן הברכה שע"ז וכן זו שע"ז כל
קרבנות ציבור – נמשכות בכל ישראל, גם הדרים בחו"ל ואפילו (ע"י פרי
החג) לכל האומות שבעולם (סוכה נה, ב).

ו"ל שזהו ע"י נתינת מחצית השקל שזהו גם מחו"ל, ולא"ה

17 לפי זה קשה לכאורה: בפרש"י שלח (טו, יח) הביא הכלל ד"כל
ביאות שבתורה.. אינה אלא לאחר ירושה וישיבה" (כ"אידך תנא דבי ר"י"
– קידושין שם, ב), ומכיון שנאמר כאן (פסוק יוד) "כי תבוא אל הארץ",
הרי גם ב"י "בכל מושבותיכם" ידעין שנוהג "לאחר ירושה וישיבה" *
(והו"ל לתרץ זה ב'פ' שלח, עכ"פ).

ו"ל: (א) עפ"מ"כ לעיל (הערה שני' בשוה"ג להערה 7) דכו"כ
פעמים חוזר בקרא פרטים שיש ללמד מציורים דומים. (ב) שבא להוסיף
"משכבשו וחלקו" שנלמד מ"בכל מושבותיכם", כנ"ל הערה 4. [ואף
שהעומר הוא חובת צבור (ולכאורה פשוט שלאחר ירושה וישיבה בנדר"ז
היינו לאחר כיבוש וחילוק – ראה לקו"ש ח"ט שם הערה 15 לענין מצות
מינוי מלך) – מ"מ ה"י קס"ד ששייך גם לאחר כיבוש דשבת אחד וחלוקה
(וקצירה) דעשרה מישראל, כי מכיון שכבר יש להם "קצירה", חל עליהם
חובת להביא "ראשית קצירכם אל הכהן"]. (ג) מכיוון ד"כי תבוא אל
הארץ" נאמר כמה פסוקים לפני, ולענין עומר – לכן חוזר ואומר "בכל
מושבותיכם" (לאחר ירושה וישיבה) עוה"פ אצל חדש (אף שגם בלי זה
לא ה"י מקום לטעות. וק"ל).

(*) וראה פנ"י קידושין שם. דלמ"ד זה "בכל מושבותיכם" מרבה חז"ל (אף שנוהג רק לאחר ירושה וישיבה) וראה לקמן הערה 30 ובשוה"ג הב' שם.

רש"י את הפירוש הראשון לפני הפירוש השני: 27
ההבדל בין שני האופנים דלעיל, ובין דרכי 28
השפעתם על היהודי, הוא: 29
הדרך הראשונה, האוסרת אכילת 'חדש' מעוררת 30
את האוכל, את הגוף והנפש הבהמית²⁷. כי האיסור על 31
אכילת מאכל מסויים מורגש בעיקר על ידי הגוף. 32
הדרך השנייה, השוללת מן האדם את הקרבת 33
העומר ואת איסור 'חדש', מעוררת את התשוקה 34
להתרוממות ולהשגת הרגש הקיים אצל בני ארץ 35
ישראל, ומשפיעה בעיקר על הנפש האלקית²⁸, שדוקא 36
אצלה מתעוררת התשוקה להתעלות – "רוח... האדם 37
העולה היא למעלה"²⁹. 38
ולפי זה, מובן הסדר בפירושי רש"י: הפירוש 39
הראשון – התחלת העבודה, כאשר הגוף והנפש 40
הבהמית הם במלוא תקפם, צריכה להיעשות על-ידי 41
פעולות שישפיעו על הגוף והנפש הבהמית. ורק אחר 42
כך אפשר להגיע לפירוש השני – להשפעה על הנפש 43
האלקית. 44

ז.

ההבדל בין הפירושים - גם לגבי ארץ ישראל

ההבדל בין שני הפירושים איננו רק לגבי חוץ 45
לארץ, אלא גם לגבי ארץ ישראל עצמה: האם איסור 46
'חדש' בארץ ישראל חל רק "לאחר ירושה וישיבה", 47
כפירוש השני, או לפני ירושה וישיבה, כפירוש 48
הראשון³⁰. 49
לפי ההסבר שלפני-זה ניתן להבין, ששני ההבדלים 50
קשורים זה בזה, כי גם ההבדל בעבודה הרוחנית שבין 51

שייך לה', אצל יהודי הנמצא בחוץ לארץ²⁴, שמהקציר 1
שלו אין מביאים את קרבן העומר? 2
בכך ישנן שתי שיטות אצל "חכמי ישראל": 3
שיטה אחת סוברת, שגם הם אסורים ב'חדש', וכיון 4
שאסור להם לאכול 'חדש' עד היום שבו מביאים את 5
העומר בארץ ישראל, הם יזכרו, ותתעורר בהם הכרה 6
זו, ש"ראשית" שייך לה', למרות שאין מביאים את 7
העומר מקצירם. 8
השיטה השנייה סוברת, שאדרבה: הדרך לעורר בהם 9
הרגשה זו איננה באמצעות איסור 'חדש', אלא להיפך, 10
עצם העובדה ששדותיהם של היהודים בחוץ-לארץ 11
אינם נכללים בחובת הבאת העומר, ובאיסור 'חדש', 12
מעוררת בהם את ההכרה בשפל מצבם, שאינם ראויים 13
להקרבת העומר ולאיסור 'חדש'. וההכרה בשפל המצב 14
תעורר במ את התשוקה, שצריכה להיות אצלם ביתר 15
שאת ההרגשה שמעורר העומר אצל היהודים בארץ 16
ישראל. 17

ו.

ההסבר לסדר שבפירושי רש"י

לפי האמור לעיל, אפשר להסביר, בפנימיות²⁵ 18
הענינים, מדוע מקדים רש"י את הפירוש האומר 19
ש'חדש' חל גם בחוץ-לארץ לפני הפירוש ש'חדש' חל 20
רק בארץ. 21
אמנם, שני הפירושים שקולים בדרך הפשט, ורש"י 22
מקדים את הפירוש הראשון לפירוש השני, רק מפני 23
שאי אפשר לכתוב את שניהם בבת אחת, אך בכל זאת, 24
כל ענין שבתורה הוא מדויק. ומובן, שיש איזשהו 25
טעם, לפחות בפנימיות הענינים²⁶, שבגללו מקדים 26

(26) ובנדר"ד י"ל גם בפשטות*, שמקדים הפירוש: (א) שהוא כפירוש הפשוט בהתייבות "בכל מושבותיכם" בכל מקום. (ב) מתאים עם פשטות הכונה בהיתור ד"בכל מושבותיכם" שבא לרבות בהחיות (ולא למעט*) – שהוא רק "לאחר ירושה וישיבה". (ג) נמצא בתו"כ על אתר. (27) להעיר ממחז"ל (חגיגה טז, א): שלשה כבהמה – אוכלין ושותין כבהמה כו'.

(28) ע"ד ב' עניני התבוננות שצ"ל קודם התפלה כדי לפעול מצב הנפש מתאים לתפלה – רוממות הא"ל ושפלות האדם (רמ"א או"ח רסצ"ח) – ד"רוממות הא"ל" פועלת על נפח"א העולה למעלה, והיא חלק ד"האל" דבזה עסקינן: "שפלות האדם" פועלת על נפש הבהמית היורדת למטה. (29) לשון הכתוב קהלת ג, כא.

(30) ראה קידושין לז, סע"ב ואילך. תו"כ ר"פ בהר. ועוד. וע"פ

(כדלעיל) – כיון שנכללים ב"בראשית" שבביל ישראל שנקראים ראשית. וראה ר"ה (טז, א): בד' פרקים העולם נידון כו' מפני מה אמרה תורה הביאו עומר כו'.

ולהעיר דביהמ"ק בא"י דוקא – ובכ"ז כל התפלות עולות דרו – ראה תפלת שלמה (מ"א ח, מד. מח) – ועד שתכה"י נצטוו לפנות לצדו (טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס צד).

(24) דפשיטא שאף שהברכה מלמעלה נמשכת גם עליהם (כדלעיל הערה 22) – בכדי שתה"י פעולה והרגשה בנפושם צ"ל מעשה שלהם שיעורר.

ורוחק גדול לומר שתספיק ספה"ע שבדיבור, ועאכו"כ שאין די בהפרשת מחצית השקל.

(25) ראה הערה הבאה – ביאור גם בפשטות.

(*) וראה לקמן הערה 30.

(**) ויזמק ע"ז אריכות לשון רש"י (ויש אומרים) לא בא אלא ללמד כו'.

נה לקוטי־שיחות – פרשת אמור – ע"פ מחזור הלימוד השבועי

הכניסה לארץ ישראל, לפני ההתיישבות הקבועה
(ירושה וישיבה) בארץ הקודש, שזהו סדר של הנהגה
קדושה, של קדושת הנפש האלקית, כי הדרך להגיע
להכרה זו אפשרית גם בתחילת העבודה לפני "ירושה
וישיבה".
ואילו לפי השיטה השנייה, שהדבר העיקרי המעורר
את היהודי להכרה זו הוא הקרבת העומר, המשפיעה
על הנפש האלקית, הרי פעולה זו אפשרית רק "לאחר
ירושה וישיבה".

(משיחות ש"פ אמור תשל"ז)

שתי הדרכים דלעיל, איננו רק לגבי יהודי חוץ לארץ,
אלא גם לגבי יהודי ארץ ישראל:
השיטה הראשונה, המדגישה בעיקר את העבודה
המעוררת את הגוף והנפש הבהמית של היהודי,
סוברת, שגם בארץ ישראל לא באה ההכרה ש"ראשית
קצירכם" שייך לה, מצד העומר (ההקדבה לה), אלא
מצד איסור אכילת "חדש" המעורר את הגוף והנפש
הבהמית.
ולכן חל איסור זה, לפי שיטה זו, מיד לאחר

לפי הבי' שברש"י כאן.

(2) כיון שתיקף לאחר "כי תבואו" נאמר "וקצרתם" – ה"ז ע"ד פ'
שלח שם שנאמר "והי' באכלכם", שלכן "כבואכם משנכנסו בה ואכלו
מלחמה (תיקף) נתחייבו בחלה" [ועפ"ז תומתק הוספת (ויתור) רש"י שם
על לשון הספרי] "ואכלו מלחמה".

(3) שאני "כי (תבואו)" הנאמר בעומר שאפילו "אם" הנאמר בו פרש"י
(ויקרא ב, יד) שכוונתו חובה.

משנ"ת בפנים דיש קדימה לפירוש הא' – יובן פרש"י ביהושע ה, יא*
שמפרש רק אליב' דפירוש זה.

ואף שבפ' שלח (טו, יח) פרש"י דכל ביאות שבתורה שנאמר בהן
כי (תבא וכי) הכוונה ל"לאחר ירושה וישיבה" וכאן (פסוק יוד) הרי נאמר
"כי תבואו גו"*** – י"ל:

(1) כמדובר כמ"פ – שבכ"מ מפרש רש"י אליבא דפי' אחד שהובא
במק"א בפירושו (ראה לעיל הערה 17 שפרש"י דשלח הנ"ל אתי גם)

(*) זה (שבט"ז ניסן הקריבו עומר) מפורש גם בפרש"י עה"ת לעיל – בשלח טו, לה סד"ה אל קצה ארץ כנען (והוא הכתוב שהובא בקידושין שם) – אבל אינו ראי'
לכאן: א) שם עיקר כוונת רש"י לשלול מדבר, ולא שבע שירשו כו'. ב) לשלול מן, ולא חדש ג) פשטות ה' "עד בואם אל קצה" הוא רק תומ"י. ולפרש אחרת מוכרח
להקדים כו"כ ענינים שנלמדים לאחר – בכתוב ובחז"ל. ד) דרך רש"י לתרגם סתירה כשבאה, ולא – בכתוב הא' להודיע שלאח"ז תהי' סתירה ותירוצה. ועוד.
(**) וראה פנ"י שהובא לעיל שוה"ג להערה 17.

בהמקנה קידושין שם כתב, "כי תבואו" קאי רק על עומר שנאמר ברישא דקרא, ולא על חדש שנאמר בסיפא דקרא (והעומר נורג רק לאחר ירושה וישיבה, וחדש
נורג מיד בכניסתו לארץ דהאחר המוחזק מותר) – אבל ע"ד הפשט, חדש ועומר תלויים זה בזה, כנ"ל בתחילת השיחה.

המשך ביאור למס' יומא ליום שני עמ' א

למעלה וחלק ממנה למטה, וְהִתְנַן (להלן ג) הָיָה מִמֶּנּוּ – מדם
ומדם השעיר בין הבדים וכנגד הפרוכת, עירב את דם הפר
והשעיר יחד והָיָה מִמֶּנּוּ עַל מִתְרוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ הפנימי שָׁכַע פְּעָמִים.
סבורה הגמרא, מֵאֵי לָאוּ – האם אין הכוונה שהוזה אֶפְלִיגָה דְּמִזְבֵּחַ
– על קיר המזבח באמצעו, ו'טהרו' פירושו אמצע, כְּדִאֲמַרִי אִינְשֵׁי,
מִתְרָא מִיִּתְרָא – הצהיר הצהירים, שהוא פְּלִגָא דְּיוֹמָא – אמצע היום,
וכיון שלא ניתן להוות את כל שבעת ההזאות במדויק באמצע
המזבח, הרי שחלק מן הדם ינתן על חציו העליון וחלקו על חציו
התחתון. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבָּה פַּר שִׁילָא, לֹא – אין הכוונה על
אמצע קיר המזבח, אלא

חלק מן הדם למעלה וחלק למטה, וְהִתְנַן (להלן ג) הָיָה מִמֶּנּוּ – מדם
הפר כנגד הכפרת, הזאה אחת לְמַעַלָּה, וְשָׁכַע הזאות לְמַטָּה. סבורה
הגמרא שהכוונה שהזאה אחת הוזה למעלה מחצי עובי הכפרת,
ושבע למטה מחצי עובייה. מתרצת הגמרא: אין הכוונה שחלק היו
למעלה מן האמצע וחלקם למטה, אלא הכוונה כְּמַצְלִיף, שההזאה
הראשונה היתה נעשית בזריקה כלפי מעלה, ולאחר מכן היו
ההזאות זו למטה מזו, ולא היו כולן במקום אחד. מבארת הגמרא:
מֵאֵי – מה הכוונה כְּמַצְלִיף. מִתְרוֹ – הראה רב יְהוּדָה סימן בידו
כְּמַנְיָנָא – כשליוח בית דין המכה את המחויב מלקות, שמכה אותו
מכות סמוכות זו תחת זו.
חוזרת הגמרא לשאול: וְכִי הָאֵם אֲכָן לֹא קיימת הזאה שחלק ממנה

המשך ביאור למס' יומא ליום ששי עמ' ב

יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי הוּא – והרי היום הוא יום הכיפורים, וְאֶפְעוּל כְּמָה
כְּתוּלָתָא כְּנִתְרָדָא – ונבעלו כמה בתולות בעבירה בנהרדעא ולכן
לא בא משיח. ולמדנו מכאן שבנהרדעא באו לידי עבירה ביום
הכיפורים. אֲמַר לִיה רב יהודה לאליהו הנביא, הַקְדוּשׁ בְּרִיקָא הוּא
מֵאֵי אֲמַר על מעשה זה, אֲמַר לִיה אליהו הנביא,

חֻטְאֵין – משחקים אנשים ונשים יחדיו ובאים לידי עבירה. אֲמַר
אֲבִי, וְאִיתִימָא רַב נְחֻמַּן פַּר יִצְחָק, תְּרִינוּמָא נִתְרָדָא – תפרש דברי
אבא שאול שכוונתו לעיר נהרדעא שהיו נעורים בה בליל יום
כיפור ומתוך כך באו לידי עבירה, משום דְּאֲמַר לִיה אֱלֹהֵי הנביא
לְרַב יְהוּדָה אֲחֻנָּה דְּרַב סְלָא מְסִידָא, אֲמַרְתוּ אֲמַאי לֹא אֲתֵי מְשִׁיחַ –
אומרים אתם ותמהים מדוע עדיין לא בא המשיח, וְהָאֵי הָאֲדִינָא

ילקוט לוי יצחק על התורה

בראשית מט, יב - חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב

קמג

ביאור ורמזים במ"ש הזהר, ד"חכלילי עינים מיין קאי על תורה שבכתב, "ולבן שנים מחלב" על תורה שבעל פה וכי

כתיב' (בראשית א, ג) ורוח אלקים מרחפת על פני

(1) [תרגום ללה"ק] כתיב ורוח אלקים מרחפת על פני המים דא רוחא דמלכא משיחא (זהו הרוח של מלך המשיח), ומן יומא דאתברי עלמא אסחי לבושי' בהחמרא עלאה (ומן היום שנברא העולם כובס משיח את לבושו ביין העליון).

המים, דא רוחא דמלכא משיחא, ומן יומא דאתברי עלמא אסחי לבושי' בהחמרא עלאה.

חמי' מה כתיב בתרי', חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב, דא חמרא עלאה דמרוי דאורייתא מני' שתי, ולבן שנים מחלב, דהא אורייתא (ישעי' נה, א) יין וחלב, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

ספר הזהר חלק א' דף רמ ע"א

(2) [תרגום ללה"ק] (אמר עור הינוקא), חמי' מה כתיב בתרי' (ראה מה כתוב אחר זה), חכלילי עינים מיין ולבן שינים מחלב, (מש"כ חכלילי עינים מיין) דא חמרא עלאה דמרוי (הוא יין העליון המשמח), דאורייתא מני' שתי (שהתורה שותה ונשפע ממנה), ולבן שינים מחלב, דהא אורייתא יין וחלב (כי התורה נדמית ליין וחלב), והיינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אייר, תשי"א

ברוקלין

הווי"ח אי"א נוי"נ וכו' מוה"ר מרדכי הכהן שי

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו ליום ההולדת, וכל המברך יתברך בברכתו של הקב"ה שהיא בתוספת מרובה על העיקר לחיים שלמים ונעימים מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

הרבה מדובר בתורת החסידות בדבר מעלת בעלי עסקים, ובשני פרטים:

הא' - העוסק במשא ומתן באמונה ופעולות גדולות בשדה הצדקה.

הב' - מהקביעות עתים לתורה, למרות טרדת העסק והמסחר, אשר אף שמשך זמן לימודו הוא פחות מלימוד יושבי אהל, אבל בהיות שזה בא ע"י דעם אפריסון זיך פון דעם עסק, הרי זה יקר במאד.

בטח גם לכבודו יש קביעות עתים ללימוד, לא רק בתורת הגלגה כ"א גם בתורת החסידות, ויהי רצון שזה יהי הצנור להשפיע לו הצלחה בעסקיו וטוב גשמי ורוחני.

מוסג"פ החוברת ללי"ג בעומר שי"ל זה עתה.

בברכה לו ולכב"ב שי.

ותקנה זו עם כל התקנות כו', י"ל טעם, דבאמת הא יש חשש בל תוסיף בהך תקנה שיטול לולב בכל הימים, אך י"ל דהוה כמו שלא בזמנו עי' עירובין דף צ"ו וכ"מ ורש"י סוכה דף כ"ז ע"א ד"ה והאמר ר"א כו' ע"ש, אך בזמן המקדש כיון דבירושלים מצוה כל ז' אז בגבולין הוה כמו בזמנו ועובר על בל תוסיף ולכן כשיבנה יבטל זה.

צפנת פענח על הרמב"ם

ג. במסכת פסחים ה. תנא דבי ר' ישמעאל שלשה ראשון (שביתת הרגל דפסח, ושביתת הרגל דחג, ונטילת לולב), זכו לשלשה ראשון, להכרית זרעו של עשו, לבנין בית המקדש, ולשמו של משיח ע"ש.

ע"י הד' מינים שבלולב זוכים למשיח שנאמר בו ד' פעמים רוח...⁸ ודקדוק הלשון לשמו של משיח, לשמו דוקא, ולא אמר למשיח, או לביאת המשיח, י"ל כי הנה יש ד' שמות למשיח, כדאיתא בסנהדרין דף צ"ח, דבי ר' שילא אמרי שילה שמו שנאמר עד כי יבוא שילה, דבי ר' ינאי אמרי ינון שמו שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, ויש אומרים מנחם בן חזקי' שמו שנאמר כי רחוק ממני מנחם משיב נפשי (וראי' על בן חזקי' י"ל כי ר"ת מנחם משיב נפשי גימט' חזקי' וס"ת גימט' בן). הרי שיש ד' דעות בשמו איך הוא וכו'.

וכל הדעות אמת הם, ואלו ואלו דא"ח, וכל הד' שמות נרמזו בשם משיח, שהוא ר"ת מנחם, שילה, ינון, חנינה. וזהו שנאמר לשמו של משיח, לשמו דוקא, היינו שבשכר נטילת הד' מינים שבלולב שביום הראשון, יזכו להד' שמות של משיח, שנקרא ראשון.

וי"ל אות מ' דמשיח, מנחם, הוא בחי' יסוד, כי יסוד הוא המנחם למל' (ופי' בן חזקי', היינו כי אימתי אעיל יסוד במל', שהוא מנחם אותה, כד איהו בתוקפי' כמ"ש במאו"א מע' איתן ע"ש, וע"ש במע' בועז⁹ ע"ש, וזהו בן חזקי', שחזקי' פירושו תוקף) היינו לנגד הלולב שהוא בחי' יסוד.

אות ש' דמשיח, שילה, הוא לנגד חג"ת, כי הג' קוין שבש' רומזים על חג"ת, והיינו לנגד הג' הדסים שרומזים על חג"ת, וכן כל הדס הוא משולש.

אות י' דמשיח, ינון הוא לנגד מל' כי מל' היא נקודה א' בסוד שרש, כמו אות י', וכן אם האות י' ר"ת הוי' כמ"ש הוי' צדקנו, הנה הוא שם הוי' דב"ן¹⁰ דמל', שהוא צדקינו, מל' הנק' צדק, כמא' צדק מל' קדישא, והיינו לנגד אתרוג שרומז על מל' ואתרוג טעם עצו ופריו שוה, היינו שם ב"ן דמל', שהפשוט והמלוי הוא שוה¹², זהו עצו ופריו שוה. או

כג, כד – דבר אל בני ישראל וגו' בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש

א. ידועה הקושיא' על הדין שאין תוקעין בשופר ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, משום גזירה דרבה, שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים – הרי בזמן הזה שאין לנו רשות הרבים (כפי שפוסק רבינו הזקן¹, ועוד כמה אחרונים שלפניו ושלאחריו²), לא שייך הטעם דשמא יעבירונו כו', ואם כן, צריכה להתבטל הגזירה, כידוע הכלל³ שכאשר נאמר טעם הגזירה, הרי זה באופן שכאשר בטל הטעם אזי בטלה הגזירה?

והתירוץ לזה⁴ – דכיון שמהרה יבנה המקדש, ואז תהי' גם רשות הרבים, לכן אין תוקעין במדינה בראש השנה שחל בשבת, כדי שלא יאמרו אשתקד תקענו בראש השנה שחל בשבת, ובמילא יכולים גם עתה לתקוע בשבת. והענין בזה (שבזמן הזה אין רשות הרבים, וכשיבנה בית המקדש יהי' רשות הרבים) ברוחניות – שרשות הרבים ענינו "טורי דפרודא"⁵, וכיון שבזמן הזה אין בכחנו לברר גם "טורי דפרודא", לכן אין רשות הרבים; מה שאין כן לעתיד לבוא, שאז יהי' תוספת כח בקדושה, באופן ד"ופרצת ימה וקדמה גו"⁶, אזי יוכלו לנצח ולברר גם את ההעלם ד"טורי דפרודא".

תורת מנחם התוועדויות ה'תשט"ו ח"ב ע' 265

כג, מ – ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים

ב. יג. מצות לולב להנטל ביום ראשון של חג בלבד בכל מקום ובכל זמן ואפילו בשבת שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון, ובמקדש לבדו נוטלין אותו כל יום ויום משבעת ימי החג שנאמר ושמתם לפני ה' אלקיכם...

טו. משחרב בית המקדש התקינו שיהיה לולב ניטל בכל מקום כל שבעת ימי החג זכר למקדש, וכל יום ויום מברך עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב מפני שהיא מצוה מדברי סופרים, ותקנה זו עם כל התקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי משחרב בית המקדש כשיבנה בית המקדש יחזרו הדברים לישן.

רמב"ם הלכות לולב פרק ז' הלכה יג, טו

(1) ראה שו"ת בשמים ראש ששנ"ט. שואל ומשיב מהדו"ק ח"א סקי"א. יהודה יעלה (להרי' אסאד) או"ח ספ"ז. מהרש"ם ח"ג סקפ"ח. הובאו ב"המועדים בהלכה" (להרי' זעווין) ראש השנה ע' ג.

(2) שו"ע או"ח ששמ"ה ס"א-ב.

(3) ראה מג"א (סק"ז) וט"ז (סק"ו) שם. וראה גם משנ"ב שם (סקכ"ג) ובבאור הלכה.

(4) ראה בהנמקן בשד"ח כללים א' אות לד.

(5) ראה גם שו"ת מהרש"ם שם.

(6) ראה תניא ספ"ג. ובכ"מ.

(7) ויצא כח, יד.

(8) כמו שכתבו נחמה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'.

(9) וז"ל: איתן נק' היסוד כי לא עאל בימא אלא כד איהו בתוקפי', ונה"י נק' איתנים.

(10) וז"ל בא"ד: גס בועז נק' יסוד ע"ש שבי"ו ע"ז ותוקף כד עאל בימא.

(11) פי' שם הוי' במילוי כזה: יוד, הו, הוה בגי' ב"ן (52).

(12) דהפשוט הוא י-הו"ה = 26, והמילוי הוא אותיות וד, ה, ו, ה – (גם כן בגי') = 26, דהפשוט והמילוי שוין.

♦ יום ראשון י"ג אייר ♦

כא (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא־יִטְמָא בַּעֲמֹו:

א וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה אֲמַר לְכֹהֲנֵי בְנֵי אַהֲרֹן וְתִימַר לָהֶן עַל מִית לֹא יִטְמָא בַּעֲמָה:

אף בצלי מומין במשמע. בְּנֵי אַהֲרֹן • ולא בנות אַהֲרֹן • לֹא־יִטְמָא בַּעֲמֹו • (ת"י) בעוד שהמת בתוך עמיו, יצא מת מצוה.

כ"א אֲמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים • (יבמות פ"ה, ת"י): אֲמַר וְאָמַרְתָּ, לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים. בְּנֵי אַהֲרֹן • (קידושין לה) יָכוֹל חֲלָלִים? תִּלְמוּד־לוֹמַר: הַכֹּהֲנִים. בְּנֵי אַהֲרֹן •

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

תער לא יעבר וגו' שהיה לו לומר לא יגלח את ראשו או לא יעביר על ראשו יו"ד בין ב"ית לר"ש ויחזור אל הנזיר האמור בסמוך ויתלה האסור במצוה עליו לא במעשה התער שלא בכנוי אל המתגלח כאומרו תער לא יעבר שמשמעות הדברים יגידו שאסר המעשה בין על יד המתגלח בין על יד אחרים, והוא מאמר הש"ס קרי ביה לא יעבר הוא ולא יעביר לו אחר פרוש משמעות התבה תגיד לאסר הדבר בין על ידו בין על ידי אחר. ומאמר קרי ביה אינו מדויק אלא מלבישים המכונן בתבה ובהן. ומעתה כמו כן נאמר בדין כלאים שאמר (לעיל י"ט ט) ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך ולא אמר לא תעלה עליך משמע שלא על המעלה עליו לחוד מצוה אלא על המעשה שהוא מצוה שלא יהיה בין ממנו בין מהזולת, ולזה פסק הרמב"ם (הלכות כלאים פ"א הל"א) שהמלביש כלאים לחברו מויד לוקה, וכמו כן נאמר במה שלפנינו בסמאת בהן ממה שאמר הכתוב לא יטמא אוןהרה שלא בכנוי לנטמא לומר שמזהיר בין לפנה עצמו בין לאחרים על הטמאה. ושיעור המצוה היא שמצוה ה' ב"ה לכל יהיה הפנה טמא. ומעתה כל המטמאו בין הוא בין אחר הרי זה עבר על הלאו ולוקה. וכפי זה עלו פסקי הרמב"ם על נכון:

ובזה נבוא לישב דקדוק הכתוב שקפל לומר אמר ואמרת, כי לצד שצוה ה' לכהנים גם לאחרים על טמאתם, כנגד הכהנים אמר אמר אל הכהנים, וכנגד אחרת אחרים שלא יטמאו אמר ואמרת אלהם. ואולי שתבת אלהם חוזרת לישראל המצטוים בכל המצות,

דמדאמרין בפרק ג' מינין (קוד מ"ד) דגלי קרא בנזיר שלא עשה המטמא בנטמא מדכתיב (במדבר י"ט) וטמא ראש נזיר משמע דבעלמא עבדין המטמא בנטמא ולכך כתב רבנו בפרק ה' מהלכות נזירות שאם היה הנזיר שוגג וזה שטמאו מויד אינו לוקה ע"כ. דברי הרב אינם נראים דקשה א' למה לא יהיה הנזיר בנזן אב לכל התורה בלה דלא אמרין המטמא בנטמא וכו' וכן על זה הדבר. ועוד שהוא הנזיר שהצריך הכתוב למעט משום שהייתי דן קל וחמר מתגלחת שחייב דהא חמר בטמאה מבתגלחת תלמוד לומר וטמא ראש וגו' ע"כ, אם כן וזלית הקל וחמר לא היה צריך למעט, ואררבה תגלל מדורת הקשאי לרמב"ם מההוא דפרק ג' מינים:

והנכון בעיני שטעמו של הרמב"ם הוא מאותה שאמרו במסכת נזיר דף מ"ד וזה לשונם ומה טמאה וכו' לא עשה בה מטמא כמטמא תגלחת לא כל שכן שלא עשה מגלח מתגלח אמר קרא תער לא יעבר קרי ביה לא יעבר הוא ולא יעביר לאחר עד כאן. ופרש רש"י לא יעביר לו אחר ע"כ, פרוש אנהרה לאחר שלא יעביר תער על ראש הנזיר שאם לא כן תהיה הפנה שלא יעביר הנזיר שער של אדם אחר ופשוט. וצריך לדעת פונת הש"ס מנין דורש לא יעביר לו אחר, אם דורש המטרת הלא מטרת לא יעביר הוא ביו"ד בין ב"ית לר"ש. ועוד לכשאמר שאין חסרון הי"ד מעכבת אף על פי כן עדין חסר תבת לו שזולתה יהיה משמעות לא יעביר שהנזיר לא יעביר לאחרים:

אכן פונת הש"ס שמדיק מאמר הכתוב

(א) וַיֹּאמֶר ה' וגו'. צריך לדעת למה שנה מסדר הרגיל לומר בכל התורה דבר אל וגו'. עוד למה הקדים התאחר למתאר שהיה צריך לומר בני אהרן הכהנים. ודרשות שדרשו חז"ל (ת"י) במקומן עומדים הגם שידבר בסדר זה. ויתבאר על דרך מה שאמרו ז"ל (תנחומא כאן) וזה לשונם אמר הקב"ה למשה אין נאה ליצא ונכנס לפני להסתכל במת וכו' ע"כ, והוא אומרו אמר לשון מעלה, אל הכהנים פרוש לצד שהם כהנים משרתי פני מלך, ומה היא המעלה שלא יטמאו לנפש אדם כמאמרם ז"ל שאין נאה ליצא ונכנס וכו'. ומשעם זה הקדים התאחר למתאר להסמיך המעלה לצד היותם כהנים מה שלא היה נשמע כן אם היה אומר אמר אל בני אהרן:

ואמרת אלהם לנפש וגו'. צריך לדעת למה כפל לומר ואמרת.

ורז"ל אמרו (ת"י יבמות ק"ה) כמה דרשות, ועוד יש לאלה מלין והוא על דרך מה שכתב הרמב"ם פרק ג' הלכה ה' מהלכות אבל וזה לשונם המטמא את הכהן אם היו שניהם מוידים הרי הכהן לוקה וזה שטמאו עובר משום ולפני עור וגו', ואם היה הכהן שוגג והמטמא מויד הרי זה שטמאו לוקה ע"כ. וקשה מנין לו להרמב"ם לחיב המטמא מלקות, והרדב"ז ומהרי"ק לא אמרו כאן דבר, כי אם הלחם משנה אשר הוא כתב רבנו בזה שהמלביש כלאים לחברו אם היה הלוש שוגג המלביש לוקה, ותמה עליו הכסף משנה וכתב ששאל זה הרא"ש מהרשב"א וכו' ולא זכינו לתשובה וכו', ואפשר לומר דמשמע ליה לרבנו

להזהיר ולהאיר על הקטנים

הפּה־נִים . . וְאִמְרַת אֱלֹהִים, וְכִדּוּעַ שְׁאִמְרָהּ הִיא לְשׁוֹן רַכָּה (מכילתא ופירש"י יתרו יט, ג. ועוד), בְּנִיגוּד לְדִיבּוּר שֶׁהוּא לְשׁוֹן קָשָׁה (מכות יא, א וברש"י שם).

עוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה, שְׁמִרְמֵז שֶׁהַלִּמּוּד וְהַשְׁפָּעָה עַל הַקְּטָנִים, מוֹסִיפִים אוֹר וְזֹהָר גַּם אֶצֶל הַגְּדוֹלִים, דִּישׁ לְלִמּוּד הַלְשׁוֹן "לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים", שֶׁהוּא אֲזַהֲרַת הַגְּדוֹלִים עַל-יְדֵי הַקְּטָנִים, וְכִדְבְּרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל (תמורה טז, א): "בִּשְׁעָה שֶׁתִּלְמִיד הוֹלֵךְ אֶצֶל רַבּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ לְמַדְנִי תוֹרָה, אִם מְלַמְדוֹ – מֵאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם ה'".

בְּתַחֲלִית פְּרָשְׁתֵּנוּ, נֶאֱמַר "אֲמֹר אֶל הַפְּהִנִים גּוֹ' וְאִמְרַת אֱלֹהִים". וּפִירֵשׁ רַש"י "אֲמֹר וְאִמְרַת, לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים".

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּדֶרֶךְ הַרְמִז, דֶּהֱא דִנְקֻט רַש"י הַלְשׁוֹן אֲזַהֲרָה דִּנְקָא, שֶׁאֲזַהֲרָה הִיא גַּם מְלִשׁוֹן זֹהָר וְאוֹר (עיי' בַּסְפֵּר הַמֵּאמְרִים תש"ח לאדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, ע' 240). וּבְזֶה מְרַמֵּז שֶׁאוֹפֵן הַהֲשָׁפָעָה וְהַלִּמּוּד שְׁמִלְמִדִּים הַגְּדוֹלִים אֶת הַקְּטָנִים, צְרִיךְ לְהִיטֵר בְּדֶרֶךְ שֶׁל קִירּוּב וְהֶאֱרַת פָּנִים. וְעַנְיָן זֶה מְרומֵז גַּם בְּכָף שֶׁלִּשְׁוֹן הַכְּתוּב הוּא – "אֲמֹר אֶל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 61)

בֵּית-דִּין עַל הַפְּהִנִים". וּלְפִי זֶה קָשָׁה: לָמָּה אֵין לְפָרֵשׁ שְׁ"וְאִמְרַת אֱלֹהִים" קָאֵי עַל בֵּית-דִּין? אֲבָל כִּיּוֹן שְׁנֶאֱמַר "אֶל הַפְּהִנִים", מוֹכֵן שְׁ"וְאֱלֹהִים" מִתְּנַחֲסֵת לָהֶם: הַפְּהִנִים הַגְּדוֹלִים מְזַהֲרִים לְשִׁמּוֹר עַל הַפְּהִנִים הַקְּטָנִים.

לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים (רש"י כא, א)

הַתְּבוּת "אֶל הַפְּהִנִים" בְּדִבּוּר-הַתְּחִיל נִרְאוֹת כְּמִיתְרוֹת לְכַאוֹרָה. וְיֵשׁ לְבַאֵר, דֶּהֱנָה לְהֵלֵן נֶאֱמַר "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנֵי וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", וְרַש"י מְפָרֵשׁ "לְהַזְהִיר

אור החיים על התורה – מהדורת בזום, אברמוביץ

לְשׁוֹן יַחִיד וְאִמְרָה לְרַבִּים לוֹמַר שֶׁאֲזַהֲרַת רַבִּים עַל הַיַּחֲדִיד הִיא לְמִדַּת אֲזַהֲרָה לְמִטְמָא:

עוֹד נִרְאֶה שֶׁחֹשֶׁשׁ הַכְּתוּב לוֹמַר לֹא יִטְמְאוּ שְׁלֹא תְּבוּא הַסִּבְרָא לְטַעוֹת שֶׁלֹא הַקְּפִיד הַכְּתוּב אֵלָּא עַל טְמֵאָת כָּלְלוֹת הַכְּהִנִּים, כִּי דִבֵּר זֶה אֵינוֹ אֵלָּא חֻקָּה וְאֵין לָנוּ אֵלָּא מִה שֶׁבֹּא בְּפִרוּשׁ, אֲבָל כֵּהֵן יַחֲדִיד לֹא יִקְפִיד עָלָיו תִּלְמִיד לוֹמַר יִטְמָא לְשׁוֹן יַחֲדִיד. עוֹד לְצַד שְׁצֻהָה' לְכַהֲנִים (לעיל י ט) אִסּוּר יֵין וְשִׁכְרָה וְשֵׁם גָּלוּה הַכְּתוּב שֶׁטַעַם הָאִסּוּר הוּא לְבַל יַעֲבֹד עֲבוּדַת הַקֹּדֶשׁ שְׁתוּי יֵין, וְאִם כֵּן שְׁלֹא בְּזִמְן מִשְׁמֶרְתָּם אוֹ שְׁלֹא בְּזִמְן עֲבוּדָה יְכוּלִין לְשִׁתּוֹת יֵין וְשִׁכְרָה, וְאִם כֵּן תְּבוּא הַסִּבְרָא שֶׁיִּלְמֹד סְתוּם מִהַמְּפָרֵשׁ לְדוֹן בְּטַעַם אִסּוּר טְמֵאָה שֶׁהוּא מִהַטַּעַם עֲצָמוֹ שֶׁנֶּאֱסָרָה שְׁתִּית יֵין וְשִׁכְרָה נֶאֱסָרָה טְמֵאָה כְּדֵי שִׁיחָה רָאוּי לְעֲבוּדָה לְזֶה נִתְחַבֵּם ה' וְדִבֵּר לְשׁוֹן יַחֲדִיד לֹא יִטְמָא לוֹמַר שֶׁאֶפְלוֹ אַחַד מִהַכְּהִנִּים הוּא עוֹמֵד בְּאִסּוּר זֶה. וּמִמּוֹצֵא דְּכָר אֶתָּה לְמֹד שְׁלֹא מִטַּעַם בְּטוֹל עֲבוּדָה כִּי אֵין עֲבוּדָה בְּטִלָּה מִהַעֲדָר כֵּהֵן אַחַד, אֵלָּא וְדֹאֵי שֶׁאִסּוּר טְמֵאָת כֵּהֵן הִיא חוֹבַת גִּבְרָא וְאֶפְלוֹ מִי שֶׁמִּשְׁמֶרְתָּהּ בָּאָה לְזִמְן רַחוּק אֵף עַל פִּי כֵּן הוּא בְּאִסּוּר זֶה, וּמִטַּעַם הָאִסּוּר בְּדִבְרֵיהֶם ז"ל וְכִתְבִּנְהוּ לְמַעַלָּה: תוֹרָה ב

וְאִמְרַת לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים, לְנַפֵּשׁ לֹא יִטְמָא לְהַבִּיא רְבִיעִית דָּם שֶׁתִּצָּא מִן הַמֵּת שֶׁהוּא בְּלֹא יִטְמָא עכ"ל, וְהוֹבָאָה בְּרִיתָא זֹו בִּיבְמִתּוֹת (קיד"ד). וּלְפִי בְּרִיתָא זֹו תִּתְחַיֵּב לוֹמַר שֶׁגַּם שְׂאֵר טְמֵאוֹת הַפּוֹרְשׁוֹת מִן הַמֵּת מִתְּרַבּוֹת מִן לְנַפֵּשׁ שֶׁהִרֵּי דוֹרֵשׁ כָּפֹל וְאִמְרַת לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים. וְהַדְּבָר פְּשוט אֲצִלִּי שֶׁנֶּעֱלָמָה בְּרִיתָא זֹו מְעִינֵי הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה, וְהִרְאָהָ שֶׁכֵּתֵב הַרֵב בְּכֶרֶךְ הַנֶּזֶק דִּין י"ב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ כֵּהֵן קָטָן הִרֵּי הַגְּדוֹלִים וְכו' כְּפִי רַש"י אֲמַר וְאִמְרַת וְכו' עַד כָּאן, הֵנָּה מִמֶּה שְׁמוּכִיחַ דִּין זֶה מִדְּבַר רַש"י וְלֹא מִדְּבַר הַבְּרִיתָא אֶתָּה יוֹדֵעַ שֶׁלֹא יָדַע הַבְּרִיתָא:

וְנִשְׁאָר לִישֵׁב מִנֵּין לָהֶם לְדָרֵשׁ מִתְּכַת לְנַפֵּשׁ רְבִיעִית דָּם וְכו', וְדִלְמָא הֲצִרָךְ לוֹמַר לְנַפֵּשׁ לְהוֹדִיעַ שְׂאִינוֹ מִזְהִיר אֵלָּא עַל טְמֵאָת מֵת וְלֹא עַל שְׂאֵר טְמֵאוֹת, וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁהִרֵּי לוֹ לוֹמַר לְמֵת לֹא יִטְמָא וּמֵאִמְרוֹ לְנַפֵּשׁ דְּרִשׁוֹ רְבִיעִית דָּם וְכָל שֵׁשׁ בּוֹ נָפֵשׁ. אֲבָל טְמֵאֵי מֵת אֵינֶם בְּכָלֵל זֶה:

לֹא יִטְמָא אֲמַר לְשׁוֹן יַחֲדִיד הֵגֵם שֶׁהַתְּחִיל לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן רַבִּים הַכְּהִנִּים אֵלֵיהֶם. לְסִבְרַת תְּנָא שְׂדוּרֵשׁ כָּפֹל וְאִמְרַת לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים מַעֲתָה אֵין לָנוּ מִקוֹם אֲזַהֲרָה לְמִטְמָא שֶׁלֹא יִטְמָא לְכַהֵן לְזֶה אֲמַר

וְתִמְצָא שֶׁאֲמַר בְּסוּף עַנְיָן זֶה (פסוק כד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנֵי וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִרֵּי שֶׁהַצּוּרִי נֶאֱמַר מִה' גַּם לִישְׂרָאֵל, וְזֶה יִצְדִּיק לָךְ פִּירוּשְׁנוֹ שֶׁהַאֲזַהֲרָה בָּאָה כָּאן גַּם לִישְׂרָאֵל שֶׁלֹא יִטְמָאוּ הַכְּהִנִּים. וּבְתוֹרַת כְּהִנִּים (לְקַח כ"ד) אֲמַרו וְזֶה לְשׁוֹנֵם וַיְדַבֵּר ה' הַזְהִיר אֶת אֶהֱרֹן עַל יְדֵי הַכְּהִנִּים וְאֶת הַכְּהִנִּים עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת הַכְּהִנִּים זֶה עַל יְדֵי זֶה, וְאֵלּוֹ וְאֵלּוֹ דְּבַרֵּי אֱלֹהִים חַיִּים:

לְנַפֵּשׁ. רַז"ל דְּרִשׁוּ (בְּתו"כ) לְרַבּוֹת רְבִיעִית דָּם וְכו', וְרִיאִיתִי לְרַמְבָּם ז"ל שֶׁכֵּתֵב בְּכֶרֶךְ ג' (ה"א) מִהִלְכוֹת אֲבָל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְאֶחָד הַמֵּת וְאֶחָד שְׂאֵר הַטְּמֵאוֹת הַפּוֹרְשׁוֹת מִן הַמֵּת שֶׁנֶּאֱמַר לְנַפֵּשׁ עכ"ל, וְהִקְשׁוּ עָלָיו מִדְּתִנָּא בְּתוֹרַת כְּהִנִּים וְזֶה לְשׁוֹנֵם אֵין לִי אֵלָּא הַמֵּת מִנֵּין לְרַבּוֹת הַדָּם תִּלְמִיד לוֹמַר לְנַפֵּשׁ, מִנֵּין לְרַבּוֹת כָּל הַטְּמֵאוֹת הַפּוֹרְשׁוֹת מִן הַמֵּת תִּלְמִיד לוֹמַר וְאִמְרַת אֵלֵיהֶם לְרַבּוֹת וְכו' ע"כ. וְתִרְץ הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה שְׂסוּבֵר רַמְבָּם שֶׁמִּתְכַּת לְנַפֵּשׁ גְּמִירָתָן הַכָּל שֶׁשְׁקוּלִים הֵם וְקָרָא לֹא צְרִיךְ אֵלָּא אֶסְמִכְתָּא ע"כ. וְאֵין דְּבַרֵּי הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה נִרְאִים, כִּי מִנֵּין לוֹ לְרַמְבָּם לְבָנוֹת בְּנֵין חֹדֶשׁ שֶׁלֹא בְּדִבְרֵי הַבְּרִיתָא:

אֲבָן הַכֹּהֵן הוּא כִּי רַמְבָּם ז"ל בְּרִיתָא אַחֲרָת הוּא שְׂרָאָה וְהֵנָּה הִיא כְּתוּבָה בְּפִסְקֻתָא, וְזֶה לְשׁוֹנֵם אֲמַר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו, עמוד 158)

(טו) שֶׁלֶשׁוֹן הָרַע "קָטִיל תְּלִיתָאִי" (הַמְסַפֵּר, הַשּׁוֹמֵעַ וְהַאֲדָם שֶׁעֲלֵיו מִדְּבָרִים) - עַל־אֶחָת־כִּמְהוֹכְמָה שֶׁהַדְּבוּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַזּוֹלָת מְגַלָּה אֶת הַטּוֹב שָׁבוּ.

הַהוֹרָאָה מְשִׁם פְּרָשְׁתָּנוּ - אָמַר - בְּעֻבּוּדָתָהּ: אָמַר, תִּרְבֶּה בְּאֻמִּית דְּבָרֵי שִׁבְחָ וְלִימוּד זְכוֹת עַל כָּל יְהוּדֵי בְּאֶשֶׁר הוּא. וְהָרִי הַדְּבָרִים קִלְוֹחוֹמֵר: אִם הַדְּבוּר בְּגִנּוּתוֹ שֶׁל הַזּוֹלָת מְעוֹרֵר וּמְגַלָּה אֶת הָרַע שָׁבוּ, שֶׁלֶכֶן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (עֲרִיכִין

(ב) **כִּי אִם לְשִׁאֲרוֹ תִּקְרַב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאֶחָיו:**
כִּי אֵלֶּהֶן לְקָרִיבָה דְּקָרִיב לָהּ לְאִמָּהּ וּלְאָבִיהָ וּלְבָרָהּ וּלְבָרְתָהּ וּלְאֶחָיו:

כִּי אִם לְשִׁאֲרוֹ • (ח"ט) אֵין "שִׁאֲרוֹ" אֵלָּא אֶשְׁתּוּ.

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

אֵלָּא לְאִמּוֹ וּלְבָנוֹ וְגו' וְלֹא יֹאמַר וּלְאָבִיו, וְלִטְעֵנָה מָה אִמּוֹ בִּידוּעַ, בְּנוּ וּבִתּוֹ יוֹכִיחוּ שֶׁמֶן הַסֵּתֶם אֵינֶן בִּידוּעַ אֵלָּא חֻקָּה וּמִטְמָא לָהֶם. וְאֵין לֹאמַר שֶׁגִּרְעָה אָבִיו מִבְּנוֹ וּבִתּוֹ, שֶׁהָרִי מְצִינֵנו שֶׁדֵּן הַתֵּנָּא קַל וְחֹמֶר מֵהֶם לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ, וְאִם בֶּן לְמָהּ הִצְרִיךְ לֹאמַר לְאָבִיו. וְאִם לְגִלּוֹת עַל בְּנוֹ וּבִתּוֹ שֶׁהֵם בְּנֵי קִימָא, לְמִדִּין מִיתוּרָא לְאִמּוֹ שְׂאִין צָרִיךְ שֶׁבָּאָה מִקִּי בְּנוֹ וּבִתּוֹ, וְאֵין לֹאמַר שֶׁצָּרִיךְ לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו שְׁנִיָּהֶם יָחִיד לְמַעַט בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַנִּפְלִים, כִּי לְמָה לֹא יִסְפִּיק אֶחָד. וְעוֹד אִם צָרִיךְ שְׁנִיָּהֶם מִה מְקוֹם לְתֵנָּא לְעִשּׂוֹת צְרִיכוֹת בֵּין לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ הֲלֹא צְרִיכִין שְׁנִיָּהֶם לְמַעַט בְּנוֹ וּבִתּוֹ נִפְלִים, וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים:

וְנִרְאָה לֹאמַר שֶׁאִם לֹא אָמַר וּלְאָבִיו הִיִּיתִי דֵּן עַל זֶה הַדְּרָךְ מִה תִּלְמִיד לֹאמַר לְאִמּוֹ בְּנוֹ וּבִתּוֹ שְׂאִינוּ חֵיב בְּכַבּוּדָם מִטְמָא לָהֶם אִמּוֹ לֹא כָּל שָׁבֶן, אִלּוּ בֶּן הִיִּיתִי דֵּן גַּם אָבִיו תִּלְמִיד לֹאמַר לְאִמּוֹ לְמַעַט אָבִיו מִטְמָא שְׂאִינוּ אֵלָּא חֻקָּה, וְהִיִּינוּ מִתְחַיְבִין לְפָרֶשׁ כִּי בְּנוֹ וּבִתּוֹ שְׂאִינָם הַכְּתוּב הֵם דּוּמִים לְאִמּוֹ בִּידוּעַ, וּבְגוֹן שֶׁלֹּא הִיָּה מְצִיאוֹת שֶׁתִּתְעַבֵּר אֶשְׁתּוּ אֵלָּא מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי יְדִיעָה בְּרוּרָה בְּמְצִיאוֹת שֶׁיְכוּל לִהְיוֹת, מִה שְׂאִין בֶּן אַחֵר שְׂאִינָם הַכְּתוּב לְאָבִיו וְהַקְשִׁינוּ לְמָה הִצְרִיךְ וְיָבֵא דִּינוֹ מֵאִמּוֹ וְהַכְּרַחְנוּ לֹאמַר שֶׁבָּא לֹאמַר אֶפְלוֹ אֵינוֹ אֵלָּא חֻקָּה אִם בֶּן אִמּוֹ לְמָה לִּי שְׁמַע מִיָּנָה לְמַעַט בְּנוֹ וּבִתּוֹ נִפְלִים. וְהָגַם שֶׁהַתֵּנָּא אָמַר לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו לְמַעַט הַנִּפְלִים, לֹא דוֹקָא, וְסָמָךְ עַל מִה שֶׁהִעִירָךְ בְּסִמּוּךְ בְּדִרְשָׁתָהּ לְאָבִיו שֶׁבָּא לֹאמַר אֶפְלוֹ אֵינוֹ אֵלָּא חֻקָּה:

לְמָאן דְּאָמַר (רַמְבָּם וּפְרַיִח) סִפֵּק דְּאִוְרִיתָא מוֹתֵר מִדְּאִוְרִיתָא פְּשִׁטָא שְׁלֵא יִטְמָא לְדָחוֹת מְצוֹת פִּסַּח בְּמוֹעֲדוֹ אֵלָּא אֶפְלוֹ לְמָאן דְּאָמַר סִפֵּק דְּאִוְרִיתָא אִסּוּר מִדְּאִוְרִיתָא אִף עַל פִּי בֶּן אֵין לְדָחוֹת מְצוֹת וְדָאִי מִפְּנֵי מְצוֹת סִפֵּק, תִּלְמוּד לֹאמַר לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו שֶׁחֵיב לְטְמָא לְכָל אֶחָד מֵהֶם דְּבַר תוֹרָה. וְעֵינִן בְּפִסּוּק שְׂאֵחָר זֶה:

וְעוֹד נִרְאָה לִי בֵּינוֹן שִׁישׁ מְצִיאוֹת שְׂאִינָם אֵין לֹא אֵלָּא חֻקָּה, וְהַבֵּן מְחֻקֵּב בְּכָהֶן, בְּגוֹן שִׁישׁ לְפָנֵינוּ ב' בְּנֵי אָדָם מְחֻקִּים בְּחֻקָּת כְּהֵנִים כָּל אֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, גַּם מְחֻקִּים שְׂאֵחָד מֵהֶם אֵב וְאֶחָד בְּנוֹ, וּמְצִיאוֹת זֶה יְכוּל לִהְיוֹת שִׁיּוּרֵעַ חֻקָּת הָאֵב שְׂאִינוּ כְּהֵן וְלֹא יוֹרֵעַ חֻקָּת הֶבֶן לְהִסְרִי מִמִּדְּרַגַּת כְּהֵן וְנֹאמַר שְׂאִין זֶה אָבִיו וְנִשְׂאָר הֶבֶן בְּחֻקָּתוֹ. וְכִינוֹן שֶׁבֶן אִם לֹא אָמַר לְאָבִיו הִיִּיתִי דֵּן שְׁלֵא יִטְמָא לְאָבִיו חֻקָּה בְּאִפֻּן הַנִּזְכָּר מִטְמָא שְׂמָא יוֹרֵעַ חֻקָּת אָבִיו וְהַבֵּן יִשְׂאָר כְּהֵן לְעוֹלָם, וְלָזֶה אָמַר הַתֵּנָּא אָבִיו חֻקָּה מִנֵּן תִּלְמוּד לֹאמַר לְאָבִיו. וְהִנֵּה בֵּין לְדָרֶךְ זֶה וּבֵין לְדָרֶךְ רִאשׁוֹן אָבִיו חֻקָּה חֵיב לְטְמָא לֹא כִּי סוּף כָּל סוּף אָבִיו אֵינוֹ אֵלָּא חֻקָּה וְהַתוֹרָה חֵיבָתוֹ לְטְמָא:

וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאֶחָיו. תֵּנִיָּא תּוֹרָתָהּ בְּהֵנִים וְזֶה לְשׁוֹנָם יֹאמַר לְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ מִה תִּלְמוּד לֹאמַר לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו. בְּנוֹ וּבִתּוֹ שְׂאִינוּ חֵיב בְּכַבּוּדָם הָרִי הוּא מִטְמָא לָהֶם אָבִיו וְאִמּוֹ שֶׁהוּא חֵיב בְּכַבּוּדָם אֵינוֹ דֵּין שִׁישְׁמָא לָהֶם, אִלּוּ בֶּן הִיִּיתִי אוֹמַר לְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ הַנִּפְלִים, תִּלְמוּד לֹאמַר לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו מִה אִמּוֹ וְאָבִיו בְּנֵי קִימָא אִף בְּנוֹ וּבִתּוֹ בְּנֵי קִימָא ע"כ. קִשָּׁה כְּפִי זֶה לֹא הִיָּה צָרִיךְ לֹאמַר

(ב) **כִּי אִם לְשִׁאֲרוֹ וְגו'.** תֵּנִיָּא תּוֹרָתָהּ בְּהֵנִים וְזֶה לְשׁוֹנָם שְׂאִינוּ זֶה אֶשְׁתּוּ דְּכִתִּיב שְׂאֵר אָבִיו, הִקְרַב לְמַעַט אֲרוּסָה פְּרוּשׁ לְצַד שְׁעָדִין לֹא נִתְקַרְבָּה. אֵלִיו לְמַעַט הִגְרוּשָׁה פְּרוּשׁ קָרוֹב שְׁנִתְרַקַּק. יֹאמַר לְאִמּוֹ מִה תִּלְמוּד לֹאמַר וּלְאָבִיו מִה אִמּוֹ שֶׁהִיא מִתְחַלְלָת הָרִי הוּא מִטְמָא לָהּ אָבִיו שְׂאִינוּ מִתְחַלְלָת אֵינוֹ דֵּין שִׁישְׁמָא לֹא אִלּוּ בֶּן הִיִּיתִי אוֹמַר מִה אִמּוֹ בִּידוּעַ אִף אָבִיו בִּידוּעַ אָבִיו חֻקָּה מִנֵּן תִּלְמוּד לֹאמַר וּלְאָבִיו ע"כ. הִקְשׁוּ חֲכָמֵי לוֹנִיל לְרִי"ץ לְעוֹלָם לֹא יֹאמַר הַכְּתוּב לְאָבִיו וְאֵנוּ לְמִדִּין מְקַל וְחֹמֶר מֵאִמּוֹ מִה תֹּאמַר הָרִי אָבִיו זֶה אֵינוֹ יָדוּעַ בְּאִמּוֹ יִטְמָא מִמָּה נִפְשָׁךְ אִם זֶה אָבִיו מִטְמָא וְאִם אֵינוֹ אָבִיו אִם בֶּן הוּא מִמּוֹר וְאֵין לֹא כְּהֵנָּה עַד כָּאן. וּבְעֵינֵי אֵינָה קִשְׁיָא כָּל כִּי הַכְּתוּב כָּאן כָּא לִב' דְּבָרִים לְהִתִּיר, וְלִהְצִירָךְ, לְהִתִּיר טְמָאָה בְּקָרוֹבִים הָגַם שְׂאִסֵּר בְּרָחוּקִים, וְלִהְצִירָךְ שֶׁאִם לֹא רָצָה לְטְמָא מִטְמָאִין אוֹתוֹ בְּעַל כְּרָחוּ, כְּמוֹ שְׂאִינָם הַכְּתוּב לָהּ יִטְמָא וְאִמּוֹ תּוֹרָתָה בְּהֵנִים מְצוּה, שֶׁחֵיב כָּל כְּהֵן לְטְמָא לְמִתִּים הָאִמּוּרִים בְּעֵינֵן. וְהָגַם שֶׁלֹּא נִשְׂאָר לָהּ יִטְמָא אֵלָּא בְּאֶחָתוֹ, הָרִי אָמְרוּ תּוֹרָתָה בְּהֵנִים וְזֶה לְשׁוֹנָם מַעֲשֶׂה בְּיוֹסֵף הַכְּהֵן שֶׁמִּתָּה אֶשְׁתּוּ בְּעֶרֶב פִּסַּח וְלֹא רָצָה לְטְמָא לָהּ וּדְחָפוּהוּ חֲכָמִים וְטִמְאוּהוּ בְּעַל כְּרָחוּ ע"כ, הָרִי שֶׁלֶּךְ לְפָנֶיךָ שְׁעַל כָּל הַקְּרוֹבִים הָאִמּוּרִים בְּעֵינֵן הוּא חֵיב לְטְמָא. וְכִפִּי זֶה אִם הִיִּיתִי דֵּן טְמָאֵת אָבִיו מִדִּין מִמָּה נִפְשָׁךְ אֵין לִי מְקוֹם לְחִיבּוֹ לְטְמָא לֹא כִּי יֹאמַר מִי יֹאמַר שֶׁהוּא אָבִיו, וְמָה גַּם אִם זְמוּת אָבִיו בְּעֶרֶב פִּסַּח אֵין לְבִשָּׁל מְצוֹת פִּסַּח א' בְּמוֹעֲדוֹ מִחֲמַת סִפֵּק, וְלֹא מִבְּעֵינֵי

(ג) וְלֹא־חָתוּ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הִיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא: וְלֹא־חָתוּ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הִיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא: לְגַבֵּר לָהּ יִטְמָא: לְגַבֵּר לָהּ יִטְמָא:

כ"ט- הַקְּרוֹבָה • לְרַבּוֹת אֶת הָאֲרוּסָה • (ת"כ. יבמות ס.) • אֲשֶׁר לֹא־הִיְתָה לְאִישׁ • לְמַשְׁכָּב. לָהּ יִטְמָא • מִצְוָה • (ת"כ. יבמות ס.)

• צ"ח •

(ד) לֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ: לֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ:

כ"ט- לֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ • (ת"כ.) לֹא יִטְמָא לְאִשְׁתּוֹ פְּסוּלָה, שֶׁהוּא מְחַלֵּל בָּהּ בַּעֲוֹנָה עִמּוֹ. וְכֵן פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: לֹא יִטְמָא בַּעַל בְּשֹׂארוֹ, בְּעוֹד שֶׁהוּא בְּתוֹךְ עִמּוֹ, שֵׁשׁ לָהּ קוֹבְרִין, שְׁאִינָה מֵת מִצְוָה. וּבִאֲנִיָּה 'שֹׂאֵר' אֲמַרְתִּי? בְּאוֹתוֹ שֶׁהִיא 'לְהַחֲלוֹ', לְהַתְחַלֵּל הוּא מְכַהֲנָתוֹ.

(ה) לֹא־יִקְרָחוּ קְרָחָה בְּרֵאשִׁים וּפָאֵת זָקֵנִים לֹא יִגְלָחוּ: לֹא־יִקְרָחוּ קְרָחָה בְּרֵאשִׁים וּפָאֵת זָקֵנִים לֹא יִגְלָחוּ: דְּדִקְנֵהוּן לֹא יִגְלָחוּ וּבִבְשָׂרֵהוּן לֹא יִתְבָּלוּן חֲבּוּל:

כ"ט- לֹא־יִקְרָחוּ קְרָחָה • (ת"כ.) עַל מַת. וְהֵלֵא אִף יִשְׂרָאֵל הִזְהִירוֹ עַל כֵּךְ? אֵלֶּה (קידושין לו. מכות כ) לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל (דברים יד א): "בֵּין עֵינֵיכֶם". יָכוֹל לֹא יִהְיֶה חַיִּב עַל כָּל הָרָאשׁ? תְּלִמּוּד־לוֹמַר: "בְּרֵאשִׁים". וְיִלְמְדוּ

אור החיים על התורה – מנהגות בלום, אברמוביץ

תִּקְרָא בְּתוֹ, הֵינּוּ חוֹזְרִים וְדִנִּים בְּתוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה מֵאִמּוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה וּמָה אִמּוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה אֵינּוּ מִשְׁמָא לָהּ כְּמוֹ שֶׁדִּרְשָׁנוּ מִיתוּר לֵאבִיו בְּתוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה לֹא כָּל שָׁבָן וְהֵגֶם שֶׁמִּשְׁמָעוֹת בְּתוֹ יָגִיד אֶפְלוּ נִתְחַלְלָה, זֶה מִן הַסֵּתֶם, אֲבָל בְּשִׁיבּוֹא הַלְמוּד בְּמַעֲוֵט אוֹ בְּקֵל וְחֹמֶר נִחָזֵר לְהַעֲמִידָה בְּשִׁלָּא נִתְחַלְלָה: הַעוּלָה מִכָּל הַכְּתוּב בְּעֶמֶק הַכְּתוּב הוּא, שֶׁאִם לֹא אָמַר הַכְּתוּב לֵאבִיו שֶׁמִּמֶּנּוּ נְבוֹא לְטַעוֹת שֶׁבֹא לְמַעַט אִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי לֹא הִיָּה צָרִיךְ לֵאמֹר וְהִיָּתָה בָּהּ מִבְּנֵי וּבְתוֹ בְּנִזְכֵּר. וְאִם לֹא אָמַר לֵאמֹר שֶׁמִּמֶּנּוּ הִיָּה בֹא הַטַּעוֹת לֹמַר שֶׁבֹא לְמַעַט אִבּוֹ לְצַד שְׁאִינִי יָדוּעַ אֵלֶּה חֻזָּקָה לֹא הִיָּה צָרִיךְ לֹמַר לֵאבִיו. אִם כֵּן תִּקְשֶׁה לֹא יֵאמַר לֹא אִבּוֹ וְלֹא אִמּוֹ. לָזֶה דִּרְשׁוּ שֶׁבֹא לְמַעַט הַנִּפְלִים שְׁאִינִי מִשְׁמָא לָהֶם, וּמַעֲתָה אֵין מְקוֹם לָנוּ לֹמַר שֶׁיֵּאמַר אוֹ לֵאמֹר לְבַד אוֹ לֵאבִיו לְבַד, כִּי אַחַד מֵהֶם שִׁיֵּאמַר יוֹלִיד הַטַּעוֹת וְיִסְתַּר הַבְּנִין, וְנִתְחַכֵּם ה' לְדַבֵּר דְּבָרֵי אֱמֶת, וְלָזֶה נִתְחַכֵּם הַתָּנָא וְקָדֵם לְהוֹדִיעַ הַטַּעוֹת הַיּוֹצֵא מֵאֵם יֵאמַר א' מֵהֶם, וְאַחֲרָיִךְ דִּרְשׁ יִתוּר שְׁנֵיהֶם יַחַד וְהָבִין. וְכֵן עָלָה דְּבָרֵי הַתָּנָא לְאוֹר עוֹלָם דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים: תורה ג

לֵאמֹר מִשְׁמָעוֹתָהּ הוּא בֵּין כְּהֵנָּה בֵּין חֲלָלָה. הָאֵמֶת שֶׁאִם לֹא הִיָּה אוֹמֵר אֵלֶּה לֵאבִיו הִיָּה לְבַעַל דִּין לְחַלֵּק וְלֹמַר אִמּוֹ גְּרוּעָה מֵאִבּוֹ גַּם בְּהִיְתָה כְּהֵנָּה בֵּין שִׁשְׁנָה בְּחִלּוּל, אֲבָל אַחֲרָיִם לֵאמֹר אֶפְלוּ נִתְחַלְלָה בְּמִשְׁמָע, וְכֵן תִּדּוּן בְּשֹׂאֵר הַכְּתוּב וּלְכַתּוּב אֶפְלוּ נִתְחַלְלָה בְּמִשְׁמָע. כִּי לֹא תֵּלָה הַכְּתוּב הַדְּבָר אֵלֶּה בְּסִבַּת הַקְּרָבָה, וְאִמּוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה וּבְתוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה נִקְרָאִים אִמּוֹ וּבְתוֹ, וּמַעֲתָה בֵּין שֶׁבֹא רְבּוּי אִנּוּ אוֹמְרִים כִּי מִשְׁמָעוֹת בְּתוֹ הוּא אֶפְלוּ שֶׁנִּתְחַלְלָה כָּל שֶׁנִּקְרָאֵת בְּתוֹ יִטְמָא לָהּ, אִם כֵּן נְבוֹא לְדִין לְמָה אָמַר אִמּוֹ וְהֵלֵא תְּבוֹא בְּקֵל וְחֹמֶר מִבְּתוֹ וּמָה בְּתוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה מִשְׁמָא לָהּ אִמּוֹ אֲצִטְרִיךְ: אֲבָן אִם לֹא אָמַר הַכְּתוּב לֵאמֹר אִזּוֹ לֹא הֵינּוּ אוֹמְרִים כִּי לֵאבִיו בֹּא לְמַעַט בְּנוֹ וּבְתוֹ הַנִּפְלִים אֵלֶּה לְמַעַט אִמּוֹ, וּמַעֲוֵט זֶה קְרוֹב יוֹתֵר בְּנִשְׁמָע מִלִּילָף לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיִם הַנִּפְלִים שֶׁל בְּנוֹ וּבְתוֹ לֹמַר שֶׁעָלִיהֶם בֹּא, וְהִיְתִי מִמַּעַט אִמּוֹ מִשְׁמָע שֶׁמִּתְחַלְלָת, וְכִשְׁתִּינֵנוּ בָּאִים לְדוּן מִבְּתוֹ שֶׁמִּתְחַלְלָת וּמִשְׁמָא לָהּ הֵינּוּ מַעֲמִידִין מַעֲוֵט הָאֵם כִּשְׁנִתְחַלְלָה דִּקְרָא. אֲבָל לֹא נִתְחַלְלָה הִיָּתָה בָּהּ מִקֵּל וְחֹמֶר מִבְּתוֹ, וְכִשְׁנִתְחַלְלָה לְדוּן בְּתוֹ אֶפְלוּ נִתְחַלְלָה מִמִּשְׁמָעוֹת הַתְּבָה כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ לְמַעֲלָה שֶׁאֶפְלוּ נִתְחַלְלָה

אֵלֶּה שֶׁקִּשָּׁה לְמָה שֶׁאֲמָרוּ שֶׁם בְּתוֹרַת כְּהֵנִים בְּסִיפָא דְּבִרְיָתָא דְּלֵאמֹר וְלֵאבִיו וְזֶה לְשׁוֹנֵם אֵלָיו נֶאֱמַר לֵאבִיו וְלֹא נֶאֱמַר לֵאמֹר וְכִי הִיְתִי אוֹמֵר מָה אִבּוֹ שְׁאִינִי מִתְחַלֵּל אִף אִמּוֹ שְׁאִינָה מִתְחַלֵּל אִמּוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה מִנֵּין תְּלִמּוּד לֹמַר לֵאמֹר ע"כ. הָרִי שֶׁהֲצָרָךְ לֵאמֹר לְרַבּוֹת אֶפְלוּ נִתְחַלְלָה, וּמִנֵּין לוֹ לְמַעַט הַנִּפְלִים, וְאִם תִּדְרֹשׁ לְנִפְלִים נִתְחַלְלָה מִנֵּין, וְעוֹד צָרִיךְ לְדַעַת כִּפִּי זֶה, בְּתוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה אִם חַיִּב לְטַמֵּא לָהּ אוֹ לֹא, שֵׁשׁ פָּנִים לֹמַר דִּקְרָא אִמּוֹ שֶׁחַיִּב בְּכַבּוּדָּהּ הִיא שֶׁנִּתְרַבֵּית אֶפְלוּ נִתְחַלְלָה, וְנִשׁ פָּנִים לֹמַר בֵּין שֶׁגִּלָּה קְרָא שֶׁהַחֲלוּל אֵינּוּ פּוֹגֵם הַקְּרָבָה הוּא הַדִּין בְּתוֹ: אֲבָן בְּהַעֲרִיר דְּבָרֵי הַתָּנָא מִנֵּין מִצָּא לֹמַר שֶׁיִּטְמָא לֵאמֹר שֶׁנִּתְחַלְלָה, אִם מִיתוּר, דְּלִמָּא אֲצִטְרִיךְ מִשּׁוּם שֶׁהִיְתִי אוֹמֵר לֵאבִיו לְצַד שֵׁשׁ בוֹ מַעֲלָה שְׁאִינִי מִתְחַלֵּל מָה שְׁאִין כֵּן הָאֵם שֶׁגְּרוּעָה מִעֲרָף אֲב לְצַד שֶׁמִּתְחַלְלָת. וְכֵן דִּקְדַּק הַתָּנָא בְּתַחֲלַת דְּבָרֵיו בְּאֲמָרוֹ מָה אִבּוֹ שְׁאִינִי מִתְחַלֵּל, מִשְׁמָע כִּי הַהִפְרָשׁ יִצְרָךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ הַדְּרָגָה הֵגֶם שְׁאִינִי בְּנִמְצָא אֵלֶּה בֵּין שֶׁרְאוּי לְהִיְתוֹ, וְאִם כֵּן נֹכַח לֹמַר עַד עַתָּה שֶׁאִמּוֹ שֶׁנִּתְחַלְלָה פְּטוּר מִלְּטַמֵּא, וּבְהִכָּרַח לֹמַר שֶׁהַתָּנָא סוֹבֵר כִּי אוֹמְרוֹ

וַיֵּשׁ בּוֹ הַשְׁתַּתָּה, וַזֶּהוּ תַעֲר. וּבְכַשְׁרָם לֹא יִשְׁרְטוּ שְׂרָטָה • לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל (לעיל ט כח): "וַיִּשְׁרְט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ". יְכוּל שְׂרָט חֲמֵשׁ שְׂרִיטוֹת, לֹא יֵהָא חֲזַב אֱלָא אַחַת? תִּלְמוּד-לוֹמַר: "לֹא יִשְׁרְטוּ שְׂרָטָה" – לְחִיב עַל כָּל שְׂרִיטָה וּשְׂרִיטָה; שְׂתַּבַּח זֶה יִתְּרָה הִיא לְדַרְשׁ, שֶׁהִיא לוֹ לְכַתֵּב: "לֹא יִשְׁרְטוּ" – וְאֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהִיא שְׂרָטָה.

יִשְׂרָאֵל מִהַפְתָּהִים בְּגִזְרָה שְׁוֹהָ: נֶאֱמַר כָּאן "קִרְחָה" וְנֶאֱמַר לְהֵלֶן בְּיִשְׂרָאֵל "קִרְחָה", מִה כָּאן כָּל הָרָאשׁ, אֵף לְהֵלֶן כָּל הָרָאשׁ בְּמִשְׁמַע, כָּל מְקוֹם שֶׁיִּקְרָח בְּרָאשׁ, וּמִה לְהֵלֶן עַל מֵת, אֵף כָּאן עַל מֵת. וּפִתְּא זְקַנָּם לֹא יִגְלַחוּ • לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל (לעיל ט): "וְלֹא תִשְׁחִית". יְכוּל לְקַטוּ בְּמִלְקָט וּבִרְהִיטָנִי? לְכֹךְ נֶאֱמַר: "לֹא יִגְלַחוּ", שְׁאֵינִי חֲזַב אֱלָא עַל דְּבַר הַקְּרוֹי "גְּלוּחַ"

וּקְדִישִׁין יֵהוּן קָדָם אֲלֵהֶהוּן וְלֹא יִחְלוּן שְׂמָא דְּאֲלֵהֶהוּן אֲרִי יֵת קִרְבְּנָא דִּי קִרְבֵּן אֲלֵהֶהוּן אֲנִין מְקַרְבִּין וִיהוּן קְדִישִׁין:

(ו) קְדִישִׁים יֵהוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְלֹא יִחְלְלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת-אֱשֵׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מְקַרְבִּים וְהִיוּ קֹדֶשׁ:

כ"ט • קְדִישִׁים יֵהוּ • (ח"ט) עַל-כִּרְחֵם יְקָדִישׁוֹם בֵּית-דִּין בְּכֹךְ.

ז אֲתַמָּא מְטַעֲנָא וּמְחַלְלָא לֹא יִסְבּוֹן וְאֲתַמָּא דְּמִתְרַכָּא מִבְּעִלָּה לֹא יִסְבּוֹן אֲרִי קְדִישׁ הוּא קָדָם אֲלֵהֶהוּ:

(ז) אִשָּׁה זֹנָה וְחַלְלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ כִּי-קֹדֶשׁ הוּא לְאֱלֹהֵיוּ:

מִכְּהֵן גְּדוּל, אוֹ בֵּת גְּרוּשָׁה וְחַלּוּצָה מִכְּהֵן הַדְּיוּט, (קִידוּשִׁין עז) וְכֵן שְׁנִתְחַלְלָה מִן הַכְּהֵנָה עַל-יְדֵי בִיאַת אֶחָד מִן הַפְּסוּלִים לְכַהֲנָה.

כ"י • זֹנָה • שְׁנִבְעָלָה בְּעִילַת יִשְׂרָאֵל הָאָסוּר לָהּ, כְּגוֹן חֲזַבִּי בְּרִיתוֹת, אוֹ נְתִין, אוֹ מְמֹזֵר (יבמות סא) • חַלְלָה • שְׁנוּלָדָה מִן הַפְּסוּלִים שְׁבַכְהֵנָה, כְּגוֹן בֵּת אֶלְמָנָה

ח וּמִתְקַדְּשָׁה אֲרִי יֵת קִרְבֵּן אֲלֵהָ הוּא מְקַרְבֵּן קְדִישׁ יֵהִי לָךְ אֲרִי קְדִישׁ אֲנִי יְיָ מְקַדְּשִׁכֶּן:

(ח) וְקִדְּשִׁתוּ כִּי-אֶת-לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מְקַרְבֵּן קֹדֶשׁ יְהִי־לָךְ כִּי קֹדֶשׁ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשִׁכֶּם:

נִהַג בּוֹ קֹדֶשׁה, לְפַתַּח רִאשׁוֹן בְּכָל דְּבַר וּלְכַרֵּךְ רִאשׁוֹן בְּסַעֲדָה (ח"ט) •

כ"י • וְקִדְּשִׁתוּ • עַל-כִּרְחוּ, שְׁאֵם לֹא רָצָה לְגַרְשׁ, הִלָּקְהוּ וַיִּסְרְהוּ עַד שֶׁיִּגְרַשׁ (יבמות פח) • קֹדֶשׁ יְהִי־לָךְ •

ט וּבֵת גָּבֵר כֶּהֵן אֲרִי תִתְחַל לְמִטְעֵי מְקַדְּשַׁת אֲבוּהָא הִיא מִתְחַלָּא בְּנוּרָא תְּמוּקָד:

(ט) וּבֵת אִישׁ כֶּהֵן כִּי תִחַל לְזִנוּת אֶת-אִבִּיהָ הִיא מִחַלְלַת בָּאִשׁ תִּשְׁרָף: ם

מוֹדִים שֶׁלֹּא דְבַר הַכְּתוּב בְּפִנוּיָה. אֶת-אִבִּיהָ הִיא מִחַלְלַת • (סנהדרין נב) חַלְלָה וּבִזְתָּה אֶת כְּבוֹדוֹ, שְׁאוּמְרִים עָלָיו: אָרוּר שֶׁזָּז יֶלֶד, אָרוּר שֶׁזָּז גִּדְּלָהּ!

כ"י • כִּי תִחַל לְזִנוּת • כִּשְׁתִּתְחַלֵּל עַל-יְדֵי זִנוּת, שֶׁהִיתָה בָּהּ זִיקַת בַּעַל וְזִנְתָה, אוֹ מִן הָאָרוּסִין אוֹ מִן הַנְּשׁוּאִין. וְרַבּוֹתֵינוּ (סנהדרין נא) נִחַלְקוּ בְּדָבָר, וְהַכֵּל

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בְּכַפְּיָה. וְאִיךְ אוֹמַר הַכְּתוּב לְכוּפּוֹ עַל הַקִּדְּשָׁה, לָזֶה אָמַר כִּי קֹדֶשׁ פְּרוּשׁ לֹא לְהַמְשִׁיךְ לוֹ הַקִּדְּשָׁה מִחֲדָשׁ שֶׁכָּבֵר הוּא קֹדֶשׁ אֱלָא שְׁלֹא לְאָבֵד קִדְּשָׁתוֹ. וְאוֹמְרוּ אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם, נִתֵּן טַעַם לְחִיּוּב יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר זֶה, כִּי בְּאִמְצָעוֹת קִדְּשַׁת כְּהֵן ה' בִּיָּה מְשַׁרְה שְׂכִינָתוֹ בְּתוֹכָהּ וּמְקַדְּשׁ אוֹתָהּ, וְאִם אֵין כְּהֵן אֵין עֲבוּדָה וְאֵין מְקַדְּשׁ וְאֵין שׁוֹכֵן: תוֹרָה ט

לְהַקְרִיב אֵין חִיּוּב לְכַף, לָזֶה אָמַר לְשׁוֹן יָחִיד שֶׁאֲפִלוֹ עַל אֶחָד מֵהֶם יִקְפִּיד לַעֲשׂוֹת כְּמִשְׁפַּט הַזֶּה: קֹדֶשׁ יְהִיָּה לָךְ. פְּרוּשׁ כִּי שִׁיחִיָּה קֹדֶשׁ יְהִיָּה לָךְ הַכְּהֵן פְּרוּשׁ הֵנָּה הוּא שֶׁלֶף לְכוּפּוֹ עַל הַדְּבָר. וְאוֹמְרוּ כִּי קֹדֶשׁ, פְּרוּשׁ לְצַד שֶׁקְדָּמָה לְנוּ הִיִּדְעִיָּה כִּי הַקִּדְּשָׁה הִיא בְּחִינָה הַנִּקְנִיָּה בְּרִצּוֹן וּבְהִשְׁלֵמַת הַחֲפִץ וְהַחֲשֵׁק בָּהּ וְלֹא

(ח) וְקִדְּשִׁתוּ. וְלֹא אָמַר וְקִדְּשִׁתֶּם בְּסִדֵּר הַנְּדָבָר עַד עֵתָה לְשׁוֹן רַבִּים. לְדַבְרֵיהֶם ו'ל' (יבמות פ"ח): שְׁאוּהֲרָה זֶה בָּאָה שְׁאֵם כְּהֵן לֹא רָצָה לְגַרְשׁ אִשָּׁה זֹנָה וְחַלְלָה וְגו', שְׁמִלְקִין אוֹתוֹ וּמִיִּסְרִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּגְרַשׁ, וּלְפִי הַטַּעַם שֶׁנִּתֵּן הַכְּתוּב כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מְקַרְבֵּן, תְּבוּאָה הַסְּבִיבָא לֹמַר כִּי כָּל עוֹד שִׁישׁ כְּהֵנִים שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים הַמְּסַפִּיקִים

(י) וְהִכְהֵן הַגָּדוֹל מֵאָחִיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רָאשׁוֹ׃ שָׁמֶן
הַמִּשְׁחָה וּמֵלֵא אֶת־יָדוֹ לְלַבֵּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים אֶת־
רָאשׁוֹ לֹא יַפְרֹעַ וּבִגְדָיו לֹא יִפְרֹם׃

כש"י • לא יפרע • (ת"כ) לא יגדל פָּרַע על אֵבֶל, וְאִיזְהוּ גָדוֹל פָּרַע? יוֹתֵר מְשַׁלְשִׁים יוֹם.

(יא) וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מֵת לֹא יֵבֵא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא
יִטְמָא׃

כש"י • וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מֵת • בְּאֵהָל הַמֵּת • נִפְשֹׁת מֵת •
(נדר לח) לְהִבִּיא רִבִּיעִית דָּם מִן הַמֵּת, שְׁמִטָּמָא בְּאֵהָל.

(יב) וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלֵל אֶת מִקְדָּשׁ
אֱלֹהֵיוּ כִּי גֹזֵר שָׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיו עָלָיו אֲנִי יְהוָה׃

כש"י • וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא • (ת"כ, נדר לו) אֵינּוּ הוֹלֵךְ
אַחֵר הַמִּטָּה. וְעוֹד, מִכָּאן לְמַדּוּ רַבּוּתֵינוּ שֶׁכֵּהֵן גָּדוֹל
מִקְרִיב אוֹנֵן. וְכֵן מִשְׁמַעוֹ: אֵף אִם מֵתוּ אָבִיו וְאִמּוֹ,
אֵינּוּ צָרִיךְ לְצַאת מִן הַמִּקְדָּשׁ אֲלֵא עוֹבֵד עֲבֹדָה.

(יג) וְהָיָה אִשָּׁה בְּבִתּוּלָהּ יִקַּח׃

(יד) אֲלֻמְנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקַּח
כִּי אִם־בְּתוּלָהּ מַעֲמִיו יִקַּח אִשָּׁה׃

כש"י • וַחֲלָלָה • שְׁנוּלָה מִפְסוּלֵי כְהֻנָּה.

(טו) וְלֹא־יַחֲלֵל זֶרַעוֹ בְּעַמּוּיוֹ כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדָּשׁוֹ׃

כש"י • וְלֹא־יַחֲלֵל זֶרַעוֹ • הָא אִם נָשָׂא אַחַת מִן הַפְּסוּלוֹת, זֶרַעוֹ הֵימָנָה חָלַל מִדִּין קִדְּשָׁת כְּהֻנָּה.

♦ יום שני י"ד אייר ♦

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

(יז) דִּבֶּר אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרַעְךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר
יְהִיָּה בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב לְהִקְרִיב לַחֵם אֱלֹהֵיו׃

כש"י • לַחֵם אֱלֹהֵיו • מֵאֵכֶל אֱלֹהֵיו; כָּל סַעֲדָה קְרוּיָה "לַחֵם", כְּמוֹ (דניאל ה א): "עֲבַד לַחֵם רִב".

אור החיים על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

(יז) דִּבֶּר אֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר • אִישׁ מִזֶּרַעְךָ לֵאמֹר • אִישׁ מִזֶּרַעְךָ לֵאמֹר •
לְצַד שֶׁהִמָּצְאָה בָּהּ לֵאחֲרָיו כְּאוֹמְרוֹ בְּעַלֵּי מוֹמִין מִהַכֹּהֲנִים לְהִיּוֹת שֶׁהוּא
כֵּהֵן גָּדוֹל, לִזְה אִמֵּר לֵאמֹר שִׁיזְהִיר גַּם כֵּהֵן גָּדוֹל, לִזְה אִמֵּר לֵאמֹר שִׁיזְהִיר גַּם
כֵּהֵן גָּדוֹל, לִזְה אִמֵּר לֵאמֹר שִׁיזְהִיר גַּם כֵּהֵן גָּדוֹל, לִזְה אִמֵּר לֵאמֹר שִׁיזְהִיר גַּם

(יח) כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב אִישׁ עוֹר אוֹ פֶּפֶחַ אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעַ:

כ"י» כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב. אִינוֹ דִּין שִׁיקְרָב, כְּמוֹ (מלאכי א ח): "הִקְרִיבֵהוּ נָא לִפְתָּחֶךָ". חֶרֶם. (בכורות מד) שְׂחָטְמוֹ שְׂקוּעַ בֵּין שְׁתֵּי הָעֵינַיִם, שְׂכֹחַל שְׁתֵּי עֵינָיו כְּאַחַת. אוֹ שְׂרוּעַ. שְׂאָחַד מֵאֲבָרָיו גְּדוֹל מִחֲבָרוֹ: עֵינוֹ אַחַת גְּדוֹלָה וְעֵינוֹ אַחַת קְטַנָּה, אוֹ שׂוֹקוֹ אַחַת אֶרְכָּה מִחֲבָרְתָּהּ.

(יט) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יְהִי בּוֹ שֶׁבֶר רֶגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד: יט אוֹ גִּבֵּר דִּי יְהִי בּוֹ תֵּבֶר וְגֵלָא אוֹ תֵּבֶר יָדָא:

(כ) אוֹ־גִבֵּן אוֹ־דָק אוֹ תִּבְלָל בְּעֵינוֹ אוֹ גָּרַב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אֶשָּׁף:

כ"י» אוֹ־גִבֵּן. שׁוּרִיצִלִּיּוֹ"ש בְּלַע"ז, שְׂגָבִיג עֵינָיו שְׁעָרָן אַרְף וְשׁוֹכֵב. אוֹ־דָק. (בכורות לט) שֵׁשׁ לוֹ בְּעֵינָיו דֶּק שְׁקוּרִין טִיל"א, כְּמוֹ (ישעיה נ): "הַנוֹטָה בְּדֶק". אוֹ תִּבְלָל. דְּבַר הַמִּבְלָל אֶת הָעֵין, כְּגוֹן: חוּט לֶבֶן הַנּוֹמֵשׁ מִן הַלֶּבֶן וְפוֹסֵק בְּסִירָא, שֶׁהוּא עָגֹל הַמְקִיף אֶת הַשְּׁחֹר, שְׁקוּרָאִים פְּרוֹנִיל"א, וְהַחוּט הַזֶּה פּוֹסֵק אֶת הָעָגֹל וְנִכְנָס בַּשְּׁחֹר. וְתַרְגּוּם "תִּבְלִיל", "חֲלִיז", לְשׁוֹן חֲלִיזוֹן, שֶׁהוּא דוֹמָה לְתוֹלַעַת אוֹתוֹ הַחוּט; וְכֵן כְּנוּהוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹמֵי הַבְּכוֹר: "חֲלִיזוֹן", נִחְשׁ' עֲנָב' (בכורות לח). גָּרַב וְיִלְפַת. מִינֵי שְׁחִין הֵם: גָּרַב, זו הַחֶרֶס, שְׁחִין הַיָּבֵשׁ מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ. יִלְפַת, הִיא

(כא) כִּלְ־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אַהֲרֵן הַכֹּהֵן לֹא יֵגֵשׁ לְהִקְרִיב אֶת־אֲשֵׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֵת לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ לֹא יֵגֵשׁ לְהִקְרִיב:

כ"י» כִּלְ־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם. (ת"כ) לְרִבּוֹת שָׂאָר מוֹמִין. מוֹם בּוֹ. בְּעוֹד מוֹמוֹ בּוֹ – פָּסוּל; הָא אִם

(כב) לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ מִקְדָּשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים וּמִן־הַקֹּדֶשִׁים יֹאכֵל:

כ"י» מִקְדָּשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים. אֵלּוֹ קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים. וּמִן־הַקֹּדֶשִׁים יֹאכֵל. אֵלּוֹ קִדְשֵׁים קִלִּים. וְאִם נֶאֱמָרוּ

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וְנִמְצְאוּ מִזִּהְרִים הַכֹּהֲנִים עַל עֲצָמָן וְכֵהֵן גְּדוֹל גַּם כֵּן מִשָּׁל עָלָיו לִכָּל (יֵגֵשׁ) יוֹדֵד אִישׁ בְּעַל מוֹם: אִישׁ מִזֶּרַע וְגו'. לֹא אִמֵּר כְּסֹדֶר שְׂאָמֶר בַּתְּחִלַּת הַפָּרָשָׁה, וְלֹא כְּסֹדֶר שְׂאָמֶר בְּפָרָשָׁה שְׂאֲחִירָהּ דְּבַר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בְּנָיו וְיִנָּהֲרוּ, וְלֹא כְּסֹדֶר יִזְן וְשִׁכָּר כֵּן לִזְמַר אֶתְּהָ וּבְנֵיהָ. וְאוֹלֵי כִּי נִתְּנָה ה' בְּמִתָּק לְשׁוֹנוֹ לִזְמַר שְׂאֲהָרֹן וּבְנָיו מִבְּטָחִים מִכָּל הַמוֹמִין הָאֲמוּרִים בְּפָרָשָׁה לָזֶה לֹא הִזְכִּיר לֹא הוּא וְלֹא בְּנָיו אֶלָּא וְרָעָה. וְהָגַם שֶׁגַּם בְּנָיו יִקְרְאוּ וְרָעָה, אִף עַל פִּי כֵּן מִמּוֹה שֶׁשָּׂנָה הַעִירָף כִּי עַל הַבָּאִים אֲחִירָהֶם הוּא אוֹמֵר, וְדָקֵק גַּם

כֵּן לִזְמַר מִזֶּרַע, הַבְּטִיחָה שֶׁלֹּא יִפֹּל הַמוֹם בְּכֻלָּם אֶלָּא בְּמִקְצָתָם, וְעַיִן בְּפִירוּשׁ פָּסוּק וְהוּא צְרוּעַ (לְקַמֵּן כ"ב ד'): תוֹרַה יח (כא) כִּלְ־אִישׁ וְגו' מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְגו'. כָּפֹל הָאֲוִירָהּ הוּא לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִנָּהֲרוּ לְהִקְרִיב בְּעַל מוֹם, וְלָזֶה לֹא עָשָׂה הַצּוּרִי לְנוֹכַח וְהִבֵּן: תוֹרַה כב

סה שיעור יומי ליום שני י"ד אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כב - פרשת אמור

יאכל בעל מום, שמצינו שהתירו לזר, שאכל משה | לא יאכל, שלא מצינו זר חולק בהן, לכך נאמרו
בשר המלואים, אבל בתזה ושוק של קדשים קלים | קדשים קלים. כך מפרש ב'זבחים'.

(כג) אך אל־הפרכת לא יבא ואל־המזבח לא יגש | כג ברים לפרקתא לא ייעול ולמדבחה לא
יקרב ארי מוקא בה ולא יחל ית מקדשי | יקרב ארי אגא יי מקדשהון:
מקדשם:

כז"א אך אל־הפרכת. להזות שבע הזאות שעל | להפתב, ומפרש ב'תורת פהנים'. ולא יחלל
הפרכת. ואל המזבח. החיצון; ושניהם הצרכו | את־מקדשי. שאם עבר, עבודתו מחללת להפסל.

(כד) וידבר משה אל־אהרן ואל־בניו ואל־כל־בני | כד ומליל משה עם אהרן ועם בנהוי ועם
ישראל: פ | כל בני ישראל:

כז"א וידבר משה. המצוה הזאת. אל־אהרן וגו' ואל־כל בני ישראל. להזהיר בית־דין על הפהנים

• (ח"ב)

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 64)

להזהיר בית־דין על הפהנים (רש"י כא, כד) יש לשאל, הרי | שצריכה להיות בכל מקום (גם בחוץ לארץ) ובכל זמן (גם
"פהנים זריזין הן". ויש לבאר, שרק פשעסוקים בעבודת | פשעין בית המקדש קים), ואין כאן זריזות הבאה מעבודת
הכהן זריזים הם, כי יראת עבודת הקדש עליהם. אך | הכהן - ולכן יש צורך לזרזם.

א ומליל יי עם משה למימר:

כב (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

(ב) דבר אל־אהרן ואל־בניו וינזרו מקדשי בני | ב מלל עם אהרן ועם בנהוי ויפרשון
ישראל ולא יחללו את־שם קדשי אשר הם | מקדשיא דבני ישראל ולא יחלון ית שמא
מקדשים לי אני יהוה: | דקדשי די אנון מקדשין קדמי אגא יי:

כז"א וינזרו. אין 'נזירה' אלא פרישה; וכן הוא | וינזרו מקדשי בני־ישראל אשר הם מקדשים לי, ולא
אומר (יחזקאל יד ז): "וינזר מאחרי"; (ישעיה א ד): "נזרו | יחללו את־שם קדשי, סרס המקרא ודרשהו. אשר
אחור", יפרשו מן הקדשים בימי טמאתן. דבר אחר: | הם מקדשים לי. לרבות קדשי כהנים עצמן.

(ג) אמר אלהם לדתיכם כל־איש | ג אמר להון לדריכון כל גבר די יקרב מקל
מכל־זרעכם אל־הקדשים אשר יקדשו בני־ישראל | בניכון לקודשיא די מקדשון בני ישראל
ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני | קדם יי וסאבתה עלוהי וישתיצי אנשא
אני יהוה: | הדיא מן קדמי אגא יי:

כז"א כל־איש אשר־יקרב. אין 'קריבה' זו אלא | ב טמאה בלשון 'נגיעה': "בכל קדש לא־תגע" (לעיל יב
אכילה. וכן מצינו שנאמרה אזהרת אכילת קדשים | ח - אזהרה לאוכל; וילמודה רבותינו מ'גזירה שוה'

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

(ג) אמר אלהם. בתורת כהנים אמרו | לפני הר סיני ע"כ. הקשה להם יתור
וזה לשונם אליהם אלו העומדים | אמר אלהם אם על האמורים בסמוך
שהם הכהנים, לא היה צריך לומר, | שצליהם התחיל לדבר וזה גמר המצוה

לְכָל־וְאֶחָת לַפֶּרֶט וְכוּ' (שבועות ז) • וְטִמְאַתּוֹ עָלָיו • וְטִמְאַתְהוּ הָאָדָם עָלָיו • יָכוֹל בְּכֶשֶׁר - הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְטִמְאַתּוֹ שֶׁל בֶּשֶׁר עָלָיו, וּבִטְהוֹר שְׂאָכֵל אֶת הַטָּמֵא - הַכְּתוּב מְדַבֵּר? עַל-פֶּרֶךְךָ מִמְשָׁמְעוֹ אֶתָּה לְמַד, בְּמִי שֶׁטִּמְאַתּוֹ פּוֹרַחַת מִמֶּנּוּ - הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְזֶהוּ הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ טְהוֹרָה בְּטִבְיָלָה. וְנִכְרְתָה וְגו' • יָכוֹל מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, יִכְרַת מִמְקוֹמוֹ וְיִתְיַשֵּׁב בְּמָקוֹם אֲחֵר? תִּלְמוּד-לּוֹמַר: "אֵינִי ה'" - בְּכָל מָקוֹם אֵנִי.

(ובחים מח). וְאִי אֶפְשָׁר לִזְמַר שֶׁחֵיב עַל הַנִּגְיָעָה, שֶׁהָרִי נֹאמַר כֶּרֶת עַל הָאֵכִילָה ב"צוֹ אֶת אֶהְרֶן", שְׁתֵּי כִרְתוֹת זֶה אֶצֶל זֶה, וְאִם עַל הַנִּגְיָעָה חֵיב, לֹא הֶצְרַךְ לְחִיבּוֹ עַל הָאֵכִילָה; וְכֵן נִדְרָשׁ בִּתְּוֹרַת כֹּהֲנִים: וְכִי יֵשׁ נִגְיָע חֵיב? אִם-כֵּן, מַה תִּלְמוּד-לּוֹמַר "יִקְרַב"? מִשִּׁיכָשֶׁר לְהִקְרַב, שְׂאִין חֵיבִין עָלָיו מִשּׁוּם טָמְאָה אֱלֵא-אִם-כֵּן קָרְבוֹ מִתִּירָיו. וְאִם תֹּאמַר, שְׁלֹשׁ כִּרְתוֹת בְּטָמְאָת כֹּהֲנִים, לָמָּה? כִּכָּר נִדְרָשׁוֹ בְּמִסְכַּת 'שְׁבוּעוֹת' אֶחָת

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב ענ' 852)

ומצד ג'ל מעלת הגוף, שבו בחר הקב"ה, עקר השֹׁכֵר הוא בתחית המיתים, נִשְׁמָה בְּגוֹף. וְיֵשׁ לּוֹמַר, שְׁמַעְלָה זֶה מְדַגְּשֵׁת בְּעֵנֶשׁ כֶּרֶת: גַּם כֹּאשֶׁר "וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ" - אֵין זֶה שִׁיךְ לַגּוֹף.

וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלִּפְנֵי (כב, ג) מִבְּאֵר בַּתְּנִינָא, שֶׁבְּמִתְּוֹרָה בָּחַר הַקֶּבֶ"ה בְּגוֹף: "וּבִנּוּ בְּחֶרֶת". . . הוּא הַגּוֹף הַחֲמִיר, הַנִּדְמָה בְּחִמְיּוֹתָיו לְגוֹפֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם" (כ' בְּחִירָה אֲמִתִּית, הִינּוּ עַל-שִׁקְלִית, הִיא בֵּין שְׁנֵי דְבָרִים דּוּמִים).

ד גָּבֵר גָּבֵר מִזְרַעָא דְאֶהְרֶן וְהוּא סָגִיר אִו דְּאִיב בְּקוֹדֶשִׁינָא לֹא יִיכּוֹל עַד דִּי יִדְבִּי וְדִיקְרַב בְּכָל טָמֵא נִפְשָׁא אִו גָּבֵר דִּי תְּפּוֹק מִנָּה שְׂכַבְתָּ זִרְעָא:

(ד) אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֶהְרֶן וְהוּא צְרוּעַ אִו זֶב בְּקִדְשִׁים לֹא יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְהִנָּגַע בְּכָל-טָמֵא-נֶפֶשׁ אִו אִישׁ אִשְׁרֵי-תִצָּא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ-זֶרַע:

כ"ז • בְּכָל-טָמֵא-נֶפֶשׁ • בְּמִי שֶׁנִּטְמָא בְּמֵת.

ה אִו גָּבֵר דִּי יִקְרַב בְּכָל רִחְשָׁא דִּי יִסְתַּאב לֹא אִו בְּאִנְשָׁא דִּי יִסְתַּאב לֹא לְכָל סִאבְתָּה:

(ה) אִו-אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל-שְׂרִיץ אֲשֶׁר יִטְמָא-לוֹ אִו בְּאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא-לוֹ לְכָל טָמְאָתוֹ:

יט טָמֵא-לוֹ • כִּשְׁעוֹרוֹ לְטָמֵא, וְזֶהוּ כְּזִית. לְכָל טָמְאָתוֹ • לְרִבּוֹת נִגְיָע בְּזָב וְזָכָה, נִדָּה וְיִוֹלָדֶת.

כ"ח • בְּכָל-שְׂרִיץ אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ • כִּשְׁעוֹר הָרְאוּי לְטָמֵא, בְּכַעֲדָשָׁה (ת"ס). אִו בְּאָדָם • בְּמֵת. אֲשֶׁר

ו אֲנֵשׁ דִּי יִקְרַב בֵּה וְיִהִי מְסָאב עַד רִמְשָׁא וְלֹא יִיכּוֹל מִן קוֹדֶשִׁינָא אֲלֵהֶן אִסְחִי בְּשִׁרָה בְּמִיָּא:

(ו) נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע-בּוֹ וְטָמְאָה עַד-הָעֶרֶב וְלֹא יֵאָכֵל מִן-הַקִּדְשִׁים כִּי אִם-רִחֵץ בְּשִׁירוֹ בְּמִים:

כ"ט • נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע-בּוֹ • בְּאֶחָד מִן הַטָּמֵאִים הַלְלוֹ.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

מִזְרַעָךְ כִּי ה' יִשְׁמְרֶנּוּ, לְצַד שֶׁיֵּשׁ כָּאֵן גַּם כֵּן אֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ זֶרַע, וְאֶהְרֶן מְצִינּוֹ שְׁלֹא פָרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ, וְאִם לֹא הָיָה אוֹמֵר וְהוּא, הָיָה מָקוֹם לֵאמֹר שֶׁאֶהְרֶן יֵאָכֵל הַקִּדְשִׁים בְּטָמְאָה תִּלְמוּד לּוֹמַר וְהוּא, וְכִינּוּ שֶׁנִּתְרַבָּה אֶהְרֶן נִתְרַבּוּ גַּם כֵּן בְּנָיו, וּמַעֲתָה פְסוּק רֹאשׁוֹן שֶׁאִמַּר אִישׁ מִזְרַעָךְ אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם וְלֹא נִתְרַבָּה אֶהְרֶן אִמַּר מַעֲתָה שֶׁאִינוּ בְּכָל־וְהוּא מִטְּעָם שְׁהוּא מְכַבֵּשׁ שִׁישְׁמֵרְהוּ ה' לוֹ וּלְבָנָיו שְׁלֹא יִפֹּל בֵּהֶם מוֹם, וְכִמוֹ שֶׁבְּתַבְתִּי: תוֹרָה ה

וּכְרוֹנָם בְּפִיו. וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לְדָרֵשׁ דְּרָשִׁינוּ: תוֹרָה ד (ד) מִזְרַע אֶהְרֶן. הוּצָרָךְ לְהוֹפִירָם פַּעַם ב', לּוֹמַר שֶׁהֵם דּוֹקָא הוּא שִׁישְׁנָם בְּהָעֶרֶב שְׁמֵשׁ, אֲבָל קִדְשִׁים שְׂאֻכְלִים יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם (הַשְׁלָמִים) [מַעֲשֶׂר שְׁנִי] אֵין צְרִיכִין הָעֶרֶב שְׁמֵשׁ כֶּךָ דְּרָשׁוּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים. וְאוֹמְרוּ וְהוּא צְרוּעַ, דְּרָשׁוּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים וְזֶה לְשׁוֹנָם אֵין לִי אֱלֹא זִרְעוֹ עֲצָמוֹ מִנֵּן תִּלְמוּד לּוֹמַר וְהוּא וְגו' עַד כָּאֵן. הִנֵּה בְּדִין זֶה אִי אֶפְשָׁר לּוֹמַר מַה שֶּׁפָּרִשְׁנוּ בְּפִסּוּק (כ"א ז') אִישׁ

שֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר בֵּה, וְאִם עַל יִשְׂרָאֵל הֲלֹא לֹא הוֹכִירוּ בְּסִמּוּךְ לָזָה אִמַּר עַל הָעוֹמְדִים בְּהַר סִינִי, כִּי שָׁם נִדְּוָגָה אֶמָּה לֹא-לֵהִיָּה וּכְשִׁידְבַּר סָתֵם הִדְבַּר מוֹכֵן שֶׁעֲלִיָּהֶם הוּא אוֹמַר, וּכְפִי זֶה דְּרִי עֵנֶשׁ זֶה הוּא גַּם לִישְׁרָאֵל, וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן לָמָּה בְּכָל הַתּוֹרָה מוֹכִיר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט וְלֹא הִסְפִּיק לּוֹמַר דְּבַר אֱלִיָּהִם, כִּכָּר אִמַּר ו'ל וְיִקְרַד פ"א מִשְׁלַל לְמִי שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן חֲבִיב וְתִמִּיד וְכְרוֹנוֹ בְּפִיו אֲכָל בְּנֵי שְׁתֵּה בְּנֵי, כִּמוֹ כֵּן הִקְבִּ"ה לְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל עֶרֶב עָלָיו

(ז) וּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחֲרָיו יֵאָכֵל מִן־הַקֶּדָּשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא:

כ"ז - וְאַחֲרָיו יֵאָכֵל מִן־הַקֶּדָּשִׁים • (יבמות עד) נִדְרָשׁ בִּיבֻמוֹת, בְּתַרוּמָה, שְׁמִתָּה לְאַכֵּלָה בְּהַעֲרֵב הַשֶּׁמֶשׁ. מִן הַקֶּדָּשִׁים • וְלֹא כָּל הַקֶּדָּשִׁים.

(ח) נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֵאָכֵל לְטִמְאַתָּהּ אֲנִי יְהוָה:

כ"ח - נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֵאָכֵל לְטִמְאַתָּהּ • לַעֲנִין הַטִּמְאַה הַזֶּהִיר כָּאן, שָׁאֵם אָכַל נִבְלָת עוֹף טָהוֹר שָׁאִין לָהּ טִמְאַת מִזְעָ וּמִשָּׂא, אֲלֹא טִמְאַת אֲכִילָה

(ט) וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֵרֹתַי וְלֹא־יִשְׁאוּ עָלֵיו חֲטֹא וּמָתוּ בּוֹ כִּי יַחֲלִלְהוּ אֲנִי יְהוָה מִקִּדְשָׁם:

כ"ט - וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֵרֹתַי • מִלְּאָכֵל תְּרוּמָה בְּטִמְאַת הַגּוֹף. וּמָתוּ בּוֹ • (סנהדרין פג) לְמַדְנֹו, שֶׁהִיא מִיתָה בְּיָדֵי שָׁמַיִם.

(י) וְכִלְיוֹר לֹא־יֵאָכֵל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב כֹּהֵן וְשֹׁכֵר לֹא־יֵאָכֵל קֹדֶשׁ:

כ"י - לֹא־יֵאָכֵל קֹדֶשׁ • (סנהדרין פג) בְּתַרוּמָה - הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁכָּל הָעֲנִין דָּבָר בָּהּ. תּוֹשֵׁב כֹּהֵן וְשֹׁכֵר • תּוֹשֵׁב שֶׁל כֹּהֵן וְשֹׁכֵר, לְפִיכָּךְ "תּוֹשֵׁב" זֶה נִקְוֶה פֶּתַח, לְפִי שֶׁהוּא דְּבֹקֵק. וְאַיִזָּהוּ "תּוֹשֵׁב"? זֶה נִרְצֶע,

(יא) וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף הוּא יֵאָכֵל בּוֹ וְיֵלִיד בֵּיתוֹ הֵם יֵאָכְלוּ בְּלַחֲמוֹ:

כ"כ - וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ • עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁקִּנְיָ לְגוּפוֹ. וְיֵלִיד בֵּיתוֹ • אֵלּוּ בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת. וְאַשֶּׁת כֹּהֵן אוֹכֵלָת

~ נִקְדוּת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (על־פי סֵפֶר הַשִּׁיחוֹת תנש"א כרך ב. עמוד 847 - מוֹתֵךְ 'לְקִרְאָת שַׁבָּת')

אִיךָ הַבְּרָכָה מִתִּירָה לַהֲנוֹת מִקִּדְשֵׁי שָׁמַיִם

וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל־פִּי הַדִּין שֶׁעֶבֶד שֶׁל כֹּהֵן, כִּינּוּ שֶׁהוּא "קִנְיָן כֶּסֶף" הֵרִי "הוּא יֵאָכֵל בּוֹ" - שְׁמוּתָּהּ לֹא לְאַכֵּל בְּתַרוּמָה וּבְקִדְשִׁים. דִּנְיָהּ לֹמַר, שֶׁעַל־יְדֵי הַבְּרָכָה לְ"אַלְקִינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם" - מִפְּרִי הָאֲדָמָה כֶּכֶף שֶׁהוּא עֶבֶד שֶׁל הַקֶּדֶשׁ, וְאַיִזָּה מִתֵּר לֹא לַהֲנוֹת מִקִּדְשֵׁי שָׁמַיִם, עַל־דֶּרֶךְ שֶׁעֶבֶד שֶׁל כֹּהֵן רָשָׁא לְאַכֵּל בְּתַרוּמָה.

וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן כֶּסֶף הוּא יֵאָכֵל בּוֹ (כב, יא) אִיתָא בְּגִמְרָא (בְּרִיכוֹת לה, א): "כָּל הַנֶּהֱנֶה מֵעוֹלָם הִזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה כְּאִילוֹ מֵעַל בְּקִדְשֵׁי שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר לֵה' הָאָרֶץ וּמִלֹּאָהּ". וְצִדִּיק בִּיאוֹר, הִיאֵךְ תּוֹעִיל הַבְּרָכָה לְהַפְקִיעוֹ מִהַמְעִילָה בְּקִדְשֵׁי שָׁמַיִם; וְכִי בֶכֶךְ שֶׁמִּבְרָךְ הוּא מִפְּקִיעַ אֶת הַקְּדוּשָׁה מִהַדְּבָר שֶׁנֶּהֱנֶה הִימְנוּ?

(יב) וּבִתְכֹהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זֶר הִוא בְּתַרוּמָת הַקֶּדָּשִׁים לֹא תֵאָכֵל:

יבובת כֹּהֵן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֹּר חִלּוּנִי הִיא בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשׁ לֹא תֵיכּוֹל:

כ"ג - לְאִישׁ זֶר • לְלוֹי וְיִשְׂרָאֵל.

(יב) וכת בהן וגו' הוא וגו'. בתורת כהנים דרשו מעוט היא לאמה שאמה אוכלת מצדה הגם שהיא אינה אוכלת ואפלו נתאלמנה אמה. וראיתי להעיר לבות בני אדם ברכו גדול אשר רמזה פרשה זו. דע כי אמרו ז"ל (סנהדרין א:) שעם בני ישראל הדרגתם למעלה מהדרגת המלאכים. ואמרו עוד (והר"ב ק"ה) כי ה' ברא ד' עולמות זה למעלה מזה, ורשומים המה בפסוק (ישעיה מ"א) כל הנקרא בשמי ולכבדי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. לכבודי עולם העליון הנקרא אצילות, בראתיו הנקרא עולם הבריאה, יצרתיו יצירה, עשיתיו עשיה. עוד יש לה' דעת כי כבודו יתברך מלא כל עולם ועולם ועד מתחת עולם דכתיב (דברים י"ג כ"ו) ומתחת ורעת עולם, ואורו יתברך מאיר בד' עולמות, הוא בסוד ד' אותיות שם הנו"ה ב"ה, יו"ד בעולם האצילות, ה"א ראשונה בעולם הבריאה וכו', ואמרו ז"ל (והר"ב רי"ח) שחיוניות המתנועע בבני אל חי הוא מאורו יתברך דכתיב (דברים ל"ב ט) כי חלק ה' עמו. גם קראם ה' בניו.

עוד אמרו ז"ל (והר"ב פ' צ"ד) כי בחינות החיוני שבאדם יתיחס אליו ד' כנויים, יש שיקרא נפש, ויש שיקרא רוח, ויש שיקרא נשמה, ויש שיקרא חיה, בסוד כי רוח החיה באופנים, ותקרא נשמה לנשמה. ואמרו אנשי אמת כי בחינה הבאה מאור עולם העשיה לצד היותו מועט ואין בו אלא כל שהוא מהחיוניות המנועע, והוא הוא שמרגיש במרגשות עולם הזה, ועשה ה' ככה לסבת העולם להיותו גם, וזו תקרא נפש, והבא מאור עולם היצירה לצד היותו עליון מעולם העשיה הארתה גדולה ותקרא רוח, והבאה מאור עולם הבריאה תקרא נשמה לצד הדרגתה, והבאה מאור עולם האצילות תקרא נשמה לנשמה: **והנה** האדון ה' צבאות עשה התקשרות כל העולמות רוחני וגשמי באדם ישר קשר כל הגשמיים וכל הרוחניים יחד, הגשמיים בנה ד' יסודות ושם שם לו חק הרוחניות מקל העולמות. ויש לה' דעת כי הגשמיים יתנגד לחבור הרוחני יותר מהתנגדות אש ומים, לזה

נתחכם ה' ב"ה וברא באדם מכוון הראשון שהוא הנפש שאין בה אלא חלק מועט מהרוחניות והשדה בתוכה בחינה עליונה ממנה שהיא בחינת הרוח, ונמצאת הנפש ממצעת בין הגוף ובין הרוח, כי אין הרוח עומד בגשם בלא אמצעיית הנפש, וכמו כן הרוח ממצע בין הנפש והנשמה, כי הנפש בערך הנשמה שאורה רב כגוף לערך הרוח, וכן נשמה ממצעת בין הרוח ובין נשמה לנשמה נמצאת אומר כי הנפש יכולה עמוד לבדה, והרוח בב', והנשמה בג', ונשמה לנשמה בד'.

עוד אמרו יודעי דעת קדוש (והר"ב צ"ד) כי התעצמות השלמים באמצעות לקח טוב אשר נתן לנו הבורא הוא לעלות ממדרגה התחתונה למדרגה שלמעלה ממנה, על זה הדרך נפש יעלה למדרגת רוח, ורוח למדרגת נשמה, ונשמה למדרגת נשמה לנשמה, וזו היא תכלית סבת בריאת האדם תן להם ויחכם:

עוד אמרו ז"ל כי ההשגה בהעלאה זו תסובב שישלח אדם ידו ויהנה באדם העושה בשלו, והוא סוד (תהלים קכ"ח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, פרוש האשר שלך והטוב שלך, והוא מאמר חז"ל שהנפש קדם ביאתה לעולם הזה אוכלת כבת בוגרת, ובחזרתה כבת נשואה. עוד יש לה' דעת כי כל אשר יצר וברא ועשה ה' הכל עומד למון ולמחיה מעולם העליון שאליו יקרא עולם האצילות, והוא אור היו"ד שבשמו יתברך, והמון ההוא יקרא קדש, והוא מקור החיות והאשר והטוב, והגם כי כל הנבראים יורד להם החיות, כי זולת החיות אין נברא, והוא סוד אומרו (נחמיה ט') ואתה מחיה את כלם, על כל זה ישתנה השפע מהתרחקותו, כאשר ישתנה הצומח מן הארץ כשמתרחק מהיניקה, ועשה ה' ככה לתת לכל אחד כפי בחינתו וכפי אשר ישיג בטהרתו, גם לארץ הגשמיית יתן לה ה' מים וזהו שפעה וחייתה והולידה והצמיחה. ועל דרך זה גם כן הוא שפע החיוניות של הנפשות והרוחות והנשמות ונשמות לנשמות כפי בחינתה, כי לא כל הנפשות בהדרגה אחד, ולא כל וכו'

שוות וכו', ואין לה' נברא בין בגשמיים בין ברוחניים בין במלאכים העליונים בין בנפשות רוחות (כחות) נשמות נשמות לנשמות שאינם צריכי לשפע הקדוש, אלא כל אחד כפי שרשו הקדוש:

עוד יש לה' דעת כי להיות שיש אדם שזוכה לכל המדרגות הקדושות, ויש שזוכה לג', ויש לב', ויש לאחד, וימי שלא זכה אלא בנפש בעולם הזה ולא לרוח אין מעשיו מועילים כלום, כי אין כח בידו להשיבה למעלה, כי אין מחזיק בידה להטותה אלא באמצעות הרוח אם יזכה לרוח באמצעות מעשיו הטובים יעלה הנפש למדרגת הרוח. ודע כי כאשר יעלה למדרגת הרוח הנה הוא קנאה במעשיו ונקרא הוא בעלה, והוא סוד אומרו (משלי כ"ג) אם בעל נפש אתה פרוש קנאה והיא שלו באמצעות היגיעה, והמשג מהיגיעה נעשה הרוח בעל נפש כי עולה היא עמו ושיום הם בהדרגה ומקום תחנותו ותחנותה מפתו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב, וכן הרוח בערך הנשמה, והנשמה בערך הנשמה, וקניית מדרגת בחינות הקדושות הלא הוא באחד מב' סבות, או מצד המוריע כי האב יפעיל כח עליון בבן כמו שפרשתי בפרשת ויחי (מ"ט ג') בפסוק ראובן בכרי. או לצד התעצמות באמצעות עסק התורה, וכמו שכתב בזהר הקדוש (ח"ג צ"א:) בפסוק שור או כשב או עז כי יולד כי האדם יכול להשיג מה כפי התעצמותו בתורה וכו' אפלו יהיה במדרגה שאין למשה ממנה אם יטריח ישיג הדרגות עליונות כפי שעור היגיעה, יעין שם דבריו:

עוד יש לה' דעת כי המסובב מחטא האדם גם כן ישתנה כפי מה שהיא בחינת האדם, כי אינו דומה פגם אשר יסובב לנפש כפגם הרוח ושאך הדרגות, כי פגם הנפש יסובב בליונו בסוד (יחזקאל י"ח) הנפש החטאת היא תמות, ופגם הרוח אפלו לא יסובב אלא בתמים ונגעים יחשב פגם גדול, ולזה יצנה ה' עליו והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה ודרשו רז"ל (שבת קנ"ב:) תנה לו כמו שנתנה לך, שזולת זה נדבקים בה סרכי הטמאה ויסבוה

(יג) וּבִתְכֹהֵן בִּי תִהְיֶה אֱלֻמָּנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וְשָׂבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ פְּנֵעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹאכַל וְכָל־זֶר לֹא־יֹאכַל בּוֹ:

יג וּבִתְכֹהֵן בִּי תִהְיֶה אֱלֻמָּנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וְשָׂבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ פְּנֵעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹאכַל וְכָל־זֶר לֹא־יֹאכַל בּוֹ:

לא־יֹאכַל בּוֹ • לא כֹּא אֵלָא לְהוֹצִיא אֶת הָאוֹנָן, שְׁמַתָּה בְּתִרְוּמָה; זְרוּת אִמְרָתִי לָךְ וְלֹא אֲנִינוּת.

כ"י • אֱלֻמָּנָה וּגְרוּשָׁה • מִן הָאִישׁ הַזֶּה. וְזָרַע אֵין לָהּ • מִמֶּנּוּ (יבמות פז). וְשָׂבָה • הָא אִם לֹא זָרַע מִמֶּנּוּ, אֲסוּרָה בְּתִרְוּמָה כָּל זְמַן שֶׁהוֹזַר קַיָּם. וְכָל־זֶר

(יד) וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וַיִּסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ:

יד וְגִבֹּר אֲרִי יִיכּוֹל קוֹדֶשׁא בְּשִׁלּוֹ וַיִּסַּף חֲמִשָּׁה עֲלוּהִי וַיִּתֵּן לַכֹּהֵנָא יֵת קוֹדֶשׁא:

אור החיים על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

לְגִיּוֹנֵי הַסֵּטְרָא אַחֲרָא וַיִּמְנְעוּהָ מִשּׁוּב אֶל מְקוֹמָהּ הִרְאִישׁוּ. וּפְגַם הַנֶּשֶׁמָה הֵגֵם שְׁלֹא יִגִּיעָה בְּשַׁעוֹר הַנּוֹכַח אֵלָא יִפָּתַח אוֹרָה מִמֶּה שֶׁהִיא תִּכְסְּהוּ כְלִימָהּ, כִּי הַכֹּל כְּפִי הַמִּבִּישׁ וְהַמְתַּבְּשִׁישׁ. וּפְגַם הַנֶּשֶׁמָה לְנֶשֶׁמָה הֵגֵם שְׁלֹא יִגִּיעַ עֲדָה מִהַפְּגָם וְלֹא הַפָּתַח אוֹרָה אֵלָא שְׁיִסּוּבֵי שֶׁתֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׁלֹא בְּרִצּוֹנָהּ, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ בְּתַקּוּנִים (תַּקּוּן ע') בְּסוּד פְּסוּק לֹא יֵאָנֶה לְצַדִּיק כָּל אֵין שְׁמִדְבָּר הַכְּתוּב בְּמִי שֶׁשׁ לוֹ נֶשֶׁמָה לְנֶשֶׁמָה וְכִשְׁבָּא אָדָם לִיְדֵי חֲטָא מִסְתַּלְקֶת הַנֶּשֶׁמָה הַקְּדוּשָׁה שְׁלֹא יֵאָנֶה לָהּ אֵין, וְסִלּוּקָהּ זֶה תַּקְפִּיד עָלֶיהָ כְּפִי עֲרֵף מַעֲלָתָהּ, הָא לְמַה הַדְּבָר דּוֹמֵה לְמֵאכֶסֶן מֶלֶךְ בְּבִיתוֹ וְחוּרָה בּוֹ וּמִגְרָשׁ:

וְאַחֲרֵי הוֹדִיעַ ה' אוֹתָנוּ כָּל הָאֲמוֹר נוֹכַח לֹאמַר כִּי הֵן הֵנָּה הַדְּבָרִים הָאֲמוֹרִים בְּכַתּוּבִים. וְהַתְּחִיל לֹאמַר וְכָל זֶר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ מִדְּבַר בָּב' עֲנִינִי קֹדֶשׁ, בְּקֹדֶשׁ הַקְּרִבּוֹת, וּבְקֹדֶשׁ הַנֶּעֱלָם שֶׁהוּא שֶׁפַּע הָרוּחָנִי מוֹזוֹן לְבִנֵי אֱלֹהִים. וְאִמְרוּ תוֹשֵׁב בְּהוֹן וְשִׁכִּיר לְרֵמוֹ אֶל הָרוּחַ וְאֵל הַנֶּפֶשׁ, כִּי הָרוּחַ הוּא תוֹשֵׁב בְּהוֹן פְּרוּשׁ כִּי בּוֹ מוֹשֵׁב הַנֶּשֶׁמָה הַנִּקְרָאֵת בְּהוֹן שֶׁהִיא מִדְּרָגָה הַעֲלִיּוֹנָה, וְשִׁכִּיר גַּם כֵּן הוּא הַנֶּפֶשׁ כִּי הוּא הַפּוֹעֵל כָּל מְלָאכּוֹת הָאָדָם, ב' בְּהִינוּת אֵלּוּ הוֹדִיעַ הַכְּתוּב שֶׁאֵינֶם רְאוּיִים לְאָכַל מִהַמּוֹזוֹן הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ לְצַד הֵיחֻת מִדְּרָגָה גְּדוּלָּה, וְצֵא וְלִמַּד מִה שֶׁכָּתַב הַרְשֵׁב"י (וַיִּתֵּן חֵיב קֹדֶשׁ) בְּהִפְרָשׁ שֶׁבִּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ. וְאִמְרוּ וְכֵהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ וְגו' פְּרוּשׁ בְּהוֹן הִיא

נֶשֶׁמָה הַעֲלִיּוֹנָה תִּקְרָא בְּהוֹן. וְהַנִּפְיָה בְּלִשׁוֹן וְכָר לֹאמַר כִּי בִּין שֶׁהִגִּיעָה לְגִדְרָה זֶה תִּקְרָא בְּמִדְרָגַת זָכָר, כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ כִּי בְּאִמְצָעוֹת כְּשִׁירוֹן מַעֲשִׂיהָ קִנְיָה גַם הַנֶּפֶשׁ וְהַעֲלָתָהּ אוֹתָהּ לְמִדְרָגָתָהּ וְתִקְרָא בְּעַל נֶפֶשׁ. הוּא יֹאכַל בּוֹ פְּרוּשׁ כִּי יִזְכֶּה לְהִנּוּת גַּם הַנֶּפֶשׁ מִקֹּדֶשׁ מַה שְׁלֹא הָיָה זֶה קֹדֶשׁ עֲלִיתָהּ, וְאִמְרוּ הַנֶּפֶשׁ וּמִכָּל שֶׁכֵּן הָרוּחַ שֶׁהוּא עָלִיוֹן מִנֶּפֶשׁ. וְאִמְרוּ וְיִלִּיד בֵּיתוֹ יִכְנֹן אֶל נִפְשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר נָפְלוּ מִזְּמַן קִדְמוֹן וְהֵם מִתְּבַרְרִים בְּאִמְצָעוֹת כְּשִׁירוֹן מַעֲשִׂיהָ הַצַּדִּיקִים, שֶׁהַמַּעֲשִׂיהָ הַטוֹב הוּא כְּאֵבֶן הַשּׁוֹאֵבֶת לְהוֹצִיא נִיצוּץ הַטוֹב, וְיִתְיַחֲסוּ בְּשֵׁם יְלִידֵי הַנֶּשֶׁמָה הַמְּבַרְרֶתָם, וְאִמְרוּ הַכְּתוּב שֶׁגַם הֵם יַעֲלוּ עִמָּה לְהִנּוּת מִקֹּדֶשׁ:

וְאַחֲרָיו וּבִת בְּהוֹן מִדְּבַר הַכְּתוּב בְּנֶשֶׁמָה שֶׁנִּפְגְּמָה וְנִטְמָאָה בְּמַעֲשִׂיהָ שֶׁתִּפְסִיד הִנָּחַת הַקֹּדֶשׁ וְהוּא אוֹמְרוֹ וּבִת בְּהוֹן שֶׁהִיא הַנֶּשֶׁמָה, כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זֶר שֶׁהוּא ס"מ שֶׁחֲמִידָה מִטְּעָמוֹתָיו וְתוֹנָה אַחֲרָיו, הוּא בְּתִרְוּמָתוֹ הַקֹּדֶשִׁים לֹא תֹאכַל, דִּקְדָּק לֹאמַר בְּתִרְוּמָתוֹ, לֹאמַר שֶׁאִפְלוּ תִרְוּמָתוֹ הַקֹּדֶשִׁים לֹא תֹאכַל תְּרִי מִמָּהָ, וְאִין צְרִיךְ לֹאמַר הַקֹּדֶשׁ עֲצָמוֹ. וְדִקְדָּק לֹאמַר הוּא לְשַׁלֵּל אַחֲרֵת הַבָּא מִשְׁפָּטָה בְּסִמּוּךְ, דְּכַתִּיב וּבִת, וְזֶה הוּא עֲנִי הַנֶּפֶשׁ בְּשִׁיחֻסָּר מוֹזוֹנָה הִיא נִשְׁפָּלֶת וְנִחְשָׁף אוֹרָה וְיִרַד הַדְּרָגָה רַחֲמָנָא לְצַלָּהּ: וְאַחֲרָיו וּבִת בְּהוֹן כִּי תִהְיֶה אֱלֻמָּנָה וְגו'.

וּבִת בְּהוֹן מִדְּבַר הַכְּתוּב בְּנֶשֶׁמָה שֶׁנִּפְגְּמָה וְנִטְמָאָה בְּמַעֲשִׂיהָ שֶׁתִּפְסִיד הִנָּחַת הַקֹּדֶשׁ וְהוּא אוֹמְרוֹ וּבִת בְּהוֹן שֶׁהִיא הַנֶּשֶׁמָה, כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זֶר שֶׁהוּא ס"מ שֶׁחֲמִידָה מִטְּעָמוֹתָיו וְתוֹנָה אַחֲרָיו, הוּא בְּתִרְוּמָתוֹ הַקֹּדֶשִׁים לֹא תֹאכַל, דִּקְדָּק לֹאמַר בְּתִרְוּמָתוֹ, לֹאמַר שֶׁאִפְלוּ תִרְוּמָתוֹ הַקֹּדֶשִׁים לֹא תֹאכַל תְּרִי מִמָּהָ, וְאִין צְרִיךְ לֹאמַר הַקֹּדֶשׁ עֲצָמוֹ. וְדִקְדָּק לֹאמַר הוּא לְשַׁלֵּל אַחֲרֵת הַבָּא מִשְׁפָּטָה בְּסִמּוּךְ, דְּכַתִּיב וּבִת, וְזֶה הוּא עֲנִי הַנֶּפֶשׁ בְּשִׁיחֻסָּר מוֹזוֹנָה הִיא נִשְׁפָּלֶת וְנִחְשָׁף אוֹרָה וְיִרַד הַדְּרָגָה רַחֲמָנָא לְצַלָּהּ: וְאַחֲרָיו וּבִת בְּהוֹן כִּי תִהְיֶה אֱלֻמָּנָה וְגו'.

לֹא אָכַל הַקֹּדֶשׁ: תורה טו

כ"י • פִּי־יֹאכֵל קִדָּשׁ • תְּרוּמָה. וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקִּדָּשׁ • (ת"כ) דְּבַר הָרְאוּי לְהִיטֵת קִדָּשׁ, שְׁאִינוּ פּוֹרְעֵ לֹו מַעוֹת אֲלָא פְּרוֹת שֶׁל חֲלִין, וְהֵן נַעֲשִׂין תְּרוּמָה.

(טו) וְלֹא יַחֲלֹו אֶת־קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר־יְרִימוּ לַיהוָה:

כ"י • וְלֹא יַחֲלֹו וְגו' • לְהַאֲכִילם לְזָרִים.

(טז) וְהִשְׁיֵאוּ אוֹתָם עֹון אֲשֶׁמָּה בְּאֲכֹלם אֶת־קִדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם:

כ"י • וְהִשְׁיֵאוּ אוֹתָם • אֵת עֲצָמָם יִטְעֲנוּ עֹון בְּאֲכֹלם אֶת קִדְשֵׁיהֶם — שֶׁהִבְדִּילוּ לְשֵׁם תְּרוּמָה וְקִדְשׁוֹ וְנֶאֱסְרוּ עֲלֵיהֶם. וְאוּנְקָלוּם שֶׁתִּרְגָּם: "בְּמִיכָלְהוֹן בְּסוּאָבָא", שְׁלֹא לַצֶּרֶף תִּרְגְּמוּ בֶן. וְהִשְׁיֵאוּ אוֹתָם • זֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה "אֶת"־ים שֶׁהִזָּה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה,

שְׁמִדְבָּרִים בְּאֲדָם עֲצָמוֹ. וְכֵן (במדבר ו יג): "בְּיוֹם מְלֹאת יְמֵי נַזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ", הוּא יָבִיא אֵת עֲצָמוֹ; וְכֵן (דברים לד ח): "וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי" — הוּא קָבַר אֵת עֲצָמוֹ, כִּף נִדְרָשׁ ב'סִפְרִי'.

♦ יום שלישי ט"ו אייר ♦

יז ומליל יז עם מִשָּׁה לְמִימֶר:

(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(יח) דְּבַר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת אֱלֹהִים אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־נִדְרֵיהֶם וּלְכָל־נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲלֹה:

כ"י • נִדְרֵיהֶם • (חולין ב) הָרִי עָלֶי. נִדְבוֹתָם • הָרִי זֶה.

(יט) לְרֹצְנֵכֶם תָּמִים זָכָר בַּבֶּקֶר בַּפְּשָׁבִים וּבַעֲזִים:

כ"י • לְרֹצְנֵכֶם • הִבִּיאוּ דְבַר הָרְאוּי לְרֹצוֹת אֲתָכֶם לְפָנַי, שִׁיְהֵא לָכֶם לְרֹצוֹן, אִפִּישִׁמַנ"ט בְּלַע"ז; וְאִיְהוּ הָרְאוּי לְרֹצוֹן? תָּמִים זָכָר בַּבֶּקֶר בַּפְּשָׁבִים וּבַעֲזִים •

(כ) כָּל אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי־לֹא לְרֹצוֹן יִהְיֶה לָכֶם:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס. אברמוביץ

(טז) וְהִשְׁיֵאוּ אוֹתָם וְגו'. פְּרוֹשׁ בְּשֵׁלֹא יִפְרְעוּ קֶרֶן וְחִמְשׁ יִגְדִּילוּ גֶדֶר הָאֲשָׁם שֶׁעָשׂוּ בְּשׁוּגָג לְקָרָא מִזִּיד שֶׁהוּא עֹון כִּיּוֹן שִׁישׁ בְּיָדָם לְתַקֵּן וְאִינָם מִתְקַנְיִן, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְהִשְׁיֵאוּ פְּרוֹשׁ יִנְשְׂאוּ, אוֹתָם פְּרוֹשׁ הֵם, שִׁיְהִיָּה הַדְּבַר עֹון אֵת שְׁאִינָה אֲלֵא אֲשֶׁמָּה. וְאוֹמְרוֹ בְּאֲכֹלם אֵת קִדְשֵׁיהֶם פְּרוֹשׁ שִׁיחֻשֵׁב לָהֶם מִזִּיד

אֲכִילַת הַקִּדְשִׁים שְׁאֲכֹלוּ לֹא הִזְדַּת מְנִיעַת הַפְּרָעוֹן, וְעִין מַה שֶּׁפִּרְשְׁתִּי בְּפִסּוֹק שֶׁלִּפְנֵי זֶה: תּוֹרָה יז

כא וגבר ארי וקרב נכסת קודשיא גדם יי
לפרשא נדרא או לנדבתא בתורי או בענא
שלים יהי לרענא כל מומא לא יהי בה:

(כא) ואיש כִּי־יִקְרִיב זֶבַח־שְׁלָמִים לַיהוָה לְפֶלֶא־נֶדֶר
אוּ לְנִדְבָה בַּבֶּקֶר אוּ בַצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן
כָּל־מוֹם לֹא יִהְיֶה־בוֹ:

כ"י - לְפֶלֶא־נֶדֶר • לְהַפְרִישׁ בְּדַבְּרוֹ.

כב צויר או תביר או פסיק או נזלן או גרנן
או חזון לא תקרבין אליו גדם יי וקרנא
לא תתנון מנהון על מדבחא גדם יי:

(כב) עֹרֹתָ אוּ שְׂכוֹר או־חֲרוּץ או־יִפְלֹת אוּ גֶרֶב אוּ
יִלְפַת לֹא־תִקְרִיבוּ אֵלָה לַיהוָה וְאִשָּׁה לֹא־תִתְּנֶנּוּ
מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה:

"יִלְפַת", כְּמוֹ (שׁוּפְטִים טז כט): "יִלְפַת שְׁמִשׁוֹן", שְׁאֲחִיזָה
בוּ עַד יוֹם מִיתָה, שְׁאִין לָהּ רְפוּאָה. לֹא־תִקְרִיבוּ •
שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, לְהִזְהִיר עַל הַקִּדְּשׁוֹן וְעַל שְׁחִיטָתוֹ
וְעַל זְרִיקַת דָּמָן (תַּמְרוּהוּ ו). וְאִשָּׁה לֹא־תִתְּנֶנּוּ • אֲזַהֲרַת
הַקִּטְרָתוֹ.

כ"י - עֹרֹת • שֵׁם דָּבָר שֶׁל מוֹם, עֹרֹן בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה,
שֶׁלֹּא יִהְיֶה בוּ מוֹם שֶׁל עֹרֹת. אוּ שְׂכוֹר • לֹא
יִהְיֶה. חֲרוּץ • (בַּכּוּרֹת לה) רִיס שֶׁל עֵין שֶׁנִּסְדָּק אוּ
שֶׁנִּפְגַּם, וְכֵן שְׁפָתוֹ שֶׁנִּסְדָּקָה אוּ נִפְגַּמָּה. יִפְלֹת •
וּרְוֹא"ה בְּלַע"ז. גֶּרֶב • מִין חֲזוּזִית, וְכֵן יִלְפַת; וּלְשׁוֹן

כג ותרור ואמר יתיר וחסיר נדבתא תעבד
יתה וילנדרא לא יהי לרענא:

(כג) וְשׁוֹר וְשֶׁה שְׂרוּעַ וְקָלוֹט נִדְבָּה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ
וּלְנֶדֶר לֹא יִרְצָה:

(ת"ס) לְמַזְבֵּחַ. לֹא יִרְצָה • אֵיזָה הַקֹּדֶשׁ בָּא לְרִצּוֹת?
הוּא אוֹמֵר: זֶה הַקֹּדֶשׁ הַמְּזַבֵּחַ.

כ"י - שְׂרוּעַ • אֶבֶר גָּדוֹל מִחֲבֵרוֹ. וְקָלוֹט • פָּרְסוּתוֹ
קְלוּטוֹת. נִדְבָּה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ • לְבָדֵק הַבֵּית. וּלְנֶדֶר •

כד ודי מריס ודי רסיס ודי שליף ודי גזיר
לא תקרבין גדם יי ובארעכון לא תעבדון:

(כד) וּמַעֲוֹף וְכַתּוּת וְנִתּוּק וְכָרוֹת לֹא תִקְרִיבוּ לַיהוָה
וּבְאַרְצֵכֶם לֹא תַעֲשׂוּ:

(עמוס ו): "הַבַּיִת הַגָּדוֹל רְסִיסִים בְּקִיעוֹת דִּקּוֹת", וְכֵן
(שְׁבַת פ ב) קָנָה הַמֶּרְסֵס. וּבְאַרְצֵכֶם לֹא תַעֲשׂוּ • דָּבָר
זֶה, לְסָרֵס שׁוֹם בְּהֵמָה וְחִיָּה, וְאַפְלוּ טִמְאַה; לְכַף
נֶאֱמַר: "בְּאַרְצֵכֶם", לְרִבּוֹת כָּל אֲשֶׁר בְּאַרְצֵכֶם; שְׁאִי
אֶפְשָׁר לוֹמַר: לֹא נִצְטָו עַל הַסְּרוּס אֶלָּא בְּאַרְץ, שֶׁהָרִי
סְרוּס חֹבֶת הַגּוֹף הוּא, וְכָל חֹבֶת הַגּוֹף נוֹהֶגֶת בֵּין
בְּאַרְץ בֵּין בְּחוּצָה לְאַרְץ.

כ"י - וּמַעֲוֹף וְכַתּוּת וְנִתּוּק וְכָרוֹת • בְּבִיצִים אוּ בְּגִיד.
מַעֲוֹף • בִּיצִיו מַעֲוִיכִין בִּיד. כַּתּוּת • כְּתוּשִׁים יוֹתֵר
מִמַּעֲוֹף (בַּכּוּרֹת לה). נִתּוּק • תְּלוּשִׁין בִּיד, עַד שֶׁנִּפְסְקוּ
חוּטִים שֶׁתְּלוּיִים בָּהֶן, אֲבָל נְתוּנִים הֵם בְּתוֹךְ הַפִּיס,
וְהַפִּיס לֹא נִתְּלַשׁ. וְכָרוֹת • כָּרוֹתִין בְּכָלִי וְעוֹדֵן בְּכִיס.
וּמַעֲוֹף • תַּרְגוּמוֹ: "וְדִי מָרִיס", זֶהוּ לְשׁוֹנוֹ בְּאַרְמִית
לְשׁוֹן כְּתִישָׁה. וְכַתּוּת • תַּרְגוּמוֹ: "וְדִי רְסִיס", כְּמוֹ

כה ומן פר עממין לא תקרבין ית קרבן
אלהכון מכל אלין ארי חבולהון בהון
מומא בהון לא לרענא יהון לכון:

(כה) וּמִיַּד בֶּן־נָכֵר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם
מִכָּל־אֵלָה כִּי מִשְׁחָתָם בָּהֶם מוֹם בָּם לֹא יִרְצוּ
לָכֶם: ׀

אָבָל עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבִּמְשָׁכָן לֹא תִקְרִיבוּהָ, אֲבָל תִּמְיָמָה
תִּקְבְּלוּ מֵהֶם, (חולין יג) לְכַף נֶאֱמַר לְמַעַלָּה: "אִישׁ אִישׁ",
לְרִבּוֹת אֶת הַנְּכָרִים, שְׁנוּדָרִים גְּדוּרִים וּנְדָבוֹת כִּישְׂרָאֵל.
מִשְׁחָתָם • חֲבוּלָהוֹן. לֹא יִרְצוּ לָכֶם • לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם.

כ"י - וּמִיַּד בֶּן־נָכֵר • נָכִיר שֶׁהִבִּיא קֶרֶבֶן בִּיד כַּהֵן
לְהִקְרִיבוֹ לְשָׁמִים, לֹא תִקְרִיבוּ לוֹ בְּעַל מוֹם; וְאֵף־עַל־
כִּי שֶׁלֹּא נֶאֱסָרוּ בְּעַלִּי מוֹמִים לְקֶרֶבֶן בְּגִי נֹחַ אֶלָּא־אִם־
בֶּן מַחֲסֵרִי אֶבֶר, זֹאת נוֹהֶגֶת בְּכֵמָה שֶׁבִּשְׁדוּת (תַּמְרוּהוּ ו),

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 2 עמ' 72)

המזבח עמד במקום שנקבע במקום כפרה והקרבת קרבנות מתחלת הבריאה, ושם הקריבו אדם ונח קרבנות; וגם גוי, מזרע אדם ונח, זכאי להקריב עליו קרבן.

איש איש, לרבות את הגוים (רש"י כב, כה) וקשה, הרי אין מקבילים מגוי נדר או נדבה לחזק בדק הבית, ומדוע מותר לקבל ממנו קרבן. ויש לומר, דהנה **בית המקדש** נועד להשראת השכינה בישראל, ואין לשתף גוי בבנייתו. אף

כיומליל יי עם משה למימר:

(כו) **וידבר יהוה אל־משה לאמור:**

כז תור או אמר או עזא ארי יתיליד ויהי שבעא יומין בטר אמה ומיומא תמינאה ולהלא יתרעי לקרבא קרבנא קדם יי:

(כז) **שור או־כֶּשֶׁב או־עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה ליהוה:**

כט"י • **כי יולד** • פרט ליוצא דופן (חולין לח ב).

כח ותודתא או שיתא לה ולברה לא תפסון ביומא חד:

(כח) **ושור או־שֶׁה אתו ואת־בָּנוֹ לא תשחטו ביום אחד:**

לשחט האב והבן. אתו ואת־בָּנוֹ • (שם פב) אף בנו ואותו במשמע.

כט"י • **אתו ואת־בָּנוֹ** • (ת"כ, חולין עח) נוהג בנקבה, שאסור לשחט האם והבן או הבת, ואינו נוהג בזכרים ומתר

כט וארי תפסון נכסת תודתא קדם יי לרעוא לכון תפסנה:

(כט) **וכִּי־תִזְבְּחוּ זֶבַח־תּוֹדָה לַיהוָה לְרִצְנֹכֶם תִּזְבְּחוּ:**

אחר: "לרצנכם", לדעתכם; מכאן למתעסק שפסול בשחיטת קדשים. ואף־על־פי שפרט בנאכלים לשני ימים, חזר ופרט בנאכלין ליום אחד, ששהא זביחתן על־מנת לאכלן בזמן.

כט"י • **לְרִצְנֹכֶם תִּזְבְּחוּ** • תחלת זביחתכם, ההזירו ששהא לרצון לכם. ומהו הרצון? **ביום** שהוא יאכל • לא בא להזהיר אלא ששהא שחיטה על־מנת כן, אל תשחטוהו על־מנת לאכלו למחר, שאם תחשבו בו מחשבת פסול, לא יהא לכם לרצון. דבר

ל ביומא ההוא יתאכל לא תשארונו מנה עד צפרא אָנא יי:

(ל) **ביום ההוא יאכל לא־תותרו ממנו עד־בֹקֶר אני יהוה:**

כָּכר כתיב (לעיל ז טו): "ובשר זבח תודת שלמיו וגו'". **אני ה'** • דע, מי גזר על הדבר ואל יקל בעיניך.

כט"י • **ביום ההוא יאכל** • לא בא להזהיר אלא ששהא שחיטה על־מנת כן, שאם לקבע לה זמן אכילה,

לא ותשרון פקודי ומעבדון יתהון אָנא יי:

(לא) **ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אני יהוה:**

כט"י • **ושמרתם** • (ת"ח) זו המשנה. ועשיתם • זה המעשה.

לב ולא תחללון ית שמא דקודשי ואתקדש בגו בגי ישראל אָנא יי מקדשכון:

(לב) **ולא תחללון את־שם קדשי ונקדשתי בתוך בגי ישראל אני יהוה מקדשכם:**

תלמוד־לומר: "בתוך בגי ישראל"; וכשהוא מוסר עצמו ימסר עצמו על־מנת למות, שכל המוסר עצמו על־מנת הגס, אין עושין לו גס; שכן מצינו בחנניה,

כט"י • **ולא תחללון** • לעבר על דברי מזדיין. ממשמע שגאמר: "ולא תחללון", מה תלמוד־לומר "ונקדשתי"? מסר עצמו וקדש שמי. יכול ביהיד?

שיעור יומי ליום רביעי ט"ז אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כג – פרשת אמור

מישאל ועזריה, שלא מסרו עצמן על-מנת הנס, שנאמר (דניאל ג יח): "והן לא ידיע להוא-לף מלכא וגו'", מציל ולא מציל: "ידיע להוי-לף וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ תשא תשמ"ט)

משקים אשה סוטה "השם נחקק לעשות שלום בין איש לאשתו". הרי שהקב"ה מותר על שמו הקדוש מתוך 'מסירת נפש', כביכול, כדי להשפין שלום.

ונקדשתי בתוך בני ישראל (כב, לב) על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל" אמרו חז"ל "מה שהוא עושה, אומר לישראל לעשות". ואף בצווי זה, החיוב של מסירת נפש על קדוש השם, כך: מצינו, שפאשר

לג דאפיק יתכון מארעא דמצרים למחוי לכוין לאלהא אנא יי:

(לג) המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה: פ

כ"י- המוציא אתכם • על-מנת בן. אני ה' • נאמן לשלם שָׁכָר.

♦ יום רביעי ט"ז אייר ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

כג (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם בני ישראל ותימר להון מועדין די תערעון יתהון מערעי קדיש אליו אנון מועדי:

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יהוה אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי:

השנה על גליות שנעקרו ממקומן לעלות לרגל, ועדין לא הגיעו לירושלים.

כ"י- דבר אל-בני ישראל וגו' מועדי ה' • עשה מועדות, שיהיו ישראל מלמדין בהם; שמעברים את

ג שתא יומין תתעבד עבידא וביומא שביעא שבת שבתא מערע קדיש כל עבידא לא תעבדון שבתא היא קדם יי בכל מותבניכון:

(ג) ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא-קדש כל-מלאכה לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל מושבתיכם: פ

כאלו חלל את השבתות, וכל המקום את המועדות - מעלין עליו כאלו קים את השבתות.

כ"י- ששית ימים • מה ענין שבת אצל מועדות? ללמדך שכל המחלל את המועדות - מעלין עליו

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

מעברין בשבילן מפני הדרכים וכו' ומפני הגשרים וכו' ומפני תנורי פסחים וכו' ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומן ועדין לא הגיעו לירושלים וכו' ע"כ. הרי כי לב' סבות בוללות מעברין ומאחרין המועד, הא' לצד תנאי הזמן שיהיה באביב, והב' לצד כשרון העם, לזה אמר הכתוב ב' פעמים אשר תקראו אתם, ושללא תאמר שלצד תנאי הזמן שהתנה הכתוב חדש האביב לבד מעברין אכל לכלשרון העם יעשה המועד במקומנים הנמצאים מכשרים, תלמוד לומר פעם ב' אשר תקראו אתם: תורה ג

הם מועדי ששת ימים וגו' פרוש אלה שהם שבתות הם מועדי מועדים שקבע הבורא ואינם בגדר השתנות. וחזר לומר אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר הרשיתי אתכם שתקראו אתם אתם, בחדש הראשון וגו' פסח שבועות ראש השנה יום כפור סכות אלו אין קדשתם אלא על פי ישראל: עוד נראה לומר טעם שפפל לומר אשר תקראו אתם ב' פעמים, על דרך מה שכתב רמב"ם בפרק ד' מהלכות קדוש החדש וזה לשונו על שלשה סבות מעברין השנה על התקופה ועל האביב ועל פרות האילן. ויש שם דברים אחרים שבית דין

(ב) מועדי ה' וגו'. גזרת הדבור. ר"ל אמרו (תרי"ב) כי הוא אשר תקראו אתם, פרוש כי מועדי ה' הם בזמן שיקראו אתם ישראל. וצריך לדעת למה חזר לומר אלה הם מועדי. עוד צריך לדעת למה חזר לצוות על השבת. ועוד רואה אני שחזר לומר פעם שני אחר מצות השבת אלה מועדי ה'. ונראה כי שיעור הכתובים הוא שמתחלה צוה ה' כי עקר המועדות תלוי בזמנים אשר יקראו אתם, וקש הכתוב שיעשו לומר שבכלל זה גם כן קדשת יום השבת אם יסכימו לדחותו מיומו ליום אחר יתקדש על פיהם, לזה חזר ופרש אלה

(ד) אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי יְהוָה מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר-תִּקְרָאוּ
אתם בַּמוֹעֲדִים:

ז"ל אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי ה' • לַמַּעֲלָה מְדַבֵּר בַּעֲבוּר שָׁנָה, וְכָאן מְדַבֵּר בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 98)

אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אִתְּם בַּמוֹעֲדִים (כג, ד) וְל' דָּרְשׁוּ: "אתם, אֶפְלוּ מוֹטְעִין". וְנֵשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה הֵינָם נִשְׁתַּלְשֵׁל מִן ה'יָרַח' לַמַּעֲלָה, וְקִבִּיעַת יוֹם הַמּוֹלָד לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ הָיָא בַּעֲקָר מִצַּד ה'מּוֹלָד' לַמַּעֲלָה; אֲלֵא שְׂאֵנוּ קוֹבְעִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְפִי הַמּוֹלָד לַמַּעֲלָה, כִּי מִזֶּה יוֹדְעִים שְׂאֵז הוּא ה'מּוֹלָד' לַמַּעֲלָה. מוֹבֵן אַפּוֹא, שְׂכַאֲשֶׁר בֵּית-דִּין קִבְּעוּ רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּיוֹם אַחֵר, סִימָן הוּא שְׂזָהוּ יוֹם ה'מּוֹלָד' לַמַּעֲלָה; אֲלֵא שְׂאֵין הָעוֹלָם רְאוּי שֶׁהַדָּבָר יִשְׁתַּקֵּף בּוֹ.

(ה) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין
הָעַרְבִים פֶּסַח לַיהוָה:

ז"ל בֵּין הָעַרְבִים • מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעֲלָה. פֶּסַח לַה' • הַקֶּרֶבֶת קֶרֶבֶן שְׂשֻמו "פֶּסַח".

(ו) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת
לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ:

וּבַחֲמִשָּׁת עָשָׂר יוֹמָא לִיְרֵחָא הַדִּין חֲגָא
דְּפִטְרִינָא קֳדָם יְיָ שְׂבַעַת יוֹמִין פִּטְרִי
תִּיכְלוּן:

(ז) בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ יְהִיָּה לָכֶם כָּל-מִלְאָכָת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ז' בְּיוֹמָא קֳדָמָא מְעַרַע קֳדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל
עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבִידוּן:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם
הַשְּׂבִיעִי מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ כָּל-מִלְאָכָת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשׂוּ: פ

ח' וְהִתְקַרְבִּין קֳרַבָּנָא קֳדָם יְיָ שְׂבַעַת יוֹמִין
בְּיוֹמָא שְׂבִיעָאָה מְעַרַע קֳדִישׁ כָּל עֲבִידַת
פְּלִחָן לֹא תַעֲבִידוּן:

שְׂטִינָא "בְּלַע"ז, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "שְׂמוֹנֶת", "שִׁשָּׁת",
חֲמִשָּׁת", "שְׁלֹשָׁת". מִלְאָכָת עֲבֹדָה • אֶפְלוּ
מִלְאָכוֹת הַחֲשׂוֹבוֹת לָכֶם עֲבוּדָה וְצִרְיָ, שְׂיֵשׁ חֲסִירוֹן
פִּיס בְּבִטְלָה שְׁלֵהָן, כְּגוֹן דָּבָר הָאֶבֶד, כְּוֹ הַבְּנִיתִי
מ'תּוֹרַת כְּהֻנִּים', דְּקִתְּנִי: יָכוֹל אִף חֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד יְהִי
אֶסוּר בְּמִלְאָכָת עֲבוּדָה וְכו'.

ז"ל וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה וְגו' • הֵם הַמוֹסְפִין הָאֻמִּירִים
בְּפִרְשֵׁת פִּינְחָס; וְלָמָּה נִאֲמָרוּ כֵּן? לֹאמַר לָהּ, שְׂאֵין
הַמוֹסְפִין מַעֲבִינִין זֶה אֶת זֶה. וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַה' •
מִכָּל-מְקוֹם. אִם אֵין פָּרִים, הֵבֵא אֵילִים. וְאִם אֵין
פָּרִים וְאֵילִים, הֵבֵא כִבְשִׁים. שִׁבְעַת יָמִים • כָּל מְקוֹם
שְׂנֵאמָר "שִׁבְעַת", שֵׁם דָּבָר הוּא, שְׂבוּעַ שֶׁל יָמִים;

ט וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

אור החיים על התורה – מהדורת בלזס, אברמוביץ

מרוחות (מריח) גן עדן, וְעֵין מֶה
שְׂפִרְשֵׁתִי בְּפִרְשֵׁת בֹּא (י"ב מ"ג),
וְהַמוֹעִיל לְפִסְחָהּ הַמִּשְׁחִית עַל בְּתִיקָהּ,
וְכָאן אָמַר כִּי פִסְחָהּ דִּירוֹת יַעֲשׂוּהוּ לְשֵׁם
ה' הָגֵם שְׂאֵין בּוֹ אֶחָד מִשְׁתִּיקָהּ: תוֹרָה וְ

עַל מִצּוֹת וּמִרְוִירִים. עוֹד יִרְצֶה בְּאוֹמְרוֹ
פֶּסַח לַה' לְצַד שְׂפִסְחָהּ מִצְרִים שְׂהוּא
פֶּסַח רִאשׁוֹן עֲשׂוּהוּ לְאַהֲבַת הָעַרְב
וְהַמוֹעִיל, הָעַרְב שְׂאֻמְרוֹ וְל' (שְׂמוֹר)
פִּי"ט) שְׂנַתְבָּשֵׁם פִּסְחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה

(ה) בֵּין הָעַרְבִים פֶּסַח לַה'. פִּרְוֶשׁ חֲלָק
הַנוֹגֵעַ לַה' מְקַרְבֵּן פֶּסַח שְׂהוּא מִתֵּן
דְּמִים וְהַקְטַרַת חֲלָבִים יְהִיָּה בֵּין
הָעַרְבִים, אֲבָל חֲלָק הַנוֹגֵעַ לְיִשְׂרָאֵל
שְׂהוּא אֲכִילַת הַבֶּשֶׂר יְהִיָּה בְּלִיל ט"ו

(י) וַיִּבֶר אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֱלֹהִים כִּי־תִבְּאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת־קִצְיָהּ וְהִבֵּאתֶם אֶת־עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל־הַכֹּהֵן:

כ"י - רֵאשִׁית קְצִירְכֶם • שְׁתֵּהא ראשונה לקציר. עֹמֶר • עֲשִׂיתָ הָאִיפָה, כֹּף הִיתָה שְׁמָה, כְּמוֹ (שמות טו יח): "וַיִּמְדוּ בַעֲמֹר".

(יא) וְהִנִּיף אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת יִנִּיפֻנוּ הַכֹּהֵן:

כ"י - וְהִנִּיף • (מנחות סא) כָּל תְּנוּפָה: - מוֹלִיף וּמִבִּיא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד; מוֹלִיף וּמִבִּיא - לַעֲצֹר רוּחוֹת רְעוּת, מַעֲלָה וּמוֹרִיד - לַעֲצֹר טָלָלִים רָעִים. לְרִצְוֹנְכֶם • אִם תִּקְרִיבוּ בַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה, יִהְיֶה לְרִצּוֹן לָכֶם. מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת • (שם סו) מִמַּחֲרַת יוֹם־טוֹב הָרָאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, שָׁאֵם אֶתָּה אוֹמֵר שֶׁבֶת בְּרֵאשִׁית, אִי אֶתָּה יוֹדֵעַ אֵיזָהוּ.

(יב) וַעֲשִׂיתֶם בַּיּוֹם הַנִּיפְכֶם אֶת־הָעֹמֶר כִּבְשׁ תְּמִיּוֹם בֶּן־שָׁנָתוֹ לַעֲלָה לַיהוָה:

כ"י - וַעֲשִׂיתֶם. כִּבְשׁ • חוֹבָה לַעֲמֹר הוּא בָּא.

(יג) וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן אִשָּׁה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ וְנִסְכּוֹ יֵין רְבִיעֵת הַהֵיזֵן:

כ"י - וּמִנְחָתוֹ • מִנְחַת נִסְכָּיו. שְׁנֵי עֶשְׂרִים • כְּפוּלָה הִיָּתָה. וְנִסְכּוֹ יֵין רְבִיעֵת הַהֵיזֵן • (מנחות פט) אָף־עַל־פִּי שְׁמִנְתּוֹ כְּפוּלָה, אֵין נִסְכָּיו כְּפוּלִים.

(יד) וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבֵּיאֲכֶם אֶת־קִרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: ׀

כ"י - וְקָלִי • קֶמַח עֲשׂוּי מִכֶּרֶמֶל בֶּן שְׁמִינִיבְשִׁין אוֹתוֹ בַּתְּנוּרָה. וְכֶרֶמֶל • הֵן קָלִיּוֹת שְׁקוּרִין גְּרִינִילִי"ש. בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם • (קידושין לו) נִחְלָקוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: יֵשׁ שְׁלֹמֹדוֹ מִכָּאן שֶׁה' חֲדָשׁ נוֹהֵג בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: לֹא בָּא אֵלָּא לְלַמֵּד, שְׁלֹא נִצְטוּר עַל ה' חֲדָשׁ אֵלָּא לְאַחַר יִרְשָׁה וְיִשְׁכֵּבָה, מִשְׁכָּבְשׁוֹ וְחִלְקוֹ.

(טו) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבֵּיאֲכֶם אֶת־עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה:

כ"י - מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת • מִמַּחֲרַת יוֹם־טוֹב. תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה • מִלְּמַד שְׁמִתְחִיל וּמוֹנָה מִבְּעֶרֶב, שָׁאֵם־לֹא־כֵן אֵינָן תְּמִימוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעיין לקוטרשיחות כרך א, עמוד 270. ושם נטמן – מתוך 'לקראת שבת')

ספירת העמר: מצוה אחת או כל יום מצוה חדשה

לספר, כל ברכותיו עד עתה היו 'ברכה לבטלה', ומחשש זה היה לחכמים לתקן הברכה בסוף כל הימים! ועל כן צריך לומר, דוידאי אף לשיטה זו כל יום הני מצוה בפני עצמה, ועל כן קובעת ברכה לעצמה, ומוכן שאם חסר יום אחד באמצע, לא נהיו הימים שלפניו מצוה לבטלה. אלא, דזה שלא יוכל להמשיך ולספר בברכה, הוא משום דהנה ראשונים סבירא להו דאם חסר איזה יום, הרי בפעל לא יוכל ביום שלמחרת לקיים המצוה (הנוספת) של אותו היום, כיון שתלויה היא ובאה בהמשך למצות היום שקדם לה. והטעם לזה הוא, שלא תתכן ספירה של "יום שלישי" (לדגמא) כשה"יום שני" נחסר מהספירה, כי בלעדי ספירת ה"שני" אינו אוזח ב'שלישי'. ודו"ק.

וספרתם לכם . . שבע שבתות תמימות תהינה: (כג, טו)

מהנאמר "תמימות תהינה" לומדים חלק מהראשונים, כי מי ששכח יום אחד מהספירה, שוב לא יוכל להמשיך ולספר. ולהלכה נפסק בשלחן-ערוך (אורח-חיים סימן תפט) לספר בלא ברכה.

ומבארים האחרונים (ראה מנחת חינוך מצוה שו), דשיטה זו סבירא לה דכל ימי הספירה "הם מצוה אחת . . ובאם לא מנה יום אחד הפסיד המנין".

אף לכאורה אי-אפשר לומר כן: א) אם היא מצוה אחת, היא תקנו לברך בכל יום ויום ברכה בפני עצמה? ב) אם היא מצוה אחת, נמצא שאדם ששכח באמצע ימי הספירה

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטרשיחות כרך א, עמוד 265 – מתוך 'לקראת שבת')

"ממחרת השבת" – דרגה שלמעלה מהעולם

אחר מדה משבעת המדות דנפש-הבהמית, וכפי שאומרים בנסח התפלה שאחר הברכה "יתקן מה שפגמתי בספירה". והנה, בכדי לברר מדה המשקעת בקלפות ובסטרוא-אחרא ולהפכה לקדושה, דרוש כח עליון ומיוחד שביכולתו לרדת למטה ולהשפיע אפילו על הרע.

וזהו מדרגת "ממחרת השבת". דהנה, שבת היא הדרגה הנעלית ביותר בשבעת ימי השבוע, אף היא עדין בבחינה של זמן מדוד ומגבל. אף "ממחרת השבת" קאי על דרגה נעלית שלמעלה ("ממחרת") מהשבת, האור האלקי שלמעלה מגדרי העולם, זמן ומקום.

וזהו "וספרתם לכם ממחרת השבת" – שבכדי לקחת את שבעת המדות של נפש הבהמית ולספרן ולזכרן, יש הכרח ב"ממחרת השבת", דרגה שלמעלה מעלה מהעולם.

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את-עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה: (כג, טו).

על לשון "ממחרת השבת" איתא בגמרא (מנחות סה, א) כי הביתוסים טעו ודרשו "ממחרת שבת בראשית", וחכמי ישראל הצרכו להתנפח עמם ולהוכיח שאכן הפונה לממחרת הפסח.

ואינו מובן: מדוע כתבה התורה בלשון כזו הנותנת מקום לטעות, ולא כתבה לכתחלה בלשון שאינו מובן לשני פנים – "ממחרת הפסח"?

והבאור בזה בדרך עבודת האדם לקונו:

ענינה של 'ספירת העמר' בעבודת ה' הוא ברור וזכור המדות, לזכרן ולהעלותן לקדושה – "ספירה" מלשון ספירות, בהירות. וכך בשבעת השבועות מתקנים אנו מדה

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הנפש וטמאת התעוב יתלכלכו ויחשיך אורם, ואמרו רבותינו ז"ל (ויק"ר פל"ב) כי הלוחות של סנפרינון היו, לזה אמר וספרתם לכם פרוש באמצעות מנין זה אתם מאירים כסנפרינון את עצמכם: **ממחרת השבת מיום וגו'.** פרוש מעבדו קדם שתכנסו לארץ ממחרת השבת, וכנגד אחר ביאתם לארץ אמר מיום הביאתכם וגו', ולזה הקדים ממחרת השבת להיותה מצוה שישנה אז מה שאין בן מיום הביאתכם שהוא אחר ביאת לארץ: תורה טו

בארץ מצרים לזה יצו ה' לספר ממחרת, והגם כי זה היה בפסח מצרים, כמשפט הזה יעשה באותו פרק עצמו מדי שנה בשנה, כי כמו כן יעשה בסוד ה' בידוע ליודעי חן. וכפי הפשט לזכרון העובר ביום השבת לזכרון כי ששת ימים וגו' והמשכיל יבין. ועין מה שפרשתי בפרשת בראשית בפסוק ויכל אלהים ביום השביעי, ובדרך רמז רמז באומרו וספרתם על דרך אומרים ו"ל כי נשמות עם בני ישראל הם בבחינת הלוחות, ובאמצעות תחלואי

בכללות ישראל שער התמים דעים כי כן משפוטם, ועין מה שפרשתי בפסוק (יתרו י"ט א') בחדש השלישי לצאת וגו', והוא מאמר הכתוב כאן וספרתם לכם פרוש סבת ספירה זו היא לסבתכם לטהרתכם שזולת זה תכף היה ה' נותן להם התורה. ולדרך זה ידבק על נכון טעם ממחרת השבת ולא מיום השבת עצמו, כי כן משפט הספירה שיהיו כל הימים שלמים, ולצד שיום ט"ו בנסיק שהוא יום השבת האמור כאן מקצת היום היו עדין

~ נקודות משיחות קודש ~

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת" - הכוח לברר את השפלה ביותר, המידות המושחתות של הנפש הבהמית, בא דוקא מהגבוה ביותר, "למעלה מסדר השתלשלות". כי כן היא המדה: כל הגבוה-גבוה יותר, יורד למטה-מטה יותר.

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם" - זו העבודה של ברור הנפש הבהמית, הארת ה"לכס".
"מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת" - זו בחינה שלמעלה מהזמן, למעלה מ'שבועת ימי ההיקף' של בריאת העולם. ובלשון החסידות: "למעלה מסדר ההשתלשלות".

טז עד מבתר שבועתא שביעתא תמנון חמשים יומין ותקרבון מנחתא חדתא קדם יי:

(טז) **עַד מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׂבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִישִׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה:**

ממחרת השבת השביעית, שהוא יום חמשים, תספרו; ומקרא מסרס הוא. מנחה חדשה. היא המנחה הראשונה, שהובאה מן החדש. ואם תאמר: הרי קרבה מנחת העמר! אינה פשאר כל המנחות, שהיא באה מן השעורים.

כ"א השבת השביעית. כתרגומו: שבועתא שביעתא. עד ממחרת השבת השביעית תספרו. ולא עד בכלל, והן ארבעים ותשעה יום. חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'. ביום החמשים תקריבוה, ואומר אני: זהו מדרשו, אבל פשוטו: עד

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי 'תורת מנחם - התועודיות' כרך ג, עמוד 428 - מתוך 'לקראת שבת')

שער החמשים - תחלת עבודה חדשה

חמשים הדרגות.

ויש לבאר זה בהקדים הסבר נוסף לענין "שער החמשים" המובא בספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף" (פרשת דברים) בשם הבעל-שם-טוב הקדוש: "שער החמשים הוא חזר ומתחיל נ' שערים למעלה מזה, וכן למעלה מעלה עד אין סוף".

ועל-פי באור זה נראה, שלאחר שהאדם התעלה בעבודתו וקבל מלמעלה את דרגת "שער החמשים", ואזי הרי הוא צריך להתחיל נ' שערים למעלה מזה, נמצא דשער הנז' שקבל הוא הוא השער הראשון של עבודתו החדשה, וספיר נחשב בכלל עבודת האדם - "תספרו".

תספרו חמשים יום (כג, טז)

אודות הקושא הידועה (עין תוספות דבור-המתחיל כתבו, מנחות סה, ב) מדוע נאמר "תספרו חמשים יום", בעוד הספירה בפעל היא רק ארבעים ותשעה ימים, מבאר בספרים (לקוטי-תורה במדבר י, ד. שיר-השירים לה, ג), אשר ארבעים ותשעה הימים הנספרים הם כנגד מ"ט דרגות (שערי בינה) שיכול האדם להשיג בעבודת ה'. וכאשר משלים את עבודתו בהשגת מ"ט השערים, הוא מקבל מלמעלה, באפן של מתנה, את "שער החמשים" ("תספרו חמשים"), שאין נתן להשיגו בכחות עצמו.

אף עדין צריך-עיון בזה, שהרי משמעות הלשון "תספרו חמשים יום" היא, שעבודת האדם עצמו משיגה את

י' ממושבתיכם תביאו ללחם תנופה שתים שני עשרנים סלת תהיינה חמץ תאפינה בפורים ליהוה:

(י) **מִמּוֹשְׁבֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חֲמֵץ תֹּאפִינָה בַּפּוּרִים לַיהוָה:**

לכל המנחות, אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים, לא תקרב מן החדש קדם לשתי הלחם.

כ"א ממושבתיכם. ולא מחוצה לארץ. לחם תנופה. לחם תרומה המורם לשם גבה, וזו היא המנחה החדשה האמורה למעלה. בפורים. ראשונה

יח ותקרבון על לחמא שבועא אמרין שלמין בני שגא ותור בר תורי חד ודכרין תרין יהון עלתא קדם יי ומנחתהון ונספיהון קרבן דמחזקל ברעוא קדם יי:

(יח) **וְהִקְרַבְתֶּם עַל-הַלֶּחֶם שְׁבַעַת כִּבְשִׁים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר בֶּן-בָּקָר אֶחָד וְאֵילִם שְׁנַיִם יִהְיוּ עֹלָה לַיהוָה וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם אִשָּׁה רִיחַ-נִיחֹחַ לַיהוָה:**

"שלושה עשרונים לפר, ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש", זו היא המנחה; והנסכים: חצי ההין לפר, ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש.

כ"א על-הלחם. בגלל הלחם, חובה ללחם. ומנחתם ונספיהם. כמשפט מנחה ונסכים המפרשים בכל בהמה בפרשת נסכים (במדבר טו):

(יט) וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת וּשְׁנֵי כִבְשִׁים
בְּנֵי שָׁנָה לְזִבְחַ שְׁלָמִים:

כ"י – וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר־עִזִּים • (ת"כ. מנחות מה) יָכוֹל שֶׁבַעַת
הַכִּבְשִׁים וְהַשְּׁעִיר הָאֲמֹרִים כָּאן, הֵם שֶׁבַעַת הַכִּבְשִׁים
וְהַשְּׁעִיר הָאֲמֹרִים בִּ'חֲמֵשׁ הַפְּקוּדִים? בְּשֵׁאתָהּ מִגִּיעַ

(כ) וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַפִּקֻּדִים תְּנוּפָה
לִפְנֵי יְהוָה עַל־שְׁנֵי כִבְשִׁים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לִכְתֹּן:

כ"י – וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם. תְּנוּפָה • (מנחות סב) מִלְּמֹד
שֶׁשְׁעוֹנֵי תְּנוּפָה מִחֵיִים. יָכוֹל בְּלֵם? תִּלְמוּד־לֹמֶר:
"עַל־שְׁנֵי כִבְשִׁים". קֹדֶשׁ יִהְיוּ • לִפִּי שֶׁשְׁלֹמִי־יָחִיד

(כא) וּקְרֹאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם כַּל־מִלֹּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עֹלָם
בְּכָל־מוֹשְׁבֵיתֵכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם:

(כב) וּבְקִצְרֵכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא־תִכְלֶה פֶּאֶת
שִׂדְךָ בַּקִּצֹּר וְלִקַּט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקַט לַעֲנִי וְלַגֵּר
תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

כ"י – וּבְקִצְרֵכֶם • חֲזֹר וְשָׁנָה, לַעֲבֹר עֲלֵיהֶן בְּשָׁנִי
לְאוֹיֵן. אָמַר רַבִּי אֲבָדִימִי בְּרַבִּי יוֹסֵף: מָה רָאָה הַכְּתוּב
לְתַנּוּם בְּאֻמָּצַע הַרְגָּלִים: פֶּסַח וְעֶצֶרֶת מִכָּאן, וְרֹאשׁ־
הַשָּׁנָה וַיּוֹם־הַכַּפּוּרִים וְחַג מִכָּאן? לְמַדְּךָ שֶׁכָּל הַנּוֹתֵן

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּשִׁי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ יז עמ' 256)

הַנּוֹתֵן לִקַּט שְׂכָחָה וּפֶאֶת . . כָּאֵלֹו בְּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
(רש"י כב, כג) וְשֶׁ לְשֵׁאֵל, מִדּוּעַ קִנְיַת מַעֲלָה זוֹ בְּמִצְוֹת אֵלֹו
דֹּקָא, וְלֹא בְּמִצְוֹת צִדְקָה בְּכָלֵל. וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁפֶן לִקַּט
שְׂכָחָה וּפֶאֶת צוּמְחִים כְּתוּצָא מִגִּיעַ כִּפְּיו שֶׁל בַּעַל הַשְּׂדֵה;

♦ יום חמישי י"ז אייר ♦

כג ומליל י"ז עם מִשָּׁה לְמִימָר:

(כג) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

(כב) וּבְקִצְרֵכֶם אֶת קִצִּיר וְגו'. מָה
עָנָן זֶה לְכָאן. וְאוֹלֵי שְׂבָא לְחִיב
גַּם שָׁדָה שְׁהוּבָא מִמֶּנּוּ הָעֵמֶר שְׁחִיב
בְּלִקַּט וּפֶאֶת, שֶׁתְּבוֹא הַסִּבְרָא לֹמֶר
כִּיּוֹן שֶׁתַּחֲלֹתוּ נִקְצֹר לְקַרְבֵּן יִהְיֶה פֶטוּר
מִפֶּאֶת וְכו' תִּלְמוּד לֹמֶר. וְלֹזָה תִּמְצָא

שֶׁלֹא הַזִּכִּיר אֵלָּא לִקַּט וּפֶאֶת שֶׁהֵם
חֻבַּת שְׂדֵה בְּלֹא סוּבָב אִמְצָעִי וְלֹא
הַזִּכִּיר שְׂכָחָה שֶׁהִיא בָּאָה מִצֵּד בַּעַל
הַשְּׂדֵה, וְרו"ל בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים אָמְרוּ
שֶׁרִמּוֹ ה' בָּנָה שֶׁכָּל מִי שְׁנוֹתֵן לִקַּט
שְׂכָחָה וּפֶאֶת מַעֲלָה עָלָיו כָּאֵלֹו בֵּית

הַמִּקְדָּשׁ קִיָּם וְהוּא מִקְרִיב קִרְבָּנוֹתָיו
לְתוֹכוֹ וְכו' ע"כ. מָה שֶׁאָמַר שְׂכָחָה הֵגֵם
שֶׁלֹא הַזִּכִּיר בְּפִסְקוֹ, לְצֵד שֶׁהִיא מִצְוָה
שְׁחִיב בָּהּ כְּלִקַּט וּפֶאֶת כְּלָלָה. וְהַכְּתוּב
שֶׁלֹא כְּתִיבָה לְהַעֲרִיף שְׁנוֹתֵנָּה גַּם כֵּן
לְדֶרֶךְ שִׁכְתָּבָתָה: תוֹרָה כג

(כד) וַיֹּדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זְכוֹן תְּרוּעָה
מִקְרָא־קֹדֶשׁ:

כ"ד"א זְכוֹן תְּרוּעָה • (ר"ה לב) זְכוֹן פְּסוּקֵי זְכוֹנוֹת וּפְסוּקֵי שׁוּפְרוֹת, לְזַכֵּר לָכֶם עֲקֶדֶת יִצְחָק, שֶׁקָּרַב תַּחֲתֵיו אֵיל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לד עמ' 186)

זְכוֹן פְּסוּקֵי זְכוֹנוֹת וּפְסוּקֵי שׁוּפְרוֹת (רש"י כג, כד) אף
שְׁאִמִּירַת הַפְּסוּקִים הִיא רַק מִדְּרַבָּנָן, הִיא פּוֹעֶלֶת יוֹתֵר
מִהַתְקִיעָה עֲצֻמָּה, וְזֹאת - מִצַּד מַעֲלַת דְּבָרֵי תוֹרָה עַל קִיּוֹם
מִצְוָה. וְכַמְבָּאֵר בְּחִסְדוֹת, שֶׁ"אַמִּיתִית הַגְּלוּי שִׁיחָה לַעֲתִיד

(כה) כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה
לַיהוָה:

כ"ה"א וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה • הַמוֹסָפִים הָאֲמֹרִים בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים.

(כו) וַיֹּדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(כו) אֵךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפָּרִים
הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם
וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה:

כ"ו"א אף • כָּל "אֲכִי" וְ"רַק"י"ן שֶׁבַתְּוֹרָה מַעֲוִטִין – מְכַפֵּר הוּא לַשָּׂכִים, וְאֵינוֹ מְכַפֵּר לַשָּׂאִינָם שָׂכִים.

(כז) וְכָל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
יוֹם כִּפָּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

(כח) כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תַעֲנֶה בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
וְנִכְרְתָה מֵעַמִּיהָ:

(כט) וְכָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָל־מְלֹאכָה בַּעֲצֵם הַיּוֹם
הַזֶּה וְהִאֲבִדְתִּי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמִּיהָ:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(כו) יוֹם הַכִּפָּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ
וְגו'. פְּרוּשׁ בְּלֹא אֲמָצְעוֹת קְרִיאָתָם
אוֹתוֹ קֹדֶשׁ וּבְלֹא עֲנִי שְׁמֹתֵעֲנִים בּוֹ הוּא
יוֹם כְּפֹר מִצַּד עֲצֻמּוֹ, וּמַעֲתָה יֵשׁ שָׁכַר
לְמִצְוֹת קְרִיאַת קֹדֶשׁ וְעֲנִי בּוֹ מִלְּבַד רִחַח
הַכִּפָּרָה: תוֹרָה כח
(כח) וְכָל מְלֹאכָה וְגו' כִּי יוֹם כִּפָּרִים
וְגו'. נְתִינַת טַעַם זֶה הוּא עַל דֶּרֶךְ מֶה
שֶׁאֲמָרוּ בְּסוּטָה דף מ' שֶׁאֵין אוֹמְרִים
פְּסוּקִים בְּשֶׁהִכְהִינִים מְכַרְכִּין אֶת הָעָם
וְהַטַּעַם אֲמָרוּ וְז"ל כָּלוּם יֵשׁ עֲבָד
שֶׁמְכַרְכִּין אוֹתוֹ וְאֵינוֹ מֵאֲזִין ע"כ, וְלִדְרֹךְ
זֶה אֲמָרוּ וְכָל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ, וְהַטַּעַם

כ"י • וְהָאֲבֹדְתִי • לְפִי שֶׁהוּא אֹמֵר 'כֶּרֶת' בְּכָל מָקוֹם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה הוּא? כִּשְׁהוּא אֹמֵר "וְהָאֲבֹדְתִי", לְמַד עַל הַכֶּרֶת, שְׁאִינוּ אֵלָּא אָבְדוֹ.

(לא) כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדִרְתֵיכֶם
בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם:

כ"י • כָּל מְלָאכָה וְגו' • לַעֲבֹד עָלֶיךָ בְּלֹאֵינן הַרְבֵּה, אוֹ לְהִזְהִיר עַל מְלָאכָת לַיְלָה בְּמְלָאכַת יוֹם.

(לב) שִׁבְתַּת שִׁבְתּוֹן הוּא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם
בַּתְשַׁעָּה לַחֹדֶשׁ בְּעָרֹב מַעְרֵב עַד־עָרֹב תִּשְׁבְּתוּ
שִׁבְתֵּכֶם: פ

♦ יום שישי י"ח אייר ♦

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(לד) וַדַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם
לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים
לִיהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב עמ' 417)

א. הַיָּא חֻלָּה מִיַּד מִשְׁקָדֶשׁ הַחֹג. ב. הַיָּא חֻלָּה בְּמִשְׁוֹף כָּל
שִׁבְעַת יָמֵי הַחֹג (מֵה־שְׁאִין־כֵּן מִצְוַת נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים
חֻלָּה (מִן הַתּוֹרָה) רַק בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן). ג. נִתֵּן לְקִיּוּמָה כָּל
שְׁעוֹת הַיּוֹם וְהַלֵּילָה.

חג הסוכות שבעת ימים (כג, לד)

שם החג נקבע על שם מצות סֻכָּה וְדִקְא, לֹא עַל שֵׁם מִצְוַת
נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים. וְיֵשׁ לִזְמֹר, שֶׁהַדָּבָר נִדְבַע מִמַּעֲלָתָהּ
הַמִּצְוֹת שֶׁל מִצְוָה זו.

(לה) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מְקַרְא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה
לֹא תַעֲשׂוּ:

כ"י • מְקַרְא־קֹדֶשׁ • [בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים] קֹדֶשׁוֹ בְּכִסּוֹת נִקְיָה וּבַתְּפִלָּה, וּבִשְׂאֵר יָמִים טוֹבִים – בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה
וּבְכִסּוֹת נִקְיָה וּבַתְּפִלָּה.

(לו) שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרִיבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
מְקַרְא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה
עֲצֵרַת הוּא כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

כ"י • עֲצֵרַת הוּא • עֲצֵרַתִּי אֲתֶכֶם אֲצִלִּי בְּמִלְךָ שְׁזַמֵּן
אֶת בְּנֵי לִסְעָדָה לְכֹף וְכָף יָמִים. בִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה

שיעור יומי ליום שישי י"ח אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כג - פרשת אמור פא

אֶפְלוּ מִלֶּאכָה שֶׁהִיא עֲבוּדָה לָכֶם, שָׂאֵם לֹא תַעֲשֶׂה, יֵשׁ חֲסִרוֹן פִּיִּם בְּדַבָּר. לֹא תַעֲשׂוּ. יָכוֹל אִף חֵלוּ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב ע' 433)

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי . . עֲצַרְתָּ הָיָא (כג, לו)
עֲצַרְתָּ אֶתְכֶם אֲצִלִּי . . בְּנִי, עֲקְבוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד,
קִשָּׁה עָלַי פְּרִידְתְּכֶם (רש"י)

לְכַאֲרֶה מֵהוּ הַלְשׁוֹן "פְּרִידְתְּכֶם", הִיָּה צ"ל "פְּרִידְתְּנוּ"? וַיֵּשׁ
לומר, שֶׁהֶקְבֵּה אֶף פֶּעַם לֹא נִפְרַד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְתִמְיֵד נִמְצָא
עִמָּם. ו"פְּרִידְתְּכֶם" הַפְּנוּה פְּרִידַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶחָד מֵהַשְּׁנִי,

(ז) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וְנִסְכִּים דְּבָרִיוֹם בְּיוֹמוֹ:

רש"י עלה ומנחה • (מנחות מד) מנחת נסכים הקרבה
עם העולה. דבר יום פיומו • חק הקצוב ב'חמש

(ח) מִלֶּבֶד שִׁבְתָּת יְהוָה וּמִלֶּבֶד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמִלֶּבֶד
פֶּלֶאֱדִירֵיכֶם וּמִלֶּבֶד פֶּלֶאֱנִדְבִיתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ
לַיהוָה:

(למ) אֵד בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפָּכֶם
אֶת־תְּבוּאת הָאָרֶץ תַּחֲנוּ אֶת־חַג־יְהוָה שְׁבַעַת יָמִים
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתּוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתּוֹן:

וְכָל־הָעָם־אֵלֶיךָ וְאֵלֶיךָ־יָשׁוּבִים׃ וְכָל־הָעָם־אֵלֶיךָ וְאֵלֶיךָ־יָשׁוּבִים׃ וְכָל־הָעָם־אֵלֶיךָ וְאֵלֶיךָ־יָשׁוּבִים׃ וְכָל־הָעָם־אֵלֶיךָ וְאֵלֶיךָ־יָשׁוּבִים׃

(ב) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ־עָבֹת וְעֲרֵב־נֹחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

כַּפֶּת תַּמְרִים • חֶסֶד ו"ו; לְמַד שְׂאִינָה אֶלָּא אַחַת.
שְׂוָה. הָדָר • הָדָר בְּאֵילָנוֹ מִשְׁנָה לְשָׁנָה, וְזֶהוּ אֶתְרוֹג.
כַּפֶּת תַּמְרִים • חֶסֶד ו"ו; לְמַד שְׂאִינָה אֶלָּא אַחַת.

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(לז) מוֹעֲדֵי ה'. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא (תוֹרָה בַּהֲגִימִים פָּסוּק ל"ה) אֵלּוּ יָמֵי מוֹעֵד שְׂאֵסוּרִין בְּמִלֵּאכָה ע"כ, וְנִרְאָה כִּי לֹזָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם – התנועות תשמ"ו כרך א ע' 165. ע"9 ביאורי החומש)

נגאלין עד שיהיו כלם אגודה אחת". ונמצא, שנטילת ארבעת המינים - הרומזת, כידוע, לאחדות ארבעת הסוגים שבבשרא, כן שכלם נעשים "אגודה אחת" - היא המביאה לידי גלוי "שמו של משיח", בגאולה השלמה.

ולקחתם לכם ביום הראשון (כג, מ)
בשכר שלשה ראשון' זכו לשלשה ראשון . . ולשמו של משיח, דכתיב 'ראשון לציון הנה הנם' (פסחים ה, א)
ידוע, שסבת הגלות היא שנאת חנם, ואלו הגאולה תבוא על ידי אהבת ואחדות ישראל, כמאמר חז"ל "אין ישראל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יט עמ' 350)

מינים שונים, והינו שהאחדות היא חיצונית ואינה הופכת אותם לגוף אחד. ואלו הסכה מאחדות את כל ישראל באחדות אמתית, כגוף אחד, כמאמר "ראויים כל ישראל לישיב בסכה אחת".

ולקחתם לכם ביום הראשון (כג, מ) כאן נאמר "לכם", ואלו בסכות נאמר "חג הסכות תעשה לה". בטעם הדבר יש לומר, דהנה ארבעת המינים מסמלים ארבעה סוגים בבני ישראל, שכלם מתאחדים במצוה זו, אף הם נשארים

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פי לקוטי שיחות כרך כב, עמוד 132 – מתוך 'לקראת שבת')

כל הערבות בשורות לברכה

והנה, התאחדות האתרוג הלולב וההדס אחד עם השני, הרי היא קשורה עם מעלותיהם הגלויות המשיכות ומקשרות ביניהם. מהשאינון זה שנמשל לערבה הנה הקשר עמו הוא רק מצד עצמיותו, מצד עצם היותו מעם ישראל, ללא כל מעלה מגדלת וגלויה.

ומזה נשתלשל להלכה: בשלשת המינים הראשונים, הנה סימני התורה בהם צריכים להיות בגלוי, דהסמנים הם אלו העושים אותם לכשרים ומיחדים, ובלעדיהם האתרוג אינו אתרוג והלולב אינו לולב. מהשאינון פן בערבה - הרי עצם זה שהיא ממין הפשר "ערבי נחל" (שמביט ישראל היא), על אף שמעלתה זו אינה בגלוי, ובפעל לא גדלה אצל נחל - "תינוק שנשבה לבין העכו"ם" - הרי היא קשרה וראויה להצטרף ל"ארבעת המינים".

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדל פפת תמרים וענף עץ-עבת וערבי-נחל (כג, מ).

הנה, הגמרא (סוכה, לא - לד) מדיקת במלות הפסוק, ודורשת מהם פרטים רבים בנוגע לד' המינים היאף צריכים להיות: האתרוג - "פרי עץ" ו"הדר" דוקא, הלולב - "הראוי לאוגדן" דוקא וכו'.

אמנם לגבי הערבה, לא מצינו בגמרא דיוק שצריכים להיות דוקא "ערבי נחל", ואין אפילו שום הדור בכה. וטעמא בעי. ויובן זה על-פי פנימיות הענינים:

ידועים דברי המדרש (ויקרא רבה פרשה ל, יב) שפד' המינים רמוזים ד' הסוגים שבבני ישראל, המוקלקים לבעלי-תורה ובעלי מעשים טובים. והערבה רומזת ליהודי שאין בו לא תורה ולא מעשים טובים.

מא ותתחגון יתה חגא קדם יי שבעת יומין בשפתא קנים עלם לדריכוון בירחא שביעאה תתחגון יתה:

(מא) **והגתם אתו חג ליהוה שבועת ימים בשנה חקת עולם לדורתיכם בחדש השביעי תחגו אותו:**

מב במטליא תיתבון שבעת יומין כל יציבא בישראל יתבון במטליא:

(מב) **בספת תישבו שבעת ימים כל-האזרח בישראל יישבו בספת:**

כז"א • האזרח • זה אזרח • בישראל • (ת"ס) לרבות את הגרים.

מג מדיל דיידעון דריכוון ארי במטליות ענני אותבית ית בני ישראל באפקותי תהוון מארעא דמצרים אנא יי אלהכון:

(מג) **למען ידעו דורתיכם כי בספות הושבתו את-בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיהם:**

כז"א • כי בספות הושבתו • (סוכה יא) ענני כבוד.

מד ומליל משה ית סדר מועדיא דיי אלפנון לבני ישראל:

(מד) **וידבר משה את-מעדי יהוה אל-בני ישראל: פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יח עמ' 355)

מוֹבֵן מֵאֵלֵיו: אַף שֶׁפֶּרֶשֶׁת אָמֹר נִאֲמָרָה זְמַן קֶצֶר לְאַחַר חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן, מִסֵּר מֹשֶׁה מִיַּד גַּם אֶת הַלְכוֹת הַפְּרָשָׁה הַתְּלוּיֹת בָּאָרֶץ. אַךְ בְּפֶרֶשֶׁת פִּנְחָס, שֶׁנֶּאֱמָרָה זְמַן קֶצֶר לִפְנֵי הַפְּנִיסָה לְאָרֶץ, הַפְּסוּק נִרְאֶה כְּמִיתָר.

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כג, מד) בְּסוּף פְּרָשֶׁת הַמוֹעֲדִים בְּפֶרֶשֶׁת פִּנְחָס כְּתִיב "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה", וְרַש"י מְבָאֵר אֶת הַחֲדוּשׁ בְּכַתּוּב; מִה־שָּׂאִין כֵּן כָּאֵן. וַיֵּשׁ לוֹמַר, שֶׁכָּאֵן הַחֲדוּשׁ

♦ שבת קודש י"ט אייר ♦

כד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמִלִּיל י' עִם מֹשֶׁה לְמִיתָר:

ב פֶּקֶד יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְבִּיחוּ לָךְ מִשָּׁח זֵיתָא דְכִיָּא פְתִישָׁא לְאַנְהָרָא לְאַדְלָקָא בּוֹצִינְיָא תְּדִירָא:

(ב) צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְקַחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ בְּתִית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

זֵית זָךְ • שְׁלֹשָׁה שְׁמָנִים יוֹצְאִים מִן הַזֵּית: הָרֵאשׁוֹן קְרוּי "זָךְ", וְהֵן מְפָרְשִׁים ב' מִנְחֹת' (דף כו) וּבִתְוֹרַת כְּהֻנִּים'. תָּמִיד • מְלִילָה לְלִילָה, כְּמוֹ "עוֹלַת תָּמִיד" שְׂאִינָה אֵלָּא מִיּוֹם לְיוֹם.

כז"א צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • זוֹ פְּרָשֶׁת מִצְוֹת הַגְּרוֹת; וּפְרָשֶׁת "וְאִתָּה תִּצְוָה" לֹא נִאֲמָרָה אֵלָּא עַל סֵדֶר מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, לְפָרֵשׁ צִדָּק הַמְּנוּחָה, וְכֵן מִשְׁמַע: "וְאִתָּה", סוּפֵךְ לְצִוּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ. שֶׁמֶן

ג מְבָרָא לְפִרְקָתָא דְסִיְדוּתָא בְּמִשְׁכָּן זְמַנָּא יִסְדֵּר זְתָה אַהֲרֹן מִמִּשְׁא עַד צִפְרָא קָדָם י' תְּדִירָא קָנִים עֲלֵם לְדִרְכּוֹן:

(ג) מִחוּץ לְפִרְקַת הָעֵדֻת בְּאַהֲל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ אַהֲרֹן מִעֵרֵב עַד־בֶּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:

וכה הִיָּה מְסִים. יַעֲרֹף אֹתוֹ אַהֲרֹן מִעֵרֵב עַד בֶּקֶר • (ת"כ) יַעֲרֹף אוֹתוֹ עֲרִיכָה הָרְאוּיָה לְמִדַּת כָּל הַלִּילָה, וְשִׁעְרוֹ חֲכָמִים: חֲצִי לֵג לְכָל גֵּר וְגֵר, וְהֵן כְּדָאִי אֶף לְלִילֵי תְּקוּפַת טִבַּת, וּמִדָּה זוֹ הִקְבָּעָה לָהֶם.

כז"א לְפִרְקַת הָעֵדֻת • שֶׁלִּפְנֵי הָאָרוֹן שֶׁהוּא קְרוּי "עֵדוּת". (שבת כב. ת"כ) וְרַבְּנֵינוּ דְרָשׁוּ עַל גֵּר מִעֵרֵבִי, שֶׁהוּא עֵדוּת לְכָל בָּאֵי עוֹלָם שֶׁהִשְׁכִּינָה שׁוּרָה בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁנוֹתֵן בָּהּ שֶׁמֶן כְּמִדַּת חֲבֻרוֹתֶיהָ, וּמִמֶּנָּה הִיָּה מִתְחִיל

ד עַל הַמְּנוּחָה הַטְּהוּרָה יַעֲרֹף אֶת־הַגְּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: פ

(ד) עַל הַמְּנוּחָה הַטְּהוּרָה יַעֲרֹף אֶת־הַגְּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: פ

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

צָרִיךְ וְהָלֹא כָּל הַמ' שָׁנָה שֶׁהָיוּ בַּמִּדְבָּר לֹא הָלְכוּ אֵלָּא לְאוּרוֹ, וּפְרָשׁוֹ הַתּוֹסֵפוֹת (שְׁבַת כ"ב): שְׁלֹא הָיוּ הוֹלְכִים לְאוּרֵי הַחֲמָה אֵלָּא לְאוּרֵי הַשְּׁכִינָה שֶׁהָיוּ רוֹאִים מִה שֶׁבְּתוֹךְ הַסִּפִּיחַ וְכו', אֵלָּא עֵדוּת לְבָאֵי עוֹלָם וְכו' ע"כ, וְהוּא מֵה שֶׁנֶּחֱכַם ה' בְּסִמְכוֹת זֶה שֶׁל מִצְוֹת הַמְּנוּחָה לְמִצְוֹת סָכָה כִּי בִּסְכוֹת וְגו' לֹמַר כִּי יִשְׂרָאֵל לְצַד עֲנִי כְּבוֹד לֹא הָיָה לָהֶם אֹרֶךְ הַשְּׁמַשׁ, וְהָלִיכְתֶּם הֵיחָה לְאוּרוֹ יִתְבָּרֵךְ, אִם כֵּן מִצְוֹת מְנוּחָה אֵינָה אֵלָּא לְפִרְקַת הָעֵדֻת עֵדוּת לְבָאֵי עוֹלָם וְכו'; תוֹרָה ג

בְּחִינַת שִׁבְעַת גְּרוֹת, גַּם הַשְּׁלָחֹן יִשְׁנֵנוּ בְּסוּד שִׁבְעַת דְּכִתִּיב שֶׁשׁ הַמַּעֲרֶכֶת וְגו', וְהַשְּׁלָחֹן הַסְּדוּרוֹת עָלָיו שֶׁהוּא סוּד הַמִּתְקַבֵּץ בּוֹ שֶׁשׁ מַעֲלוֹת וְהִיא מְשֻׁלְמֶת שִׁבְעַת, וְתִמְצָא שְׁצוּדָה גַּם כֵּן בְּפֶרֶשׁה זוֹ מִצְוֹת הָעֵמֶר שֶׁהוּא שִׁבְעַת שְׁבָתוֹת, גַּם מִצְוֹת הַשְּׁבָת, נִמְצְאוּ אוֹמַר שֶׁכָּלֵל כָּל מִצְוֹת הַשְּׁבָעִיּוֹת יַחַד לֹמַר כִּי טוֹדֵם וְעֵקֶרֶם אֶחָד:

עוֹד אֶפְשָׁר שְׁנַתְּכֵן בְּסִמְכוֹת פְּרָשֶׁת מְנוּחָה לְפֶרֶשֶׁת סָכָה עַל דֶּרֶךְ מֵה שֶׁאָמְרוּ ז"ל (תוֹרַת כְּהֻנִּים) בְּפִסּוּק מַחוּץ לְפִרְקַת הָעֵדֻת וְז"ל וְכִי לְאוּרָה הִיָּה

(ב) צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. צָרִיךְ לְדַעַת מֵה עֲנִין מִצְוֹת שֶׁמֶן וְהִדְלָקָתוֹ בְּמִקְוֶה זֶה, גַּם מִצְוֹת מִעֵרֵבֶת הַשְּׁלָחֹן מֵה עֲנִינוּ לְכָאֵן, וְמֵה גַם שֶׁכָּבֶר נִאֲמָרוּ הַדְּבָרִים כְּכַתְּבֵן בְּמִקְוֶה מִמִּצְוֹת הַמִּשְׁכָּן וּמִצְוֹתָיו, וְרַש"י ז"ל פֶּרֶשׁ מֵה שֶׁפָּרֵשׁ, וְאִין בְּדִבְרֵי דְבָר מִסְפִּיק, וְרַמְבַּ"ן ז"ל כְּתִב שֶׁכָּלֵה הַשְּׁמֶן וְכו', וְאִין רָאִיָּה לְדִבְרֵי וְאוֹלִי כִי לְצַד שְׁצוּדָה מִצְוֹת שְׁבָעִיּוֹת, פִּסְחוּ יָמִים, חֹג הַסְּכוֹת ז' יָמִים, שְׁמַחַת הַיָּמִינִים ז' יָמִים, גַּם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים יִשְׁנֵם בְּבְחִינַת הַשְּׁבַע לְהִיוֹתֶם בְּחִדָּשׁ הַשְּׁבָעִי, לְזֶה סִמּוֹן לְזֶה גַּם מִצְוֹת הַמְּנוּחָה שֶׁהִיא

כ"י» המנחה הטהרה • שהיא זהב טהור. דבר אחר: על טהרה של מנורה, שמטהרה ומדשנה תחלה מן האפר.

(ה) ולקחת סלת ואפית אותה שתיים עשרה חלות שני עשרונים יהיה החלה האחת:

(ו) ושמנת אותם שתיים מערכות שש המערכת על השלחן הפהור לפני יהוה:

כ"י» שש המערכת • שש חלות המערכת האחת. השלחן הפהור • של זהב טהור. דבר אחר: על טהרו

(ז) ונתת עליה מערכת לבנה זכה והיתה ללחם לאיברה אשה ליהוה:

כ"י» ונתת עליה מערכת • על כל אחת משתי המערכות היו שני בדיכי לבונה, מלא קמץ לכל אחת. והיתה הלבונה הזאת. ללחם לאיברה • שאין מן הלחם לגבה כלום, אלא הלבונה נקטרת

(ח) ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יהוה תמיד מאת בני ישראל ברית עולם:

(ט) והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש פי קדש קדשים הוא לו מאשי יהוה חק-עולם: ם

כ"י» והיתה • המנחה הזאת, שכל דבר הבא מן התבואה, בכלל מנחה היא. ואכלהו • מוסב על הלחם, שהוא לשון זכר.

(י) ויצא בן-אשה ישראלית והוא בן-איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי:

כ"י» ויצא בן-אשה ישראלית • (ח"ס) מהיכן יצא? רבי לוי אומר: מעולמו יצא, רבי ברכיה אומר: מפרשה שלמעלה יצא; לגלג ואמר: "ביום השבת יערכנו", דרך המלך לאכל פת חמה בכל יום, שמא

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

(י) ויצא בן אשה וגו'. אמר ויצא על דרך אומרם ז"ל (תנחומא) בפסוק ויצא העגל הזה שיצא בלא כונת הפועל, כמו בן כן לא שנתכונה האשה הישראלית למעשה הפעור אלא בלא מתכוון לדבר אסור יצא

הנגע, באומרים ז"ל (שמו"ר פ"א) שהעמיד המצרי הבעל לעבודתו וחור לבית ועשה מעשה והאשה חשבה כי בעלה היה ויצא נגע זה, ולזה תמצא שהכתוב משנה וזרון האשה לזכרון האיש הישראלי דכתיב האשה

הישראלית ואיש הישראלי כי נקיה האשה מעון ושוה לאיש הישראלי המוכר לפנינו שאין בו דפי, ואמרו בתוך בני ישראל לומר שלא היה בתוכם ממזר כפיצא בו:

עוד ירצה שלא נתנו לו מושב בתוכם

דינו של משה ויצא מחיב; עמד וגדף. **בן-איש מצרי**. הוא המצרי שהרג משה. בתוך בני ישראל. מלמד שנתגיר. ויצאו במחנה. על עסקי המחנה. ואיש הישראלי. זה שכנגדו, שמחה בו מטע אהלו.

פת צוננת של תשעה ימים? בתמיהה. ומתניתא אמרה: מבית-דינו של משה יצא מחיב: בא לטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו: מה טיבך לכאן? אמר להם: מבני דן אני! אמרו לו: (במדבר ב): "איש על-דגלו באתת לבית אבתם" כתיב. נכנס לבית

יא ופרש בר אתתא בת ישראל ית שמא וארגז ואיתאיו יתה לנת משה ושום אמה שלמית בת דברי לשבטא דדן:

(יא) וַיָּקֵב בֶּן־הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת־הַשֵּׁם וַיִּקְלָל וַיִּבְיֹאוּ אֹתוֹ אֶל־מִשֶּׁה וְשֵׁם אָמוֹ שְׁלֹמִית בַּת־דָּבִיר לְמַטֵּה־דָן:

בן-דברי. דברנית היתה, מדברת עם כל אדם, לפיכך קלקלה. **למטה-דן**. מגיד שהרשע גורם גנאי לו, גנאי לאביו, גנאי לשבטו. כיוצא בו (שמות לא): "אהליאב בן אחיסמך למטה-דן", שבח לו, שבח לאביו, שבח לשבטו.

כ"י וַיָּקֵב בֶּן־גִּרְגֹּמוֹ: "וּפְרָשׁ", (סנהדרין פז) שָׁנֵקֵב שֵׁם הַמִּיחֵד וְגִדְף, וְהוּא שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ שִׁשְׁמַע מְסִינִי. וְשֵׁם אָמוֹ שְׁלֹמִית בַּת־דָּבִיר. שִׁבְחָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שִׁפְרָסְמָה הַכְּתוּב לֹזוֹ, לֹאמַר שֶׁהָיָא לְבָדָה הָיְתָה זִוְנָה. שְׁלֹמִית. דִּתּוֹת פִּטְפֻטָּה: 'שָׁלֵם עֲלָךְ', 'שָׁלֵם עֲלָךְ', 'שָׁלֵם עֲלִיכֹן! מְפִטְפֻט בְּדָכָרִים, שׂוֹאֵלֶת בְּשָׁלוֹם הַפֶּל.

יב ואסרוהי בבית מטרא עד דיתפרש להון על גזרת מימרא דני:

(יב) וַיִּנְיחֻהוּ בַּמִּשְׁמֶר לְפָרֵשׁ לָהֶם עַל־פִּי יְהוָה: פ

(במדבר טו ד): "כי לא פרש מה יעשה לו"; אבל במקלל הוא אומר: "לפרש להם", שלא היו יודעים אם חיב מיתה אם לאו.

כ"י וַיִּנְיחֻהוּ. לְבָדוֹ וְלֹא הִנִּיחוּ מְקוֹשֵׁשׁ עֲמוֹ, שִׁשְׁנֵיהֶם הָיוּ בְּפָרֵק אֶחָד; (סנהדרין עח) וַיִּוָּדְעִים הָיוּ שֶׁהַמְּקוֹשֵׁשׁ בְּמִיתָה, שְׁנֵאמַר (שמות לא): "מִחֻלָּיָהּ מוֹת יוֹמָת", אָבֵל לֹא פָרַשׁ לָהֶם בְּאִיזוֹ מִיתָה, לְכַךְ נִצְאָמַר

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קרח, מברכים החדוש תמוז, ה'תשכ"ז)

שהתורה היא "תורת חסד", בשביל התיקון כו', וכיון שבמאסר לא יכול להיות ענין של הליכה, שזהו תכלית המקוון, לכן לא נמצא בתורה עונש של מאסר.

לא מצינו בעונשי התורה ענין של מאסר [ומה שכתוב "ויניחוהו במשמר", הרי זה רק עד שיתברר דינו, ולא בתור עונש] - כי גם עונשי התורה הם ענין של חסד (כשם

יג ומליל יי עם משה למימר:

(יג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

אל משה ושם אמו וגו', פרוש גם היא מכלל המביאים, והאחד לגנאי ויביאו אתו אל משה ועל ידי הבאה זו נתייבה שהכתוב יפרסם אותה שאמו היא שלומית, וממוצא דבר אתה יודע כי נכמרו רחמיה על בנה וכתוב (משלי י"ב) ורחמי רשעים אכזרי, לזה גלה אותה הכתוב כי זאת האשה וזה בנה, גם הופיר שבטו להטעם עצמו שכתבתי כי מן הסתם השבט ירחם ויעמוד לעזר הקרובים, ולזה אמרו במדרש (ויק"ר פל"ב) גנאי לו גנאי לשבטו וכו': תורה יב

עוד נתפנן הכתוב לומר שמריבה אשר נצו עליה היא על הפרש הנרשם שזה הוא בן ישראלית וזה בן ישראלי וכאן כלל כל מה שאמרו ז"ל (ויק"ר פל"ב) למ"ד על דבר יוחסין ולמ"ד וכו', ולא חש הכתוב להאריך לשון ולומר גם בן שמו כי אין צורך בדבר: תורה יא **(יא) ושם אמו**. צריך לדעת למה לא הופיר שמה בתחלה כשהופירו עד הבאתו אל משה, ויש לומר כב' דרכים, האחד לשבח על זה הדרך ויביאו אתו

שבמקום שהיה רוצה לטעת אהלו היה אומר לו אינך משלנו, ור"ל (תורת כהנים) אמרו שבא לומר הכתוב שנתגיר ואלו ואלו דברי אלהים חיים: **ואיש הישראלי**. טעם שלא הזכיר שמו, אולי שלא רצה להזכירו משום שעל ידו היה הדבר שנקב בן הישראלי את השם ומגלגלין וכו', ואין הקדוש ברוך הוא חפץ לגנות אדם, ומה גם בתורה שנסאר הרשם לעולם ועד.

(יד) הוצא את־המקלל אל־מחוץ למחנה וסמכו כל־השומעים את־ידיהם על־ראשו ורגמו אתו כל־העדה:

כ"י • השמעים • אלו העדים. כל • להביא את הדגנים. את־ידיהם • אומרים לו: 'דמך בראשך, ואין

(טו) ואל־בני ישראל תדבר לאמר איש איש כִּי־יקלל אלהיו ונשא חטאו:

כ"י • ונשא חטאו • בכרת, כשאין התראה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקושייחיות כרך I, עמוד 165 - מתוך 'לקראת שבת')

ענש המגדף - הוראת שעה

איש איש כִּי־יקלל וגו' וידבר משה. . . ויצא את־המקלל. . . וירגמו אותו אבן ובני־ישראל עשו כאשר צוה וגו' (כד, טו-כז)

וצריך באור, מפני מה התורה צריכה לכפל ולכתב את הציוי לבני ישראל, הרי אנו למדים זאת כבר מהענש שנאמר למקלל עצמו, וכמו שמצינו במקושש, שהתורה כתבה את ענשו של המקושש, ולא כפלה שוב לבני ישראל?

יש לומר, שהנה מצינו מחלקת בין ה'כסף משנה' להרדב"ז בדעת הרמב"ם, האם מגדף צריך התראה או לא, ה'כסף משנה' למד ברמב"ם שמגדף אין צריך התראה, ואילו הרדב"ז למד שצריך התראה, וכן דעת הראב"ד. ומדברי

(טז) ונקב שם־יהוה מות יומת רגום ורגמו־בו כל־העדה בגל באזרח בנקבו שם יומת:

כ"י • ונקב שם • אינו חייב עד שיפרש את השם, ולא המקלל בכנוי. ונקב • לשון קללה, כמו (במדבר כג ח): "מה אקב".

(יז) ואיש כי יבה כל־נפש אדם מות יומת:

כ"י • ואיש כי יבה • לפי שנאמר (שמות כא יב): "מכה איש וגו'", אין לי אלא שהרג את האיש, אשה וקטן מניין? תלמוד־לומר: "כל־נפש אדם".

(יח) ומכה נפש־בהמה ישלמה נפש תחת נפש:

(יט) ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה בן יעשה לו:

יח וידקטול נפש בעירא ישלמה נפש חלף נפשא:

יט וגבר ארי יתן מומא בחברה קמא די עבד בן יתעבד לה:

(כ) **שָׁכַר תַּחַת שָׁכַר עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן**
כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם בֶּן יִנְתֵּן בּוֹ:
 כַּתְּבָא חֲלָף תְּבָרָא עֵינָא חֲלָף עֵינָא שְׁנָא
 חֲלָף שְׁנָא כְּמָא דִּי יִתֵּן מוֹמָא בְּאִנְשָׁא בֶן
 יִתְיָבָה בֵּיהּ:

כ"י - בֶּן יִנְתֵּן בּוֹ - פִּרְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ שְׁאִינוּ נְתִינַת מוֹם מִמֶּשׁ, אֲלָא תְּשֻׁלוּמֵי מָמוֹן; שְׁמִין אוֹתוֹ כְּעֶבֶד, לְכַד
 כְּתִיב בּוֹ לְשׁוֹן 'נְתִינָה' - דְּכָר הַנִּתֵּן מִיַּד לֵיד.

(כא) **וּמִכָּה בְּהִמָּה יִשְׁלַמְנָה וּמִכָּה אָדָם יוֹמֵת:**
 כא ודינקטול בעירא ישלמנה ודינקטול אנשא
 יתקטל:

כ"י - **וּמִכָּה בְּהִמָּה יִשְׁלַמְנָה** - לְמַעַלָּה דְּכָר בְּהוֹרָג
 בְּהִמָּה, וְכָאן דְּכָר בְּעוֹשֶׂה בֵּיהּ חֲבוּרָה. **וּמִכָּה אָדָם**
 יוֹמֵת - אֶפְלוּ לֹא הִרְגוּ אֲלָא עָשָׂה בּוֹ חֲבוּרָה, שְׁלֹא
 נֶאֱמַר כָּאן "נִפְשׁ". וּבִמְכָה אֲבִיו וְאָמוּ דְּכָר הַכְּתוּב,
 וְכֹא לְהַקִּישׁוּ לְמִכָּה בְּהִמָּה: מַה מִּכָּה בְּהִמָּה - מִחִיִּים,
 אִף מִכָּה אֲבִיו וְאָמוּ - מִחִיִּים, פֶּרֶט לְמִכָּה אַחֵר
 מִיָּתָה: לְפִי שְׁמַצִּינוּ שֶׁהִמְקַלְלוּ לְאַחֵר מִיָּתָה חֵיב,
 הֲצִרְךָ לֹאמַר בְּמִכָּה, שְׁפִטוּר; וְמַה בְּבִהִמָּה בְּחִבְלָה,
 שְׁאֵם אֵין חִבְלָה אֵין תְּשֻׁלוּמִין, אִף מִכָּה אֲבִיו וְאָמוּ
 אֵינוּ חֵיב עַד שִׁיעֲשֶׂה בֵּיהֶם חֲבוּרָה.

(כב) **מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם בְּגֵר כַּאֲזָרְחָ יִהְיֶה בִּי**
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 כב דינא חדא יהי לכוון כגירא כנציבא יהי
 ארי אנא יי אלהכון:

כ"י - **אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם** - אֱלֹהֵי כָלְכֶם; כִּשְׁם שְׁאִנִּי מִיַּחַד שְׁמִי עֲלֵיכֶם, כִּךְ אֲנִי מִיַּחַד שְׁמִי עַל הַגֵּרִים.

(כג) **וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאוּ אֶת-הַמִּקְלָל**
אֶל-מַחֲוֵי' לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל
עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:
 כג ומליל משה עם בני ישראל ואפיקו ית
 דארגו למכרא למשריתא וירגמו יתא אבנא
 ובני ישראל עבדו כמא די פקיד יי ית
 משה: פ פ פ

כ"י - **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ** - כָּל הַמַּצְוָה הָאֲמֻרָה בְּסִקְלָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר: דְּחִיָּה, רְגִימָה וְתִלְיָה:

קכ"ד פסוקים, עוזיא"ל סימן. חסלת פרשת אמור

החפזרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רפא - רפז

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

(כב) **בְּגֵר כַּאֲזָרְחָ**. וְלֹא אָמַר הִגֵּר
 כַּאֲזָרְחָ, שְׁאֵן יִהְיֶה נִשְׁמַע כִּי
 מִדְּרַגַּת גֵּר לְמִשְׁה מִמְּדֻרְגָּת אֲזָרְחָ
 שֶׁהִקְטֵן נִתְּלָה בְּגִדּוּל, לְזֶה אָמַר בְּגֵר
 כַּאֲזָרְחָ פְּרוּשׁ הָאֲזָרְחָ בְּגֵר וְהִגֵּר כַּאֲזָרְחָ
 שֶׁשְּׁקוּלִים הֵם בְּמִשְׁפָּט: תוֹרָה כג
 (כג) **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ וְגו'.** קִשָּׁה מַה
 מָקוֹם לֹאמַר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ וְגו'
 אַחֵר שְׁאִמְר וַיֹּצִיאוּ אֶת הַמִּקְלָל וְגו'
 וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֲבָן הִרְיִנִי רֹאֵה שֶׁעָשׂוּ אֶת
 אֲשֶׁר צִוָּה ה', וְיִלְ לַעַד שֶׁהִנֵּה הַדְּבָר עַל
 יְדֵי מְרִיבָה וּמַחְלָקֶת שֶׁהִיָּתָה בֵּין
 הַיִּשְׂרָאֵלִי וּבֵין בֶּן הַיִּשְׂרָאֵלִית יֵשׁ מָקוֹם
 לֹאמַר שֶׁעָשׂוּ בּוֹ מִשְׁפָּט כְּתוּב לְאִמְצָעוֹת
 גַּם בֶּן טִינָא שְׁבַלְב, לְזֶה אָמַר עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה ה' פְּרוּשׁ לַעַד מִצְוֹת ה' הוּא שֶׁעָשׂוּ.
או נִתְּכֹן הַכְּתוּב לְהַעֲלוֹת הַמַּצְוָה
 שֶׁעָשָׂאוּהָ כָּל יִשְׂרָאֵל הֵגֶם שְׁלֹא
 הִיָּתָה בּוֹ יָד כָּלָם.
או יִרְצָה שֶׁעַל יְדֵי מַעֲשֶׂה זֶה שֶׁקָּנְאוּ
 קָנְאָת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הַעֲלָה עֲלֵיהֶם
 הַכְּתוּב גַּם כֵּן כֹּאֲלוֹ עָשׂוּ כָּל הַתּוֹרָה,
 וְהוּא אוֹמְרוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה
 בְּדֶרֶךְ כָּלָל:
או יֹאמַר עַל זֶה הַדְּרֵךְ לַעַד שֶׁבְּמִצְוֹת
 ה' לְמִשְׁה אָמַר הוֹצֵא אֶת הַמִּקְלָל
 שְׁחוּרֵי אֵל מִשְׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִפִּיקוּ יֵת
 דְּאִרְגִּי לְמִכְרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיִּרְגְּמוּ יִתָּה אֲבָנָא
 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ כְּמָא דִּי פְקִיד יִי יֵת
 מִשְׁה: פ פ פ

חסלת פרשת אמור

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בי"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ג אייר מפרק סט עד סוף פרק עא	יום רביעי - ט"ז אייר מפרק עט עד סוף פרק פב
יום שני - י"ד אייר פרק כ, מפרק עב עד סוף פרק עז	יום חמישי - י"ז אייר מפרק פג עד סוף פרק פז
יום שלישי - ט"ו אייר מפרק עז עד סוף פרק עח	יום שישי - י"ח אייר פרק כ, מפרק פח עד סוף פרק פט
שבת קודש - י"ט אייר פרק כ, מפרק צ עד סוף פרק צו	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ג אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 132, פרק מז והנה בכל... עד עמ' סז, כמש"ל:

וְהָנָה, בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְכָל יוֹם וָיוֹם, חֵיב אָדָם לְרֵאוּת עֲצָמוֹ
כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא הַיּוֹם מִמִּצְרַיִם. – "בכל דור ודור חייב אדם
וכו'", הוא לשון המשנה (פסחים פרק י' משנה ה'), ורבנו הזקן
מוסיף: "וכל יום ויום", שלא רק בכל דור ישנו הענין של יציאת
מצרים, אלא גם בכל יום,

יש בעבודתו הרוחנית של

יהודי, ענין יציאת מצרים,

וְהוּא יֵצֵאת נַפְשׁוֹ

הָאֱלֹהִית מִמִּצְרַיִם הַגּוֹף,

מִשְׁכָּא דְחַוּיָא, – "עור

הנפש" – שכן, חיותה של

הנפש באה מהקליפה,

ולכן לגבי הנפש האלקית,

נחשב הגוף לגלות ולבית

סודר – והנפש האלקית

יוצאת מן הגלות והמאסר,

לְבַלֵּל בְּיָחוּד אֹרֶךְ אֵינִי

סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי

עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת

בְּכָלֵל, – שעלידי שיהודי

לומד תורה ומקיים

מצוות, יוצאת נפשו האלקית מגלות הגוף, ומתאחדת עם אור

אֵינִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא – ובמיוחד נעשה דבר זה על ידי שהוא מקבל

על עצמו עול מלכות שמים בשעת קריאת שמע. ובלשון

ה'תניא: "וּבְפֶרֶט בְּקִבְלַת מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּקִרְיַת שְׁמַע,

שָׁבָה – בקריאת שמע הוא מקבל וממשיך עליו יתברך

בְּפִרְשׁוֹ, כְּאִמְרוֹ: "ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד", וְכֵן שֶׁנֶּתְבָּאֵר

לְעֵיל, – בפרק הקודם, כי "אֱלֹהֵינוּ" הוא כְּמוֹ "אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם

וְכוּ", לְפִי שְׁהִיָּה – אברהם אבינו, כְּמֹל וְנִכְלָל בְּיָחוּד אֹרֶךְ

אֵינִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא; – שעקב ביטולו והתאחדותו עם הקב"ה,

נקרא הקב"ה "אלקי אברהם", כך נקרא הקב"ה "אלקינו" –

האלקה של כל יהודי, כי על-ידי קיום מצוה – יהודי בטל

ומאוחד עם אור אֵינִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא. רַק שְׁאֲבָרָהֶם וְכָה לֵאמֹר –

להיות מאוחד עם אור אֵינִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, כְּמַעֲשֵׂיו וְהִלּוּכּוֹ

בְּפֶרֶשׁ מִמְדְּרֵגָה לְמִדְּרֵגָה, – עד שהתעלה למדרגה העליונה,

להיות בטל ומאוחד עם אור אֵינִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיִּסַּע

אֲבֹרָהִם הֶלֶךְ וְנָסַע וְגו'", – הנגבה, אברהם הלך

ממדרגה למדרגה עד שהגיע "הנגבה", המרמז על המדרגה

העליונה ביותר באהבה להקב"ה – הרי שבאברהם זה בא על

ידי עבודתו העצמית. אֲבָל אֲנַחְנוּ – בני אברהם, יִרְשָׁה וּמִתְּנָה

הִיא לָנוּ, שְׁנֵתָן לָנוּ – הקב"ה, אֵת תּוֹרָתוֹ, וְהַלְבִּישׁ בָּהּ –

בתורה, רְצוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמִּיְחָדִים בְּמַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַיְחָדוּת, – כך, שחכמתו ורצונו הם דבר אחד

אֵתוּ יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה כְּאִלּוּ נִתְּן לָנוּ אֵת עֲצָמוֹ בְּכִבּוּל, –

1 פֶּרֶק מִזֹּ. בפרק מ"ז החל רבנו הזקן להסביר, דרך נוספת השווה לכל

2 אדם מישראל, להגיע לאהבה גדולה להקב"ה, ואשר מתוך אהבה זו

3 יקיים תורה ומצוות – והיא האהבה של "כמים הפנים לפנים": כמו שהמים

4 בטבעם משקפים את הפנים שאדם מראה בהסתכלו אל תוך המים, כך גם

5 "לב האדם לאדם" – בשעה

6 שאחד אוהב את השני,

7 ובמיוחד כשהוא מראה

8 אהבתו זו, הדבר משפיע על

9 השני שתתעורר בו אהבה

10 אליו. הדבר הוא בטבע, גם

11 כששני האנשים שווים

12 במעלה. ודאי שהדבר כך,

13 כשמלך גדול רוב מראה

14 אהבה גדולה לאדם פשוט

15 ושפל, יורד אליו למקומו

16 הנחות, מעלה אותו ומביאו

17 לחדרו הפרטי שבהיכל המלך,

18 ושם הוא מתייחד אתו

19 בהתאחדות חזקה – ברור

20 הדבר, שזה יעורר באדם

21 הנחות והשפל, אהבה גדולה

22 למלך, עד לידי כלות הנפש לאהבת המלך. ורבנו הזקן הסביר, שככל

23 הפרטים שפורטו באהבתו של המלך הגדול אל האדם השפל – והרבה

24 יותר מהם – עשה הקב"ה אתנו בני ישראל, שבהיות בני ישראל במצב

25 הנחות ביותר במצרים – הראה לנו הקב"ה אהבה גדולה כזו, שהוא יתברך

26 בכבודו ובעצמו ירד להצילנו ממצרים, כדי להביאנו לחדריו הפנימיים,

27 בשעת מתן תורה, שעל ידי תורה ומצוות – מתאחד יהודי בהקב"ה, במדה

28 הגדולה ביותר של התאחדות. בכך פירש רבנו הזקן את המלה "קדשנו",

29 שיהודי אומר בברכתו על מצוה, שהיא מלשון "קידושין", כאדם המקדש

30 אשה שתהיה אתו ביחוד גמור; כמו כן מוסבת המלה "קדשנו" על

31 המדרגה העליונה של קדושה, קודש העליון, בה מתקדש יהודי על ידי

32 קיום מצוה. וכן מורה המלה "קדשנו" (מלשון הבדלה), על ההבדלה שבני

33 ישראל נעשים מובדלים ומורמים על ידי קיום מצוות, כמו קדושתו של

34 הקב"ה המובדלת והיא למעלה מהעולמות.

35 בפרק מ"ז, אותו אנו עומדים ללמוד, ממשיך רבנו הזקן להסביר

36 (ובלשון הערת הרבי שליט"א): ולתרוץ: כיצד דורשים כיום את

37 האהבה של כמים הפנים לפנים, בשעה שאת האהבה מלמעלה

38 הראו לפני אלפי שנים, בשעת יציאת מצרים? אלא, מסביר רבנו

39 הזקן, שלא זו בלבד שיכולה וצריכה להיות האהבה של כמים

40 הפנים לפנים, על ידי שניזכר בעת שבשעת יציאת מצרים ומתן

41 תורה, ירד הקב"ה בעצמו כו' (כלומר: הקב"ה הראה אהבה

42 גדולה לישראל, ב"ירידתו" אליהם בכבודו ובעצמו), אלא גם

43 מצד ההוה – שכן, דוגמת יציאת מצרים ו"ירידה" – ישנה יציאת

44 מצרים בכל יום ויום.

42 וְשִׁלּוּם לְדַבְקָה בּוֹ כו', - אז, אין בו יחוד זה. אֲכַל מִיַּד שְׂרוּצָה
43 וּמִקְבֵּל וּמְשִׁיךְ עָלָיו אֱלֹהוּתוֹ יִתְבַּרֵּךְ וְאוֹמֵר "ה' אֱלֹהֵינוּ
44 ה' אֶחָד" - הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו יתברך, דרוח
45 אִתִּי רוּחַ וְאִמְשִׁיךְ רוּחִי, - רוח מביאה רוח וממשיכה רוח -
46 שכן, ה"רוח" והתעוררות

47 הרצון של אדם, מביאה
48 "רוח" והתעוררות
49 מלמעלה, וממשיכה,
50 לאחר מכן, "רוח" באדם,
51 שיימשך ויהיה דבוק
52 בהקב"ה. וְהָיָא - ביחס
53 לנפש, בְּחִינַת יְצִיאַת
54 מִצְרַיִם. - ענין קבלת עול
55 מלכות שמים בקריאת
56 שמע והתבטאות הרצון
57 להיות דבוק ביחודו של
58 הקב"ה - זה ענין יציאת
59 מצרים, שהנפש יוצאת
60 מגלות הגוף ומתאחדת
61 עם הקב"ה. וְלָכֵן תִּקְנֵנוּ -
62 החכמים, לומר פְּרִשְׁת
63 יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּשַׁעַת
64 קְרִיאַת שְׁמַע דְּוָקָא -

65 יחד עם קריאת שמע, אָף, שְׁהָיָא - זכירת ואמירת פרשת
66 יציאת מצרים, מִצְוָה בְּפִנֵּי עֲצָמָהּ, וְלֹא מִמְצוֹת קְרִיאַת
67 שְׁמַע, בְּדִאֲרֵיתָא - כמו שמוכא בְּמִנְרָא וּפּוֹסְקִים, - שיציאת
68 מצרים היא מצוה בפני עצמה, מדוע, איפוא, הורו חכמינו
69 לאומרן יחד? - אֲלֵא מִפְּנֵי דְּכָר אֶחָד מְמַשׁ. - קבלת
70 עול מלכות שמים בקריאת שמע, וענין יציאת מצרים, הם דבר
71 אחד ממש. שכן, על ידי קבלת עול מלכות שמים בקריאת
72 שמע, נוצר ענין יציאת מצרים ברוחניות, שהנפש האלקית
73 יוצאת מהגבלות הגוף. וְכֵן בְּסוֹף פְּרִשְׁת יְצִיאַת מִצְרַיִם
74 מְסִים גַּם בֵּן "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם", וְהֵינּוּ גַּם בֵּן כְּמוֹ
75 שְׁנֵתִבְאָר לְעִיל: - שעל ידי יציאת מצרים - נעשה "אני ה'
76 אלקיכם", אלקה שלכם, שיהודי מתאחד עם הקב"ה. הרי,
77 שבכל יום יש ביהודי ענין יציאת מצרים - וכשם שכאמור,
78 האהבה שהראה הקב"ה לבני ישראל בשעת יציאת מצרים
79 צריכה לעורר בבני ישראל "כמים הפנים לפנים" אהבה גדולה
80 להקב"ה, כך צריכה לעורר יציאת מצרים שבכל יום, שגם
81 בכך, באה לידי ביטוי אהבתו הגדולה של הקב"ה לבני
82 ישראל.

1 על ידי מה שיהודי לומד תורה ומקיים מצוות "יקח" אותו יתברך
2 ויתאחד אותו יתברך. כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב בְּוָהַר תְּקִדּוּשׁ: עַל פְּסוּקֵי:
3 "וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה" [וְ"לִי" בְּלוּמָר "אִתִּי", - כי ב"וזהר"⁴
4 מפרש את המלה "תרומה" - תורה, המלה תרומה, מורכבת
5 מ"תורה מ" - התורה
6 שניתנה לארבעים יום -
7 ומבואר ב"וזהר" שם, שעל
8 ידי "תרומה", על ידי
9 תורה, באים ל"ויקחו לי",
10 תקחו אותי, את הקב"ה
11 עצמו, וְהָיָא לִיָּה לְמִימָר -
12 והיה עליו לומר:
13 "וְתְרוּמָה", - ב"וא"ר" -
14 מכיוון ש"לי" מכיוון
15 להקב"ה, ו"תרומה" -
16 לתורה, היה על הפסוק
17 לומר "ויקחו לי תרומה",
18 שיקחו אותו יתברך ו (על
19 ידי מה? - "וְתְרוּמָה" - על
20 ידי) תורה - אֲלֵא מְשׁוּם
21 דְּבִלְבָא חֵד, - הכל דבר
22 אחד. הקב"ה ותורה הם
23 דבר אחד - ולכן לא כתוב
24 "וְתְרוּמָה", כי אז היתה המשמעות ש"לי" הוא דבר אחד ותרומה
25 (תורה) דבר נוסף, אלא "לי תרומה" - הם דבר אחד. עֵינֵי שָׁם -
26 ב"וזהר", הִיטֵב. וְזוּהוּ שְׁאוּמְרִים:⁵ "וְתִתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ
27 בְּאֶהְבָּה כו'", - כלומר: מצד אהבתו של הקב"ה לישראל, נתן
28 לנו מתנה, שיהיה ה' אלקינו - אלקה שלנו, שנהיה מאוחדים
29 אותו יתברך, "כִּי בְּאוֹר פְּנִיךָ נִתְּנָה לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ כו'". וְלָזֶה
30 - ולכן, מכיוון שאין זה ענין שיהודי משיג אותו על ידי עבודתו
31 העצמית - שאז, יש מקום לומר, שלא כל אחד נמצא במדריגה
32 הנחוצה להיות מאוחד עם הקב"ה, עד לידי כך שהקב"ה יִקְרָא
33 אלקה שלו - אלא זה ענין של ירושה ומתנה, וביחס לירושה לא
34 משנה מצבו ודרגתו של הירוש - אם הוא רק נכלל במושג של
35 "ירוש" - הריהו יורש; כמו כן מתנה איננה כמו שכר, שהוא תלוי
36 בכמות ואיכות העבודה של מקבל השכר, אלא זה ניתן לו
37 במתנה, מבלי שיתייגע על כך - לכן, זהו ענין ששייך לכל אחד
38 מישראל, וכפי שיוסבר להלן: אִין מוֹנֵעַ לָנוּ מִדְּבִקוּת הַנֶּפֶשׁ
39 בְּיַחְדּוֹ וְאוֹרֵי יִתְבַּרֵּךְ, - שנפשו של יהודי תהיה דבוקה
40 ומאוחדת עם אור אִי־סוֹף בְּרוּךְ-הוא - אין מה שימנע מכך -
41 אֲלֵא הַרְצוֹן, - בלבד, שָׁאם אִין הָאָדָם רוּצָה בְּלָל חֶסֶד

יום שני י"ד אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סז, פרק מח והנה כאשר... עד עמ' 134, ויחזרו למקורן.

ליקוטי אמרים

פרק מח והנה כאשר יתבונן המשכיל בגדולת א"ס ב"ה כי כשמו כן הוא א"ס ואין קץ ותכלית כלל לאור וחיות המתפשט ממנו ית' ברצונו הפשוט ומיוחד במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד ואילו היתה השתלשלות העולמות מאור א"ס ב"ה בלי צמצום רק כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה בדרך עלה ועלול לא היה העוה"ז נברא כלל כמו שהוא עתה בבחי' גבול ותכלית מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכן בין כל רקיע לרקיע וכן עובי כל רקיע ורקיע ואפי' עו"הב וג"ע העליון מדור נשמות הצדיקי' הגדולים והנשמו' עצמן ואצ"ל המלאכי' הן בבחי' גבול ותכלית כי יש גבול להשגתן באור א"ס ב"ה המאיר עליהן בהתלבשות חב"ד כו'. ולכן יש גבול להנאתן שנהנין מזיו השכינה ומתענגין באור ה' כי אין יכולין לקבל

1 **פרק מח.** בהמשך למה שלמדנו, אודות האהבה שהראה הקב"ה לבני
2 ישראל בשעת יציאת מצרים, הסביר רבנו הזקן, בפרק הקודם, שהקב"ה
3 מראה, אהבה זו גם בשעת יציאת מצרים ברוחניות, שמתרחשת כל יום
4 בנפשו של יהודי – ועל אהבה זו, לעורר "כמים הפנים" ולגלות ביהודי
5 אהבה גדולה להקב"ה. בפרק
6 מ"ה, אותו אנו עומדים
7 ללמוד, יסביר רבנו הזקן,
8 שכשם שבגלל אהבתו לבני
9 ישראל, צמצם הקב"ה
10 כביכול את עצמו, והרחיק
11 את כל מה שמפריע, כדי
12 לתת מקום לבריאת העולם
13 הזה – עולם, בו יהודי יקיים
14 תורה ומצוות – כך, על יהודי
15 "כמים הפנים לפנים" – מצד
16 אהבתו להקב"ה, לצמצם
17 ולהרחיק את כל ההפרעות,
18 הפנימיות והיצוניות, שישנן
19 לעבודתו את ה',
20 **וְהֵנָּה, בְּאֵשֶׁר יִתְבּוֹנֵן**
21 **הַמִּשְׁכִּיל בְּגִדְלָת אֵיךְ**
22 **סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, כִּי**
23 **בְּשֵׁמוֹ – "אֵיךְ־סוֹף", כֵּן הוּא – אֵיךְ־סוֹף וְאֵין קֵץ וְתִכְלִית כָּלֵל**
24 **לְאֹרֹךְ וְחַיּוּת הַמִּתְפַּשֵּׁט מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּרִצּוֹנוֹ הַפְּשׁוּט, –**
25 **כלומר:** הרצון שלו מופשט מכל גדר פרטי ולא קיימות לגביו כל
26 ההגבלות של רצונו של נברא, ויִתְבָּרַךְ – הרצון, בְּמַהוּתוֹ
27 **וְעֲצֻמּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִכְלִית יִיחּוּדוֹ.** – כלומר: האור והחיות
28 הנמשכים מאתו יתברך, שיווצרו ממנו עולמות מוגבלים, ושהוא
29 יחידיה אותם – אין אור זה כמו האור הנברא: למטה, בנברא,
30 ישנה, מצד אחד, מעלה ב"אור" לגבי "שפע" ("שפע" מצומצם
31 ומדוד בהתאם למקבל השפע – ולדוגמה: כשרב משפיע שכל
32 לתלמיד, מדודה השפעת השכל בהתאם לפי מה שהתלמיד
33 יכול לקבל, ואילו, "אור" המאיר בדרך ממילא מהמאור – אינו
34 מצומצם) – אך, מאידך גיסא, יש חסרון באור, שהוא בא
35 בהכרח, הוא אינו מאיר מפני שכך רוצה המאור, אלא מכיון
36 שקיים מאור, נמשך ממנו אור. ברם למעלה, יש לאור המעלה
37 שבאור, שאינו מצומצם, אך אין בו החסרון שבאור המאיר
38 בהכרח, אלא הוא נמשך למעלה ברצון, והרצון למעלה להאיר,
39 אינו כמו אצל הנברא, שהרצון הוא צינור וצמצום, עד כמה
40 ובאיוז מדה יימשך, ואילו ברצון שלמעלה קיימת רק המעלה
41 והשליוות שברצון, שאינו בהכרח, אבל אין בו הגדר והצמצום
42 שיש ברצון הנברא. כך, שהאור למעלה (למרות שהוא נמשך
43 ברצון, בכל זאת) הוא איך־סוף, כמו שהמאור (הקב"ה עצמו
44 כביכול) הוא איך־סוף. ומכיוון שהאור הוא איך־סוף – אי אפשר
45 שיתהוו ממנו עולמות ונבראים מוגבלים. לשם כך היו צריכים

לצמצומים באור, כדי שיוכלו להיווצר ממנו עולמות ונבראים –
וכפי שיסביר להלן: וְאֵלּוּ הֵיְתָה הַשְּׁתַּלְשֻׁלּוֹת הָעוֹלָמוֹת מֵאֹרֹךְ
אֵיךְ־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא כָּלִי צִמְצוּמִים, רַק בְּסִדֵּר הַמְּדֻרָּגוֹת
מִמְּדֻרָּגָה לְמִדְרָגָה בְּדֶרֶךְ עֲלֵה וְעֲלֹל – שהמדריגה העליונה
מהווה עילה וסיבה
למדריגה התחתונה,
שהיא ה"עלול" מה"עילה"
(ה"מסובב"), התוצאה
מה"סיבה". ב"עילה
ועלול" יש לשתי
המדריגות, שייכות ויחס
בין אחת לשניה. למשל:
מחשבה ודיבור, המחשבה
היא ה"עילה" לדיבור
שהוא ה"עלול", שהרי
המחשבה שהוא מהרהר
בה מקודם, בא לאחר מכן
הדיבור שהוא מדבר.
ובכן, מחשבה היא אמנם
למעלה מדיבור, אך בכל
זאת יש למחשבה שייכות
לדיבור, שכן גם מחשבה
מורכבת מאותיות כמו דיבור. משמעות הדבר היא, איפוא,
שהעלול (הבא מן העילה) קיים ביחס מסוים לעילה (ובדרך
עילה ועלול, אי אפשר שיווצר עלול שאינו ביחס כלשהו
לעילה). כיוון שמהאור והחיות הנמשכים מאתו יתברך באופן
של איך־סוף, מתהווים נבראים בעלי גבול – מכאן שאין זה
בסדר של עילה ועלול, שהרי אילו היה כן – לא הָיָה הָעוֹלָם
הַזֶּה נִבְרָא כָּלֵל כְּמוֹ שֶׁהוּא עֲתָה בְּבִחִינַת גְּבוּל וְתִכְלִית,
– שכל דבר יש לו גבול וסוף: מֵהָאָרֶץ לְרִקְיעַ מִהֶלֶךְ ת"ק
– חמש מאות, שָׁנָה, – הרי יש בכך הגבלה של חמש מאות
שנה, וְכֵן בֵּין כָּל רִקְיעַ לְרִקְיעַ, – מהלך חמש מאות שנה,
וְכֵן עֲבִי כָּל רִקְיעַ וְרִקְיעַ. – מהלך חמש מאות שנה – כל
האמור מהווה את העולם הזה; וְאִפְּלוּ עוֹלָם־הַבָּא וְגוֹ' עַד
הָעֲלִיּוֹן – מְדוּר נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים – וְהַנִּשְׁמוֹת
עֲצֻמּוֹ, וְאֵין צָרִיף לִזְמַר הַמַּלְאָכִים – הֵן בְּבִחִינַת גְּבוּל
וְתִכְלִית, – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ואף שכנ"ל רפליט
– הנשמות מתענגים על ה' ונהנין ומשיגין מאור"ס ב"ה – לא
קשה". כִּי יֵשׁ גְּבוּל לְהִשְׁגָּתוֹ – והבנתם, בְּאֹרֹךְ אֵיךְ־סוֹף
בְּרוּךְ־הוּא הַמֵּאִיר עֲלֵיהֶן בְּהַתְלַבְּשׁוֹת הַכְּמַה־בִּינְהִידֵּעַת
כו', – על ידי שאור איך־סוף ברוך־הוא מתלבש בספירות
חכמה־בינה־דעת של העולם, יש לנבראים של אותו עולם
(נשמות ומלאכים) השגה והבנה בגדלות האיך־סוף – אלא
שהשגתם היא מוגבלת. וְלָכֵן יֵשׁ גְּבוּל לְהִנְאֻתָן שְׁנֵהֲנִין מִיּוֹ
הַשְּׁכִינָה וּמִתְעַנְּגִין בְּאֹרֹךְ ה', – שכן, מכיוון שהנאתם

- 1 ותענוגם באים מהשגתם את אור איך־סוף ברוך־הוא, הרי כמו
 2 שהשגתם מוגבלת – כך גם הנאתם ותענוגם מוגבלים, כי אין
 3 יכולין לקבל הנאה ותענוג בבחינת איך־סוף ממש, –
 4 שהתענוג יהיה בלתי מוגבל, שלא יתבטלו ממצאותן ויחזרו
 5 למקורן. – אם תענוגם
 6 יהיה בלי גבול ובלי סוף,
 7 היתה מתבטלת לגמרי
 8 מציאותם (המוגבלת) והיו
 9 שבים למקורם שהוא
 10 "איך־סוף". הרי, שכל הנבראים, גם הנבראים של העולמות
- העליונים הרוחניים, הם נבראים מוגבלים. וכדי שהם יתהוו, 11
 מאור איך־סוף ברוך־הוא, באופן כזה (כבעלי גבול), היה זה צריך 12
 להיות (לא בסדר של השתלשלות, אלא) על ידי צמצומים; 13
 הצמצום פועל, שהאור הנמשך אחרי הצמצום, לא יהיה כלל 14
 בערך ומהות האור שלפני
 הצמצום. ולכן, אפשרי 15
 הדבר, שלמרות שהאור 16
 הוא, איך־סוף, – יתהוו 17
 ממנו נבראים שיש להם 18
 סוף ושהם בעלי גבול – דבר זה בא מהצמצום. 19
 20

ליקוטי אמרים

הנאה ותענוג בבחי' א"ס ממש שלא יתבטלו ממצאותן
 ויחזרו למקורן.

יום שלישי ט"ו אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 134, והנה פרטיות הצמצומים... עד עמ' סח, ותכלית.

- 21 והנה, פרטיות – אופן, הצמצומים, איך ומה – אין כאן
 22 מקום באורם. אך דרך כלל, הן הם בחינת הסתר והעלם
 23 המשכת האור והחיות, שלא יאיר – האור, וימשך
 24 לתחתונים – לנבראים התחתונים, בבחינת גילוי, – הצמצום
 25 פועל שהחיות בנבראים
 26 לא תהיה גלויה,
 27 להתלבש ולהשפיע בהן
 28 – בנבראים התחתונים,
 29 ולהחיותם להיות יש
 30 מאין, כפי מעט מועד
 31 אור וחיות בבחי' שיהיו
 32 בבחינת גבול ותכלית, –
 33 אם החיות היתה בהם
 34 בהתגלות, לא היו
 35 הנבראים באופן של גבול
 36 ותכלית; הצמצום פועל,
 37 שהאור והחיות לא יהיו
 38 בהתגלות בנבראים, ומה
 39 שכן בא בהתגלות, זהו
 40 מעט מאד מהאור והחיות
 41 – ולכן הם יכולים להיות
 42 נבראים בעלי גבול
 43 ותכלית, שהיא – מעט
 44 האור והחיות הבאים

ליקוטי אמרים

והנה פרטיות הצמצומים איך ומה אין

כאן מקום ביאורם. אך דרך כלל הן הם בחי' הסתר
 והעלם המשכת האור והחיות שלא יאיר ויומשך
 לתחתונים בבחי' גילוי להתלבש ולהשפיע בהן
 ולהחיותם להיות יש מאין. כי אם מעט מועד אור
 וחיות בכדי שיהיו בבחי' גבול ותכלית שהיא הארה
 מועטת מאד וממש כלא חשיבי לגבי בחי' הארה בלי
 גבול ותכלית ואין ביניהם ערך ויחס כלל כנודע פ'
 מלת ערך במספרים שאחד במספר יש לו ערך לגבי
 מספר אלף אלפים שהוא חלק אחד מני אלף אלפים
 אבל לגבי דבר שהוא בבחי' בלי גבול ומספר כלל אין
 כנגדו שום ערך במספרים שאפי' אלף אלפי אלפים
 וריבוא רבבות אינן אפי' כערך מספר אחד לגבי אלף
 אלפי אלפים וריבוא רבבות אלא כלא ממש חשיבי.
 וככה ממש היא בחי' ההארה מועטת זו המתלבשת
 בעולמות עליונים ותחתונים להשפיע בהם להחיותם
 לגבי ערך אור הגנוז ונעלם שהוא בבחי' א"ס ואינו

- פרוש מלת ערך במספרים, שאחד במספר יש לו ערך לגבי
 מספר אלף אלפים, – המושג "ערך" פירושו כגון זה שלמספר
 אחר יש "ערך" לגבי מיליון בכך שהוא – המספר אחד מהווה
 חלק אחד מני אלף אלפים, – מאחר שהמספר הכולל של
 מיליון, מורכב מאלף
 פעמים אלף יחידים – הרי
 מובן, שלמספר אחד יש
 ערך ויחס לגבי המספר
 של אלף פעמים אלף –
 מיליון חסר אחד, אינו
 מיליון, אבל לגבי דבר
 שהוא בבחינת בלי גבול
 ומספר כלל – אין כנגדו
 שום ערך במספרים, –
 אין מספר, ככל שיהיה
 גדול, שיהיה לו ערך ויחס
 לעומת דבר שאין לו
 מספר ואין לו סוף. שאפילו
 אלף אלפי אלפים
 וריבוא רבבות, – מספר
 של מיליונים ומיליארדים,
 אינן אפילו כערך מספר
 אחד לגבי אלף אלפי
 אלפים וריבוא רבבות, –

- שכן, אחד לגבי מיליוני מיליארדים, יש לו, כאמור, איזה ערך,
 ואילו, המספר של מיליוני מיליארדים לעומת דבר שהוא בלי
 גבול – אין ביניהם ערך כלל, אלא כלא ממש חשיבי. – הם
 נחשבים לכלום. המספר הגדול ביותר אין לו ערך ויחס כלל
 לגבי דבר שהוא בלי גבול. וככה ממש היא בחינת ההארה
 מועטת זו, – מעט האור שאחרי הצמצום, המתלבשת
 בעולמות עליונים ותחתונים להשפיע בהם להחיותם, – אין
 לה ערך כלל והיא נחשבת לכלום, לגבי ערך אור הגנוז ונעלם,

- בהתגלות בנבראים אחרי הצמצום, הוא, הארה מועטת מאד,
 וממש כלא חשיבי – אינה נחשבת כלל, לגבי בחינת הארה
 בלי גבול ותכלית, – שזהו כשההארה היא לפני הצמצום,
 ואין ביניהם ערך ויחס כלל, – בין ההארה שבלי גבול
 המוסתרת ונעלמת, לבין ה"הארה מועטת" (שלאחרי הצמצום).
 המתגלה בנבראים – אין ערך ויחס כלל, כלומר: ההבדל אינו
 מתבטא רק בין הרבה לבין מעט – אף שזהו הבדל בין הרבה
 מאד לבין מעט מאד – כי אם, אין ביניהן ערך ויחס כלל, כנודע

- 1 שהוא בבחינת "אין-סוף", ואינו מתלבש ומשפיע בעולמות
2 בבחינת גלוי להחיותם, אלא מקיף עליהם מלמעלה, -
3 בדיותו במדרגתו הגבוהה, הוא משפיע בעולמות, ונקרא "סובב
4 כל עולמין". - מקיף כל העולמות, לא "ממלא כל עלמין" שהוא
5 מתלבש בפנימיות
6 בעולמות, כמו שהנשמה
7 מתלבשת בפנימיות בגוף, 1
8 אלא "סובב כל עלמין" - 2
9 ואין הפרוש סובב ומקיף 3
10 מלמעלה בבחינת מקום 4
11 חסידים, - שבעולמות 5
12 עצמם אין הוא נמצא חסיד 6
13 ושלום, אלא הוא נמצא 7
14 מעליהם, במובן של מקום, 8
15 חסידים, כי לא שייך 9
16 כלל בבחינת מקום 10
17 ברוחניות, - בדבר גשמי, 11
18 שבגדר "מקום", מתאים 12
19 לומר שהוא מעל דבר שני 13
20 במקום, אך כשאומרים 14
21 "סובב" ומקיף ברוחניות, 15
22 שאינו בגדר מקום - אין 16
23 במשמעו ענין של מקום.
24 אלא רוצה לומר סובב
25 ומקיף מלמעלה לענין בחינת גלוי השפעה, - המושגים
26 "סובב" ו"מקיף" למעלה, אמורים רק בנוגע להתגלות ההשפעה
27 בדבר, כי ההשפעה שהוא בבחינת גלוי בעולמות - זו
28 הנקראת "ממלא כל עלמין" נקראת בשם "תלכש",
29 שמתלבשת בעולמות, כי הם - העולמות מלבישים ומשיגים
- 30 ההשפעה שמקבלים, - הרי שההשפעה באה בהם בפנימיות
31 בהשגתם; מה שאין כן ההשפעה שאינה בבחינת גלוי אלא
32 בהסתתר והעלם, ואין העולמות משיגים אותה - אינה
33 נקראת מתלבשת - בעולמות, אלא מקפת וסובבת. תלכש,
34 מאחר שהעולמות הם
35 בבחינת גבול ותכלית -
36 לכן, נמצא שאין השפעת
37 אור אין-סוף - שהוא בלי
38 גבול, מתלבש ומתגלה
39 בהם בבחינת גלוי, רק
40 מעט מזער, הארה
41 מועטת מצמצמת מאד
42 מאד, והיא - מאירה
43 בהם, רק כדי להחיותם
44 בבחינת גבול ותכלית. -
45 כדי להחיות עולמות
46 ונבראים, מן ההכרח
47 שתהיה בהם התגלות
48 מהארה זו. אלא, התגלות
49 זו היא מהארה מצומצמת
50 מאד מאד, שלכן אפשרי
51 הדבר שהעולמות יחיו
52 באופן של גבול ותכלית.
53 אכל עקר האור - שהוא
54 בלי צמצום כל-כך - נקרא "מקיף" ו"סובב", מאחר שאין
55 השפעתו מתגלית בתוכם, - בעולמות, מאחר שהם בבחינת
56 גבול ותכלית. - ואי אפשר שיתגלה בהם אור שהוא בלי גבול,
57 אלא, האור בהם הוא בהעלם, ולכן מצויין אור זה כ"סובב"
58 ו"מקיף" מעליהם.

יום רביעי ט"ז אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סח, והמשל בזה... עד עמ' 136, בפועל ממש.

- 59 להבהרת הענין, מביא רבנו הזקן להלן, משל ודוגמה מהאדמה
60 הגשמית, המורכבת מ"דומם" ו"צומח" (הנחותים בארבעת
61 הסוגים: דומם, צומח, חי, מדבר), שהחיות שבדומם וצומח
62 מצומצמת בהרבה מאשר החיות שבשאר שתי הבחינות חי
63 ומדבר, הרי שהחיות
64 האלקית ב"ארץ" מתגלה
65 רק באותה מדה שהיא 17
66 באה לידי ביטוי ב"דומם" 18
67 וצומח" - ובכל זאת - 19
68 "מלא כל הארץ כבודו", 20
69 שהארץ מלאה באור אין- 21
70 סוף ברוך-הוא, אלא
71 שהאור בא בה באופן של סובב ומקיף. ובלשון ה"תניא":
72 והמשל בזה, הנה הארץ תלווה הנשמות, אף שכלל כל
- 73 הארץ כבודו, והינינו אור אין-סוף ברוך-הוא, - לא רק
74 הארה מצומצמת, אלא הארץ מלאה באור שהוא אין-סוף,
75 כמו שכתוב: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא,
76 נאם ה'" - הרי שהוא אומר "אני מלא", והכוונה היא לאור
77 אין-סוף ברוך-הוא, ואור
78 זה "מלא" בשמים ובארץ,
79 אף-על-פי-כן אין
80 מתלבש בתוכה -
81 ב"ארץ", בבחינת גלוי
82 ההשפעה, רק חיות
83 מעט מזער, בבחינת
84 דומם וצומח לבד. - עד
85 כמה שהחיות נראית ב"דומם" ו"צומח" - הארץ היא דומם,
86 וממנה בא ה"צומח", וכל אור אין-סוף ברוך-הוא - הממלא

מִשָּׁל, כְּמוֹ הָאָדָם שֶׁמַּצִּיר בְּדַעְתּוֹ אִיזָה דְּבַר שְׂרָאָה אוֹ
 שְׂרָאָה, הִנֵּה אֵף שֶׁכָּל גּוֹף עֵצִים הַדְּבַר הַהוּא וְנִבּוֹ וְתוֹכּוֹ
 וְתוֹךְ תוֹכּוֹ, כֵּלֹּ מַצִּיר בְּדַעְתּוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ, מִפְּנֵי שְׂרָאָהוּ
 כֵּלֹּ אוֹ שְׂרָאָהוּ, הִנֵּה נִקְרָאת דַּעְתּוֹ מִקְפַּת הַדְּבַר הַהוּא
 כֵּלֹּ, - וְזֶה מִבְּחִינַת
 ה"דעת", שְׂדַעְתּוֹ מִקִּיפָה
 אֵת הַדְּבַר מִכֹּל צַדָּיו
 הַפְּנִימִיִּים וְהַחִיצוֹנִיִּים. וְכֵן
 גַּם מִבְּחִינַת הַדְּבַר עֲצֻמוֹ -
 וְהַדְּבַר הַהוּא מִקֶּפֶה
 בְּדַעְתּוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ, רַק
 שְׂאִינוֹ מִקֶּפֶה בַּפֻּעַל
 מִמֶּשֶׁ, רַק בְּדַמְיוֹן
 מַחְשַׁבַת הָאָדָם וְדַעְתּוֹ.
 - הַדְּבַר מוֹקֵף, אֲבָל לֹא
 בַּפֻּעַל מִמֶּשֶׁ. שֶׁכֵּן,
 מַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם
 מוֹגַבֶּלֶת, וְלֹא שִׁיךְ שֶׁתִּקֵּף
 מִמֶּשֶׁ אֵת הַדְּבַר; הִיא רַק
 מַהֲרֶהֱרֵת בְּאוֹתוֹ דְּבַר, וְרַק
 מִבְּחִינַת דְּמִיּוֹנִית אוֹתוֹ
 דְּבַר מוֹקֵף. אֲכָל תִּקְדּוּשׁ
 בְּרוּךְ־הוּא דְּכִתִּיב בִּיהִ:
 - שְׁלַגְבִּיו כְּתוּב: "כִּי לֹא מַחְשַׁבּוֹתַי מַחְשַׁבּוֹתֵיכֶם כו'", -
 מַחְשַׁבּוֹתַי שֶׁל הַקֹּב"ה כְּבִיכּוֹל, שׁוֹנוֹת לַגִּמְרִי וְאֵינֶן כֹּלֵל בַּגֶּדֶר
 מַחְשַׁבּוֹת הָאָדָם, הֲרִי מַחְשַׁבְתּוֹ וְדַעְתּוֹ - שֶׁל הַקֹּב"ה, שִׁיּוּדָע
 כָּל הַנִּבְרָאִים, מִקְפַּת כָּל נִבְרָא וְנִבְרָא מֵרָאשׁוֹ וְעַד
 תַּחְתִּיתוֹ, וְתוֹכּוֹ וְתוֹךְ תוֹכּוֹ, הֵכֵל - מוֹקֵף בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל
 הַקֹּב"ה, בַּפֻּעַל מִמֶּשֶׁ. - שְׁלֹא כְּמוֹ שֶׁהַדְּבַר הוּא בְּאָדָם,
 שֶׁהַקִּיפָה הִיא רַק בְּדַמְיוֹן, אֲלֵא כֹּאן מְדוּבָר בַּפֻּעַל מִמֶּשֶׁ.

1 את כל הארץ באופן בלתי גלוי, נקרא סובב עליה, אף שהוא
 2 - אור זה נמצא בתוכה ממש, - הרי, שלמרות ש"מלא כל
 3 הארץ כבודו", בכל זאת, זהו רק באופן של "סובב ומקיף".
 4 מדוע, אכן, זה נקרא "סובב" ו"מקיף"? - הרי זה: מאחר שאין
 5 השפעתו - של אור זה,
 6 מתגלית בה - בארץ,
 7 יותר, - מאשר החיות
 8 שבדומם וצומח, רק -
 9 אור איךסוף זה, מִשְׁפָּע
 10 בה בבחינת הסתר
 11 והעלם, וְכָל הַשְּׁפָעָה
 12 שֶׁבְּבִחֵינַת הַסֵּתֶר נִקְרָא
 13 מִקֶּפֶה מִלְמַעְלָה, -
 14 השפעה שמקיפה
 15 מלמעלה, כִּי "עֲלָמָא
 16 דְּאַתְכִּסְיָא" - העולם
 17 המכוסה, הוּא לְמַעְלָה
 18 בְּמִדְרָגָה מִ"עֲלָמָא
 19 דְּאַתְנִלְיָא". - מֵהָעוֹלָם
 20 המגולה. הַשְּׁפָעָה
 21 שֶׁבְּבִחֵינַת "אַתְכִּסְיָא" -
 22 מכוסה - היא בבחינת
 23 "עלמא דאתכסיא" -
 24 עולם מכוסה. - שלמעלה במדרגה מההשפעה שבהתגלות,
 25 שהיא בבחינת "עלמא דאתגליא" - עולם מגולה. - ולכן נקראת
 26 השפעה זו "מקיף מלמעלה", מפני שהיא למעלה במדרגה.
 27 וְלִקְרֹב אֶל הַשֶּׁכֶל יוֹתֵר, - לַהֲבִין בְּקִלּוֹת יוֹתֵר אֵת אוֹפֶן
 28 הַשְּׁפָעָה וְהַפְּעוּלָה שֶׁל "סובב כל עלמין", שאור איךסוף נמצא
 29 בכל מקום בעולם, ובכל זאת אור זה "סובב" ו"מקיף", מכיוון
 30 שאין אור זה בא בצורה של התלבשות גלויה - הוּא בְּרִיךְ

יום חמישי י"ז אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 136, למשל כדור הארץ הלזו... עד עמ' 136, במ"א:

73 לְמִשָּׁל, כְּדוֹר הָאָרֶץ הַלְּזוֹ, - כְּדוֹר הָאָרֶץ כּוֹלֵו, נוצר (ומתהווה תמיד) "מאין
 74 ליש", וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁהִידִיעָה שֶׁלִּמְעַלָּה יוֹדַעַת אֵת כָּל כְּדוֹר
 75 הָאָרֶץ. רַק שְׁלֹא הִיָּה
 76 מִתְהַנֶּה - כְּדוֹר הָאָרֶץ,
 77 כְּמוֹת שֶׁהוּא עֵתָה,
 78 פֻּעַל גָּבּוֹל וְתַכְלִית
 79 וְחַיּוֹת מוֹעֲטָת מֵאֵד,
 80 כְּדִי בְּחִינַת דּוּמָם
 81 וְצוּמָה, - וְלֹא לְמַעַלָּה
 82 מִזֶּה - אִם לֹא - מֵה
 83 שְׁכּוֹר הָאָרֶץ נִתְהוּה
 84 עַל־יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים

61 לְמִשָּׁל, כְּדוֹר הָאָרֶץ הַלְּזוֹ, - הַמִּשָּׁל בֹּא לְהַמְחִישׁ כִּיצַד
 62 נִבְרָא פִּרְטֵי מוֹקֵף בְּמַחְשָׁבָה וּבִידִיעָה שֶׁלִּמְעַלָּה - הֲרִי יְדִיעַתוֹ
 63 יִתְבָּרַךְ מִקְפַּת כָּל עֲבִי
 64 כְּדוֹר הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר
 65 בְּתוֹכּוֹ וְתוֹךְ תוֹכּוֹ עַד
 66 תַּחְתִּיתוֹ, - אֵת הֵכֵל -
 67 מִקִּיפָה יְדִיעַתוֹ שֶׁל
 68 הַקֹּב"ה, בַּפֻּעַל מִמֶּשֶׁ,
 69 שֶׁהֲרִי יְדִיעָה זוֹ - שֶׁל
 70 הַקֹּב"ה, הִיא חַיּוֹת כָּל
 71 עֲבִי כְּדוֹר הָאָרֶץ כֵּלֹּ,
 72 וְהַתְהוּוֹתוֹ "מֵאִין"

ליקוטי אמרים

למשל כדור הארץ הלזו הרי ידיעתו ית'

מקפת כל עובי כדור הארץ וכל אשר בתוכו ותוך תוכו
 עד תחתיתו הכל בפועל ממש שהרי ידיעה זו היא
 חיות כל עובי כדור הארץ כולו והתהוותו מאין ליש
 רק שלא היה מתהווה כמות שהוא עתה בעל גבול
 ותכלית וחיות מועטת מאד כדי בחי' דומם וצומח. אם
 לא ע"י צמצומים רבים ועצומים שצמצמו האור והחיות

ליקוטי אמרים

ידיעה ושכל, משמעו הגדרה מסוימת, זהו ענין של הבנה ולא
ענין של רגש וכדומה. כיצד, איפוא, אפשר לומר על הקב"ה,
שהוא מוגדר באיזה גדר שהוא? הקב"ה הוא הרי פשוט בתכלית
ואינו מוגדר חסיושלום בשום דבר! וגם כשאומרים שהידיעה
והשכל למעלה הם (לא)
כמו באדם, אלא בצורה
מופשטת ובתלי מושגת,
באופן של "הוא היודע"
והוא המדע וכו' – הרי
בכל זאת, זהו בגדר של
שכל וידיעה ולא של
משהו אחר, דבר שאי
אפשר ליחסו להקב"ה.
והמהר"ל מפרגא אומר שם, שחכמינו ז"ל קוראים להקב"ה
ה"קדוש ברוך-הוא" – לא השכל ברוך-הוא, מפני ש"קדוש"
משמעו, שהוא מובדל ונעלה לגמרי מכל דבר שיכולים לציין
בתואר מסויים; ומחמת העובדה שהוא קדוש ומובדל מהכל –
לכן הכל בא ממנו, כי אין הוא מוגבל בשום דבר שבגללו יהיה
נמנע דבר אחר. אלא – אומר המהר"ל – ענין השכל הוא פעולה
בלבד של הקב"ה, ומה שאומרים "יודע אלקים" יש לכך אותה
משמעות כמו ל"יאמר אלקים" או ל"יעש אלקים", כלומר: הוא
יצר וברא את הפעולה של שכל וידיעה. ב"הגהה" אותה אנו
עומדים ללמוד, אומר רבנו הזקן, שחכמי הקבלה הסכימו לדעת
הרמב"ם, שהידיעה שלמעלה היא באופן של "הוא המדע והוא
היודע וכו'". אלא שדבר זה אמור רק, כשאור איך-סוף ברוך
הוא מצמצם עצמו בעשר הספירות: חכמה, בינה, דעת וכו', זאת
אומרת, אחרי שהאורות התלבשו בכלים, כשאור החכמה
מתלבש בכלי של ספירת החכמה, ואור הבינה – בכלי של
ספירת הבינה; כלומר, קיים כבר ענין החכמה והידיעה, ואז
החכמה והידיעה הן דבר אחד עם הקב"ה. אך, כפי שהקב"ה
הוא בעצם, לפני שהוא מצמצם עצמו בעשר הספירות – הוא
אז למעלה לגמרי משכל וידיעה, למעלה גם מהדרגה העליונה
ביותר, השכל המופשט והבלתי מושג של הוא המדע והוא
היודע וכו' (כפי שהרמב"ם אומר). בהתאם להסברה זו, שתורת
החסידות מסבירה את הענין, ובעיקר לפי קבלתו של האריז"ל,
שגילה את ענין הצמצום – יוצא, ששניהם, גם הרמב"ם וגם
המהר"ל, צודקים: כפי שהקב"ה הוא בעצם, לפני שהוא מצמצם
את עצמו – צודק המהר"ל, שהוא למעלה מכל גדר של שכל
וידיעה, גם משכל מופשט כזה של הוא המדע והוא היודע וכו';
אך, אחרי שהקב"ה צמצם את עצמו בעשר הספירות – צודק
הרמב"ם – כי ספירות אינן "נבראים", אלא – אלקות, והן דבר
אחד אתו יתברך, כמו הלשון: "איהו וחיהו חד, איהו וגרמוהו
חד" – שאור איך-סוף ברוך-הוא והאורות והכלים של הספירות,
הם "חד", דבר אחד, זהו אותו ענין של הוא המדע והוא היודע
וכו'. שכן, ענין הידיעה של הספירות הוא דבר אחד עם הקב"ה,
ולא ענין של "בריא", כדעת המהר"ל, כי על מה שהמהר"ל
אומר, שידיעה ושכל הם "בריא" – ישנן קושיות חזקות. שהרי
אנו מוצאים, שפסוקי התורה מייחסים את ענין הידיעה לו יתברך:
ולתבונתו אין מספר" וכדומה, גם על פי השכל, אי אפשר היה

ועצומים, שצמצמו האור והחיות שנתלבש בכדור הארץ
להחיות ולקיימו בבהינת גבול ותכלית, ובבהינת דומם
וצומח בלבד. – שההארה הבאה על ידי צמצומים, נותנת
חיות בכדור הארץ, באופן שכדור הארץ יהיה בבחינת גבול,
ובבהינת "דומם" ו"צומח"
בלבד. ואילו הידיעה
שלמעלה, שהיא
מאוחדת עם הקב"ה
עצמו – "מקיפה" מעל
כדור הארץ, מכיוון
שהידיעה היא "איך-סוף",
וכדור הארץ הוא בעל
גבול. והגם שהידיעה
היא החיות וההתהוות של כדור הארץ מאין ליש, הרי שישנו
בידיעה זו, כדור הארץ כולו על כל פרטיו – בכל זאת זה
נקרא רק שהידיעה היא בבחינת "מקיף", היא "מקיפה" את
כדור הארץ. אך ידיעתו יתברך המיוחדת בבהינתו ועצמותו,
כי הוא המדע והוא היודע, – כפי שכבר למדנו
בפרק ב', מה שהרמב"ם אומר שבהקב"ה ענין הידיעה והשכל
אינו כמו הידיעה והשכל באדם – כשאדם, למשל, יודע ומבין
דבר הלכה, ישנם כאן שלשה דברים: (א) ה"יודע" – נפש האדם
היא היודעת ומבינה את ההלכה; (ב) "מדע" – כוח ההבנה שבו
נפש האדם יודעת ומבינה; (ג) "ידע" – ההלכה, שאותה נפש
האדם יודעת ומבינה. ואילו, בהקב"ה – הוא המדע והוא היודע
והוא היודע – שלשת הדברים הם הוא – הוא עצמו יתברך. הרי
שה"ידיעה" היא דבר אחד עם הקב"ה, ובידיעת עצמו בביכול
– הקב"ה, יודע כל הנבראים, – שהרי, כל הנבראים באים
מאמתת הימצאו, ובידיעת עצמו הוא יודע את כל הנבראים,
ולא בידיעה שחיון מן הידיעה האדם, – שכן, אדם יודע
דבר בידיעה שחיון ממנו, הידיעה מקרבת ומוסיפה את הדבר
לנפשו. ואילו, מה שהקב"ה יודע את כל הנבראים, אין זה
חסיושלום בידיעה שחיון ממנו, אלא "בידיעת עצמו", כי כלם
– כל הנבראים, נמצאים מאמתתו יתברך, – שממה שהוא
נמצא באמת, ישנם כל הנבראים. וממילא כאמור, בידיעת
עצמו בביכול, הוא יודע את כל הנבראים. ודבר זה אין ביכולת
האדם להשיגו על פניו וכו' – שכל האדם אינו מסוגל להבין
ידיעה כזו, שמי שיועד ובמה שיועד והדבר שיועד – הם כולם
הוא עצמו. שכן, כשאדם רוצה להבין דבר, הוא מתאר את
הדבר כפי שזה אצלו, אלא – הוא גם מבין, שאצל הקב"ה אותו
דבר הוא באופן נעלה ומופשט בהרבה. כך הידיעה שלמעלה,
מכיוון שהיא אחרת לגמרי מאשר הידיעה שבאדם, – אין לאדם
שום ציור לתאר בו ידיעה כזו, ולכן אין שכלו מסוגל להבין זאת.
הנהגה – על מה שהרמב"ם אומר, שהידיעה למעלה היא באופן
שהוא המדע והוא היודע וכו', שה"מדע", השכל והידיעה, הוא
הוא – הוא עצמו בביכול (ובידיעת עצמו בביכול, הוא יודע
כל הנבראים הבאים ממנו) – ישנם גדולי ישראל שאינם
מסכימים לדעתו של הרמב"ם. אחד מגדולי ישראל אלה, הוא
המהר"ל מפרגא, שבהקדמה לספרו "גבורות ה'", סותר את
דברי הרמב"ם. אחת מקושיותיו העיקריות, היא: התואר של

זאת גם ביחס לנבראים. ובלשון ה"תניא": **הרי ידיעה זו, מאחר**
שהיא בְּחִינַת "אין־סוף", - ובלי גבול, **אינה נקראת בשם**
"מתלבשת" בכדור הארץ שהוא בעל גבול ותכלית, -
 והידיעה היא הרי "אין־סוף", **אלא "מקפת" ו"סוככת",** - את
 כדור הארץ. **אף שידיעה**
זו כוללת כל ענין ותוכן
בפעל ממש, - שלא כמו
 שהדבר באדם, שאצלו זה
 דמיון בלבד, אלא, בידיעה
 למעלה ישנו כל כדור
 הארץ על תוכו וברו,
 ומהנה אותו - את כדור
 הארץ, **על־ידיעה** -
 שהידיעה שלמעלה
 כוללת אותו בתוכה,
"מֵאֵין" לֵיִשׁ, -
 ההתהוות מאין ליש היא דוקא על ידי הידיעה שלמעלה הסובבת
 ומקפת, ולא על ידי ההארה הבאה למטה אחרי הצמצום,
 מההארה הזו באה רק חיות הנברא באופן של דומם וצומח; הרי
 למרות שהידיעה שלמעלה פועלת בנברא לברוא אותו מאין
 ליש, בכל זאת נקרא הדבר שהידיעה סובבת ומקיפה על הנברא
 בלבד, ולא שהיא מתלבשת בו, כיוון שידיעה זו היא "אין־סוף"
 ואילו הנברא הוא "בעל גבול". **וכמו שנתבאר במקום אחר:** -
 שהתהוותו של נברא מאין ליש, היא דוקא על ידי האור של
 "סובב כל עלמין".

ליקוטי אמרים

הנהגה

(כמ"ש הרמב"ם ז"ל והסכימו
 עמו חכמי הקבלה כמ"ש
 בפרד"ם מהרמ"ק ז"ל וכ"ה לפי
 קבלת האר"י ז"ל בסוד הצמצום
 והתלבשות אורות בכלים כמש"ל
 פ"ב):

**ותוכו בפועל ממש ומהווה אותו עי"ז מאין ליש וכמ"ש
 במ"א:**

לומר, שכל ענין הידיעה למעלה בא על ידי נברא שברא הקב"ה.
 אלה הן נקודות מתוכן ההגהה הבאה: הנהגה (כמו שכתב
 הרמב"ם ז"ל, - שבהקב"ה - הוא המדע והוא היודע והוא
 הידוע. והסכימו עמו חכמי הקבלה, - שגם על פי קבלה -
 הענין אמת, כמו שכתוב
ב'פרד"ם' מהרמ"ק ז"ל. -
 רבי משה קורדובר, וכן
 הוא לפי קבלת האר"י
 ז"ל, - האר"י גילה את
 ענין הצמצום, שלפיו
 מודגשת יותר ההפלאה,
 איך אור אין־סוף ברוך
 הוא מופלא ולמעלה בלי
 גבול מענין ה"ספירות".
 בהתאם לכך היה מקום
 לומר, שענין זה של "הוא
 המדע והוא היודע וכו'" אינו נכון, שתואר מיוחד של חכמה
 וידיעה יצויין בתור דבר אחד עם אור אין־סוף - ובכל זאת הדבר
 כך הוא (כמו שסובר הרמב"ם) גם לפי קבלתו של האר"י ל -
 אלא, מתי הדבר כך? - **בסוד הצמצום והתלבשות אורות**
בכלים, - כשאורות הספירות מתלבשים בכלים של הספירות,
כמו שנתבאר לעיל פרק ב): - הרי למדנו בפנים ה"תניא",
 שהידיעה שלמעלה היא דבר אחד אתו יתברך, שהוא אין־סוף -
 ולהלן יוסבר, שמכיוון שהידיעה היא "אין־סוף", לכן אין זה נקרא
 שהיא מתלבשת בכדור הארץ, אלא, היא מקיפה עליו. וכך נבין

יום שישי י"ח אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 136, פרק מט והנה אף... עד עמ' סט, ובנים.

ומגובלת, אלא עליו לעשות את עבודתו באופן בלתי מוגבל, להפקיד את
 הכל בגלל אהבתו את ה'; ואפילו ההגבלות שהטביע הקב"ה בעולם -
 לא יפריעו לו בעבודתו את ה'.
והנה, אף כי פרטי בחינת ההסתר וההעלם אור אין־סוף
ברוך־הוא,
בהשתלשלות העולמות
 - המשתלשלים ויורדים
 מטה מטה, **עד שנתבאר**
עולם הנה הנשמי - היו
 זקוקים להרבה צמצומים
 והעלמות והסתרים, כדי
 שהאור ירד למדריגה כזו
 שיוכל להתהוות עולם

ליקוטי אמרים

פרק מט והנה אף כי פרטי בחי' ההסתר וההעלם
אור א"ס ב"ה בהשתלשלות
העולמות עד שנברא עו"ה הגשמי עצמו מספר ומינים
ממינים שונים כידוע למועמים מעין החיים: אך דרך
כלל הם שלשה מיני צמצומים עצומים כלליים.
לשלשה מיני עולמות כלליים. ובכל כלל יש רבוא

גשמי - הרי שהפרטים של העלמות והסתרים הם כל כך רבים,
 עד שהם - **עצמו מספר,** - ההעלמות וההסתרים הם בלי מספר
 בכמות, ובאיכות הם **ומינים ממינים שונים,** - שאינה דומה
 איכותו של צמצום והסתר אחד, לצמצום והסתר שני, **כידוע**
למועמים מעין החיים, - לאלה שטעמו מחכמת הקבלה. **אך**
דרך כלל הם שלשה מיני צמצומים עצומים כלליים,
לשלשה מיני עולמות כלליים, ובכל כלל יש רבוא רבבות

51 **פרק מט.** בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שמאחר שהאור והחיות
 52 הנמשכים מהקב"ה, הם "כשמו" - אור אין־סוף, הרי, אם האור והחיות
 53 היו נמשכים בסדר של מדריגות - לא היה העולם הזה מתהווה כפי
 54 שהוא אכן נתהווה, באופן של גבול ותכלית. לכן היו הרבה צמצומים
 55 באור, כדי שתוכל להיות
 56 התהוותם של נבראים בעלי
 57 גבול מאור אין־סוף שהוא
 58 בלי גבול. כל הצמצומים
 59 האלה נעשו - כפי שיתבאר
 60 להלן - בגלל אהבת הקב"ה
 61 לישראל, שיהיה עולם שבו
 62 יעשה יהודי את העבודה
 63 בקיום התורה והמצוות. בפרק
 64 מ"ט, אותו אנו עומדים ללמוד, יסביר רבנו הזקן, ענין הצמצומים באופן
 65 כללי, ויסיים, שכשם שהקב"ה בגלל אהבתו לישראל, סילק והרחיק את
 66 כל מה שהפריע להתהוות העולמות והנבראים - כך על יהודי, "כמים
 67 הפנים", בגלל אהבתו להקב"ה, לסלק ולהרחיק את כל הדברים
 68 המפריעים בעבודת ה'; וכשם שהקב"ה המשיך אור וחיות ממנו יתברך
 69 שלא לפי סדר של מדריגות (שכן, או, כאמור, לא היו נוצרים נבראים
 70 מוגבלים) - כך על יהודי בעבודתו את ה', לא להסתפק בעבודה מדודה

ליקוטי אמרים

האדם, וְלִהְיוֹת יִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ, - כשמרחיקים את
החושך, ויתירה מזו, כשהחושך עצמו נהפך לאור - מיתוסף על
ידי כך יתרון באור - וזה נעשה על ידי: בְּהַעֲלֹת הָאָדָם - כשאדם
מעלה למדרגה נעלה יותר, אֶת נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית וְהַחַיִּינִית -
הנפש החינית מקבלת
חיות מן הקליפות, ועל ידי
עבודת האדם, היא
מתעלה ונכללת בקדושה,
וּלְבוּשִׁיהָ - מחשבה, דיבור
ומעשה, וְכָל כְּחוֹת הַגּוֹף
כָּלָן - מעלה אותם האדם
על ידי עבודתו, לַח' לְבָדוֹ,
כְּנוֹכַר לְעֵיל פְּאִרְיוֹת, -
כיצד, על ידי תורה ומצוות
שיהודי לומד ומקיים,
מתעלים נפשו האלקית,
נפשו החינית, לבושיה,
וכל כוחות הגוף. כִּי זֶה
תְּכֵלֶת הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת
הָעוֹלָמוֹת. - מה
שהעולמות השתלשלו
ממדרגה למדרגה,
מעולמות עליונים יותר
לעולמות תחתונים יותר,
הרי התכלית היא - "עולם
זה", שבו פועל יהודי על ידי עבודתו שתהיה "אתכפאי סטרא"
אחרא" (שבירת הקליפה) ועל-ידי-זה נעשה "יתרון האור מן
החושך". להלן יוסבר, שכשם שהקב"ה הסיר והרחיק את כל
המניעות להתהוות העולם הגשמי, וצמצם את האור הבל גבולי,
כדי שיוכלו להתהוות נבראים בעלי גבול - וכל זה נעשה בגלל
אהבתו לבני ישראל - כך גם, "כמים הפנים", זה צריך לעורר בבני
ישראל אהבה להקב"ה, באופן שגם הם ירחיקו ויסירו את כל מה
שמונע את עבודת ה', שעבודתם לא תהיה מדודה ומגובלת,
כי-אם בלי חשבון ובלי גבול. וְהֵנָּה, "כמים הפנים לפנים", -
כשאדם מסתכל במים, משתקפים מהם אותם פנים שהוא הראה,
כך גם "לב האדם לאדם" - האהבה בלב של אחד לשני - מעוררת
בלב השני אהבה לראשון: כְּמוֹ שֶׁתְּקַדֵּשׁ בְּרוּךְ-הוּא, כְּכִיבּוֹל,
הֵנִיחַ וְסָלַק לְצֵד אַחֵר, דְּרֹךְ מִשָּׁל, אֶת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל הַכִּלְי
תְּכֵלֶת, - ובלי גבול, וּנְגִיז וְהַסְתִּירוֹ בְּג' מִיְנֵי צִמְצוּמִים שׁוֹנִים,
וְהַכֵּל בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת - הקב"ה לְהָאָדָם הַתַּחְתּוֹן, - האדם
שבעולם התחתון, וזאת כדי לְהַעֲלוֹתוֹ לַח', - כלומר: שיהיה
עולם כזה, שבו ישנה עבודה המרוממת את האדם להקב"ה.
כיצד, שייך הדבר, שאהבה תגרום לצמצום וסילוק - אהבה היא
הרי חסד והתפשטות, ואילו צמצום וסילוק הם ענין של גבורה
והיפך ההתפשטות? אלא, יוסבר להלן, מוצאים אנו אהבה
המביאה לצמצום, וזה בא לידי ביטוי בלשון הגמרא¹ "אהבה
דוחקת את הבשר", וכדלהלן: כִּי "אֶהְבֵּת דּוֹחֶקֶת תִּפְשֹׁר" -

פְּרִמִּיִּים. וְהֵם שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת: בְּרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה. כִּי
עוֹלָם הָאֲצִילוֹת הוּא אֱלֹהוֹת מְמוּשׁ, - ואינו נחשב כענין של
בריאיה יש מאין, אלא נקרא "אצילות", מלשון האצלה והפרשה,
ש"עולם האצילות" הוא הארה שנאצלה והופרשה מהקב"ה,
והוא אלקות ממש. וְכִי
לְבָרָא עוֹלָם הַבְּרִיאָה,
שֶׁהֵן נִשְׁמוֹת וּמַלְאָכִים
עֲלִיּוֹנִים, אֲשֶׁר עֲבוֹדָתָם
לַח' - היא, בְּכַחֲנִית
חֲבִמָּה-בִּינָה-דַעַת
הַמְתַּלְבֶּשִׁים בָּהֶם, -
שאלקות מתגלה בהם
באופן של הבנה, המתגלה
על ידי חכמה, בינה ודעת,
וְהֵם - הנשמות
והמלאכים, מְשִׁינִים
וּמַקְבְּלִים מֵהֶם -
מחכמה, בינה ודעת
המאירות בהם. - הרי, כִּי
שִׁיתְהוּוֹה עוֹלָם כּוֹזָה עִם
נְבִרָאִים שְׁאִינֵם בְּטִלִּים
ומאוחדים עם אלקות, כמו
הנשמות והנאצלים
שב"עולם האצילות",
אלא, יש בהם ענין ההשגה
וההבנה, וכל ענין של השגה, הוא הרי בחינה של "יש", שיש מי
שמשגיג, - הרי כדי לברוא את "עולם הבריאיה" - הִיָּה תַחֲלָה
צִמְצוּם עֲצוּם, כְּנוֹכַר לְעֵיל. - היו זקוקים לצמצום רב וחזק,
שיאיר אור מצומצם, שממנו יוכלו להתהוות נבראים שהם
בבחינת בריאה "יש מאין". וְכֵן מְבִרָאָה לְיִצִּירָה, - כדי
שִׁיתְהוּוֹה "עולם היצירה" שהוא למטה בהרבה מ"עולם
הבריאיה", היו צריכים שוב לצמצום עצום חזק, כִּי אוֹר מְעַט
מְעַד הַמְתַּלְבֶּשׁ בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, - כלומר, לגבי האור של
"עולם האצילות", נקרא האור שב"עולם הבריאיה" - "מעט
מועיר", אך, עֲדִין - אור זה שב"עולם הבריאיה", הוּא בְּכַחֲנִית
אִיִּסוּף לְגַבִּי עוֹלָם הַיְצִירָה, - ולכן היה צריך להיות צמצום
גדול באור המאיר ב"עולם הבריאיה", כדי שאותו אור יהיה שייך
להתלבש ב"עולם היצירה", וְאִי אֶפְשָׁר - שהאור של "עולם
הבריאיה" יוכל לְהַתְּלַבֵּשׁ בּוֹ - ב"עולם היצירה", אֶלָּא עַל-יְדֵי
צִמְצוּם וְהַעֲלָם - באותו אור. וְכֵן מִיְצִירָה לְעֲשִׂיָּה - גם כן היה
צריך להיות צמצום רב וחזק באור של "עולם היצירה", שיהיה
שייך ל"עולם העשייה", שהוא למטה מ"עולם היצירה", [וְכֵן
שֶׁנִּתְבָּרַר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאוֹר שְׁלֹשָׁה צִמְצוּמִים אֵלּוּ
בְּאִרְיוֹת, - כדי לְקַרֵּב אֶל שְׁכֻלְנוּ הַדֵּל - ששכלנו הדל יהיה
מסוגל להבין זאת]. וְתְּכֵלֶת כָּל הַצִּמְצוּמִים הוּא, - המטרה
והיעד שלהם הם, כִּי לְבָרָא גּוֹף הָאָדָם תִּתְּקַרֵּי, וְלֶאֱכַפֵּי
לְסִמְרָא-אַחֲרָה, - להכניע את ה"סטרא-אחרא", על ידי עבודת

מקום אצלו – וזאת, **בשביל לדבקה בו יתברך בדביקה חשיקה** 13
והפיצה, – בחשק ותענוג רצוני פנימי, **ולא יהיה שום מונע** 14
מבית ומבחוץ – **לא גוף ולא נפש**, – שגם ענינים פנימיים לא 15
 ימנעו, **ולא ממון, ולא אשה ובנים** – שהם ענינים חיצוניים – לא 16
 יהיה בהם משום מניעה 17
 לענינים שעל ידם מתדבק 18
 האדם עם הקב"ה; וכל 19
 האמור, משמעו: שהאדם 20
 מסלק את כל המונעים, גם 21
 את אלה שנובעים 22
 מהענינים הנחוצים ביותר, 23
 בגלל אהבתו להקב"ה. 24

ליקוטי אמרים

הבשר. עאכ"ו בכפלי כפליים לאין קץ כי ראוי לאדם 1
 ג"כ להניח ולעזוב כל אשר לו מנפש ועד בשר 2
 ולהפקיר הכל בשביל לדבקה בו ית' בדביקה חשיקה 3
 וחפיצה ולא יהיה שום מונע מבית ומבחוץ לא גוף ולא 4
 נפש ולא ממון ולא אשה ובנים. 5

1 בשר אין בו משום הפרעה ועיכוב לאהבה. משמעות הדבר,
 2 שהקב"ה מצד אהבתו לבני ישראל, סילק כביכול לצד, את אורו
 3 הגדול וצמצמו בצמצומים רבים. ואם כך – הרי, **על-אחת-כמה**
 4 **ובמה, בכפלי כפלים לאין קץ**, – מחייב הדבר, **כי ראוי לאדם**
 5 **גם-כן להניח ולעזוב כל**
 6 **אשר לו מנפש ועד בשר**
 7 **ולהפקיר הכל** – שעזיבת
 8 האדם את עניניו, לא
 9 תהיה מתוך חשבון
 10 ומדידה, אלא בלי חשבון
 11 וגבול, באופן של הפקר,
 12 שכל עניניו אינם תופסים

יום שבת קודש י"ט אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סט, ובזה יובן טוב... עד עמ' ע, ית' כנ"ל.

להמשכה העליונה הנמשכת בנפש היהודי על ידי אותה מצוה 52
 – כך גם תיקנו החכמים ברכות קריאת שמע, כדי שאותו יהודי 53
 יוכל על ידן לקיים את ענין קריאת שמע. ובלשון ה"תניא": **אלא** 54
משום שעקר – ענין, **קריאת-שמע** – הוא, **לקיים "בכל לבבך** 55
בו" – "בשני יצריך 56
בו", – שיהודי יאהב את 57
 הקב"ה בכל לבו, גם 58
 בנפשו הבהמית ויצרו 59
 הרע, **דחינו לעמוד נגד** 60
כל מונע מאהבת ה' – 61
 שגם הנפש הבהמית 62
 והיצר הרע, המפריעים 63
 לאהבת ה', יוחדר בהם 64
 רגש אהבת ה'. וכך גם 65
 שאר הענינים, שאפשר 66
 הדבר שהם יפריעו 67
 לאהבת ה' – לא יפריעו, 68

ליקוטי אמרים

ובזה יובן טוב טעם

ודעת לתקנת חכמים שתקנו ברכות ק"ש שתים לפניה 1
 כו' דלכאורה אין להם שייכות כלל עם קריאת שמע 2
 כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקי'. ולמה קראו אותן ברכות 3
 ק"ש ולמה תקנו אותן לפניה דווקא. אלא משום שעיקר 4
 ק"ש לקיים בכל לבבך כו' בשני יצריך כו' דהיינו לעמוד 5
 נגד כל מונע מאהבת ה'. ולבבך הן האשה וילדיה. 6
 שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו. כמשארו"ל ע"פ 7
 הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בנים. 8
 ונפשך ומאריך כמשמעו חיי ומוזני להפקיר הכל בשביל 9

25 **ובזה יובן טוב טעם ודעת לתקנת חכמים, שתקנו ברכות**
 26 **קריאת-שמע "שתים לפניה כו"**, **דלכאורה אין להם**
 27 **שייכות כלל עם קריאת שמע, כמו שכתבו הרשב"א**
 28 **ושאר פוסקים**, – שאין לברכות אלו שייכות לקריאת שמע –
 29 שלא כמו בברכות אחרות
 30 שתקנו חכמים למצוות
 31 שונות, שבהן מדובר
 32 מתוכן המצוה (כמו למשל
 33 הברכה על תפילין –
 34 "להניח תפילין" – הרי
 35 מדובר בברכה אודות
 36 תפילין, וכך גם ביחס
 37 למצוות אחרות), ואילו
 38 בברכות קריאת שמע לא
 39 מדובר לגמרי אודות
 40 קריאת שמע – **ולמה**
 41 **קראו אותן "ברכות**
 42 **קריאת-שמע"? ולמה תקנו אותן לפניה דווקא?** – מאחר
 43 שאין להן שייכות לקריאת שמע? מסביר רבנו חזקן להלן: ענין
 44 של ברכות אלו יש בו משום הכנה, שיוכלו לקיים את ענין
 45 קריאת שמע, שהרי עיקר ענינה של קריאת שמע, הוא להגיע
 46 ל"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך – בשני יצריך" – שתהיה
 47 ליהודי אהבה להקב"ה גם בנפשו הבהמית ויצרו הרע. וכדי
 48 להגיע לכך – נדרשת התבוננות בענינים אודותם מדובר
 49 בברכות קריאת שמע; התבטלותם של המלאכים, וכדומה. הרי,
 50 שמפני שלגבי כל מצוה, המצוה עצמה היא מן התורה, והברכה
 51 (שהיא מדרבנן) תיקנו חכמים כדי שעל-ידה יהיה יהודי כלי

שכן, גם הם כלולים במשמעות המלה "לבבך" ו"לבבך" הן 69
 האשה וילדיה, – הם מתוארים במלה "לבבך", מפני ש**ללבבו** 70
של אדם קשורה בהן בטבעו, כמו שאמרו רבותינו 71
זכרונם-לברכה על פסוק: "הוא אומר ויהי" – זו אשה, 72
"הוא צוה ויעמוד" – "אלו בנים"; – זו משמעות "לבבך", 73
 שהדברים אליהם קשור לבו של האדם – לא יפריעו לאהבת ה', 74
 ו"נפשך", ו"מאריך" כמשמעו, חיי ומוזני, – נפש משמעה 75
 חיים, ו"מאריך" – כסף, כלומר מזונות ופרנסה – לא יהיה בכל 76
 אלה משום הפרעה, אלא: להפקיר הכל בשביל אהבת ה'. – 77
 הרי, שגם הענינים הפנימיים ("מבית") כמו הנפש הבהמית ויצר 78

42 **קריאת-שמע"? ולמה תקנו אותן לפניה דווקא?** – מאחר
 43 שאין להן שייכות לקריאת שמע? מסביר רבנו חזקן להלן: ענין
 44 של ברכות אלו יש בו משום הכנה, שיוכלו לקיים את ענין
 45 קריאת שמע, שהרי עיקר ענינה של קריאת שמע, הוא להגיע
 46 ל"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך – בשני יצריך" – שתהיה
 47 ליהודי אהבה להקב"ה גם בנפשו הבהמית ויצרו הרע. וכדי
 48 להגיע לכך – נדרשת התבוננות בענינים אודותם מדובר
 49 בברכות קריאת שמע; התבטלותם של המלאכים, וכדומה. הרי,
 50 שמפני שלגבי כל מצוה, המצוה עצמה היא מן התורה, והברכה
 51 (שהיא מדרבנן) תיקנו חכמים כדי שעל-ידה יהיה יהודי כלי

2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אינו תניא. והעיקר – לא נתבארו בתירוצו. ואדרבא – בקושייתו מדייק (בסיומה) "לפני דוקא", ואינו מזכיר "לאחרי", גם לא בתיבת "כו". ועוד דלאחר" – שייכת, דמדברת בקעומ"ש וביצי"מ (דהיינו ק"ש – כדלעיל ספמ"ז). ותיבת "כו" – מרבה דערבית, או מרמז הסיום דמאמר חז"ל זה: שתים לפני... ובערב (ברכות יא, א), והיינו הך. ואף שלקמן מפרש הברכות דבבוקר – מהם יובן גם לאלו שבערב". 3. מובא ב"בית יוסף", אורח חיים סימן מו. 4. ברכות נד, א. 5. שבת קנב, א. 6. תהלים לג, ט.

מדובר אודותם בברכה ראשונה; וכשאדם מתעמק בכל זה –
הוא מבין מכך גדולת ה', איך כל המלאכים בטלים לו יתברך.
ואחר-כך ברכה שנייה, – המסבירה את אהבתו הגדולה של
הקב"ה לבני ישראל, שמבלי הבט על עבודתם הגדולה וביטולם

של כל המלאכים

העליונים – בחר הקב"ה

שתענוגו יהיה מעבודת

נשמות ישראל למטה,

שזהו מפני: "אהבת עולם

אהבתנו ה' אלהינו",

כלומר, שהנני – הקב"ה,

כל צבא מעלה

הקדושים, – את

המלאכים והשרפים של

העולמות העליונים –

הניח בצד, שאין הם

תכלית הכוונה, והשורה

שכינתו עלינו – בני

ישראל, להיות נקרא

"אלהינו", כמו "אלהי

אברהם בו" – שכן,

אברהם היה כולו בטל

ומאוחד בהקב"ה, כך הוא

נקרא "אלקינו" – האלקה

שלנו, על ידי תורה

ומצוות שיהודי מקיים,

שעל ידן מתאחד יהודי עם הקב"ה, כנזכר לעיל, והינו, כי

אהבה דוחקת בקשר, – אהבה פועלת צמצום והעלם – כך

חייבה אהבתו של הקב"ה לבני ישראל, ופעלה שיצמצם את

עצמו ויבחר בעבודת נשמות ישראל, כפי שהן למטה בגוף

ובעולם הגשמי. ולכן נקרא – אהבתו של הקב"ה, "אהבת

עולם", – כמו שאנו אומרים "אהבת עולם אהבתנו", שהיא

פחינת צמצום – שצמצם הקב"ה את אורו הגדול תכלית

תכלית – ובלי גבול, להתלבש בפחינת גבול הנקרא "עולם",

– "עולם" הוא מושג (של מציאות, וגדר) של מקום חזק – ענין

של גבול, ההגבלות הקשורות לזמן ולמקום – והקב"ה צמצם

עצמו ב"גבול" זה – בעבור אהבת עמו ישראל, כדי לקרבם

אליו, לכלל ביחודו ואחידותו יתברך. – על ידי תורה ומצוות.

וזה שאומרים בהמשך ברכת "אהבת עולם אהבתנו": "תמלה

גדולה ויתרה", – ברחמנות גדולה ורבה יותר מאשר על

אחרים, ריחם הקב"ה עלינו, פרוש – המלה יתרה – הוא יותר

מאשר על קרבת אלהים שכל צבא מעלה; – קירובם של

צבא מעלה בא הרי מהרחמנות שעליהם – ועל בני ישראל היתה

רחמנות של הקב"ה במידה רבה יותר, לקרב אותם הרבה יותר.

1 הרע, וגם הענינים החיצוניים ("מחוץ") כמו אשה, ילדים ופרנסה
2 – לא יהיה בכל אלה משום מניעה לענינים הקשורים לאהבת
3 ה'. ואיך יבא האדם הקמרי למדה זו? – לאהבת ה' כזו,
4 ששום דבר לא יהיה בו משום מניעה לה, לקב"ה סדרו תחלה –

5 לומר, ברכת יוצר

6 אור, ושם – בברכת

7 יוצר אור, נאמר ונשנה

8 באריכות – כי

9 בהתבוננות נדרש שכל

10 ענין יהיה באריכות,

11 בהרבה פרטים, ענין וסדר

12 המלאכים ה"עומדים

13 ביום עולם, להודיע –

14 לאדם, גדלתו של

15 הקדוש-ברוך-הוא, איך

16 שכלם – כל המלאכים,

17 בטלים לאורו יתברך,

18 ומשמיעים ביראה בו,

19 – שהם עומדים ביראה

20 ובביטול לפני הקב"ה,

21 ומקדישים בו, ואומרים

22 ביראה קדוש בו,"

23 כלומר, – משמעות

24 אמירתם "קדוש", שהוא –

25 הקב"ה, מכלל מהן ואינו

26 מתלבש בהן בפחינת

27 גלוי, אלא – היכן מתגלה הקב"ה? – במקום ש"מלא כל הארץ

28 כבודו", היא כנסת ישראל למעלה – מלכות דאצילות, מקור

29 נשמות ישראל למעלה, הנקראת "ארץ", וישראל למטה, –

30 שבארץ שלמטה, ישנן נשמות ישראל המקיימות תורה ומצוות

31 – הרי כאן דוקא מלא כבודו יתברך, כאן הוא מתגלה ומתלבש,

32 כנזכר לעיל; – את כל האמור, משיגים המלאכים העליונים,

33 השרפים, איך הקב"ה קדוש ומובדל מהם – ודוקא "כל הארץ"

34 – "מלא כבודו". וכן – מסופר גם ב"ברכת יוצר", ש"האופנים

35 וחיית הקדש" – שמקומם בעולם ובמדריגה שלמטה מהשרפים,

36 והם אינם בעלי השגה גדולים כל כך, להבין שאור איך-סוף

37 קדוש ומובדל מהם, אלא עבודתם היא – בראש גדול וכו', –

38 ובהתפעלות המדות, הם שרים: ברוך כבוד ה' במקומו", –

39 מהמקום שם הוא נמצא, לפי שאין יודעים ומשיגים מקומו,

40 – המקום בו מתגלה אור איך-סוף – שלא כמו שהשרפים יודעים.

41 ולכן אומרים האופנים וחיית הקדש "ממקומו" סתם, מהמקום

42 שם הוא נמצא – ימשך ויתגלה; וכמו שאומרים: "כי הוא

43 לבדו מרום וקדוש". – שכל הענינים האמורים, של ביטול

44 ויראה, של המלאכים השונים – שרפים, אופנים וחיית הקדש –

ליקוטי אמרים

אהבת ה'. ואיך יבא האדם החומרי למדה זו לכך
סידרו תחלה ברכות יוצר אור. ושם נאמר ונשנה
באריכות ענין וסדר המלאכים העומדים ברום עולם
להודיע גדולתו של הקב"ה איך שכולם בטלים לאורו
ית' ומשמיעים ביראה בו' ומקדישים בו' ואומרים ביראה
קדוש בו' כלומר שהוא מובדל מהן ואינו מתלבש בהן
בבחי' גילוי אלא מלא כל הארץ כבודו היא כנסת ישראל
למעלה וישראל למטה כנ"ל. וכן האופנים וחיית
הקדש ברעש גדול וכו' ברוך כבוד ה' ממקומו לפי
שאין יודעים ומשיגים מקומו וכמ"ש כי הוא לבדו
מרום וקדוש. ואח"כ ברכה שניה אהבת עולם אהבתנו
ה' אלהינו. כלומר שהנני כל צבא מעלה הקדושים
והשרה שכינתו עלינו להיות נקרא אלהינו. כמו אלהי
אברהם בו' כנ"ל. והיינו כי אהבה דוחקת הבשר ולכן
נקרא אהבת עולם שהיא בחי' צמצום אורו הגדול
הבלתי תכלית להתלבש בבחי' גבול הנקרא עולם
בעבור אהבת עמו ישראל כדי לקרבם אליו ליכלל
ביחודו ואחידותו ית'. וז"ש חמלה גדולה ויתירה פי'
יתירה על קרבת אלהים שבכל צבא מעלה. ובנו בחרת

7. על מה שרבנו הזקן מוסיף כאן המלה "כלומר" – מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה: "לא כפי' בכ"מ, כשמודיע על א' שהוא קדוש וכיו"ב – שתוכן ההודעה, שמכירו ומשיגו ויודע שהוא קדוש (וכקושיית חז"ל (ברכות, ב): קדוש הוא – מנא ידעה) כ"א כלומר – להיפך – קדוש שאינו יודעו כי מובדל מהם [ובזה מתורץ שכיון ש"בטלים" איך "משמיעים ומקדישים"? אלא שזה גופא משמיעים שהם בטלים וכו']". 8. בברכות קריאת שמע.

- 1 בברכת "אהבת עולם" אומרים להלן: "וּבְנֵי בְּחֵרָתְךָ מִכָּל עַם
2 וְלִשְׁוֹן", - שמשמעו, הוא - שהקב"ה בחר את הגוף הַחֲמִירי
3 הַנִּדְמָה בְּחֵמְרֵיחוֹ לְגוֹפֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם; - שכן, בחירה שייכת
4 דוקא בשני דברים שווים, שעליהם מתאים לומר שבוחרים
5 בדבר אחד ולא בשני, למרות שהם דומים אחד
6 לשני, ואילו בשני דברים 1 מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו
8 שונים, לא מתאים לומר 2 לגופי אומות העולם. וקרבנותו וכו' ופ' מתוך הודאה, יתבאר
9 "בחירה" במשמעותה 3 הודאה יתבאר במ"א. וליחד כו' ליכלל ביחודו ית' כנ"ל במקום אחר; "וליחדך
10 האמיתית, לבחור באחד כו'", לכלל ביחודו
11 מן השנים, ולכן אי אפשר לומר ש"ובנו בחרת" הכוונה מצד
12 נשמות ישראל, שכן, נשמתו של יהודי שהיא "חלק אלקה
13 ממעל" - אין לה דמיון ונקודת-מפגש לנפש של גוי להבדילו;
14 אלא הכוונה ב"ובנו בחרת" היא על גופו של יהודי, שבחינויותו
- 15 ובחומריותו הוא דומה לגופו של גוי - והקב"ה בחר בגוף יהודי,
16 שיהיה כלי לנשמה, ושעל ידי הפעולות הנעשות עם הגוף
17 (שהרי כל פעולה גשמית של מצוה, באה על ידי הגוף דוקא),
18 יתאחד יהודי עם הקב"ה - וכפי שרבנו הזקן מסביר: "וְקִרְבָּנֵנוּ
19 וְכו' לְהוֹדוֹת וְכו'",
20 ופ'וש הודאה - המעלה
21 המיוחדת של ביטול הבא
22 מתוך הודאה, יתבאר
23 בַּמָּקוֹם אַחֵר; "וליחדך
24 כו'", לכלל ביחודו
25 יתבאר, - להיכלל לגמרי באחדות ה', בַּנִּזְכָּר לְעִיל. רבנו הזקן
26 יסביר להלן, שבשעה שיתעמק יהודי בענינים אודותם מדובר
27 בקריאת שמע, יביא אותו הדבר לקיים קריאת שמע, שיגיע
28 לאהבה גדולה לה'.

ליקוטי אמרים

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג אייר, תשכ"ד
ברוקלין.

מר צבי שי המכונה ד"ר הרכבי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו, בו כותב ג"כ שלאחרונה לא פרסם דבר, ומובן שהפליאה בזה עוד יותר מאשר הפליאה הראשונה, שאמרתי שפרסם ולא שלח לכאן.

בהתענינות קראתי ע"ד קרוביו שי אשר שם וכו' ומענין לענין באותו ענין, ארשה להעתיק כאן אחת הנקודות ממה שנדבר בענין זה, מיוסדת על הפס"ד אשר כל ישראל הם קומה אחת שלימה, ובדוגמת הגוף, אשר חיזוק הבריאות באיזה אבר שיהי מוסיפה בבריאות כל שאר האברים, כן הוא בנוגע לאברי פרטי קומה שלימה האמורה, ומזה מסקנא מידית אשר הוספה בתורה ומצותי בהמעשה שהוא העיקר, קיום מצות מעשיות יום יום, שהם חיונים וקיום ויסוד כל בני ישראל [מתאים לשמם תורת חיים ומצותי עליהן נאמר וחי בהם], הרי בודאי ובודאי שזהו מוסיף "בבריאות" כל אחד ואחת מבני ישראל, ואין המקום מפסיק ככל וכלל, וכנ"ל זהו עזר וסיוע ודאי וממשי מצ"ע וגם - להצלחת ההשתדלות באופנים אחרים, ודוקא ע"ד עזר זה אין איש מתעסק בזה ואפילו לא מדבר וד"ל.

והרי בסיוע זה אין זקוקים לאסיפות ולהצבעות ולשאלת דעת הרוב, כיון שלכל אחד בחירה חפשית בזה ויכול להוסיף כהנה וכהנה כולל גם בהשפעה על הזולת לקרבו עוד יותר ויותר, לתורה ולמצותי, ועי"ז לעזור לכל בניי בכל מקום שהם הן באה"ק ת"ו והן בתפוצות, שהרי כולם זקוקים לעזר, אף כי לא באותו השטח ובאותה המדה, וק"ל.

והרי הימים ימי סגולה, ימי הספירה המקשרים ענין זמן חירותנו עם ימי קבלת התורה ובהקדמת נעשה לנשמע, קבלה ביחד עם הבטחה - חרות על הלוחות.

בכבוד ובברכה.

ה'תש"ג	יום שלישי	יג אייר, כח לעומר	יום ראשון
--------	-----------	-------------------	-----------

שיעורים. חומש: בהר, שלישי עם פירש"י.
תהלים: סט"עא.
תניא: וככה ממש . . . "סח" ותכלית.
במנחה אומרים תחנון.

רבנו הזקן - באותם השנים שהיה אומר מאמרים קצרים - אמר: 'דע מה למעלה ממך', דע כי כל מה שיש למעלה בפרצופים וספירות העליונות, הכל הוא ממך, שתלוי בעבודת האדם.

ה'תש"ג	יום רביעי	יד אייר, פסח שני, כט לעומר	יום שני
--------	-----------	----------------------------	---------

שיעורים. חומש: בהר, רביעי עם פירש"י.
תהלים: עב"עו.
תניא: והמשל . . . "סח" האדם ודעתו.

פסח שני ענינו איז - עס איז ניטא קיין "פארפאלען", מען קען אלע מאָל פאַריכטען. אפילו מי שהי' טמא, מי שהי' בדרך רחוקה. און אפילו "לכם", אז דאָס איז געווען ברצונו, פונדעסטוועגען קען מען מתקן זיין.

פסח שני ענינו הוא - אין "אבוד" [=להתיאש מלתקן], תמיד אפשר לתקן. גם מי שהיה טמא, מי שהיה בדרך רחוקה, ואפילו - "לכם", שהדבר היה ברצונו, אף-על-פי-כן אפשר לתקן.

ה'תש"ג	יום חמישי	טו אייר, ל לעומר	יום שלישי
--------	-----------	------------------	-----------

שיעורים. חומש: בהר, חמישי עם פירש"י.
תהלים: עז"עח.
תניא: אבל הקב"ה . . . "136" בלבד.

בימי רבינו הזקן הי' שגור בפי החסידים הפתגם: דער שטיקעל ברויט וואָס איך האָב, איז ער דיינער ווי מיינער. והיו מקדימים מלת "דיינער" - דיינער ווי מיינער.

בימי רבינו הזקן היה שגור בפי החסידים הפתגם: פרוסת הלחם שיש לי, היא שלך כמו שלי. והיו מקדימים תבת "שליך" - שלך כמו שלי.

ה'תש"ג	יום ששי	טז אייר, לא לעומר	יום רביעי
--------	---------	-------------------	-----------

שיעורים. חומש: בהר, ששי עם פירש"י.
תהלים: עט"פב.
תניא: אך ידיעתו . . . במ"א.

אאמו"ר כשהי' נוטל צפרניו, הי' מערב עמהם קיסם, קודם השריפה. אאמו"ר אמר להחסיד ר' אלי' אבעלער - איש פשוט מצד כשרונותיו וידיעותיו - כשנכנס אליו ליחידות: אלי' איך בין דיר מקנא. פאָהרסט אויף מערק זעהסט א סך מענשען, איז ווען אינמיטען עסק רעדט מען זיך מיט יענעם פאנאנדער אין א אידישען וואָרט א עין יעקב וואָרט, און מ'איז מעורר אויף לערנען נגלה און חסידות, פון דעם

ווערט א שמחה למעלה. און די מעקלעריי צאָהלט דער אויבערשטער אָפּ בבני חיי ומזוני. און וואָס גרעסער דער מאַרק מעהר ארבעט, איז גרעסער די פרנסה.

אָדוני אָבי מורי ורבי [ה'רש"ב] כְּשֶׁהָיָה נוֹטֵל צִפְּרָנִי, הָיָה מְעַרְב עִמָּהֶם קִיסָם קֶדֶם הַשְּׂרָפָה. אָדני אָבי זְקני מורי ורבי [מהר"ש] אָמר לְהַחֲסִיד ר' אֱלִיהוּ אַבְעֵלְעֶר – אִישׁ פֶּשׁוּט מַצֵּד כְּשֶׁרוֹנוֹתָיו וִידִיעוֹתָיו – כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו לִיחִידוֹת: אֱלִיהוּ, אָני מְקַנָּא בָּךְ. אַתָּה נוֹסֵעַ לִירִידִים, נִפְגָּשׁ עִם הָרֶבֶה אַנְשִׁים, כְּאִשֶּׁר תּוֹךְ כְּדֵי הָעֵסֶק מְשׁוֹחָחִים עִם הַזּוּלָת בַּעֲנֵין יְהוּדִי, 'וואָרט' [=פִּתְגָּם] מ"עֵין יַעֲקֹב", וּמַעֲוָרִים אִדּוֹת לְמוֹד נִגְלָה וַחֲסִידוֹת – מְכַךְ נּוֹצֵרֶת שְׂמִיחָה לְמַעֲלָה. וְאַתָּה דְּמִי ה'תּוֹרָה מְשַׁלֵּם הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּבִנֵי חַיִּי וּמְזוֹנֵי. וְכָכָל שֶׁהַשּׁוֹק גָּדוֹל יוֹתֵר, יוֹתֵר עֲבוּדָה – כָּךְ הַפְּרָנְסָה גְּדֻלָּה.

יום חמישי

שבת

יז אייר, לב לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, שביעי עם פירש"י.

תהלים: פג"פז.

תניא: פרק מט. והנה . . . "138" אהבת ה'.

אין אומרים צדקתך.

בק"ש שיש אומרים בבוקר – קודם התפלה – כדי לצאת חובת ק"ש בזמנה, ג"כ כופלים ג' התיבות, ומסיימים בתיבת "אמת". בק"ש דתפלין דר"ת ושמ"ר אין כופלים, אבל אומרים "אמת".

ל"ג בעומר שנת תר"ד – לערך – סיפר הצ"צ תורת הבעש"ט: עס שטעהט כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות. אט אזוי ווי די גרעסטע חכמים וועלען אייביג ניט דערגיין די גרויסע טבעיות'דיגע אוצרות, וועלכע השי"ת האָט טובע געווען בארץ, אז הכל הי' מן העפר, אָט אזוי קען קיינער ניט דערגיין די גרויסע אוצרות וואָס ליגען אין אידען, וואָס זיי זיינען דעם אויבערשטענס ב"ה ארץ חפץ. וסיים הבעש"ט: איך וויל מאכען פון אידען, אַז זיי זאָלען געבען דעם יבול, וואָס דעם אויבערשטענס ב"ה א ארץ חפץ קען געבען.

בקריאת שְׁמַע שׁיֵשׁ אומרים בבקר – קֶדֶם הַתְּפִלָּה – כְּדֵי לְצַאת חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע בְּזִמְנָה, גַּם בֶּן כּוֹפְלִים ג' הַתְּבוֹת ["אָני ה' אֱלֹקִים"], וּמְסִימִים בְּתֵבַת "אֱמֶת". בְּקְרִיאַת שְׁמַע דְּתַפְלִין דְּרַבְּנֹו-תָם וְשִׁמוּשׁ-אֶרְבָּא אֵין כּוֹפְלִים, אָבֵל אומרים "אֱמֶת".

ל"ג בעומר שנת תר"ד – לערך – ספר ה'צמח צדק' תורת הבעל-שם-טוב: כתוב "כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות". כָּשֶׁם שֶׁהַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר לְעוֹלָם לֹא יִשְׁיגוּ אֶת אוצרות הַטְּבַע הַגְּדוֹלִים שֶׁה' יִתְבָּרֵךְ הַטְּבִיעַ בָּאָרֶץ, שֶׁהַכֹּל הָיָה מִן הָעֶפֶר, כֵּךְ לֹא יָכוֹל אֶף אֶחָד לְהַשִּׁיג אֶת הָאוּצְרוֹת הַגְּדוֹלִים שֶׁחֲבוּיִים בִּיהוּדִים, שֶׁהֵם ה'אָרֶץ חֲפָץ' שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְסִים הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב: רְצוֹנִי לְהַפִּיק מֵהַיהוּדִים שֶׁהֵם יִתְנוּ אֶת הַיְּבוּל שֶׁה'אָרֶץ חֲפָץ' שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יְכוּלָה לְתַתּוֹ.

יום
שישי

יום ראשון

יח אייר, לג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בחוקתי, פ' ראשונה עם פירש"י.

תהלים: פח"פ.

תנאי: ואיך יבא . . . 138- וקדוש.

אצל אדמו"ר האמצעי הי' לג בעומר מיו"ט המצוינים. מען פלעגט ארויסגעהן אויפ'ן פעלד, ער פלעגט זיך ניט וואשען, אָבער נעהמען משקה, וואָס מצד הבריאות האָט ער עס ניט געטאַרט. מען האָט דעמאָלט געזעהן א סך מופתים. דאָס רוב מופתים איז געווען בנוגע קינדער. און אַ גאַנץ יאָהר האָט מען געווארט אויף לג בעומר.

אָצט אַדמו"ר האַמאָצעי הָיה לג בַּעמֶר מִיו"ט [יום־טוב] הַמְצִינִים [=חגים חשובים]. הָיו יוֹצְאִים לַשָּׂדֶה, הָרַבִּי לֹא הָיָה נוֹטֵל יָדָיו אֶךְ הָיָה אוֹמֵר 'לְחַיִּים' עַל 'מִשְׁקָה' – דְּכַר שְׁמִטָּעִי בְּרִיאוֹת הָיָה אֶסוּר עָלָיו. הָיו רוֹאִים אֶז הָרַבָּה מוֹפְתִים. רַב הַמוֹפְתִים הָיו בְּנוֹגֵעַ לִילָדִים, וְכָל הַשָּׁנָה יִחְלוּ וְצָפוּ לַלֵּג בַּעמֶר.

שבת
קודש

יום שני

יט אייר, לד לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בחוקתי, שני עם פירש"י.

תהלים: צ"צ.

תנאי: ואח"כ . . . -ע- ית' כנ"ל.

חסידות איז א ג-טליכער פאַרשטאַנד, דער פארשטאַנד וואָס ווייזט דעם מעגשען ווי קליין ער איז, און ווי גרויס ער קען זיך דערהויבען.

חסידות היא הַבְנָה אֱלֵקִית, הַהֲבָנָה הַמֵּרָאָה לְאָדָם עַד כִּמָּה הוּא קָטָן, וְלֵאיוֹז גְּדֻלּוֹת הוּא יָכוֹל לְרוֹמֵם אֶת עַצְמוֹ.

המשך ביאור למס' יומא ליום ראשון עמ' א

13 שִׁיעוּר, מֵאִי אֵיכָא לְמִימַר, הֲלֵא אֵין שִׁיעוּר כָּלִל לְמִי הַהוּא וְאֵין
14 נֹאמֵר שֶׁהַנוֹשָׂא נִטְמָא רַק בְּשִׁיעוּר הַהוּא. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אֶפְּלִי
15 לְמֵאֵן דְּאִמֵּר הוּאָה אֵין צְרִיכָא שִׁיעוּר הָנִי מִיָּלִי אֲנִיכָא דְנִכְרָא – עַל
16 גוֹף הָאָדָם, שְׁעַל כֵּךְ אֵין שִׁיעוּר כְּמָה מִים צְרִיכִים לַהוּזוֹת עֲלָיו, וְדִי
17 בְּכָל שְׁהוּא, אֶכְּלָ בְּמֵנָא – בְּכָלִי שְׁבוּ נִמְצָאִים מִי אִפֵּר הַפְּרָה שְׁטוּבֵל
18 בְּהֵם אֵת הָאָזוּב וּמוּזָה, גַּם לְדַעְתּוֹ צְרִיכָה שִׁיעוּר, וְלִכְךָ נֹאמֵר
19 טוֹמָאֵת מִשָּׂא בִלְשׁוֹן הַהוּא שְׁאִינוּ מִטְמָא אֵלֹא כְּשִׁישׁ בְּהֵם שִׁיעוּר
20 הַנְּצִרְךָ שִׁיחִיה בְּכָלִי לִפְנֵי הַהוּא. וּמִצִּינוּ כֵן שְׁצִרְךָ שְׁבִכְלִי יֵהָא
21 שִׁיעוּר, דְּהִנֵּן בְּמִשְׁנָה (פֶּרֶה פִּיב מִיָּה) כִּמָּה יֵהָא בְּהֵן בְּמִי אִפֵּר הַפְּרָה
22 כְּשֶׁהֵם בְּכָלִי וּמוֹמֵנִים לַהוּזוֹת מֵהֵם, וְיֵהָא בְּרִי הוּאָה שְׁתוּעִיל לְטַהַר
23 אֵת הַטְּמָא, בְּרִי שְׁיִטְבֹּל

1 בְּנִדִּים, שְׁכָךְ נֹאמֵר, 'וּמוּזָה מִי הַנִּדָּה יִכְסֵּם בְּנִדּוֹ', וְאֵילוּ נוֹגֵעַ לֹא בְּעִי
2 כְּבֹס בְּנִדִּים, שְׁלֹא נֹאמֵר בּוּ אֵלֹא 'וְהִנֵּגַע בְּמִי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד
3 הָעָרֶב'. מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: אֵלֹא מֵאִי 'מוּזָה' שְׁנֹאמֵר בְּתוֹרָה שְׁטִמָּא
4 וּמוֹטְמָא בְּגִדִים, בְּנוֹשָׂא אֵת הַמִּים הַכְּתוּב מִדְּבַר, שְׁהוּא נִטְמָא
5 וּמוֹטְמָא בְּגִדִים. שְׁוֹאֵלֵת הַגְמָרָא: וְנִכְתוּב רַחֲמֵנָא בְּמִפְּרֹשׁ 'נוֹשָׂא,
6 מֵאִי מַעֲמָא בְּרִיכ 'מוּזָה'. מִיִּישְׁבַת הַגְמָרָא: הָא קָא מְשַׁמַּע לָן בְּמָה
7 שְׁכַתְבָּה הַתּוֹרָה 'מוּזָה', דְּבָעִינָן שִׁיעוּר הוּאָה – שְׁאֵין כָּל נוֹשָׂא מִי
8 אִפֵּר פֶּרָה טְמָא אֵלֹא כְּשִׁנְשָׂא מִים בְּשִׁיעוּר שְׁרֹאויִים לְטַהַר אֵת
9 הַטְּמָא כְּשִׁמּוּזִים מֵהֵם עֲלָיו.
10 שְׁוֹאֵלֵת הַגְמָרָא: הִנִּיחָא לְמֵאֵן דְּאִמֵּר הוּאָה צְרִיכָה שִׁיעוּר, שְׁלִדְבְּרִיו
11 נִיתֵן לִמֵּר שְׁלִפְיִיכָא אִמְרָה תּוֹרָה דִּין נוֹשָׂא בִלְשׁוֹן הַהוּא לִמֵּר
12 שִׁיחִיה נוֹשָׂא בְּשִׁיעוּר הַהוּא, אֵלֹא לְמֵאֵן דְּאִמֵּר הוּאָה אֵין צְרִיכָה

פינוי ללא התראה

יום ראשון י"ג אייר ה'תשפ"א

הרמב"ם מדבר במקרה שאינו נמצא בעיר ואי אפשר להודיע לו, ולכן מעיקר הדין מותר להוציאם ללא הודעה, ורק ממידת חסידות יש להודיע לבית דין שיטפלו בהם.

ויש שפירשו באופן אחר: לכל הדעות אין היתר להזיק את בעל הפירות בידיים למרות שנהג שלא כדין ואסור להוציא את הפירות למקום הפקר בלא להודיע לו אם קרוב לוודאי שיגנבו והרי זה כמעשה נזק גמור, אלא שלדעת הרמב"ם מאחר והיה עליו להעלות בדעתו שהפירות יושלכו אם לא ייקחם בזמן, הרי הוא כמותרה ועומד ואין צורך בהודעה מפורשת, ואילו הרא"ש סבור שבעל הפירות סומך על כך ששבעל החצר לא ישליך אותם וצריך להודיע לו על הפינוי בפירוש.

ולפי זה, כאשר בעל הפירות אינו בעיר או שבזמן סיום השכירות לא נקט בעל הבית צעדים מידיים כדי לפנותם ובעל הפירות עשוי לחשוב שלא ישליכם גם להבא, אף לדעת הרמב"ם אין להשליכם ללא הודעה מפורשת (אגרות משה ח"מ ב, נז).

הלכות שכירות פרק ז, הלכה ז: מי שהכניס פרותיו לבית חברו שלא מדעתו, או שהטעוהו עד שהכניס פרותיו, והניחם וחלף לו - יש לבטל הבית למכר מאותם הפרות, כדי לתן שכר הפועלים שמוציאין אותן ומשליכין אותן בשוק. ומדת חסידות היא, שיוודע בית דין, וישלכו ממקצת דמיהן מקום, משום השב אברה לבועלים, אף על פי שצוה שלא כהן. מדברי הרמב"ם נראה כי מעיקר הדין רשאי בעל הבית להוציא את הפירות מרשותו בלא להודיע לבעליהם, ורק ממידת חסידות ראוי שיוודע לבית דין והם יטפלו בהם שלא ייאבדו.

אך הרא"ש (ב"מ פ"ח סכ"ו) כתב שחייב להודיע לבעלים, ואם הוציא את הפירות בלא להודיע ובעקבות כך נגרם להם נזק, חייב לשלם.

ואף שלכאורה נראה שדעותיהם של הרמב"ם והרא"ש חלוקות, ה'טור' (ח"מ סי' שיט) הביא את דברי שניהם ונראה מדבריו שאין ביניהם מחלוקת. ומבאר ה'דרישה' (שם, א) כי הטור מדבר במקרה שבעל הפירות נמצא בעיר ולכן חובה להודיעו קודם פינויים כדי שיבוא ויטפל בהם, ואילו

המאחר שכר שכיר - מדוע אינו לוקח?

יום שני י"ד אייר ה'תשפ"א

והקשה ה'מעשה חושב' (הגהות על שעה"מ הג"ל, וכן הקשה ה'שיבת ציון' סי' ק סק"ב): אמנם לקיחת החפץ מהאומן נחשבת 'מעשה' אך במעשה זה אינו עובר על שום לאו שהרי החפץ הוא שלו, ורק כיון שצריך לשלם לו שכר עבודתו ואינו משלם עובר על הלאו, אך אי התשלום אין בו כל מעשה.

וביאר ה'עמודי אש' (סי' א סק"ח):

כתב ה'פרי חדש' (או"ח סי' תצ"ד סק"א) שלדעת הרמב"ם 'לאו שאין בו מעשה', אף שאין בו חיוב מלקות מדאורייתא, יש כח בידי חכמים לחייב בו 'מכת מרדות', אך 'לאו הניתן לתשלומים', הרי בפעולת התשלום הוא 'מתקן' את הלאו, וכיון שבכך נעשה היתר - אין לוקים עליו 'מכת מרדות'.

ולכן לא הביא הרמב"ם את הטעם שהמאחר שכר שכיר אינו לוקח משום שהוא 'לאו שאין בו מעשה' - כי עדיין היה חייב 'מכת מרדות', אלא כתב שאינו לוקח משום שניתן לתשלומים, וכיון שאפשר ל'תקן' את הלאו - אינו חייב גם 'מכת מרדות'.

הלכות שכירות פרק יא, הלכה א: מצות עשה לתן שכר השכיר בזמנו... ואם אחרו לאחר זמנו - עובר בלא תעשה, שנאמר: "ולא תבוא עליו השמש". ואין לוקין על לאו זה, שהרי הוא חיב לשלם.

אין חיוב מלקות כאשר באותה עבירה יש חיוב תשלומים

(הל' ערות פ"ח ה"א).

כתב ה'חכם צבי' (סי' כו) שהרמב"ם יכול היה לבאר שבאיחור תשלום שכר שכיר אינו לוקח גם מטעם אחר - משום שזהו 'לאו שאין בו מעשה', אלא שנקט אחד משני הטעמים.

וה'שער המלך' (הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג, בשם מהר"י בירב) ביאר שהרמב"ם לא נקט את הטעם שהוא לאו שאין בו מעשה כי יש אפשרות לעבור על האיסור במעשה, כגון שלקח מיד האומן את החפץ שתיקן לו מבלי לשלם עבדו ובאותה שעה הוא עושה מעשה. ואף שעובר רק משתקע עליו חמה (להלן ה"א), כיון שתחילתו בא על ידי הלקיחה (כי "כל זמן שהכל ביד האומן אינו עובר") נחשב כ'לאו שיש בו מעשה'.

האם דיבור נחשב מעשה?

יום שלישי ט"ו אייר ה'תשפ"א

כמעשה ולכן לוקים על כך, וכן פוסק הרמב"ם. מאידך, בהלכות סנהדרין (פ"ח ה"ב) מונה הרמב"ם את האיסורים שאין בהם מעשה, ובכללם איסורים שבדיבור, כגון נשבע לשקר ומקלל חברו בשם ה', ולכאורה הרי זו סתירה להלכה זו שדיבור נחשב כמעשה! והביאור:

הלכות שכירות פרק יג, הלכה ב: כל המונע בהקמה מלאכל בנשעת מלאכתה - לוקה... אפילו חסמה בקול, לוקה. בדין זה נחלקו בגמרא (ב"מ ז, ב): יש אומרים שכאשר חסם את הבהמה מלאכול באמצעות הרמת קול, על אף שעבר בכך על איסור 'לא תחסום', אינו לוקח שכן אין לוקים על לאו שאין בו מעשה ויש אומרים שדיבור - 'עקימת פיו' - נחשב

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קה

הדיבור נחשב כמעשה רק כאשר הוא גורר בעקבותיו תוצאות מעשיות, כגון המרים קולו על הבהמה ועל-ידי כך גורם שהיא תדוש בלא לאכול, אך הנשבע או המקלל אין לדיבורו שום השלכות מעשיות ולכן אין דיבור זה נחשב כמעשה.

ומה שאמרו 'עקימת פיו הוי מעשה', אין הכוונה שפעולת הדיבור עצמה נחשבת כמעשה שלוקין עליו אלא שמאחר

והדיבור קרוב למעשה, ניתן לראות את התוצאה הנגרמת על ידי הדיבור כהמשכו של הדיבור, ונמצא שפעולת הליכת הבהמה נחשבת כהמשך פעולת הדיבור של האדם ולכן לוקה על כך, אך אי אפשר לחייב על דיבור שאינו גורר שום תוצאה מעשית (מגיד משנה, ע"פ תוספות ב"מ שם. לקוטי שיחות ח"א עמ' 83).

(83).

אחריות השואל על חפץ שנשלח בדואר יום רביעי ט"ז אייר ה'תשפ"א

שלא קיבל כלום משום שהמלווה הוציא ממון על פי דיבורו, וכן בענייננו השואל מתחייב באחריות החפץ כי המשאיל הוציא מרשותו על פיו (ר"ן ב"מ שם).

ו'נפקא מינה' בין שני הביאורים במקרה שהחפץ נשלח לשואל ביד מי שאינו בר-שליחות כגון קטן או גוי, או שנשלח בדואר ללא מינוי שליחות: לפי הדעה הראשונה אין השואל חייב באחריותו שהרי לא הגיע החפץ לידו או ליד שלוחו, ואילו לפי הדעה השניה מתחייב בכל אופן, מדין ערב, מאחר והחפץ נמסר על פי דיבורו (נתיבות המשפט שם, יא, וראה 'הלכות שומרים' עמ' נז).

ואם אמר השואל למשאיל שיניח את החפץ במקום מסוים ואבד משם, הרי הוא פטור לכל הדעות: הן לפי הדעה הראשונה, שהרי החפץ לא הגיע לידו או ליד שלוחו, והן לדעת הסוכרים שהחוב הוא מדין ערב ששייך רק כשהגיע הממון על פיו לידי אדם, אך אם לא הגיע ממון לשום אדם, אין בזה דין ערבות (הלכות שומרים שם עמ' נח).

הלכות שאלה ופקדון פרק ג, הלכה א: השואל את הפקדה מחברו... אם אמר לו השואל: 'שליחך לי ביד בני'... או 'ביר שליחך'... ומתה בדרך - הרי זה חייב.

מבואר בהלכה זו כי משעה שיצא החפץ מידי המשאיל על פי בקשת השואל, הרי השואל חייב באחריותו אף על פי שעדיין לא הגיע לידי. ויש להבין: מאחר ועדיין לא קיבל את החפץ על מה הוא מתחייב? ואע"פ שנשלח לפי בקשתו, הרי דיבור בלבד אינו יכול לגרום חיוב כל עוד לא קיבל מאומה!

ומצינו שני ביאורים בעניין:

יש אומרים, שכאשר השואל אומר למשאיל לשלוח את החפץ על ידי אחר, כוונתו היא שימנה אותו כשליחו של השואל, וממילא חייב באחריות משעת לקיחת החפץ על ידי השליח כאילו לקחו בעצמו שהרי שלוחו של אדם כמותו (שיטה מקובצת ב"מ צח, ב בשם הראב"ד).

ויש אומרים שחיובו של השואל הוא כדין ערב המקבל על עצמו את חיובו של הלווה, שהתחייבותו חלה למרות

מכירת חמץ כהשבת אבידה יום חמישי י"ז אייר ה'תשפ"א

פשע, וכיון שאין עליו חיוב לטרוח ולמכור את החמץ, אי המכירה אינה פשיעה, אך שומר שכר חייב לטרוח ולמכור את החמץ, ורק אם לא מכר מחמת אונס פטור.

אך אדמו"ר הזקן (או"ח שם ס"ח וק"א סק"ב) סובר שאפילו שומר שכר שלא מכר את החמץ קודם זמן הביעור פטור, כי "לא קיבל עליו אלא לשמור את החמץ שיהא שמור לבעליו... אבל לא קיבל עליו למוכרו בערב פסח. שאין זו בכלל שמירה, שהרי במכירה זו מוציאה מרשות בעליו. ואינו חייב כלל למוכרו בערב פסח... אלא מחמת מצות השבת אבידה לבעלים, דכיון שהגיעה שעה חמישית, שהוא קרוב לאסור בהנאה הרי הוא כאבוד מבעליו, וחייב כל אדם הרואה אותו נאבד למוכרו לנכרי כדי לקיים מצוות השבת אבידה".

וכיון שחיוב מכירה זו יסודה במצוות השבת אבידה – פשוט שאין לחייבו אם לא מכר, כי הרי המתעלם מאבידה ולא השיבה וגרם לאבדנה, לכל הדעות אינו חייב על פשיעה זו (בית מאיר או"ח שם).

הלכות שאלה ופקדון פרק ז, הלכה ג: הפקיד חמץ אצל חברו, והגיע הפסח - הרי זה לא ינע בו, עד שיעה חמישית מיום ארבעה עשר; יוצא ומוכרו בשוק לשעתו, משום השב אבידה.

המחזיק בפקידון, והיתה לו אפשרות למכור את החמץ לנכרי בשעה החמישית ולא מכר, אלא אחר כך ביער את החמץ (כנפסק ב'שלחן ערוך' (או"ח סי' תמ"ג ס"ב): "אם לא מכר - חייב לבערו בזמן איסורו") – האם חייב לשלם לבעל החמץ על ההפסד שגרם לו?

ה'מגן אברהם' (שם ס"ק ב) סובר שחייב כשומר חינו שחייב על פשיעתו, ומביא ראיה מדברי הגמרא (ב"מ צג, ב) ברועה עדר בהמות שעזב את העדר כאשר הגיעה חיה טורפת וטרפה כמה בהמות שחייב לשלם על הבהמות שנטרפו, אף שהיה שומר חינוס, אם יכול היה "לקדם ברועים ובמקלות" (היינו לאסוף כמה רועים יחד כדי לגרש את החיה במקלות) – הרי שהימנעות מפעולה נחשבת לפשיעה.

וה'חזק יעקב' (שם סק"ח) כתב ששומר חינוס חייב רק אם

הלואה בלי עדים

יום שישי י"ח איר ה'תשפ"א

כי אמנם אין חשש שיכחיש את ההלואה אך יש טעם נוסף לאסור, כי המלוה "גורם קללה לעצמו", היינו, כשיבוא לתבוע את חובו והלווה יכפור יאמרו שהוא (המלוה) דובר שקר על אדם ישר (הלווה שהוא תלמיד חכם).

ולפי זה מובן לשון הרמב"ם: לאנשי העולם אסור להלוות בלי עדים כי יש לחשוש שהלווה יכחיש את ההלואה ונמצא שהמלווה גורם למכשול זה, ולתלמיד חכם מצד חשש זה היה מקום להתיר הלואה ללא עדים ועם זאת, הוסיף הרמב"ם, "אפילו לתלמיד חכמים" (שאין מקום לחשש זה שיכחיש את ההלואה) אסור מחשש אחר - כיון שהלווה הת"ח טרוד בתלמודו, עלול הוא לשכוח שקיבל הלואה ויבוא להכחיש ונמצא שהמלווה 'גורם קללה לעצמו' כי יאמרו שמעליל על אדם ישר (הלווה), ויבואו לקללו.

הלכות מלוה ולוה פרק ב, הלכה ז: אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים, ואפילו לתלמיד חכמים.

אסרו חכמים להלוות בלי עדים (בבא מציעא עה, ב) ואמרו 'כך שכן שאסור להלוות לתלמיד חכם' שיותר מסתבר לאסור כיון שטרוד בתלמודו ועלול לשכוח שקיבל הלואה, ואילו לשון הרמב"ם היא 'אפילו לתלמיד חכמים' אסור להלוות בלי עדים, והיינו, שלתלמיד חכם היה מסתבר יותר להתיר!

ומבאר הב"ח (תור"מ סי' ע):

תחילה נאמר (בגמרא שם) לדעת רב, שהמלוה שלא בעדים עובר משום 'ולפני עור לא תתן מכשול' כי הלווה עלול להיכשל ולכפור בהלואה. ותמה רב אשי, האם גם לתלמיד חכם אסור להלוות בלי עדים והרי לא מסתבר שיכחיש את ההלואה. וענה לו רבינא שאכן יש לאסור גם לתלמיד חכם,

מצוה להלוות בריבית?

שבת קודש י"ט אייר ה'תשפ"א

ובדעת הרמב"ם עצמו יש אומרים כי המצוה להלוות לנכרי בריבית היא מצוה חיובית, כדי שיחסר ממונם (כנה"ג שם) ויש הסוברים שאין זו מצוה חיובית אלא שאם נלווה לנכרי נלווה בריבית (ב"ח שם, משל"מ).

ולפי זה, אם הנכרי לא יסכים בשום אופן ללוות בריבית אלא בחינם מותר להלוות לו ואין בכך ביטול מצות עשה, כמו שמי שאין לו ציצית מותר ללבוש בגד של ארבע כנפות בלא ציצית שהרי הוא אנוס. ואף שביכולתו להימנע מלבישת הבגד, הרי אין איסור בעצם הלבישה אלא באי-הטלת הציצית ובכך הוא אנוס. והוא הדין כאן - עצם ההלוואה מותרת אלא שחייב ליטול עליה ריבית, ומאחר ואינו יכול, הרי הוא אנוס ופטור.

אך לפי שיטה אחת (תוס' ב"מ ע, ב ד"ה תשיך. שו"ע אדה"ז הל' רבית סע"ה) הלוואה לנכרי בחינם כרוכה גם באיסור 'לא תחנם', ואם כן הדבר אסור גם כשאנו יכול להלוות לנכרי בריבית (שערי רבית (לוריא) סי' ס"ו).

הלכות מלוה ולוה פרק ה, הלכה א: ומצות עשה להשיף לגוי, שנאמר: "לנכרי תשיף".

לדעת ה'טור' (י"ד סי' קנ"ט) ההלוואה לגוי בריבית מותרת, אך אין בה מצוה, ואילו לדעת הרמב"ם זו מצות עשה.

ויש שהביאו ראיה לרמב"ם (כנה"ג י"ד סי' קנ"ט) מדברי הגמרא (מובא להלן ה"ז) שישאל ונכרי הבאים ללוות ישראל קודם, אף כאשר הנכרי לווה בריבית והישראל בחינם, שנאמר "אם כסף תלוה את עמי". ואם נאמר שבהלוואה לנכרי בריבית אין מצוה, בודאי שההלוואה לישראל קודמת, שכן יש בה מצוה ואילו בהלוואה לנכרי אין מצוה ואין צורך ללמוד זאת מהפסוק, אלא מכאן שהלוואה לגוי בריבית היא מצוה והכתוב מלמדנו שמצות הלוואה לישראל בחינם קודמת.

ולדעת החולקים על הרמב"ם יש לפרש את הלימוד מהכתוב כך: אף שכתוצאה מההלוואה לישראל בחינם יפסיד את הרייווה שהיה יכול לקבל בהלוואה לנכרי בריבית, מכל מקום הלוואה לישראל בחינם קודמת.

המילה "גאולה" בנוייה - רוב אותיותיה הן - מהאותיות "גולה", אלא שמוסיפים אל"ף. על-ידי הגילוי ד"אלופו של עולם" ב"גולה" - נפעלת הגאולה, שאז יהיה "וידע כל פעול כי אתה פועלתו".

משיחת שבת פרשת אמור, ה'תנש"א

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ג י"ט אייר ה'תשפ"א

ואם לא הביא²⁵ - בעל הבית נשבע הַסֵּת²⁶ ומוציאו¹⁷
מִן הַבֵּית²⁷.

הַלְכוֹת שְׂכִירוֹת

פֶּרֶק שְׂבִיעִי

1 יבאר שתנאי מועיל בשכירות, ודין משכיר בתים לחדשים
או לשנה ונתעברה השנה, ודין שוכר אומר נתתי שכר
הדירה ומשכיר אומר לא נטלתי, ודין משכיר בשטר לזמן
קבוע ואין זמן בשטר, ודין שוכר פרס, ודין מכנים פירותיו
לבית חבירו שלא מדעתו, ודין שוכר ריחיים.

1 א. כִּשְׁם שֶׁמִּתְּנָה אָדָם כָּל תְּנָאֵי שְׂרָצָה בְּמִקְח
2 וּמִמָּכָר², כִּן מִתְּנָה בְּשִׁכְרוֹת; שֶׁהַשְּׂכִירוֹת מְכִירָה
3 לְזֶמֶן קָצוּב³ הִיא. וְכָל שֶׁמִּמָּכָרוֹ בְּנִכְסָיו מִמָּכָר⁴,
4 שׁוֹכֵר⁵ שְׂכִירוֹתוֹ שְׂכִירוֹת; וְכָל שָׂאִין לוֹ לְמָכָר⁶, כִּן
5 אֵין לוֹ לְשׁוֹר. אֲלָא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ פְּרוֹת בְּלִבָּד בְּאוֹתָהּ
6 הַקֶּרֶק⁷, הֲרִי זֶה שׁוֹכֵר⁸ וְאֵינוֹ מוֹכֵר⁹.

2 ואם נתקיים התנאי נקנה הדבר שהוקנה, ואם לא נתקיים
לא קנה כמו שנתבאר בפרק יא מהלכות מכירה הלכה א.
3 כן אמרו בבבא מציעא נ: לענין אונאה (ראה פרק י"ג
מהלכות מכירה הלכה יט) וסובר רבינו שלכל הדברים
שכירות כמכר (ולא כדעת התוספות שם דיבור המתחיל
והאי. וראה למעלה פרק ו הלכה ה בהגדרת מהות קניין
השוכר בדבר הנשכר). 4 להוציא חרש שוטה וקטן
שממכרם אינו ממכר, כמו שנתבאר בפרק כ"ט מהלכות
מכירה. 5 בכתב יד תימן חסרה המלה "שוכר". 6 כגון
דבר שלא בא לעולם או דבר שאינו ברשותו ודבר שאין בו
ממש (ראה שם פרק כ"ב). 7 כגון הכותב נכסיו לבנו
מהיום ולאחר מיתתו, שבגוף הקרקע זוכה הבן מהזמן
שכתוב בשטר, והפירות הם לאב כל ימי חייו, כמבואר
בפרק י"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה י"ג. 8 מעביר
לאחרים בתורת שכירות, הזכות שיש לו בקרקע לפירותיה.
9 ואינו רשאי להעביר זכותו בתורת מכירה, שמה הלוקח
אדם אלים הוא ולא יהיה ביכולת הבן לאחר מיתת האב
להוציא מייד הלוקח את הקרקע שבאה לידו בתורת מכירה.
ואם עבר האב ומכרו - מכור עד שימות האב, כמו שכתב
רבינו בהלכות זכייה שם (על פי הב"ח סימן רנז, שטז).

7 ב. הַמְשָׁכִיר בֵּית לְחִבְרוֹ¹⁰ לְשָׁנָה¹¹, וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה¹²
8 - נִתְעַבְּרָה לְשׁוֹכֵר¹³. הַשְּׂכִיר לְחֻדְשִׁים¹⁴ - נִתְעַבְּרָה
9 לְמַשְׁכִּיר¹⁵. הַזְכִּיר לוֹ חֻדְשִׁים וְשָׁנָה, בֵּין שָׂאֵמָר לוֹ:
10 דִּינָר לְחֹדֶשׁ, שְׁנַיִם עָשָׂר דִּינָר בְּשָׁנָה¹⁶, בֵּין שָׂאֵמָר
11 לוֹ: שְׁנַיִם עָשָׂר דִּינָר לְשָׁנָה, דִּינָר בְּכָל חֹדֶשׁ¹⁷ - הֲרִי
12 חֹדֶשׁ הָעֵבֶר¹⁸ שֶׁל מְשָׁכִיר¹⁹; שֶׁהַקֶּרֶק²⁰ בְּחֻזְקָת
13 בְּעָלִים, וְאֵין מוֹצִיאִין דָּבָר מִיָּד בְּעַל הַקֶּרֶקֶע אֲלָא
14 בְּרֹאֵה בְּרוּרָה²¹. וְכֵן בְּעַל הַבֵּית שָׂאֵמָר: לְזֶמֶן זֶה
15 הַשְּׂכִירָתִי לְךָ²², וְהַשְּׂכִיר אֹמֵר: לֹא שְׂכִירָתִי אֲלָא
16 סֵתָם²³, אוֹ לְזֶמֶן אַרְבָּע²⁴ - עַל הַשְּׂכִיר לְהִבְיָא רֹאֵה;

10 שם קב. 11 בשנים עשר דינר לשנה. 12 ואפילו
לא היה ידוע להמשכיר בשעת השכירות, ששנה מעוברת
היא (תשובת הרי"ף הובאה בשיטה מקובצת שם).
13 אין השוכר מרבה בדמי השכירות בעד החודש השלושה
עשר שניתוסף, שחודש העיבור בכלל השנה הוא. מסתימת
לשון רבינו נראה, שאפילו כשהשכיר באמצע השנה ואמר
לשנה אחת, אין אנו אומרים שהתכוון לשנה כפי שהיא
ברוב השנים כלומר ל"ב חודש, אלא אנו מפרשים כוונתו
שהוא משכירו עד שיתמלא מחזור השנה ויגיע לתאריך (יום
וחודש) שנעשית בו השכירות, והעיבור בכלל (ראה במגיד
משנה). וכן דעת רבו רבי יוסף מיגאש בתשובה הובאה
בשיטה מקובצת שם (ובתשובה שם כותב הרי"ם מיגאש,
שבתחילה הורה שאין דין זה אלא כשנעשית השכירות
בתחילת השנה (השווה דעת הרשב"א מובא במגיד משנה
כאן) ואחר כך חזר בו והורה שאין לחלק בין תחילת השנה
לאמצעה, ומסתמך על זה שלא מצא חילוק זה בשום מקום,
ואומר: "לפי שאמרתי, שמה שלא חילק אותו התלמוד אין
לנו לחלק אותו אלא ניקח אותו בהחלט כמו שבא
מוחלט"). 14 דינר בכל חודש - ונתעברה השנה.
15 שם. 16 שהקדים בלשון השכירות, שכירות חודש.
17 שהקדים שכירות שנה, - ואין אנו יודעים אם נתכוון
לשכירות שנה או לחדשים, כלומר, אם העיקר הוא הלשון
שהזכיר בראשונה או מה שהזכיר באחרונה. 18 דמי
השכירות של חודש העיבור. 19 פסק כרב נחמן שם קב:
20 אף על פי שהיא שכורה ביד אחרים. 21 בעדים או
בשטר ולא בספק, ולכן אפילו בא המשכיר בסוף החודש
לתבוע את שכרו, מוציאים מן השוכר ואין אנו אומרים
העמד ממון בחזקת בעליו (ראה ש"ך חושן משפט סימן
שיב סעיף קטן טו). מפני שהספק לא נתעורר עתה עם
התביעה אלא בשעת השכירות, ואנו דנים בחזקת מי היה
הבית בתחילת החודש ומעמידים את הבית בחזקת בעליו
נמצא שהשוכר דר בחודש העיבור ולא שילם דמי שכירות
ולכן מוציאים ממנו. 22 לזמן קצוב וכבר הגיע הזמן -
ועליך לצאת מביתי מיד. 23 ואין לך רשות להוציאני מן
הבית בלי הודעה מוקדמת (כמו שנתבאר למעלה בפרק ו
הלכה ז, ח). 24 ועדיין לא הגיע זמני לצאת.
25 השוכר ראייה. 26 שהשכירו לזמן קצוב וכבר הגיע
הזמן (ועיין ש"ך סימן שיב סעיף קטן ז). 27 מיד,
שהקרקע בחזקת בעליה עומדת.

19 ג. הַשְּׂכִיר שָׂאֵמָר: נִתְּנִי שְׂכָר הַבֵּית שְׁנֵתַיִחֲבִיתִי בּוֹ,
20 וְהַמְשָׁכִיר אֹמֵר: עֲדִין לֹא נִטְלָתִי, בֵּין שֶׁהִיתָה
21 בְּשִׁטָּר²⁸ בֵּין שֶׁהִיתָה בְּעֵדִים²⁹; אִם תִּבְעֵנִי בְּתוֹךְ
22 שְׁלֹשִׁים יוֹם³⁰ - עַל הַשְּׂכִיר לְהִבְיָא רֹאֵה³¹, אוֹ יִתֵּן³²
23 וַיִּחְרִים³³ עַל מִי שֶׁלֶקַח מִמֶּנּוּ³⁴, אוֹ יִטְעֵן עָלָיו³⁵
24 בְּדָמִים שְׁנֵתַן תַּחֲלָה טַעֲנָה בְּפָנָי עֲצָמָה³⁶ וְיִשְׁבִּיעֶנָּה;

1 הַסֵּת³⁷; תָּבְעוּ הַמִּשְׁפִּיר לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְאַפְלוּ
2 בַּיּוֹם הַשְּׁלֹשִׁים³⁸ - עַל הַמִּשְׁפִּיר לְהֵבִיא רֵאִיָּה³⁹, אוֹ
3 יִשְׁבַּע הַשּׁוֹכֵר⁴⁰ שֶׁכָּבַר נֶתַן לוֹ שֶׁכָּרוּ וַיִּפְטֹר. וְכֵן אִם
4 שֹׁכֵר מִמֶּנּוּ וַיִּפְרֹשׁ שִׁיתָן לוֹ הַשֹּׁכֵר שְׁנָה בְּשָׁנָה⁴¹,
5 וַתָּבְעוּ בְּתוֹךְ הַשְּׁנָה - עַל הַשּׁוֹכֵר לְהֵבִיא רֵאִיָּה; תָּבְעוּ
6 לְאַחַר הַשְּׁנָה, וְאַפְלוּ בַּיּוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים בְּאֵלּוּל⁴²
7 - עַל הַמִּשְׁפִּיר לְהֵבִיא רֵאִיָּה⁴³.

(46) שם קט: (47) לאכול פירותיו. (48) שבעל הפרדס לוֹוה כסף ומישכן למלווה את פרדסו על מנת שיאכל פירותיו וינכה דמיהם מדמי ההלוואה. ובפרק ו מהלכות מלווה ולווה הלכה זו והלכה ח יתבאר, שאכילת הפירות מותרת אם מנכין מדמי ההלוואה בעד הפירות שאוכל ואף על פי שדמי הפירות מרובים מסכום ההלוואה. עיין שם. (49) לפני שנשלם זמן השכירות או המשכון. (50) שהעצים, כלומר, גוף האילנות שיבשו, אינם בכלל "פירות" המשועבדים לשוכר או למלווה (שם קט: וכרבא) ואף על פי שהעצים היו קשישים ויבשו כשהגיע זמנם להתייבש. (51) שם: "יבש האילן או נקצץ שניהם אסורים בו" ומפרש רבינו בטעם האיסור, שהוא מפני ריבית; שהרי אם המלווה לוקח גוף האילנות לפירעון החוב, נמצא שהפירות שאכל עד עתה ריבית הם בידו, וכן אם הלווה לוקח אותם ויצטרך להחזיר דמי ההלוואה - יש כאן ריבית (על פי המגיד משנה, ומסיים "ועדיין צריך עיון" וראה במרכבת המשנה). ומלשון רבינו שכתב "המלווה והלווה" נראה, שאין דין זה אמור אלא במשכון ולא בשכירות, ובטעם הדבר כתב הלחם משנה, מפני שדמי שכירות אינם משתלמים אלא לבסוף (ראה שם סה). נמצא שלא נתן כסף וממילא אין מקום לאיסור ריבית.

1 ו. שֹׁכֵר הַשִּׁכְרִית אוֹ שֹׁטֵר הַמִּשְׁכּוֹן שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁנִים
2 סֶתֶם⁵², בְּעַל הַפְּרוֹת⁵³ אוֹמֵר שְׁלֹשׁ⁵⁴, וּבְעַל הַקֶּרֶקַע
3 אוֹמֵר שְׁתֵּים, וְקָדָם זֶה הַשּׁוֹכֵר אוֹ הַמִּלְוֶה⁵⁵ וְאָכַל
4 הַפְּרוֹת⁵⁶ - הֵרִי הַפְּרוֹת בְּחֻזְקָת אוֹכְלֵיהֶן עַד שִׁיבִיא
5 בְּעַל הַקֶּרֶקַע רֵאִיָּה⁵⁷. אָכַלָּה הַשּׁוֹכֵר אוֹ הַמִּשְׁכּוֹן⁵⁸
6 שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְכִבֵּשׁ הַשֹּׁטֵר⁵⁹, וְאָמַר⁶⁰: לִחְמֹשׁ שְׁנִים
7 יֵשׁ לִי פְּרוֹת, וּבְעַל הַקֶּרֶקַע אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ, אָמַרְוּ לוֹ⁶¹:
8 הֵבֵא שְׁטָרְךָ⁶², וְאָמַר: אָבִד - הַשּׁוֹכֵר נֶאֱמָן; שְׁאֵלוּ⁶³
9 רָצָה, אָמַר⁶⁴: לְקוֹחָהּ⁶⁵ הִיא בִּידִי⁶⁶, שֶׁהִרִי אָכַלָּה
10 שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

(52) שאין מפורש בשטר לכמה שנים היא שכורה או מושכנת ואין כתוב בה אלא "שנים" בלבד. (53) כלומר, השוכר או המלווה. (54) לשלוש שנים היה המדובר. (55) לפני שתבעוהו לדין. (56) של השנה השלישית. (57) שם קי. כרב כהנא. ולמה אין אומרים כאן "קרקע בחזקת בעליה עומדת" כמו למעלה (הלכה ב) שמוציאים מן השוכר שכר הבית אפילו כשכבר דר בו? נתבאר בגמרא שם שלא אמרו מוציאים, אלא במקום שהספק לא ניתן להתברר לעולם, כמו בהלכה ב שהספק הוא אם העיקר הוא מה שהזכיר בראשונה או באחרונה, אבל כאן הספק הוא לכמה שנים הייתה השכירות, ודבר זה ניתן להתברר על ידי העדים החתומים על השטר, ואף שעתה אין העדים לפנינו אפשר שיבואו ביום מן הימים ויתברר על פיהם, שהדין עם המלווה, ואם יוציא בית דין עכשיו את הפירות מיד המלווה יצטרך לטרוח שנית ולהוציאם מייד הלווה, "ואטרחי בי דינא תרי זימני לא מטרחינן" (אין להטריח את בית הדין פעמיים) ולפיכך, כל עוד שיתכן שהספק יתברר - בית הדין

(28) שנעשה שטר על השכירות. (29) הדין אחד וכמו שמבאר רבינו והולך. (30) זמן תשלום שכר הבית - בהשכירו סתם ולא קבעו מועדי התשלומים - הוא כל שלשים יום, והשוכר טוען שבתוך שלושים יום שכר את הבית (מרכבת המשנה, וראה באבן האזל). (31) גירסת רבינו בגמרא שם: "כל ל' יום בחזקת שלא נתן עד שיביא (השוכר) ראייה שנתן" ומפרש רבינו שהיא שנוייה בדין שכירות בסתם. וגירסת רש"י שם כנוסחת הגמרא שלפנינו (מגיד משנה). והטעם, שאין אדם פורע תוך זמנו והלוואי שיפרע בזמן (ראה בבא בתרא ה.). (32) אם לא הביא ראייה. (33) קודם הפירעון (מתקנת הגאונים. ראה מגיד משנה למעלה פרק ב הלכה ח. וראה בטור ושולחן ערוך חושן משפט סימן עא דיני החרם). (34) מעות שלא כדין. (35) אחר הפירעון (ש"ך סימן עח סעיף קטן טו וראה הפלאה הלכות כתובה סימן צו). (36) תביעה חדשה, כלומר, פרעתיך פעמיים. (37) שבועת היסת, שלא פרעו אלא פעם אחת - כדין כופר הכול. (38) "דעבדי איניש דפרע ביומא דמשלם זמניה" (האדם עשוי לפרוע ביום שנשלם בו הזמן) שם, כרבי יוחנן. (39) שם - וכנוסחת רבינו: "לאחר שלשים יום בחזקת שנתן עד שיביא (המשכיר) ראייה שלא נתן". (40) שבועת היסת כדין כל כופר הכול. שם כרבי יוחנן "שוכר מהימן בשבועה". (41) כלומר, שקבעו מועד התשלומים בכל שנה. (42) ביום האחרון של השנה. (43) וכדין שכירות סתם בשלושים יום (ועיין מרכבת המשנה ואבן האזל).

8 ד. הַמִּשְׁפִּיר בֵּית לַחֲבֵרוֹ בְּשֹׁטֵר לְעֶשֶׂר שָׁנִים, וְאִין
9 בּוֹ זֶמֶן⁴⁴, הַשּׁוֹכֵר אוֹמֵר: עֲדִין לֹא עָבַר מִזְמַן הַשֹּׁטֵר
10 אֶלֶּא שְׁנָה, וְהַמִּשְׁפִּיר אוֹמֵר: כָּבַר עָבְרוּ וְשָׁלְמוּ שְׁנֵי
11 הַשִּׁכְרִית וְשִׁכְנָתָ עֶשֶׂר שָׁנִים - עַל הַשּׁוֹכֵר לְהֵבִיא
12 רֵאִיָּה; וְאִם לֹא הֵבִיא רֵאִיָּה - יִשְׁבַּע הַמִּשְׁפִּיר הַסֵּת
13 יוֹצִיאָהּ⁴⁵.

(44) אין בשטר תאריך המעיד מתי התחלת השכירות. (45) שהקרקע בחזקת בעליה עומדת, כמו שנתבאר בהלכה ב (בבא מציעא קג. וכנוסחת רש"י וכפירושו. וכן הוא בתוספות שם דיבור המתחיל נקטת, בלשון ראשון בשם רבינו חננאל).

14 ה. הַשּׁוֹכֵר⁴⁶ פָּרְדָּס⁴⁷ אוֹ שְׁהִיָּה מִשְׁכּוֹן בִּידִי⁴⁸ לְעֶשֶׂר
15 שָׁנִים, וְיִבֵּשׁ הַפְּרָדָּס בְּתוֹךְ הַזְמַן⁴⁹ - יִמְכְּרוּ עֲצֵייוֹ⁵⁰,
16 וְיִלְקַח בָּהֶן קֶרֶקַע, וְיֹאכַל פְּרוֹתָיו עַד סוֹף זְמַן
17 שִׁכְרִיתוֹ אוֹ זְמַן הַמִּשְׁכּוֹן. וְגוֹף הָאֵילָנוֹת שִׁיבִישׁוּ אוֹ

פָּמוּ שְׁשָׁכְרָתִי, וְאִם אֵין אֶתָּה צְרִיף⁷⁷ - מְכֹר¹⁴
לְאֶחָרִים⁷⁸. וְכֵן כָּל פְּלוּצָא בָּזָה.¹⁵

(70) כתובות קג. (71) בעד השכרת הריחיים. (72) וקנה ריחיים וחמור וטוחן בו צריכת ביתו. (73) אצל השוכר, ובא המשכיר ודורש שהשוכר ישלם כסף במקום טחינת חיטים. (74) כלומר, שאינו בטל אף אם לא יטחון בעד המשכיר שיש לו לקוחות רבים לטחינת חיטים. (75) שמידת אנשי סדום היא שאפילו כשחבירו נהנה והוא אינו מפסיד (בגמרא: זה נהנה וזה לא חסר) לא היו עושים טובה, וכאן הלא אין לשוכר כל הפסד אם ישלם כסף, שהרי באותו זמן שהוא טוחן טחינת המשכיר, יש לו לטחון בשביל אחרים בכסף ויכול לתת למשכיר אותו הכסף, ונמצא המשכיר נהנה והשוכר אינו חסר. (76) שאין לשוכר לקוחות לטחינת חיטים ואם לא יטחון טחינת המשכיר נמצא מפסיד. (77) לטחינתו. (78) כלומר, אין לי להפסיד ולישב בטל אלא טחון טחינת ביתך אצלי, כפי שהוסכם בתנאי השכירות, ומה שאתה טוחן בריחיים שלך - מכור לאחרים (על פי רש"י שם. וראה בסמ"ע בסימן שיח סעיף קטן א, שכתב לפרש מה שאמר רבינו "והעשיר בעל הריחיים" שהעשיר וקונה לחם מהנחתום, ומה שכתב "מכור לאחרים" פירושו מכור לאחרים זכותך שיש לך בריחיים. עיי' שם מה שהכריחו לך).

פָּרָק שְׁמִינִי

(1) מבאר דין חכירת שדה או קבלנות.

א. אֶחָד הַשּׁוֹכֵר מִחִבְרוֹ שָׂדֶה לְזֶרְעָה² או פָּרֶם³
לְאָכַל פְּרוֹתָיו בְּדָמִים⁴, או שְׁשָׁכְרָ מִמֶּנּוּ בְּפִרוֹת¹⁶
קְצוּבִים⁵, בְּגוֹן שְׁשָׁכְרָ מִמֶּנּוּ שָׂדֶה זוֹ בְּעֶשְׂרִים כּוֹר¹⁷
בְּשָׁנָה וְכֶרֶם זֶה בְּעֶשְׂרִים בְּדִי יָין בְּכָל שָׁנָה - שְׁנֵינִי¹⁸
דִּין אֶחָד יֵשׁ לָהֶן¹⁹. וְהַשּׁוֹכֵר בְּפִרוֹת הוּא הַנִּקְרָא²⁰
חוֹכֵר²¹.

(2) וכל היבול יהיה לשוכר. (3) שהוא נטוע. (4) בכך וכך דינרין לשנה. (5) בין אם יזרע השדה בין שלא יזרענה, ובין אם יוציא הכרם פירות הרבה או מעט (ראה להלן הל' יב - יג). (6) כדברי חכמים בבבא מציעא קו. (ראה להלן הל' ה). (7) כלומר, אין ביניהם אלא חילוק השם, שהשוכר בדמים נקרא שוכר, ובפירות נקרא חוכר. וכן אמרו בירושלמי (דמאי פ"ו הל' א): מה בין שוכר לחוכר? השוכר - במעות, והחוכר - בפירות.

ב. הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה או פָּרֶס בְּדִי לְעֵבֶד אוֹתוֹ וְלְהוֹצִיא²²
עָלָיו יְצִיאֹת⁸, וְיִתֵּן לְעַבְדֵּי הַקִּרְקָע שְׁלִישׁ הַתְּבוּאוֹת⁹
או רְבִיעֵי אוֹ מֶה שְׁיִתְּנוּ בֵּינֵיהֶן¹⁰, זֶה הוּא הַנִּקְרָא²⁴
מִקְבֵּל. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לְסִיג הָאֶרֶץ¹¹ - בְּעַל הַקִּרְקָע²⁵
חֵיב בּוֹ¹²; וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא שְׁמִירָה יִתְּרָה¹³ - הַחוּכֵר²⁶
או הַמִּקְבֵּל חֵיב בּוֹ¹⁴. הַקִּרְדֵּם שְׁחוּפְרִין בּוֹ הָאֶרֶץ,²⁷
וְהַבָּלִים שְׁנוּשָׁאִין בָּהֶן הָעֶפֶר, וְהַדְּלִי וְהַכֹּד וְכִיּוּצָא²⁸
בָּהֶן שְׁדוּלִין בָּהֶן הַמַּיִם - עַל בְּעַל הַקִּרְקָע²⁹;
וְחֻטִּיטָת¹⁶ הַמְּקוֹמוֹת שֶׁמִּקְבָּצִין בָּהֶן הַמַּיִם - עַל³⁰
הַחוֹכֵר אוֹ עַל הַמִּקְבֵּל¹⁷.³¹

משאיר הפירות בחזקת אוכליהם. ואם ייראה לבית דין שהמלווה לא יוכל לאשר טענתו, כגון שמתו העדים ונשתקע הדבר - מוציאים הפירות מידי המלווה ללווה (חושן משפט ש"ז סעיף ג בשם "ויש מי שאומר"). (58) מי שהשדה ברשותו בתורת משכון. (59) השטר נעלם. (60) השוכר או המלווה. (61) לשוכר או למלווה. (62) הראה השטר ונתבאר על פיו לכמה שנים נעשית השכירות. (63) לשקר. (64) היה אומר. (65) קנייתה. (66) והיה נאמן. מבואר בפרק י"א מהלכות טוען ונטען הלכה ב שהמחזיק בשדה ואוכל פירותיה שלוש שנים ובעל השדה לא מיחה - נאמן המחזיק לומר: קניתי ממך את השדה, ולכן יש להאמין לטענתו ששכרה לחמש שנים. [מובן שבשדה מושכרת אין מקום למחות על אכילת פירות, אולם בעל השדה צריך להצהיר בפני עדים שמסר את השדה לפירות (ראה רבינו שם הלכה ז)]. וכתב המגיד משנה, ודווקא כשאין כאן עדים שהשדה באה לידו בתורת שכירות והמשכיר לא הצהיר בפני עדים בתוך שלוש השנים, שהשדה שכורה ולא מכורה. אבל אם יש עדים שהשדה באה לידו בתורת שכירות, או העדים מעידים שהמשכיר מסר הצהרה כזו, ואינו נאמן לטעון לקוחה היא בידי (ראה טוען ונטען שם) - אינו נאמן לומר לחמש שנים שכרתיה, שהרי אין לו מיגו.

ז. מִי שֶׁהִכְנִיס פְּרוֹתָיו לְבֵית חִבְרוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ, או
שֶׁהִטְעָהוּ עַד שֶׁהִכְנִיס פְּרוֹתָיו⁶⁷, וְהִנִּיחָם וְהִלֵּךְ - יֵשׁ
לְבַעַל הַבֵּית לְמַכֵּר לוֹ מֵאוֹתָן הַפְּרוֹת בְּדִי לְתֵן שְׁכָר¹
הַפְּעֻלִים שְׁמוּצִיאִין אוֹתָן וּמְשַׁלְּכִין אוֹתָם לְשׁוּק.²
וּמִדַּת חֲסִידוֹת הִיא, שְׁוִידוּעַ לְבֵית דִּין⁶⁸, וְיִשְׁכְּרוּ
מִמֶּקְצַת דְּמֵיהֶן מְקוֹם⁶⁹, מִשּׁוּם הָשֵׁב אֲבֵדָה לְבַעֲלִים,³
אֵף עַל פִּי שְׁלֹא עָשָׂה בְּהֵגֶן.⁴

(67) בהסכמתו, וכמעשה המובא בגמרא (שם קא:): באדם שלא מצא מקום לאחסן את יינו וביקש מאשה שתשכיר לו מקום ולא הסכימה, הלך וקידשה, ונתנה לו מקום ליינו ואחרי כן הלך האיש לביתו וכתב גט ושלח לה ושכרה האשה סבלים והוציאו את היין לשוק ושלמה שכרם מדמי חלק היין. ואמר על זה רב הונא בנו של רב יהושע: "כאשר עשה כן ייעשה לו גמולו ישוב בראשו", כלומר, הוא התנהג בערמה ושלא כהוגן כן יש להתנהג עימו שלא כהוגן. וסובר רבינו שבכל מקום שאדם מתנהג שלא כהוגן - אף שלא נהג בערמה - מותר לגמול לו כגמולו, ולכן כתב רבינו בתחילת הלכה שדין זה הוא גם במי שהכניס פירותיו לבית חבירו שלא מדעתו אף שאין כאן התנהגות ערמומית. (68) אחר שהוציאם בשוק. (ועיי' סמ"ע ש"ט סעיף קטן א). (69) שלא יפסידו בשוק.

ח. הַשּׁוֹכֵר רִחִים מִחִבְרוֹ⁷⁰ שְׁיִטְחֵן לוֹ עֶשְׂרִים סָאָה⁸
בְּכָל הָדָשׁ בְּשָׁכְרוֹ⁷¹, וְהָעֶשְׂרִי בְּעַל הַרְחִים⁷² וְהָרִי⁹
אֵינוֹ צְרִיף לְטָחֵן שָׁם⁷³: אִם יֵשׁ לְשׁוֹכֵר חֲטִים שְׁצִרְף¹⁰
לְטָחֵן לְעַצְמוֹ אוֹ לְאֶחָרִים⁷⁴ - כּוֹפֵין אוֹתוֹ לְתֵן דְּמֵי¹¹
טְחִינַת עֶשְׂרִים סָאָה, שְׁזוֹ מִדַּת סֶדֶם הִיא⁷⁵; וְאִם אֵין¹²
לָהּ⁷⁶ - יָכוֹל לֹאמַר: אֵין לִי דָמִים, וְהִרְגִּי טוֹחֵן לָךְ¹³

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

23) שהרי קיבל אותה לשבע שנים, ושנת השמיטה עבודת קרקע אסורה בה. 24) במנין שני השכירות, ששבע שנים שאמר, שבע שני זריעה משמע, ואין שנת השמיטה בכלל, שהרי אסורה בעבודת קרקע. 25) כלומר, מחזור של שבע שנים. 26) שהשביעית, בכל מחזור השנים היא (שם קי.).

ד. החובר או המקבל שדה מחברו, והיא בית השלחין²⁷ או בית האילן²⁸, ויבש²⁹ מעין בית השלחין, ולא פסק הנגר הגדול³⁰, אלא אפשר להביא ממנו בדלי³¹, או שנקצץ האילן של בית האילנות - אינו מנפה לו מחכירו³². ואם מפת מדינה היא³³, כגון שיבש הנגר³⁴ - מנפה לו מחכירו³⁵. היה עומד בתוך השדה ואמר לו: בית השלחין הזה³⁷ אני משפיר לך, בית האילן הזה אני משפיר לך, יבש המעין או נקצץ האילן - מנפה לו מחכירו; שהרי הוא עומד בתוכה, ולא אמר לו 'הזה' אלא כמי שאומר: פמות שהיא עתה אני משפיר³⁸. לפיכך, אם לא היה עומד בתוכה, ואמר לו: בית השלחין אני משפיר לך, או בית האילן, ויבש המעין או שנקצץ האילן - אינו מנפה לו מחכירו³⁹.

27) קרקע יבשה צמאה למים, שאין מי הגשמים מספיקין לה, ומשקים אותה בידי אדם ממעין או מבריכות שבה. שלחין: מלשון ארמית ומובנו צמאון, עייפות למים, "ואתה עיף ויגע" (דברים כה, יח) מתרגם אונקלוס: "ואת משלהי ולא", כלומר צמא למים, כלשון הכתוב (ירמיה לא, כה) הרותית נפש עיפה - והוא מתחלפת בחית (מועד קטן ב.) ובכת"י תימן: "השלחין", וכן הוא ברי"ף שם. 28) שדה שנטועים בו אילנות. 29) בכת"י תימן: ויבש המעין של. 30) שממנו משקים בני המדינה. 31) ויש באפשרותו לעבד השדה ע"י שיביא המים בדליים מן הנהר, אלא שנתווסף עליו טורח. 32) שאין בתוספת הטירחה לשינוי קביעת דמי השכירות, שהרי השדה ראוי ואפשר לעבדו, אלא שמזלו של השוכר גרם לו שיבש המעין בזמן שהשדה שכור אצלו - ועליו לישא בהפסד הטורח. והמקבל אינו יכול לטעון, שקביעת דמי שכירות השדה היתה מיוסדת על דעת המעין שיש בו או מפני בית האילן שיטול חלק בפירותו בלי תוספת טירחה. והטעם, מפני שלא גילה דעתו בשעת השכירות שהוא מסתמך על המעין והאילן, ובסתם אין אנו אומרים שדוקא על דעת המעין או בית האילן הסכים לקביעת השכר (שם קג: ע"פ רש"י שם). 33) תופעה שלילית שפגעה בכל יושבי המדינה - מדינה, היינו עיר - ראה פ"א מהל' מגילה הל' ד. 34) הגדול, שממנו משקים בני המדינה שדותיהם. 35) שם, לפי חישוב ההפסד, שהרי אין לייחס את המכה, שפגעה בכל שדות העיר למזלו של השוכר, וגם אלמלי נשאר השדה בטיפול המשכיר - היתה המכה פוגעת בו, ולפיכך מנכה לו מחכירו, כלומר, משכר החכירות אם קיבל אותה בחכירות, ומחלקו של בעל השדה מיכול השדה בקבלנות. - ואע"פ שבקבלנות שבעל השדה נוטל חלקו כפי מה שיוציא השדה,

8) ההוצאות הדרושות בעבודת השדה והפרדס, שכן מתחייב המקבל כלפי בעלי הקרקע, וכותב לו: אני אעמוד ואחרוש וכו' ובמה שהוצאתי (ראה להלן הל' יב). 9) שתוציא השדה והפרדס. 10) כלומר, או חלוקה אחרת כפי מה שיתנו ביניהם. וחלוקים הם - המקבל והחוכר - במקצת דינים כמו שיתבאר בהמשך הפרק (ירושלמי שם: המקבל למחצה לשליש ולרביע). 11) לשמירת הקרקע, כגון בניית גדר וחפירת החריצים סביבות השדה מחוץ לגדר (השווה פ"א מהל' מכירה הל' כב). 12) שאין השדה נשמרת בלעדי הגדר והחריצים, ועל בעל השדה להעמיד שדה שמורה (שם קג:), וכפירוש רבינו חננאל, מובא ב'תוספות' שם ד"ה בוכרא). 13) בכת"י תימן: ודבר שהוא לשמירה וחפירה יתירה - השווה הערה הקודמת. 14) שם, שאין תוספת השמירה באה אלא לחזק את השמירה, ועל החוכר או המקבל לעשותה. 15) כדברי רב יוסף (שם): "מרא וובילא (שני אלה הם כלים שחופרים בהם) ודוולא (דלי) וזרנוקא (ונוד) דבעל הבית". שכלים אלו הכרחיים הם בעבודת השדה. בב"ח חושן-משפט (סימן שכ) מגיה בדברי רבינו "והנוד" במקום "והכד", והגר"א (שם ס"ק יג) אומר, שרבינו כתב כד בהתאם לנוהג שהיה בזמנו שהיו משתמשים לשאיבת מים בכדים ולא בנודות (וכן הוא הנוהג אצל הערביים). והוסיף רבינו וכתב "ויקוצא בהן" לכלול בזה גם זרנוקא, שאמרו בגמרא במקום שנוהגים להשתמש בו לשאיבה. - ובדפוס רומא (ר"מ) הנוסחא: "והכד", ופירושו מוט, היינו: העץ שתולין בו החבל שהדלי קשור בו (ראה 'פרישה' שם שדחה גירסא זו). 16) בכת"י תימן: "וחפירת המקומות", היינו הבריכות שמאספים בהם המים באמצעות תעלות מהנהר. 17) מפני שהבריכות משמשות להקל בהשקיית השדה, שלא יצטרך החוכר או המקבל להביא המים מן הנהר (בבא-מציעא שם "אריסא עביד בי יאורי", וכפירוש הראב"ד מובא ב'קצות החושן' סי' שכ ס"ק ב.).

ג. השוכר¹⁸ או המקבל שדה מחברו לשנים מועטות¹⁹ - לא יזרענה פשתן²⁰; שוכרה או קבלה²¹ שבע שנים - וזרענה שנה ראשונה פשתן²². ואין השביעית²³ מן המנץ²⁴; שוכרה או קבלה שביע אחר²⁵ - שביעית מן המנץ²⁶.

18) והוא-הדין לחוכר. וכבר הקדים רבינו בה"א שאין הפרש בין שוכר לחוכר בדין, אלא בשם. 19) פחות משבע שנים. 20) שם קט. שהפשתן מכחיש את הקרקע, ואין השדה חוזר למצבו הקודם עד שש שנים. ובפירושו למשנה שם, מבאר רבינו: "ששרשי הפשתן נשארו בקרקע זמן רב", כלומר, והשרשים יונקים לשד הקרקע ומכחישים אותו. 21) בקיבל אותה סתם על דעת שיוזענה כל מין שירצה ידובר כאן, שאם התנה בעל הקרקע שיוזענה מין מסוים, אין המקבל רשאי לשנות ולזרעה מין אחר, שבעל השדה שנוטל חלקו ממה שתוציא השדה - יכול לעכב ולומר: למין זה שהתניתי עמך אני צריך (מגיד-משנה - וראה להלן הל' ט, ויד). 22) שהרי כשיגיע זמן החזרת השדה - בסוף שבע - כבר חזרה השדה לקדמותה.

ממילא גם בעל השדה מפסיד, שהרי גם חלקו עולה בפחות בעקבות מכת המדינה. והטעם, שאנו מחשבים היבול שהוציא השדה ביחס להוצאות שהשקיע המקבל בזריעת השדה ובטיפולה, כלומר, כשנחשב היבול שהצטמצם בעקבות מכת המדינה לעומת ההשקעה - נמצא, שהפסדו של המקבל גדול משל בעל השדה, שהרי נוסף על ההפסד מצמצום היבול, הוא מפסיד חלק ההוצאות שהשקיע על יסוד החישוב של היבול המשווער אילמלא לא פגעה המכה, בעוד שבעל השדה מפסיד רק את פירות היבול בלבד, ולפיכך מנכים מחלקו של בעל השדה כפי חישוב ההוצאות שהפסיד המקבל ('מרכבת המשנה'). וראה מה שביאר ב'אבן האזול' בדעת רבינו. ודעת הרמב"ן והרשב"א, הביאם המגיד-משנה, שדין זה אינו אמור אלא בחכירות עיי"ש. (36) משנה, שם קג: (37) כלומר, הרי הם עומדים בתוכה ורואים את השדה, ולמה לו לפרש "הזה", אלא לא נתכוין במה שאמר הזה. (38) כלומר, שיהיה כמו שהיא עתה כל זמן שהיא ברשותו, ולפיכך מנכה לו ביבש המעיין או נקצץ האילן, שהרי חל שינוי בשדה שגרם להפסד (שם קד. כרביא. וכןסחת הרי"ף שם "מדקאמר הזה, מכלל דקאי בגוה עסקינן, בית השלחין הזה למה ליה למימר, דקאמר ליה בית השלחין כדקיימא השתא"). (39) כמו שביארנו למעלה בהערה לא, שמן הסתם לא על דעת המעיין או בית האילן שוכר [רבינו סותם ואינו מבדיל בין אמר השוכר ובין אמר המשכיר, ולא כשמואל שם (ראה מגיד-משנה)].

1 ה. השוכר⁴⁰ או המקבל⁴¹ שדה מחברו, ואכלה חגב
2 או נשתדפה⁴²: אם ארע דבר זה לרב השדות של
3 אותה העיר⁴³ - מנפה לו מחכירו, הפל לפי ההפסד
4 שארעו; ואם לא פשטה המפה ברב השדות - אינו
5 מנפה לו מחכירו⁴⁴, אף על פי שנשתדפו כל השדות
6 של בעל הקרקע⁴⁵. נשתדפו כל השדות של השוכר
7 או המקבל, אף על פי שפשטה המפה ברב השדות
8 - אינו מנפה לו מחכירו; שאין זה ההפסד תלוי
9 אלא בשוכר, שהרי כל שדותיו נשתדפו⁴⁶. התנה
10 עליו בעל הקרקע שייצעה חטים וזרעה שעורים⁴⁷,
11 או שלא זרעה כלל⁴⁸, או שזרעה ולא צמחה, אף
12 על פי שבא חגב או שדפון והקתה רב המדינה -
13 אינו מנפה לו מחכירו⁴⁹. ועד מתי חייב להטפל
14 ולזרע פעם אחת אם לא צמחה⁵⁰? כל זמן שראוי
15 לזריעה⁵¹ באותו מקום⁵².

(40) כדעת חכמים, במשנה (קה:): שהדין שמנכה במקרה של מכת מדינה - הוא גם בשוכר וכ"ש חוכר. (41) בקבלנות, וכמו שביארנו למעלה בשם ה'מרכבת המשנה', שגם בקבלנות שייך לומר שמנכין מחלקו של בעל-הבית (ראה לעיל הערה לד). (42) שהצטמקו גרעיני התבואה ע"י רוח חמה ויבשה. (43) והרי זה מכת מדינה (שם): היכי דמי מכת מדינה? אמר רב יהודא, כגון דאישדוף רובא דבאג, היינו רוב השדות של אותה העיר. ורש"י גורס "רובא דבאגא", ופירש רוב אותה הבקעה - מגיד-משנה. (44) שם. אנו אומרים שמזלו של השוכר גרם לכך שנשדפה

או אכלה חגב - שהרי שדותיהם של אחרים לא נפגעו - ועליו לישא בהפסד. (45) שלא החכיר אותם, והרי יש לייחס את ההפסד בשדה זו למזלו של בעל השדה, כשם שיש לייחסו למזל השוכר. בגמרא (שם קו.) נימקו, שמסתבר יותר לייחס ההפסד למזל השוכר מאשר לבעל השדה, מפני שבעל השדה יכול לטעון "אי משום לתאי ידי, הוה משתייר לי פורתא, כדכתיב (ירמיה מב, ב) כי נשארנו מעט מהרבה". פירוש, אילמלא מזלך הרע, היתה מתקיימת בי מדתו של הקב"ה, שמרחם אפילו בשעה שמדת הדין מתוחה, כמו שנאמר "כי נשארנו מעט מהרבה", ושדה זו ראויה היתה להינצל משדפון, כשם שניצלו רוב השדות של העיר, אלמלא מזלך שגרם לה שנשתדף. (46) כלומר, יותר יש לייחס ההפסד למזלו של השוכר - כשכל שדותיו נשתדפו - מאשר לייחסו למכת המדינה, ולמה אין השוכר יכול לטעון כאן שלולא מכת המדינה היה מתקיים בו "כי נשארנו מעט מהרבה"? פירשו בגמרא שם, שבעל השדה עונה: "אי הוית חזית לאישתורי לך מידי, הוה משתייר לך מדנפשך". פירוש, אם ראוי אתה שיתקיים בך מקרא זה - היתה ניצולת אחת משדותיך, כי משדה זו לא יישאר לך כלום, או דבר מועט מאוד, אפילו אם לא תשלם דמי חכירה כלל. ולמה בנשתדפו כל שדותיו של בעל השדה אין השוכר יכול לומר לבעל השדה: "אי הוית חזית" וכו'? מפני שגם משדה שנשתדפה נשאר לו דמי חכירותו, ואפשר שדמים אלה הם ה"מעט מהרבה" ('תוספות' שם ד"ה אי הוית). אולם סברא זו כוחה יפה בשכירות ובחכירות, אבל לדעת רבינו, שכתב בראש הלכה זו "או המקבל" קשה, מה יענה בעל השדה לטענת "אי חזית", הרי בקבלנות גם הוא מפסיד כל חלקו כמו המקבל? ונראה שרבינו מפרש מה שאמרו בגמרא: אילו "הוית חזית" הכוונה, שאין לטעון "כי נשארנו" אלא בשדה שהיא שלו, אבל לא בשדות אחרים שנמסרו בקבלנות או בשכירות (וראה 'שיטה מקובצת' בשם 'שיטה'. ויותר נכון לקבל פירושו הדחוק קצת של המגיד-משנה, שרבינו התכוון לשכירות או חכירות בלבד ולא לקבלנות, ותפס לשון המשנה שכתבה "המקבל". ויש לשים לב לזה, שבכל המשניות בפרק זה כתוב "המקבל". אפילו כשהכוונה לשכירות או חכירות). (47) ונשתדפה. ופשטה המכה ברוב המדינה - אינו מנכה, שבעל השדה טוען: אילו לא שנית והיית זורע חטים כמו שהתנית עמך, לא היתה המכה פוגעת בה, שהיה מתקיים בי מה שנאמר (איוב כב, כח) ותגזר אומר ויקם לך. כלומר, מה שתבקש מהיוצר - יעשה, ואני לא ביקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחי בשעורים אלא בחיטים (שם ע"פ רש"י). (48) אינו מנכה, שבעל השדה טוען: אלמלי זרעת לא היתה המכה פוגעת בה, שהיה מתקיים בי מה שנאמר (תהלים לז, יט): "לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון יושבעו" (שמואל, שם). (49) שבעל השדה טוען: חזור וזרע (ריש לקיש, שם). (50) כלומר, עד מתי יכול המשכיר לטעון: אין לך לנכות אלא חזור וזרע ('טורי זהב' סי' שכב). (51) כלומר, אפילו זרע כמה פעמים ולא צמח חזור וזרע, כל זמן שראוי לזריעה. (52) כפי טבע הארץ בכל מקום ומקום (שם).

67) כלומר, אע"פ שהחוכר שוכר השדה בפירות קצובים, היינו שאפילו תוציא השדה יכול מעט - עליו לקנות חטים מהשוק ולשלם לו כפי מה שקבעו - מכל-מקום לא נסתלק בעל השדה מפירות קרקעו, ומאותן החטים, כפי שהשדה הוציאה, יכול החוכר לשלם שכר חכירתו (מגיד-משנה). 68) כלומר, שהוא-הדין והוא הטעם בהוציאה חטים יפות, שנותן לו מתוכה - שלא נסתלק בעל השדה מפירות קרקעו וכל-שכן בקבלנות, שבעל השדה מקבל חלק מסוים מן היבול כפי שתוציא השדה, בין רע ובין טוב. 69) הופג טעמים ונתחמצו. 70) ועודם בכרם. 71) ומונחים בשדה כדי שיתייבשו. 72) כל עוד הם בשדה - דינם כדין לקחה במחבור, שהשדה טרם מילאה שליחותה (גמרא שם - ע"פ רש"י). 73) בכת"י תימן: אבל אם חכרו. 74) היין מיבול הכרם שחכר, כשהיו כבר בחביות בבית החוכר. 75) שהשדה מילאה שליחותה, שהרי הענבים לא לקו אלא כשנעשה יין בבית החוכר לקה, ומזלו גרם לכך (שם מימרא דרב אשי - ע"פ רש"י שם). 76) אספסת, - וחכרה על דעת לזרועה אספסת. 77) והוא לא קיבלה אלא על דעת שיזרענה פעם אחת (לחם-משנה). 78) כלומר, שכל ששינה אין דינה כלקחה שנותן לו מתוכה, מפני שהמחכיר יכול לטעון: לא היתה דעתי לקבל מיבול שבא לרגל השינוי (שם קט). וכנראה שלפני רבינו היתה נוסחא אחרת בגמרא, מזו שהיא לפנינו (מגיד-משנה). ולא פירש לנו איך היתה נוסחת רבינו. וראה ב'מרכבת המשנה' שמעמיד דין רבינו גם כפי נוסחתנו).

- ח. החוכר⁷⁹ שָׂדֶה מַחְבְּרוֹ וְלֹא רָצָה לְנַפֵּשׁ⁸⁰, וְאָמַר לוֹ: מַה הַפֶּסֶד יֵשׁ לָךְ? הֲרֵינִי נוֹתֵן לָךְ חֲכִירָךְ⁸¹! - אֵין שׁוּמְעִין לוֹ; שֶׁהָיָה הוּא אוֹמֵר לוֹ⁸²: לְמַחֵר אֲתָה יוֹצֵא מִמֶּנָּה⁸³, וְהִיא מַעֲלָה עֲשׂוּבִים⁸⁴. וְאָפְלוֹ אָמַר לוֹ: בְּאַחֲרוֹנָה⁸⁵ אֲנִי חוֹרֵשׁ אוֹתָהּ - אֵין שׁוּמְעִין לוֹ⁸⁶.

79) שם קה. 80) לעקור העשבים הרעים שעלו בין צמחי התבואה "וכשמנקין אותן מוסיף הזרע על תבואתה הרבה לפי שתתן השדה כל כוחה אל הזרע, וזה דבר ידוע אצל עובדי אדמה" (לשון רבינו בפירוש המשנה) - ובמקום שנהגו לנכש, ידובר כאן ('טור' ושו"ע שם סעיף ד, וראה מגיד-משנה ולחם-משנה). 81) כלומר, הרי אפילו לא אנכש לא תפסיד כלום, שהרי תקבל חכירך כפי שהוקצב, ואינך רשאי להכריחני לנכש במקום שכל ההפסד עלי (ראה פירוש המשנה, שם). 82) בעל השדה לחוכר. 83) ומחזירה לו. 84) וממעטים את היבול. 85) אחר הקצירה או העקירה. 86) שם קה. "משום דאמר ליה, בורא דנפל נפל" פירוש, הזרע שיפול בפרק הזמן עד החרישה יפול, כלומר, אין החרישה משמידה אלא את העשבים הרעים ושרשיהם, ולא את הזרע שנפל ויצמח, ואם לא תנכש יעלו העשבים וזעים שיפלו על הקרקע, ולשנה הבאה יצמיחו עשבים (ע"פ רש"י שם).

- ט. החוכר⁸⁷ שָׂדֶה מַחְבְּרוֹ לְזָרְעָה שְׁעוּרִים - לֹא יִזְרְעֶנָּה חֲטִימִים, מִפְּנֵי שֶׁהַחֲטִיטִין מַכְחִישׁוֹת אֶת הַקֶּרֶקֶע יָתֵר מִהַשְׁעוּרִים. שְׂכָרָה לְזָרְעָה חֲטִימִים - יִזְרְעֶנָּה שְׁעוּרִים. קִטְנִית - לֹא יִזְרְעֶנָּה תְּבוּאָה; תְּבוּאָה -

- 1 לְקַצֹּר⁵⁴ - יִקְצֹר, וְאֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקַצֹּר⁵⁵; לְעַקֹּר - יַעֲקֹר, וְאֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקַצֹּר. וּשְׁנֵיהֶם מַעֲכִבִין זֶה עַל זֶה⁵⁶.
2 וּמִקּוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לְחַרֵּשׁ אַחֲרָיו⁵⁷ - יַחֲרֹשׁ⁵⁸. מִקּוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לְהַשְׁפִּיר⁵⁹ אֵילָנוֹת עַל גֹּב קֶרְקַע⁶⁰ -
3 מַשְׁפִּירִין⁶¹, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַשְׁפִּיר לוֹ סֵתֶם בְּפָחוֹת מִן הַיָּדוּעֶה⁶²; וּמִקּוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ שְׁלֹא לְהַשְׁכִּיר אֵילָנוֹת - אֵין לוֹ אֵילָנוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁכָר מִמֶּנּוּ בְּיָתֵר עַל הַיָּדוּעֶה⁶³. הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה⁶⁴.

53) שם קה: 54) במגל, וקני השבלים נשארים בקרקע. 55) עם השורש. 56) כשאחד מהם רוצה לשנות מן המנהג. בעל הקרקע מעכב לעקור במקום שנהגו לקצור, בטענה - שרוצה שישארו בשדה הקשין של התבואה לאחר הקצירה לזבל הקרקע; והחוכר או המקבל מעכב, בטענה - שהקצירה קלה היא מן העקירה. ובמקום שנהגו לעקור, בעל הקרקע מעכב לקצור, בטענה - שהוא רוצה בשדה נקיה, ואינה צריכה לזבל. והחוכר או המקבל מעכב, בטענה - שצריך הוא לחלקו בקש (שהמקבל נוטל חלקו גם מהקש, ראה להלן ה'י) למאכל בהמותיו (שם). 57) אחר הקצירה או העקירה כדי להפוך שרשים של עשבים רעים שבשדה ולהשמידם, שלא יחזרו ויצמחו לכשתזרע. 58) ואמרו בגמרא שם, שאפילו ניכש השדה מעשביה הרעים בעוד שהתבואה בקמתה, אינו נפטר בזה מלחרוש אחר הקצירה או העקירה. 59) שם. 60) שאגב הקרקע נוטל השוכר גם מפירות האילנות - אע"פ שאינו טורח בהם. 61) כלומר, מן הסתם הם מושכרין. 62) מהשער המקובל באותו מקום, שלא התנה על כך בשעת השכירות - מתקבל על הדעת, שכמנהג המדינה השכיר, ולפיכך אין בעל השדה יכול לטעון: השכרתי בפחות מן המקובל, על-מנת שלא תיטול מפירות האילנות. 63) אין המקבל יכול לטעון ששכרו ביותר מהמקובל, על דעת שיהיה לו גם מפירות האילנות, שמן הסתם כמנהג המדינה שכר (שם). 64) כלומר, וכל הבא לשנות - עליו להתנות על כך בשעת השכירות.

- 9 ז. החוכר⁶⁵ שָׂדֶה מַחְבְּרוֹ בַּעֲשָׂרָה פוֹר חֲטִימִים, וְלִקְתָּהּ⁶⁶ - נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָהּ⁶⁷. הִיּוּ חֲטִיָּה יְפוֹת - לֹא יֹאמַר לוֹ: הֲרֵינִי לּוֹקֵחַ לָךְ מִן הַשּׁוּק, אֲלֵא נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָהּ⁶⁸. חֹכֵר מִמֶּנּוּ בְּרִם בַּעֲשָׂרָה סְלִי עֲנָבִים, וְהִקְרִיסוּ⁶⁹ אַחֵר שֶׁנֶּבְצָרוּ⁷⁰, וְכֵן עֲמָרִים שְׁלָקוּ אַחֵר שֶׁנֶּבְצָרוּ⁷¹ - נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָהּ⁷². חֲכָרָיו⁷³ בַּעֲשָׂרָה בְּרִי זֵין, וְהִחֲמִיץ⁷⁴ - חֵיב לָתֵן לוֹ זֵין טוֹב⁷⁵. חֲכָרָה מִמֶּנּוּ בְּמֵאָה עֲמָרִים שְׁלֹא אֶסְפֶּסְתָּא⁷⁶, וּזְרָעָה מִין אַחֵר, וְאַחֵר בֶּן חֲרִשָּׁה, וּזְרָעָה אֶסְפֶּסְתָּא, וְלִקְתָּהּ, אוֹ שְׁזָרְעָה בְּתַחֲלָה אֶסְפֶּסְתָּא, וְחֲרִשָּׁה, וְאַחֵר בֶּן זְרָעָה פַּעַם אַחֲרָת⁷⁷, וְלִקְתָּהּ - אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָהּ, אֲלֵא נוֹתֵן לוֹ אֶסְפֶּסְתָּא טוֹבָה, שֶׁהָיָה שָׁנָה⁷⁸. וְכֵן כָּל בִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

65) שם קה: המקבל - שהסדר הקבלנות כך הוא, שבעל השדה נוטל חלקו כפי מה שתוציא השדה, בין יכול רע או טוב (ע' רש"י שם). 66) שעלה יכול כחוש ורע.

אכן שטבעה כעץ השקמה. (97) כלומר, בשבח השדה שהושבחה באילנות. (98) משרשי האילנות הנמצאים בשדה (שטמ"ק שם). (99) שהרי לא קיבל השדה לנוטעה אלא לזורעה. כלומר, לא ירד המקבל לשדה אלא על דעת שיטול חלק מהשבח שתשביח השדה ע"י זריעה ולא על דעת שבח השדה באילנות (שם בגמרא לדעת רבא "שאפילו בשבח שקמה אין לו", פירוש, אינו נוטל חלק בשבח הענפים שנתרבו ונתעבו (בפרק זמן הקבלנות, שלא ירד אלא על דעת השבח שע"י הזריעה). רבינו כתב דין זה במקבל. ונראה דעתו, שהחוכר, יש לו בשבח האילנות, והטעם מפני שהחוכר יורד לשדה על דעת כל שבח שתשביח השדה, שהרי רשאי הוא לנוטעה אפילו בחכרה לזריעה - אם אינן מכחישים הקרקע יותר (כמבואר בהל' ט. הגר"א סי' שכה ס"ק ד. והוא כפי שיטת הרמב"ן שהבאנו למעלה בהערה פט, שאין המקבל רשאי לשנות ממה שהוסכם בשעת הקבלנות. וב"טור' שם כתב, שאם אינם מכחישים את הקרקע יותר מהזרעים, רשאי המקבל לנוטעם, ומשום זה הוא נוטל חלקו). (100) שטח השדה שתפסו האילנות שיצאו מאליהן והמעטו שטח הזריעה. (101) שם - מעשה ברב פפא. (102) במקום סלעים או חול. (103) שהרי לא נגרם לו כל הפסד (שם - מעשה ברב ביבי). (104) שעד שבע שנים יחזרו ענפיה ויהיו ראויים לקורות, ומחזירה כמצב שהיתה בעת שקיבלה. [והוא רשאי לקוצצן כשישלימו שבע שנים, אפילו אם היו בנות שלוש או ארבע כשקיבל את השדה. 'טור' סימן שכה]. (105) שעודם צריכים לקרקע, היינו שלא נתבשלו כל צרכם, ואם ילקטם יפסדו (מגיד-משנה בשם הרמב"ן, ומוכיח כן מהתוספתא בבא-מציעא פרק ט ה"א). (106) כפי חלקו המגיע לו, אם למחצה או לשליש (שם). [דין זה נאמר בתוספתא גם בשכירות]. (107) ובחכירות לא שייך דינים אלו, שהרי אינה על בסיס חלוקה (שם קג.). (108) הענפים שנקצצו מן הגפנים, שבכלל הפירות הם (שם ע"פ 'שיטה מקובצת'). (109) כדי שיהיו הגפנים זקופים והאשכולות תלויים באויר, ולא יתקלקלו בקרקע (לשון הרשב"ם בבא-בתרא טט.). (111) שם:

1 יִזְרְעֶנָּה קְטָנִית⁸⁸. וּבִכְבֵּל וְכִיזָא בָּהּ⁸⁹ - לֹא יִזְרְעֶנָּה
2 קְטָנִית⁹⁰, מִפְּנֵי שֶׁהַקְטָנִית שֵׁם מִכַּחֲשֵׁת אֶת הָאָרֶץ⁹¹.

87) משנה, שם קן: (88) כגירת הרי"ף במשנתנו. ובספרים שבידינו, גירסא מהופכת: "קטנית יזרענה תבואה, תבואה לא יזרענה קטנית". (89) כל ארץ שטבע אדמתה כשל בבל. (90) שם ק. – ע"פ נוסחת הרי"ף. (91) "ועיקר הדבר הוא כשיפסוק עמו לחרוש שדה ולזרוע מין ממיני הזרעים, יש לו (מותר לו) לזרוע מה שהזיקו מעט (פחות) מאותו הדבר (מהמין) שפסק עמו, ולא יזרע מה שהזיקו גדול (יותר) ממנו. ועושים בזה על-פי שידועים בטבע אותו המקום בזריעה מן המתעסקין בחרישה ועבודתה" (לשון רבינו בפירוש המשנה, שם). דעת רבינו, שדין זה נאמר בחוכר או בשוכר, אבל בקבלנות - בעל השדה יכול לעכב על המקבל לזרוע מין אחר מזה שהוסכם בשעת השכירות, אפילו למין שהזיקו בקרקע פחות מהמין שהוסכם, שהרי בעל השדה שנוטל חלקו מתבואת השדה, אומר: למין זה שהוסכם אני צריך (כדעת הרמב"ן). ראה מגיד-משנה - הגר"א סימן שכד ס"ק ד. וראה למעלה הל' ג, ולהלן הל' (יד).

י. הַמִּקְבֵּל⁹² שָׁדָה מִחֶבְרוֹ⁹³ לְשָׁנִים מוֹעֲטוֹת⁹⁴ - אֵין
לְמִקְבֵּל כָּלוּם בְּקוֹרֶת הַשְּׁקֵמָה⁹⁵ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ⁹⁶, וְלֹא
בְּשִׁבְחַ הָאֵילָנוֹת⁹⁷ שֶׁיֵּצְאוּ מֵאֵלֶיהֶן⁹⁸ בְּשָׁדָה⁹⁹; אָבֵל
מִחֲשָׁבִין לוֹ מְקוֹם הָאֵילָנוֹת¹⁰⁰ כִּאלֹו הָיָה בִּהֶן אוֹתוֹ
יֵרַע שְׂזָרַע בְּכָל הַשָּׂדֶה¹⁰¹. וְהוּא שֶׁצִּמְחוּ הָאֵילָנוֹת
בְּמְקוֹם הָרֹאשִׁי לְזִרְיעָה; אָבֵל אִם יֵצְאוּ בְּמְקוֹם שֶׁאִינוֹ
רֹאשִׁי לְזִרְיעָה¹⁰² - אֵין מִחֲשָׁבִין לוֹ כָּלוּם¹⁰³. וְאִם
קִבְּלָה שִׁבְעַ שָּׁנִים אוֹ יָתֵר - יֵשׁ לוֹ בְּקוֹרֶת הַשְּׁקֵמָה¹⁰⁴
וְכִיּוֹצֵא בָּהּ. הַגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלַּק מִן הַשָּׂדֶה, וְהָיוּ שָׁם
יֵרָעִים שֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעוּ לְהִמָּכֵר¹⁰⁵, אוֹ שֶׁנִּגְמְרוּ וְלֹא
הִגִּיעַ יוֹם הַשּׁוּק לְמִכְרָן - שָׁמִין אוֹתָן וְנוֹטֵל מִבְּעַל
הַקֶּרְקַע¹⁰⁶. כִּשֶּׁם שְׁחוֹלְקִין הַמִּקְבֵּל וּבְעַל הַקֶּרְקַע
בְּתִבּוּיָהּ, כִּף חוֹלְקִין בְּתִבָּן וּבִכְש¹⁰⁷. כִּשֶּׁם שְׁחוֹלְקִין
בִּינֵין, כִּף חוֹלְקִין בְּמִזְרוֹת¹⁰⁸. אָבֵל הַקָּנִים הַמְּעֻמָּדִים
תַּחַת הַגִּפְּנִים¹⁰⁹: אִם קָנוּ אוֹתָן בְּשִׁתְּפוּת - הָרִי אֵלֹו
חוֹלְקִין בִּהֶן; וְאִם הֵן מִשָּׁל אֶחָד מֵהֶן - זֶה שֶׁקָּנָה
אוֹתָן הָרִי הֵן שְׁלוֹ¹¹⁰. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בִּזְה.

(92) משנה, שם. (93) על דעת לזורעה. (94) פחות משבע שנים. (95) עץ תאנה מדברי (רבינו בפירושו לדמאי פ"א מ"א, ובכמה מקומות). ענפי השקמה משמשים לקורות בנין ואינם נעשים קורות עד שיגדלו שבע שנים, ואם יכרות הענפים ויחזיר את השדה אחר זמן פחות משבע שנים, נמצא שאינו מחזירה במצב שהיתה בעת שקיבלה (ע"פ רש"י). ואפילו במקום שנהגו להשכיר אילנות אגב קרקע (ראה למעלה הל' ו') אין לו בקורות, שלא אמרו אילנות מושכרין אלא לפירות ולא לקורות (ראב"ד מובא במגיד-משנה). דייק רבינו וכתב: "אין למקבל כלום", ללמדנו שאינו נוטל כלום מן השבח שהשביחה השקמה בשני הקבלנות. כרבא שם בגמרא. ראה לקמן הערה צז. (96) כל

20 יֹא. הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ לְטַעַ 111 - מִקְבֵּל עָלָיו בַּעַל
21 הַשְּׂדֵה עֲשֶׂהָ 112 בּוֹרְאוֹת 113 לְסֵאָה 114 יִתֵּר עַל זֶה -
22 מַגְלָגִלִּין עָלָיו אֶת הַכֹּל 115.

(111) לנטועה. (112) נטיעות (מגיד-משנה בשם הר"י מיגאש. וראה במאירי (ב"ב, 430) שהכוונה לגפנים, ובפירוש שני אומר הר"י מיגאש שהכוונה כאן לשורות). (113) עקרות שאינן עושות פרי. (114) שטח שזורעים בו סאה תבואה, ומידתו חמשים אמה על חמשים אמה. ואם צמחו עשר נטיעות עקרות בשטח כזה, אין המקבל חייב ליטע אחרות תחתיהן, שדרך נטיעת בית סאה כך הוא, שיוצאות עשר בוראות, ובעל השדה מוחל (בבא-בטרא צה). כגירסת רבינו. וגירסת הרשב"ם שם: "למאה" (עיין מגיד-משנה). (115) צריך לנטוע נטיעות אחרות כמספר כל הבוראות. כיון שיצאו בוראות יותר מדרך הנטיעות, סימן הוא שפשע בנטיעה, ולפיכך מייחסים כל הבוראות

גוזמא. (135) כלומר, בדין הוא משלם במיטבה שאין זה אסמכתא (ע"פ הגהות מימוניות כאן, וראה בכסף-משנה מכירה שם). (136) היינו יותר מכפי ההפסד. (137) ולא גמר ושיעבר עצמו, ולא אמר כך אלא להגזים (שם קד:). (138) שהתחייב עצמו בכלל המאה דינרין שאמר. אמנם לא שיעבר עצמו לתשלום מאה דינרין, שאין זה אלא אסמכתא, אבל כפי ההפסד המשוער גמר ושיעבר עצמו במסגרת מאה דינרין, והרי זה כדין אם אוכיר ולא אעביר אשלם במיטבה (רי"ף שם). גם בהלכה זו המדובר בקבלנות בלבד, שהרי בחכירות מקבל בעל השדה דמי חכירות, בין יעבר את השדה ובין יובירה.

יד. המקביל¹³⁹ שדה לזרעה שמשמין¹⁴⁰, וזרעה¹⁹ חטים, ועשתה חטים¹⁴¹ ששזין במה שהיא ראוייה²⁰ לעשות מן השמשמין - אין לו¹⁴² עליו אלא תרעמת¹⁴³. עשתה פחות ממה שהיא ראוייה לעשות מן השמשמין¹⁴⁴ - משלם לו המקביל כפי מה שהיא ראוייה לעשות מן השמשמין. עשתה חטים יתר ממה שהיא ראוייה לעשות מן השמשמין - חולקין²⁵ לפי התנאי שביניהן, אף על פי שמשתכר בעל הקרקע¹⁴⁵.

(139) שם קד: (140) שהם יקרים מן החיטים, אבל מכחישים הקרקע יותר מן החיטים. (141) הוציאה השדה יכול עשר של חיטים. (142) לבעל השדה. (143) שהרי לא הפסיד כלום, ברם תרעומת יש לו לבעל השדה המקבל על מה ששינה ולא זרעה שומשמן והוא היה צריך לשומשמן. ואע"פ שאפשר לו לקנות שומשמן בשוק בדמי החיטים, רוצה הוא שומשמן מקרקעו (סמ"ע שכו ס"ק ק עיי"ש), בהתאם לשיטת הגר"א בדעת רבינו בהלכות ט, י, שהיא כדעת הרמב"ן, שאין המקבל רשאי לשנות ולזרוע מין אחר מזה שהוסכם, ולפיכך יש לבעל השדה תרעומת, אבל החוכר רשאי לשנות למין שמכחיש פחות, ואפילו תרעומת אין כאן. (144) כלומר, ואין המקבל טוען לטובה נתכוונתי, למעט כחש הקרקע שכחש החיטים פחות מן השומשמן, שהרי בעל השדה אומר לו "תכחוש ארעא, ולא ליכחוש מרא", מוטב שתכחש הקרקע ולא יכחש בעל הקרקע (סמ"ע שם ס"ק ג, ע"פ הגמרא שם קד:). (145) ההפרש שבין החיטים שעשתה לבין השומשמן שהיתה ראוייה לעשות, שאנו אומרים (שם קד:): "אטו הוא אשבח, ארעא לא אשבחה" (האם רק המקבל השביח, והקרקע לא השביחה), כלומר, כשם שיש לייחס את השבח למקבל שטרך והשקיע בשדה טיפול רב והשביח, כך יש לייחס השבח לקרקע שהשביחה.

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר דין שוכר את הפועלים, שהכול כמנהג המדינה, ודין פועלים שחזרו בהם באמצע העבודה, ודין שוכר על ידי שליח, ודין שכיר יום שמצא מציאה.

א. השוכר² את הפועלים, ואמר להם³ להשפים⁴ ולהעריב⁵, מקום שנהגו שלא להשפים ושלא להעריב - אינו יכול לכפין⁶. מקום שנהגו לזון⁷ -

לפשיעתו (שם), וכלל זה אמרו בכל מקום, שכל שצריך לחזור ולתקן - מתקן הכל. ראה פ"ח מהל' מכירה הל' יא).

יב. המקביל¹¹⁶ שדה מחברו ולא עשתה¹¹⁷, אם יש בה פדי שתוציא סאתים יתר על ההוצאה¹¹⁸ - חייב המקביל לטפל בה¹¹⁹. שכן כותב לבעל הקרקע: אנא אקום ואניר¹²⁰ ואזרע ואקצר ואעמר ואדוש ואזרה ואעמיד פרי¹²¹ לפניך ותטל את חציו, או מה שיתנו¹²², ואני אטל השאר בשכר עמלי ובמה שהוצאתי¹²³.

(116) משנה וגמרא בבא-מציעא קה. (117) כראוי לה. (118) שהושקעה בשדה (שם, כדברי דבי רבי ינאי וריש לקיש). (119) על כרחו. (120) אעמוד ואחרוש. (121) ערימת תבואה. (122) שליש או רביע, כפי תנאם. (123) שם, כלומר: לפיכך חייב לטפל בה אם יש בה להוציא סאתים, שהרי הוא כותב: אנא אקום וכו' ואעמיד כרי, כלומר אעבוד בה כל העבודות הצריכות, אם יהיה בה שיעור כדי להעמיד כרי. ושיעור כרי, אמרו חכמים (שם) שהוא סאתים, היינו אחר שינכו ההוצאות וישארו סאתים כדי להעמיד כרי. והמדובר בקבלנות בלבד, שהרי בחכירות אין לבעל השדה כל ענין אם המקבל יטפל בשדה או לא, משום שהוא יקבל דמי חכירותו שהוקצבו (רש"י שם).

יג. המקביל¹²⁴ שדה מחברו, ואחר שזכה בה¹²⁵ הובירה¹²⁶ - שמין אותה במה היא ראוייה לעשות, ונותן לו חלקו שהיה מגיע לו¹²⁷. שכן כותב לבעל הקרקע: אם אוכיר ולא אעביר¹²⁸, אשלם במיטבא¹²⁹. והוא הדין אם הוביר מקצתה¹³⁰. ומפני מה נתחייב לשלם? מפני שלא פסק על עצמו דבר קצוב¹³² פדי שנאמר: הרי היא פאסמכתא¹³³, אלא התנה שישלם במיטבא¹³⁴, ולפיכך גמר ושעבר עצמו¹³⁵. אבל אם אמר: אם אוכיר ולא אעביר, אתן לה מאה דינרין¹³⁶ - הרי זה אסמכתא¹³⁷, ואינו חייב לשלם, אלא נותן כפי מה שראוייה לעשות בלבד¹³⁸.

(124) משנה, שם קד. (125) באחד הדרכים שקרקע נקנית בהם (שם צט:), ואינו יכול לחזור בו. (126) לא חרשה ולא זרעה, ועשאה שדה בור. (127) כפי תנאם. (128) ולא אעשה בה פעולה הראוייה לה. (129) כצ"ל, וכן הוא בדפוס רומי (וכן הביא הדק"ס בשם כמה כתי, ומהרי"ף דפוס קושטא), כלומר במיטב שלה - של השדה, היינו כיכול הגבוה והטוב שהשדה היתה ראוייה לעשות אם היתה חרושה וזרועה כראוי (ע"פ הרע"ב שם. וראה ב'גנזי קדם', לזין ס"ה עמוד 99). (130) שם בגמרא "אוביר תילתא" (שליש). (131) כלומר, והלא אסמכתא היא, שהרי אינו מחייב אלא במקרה אם יוביר, "וכל האומר אם יהיה או לא יהיה, לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדיין סומכת שמא יהיה או שמא לא יהיה" (לשון רבינו בפ"א מהל' מכירה הל' ז). (132) סכום מסוים, שלא על בסיס חישוב ההפסד המשוער. (133) שדעתו סומכת שעדיין לא יהיה, ולא אמר כן אלא להגזים. (134) כפי ההפסד, ולא התחייב עצמו בדבר

1 יזון; לַסֵּפֶק בַּגְרוּגְרוֹת⁸ אוּ בַתְּמָרִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן
2 לַפּוֹעֲלִים - יִסְפֵּק. הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְדִּינָה⁹.

(2) משנה בבא-מציעא פג. (3) לאחר ששכרם. (4) לעבודה עם זריחת השמש. (5) אחר שקיעת החמה. (6) לשנות ממנהג המדינה, מאחר ששכרן סתם ולא התנה עמהם על כך בשעת השכירות ('תוספות' שם בשם ר"י) ואפילו שכרם ביותר מהשער המקובל באותה מדינה, שכל שלא התנה בשעת השכירות משוכחת יותר (גמרא שם). (7) שהשוכר נותן לפועלים מזון סעודתם. (8) גם בגרוגרות, נוסף על מזון הסעודה. (9) שם.

3 ב. הַשּׂוֹכֵר¹⁰ אֶת הַפּוֹעֵל וְאָמַר לוֹ: כְּאֶחָד וְכַשְּׁנִים
4 מִבְּנֵי הָעִיר¹¹ - רֹאִין הַפָּחוֹת שֶׁבַשְׂכִּירוֹת וְהַתָּר
5 שֶׁבַשְׂכִּירוֹת, וּמִשְׁמַנִּין בִּיְהִיָּה¹².

(10) שם פז. כחכמים. (11) לא קצץ עמו שכר מסוים בשעת השכירות, אלא אמר לו: הרי שוכרן כפי השכר שפועל אחד או שנים מפועלי העיר נשכרין בכך - ואין באותו מקום שער אחיד. (12) כלומר, הפרש השכר שיש בין הפחות שבשכירות לבין היתר שבשכירות, כגון שיש נשכרים בשנים, ויש נשכרים בארבעה, מחלקים ביניהם ונותן לו שלושה (כפירוש רבינו חננאל, מובא ב'שיטה מקובצת' שם, וכן פירש ה'טור' סימן שלא בשם הרמ"ה).

6 ג. אָמַר לְשִׁלּוּחַ¹³: צֵא וּשְׂכֹר לִי פּוֹעֲלִים בְּשִׁלְשָׁה¹⁴,
7 וְהִלֵּךְ וּשְׂכָרָן בְּאַרְבָּעָה¹⁵: אִם אָמַר לָהֶם הַשְּׁלִיחַ:
8 שְׂכָרְכֶם עָלֶי - נֹתֵן לָהֶם אַרְבָּעָה¹⁶, וְנוֹטֵל מִפְּעֵל
9 הַבֵּית שְׁלִשָּׁה¹⁷, וּמִפְּסִיד אֶחָד מִפִּיס¹⁸. אָמַר לָהֶם:
10 שְׂכָרְכֶם עַל פְּעַל הַבֵּית¹⁹ - נֹתֵן לָהֶם פְּעַל הַבֵּית
11 כְּמִנְהַג הַמְדִּינָה²⁰. הִיָּה בַּמְדִּינָה מִי שֶׁנִּשְׁכָּר בְּשִׁלְשָׁה
12 וּמִי שֶׁנִּשְׁכָּר בְּאַרְבָּעָה - אֵינוֹ נֹתֵן לָהֶם אֶלָּא
13 שְׁלִשָּׁה²¹, וְיֵשׁ לָהֶם תַּרְעֻמַּת עַל הַשְּׁלִיחַ²². בְּמָה
14 דְּבָרִים אָמוּרִים²³? כְּשֶׁאֵין מְלֹאכְתָּן נִפְרָת; אֲבָל
15 הִיָּתָה מְלֹאכְתָּן נִפְרָת²⁴ וְהִירֵי הִיא שְׁוֶה אַרְבָּעָה - נֹתֵן
16 לָהֶם פְּעַל הַבֵּית אַרְבָּעָה; שְׂאֵלוֹ לֹא אָמַר לָהֶם
17 שְׁלּוּחַ אַרְבָּעָה, לֹא טָרְחוּ וְעָשׂוּ שְׁוֶה אַרְבָּעָה. אָמַר
18 לוֹ פְּעַל הַבֵּית: שְׂכֹר לִי בְּאַרְבָּעָה, וְהִלֵּךְ הַשְּׁלִיחַ
19 וּשְׂכָר בְּשִׁלְשָׁה, אָף עַל פִּי שְׁהִירֵי מְלֹאכְתָּן שְׁוֶה
20 אַרְבָּעָה²⁵ - אֵין לָהֶם אֶלָּא שְׁלִשָּׁה²⁶, שְׁהִירֵי קִבְּלוֹ עַל
21 עֲצָמָן²⁷, וְיֵשׁ לָהֶם תַּרְעֻמַּת עַל הַשְּׁלִיחַ²⁸. אָמַר לוֹ
22 פְּעַל הַבֵּית בְּשִׁלְשָׁה, וְהִלֵּךְ הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לָהֶם
23 בְּאַרְבָּעָה, וְאָמְרוּ: הִרִינוּ כְּמָה שְׂאֵמַר פְּעַל הַבֵּית -
24 אֵין דַּעְתָּן אֶלָּא שְׂמִיתָן פְּעַל הַבֵּית יָתֵר עַל אַרְבָּעָה²⁹.
25 לְפִיכָף³⁰ שָׁמָּן מָה שֶׁעָשׂוּ: אִם שְׁוֶה אַרְבָּעָה -
26 נוֹטְלִין אַרְבָּעָה³¹ מִפְּעֵל הַבֵּית; וְאִם אֵינוֹ יִדְוֶעַ³² אוּ
27 אֵינוֹ שְׁוֶה - אֵין לָהֶם אֶלָּא שְׁלִשָּׁה³³. אָמַר לוֹ פְּעַל
28 הַבֵּית בְּאַרְבָּעָה, וְהִלֵּךְ הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לָהֶם בְּשִׁלְשָׁה,
29 וְאָמְרוּ לוֹ: כְּמָה שְׂאֵמַר פְּעַל הַבֵּית, אָף עַל פִּי
30 שְׁמִלֹאכְתָּן שְׁוֶה אַרְבָּעָה - אֵין לָהֶם אֶלָּא שְׁלִשָּׁה,
31 שְׁהִירֵי שְׁמָעוּ שְׁלִשָּׁה וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם³⁴.

(13) שם עז: (14) בשלושה דינרים לכל פועל ופועל. ובכת"י התימנים: בשלושה שלשה, וכן הוא ברי"ף שם. (15) ברי"ף ובכת"י תימן: בארבעה ארבעה. ושער הפועלים הנהוג הוא שלושה. (16) כפי מה שקצב עמהם, וקיבל על עצמו אחריות השכירות. (17) כפי מה שהתנה עמו. (18) אמנם, אם שער הפועלים באותו מקום קבוע בארבעה - נוטל מבעל הבית ארבעה כפי מה שהתנה, כדין השוכר את הפועל והראה בשל חבירו, שמבואר להלן הל' ט שנוטל מחבירו כפי מה שנהנה ('שיטה מקובצת' שם בשם הרמ"ך, וכן כתב הרמ"א סי' שלב בשם 'יש אומרים', ועיין סמ"ע ושי"ך שם ס"ק ב. (19) היינו, שהודיעם שהוא שליח ושאין אחריות השכר עליו (שטמ"ק שם). (20) ואם שער הפועלים הוא בשלושה, נותן להם שלושה. ואם בארבעה - ארבעה. מאחר ששינה השליח ושכרם בארבעה למרות שבעל הבית אמר בשלושה, בטלה שליחותו ואין בקציצתו ממש, ולפיכך אנו דנים מקרה זה כאילו השכירות נעשית סתם בלא קציצת שכר, ששכרם כפי מנהג המדינה (רי"ף שם). (21) שבמקום שאין שער קבוע - דעת השוכר בלא קציצה מן הסתם על השער הנמוך, ועל הפועלים לגלות דעתם שהם אינם נשכרים אלא בארבעה, וכיון שלא גילו דעתם - אנו אומרים, שהסכימו לעבודה כפי דעת השוכר. ולפיכך, אף שהשליח שכרם בארבעה - אין להם אלא שלשה, מאחר ששמעו מן השליח "שכרם על בעל הבית" היה עליהם לגלות דעתם לבעל הבית ולא לסמוך על קציצת השליח (רי"ף שם, סמ"ע סי' שלב ס"ק ג). (22) שאלמלא שכרם בארבעה, היו טורחים ומשכירים עצמם לאחרים בארבעה, שהרי יש במקום ששוכרים בארבעה (גמרא שם). (23) שבעל הבית נותן להם שלשה כמנהג המדינה (עיין ש"ך שם ס"ק ח). (24) שאינה ניתנת להערכה, כגון שעבודתם היתה בחפירת חריץ סביבות השדה ונתמלא מים (גמרא שם). (25) כלומר, מלאכתם ניכרת שהיא שוה ארבעה. (26) לא-שנא אמר שכרם עלי או שכרם על בעל הבית ('טור' שם). (27) לעבוד במחיר זול. (28) אומרים לשליח - הואיל ובעל הבית הרשה אותך לשכור בארבעה, היה עליך להיות טוב ולשכור בארבעה, ולא להפחית מדמי השכירות ולמנוע מאתנו טובה, וכמו שהכתוב אומר (משלי ג, כז): אל תמנע טוב מבעליו (ע"פ בבא-קמא פא:). (29) כלומר, מה שאמרו "הרינו כמה שאמר בעל הבית" אינו ניתן להתפרש שהם מסכימים למה שאמר בעל הבית, ואפילו אמר לשכור בשלושה ואין להם אלא שלושה, שאין זה מתקבל על הדעת, שבזמן שהשליח מציע להם ארבעה - יסכימו הם לשלושה, אלא התכוונו לומר שמה שאמר בעל הבית לשוכרם ביותר מארבעה. (30) כיון שאין לפרש דבריהם כהסכמה לסכום השכר שאמר בעל הבית, הרי דינם כדין אמר בעל הבית בשלושה והלך השליח ושכרם בארבעה, ולא אמרו: הרינו כמו שאמר בעל הבית, ואמר להם השליח שכרם על בעל הבית (מגיד-משנה). (31) כשמלאכתם ניכרת. (32) שאין מלאכתם ניכרת. (33) גמרא ורי"ף שם. והוא-הדין אם השער באותו מקום מקובל שהוא ארבעה - נותן להם ארבעה כמנהג המדינה. וכן אם אמר להם השליח שכרם עלי - השליח נותן להם

מְלֹאכְתָּו, וְלֹא יִתֵּן לָהֶם⁸¹ אֶלָּא מֵה שְ�פָסֶק תַּחֲלָה.³⁴
וְאִפְלוּ נָתַן לָהֶם הַשְׂתִּים - מִחֲזִיר⁸² מִהֵן הַתּוֹסֶפֶת.³⁵
כִּיצַד שׂוֹכֵר עֲלֵיהֶן? שׂוֹכֵר פּוֹעֲלִים אַחֲרֵים, וְגוֹמְרִים
מִלֹּאכְתָּו שְׁלֹא תֹאכֵד, וְכָל שְׂוִיסִיף לֹאֵלוּ הַפּוֹעֲלִין
הָאֲחֵרִים עַל מֵה שְ�פָסֶק לְרֹאשׁוֹנִים נּוֹטֵל מִן
הָרֹאשׁוֹנִים. עַד כַּמָּה?⁸³ עַד כְּדֵי שְׂכָרָן שֶׁל
רֹאשׁוֹנִים.⁸⁴ וְאִם הָיָה לָהֶם מִמּוֹן⁸⁵ תַּחַת יָדוֹ -
שׂוֹכֵר⁸⁶ לְהַשְׁלִים הַמְּלָאכָה עַד אֲרֻבַּעַם וְחֲמִשִּׁים זָזוֹ
בְּכָל יוֹם לְכָל פּוֹעֵל⁸⁷, אָף עַל פִּי שְׂשׂוֹכֵר הַפּוֹעֵל⁸⁸
שְׁלֹשָׁה אוֹ אֲרֻבָּעָה.⁸⁹ כַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים?⁹⁰ שְׂאִין
שֶׁם פּוֹעֲלִים לְשׂוֹכֵר בְּשִׂכְרָן⁹¹ לְהַשְׁלִים הַמְּלָאכָה;
אֲבָל יֵשׁ פּוֹעֲלִים לְשׂוֹכֵר בְּשִׂכְרָן, וְאָמְרוּ לוֹ: יָא
וְשׂוֹכֵר מֵאֵלּוּ לְהַשְׁלִים מְלֹאכְתָּו וְלֹא תֹאכֵד - בֵּין
שׂוֹכֵר⁹² בֵּין קַבְּלָן, אֵין לוֹ עֲלֵיהֶן אֶלָּא תַרְעֻמַּת⁹³,
וְשִׁמִּין לְשׂוֹכֵר מֵה שְׁעִשָּׂה, וְלִקְבָּלָן מֵה שְׁעִתִּיד
לַעֲשׂוֹת.⁹⁴

(35 שם: (36) הוליוכו שולל את בעל הבית. כלומר, חזרו
בהם ולא באו לעבודה. (37) ואינו מוסר להם עבודה.
(38) לפועלים תרעומת, מפני שעליהם לטרוח ולמצוא
מעביד אחר, ובעל הבית – למצוא פועלים, אבל תביעת
ממון אין כאן, כיון שעדיין לא התחילו במלאכה – הרי זה
דברים בלבד (ע"פ רש"י שם). (39) שאין לפועלים על
בעל הבית החזרו בו אלא תרעומת. (40) שאין כאן אלא
דברים. (41) הפועלים למקום המלאכה, הרי זה כהתחלת
המלאכה, ואין בעל הבית יכול לחזור בו, שכשם ששכירות
דברים נקנית במשיכתם ואינם יכולים לחזור בהם (כמבואר
למעלה פ"ב הל' ח) – כך שכירות פועלים נקנית בהתחלת
המלאכה. (42) כגון, ששכר חמרים להביא תבואתו ממקום
מסוים, והלכו למקום התבואה ולא מצאו. (43) שכר
פועלים לעדור שדה, והלכו ומצאו השדה שהיא לחה ממי
גשמים ואינה ראויה לעידור. (44) ואינה צריכה עוד
להשקיה. (45) היינו שדהו או המקום שנמצאה שם
תבואתו. (46) שהלכו למחרת ולא היה להם מה לעשות.
(47) לא תביעת ממון, ואפילו לא תרעומת. (48) כלומר יש
לדנו כאנוס, שהרי ביקר מלאכתו מבערב, ומאין לו לדעת
שבן-לילה יתהווה במלאכתו מצב שלא יצטרך מחר
לפועלים. (49) מלאכתו מבערב, ושכר פועלים אף שלא
בחן אם צריך הוא לפועלים, נראה שעל דעת הספק – היינו
אפילו שלא יהיה להם מה לעשות – שוכרם. (50) בעד כל
היום, שהליכתם כהתחלת מלאכה היא, ואינו יכול לחזור
בו (כמו שביארנו למעלה הערה מ). [רבינו מפרש מה
שאמרו בגמרא שם "הא דסיירא לארעא מדאורתא, הא דלא
סיירא לארעא מדאורתא": כאן שביקר בעל הבית מלאכתו,
כאן שלא ביקר, ולא כרש"י שמפרש שעל הפועלים נאמר].
(51) שכרם המלא כפי שהתנה עמם בשעת השכירות,
ומנכים ממנו את הסכום שהאדם מוכן לפחות משכרו
ולישב בטל, מאשר לעשות במלאכה וליטול השכר הקצוב.
וכתב בעל 'הלכות גדולות' (בבא-מציעא שם) ששיעור
ההפרש הוא חצי השכר (וכן הביא ה'טורי זהב' בס' שלג

ארבעה, אף שהשער הוא שלושה, כמו שנתבאר למעלה
(מגיד-משנה). (34) דין זה בעיא שלא נפשטה בגמרא
(שם), והשיקול הוא: אם יש לראות בדבריהם הסכמה
לסכום שאמר להם השליח, ואין דעתם בדבריהם אלא
הבעת אימון, והתכוונו לומר לשליח אנו מאמינים לך שכן
אמר בעל הבית ואין להם אלא שלשה, אפילו עבודתם שזה
ארבעה, כמו אם לא אמרו הרינו וכו', שהרי הביעו הסכמתם
לעבוד כפי ששמעו מן השליח; והשיקול הנגדי אומר, שיש
לראות בדבריהם הבעת אי-אמון בדבריו השליח, ואינם
מאמינים לו שכן אמר בעל הבית, ולכן אמרו לו: "הרינו
כמו שאמר בעל הבית", כלומר ולא כפי שאתה אומר, ולכן
נוטלים ארבעה כמו שאמר בעל הבית. ומפני שהבעיה לא
נפשטה – פסק רבינו שאין להם אלא שלשה – כדין כל ספק
בממון שאין מוציאים מיד המוחזק (רי"ף שם).

ד. השוכר את הפועלים³⁵, והטעם³⁶ את בעל הבית
או בעל הבית הטעם אותם³⁷ – אין להם זה על זה
אֶלָּא תַרְעֻמַּת³⁸. כַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים?³⁹ בְּשִׁלָּא
הַלְכוּ⁴⁰; אֲבָל הַלְכוּ⁴¹ הַחֲמֹרִין וְלֹא מִצָּאוּ תְּבֹאָה⁴²,
פּוֹעֲלִים וּמִצָּאוּ שְׂדֵה כְּשִׁיחָה לְחָה⁴³, או שְׂשׂוֹכֵר
לְהַשְׁקוֹת הַשְּׂדֵה וּמִצָּאוּ שְׁנֵת מְלָאָה מִים⁴⁴: אִם בִּיקֵר
בְּעַל הַבֵּית מְלֹאכְתּוֹ⁴⁵ מִבְּעֶרֶב וּמִצָּא שְׂעִירִיכָה פּוֹעֲלִים
- אֵין לְפּוֹעֲלִים⁴⁶ כָּלוּם⁴⁷; מֵה בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת?⁴⁸ וְאִם
לֹא בִּיקֵר⁴⁹ - נּוֹתֵן לָהֶם שְׂכָרָן⁵⁰ כְּפּוֹעֵל בְּטָל⁵¹; שְׂאִינוּ
דּוֹמָה הַבָּא טַעוֹן⁵² לְבֹא רִיקָן, וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה⁵³
לְבִטּוֹל. כַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים?⁵⁴ בְּשִׁלָּא הַתְּחִילוֹ
בְּמִלָּאכָה⁵⁵; אֲבָל אִם הַתְּחִיל הַפּוֹעֵל בְּמִלָּאכָה וַחֲזַר
בוֹ, אִפְלוּ בְּחֻצֵי הַיּוֹם⁵⁶ - חֲזַר; שְׂנָאָמֶר: כִּי לִי בְּנִי
יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים - וְלֹא עֲבָדִים לְעִבְדִּים⁵⁷. וְכִיצַד דִּין
הַפּוֹעֵל שְׁחֹזֵר בוֹ אַחֵר שֶׁהִתְחִיל? שְׁמִין לוֹ מֵה
שְׁעִשָּׂה וְנוֹטֵל⁵⁸. וְאִם קַבְּלָן הוּא⁵⁹ - שְׁמִין לוֹ מֵה
שְׁעִתִּיד לַעֲשׂוֹת. בֵּין שֶׁהוּזְלוּ בַּעַת שְׂשִׂכְרָן⁶⁰ בֵּין לֹא
הוּזְלוּ, בֵּין שֶׁהוּזְלָה מְלָאכָה אַחֵר כֵּן⁶¹ בֵּין לֹא הוּזְלָה
- שְׁמִין לוֹ מֵה שְׁעִתִּיד לַעֲשׂוֹת⁶². כִּיצַד? קִבְּלָ מִמֶּנּוּ
קֶמְחָה⁶³ לְקַצֵּר בְּשִׁתֵּי סִלְעִים⁶⁴, קִצֵּר חֲצִיָּה וְהִנִּיחַ
חֲצִיָּה; בְּגֵד לְאַגַּר בְּשִׁתֵּי סִלְעִים, אֲרַג חֲצִיו וְהִנִּיחַ
חֲצִיו - שְׁמִין לוֹ מֵה שְׁעִתִּיד לַעֲשׂוֹת: אִם הָיָה שְׂוֹהֶה⁶⁵
שִׁשָּׁה דִּינָרִין⁶⁶ - נּוֹתֵן לוֹ שְׁקֶל⁶⁷, או יִגְמְרוּ אֶת
מְלֹאכְתָּו⁶⁸; וְאִם הָיָה הַנֶּשְׁאָר יָפֵה שְׁנֵי דִינָרִין⁶⁹ -
אֵינוּ נּוֹתֵן לָהֶם אֶלָּא סִלְעָה⁷⁰, שֶׁהִרִי לֹא עָשׂוּ אֶלָּא חֲצִי
מְלֹאכָה⁷¹. כַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים?⁷² בְּדָבָר שְׂאִינוּ
אֲבוֹד⁷³; אֲבָל בְּדָבָר הָאֲבוֹד⁷⁴, כְּגוֹן פִּשְׁתָּנוּ לְהַעֲלוֹת
מִן הַמִּשְׁרָה⁷⁵, או שְׂשׂוֹכֵר חֲמֹר לְהִבְיֵא חֲלִילִין לְמֵת⁷⁶
או לְכֹלֵה⁷⁷, וְכִיוּצָא בָּהֶן - אֶחָד פּוֹעֵל וְאֶחָד קַבְּלָן
אֵינוּ יָכוֹל לְחֹזֵר בוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן נֶאֱמַר, כְּגוֹן שֶׁחֲלָה⁷⁸
או שְׁמַע שְׁמַת לוֹ מֵת⁷⁹. וְאִם לֹא נֶאֱמַר וַחֲזַר בוֹ -
שׂוֹכֵר עֲלֵיהֶן⁸⁰ או מְטָעֵן. כִּיצַד מְטָעֵן? אוֹמֵר לָהֶם:
סִלְעַ קִצְצֵתִי לָכֶם, בּוֹאוּ וְטִלוּ שְׂתִים! עַד שְׁיִגְמְרוּ

שעשו, כפי הערך ששווה עשיית החצי הנשאר. והש"ך שם מביא ראייה לשיטה זו מתוספתא, ומוסיף שאפשר שגם דעת רבינו כן הוא. (72) שם, שלפועל שמין מה שעשה, ולקבלן - מה שעתידי לעשות. ואינו משלם מכיסו אם נתייקרה הרבה, ושכר בעל הבית פועלים אחרים בשעת היוקר. (73) שאין המלאכה נפסדת בגלל חזרת הפועלים, ואפשר לעשותה גם בזמן מאוחר יותר, ולכן ימתין עד שימצא פועלים אחרים בשכר שפסק לראשונים, ולא ישכור עתה ביוקר. (74) שאין עשיית המלאכה ניתנת לדיחוי. (75) מקום ששורין בו את הפשתן, ואם לא יעלהו תפסד. (76) לקונן. (77) לשמה חתן וכלה. ודבר האבוד הוא, שעתה זמנו לעשות ואינו נותן לדחתו (ע"פ 'תוספות' שם עה:). (78) הוא או אשתו ובניו (רמ"א בחושן-משפט סי' שלג סעיף ה בשם 'תרומת הדשן'). (79) בכל המקרים האלה יכולים לחזור בהם, ושמים להם - בין לשכיר בין לקבלן - כפי מה שעשו (שם עז: וברש"י שם). (80) על חשבונם, כלומר, שוכר פועלים אחרים, ועליהם - על הפועלים - לשלם מכיסם ההפרשים, וכמו שמבאר רבינו בסמוך. (81) אחר שגמרו מלאכתם. (82) חוזר ומוציא. (83) מוסיף בשכר הפועלים האחרים על חשבון הראשונים. (84) שם עח. היינו, פי שנים מהשכר שפסק לראשונים, כגון שכרם בסלע שוכר בשתים, ועליהם לשלם ('טור' סי' שלג, וכן מוכח מהתוספתא שם פ"ז, ועיין 'בית יוסף' ולחם-משנה). (85) פקדון (עיין ש"ך שם ס"ק לג). (86) בעל-הבית מהממון שלהם שברשותו. (87) כלומר, לפועל אחד בעד עבודת יום אחד. (88) שער הפועל הוא בדרך כלל. (89) שם. (90) ששוכר עליהם או מטען. (91) כפי השכר שפסק עם הראשונים. (92) שכיר יום, פועל. (93) שם עז: (94) כדין חזרה בדבר שאינו אבוד.

- ה. השוכר את הפועל⁹⁵, ונאחז לעבודת המלך⁹⁶ -
לא יאמר לו: הריני לפניה⁹⁷, אלא נותן לו שכר מה
שעשה⁹⁸.

(95) תוספתא שם פ"ה ה. (96) ואפילו בדרך הליכתו (ראה למעלה פ"ה הל' א). (97) כלומר, הרי שלך לפניך, שמזלך גרם שנלקחתי לעבודת המלך, ועליך לישא בהפסד, ותן לי שכרי בעד כל היום, כדין שוכר בהמה ונלקחה בדרך הליכתה. (98) שאין שכירות הפועל כשכירת הבהמה, שהבהמה נקנית לשוכר כמכר, ולכן בדין אומר לו הרי שלך לפניך, שהרי היא כשלו בזמן שהיא שכורה לו ומזלו גרם לך. אבל הפועל, שאין שכירותו כמכר (כמו שנתבאר למעלה בהל' ד), והרי הוא ברשות עצמו - יש לייחס ההפסד למזלו של הפועל ('מרכבת המשנה', ועיין 'מחנה אפרים' הלכות שכירות סי' ה).

- ו. השוכר את הפועל להשקות את השדה מזה
הנהר, ופסק הנהר בנחצי היום: אם אין דרכו
להפסיק - אין להן אלא שכר מה שעשו; וכן אם
דרכו שפסיקו אותו בנחצי העיר, והפסיקוהו בנחצי
היום - אין להן אלא שכר מה שעשו, שהרי ידעו
הפועלים דרכו של נהר; ואם דרכו להפסיק מאליה
- נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו

ס"ק א מקובץ ישן, שכן נמצא בתשובת רש"י, וכן הביא הר"ח או"ז בשם רבינו חננאל. (52) שכר החמר הנוהג בחמורים כשהם טעונים. (53) פועל היגע במלאכה. (54) חוזר על הדין האמור למעלה, שהפועלים שחזרו בהם אין לבעל הבית עליהם אלא תרעומת, ואומר רבינו בד"א שאין ביניהם דין. (55) שאין כאן אלא דברים. (56) הזכות בידו לחזור בו. (57) שם י. כלומר, אין אדם מישראל רשאי למכור גופו להיות כעבד ממש לישראל אחר, שהוא עבדו של הקדוש-ברוך-הוא כמו זה הנמכר לו, לפיכך הפועל חוזר בו אפילו בחצי היום, שלא תהא שכירות פועל מכירה לזמן כמו שאר שכירות (ראה למעלה פ"ז הל' א) עד שלא יהיה באפשרותו לחזור בו, כעבד שהוא מכור לאדוניו ואינו שולט בגוף שלו. ברם, דין יש ביניהם וכמו שמבאר רבינו והולך. (58) שם עז. ובר"י שם, אם שכרו בשמונה דינרים ועבד חצי היום וחזר בו, ובמשך היום עלה שער הפועלים ואין בעל הבית מוצא מי שישגמור מלאכתו אלא בששה - אין שמין כפי מה שעתידי להיעשות, היינו שבעל הבית ינכה מהשכר המלא ששה דינרים, כפי מה שיוציא כדי לגמור מלאכתו, אלא נותן לו ארבעה דינרים כפי מה שעשה, שיד הפועל על העליונה מכיון שבזכות הוא חוזר (ראה בסמ"ע סי' שלג ס"ק טז, וש"ך שם ס"ק יט שחלוקים הם בדעת ה'טור' באם הוול שכר הפועלים, כגון ששכרם בשמונה והוול שכר הפועלים ועמד על ארבעה, שלדעת הסמ"ע שמין מה שעתידי להיעשות, היינו שבעל הבית מנכה משכר הפועל שני דינרים כפי מה שצריך להשלמת המלאכה ונותן לפועל ששה דינרים, ולדעת הש"ך גם בהוול שמין מה שעשה ואין לו לפועל אלא ארבעה כפי שהותנו. ועי' 'קצות החושן' שם). (59) הפועל שחזר בו, היינו שלא נשכר לזמן ידוע, אלא שקיבל על עצמו לעבוד עבודה מסויימת בשכר קבוע מראש. קבלנות כזו, אין בה משום עבדות, שהרי אין גופו מושכר. (60) שהיה שער הפועלים בשעת השכירות זול, ובמשך היום עלה השער. (61) אחר ששכרם. (62) מנכים משכרו הקצוב את הסכום שתעלה השלמת המלאכה. (63) תבואה שהבשילה, והיא עומדת לפני קצירה. (64) שהם שמונה דינרים. (65) החצי שלא גמרו. (66) שהוקרה המלאכה. (67) שהוא שני דינרים, שבעל הבית מעכב בידו שקל מהשכר שמגיע לקבלן בעד מה שעשה, כפי מה שצריך להוסיף כדי לגמור מלאכתו. והוא-הדין אם הנשאר שוה שמונה - אינו נותן להם כלום, שיד הקבלן על התחתונה מפני שחזר בו שלא כדין. ואעפ"כ אם נתייקרה הרבה, וחציה שוה יותר ממה שקצץ - אין הקבלן משלם מכיסו ('טור' סימן שלג). (68) ויטלו שני סלעים (שם, וראה בגמרא שם מה שלמדו מזה). (69) שהוזהל המלאכה. (70) כלומר, אין הקבלן יכול לטעון: קח אדם אחר במקומי לגמור המלאכה, ותן לי שכרי כפי התנאי בניכוי מה שיטול זה, אלא בעל-הבית נותן לו סלע כפי מה שעשה. (71) בגמרות שבידינו, הגירסא: "ואם סלע נותן להם סלע". והגר"א מגיה "ואם שקל נותן להם סלע", והוא בהתאם לדעת רבינו. והראב"ד בהשגותיו, כותב: "א"א אלא סלע יפה שני דינרים", ומפרש הש"ך (שם ס"ק כב) כוונתו, שאין להם אלא שקל, ששמין להם מה שעתידי להעשות, היינו משלמים להם בעד חצי העבודה

בא המטר, ולא היו צריכים להשקות אלא פעם אחת (רי"ף שם, וע"פ 'תוספות' שם ד"ה רבה).
 ז. השוכר את הפועל¹¹² לעשות מלאכה¹¹³ כל היום, ושלמה המלאכה בחצי היום: אם יש לו מלאכה אחת כמותה או קלה ממנה - עושה שאר היום¹¹⁴; ואם אין לו מה יעשה¹¹⁵ - נותן לו שכרו כפועל בטל¹¹⁶. ואם היה מן החופרים או עובדי אדמה וכיוצא בהן, שדרכו לטרח הרבה, ואם לא יעשה במלאכה יחלה¹¹⁷ - נותן לו כל שכרו¹¹⁸.

(112) בבא-מציעא עז. (113) מסויימת, כגון שכרו לנכש שדהו. (114) שבעל-הבית רשאי לשנותו למלאכה קלה ולא למלאכה חמורה (תוספתא שם פ"ז). או שאין לו אלא עבודה קשה ממנה, כגון עידור. (115) וכתב הרשב"א, שדין זה שאין בעל-הבית רשאי לשנותו למלאכה חמורה - דוקא בשאמר להם בפירוש, בשעה ששכרם, שלמלאכה זו הוא שוכרם, אבל שכרם סתם, אע"פ שמסר להם בתחילה עבודה קלה, חוזר ונותן להם עבודה קשה, שהרי אם רצה היה מוסר להם בתחילה מלאכה קשה (למעלה פ"ה הל' ד, משתמש רבינו בסברה כעין זו לענין שכירות בתים - משנה-למלך). (117) כלומר, ואינו מעדיף ישיבה בטלה ולהרויח פחות על היגיעה במלאכה. (118) שם, מימרא של רבא.

ח. השוכר את הפועל¹¹⁹ להביא לו שליחות¹²⁰ ממקום למקום, והלף ולא מצא שם מה יביא - נותן לו שכרו משלם¹²¹. שכרו להביא קנים לחרם, והלף ולא מצא ולא הביא - נותן לו שכרו משלם. שכרו להביא פרום ודורמסקנין¹²² לחולה, והלף ומצאו שמת או הבריא - לא יאמר לו: טל מה שהבאת בשכרך, אלא נותן לו כל שכרו¹²³. וכן כל פיוצא בזה.

(119) תוספתא שם. (120) לבצע דבר-מה בתור שליח. (121) כמו שפסק עמו, שהרי עשה שליחותו - הלך וחזר - וזה שלא מצא מה שיביא, פשיעת בעל הבית הוא, שהיה לו להוודע מקודם אם יהיה ביד השליח לבצע מה שהוטל עליו. ואין זה דומה לשכר חמרים להביא תבואה ולא מצאו, שמנכים משכרם כפועל בטל (למעלה ה"ד), מפני שהחמרים נשכרו לכל היום לעבודה רבה, ואם לא מצאו תבואה - לא עשו מלאכתם ויושבים בטל, אבל כאן השליח השליח את כל מה שקיבל עליו, שהרי הלך וחזר, ולפיכך אין מנכים משכרו כלום. ומזה יוצא, שאם קיבל השליח עליו להביא דבר כבד, נותן לו כפועל בטל, שאינו דומה שכר הבא טעון לבא ריקן, כמו שנתבאר למעלה שם (מגיד-משנה, וראה ראב"ד). (122) שזיפים המובאים מדמשק (ראה 'ערוך' ערך דורמסקנין). (123) שהרי ביצע השליחות שהוטל עליו, ואין על השליח להפסיד מחמת המצב שהתהווה בינתיים שאין עוד צורך בפירות שהביא (בבא-קמא קטז:).

ט. השוכר את הפועל¹²⁴ לעשות עמו בשלו,

להודיעם. שכן להשקות השדה, ובא המטר¹⁰⁰ והשקה - אין להן אלא מה שעשו¹⁰¹. בא הנהר¹⁰² והשקה - נותן להן כל שכרן¹⁰³; מן השמים נסמיעו¹⁰⁴. במה דברים אמורים¹⁰⁵ בפועל; אבל מי שפסק עם אריסו¹⁰⁶, שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים ביום¹⁰⁷ - יטל חצי הפרות¹⁰⁸, וכל האריסין¹⁰⁹ שהן משקין שתי פעמים אינן נוטלין אלא רביע הפרות, ובא המטר ולא הצריך לזלות ולהשקות - נוטל חצי הפרות כמו שפסק עמו¹¹⁰; שהאריס בשתף, ואינו כפועל¹¹¹.

(99) שם עז. הלכה זו, כפי שהיא מנוסחת בספרים הנדפסים, לא נמצא לה פירוש מניח את הדעת (ראה ראב"ד, מגדל-עז ומגיד-משנה), אולם בכת"י תימן היא מנוסחת כלקמן: "השוכר את הפועלים להשקות את השדה מזה הנהר, ופסק הנהר - אין להם אלא מה שעשו, שהרי ידעו דרכו של נהר זה, ואם דרכו להפסק מאליהם והפועלים גרים (גימל צרויה) נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם". נוסחא זו מתאימה לדברי הגמרא שם, ופירושה: בבא ראשונה המדובר בפועלים הדירים במקום הנהר ויודעים שדרכו להפסק (לפעמים הוא מתייבש), ועל דעת כן נכנסו לעבודה וקיבלו עליהם סכנת ההפסק אם יפסק, ומשום כך אין להם אלא מה שעשו. ואם הפועלים גרים, פירוש, אינם תושבי המקום ואינם מכירים דרכו של הנהר - על בעל-הבית לשלם להם כל שכרם, מפני שמחובתו להודיע להם שהנהר עלול להיפסק. ובמגיד-משנה מבואר, שמשלם להם כפועל בטל (ראה למעלה ה"ד). (100) במשך היום, ואינו צריך עוד להשקיה מן הנהר. (101) מכיון שגם הפועלים יודעים שמטר עלול לבוא, והשדה לא תצטרך להשקיה, ולא התנו בפירוש שבעל-הבית יתן להם שכרם גם במקרה שכזה - הפסידו (שם מימרא דרבא "אתא מיטרא - פסידא דפועלים"). 'תוספות' ורא"ש גורסים בגמרא: "אתא מיטרא בליליא", אולם רבינו אינו גורס "בליליא". (102) מימרא של רבא, שם. עלה הנהר ונתקרב אל השדה ואין צורך אלא בעבודה מועטת, שיפתחו ראשי התלמים ויכנסו המים מאלהם וישקו השדה. (103) כיון שסוף-סוף עשו מלאכה, אע"פ שהיא קלה. (104) להקל עליהם את המלאכה. ואם עלה הנהר עד שאין צריך אפילו לעבודה מועטת - דינם כדין בא מטר (מגיד-משנה בשם הרשב"א, והוא מסיים: "ואפשר שזו היא כוונת רבינו, במה שכתב מן השמים נסמיעו"). (105) שאם בא המטר - הפסד הפועל הוא. (106) מקבל עבודת השדה בשכר חלק הפירות שתוציא. (107) בכל יום. (108) שתוציא השדה. (109) שבאותו מקום. (110) גיטין עז: כרבה. (111) שאינו אלא שכיר יום, ולא שכר בעל הבית אלא להשקיית השדה, וכיון שבא המטר - אין לו אלא מה שעשה, שהרי לא השקה לאחר כן, אבל האריס שעושה כל המלאכות שבשדה ויש לו חלק בקרקע למה שתוציא השדה, הרי הוא כשותף לבעל השדה למה שתוציא השדה, בין אם עבד הרבה או מעט, וכמו שאר האריסים המשקים שתי פעמים ונוטלין רבע מהפירות אפילו

- 17 וְהָרָאָהוּ בְּשֵׁל חֲבֵרוֹ - נוֹתֵן כֹּל שְׂכָרוֹ¹²⁵, וְחוֹזֵר
18 וְלוֹקֵחַ מִחֲבֵרוֹ מֵהַ שְׂנֵהָנָה בְּזוֹ הַמְּלָאכָה¹²⁶.
19 וְאִם נֶאֱנַס הַמְּשָׁכֹן, כְּגוֹן שֶׁנִּלְקַח בְּלִסְטִים מִזֵּין
וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִשְׁאָר אֲנָסִין - יִשְׁבַּע שְׁנָאֲנִס⁵, וְיִשְׁלַם
בְּעַל הַמְּשָׁכֹן אֶת חֻבּוֹ עַד פְּרוּטָה אַחְרֹנָה⁶.

(2) כחכמים (בבא מציעא פ:): ולא כרבי יהודה האומר הלווה מעות שומר חנים, פירות שומר שכו. (3) לפי שהוא נושא שכו, שאם יזדמן לו עני בשעה שהוא עוסק בשמירת המשכון שלא יתקלקל, כגון, שטיחה וניעור (השווה שם כט:): יהא פטור מלתת לו פרוטה כפי הכלל שבידינו "העוסק במצוה פטור מן המצוה" והמלוה ממון לחבירו מצוה הוא עושה, ומחמת הנאה זו דינו כשומר שכו. ומטעם זה דין רב יוסף (בבא קמא נו:): את שומר אבידה כשומר שכו (ועל שם כך קראו בתלמוד (נדרים לג:)) "פרוטה דרב יוסף" לכל הנאת שכו דוגמת זו, שאינה הנאה בטוחה, שהרי ייתכן, שלא יזדמן לו עני בשעה שהוא עוסק בשמירתה (בבא מציעא שם ובר"ף, על פי תשובת הרא"ש הובאה בטור חושן משפט סוף סימן עב). (4) "ואם היה שווה המשכון כדי דמי החוב אין לאחד על חבירו כלום, ואם החוב יתר על המשכון משלם הלווה הייתרון, ואם דמי המשכון יתרים על החוב נותן המלווה ללווה הייתרון" (לשון השולחן ערוך סימן עב סעיף ב). (5) כדין שומר שכו שנתבאר למעלה פרק א הלכה ב. (6) היינו, אפילו מה שכנגד המשכון, ולא כשמואל (שם) האומר, שהמלווה אלף וזו וקיבל ידית של מגל למשכון: "אבד קתא דמגלא (ידית המגל שנתן במשכון) - אבדו אלפא זוזי" (מגיד משנה).

- 20 ב. כֹּל הָאוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ: שְׁמֹר לִי וְאֶשְׁמֹר לָךְ⁷ - הָרִי
21 זֶה שְׁמִירָה בְּפִעֲלִים⁸. אָמַר לוֹ: שְׁמֹר לִי הַיּוֹם
22 וְאֶשְׁמֹר לָךְ לְמָחָר⁹, הַשְּׂאִילָנִי הַיּוֹם וְאֶנִּי אֶשְׂאִילָךְ
23 לְמָחָר¹⁰, שְׁמֹר לִי הַיּוֹם וְאֶשְׂאִילָךְ לְמָחָר, הַשְּׂאִילָנִי
24 הַיּוֹם וְאֶשְׁמֹר לָךְ לְמָחָר - פֶּלֶן נַעֲשֵׂוּ שׁוּמְרֵי שְׂכָר זֶה
25 לְזֶה¹¹.

(7) בזמן אחד. (8) שנתבאר בפרק א הלכה ג שהשומר פטור אפילו על פשיעה, שהרי כל אחד ואחד שומר את של חבירו בהתחלת השמירה (שם פא.). (9) אין זה שמירה בבעלים שאין הבעלים עוסקים במלאכתו בהתחלת השמירה. (10) אבל אם אמר השאילני היום ואשאילך היום הרי זה שאלה בבעלים (מגיד משנה. ודעת רש"י שגם במקרה זה אין לו דין שאלה בבעלים). (11) שם, היינו, שאם נגנב אצל השומר או אצל השואל - חייב, שכל אחד משאיל או שומר תחת שאלתו או שמירתו של השני וזהו שכו. ואם נאנס בידי השואל - פטור, שאין זו שמירה בבעלים, כמו שביארנו בדין שמור לי היום ואשמור לך מחר (והאומר השאילני ואשאילך או שמור ואשאילך בזמן אחד, לפי המגיד משנה דעת רבינו שזה שאלה בבעלים ופטור, ולפי הכסף משנה אין הכרע בדברי רבינו, וראה במשנה למלך מה שהקשה על המגיד משנה וראה בש"ך סימן שה סעיף קטן ו שמישיבו).

- 26 ג. כֹּל הָאֲמִנִּין - שׁוּמְרֵי שְׂכָר הֵן¹². וְכֵלֶן שְׂאֲמָרוֹ: טַל
27 אֶת שְׁלֵף וְהִבָּא מְעוֹת, אוֹ שְׂאֲמָר לוֹ הָאֲמִן: גְּמֻרָתוֹ,

(124) בבא מציעא עו. (125) כפי מה שפסק עמו. (126) שאם יש פועלים שנשכרין בשלושה, והוא פסק עמהם בארבעה - נוטל מחבירו שלושה, כמבואר בהל' ג גבי שליח ששינה.

- 3 י. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל¹²⁷ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּתֵכֶן וְקָשׁ¹²⁸
4 וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן, וְאָמַר לוֹ: טַל מֵהַ שְׁעָשִׂיתָ בְּשִׁכְרָךְ¹²⁹ -
5 אֵין שׁוּמְעִין לוֹ¹³⁰. וְאִם מִשְׁקָבֵל עָלָיו¹³¹ אָמַר לוֹ¹³²:
6 הִלָּךְ שְׂכָרְךָ¹³³ וְאֵין אָטַל אֶת שְׁלִי - אֵין שׁוּמְעִין לוֹ.

(127) שם קיח. (128) ללקט התבן והקש שבשדה. (129) במקום שכוך. (130) אע"פ שהם שווים כשכרו, שהפועל נוטל שכרו במזומנים "שעל דעת כן נשכו, ואל שכרו הוא נושא נפשו" (מגיד-משנה). (131) הפועל ליטול התבן והקש בשכרו. (132) כלומר, חזר בו בעל הבית ואמר לו. (133) קח שכרך במזומנים.

- 7 יא. מְצִיאַת הַפּוֹעֵל - לַעֲצֻמוֹ¹³⁴, אָף עַל פִּי שְׂאֲמָר
8 לוֹ: עֲשֵׂה עִמִּי מְלָאכָה הַיּוֹם¹³⁵, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם
9 אָמַר לוֹ: עֲדֵר עִמִּי הַיּוֹם¹³⁶. אָבַל אִם שְׂכָרוֹ לְלֶקֶט
10 מְצִיאוֹת, כְּגוֹן שֶׁחֲסֹר¹³⁷ הִנָּהוּ וְשְׂכָרוֹ לְלֶקֶט הַדְּגִים
11 הַנִּמְצָאִין בַּאֲגָם - הָרִי מְצִיאָתוֹ לְבַעַל הַבֵּית, וְאֶפְלוּ
12 מְצָא פִּיס מְלָא דִּינָרִין¹³⁸.

(134) כלומר, הפועל זוכה בה לעצמו, ואין אנו אומרים מכיון שנשכו לעבוד בשביל בעל-הבית כל היום, הרי רווח כל מעשה ידיו שייכים לבעל-הבית (שם יב: כרב פפא). (135) ולא פירש לאיזו מלאכה שוכרו, והטעם שלא השכיר עצמו אלא למלאכה בשל בעל-הבית ולא ללקוט מציאות בשל הפקר. - אמנם בעל-הבית מנכה משכרו כפי מה שבטל ממלאכה מחמת ההתעסקות במציאה. (136) שלא השכיר עצמו אלא למלאכה מסוימת. (137) שנסוג. (138) שהרי השכיר עצמו ללקט מציאות לבעל הבית בשל הפקר, וכל המציאות בכלל.

יום שני י"ד אייר ה'תשפ"א

פֶּרֶק עֶשְׂרִי

(1) יבאר דין מלווה את חבירו על המשכון ונאנס, ודין שמירה בבעלים, ודין אומנים שהם שומרי שכו, ודין נתן לאומנים לתקן וקלקלו, ודין מוליך חיטים לטוחן ועשאן סובים, ודין מראה דינר לשולחני ואמר השולחני שהוא יפה ונמצא רע, ודין טבח או סופר העיר או מלמד תינוקות או הנוטע אילנות בשכר בשביל כל בני העיר שגרמו הפסד מפני שנתעצלו, שמסלקים אותם בלי התראה מוקדמת.

- 13 א. הַמְּלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמְּשָׁכֹן, בֵּין שֶׁהִלָּהוּ מְעוֹת
14 בֵּין שֶׁהִלָּהוּ פְּרוּטָה², בֵּין שֶׁמְשָׁכְנוּ בְּשַׁעַת הַלּוֹאָתוֹ בֵּין
15 שֶׁמְשָׁכְנוּ אַחֵר שֶׁהִלָּהוּ - הָרִי זֶה שׁוּמְרֵי שְׂכָר³.
16 לְפִיכָךְ, אִם אָבַד הַמְּשָׁכֹן אוֹ נִגְנַב - חֵיב בְּדָמָיו⁴.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בדמיון" (=השביית בבגד) (רבינו בפירוש המשנה שם).
(25) וייטול לו הכלי שעשה (רבינו שם ועיין קצות החושן סימן שו). (26) "לפי שאמרנו 'אם השבח יתר על ההוצאה ואם ההוצאה יתרה על השבח' היא תקנה לכל אחד משניהם" (רבינו שם). (27) או תן לי כפי השבח שהשביח הבגד. (28) ואין לו אלא דמי ההוצאה, כמו שנתבאר (על פי סוגיית הגמרא שם קב).

ה. המוליד חטין²⁹ לטחון³⁰, ולא לתתן³¹ ועשאו³² סבין³² או מרסן³³; נתן הקמח לנחתום³³, ועשאו פת נפולין³⁴; בהמה לטבח, ונבלה - חיבין לשלם דמיהן, מפני שהן נושאי שכר³⁵. לפיכך, אם היה טבח ממחה³⁶, ושחט בחנם - פטור מלשלם³⁷; ואינו ממחה, אף על פי שהוא בחנם - חיב לשלם³⁸. וכן המראה דינר לשלחני³⁹, ואמר לו יפה הוא⁴⁰, ונמצא רע⁴¹: אם בשכר ראהו - חיב לשלם, אף על פי שהוא בקי⁴² ואינו צריך להתלמד; ואם בחנם⁴³ ראהו - פטור, והוא⁴⁴ שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד; ואם אינו בקי - חיב לשלם, אף על פי שהוא בחנם. והוא שיאמר לשלחני: עליך אני סומך⁴⁵, או שהיו הדברים מראין שהוא סומך על ראיתו, ולא יראה לאחרים⁴⁶. טבח שעשה בחנם ונבל, וכן שלחני שאמר 'יפה' ונמצא רע, וכן כל פיוצא בזה - עליהן להביא ראיה שהן ממחין; ואם לא הביאו ראיה - משלמין⁴⁷.

(29) שם צט: (30) אדם המקבל חטים של אחרים לטוחן בשכר, ועליו ללתות (לשרות) החטים במים לרכך ולכותשם אחר כך במכתשת להסיר קליפתן לפני הטחינה, כדי שיהיה הקמח דק ונקי. (31) כל צרכן, שאם לא לתת כלל - הרי הוא פושע ממש וכמזיק בידים (חסדי דוד על התוספתא בבא קמא פרק י הלכה ד). (32) קליפה גסה הנושרת בשעת כתישת החטים (על פי פירוש רש"י בשבת עו:). ורבינו בפירושו למשנה שם כתב: "סובין ... והוא הקמח הבינוני; מורסן - היא הקליפה העליונה היוצאת בנפה תחילה". (33) אופה. (34) "נושר ונופל כשאוחרין בו" (רש"י שם). (35) ואפילו היה מומחה זאת אומרת מאומן במקצוע זה והרי זה כאונס - חייב, שאין זה אונס גמור, שבוהירות מרובה היה מונע את התקלה ואין השומר שכר פטור אלא על אונס גמור, שלא היה בידו למנעו (כמו שנתבאר למעלה בפרק א הלכה ג). (36) שידיו מאומנות לשחיטה (מאירי שם). (37) שהרי זה כאונס והשומר חנם פטור על אונס שכזה (כמו שנתבאר שם) - וכן טחון ונחתום מומחים ועשו בחנם - פטורים (מגיד משנה). (38) שהרי פושע הוא שלא היה לו לשחוט כשאינו מומחה (שם כרבי יוחנן). (39) לחלפן כספים - ושואל על טיבה. (40) וקיבלה מחבירו. (41) כגון שפסלתו מלכות. (42) בטיב המטבעות. (43) שם. בגמרא לא הוזכר בראיית המטבעות חילוק בין בשכר בין בחנם, ודעת רבינו שיש להשוות דין השולחני לדין הטבח (מגיד משנה). (44) זה שאמרנו שהאינו בקי חייב. (45) שאם לא הודיעו יכול

1 ולא לקחו הפעלים את הפלי - האמן שומר חנם¹³.
2 אבל אם אמר האמן: הבא מעות וטל את שלך¹⁴ -
3 צדין הוא נושא שכר בפשהיה¹⁵.

(12) אף על גב שאינו נוטל שכר שמירה לפי שהוא נהנה במה שהכלי בשמירתו שעל ידו הוא מקבל שכר אומנתו ודומה לשוכר שנתבאר בפרק א הלכה א שדינו כשומר שכר לפי שהוא נהנה שמשחמש בו לצורכו (שם פא: על פי המשנה למלך כאן וש"ך סימן שו סעיף קטן א). (13) לפי שנגמרה מלאכתו ואינו משתכר עוד על ידה, והרי הוא כשאר שומר שכר, שאחר שנגמר זמן שמירתו חייב כשומר חנם בלבד (נתיבות המשפט שם סעיף קטן ב, על פי שולחן ערוך סימן שמג סעיף ב). (14) שהקדים נתינת המעות לנטילת החפץ, גילה דעתו שמעכב החפץ עד שיקבל שכרו. (15) שהרי הוא נהנה במה שהחפץ ברשותו, שהוא תופסו בתור משכון להבטחת שכרו, וזהו שכרו (שם).

4 ד. נתן לאמנין¹⁶ לתקן, וקלקלו - חיבין לשלם.
5 כיצד? נתן לחרש¹⁷ שדה תבה ומגדל¹⁸ לקבע בהן
6 מסמר, ושברן; או שנתן לו את העצים לעשות מהן
7 שדה תבה ומגדל, ונשברו אחר שנעשו - משלם לו
8 דמי שדה תבה ומגדל¹⁹; שאין האמן קונה בשבח
9 הפלי²⁰. נתן צמר לצבע, והקדיחתו יורה²¹ - נותן לו
10 דמי צמרו. צבעו כעור²², או נתנו לו לצבעו אדם
11 וצבעו שחר, שחר וצבעו אדם, נתן עצים לחרש
12 לעשות מהן כסא נאה ועשה כסא רע או ספסל²³:
13 אם השבח יתר על ההוצאה - נותן בעל הפלי את
14 ההוצאה, ואם ההוצאה יתרה על השבח - נותן לו
15 את השבח בלבד²⁴. אמר בעל הפלי: איני רוצה
16 בתקנה זו, אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים²⁵
17 - אין שומעין²⁶. וכן אם אמר האמן: הא לך דמי
18 צמרך או דמי עצריך ולך²⁷ - אין שומעין לו, שאין
19 האמן קונה בשבח פלי שעשה²⁸.

(16) בבא קמא צח: (17) נגר. (18) מיני ארגזים וארונות. בפירוש המשנה במסכת שבת (קכ). כתב רבינו: "שירה צורתה ידועה אצלנו והיא תיבה קטנה ... ומגדל - אוצר של עץ ידוע אצלנו ונקרא בערבית מנשא"ר". (19) גמורים, אף על פי שנתן לו עצים. (20) פירוש, האומן עושה הכלי בשביל בעל הבית שמשלם לו שכר עבודתו, וכל מה שמשביחים העצים בשוויים מתוך שנעשו כלים - שייך לבעל הבית ואין האומן קונה כלום בשבח זה ומשום זה הוא נוטל שכרו בלבד ומשלם מה שהזיק (שם כרבא). (21) "שרפתו הורה שהרתיחה יותר מדאי" (שם ק: רש"י שם). (22) שצבעו בשיירי צבע שנשתירו ביורה וקיבל הצבע מראה (גוון) מכוער (שם). (23) והואיל ושינה אין בעל הבית נותן שכרו כפי מה שקצץ עימו, אלא יד האומן על התחתונה וכמו שמבאר רבינו והולך. (24) "כגון אם היה הבגד שווה דינר ואחר צביעתו שווה דינר וחצי והוציא בו הצבע רבע דינר לא ייתן אלא רבע דינר, ואם הוציא עליו שלושה רבעי דינר ייתן לו החצי (הדינר), מאשר התיר

כדין (הגהות מיימוניות). (62) שאותה שעה שלא לימדם או לימדם בטעות, מופסדת ואינה חוזרת לעולם (שם). (63) לסלקם כשיפשו. (64) עליהם להשתדל ביותר.

פרק אחד עשר

(1) מבאר שמצוות-עשה ליתן שכר שכיר בזמנו, ודין כובש שכר שכיר, ודין סיכסוך שבין שכיר לבעל הבית.

- א. מצות עשה לתן שכר השכיר² בזמנו³, שנאמר: ²² ביומו תתן שכרו וגו'. ואם אחרו לאחר זמנו - עובר ²³ בלא תעשה, שנאמר: ולא תבוא עליו השמש⁴. ואין ²⁴ לוקין עליו, שהרי הוא חייב לשלם⁵. אחד שכר⁶ האדם ואחד שכר הבהמה ואחד שכר הפלים - חייב ²⁶ לתן בזמנו, ואם אחר לאחר זמן - עובר בלא ²⁷ תעשה⁷. וגר תושב⁸ - יש בו משום ביומו תתן ²⁸ שכרו⁹, ואם אחרו - אינו עובר בלא תעשה¹⁰.

(2) אחד שכיר שעבד ביום, ואחד שכיר שעבד בלילה (ספר המצוות, עשין ר). (3) בשכיר לילה - כל היום, ובשכיר יום - כל הלילה (להלן הל' ב). (4) ואזהרה שניה יש בשכיר בויקרא (יט, יג) "לא תלין פעולת שכיר", ומנא רבינו למצות לא-תעשה אחת, לפי שענין המצוה בשתי האזהרות אחת היא: לא לאחר שכר השכיר ונפרעהו בזמנו, ולא נכפלו אלא כדי להשלים דיני המצוה שמשתי האזהרות אנו למדים מתי זמן הפרעון לשכיר יום, ומתי לשכיר לילה, כמו שיבואר לקמן הל' ב, שאזהרת "לא תבוא" אמורה בשכיר לילה שזמן הפרעון כל היום, ומאזהרת "לא תלין" למדנו שפרעון שכר שכיר יום - זמנו כל הלילה, ואין למנות מה שיבוא בתורה לתשלום דין המצוה - מצוה בפני-עצמה (ספר המצוות לאוין רלח, 'חנינו' רל). אמנם עובר המאחר (לפי המגיד-משנה בדעת רבינו) תשלום שכר השכיר - בין שכיר יום, ובין שכיר לילה - שתי האזהרות, כלומר, שבשכיר יום עובר אף בלאו האמור בשכיר לילה, ובשכיר לילה עובר אף על של יום (והשווה שורש ט ב'ספר המצוות' לרבינו). (5) וכל המשלם אינו לוקה (מכות טו). (6) ב"מ קיא. (7) כן דרשו, ממה שנאמר: "לא תלין פעולת שכיר אתך" - כל שפעולתו אתך, ואפילו בהמה וכלים (שם קיא:). (8) זה גרי שקיבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח, ונקרא שמו "תושב" לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל, לעומת הגוי שלא קיבל עליו, שגם העברה בארץ ישראל אסורה (רבינו בפ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ז, וראה פ"ה מהל' עבודה זרה הל' ו). (9) ב"מ שם, שכן נאמר לא תעשוק שכיר עני ואביון וגו' בשעריך ביומו תתן שכרו, ודרשו (שם) "בשעריך" זה גר תושב. (10) שכן נאמר (ויקרא יט, יג): "לא תעשוק רעך וגו' לא תלין", ודרשו (שם) "רעך" ולא גר תושב, ומכאן שהתורה מיעטה אותו מן הלאו, וריבתה אותו למצות-העשה "ביומו תתן שכרו".

- ב. כל הפוכש שכר שכיר¹¹ - באלו נטל נפשו ³⁰ ממונו¹²; שנאמר: ואליה הוא נשא את נפשו. ועובר ³¹ בארבע אזהרות¹⁴ ועשה¹⁵: עובר משום בל תעשוק, ³² ומשום בל תגזל, ומשום לא תלין פועלת שכיר, ³³ ומשום לא תבוא עליו השמש¹⁶, ומשום ביומו תתן ³⁴

השולחני לטעון לא ידעתי שעלי אתה סומך. (46) כגון שהיו עומדים לפני גמר עיסקא וגמרו העיסקא בפניו, אינו צריך להודיעו (רי"ף שם על פי עובדא בגמרא שם (צט: ק). ברבי חייא, ובריש לקיש). (47) שם. עובדא לפני רבי יוחנן בטבח שעשה בחינם - ולמד רבינו שהוא הדין בשולחני (מגיד משנה).

- ו. מקום שנהגו⁴⁸ שיהיה הנוטע אילנות⁴⁹ נוטל חצי ¹ השבח ובעל הקרקע חצי, ונטע והשביח ונטע ² והפסיד⁵⁰ - מחשבין לו חצי השבח שיש לו, ומנפין ³ ממונו מה שהפסיד⁵¹, ונוטל השאר. ואפילו התנה על ⁴ עצמו, שאם הפסיד לא יטל כלום - הרי זה ⁵ אסמכתא⁵², ואין מנפין לו אלא מה שהפסיד⁵³. היה ⁶ מנהגם שיתל הנוטע מחצה⁵⁴ ובעל הקרקע מחצה, ⁷ [אם] היה⁵⁵ מנהגם שיתל האריס⁵⁶ שלישי, אם נטע ⁸ הנוטע והשביח ורצה להסתלק, שנמצא בעל ⁹ הקרקע צריך להוריד לה אריס - הרי בעל הקרקע ¹⁰ מוריד אריס, ויטל בעל הקרקע חציו, ולא יפסיד ¹¹ בעל הקרקע כלום, ויטל האריס שלישי, והשתות ¹² הנשאר של נוטע⁵⁷, שהרי סלק עצמו ברצונו. ¹³

(48) שם קט. (49) המקבל שדה מחבירו לנוטעה ולטפל בנטיעות. (50) כלומר, בחלק מן הנטיעות השביח ובחלק הפסיד, היינו שלא השביחה כמו החלק שהשביח. (51) בהשוואה לחלק שהשביח ומוסיפין לחלקו של בעל הבית, כדי שיהיה לו חצי השבח מכל היבול שהייתה השדה מוציאה אלמלי השביחה כולה. (52) "שכל האומר: אם יהיה או לא יהיה לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדיין סומכת שמה יהיה שמה לא יהיה" (רבינו, בפרק י"א מהלכות מכירה הלכה ו). (53) ונוטל השאר (שם כרבא - וראה למעלה פרק ח הלכה יב). (54) בעד הנטיעה והטיפול בעיבוד האילנות. (55) כלומר, והיה. (56) היורד לשדה נטועה לעבד אותה. (57) כגון, אם היה השבח שנים עשר דינרים, נוטל בעל השדה שישה, שהם חצי השבח. ומהחצי השני של הנוטע ייקח האריס ארבעה שהם שלישי, והנוטע שנים, שהם שתות (שם כרבא. על פי הטור סימן של).

- ז. הנוטע⁵⁸ אילנות לבני המדינה שהפסיד⁵⁹, וכן ¹⁴ טבח של בני העיר שנבל הבהמות⁶⁰, והמקזי דם ¹⁵ שחבל, והסופר שטעה בשטרות⁶¹, ומלמד תינוקות ¹⁶ שפשע בתינוקות ולא למד, או למד בטעות⁶², וכל ¹⁷ פיוצא באלו האמנים שאי-אפשר שיחזירו ההפסד ¹⁸ שהפסידו - מסלקין אותן בלא התראה; שהן ¹⁹ כמתירין ועומדין⁶³ עד שישתדלו במלאכתן, והאיל ²⁰ והעמידו אותן הצבור עליהם⁶⁴. ²¹

(58) שם. (59) שאין הנטיעות גדילות כראוי, והפסד שאי אפשר להחזיר הוא (הגהות מיימוניות). (60) בין שהוא בחינם בין בשכר, שאפילו בשכר שמשלם ההפרש בין כשירה לנבילה (כמבואר למעלה הלכה ה) - הפסד שאי אפשר להחזיר הוא, שלפעמים יש צורך בהרבה בשר ואין בהמות אחרות מצויות (מגיד משנה). (61) שכתבו שלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

שמים וארץ לא שמת"י" הוא נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית, והדין בשותפים ש"הנותן ביצים לבעל התרנגולים להושיב התרנגולים עליהן עד שיצאו האפרוחים ויגדל אותן בעל התרנגולים ויהי הריח ביניהם" הנה נוסף לריח שיהיה ביניהם בשווה לאחר גמר העבודה, צריך בעל הביצים "להעלות שכר עמלו ומזונו בכל יום", וכן הוא בעניינינו שבנוסף לריח שיהיה "לעתיד-לבא" ישנו חיוב גם בזמן הזה – במשך זמן העבודה – לתת ליהודים "שכר עמלם ומזונם" כדי שיוכלו לבצע עבודתם כדבעי.

(על פי י"ן מלכות' ספר משפטים סימן ג)

~ נקודות משיחות קודש ~

"כל הכובש שכר שכיר כאילו נטל נפשו ממנו".

וכראיה מביא את הפסוק "ואליו הוא נושא את נפשו". אבל בהלכות גזילה כשכתב "כל הגזול את חברו שוה פרוטה כאילו נטל נשמתו ממנו..." הביא את הפסוק "כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח". כי שם, לא סובר הרמב"ם (כדעת התוס') שנקרא נטילת נשמתו ממש "משום שפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות", אלא שהפקעת וביטול הבעלות מהחפץ בעל-כורחו של הגזול הרי זה "כאילו נטל נשמתו ממנו", ולכן נלמד מהפסוק "את נפש בעליו יקח" כי בפסוק זה מצוינת בעלותו שהופקעה שעניינה הוא כמו נטילת נשמתו.

אבל כאן, הביא את הפסוק "ואליו הוא נושא את נפשו" אף שבגמ' הובא בסמוך הפסוק הנ"ל ("..נפש בעליו יקח"), כי כאן הכובש שכר שכיר ש"כאילו נטל נפשו ממנו" הוא כפשוטו ממש כי השכיר סומך ונושא את נפשו לשכר זה עבור פרנסתו ופרנסת בני ביתו.

(על פי לקו"ש חז"ל ב' ע' 116 והנ' 40)

11) ובדעתו שלא לשלם לו עולמית (ראה כסף-משנה).
12) ברייתא שם ק"ב. ובגמרא שם, נחלקו רב הונא ורב חסדא, למי התכוונה התורה באמרה: "ואליו הוא נושא את נפשו"; אחד אומר "נפשו של גזלן" (שוכר) כלומר, השוכר נענש על הכבישה וגורם מיתה לעצמו. וחד אמר "נפשו של גזול" (שכיר) כלומר, כאילו הרגו לשכיר ונטל נפשו ממנו וייענש קשה (רש"י שם). 13) הכובש הזה שבדעתו שלא לשלם לעולם. 14) אבל המשהה שכר השכיר, ובדעתו לפרעו בזמן מאוחר יותר – אינו עובר אלא בעשה ולא-תעשה (כמבואר להלן הל' ה) אבל משום "לא תעשוק" ו"לא תגזול" אינו עובר (כסף-משנה). 15) שם, כנוסחת הרי"ף. 16) שכן בשכיר יום עובר אף על של לילה, ובשל לילה אף על של יום (כדברי המגיד-משנה שהבאנו למעלה הערה ג). 17) שהשכיר עצמו לעבודה ביום, עד שקיעת החמה. 18) כלומר, כל הלילה זמנו. וכיון שעלה השחר ולא פרעו – עובר בלא-תעשה. 19) וגומר: לא תבוא עליו השמש (שם קי); ובגמרא שאלו: "ואימא איפכא" (נאמר ההיפך) זאת-אומרת ד"לא תלין" בשכיר לילה ו"לא תבוא"

1 שְׁכָרוֹ. אִי זֶהוּ זְמַנּוֹ? שְׁכִיר יוֹם¹⁷ - גּוֹבֶה כָּל
2 הַלַּיְלָה¹⁸, וְעָלִיו נֹאמַר: לֹא תִלִּין פְּעֻלַּת שְׁכִיר אֲתָךְ
3 עַד בֹּקֶר; וּשְׁכִיר לַיְלָה - גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם, וְעָלִיו
4 נֹאמַר: בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׁכָרוֹ¹⁹. וּשְׁכִיר שְׁעוֹת שֶׁל יוֹם²⁰
5 - גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם²¹; וּשְׁכִיר שְׁעוֹת שֶׁל לַיְלָה - גּוֹבֶה
6 כָּל הַלַּיְלָה²². שְׁכִיר שְׁבַת²³, שְׁכִיר חֹדֶשׁ, שְׁכִיר שָׁנָה,
7 שְׁכִיר שְׁבוּעָה²⁴; יֵצֵא בַּיּוֹם²⁵ - גּוֹבֶה²⁶ כָּל הַיּוֹם; יֵצֵא
8 בַּלַּיְלָה - גּוֹבֶה כָּל (אוֹתוֹ) הַלַּיְלָה²⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

הלכה זו מדברת על החיוב ליתן שכר השכיר בזמנו – "ולא תבוא עליו השמש".

וידועה השאלה, הרי אמרו חז"ל שהקב"ה מקיים את מה שהוא אומר לישראל לעשות, ומדוע אין הוא משלם שכר ליהודי בכל פעם שמסיים לקיים מצוה, ודוחה התשלום ל"מחר" היינו לעולם הבא, כמאמר חז"ל "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם".

יש המתרצים שכיון שכל ימינו אנו משועבדים לה' ית' ולעבודתו, הרי שכל חיי האדם הם זמן אחד של שכירות, והרי הדין הוא ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ואם שכר פועל לתקופה מסוימת אינו עובר ב'בל תלין' עד שעוברת כל התקופה.

והנה בענין שכר המצוות, נחלקו הרמב"ם והרמב"ן אימתי הוא מתן שכר, לשיטת הרמב"ם עוה"ב הוא זמן מתן שכרן של מצוות, היינו בגן-עדן לפי שבאים לאדם אחר העוה"ז, ואילו הרמב"ן (וכך היא ההכרעה בתורת הקבלה) סובר שעולם הבא היינו עולם התחיה וא"כ נמצא שהקב"ה מאחר שכרו של יהודי עד לימות המשיח, ואין מתאים זה עם ההלכה הנ"ל.

והביאור בזה הוא על פי מה שמבאר אדה"ז את מאמר חז"ל "תכלית בריאת העולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה זו בתחתונים", וענין זה נפעל על ידי כל מעשינו ועבודתנו במשך כל זמן הגלות על ידי כל ישראל שבכל הדורות, ובצירוף כולם נשלמת העבודה להיות לו יתברך דירה בעולם הזה התחתון. ולפי זה, עבודת כל ישראל בזמן הגלות היא "שכירות אחת", והדין הוא שמי ששכר פועל לעבודה מסוימת שאינו חייב לשלם עד שיסיים העבודה כולם. ובזה יובן איך יכול הקב"ה לאחר השכר עד לעולם התחיה או עוה"ב (כדעת הרמב"ם).

ועדיין קשה, שלפי זה יוצא שכל המקומות בהם מדמים חכמים את שכר המצוה לתשלום שבעל הבית מחוייב לשלם לפועל, כוונתם רק לשכר שבעולם הבא, והלא הרבה סוגי שכר מפורשים בתורה שבכתב.

ויש לומר הביאור בזה: כשיהודי מקיים התורה שמחזיקה ומקיימת את העולם ("אם לא בריתי יומם ולילה חוקות

בשכיר יום, והשיבו "שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף". כלומר, אין חובת התשלומין בשכירות אלא לאחר שנסתיימה כל העבודה. ולפיכך אין להעמיד הכתוב "לא תבוא עליו השמש" אלא בשכיר לילה, שהרי שכיר יום, ששכירותו נגמרת עם שקיעת החמה (ראה שם פג:), אין חובת התשלומין חלה על השוכר אלא עם שקיעת השמש, וכיצד מזהיר הכתוב לפרוע השכר לפני זמן פרעונו? וכמו כן, אין להעמיד הכתוב "לא תלין" - המזהיר שלא לאחר ולפרוע עד הבוקר - אלא בשכיר יום, שהרי בשכיר לילה אין חובת התשלומין אלא עם הבוקר. (20) ששכירותו נגמרת, ועדיין יום הוא. (21) וכיון ששקעה השמש עובר על "לא תבוא", שהרי נתחייב בתשלום השכירות קודם שבאה השמש. (22) כרב, שם. (23) שהשכיר עצמו לשבוע ימים. (24) לשמיטה, לשבע שנים. (25) שנסתיים חוזה השכירות ביום. (26) שכרו בעד כל השבת או כל השמיטה, שאין שכירות משתלמת אלא לבסוף. (27) שם.

ג. נְתַן²⁸ טְלִית²⁹ לְאֶמְן³⁰, וּגְמָרָהּ, וְהוֹדִיעָהּ³¹, אֶפְלוּ אַחֲרָיָהּ עֲשָׂרָה יָמִים - כָּל זֶמֶן שֶׁהַפְּלִי בִּיד הָאֶמְן אֵינוֹ עוֹבֵר³². נִתְּנָה בְּחֻצֵי הַיּוֹם - פִּיּוֹן שֶׁשֶׁקְעָה עָלָיו חֲמָה עוֹבֵר מִשּׁוּם כָּל תְּלִין³³; שֶׁהַקְּבָלָנוֹת פְּשׁוּכִירוֹת הֵיאָ³⁴, וְחֵיב לָתֵן לוֹ בְּזִמְנוֹ.

(28) שם, קיב. (29) לתקנה. (30) בקבלנות. (31) לבעל הטלית שגמרה ויבוא לקחתה - ולא בא. (32) שאין אני קורא בו "לא תלין פעולת שכיר אתך" שהרי אין פעולתו אצלו אלא אצל האומן (שיטה מקובצת). (33) וכן אמרו בברייתא (שם), וזה תימה שהלא בנתנה לו בחצי היום, משום "לא תבוא עליו השמש" יש כאן, אבל "לא תלין" אין כאן, כדין יצא ביום (לעיל הל' ב). וכבר תמה על כך בכסף-משנה והניחו בתימה, ובלחם-משנה אומר שמכאן סיוע לדעת המגיד-משנה (שהבאנו בהערה ג) שבשל יום עובר אף על של לילה, והזכיר רבינו אחד מהם, והעדיף להזכיר את לאו ד"לא תלין" כדי להדגיש את החידוש וכל-שכן שהוא עובר על "לא תבוא", האמור על של יום. (34) כרב ששת שם - שאין האומן קונה בשבח הכלי (כמבואר למעלה פ"י הל' ד), ודינו כשכיר ועובר משום "לא תלין" (כמבואר בגמרא שם, שלדעת האומר אומן קונה והשבח שלו, אין בעל הטלית עובר על "בל תלין" לפי שהספך שבעל-הבית מחויב לשלם אינו שכר עבודה, אלא דמי השבח שמוכר לו האומן, והם כמילוח.

ד. הָאוֹמֵר לְשָׁלוּחוֹ³⁵: צָא וּשְׂכֹר לִי פּוֹעֲלִים, אָמַר לָהֶם: שְׂכָרְכֶם עַל פְּעַל הַבֵּית - שְׁנֵיהֶם אֵינָן עוֹבְרִין מִשּׁוּם כָּל תְּלִין, זֶה³⁶ לְפִי שְׂלֹא שְׂכָרָן³⁷, וְזֶה³⁸ לְפִי שְׁאִין פְּעָלָתָן אֲצִלוּ³⁹; וְאִם לֹא אָמַר לָהֶם: שְׂכָרְכֶם עַל פְּעַל הַבֵּית - הַשְּׁלִיחַ עוֹבֵר⁴⁰. אֵין הַשְּׂכֹר עוֹבֵר אֶלָּא בְּזֶמֶן שֶׁתְּבָעוּ הַשְּׂכִיר וְלֹא נָתַן לוֹ⁴¹; אֶכָּל אִם לֹא תְּבָעוּ, אוֹ שֶׁתְּבָעוּ וְלֹא הָיָה לוֹ מֵה יִתֵּן לוֹ⁴², אוֹ שֶׁהִמָּחָה⁴³ אֶצֶל אַחֲרָיָהּ⁴⁴ וְקִבְּלָהּ⁴⁵ - הָרִי זֶה פְּטוּר⁴⁶.

(35) שם, קי. (36) בעל-הבית. (37) ואין אני קורא בו "לא תלין פעולת שכיר" (רש"י שם), אמנם בעל-הבית עובר,

כשהוא משהה שכר הפועל, משום: "אל תאמר לרעך, לך ושוב - ויש אתך" (חושן-משפט סי' שלט סעיף ז, וראה הלכה ג). (38) השלית. (39) ואין אני קורא בו "פעולת שכיר" (רש"י שם). (40) שכל ששכרם סתם, ולא פירש שרכם על בעל-הבית - שרכם עליו (מגיד-משנה). וכתב ה'טור', שאם הפועלים יודעים שהמלאכה אינה של השליח - אין השליח חייב לשלם שכרם, ומתוך כך אינו עובר על "בל תלין". (41) למדוהו בגמרא שם, ממה שנאמר "פעולת שכיר אתך" אתך כלומר: לדעתך, כשהשכיר תובע והשוכר משהה מדעתו, אבל כשאינו תובע - השחיית השכר מדעת השכיר היא. (42) שאין ביד השוכר מעות במזומנים לשלם לשכיר (שהשכיר נוטל שכרו במזומנים, כמבואר למעלה פ"ט הל' י. - מגיד-משנה). גם דין זה למדו שם, ממה שכתבה תורה "אתך" כלומר, כשיש אתך כסף. (43) "שהכניס אחר תחתיו לפורעו" (לשון רבינו בפירוש המשנה). (44) חנוני או שולחני, ואפילו אין לו לשוכר אצל האחר כלום (שם סי' שלט). (45) האחר קיבל עליו לפרעו (כסף-משנה בפירוש השני, וכן כתב ה'טור' סי' שלט וקיבל עליו (השולחני) ליתן לו". וה'חינוך' מצוה רל, כתב "וקיבל הפועל", היינו שהפועל הסכים על ההמחאה). (46) ואין השוכר עובר אפילו לא פרע האחר (בגמרא שם נחלקו רבה ורב ששת, אם הפועל יכול לחזור ולתבוע שכרו מבעל-הבית, כשזה שהמחהו אצלו לא שילם. ורבינו ביאר דיני חזרה בפ"ו מהלכות מכירה, ובפס"ז מהל' מלוה ולוה).

ה. הַמְשִׁיחָהּ⁴⁷ שְׂכָר שְׂכִירָהּ⁴⁸ עַד אַחֲרֵי זְמָנוֹ, אָף עַל פִּי שְׂכָרָהּ עוֹבֵר בְּעֶשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה⁴⁹ - הָרִי זֶה חֵיב לָתֵן מִיד. וְכָל עֵת שִׁיטָּהּ - עוֹבֵר עַל לֹא שָׁל דְּבָרֵיהֶם⁵⁰, שְׁנֵאמַר: אֵל תֹּאמַר לְרַעַךְ לָךְ וְשׁוֹב.

(47) ברייתא, שם קי: (48) ובדעתו לפרעו לזמן מאוחר יותר, להבדיל מכובש שהוא עובר בארבע אזהרות ו'עשה', כמבואר למעלה הל' ב. (49) ואינו עובר מכאן ואילך, כמו שאמרו (שם) "ממשמע שנאמר "לא תלין" איני יודע ש"עד בוקר", מה תלמוד לומר "עד בוקר"? מלמד שאינו עובר אלא עד בוקר ראשון בלבד". (50) דברים שנאמרו בספרי נ"ך. בתלמוד: דברי קבלה.

ו. כָּל שְׂכִיר שֶׁשְׂכָּרוֹ בְּעֵדִים, וְתָבַע בְּזִמְנוֹ⁵¹, וְאָמַר בְּעַל הַבֵּית: נִתְּנִי לָךְ שְׂכָרָךְ⁵², וְהַשְּׂכִיר אוֹמֵר: לֹא נִטְלִיתִי כְּלוּם - תִּקְּנוּ חֻקִּים, שִׁישְׁבַּע הַשְּׂכִיר⁵³ בְּנִקְיֻט חֲפִץ⁵⁴ וְיִטֵּל, כְּדִין כָּל נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל; מִפְּנֵי⁵⁵ שֶׁבַע הַבֵּית טְרוּד⁵⁶ בְּפּוֹעֲלָיו⁵⁷, וְזֶה הַשְּׂכִיר נוֹשֵׂא נִפְשׁוֹ לָזֶה⁵⁸. אֶפְלוּ הִזָּה הַשְּׂכִיר קָטָן - הַשְּׂכִיר נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל⁵⁹. שְׂכָרוֹ שְׂלֹא בְּעֵדִים - מִתּוֹךְ שֶׁיִּכְוֹל⁶⁰ לוֹמַר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲוֵלִם וְלֹא שְׂכָרְתִּיךְ, נֶאֱמָן לוֹמַר: שְׂכָרְתִּיךְ וְנִתְּנִי לָךְ שְׂכָרָךְ⁶¹; וְיִשְׁבַּע בְּעַל הַבֵּית הַסֵּת⁶² שְׁנֵתָן, אוֹ שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה אִם הוֹדָה בְּמִקְצָת, כִּשְׁאֵר הַטְּעָנוֹת⁶³. הִזָּה לוֹ עַד אֶחָד שֶׁשְׂכָּרוֹ - אֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ כְּלוּם⁶⁴. וְכֵן אִם תְּבָעוּ אַחֲרֵי זְמָנוֹ⁶⁵, אָף עַל פִּי שֶׁשְׂכָּרוֹ בְּעֵדִים⁶⁶ - הַמוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו הָרָאיה⁶⁷; וְאִם לֹא הִבִּיא רָאיה - לִשְׁבַּע בְּעַל הַבֵּית

שמקיים נוסחת הספרים שגורסים "השכיר" וראה במל"מ שתמה עליו). (60) השוכר. (61) שבועות מה: (62) שבועה שחייבו חכמי הגמרא את הכופר בכל, ונשבע בלי נקיטת חפץ (ראה פי"א מהל' שבועות הל' ג). (63) כדין כל טוען ונטען, שהמודה במקצת - נשבע מן התורה, וכופר הכל - היסט, ופטורים מלשלם. (64) ודינו כדין שכור שלא בעדים, שעד כאן לא עשו חכמים תקנה בשכיר אלא כשעצם השכירות ברור לנו, כגון שיש עדות גמורה בשני עדים ששכרו, אבל כשאין לו אלא עד אחד, שאין עדותו עדות מבררת והחלטית, אלא רק מחייבת את הצד שכנגד להכחיש העד בשבועה, לא עשו תקנה בשכיר יותר מאשר בכל טוען ונטען (ע"פ מגיד-משנה). (65) כגון שכיר יום אחד שעבר כל הלילה, ושכיר לילה אחד שעבר כל היום. (66) השוכר נאמן, חזקה אין בעל-הבית עובר על "בל תלין", ואין השכיר משהה שכרו (בבא-מציעא קיג). (67) כלומר, על השכיר להביא ראיה שלא פרעו או שתבעו כל זמנו, וכמו שמבאר רבינו והולך. (68) כדין כופר בכל. (69) כל הזמן הראוי לגבייה היה בתביעה, היינו בחזקה שלא פרע, כגון שתבעו השכיר בפני עדים בסוף הזמן, ולא אמר פרעתי אלא דחהו בלך ושוב (ע"פ סמ"ע סי' פט ס"ק יב). (70) כלומר, באורך זמן התביעה (סמ"ע שם, ס"ק יג). (71) אם לא תבעו כל ליל שלישי. (72) היינו י"ב שעות כאורך זמן התביעה. (73) פירוש, אחר שהפסיק לתבוע ביום ג' חזר ותבע בליל ד' וביומו (היינו כ"ד שעות). (74) לילו ויומו. וכן לעולם. ולמה אין נותנים לו שתי יממות, שהרי תבעו כל ליל ג' והיה מחוייב לשלם לו כל יום ג' ולא שילם? מפני שלא תבע לעת ערב, נמצא שהיה אז בחזקת פרוע, וכשתבעו בתחילת ליל ד' הועילה אמנם תביעה זו להאמינו שלא נפרע, אבל נחשבת כתביעה חדשה ונותנים לפועל זמן נגד אותה תביעה בלבד (ע"פ סמ"ע שם ס"ק יג, וראה 'פרישה' שם). וכן לעולם, כל זמן שהוא מתמיד בתביעתו - הוא נשבע ונוטל כנגד כל אותו זמן שתבע (כסף-משנה).

ז. בעל הפית אומר: שתיים קצצתי לך, והשכיר אומר: שלש קצצת לי - לא תקנו חכמים שישבע השכיר פאן⁷⁵, אלא המוציא מחברו עליו הראיה⁷⁶. ואם לא הביא ראיה, אף על פי שקבר נתן לו שתיים, או שאמר לו הילך⁷⁷ - הרי בעל הפית נשבע בנקיטת חפץ. ודבר זה תקנת חכמים⁷⁸ הוא, כדי שלא ילך השכיר⁷⁹ בפחי נפש⁸⁰. פמה דברים אמונים?⁸¹ בששכרו בעדים ולא ידעו פמה פסק לו, ותבעו בזמנו; אבל אם שכרו שלא בעדים, או שתבעו אחר זמנו - ישבע בעל הפית הסת שלא קצץ לו אלא מה שקבר נתן לו, או שלא נשאר לו אצלו אלא זה שאמר לו הילך, כדין כל הטענות⁸².

(75) כשהם חלוקים על סכום הקציצה, כמו שתיקנו כשהם חלוקים על הפרעון, אלא השוכר נשבע ופטור (כמו שמבאר רבינו בסמוך). לפי שסכום הקציצה אין השוכר שוכח (שבועות מה:). (76) ואינו נאמן בשבועה. (77) שאינו חייב בשבועת מודה במקצת, כמבואר (בפרק א מהל' טוען

הסת⁶⁸. הביא ראיה שתבעו כל זמנו⁶⁹ - הרי זה נשבע ונוטל כל אותו היום של תביעה⁷⁰. כיצד? היה עושה עמו ביום שני עד הערב - זמנו כל ליל שלישי, וביום השלישי אינו נשבע ונוטל⁷¹; ואם הביא עדים שהיה תובעו כל ליל שלישי - הרי זה נשבע ונוטל כל יום שלישי, אבל מליל רביעי והלאה - המוציא מחברו עליו הראיה⁷². וכן אם הביא עדים שהיה תובעו והולך עד יום המישי⁷³ - הרי זה נשבע ונוטל כל יום המישי⁷⁴.

(51) כל הלילה בשכיר יום, וכל היום בשכיר לילה, כמבואר למעלה הל' ב. (52) כולו או קצתו (שו"ע חושן-משפט סי' פט, א). (53) שבועות מד: כלומר, שתי תקנות הן: א. תיקנו שבועה בסכסוך שבין שכיר לשוכר; ב. השכיר הוא שנשבע ונוטל. ביאור הדברים: שמדין תורה, דין שכיר כדין כל טוען ונטען, שהמודה במקצת נשבע וכופר הכל, כגון שטוען להד"ם או נתתיו לך - פטור (ראה פ"א טוען ונטען הל' ב, ג). וחכמים הם שתיקנו שבועה בשכיר כדי להפסיק דעתו של השכיר שלא ילך בפחי נפש (כמבואר להלן הלכה ז), ומיסוד הדין בעל-הבית נשבע ופטור, כדין כל הנשבעים שבתורה שהם נשבעים ואינם משלמים (שבועות מד:), אלא מפני שבעל-הבית טרוד הוא בפועלים (כמו שמבאר רבינו והולך) עקרו חכמים השבועה מבעל-הבית והעבירה לשכיר, והוא נשבע ונוטל אפילו כשהשוכר חייב שבועה מן התורה, כגון שהוא מודה במקצת (ראה שו"ע שם). (54) כשספר-תורה בידו (כמבואר בפ"א מהל' שבועות הלכה ח). כדין כל הנשבעים ונוטלים (ראה פ"א מהל' טוען ונטען הלכה ב). ומקור הדברים בירושלמי פ"ז משבועות הל' ז. (55) כלומר, לפיכך עקרו השבועה מבעל-הבית והעבירה לשכיר. (56) והוא שוכר, וכסבור שנתן ולא נתן (שם מה:). (57) והוא-הדין בפועל אחד, מפני שהוא טרוד בעסקיו. וכן אמרו בירושלמי שבועות (שם) "בעל הבית, ע"י שעסקיו מרובין תיקנו שבועה לשכיר" (ר"ן שם, והשווה פירוש רבינו במשנה, שם). (58) "ומדקדק בדבר יותר" (רבינו בפירוש המשנה, שם). (59) דברי רבינו כפי הנוסחא שלפנינו, שהשכיר - אפילו הוא קטן נשבע ונוטל - הם דברי תימה, שהרי אמרו (שבועות לח:): "אין משביעין את הקטן" וכבר הסתייג מזה הראב"ד בהשגותיו וכתב "אין הדעת מסכמת על זה שנמסור שבועה לקטן". אולם הטור בסי' פט מעיד, שראה נוסחא אחרת בדברי רבינו וזו לשונה: "אפילו אם השכור קטן - נשבע ונוטל" (ובמגדל עוז מעיד שמצא נוסחא זו בספר מוגה בחתימת רבינו וכן הוא בקטעים מספר משנה תורה מכת"י רבינו, הוצאת אטלס) כלומר, השכיר נשבע ונוטל אפילו אם השוכר קטן הוא אין אומרים כאן: "אין נשבעין בטענת קטן" (כלשון רבינו למעלה פ"ב הל' ז), מפני שהשכיר, שהוא גדול, הוא התובע והוא הנשבע (וכ"כ הר"י מיגאש שבועות מב: ד"ה והיכא. ובזה מתיישבת תמיחה המשנה למלך, עיי"ש). ונוסחה זו מתאימה למה שכתב רבינו לקמן בפ"ה מהל' טוען ונטען הל' יא: "ואם היה התובע מן הנשבעין ונוטלין כגון השכיר. . . הרי זה נשבע ונוטל מן הקטן" (וראה במגיד משנה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחת⁹², ובעל הבית אומר נתתיה - לא יטל אלא
בשבועה. וכן כל הנשבע ונטל, אפלו לא יטען
אלא פרוטה אחת - לא יטל אותה אלא בשבועה
כעין של תורה⁹⁷.

שבועות מט: כרב הונא ורב חסדא, וכפירוש הר"ן שם
בדעת הר"ף. (93) בניגוד לכל מי שנתחייב שבועה,
שהמשיב מגלגל עליו כל תביעה שיש לו עליו, ואף שאין
לה כל קשר עם התביעה העיקרית (ראה פ"א מהל' טוען
הל' יב), לפי שחסו על השוכר שלא ירתע וימנע עצמו מן
השבועה (ראה ר"ן שם). (94) כלומר, אין פותחין מיד
בשבועה, דהיינו שלא יאמר הדיין בתחילה, אחר ששמע
טענת התובע: מכיון שאין לו עדים, אין בכוח הטענה לחייב
ממון רק שבועה, אלא פותח ופונה לנטען ואומר: הרי
התובע טוען כך וכך, ואולי יודה ויאמר אמת הוא טוען,
ואין פותחים בשבועה אלא לאחר שהנטען מכחיש (ראה
כסף-משנה, והשווה דברי רבינו בפכ"א מהל' סנהדרין הל'
י, ובכ"מ שם). (95) שם: "לפתוח לו", ומפרש רבינו
לפתוח לו תחילה בשבועה (ר"ן שם). (96) אבל פחות
מפרוטה אינו ממון, ואין בית-דין נזקקין לתובע (פ"ג מהל'
טוען ונטען הל' ו). (97) משמע דמפרוטה ומעלה נשבעים
ונוטלים, וכפי דעת רבותיו של רבינו (שהביא רבינו בפ"ג
מהל' טוען ונטען הל' ז) הנשבעים ונוטלים אינם צריכים
טענת שתי מעין כסף, כפי הדרוש בשבועת מודה במקצת
(ראה שם הל' א). אמנם צ"ע שהלא רבינו מביע דעתו
(שם), ואומר "ואני אומר, שצריך הנתבע שיכפור בשתי
מעין ואח"כ ישבע התובע בתקנת חכמים ויטול". וליישב
הסתירה בדברי רבינו, אומר הכסף-משנה: "שאפשר לומר
שאע"פ שלא נראה לרבינו דעת רבותיו. . . וגילה דעתו
בפ"ה מהל' טוען, לא רצה לסמוך על עצמו לענין מעשה,
ולפיכך פה סתם הדברים כדעת רבותיו" (וכמה תירוצים
נאמרו בישוב הסתירה בדברי רבינו. ראה בכ"מ ובכסף-
משנה ובלחם-משנה, ובש"ך סי' פט ס"ק ב).

פרק שנים עשר

(1) מביאר דין הפועלים שאוכלים במה שהם עושים.

א. הפועלים² שהן עושים בדבר שגדולו מן הארץ³
ועדין לא נגמרה מלאכתו⁴, בין בתלוש⁵ בין במחבר,
ויהיו מעשיהן גמירת המלאכה⁶ - הרי על בעל
הבית מצוה שיעניח אותן לאכל ממה שהן עושים בו.
שנאמר: כי תבא בכם רעף וגו'⁷, וכתוב: כי תבא
בקמת רעף⁸. מפי השמועה למדו, שאין הפתוב⁹
מדבר אלא בשכיר. וכי אלו לא שָׁכְרוּ, מי התיר לו
שִׁיבוא בכם רעהו או בקמה¹⁰ שלו שלא מדעתו¹¹?
אלא כף הוא אומר: כי תבא לרשות בעלים לעבודה
- תאכל¹².

~ נקודות משיחות קודש ~

"הרי על בעל הבית מצוה שיניח אותן לאכול ממה שהן
עושים בו".

ודוגמתו בעבודתם של ישראל בכרמו ובשדהו של הקב"ה

ונטען ה"ג). (78) בכל סכסוך שהוא, שיש בין השכיר
והשוכר. (79) העני. (80) בלי ממון וגם בלי שבועה של
בעל-הבית (ר"י מיגאש שם). (81) שהשוכר חייב שבועה
בנקיטת חפץ. (82) שלא יהא דין סכסוך בקציצה, חמור
מדין שכיר אומר לא נטלתי והשוכר אומר נתתי, שנתבאר
לעיל (הל' ו) שבבעל-הבית נשבע היסט בשכרו שלא בעדים
או שתבעו אחר זמנו (ר"י מיגאש שם מ"ו, בד"ה מתקיף,
והביאו המגיד-משנה).

ח. הנותן טליתו⁸³ לאמן, אמן אומר: שמים קצצתי
לי, והלה אומר: לא קצצתי אלא אחת, כל זמן
שהטלית ביד האמן, אם יכול לטען שהיא לקוחה
בידו⁸⁴ - הרי האמן נשבע בנקיטת חפץ⁸⁵ ונטל;
ויכול לטען שהיא⁸⁶ בשכרו⁸⁷ עד כדי דמיה⁸⁸. ואם
נצאת טלית מתחת ידו⁸⁹, או שאין לו בה חזקה
ואינו יכול לטען שהיא לקוחה בידו⁹⁰ - המוציא
מחברו עליו הראיה; ואם לא הביא ראיה - ישבע
בעל הטלית הסת, או שבועת התורה אם הודה
במקצת, פדין כל הטענות, שאין זה פדין השכיר⁹¹.

שבועות שם, וכשיטת הר"י מיגאש בחידושו.
(84) כגון שהוא מסתיר הכלי - ומתוך שיכול לומר החזרתי,
נאמן לומר מכרתו לי, אפילו כשיש עדים שמסר לו כלי
לתקן, כמו שיתבאר בפ"ט מהל' טוען ונטען הל' ב.
(85) ואע"ג שאילו אמר לקוחה היא בידו, לא היה נשבע
אלא היסט, והטעם, לפי שאינו נשבע על עצמו של הכלי
שהוא שלו, אלא על סכום הקציצה, לפיכך הרי זה נשבע
ונוטל כדרך כל הנשבעים ונוטלים (ע"פ דברי רבינו בפ"י
מהלכות מלוה ולוה הל' ג). (86) בכת"י תימן, חסרה
המילה: שהיא. (87) בגובה הקציצה. (88) של הכלי,
ב"מיגו" שהרי אם רצה היה יכול לטעון לקוחה היא בידו
והיא שלו, אבל למעלה מכדי דמיה - אין לו "מיגו".
(89) שהחזירה לבעליה. (90) כגון שנראה הכלי בפני עדים
(ראה טוען ונטען שם). (91) מוסב על זה שבעל הטלית
נשבע היסט. כלומר, לפיכך אמרנו שבעל הטלית נשבע
היסט ואינו נשבע בנקיטת חפץ כמו בשכיר (כמבואר לעיל
הל' ז), מפני שאין דין האומן כדין השכיר. וביאור הדברים:
לפי שהשכיר מתפרנס מעבודתו יום יום, וחששו חכמים
שלא יהיה לו מה לאכול בערב, ותיקנו שבועה על השוכר
באומן - הקבלן - שאין פרנסתו תלויה על עבודת יום יום,
לא תיקנו שבועה על בעל-הבית ונשבע היסט (ע"פ ב"י סי'
פט). אמנם דברי רבינו כאן נוגדים דברי עצמו בפ"ט מהל'
טוען ונטען הל' ב, שכתב שם: "הרי בעל-הבית נשבע
בנקיטת חפץ (כלפי האומן) על הקציצה, כמו שביארנו
בשכירות". ובכרח צ"ל שטעות נזדקרה באחד משני
המקומות (מגיד-משנה).

ט. שכיר⁹² הבא להשבע - אין מחמירין עליו, ואין
מגלגלין עליו כלל⁹³, אלא נשבע שלא נטל ויטל.
ולכל הנשבעין אין מקילין⁹⁴, חוץ מן השכיר
שמקילין עליו, ופותחין לו תחלה ואומרים לו: אל
תצער עצמך, השבע ויטל⁹⁵. אפלו היה שָׁכְרוּ פרוטה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עבודתו, רבינו מפרש מה שאמרו במשנה (פז). "העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה", הכוונה - כשיגמור עבודתו - "ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו", כלומר: עבודתו, וכן ביאר בפירוש המשנה שם, וזה לשונו: "אמרה תורה בשכיר שהתירה לו לאכול" ואל כליך לא תתן" (דברים כג, כה), וקיבלנו בפירוש זה הכתוב: בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית - אתה אוכל, אין אתה נותן לכליו של בעל הבית - אינך אוכל, ולפיכך אינו אוכל עד גמר מלאכה (היינו, אחר מילוי הסל), ושיהיה הדבר שהוא עוסק בו תלוש מן הקרקע, יש לו לאכול בשעת מלאכתו (עבודתו). ולמדנו זה (דין תלוש) מדקאמר רחמנא (שאמר הקב"ה): "לא תחסום שור בדישו". וכמו שאוכל שור בתלוש בשעת מלאכה (ומשתיגמר עבודתו אינו אוכל, ראה להלן פ"ג א) - כך יאכל הפועל". והשווה גם מה שכתב רבינו ב'ספר המצוות' לאוין רסו, ולהלן ה' ג. וכן אמרו במשנה (שם צא). "לפי נוסחת הרי"ף: "וכולן לא אמרו אלא בשעת גמר מלאכה" (וראה השגת הראב"ד ובמגיד-משנה. וכפי הנראה לא ראו דברי רבינו בפירוש המשנה וב'ספר המצוות'). (22) כל פעולה לשמור על ממון חבירו מהפסד, מוגדרת בפי חכמי התלמוד "השבת אבידה". (23) שלא יבטלו הפועלים ממלאכתם, וישבו לאכול אחר מילוי הסל. (24) שם צא: (25) שורה. (26) הגם שמצד הדין אינם אוכלים, שהלא אינן עושים במלאכה בשעה זו, נוח לו לבעל-הבית בתקנה זו, כדי שלא יבטלו ממלאכתם בזמן אכילה.

- ג. המבטל²⁷ ממלאכתו ואכל, או שאכל שלא בשעת¹³ גמר מלאכה²⁸ - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: 14 וחרמש לא תניף וגו'. מפי השמועה למדנו²⁹, שכל זמן שהוא עוסק בקצירה - לא יניף חרמש 15 לאכילתו. וכן פל פיוצא בזה³⁰. וכן פועל שהולך בידו ממה שעשה, או שלקח יתר על אכילתו ונותן 16 לאחרים - עובר בלא תעשה, שנאמר: ואל פלך לא 17 תתן³¹. ואין לוקין על שני לאוין אלו³², שאם אכל 18 או הולך - חייב לשלם³³.

(27) ביטול קבע, שלא הותר אלא הפסק עראי (לח"מ). (28) כלומר, בעוד שהוא עוסק בבצירה. ובדפוס רומא, הנוסחא: "המבטל ממלאכתו ואוכל בשעת מלאכה". ולפי נוסחא זו, המדובר כאן בפועל האוכל קודם שיגמור עבודתו בלבד (עין לח"מ). (29) בפירוש פסוק זה, "וחרמש לא תניף": בשעה שאתה מניף חרמש על קמת רעך ('ספרי' דברים פרשת כי-תצא, רסו), כלומר בשעת הקציר, לא תקצור לעצמך (מלשון רבינו ב'ספר המצוות' לאוין רסו). (30) בכל מחובר לקרקע, בבבא-מציעא פז: דרשו: "חרמש" לרבות כל בעלי חרמש (פירוש, כל דבר הנקצר בחרמש), "קמה" לרבות כל בעלי קמה (פירוש, כל דבר העומד בקומה בארץ, ואע"פ שאינו נקצר בחרמש, כגון קיטנית. ראה 'ספר המצוות' שם). (31) לא זיכתה תורה אלא לאכילת הפועל עצמו ובשעה שהוא עושה, ולא להוליך בכליו (ראה ב"מ צב. ולהלן ה' יג). (32) "וחרמש לא

שמוניח להם לאכול, וזה כולל את כל צרכי האדם (שכולם נקראים בשם אכילה) כדי צרכם, הן בדברים המוכרחים לקיום האדם (העבודה בשדה) והן דברים של תענוג (עבודה בכרם).

(סו"ט תשנ"א ח"ב ע' 798 וד' 18)

(2) בבא-מציעא פז. (3) להוציא החולב וכיוצא בזה, כמבואר להלן ה' ד. (4) למעשר או לחלה, כמבואר להלן ה' ה. (5) שעבודתו בתלוש. (6) כלומר, עבודתם גומרת את המלאכה, שהדבר צריך לה. כגון קצירה ובצירה, להוציא המנכש בבצלים, כמבואר להלן ה' ד. (7) "ואכלת ענבים כנפשך". (8) וגומר: "וקטפת מלילות בידך". פרשיות אלו נאמר באכילת פועל העושה במחובר, ובתלוש למדוהו (שם פט). ממה שנאמר בשור (דברים כה, ד) "לא תחסום שור בדישו". (9) "כי תבוא". (10) או בקמה. (11) ואפילו אם בא בכרם שלא מדעת בעלים, לבצור בעד שכר אכילת ענבים. (12) וכן תרגם אונקלוס: ארי תתגר (שם פז: צב). כרב וכרב כהנא, ובירושלמי מעשרות פ"ב ה' ו' "כתיב כי תבוא בקמת רעך, יכול (יכול אתה לפרש) בשאר כל אדם הכתוב מדבר, תלמוד-לומר וחרמש לא תניף וגו' את שיש לו רשות להניף, ואיזה זה? זה הפועל".

- ב. מה בין העושה בתלוש לעושה במחבר? 1
שְׁהַעֲשֶׂה בְּתִלוֹשׁ - אוֹכֵל בְּדִבְרֵי¹³ עַד שְׁלֹא נִגְמְרָה 2
מְלָאכְתּוֹ¹⁴, וּמִשְׁתַּגְּמַר מְלָאכְתּוֹ - אֲסוּר לוֹ לֶאֱכֹל; 3
וְהַעֲשֶׂה בְּמַחְבֵּר, כְּגוֹן בּוֹצֵר וְקוֹצֵר - אִינוֹ אוֹכְלִים 4
אֶלָּא כְּשִׁיגְמְרוּ עֲבוּדָתוֹ. כְּגוֹן¹⁶ שִׁיבְצֵר וִיתֵן פֶּסֶל עַד 5
שִׁימְלֵאנוּ, וְיִנְפֹץ¹⁷ הַסֶּל לְמָקוֹם אֲחֵר, וְיִחְזַר¹⁸ וַיִּבְצֹר 6
וְיִמְלֵאנוּ¹⁹, וְאִינוֹ²⁰ אוֹכֵל אֶלָּא עַד אַחֵר שִׁימְלֵא 7
הַסֶּל²¹. אֲכָל מִפְּנֵי הַשֶּׁבַע אֲבָדָה²² לְבָעָלִים²³, אָמְרוּ 8
חֲכָמִים²⁴: שִׁיְהִיו הַפּוֹעֲלִין אוֹכְלִין בְּהִלְיָתָן מֵאֲמֹנָם²⁵ 9
לְאוֹמְנָם, וּבְחִיזִיתָן מִן הַגֶּת²⁶, בְּדִי שְׁלֹא יִבְטְלוּ 10
מִמְּלָאכְתָּן וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל, אֶלָּא אוֹכְלִין בְּתוֹךְ הַמְּלָאכָה 11
כְּשֶׁהֵן מְהֻלְכִין וְאֵינָן מְבִטְלִין. 12

(13) שהוא עושה בו. (14) מוסב על הפועל, כל זמן שהפועל הוא בעבודתו - אוכל, ובדפוס רומא (וכן ב'חינוך' מצוה תקעו) הנוסחא: "עבודתו" (ולפני הלחם-משנה היתה הנוסחא "מלאכתו", ופירש שהכוונה כאן על הפירות, כלומר, על עוד שלא באו הפירות לגמר מלאכה המחייבתם במעשר, ברם הלשון "מה בין" שאומר רבינו, נראה שהשוני שיש בין תלוש למחובר הוא בנושא אחד, וזה כפירושנו, שלפירוש הלח"מ אין הנושאים שווים (עיין 'מנחת חינוך' שם). וכן מוכח מדברי רבינו בפירוש המשנה (המובא להלן בהערה כ) שהכוונה על הפועל, וכן נוסחת דפוס רומא. (15) כל עוד שהוא עוסק בבצירה או קצירה. (16) העובד בבציר, ודרך הבוצר הוא שיבצור ויתן לסל וינערו. (17) ינער את הענבים. ונראה, שאחר הניפוך מותר לו לאכול. (18) וחזור לגפן. (19) ומנפץ למקום אחר. (20) ב'טור' סי' שלו, הנוסחא: "אינו". (21) שזה הוא גמר

טז. (50) שיש בהם חיוב לאחר חיוב מעשר. (51) צ"ל שעשר (משנה-למלך). כלומר, שנגמרה מלאכתו למעשר ועישרון בעל-הבית (כי אם לא נעשו והן טבל - אין הפועל אוכל בהן מן התורה, אע"פ שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחלה, שדבר האסור לא זיכתה תורה. 'מנחת חינוך' מצוה תקעו). (52) לברור. (53) לנפותם. (54) שאין העיסה מתחייבת בחלה אלא משתתגלגל. פירוש, יתערב המים בקמח, כמבואר בפ"ח מהל' ביכורים הל' ד. (55) לאחר הגלגול. (56) "עורך, וטח פניה" (לשון רש"י שם). (57) בחיטים והדומה להן המחוייבים בחלה או למעשר בלבד בדברים שאין בהם חיוב חלה. שם פט. וכריבנא: "כורך ותני, דיש (פירוש, נאמר בתורה דיש) - מה דיש מיוחד, דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה ופועל אוכל בו, אף כל שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה - פועל אוכל בו". כלומר: שלא נגמרה מלאכתו לדבר הנהוג בו, אם למעשר בלבד נוהג בו - למעשר, אם לחלה - לחלה (כפירוש"י שם). (58) נתפרדו. (59) עיגולים של דבלה, תאנים יבשות שהן כבושות בתבנית עגולה. (60) של יין. (61) לעגל ולסתום החביות, והודיען שכבר נקבעו למעשר. (62) משעה שיחלק בעיגולים ושלה הזגים והחרצנים מעל פי החבית, כמבואר בפ"ג מהלכות מעשר הל' יד, טז. (63) ודבר האסור לא זיכתה תורה (עיי' משנה-למלך, וב'מנחת חינוך' מצוה תקעו). (64) שכבר נקבעו למעשר. (65) כיון ששכרם סתם, סבורים היו ששכרם לתחילת הדריסה בעיגולים או לסתום החביות שעדיין לא שלו הזגים והחרצנים מעל פי החבית שעדיין לא נגמרה מלאכתם למעשר ויוכלו לאכול מהם, ועל דעת כן נשכרו, לפיכך מעשר ומאכילם (מגיד-משנה). (66) "רעך" ולא של הקדש (שם פ:ז).

22 ז. שְׁכַר פּוֹעֲלִין לַעֲשׂוֹת בְּנִטְע רִבְעֵי שָׁלוֹ - הָרִי אֱלוֹ
23 לֹא יֵאָכְלוּ. וְאִם לֹא הוֹדִיעָם⁶⁸ - פּוֹדָה וּמֵאֲכִילָן⁶⁹.

(67) פירות אילן בשנה הרביעית לנטיעתו שאינם נאכלים אלא בירושלים או פודה הפירות ומעלה הדמים לירושלים, כמבואר בפ"ט מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ד. (68) שהם של נטע רבעי. (69) שהרי זה כמקח טעות, שאלמלי הודיעם - שמא לא היו נשכרים (שם צב:).

24 ח. הַקּוֹצֵר וְהָדָשׁ וְהַזֹּרֶה וְהַבּוֹרֵר וְהַמוֹסֵק⁷⁰ וְהַבּוֹצֵר
25 וְהַדּוֹרֵךְ⁷¹ וְכָל פְּיוּצָא בְּמֵלָאכּוֹת אֱלוֹ - הָרִי הֵם
26 אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה⁷².

(70) בזיתים. (71) בענבים. (72) שעדיין לא נגמרה מלאכתם, או למעשר או לחלה.

27 ט. שוֹמְרֵי גִתוֹת⁷³ וְעֵרְמוֹת⁷⁴ וְכָל דָּבָר הַתְּלוּשׁ⁷⁵ מִן
28 הַקֶּרֶקַע שְׁעָדִין לֹא נִגְמְרָה מֵלָאכְתָּן לְמַעַשׂ - אוֹכְלִין
29 מֵהַלְכוֹת מְדִינָה⁷⁶; שֶׁהַשּׁוֹמֵר אֵינוֹ פְּעוּשָׁה מַעֲשֶׂה⁷⁷.
30 אֲבָל אִם עָשָׂה בְּאִיכָרֵי, בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בְּרִגְלָיו, אֲפֹלוּ
31 בְּכַתְּפָיו - הָרִי זֶה אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה⁷⁸.

(73) גתי יין. (74) תבואה. (75) שבדבר המחובר, כבר נתבאר למעלה (הל' ד) שאין אוכלים כלל. (76) מצד

תניף" ו"ואל כליך לא תתן". (33) וכל המשלם - אינו לוקה (מכות טז).

1 ד. הַחוֹלֵב³⁴ וְהַמַּחְבֵּץ³⁵ וְהַמִּגְבֵּן³⁶ - אֵינוֹ אוֹכֵל, מִפְּנֵי
2 שְׂאִינָן גִּדּוּלֵי קֶרֶקַע³⁷. הַמִּנְכֵּשׁ בְּבָצִילִם וּבְשׁוּמִין, אֵף
3 עַל פִּי שְׁתוּלָשִׁין קִטְנִים³⁸ מִבֵּין הַגִּדּוּלִים³⁹, וְכָל
4 פְּיוּצָא בָּזָה - אֵינוֹ אוֹכֵל⁴⁰, מִפְּנֵי שְׂאִין מַעֲשִׂיהֶם גָּמֵר
5 מֵלָאכָה⁴¹. וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר שׁוֹמְרֵי גִתוֹת וּפְרִדְסִים⁴²
6 וְכָל דָּבָר הַמַּחְבֵּר, בְּמִקְשָׁאוֹת⁴³ וְהַמְדָּלְעוֹת⁴⁴, שְׂאִין
7 אוֹכְלִין כָּלָל⁴⁵.

(34) ב"מ פט. (35) עושה חמאה. (36) עושה גבינה. (37) שם דרשו: "מה דיש, דבר שגידולי קרקע ופועל אוכל בו. . . יצא החולב והמחבץ והמגבן שאין גידולי קרקע ואין פועל אוכל בו". (38) "בצלים שמסתרסים ולא יהיו גסים לעולם, וקורים אותם בלע"ז ציביש" (לשון רש"י שם). (39) כדי לאפשר לגדולים להתפשט ולהתעבות. (40) אפילו מן הקטנים, הגם שיש כאן נתינה בכליו של בעל הבית, ואמרו (שם פז): "בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית - אתה אוכל". (41) שעיקר הפעולה היא לשם תיקון הגדולים, ואצל הגדולים שהם מחוברים בקרקע אין זה גמר מלאכה שהרי עודם מחוברים לקרקע, ולפיכך אינו אוכל אף מן הקטנים. שם פט: "מה דיש מיוחד, דבר שבשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו וכו' יצא המנכש בשומים ובבצלים. . . אע"פ דקא משליף קטיני מביני אלימי" (ששולחן קטנים מבין הגדולים). (42) שאין מעשיהם גמר מלאכה, וגם מפני שאין השמירה נחשבת כמעשה המזכה את הפועל באכילה, כמבואר להלן (הל' ח) "שהשומר אינו כעושה מעשה" (משנה, שם צג). (43) שדה קישואים. (44) שדה דלועים. (45) לא מן התורה ולא מצד מנהג (בגמרא: הלכות מדינה), שיש שומרים שהם אוכלים מצד המנהג, כגון שומרי תלוש כמבואר להלן (הל' ח), לעומת זה - שומרי מחובר אין בהם מנהג כלל (שם, כשמואל).

8 ה. הַבּוֹדֵל⁴⁶ בְּתִמְרִים⁴⁷ וּבְגִרְוֹת⁴⁸ - אֵינוֹ אוֹכֵל,
9 מִפְּנֵי שְׁנִגְמָרָה מֵלָאכְתָּן לְמַעַשְׂרָה⁴⁹. הַעוֹשֶׂה בְּתִשִּׁים
10 וְכִיּוּצָא בִּהְיוֹן⁵⁰ אַחֵר שְׁעָשׂוֹ⁵¹, כְּגוֹן שְׁשִׁכְרָן לְבֹרֵר
11 צְרוּרוֹת אוֹ לְנִפְחָ⁵³ אוֹתָן אוֹ לְטָחֵן - הָרִי אֱלוֹ
12 אוֹכְלִין, שְׁעָדִין לֹא נִגְמְרָה מֵלָאכְתָּן לְחִלָּה⁵⁴. אֲבָל
13 הַלֵּשׁ⁵⁵ וְהַמִּקְטָף⁵⁶ וְהַאֹפֶה - אֵינוֹ אוֹכֵל, מִפְּנֵי
14 שְׁנִגְמָרָה מֵלָאכְתָּן לְחִלָּה, וְאִין הַפּוֹעֵל אוֹכֵל אֲלָא
15 מִדְּבַר שְׁעָדִין לֹא נִגְמְרָה מֵלָאכְתָּן לְחִלָּה וְלְמַעַשְׂרָה⁵⁷.
16 תְּפִרְסוּ⁵⁸ עֲגוּלָיו⁵⁹ וְנִתְפַּתְחוּ חֲבִיתָיו⁶⁰ וְנִתְחַתְּכוּ
17 דְּלוּעִיין⁶¹, וּשְׁכָרָן לַעֲשׂוֹת בִּהְיוֹן⁶¹ - הָרִי אֱלוֹ לֹא יֵאָכְלוּ,
18 שֶׁהָרִי נִגְמְרָה מֵלָאכְתָּן וְנִקְבְּעוּ לְמַעַשְׂרָה⁶² וְהָרִי הֵן
19 טָבֵל⁶³. וְאִם לֹא הוֹדִיעָן⁶⁴ - מַעַשְׂרָה וּמֵאֲכִילָן⁶⁵. אִין
20 הַפּוֹעֲלִים אוֹכְלִין בְּשָׁל הַקֶּדֶשׁ, שְׁנֵאָמַר: בְּכֶרֶם
21 רַעְיָךְ⁶⁶.

(46) המפריד. (47) כבושים. (48) תאנים יבשות. (49) משעה שכבשם ודשם, כמבואר בפ"ג מהל' מעשר הל'

14 אֶת עֲצָמוֹתָם עַד מְקוֹם הַיְּפוֹת⁹⁶ וְאוֹכְלֵיהֶם⁹⁷. וַיֵּשׁ לוֹ
15 לְאָכַל קִשּׁוֹת⁹⁸ אֶפְלוֹ בְּדִינָר, וְכֹתֶבֶת⁹⁹ אֶפְלוֹ בְּדִינָר,
16 אֵף עַל פִּי שִׁשְׁכָרוֹ בְּמִעָה כֶּסֶף¹⁰⁰; שְׁנָאֲמַר: כִּנְפִשָּׁךְ
17 שְׂבָעָךְ¹⁰¹. אֲכַל מִלְמִדִּין אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה
18 רַעֲבָתָן, וַיִּהְיֶה סוֹתָם אֶת הַפֶּתַח בְּפִנְיָ¹⁰². הִיָּה מְשֻׁמֵּר
19 אַרְבַּע אוֹ חֲמֵשׁ עֲרָמוֹת¹⁰³ - לֹא יִמְלֵא כֶּרֶסוֹ מֵאֲחַת
20 מֵהֶן, אֲלֵא אוֹכְלֵיהֶם¹⁰⁴ מִכָּל אַחַת וְאַחַת לְפִי חֲשֹׁבוֹן¹⁰⁵.

(92) אכילה מרובה יתר על שבעו. (93) בגמרא שם, דרשו: "שבעך, ולא אכילה גסה". (94) שם צא: (95) מאכילה - כשהוא עושה בכרם, שחלק מפירותיו רעים וחלק יפים. (96) עד הגיעו לעשות במקום היפים. (97) כל שבעו מהם, כלומר אין הפועל חייב לחלק שיעור שבעו שמותר לאכול - בין היפים והרעים לפי חשבון, זאת-אומרת שיאכל מאלה ומאלה חלק מתאים לשיעור העבודה בהם, אלא אוכל כל שבעו ממה שהוא חפץ. (98) קישואים. (99) תמרים. (100) שהוא ששית מדינר, ששש מעות כסף יש דינר (כחכמים במשנה, שם צב.). (101) ב'ספרי' דברים (רסו): וחכמים אומרים: "שבעך" - מלמד שאוכל פועל יותר משכרו. כלומר, גבול אכילת הפועל קבעה התורה בשיעור שביעתו בלא שיעור שכרו. (102) שימנעו מלשכרו (במשנה, שם). (103) של ארבעה או חמשה אנשים. (104) שיעור שבעו. (105) ב"מ צג.

21 יב. הַפּוֹעֲלִים שֶׁלֹּא הִלְכוּ שְׁתֵּי וָעֶרֶב בַּגֶּת¹⁰⁶ - אוֹכְלִין
22 עֲנָבִים וְאֵין שׁוֹתִין יַיִן, שְׂעִדִּין אֵינָן עוֹשִׂין אֶלָּא
23 בְּעֲנָבִים בְּלֶבֶד¹⁰⁷. וּמִשְׁיָדְרֵכּוֹ בַּגֶּת וַיִּהְיוּ כְּהַ שְׁתֵּי
24 וָעֶרֶב - יֵשׁ לָהֶן לְאָכַל מִן הָעֲנָבִים וּלְשִׁתּוֹת מִן
25 הַתִּירוֹשׁ, שֶׁהָיָה הֵן עוֹשִׂין בְּעֲנָבִים וּבַיַּיִן¹⁰⁸.

(106) דרכם להטיל ענבים בגת ודורכים ברגליהם על הגת, ועד שלא הילכו בה שתי וערב (לאורך ולרוחב) אין מלאכתם ניכרת ביין אלא בענבים. (107) ואין הפועל אוכל אלא מהמין שהוא עושה בו, כמבואר למעלה (הלכה י'). (108) שם צא:

26 יג. פּוֹעֵל שְׁאָמַר: תָּנוּ לִאֲשֵׁתִי וּבְנִי מָה שְׁאָנִי
27 אוֹכְלֵיהֶם¹⁰⁹, אוֹ שְׁאָמַר: הֲרִינִי נוֹתֵן מַעֵט מִזֶּה שְׁנִטְלָתִי
28 לְאָכַל¹¹⁰ לִאֲשֵׁתִי וּבְנִי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; שֶׁלֹּא זָכְתָּה
29 תּוֹרָה אֶלָּא לְפּוֹעֵל עֲצָמוֹ¹¹¹. אֶפְלוֹ נִזְיָר¹¹² שֶׁהָיָה
30 עוֹשֶׂה בְּעֲנָבִים, וְאָמַר: תָּנוּ לִאֲשֵׁתִי וּבְנִי - אֵין
31 שׁוֹמְעִין לוֹ¹¹³.

(109) המגיע לי בזכותי לאכול. (110) כלומר, מזה שכבר הם בידי וזכיתי בו (עיין 'טור' סי' שלז). (111) "מה שהוא לועס ואוכל, אין לו כח ליתן כלום" (לשון ה'תוספות' שם צב. בד"ה אי אמרת) שהפועל משל שמים הוא אוכל, ולא משלו (ספק בגמ' שם, ופסק רבינו שמשל שמים הוא אוכל) כלומר, זכותו של הפועל לאכול הפירות אינה הופכת לתנאי בשכירות שיהיה דינה כתוספת שכר וזכינו, ומתוך כך יוכל להעביר זכותו לאשתו ולבניו, אלא משל שמים הוא אוכל שזיכתה לו התורה ולא זיכתה אלא לפועל עצמו.

המנהג שכבר נהגו כן, ולא מן התורה. (77) ומשום כך אין אכילתם מן התורה (שם, כשמואל). (78) שנאמר "כי תבא בכרם רעך" (ולא נאמר "כי תבא לבצור בכרם רעך" - תיו"ט) משמע "בכל מאי דעביד" ואפילו בכתפיו (שם צא: כדברי תנא-קמא).

1 י. הִיָּה עוֹשֶׂה בְּתֵאנִים - לֹא יֵאכַל בְּעֲנָבִים⁷⁹, בְּעֲנָבִים
2 - לֹא יֵאכַל בְּתֵאנִים; שְׁנָאֲמַר: בְּכֶרֶם וְאֶכְלָתָ
3 עֲנָבִים⁸⁰. וְהָעוֹשֶׂה בְּגֶפֶן זֶה - אֵינוֹ אוֹכֵל בְּגֶפֶן
4 אַחֲרֵת⁸¹. וְלֹא יֵאכַל עֲנָבִים וְדָבָר אַחֲרֵת⁸². וְלֹא יֵאכַל
5 בִּפֶּת וְלֹא בְּמִלַּח⁸³. וְאֵם קָצֵץ עִם בַּעַל הַבַּיִת עַל
6 שְׁעוֹר מָה שִׁיאֲכַל⁸⁴ - אוֹכֵל אוֹתוֹ בֵּין בְּמִלַּח בֵּין בִּפֶּת
7 בֵּין כָּכֵל דָּבָר שְׂרִיצָה⁸⁵. אֲסוּר לְפּוֹעֵל לִמְצוֹץ⁸⁶
8 בְּעֲנָבִים; שְׁנָאֲמַר: וְאֶכְלָתָ עֲנָבִים⁸⁷. וְלֹא יִהְיוּ בְּנֵיו אוֹ
9 אֲשֵׁתוֹ⁸⁸ מְהַבְּהִין לוֹ הַשִּׁבְלִין בְּאוּר⁸⁹; שְׁנָאֲמַר:
10 וְאֶכְלָתָ עֲנָבִים כִּנְפִשָּׁךְ - עֲנָבִים כְּמוֹת שֶׁהָיָה⁹⁰. וְכֵן כָּל
11 כִּיּוּצָא בְּזֶה⁹¹.

(79) ואפילו שכרו לעשות בשניהם, לארות בתאנים ולבצור בענבים - אינו אוכל בענבים כשהוא עושה בתאנים. וכן להיפך ('טור' סי' שלז). (80) "וכי אין אני יודיעם שאין בכרם לוכל (לאכול) אלא ענבים, מה תלמוד-לומר "ואכלת ענבים"? אלא מיכן (מכאן) שאם היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים, בענבים לא יאכל בתאנים" (ירושלמי מעשרות פ"ב הל' ז. 'ספרי' דברים, רסו). (81) אע"פ שהוא מאותו מין שהוא עושה בו, "שממה שאתה נותן לכליו של בעל-הבית - בעיני, והא ליכא" (בבלי בבא-מציצה צא:). (82) שלא יאכל מן הענבים הרבה. שם פז: דרשו: "ענבים, ולא ענבים ודבר אחר". (83) שם פט: "למתקן שיאכל הרבה" (לשון רש"י פז:). (84) שקצץ לאכול עד שיעור מסוים ולא יותר (רבינו פ"ה מהל' מעשר הל' יא, ע"פ פירוש הר"ח, כפי שהובא ב'תוספות' ב"מ פט: בד"ה קצץ). (85) שהרי לא יאכל יותר מהכמות שקצץ (שם פט:), ובפ"ה מהל' מעשר הל' יא נתבאר שהפועל חייב לעשר אם הוא אוכלם שנים שנים. וז"ל רבינו שם: "קצץ, אוכל אחת אחת. ואם צירף (כלומר, שאוכלם שנים שנים) חייב לעשר, הואיל והוא אוכל דבר קצוב הרי זה כלוקח, שאם צירף נקבע (למעשה)", ולא הזכיר רבינו דין זה כאן, לפי שהוא דין כאן בזכות הפועל לאכילה בלבד בעינים הנוגעים ליחסו עם בעל-הבית, ולא בדיני מעשר. וסמך בזה על מה שכבר ביאר בהל' מעשר (מגיד-משנה). (86) למצוץ הענבים, ולזרוק החרצנים והזגים. (87) "ואכלת, ולא מוצץ" (שם פז:). (88) וכל-שכן הפועל עצמו, שהרי הוא בטל ממלאכה בשעה שהוא מהבהב (גמרא שם פט:). (89) "שהאור ממתק טעמו" (רש"י שם). (90) רבינו מסמך דין זה על מה שאמרו שם פז: "ענבים, ולא ענבים ודבר אחר". כלומר, לא אכילה עם דבר אחר ולא אכילה ע"י הוספת הכשר בגוף הפרי, אלא ענבים כמות שהן (אבן-האזל). (91) כגון שבלים, שלא יבהבן אור.

12 יא. אֲסוּר לְפּוֹעֵל לְאָכַל מִמָּה שֶׁהוּא אוֹכֵל אֶכְלָתָה
13 גִּסְתָּה⁹²; שְׁנָאֲמַר: כִּנְפִשָּׁךְ שְׂבָעָךְ⁹³. וּמִתָּר⁹⁴ לוֹ לְמִנְעַ

"אפילו חסמה בקול לוקה"

הגם שיש הבדל כללי בין מחשבה ודיבור ובין מעשה, שמחשבה ודיבור מבטאים עניינים הנמצאים בתוך האדם אבל אין להם שייכות ובוודאי לא פעולה עם החוץ, מה שאין-כן המעשה שאינו חלק מהאדם כ"אם פעולה הנפעלת מחוצה לו, בכל זאת, ישנו הבדל גדול בין דיבור ובין מחשבה. כי אותיות המחשבה הן רוחניות ודקות ואין להן שייכות למעשה, ולכן המחשבה היא רק באדם עצמו ואין לה כל אפשרות לפעול אצל הזולת. מה שאין-כן הדיבור שנוצר מהבל גשמי על ידי חמש מוצאות הפה יש לו שייכות לפעולת האדם, ולכן "עקימת שפתיו הוי מעשה".

זהו גם ההסבר לתוס' בסנהדרין המסביר את ההבדל שבין עדים זוממין לבין "חסמה בפה" שהדין הוא שלוקה, כי מעשה הנגרם על ידי דיבורו של אדם הוא כמו המשך לדיבור, ומכיון שעקימת שפתיו הוי מעשה הרי שמעשה הדיבור יצר את המעשה שנוצר בפועל, ולכן "חסמה בפה" חייב.

מה שאין-כן בעדים זוממים אי אפשר לחייבם על המחשבה בלבד, הגם ש"ישנם בראיה" ומעידים על שראו את פלוני עושה מעשה פלוני, אי אפשר שתחשב הראיה כמעשה.

(לקו"ש זי"א ע' 83)

(7) כגון "שתדוש בגורן או שתישא תבן על גבה ממקום למקום" (לשון רבינו בספר המצוות לאוויין ר"ט, וראה מגיד משנה בהלכה א). (8) בבא קמא נד: (9) סיפרי דברים, רפז, ועיין בבא מציעא פט. (10) רגיל להיות, זאת אומרת מצוי הוא השימוש בשור לעבודה, ומשתמשים בו בדרך כלל לדישת תבואה. (11) לאכול בשעה שהוא עושה במלאכה - שהפועל אוכל ממה שהוא עושה בהם, כמבואר למעלה בפרק י"ב. (12) בבא מציעא פח: "כנפשו (כן נאמר בפועל ואכלת ענבים כנפשו) כנפשו של פועל, מה נפשו (ברצונו) אם חסמתו פטור אף פועל אם חסמתו (חסמו בעל הבית בעל כורחו) פטור". וכתב הטור (סימן שלז) "ודווקא לעניין מלקות קאמר שהוא פטור אבל איסורא איכא אם חסמו בעל כורחו". (13) בשעה שהיא כבר במלאכה. (14) שם צ: "בשעת דישא לא תהא חסימה". (15) "כשהייתה שוחה לאכול היה גוער בה" (לשון רש"י שם). (16) אף על פי שלא שאין בו מעשה אין לוקים עליו. וטעמו של דבר, מפני שעקימת פיו בחסימה היא כמעשה, שעל ידי קולו הבהמה נחסמת ואינה אוכלת כשהיא דשה (כרבי יוחנן שם. ראה תוספות דיבור המתחיל רבי יוחנן). ואין מכאן סתירה למה שמתבאר מדברי רבינו (בפרק י"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב) שאין לוקין על עקימת שפתיים שלא אמרו אין לוקין אלא בדיבור שאינו בא לכלל מעשה (מגיד משנה). (17) שם צא. (18) בעד כל יום ויום. (19) כך שיערו חכמים כמות האכילה ליום

(112) שאסור באכילת ענבים, ואם לא יתן לאשתו ולבניו - יפסיד. (113) שם. שלא זיכתה התורה אלא לפועל עצמו, וכשאינו ראוי לאכול - איבד זכותו.

1 יד. פועל שהיה עושה¹¹⁴ הוא ואשתו ויבניו
2 ועבדיו¹¹⁵, והתנה עם בעל הבית שלא יאכלו¹¹⁶
3 ממה שהן עושין, לא הוא ולא הם - הרי אלו
4 אינן אוכלין¹¹⁷. במה דברים אמורים?¹¹⁸
5 בגדולים, מפני שיש בהם דעת והרי מחלו; אבל
6 קטנים¹¹⁹ - אינו יכול לפסק עליהם שלא יאכלו;
7 שאינן אוכלין משל אביהן¹²⁰ או משל
8 אדוניהם¹²¹, אלא משל שמים¹²².

(114) שנשכר. (115) הכנענים. (116) תמורת כסף - ובידיעתם. (117) שהרי מחלו. (118) שהוא מתנה על אכילתם. (119) שאין בהם דעת ואינם בני מחילה. (120) הבנים. (121) העבדים. (122) והתורה לא זיכתה אלא לפועל עצמו ולא לאביו או לאדונו, ולפיכך אינו יכול לפסוק על אכילת הקטנים, שהרי אינם בני דעת למחול על זכותם שזיכתה להם התורה (שם צב: גג.).

יום ג' ט"ו אייר ה'תשפ"א

פרק שלשה עשר

(1) מבאר שבהמה אוכלת במה שהיא עושה כמו שנאמר בתורה "לא תחסום שור בדישו".

9 א. הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי
10 קרקע², בין במחבר בין בתלוש³. ואוכלת ממשאוי
11 שעל גבה עד שתהיה פורקת⁴. ובכלב שלא יטל⁵
12 בידו ויאכילה⁶.

(2) בבא מציעא פח: (3) כמו הפועל ובהתאם לפרטי הדין, שנתבאר למעלה בפרק י"ב הלכה א והלכה ב. (4) מפורקת, ולאחר שפרקה אינה אוכלת, שאין הבהמה אוכלת אלא בשעה שהיא בעבודה. (5) החמר. (6) שם צב. אכילת שור בתלוש למדנו מהכתוב (דברים כה, ד): "לא תחסום" ולא הזהירה תורה אלא על החסימה, ולא התירה להאכילה בידיים.

13 ב. כל המונע הבהמה מלאכל בשעת מלאכתה -
14 לוקה; שנאמר: לא תחסום שור בדישו. אחד שור
15 ואחד כל מיני בהמה וחייה⁸, בין טמאין בין טהורין,
16 ואחד הדישה ואחד כל שאר המלאכות של גדולי
17 קרקע⁹, ולא נאמר שור בדישו אלא בהנה¹⁰.
18 והחוסם את הפועל¹¹ - פטור¹². אחד החוסם אותה
19 בשעת מלאכה¹³ ואחד החוסם אותה מקדם ועשה
20 בה מלאכה והיא חסומה¹⁴, אפלו חסמה בקול¹⁵ -
21 לוקה¹⁶. שכן בהמה וחסמה ודש בה - לוקה,
22 ומשלם¹⁷ לבעלים¹⁸ ארבעה קבין לפרה ושלשה
23 קבין לחמור¹⁹; שמשעת משיכה נתחייב במזונותיה,
24 ואינו חייב מלקות עד שידוש בה חסומה²⁰.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

תרומה ומעשר בעודם שיבולים (רש"י שם). (38) של טבל וודאי, שאסור להאכיל פרת ישראל מהן, כמבואר בפרק ט מהלכות תרומות הלכה ח: "כהן ששכר בהמת ישראל אף על פי שהוא חייב במזונותיה לא יאכילנה תרומה מפני שאינה קניין כספו". (39) שם, שהוא ממון גבוה (כמבואר בפרק ג מהלכות מעשר שני הלכה יז) ואין אני קורא בו "בדישו". (40) שהן חסומות. (41) עיוות, עיקום מלשון הכתוב (במדבר כב, לב) כי ירט הדרך לנגדי (וכפירוש הרב אברהם בן עזרא שם) כלומר פרות המהלכות בדרך ודורות על התבואה לא למגמת דישא, אלא לפי שעיוותו דרכם ועלו על התבואה (ריטב"א בשיטה מקובצת בבא מציעא פט:). (42) שם פט: צ. "פרות המרכסות בתבואה והדשות בתרומה ומעשר אינו עובר משום כל תחסום" ומפרש רבינו "מרכסות" הוא מלשון "והרכסים לבקעה" (ישעיה מ, ד) שפירושו (לפי הרב אברהם בן עזרא שם) מקום מעוות, וכן אמרו בירושלמי (תרומות פרק ט הלכה א) "בדישו" ולא בדרכו. כלומר, לא דרך הליכתה (מגיד משנה בשם הרמב"ן). (43) שלא יאמרו, שהוא דש בפרה חסומה. ובפרות המהלכות אין צריך לכך שהלא אינם לשם דישא שם (לחם משנה). (44) כעין שק שתולים בצוואר הבהמה והיא אוכלת ממה שבתוכו (שם).

ה. הדש במעשר שני של דמאי⁴⁵ ובתרומת מעשר²⁰ של דמאי ובגדולי תרומה⁴⁶ - עובר משום כל תחסום⁴⁷.

(45) תבואת עמי הארץ שספק לנו אם הפריש ממנה מעשרות וגזרו חכמים להפריש ממנה תרומת מעשר ומעשר שני כמבואר בפרק ט מהלכות מעשר הלכה א"ב. דמאי, מלה מורכבת: "דא מאי" כלומר, פירות אלו מה הם? מעושרים או לא? (רבינו בפירוש המשנה ברכות פרק ז משנה א). (46) שזרע תרומה, וגזרו חכמים עליהם שיהיו אסורים לזרים כתרומה, כמבואר בפרק י"א מהלכות תרומה הלכה כא. (47) שם צ. לפי שמדברי תורה, חולין גמורים הם. ורבינו שם בהלכה כח בדין דש בגידולי תרומה מוסיף: "וכיצד יעשה? (לקיים דבר תורה שלא יחסום וגם גזירת חכמים שלא להאכיל) תולה כפיפות בצוואר הבהמה ונותן לתוכן מאותו המין נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכילה את התרומה". [בשיטה מקובצת מפרש שנותן כדי שיעור אכילתם דהיינו ארבעה קבים לפרה ושלשה לחמור (כמו שנתבאר למעלה הלכה ב)] ומה שכתב רבינו בהלכה ד: "מביא מעט מאותו המין", היינו, דווקא בדש בתרומה וודאית, שמותר לחסום ותולה הכפיפה משום מראית עין ומשם כך אינו מחוייב להאכיל את הפרה כדי אכילתה (וראה חסדי דוד על התוספתא בבא מציעא פרק ח).

ו. רשאי⁴⁸ בעל הפרה⁴⁹ להרעוב פרתו ולסגפה, כדי שתאכל הרבה מן הדש; ורשאי⁵⁰ השוכר להאכילה פקיעי עמירי⁵¹, כדי שלא תאכל הרבה מן הדש. פיוצא בו: רשאי בעל הבית להשקות פועלים יין, כדי שלא יאכלו ענבים הרבה; ורשאי⁵² פועלין לטבל פתן בצירי⁵³, כדי שיהיו ענבים הרבה⁵⁴. אכל אין הפועל⁵⁵ רשאי לעשות מלאכתו בלילה

של פרה ושל חמור. (20) כלומר, משום כך אין לפוטרו מן התשלומין על פי הכלל שאין אדם לוקה ומשלם (כתובות לג), לפי שחייב התשלומים והמלקות אינם באים כאחת, שהרי נתחייב כבר במזונותיה לפני שבא לכלל חיוב מלקות ולא אמרו אין לוקים ומשלמים אלא כשהם באים כאחד, כמבואר בפרק ג מהלכות גניבה (שם צא).

ג. ישראל²¹ הדש בפרתו של עובד פוכבים²² - עובר משום כל תחסום²³. והעובד פוכבים הדש בפרתו של ישראל²⁴ - אינו עובר משום כל תחסום²⁵. אמר לעובד פוכבים: חסם פרתי ודוש בה²⁶; ישוב לה קוצץ²⁷ בפיה ודש בה, והרי אינה אוכלת; הרפיץ לה ארי²⁸ מבחוץ, או שהרפיץ בנה מבחוץ²⁹; הרי שצמאה ואינו משקה אותה³⁰; פרס עור על גפי הדש³¹ כדי שלא תאכל - כל זה וכיוצא בו אסור, ואינו לוקה³². הנה הדבר שהיא עושה בו רע לבני מעיה ומזיקה, או שהיתה חולה ואם תאכל מזה מתרת - מתר למנעה; שלא הקפידה תורה אלא על הנאתה³³, והרי אינה נהנית³⁴.

(21) שם צ. (22) ואפילו התבואה של האיני הודי. (23) שלא תחסום שור בדישו, סתמא נאמר, בכל שור ודישה שהיא (סמ"ע שלח סעיף קטן יא). (24) על פי הוראתו של הישראל. (25) שאין כאן מעשה חסימה ביד הישראל. אך אם התבואה של ישראל אסור ואינו לוקה כמו שמבאר רבינו בסמוך. (26) דישתי, זאת אומרת בתבואת הישראל ואמירה לגוי לעשות בשביל ישראל מעשה, שהישראל אסור בה - אסורה מדבריהם, כשם שאמרו לעניין שבת "אמירה לנכרי שבות" (שם). (27) מאליו - אבל הושיב לה קרץ לוקה שהרי זו מעשה חסימה גמור (גמרא שם). (28) ולא יאמרו אינה אוכלת. בגמרא שלפנינו כתוב: "הרפיץ לה חסימה מעלייתא (מעולה) היא? אלא רבץ לה ארי מבחוץ". והכסף משנה מסתמך על גירסא זו ומתקן הגירסא כאן "רבץ" במקום "הרפיץ". וגם הלחם משנה דעתו נוטה לתקן כך. (29) ומרוב הגעגועים לבנה אינה אוכלת. ואין בזה משום מעשה חסימה גמורה כמו בהרפיץ ארי, משום שאינה נמנעת לגמרי מלאכול, אלא ממעטת באכילתה (תוספות שם דיבור המתחיל עמוד). (30) ומחמת הצמאון אינה אוכלת. (31) "ואינה רואה את הדישה מי קרינא ביה (האם זה נקרא) בדישו או לא" (רש"י שם). (32) שורת שאלות בגמרא (שם) שלא נפתרו, ולפיכך פסק רבינו - אסור ואינו לוקה. (33) ולתועלתה. (34) אם תאכל.

ד. פרה³⁵ של ישראל שהיה פה דש בה³⁶ בתרומה³⁷ ובתרומת מעשר³⁸ של ודאי³⁹, וכן פרות הדשות במעשר שני³⁹, ופרות⁴⁰ המהלכות על התבואה לפי שירט⁴¹ להן הדרך - אינו עובר עליהן משום כל תחסום⁴². אכל מפני מראית העין⁴³, אם היו דשות בתרומה ומעשר שני - מביא מעט מאותו המין ותולה להן בקרסולין⁴⁴ שפיהן.

(35) שם צ. (36) חסומה. (37) כגון שהקדימו וקראו שם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' ט"ו אייר – ספר משפטים – הלכות שאלה ופקדון קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לְפִיכָּךְ נָטַל שָׂכָר זֹאת אֶף בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁנֹאֲמַר: 13
וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד. 14

~ נקודות משיחות קודש ~

"שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כוחי עבדתי את אביכן
לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה, שנאמר ויפרץ האיש
מאד מאד."

וצריך להבין:

א. ספרו של הרמב"ם הוא (כדבריו בהקדמה לספר הי"ד) "ספר
הלכות הלכות" ומה נוגע כאן להלכה שיעקב הצדיק נטל
שכר אף בעולם הזה.

ב. מהו הלשון "יעקב הצדיק" שאינו רגיל ברמב"ם כלל,
ומדוע לא כתב יעקב אבינו וכד'.

ג. הרי לכאורה סותר עצמו מניה וביה, שהרי אם הנהגתו
של יעקב אבינו היתה מצד צדקות ולפנים משורת הדין
(שלכן נטל שכר אף בעולם הזה) מדוע מביא ממנה ראיה
להלכה ולהנהגת כל אדם.

והביאור בזה: אם לא הראיה שהביא מיעקב הצדיק, היינו
יכולים לחשוב שהחיוב הוא שלא לפגום בחפצא של
מלאכת בעל הבית, כמו שכתב הרמב"ם בהלכה ו' שהעני
מוזהר "מפני גזל מלאכתו של בעל הבית" אבל בהלכה ז'
מחדש עוד עניין "וכן חייב לעבוד בכל כחו" שהוא גדר
נוסף במחויבות האישית של הפועל לבעל הבית מצד
הגברא, והזהירות בעניין האישית שבין הפועל לבעל הבית
מרומזת במילים "יעקב הצדיק".

ובזה שהוסיף "לפיכך נטל שכרו אף בעולם הזה" מדגיש
שזהו שכר על עבודתו, שהרי את "ויפרוץ האיש מאד
מאד" פעל יעקב אבינו על ידי ש"בכל כחי עבדתי את
אביכן", ומכאן הראיה שגם העניין השני שמצד הגברא
היינו העבודה "בכל כחו" היא עניין להלכה ולהנהגת כל
אדם.

(על פי לקו"ש חכ"ה ע' 139)

(57) כלשון הכתוב (דברים כד, יד) "לא תעשוק שכיר עניי".
ובהווה הכתוב מדבר שהעניים והאביונים והגרים משכירין
עצמם" (רמב"ן שם). (58) לא ילין שכרו. (59) ברכת
הטוב והמטיב. (60) הפועל כלל (וכן הוא כולל את הברכה
השלישית בתוך השנייה) כדי שלא יבטל מלאכת בעל הבית
(ברכות טז. פרק ב מהלכות ברכות הלכה ב).

סליקו ליהו הלכות שקירות

הלכות שאלה ופקדון

יֵשׁ בְּכֻלָּלָן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה. רִאשׁוֹנָה - דִּין 15
הַשְׁוֹאֲלִים. שְׁנִיָּה - דִּין שְׁמוֹר חָנָם. 16
וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ: 17

וְלֹהֶשְׁכִּיר עֲצָמוֹ בַּיּוֹם, אוֹ לְדוֹשׁ בְּפָרְתּוֹ עֲרֻבִית 1
וְלֹהֶשְׁכִּירָה שְׁחִירִית. וְלֹא יִהְיֶה מְרַעֵב וּמְסַגֵּף עֲצָמוֹ 2
וּמֵאֲכִיל מִזִּנְנוֹתָיו⁵⁶ לְבָנָיו, מִפְּנֵי גִזְל מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל 3
בְּעַל הַבַּיִת; שֶׁהֵרִי תִּשָּׁשׁ כַּחוֹ וְתִתְחַלֵּשׁ דַּעְתּוֹ, וְלֹא 4
יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בְּכַח. 5

~ נקודות משיחות קודש ~

"אבל אין הפועל רשאי לעשות מלאכתו בלילה ולהשכיר
עצמו ביום... שהרי יחלש כוחו... כי' ולא יעשה מלאכה
בכח".

ובהלכה ז' כתב: "...שלא יגזול את בעל הבית ויבטל מעט
בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה.. כו' וכן חייב
לעבוד בכל כוחו".

ויש לומר שלשיטת הרמב"ם הם שני דינים שונים, ולכן
חילקם לשתי הלכות. הראשון, הוא דין בחפצא של
העבודה שאם יעשנה בחלישות כח ובתשישות הגוף יחסר
בגוף המלאכה שעליו לעשות. אבל הדין השני אינו מדבר
בפועל תשוש אלא בא להדגיש שצריך לעבוד בכל כחו
מצד התחייבותו האישית של הפועל כלפי בעל הבית,
ועניין זה נוגע פחות לחפצא של המלאכה ויותר לחיוב
הגברא, והוא עניין שבין הפועל לבעל הבית ולא בחפצא
של גוף המלאכה עצמה.

מה"שאינ"ן האדמו"ר הזקן בשו"ע שלו חיבר את שני
הדינים "אין הפועל רשאי כו'" "וכדרך שבעל הבית מוזהר
כך העני מוזהר שלא יבטל מלאכת בעל הבית כו' וכן חייב
לעבוד בכל כוחו" בהלכה אחת כי לשיטתו אינם שני דינים
שונים אלא שיסוד שניהם אחד הוא, היינו ההתחייבות
האישית של הפועל כלפי בעל הבית ולא פגם בחפצא של
המלאכה עצמה. כי גם מה שעבד בתשישות כח הוא לא
בגדר גזילת מלאכתו של בעל הבית אלא רק "גרם" הנגרם
מזה שלא יוכל לעשות מלאכתו של בעל הבית בכח.

(על פי לקו"ש חכ"ה ע' 144)

(48) שם. (49) קודם השכרת הפרה. (50) שם.
(51) אגודות קש. (52) שם. (53) רוטב של דגים כבושים.
(54) לאחר אכילת הפת, כי באותה שעה שהוא אוכל הפת
הרי אסור הוא באכילת הענבים עם פת כמו שנתבאר
למעלה פרק י"ב הלכה י'. (55) תוספתא שם פרק ח.
(56) שבביתו.

ז. פִּדְרָךְ שֶׁמִּזְהָר בְּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹא יִגְזֹל שָׂכָר עֲנִי⁵⁷ 6
וְלֹא יַעֲכֹבְנֵהוּ⁵⁸, כִּף הָעֲנִי מִזְהָר שֶׁלֹא יִגְזֹל מְלֹאכֶת 7
בְּעַל הַבַּיִת וַיִּבְטֵל מַעַט בְּכָאן וּמַעַט בְּכָאן, וּמֵוֹצֵא 8
כֹּל הַיּוֹם בְּמִרְמָה, אֲלֵא חַיִּב לְדַקְדֵּק עַל עֲצָמוֹ בְּזִמָּן, 9
שֶׁהֵרִי הִקְפִּידוֹ עַל בְּרִיכָה רְבִיעִית שֶׁל בְּרִכַּת הַמְּזוֹן⁵⁹ 10
שֶׁלֹא יִבְרָךְ אוֹתָהּ⁶⁰. וְכֵן חַיִּב לַעֲבֹד בְּכָל כַּחוֹ. שֶׁהֵרִי 11
יַעֲקֹב הַצַּדִּיק אָמַר: כִּי בְּכָל כַּחִי עֲבַדְתִּי אֶת אֲבִיכֶן. 12

פרק ראשון

(1) מבאר דין שואל.

א. השואל² פלים או בהמה וביצא פהו משאר
מטלטלין מחברו, ואבד או נגנב, אפלו נאנס אנס
גדול³, בגון שנשברה הבהמה או נשבת או מתה -
חייב לשלם הפל; שנאמר: וכי ישאל איש מעם
רעהו וגו' ונשבר או מת, בעליו אין עמו שלם
ישלם. במה דברים אמורים? שנאנס שלא בשעת
מלאכה; אבל אם שאל בהמה מחברו לחרש בה,
ומתה פשהיא חורשת - הרי זה פטור⁴. אבל אם
מתה קדם שיחרש בה או אחר שחרש בה, או שרכב
עליה⁵ או דש בה ומתה פשהיא דשה או בשעת
רכיבה - הרי זה חייב לשלם⁶. וכן כל פיוצא בזה.
וכן השואל⁷ בהמה מחברו לילך בה למקום פלוני,
ומתה תחתיו⁸ באותה הדרך; או ששאל דלי למלאת
בו, ונקרע בבור בשעת מלוי; או ששאל קרדם
לפצל בו עצים, ונשבר בעת שפצל בו מחמת
הבקוע⁹; וכל פיוצא בזה - הרי זה פטור. שלא שאל
אלא לעשות בו מלאכה זו, והרי לא שנה.

(2) משנה בבא-מציעא צג. "שואל משלם את הכל".

(3) שאין ביד השואל למונעו. (4) רבינו מחלק כאן בין מתה בשעת מלאכה, לבין שלא בשעת מלאכה. ותמהו עליו הרמב"ן והרשב"א, שהרי לא מצאנו בגמרא הבדל כזה, אלא הבדילו (שם צו): בין מתה מחמת מלאכה ובין לא מחמת מלאכה, ודחו דברי רבינו מהלכה (מגיד-משנה). [והריב"ש בתשובותיו סי' תקג מברר שיטת רבינו, ואומר שלא נטה כלל מההלכה שנאמרה בפירוש בגמרא שם, שמתה מחמת מלאכה פטור, ושלא מחמת מלאכה חייב, אלא שהוא מוסיף ומבאר כיצד אנו יודעים שהמלאכה גרמה למיתת הבהמה, ומלמדנו, שאם מתה בשעת המלאכה יש לתלות שמחמת המלאכה מתה, אע"פ שלא ראינו שנתייגעה, ואם מתה בשעת מלאכה - אין תולין במלאכה ואע"פ שנתייגעה (דברי הריב"ש מובאים כאן בכסף-משנה ובלחם-משנה, ונפלה שם טעות בציון מספר הסימן. והנכון כמו שכתבנו). ורוב הפוסקים חולקים על רבינו בזה, ודעתם שאם נתעייפה אגב מלאכתה שלשמה השאילה, ומתה אפילו שלא בשעת מלאכה - פטור]. וטעמו של דבר, למה מתה מחמת מלאכה פטור, מבואר בריב"ש שם: מפני שהמשאיל גרם למיתתה בזה שהשאילה למלאכה קשה שהיא למעלה מכוחותיה. וכן כתב הסמ"ע בחו"מ סי' שמ, ס"ק ג. (5) ושינה למלאכה יותר קלה מחרישה. וכן דישה קלה יותר מחרישה. (6) בבא זו כוללת שני דינים: א. השואל לא שינה את המלאכה שלצורכה שאל, והבהמה מתה שלא בשעת מלאכה; ב. מתה בשעת מלאכה, אלא שהשואל שינה, ובמקום לחרוש רכב או דש, ובכך השינוי הוא לטובת הבהמה. הדין הראשון נתבאר בהערות להלכה הקודמת ע"פ תשובת הריב"ש, ובדין שינוי ממלאכה חמורה לקלה משמיענו רבינו רבותא, שאפילו אם מתה בשעת המלאכה הקלה, ומתקבל על הדעת שאילו העסיקה בחמורה

בוודאי היתה מתה, אף-על-פי-כן אין דנים אותה כמתה מחמת מלאכה וחייב לשלם, ומכל-שכן אם מתה שלא בשעת רכיבה או דישה, שהרי במקרה כזה אפילו אם לא שינה מחייבו רבינו, כמבואר למעלה (ע"פ הלחם-משנה, ובזה מסולקת תמיחת הכסף-משנה). מקור דין שינוי - בגמרא שם צו: (7) כל הדינים מכאן עד סוף ההלכה - מבוארים בגמרא שם. (8) בשעה שהוא רוכב עליה, אבל אם מתה שלא בשעת רכיבה - חייב. (9) [בכל הדינים שלמעלה, חילק רבינו בין בשעת מלאכה ללא בשעת מלאכה, ולא הזכיר כלל "מחמת המלאכה". וכאן שינה והוסיף המלים "מחמת הביקוע", ואולי התכוון בזה לביאורו של הריב"ש שהבאנו למעלה].

ב. השואל¹⁰ בהמה מחברו ומתה, וטען השואל שבשעת מלאכה מתה, אם היה המקום ששאלה לילך בו מקום שבני אדם מצויין שם - יביא ראיה שמתה או נאנסה בשעת מלאכה, ושלא שנה בה¹¹, ויפטור; ואם לא הביא ראיה - משלם. שאלה ממנו למלאת בה עפר שפחרפתו, שאין העדים מצויין שם, או ששאל ממנו דלי למלאת בו הבור בתוך ביתו, ונקרע בבור: אם הביא ראיה - יפטור אף משבועה; ואם לאו - ישבע השואל שבועת השומרים שמתה בשעת מלאכה ויפטור. וכן כל פיוצא בזה.

(10) נתבאר למעלה בהלכות שכירות פ"ג ה"א. (11) ראה לקמן פ"ד ה"א, ופ"ו ה"א בענין שבועה שלא שלח בה יד.

ג. השואל פלי¹² מחברו ונשבר - שמין לו¹³ בדרך ששמין בנזקין¹⁴: אומדין פמה היה שוה שלם, ופמה הוא שוה עתה, ומחזיר לו הפלי או הפהמה השבורה, ומשלם הפקת. וכן אם מתה הבהמה - מחזיר הנבלה, ומשלם הפקת.

(12) בבא-קמא יא. וב"מ צו: (13) אין מחייבים את השואל לשלם כל דמי הכלי ויקח לעצמו את השברים, אלא אומדים את הנזק כמו שמבאר רבינו בסמוך. (14) למדו חכמים (בבא-קמא י:) מכמה פסוקים, שהמזיק משלם את ההפרש שבין דמי הכלי השלם ובין שבריו.

ד. השואל¹⁵ בהמה - חייב במזונותיה משעה שמשקה¹⁶ עד סוף ימי שאלתה. ואם פחש בשרה - חייב לשלם מה שפחתה בדרמה¹⁷. פחש בשרה מחמת המלאכה - פטור; וישבע שבועת השומרים¹⁸ שמחמת מלאכה פחשה¹⁹.

(15) מימרא של רב פפא, בבבא-מציעא צא. (16) משיכת הבהמה גומרת את הקנין לשאלה (ראה למעלה הלכות שכירות פ"ג ה"ב). (17) כרבא, שם צו: (18) בנקיטת חפץ של קדושה (ספר תורה, תפילין). (19) ולא מיעט במזונותיה. כאן שינה רבינו, וכתב: מחמת מלאכה ולא בשעת מלאכה, כי אין אפשרות להכיר את ההכחשה בשעת מלאכה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' ט"ו אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

משנה). המדובר כשלא ירשו כלום מאביהם. ואם ירשו - יבואר דינם בסמוך. (30) המשך דברי רבא, שם. פחות שליש משויו (בבא-בתרא קמז: וראה רבינו בפ"ו מהלכות זכיה ומתנה הכ"ג בשם הגאונים). (32) בגמרא שם כתוב "אחריות נכסים". פירוש, קרקעות, שהרי מדין הגמרא בעל החוב אינו גובה ממטלטלין של יתומים שהוריש להם אביהם, ורבינו שינה וכתב: נכסים, בהתאם לתקנת הגאונים (ראה הלכות מלוה ולוה פ"א ה"א) לגבות ממטלטלין של יתומים. (33) כל דמי הפרה, ולא דמי בשר בזול. רבינו מפרש מה שאמר שם: "הניח להם אחריות נכסים, חייבים לשלם". הכוונה גם למתה הבהמה, כלשון ראשון בדעת רבא שם. והרמב"ן והרשב"א השיגו על זה, ומוכיחים מסוגיית הגמרא שם שזה נאמר רק באכלוה, לומר לך שמשלמים כל דמי הפרה ולא דמי בשר בזול, אבל פטורים מאונסין, מפני שהחוב בא בזמן שנאנסה, היינו אחר מיתת המוריש, ואינו חל על היורשים. ולא כדעת האומרים, שהחוב חל משעה ששאל, ומשום כך יורשיו חייבים לשלם כשהשאר נכסים (מגיד-משנה). ובכסף-משנה מבאר שיטת רבינו, שחוב האונסין בכוח בא בשעה ששאל ונשתעבדו נכסיו, אלא שהחוב למעשה בא כשמתה, ואז נתחייבו נכסיו בתוקף אותו השעבוד שחל בחיי המוריש, והוא מוסיף שלרבינו גירסא אחרת בגמרא שם, מזו שבספרים שלנו (ראה משנה-למלך).

- 18 ו. השואל פלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית³⁴
- 19 - אין המשאיל יכול להחזירו מתחת ידו עד שיעשה³⁵
- 20 בו אותה מלאכה³⁵. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך³⁶
- 21 פה למקום פלוני - אינו יכול להחזירה מיד השואל³⁷
- 22 עד שילך פה לשם ויחזר.

(34) והשואל משך את הכלי. (35) כמו בהשאלו לזמן קצוב.

- 23 ז. האומר לחברו³⁶: השאילני קרדם לעדר בו
- 24 הפרדס הזה - עודר בו אותו הפרדס בלבד, ואינו
- 25 רשאי לעדר בו פרדס אחר. אמר לו פרדס סתם -
- 26 עודר בו פרדס אחר אי זה שירצה³⁷. שאלו לעדר
- 27 בו פרדסים הרבה שלוו³⁸ - עודר בו כל הפרדסים
- 28 שלוו³⁹. ואפילו נשחת כל הפרזל בעדירה - מחזיר לו
- 29 הנזב של עץ⁴⁰. וכן כל פיוצא בזה.

(36) בבא-מציעא קג. (37) משמע, אפילו פרדס שאינו שלו ('טור' חושן-משפט סימן שמא). (38) בגמרא שם כתוב: "פרדיסי". רבינו מנקד הסמ"ך בפתח, ובהתאם לכך כתב כאן "הרבה שלו" (ראה הערה הבאה). (39) אבל אם אמר סתם פרדסים, אינו עודר יותר משנים, כמו שאמרו בבבא-בתרא (סט:). מכר לו "דיקלי" נותן לו שני דקלים (מגיד-משנה, וראה לחם-משנה). ו'ב'טור' שם כתב, שאפילו אמר כרמים סתם - עודר הוא כל הכרמים שלו (ראה 'דרכי משה' שם). ב'דרישה' שואל: למה בכרם סתם רשאי לעדור אפילו בכרם שאינו שלו, וכשאמר כרמים - עודר רק בשלו? ומבאר, שאין הדבר מתקבל על הדעת שהמשאיל הסכים שיעדור כל הכרמים שבעולם, שאם כן לא יחזיר הקרדום

- 1 ה. השואל פלי מחברו או בהמה סתם²⁰ - הרי
- 2 המשאיל מחזירו²¹ בכל עת שירצה²². שאלו לזמן
- 3 קצוב - פיון שמשך וזכה אין הפעלים יכולין
- 4 להחזירו²³ מתחת ידו עד סוף ימי השאלה. ואפלו
- 5 מת השואל - הרי היורשין משתמשין בשאלה עד
- 6 סוף הזמן²⁴. ודין הוא²⁵: הלוקח קונה הגוף קנן
- 7 עולם בדימים שנתן, ומקבל מתנה קנה הגוף קנן
- 8 עולם ולא נתן פלוס; והשוכר קנה הגוף לפרותיו
- 9 עד זמן קצוב בדימים שנתן, והשואל קנה הגוף
- 10 לפרותיו עד זמן קצוב ולא נתן פלוס; כשם שהנותן
- 11 פמוכר שאינו יכול לחזר בו לעולם²⁶, כך המשאיל²⁷
- 12 כמשפיר²⁸ שאינו יכול לחזר בתוך הזמן. הניח להם
- 13 אביהם פרה שאולה ומתה - אין תיבין פאנסייה²⁹.
- 14 חשבו שהיא של אביהם, טבחה ואכלוה³⁰ -
- 15 משלמין דמי פשר בזול³¹. ואם הניח להם אביהם
- 16 נכסים³², ומתה או שטבחה - משלמין את דמיה
- 17 מנקסיו³³.

(20) בלי קביעת זמן החזרה. (21) יכול הוא לקחת בחזרה. (22) ולא אמרו (מכות ג:): סתם הלוואה שלושים יום אלא בהלוואת כסף, שניתנה להוצאה, אבל שאלה שהשואל צריך להחזיר את הדבר ששאל, אין לה זמן כלל. וכן גם דעת רש"י במס' שבת דף קמח. [ורבינו-תם (ב'תוספות' שם) חולק ואומר שגם סתם שאלה היא שלושים יום, ומביא ראיה ממה שאמרו (מנחות מד.) טלית שאולה - פטורה מן הציצית כל שלושים יום. ראה ב'תוספות' שם ישוב שיטת רש"י, וראה גם רא"ש מכות שם, והגהות מיימוניות כאן]. (23) כרבי אלעזר (בבא-קמא עט:): "כדרך שתיקנו משיכה בלקוחות, כך תיקנו משיכה בשומרים" (מגיד-משנה). [ב'תוספות' שם ד"ה תיקנו, כתבו שרבי אלעזר מודה, שמן התורה יכול המשאיל לחזור בו, וחכמים תיקנו שהשואל יקנה במשיכה, אולם דעת רבי אמי (בבא-מציעא צט.) שקונה מן התורה, שאם לא כן, למה אמר (שם) שהמשאיל קרדום של הקדש מעל, וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה (מפני שיצא לחולין ע"י מעילה של המשאיל)? הלא השואל לא קנה את הקרדום, ואם כן לא עשה המשאיל כלום. ויוצא מזה שהחומרא שהטילו חכמים על המשאיל, מביאה קולא שמתירה לכל אדם ליהנות מהקרדום. ומאחר שרבינו פוסק (בהלכות מעילה פ"ו ה"ד) כרבי אמי, ברור שאינו סובר כרבי אלעזר. ע"פ סברת 'תוספות' זו, רצוי יותר להסמיק דברי רבינו כאן על רב אמי ולא על רבי אלעזר]. (24) כרבא, בכתובות לד: (25) יש ללמוד דין זה מסברא הגיונית. (26) אף-על-פי שהמקבל לא נתן כל דבר תמורת החפץ. (27) שנתן לזמן קצוב ללא תמורה. (28) שקיבל תמורה בעד זכות השימוש במשך זמן מסוים. סברתו זו משמשת הסבר לתקנת קנין משיכה (מגיד-משנה). (29) לפי שהם לא שאלו את הפרה ולא קיבלו עליהם אחריות אונסין, אבל חייבים בגניבה ואבידה כשוכר, שהרי הם רשאים להשתמש בה, ואפילו לא השתמשו בה יש להם טובת הנאה מזה, שהרשות בידם להשתמש בה (מגיד-

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' ט"ו אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

זה אמרו שצריך קנין סודר, לפי שתוקף קנין המשיכה פקע בשעה שהחזיר. ובדין גרונותא מפרש רש"י שצריך קנין, מפני שאין כאן משיכה אלא דברים בלבד ויכול לחזור בהן.

לידו לעולם, מה שאין כן בכרם אחד. וכן כתב ב'נמוקי יוסף' בבא מציעא שם. (40) ואינו משלם לו היזק. לשון הגמרא: "ומהדר ליה קתיה".

י. השואל⁵⁰ פנדק מחברו: ללינה - אין פחות מיום אחד; לשביתה⁵¹ - אין פחות משני ימים; לנשואים⁵² - אין פחות משלשים יום. שאל חלוק מחברו לילה בו לבית האכל - פדי שילף ויחזור⁵³; שאלו לבית המשתה - כל אותו היום; שאלו לעשות המשתה שלו - אין פחות משבעה ימים.

(50) תוספתא בבא מציעא פ"ח ה"א. (51) לשבת. (52) של השואל עצמו. (53) אין דרכם של בני אדם לשהות זמן רב בבית האכל.

פרק שני

(1) מבאר דין שאלה בבעלים או שכירות בבעלים.

א. השואל בפעלים², אפלו נגנב או אבד בפשיעה - פטור³; שגאמר: אם פעליו עמו לא ישלם. ובלבד ששאל הפעלים תחלה עם החפץ⁴, כמו שבארנו⁵. ואחד השואל⁶ את הפעלים או ששכרן, ואחד השואל את הפעלים לאותה המלאכה או ששאלן ושכרן למלאכה אחרת או לשום דבר פעולם. אפלו אמר לחברו: השקני מים⁷, ושאל ממנו בהמתו, והשקהו ונתן לו את הפהמה - הרי זו שאלה בפעלים, ופטור. משוף את הפהמה בתחלה ואחר כך השקהו - אינה שאלה בפעלים. וכן כל פיוצא בזה.

(2) ששאל או שכר גם את בעל החפץ עצמו. (3) מחלוקת רבי אחא ורבינא בבא מציעא צה. ופסק להקל על השואל, שאין מוציאים ממון מספק. (4) אבל אם שאל תחילה את החפץ ואחר כך את הבעלים - אין זה שאלה בבעלים וחייב באונסין אפילו אם לא פשע (שם צו). (5) בהלכות שכירות פ"א ה"ג. (6) משנה, שם צד. (7) מימרא של רבא, שם צו. (בפ"א מהלכות שכירות נתבאר בפרוטרוט כמה דינים שנכפלו כאן בהלכות שאלה ופקדון - ראה שם).

ב. השאיל⁸ בהמתו או השפירה למשוי, ויצא עמה לסעודה⁹ עם השואל או השוכר ולטען עמו במשאו - הרי זו שמירה בפעלים¹⁰. ואם יצא לבקר המשאוי בלבד ולראות שלא יטענו עליה יתר מן הראוי - אינה שמירה בפעלים¹¹.

(8) מעשה שהיה (שם). (9) לסייע. (10) שהרי הוא עושה מלאכה בשביל השואל. (11) לפי שאינו עושה דבר לטובת השואל אלא לטובת בהמתו.

ג. מלמד תינוקות¹², והנוטע לבני המדינה, והמקיז להם את הדם, והסופר שלהן, כל אחד מאלו ופיוצא בהן, ביום שהוא יושב בו לעסק במלאכתו, אם השאיל או השפיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתם - הרי זו שמירה בפעלים, ואפלו פשע

ח. השואל⁴¹ כלי מחברו להשתמש בו, ואמר לו: השאילני דבר פלוני בטובתך. כלומר: אין אתה משאיל לי דבר זה בדרך כל המשאילין, אלא כפי טובת לבך ונדבותיך, שאינך מקפיד על הזמן אם ארך. אם קנו⁴² מיד המשאיל על זה - הרי השואל משתמש בו לעולם, עד שיתבטל הכלי מלעשות מלאכתו, ויחזיר שבריו או שיריו⁴³. ואין השואל רשאי לחזור ולתקן הכלי או לעשותו פעם אחרת.

(41) גמרא שם: "אמר רב נחמן, שואל אדם בטובו לעולם". ופירש שם הר"ף בשם גאון ז"ל: "ואמר לו בלשון הזה: השאילני בטובתך כלי זה להשתמש בו, ולא קבע זמן לחזירתו - ישתמש בו ואינו חייב להחזירו לבעליו". ורבינו קיבל פירושו (ורש"י מפרש "בטובו" = כל זמן שהכלי טוב). (42) גמרא שם. (43) אע"פ שאפשר לתקנם ולהמשיך להשתמש בכלים, כמבואר בסמוך.

ט. האומר לחברו⁴⁴: השאילני שקת⁴⁵ זו של מים, ונהרסה⁴⁶ - אינו יכול לבנותה⁴⁷. אמר לו: השאילני שקת סתם, ונהרסה - יש לו לבנותה. אמר לו: השאילני מקום שקת⁴⁸, אם קנו⁴⁹ מיד המשאיל - הרי השואל בונה והולך בקרקע המשאיל עד שתבוא לידו שקת שאפשר להשקות ממנה בהמתו או ארצו, כמו שהתנה עם המשאיל.

(44) שם. (45) בגמרא: "גרונתא". סתם גרונותא האמורה בכל מקום פירושה "באר", וכאן המדובר בבאר בנויה באופן שמתאימה להשקות ממנה הבהמות והשדות. (46) ואינה ראויה להשקיה. (47) כמו בכלי, בסוף ההלכה הקודמת. (48) מקום לחפור בו באר ולבנותה, ולהכשירה להשקיה. (49) ואם לא קנו מידו יכול המשאיל לחזור בו, שהרי אין כאן אלא דברים ללא כל קנין (רש"י שם). ב'נמוקי יוסף' מבאר בשם הריטב"א, שבגרונותא סתם צריך גם כן קנין, כגון שטר או חזקה, ובלי קנין יכול המשאיל לחזור בו, אבל אינו צריך קנין סודר, ובדין "מקום באר" צריך גם קנין סודר כדי להקנות לו את הזכות לחפור בו כמה פעמים, לפי שבחפירה ראשונה לא זכה בכל השדה ('נמוקי יוסף' שם בשם הריטב"א), ונראה שגם רבינו התכוון לזה. [כאן, וכן בדין השאילני בטובתך (בהלכה הקודמת) מצריך רבינו קנין סודר ע"פ דברי הגמרא שם, ובכל עניני שאלה אחרים לא כתב "אם קנו", ומספיקה משיכה (ראה למעלה ה"ה). וברא"ש שם סי' לג, שואל: לפי פירושם של הר"ף והרמב"ם, למה אין המשיכה מספיקה והצריכו קנין סודר, ועוד הקשה מה מועיל קנין סודר יותר מן המשיכה? הרא"ש מעדיף איפוא פירוש רש"י שם בדין "בטובו לעולם", היינו שהתכוון לומר, שאפילו אם החזיר את הכלי, יכול הוא לדרוש מהמשאיל שיתננו לו שנית, ועל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' ט"ו אייר – ספר משפטים – הלכות שאלה ופקדון קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 1 בַּהּ הַשּׁוֹמֵר - פֶּטוּר¹³. אָכַל הוּא שֶׁשָּׂאֵל אוֹ שֶׁשָּׁכַר
- 2 מֶהֱן - חֵיב, שְׂאִינָן שְׂאוּלִין לוֹ¹⁴.
- 12 שם. (13) כלמעלה בראש הלכה א. (14) הם אינם עושים מלאכה בשבילו, אלא הוא בשבילם.
- 3 ד. הָרֵב¹⁵ שֶׁהוּא מְקַרֵּא בְּרִצּוֹנוֹ לְתַלְמִידִים בְּכָל עַת
- 4 שְׂרִיצָה וְאִיזוֹ מִסְכָּתָא שְׂרִיצָה, וְהֵם הָיוּ קְבוּעִים¹⁶
- 5 לְבֹא תַמִּיד, וְנִשְׁמָט לָהֶן מִמִּסְכָּתָא לְמִסְכָּתָא¹⁷ - הָרִי
- 6 הֵן שְׂאוּלִין אֶצְלוֹ, וְאֵין הוּא שְׂאוֹל לָהֶם. וּבָיוֹם
- 7 הַפָּרָק¹⁸, שֶׁהִפֵּל בָּאֵין לְשִׁמְעַ עֲנָן אוֹתוֹ מוֹעֵד - הָרִי
- 8 הוּא שְׂאוֹל לָהֶם, וְהֵם אֵינָן שְׂאוּלִין לוֹ.
- 15 שם. (16) מחויבים. (17) רשאי הוא להפסיק את הלימוד במסכתא זו ולעבור למסכתא אחרת. (18) בגמרא: "ביומי דלכה" ומפרש רבינו: בימים שלפני הרגל, שהחכם דורש בעניני הרגל ואינו יכול להפסיק ולעבור לענינים אחרים.
- 9 ה. הָאוּמֵר לְשִׁלּוּחוֹ: צֵא וְהִשָּׂאֵל עִם פָּרְתִי - אֵינָה
- 10 שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים¹⁹; שְׂנֵאָמֵר: אִם בְּעָלִיו עָמּוּ לֹא
- 11 יִשְׁלַם - הַבְּעָלִים עֲצָמָן, לֹא שְׁלִיחַ. אָמַר לְעַבְדּוֹ
- 12 הַכְּנַעֲנִי: צֵא וְהִשָּׂאֵל עִם פָּרְתִי - הָרִי זֶה שְׂאֵלָה
- 13 בִּבְעָלִים; שֶׁיֵּד הָעֶבֶד פִּיֵּד רְבּוֹ. נִשָּׂאֵל הָעֶבֶד עִמָּה
- 14 שְׂלֹא מִדַּעַת רְבּוֹ - אֵינָה שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים²⁰.
- 19 בעיא בגמרא שם צו. ולא נפשטה בפירוש, והר"ף (שם) פשטה מזה שאמרו שם בסוף העמוד, שאם אמר לעבדו הכנעני צא והישאל עם פרתי - הרי זו שאלה בבעלים, מפני שיד עבד כיד רבו. משמע, שבשליח ישראל, שאין ידו כיד רבו, אין זה שאלה בבעלים, ורבינו קיבל דעתו. (20) שהעבד אינו יכול להשאל את עצמו לאחרים בלי הסכמת בעליו.
- 15 ו. הַשּׁוֹאֵל מִן הָאִשָּׁה²¹, וְנִשָּׂאֵל לוֹ בְּעָלָה - אֵינָה
- 16 שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים; שֶׁקִּנְיָן פְּרוֹת - אֵינּוּ קִנְיָן הַגּוֹפֵן²²,
- 17 וְאֵין לַבַּעַל אֲלָא פְּרוֹת.
- 21 שם אמרו, שדין זה תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש אם קנין פירות קנין הגוף, שהרי הבעל זוכה בנכסי אשתו לאכול פירותיהם והגוף נשאר ברשותה, ופסק רבינו שאינה שאלה בבעלים. (22) כריש לקיש נגד דעת רבי יוחנן, מפני שרבא אמר שם: קרא ומתניתא מסייעי לריש לקיש (רדב"ז פ"ד מה' ביכורים ה"ו). ועוד, שאב"י בגיטין מח: סובר כריש לקיש (ראה לחם-משנה).
- 18 ז. הַשּׁוֹאֵל מֵאִשְׁתּוֹ²³, אוֹ שֶׁתִּפִּין שֶׁשָּׂאֵלוֹ זֶה מִזֶּה²⁴
- 19 - הָרִי זֶה שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים²⁵. וְאִם אָמַר הַשֹּׁתֵף
- 20 לְחִבְרוֹ²⁶: הַשְּׂאִילָנִי הַיּוֹם וְאֶשְׂאִילָךְ לְמָחָר - אֵינָה
- 21 שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים.
- 23 ב"מ צו: (24) אחד שאל מחבירו דבר אפילו שאינם שותפים בו (כסף-משנה). (25) האשה עוסקת תמיד במלאכתו של בעלה, וכן השותף שאל לחבירו בעסק
- 27 ח. שְׂאֵל²⁷ מִן הַשֹּׁתֵפִין²⁸ וְנִשָּׂאֵל לוֹ אֶחָד מֵהֶן, וְכֵן
- 28 הַשֹּׁתֵפִין²⁹ שֶׁשָּׂאֵלוֹ וְנִשָּׂאֵל לְאֶחָד מֵהֶן - הָרִי זֶה
- 29 סִפֵּק³⁰ אִם הִיא שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים אִם אֵינָה. לְפִיכָּךְ:
- 25 אִם מִתָּה - אֵינּוּ מְשַׁלֵּם, וְאִם תִּפְסּוּ הַבְּעָלִים - אֵין
- 26 מוֹצִיאֵינן מִיָּדָם; פֶּשַׁע בָּהּ - הָרִי זֶה מְשַׁלֵּם³¹.
- 27 כל הדינים שבהלכה זו, הם בעיות שלא נפשטו (שם).
- 28 דבר השייך לשותפות. (29) המשאל את החפץ, נשאל לאחד מן השותפים. (30) רבינו דן כל בעיא שלא נפשטה - כספק, ולפיכך אין מוציאם מיד המוחזק. (31) בדין פשיעה בבעלים, נחלקו רב אחא ורבינא (בבא-מציעא צה.). ולא נפסקה הלכה שם, ולכן פסק רבינו לקולא לנתבע כדרכו (וכן דרכו של הר"ף), אולם כאן ניתוסף עוד גורם לטובת הנתבע: שמא אין כאן שאלה בבעלים כלל, ולפיכך פסק לטובת התובע.
- 27 ט. הַשּׁוֹאֵל³² אֶת הַפְּהֵמָה³³ בִּבְעָלִים לְרִכְעָה, אוֹ
- 28 לְהִרְאוֹת בָּהּ³⁴, אוֹ לַעֲשׂוֹת בָּהּ פְּחוֹת מְשׁוּה פְּרוּטָה³⁵,
- 29 אוֹ שֶׁשָּׂאֵל שְׁתֵּי פְּרוֹת לַעֲשׂוֹת בָּהֶן שְׁנֵה פְּרוּטָה -
- 30 הָרִי כָּל אֵלוֹ סִפֵּק שְׂאֵלָה בִּבְעָלִים³⁶.
- 32 כל הדינים שבהלכה זו, בעיות הן שלא נפשטו בגמרא שם, ומפרש רבינו שכולן נשאלו לענין שאלה בבעלים (לרש"י שם דרך אחרת בזה - מגיד-משנה). (33) שם, בעיות שלא נפשטו. (34) כגון ששאל סוס או פור העומדים לרכיבה כדי שיתראה כעשיר. (35) בכל אחת חצי פרוטה. (36) ודינם כמו בהלכה הקודמת. בגמרא שם, שאל רמי בר חמא סתם "מהו", ולא הזכיר כלל "בעלים", ופירש רש"י שבכל ארבע הבעיות שאל, אם יש כאן דין שאלה וחייב באונסין או מקרים כאלה לא נכללו במה שכתבה תורה (שמות כב, יג) "וכי ישאל . . . שלם ישלם", אולם מלשונו של רבינו כאן משמע שהוא מפרש את הבעיות האלו לענין שאלה בבעלים. ולא מצאו נושאי-כללי הסבר מתקבל על הדעת, למה אין אלו שאלה בבעלים (ראה מגיד-משנה ולחם-משנה). [וכתב ה'טור' בשם הרמ"ה, שהשואל שתי פרות לעשות בהן - בכל אחת מהן - פחות משה פרוטה, חייב בגניבה ואבידה כשומר שכן, מפני שהוא קיבל הנאה שוה פרוטה, ובעייתו של רמי בר חמא נוגעת רק לחיוב אונסין כשואל. ומדבריו למד הש"ך (חושן-משפט סי' שמו ס"ק ו) ששומר שכן אינו חייב בגניבה ואבידה כשהנאתו פחותה משה פרוטה (ראה רא"ש ב"מ פ"ח סי' א, ופלפולא חריפתא שם)].
- י. שְׂאֵלָה³⁷ בִּבְעָלִים וּשְׁכֵרָה³⁸ שְׂלֹא בִּבְעָלִים -

ד"ה בעל, כתבו בשם ר"י, שדינו כשומר חנים וחייב בפשיעה. (ראה הערה הבאה). (47) ועברו עליו כל החיובים המוטלים על האשה, ואפילו לא קיבלם עליהם בפירוש. ואין זה דומה ליורשים שאמרנו למעלה (שם) שאינם חייבים באונסין, כי ירושה באה ממילא, אבל לוקח (הבעל) אין כוחו יפה יותר מכוח המוכר (האשה) - מגיד-משנה. [סברא זו קלושה קצת, והמגיד-משנה עצמו מפקפק בה. ויותר מסתבר מה שכתב בלשון "אלולי". היינו, שרבינו חולק גם ביורשים, וסובר שאם השתמשו בה חייבים באונסין, בניגוד לדעת הרשב"א. ראה מה שכתבנו שם. במגיד-משנה שם כתב שהיורשים דינם כשומר שכר, מפני ההנאה, שמשתמשים בפרה או שאפשר להם להשתמש בה. ולמה הבעל פטור לגמרי אף-על-פי שכוחו גרוע מכוחם של יורשים? שם המדובר כשידעו היורשים שהפרה שאולה, שהרי בבא שניה מתחילה: "חשבו שהיא של אביהם", מכלל שעד כאן דיברנו בידעו שהיא שאולה (ראה לחם-משנה). והראב"ד כאן משיג על דעת רבינו, וכותב: "והוא שקיבל אותה על עצמו בשאלה". אבל כשהודיעה לו ולא קיבל על עצמו בשאלה - לא נכנס תחתיה, ולפי דעתו אין הבדל בזה בין בעל ליורשים. ומסתבר שהראב"ד משווה לגמרי בעל ליורשים, וסובר כר"י שבעל חייב בפשיעה (ראה בהערה הקודמת)].

יום רביעי ט"ז אייר ה'תשפ"א

פרק שלישי

(1) מבאר דין שואל פרה ושלחה לו המשאל ביד עבדו, ודין שאלה חצי היום ושכרה חצי היום, ודין שאל אחת ושכר אחת, זה אומר שאולה מתה וזה אומר שכורה מתה.

- 19 א. השואל² את הפרה מחבירו, ושלחה לו המשאל
- 20 ביד בנו³ או ביד שלוחו או ביד עבדו, אפלו שלחה
- 21 לו ביד בנו או ביד עבדו או ביד שלוחו של שואל⁵,
- 22 ומתה קדם שתפגס לרשות השואל - הרי זה פטור⁶.
- 23 ואם אמר לו השואל: שלחה לי ביד בני, ביד עבדי,
- 24 ביד שלוחי, או ביד עבדך העברי או ביד שלוחך,
- 25 או שאמר לו המשאל: הריני משלחה ביד בנו,
- 26 ביד עבדך, ביד שלוחך, ביד בני, ביד עבדי העברי,
- 27 ביד שלוחי, ואמר לו השואל: שלח, ושלחה, ומתה
- 28 בדרך - הרי זה חייב⁷. שלחה לו המשאל ביד עבדו
- 29 הפגנעני, אף על פי שאמר לו השואל שלח, ומתה
- 30 - פטור⁸; מפני שידו ביד רבו, ועדין לא יצאת
- 31 מרשות המשאל.

(2) משנה בבא מציעא צח: (3) של המשאל. (4) בין עבד עברי ובין כנעני. (5) השואל עשה אותו שליח לקבל את הפרה מיד המשאל, ולא אמר למשאל: שלח לי ביד פלוני. (6) רבינו אינו מחלק כאן בין עשאו שליח בעדים לעשאו שלא בעדים וגם כתב סתם: "שלוחו של שואל" ומשמע אפילו שליח ממש וזה נגד דעת רב חסדא (בבא קמא קד). שהמדובר במשנה בשכירו ולקטו (באדם המושכר לו או לוקט אצלו שיבולים בקביעות) ואין עדים שעשאו שליח

1 פטור³⁹; שהשכירות תלוי בשאלה⁴⁰. אבל אם שכרה
2 בבעלים, וחזר ושאלה שלא בבעלים⁴¹; או ששאלה
3 בבעלים, וחזר ושכרה שלא בבעלים, וחזר ושאלה
4 שלא בבעלים; או ששכרה בבעלים, וחזר ושאלה
5 שלא בבעלים, וחזר ושכרה שלא בבעלים - כל אלו
6 ספק שמירה בבעלים הוא⁴².

(37) בעיא שם צח: (38) לפני שהחזירה למשאל - שכרה ממנו. (39) אפילו מגניבה ואבידה, כדין שוכר בבעלים (ראה למעלה ה"א). (40) לשון הגמרא: "שכירות בשאלה מישך שייכא". פירוש, כל חיובי שכירות ישנם גם בשאלה ואין השכירות מוסיפה דבר, ולפיכך יש לראות את השכירות כהמשך השאלה והרי היא היתה בבעלים. בגמרא לא נפשטה הבעיא בפירוש, אלא לפי שאמרו שם: "אם תימצילומר שכירות בשאלה מישך שייכא וכו'" פסק רבינו כך כדרכו בכל מקום לפסוק כאם תימצילומר. בגמרות שבידינו, כתוב גם כאן (לפני הבעיא השלישית) "אם תימצילומר", אולם הגירסא אינה ברורה (ראה רש"י ותוספות' שם), ולפיכך לא סמך רבינו על גירסא מפוקפקת, ודן את הבעיא כאילו לא נפשטה. וצדדי הבעיא הם: אפשר לומר, הרי השאלה מוסיפה על השכירות חיוב אונסין, ולכן אין לראות בה המשך השכירות שהיתה בבעלים, ומאידך אפשר לומר, הרי חיובי השכירות (גניבה ואבידה) כלולים בשאלה, ו"כיון דשייכא במקצת, כמאן (כמו) דשייכא בכולה דמי" (לשון הגמרא). בשני הדינים האחרונים הבעיא (שם) היא, אם ההפסק מבטל לגמרי את הפעולה הראשונה או חזרה למקומה, ומכיוון שזו היתה בבעלים דינה כשאלה בבעלים (ע"פ פירוש רש"י שם). בגמרות שבדפוסים שלנו כתוב: "וחזר ושאלה", וכן "וחזר ושכרה" בלי הסיום שלא בבעלים, אולם רבינו (וכן רש"י) גורסים כמו שכתוב כאן. (42) בעיות אלו נשארו בגמרא בתיקו. [ברא"ש בבא-קמא יח: כתב, שבעיא שאמרו עליה בגמרא "תיקו" - אפילו אם תפס מוציאם מידו. וראה ש"ך (שם) ס"ק ז].

7 יא. אשה ששאלה ואחר כך נשאת - הרי הבעל
8 פלוקה ממנה⁴³, ואינו לא שומר שכר⁴⁴ ולא שואל.
9 לפיכך, אם היתה דבר השאלה בהמה, ומתה -
10 הבעל פטור, אף על פי שהוא משתמש בה⁴⁵ כל ימי
11 שאלתה, אפלו פשע⁴⁶, מפני שהוא פלוקה; והאשה
12 חייבת לשלם פשיעתה לה ממוץ. ואם הודיעה את
13 בעלה שהיא שאולה - הרי זה נכנס תחתיה⁴⁷. כל
14 שאמרנו שהיא שאלה בבעלים, כך אם היה שוכר
15 או נושא שכר - הרי היא שכירות בבעלים ופטור;
16 וכל שאינה שאלה בבעלים, כך אינה שכירות
17 בבעלים; וכל שהוא ספק בשאלה, כך הוא ספק
18 בשכירות.

(43) מפני שנכסיה קנויים לבעלה. (44) להתחייב בגניבה ואבידה. (45) בדומה למה שאמרנו למעלה בפ"א ה"ה גבי יורשים שהזכויות עברו אליהם, אבל החיובים לא קיבלו עליהם. (46) שאפילו כשומר חנים אינו (ב'תוספות' שם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ט"ז אייר – ספר משפטים – הלכות שאלה ופקדון קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בפסוקה²⁰ שהיתה שאלה מטה, והשומר אומר: איני יודע, או שאמר השואל: שכורה מטה, ביום שהיתה שכורה מטה, בפסוקה שהיתה שכורה מטה, והמשאיל אומר: איני יודע, או שאמר זה: איני יודע, וזה אומר: איני יודע - המוציא מחברו עליו הראיה. לא היתה שם ראיה - ישבע השוכר על השכורה שמתה, או שאינו יודע, ופטר²¹. זה אומר שאלה, וזה אומר שכורה - ישבע השומר על השכורה שמתה פדרפה²² כמו שטען, ויגלגל עליו שהשכורה היא שמתה.

(17) משנה שם צז: כפי שנתבארה בגמרא שם צח. (18) זה נמשך לדין שאל אחת ושכר אחת. (19) שייך לדין שאלה היום ושכרה למחר. (20) שייך לשאלה חצי יום ולשכרה חצי יום. (21) רבינו אינו מחלק בין משאיל טוען ברי לטוען שמא ובשניהם אמר יישבע השוכר ויפטר. ובנימוקי יוסף בסוגייה שלנו מקשה למה הוא פטור כשטוען איני יודע? הלא הוא מודה ששאל את הפרה ונתחייב אז באונסין לפי שיטת רבינו למעלה (פרק א הלכה ו) שהלכה כלשון ראשון של רבא, אלא שאינו יודע אם מטה בזמן שהייתה שאלה או אחר שעבר זמן זה, ואם כן הרי זה כאומר לוויית ואיני יודע אם פרעתי, שהוא חייב (ראה פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ט) ובשיטה מקובצת בסוגייה שלנו מתרץ בשם הריטב"א, שאפילו לדעת האומר שבשעת משיכת הפרה נתחייב באונסין אין זה חיוב גמור, שהרי הפרה עודה בריאה ושלמה, אלא הכוונה לשעבוד נכסיו של השואל ואם יארע אונס יגבה המשאיל בתוקף אותו השעבוד את הנכסים אפילו ימכרם ביתיים, ולפיכך כשהשואל טוען איני יודע אם מטה כשהייתה שאלה - הרי זה כאומר איני יודע אם נתחייבתי שהוא נשבע ונפטר (רבינו שם הלכה ח. ראה מה שכתבנו למעלה בפרק א הלכה ה בשם הכסף משנה וראה לחם משנה כאן). ובשועה זו היא שבועת היסט מתקנת רב נחמן, אבל מדין המשנה פטור גם משבועה (כסף משנה). ומה שפסק רבינו בהלכות טוען ונטען שם, שאין שבעים אפילו היסט על טענת שמא היינו בהלוואה, שעל התובע לידע אם הלוואה או לא, אבל המשאיל שלא היה נוכח בזמן האונס אינו יכול לדעת אם זה אירע בתקופת השאלה או לא וטענת שמא שלו מבוססת ולפיכך על השואל להישבע (לחם משנה). (22) ולא פשע בה, וגם לא נגנבה או אבדה, שהרי השוכר חייב בכל אלה האירועים (ראה ש"ך חושן משפט סימן שדמ סעיף קטן ג"ד וראה כאן הלכה ד).

ד. השאילו שתי פרות, חצי היום בשאלה וחצי היום בפכירות, המשאיל²³ אומר: בזמן השאלה מתו, והלה אומר: אחת מתה²⁴ בזמן השאלה²⁵, והאחרת איני יודע²⁶ - מתוך שאינו יכול לישבע²⁷ ישלם השתים. וכן²⁸ אם מסר לו שלש פרות, שתים שאולות ואחת שכורה, המשאיל אומר: שתים השאולות הן שמתו, והשואל אומר: אחת השאולה מתה ודאי, אבל השניה שמתה איני יודע אם

לדבר זה. ופליאה היא, שהרי בהלכות גזילה פרק ז הלכה י פסק כרב חיסדא. אולם מצאנו בכמה מקומות שרבינו מביא לשון המשנה ככתבה וסומך על הביאורים שנאמרו בגמרא ונראה שגם כאן נהג כך. (7) מכיוון שאמר למשאיל: "שלח" עשה יד השליח כידו ממש. (8) במשנה נאמר סתם: שלח לי ביד וכו' עבדך וכו' חייב ולא חילקו בין עבד עברי לעבד כנעני, אלא בגמרא שם (צט). מפרש שמואל מה ששינו "שלח לי ביד עבדך חייב" היינו בעבד עברי שאין גופו קנוי לבעליו, אבל בעבד כנעני פטור מפני שלא יצאה מרשותו. ראה הלכה הבאה.

ב. אמר לו השואל: הפישה פמקל והיא תבוא מאליה, ועשה המשאיל כן - אין השואל חייב בה עד שתפגס לרשותו⁹, אבל מטה בדרך - פטור. וכן בפסוקה שמתחזירה¹⁰ השואל לבעלים¹¹, אם שלחה ביד אחר, ומטה קדם שתגיע לרשות המשאיל - הרי זה חייב, שעדיין היא פאחריות השואל. ואם שלחה מידע המשאיל על ידי אחר, ומטה - פטור. שלחה ביד עבדו הפנעני, אף על פי שאמר לו המשאיל שלח, אם מטה בדרך - חייב; שיד העבד ביד רבו, ועדיין לא יצאת מיד השואל. במה דברים אמורים¹²? בשהחזירה בתוך ימי שאלתה; אבל אם החזירה אחר ימי שאלתה - הרי זה פטור, אם מטה בדרך¹³; שאחר ימי שאלתה יצאת מדין שאלה, והרי הוא פשוט שוכר¹⁴. לפיכך, אם נשפית או מטה אחרי ימי שאלתה¹⁵ - פטור¹⁶. וכן כל פיוצא בזה.

(9) בגמרא שם אמר רב, שהמשנה האומרת, "ביד עבדך חייב" התכוונה גם לעבד כנעני וכגון שאמר שהעבד יכיש במקל ותלך מאליה, ושמואל מעמידה בעבד עברי בלבד, ולמד רבינו מזה, ששמואל חולק על רב בדין הכישה במקל, ולפיכך לא מצא אפשרות להעמיד את המשנה בעבד כנעני, ובהתאם לכלל שבידינו: הלכה כשמואל בדיני ממונות - פסק כמותו (מגיד משנה). (10) משנה שם צח: (11) הרי היא ברשות השואל כל זמן שלא הגיעה ליד המשאיל או ליד אדם שהמשאיל הסכים מראש לשלוח על ידו. (12) שהפרה נשארת ברשותו של השואל לעניין חיוב אונסים כל זמן שלא הגיעה לרשות המשאיל (רש"י שם). (13) מימרא של רב חיסדא שם פא. (14) אמימר שם, והוא מנמק: מכיוון שהשואל נהנה מן הפרה בימי שאלתה תיקנו שיהא חייב בגניבה ואבידה גם אחר שכלו ימי השאלה (סמ"ע חושן משפט סימן שמ סעיף קטן יב). (15) אפילו נמצאת עדיין בבית השואל. (16) מאונסין. מלמדנו רבינו, שאין כל הבדל בין החזירה וטרם הגיעה לרשות המשאיל ובין לא עשה שום פעולה של החזרה. וכן נפסקה הלכה בשולחן ערוך חושן משפט סימן שמ, ח ראה בית יוסף (שם).

ג. השואל פרה מחברו¹⁷, שאלה חצי היום ושכרה חצי היום, שאלה היום ושכרה למחר, שאל אחת ושכר אחת ומטה אחת מהן, המשאיל אומר: שאלה מתה¹⁸, ביום שהיתה שאלה מתה¹⁹,

שְׁדָרְךָ שְׁמִירְתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּחֶצֶר¹¹, כְּגוֹן חֲבִילוֹת פֶּשֶׁתָּן
הַגְדוּלוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן; וְיֵשׁ פֶּקֶדוֹן, שְׁדָרְךָ שְׁמִירְתוֹ
לְהַנִּיחוֹ בְּבֵית, כְּגוֹן שְׂמֻלָּה וְטָלִית; וְיֵשׁ פֶּקֶדוֹן,
שְׁדָרְךָ שְׁמִירְתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּתֵבָה אוֹ בְּמַגְדֵּל¹² וְנוֹעַל
עָלָיו, כְּגוֹן בְּגָדֵי מָשִׁי וְכָלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְכִיּוֹצֵא
בָהֶן.

(8) מכין ששלח בה יד שלא ברשות בעלים - נעשה גזלן,
שחייב גם באונסין (ב"מ שם). (9) שם מב. (10) שטח
גדול שאינו מקורה אלא מוקף גדר ונכנסים לו דרך שער
שבגדר. (11) שהיא מוקפת בתי מגורים, והדברים
הנמצאים בו נשמרים יותר מבבית שער. (12) ארון גדול
העומד בבית.

ג. הַשּׁוֹמֵר שֶׁהֵנִיחַ הַפֶּקֶדוֹן בְּמָקוֹם שְׂאִינוֹ רְאוּי לוֹ,
וְנִגְנַב מִשָּׁם אוֹ אָבָד, אֲפִלּוּ נִגְנַב שָׁם, כְּגוֹן שֶׁנִּפְלָה
דְּלָקָה וְשָׂרָף כָּל הַבֵּית - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ וְחַיֵּב
לְשֹׁלֵם¹³. וְאִם עַל פִּי שֶׁהֵנִיחַ הַפֶּקֶדוֹן עִם שְׁלוֹ: אִם
רְאוּי לְשְׁמִירָה¹⁴ - פְּטוּר, וְאִם אֵין הַמָּקוֹם רְאוּי
לְשְׁמִירָה - חַיֵּב¹⁵; בְּשָׁלוֹ הוּא רְשָׁאִי¹⁶, וְאִינוֹ רְשָׁאִי
בְּשָׁל אֲחֵרִים.

(13) שם מב: אמרו: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו
באונס - חייב. [בהלכות שכירות פ"ג ה"ו בדין "פשע בה
ויצאה לאגם ומתה" נתבאר, שלא אמרו תחילתו בפשיעה
וסופו באונס חייב, אלא כשיש איזה קשר שהוא בין
הפשיעה ובין האונס, ולולא מעשה הפשיעה לא אירע
האונס, כגון כאן, שאם היה מניח הפקדון במקום אחר
הראוי לשמירה לא היה נשרף, אבל כשאין כל קשר בין
הפשיעה בשמירה ובין האונס, וגם שמירה יעילה לא היתה
מצילה מן האונס - השומר פטור. הרי"ף בסוגיא שלנו
מאריך בהבהרת סברא זו. ראה שם]. (14) לפי המבואר
בהלכה הקודמת. (15) ירושלמי בבא-מציעא פ"ג ה"ח,
מובא ברי"ף וברא"ש שם סימן כ. (16) להתירשלא ולא
לשמור כראוי.

ד. הַכֹּסְפִים¹⁷ וְהַדִּינָרִין¹⁸ - אֵין לָהֶם שְׁמִירָה אֲלָא
בְּקֶרֶקֶע¹⁹, וְיִתֵּן עֲלֵיהֶם טַפַּח עֶפֶר. אוֹ יִטְמְנֵם בְּכֶתֶל²⁰
בְּטַפַּח הַסָּמוּף לְקוּרָה²¹; אֲכָל לֹא בְּאֲמָצַע הַכֶּתֶל,
שֶׁמָּא יִחְפְּרוּ²² הַגִּנְבִּים שָׁם וְיִגְנְבוּ²³. אֲפִלּוּ נָעַל
עֲלֵיהֶם כְּרָאוּי בְּתֵבָה, אוֹ הִחְבֵּיא אוֹתָם בְּמָקוֹם שְׂאִין
אָדָם מִפִּירוֹ וְלֹא מִרְגִּישׁ בוֹ - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ וְחַיֵּב
לְשֹׁלֵם. הוּרִי מְקַצֵּת הַמִּבְנִינִים, שֶׁהוּא הָדִין לְכָל דָּבָר
שֶׁמִּשָּׂאוֹ קָל וְאֵין הַקֶּרֶקֶע מְאֻבָּד אוֹתוֹ²⁴ בְּמַהֲרָה,
כְּגוֹן לְשׁוֹנוֹת²⁵ שֶׁל כֶּסֶף, וְאֵין צְרִיךְ לוֹמַר לְשׁוֹנוֹת²⁶
שֶׁל זָהָב וְאֲכָנִים טוֹבוֹת, שְׂאִין לָהֶם שְׁמִירָה אֲלָא
בְּקֶרֶקֶע. וְלִזְהָר דְּעָתִי נוֹטָה²⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הכספים והדינרים אין להם שמירה אלא בקרקע".

ובפנימיות העניינים "קרקע" מורה על ביטול כמ"ש "ונפשי
כעפר לכל תהיה", וההוראה היא שאם רצונו של אדם

הַשְּׂאוֹלָה הָאֲחֵרָת אוֹ הַשְּׂכוּרָה - מִתּוֹךְ שְׂאִינוֹ יָכוֹל
לְשַׁבֵּעַ, שֶׁהָרִי אוֹמַר אֵינִי יוֹדֵעַ, יִשְׁלַם הַשְּׂתִימִים.
וּבְהִלְכּוֹת טוֹעֵן וְנוֹטֵעַן יִתְבָּאֵר דִּין זֶה וְכִיּוֹצֵא בוֹ מִכָּל
הַטּוֹעֲנִין שְׂאִינוֹ יָכוֹלִים לְהַשְׁבֵּעַ, וְכִיצַד מִשְׁלָמִין,
וּמָאִי זֶה טַעַם הֵם מִשְׁלָמִים.

(23) שם צד. (24) שלא מחמת מלאכה. (25) ועליו לשלם
דמיה. (26) הרי זה כדין תבעו מאה והוא מודה שחייב
חמישים שהטילה עליו התורה שבועת מודה במקצת.
(27) שאינו חייב, שהרי אינו יודע. ולמה בשואל פרה אחת
(בהלכה הקודמת) וטוען איני יודע אין מטילים עליו שבועת
השומרים, שמתה כדרכה ולא פשע בה ועל ידי גלגול
יחוייב לישבע ששכורה מתה ומתוך שאינו יכול להישבע -
ישלם? מפני ששבועת שלא פשע היא על טענת שמא אין
כוחה יפה לחייבו ממון על ידי גלגול (מגיד משנה). [בש"ך
שם מפרש שהמדובר, כשיש עדים שמתה כדרכה או
שהמשאיל מאמין לו, והבית יוסף שם כותב ששבועת היסת
של השואל האומר איני יודע היא מטעם גלגול ולא ביאר
למה אין מגלגלים שבועת התורה ואומרים מתוך וכו'. ראה
שולחן ערוך שם, סמ"ע וש"ך שהאריכו לברר סוגייה זו].
(28) גמרא שם.

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) מבאר דיני שומר חנים ודין שמירת הפקדון, כיצד ישמור
אותו, ודין שומר שמסר לאשתו ובניו.

א. הַמִּפְקִיד אֲצֵל חֲבֵרוֹ בְּחֶנֶךְ², וְנִגְנַב אוֹ אָבָד - הָרִי
זֶה נִשְׁבָּע³ וְנִפְטָר; שְׁנֹאמַר: וְנִגְנַב מִבֵּית הָאִישׁ וְגו',
וְנִקְרַב בְּעַל הַבֵּית אֶל הָאֱלֹהִים⁴ אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ
בְּמַלְאכָתוֹ רְעֵהוּ⁵. וּמִגְלָגְלִין עָלָיו בְּתוֹךְ הַשְּׁבוּעָה⁶:
שְׁלֹא פָשַׁע, אֲלָא שֶׁמֶר בְּדָרְךָ הַשּׁוֹמְרִין, וְלֹא שֶׁלַּח
בוֹ יָד וְאֲחֵר נִגְנַב; שְׂאֵם נִגְנַב אַחֵר שֶׁשָּׁלַח יָד
בְּפֶקֶדוֹן - חַיֵּב בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ⁷.

(2) אינו מקבל כלום בעד שמירתו. (3) שנגנבה או נאבדה.
בבא-קמא קז: אמרו שמשביעים אותו שלוש שבועות:
שלא פשעתי (ששמרתי כראוי), שלא שלחתי בה יד (שלא
השתמשתי בפקדון לטובת עצמי) ושאינה ברשותי. ושיטת
רבינו שציקר השבועה שנאמרה בתורה היא, שאינה ברשותו
אלא נגנבה או נאבדה - כטענתו. (4) והכוונה שיקרב
לבית-דין להישבע (בבא-קמא סג:) (5) מפרש רבינו:
אימתי נשבע שנגנבה ונפטור - "אם לא שלח ידו במלאכת
רעהו", אבל אם שלח בה יד - חייב אפילו נגנבה או נאבדה.
(6) כשהוא נשבע שנגנבה, כוללים בה גם שתי השבועות
האחרות, כמו שמבאר רבינו והולך. (7) בבא-מציעא מא:
(ראה לקמן פ"ו ה"ג ובהערות שם).

ב. הוֹאִיל וּפְטָר הַפְּתוּב אֶת שׁוֹמֵר חֲנָם מִן הַגִּנְבָּה,
קָל וְחֶמֶר מִן הָאֲנָסִין הַגְּדוֹלִים, כְּגוֹן שְׁבוּרָה וּשְׁבוּיָה
וּמִתָּה. וְהוּא שְׁלֹא שָׁלַח יָד בְּפֶקֶדוֹן; אֲכָל שֶׁלַּח יָד
בְּפֶקֶדוֹן - חַיֵּב בְּאֲנָסִי⁸. מִיצַד דָּרָךְ הַשּׁוֹמְרִים? הַפֶּל
לְפִי הַפֶּקֶדוֹן⁹; יֵשׁ פֶּקֶדוֹן, שְׁדָרְךָ שְׁמִירְתוֹ לְהַנִּיחוֹ
בְּבֵית שְׁעָר¹⁰, כְּגוֹן הַקּוּרוֹת וְהָאֲכָנִים; וְיֵשׁ פֶּקֶדוֹן,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

להיות עשיר, עליו לחיות בביטול ומתוך הכרה שהכל מאתו ית' ולא ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", היינו בזכות היותו ממולח ומוצלח בעסקים וכו'. ומוסיף הרמב"ם (ענין שאינו מופיע בגמרא) "ויתן עליו טפח עפר" היינו שלא די בכך שישנה תנועה של ביטול, אלא שצריך לכסות את הכספים ב"טפח עפר" להורות שזהו עניין עיקרי בכל עיני העולם. עצה זו נאמרת לכל-לראש לעשירות בתורה, כמו שנאמר "ונפשי כעפר לכל תהיה" שהוא תנאי ל"פתח לבי בתורתך" ומשם תושפע לו גם עשירות בפועל.

(נעל פי י"ן מלכות' ספר משפטים סימן ו)

מטבעות של כסף (דין גושי כסף, יבוארו למטה). דינרי זהב. (19) כשמואל, שם. בספרים שלפנינו, כתוב שם: "והאינא דשכיחי גשושי (בזמנינו ששכיחים גנבים התוחבים שפודים בקרקע כדי לגשש את הטמון בו) אין להן שמירה אלא בשמי קורה". אולם הרי"ף השמיט פיסקא זו (אפשר שלא נמצאה בספרים שבידו), ופסק כשמואל, ורבינו הולך בשיטתו, כדרכו. בגמרא שם אמרו שצריך לכסות בעובי טפח, ומפרש הרי"ף שהמדובר בטמון בקרקע וצריך להעמיק טפח, וכן כתב רבינו כאן. וה'טור' כותב, שהדברים אמורים גם בכותל, היינו, שצריך להעמיק טפח בעובי הכותל (לחם-משנה). (20) בגמרא שם, אמר רבא: ומודה שמואל בכותל. (21) בגמרא: "בטפח הסמוך לקרקע או בטפח הסמוך לשמי קורה", וכן כתב גם הרי"ף.

ולא נתבאר למה השמיט רבינו את הפיסקא הראשונה. בלחם-משנה מתוך, שרבינו מסתמך על מה שאמר "אבל לא באמצע הכותל", וקשה מאוד לקבל ישוב דחוק זה, שאם לכך התכוון - היה לו להשמיט את הפיסקא השניה ולא את הראשונה. (22) מלשון "לחפור את הארץ" (יהושע ב, ג). פירוש, יבדוק היטב כגון ע"י דפיקות, ולקבוע אם יש שם מקומות חלולים מתאימים להטמנת חפצים יקרי ערך. (23) בסמוך לשמי קורה או לקרקע קשה לבדוק ולקבוע. (24) אינו מתקלקל מרטיבות הקרקע. (25) גושים מהתכים. דרכם היה להתך את הכסף והזהב לגושים מארכים בתבנית לשון. (26) כספים טעונים שמירה יתירה, מפני שגנבים להוטים אחריהם ויטרחו הרבה ויסכנו נפשם כדי לגונבם, ולפי שאינם מתקלקלים בקרקע הצריכו להטמינם שם, אבל דברים שאין הגנבים להוטים כל-כך אחריהם ואין מעמידים עצמם בסכנה כדי לגונבם, מספיקה שמירה פחות יעילה (הגהות מיימוניות). וכן בדברים כבדים לא הטריחו חכמים את השומר להטמינם בקרקע, אבל גושי כסף וזהב וכן אבנים טובות דומים למטבעות מכל הבחינות הקובעות, ולפיכך טעונים שמירה בקרקע. [ב'תוספות' שם ד"ה אמר, שאלו, מה דינו של שומר שכר שהטמין בקרקע וגנבו. יש מקום לצדד לחייבו מפני שקיבל עליו אחריות גניבה ואבידה, ומאידך יש להגדיר גניבה זו כאונס, כי אין שמירה מעולה יותר מזו, ומה היה לו לעשות עוד. ולא אמרו הלכה ברורה ומוחלטת. והרב המגיד כאן פסק בפשיטות ששומר שכר חייב, שצריך

ה. המפקיד²⁸ אצל חברו כספים ערב שבת בין השמירות - אינו חייב לטורח ולקבוע אותן עד מוצאי שבת²⁹. ואם נתאחר למוצאי שבת כדי לקבוע ולא קבוע, ונגנבו או נאנסו - חייב. ואם תלמיד חכם הוא³⁰ - אינו חייב עד שישעה אחר שייבדיל כדי לקבוע.

(28) ובמוצאי-שבת מחוייב לקוברם מיד. (29) נוסחת המגיד-משנה: תלמיד-חכם הוא המפקיד. (30) המפקיד (ע"פ משנה-למלך). תלמידי חכמים חרדים לקיים מצוות הבדלה על היין, והיין בימיהם ביוקר, ולפיכך רשאי הנפקד לעכב הטמנת הכספים, שמא יצטרך המפקיד לקחת כסף לקנות יין להבדלה (גמרא שם ע"פ פירוש רש"י), אבל הנפקד עצמו מחוייב להבדיל מיד ולהטמין את הפקדון (משנה-למלך), וכתב הרא"ש שם סי' כב, שזמנו עד אור הבוקר. מובן שאם ידע הנפקד שהמפקיד כבר הבדיל, חייב להטמינם מיד. [הראב"ד מפרש: אם הנפקד תלמיד-חכם, ולא נתבאר לי מה ההבדל בין תלמיד-חכם ובין אדם פשוט, ראה 'בית יוסף' סי' רצא].

ו. הפקיד³¹ אצל חברו כספים בדרך להוליכם לביתו, או ששלח עמו מעות ממקום למקום - צריכין שיהיו צרורים ומנחים בידו, או קשורים פראוי על בטנו מפגגד פגיו, עד שיעגיע לביתו ויקברם פראוי. ואם לא קשרן בדרך הזאת, אפלו נאנסו - חייב לשלם³², שהרי תחלתו בפשיעה³³. מעשה³⁴ באחד, שהפקיד מעות אצל חברו, והניחם במחיצה של קנים, והיו טמונים בעבי המחיצה, ונגנבו משם; ואמר חכמים: אף על פי שזו שמירה מעלה לענין גנבה - אינה שמירה פראוי לענין האש; ומאחר שלא טמנו בקרקע או בכותל בנין - פושע הוא; וכל שתחלתו בפשיעה וסופו באנס - חייב. וכן כל פיוצא בזה³⁵.

מב. (45) שומר חנים. (46) בארגז. (47) בקרקע או בכותל. (48) רבא שם, ואין חולק עליו. (49) שהיא נזהרת שלא יפסיד בנה. (50) ומשום כך אין זה פשיעה. (51) ב'תוספות' שם ע"ב, ד"ה כל המפקיד, כתבו בשם רבינו-רמב"ם, שמה שאמרו: "כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד" היינו לענין שלא יוכל לטעון אינני מאמין לשבועתם, אבל אם פשעו ואין להם מה לשלם - מחוייב הנפקד לשלם. שאם לא תאמר כן, יכול כל שומר למסור הפקדון לאשתו, והיא תאכל דברים הראויים או תוציא הכספים ויפסיד המפקיד. וכן פסקו הרא"ש וה'טור' בסימן רצא, אולם דעת רבינו אינו כן כמו שיתבאר בהלכה הבאה.

ט. מִכָּאן⁵² אֵתָּה לָמַד: שֶׁהַשּׁוֹמֵר שֶׁמָּסַר הַפֶּקֶדוֹן לְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ, וְהוֹדִיעֵן שֶׁהוּא פֶּקֶדוֹן, וְלֹא שָׁמְרוּ בְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִין - שֶׁהֵן חֲבִין לְשֵׁלֶם לְבַעַל הַפֶּקֶדוֹן, וּבַעַל הַבֵּית פֶּטוּר⁵³; שֶׁכָּל הַמִּפְקִיד - עַל דַּעַת אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי הוּא מִפְקִיד. מַעֲשֶׂה בְּאַחַד⁵⁴ שֶׁהַפֶּקֶדִי כְּשֶׁת⁵⁵ אָצֵל אַחַד, וְהָיָה לוֹ לְשׁוֹמֵר כְּשֶׁת אַחֲרָת, וְאָמַר לְשִׁמְשׁוֹ: מִזֶּה הַכְּשֻׁת תִּשְׁלִיךְ לְתוֹךְ הַשֶּׁכֶר, וְהִלֵּךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהִשְׁלִיךְ מִכְּשֻׁתָּ שֶׁל פֶּקֶדוֹן; אָמְרוּ חֲכָמִים: שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ פֶּטוּר, שֶׁהָרִי לֹא אָמַר: מִזֶּה הַשֶּׁלֶף וּמִזֶּה אֵל תִּשְׁלֹךְ, וְדָמָה שֶׁהוּא מִרְאֵה מָקוֹם⁵⁶ וְאִינוּ מִמִּפְקִיד עַל זֶה; וְכֵן בַּעַל הַבֵּית פֶּטוּר, שֶׁהָרִי אָמַר לוֹ: מִזֶּה הַשֶּׁלֶף; וְאִינוּ מִשֵּׁלֶם אֶלָּא דָּמִי מִה שֶׁהִנֵּה⁵⁷ בְּלִבּוֹ. לְפִיכָךְ, אִם נַעֲשֶׂה הַשֶּׁכֶר חֲמִץ⁵⁸ - פֶּטוּר מִלְשֵׁלֶם. וּבֵין כֶּף וּבֵין כֶּף - חֲבִין הַשּׁוֹמֵר שְׁבוּעָה שֶׁכֶּף אֲרַע. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(52) מזה שאמרו שם: שהאם פטורה מפני שלא ידעה שהמעות הם פקדון. (53) אפילו אין להם ממה לשלם (מגיד-משנה, וראה רמ"א חושן-משפט סי' רצא סכ"ד). (54) שם עמוד ב. (55) מין צמח שנותנים לתוך שכר של שעורים להשבית טעמו. (56) מראה לו איפה מקומה של הכשות. (57) מהשבחת השכר - כרב עמרם, שם. (58) לא תסס השכר אלא החמץ, ואם כן אין כל הנאה לבעל השכר [במסנא שם אמרו, שאם הכשות של בעל השכר נמצא במקום קרוב למקום תעשיית השכר, ושל בעל הפקדון במקום רחוק, ושהה השליח זמן רב עד שהביא הכשות - חייב בעל השכר לשלם, שהרי היה לו להעלות על הדעת שממקום רחוק הביא].

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

(1) מבאר דין מציל עצמו בממון הפיקדון, ודין שניים שהפקידו זה מנה וזה מאתיים, או כלים אחד גדול ואחד קטן, ודין תבעוהו שניים, כל אחד אומר אני הוא בעל הפיקדון, ודין מפקיד פירות כמה חסרונות יוצא, ודין מחלוקת שיש בין המפקיד והנפקד כמה הפקיד.

א. מִי שֶׁהַפֶּקֶדִי אָצֵלוֹ² מַעֲוֹת שֶׁל עֲנִיִּים או שֶׁל פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים³, וּפָשַׁע בָּהֶם וּנְגַבּוּ - פֶּטוּר; שֶׁנֶּאֱמַר: לְשֹׁמֵר - וְלֹא לְחֹלֵק לְעֲנִיִּים, וְהָרִי הוּא מְמוֹן שְׁאִין לֹא תוֹבְעִים⁴. אֶפְלוּ כֹּאז עֲלֵיו גִּנְבִּים, וְקָדַם וְהִצִּיל

(31) משנה וגמרא שם. (32) במשנה אמרו: "צריך והפסילן לאחוריו וכו' חייב", ובגמרא "מה הוה ליה למעבד" (מה) היה יכול עוד לעשות לשם שמירה? ומתמצים שהיה לו להחזיקם בידיו, כמו שנאמר (דברים יד, כה): "וצרת הכסף בידך", וקשירה על הבטן לפניו יותר יעילה מבידו. (33) המדובר במקרה שאילו היו הכספים בידו או קשורים על בטנו - אפשר שהיה יכול להציל, אבל במקרה שגם בשמירה מעולה זו אי-אפשר היה לו להציל - פטור, כמו שנתבאר למעלה בה"ג. (34) מובא בגמרא שם, והמסקנה: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. (35) בכל מקרה, שלולא הפשיעה לא היה קורה האונס. רש"י שם מפרש שהמדובר בשומר חנים, ודין גניבה אצלו כדין אונס, לכן אמרו: וסופו באונס.

ז. הַמִּפְקִיד³⁶ אָצֵל חֲבֵרוֹ, בֵּין פְּלִים בֵּין מַעֲוֹת, וְאָמַר לוֹ: תֵּן לִי פֶקֶדוֹנִי, וְאָמַר לוֹ הַשּׁוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ אֵנָּה הַנִּחְתִּי פֶקֶדוֹן זֶה, אוּ בָּאִי זֶה מָקוֹם קְבָרְתִּי הַכֶּסֶּפִּים, הַמֵּתָן לִי עַד שֶׁאֲבַקֵּשׁ וְאֲמַצָּא וְאֲחִזִּיר לָךְ - הָרִי זֶה פּוֹשַׁע, וְחֲבִיב לְשֵׁלֶם מִיָּד.

(36) מעשה שהיה, ואמר רבא (שם) כל 'לא ידענא' פשיעותא היא.

ח. כָּל הַמִּפְקִיד³⁷ אָצֵל בַּעַל הַבֵּית, בֵּין פְּלִים בֵּין מַעֲוֹת - עַל דַּעַת אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי³⁸ וּבְנֵי בֵיתוֹ³⁹ הַגְּדוֹלִים הוּא מִפְקִיד. אֲבָל אִם מָסַרְןָ לְבְנֵי וּבְנֵי בֵיתוֹ הַקְּטַנִּים⁴⁰, אוּ לְעַבְדּוֹ, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים, אוּ לְאַחַד מִקְרוֹבָיו שְׁאִינָן שְׂרוּיִין עִמּוֹ בַּבֵּית וְאִין סוּמְכִין עַל שְׁלִחְנוֹ⁴¹, וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר אִם מָסַרְןָ לְאַחֵר - הָרִי זֶה פּוֹשַׁע, וְחֲבִיב לְשֵׁלֶם; אֶלָּא אִם כֵּן הִבִּיא הַשּׁוֹמֵר הַשְּׂנִי רְאִיָּה שְׁלֵא פָשַׁע⁴², כְּמוֹ שֶׁבֶאֱרַנּוּ⁴³. מַעֲשֶׂה בְּאַחַד⁴⁴, שֶׁהַפֶּקֶדִי מַעֲוֹת אָצֵל חֲבֵרוֹ⁴⁵, וּנְתַנָּם הַשּׁוֹמֵר לְאִמּוֹ, וְהַחֲבִיבָהּ אוֹתָן⁴⁶ וְלֹא טָמְנָה אוֹתָן⁴⁷, וּנְגַבּוּ; וְאָמְרוּ חֲכָמִים⁴⁸: אִין הַשּׁוֹמֵר חֲבִיב לְשֵׁלֶם מִפְּנֵי שֶׁנִּתְּנָם לְאִמּוֹ, שֶׁכָּל הַמִּפְקִיד - עַל דַּעַת בְּנֵי וּבְנֵי בֵיתוֹ הוּא מִפְקִיד; וְאֵף עַל פִּי שְׁלֵא אָמַר לוֹ: פֶּקֶדוֹן הֵם - יֵשׁ לוֹ לְטַעַן: כָּל שֶׁכֶּן שֶׁהִיא נִזְהָרֶת בָּהֶן, אִם הִיתָה סְבוּרָה שֶׁהֵן שְׁלֵי⁴⁹; וְכֵן אִין אִמּוֹ חֲבִיבֶת לְשֵׁלֶם, שֶׁהָרִי לֹא אָמַר לוֹ שֶׁהֵן פֶּקֶדוֹן⁵⁰. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: יִשְׁבַּע הַשּׁוֹמֵר שְׁאוֹתָן הַמַּעֲוֹת עֲצָמָן הֵן שֶׁנִּתְּנָן לְאִמּוֹ, וְתִשְׁבַּע הָאִם שֶׁהַחֲבִיבָהּ אוֹתָן וּנְגַבּוּ, וְיִפְטְרוּ שְׁנֵיהֶם⁵¹. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(37) מימרא של רבא, שם לו. (38) הוא מסכים מראש שהנפקד ימסור שמירתם לאשתו ולבניו. (39) רבינו מוסיף על דברי רבא גם "ובני ביתו", ולמד זה מהמעשה המובא למטה במסר לאמו. (40) משנה, שם מב. (41) אינם מקבלים מזונותם בביתו. (42) ואם אינו מביא ראיה ברורה שלא פשע, אף-על-פי שהוא רוצה להיטבע שלא פשע, יכול המפקיד לטעון: לראשון אני מאמין בשבועה, ולשני איני מאמין. (43) בהלכות שכירות פ"א ה"ד. (44) גמרא, שם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאל את הסנהדרין אם מותר להציל עצמו בממון חברו. והשיבו: אסור. ומובן שאם הציל חייב לשלם.

ג. המפקיד¹² אצל חברו פלים או פרות, ובאז גנבים וגנבים בפניו, ואילו היה צווח היה פאין פני אדם ומצילין אותן, הואיל ולא צוה - הרי זה פושע וחייב לשלם¹³. וכן כל פיוצא בזה.

(12) שם. (13) בגמרא שם חילקו בין הוכר הגנב ובין לא הוכר, וכאן המדובר בלא הוכר. ולקמן בפ"ח ה"ו מבואר דין הוכר (ראה שם).

ד. שנים שהפקידו¹⁴ אצל אחד, זה מאה וזה מאתים, וכל אחד משניהם אומר: אני הוא שהפקדתי המאתים, והשומר אומר: אני יודע - לשבע כל אחד מהן שהפקיד מאתים ונטול, פדין כל נשבע ונטול¹⁵, ויתן מאתים לזה ומאתים לזה, ומפסיד מאה מביתו; שהרי הוא פושע, שהיה לו לכתב שם כל אחד על פיס שלו. לפיכך, אם הביאו לו השנים פאחד שלש מאות בכרך אחד, ובאז ותבעו, וכל אחד אומר: המאתים שלי - נותן מנה לזה ומנה לזה, והשאר יהיה מנה אצלו¹⁶ עד לעולם או עד שיודה האחד לחברו. שהרי הוא אומר להם: פין שראיתי שאין אתם מקפידין זה על זה והבאתם בכרך אחד, לא הטרחתי עצמי לידע ולזכר תמיד מי בעל המאה ומי בעל המאתים¹⁷. וכן אם הפקידו אצלו שני פלים¹⁸, אחד גדול ואחד קטן, וכל אחד ואחד אומר: אני הוא בעל הגדול, והשומר אומר: אני יודע - לשבעו שניהם, ויתן הגדול לאחד מהם, ודמי הגדול לשני, וישאר לו הקטן. ואם הביאום בכרך אחד פאחד - נותן הקטן לאחד, ודמי הקטן לשני¹⁹, והשאר יהיה מנה אצלו עד שיודה האחד לחברו או עד לעולם. וכן מי שתבעוהו²⁰ שנים, זה אומר: אני הוא בעל הפקדון, וזה אומר: אני הוא והשומר אומר: אחד מכם הוא, ואני יודע מי הוא - ישלם לשניהם. וכן שנים שהפקידו שתי בהמות אצל רועה²¹, ומתה אחת מהן²², ואינו יודע של מי היתה²³ - ישלם לשניהם²⁴. ואם הפקידו בעדרו שלא מדעתו²⁵ - מניח הבהמה ביניהם ומסתלק²⁶, ויהיה מנחת עד שיודה האחד לחברו או עד שירצו לחלק אותה.

(14) משנה וגמרא בבא מציעא לו. (15) בפ"ד מהלכות טוען ונטען ה"ט כותב רבינו, שהתובע מחבירו מאה והנתבע אומר: חמשים אני יודע שלוחי ממך, וחמישים איני יודע - חייב לשלם מאה, ואין התובע צריך להישבע. ולמה כאן הצריכוהו שבועה? הרי הנפקד משיב לכל אחד: מאה אני יודע ומאה איני יודע? במגיד-משנה מבאר בשם הרשב"א שהנידון כאן אינו דומה לדין שבהלכות טוען ונטען. כאן הדבר ברור שביחד הפקידו רק שלוש מאות,

1 עצמו במקומו שבויים - פטור⁵; אין לה פדיון
2 שבויים גדול מזה⁶. במה דברים אמורים? בשאין
3 זה הממון מפקד לעניי מקום זה או לשבויים אלו;
4 אבל אם היה לעניינים אלו או לשבויים אלו, והרי
5 הוא קצוץ להן⁸ - הרי זה הממון שיש לו תובעין⁹,
6 וישלם אם פשע, או ישבע שלא פשע, כדרך כל
7 השומרים.

(2) בבא-קמא צג. (3) רבינו מדמה דין מעות פדיון שבויים - למעות של עניים. (4) ולמה מעות אלו אינן בכלל "לשמור"? מפני שנמסרו לידו כדי לחלק לעניים, אין מי שיתבע את הנפקד, זה שמסר לו את המעות כבר הסתלק מהן, והעניים אינם יכולים לתבוע, שהרי יכול הוא לומר לתובעים: לעניים אחרים אתן (רש"י שם). [רש"י האריך קצת כדי לברר, שדרשה זו אינה הלכה למשה מסיני שאין צורך לנמקה, אלא מסקנא הגיונית של חז"ל, ממה שאמרה תורה "לשמור", וכל שמירה היא חובה כלפי מי שהוא כדי להחזיר הדבר בשלימותו. וכן משמע מלשונו של רבינו כאן, שכתב: "והרי הוא ממון שאין לו תובעים" כלומר, אין כאן שני נימוקים אלא ביאורה של הדרשה (ראה סמ"ע סימן שא ס"ק ט, שמעיר על אפשרות שישנם תובעים ואעפ"כ פטור מגזירת הכתוב)]. (5) שם קיז: מעשה שהיה, ופטרו רבה. (6) ולמה הוצרך לנימוק זה? הרי בלי זה פטור מפני שהוא ממון שאין לו תובעים, כאמור למעלה? ב'נימוקי יוסף' שם שאל כן על דברי רבה, והשיב בשם הרא"ש, שהמדובר כשנמסרו לידו לשמירה על-מנת שיחזירן ליד המפקיד. אמנם מלשונו של רבינו כאן משמע, שהמדובר במסרו לחלק ולא להחזיר, ואף-על-פי-כן הביא נימוק זה להשמיענו, שאפילו כשנמסרו לו על-מנת להחזירן ויש תובעים - פטור. ומה שכתב רבינו: "הרי זה הממון שיש לו תובעין" הכוונה למעות של עניים (על-פי הלחם-משנה). ולמה בשבויים ידועים חייב לשלם, ולא אמרו אין פדיון שבויים גדול מזה? מפני שבכסף המיועד לשבוי זה, אסור להשתמש לשבוי אחר ('בית יוסף' ס' רצא בשם הרשב"א). [ב'תוספות' שם ד"ה אין לה, כתבו שאם היה ביד הנפקד כסף משלו, ונתן לגנבים כסף השבויים - חייב לשלם. ורבינו סתם ולא גילה דעתו בזה]. (7) מיועד להם ע"י המנדיבים או גבאי צדקה. (8) מיוחד רק להם ולא לאחרים (כסף-משנה). (9) היינו, העניים שבשכילים הופקדו, ולפיכך הן בכלל "לשמור". [במגיד-משנה מפרש ששני תנאים נאמרו: א. עניים ידועים. ב. סכום קצוב לכל אחד, וקשה להבין מה הכריחו לפירוש דחוק זה].

8 ב. המפקיד¹⁰ אצל חברו ממון או פלים חשובין,
9 ובאז עליו גנבים, וקדם ונתן להם הפקדון להציל
10 עצמו: אם היה אמוד שהוא בעל ממון - חייב,
11 שחזקתו שבהללו פאו הגנבים, ונמצא זה מציל
12 עצמו במקומו חברו¹¹; ואם אינו אמוד - חזקתו שלא
13 פאו אלא לשם הפקדון, ופטור. וכן כל פיוצא בזה.

(10) שם, מעשה שהיה. (11) שם ס: אמרו שדוד המלך

דְּבָרִים אֲמֹרִים? ³⁷ שְׁמַדְד לֹא בִּמְוֹת הַגֶּרֶן³⁸, וְהַחֲזִיר
לֹא בִּמְוֹת הַגֶּרֶן; אֲבָל מִדְּ בִּמְוֹת הַגֶּרֶן, וְהַחֲזִיר לֹא
בִּמְוֹת הַגֶּשְׁמִים - אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא חֶסְרוֹנוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהָן
מוֹתִירוֹת³⁹. וְכֵן⁴⁰ מוֹצִיא לֹא שְׁתוֹת לֵינִי⁴¹, וְשְׁלוֹשָׁה
לֵינִי שֶׁמֶן לְמֵאָה לֵינִי: לֵג וּמִחֲצָה שְׁמֵרִים, וְלֵג
וּמִחֲצָה בָּלֵעַ⁴². אִם הָיָה מִזְקֶק - אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא
שְׁמֵרִים; וְאִם הָיָה הַקֶּנְקֵנִים לְשָׁנִים - אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא
בָּלֵעַ⁴³.

(27) משנה, שם לח. "המפקיד פירות אצל חבירו וכו' לא יגע בהן". (28) משנה וגמרא שם מ. (29) כמה החסירה התערובת. פירות מאוחסנים, משקלם או מדתם פוחת והולך. (30) לפי יחס כמותם לכמות כל הפירות. (31) הנפקד שהחסרון בא שלא בפשיעתו. במה דברים אמורים, כשחסרו יותר ממה שדרכם של פירות לחסור, אבל אם החסרון אינו גדול מזה, פטור משבועה (סמ"ע סי' רצב ס"ק כת, וש"ך שם ס"ק כב). (32) נטל מן התערובת לצורך עצמו. (33) כשהוא מחזיר למפקיד פירותיו, מנכה לו החסרון המקובל. (34) הכור שלושים סאה, והסאה מחזיקה ששה קבים. (35) הגבועול דומה לשבולת של תבואה, ובראש הגבועולים גדלים גרעינים שהם זרע הפשתן. (36) ברייתא, שם. (37) ברייתא, שם. המדובר כשנסתפק מהם. (38) בקיץ כשהוכנסו הפירות לגורן והם יבישים. (39) מתנפחות מן הרטיבות. (40) משנה, שם. (41) הקנקנים בולעים אחד מששה. (42) בליעת הקנקנים. השמן הוא סמך, ואין הקנקנים סופגים הרבה. (43) מפני שבלעו כבר כדי שביעה.

ו. הַפְּקִיד ⁴⁴ אֶצְלוֹ פְּרוֹת שְׁאִינָן מְדוּדִין⁴⁵, וְעָרְבָן עִם פְּרוֹתָיו וְלֹא מְדוּדִין - הָרִי זֶה פּוֹשְׁעַ⁴⁶. בְּעַל הַפְּקִדוֹן
אוֹמֵר: כֶּף וְכָף הָיוּ, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ - וְשִׁלְמָה בְּלֹא שְׁבוּעָה; שֶׁהָרִי חַיֵּב עֲצָמוֹ בְּתִשְׁלוּמִין,
וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּמָּה הוּא חַיֵּב, וְנִמְצָא חַיֵּב שְׁבוּעָה
שְׁאִינָנוּ יָכוֹל לְהִשְׁבֹּעַ. וְכֵן הָיוּ רְבוּתֵי הָרִב רַבִּי
יוֹסֵף הַלֵּוִי וְרַבִּי ז'ל. וְכֵן כָּל שׁוֹמֵר שֶׁנִּתְחַיֵּב לְשִׁלְמָה,
וְאֵמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ כִּמָּה דָּמִים אֲנִי חַיֵּב לְשִׁלְמָה,
וְהַבְּעָלִים אוֹמְרִים: אָנוּ יוֹדְעִין, וְכָף וְכָף הָיָה שְׁוֹה
- יִשְׁלוּ בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְהוּא שִׁיטְעָנוּ דְּבָר שֶׁהָן
אֲמוּדִין בּוֹ⁴⁷. וַיֵּשׁ לְשׁוֹמֵר לְהַחֲרִים⁴⁸ עַל מִי שֶׁלֹּקַח
מִמֶּנּוּ יֵתֵר מִן הָרְאוּי לוֹ. וּמִנֵּין שֶׁהָדִין כֶּף הוּא? הַגֵּעַ
עֲצָמָה⁴⁹, שֶׁהַפְּקִיד אֶצְלוֹ פִּסִּים מְלֵא זְהוּבִים, וּפְשָׁע
בוֹ, הַבְּעָלִים אוֹמְרִים: מֵאֲתֵּים דִּינָר הָיוּ, וְהַשּׁוֹמֵר
אוֹמֵר: וְדָאִי שֶׁהָיוּ בוֹ דִּינָרִים, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ כִּמָּה
הָיוּ - נִמְצָא זֶה כְּטוֹעֵן מֵאֲתֵּים וְהוֹדָה לוֹ בְּמִקְצָת,
וְאֵמֵר: הַשָּׂאָר אֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהוּא מְחַיֵּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ
יָכוֹל לְשִׁבֹּעַ, וּמִשְׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר⁵⁰.

(44) כל הדינים שבהלכה זו מיוסדים על הדין שנתבאר בפ"ד מהלכות טוען ונטען ה", שהמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע - משלם. (45) לא מסרם לנפקד במידה או במשקל.

אלא מפני שפשע הוא מפסיד ודאי, ולפיכך מחייבים את התובעים שבועה, אבל אם אין הדבר ברור שהוא מפסיד, אפשר שהוא חייב מאה, ולפיכך נוטל בלי שבועה. [ובש"ך חושן-משפט סימן עו ס"ק ד מפרש שאין זה דומה לטוען איני יודע, מפני שהוא טוען 'ברי' שלא לקח יותר משלוש מאות]. וכל זה כשהמפקידים תובעים, אבל כשלא באו ותבעו, והנפקד עצמו בא לבית-דין ושואל מה לעשות, אומרים לו תן מנה לזה ומנה לזה והשאר יהא מונח, כמו בהפקידו בכרך אחד בבבא הבאה. זה מן הדין, ואם הנפקד רוצה לצאת גם ידי שמים, שלא יהיה בו שמץ עוון על שגרם הפסד לאחר מהם - עליו לשלם לכל אחד מאתיים (רי"ף שם). (16) שם עמוד ב, אמרו: "ויניח". ומפרש רבינו: יניח אצלו (ויש מפרשים - יניח בבית-דין). (17) ובזה אפילו לצאת ידי שמים - פטור. רבינו מפרש, שרביא שם מתכוון לכרך אחד ממש, וכן משמע גם מלשונו של הרי"ף שם, אולם רש"י מפרש שכרך אחד לאו דוקא, אלא אפילו בשתי כריכות, אם באו שניהם בבית אחד והפקידו אצלו זה בפני זה - יכול הנפקד לטעון כך. (18) משנה, שם. (19) במשנה: "ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני". ורש"י שם מפרש שישבר את הגדול ויתן לשני חלק מהכלי כדי שוויו של הכלי הקטן (נראה, שהכוונה לכלי זהב או כסף שיש לשבריהם ערך), אולם מלשונו של רבינו, שהשמיט את המלים "ומתוך הגדול", משמע שמוכר את הגדול. [רש"י נדחק לפרש שישברנו, מפני שבגמרא שם אמרו: "דאיכא (יש) פסידא דגדול", ואם מוכרו הרי אין כל הפסד, אולם רבינו סובר שמכירת כלי גורמת הפסד, שברוב המקרים מחיר הקניה גבוה במקצת ממחיר המכירה. ועוד, שמא לא ימצא לקנות כלי כזה (לחם-משנה)]. (20) נתבאר למעלה, שאם לא תבעוהו והוא בא מעצמו לבית-דין ושואל מה עליו לעשות, אין מחייבים אותו לשלם לשניהם אלא אם רוצה לצאת ידי שמים (מגיד-משנה. ולא ביאר מה פוסק בית-הדין. ונראה, שהכסף יהא מונח אצלו עד שיבוא המפקיד ויתבע). וב"טור סימן ש כתב, שפטור אפילו לצאת ידי שמים (ראה רמ"א חושן-משפט סי' ש ס"ג). (21) ב"מ לו: (22) כדרכה, והרועה פטור מלשלם. (23) ולמי עליו למסור את הבהמה החיה. (24) כלומר, לאחד יתן את הבהמה ולשני דמיה. (25) אף-על-פי שהרועה הסכים לקבל את הבהמה לשמירה, אלא שבעל הבהמה הכניסה לעדר שלא בנוכחותו ('תוספות' שם ד"ה שלא). (26) לפי שלא היתה לו האפשרות לציין ולהבחין בסימני היכר.

ה. הַמְּפָקִיד פְּרוֹת אֶצְלוֹ חֲבֵרוֹ - הָרִי זֶה לֹא יְעָרְבֵם עִם פְּרוֹתָיו²⁷. עָבַר וְעָרְבָם²⁸ - יִחַשֵׁב כִּמָּה הָיָה הַפְּקִדוֹן, וְיִרְאֶה כִּמָּה חֶסֶר הַפֶּלֶל²⁹, וְיִחַשֵׁב חֶסְרוֹן הַפְּקִדוֹן³⁰ וְיִתֵּן לוֹ אַחֵר שִׁישְׁבֵּעַ³¹. נִסְתַּפֵּק מִהֶן³², וְלֹא יֵדַע כִּמָּה נִסְתַּפֵּק - יוֹצִיא לֹא חֶסְרוֹנוֹ³³: לְחֻטִּים וְלֵאזֵי קְלוּף - אֲרֻבָּעָה קֶבֶץ וּמִחֲצָה לְכָל כּוֹר³⁴, לְשִׁעוּרִים וְלִדְחִין - תִּשְׁעָה קֶבֶץ לְכָל כּוֹר, לְכִסְמִין וְלִזְרַע פֶּשֶׁתָן בְּגִבְעוּלֵיו³⁵ וְלֵאזֵי שְׁאִינוֹ קְלוּף - שְׁלֹשׁ סָאִין לְכָל כּוֹר. וְכִמְדָּה הַזֹּאת לְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה³⁶. כִּמָּה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי י"ז אייר – ספר משפטים – הלכות שאלה ופקדון קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בכסף-משנה מקשה, שדברי רבינו כאן מנוגדים לדברי עצמו בהלכות טוען ונטען פ"א ה"ח בתבועו חטים והנתבע אומר אינני יודע אם חטים או שעורים, שפסק שם: נשבע שאינו יודע וישלם שעורים. וב' בית חדש' חושן-משפט סי' פח מתוך, שבנידון כאן מחייבים את הנפקד לשלם הכל מפני שפשע, ופשיעה כמזיק. אולם לפי מה שהוכחנו בהלכות שכירות פ"א ה"ג, ופ"ב ה"ג, ע"פ הר"י מיגש שבפשיעה בשמירה לא אמרו פשיעה כמזיק - אין מקום לתירוץ. ונראה ליישב סתירה זו, שיש הבדל מהותי בין ההודאה בנידון כאן ובין זה שבהלכות טוען ונטען. כאן אין המפקד טוען תן לי מרגליות, שהרי נגנבו והוא תובע דמיהם והנתבע מודה 'ברי' במקצת התביעה בסכום קטן (ואעפ"כ אין זה ממין הטענה לענין שבועת מודה במקצת, מפני שעיקר הטענה היא מרגליות, ועיקר ההודאה היא סייגים). ובזה הסביר הר"י מיגש שאין זה דומה לדין איני יודע אם הלוייתי, אבל שם התביעה היא חטים ממש ואין כל הודאה בחטים, ולכן הרי זה כאומר איני יודע אם הלוייתי. ובה' טוען ונטען שם יתבאר למה חייב לשלם שעורים (ראה ש"ך חו"מ שם ס"ק לה).

יום חמישי י"ז אייר ה'תשפ"א

פרק נשייו

(1) מבאר דין שומרים שרצו לשלם ולא רצו להישבע, ודין מי שאמר הפקדתי אצל אביכם והוא לא ציווה כשמת, ודין טוען קניתי ממך את הפקדון או החזרתיו לך ודין מפקיד טוען אני הפקדתי אצלך חפץ אחר.

- 21 א. שומר חנם² שאמר: הריני משלם ואיני נשבע,
- 22 אם הפקדון דבר שקל מינו שוה ומצוי בשוק לקנות
- 23 כמותו, כגון פרות, או יריעות של צמר ושל פשתן
- 24 השוות בכל ענינם, או קורות שאינן מצירות, וכל
- 25 פיוצא בהן - הרי זה משלם ואינו נשבע. אבל אם
- 26 היה הפקדון בהמה או בגד מציר או כלי מתקן או
- 27 דבר שאינו מוצא לקנות כמותו בשוק - חוששין
- 28 שמה עיניו נתן בו, ומשביעין אותו בתקנת חכמים
- 29 שבועה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו, ואחר כך
- 30 משלם. והוא הדין לשאר השומרים, כגון השואל
- 31 שאמר: מתה או נגנבה, ושומר שקר והשוכר
- 32 שאמר: נגנבה או שאבדה, אף על פי שהן חייבין
- 33 לשלם - משביעין אותן שבועה שאינה ברשותן,
- 34 ואחר כך משלמין דמי הבהמה או החפץ; שאינו
- 35 חוששין לו שמה עיניו נתן בה. ואם אמרו הבעלים:
- 36 יתר על זה היה שוה - כולל בשבועתו³ שאינה שוה
- 37 אלא כך וכך. נמצא, כל שומר שנשבע שבועת
- 38 השומרים - כולל בשבועתו שלשה דברים⁴: ששומר
- 39 בדרך השומרים⁵, ושארעו כך וכך ואינו ברשותו,
- 40 ושלל שלח בו יד⁶ קדם שארעו המארע הפוטר
- 41 אותו. ואם רצה לשלם - נשבע שאינו ברשותו,
- 42 וכולל בשבועתו שקף וכך היה שוה.

(46) משמע שאם אין לייחס לו כל פשיעה, כגון שנתערבו מאליהם או ע"י אחר שנכנס שלא ברשות - אין דנים אותו לפי כלל זה. ומזה יש ללמוד שהאומר חמשים אני יודע וחמשים אינני יודע, הוא גם כן קצת פושע, מפני שעליו לדייק ולזכור או לרשום. ובדומה לזה אמרו (בבא-מציא מ"ב:) כל 'לא ידענא' - פשיעותא (ראה למעלה פ"ד ה"ז). (47) מצבם הכלכלי מאפשר להם לקנות כלים או פירות כאלה. (48) להטיל חרם סתם בלי להזכיר שם התובע. (49) התבונן. (50) בהלכות טוען ונטען שם (ראה השגת הראב"ד כאן, וראה שבועות פ"ב סי' כג. ובש"ך חושן-משפט סי' ערב ס"ק נ האריך הרבה, והסיר כל תלונות המשיגים על רבינו ועל רבו ופסק כמותם. ואין כאן מקום להכנס לסבך הזה, ואנו מצטמצמים בגבולות פירוש דברי רבינו).

- 1 ז. מת אביו והניח לו שק צרור, והפקידו אצל
- 2 חברו, ופשע בו, המפקיד אומר: איני יודע מה היה
- 3 בו, שמה מרגליות היו בו, וכן השומר אומר: איני
- 4 יודע כמה אני חייב לשלם, שמה זכוכית היה מלא
- 5 - שורת הדין שאני אומר בטענה זו: שישבע
- 6 השומר בתקנת חכמים שאינו ברשותו, ויכלל
- 7 בשבועתו שאינו יודע בודאי שהיה בו יתר על שוה
- 8 כך וכך, וישלם מה שהודה בו. וכן כל פיוצא בה.
- 9 מעשה⁵¹ באחד, שהפקיד שק צרור אצל חברו,
- 10 ופשע בו, המפקיד אומר: חלי זהב ומרגליות
- 11 וכיוצא בהן היו בו, והשומר אומר: איני יודע,
- 12 שמה סיגים או חול היו בו; ואמרו חכמים: ישבע
- 13 בעל הפקדון ויטל. והוא שיטען דבר שהוא אמוד
- 14 בו או אמוד להפקידו אצלו. ולמה נשבע כאן בעל
- 15 הפקדון?⁵² לפי שאין השומר מחייב שבועה⁵³;
- 16 שאפילו הודה ואמר: פרי לי שהיה מלא סיגים,
- 17 והמפקיד אומר: מרגליות היו - השומר נשבע הסת
- 18 ונפטר⁵⁴, כמו שטענו חטים והודה לו בשעורים⁵⁵.
- 19 וכן כל פיוצא בה. ובהלכות טוען ונטען יתבאר
- 20 עקרי הדברים.

(51) ירושלמי בבא-קמא פ"ב ה"ז. (52) כלומר, למה אינו נוטל בלא שבועה כמו בטוען מאתים היו, וזה אומר אינו יודע? (ראה ההלכה הקודמת). (53) ולפיכך אין מקום לומר: מתוך שאינו יכול לישבע משלם. (54) ואין מחייבים אותו בשבועת התורה כמודה במקצת. (55) בהלכות טוען ונטען פ"ג ה"ח מבואר, שמודה במקצת אינו חייב שבועה אלא אם הודה ממין הטענה. ביאר זה הוא מפי רבו הר"י מיגש בפירושו לשבועות מ. והר"י מיגש שאל עוד, אם כן, שאין עליו תורת מודה במקצת ואינו מחוייב שבועה, למה נשבע בעל הפקדון ונטול? הלא זה דומה לאומר מנה לי בידך והנתבע אומר איני יודע, שהנתבע נשבע שאינו יודע ונפטר? ותיירך, שלא אמרו נשבע היסת שאינו יודע ונפטר, אלא כשאינו מודה בכלום, אבל כשהוא מודה שנתחייב לשלם אלא שאינו יודע כמה - נשבע התובע ונטול.

מובן שהמדובר כשיש עדים שקיבל עליו שמירה, שאם לא כן, יכול הוא לטעון אמרתי לך רק: הנה הבית לפניך, הנה במקום שאתה רוצה, ואין עלי דין שומר כלל והיה נשבע היסת ונפטר ולפיכך כשטען אמנם קיבלתי לשמור, אבל רק שמירה מוגבלת - היה נאמן במיגו (ראה ראב"ד וסוף משנה).

ד. הפקיד אצל חברו בעדים, ובאו עדים שזה החפץ¹⁸ בפנינו הפקידו אצלו - אין השומר יכול לטען ולומר: חזרתי ולקחתיו ממנו¹⁹ או נתנו לי במתנה. לפיכך, אם מת השומר - מוציאין הפקידון עצמו מן היתומים²⁰ בלא שבועה. ולא עוד, אלא מי שבא²¹ ואמר²²: כך וכך הפקדתי אצל אביכם, ונתן סימנין מבהקין, ונמצא הפקידון כמו שאמר²³, והיה יודע הדין²⁴ שלא היה המת אמוד שזה הפקידון שלו - יש לו לדון הזה לתת הפקידון לזה שנתן סימניו. והוא שלא יהיה המפקיד רגיל להכנס אצל זה שמת; אבל אם היה רגיל להכנס אצלו - שמא²⁵ של אחר הוא והפיר הסימנין שלו²⁶. באו עדים והעידו לדון שאין זה אמוד - אין מוציאין מיד היתומים בעדותן; שאין זה ראיה ברורה²⁷, ואמרו דעתן אינו אמד דעתו²⁸, ואין לו לדון אלא מה שדעתו סומכת עליו, כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין. מעשה באחד²⁹, שהפקיד שמשמין אצל חברו בעדים, ובא לתבעו, ואמר לו: החזרתים. אמר לו המפקיד: והלא כך וכך היא מדתם, והרי הם מנחים אצליך בביתך. אמר לו: שלף החזרתי לך, ואילו³⁰ אחרים הן. ואמרו חכמים: אין מוציאין מידו, שמא אלו השמשמין של שומר הן³¹, אלא ישבע השומר בנקיטת חפץ שהחזיר, כמו שבארנו³².

(18) שאנו רואים אותו עתה (מגיד משנה). (19) ר"ף בבא מציעא סוף פרק שלישי. (20) ואין בית דין טוען ליתומים: שמא קנה אביהם מהמפקיד, וטעמו של דבר, שאין אנו טוענים ליתומים אלא טענה שאביהם היה יכול לטעון. (21) כתובות פה: מעשה שהיה. (22) ואין לו עדים על זה. (23) נמצא הפקידון בבית היתומים ויש בו אותם הסימנים שמסר התובע. (24) מאומדן דעתו שזה הפקידון שלו - הדין מכיר את מצבו הכלכלי של הנפקד ובטוח הוא שהפקידון הזה אינו שלו. (25) חוששים אנו "שמא" וכו'. (26) כל פרטי דין זה נאמרו בגמרא שם בשם רב נחמן ופסק כן הרי"ף בבבא מציעא שם. (27) עדותם זו אינה הוכחה ברורה אלא אומדן דעתם. (28) של הדיין. רבינו למד זה מלשונו של רב נחמן: "ידענא ביה בחסא (שם הנפקד) דלא אמיד" ובכן הדגיש שאומדן דעת עצמו הוא (מגיד משנה). (29) יבמות קטו: (30) המונחים שם בחבית. (31) שמניין ומשקל אינם סימנים מובהקים לעניין זה אף על פי שנידונים כמובהקים לעניין החזרת אבידה (ראה הלכות גזילה ואבידה, פרק י"ג הלכה ט"ו) ולזה התכוון המגיד

(2) בבבא מציעא לד: אמר רב הונא: "משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, חיישין (חוששים אנו) שמא עיניו נתן בה", פירוש שמא חמד את הדבר הזה ורוצה לשלם שווי ו להשאירו בידו. ומדבריו למד רבינו, שאם דבר כזה מצוי לקנות בשוק אין משביעים אותו. (3) זה נקרא "גלגול שבועה", שולא שבועה אחרת המוטלת עליו לא היה חייב שבועה זו. (4) בבא קמא קז: אמר רב ששת שלוש שבועות משביעין אותו. (5) שלא פשע בשמירתו. (6) לא השתמש בו לצורך עצמו, שאם שלח בו יד, אפילו הוא שומר חנם, דינו כגזולן וחייב גם באונסים.

ב. יש לשומר להתנות שאינו שומר פקדון השומרין, אלא מעות אלו שהפקיד אצלו - בזוית ביתי אני מניח אותן⁸, וכיוצא בזה. טען השומר, שתנאי היה בינינו, ובעל הפקדון אומר: לא היה שם תנאי, אף על פי שהפקיד אצלו בעדים⁹ - מתוך שיכול לומר: שמרתי פקדון השומרין ונאנסתי¹⁰, נאמן לומר שהיה ביניהן תנאי¹¹. לפיכך ישבע¹² שלא שלח יד בו, ושאינו ברשותו, ושהיה ביניהן תנאי.

(7) שנינו (שם צד). "מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם וכו'". ובגמרא שם ביארו הטעם, שכל תנאי בדבר שבממון, אפילו כשהוא נגד האמור בתורה - קיים. (8) ואם הניח אותן במקום שהתנה ונגנבו - פטור, אף על פי שסכספים אין להם שמירה אלא בקרקע (כאמור למעלה פרק ד הלכה ד). (9) והם לא שמעו את התנאי. (10) והיה נאמן בשבועה. (11) כלומר, לפני שהפקיד אצלו בעדים הותנה ביניהם התנאי שלמעלה ואחר כך הפקיד בעדים סתם, ותנאי אינו צריך עדים. ואם טען שאמר לו כך בפני העדים - אינו נאמן שאין אומרים מיגו כשעדים מכחישים דבריו (כסף משנה). (12) נראה, שנשבע שבועת התורה, שהרי גם הטוען נאנסו חייב שבועת התורה (מגיד משנה).

ג. שומר חנם שהביא ראיה שלא פשע בזה¹³ - פטור משבועה¹⁴, ואין אומרים שמא שלח בו יד¹⁵ קדם שיאבד. ובעל הפקדון שהביא ראיה שפשע השומר - משלם. ואם טען ואמר: תנאי היה בינינו¹⁶ - אינו נאמן, שהרי יש עדים שפשע¹⁷.

(13) ונגנבה. (14) מכל השבועות. למעלה בפרק ד הלכה א ביאר המגיד משנה, שעיקר השבועה שחייבה התורה הוא שנגנבה ושאר השבועות הן מדין גלגול. ומשום כך, כשאין עליו חיוב שבועה זו - נפטר גם מהשבועות האחרות. אמנם למעלה (שם) כתב רבינו שגם השבועה שלא פשע בה מגלגלים. דעתו כאן שהיא כלולה בשבועה שנגנבה, שפירושה נגנבה שלא בפשיעה. (15) בגמרא שם למד איסי בן יהודה מהכתוב (שמות כב ט"ז): "אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם" - הא (אבל, אם) יש רואה, יביא ראיה ויפטר. (16) שלא אשמור שמירה מעולה כדרך השומרים. (17) ואין לו מיגו לומר: שמרתי כדרך השומרים ונאנסתי.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

משנה באמרו, שאין מניין סימן מובהק "לגמרי".
(32) בפרק ב מהלכות שכירות הלכה י"ב, שאם הפקיד או השאיל בשטר והשומר טוען החזרתי, הוא נאמן במיגו שהיה יכול לטעון נאנסתי. ומחייבים אותו שבועה בנקיטת חפץ כמו בטוען נאנסתי, ומדמה רבינו כאן דין עדים לדין שטר, אבל כשאין שם לא שטר ולא עדים הוא נאמן במיגו של טענת לא היו דברים מעולם ומשום כך נשבע היסט ונפטר, כמו בטענת "לא היו דברים מעולם".

א. המפקיד² פרות אצל חברו - הרי זה לא יגע בָּהֶן, ואף על פי שהן חוסרין ומתמעטין³ והולכין.²³
במה דברים אמורים? פשטן חסרין הראוי להן²⁴ בכל שנה; אבל אם חסרו יותר מפקדי חסרונן - מוכרין²⁵ בבית דין²⁶, מפני שהוא משיב אבדה²⁷ לבעלים. וכשהוא מוכרן - ימכר לכהנים בדמי תרומה²⁸, שְׁמָא עָשׂוּ אוֹתָן הַבְּעָלִים תְּרוּמָה או תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת²⁹.

(2) משנה וגמרא, בבא-מציעא לח. (3) כתנא-קמא שם. ואף-על-פי שרבי יוחנן אמר (שם עמ' ב) הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שימכרם בפני בית-דין. וטעמו, משום שרב נחמן, שהוא אחרון, פסק כתנא-קמא. וכן כתב הר"ף שם. (4) שדרכם של פירות אלו להחסיר. למעלה (פ"ה ה"ה) נתבאר שיעור החסרון למיני פירות שונים. (5) כרבי יוחנן שם, שביותר מכדי חסרונם - מודה תנא-קמא שמוכרם. (6) בפיקוחם על המחיר ועל הכמות. (7) שאם יניחם - יפסיד המפקיד הרבה [הרמב"ן], הובא במגיד-משנה כאן, מפרש מה שאמרו בגמרא (שם) "יותר מכדי חסרונן דבר-הכל מוכרן" הכוונה שחסרו בפחות משנה כפי שדרכם לחסור בשנה תמימה, שאם תפרש כפשוטו - יצא מזה, שלרבן שמעון בן גמליאל מוכרם אפילו כשלא חסרו יותר מן הרגיל, וזה אינו מתקבל על הדעת (קדמוהו בזה ה'תוספות' שם ד"ה מחלוקת). והמגיד-משנה מוסיף שאפשר לפרש כך גם את דברי רבינו כאן. (8) מחיר תרומה נמוך ממחיר חולין, מפני שאין הרבה קופצים עליה. (9) טבל שיש לו במקום אחר ואסורים באכילה לזרים. הראב"ד כותב: "ועכשיו באלו המקומות שאין תורמין ומעשרין (הכוונה לחוצה-לארץ) מוכרן למי שירצה". ברור שגם רבינו התכוון למקומות החייבים בתרומה ומעשר (מגיד-משנה). לקמן בה"ד כותב רבינו: בד"א בפקדון שהלכו בעלי למדינת הים, אבל אם היו עמו באותה הארץ הרי זה לא יגע בו אף-על-פי שאבד. ונראה שהסתייגות זו כוחה יפה גם להאמור בהלכה זו (מגיד-משנה).

ב. המפקיד¹⁰ אצל חברו פרות והקיקבו, דבש ונפסד, וין והחמיץ - עושה תקנה לבעל הפקדון³¹ ומוכרן בבית דין. אף על פי שעמדו³² בהפסדן ואין ההפסד פושה³³ בָּהֶן, הרי הנקנקנים והסלים מוסיפין³⁴ הפסד¹³.

(10) ברייתא שם. (11) צ"ל שיעמדו. פירוש, שלא יוסיפו על קלקולם. (12) מתרבה, מלשון הכתוב (ויקרא יג, ה): לא פשה. (13) הנזול הנפסד מקלקל אותם. פסק כרבנן שם, שחוששים גם להפסד מועט.

ג. המפקיד חמין¹⁴ אצל חברו, והגיע הפסח - הרי זה לא יגע בו עד שעה חמישית¹⁵ מיום ארבעה

ה. בעל הפקדון שתבע פקדונו, ונמן לו השומר, ואמר המפקיד: אין זה פקדוני, אלא אחר הוא; או שלם היה, ואתה שברתו; או חדש היה, ונשתמשתי בו; מאה סאין הפקדתי אצלך, ואין אלו אלא חמשים; ובעל הבית אומר: זהו שהפקדת בעצמך, ומה שננתת אתה נוטל - הרי השומר נשבע הסת³³, כשאר כל הנשבעין. שאין כל שומר נשבע שבועת השומרין האמורה בתורה, אלא בזמן שמודה בעצמו על פקדון כמו שהמפקיד אומר, וטוען שנגנב או מת או נשבע. כללו של דבר: טוען לפטר עצמו מן התשלומין - [נשבע שבועת שומרין]. אבל אם אמר: זהו שהשאלתי או שהשפרתי לי או שנטלתי שקר על שמירתי, והבעלים אומרים: אינו זה אלא אחר, או נשתנה מקמות שהיה - השוכר נשבע הסת, או שבועת התורה אם הודה במקצת³⁴. כיצד? מאה סאה הפקדתי אצלך, והשומר אומר: לא הפקדת אצלי אלא חמשים - נשבע שבועת התורה מפני שהודה במקצת, לא משום שבועת השומרין. מאה כור של חטים הפקדתי אצלך, והוא אומר: לא הפקדת אצלי אלא מאה של שעורים - נשבע הסת, כשאר כל הנשבעין בטענה כזו.

(33) במגיד משנה מציין מקורו משנה וגמרא בפרק שבועת הדיינים. אולם לא נמצא שם מאומה מכל טענות אלו. ובבית יוסף חושן משפט סימן רצו כותב שהתכוון למה ששינוי שם (מב:): "אין נשבעין אלא על דבר שבמידה, שבמשקל ושבמניין". וקשה מאוד להבין כיצד הוציא מכאן את כל הדינים האלה. ובפרישה שם מפרש שבכל אלה הוא פטור משבועת מודה במקצת מפני שזה כאומר אין לך בידי אלא כך וכך והילך (הא לך) וכל הטוען הילך פטור משבועת מודה במקצת (ראה הלכות טוען ונטען פרק א הלכה ג). (34) מדין מודה במקצת שחייבה אותו תורה להישבע אפילו לא קיבל עליו שמירה (כמבואר בסוף הלכה זו). מלשון רבינו משמע שאפילו החמישים סאה הם בעין חייב שבועת התורה. והרמב"ן והרשב"א חולקים עליו. ודעתם, שפטור משבועת מודה במקצת, מפני שפיקדון נשאר תמיד ברשותו של המפקיד בכל מקום שהוא והרי זה כהילך (מגיד משנה).

פרק שביעי

(1) מבאר דין מפקיד פירות אצל חברו לא ייגע בהם אפילו הם מתקלקלים, ודין מפקיד ספר תורה או כסות, ודין מוכר

לכתחילה (פירוש, דבר חדש שלא למדו מעולם), ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בו יותר משלושה דפין, ולא יהיו שנים קורין משני ענינים, שמא ימשוך זה וימשוך זה ויבלה הספר, אבל קורין הם בענין אחד. ולא יקראו שלושה בספר ואפילו בענין אחד, וכאן השמיט כל זאת. כנראה סמך כאן על דבריו שם, וכתב רק את הדינים שאינם דומים או שלא נכתבו שם].

(25) במשנה, שם, נאמר סתם: "מצא כסות - מנערה אחת לשלושים יום", ובגמרא שם מחלקים בין כסות של צמר לשל פשתן, ולא פירשו. ומפרש רבינו, שהניעור קשה לפשתן ומועיל לצמר. ורש"י שם מפרש להיפך. [בהלכות גזילה ואבידה שם, מוסיף רבינו שני תנאים ע"פ הגמרא שם: שלא ינערו שנים ולא יחבוט במקל. וסמך כאן על מה שאמר שם. (26) ברייתא שם ל. במשנה אמרו דין זה באבידה, והברייתא מפרשת את המשנה. (27) בכל מקום שיש לחשוש להפסד - מחויב הנפקד לטרוח ולמנוע. (28) אלא מודיע לו שהפקדון עלול להיפסד.

ה. כל המוכר פקדון על פי בית דין²⁹ - הרי זה מוכר לאחרים, ואינו מוכר לעצמו³⁰, מפני החשד³¹. והדמים יהיו מנחים אצלו³², ויש לו להשתמש בהן. לפיכך, הרי הוא עליהן שומר שכן, אף על פי שעדין לא נשתמש בהן³³.

(29) ראה למעלה ה"א. (30) ברייתא שם לח. "מוכרן בבית-דין. וכשהוא מוכרן - מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו". (31) אף-על-פי שמוכר ע"פ בית-דין יש מקום לחשוד בו שהוא משתדל להוריד את המחיר. [ה'טור' שם השמיט דין זה, ולא נתבאר למה השמיט דין מפורש בברייתא. ראה 'דרישה' ו'פרישה' שם]. (32) משנה, שם כח: גבי אבידה. ורבינו משווה פקדון לאבידה בדין זה. (33) ההנאה, שיש לו מזה שהוא רשאי להשתמש בהן כשיצטרך להן, נחשבת כשכר. בפי"ג מהלכות גזילה ואבידה ה"ז, כתב רבינו שהמוצא חייב באונסי דמי אבידה אפילו לא נשתמש בהם עדיין, אבל בפקדון אינו חייב באונסין. ובמגיד-משנה מבאר נימוק ההבדל: שומר אבידה חייב בגניבה ואבידה אפילו כשאין לו כל הנאה, מפני שהוא עושה מצוה ופטור ממצוות אחרות (הלכות גזילה ואבידה ה"ו). ולפיכך, כשיש לו הנאה העלו התחייבותו לדרגת שואל שחייב באונסין, אבל נפקד דינו כשומר חנם, ובמקרה שהוא מקבל הנאה - עלה גם כן בדרגה אחת ונעשה שומר שכן.

ו. המפקיד³⁴ מעות אצל חנוני או השלחני³⁵: אם היה צוררין ותתומין, או קשורין קשר משנה³⁶ - הרי זה לא ישתמש בהן. לפיכך, אם אבדו או נגנבו - אינו חייב באחריותן³⁷. ואם אינן תתומין ולא קשורין קשר משנה, אף על פי שהן צוררין - יש לו להשתמש בהן³⁸. לפיכך הוא נעשה עליהם שומר שכן³⁹. ואם אבדו או נגנבו - חייב באחריותן; ואם נאנסו, כגון שאבדו בלסטים מזין - הרי זה פטור.

עשר¹⁶; מפאן ואילף יוצא ומוכרו בשוק¹⁷ לשעתו¹⁸, משום השב אבדה לבעלים. והוא הדין¹⁹ לשאר הפקדונות, שלא יגע בהן אף על פי שהוא יודע בודאי שיוולו בזמן פלוני או יאנס אותם המלך, שמא יבואו בעליהן מקדם ויטלו ממונם.

(14) פסחים יג. (15) שהיא התחלת אסור אכילת חמץ בערב פסח. (16) בניסן. טעמו של דבר - בסוף ההלכה. (17) בגמרא שם: "מוכרן לנכרים". ואפשר גם להאכילו לבהמה חיה ועוף. (18) באותה שעה ממש, כל זמן שמותר בהנאה - היינו עד סוף שעה חמישית, ולאחר מכאן אסור בהנאה מדרבנן. (19) מכל-שכן מחמץ בפסח שוודאי יפסיד הכל.

ד. המפקיד ספר תורה²⁰ אצל חברו - גוללו²¹ פעם אחת לשנים עשר חדש. ואם קשה גוללו²² פותחו וקורא בו - מתר; אבל לא יפתח בגלל עצמו²³ ויקרא. והוא הדין שאר ספרים²⁴. ואם פתח וקרא וגלל בגלל עצמו - הרי שלח יד בפקדון, ונתחייב באונסין. המפקיד אצלו כסות של צמר²⁵ - מנענעה אחת לשלשים יום. פדרף שאמרו באבדה, כך אמרו בפקדון²⁶. וכן כל פיוצא בזה²⁷. שזו חובה עליו משום השב אבדה לבעלים. במה דברים אמורים? בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים; אבל אם היו עמו באותה הארץ - הרי זה לא יגע בו, אף על פי שהוא אבד²⁸.

(20) ברייתא בבא-מצינא כט: כפי שנתפרשה בגמרא שם. (21) כדי לאווררו שלא יתעפש. (22) לצורך הספר. (23) כתב בהגהות מיימוניות: "אמרו משמיה דרב האי גאון ז"ל... והני מילי (במה דברים אמורים) בבור, אבל חבר מותר לקרות בו, ומותר להעתיק ממנו שלא ברשות אפילו לכתחילה, והוא (בתנאי) שאין לו כיוצא בו". מובן "שלא ברשות" הכוונה שלא נטל רשות מהמפקיד, אבל כשהוא אינו מסכים - אסור גם לחבר. וב'בית יוסף' חו"מ סוף סי' רצב, מביא דין זה בשם רב יהודאי גאון, והוא (הגאון) מבאר טעמו: לפי כשהפקידו אצלו יודע היה שילמוד בו, ואדעתא דהכי (על מנת כן) הפקיד אצלו... ושמה הטעם משום דאיתא במדרש משלי על (הכתוב) "לא יבואו לגנב כי יגנובו" (משלי ו, ל), שאין לבזות מי שגונב דברי תורה ומעתיקן. (24) בזמנם, כל הספרים עשויים כמגילה ונפתחים ונסגרים בגלילה. [בהלכות גזילה ואבידה פי"ג ה"ג כתב רבינו, שהמוצא ספרים קורא בהם אחת לשלושים יום. ברור שהוא מחלק בין אבידה לפקדון, ויפרש מה שאמרו בברייתא (שם ל) "כדרך שאמרו באבידה, כך אמרו בפקדון" אינו נוגע לדין ספרים. ודעת ה'טור' (חו"מ סוף סי' רצב) שגם בפקדון גוללם כל שלשים יום. ונראה שרבינו קבע הבדל זה, כדי ליישב את הסתירה שבין המשנה והברייתא (שם כט: ראה ב"ח שם). ומוצאים אנו עוד הבדל גדול בין האמור בהלכות גזילה ואבידה, ובין האמור כאן בדין ספרים. שם הוסיף כמה הסתייגויות "לא ילמוד בהם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 34) משנה, שם מג. (35) חלפן, שמחליף מטבע על מטבע. (36) משונה, ויותר חזק מהקשר הרגיל. (37) נראה שהמדובר כששומן כדרכי השמירה שנתבארו למעלה בפ"ד. (38) המפקיד יודע שהחנוני והשולחני צריכים להרבה מעות, ואנו אומדים את דעת המפקיד שהוא מסכים שישתמשו במעותיו. ודרכו של כל אדם לצרור מעותיו אף-על-פי שעומדות להשתמש בהן כל שעה. (39) נתבאר בהלכה הקודמת.
- 1 ז. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? קִדְּם שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; 2 אָבֵל אַחֵר שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן - נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרֵייתָן, כָּכָל 3 מִלָּוֶה שֶׁפָּעוּלָם⁴¹, עַד שֶׁיִּחְזְרוּ לִפְעֻלָּם.
- 40) ר"ף בשם רב האי גאון. (41) אם השתמש בהן, הרי לקח אותן בהלוואה והרי הן שלו, וחל עליו חיוב להחזיר לנפקד כסף אחר, והוא-הדין במוכר פקדון שאמרנו (למעלה ה"ה) שדינו כשומר שכר.
- 4 ח. הַמִּפְקִיד מְעוֹת⁴² אֶצֶל בַּעַל הַבֵּית, בֵּין צְרוּרִין בֵּין 5 מִתְּרִין - הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ, אִם אָבְדוּ 6 או נִגְנְבוּ - אֵינִי חַיֵּב בְּאַחֲרֵייתָן. וְהוּא שִׁיטְמָנָם 7 בְּקִרְקַע, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנו⁴³.
- (42) משנה שם. (43) למעלה פ"ד ה"ד גבי שומר חנם.
- 8 ט. הַמִּפְקִיד חֲבִית⁴⁴ אֶצֶל חֲבֵירוֹ, בֵּין שִׁיחֲדוֹ לָהּ 9 הַבְּעִלִּים⁴⁵ מְקוֹם בֵּין לֹא יִחֲדוּ לָהּ מְקוֹם, וְטִלְטְלָהּ 10 לְצִדְכּוֹ⁴⁶ וְנִשְׁבְּרָה, בֵּין מִתּוֹף יָדוֹ⁴⁷ נִשְׁבְּרָה בֵּין אַחֵר 11 שֶׁיִּחְזְרוּ לְמְקוֹם שִׁיחֲדוֹ לָהּ נִשְׁבְּרָה - חַיֵּב לְשֻׁלָּם⁴⁸. 12 טִלְטְלָהּ לְצִדְכּוֹ, בֵּין שֶׁנִּשְׁבְּרָה מִתּוֹף יָדוֹ בֵּין 13 שֶׁנִּשְׁבְּרָה מִשְׁהֲנִיחָהּ בְּמְקוֹם אַחֵר⁴⁹ - פְּטוּר⁵⁰.
- (44) משנה, שם מ: וגמרא מא. (45) בעל החבית קבע את המקום להנחת החבית. (46) הנפקד טלטל את החבית לצורך עצמו בלי נטילת רשות מהמפקיד. (47) בשעה שטלטלה והשתמש בה. (48) כרבי עקיבא שם, שחזרה צריכה דעת בעלים, ואם לא הודיע לבעלים שלקח והחזיר - הרי זה כאילו לא החזיר, וחייב באונסין כדין שולח יד בפקדון. (49) ומכל-שכן אם החזירה למקומה. (50) קיבל דעת רבו הרי"ף שם, שהלכה כרבי יוחנן האומר, שהרישא של המשנה שם היא כדעת רבי ישמעאל שחזרה למקומה אינה צריכה דעת בעלים, והרי זה כאילו לא נטלה. והסיפא כדעת רבי עקיבא ואין ללמוד כלום מסתם משנה זו ששתי בבותיה סותרות זו את זו, ולפיכך הלכה כרבי עקיבא לפי הכלל: הלכה כרבי עקיבא מחבירו. [לא נתברר לי למה פסק כרבי יוחנן נגד רב ששת, הרי כלל הוא בידינו שהלכה כבביתא (כאחרונים נגד הקדומים להם)? ובכסף-משנה פ"א מהלכות ברכות ה"ח, בדין אמר תנו מאכל לבהמה, כתב שרבינו פסק כרב ששת נגד רבי יוחנן מפני שהלכה כבביתא (כנראה, הוא אינו מגביל את הכלל הזה לתקופה מאוחרת, מאביי ורבה ואילך)].
- 14 י. אֵין מְקַבְּלִין⁵¹ פְּקֻדוֹת לֹא מִן הַנָּשִׁים⁵² וְלֹא מִן 15 הָעֲבָדִים⁵³ וְלֹא מִן הַתִּינוּקוֹת. קָבַל מִן הָאִשָּׁה -
- 51) ברייתא בבא-בתרא נא: נב. (52) הנשואות, שמהם של הבעל, וכדי להסתירם מעיניו היא מפקידה אותם אצל אחרים, ואסור לסייע ידי עובדי עבירה (לפעמים, נשים מורות היתר לעצמן לקחת מרכוש בעליהן שלא ברשות). (53) סתם עבדים חשודים על הגזל (רשב"ם שם). (54) ואף-על-פי שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, אנו אומרים שמה הפקיד משהו אצלה (מגיד-משנה בשם הרי"י מיגש). ועוד, שמה נתן לה משהו ע"מ שאין לבעלה רשות בו. (55) שהרי הבעל יורש את אשתו. ואם הפקדון הוא של אחרים - יבוא ויתבע מבעלה. (56) מאותם הנימוקים שאמרנו באשה. (57) ואין דין הפקדון כנכסי הפקר, שכל הקודם זכה בהם. והטעם, משום שסתם עבדים גונבים מאדונייהם. ואף-על-פי-כן, כשהוא חי מחזיר למקום שנטל, מכיון שלא נתברר הדבר שגזל או גנב. [וכתב הרשב"ם שם, שאם נתגרשה האשה ואחרי-כן מתה - נותנים ליורשיה, ועבד שנשתחרר ומת - נותנים לרבו, שסתם עבדים גזלנים הם]. (58) ואין להחזיר לו, שמה לא ישמור עליו ויאבדו. (59) בברייתא שם כתוב: "יעשה לו סגולה". ובגמרא נאמרו שני פירושים, אחד - ספר-תורה, והשני - דקל, וקיבל רבינו שני הפירושים. וקטן שאמר - הכוונה עד בן שש, אבל למעלה משש אם הוא חריף ומבין בטיב משא ומתן אין חוששים לאיבוד, שהרי מקחו מקח וממכרו ממכר (ראה הלכות מכירה פכ"ט ה"ו), ולפיכך מחזירים לו (מגיד-משנה). [והרשב"א מפרש מה שאמר רבינו "חזיר לאשה, יחזיר לעבד" בא ללמדנו, שלא תחשוב שאסור להחזיר להם מפני שיש להניח שהפקדון הוא של הבעלים, אבל גם אם החזיר לבעלים - פטור, ולכתחילה מחזיר להם, שהרי הוא מחזיר למקום שנוטל (מגיד-משנה). וראה רמ"א אבן-העזר סימן פו ס"א, ו'בית שמואל' שם ס"ק ח. ובהגהות מיימוניות כתב בשם הראב"ן, שאם תבעו הבעלים יחזירו הנפקד להם. (60) גמרא שם. (61) אם הנפקד מאמין להם. (62) כמו שאמרנו. (63) ודוקא כשאמרה בשעת מיתתה כשאין לה האפשרות לקחת הפקדון מיד הנפקד, אבל כשהיא בריאה - יתן לפלוני אפילו אין הנפקד מאמין לה, שהרי היא יכולה לקחת ממנו את הפקדון ולהחזירו בעצמה לידו ('טור' אבן-העזר שם).
- 22 יא. הַפְּקֻדוֹן וְהָאֲבֵדָה⁶⁴ לֹא נִתְּנוּ לְתַבַּע אֱלָא 23 בְּמְקוֹמָם. פִּינֵצַד? הַפְּקִיד אֶצֶל פִּירוּשָׁלַיִם - אֵינִי 24 יָכוֹל לְתַבַּעוֹ בְּנִיב⁶⁵; וְאִם הִחְזִיר לוֹ בְּנִיב - מְקַבְּלוֹ 25 מִמֶּנּוּ⁶⁶. הַפְּקִיד אֶצֶל פִּישׁוּב, וְהִבִּיא פְּקֻדּוֹנוֹ בְּמִדְבָּר 26 - אֵינִי מְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ⁶⁷; אֱלָא יֹאמֵר לוֹ⁶⁸: הֲרִי הוּא 27 בְּאַחֲרֵייתָךְ עַד שֶׁתִּחְזְרוּנִי לִי פִישׁוּב, בְּדִרְךָ שֶׁהַפְּקֻדָּתִי 28 אֶצֶלְךָ פִּישׁוּב.

מעכשיו" (ויש אומרים: סמוך לגניבתה קנויה לך, ראה שם). וטעמו של דבר, שאנו אומרים דעתו של המפקד, שהוא מעדיף לוותר על ספק הכפל (אם ימצא הגנב) על-מנת שהקדן יהיה בטוח לו (רש"י שם). (5) רבינו מדגיש כאן שהלכה כרבי יוחנן (שם) שאפילו לא שילם עדיין - הכפל שלו, מכיוון שקיבל עליו לשלם. [למעלה (פ"ו ה"א) נתבאר שמשביעים את השומר שאינה ברשותו, שמה ענינו נתן בה. והרא"ש בסוגיא שלנו כתב, שלדעת הרי"ף אין השומר קונה את הכפל אלא אחר שנשבע שאינה ברשותו. וב'בית יוסף' דחה פירושו זה לדברי הרי"ף, מכיון שנאמר סתם "אמר הריני משלם", ומשמע שאמירה גרידא מספיקה]. וגם באבדה, שאין בעיית כפל יש נפקא-מינה מסברת רבא, כגון אם עלה בינתיים מחיר הפקדון, אין השומר משלם אלא מחירו הקודם (ראה לקמן ה"ג). ואם עלה שווי זמן מסוים לפני הגניבה, יש הבדל בין שני הלשונות בדעת רבא שנאמרו למעלה: אם הפקדון קנוי משעת התחלת השמירה כלשון ראשון - משלם מחירו הקודם, ואם הוא קנוי סמוך לגניבתו - משלם לפי מחירו באותה שעה. [בגמרא שם אמרו שיש הבדל לבין בית שתי השיטות שהובאו למעלה לדעת רבא, במקרה שהבהמה לא נמצאה ברשותו של הנפקד בשעת הגניבה ואינו יכול לזכות בה: לשיטה ראשונה - קנה הכפל, ולשיטה שניה - לא קנה. ראה 'טור' חו"מ סי' רצה שכתב, שזכה בכפל אפילו לא היתה ברשותו, הרי שקיבל שיטה ראשונה. וב'בית יוסף' שם כתב שגם דעת הרי"ף כך, כי סתם ולא כתב שדווקא בעומדת ברשותו קנה. מדבריו יוצא, שגם רבינו אינו מחלק בין עומדת ללא עומדת ברשותו]. (6) בבא-קמא קח: (כסף-משנה בשם תלמידי הרשב"א). (7) הצמר שגזז הגנב. (8) טעם זה אמרו בב"מ שם לפי ביאורו של רבי זירא לשיטה הראשונה של רבא, שהשומר קונה משעה שקיבל את הפרה, אולם גם ללשון שני אנו צריכים לסברא זו לענין גיזות וולדות שנטענה ושילדה בבית הגנב, שלדעת רבינו (לפי ביאורו של המגיד-משנה) הם של המפקד. (9) בהלכות גניבה פ"א ה"א. (10) כלומר, הצמר שגזז לפני שנתייאשו הבעלים (יאוש = הבעלים חדלו מלקוות להחזרת הגניבה), והולדות שילדה לפני יאוש חוזרים לבעלים, אפילו אם חזרה אחר יאוש. (11) משנה, שם לג: (12) למעלה בפ"א מהלכות שכירות, נתבאר ששוכר דינו כשומר בשכר, ושניהם חייבים בגניבה ואבידה ופטורים מאונסין.

(64) בבא-קמא קיח. (65) אינו יכול לדרוש מהנפקד או ממוצא אבידה להביאו אליו לנוב. (66) ואינו יכול לטעון: הפקדתי אצלך בירושלים, החזיר לי שם. (67) אינו מחויב לקבלו ולפטור את הנפקד מחובת השמירה. (68) יכול הוא לומר לנפקד (כתב בהגהות מיימוניות, שאם הוכרח להוציאו למדבר משום שלא היה לו מקום להטמין את הפקדון ביישוב, ולשומר אחר אסור למסור, ולקח אתו הפקדון או את האבידה למדבר ונאנס - דעת רבינו"ה שהוא פטור).

1 יב. המפקד אצל חברו, והלך בעל הפקדון למדינת
2 הים, והרי השומר רצה לפרש מנפשה לים או לצאת
3 בשירא⁶⁹ - יש מי שהורה, שאם בא השומר והביא
4 הפקדון לבית דין - נפטר מאחריות שמירתו.
5 ודברים של טעם הם, שאין אוסרין זה במדינה זו
6 מפני פקדון של זה שהלך, ואי אפשר לו להוליכו
7 עמו, שמא יארע לו אנס ויהיה חייב באחריותו. ובית
8 דין מפקדין אותו ביד נאמן אצלם, משום השב
9 אבדה לבעלים⁷⁰.

(69) לדרך רחוקה. (70) שאם ישאיר הפקדון ללא שמירה - ייגנב או יאבד (סברת עצמו).

פרק שמיני

(1) דין שומר ששילם דמי הפיקדון ונמצא הגנב, ודין שומר שאמר פשעתי ודין קונה הכפל שקונה השבח הבא מאליו, ודין תבעוהו בעלים לשומר ונשבע ואחר כך שילם והוכר הגנב, ודין שאל מן השותפים ושילם לאחד מהם או מן האשה ושילם לבעלה, ודין גנב הפיקדון באונס ואחר כך הוכר הגנב.

10 א. המפקד⁷² אצל חברו בהמה או כלים, ונגנבו או
11 אבדו⁷³, אמר: הריני משלם ואיני נשבע, ונמצא
12 הגנב - משלם תשלומי כפל, טבח או מכר - משלם
13 תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? למי שהיה
14 הפקדון אצלו⁷⁴, שהרי אמר אשלים⁷⁵. חזרה הבהמה
15 עצמה - חוזרת לבעליה⁷⁶ היא וגזותיה⁷⁷ וולדותיה;
16 שאין זה השומר קונה שבח הבא מגופה, אלא שבח
17 הבא מאליו⁷⁸. וכבר בארנו⁷⁹, שאין הגנב מחזיר גזות
18 וולדות אלא לפני יאושו⁸⁰. נשבע השומר ולא רצה
19 לשלם⁸¹, ואחר כך נמצא הגנב - משלם תשלומי
20 כפל, טבח או מכר - משלם תשלומי ארבעה
21 וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון. וכן השוכר⁸²
22 פרה מחברו ונגנבה, ואמר: הריני משלם ואיני
23 נשבע, ואחר כך הכר הגנב - משלם תשלומי כפל
24 ותשלומי ארבעה וחמשה לשוכר; שאילו רצה
25 השוכר, היה נשבע שנגנבה באנס ונפטר.

(2) בבא-מציא לג: (3) המדובר בשומר חנם שהוא פטור מגניבה ואבידה, אלא שהוא מחויב לישבע שברעת השומרים. (4) בגמרא שם (לד). מפרש רבא: "נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני - הרי פרתי קנויה לך

26 ב. שומר⁸³ חנם שאמר: פשעתי - זכה בכפל. שהרי
27 חייב עצמו לשלם⁸⁴; ואילו רצה, אמר: נגנבה או
28 אבדה, והיה פטור⁸⁵. וכן נושא שוכר והשוכר⁸⁶
29 שאמר: נגנבה - קנה הכפל. שהרי חייב עצמו
30 לשלם; ואילו רצה, אמר: מתה⁸⁷, והיה נפטר. אבל
31 השואל - אינו קונה הכפל עד שישלם מעצמו⁸⁸.
32 קדם ושלם מעצמו, ואחר כך הכר הגנב - משלם
33 תשלומי ארבעה וחמשה לשואל⁸⁹.

(13) מימרא של רב פפא, שם לד. (14) בזה שאמר "פשעתי", כבר חייב עצמו לשלם וזכה בכפל אף-על-פי שלא אמר בפירוש: הריני משלם ('בית יוסף' חו"מ שם).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 בַּפֶּסֶל²⁷, אָף עַל פִּי שְׁהִטְרִיחַן בַּתְּחִלָּה לְדִין עַד
17 שְׁנִשְׁבַּע. אָמַר הַשּׁוֹמֵר בַּתְּחִלָּה: אֵינִי מְשַׁלֵּם, וְחִזֹּר
18 וְאָמַר: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם - זָכָה בַּפֶּסֶל²⁸.

24 מחלוקת אביי ורבא בבבא-קמא קח. 25 שומר חנם
נשבע שנגנב שלא בפשיעה. 26 לפניו משורת הדין
(רש"י שם). 27 כרבא שם, שהלכה כמותו בכל מקום נגד
אביי, חוץ לשש הלכות המסומנות בגמרא בראשי תיבות
"יע"ל קג"ם". 28 ב"מ לד. "פשיטא, הא קאמר (הרי הוא
אומר) הריני משלם".

19 ה. אָמַר²⁹: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם, וְחִזֹּר וְאָמַר: אֵינִי
20 מְשַׁלֵּם³⁰; או שְׁאָמַר: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם, וַיִּמַּת, וְאָמַרו
21 הַבָּנִים: אֵין אָנוּ מְשַׁלְמִין³¹; או שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְתַבֵּעַ
22 אֶת הַשּׁוֹמֵר עַד שְׁמַת, וְתַבַּע הַבָּנִים³², וְשָׁלְמוּ בְנֵי
23 הַשּׁוֹמֵר; או שְׁשָׁלְמוּ הַבָּנִים לַבָּנִים³³; או שֶׁשָּׁלֵם
24 הַשּׁוֹמֵר מִחֻצָּה³⁴; שָׁאֵל שְׁתֵּי פְרוֹת, וְשָׁלֵם אֶחָת
25 מֵהֶן³⁵; שָׁאֵל מִהַשְׁתַּפֵּין, וְשָׁלֵם לְאֶחָד מֵהֶן; שֶׁתַּפִּין
26 שְׁשָׁאֵלוּ, וְשָׁלֵם אֶחָד מֵהֶן³⁶; שָׁאֵל מִן הָאִשָּׁה³⁷,
27 וְשָׁלֵם לְבַעֲלָהּ³⁸; אִשָּׁה שְׁשָׁאֲלָהּ³⁹, וְשָׁלֵם בְּעַלָּהּ⁴⁰ -
28 כָּל אֶלוֹ סֶפֶק, וְהָרִי הַפֶּסֶל מִטֵּל בְּסֶפֶק וְאֵינוֹ תַּחַת יָד
29 אֶחָד מֵהֶן⁴¹, לְפִיכָף חוֹלְקִין הַפֶּסֶל⁴² או הַשִּׁבְחָה בֵּין
30 בְּעַל הַפֶּקֶדוֹן וּבֵין הַשּׁוֹמֵר. וְאֵם קָדַם אֶחָד מֵהֶן
31 וְתַפְסָה כָּל - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ⁴³, וְאֶפְלוּ בְּחוֹצָה
32 לְאַרְצֵי⁴⁴.

29 כל הדינים שבהלכה זו נשאלו בגמרא שם לד: ונשאו
בתיקו. 30 אפילו אם אמר בב"ד הריני משלם ואינו יכול
לחזור בו, אפשר שלא קנה הכפל מפני שהטריחו בב"ד
(מגיד-משנה). 31 צדדי הספק הם: אפשר שהם מסכימים
לשלם, וכוונתם לדחות התשלום לזמן מה, מחמת חוסר
מזומנים. 32 בגמרא שאלו סתם: שילמו בנים - מאי?
והר"ף הוסיף וביאר, שהמדובר, כשלא הספיק לתובעו עד
שמת. ורבינו קיבל ביאורו, כדרכו בכל מקום לקבל שיטת
רבו של רבו. ונראה שהוספה זו באה ללמדנו, שהמדובר
בנגנבה בחיי השומר, שאם נגנבה אחר שמת אין כל ספק
שהיורשים אינם זוכים בכפל אף-על-פי ששילמו, שהרי אין
עליהם חובת שמירה כלל ופטורים מלשלם, ואין זה דומה
לנשבע ושילם שבהלכה ד. למעלה בפ"א ה"ה אמנם אמרנו,
שהיורשים דינם כשומר שכן, אולם שם המדובר בשואל,
ויש הנאה ליורשים שיכולים להשתמש בפקדון. וכאן בשומר
ואסור להשתמש בפקדון. ונראה להוסיף עוד, שאם תבעו
הבעלים את השומר ומת - אין מקום לכל בעיא, שאם אמר
הריני משלם ושילמו הבנים - פשיטא שזכו בכפל, ואם אמר
איני משלם - ברור היה לר"ף ולרמב"ם שלא זכו, שהרי אין
עליהם לא חובת תשלום ולא חובת שבועה, ולפיכך דקדקו
וכתבו שלא הספיק לתבוע. [בגמרא שם נשאלה עוד בעיא:
"שילם לבנים" פירוש, מתו הבעלים ושילם השומר ליורשיו.
והר"ף - ורבינו בעקבותיו - השמיטו בעיא זו. ונראה שלא
גרסו אותה בגמרא, ונימוקם: שאין מקום לבעיא זו, שאם
נגנבה בחיי הבעלים - בוודאי לא זכו בניו בכפל, שהרי אין

15) אם היה נשבע על כך. 16) כרב פפא, שם.
17) כדרכה. 18) אבל כשאמר הריני משלם, ולא שילם
עדיין - לא קנה הכפל. מחלוקת רב פפא ורב זביד שם, ופסק
כרב זביד, מפני ששנינו בברייתא כמותו. 19) בגמרא שם
נחבאר מה בין שואל לשומר: שואל - כל הנאה שלו, שהרי
אינו משלם כלום לבעלים, ומשום כך אין הבעלים מקנים
לו הכפל בזכות ההבטחה לשלם, כי סבורים הם שמוטל על
השואל לפצות את ההפסד, ואף-על-פי-כן כששילם וקיבלו
פיצוי מלא - הקנו לו את הכפל (רש"י שם).

1 ג. כָּל הַקּוֹנֶה²⁰ הַפֶּסֶל - קוֹנֶה הַשִּׁבְחָה הַבָּא מֵאֱלִיו.
2 פִּיצֵד? הַפֶּקֶד אֲרַבֵּעַ סָאִין אֶצֶל חֲבֵרוֹ, וְהָרִי הֵן שְׁוִין
3 סֵלַע, וְנִגְנְבוּ אוֹ אֶבְדּוּ, וְאָמַר: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם סֵלַע
4 וְאֵינִי נִשְׁבַּע, וְאַחֲרָיָהוּ נִשְׁבַּע, וְהָרִי הֵן שְׁוִין אֲרַבֵּעַ
5 סֵלַעִים - הָרִי הֵן שֶׁל שּׁוֹמֵר, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא
6 סֵלַע²¹. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֵׁלֹא הִטְרִיחַן
7 לְבַעֲלִים בְּדִין; אֲבָל אִם הוֹדָה שֶׁשָּׁפַע, וְחִיבוּהוּ בֵּית
8 דִּין לָתֵן, וְלֹא נָתַן בְּרִצּוֹנוֹ עַד שֶׁכִּפּוּהוּ בֵּית דִּין עַל
9 כְּרִחוֹ וְנִטְלוּ מִמֶּנּוּ, וְאַחֲרָיָהוּ כָּף הַכֹּר הִגְבֵּה אוֹ נִמְצָא
10 הַפֶּקֶדוֹן - יִחִזֹּר לְבַעֲלִים כְּמוֹת שֶׁהוּא, וּמִחֲזִירִין
11 לְשּׁוֹמֵר הַדָּמִים שֶׁלְקָחוּ מִמֶּנּוּ. וְאֵם בָּלִים אוֹ קֶרֶקַע
12 גָּבוּ בֵּית דִּין מִמֶּנּוּ בְּשׁוּמָא²² - מִחֲזִיר לְשּׁוֹמֵר בָּלִיו
13 או שְׂדֵהוּ²³.

20) שם לד. מעשה בכיפי (נזמים). 21) במסקנא שם
חילקו בין לא הטריח את הבעלים בבית-דין לבין הטריחו:
במקרה ראשון - הרווח לנפקד, ובמקרה השני - למפקיד.
הראב"ד בהשגותיו כתב שהנפקד אינו זוכה בשבח הבא
מאליו שלפני אמירתו הריני משלם. ונראה שדעת רבינו
אינה כן, וסובר שקנה משעת גניבה (והמדובר לפני יאוש
בעלים, שהרי שבח הבא מאליו אחר יאוש בעלים - קנה
הגנב). והמגיד-משנה מוסיף, שאפשר שזכה אפילו בשבח
שהשביח משעה שקיבל את הפקדון, כלשון ראשון בשיטת
רבא (ראה ביאורנו למעלה בדין חזרה הבהמה עצמה).
22) הדיינים העריכו את שוויים, ונתנו אותם למפקיד
לתשלום הפסדו. 23) ואינו יכול לעכבם לעצמו ולתת
לנפקד את דמיהם כפי שהעריכו הדיינים. כך פסק רב נחמן
שם במעשה הנזמים שהנפקד שכח באיזה מקום הניחם.
וביאר שם, שאפילו לשיטת הסוברים ששומת בית-דין
אינה חוזרת, ואם שמו בית-דין כליו של לווה ונתנום למלוה
בחובו ואחר-כך בא הלווה והביא כסף מזומן ודורש החזרת
כליו - אין שומעים לו, כאן מחזירים מפני שהשומא עיקרה
בטעות, שהרי הוברר שהנזמים היו ברשותו של הנפקד,
אלא שלא זכר באיזה מקום הניחם. וסובר רבינו שהו"א-הדין
בהוכר הגנב או נמצא הפקדון. [ובמגיד-משנה מביא דעת
החולקים על רבינו בדין זה, ואומרים שאין זה דומה
למעשה הנזמים שנמצאו במקום שהניחם והוברר שלא
פשע, אבל בנידון כאן הרי פשע וגרם לגניבה או לאבידה,
ולפיכך שומא זו דינה ככל השומות של נכסי לווה למלוה].

14 ד. תְּבַעוּהוּ²⁴ בְּעֵלִים לְשּׁוֹמֵר, וְנִשְׁבַּע²⁵, וְאַחֲרָיָהוּ
15 שְׁלֵם²⁶, וְהָכֹר הִגְבֵּה, הוֹאִיל וְשָׁלֵם בְּרִצּוֹנוֹ - זָכָה

אָחַד שׁוֹמֵר חֲנָם וְאֶחָד שׁוֹמֵר שְׂכָר עוֹשֶׂה דִין עִם
הַגִּבָּנִים⁴⁸ וְאֵינוֹ נִשְׁבָּע⁴⁹. קָדָם וְנִשְׁבָּע, וְאַחֲרֵי כֵן הָפֵךְ
הַגִּבָּנִים⁵⁰: אִם שׁוֹמֵר חֲנָם הוּא - רָצָה עֹמֵד
בְּשִׁבּוּעֲתוֹ⁵¹, רָצָה עוֹשֶׂה דִין עִם הַגִּבָּנִים⁵²; וְאִם שׁוֹמֵר
שְׂכָר הוּא - עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין⁵³. נִגְנַב הַפֶּקֶדוֹן בְּאִנְסָה⁵⁴,
וְהִחְזִירוֹ הַגִּבָּנִים לְבֵית הַשּׁוֹמֵר, וְהָרִי הוּא בְּהֶמְהָ,
וּמִתָּה שָׁם בְּפִשְׁעָה - יֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק אִם פְּלִתָּה
שְׁמִירָתוֹ⁵⁵ וְנִפְטָר, אוֹ עֲדִין לֹא פְלִתָּה שְׁמִירָתוֹ⁵⁶.
לְפִיכָן: הַשּׁוֹמֵר פֶּטוּר מִלְשָׁלִם, וְאִם תִּפְסוּ הַבְּעָלִים
- אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדָם.

(45) בבא-קמא קח: (46) בליסטים מזוין שהשומר אינו יכול להציל מידו, ולא לקח בפרהסיא אלא הסתתר שלא יראוהו. מעשה שכזה נידון כגניבה המחייבת תשלומי כפל (רבינו פ"ד מהלכות גניבה ה"ד) ונידון כאנוס לפטור שומר שגר שחייב בגניבה רגילה. (47) ואפשר להוציא ממנו את הגניבה או דמיה. (48) בגמרא כתוב: "עושה עמו דין". ורבינו ביאר "עם הגנב", כלומר, על השומר מוטל לטרוח ולהוציא מיד הגנב, אבל אינו מחויב לשלם מכיסו כלום. ורש"י מפרש שם, שהשומר משלם לבעלים וגובה מהגנב (מגיד-משנה. ראה סמ"ע סימן רצד ס"ק ז, וש"ך שם ס"ק ז). (49) פירוש, אינו יכול לטעון: אשבע שלא שלחתי בה יד, ואולי גם שאינה ברשותי - ואסתלק. (50) בגמרא כתוב סתם: "שקדם ונשבע", ומפרש רבינו, שקדם לפני שהוכר הגנב (וכן פירש הרי"ף). (51) יכול הוא לטעון: נשבעתי ונפטרת והסתלקתי מכל הענין הזה. (52) לא נתבארה כוונתו. לשם מה יטרח אם אינו מחויב לעשות זאת, וגם לא ירוויח מזה כלום (ראה ב"ח חו"מ סי' רצד שעמד על תמיהה זו, ותיירץ בדוחק: שרוצה לעשות מצוה). (53) מכיון שקיבל שכר עבור שמירתו, מוטל עליו לטרוח ולהוציא מיד הגנב, משום שאין זה נידון כאנוס, כשאפשר להוציא מידו. [ב'שיטה מקובצת' שם הובאו כמה שיטות בפירוש סוגיא זו. ופירושונו כאן מסתמך בעיקר על המגיד-משנה]. (54) בעיא שלא נפשטה, שם. (55) כשגנבה באנוס נפטור השומר לגמרי, ונפסק חיוב השמירה שהיה מוטל עליו, וכשהחזירה לא קיבל על עצמו שמירה שניה. (56) מכיוון שהחזירה ליד השומר, והוא לא החזירה לבעלים - קיים עדיין חיוב השמירה הראשון.

בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִיּוּן

יום שישי י"ח אייר ה'תשפ"א

הלכות מלוה ולוה

יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתֵּים עָשָׂרָה מִצְוֹת. אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְהֵן פְּרָטִין: (א) לְהִלוֹת לְעַנִּי וְלָמָד. (ב) שְׁלֹא יִגְשִׁי אוֹתוֹ. (ג) לְגַשֵּׁת אֶת הַעֹבֵד פּוֹכְבִּים. (ד) שְׁלֹא יִמְשָׁךְ בַּעַל חֹב בְּזוֹרֵעַ. (ה) לְהִחְזִיר הַמִּשְׁכּוֹן לְבַעְלֵיו בְּזִמְנֵי שֶׁהוּא צָרִיף לוֹ³¹. (ו) שְׁלֹא יֵאָחֵז הַמִּשְׁכּוֹן מִבְּעָלָיו הָעַנִּי בַּעַת שֶׁהוּא צָרִיף

אדם מוריש קנס לבניו (ראה כסף-משנה כאן). ואם נגנבה אחר שמתו (וכן פירש"י שם), אפשר שלדעתם, כשהשומר ממשיך בשמירה והיורשים לא לקחו הפקדון בחזרה, הרי זה כאילו מסרו לו הם את הפקדון. ובשילמו בנים לבנים, המדובר כשמתו הבעלים והשומר ממשיך בשמירתו בהסכמת בניו ונגנבה ואחר-כך מת השומר, ויש כאן שני נימוקים לטובתם של היורשים: א. מיתת הבעלים; ב. מיתת השומר, ולפיכך שאלו מה הדין]. (33) נתבאר בהערה הקודמת. (34) כשתבעו, אמר: הריני משלם מחצה (רש"י). והבעיא היא אם זכה במחצית הכפל או לא זכה בו, משום שהמפקיד לא הקנה לו כלום כשאינו מפצה את כל ההפסד. (35) אם-תמצית-לומר בשילם מחצה לא קנה כלום, מה הדין בשני דברים שלמים ושילם דמי דבר שלם (רש"י). [ידועה שיטתו של רבינו לפסוק בכל מקום כאם-תמצית-לומר, ולמה לא פסק כאן בשילם מחצה שלא זכה? כבר קבעו רושמי-כללים (ראה יד מלאכי, כללי הרמב"ם אות טז) שכלל זה כוחו יפה רק כשאמרו בפירוש בגמרא "אם-תמצית-לומר", אבל לא כשזה יוצא ממשמעותה של הבעיא השניה]. (36) הבעיא היא אם קנה חצי הכפל, שהרי שילם כל חלקו, או לא? [מובן שגם בעיא זו נשאלה באם-תמצית-לומר ששילם מחצה לא קנה כלום]. (37) מנכסי מלוג שלה, שהבעל אוכל פירותיהם והקרבן שלה. (38) ושאלו שם, אם הבעל קונה את הכפל מפני שהוא כאפוטרופוס על נכסיה וגם אוכל פירותיהם או לא קנה, מפני שהקרבן אינו שלו (ע"פ פירוש רש"י שם). (39) לצורך נכסי מלוג שלה. (40) צדדי בעיא זו הם אותם הנימוקים עצמם שנאמרו בבעיה הקודמת, ובכיוון הפוך (ראה 'תוספות' שם ד"ה שאל). (41) שאם היה תפוס ביד אחד מבעלי הדינים, היינו אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. (42) כן פסק הרי"ף בהלכותיו, ורבינו קיבל דעתו. והרא"ש כאן דחה שיטתם, ואומר שיש לדון את המפקיד כמחזק, שהרי הפקדון הוא שלו בכל מקום שהוא נמצא, ומשום כך כל הכפל שייך לו. [וב'בית יוסף' חו"מ סי' רצה מסביר שיטת הרי"ף והרמב"ם, שאמנם המפקיד הוא מחזק בפקדון, אבל אינו מחזק בכפל (ראה רא"ש כאן, ופולפולא חריפתא אות ד)]. (43) וזכה בכל הכפל, שהרי הוא מחזק בממון. (44) שאין בית-דין מגבים קנסות בחוץ לארץ, וכפל קנס הוא, אף-על-פי-כן אם תפסו הבעלים אין מוציאים מידם. [מה שאמר רבינו "אפילו" בחוצה-לארץ, מפרש בכסף-משנה: שבחוצה-לארץ הורע כוחו של התופס, משום שישנם שני נימוקים לחובתו בנוגע לחצי הכפל, א. אין בית-דין מגבים כלל כפל בחוץ-לארץ; ב. אפילו אם מגבים, היה מקבל חציו בלבד. אבל בארץ ישראל יש רק נימוק אחד, היינו שבית-דין היו נותנים לו חצי. ולפיכך הדגיש רבינו וכתב "אפילו". פירושו זה דחוק קצת. ואפשר לפרש כוונת רבינו באופן יותר פשוט, והוא: המלה "אפילו" אינה נמשכת לדין שבין המפקיד והנפקד, שהרי שם רבותא יותר גדולה בא"י שמגבים קנס והבית-דין היו נותנים חצי לזה וחצי לזה, ואף-על-פי-כן אם תפס אחד הכול אין מוציאים מידו. ה"אפילו" נמשך אפוא לדין תפיסת קנס בחוצה-לארץ בלבד, כלומר, אף-על-פי שאין מגבים קנס - אם תפס אין מוציאים מידו].

1 ו. נִגְנַב⁴⁵ הַפֶּקֶדוֹן בְּאִנְסָה⁴⁶, וְאַחֲרֵי כֵן הָפֵךְ הַגִּבָּנִים -

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י"ח אייר – ספר משפטים – הלכות מלוה ולוה קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בתורה הוא ההלוואה לעניי ישראל, מה שאין כן את ההלוואה לעשירים למדו חכמים מריבוי דקרא ("את עמי") ולכן אין למנותה בתור מצות-עשה מהתורה.

ובנוגע לעצם עניין ההלוואה לעשירים, סומך הרמב"ם על מה שכתב בהלכות דעות (פ"ה ג) "מצות-עשה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממנונו כו" ובזה כלל גם את מצוות ההלוואה לעשירים.

(על פי יין מלכות ספר משפטים סימן ז)

2) ואפילו עשיר מצוה להלוותו בשעה שאין מצוה מצויות בידו (רבינו יונה אבות פרק א משנה א. טור ושולחן ערוך סימן צג סעיף א, על פי סוכה מט: גמילות חסד נוהג בין לעניים בין לעשירים. (ובמכילתא דרשב"י: "העני עימך: אין לי אלא עני, עשיר מניין? תלמוד לומר עימך וכו'. אם כן למה נאמר עני? ממנהני ליפרע על ידי עני יתר מן העשיר"). ומה שכתב רבינו "לעניי ישראל" לאו דווקא, אלא כל מי שצריך וזקוק להלוואה, כי עשיר הזקוק להלוואה בכלל עני הוא (השווה ספר החינוך מצוה תמח הוצאת מוסד הרב קוק). 3) מכילתא משפטים פרשה יט: "רבי ישמעאל אומר כל אדם ואדם שבתורה - רשות, חוץ מזה ועוד שניים (שאם משמש בלשון כאשר), וכו'. "אם כסף תלוה" - חובה ולא רשות, אתה אומר חובה או אינו אלא רשות? כשהוא אומר (בלשון ציווי): העבט תעביטנו - חובה ולא רשות". 4) מצות נתינת צדקה (שבת סג "גדול המלוה יותר מן הנותן צדקה" 5) המבקש. 6) "כי מי שנתבזה וגילה פניו לשאול מידי האנשים אין צרת עניינו (מצבו) כמו המכוסה שירצה להיעזר עד שלא יתגלה עניינו ולא יתבזה" (רבינו בספר המצוות עשין קצז). 7) "ולא תיתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא".

ב. כל הנוגש⁸ העני, והוא יודע שאין לו מה יחזיר¹⁵ לו - עובר בלא תעשה, שנאמר: לא תהיה לו פגשה⁹. ומצות עשה לנגש את העובד פוכבים¹⁷ ולהציר לו¹⁰, שנאמר: לנכרי¹¹ תגש. מפי השמועה¹⁸ למדו¹², שזו מצות עשה¹³.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מצות-עשה לנגוש את העובד" ולהצר לו כו".

וצריך להבין הרי גם בנוגע לאומות העולם מצינו פרטי דינים של הנהגה במדת החסד והרחמים, ולדוגמא "מפרנסין ומכסין עניי עכו"ם עם ישראל. ובנוגע לבני נח כתב בהלכות מלכים (סוף פ"ה) שכן "אין האכזריות והעזות מצויה אלא בגויים עובדי עבודה-זרה... אבל זרעו של אברהם והם ישראל ... רחמנים הם על הכל".

ולא עוד אלא שאפילו על בעלי חיים הזהירה תורה, שהלא איסור צער בעלי חיים הוא מן התורה, כמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג ספ"ז).

ולכאורה אין מתאים כל הנ"ל עם ה"מצוה לנגוש את

1 לו. 2) שלא יחבל אלמנה. ח) שלא יחבל פלים
2 שעושיין בהן אכל נפש. ט) שלא יתן המלוה ברבית.
3 י) שלא ילוה הלוה ברבית. יא) שלא יתעסק אדם
4 בין מלוה ולוה ברבית: שלא יעיד ביניהן, ולא יכתב
5 שטר, ולא יערב. יב) ללוות מן העובד פוכבים
6 ולהלוות לו ברבית.

7 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

1) ילחון, יתבע בתקיפות "והוא יודע שאין לו מה יחזיר" (רבינו לקמן פרק א הלכה ב). 2) לדעת הרמב"ם אין זאת מצוה (ראה ביאורנו שם הלכה ה). 3) כסות יום ביום, כסות לילה בלילה (לקמן פרק ג הלכה ה). 4) שלא ייתן יד. 5) לדעת הרמב"ם אין זאת מצוה. ראה ביאורנו פרק ה הלכה א.

פרק ראשון

1) מבאר שמצוה להלוות לעני, ושהלוה חייב לפרוע ואין מרחמים בדין ומסדרין לבעל חוב.

8 א. מצות עשה להלוות לעניי ישראל², שנאמר: אם
9 כסף תלוה את עמי את העני עמך. יכול רשות?
10 תלמוד לומר: העבט תעביטנו וגו'. ומצוה זו גדולה
11 מן הצדקה⁴ אל העני השואל⁵; שזה כבר נצרך
12 לשאל, וזה צדין לא הגיע למדה זו⁶. והתורה
13 הקפידה על מי שימנע מלהלוות לעני, שנאמר:
14 ורעה עינך באחריך האביון וגו'.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מצות-עשה להלוות לעניי ישראל"

וצריך להבין מדוע לא כתב הרמב"ם גם החיוב להלוות לעשיר הצריך להלוואה בזמן מסוים הגם שבדרך כלל הוא עשיר, והלא מפורש בגמרא ש"גמילות חסד בין לעניים ובין לעשירים" ומדוע לא פסק הרמב"ם כהגמרא הנ"ל.

בשו"ע אדמו"ר הזקן הביא לשון הרמב"ם "מצות-עשה להלוות לעניי ישראל" אבל הוסיף אח"כ "אין לי אלא עני, עשיר מניין שמצוה להלוותו לפי שעה, תלמוד לומר "את עמי" ומכאן לימוד נוסף שמצוה הלוואה היא גם לעשיר. את חיוב ההלוואה לעשירים אפשר לפרש בשני אופנים: א. שעשיר הזקוק להלוואה הוא כעני באותה שעה, וממילא נכלל בחיוב ההלוואה לעניים. ב. עני האמור בתורה מדבר על עני ממש ולא על עשיר, ולכן יש צורך בלימוד נוסף מיוחד: אין לי אלא עני, עשיר מנין כו".

מזה שהאדמו"ר הזקן העתיק את לשון הרמב"ם, משמע שדבריו הם בהתאם לשיטתו, ואם כן חוזרת השאלה מדוע לא כתב הרמב"ם מצוה הלוואה לעשירים בפירוש.

והביאור בזה: בספר המצוות, שורש ב' כתב, שאין למנות במניין המצוות כל מה שלמדו חכמים ב"ג מדות שהתורה נדרשת בהם או מריבוי דקרא (אלא אם כן פירשו בעצמם שדין זה הוא מהתורה). ומכיון שכך, הרי שמה שנתפרש

יביאם לבית דין²⁶. וגובין מפל קרקע שיש לו. אף
על פי שהיא משועבדת לכתבת אשתו או לבעל חובו
שקדם²⁷ - גובין לזה²⁸, ואם יבוא²⁹ הראשון ויטרף
- יטרף³⁰. טען הלוה: שמטלטלין אלו שבדי אינן
שלי, אלא פקדון הם בידי או שכורין או שאולין -
אין שומעין לו³¹, או יביא³² ראיה³³ או יגבה מהן
בצל חובו.

(20 בבית דין. 21) טורח הוא הרבה כדי להתפרנס. בפרק
כ מסנהדרין הלכה ד כותב רבינו: "אל תאמר עני הוא זה
ובצל דינו עשיר, הואיל ואני (הדיין) והעשיר חייבין לפרנסו
אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בכבוד". (22) כתובות פד.
"ועל זה הזהירה התורה "ודל לא תהדר בריבו" ונאמר
(ויקרא יט, טו) "לא תשא פני דל" (רבינו שם על פי תורת
כוהנים קדושים פרק ד). (23) שהמטלטלין קודמים לגבייה
מן הקרקע, שכשם שהמלוה בממון היה - כך תחילת גבייתו
מממון או ממטלטלים (שדינם כממון. בבא קמא יד.).
מלשון רבינו נראה שמעמיד מטלטלין וממון בדרגה אחת,
היינו שאם יש לו ממון ויש לו מטלטלין - רצה משלם
ממון, רצה מגבהו מטלטלין (השווה רבינו פרק י מהלכות
נזקי ממון). ברם דעת הרי"ף בבבא בתרא בתחילת פרק
שישי שהממון קודמים לגבייה מן המטלטלין (וכן כתב
רשב"ם בבא בתרא צב: בשם רבינו חננאל) וכן הרא"ש בבא
קמא פרק א סימן ד בשם רבינו תם. (24) "הטלת חרם
לדברים אלו לא מצאנו בגמרא אבל כן נמצא בכל ספרי
הגאונים ז"ל. ונראה שהדבר בקבלה אצלם" (מגיד משנה
להלן פרק י"א הלכה ז). (25) שיש לו ללווה. (26) או לא
הודיע לבית דין. (27) לווה ממנו לפני שלוה מזה הבא
עכשיו לגבות, אבל עדיין לא הגיע זמן פרעונו, וכן הכתובה
אינה נגבית מחיים כמבואר בפרק י"ט מהלכות אישות
הלכה ג. (28) מיד, ואין ביד הבעל חוב והאשה למנוע
גבייתו. (29) כלומר, ולכשיבוא. (30) זה נימוק למה אין
מונעים גביית הקרקע אף על פי שהיא משועבדת לאחרים,
לפי שהגביה אינה גורמת כל הפסד לבעל השיעבוד, שהרי
כשיגיע זמן פירעון חובו - יטרף מה שגבה ראשון, שכל
הקודם בחובו זכה (על פי תשובת הרי"ף סימן קיד, רט ועיין
ירושלמי כתובות פרק י הלכה ו). (31) "חזקה כל מה
שביד אדם הוא שלו" (מגיד משנה). והמקור להלכה זו מצא
רבינו בכתובות יט בסוגיית שטר אמנה. (32) פירוש, אלא
או יביא. (33) עדים, שכן הוא כדבריו.

ה. אין בצל חוב גובה לא מקסות אשתו ובניו של
לוה, ולא מפקדים צבועים שעבדו לשמן³⁴, אף על
פי שעדיין לא לבשו אותן, ולא מסנדרלים חדשים
שלקחן לשמן, אלא הרי אלו שלהם³⁵. במה דברים
אמורים? בכלי החל; אבל בגדי שבת והמועד -
גובה אותן בצל חוב³⁶. ואין צריך לומר, אם היו
בהן טפעות וכלי זהב או כסף³⁷, שהפל לבעל חובו.

(34) לשם אשתו ובניו. (35) שמשעה שנתנם או לקחם
לשמן יצאו מרשותו וזכו בהם והרי הם שלהם (רי"ף
בתשובה סימן ריט, על פי ערכין כד.). (36) מתוך שהם

העכו"ם ולהצר לו", וכמו כן הוא בנוגע לריבית שכתב:
"ומצות-עשה להשיך לעכו"ם כו".

ויש לומר שהמצוה להלוות בריבית לנכרי היא לא כדי
להצר לו אלא כדי שלא להפסיד ממון ישראל, שהרי
הגויים בינם לבין עצמם מלווים בריבית אלא שיש דין
מיוחד שאין להלוות לישראל בריבית.

וכן הוא בעניין ליגוש את העכו"ם ולהצר להם, שהכוונה
בזה היא להציל ממון ישראל ולא לצו להשיב ההלוואה
בזמנה כדי שלא לגרום הפסד ממון לישראל, שכן על
הרווחת זמן הפירעון משלמים (הגויים) ממון.

(על פי יין מלכות ספר משפטים סימן ט)

(8) לוחץ, תובע בחזקה. (9) כמלוה דוחק ותובע (ראה בבא
מציעא עה:). (10) לאלצו לפרוע החוב בזמן, ולא להרוויח
לו זמן הפירעון (השווה חינוך תמוז). (11) צריך להיות: את
הנכרי. (12) ספרי דברים ראה - קיג. (13) ודעת הרמב"ן
(בהשגותיו על ספר המצוות לרבינו בשורש השישי ובפירוש
התורה דברים טו), שאין נגישת הגוי מצוה, ומה שאמרו
בספרי שזו מצוות עשה, הכוונה שכתוב זה משמיענו מצוות
עשה באחיד. וכך הוא נדרש: לנכרי את רשאי ליגוש ולא
לאחיד, והוא לאו הבא מכלל עשה שהוא נקרא עשה, ולומר
לך שהנוגש את הישראל עובר בעשה ולא תעשה.

ג. אסור לאדם להראות¹⁴ עצמו לבעל חובו בזמן
שיודע שאין לו, אפלו לעבור לפניו, שלא יפחידו
או יכלימו, אף על פי שאינו תובעו, ואין צריך
לומר אם תבעו¹⁵. וכשם שאסור לזה לתבע, כך
אסור ללוה לקבש¹⁶ ממון חברו שבידו ולומר לו:
לך ושוב. והוא שיש לו. שנאמר: אל תאמר לרעה
לך ושוב. וכן אסור ללוה לקח הלוואה ולהוציאה
שלא לצרף ולאבדה¹⁷, עד שלא ימצא בצל חוב
מאין יגבה. אף על פי שהמלוה עשיר גדול. ועושה
זה - רשע הוא; שנאמר: לזה רשע ולא ישלם¹⁸.
וציו חכמים¹⁹: יהי ממון חברך חביב עליך כשלך.

(14) מכילתא משפטים יט: "לא תהיה לו כנושה": - "לא
תראה לו בכל זמן". בבבא מציעא עה: אמרו: מניין לנושה
בחבירו וכו' שאסור לעבור לפניו? תלמוד לומר "לא תהיה
לו כנושה (ברש"י שם "לא תראה בעיניו כנושה בו שיראה
וייבוש"). (15) רוצה לומר, אם כבר תבעו, כגון, שלא ידע
שאין לו ותבעו, שאסור לו לעבור לפניו מכאן ואילך (אבן
האזל). (16) לעכב, להשהות. (17) וגורם לאבדה מן
המלווה. (18) ראה אבות פרק ב משנה ט. שמות רבה לא,
טו. (19) אבות שם, משנה יב.

ד. כשיתבע המלוה הלוואתו²⁰, אף על פי שהוא
עשיר והלוה דחוק וטרוד במזונות²¹ - אין מרחמין
בדין²², אלא גובין לו חובו עד פרוטה אחרונה מפל
מטלטלין שיימצאו לו. ואם לא הספיקו המטלטלין
- גובין לו מן הקרקע²³, אחר שמחרימין²⁴ על מי
שיש לו מטלטלין או מי שידע²⁵ מטלטלין ולא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח אייר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שם. (47) לאיש כמותו לצורך ימי החול, אבל לא לשבתות וימים טובים (רבינו בפרק ג מהלכות ערכין הלכה טו. ומקורו נראה שהוא מהמבואר למעלה הלכה ה על פי ירושלמי קידושין הובא בבאורנו שם). (48) כיסא. (49) מצע גס ארוג מקנים שעניים רגילים להשתמש בהם ואינו יכול לדרוש מצע של לבד. (50) לא כסות וגם לא מזון. (51) אפילו הקטנים. (52) כמבואר בפרק י"ב מהלכות אישות הלכה ב, יד. שלא הוטל על המלוה להחיות את אשתו ובניו. ערכין שם: "הוא (החייה) מערכך, ולא אשתו ובניו מערכך". (53) של ראש ושל יד (שם) - כשם שנותנין לו כסות (והשווה פסחים קיג). (54) שם. (55) נגר. (56) משורים. (57) כגון, שיש לו שלושה מעצדים והמגירה האחת. (58) אין מוכרים המעצד השלישי לקנות מגירה בדמיה, כדי שיהיו לו שתי מגירות, שהרי גם קודם לא היו לו כי אם אחת (ערכין שם). (59) צמד בקר לאיכר. (60) אם היה חמר (שם). (61) שם יח. (62) כלי אומנות. (63) שם בגמרא לדעת תנא קמא.

ח. מלוה⁶⁴ שפא להפרע שלא בפני הלוה, כגון²⁹ שהיה הלוה במדינה רחוקה, ותפסה האשה מטלטלין מנכסי הפעל כדי שתזון מהן - מוציאין אותן מידה⁶⁵ ונותנין לבעל חוב; שאפילו היה בעלה עמה - לא היה יכול לזון את אשתו ובניו עד שיפרע לו כל חובו⁶⁶.

(64) תשובת הרי"ף הובאה בטור סימן צז. (65) ואף על פי שחוב האשה למזונות קדם לחובו "שכשם שבערכין מיעט מזון אשתו ובניו (כמבואר בערכין כג): אף על פי שקדמו לחוב המעריך - הוא הדין גם לבעל חוב" (כסף משנה בשם בעל התרומות). (66) כמבואר למעלה הלכה ז.

פרק שני

(1) מבאר תקנת הגאונים להשביע ללווה הטוען שאין לו, ודין מלווה שאמר שטר אמנה הוא זה במקום שחב לאחרים, וכלל שם שאסור להלוות מעותיו בלא עדים, ודין לווה מעבדו ושחררו.

א. דין תורה, שבזמן שיתבע המלוה את חובו: אם נמצאו ללוה נכסים - מסדרין לו, ונותנין לבעל חובו את השאר, כמו שבאנו²; ואם לא נמצא ללוה כלום, או נמצאו לו דברים שמסדרין לו בלבד - ילף הלוה לדרבו. ואין אוסרין אותו³, ואין אומרים לו: הבא ראיה שאתה עני, ולא משביעין אותו⁴, כדרך שדינין העובדי פוכבים; שגאמר: לא תהיה לו פגשה. אלא אומרים למלוה: אם אתה יודע נכסים לזה המחזיק לך - לך ותפס אותן⁵.

(2) למעלה פ"א הלכה ז. (3) בבית הסוהר, כי "לא מצאנו בשום מקום (בתלמוד) חיוב הגוף (היינו מאסר או עונש מלקות וכיוצא בזה) מחמת ממון" (מגיד-משנה). (4) שאין לו כלום. (5) ודרכים אלו - אמצעי נגישה הם.

ב. טען⁶ שיש לו והחביא אותן והרי הן בתוך ביתו⁴⁴

בגדים מכובדים, ואינם לשימוש יום יום, אין הבעל נותנם במתנה גמורה על דעת שלא יוכל למכרם אם יצטרך להם (רי"ף בתשובה סימן רנה על פי ירושלמי קידושין פרק א הלכה ד). (37) "שארם קונה על מנת שתתקטט, ואם הוצרך יתפרנס מהם" (כלומר, ימכור לשם פרנסתו. רי"ף שם סימן רט).

ו. היה לו מטלטלין או קרקע, והרי עליו שטרי חובות לעובדי פוכבים, ואמר: הרי כל נכסי משעבדין לעובדי פוכבים, ואם יטלו אותן הישראליים בחובם, יאסרו אותי העובדי פוכבים בחובן ואהיה בשביה - הורו רבותי³⁸, שאין שומעין לו, ויגבו הישראליים; וכשיבואו העובדי פוכבים ויאסרוהו - הרי כל ישראל מצוין לפדותו³⁹.

(38) הרי"ף שם. (39) המצוה להצילו אינה מוטלת על התובע יותר מאשר על כל אחד ואחד מישראל.

ז. מסדרין⁴⁰ לבעל חוב⁴¹, כדרך שמסדרין בערכין⁴². פיצד? אומרים ללוה: הבא⁴³ כל המטלטלין שיש לך, ולא תניח אפילו מחט אחת. ונותנין לו מן הכל מזון⁴⁴ שלשים יום וכסות שנים עשר חדש מקסות הראויה לו. ולא שילפש בגדי משי או מצנפת והוכה⁴⁵, אלא מעבירין אותה ממנו⁴⁶, ונותנין לו כסות הראויה לו⁴⁷ לשנים עשר חדש. ומטה⁴⁸ לישב עליה, ומטה ומצע הראוין לו לישן עליהם. ואם היה עני - מטה ומפץ⁴⁹ לישן עליו. ואין נותנין פלים כאלו⁵⁰ לאשתו ובניו⁵¹, אף על פי שהוא חיב במזונותיהם⁵². ונותנין לו סנדליו ותפיליו⁵³. היה אמין⁵⁴ - נותנין לו שני פלי אמנות מכל מין ומין. כגון שהיה חרש⁵⁵ - נותנין לו שני מעצדין ושתי מגרות⁵⁶. היה לו מין אחד מרבה ומין אחד מועט⁵⁷ - נותנין לו שנים מן המרבה, וכל שיש לו מן המועט, ואין לוקחין לו פלים מדמי המרבה⁵⁸. היה אקר או חמר - אין נותנין לו לא צמדיו⁵⁹ ולא חמוריו⁶⁰. וכן אם היה ספן - אין נותנים לו ספינתו⁶¹. אף על פי שאין לו מזונות אלא מאלו - אין אלו פלים⁶², אלא נכסים⁶³, וימכרו עם שאר המטלטלין בבית דין, וינתנו לבעל חובו.

(40) "מעריכין נכסי הלווה, ואם הוא עני אף על פי שאינו נשלם החוב כולו, אין נוטלין כל מה שיש לו, אלא משיירין לו לפי כבודו" (ערוך ערך סדר) וכמו שבמבאר רבינו והולך. (41) כשיגיע זמן הפירעון ויבוא המלוה לבית דין לגבות חובו (שולחן ערוך סימן צז, כג). (42) מי שהתחייב לתת להקדש ערך עצמו או ערך אחרים, בית דין לוקח כל רכושו ומוכרו ונותן הדמים להקדש, ושנינו (ערכין כג): שמשאירים לו כל המפורט כאן בדברי רבינו (בבא מציעא קיג:). (43) ראה לקמן פרק ב הלכה י"ב. (44) שם כד. דרשו זה מן הכתוב (ויקרא כז, ח): "ואם מך הוא מערכך" - החייהו מערכך. (45) רקומה זהב. (46) בבא מציעא

30 שְׁנֵי־יָמִים יִתֵּן לְבַעַל חוּבוֹ - אֵין כָּל אֶחָד מִבְּעָלֵי
31 חוּבוֹת בָּא וּמִשְׁבִּיעוֹ¹⁹, שֶׁשְּׁבוּעָה אַחַת כּוֹלֶלֶת כָּל
32 בְּעָלֵי חוּבוֹת. וּמִקְנַת אַחֲרוֹנִים²⁰ הִיא, וְאֵין מִדְּקָדְקִין
33 בָּהּ לְהַחֲמִיר²¹ אֶלָּא לְהַקֵּל.

(19) שנית אותה שבועה. (20) כלומר, הואיל ותקנת הגאונים היא. (21) לחייבו שבועה לכל אחד מבעלי-חוּבוֹת, שכל שירוויח יתן גם להם (לחם-משנה ומשנה-למלך).

34 ד. מִי שֶׁהֶחֱזֹק שֶׁהוּא עָנִי וְכָשָׁר²² וְהוֹלֵךְ בְּתָם,
35 וְהַדָּבָר גָּלוּי וְיָדוּעַ לְדִין וּלְרֹב הָעַם, וְכָא פַעַל חוּבוֹ
36 לְהַשְׁבִּיעוֹ בְּתַקְנָה זוֹ, וְהֶחֱזֹק הַתּוֹבֵעַ²³ שְׂאִינוּ מִסְתַּפֵּק
37 בַּעֲנִיּוֹת²⁴, אֶלָּא רֹצֵחַ לַעֲצֵרוֹ בְּשְׁבוּעָה זוֹ, לְהַצֵּר
38 לוֹ וּלְבִישׁוֹ בְּרַבִּים, כְּדִי לְהַקְטִים מִמֶּנּוּ, אוֹ כְּדִי שִׁילֹף
39 וְיִלְוֶה מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים²⁵, אוֹ יִקַּח נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ²⁶
40 וְיִתֵּן לָזָה, עַד שֶׁיִּנְצַל מִשְׁבוּעָה זוֹ - יִרְאֶה לִי, שְׂאִסּוֹר
41 לְדִין יֵרָא שְׁמִים לְהַשְׁבִּיעוֹ שְׁבוּעָה זוֹ; וְאֵם הַשְׁבִּיעוֹ
42 - בְּטָל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁל תּוֹרָה: לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה.
43 וְלֹא עוֹד, אֶלָּא רָאוּי לְדִין לִגְעֹר בַּתּוֹבֵעַ וּלְסַדְּרוֹ²⁷,
44 מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹטֵר וְהוֹלֵךְ בְּשִׁרְיֹת לְבֹ. שְׂלֹא תִקְנֶה
45 הַגְּאוּנִים תִּקְנָה זוֹ אֶלָּא מִפְּנֵי הַרְמָאִין²⁸, וְהָרִי
46 נֶאֱמַר²⁹: עַד דִּרְשׁ אַחִיד אֹתוֹ - דִּרְשָׁהוּ אִם רָמָאִי הוּא
47 אוֹ אֵינוֹ רָמָאִי, וּמֵאַחֵר שֶׁהֶחֱזֹק זֶה שֶׁהוּא עָנִי וְשְׂאִינוֹ
48 רָמָאִי - אִסּוֹר לְהַשְׁבִּיעוֹ. וְכֵן אֲנִי אוֹמֵר: שְׁמִי
49 שֶׁהֶחֱזֹק רָמָאִי, וְדִרְכֵּיו מְקַלְקֵל בְּמִשְׁאֵוֹ וּמִתְנֶה, וְהָרִי
50 הוּא אֲמוּדָ שֵׁשׁ לוֹ מִמּוֹן, וְטָעַן שְׂאִין לוֹ כְּלוּם, וְהָרִי
51 הוּא רֵץ לְהַשְׁבִּיעַ בְּתַקְנָה זוֹ - שְׂאִין רָאוּי לְהַשְׁבִּיעוֹ³⁰.
52 אֶלָּא אִם יֵשׁ כַּח בְּדִין לַעֲשׂוֹתוֹ³¹ עַד שֶׁיִּפְרַע בְּעַל
53 חוּבוֹ, אוֹ לְנִדְוֹתוֹ עַד שִׁיתֵּן - יַעֲשֶׂה, מֵאַחֵר שֶׁהוּא
54 אֲמוּדָ, שֶׁפְּרִיעַת בְּעַל חוּב מְצוּהָ³². כָּלָלוּ שֶׁל דָּבָר:
55 כָּל שֶׁיַּעֲשֶׂה הַדִּין מִדְּבָרִים אֵלֶּה, וְכּוֹנֵנוֹ לְרִדְף הַצֶּדֶק
56 בְּלִבּוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר³³ לְרַדְּפוֹ, וְלֹא לַעֲבֹר³⁴ הַדִּין עַל
57 אֶחָד מִבְּעָלֵי דִינָיו - הָרִי זֶה מְרָשָׁה לַעֲשׂוֹת, וּמִקְבָּל
58 שָׂכָר. וְהוּא שִׁיחֵיו מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שְׁמִים³⁵.

(22) אדם ישר. (23) יודעים בו רבים. (24) אין לו ספק, שכן הוא עני. ויש גורסים: "בענין של זה", כלומר באופיו ובמצבו של הנתבע (עיין 'פרישה' סי' צט). (25) בריבית. (26) שהכניסה לו בין נכסי מלוג ובין נכסי צאן ברזל, שאינם משועבדים לבעל-חוב ואינו גובה מהם (השווה שו"ע סי' צז סעיף כו). (27) לגרושו מעל פניו. (28) כמבואר לעיל הל' ב. (29) בבבא-מציעא כח, בענין מוצא אבידה. (30) ויקרא רבה פ"ג, ג: "אין נותנין את השבועה למי שהוא רץ אחר השבועה" (הגר"א סימן פז ס"ק קיב). (31) לכופו. (32) כתובות פו. ויש נתבאר שמכין אותו עד שתצא נפשו או יקיים מצוה זו. (33) כמו שנאמר (דברים טז, כ): צדק צדק תרדוף. ובסנהדרין לו: פירשו שהמדובר בדין מרומה (עיין רדב"ז פכ"ב מהל' סנהדרין הל' ג). (34) להטות. (35) כמו שאמרו (אבות פ"ב משנה יב "וכל מעשיך יהי

1 - אֵין מִן הַדִּין שֶׁיִּכְנַס לְבִיתוֹ, לֹא הוּא וְלֹא שְׁלִיחַ
2 בֵּית דִּין⁷; שֶׁהַתּוֹרָה הִקְפִּידָה עַל זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: בַּחוּץ
3 תַּעֲמֹד. אֲבָל מִחֲרִימִין עַל מִי שֵׁשׁ לוֹ וְלֹא יִתֵּן לְבַעַל
4 חוּבוֹ. כְּשֶׁרָאוּ הַגְּאוּנִים הָרֵאשׁוֹנִים⁸ שֶׁעָמְדוּ אַחֵר
5 חֲבֹר הַגְּמָרָא, שָׁרְבוּ הַרְמָאִים⁹, וְנִנְעָלָה דִּלְת בִּפְנֵי
6 לְוִין¹⁰, הִתְקִינוּ שֶׁמִּשְׁבִּיעִין אֶת הַלֹּהֶ שְׁבוּעָה חֲמוּדָה
7 בְּעֵין שֶׁל תּוֹרָה בְּנִקְיִטַּת חֶפְצִין¹¹: שְׂאִין לוֹ כְּלוּם יִתֵּר
8 עַל דְּבָרִים שֶׁמִּסְדְּרִין לוֹ, וְשֶׁלֹּא הַחֲבִיאָן בֵּיד אַחֲרֵים,
9 וְשֶׁלֹּא נִתֵּן מִתְּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר¹². וְכוֹלָל בְּשְׁבוּעָה
10 זוֹ: שֶׁכָּל שְׁנֵי־יָמִים וְכָל שְׁכּוֹא לִידוֹ אוֹ לְרִשּׁוֹתוֹ
11 מֵאֲשֶׁר תִּשְׁגִּי יָדוֹ - לֹא יֵאָכִיל מִמֶּנּוּ כְּלוּם לֹא לְאִשְׁתּוֹ
12 וְלֹא לְבָנָיו¹³, וְלֹא יִלְבִּישׁ אוֹתָן, וְלֹא יִטַּף בָּהֶן, וְלֹא
13 יִתֵּן מִתְּנָה לְאָדָם בְּעוֹלָם, אֶלָּא יוֹצִיא מִכָּל אֲשֶׁר
14 תִּשְׁגִּי יָדוֹ מִזֶּזֶן שְׁלִשִּׁים יוֹם וּכְסוֹת שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ,
15 מִזֶּזֶן הָרָאוּי לוֹ וּכְסוֹת הָרָאוּי לוֹ¹⁴, לֹא אֲכִילַת
16 הַזִּזְלִים וְהַסּוֹבְאִין אוֹ בְּנֵי מַלְכִּים וְלֹא מִלְּבוּשֵׁי
17 הַפְּחוּת וְהַסְּגָנִים¹⁵, אֶלָּא כְּדָרְכוֹ, וְכָל הֵיתֵר עַל צִרְכּוֹ
18 יִתֵּן לְבַעַל חוּבוֹ רָאשׁוֹן רָאשׁוֹן, עַד שֶׁיִּגְבֶּנּוּ כָּל חוּבוֹ.
19 וּמִחֲרִימִין תַּחֲלָה עַל מִי שֶׁיַּדַּע לְפָלוּגֵי נְכָסִים, גְּלוּזִין
20 אוֹ טְמוּנִין, וְלֹא יוֹדִיעַ לְבֵית דִּין. גַּם אַחֵר הַתַּקְנָה
21 הַזֹּאת, אֵין בְּעַל חוּב יְכוֹל לְהַכְנִס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל
22 לֹהֶ, לֹא הוּא וְלֹא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין; שְׂלֹא תִקְנֶה לַעֲקֹר
23 גּוֹף הַתּוֹרָה¹⁶. אֶלָּא הַלֹּהֶ עֲצֻמוֹ יוֹצִיא כָּלִיו, אוֹ
24 יֵאֱמַר: כֶּף וְכָף וְכָף הוּא שֵׁשׁ לִי; מִנִּיחִין הָרָאוּי לוֹ,
25 וְיוֹצִיא הַשָּׂאֵר, וְיִשְׁבַּע בְּתַקְנָה זוֹ. וְכֹזֶה דִּין יִשְׂרָאֵל
26 בְּכָל מְקוֹמוֹתָן. נִרְאֶה לוֹ מִמּוֹן אַחֵר שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה
27 זוֹ, וְאֵמַר: שֶׁל אַחֲרִים הוּא, אוֹ עֵסֶק הוּא בְּיָדִי - אֵין
28 שׁוֹמְעִין לוֹ¹⁷, עַד שֶׁיָּבִיא רָאִיָּה. וְכֵן הוֹרֵו רַבּוֹתֵינוּ¹⁸.

(6) המלוה. (7) בבא-מציעא קיג. ראה לקמן פ"ג הל' ג. (8) רבנן סבוראי (הגהות מיימוניות). (9) המסתירים ממנו, ואומרים אין לי. (10) שנמנעו מלהלוות ממון לאחרים מפני החשש, שמה יחביאו כל אשר להם ויטענו: אין לי. (11) היינו כשס"ת בידו, כדוגמת השבועה שאינו ברשותו שתיקנו חכמים על השומר האומר הריני משלם, מפני החשש שמה עיניו נתן בחפץ שנמסר לשמירתו, כמבואר בפ"ו מהל' שאלה ופקדון הל' א (הגר"א סי' צט ס"ק א. עיין שם). (12) ואע"פ שמתנה על-מנת להחזיר, דינה כמתנה - כאן אין מתנתו מתנה, כי רגלים לדבר שלא נתנו אלא כדי להברית מן הבעל-חוב, ומן הדין בעל-חוב גובה אותה, והראשונים קראו לשבועה זו: "שבועת החשד" (כסף-משנה שם). (13) השווה למעלה פ"א הל' ז. (14) השווה שם. (15) פקיד מלוכה גבוהים. (16) דבר תורה שהקפידה על הכניסה לבית הלווה. ולא באו חכמים אלא לעשות סייג וגדר שלא תנעול דלת בפני לוויים. (17) חזקה - כל מה שביד אדם שהוא שלו (השווה למעלה פ"א הל' ד). (18) ה"ר מיגאש, בתשובה סי' קסט.

29 ג. מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה זוֹ, שְׂאִין לוֹ כְּלוּם וְכָל מָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח אייר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(ראה למעלה ה"ה הערה לו). (51) כבר לימדנו רבינו (למעלה הל' ה') שחוששים לקנוניא, ואין מקבלים הודאתו בחובות אחרים. וחזר רבינו וכתב דין זה שנית, לפי שאין רקע החשד לקנוניא של הנידון כאן דומה להמבואר בהל' ה, כי בהל' ה המדובר, כשנשבע כבר שבועת הסידור, והגורם לקנוניא הוא דאגתו לפרנסת אשתו ובניו, שאינו רשאי להאכיל אותם אלא פורע ראשון ראשון לבעל-חובו כמבואר שם, ובכך החשד מבוסס על זה שאדם עשוי להורות היתר לעצמו בגלל פרנסת אשתו ובניו, ואפשר שגם האחרים רואים בזה מצוה לפרנס אשה וילדים קטנים. ובנידון שלפנינו, שמודה לפני שבועת הסידור, הגורם לקנוניא האפשרית הוא, כדי שלא ישאר ערום מנכסיו, ולכן מלמדנו רבינו, שחוששים לקנוניא גם בגלל סיבה זו (ולצד שני, אין הנידון בהל' ה נלמד מהמבואר כאן, לפי שבנידון הל' ה כבר התחייב בשבועה שלא יעשה שום קנוניא, ולכן מלמדנו רבינו שאין שבועה זו מסייעתו לאמת הודאתו - כספ-משנה. עיין ש"ך סי' צט ס"ק ג).

ז. אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים⁵², ואפילו לתלמיד חכם⁵³, אלא אם כן הלווה על המשכון⁵⁴. והמלוה בשטר - משפח יתיר⁵⁵. וכל המלוה בלא עדים - עובר משום ולפני עור לא תתן מקשל⁵⁶, וגורם קללה לעצמו⁵⁷.

(52) שמתוך כך עולה על דעתו של הלווה להכחיש (ב"מ עה: וברש"י שם). (53) שאין לחשוד בו שיכחיש, והטעם - שמא מתוך טרדת משנתו ישכח (שם, מעשה שהיה). (54) שהמלוה נאמן בשבועה, כמו שיתבאר להלן פרק יג הל' ג. (55) לפי שבשטר סכום המלוה רשום בו, אבל במלוה על המשכון אין הסכום ידוע, ואפשר ללווה לטעון שווה פחות מהסכום שהמלוה תובע (סמ"ע סי' ע, ס"ק ד). (56) שגורם מכשול ללווה שמביאהו לידי כפירה. (57) שבני אדם מקללים אותו על שתובע מחבירו מה שאינו חייב לו.

ח. הרב⁵⁸ שלוח מעבדו ואחר כך שחררו, או לוה מאשתו ואחר כך גרשה - אין להן עליו כלום; שכל מה שקנה עבד - קנה רבו, וכל המעות שפיד האשה - בחזקת בעלה⁵⁹, אלא אם הביאה ראיה שהן מנדונתה⁶⁰.

(58) בעלו של העבד (בבא-בבא נא). (59) כלומר, משל בעלה הם, ולקחם באמתלא בתור הלוואה כדי להוציא מהם ממנו (עיין גמ' ב"ב שם). והשווה רבינו פכ"ב מהל' אישות הל' כט, ובמגיד-משנה ולחם-משנה שם). (60) נכסים שהכניסה לו בשעה שנישאו (עיין כתובות כח. "לוה הימנו מנכסי אביה וכו'").

פרק שלישי

(1) מבאר שלא לחבול אלמנה, ולא כלים שעושים בהם אוכל נפש, ושמצוה להחזיר המשכון, ודין שליח בית דין שבא למשכן.

א. אלמנה, בין שהיא עניה בין שהיא עשירה - אין

לשם שמים". וכתב המגיד-משנה בשם המפרשים האחרונים ז"ל: "שלא כל ב"ד מורשה בכך אלא-אם-כן הוא ב"ד חשוב ומחוזק בחכמה וחסידות. ומשרבו הדיינים שאין מומחין - יש לחוש שלא יהא כל אחד פורץ לעשות לו דרך לעצמו". ובפכ"ד מהל' סנהדרין הל' ב, כתב רבינו עצמו: "משרבו בתי דינים שאינם הגונים וכו' אינם חכמים כראוי ובעלי בינה, הסכימו רוב בתי דיני ישראל וכו' ולא ידון הדיין בסמיכות דעתו, כדי שלא יאמר כל הדיוט לבי מאמין לדברי זה, ודעתי סומכת על זה". ונראה שכאן כתב דין לפי הגמרא, וסמך על מה שכתב שם (לחם-משנה).

ה. מי שנתחייב בשבועה זו מפני שטר חוב שעליו, והודה³⁶ לאחרים בחובות אחרים³⁷, והשיגה ידו יתר על הראוי לו - לא יטלו היתר אלא בעלי שטרות בלבד³⁸, שמא קנוניא³⁹ עושה בהודאתו על נכסיו של זה.

(36) מעצמו, ואין כאן עדי הלוואה או אפילו יש עדי הלוואה, אלא שהלווה יכול לטעון פרעתי, והוא מודה שלא פרע (ראה ש"ך סי' צט, ג). (37) הקודמים - לדבריו - להלוואה שבשטר. (38) אבל אם יש עדי הלוואה והם מעידים שהותנה בין המלוה והלווה שלא יפרע אלא בעדים - המלוה בלי שטר קודמת לגביה (מגיד-משנה, וראה ה"ו). (39) תחבולה בין הלווה והאחרים, להברית נכסיו מן המלוה.

ו. ראובן שהיה חייב לשמעון⁴⁰ מאה, ולוי חייב לראובן מאה - מוציאים מלוי ונותנים לשמעון. לפיכך, אם אין לראובן נכסים⁴¹, והיו לו שטרי חוב על לוי, ואמר לוי: שטר אמנה הוא⁴², פרוע הוא⁴³, והודה לו ראובן⁴⁴ - אין משגיחין על הודאתו⁴⁵, שמא קנוניא הם עושין לאבד זכותו של שמעון⁴⁶; אלא ישבע שמעון⁴⁷ ויטל מלוי, קדין כל טורף⁴⁸ שאינו נפרע אלא בשבועה⁴⁹. וכן כל מי שיש עליו שטר חוב, והודה לאחר מעצמו בחוב אחר⁵⁰, אם אין לו נכסים כדי שיגבו שניהם - גובה בעל השטר בלבד, שלא יעשו קנוניא על שטרו של זה⁵¹.

(40) כתובות יט. כרבי נתן: "מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו, מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה? תלמוד-לומר (במדבר ח, ז): "ונתן לאשר אשם לו" (כלומר, לאשר הלווה אין כתוב כאן, אלא לאשר האשם שלו, דהיינו למי שהקין שלו - רש"י). (41) כי אם יש לו נכסים - אין שמעון גובה מלוי מדרשתו של רבי נתן, לפי שלא נאמרה אלא כשאין ללוה נכסים אחרים, כמבואר בבבא-קמא מ. (מגיד-משנה). (42) לא לוה כלום, אלא מסרו לו מתוך אימון שלא יתבענו אלא אם ילווהו. (43) ונשאר השטר בידי ראובן. (44) שהשטר פרוע או אמנה. (45) של ראובן. (46) כתובות שם, וכפירושו של אביי. (47) בנקיטת חפץ, שלא נפרע חוב זה ולא מחלו או מכרו לאחר (ע"פ רבינו להלן פכ"ב הל' י). (48) מנכסים המכורים או משועבדים לאחרים. (49) כמבואר לקמן (פכ"ב שם ע"פ שבועות מה). (50) שקדם, לדבריו, להלוואה בשטר - ואין כאן עדי הלוואה

עצמו¹⁷. ואפלו שני בלים שהן עושין מלאכה אחת¹⁸
 - חיב עליהן משום שני בלים, ולוקה שנים על
 שניהם¹⁹. שנאמר: לא יחבל רחים ורכב²⁰ - לחיב
 על הרחים בפני עצמו ועל הרכב בפני עצמו.
 פשם²¹ שהרכב והרחים מיוחדין, שהן שני בלים
 ומשמשין מלאכה אחת, וחיב על זה בפני עצמו
 ועל זה בפני עצמו; כך כל שני בלים, אף על פי
 שמשמשין מלאכה אחת - חיב על זה בפני עצמו
 ועל זה בפני עצמו. וכן אם חבל צמד בקר²²
 החורש²³ - לוקה שנים.

(17) גמרא שם. (18) כשמרכיבים אותם יחד - לא תיעשה
 המלאכה באחד משניהם בלתי האחר. (19) כרב יהודה,
 האומר (שם קטו): "חבל ריחיים לוקה אחת, רכב לוקה
 אחת, ריחיים ורכב לוקה שתיים". (20) הטל "לא" על
 ריחיים ועל רכב, כלומר לא יחבול ריחיים, ולא רכב (רבינו
 הלל בפירושו ל'ספרי' דברים כ"תצא פיסקא רעב). [ריחיים
 של יד, מורכבים משתי אבנים מונחות זו על זו, העליונה
 נקראת "רכב" וכשמסובבים אותה נטחנים הגרעינים
 הנופלים בינה ובין האבן התחתונה הנקראת "ריחיים"].
 (21) שם קטו. (22) הצמד הם כלי חרישה מורכב משני
 חלקים, ולפיכך חייב שתיים (מגיד-משנה). [באבן-האזל
 מפרש שהכוונה לפרות, וקשה מאוד לקבל פירושו. וראיתי
 מזה שרבינו כתב "החורש" ולא "החורשת" - ג"כ קשה
 להבינה, שהרי בקר הוא לשון יחיד. ראה 'תוספות' שם ד"ה
 צמד, וגם סיום דברי רש"י שם ד"ה חייב שנים, משמע
 שהמדובר בכלי. וראה 'בית יוסף' ח"מ סי' צז, שכתב
 שפרות אינן ככלי ואינן בכלל איסור חבלה. ויש לתמוה
 למה העדיף בעל אבן-האזל את דעת המגדל-עוז על דעתו
 של המגיד-משנה]. (23) רבינו משמיענו כאן, שהתורה
 אסרה לחבול גם כלים שמלאכתם אינה באוכל נפש ממש,
 להוציא מדעת האומרים, שלא אסרה תורה כלים כאלה
 (ראה 'טור' ח"מ סי' צז).

ד. המלוה את חברו, אחד עני ואחד עשיר - לא
 ימשכנו אלא בבית דין²⁴. ואפלו שליח בית דין
 שבא למשכן - לא יכנס לביתו וימשכנו, אלא
 עומד בחוץ, והלוה נכנס לביתו ומוציא לו
 המשכון; שנאמר: בחוץ תעמד²⁵. אם בן²⁶, מה בין
 בעל חוב לשליח בית דין? ששליח בית דין²⁷ - יש
 לו לקח המשכון מיד הלוה²⁸ בזרוע²⁹ ונותנו
 למלוה, ובעל חוב - אין לו לקח המשכון עד שיתן
 לו הלוה מדעתו³⁰. עבר בעל חוב ונכנס לבית הלוה
 וימשכנו, או שחטף המשכון מידו בזרוע - אינו
 לוקה; שהרי נפק לעשה, שנאמר: השב תשיב³¹ לו
 את העבוט כבוא השמש. ואם לא קים עשה שפה,
 כגון שאבד המשכון או נשרף - לוקה³². ומחשב
 דמי המשכון³³, ותובע השאר בדין.

(24) במצוות הדיין וע"י שליח. (25) וגומר: "והאיש אשר

ממשכנו אותה², לא בשעת הלוואה³ ולא שלא
 בשעת הלוואה, ולא על פי בית דין; שנאמר: ולא
 תחבל בגד אלמנה⁴. ואם חבל - מחזירין ממנו בעל
 פרח⁵. ואם תורה לו - תשלם⁶, ואם תכפר -
 תשבע⁸. אבד המשכון או נשרף קדם שיחזיר -
 לוקה⁹.

(2) כסתם משנה, ב"מ קטו. (3) מרצונה ומדעתה. זה למד
 רבינו מסתימת לשון המשנה: "אין ממשכנין אותה",
 ומשמע בין בשעת הלוואה ובין שלא בשעת הלוואה
 (מגיד-משנה). והראב"ד משיג וכותב: "בשעת הלוואה אין
 זה חובל", כלומר: ואין אני קורא בזה "ולא תחבול בגד
 אלמנה" מאחר שבעצמה וברצונה מביאה לו.
 (4) ובפירושו שם, מסביר רבינו ואומר: "ואסור לחבול
 האלמנה משום חשד כשתתעכב אצל הממשכן בשביל
 המשכון שלה, או שיארע ביניהם קלקול (שיבואו לידי דבר
 איסור), ולפיכך השווה בדבר העניה והעשירה" (עיין
 לחם-משנה). (5) כדברי רבא (תמורה ד): "כל מילתא
 דאמר רחמנא לא תעביד - אי עביד לא מהני". בעברית: כל
 דבר שאסרה התורה לעשות - אין עשייתו מועילה, וכאילו
 לא עשה (ריב"ש סי' תפח). (6) כלומר, בית-דין גובה
 ממנה בעל-כרח, שלא אמרה תורה אלא שלא למשכן את
 האלמנה, אבל לא אמרה תורה שלא להגבות ממנה. וגובים
 מאלמנה כדרך שגובים מכל אדם (מגיד-משנה, ריב"ש סי'
 תפח). (7) כגון, שלא היתה ההלוואה בשטר. (8) כשאר
 כל טוען ונטען. (9) אבל כל עוד שהמשכון בעין - אינו
 לוקה, "שכל לאו שניתק לעשה - אין לוקין עליו", כל זמן
 שבידו לקיים העשה, ולא זה ניתק לעשה של השבת
 המשכון, הוא שנאמר (דברים כד, יג) "השב תשיב לו את
 העבוט כבוא השמש" (ראה בסמוך הל' ד).

ב. וכן המלוה את חברו, בין שהלוהו על המשכון¹⁰
 בין שמשכנו אחר הלוואה, בידו או על פי בית דין
 - לא יחבל בלים שעושין בהם אכל נפש, כגון
 הרחים¹¹, והערכות של עץ¹², ויורות שמבשלין
 בהם, וספיני של שחיטה¹³ וכיוצא בהן; שנאמר: פי
 נפש הוא חבל¹⁴. ואם חבל - מחזיר בעל פרח¹⁵.
 ואם אבד המשכון או נשרף קדם שיחזיר - לוקה¹⁶.

(10) בשעת הלוואה (השווה למעלה הל' א. והראב"ד החולק
 על רבינו שם, השיג עליו גם בהלכה זו). (11) של יד,
 המטלטלים. אבל הקבועים בקרקע, כגון ריחיים של מים
 אינם בגדר משכון כלל (שו"ע סי' צז, סעיף ו).
 (12) המשמשות ללישה. (13) שם קטו. (14) שנינו שם
 קטו. "ולא ריחיים ורכב בלבד אמרו, אלא כל דבר שעושין
 בו אוכל נפש, שנאמר: כי נפש הוא חובל". (15) כדברי
 רבא, בתמורה ד. (השווה למעלה הערה ד). (16) אבל כל
 זמן שהמשכון קיים - אינו לוקה, כמבואר למעלה (סוף
 ה"א) גבי חובל אלמנה.

ג. חבל בלים הרבה של אכל נפש, כגון שחבל
 ערבה ויורה וספיני - חיב על כל כלי וכלי בפני

14 שְׁאִינוּ צָרִיךְ לוֹ, מֶה יוֹעִיל הַמִּשְׁכָּן? כִּדִּי שְׁלֹא
15 יִשְׁמַט הַחֹב בְּשִׁבְעִית⁴¹, וְלֹא יַעֲשֶׂה מִטְּלָטְלִין אֲצֵל
16 בְּנוֹ⁴², אֲלֵא יִפְרַע מִן הַמִּשְׁכָּן⁴³ אַחֲרֵי שְׁמַת הַלֹּהֶ.
17 הָא לַמִּדֶּת, שֶׁהַמִּשְׁכָּן אֶת הָעֵנִי דָּבָר שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ
18 וְלֹא הִחְזִירוֹ לוֹ בְּזִמְנוֹ - עֹבֵר מְשֻׁם שְׁלֹשָׁה
19 שָׁמֹת⁴⁴: מְשֻׁם לֹא תָבֹא אֶל בֵּיתוֹ, וּמְשֻׁם הָשֵׁב
20 תְּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֵבוֹט, וּמְשֻׁם לֹא תִשָּׁכַב בְּעֵבְטוֹ.
21 בְּמֶה דְּבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁמִּשְׁכָּנוֹ שְׁלֹא בִשְׁעַת
22 הַלְּוָאָתוֹ; אֲבָל אִם מִשְׁכָּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְּוָאָתוֹ⁴⁵ - אֵינוֹ
23 חֵיב לְהִחְזִיר כָּלֵל⁴⁶, וְאֵינוֹ עֹבֵר בְּשֵׁם מִן הַשְּׁמֹת
24 הָאֵלֹ.

34 הלוח. שם קיד: "אם איש עני הוא, לא תשכב ועבוטו
אצלו. הא עשיר (כלומר, משכנו דבר שאינו צריך לו, ויש
לו להחליף במקומו) שכב ועבוטו אצלו". (35) "ואינו
יכול לעמוד בלחו, ואין אצלו מה שיחליף במקומו, כמו
שביאר השם יתברך (שמות כב, כו) כי היא כסותה לבדה
היא שמלתו לעורו, במה ישכב" (רבינו בפירוש המשנה שם,
ובספר המצוות לאוין רמ. ומקור הדברים במכילתא
דרשב"י, ראה להלן הערה נח). (36) מלאכה שאינה של
אוכל נפש, כי כלי של אוכל נפש אסור למשכנו בכלל,
כמבואר למעלה הל' ב (ראה להלן הערה מח). (37) שם
קיד: "ובספרי דברים, כיצתא פסקא רעז, דרשו: "השב
תשיב העבוט: מלמד שמחזיר לו כלי היום ביום וכלי
הלילה בלילה, סגוס (כר) בלילה ומחרישה ביום וכו'".
(38) ואינו לוקה עליו, לפי שאין בו מעשה (מגיד-משנה).
(39) שם קיד: "מכילתא משפטים פרשה יט. רש"י שמות כב,
כה מפרש: "עד בוא השמש" כלומר, וכבוא השמש תחזור
ותטלנו עד שיבוא בוקר של מחר. (40) להבטחת המלוה,
הרי הוא מחזירו ללווה כשהוא צריך לו? (41) בשנת
השמיטה שהיא משמטת (מפקיעה) כל ההלוואות חוץ
ממלוה על המשכון, כמו ששינו בשביעית פ"י, מ"ב. [רבינו
(בפירושו שם) מנמק: "והעיקר אצלנו, בעל-חוב (המלוה)
קונה משכון, לפיכך כשילוה אותו על המשכון - יהיה כאילו
הקנהו המשכון בממון ההוא שהלוהו לזמן ידוע ואינו
משמט". ברור, שקיבל כאן דעתו של רבי יצחק (בפסחים
לא:), שבעל-חוב קונה משכון. אולם ביד החזקה פ"י
מהלכות שכירות ה"א פסק שהמלווה על המשכון דינו
כשומר שכר, ואם נאנס המשכון - גובה כל חובו (ראה
השגת הראב"ד שם), ויוצא מזה שחזר בו כאן מפירושו
הנ"ל שכתב בצעירותו, וקיבל דעתו של הר"ף (מפרשי
יד-החזקה האחרונים, העירו על כמה חזרות כאלו). ונראה
שרבינו מקבל כאן דרשתו של שמואל בירושלמי (שביעית
שם) על הכתוב (דברים טו, ג) "ואשר יהיה לך את אחיך
תשמט ידיך" - פרט לזה שיש לאחיק בידך. ואע"פ שלא
קיבל דעתו של שמואל, שאפילו משכנו מחט אינו משמט
כלום, ופסק (בפ"ט משמיטה ויובל הי"ד) שמשמט את חלק
החוב היתר על דמי המשכון - קיבל את דרשתו לגבי דמי
המשכון. גם הרע"ב במשנה שם מנמק ע"פ דרשה זו].
(42) ולא יוכל לגבות ממנו, מפני שאמרו (כתובות צב.):
"מטללי דיתמי - לבעל חוב לא משתעבדי" (מטלטלין של

אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה". בגמרא (שם
ק"ג). אמרו: ממשמע שנאמר "בחון תעמוד" איני יודע
שהאיש אשר אתה נושה בו יוציא, אלא מה תלמוד-לומר
והאיש? לרבות שליח ב"ד כמלוה (כלומר, "בחון תעמוד"
אתה (המלוה) והאיש (שהוא שליח ב"ד) - ואשר אתה נושה
בו, יוציא אליך העבוט החוצה (רש"י שם). (26) מאחר
שהכניסה לבית הלווה לשניהם אסורה, גם לשליח ב"ד.
(27) הרי אמרנו: "לא ימשכנו אלא בב"ד", משמע ששליח
ב"ד רשאי למשכן, והמלוה אסור. (28) במצאו חוץ לביתו,
בשוק (כשמואל, שם). (29) בחזקה. (30) 'ספרי' דברים,
כיצתא פסקא רעז: "לא תבוא אל ביתו, יכול לא ימשכנו
מבפנים (כלומר בבית) אבל ימשכנו מבחוץ, ת"ל לעבוט
עבוטו" (אפילו מבחוץ). (31) בבבא-מציעא לא: דרשו:
"השב תשיב (כלומר כפל לשון למה), אין לי אלא שמשכנו
ברשות ב"ד, משכנו שלא ברשות ב"ד - מניין? ת"ל השב
תשיב, מכל-מקום". (32) השווה למעלה הערה טו.
(33) מנכה דמי המשכון שאחריותו עליו, מסכום החוב
(כמבואר בפ"י מהל' שכירות הל' א. ולדעת הרב המגיד -
חייב, במשכנו שלא ברשות, אפילו באחריות אונסין).
[הראב"ד משיג ומקשה: מאחר שהוא חייב בתשלומין, למה
לוקה? הרי לאו שניתן לתשלומין אין לוקים עליו (מכות
טז).? והמגיד-משנה מבאר שיטת רבינו, שאינו נקרא ניתן
לתשלומין אלא במקום שהתשלומין - כלומר, הממון - הם
תיקון הלאו וסיבתו, כגון גזילה, שהלאו הוא על הפקעת
ממון חבירו, וכשמשלם - מתקנו, אבל במשכון אין
לתשלומין קשר עם הלאו, כי הלאו אינו על הפקעת-ממון
- שהרי אין כוונתו לגזול, אלא על עצם נטילת החפץ בתור
משכון הקפידה תורה - וחייב התשלומין הוא מפני
שנתחייב באחריותו, ומשום כך אין זה לאו שניתן
לתשלומין אלא לאו שניתן לעשה' של השבת המשכון,
ומאחר שנאבד ולא קיים העשה' - לוקה. ובסברא זו מיישב
המגיד-משנה גם מה שהקשו למה לוקה, והרי אין אדם
לוקה ומשלם? (ראה פ"ג מהל' גניבה הל' א), שלפי
המבואר המלקות והתשלומין אינם באים כאחת, שהלאו
הוא על נטילת המשכון, והתשלומין הם על שעת אבירתו,
וכבר נתבאר בהל' גניבה שם, שאם המלקות והתשלומין
אינם באים כאחת - לוקה ומשלם].

1 ה. אֶחָד הַמִּשְׁכָּן אֶת חֲבֵרוֹ בְּבֵית דִּין אוֹ שֶׁמִּשְׁכָּנוֹ
2 כִּדִּי, בְּזִרְעֵ אוֹ מִדַּעַת הַלֹּהֶ, אִם אִישׁ עֵנִי הוּא³⁴
3 וּמִשְׁכָּנוֹ דָּבָר שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ³⁵ - הֲרִי זֶה מִצְוָה
4 לְהִחְזִיר לוֹ הָעֵבוֹט בְּעַת שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ: מִחְזִיר לוֹ
5 אֶת הַכֶּר בְּלִילָה כִּדִּי לִישׁוֹ עָלָיו, וְאֶת הַמִּחְרָשָׁה בַּיּוֹם
6 כִּדִּי לַעֲשׂוֹת בָּהּ מְלָאכָתוֹ³⁶; שְׁנֵאמַר: הָשֵׁב תְּשִׁיב לוֹ
7 אֶת הָעֵבוֹט³⁷. עֹבֵר וְלֹא הָשִׁיב לוֹ כָּלִי הַיּוֹם בַּיּוֹם
8 וְכָלִי הַלַּיְלָה בְּלִילָה - עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה³⁸, שְׁנֵאמַר:
9 לֹא תִשָּׁכַב בְּעֵבְטוֹ - לֹא תִשָּׁכַב וְעֵבְטוֹ אֲצִלָּךְ. זֶה
10 פְּסוּת לִילָה. וּבְכָלִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּהֶן מְלָאכָתוֹ בַּיּוֹם
11 אוֹ לִבְשָׁן הוּא אוֹמֵר: עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ תִּשְׁכַּבְנוּ לוֹ.
12 מִלֵּמַד, שֶׁיִּחְזְרוּ כָּל הַיּוֹם³⁹. אִם כֵּן הוּא, שֶׁמִּחְזְרוּ
13 לוֹ הַמִּשְׁכָּן⁴⁰ בְּעַת שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ וְלֹקְחָם אוֹתוֹ בְּעַת

יתומים - אינם משועבדים לבעל-חוב של אביהם). (43) בבא-מציעא קטו. והטעם, שבשעה שמשכנו - החוב כגבוי. (44) שלוש מקראות שבתורה - שני לאוין ועשה. [שם = מקרא (רש"י מכות ד:)]. (45) מרצונו של הלוה. (46) ברייתא שם קיד: כפי דעת רבא. [במגיד-משנה ולחם-משנה למעלה ה"א וה"ב מקשים, למה בחובל אלמנה וכן בחובל כלי אוכל נפש, פסק שגם בשעת הלוואתו אסור. וכאן, בדין חזרה, הוא מחלק בין בשעת הלוואתו שלא בשעת הלוואתו? והרי כל שלוש המצוות האלו נאמרו בלשון חבלה? והראב"ד בהל' א משיג בדין אלמנה (וכמו כן בהל' ב באוכל נפש): "בשעת הלוואה אין זה חובל". ונראה שרבינו מודה להראב"ד שסתם חבלה משמעותו שלא בשעת הלוואה, ומשום כך פסק שאינו חייב להחזיר במשכנו בשעת הלוואתו, אולם בכלי אוכל נפש גילתה התורה טעם האיסור, ואמרה: "כי נפש הוא חובל", ונימוק זה כוחו יפה גם בשעת הלוואתו. ובדומה לזה יש להסביר גם שיטת רבינו בחובל בגד אלמנה, כי ב'ספר החינוך' (מצוה תקצח - ע"פ הוצאת מוסד הרב קוק תשי"ד) מנמק איסור זה באמרו: וציונו לרחם על האלמנה, שלבבה שבור ודואג, שלא למשכנה. ומסתבר שגם רבינו מסתמך על נימוק זה (הטעם של הוצאת שם רע לא קיבל, שהרי אינו מחלק בין עניה לעשירה - ראה גמרא שם) ומשום כך לא מצא כל טעם לחלק בין שעת הלוואתו ללא בשעת הלוואתו, אבל במצוות החזרה לא מצא נימוק להוציא את המונח חבלה ממשמעותו הרגילה].

- 1 ו. שְׁלִיחַ בֵּית דִּין שָׂבָא לְמַשְׁכֵּן⁴⁷ - לֹא יִמְשְׁכֵן דְּבָרִים
- 2 שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאֶדָם לִתֵּן אוֹתָם מִשְׁכּוֹן⁴⁸, כְּגוֹן בְּגָד
- 3 שְׁעָלָיו וְכָלִי שְׂאוֹכֵל בּוֹ⁴⁹ וְכִיּוֹצֵא בָּאֵלוֹ. וּמִנִּית מָטָה
- 4 וּמִצָּע⁵⁰ לְעָשִׂיר, וּמָטָה וּמִפֶּן⁵¹ לְעָנִי⁵². וְכָל הַנִּמְצָא
- 5 בְּדֹרוֹ חוּץ מֵאֵלוֹ⁵³ - יֵשׁ לוֹ לְמַשְׁכְּנוֹ⁵⁴. וַיַּחְזִיר לוֹ כָּלִי
- 6 הַיּוֹם בַּיּוֹם, וְכָלִי הַלֵּילָה בַּלַּיְלָה. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי
- 7 פָּלִים⁵⁵ - נוֹטֵל אֶחָד⁵⁶ וּמַחְזִיר אֶחָד⁵⁷. עַד מְתִי⁵⁸ הוּא
- 8 חֵיב לְהַחְזִיר וּלְקַח⁵⁹? עַד לְעוֹלָם⁶⁰. וְאִם הָיָה
- 9 הַמִּשְׁכּוֹן מִדְּבָרִים שְׂאֵינוֹ צָרִיךְ לָהֶם⁶¹ וְאִין מְגִיחִין
- 10 אוֹתָן לְלֹהֶה⁶² - הָרִי זֶה מְנִיחוֹ אֶצְלוֹ עַד שְׁלֹשִׁים
- 11 יוֹם⁶³, וּמִשְׁלֹשִׁים יוֹם וְאֵילָף מוֹכְרָה⁶⁴ הַמִּשְׁכּוֹן בְּבֵית
- 12 דִּין⁶⁵. מֵת הַלֹּהֶ - אֵינוֹ מַחְזִיר לְבָנָיו⁶⁶. מֵת הַלֹּהֶ
- 13 אַחֵר שֶׁהָשִׁיב לוֹ הַמִּשְׁכּוֹן - שׁוֹמְטוֹ⁶⁷ הַמַּלְוֶה מַעַל
- 14 בְּנִיּוֹ⁶⁸, וְאֵינוֹ מַחְזִיר.

(47) לביתו של לוה - כשהוא מוציא את המשכון, או בשוק - אפילו בזרוע. (48) שצריך להם בין ביום ובין בלילה. (49) כגון קדירה קערה וכוס (השווה פרק יג מה' אישות הל' ג, וראה ראב"ד כאן), והמקור לזה מציין הגר"א (בסי' צו ס"ק נו) מכל-שכן ממיטה ומצע, שמניחים לו, כמבואר בסמוך. וה'דרישה' שם בסוף אות יז אומר שכן היתה גירסת רבינו בברייתא (שם קיג): "וכלי שאוכל בו". ויותר נראה שגירסת רבינו היא: "ולא ימשכנו דברים שהן חיי נפש" (השווה דק"ס שם, והנוסחא שלפנינו היא: "ולא ימשכנו דברים שעושין בהן אוכל נפש"), כלומר דברים שהוא צריך

- 15 ז. הָעֶרֶב⁶⁹ מִתֵּר⁷⁰ לְמַשְׁכְּנוֹ בְּזֹרַע וְלִהְפֹּס לְבֵיתוֹ
- 16 וְלִטֹּל הַמִּשְׁכּוֹן; שְׁנֵאֲמַר: לָקַח בְּגָדוֹ פִּי עֶרֶב זָרִי⁷¹.
- 17 וְכֵן מִי שֵׁישׁ לוֹ שֹׁכֵר⁷² אֶצֶל חֲבֵרוֹ, בֵּין שֹׁכֵר
- 18 מְלֹאכְתוֹ⁷³ בֵּין שֹׁכֵר בְּהֶמְתּוֹ וְכָלִיו בֵּין שֹׁכֵר בֵּיתוֹ -
- 19 הָרִי זֶה מִתֵּר לְמַשְׁכְּנוֹ שְׂלֵא עַל פִּי בֵּית דִּין, וְנִכְנָס
- 20 לְבֵיתוֹ⁷⁴ וְנוֹטֵל הַמִּשְׁכּוֹן בְּשֹׁכְרוֹ. וְאִם זָקָף⁷⁵ עָלָיו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ט אייר – ספר משפטים – הלכות מלוה ולוה קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מדברים אלו (שיש איסור נשך באוכל וריבית בכסף) דנשך ומרבית אחד הוא" כי אם נשך היה איסור בכסף ומרבית איסור באוכל, היה אפשר ללמוד שהם שני לאוין שונים, אלא שעל פי הנ"ל האיסור בשניהם אחד הוא – הלוואה בריבית.

וי"ל שזו גם הסיבה שאחרי שכתב "שנאמר את כספך... כל דבר אשר ישך כו" הוסיף, "ולמה נקרא שמו נשך מפני שהוא נושך כו", ורק אח"כ מסיים כללות העניין שנשך ומרבית אחד הוא "ולמה חילקן הכתוב כו". כי אף ששני האיסורים הם בכל דבר, היה מקום לומר שהם שני לאוין שונים מצד הנשך והמרבית, ולכן הוסיף שהסיבה שנקרא שמו נשך "מפני שהוא נושך ומצער את חברו ואוכל את בשרו" שמזה מובן שאי אפשר לנשך בלא תרבות ולתרבות בלא נשך.

(על פי לקו"ש חלק נ' ע' 184 הע' 32)

(2) הוראה אחת ובעניין אחד הם כלומר, הלוואה על מנת לשלם יותר ממה שלווה, והם נמנים למצוות לא תעשה אחת, כי הנשך הוא גם מרבית והמרבית הוא גם נשך, שכן, המלווה בריבית, הן כסף הן אוכל הן כל דבר, יש בו נשך ללווה ומרבית למלווה (עיי' בבא מציעא ס: ושיעור דברי רבינו כך הוא: נשך ומרבית שאסרתם תורה בכמה אזהרות, שנאמר את כספך לא תיתן לו בנשך ובמרבית וכו' וכן להלן הוא מזהיר ואומר "נשך כסף וגו'" - אחד הוא, כלומר, מצוות לא תעשה אחת היא (לחם משנה). (3) של התוספת. (4) ובשמות רבה פרשה ל"א אמרו: "למה הריבית דומה? למי שנשכו נחש ולא הרגיש ולא ידע עד שנתבטבט (מבעבע מבצבץ) - כך הריבית אין אדם מרגיש בו עד שתתבטבט עליו". (5) כלומר, אם כן שהנשך והמרבית מצוות לא-תעשה אחת היא. (6) בשתי אזהרות - את כספך לא תיתן וכו', ובמרבית לא תיתן וכו', ולא כתבן כאחד: את כספך ואת אכלך לא תיתן לו בנשך. (7) להרבות באזהרות על הלוואה בריבית, כדי לחזק האיסור, אבל במניין המצוות הן כאחת, "שאין ראוי למנות (בחשבון המצוות) הלאוין והעשה (=הנכפלים בתורה - לחיזוק), אלא הדברים המזהיר מהם והמצוות בהם" (רבינו בספר המצוות בשורש התשיעי עיי' שם ובלאוין רלה).

ב. כִּדְרָךְ שְׁאִסוּר לְהִלּוּת, כִּף אִסוּר לְלוּת בְּרִבִּית⁸; ¹⁴ שְׁנֹאֲמַר: לֹא תִשְׁיֵךְ לְאַחֶיךָ. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדוּ⁹, ¹⁵ שְׁזוֹ אֲזַהֲרָה לְלוּהָ. כְּלוֹמַר: לֹא תִנְשֶׁךְ לְאַחֶיךָ¹⁰. וְכֵן ¹⁶ אִסוּר לְהִתְעַסֵּק¹¹ בֵּין לוֹה וּמְלוּהָ בְּרִבִּית. וְכָל מִי ¹⁷ שֶׁהִיָּה עָרֵב אוֹ סוֹפֵר אוֹ עַד בִּיגִינָה - הִרִי זֶה עוֹבֵר ¹⁸ בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹאֲמַר: לֹא תִשְׁיַמּוּן¹² עָלָיו נֶשֶׁךְ. זֶה ¹⁹ אֲזַהֲרָה אֶף¹³ לְעֹדִים וְלְעָרֵב וְלְסוֹפֵר¹⁴. הֵא לְמַדְתָּ, ²⁰ שֶׁהַמְלוּהָ בְּרִבִּית - עוֹבֵר עַל שְׁשֶׁה¹⁵ לְאוֹיִן: לֹא תִהְיֶה ²¹ לוֹ כְּנִשְׁה¹⁶; אֶת כֶּסֶף לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ; וּבְמִרְבִּית ²² לֹא תִתֵּן אֶכְלָךְ; אֶל תִּקַּח מֵאֲתוֹ נֶשֶׁךְ וּמִרְבִּית; לֹא ²³ תִשְׁיַמּוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ; וְלִפְנֵי עֵוֵר לֹא תִתֵּן מְכָשֶׁל¹⁷. ²⁴

1 הַשֹּׁכֵר בְּמְלוּהָ⁷⁶ - אִסוּר; שְׁנֹאֲמַר: כִּי תִשָּׂה בְּרִעָךְ ² מִשְׁאֵת מֵאוֹמָה וְגו'⁷⁷.

(69) את הערב. (70) אפילו שלא ע"פ ב"ר. (71) למלוה אומר הכתוב קח בגדו של ערב, כי ערב בשביל זר (שם קטו). וכן למדוהו בגמרא שם ממה שנאמר "לא תבא אל ביתו לעבוט" - לביתו (של לוה) אי אתה נכנס, אבל אתה נכנס לביתו של ערב" (והביא רבינו הפסוק ממשלי, ולא הביא את הדרש על הפסוק של תורה. וטעמו נראה לפי שמהפסוק של משלי אנו למדים גם כי חובתו של הערב כלפי המלוה הוא אפילו באמירה בלבד (עיי' ב"ב קעג:). (72) חוב של שכירות. (73) שהשכיר את עצמו למלאכה. (74) שם, לביתו (של לוה) אי אתה נכנס, אבל אתה נכנס למשכנו חוב אחר שאינו מלוה, אלא שכר פעולה. (75) רשם (עיי' שו"ע חו"מ סי' סז, יד, ובב"י שם). (76) השאיר השכר אצלו בתור הלוואה. (77) כל סוג מלוה שהוא (שם).

3 ח. מִי שֶׁהִיָּה בִּידוֹ מִשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל עֲנִי, אִם הִיָּה שֹׁכֵר⁷⁸ ⁴ יָתֵר עַל פְּתָחוֹ⁷⁹, כְּגוֹן קֶרֶדֶם⁸⁰ וּמִסֵּר [הַגְדוֹל] וְכִיּוּצָא ⁵ בְּהֵן - הִרִי זֶה מֵתֵר לְהַשְׁכִּירוֹ, וּמִנְפָּה שֹׁכֵר⁸¹ תִּמְיֵד ⁶ בְּחֹבוֹ; מִפְּנֵי שֶׁזֶה כְּמֹשִׁיב אֲבֵדָה, וְאִין צָרִיךְ לְשׁוֹת ⁷ בְּעָלִים⁸¹.

(78) שכר השימוש בו. (79) מה שהכלי נפחת מחמת השימוש. (80) את, מעדר. (81) שם פ: פב:

יום ש"ק י"ט אייר ה'תשפ"א

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) מבאר דין איסור נשך ותרבות ודין המלווה לחבירו ומצא הלווה יותר מכדי שהדעת טועה, ודין מלווה על המטבע, ודין שמותר להלוות נכסים של יתומים קרוב לשכר ורחוק להפסד.

8 א. נֶשֶׁךְ וּמִרְבִּית אֶחָד הוּא². שְׁנֹאֲמַר: אֶת כֶּסֶף לֹא ⁹ תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ, וּבְמִרְבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלָךְ; וְלִהְיוֹן הוּא ¹⁰ אוֹמַר: נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֶכָּל נֶשֶׁךְ כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ. ¹¹ וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ³ נֶשֶׁךְ? מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹשֶׁךְ, שֶׁמִּצְעֵר ¹² אֶת חֲבֵרוֹ וְאוֹכֵל אֶת בְּשָׁרוֹ⁴. וְלִמָּה⁵ חִלְקֵן הַפְּתוּב⁶? ¹³ לְעֵבֶר עָלָיו בְּשָׁנֵי לְאוֹיִן⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"נשך ומרבית אחד הוא כו"

האיסור "את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך" אינו איסור נפרד על כסף, ואיסור נוסף על אוכל, אלא על כללות ההלוואה בריבית (שלא כמו האיסור "לא תוכל לאכול בשעריך גו" שאינו על כללות הפעולה של אכילת מעשר שני חוץ לחומה אלא על דגן לחוד, מעשר תירוש לחוד, ומעשר יצהר לחוד).

ועל פי זה תתורץ קושיית הלחם משנה' "איך למד רבינו

23 להבדיל מאבק ריבית, כגון, שלא קצץ התוספת בשעת ההלוואה, שהוא אסור מדבריהם, ואינה יוצאה בדיינים (ראה רבינו להלן פרק א הלכה א, ב, ג). (24) על-פי בית דין, כלומר, בית דין נזקקים לכך להוציאה מידי המלוה. (25) בעל כורחו (שם סא:). (26) שהתורה לא הטילה עליהם חיוב השבה (בבא קמא קיב). "לדידיה (=למלווה) קא מזהר ליה רחמנא (אל תיקח ואם לקחת - השב) - לבריה לא מזהר רחמנא".

ד. הניח²⁷ להם אביהם מעות של רבית, אף על פי שהן יודעין שהן של רבית - אינן חייבים להחזיר. הניח להם פרה וטלית של רבית וכל דבר המסים²⁸ - חייבים להחזיר, מפני כבוד אביהן. במה דברים אמורים? בשעשע תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת; אבל אם לא עשה תשובה - אין חוששין לכבודו²⁹, ואפלו דבר המסים אין מחזירין.

27 ברייתא בבא מציעא סב. (28) דבר ששם בעליו עליו, דהיינו שיש בו סימן, וגיכר לרבים שזה הוא שלקח אביהם בתור ריבית ושמו נזכר על ידי זה לקלון. (29) מפני שאין הבן מחוייב לכבוד אב רשע (שם). במה דברים אמורים שאין הבן חייב בכבוד אב רשע? כשמת ולא עשה תשובה, אבל בחייו, מחוייב הבן לכבודו (רבינו פרק ו מהלכות ממרים הלכה יא). והטעם מפרש הרב"ז שם, שמא יעשה תשובה ונמצא הבן מבזה אב עושה מעשה עמך (ראה כסף משנה ולחם משנה שם).

ה. הגזלנין ומלוי ברבית שהחזירו³⁰ - אין מקבלין מהן³¹, כדי לפתח להן דרך לתשובה³². וכל המקבל מהן - אין רוח חקמים נוחה הימנו³³. אם היתה גזלה קנמת והרבית דבר המסים³⁴ והרי הוא פעצמו³⁵ - מקבלין מהן³⁶.

~ נקודות משיחות קודש ~

הגזלנין ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם כדי לפתוח להן דרך תשובה.

ידועה מחלוקת הפוסקים אם יש מחילה בריבית; דעת הגאונים שגם אם המלוה כבר גבה את הריבית אין מחילת הלוה מועילה לפטור את המלוה מלהחזיר ללוה, כי "התורה אסרה מחילה זו".

אבל דעת הרא"ש (וכך נפסקה ההלכה בשו"ע) שיש מחילה בריבית, ואמנם אינה מועילה ללקיחת ריבית מעיקרא, אבל אם כבר לקח ריבית זו וצריך להחזירה מועילה מחילת הלוה.

ומבאר הריטב"א: "שהוא כמו איסור שבלע ... והכא לשמים הוא חייב וכיון שכן לא תועיל מחילת חבריו" והיינו שכוונת הגאונים היא שאיסור לקיחת ריבית אינו בגדר דין ממון שהוא חייב לחבירו אלא שהוא ענין ואיסור שהתורה הטילה על המלוה בגדר מצוה וחייב לשמים עד שיחזיר את ה"איסור שבלע".

1 והלוה עובר בשנים¹⁸: לא תשיף לאחריך; ולפני עור לא תתן מכשל. ערב ועדים וכיצא בהן - אין עוברין אלא משום לא תשימו¹⁹ עליו נפש. וכל מי שהיה סרסור²⁰ בין שניהם, או שפיע אחד מהן, או הורהו - עובר משום לפני עור לא תתן מכשל.

(8) "ואין זה דומה לאונאה שיעבור עושה האונאה (כלומר האונה) ולא מי שנעשית לו האונאה" (רבינו בספר המצוות לאוין רלו). (9) בבא מציעא עה: (10) כלומר, לא תינשך הימנו, לא תגרום שאחריך ישיך (עיי' בבא מציעא ע:). (11) לתת יד, כגון להיות סופר או עד או לסרסר ביניהם. (12) כל הפרשה כתובה בלשון יחיד "אם כסף תלווה", "לא תהיה לו כנושה" וכאן שינה וכתב בלשון רבים: "לא תשימו" (עיי' מדרש שמות רבה פרשה לא, ו, ובמדרש הגדול משפטים כד, עמוד תקכז). (13) נוסף על המלווה והלווה. (14) (שם, ובבבא מציעא עה: - כחכמים). (15) שם. (16) שהלוואה בריבית היא דרכו של נושה, שאינו מלווה מעותיו בחינם. ובכלל לאו זה גם הנוגש העני אפילו במלווה שלא בריבית והוא יודע שאין לו מה יחזיר, כמבואר למעלה פרק א הלכה ב, שגם זה מדרך הנושים הוא (מגיד משנה). (17) שמכשיל את הלווה. (18) שם וכנוסחת הרי"ף וכן העתיק רבינו בספר המצוות לאוין רלו "לווה עובר משום לא תשיך ומשום לפני עיוור לא תיתן מכשול". ולפי הנוסחה שלפנינו מבואר, שהלווה עובר בשלושה, גם על "ולאחריך לא תשיך". (19) אבל על לפני עיוור אינם עוברים. המדובר כשהעדים אינם מהווים גורם לביצוע ההלוואה, כגון שהמלווה היה מלווה גם בלעדיות (ראה בתוספות שם בדיבור המתחיל העדים). (20) מתווך המהווה גורם לביצוע ההלוואה אבל אינו מתעסק בשימת הריבית (עיי' לחם משנה).

6 ג. אף על פי שהמלוה והלוה עוברין על כל אלו הלאוין - אין לוקין עליו, מפני שנתן להשבון²¹. 7 שפל המלוה בריבית, אם היתה רבית קצוצה²², 8 שהיא אסורה מן התורה²³ - הרי זו יוצאה בדיינין²⁴, 9 ומוציאין אותה מן המלוה²⁵ ומחזירין ללוה. ואם 10 מת המלוה - אין מוציאין מיד הבנים²⁶. 11

(21) שם סב: שנאמר "וחי אחיך עימך" (בסיום הפסוק הפותח באזהרת ריבית אל תיקח מאיתו נשך) - "אהדר ליה כי היכי דניחי בהך" (כלומר, אל תיקח. ואם לקחת - השב לו, כדי שיחיה עימך), וכל לאו שניתן להישבון אין לוקים עליו. כמבואר בפרק א מהלכות גזילה הלכה א - ובנוגע לעדים, לערב ולסופר לא ביאר רבינו אם לוקים, ברם מתוך זה שלא פירסם רבינו בפרק י"ט מהלכות סנהדרין הלכה ד בין הלוקים, נראה דעתו שאין לוקים. ובטעם הדבר אומר החינוך (מצוה עג): "אבל אין לוקין עליו (אף על פי שהם עוברים על הלאו במעשה, בכתבת השטר וחתמת עדות) שאפילו המלווה אינו במלקות, שהרי ניתן להישבון ואינו בדין דהני דאתו מחמתיה (שאלו הבאים בסיבתו) יתחייבו במלקות". (22) קצובה, שקצץ התוספת בשעת הלוואה, כגון שהלווה סלע על מנת שישלם לו חמישה דינרים.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט אייר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 **כְּכֹפְרִים בַּשֶּׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְכָפְרוּ בִּיצִיאַת**
11 **מִצְרַיִם⁴⁶; שְׁנָאֲמַר: אֵת פֶּסֶף לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וְגו',**
12 **אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם⁴⁷.**

(44) על עצמו. (45) בבא מציעא עא: "תנאי אמר רבי יוסי בוא וראה סמיות עיניהם של מלווי בריבית, אדם קורא לחבירו רשע - יורד עימו לחייו, והם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו וכותבין וחותמין פלוני זה (שהלווה לישראל בריבית) כפר באלוקי ישראל". (46) כלומר, בהשגחת ה' על העולם שבאה לידי גילוי במופתי יציאת מצרים, שכן ההלוואה בריבית מורה על הכפירה בהשגחת ה' על העולם שבאה לידי גילוי במופתי יציאת מצרים, שכן ההלוואה בריבית מורה על הכפירה בהשגחת ה' על בראיו להמציא לכל אחד פרנסתו בדרך הכשרה. (47) בתורת כהנים פרשת בהר פרשה ה שנינו: "על תנאי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים, על תנאי שתקבלו את מצוות ריבית, שכל המודה במצוות ריבית - מודה ביציאת מצרים, וכל הכופר במצוות ריבית - כופר ביציאת מצרים".

13 **ח. אָסוּר לְאָדָם⁴⁸ לְהִלּוּת⁴⁹ בְּנֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ בְּרִבִּית⁵⁰.**
14 **אֶף עַל פִּי שְׁאִינוֹ מְקַפֵּיד⁵¹ וּמִתְנָה הוּא שְׁנוֹתָן לְהֵן⁵²**
15 **- הָרִי זֶה אָסוּר, שְׁמָא יִרְגִּילֻם בְּדָבָר זֶה⁵³.**

(48) בבא מציעא עה. (49) לעשות הלוואה אצל בנו, כלומר, ללוות מבניו. (50) מתוך כוונה להטעימן טעם ריבית, כלומר, הנאת ריבית, - כדי שיהיה שכרם גדול, בהימנעם מלהלוות לאחרים בריבית, לאחר שכבר טעמו הנאת ריבית כפירוש רבינו חננאל והרי"ף מובא בשיטה מקובצת. ודברי הר"ח והרי"ף לא היו לפני הלחם-משנה והמשנה-למלך והטוריוז-הב, עיין עליהם. (51) נוהג בוותרנות בממונו ביחסיו עם הבנים. (52) ולא בתור ריבית. (53) בקבלת ריבית ויבואו להלוות גם לאחרים בריבית.

16 **ט. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהָלוּ זֶה אֶת זֶה, וְנָתַן לוֹ⁵⁴ יָתֵר**
17 **עַל מֶה שֶׁלֹּוה מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה מִתֵּר; שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ**
18 **שֶׁלֹא נָתַן לוֹ אֵלָּא מִתְנָה, שֶׁהָרִי הֵן יוֹדְעִין חֹמֶר אָסוּר**
19 **הַרְבִּית⁵⁵.**

(54) בשעת הפירעון מעצמו מבלי שהתנו על כך בשעת ההלוואה (כי אם קצץ בשעת ההלוואה הרי זה ריבית קצוצה (ראה להלן פרק ו הלכה ג). ולא התירו לתלמיד חכם אלא ככעין ריבית מאוחרת האסורה מדבריהם - מגיד משנה). (55) ואינו נותנם בתור ריבית, אבל למי שאינו תלמיד חכם, שאינו יודע חומר איסור ריבית - אסור, משום שנותן בתור ריבית (גמרא שם). ובהגהות מיימוניות כתוב: "ואף על פי כן אין נכון לתלמידי חכמים להיות רגילין בדבר, שלא ירגילו המון העם בדבר זה. והר"י מיגא"ש בתשובותיו (סימן קפ"ב) דעתו "שאין לסמוך על זה אלא היחידים הכשרים לא וזלתי".

20 **י. הַמְלִיָּה אֶת חֲבֵירוֹ⁵⁶ וּמָצָא הַלֹּוה יוֹתֵר, [אִו**
21 **שֶׁהֲחֲזִיר לוֹ חוֹבוֹ וּמָצָא הַמְלִיָּה יוֹתֵר⁵⁷]: אִם בִּכְדִי**
22 **שֶׁהֲדַעַת טוֹעָה⁵⁸ - חַיֵּב לְהַחֲזִיר; וְאִם לְאוֹר⁵⁹ - מִתְנָה**

ובדעת הרא"ש שמהני מחילה, צריך לומר שעם היות שהחוב להחזיר הריבית ללוה הוא חיוב לשמים, הרי מצד מצוה זו התחייב להשיב את הממון ללוה ומשום כך מהני מחילה.

ונמצא שגם לדעת הגאונים וגם לדעת הרא"ש נחשב ממון בריבית לממונו של המלוה, ואין עליו חיוב להחזירו מצד דין ממון כשלעצמו אלא מצד החיוב שחייבה התורה.

ולכן פסק הרמב"ם שהמלוה בריבית אם בא לעשות תשובה ולהחזיר הריבית אין מקבלין ממנו, כדי לפתוח לו דרך תשובה.

(על פי לקו"ש חי"ב ע' 118)

(30) שבאו מעצמם ומביעים רצונם להחזיר. (31) אלא מוחלים להם (בבא קמא צד:). (32) להקל עליהם לחזור בתשובה ולא לנעול דלת בפניהם, כאותו מעשה (שהובא בברייתא שם): "מעשה באדם אחד שביקש לעשות תשובה, אמרה לו אשתו: ריקה (אדם ריק מבינה) אם אתה עושה תשובה אפילו אבנט אינו שלך (שאתה צריך למוכרו, כדי להחזיר את כל הגזילות) ונמנע ולא עשה תשובה". ומסיימת הברייתא: "באותה שעה אמרו: הגזלין ומלווי בריבית שהחזירו אין מקבילים מהם". (33) אין מעשיו נוחים וישרים בעיני החכמים (השווה רבינו בפירוש המשנה סוף שביעית, וראה תוספות יום טוב אבות פרק ג משנה י). (34) ונזכר בה לקלון. (35) בעין כמו שהיה (עיין משנה למלך ונקודות הכסף יורה דעה קסא). (36) רבינו דייק בלשונו וכתב גבי גולנים: "אם הייתה גזילה קיימת" ומשמע אפילו דבר שאינו מסוים, ואילו בריבית כתב "דבר המסוים" אבל כשאנו מסוים אינו מחזיר. ראה משנה למלך בזה, ונימק את ההבדל: גזילה לא קנה הגזלן - בין שהוא בעין בין שאינה בעין, אבל ריבית קנה (ראה נקודות הכסף יורה דעה קסא, ז).

1 **ו. שֶׁטֶר שֶׁכָּתוּב בּוֹ רִבִּית³⁷, בֵּין קְצוּצָה בֵּין שָׁל**
2 **דְּבָרֵיהֶם - גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן, וְאִינוֹ גּוֹבָה אֶת הַרְבִּית³⁸.**
3 **קֶדֶם וְגַבְהָ הַפֶּלֶס³⁹ - מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הַרְבִּית קְצוּצָה⁴⁰;**
4 **אֲבָל אֲבָק⁴¹ רִבִּית, שֶׁהוּא מְדַבְּרֵיהֶם - אִינוֹ גּוֹבָה⁴²**
5 **מִן הַלֹּוה לַמְלִיָּה, וְאִין מְחֲזִירִין אוֹתוֹ מִן הַמְלִיָּה**
6 **לְלֹוֶה⁴³.**

(37) "פלוני לוה מפלוני מנה בריבית כך וכך לזמן פלוני" (רש"י בבא מציעא עב). (38) ואין קונסין את המלוה, שיפסיד את הקרן משום הריבית (שם כחכמים ולא כרבי מאיר האומר קנסין היתרא משום איסורא ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית). (39) אף את הריבית. (40) שיוצאה בדינין, כמבואר למעלה הלכה ג. (41) כעין ריבית ולא ריבית ממש - כאבק שהוא כעין עפר ולא עפר ממש. (42) בית דין. (43) אם קדם וגבה, שאין אבק ריבית יוצאה בדינין, כמו שיתבאר להלן פרק ו הלכה א.

7 **ז. פֶּל הַכּוֹתֵב שֶׁטֶר רִבִּית - הָרִי זֶה כְּכֹתֵב וּמַעֲזִיד**
8 **עָלָיו⁴⁴ עֲדִים שֶׁפֶּפֶר בַּשֶּׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל⁴⁵. וְכֵן פֶּל**
9 **הַלֹּוה וּמְלִיָּה בְּרִבִּית בֵּינָן לְבֵין עֶצְמָן - הָרִי הֵן**

16 חמישיתו, כגון שהיה משקלו ארבעה ועשרה
17 חמשה; אבל אם הוסיפו לו יותר על חמישיתו⁸⁰ -
18 מנכה לו כל התוספת⁸¹, אף על פי שלא הוזלו
19 הפרות. והוא הדין למלוה על המטבע ופחתו
20 ממנו⁸².

(73 בבא קמא צו: 74) התנה בפירוש - בשטר או בעל פה
שיפרענו באותו מטבע, כגון דינר, זוז וכדומה.
(75) בתקופתם התאימו ערכי המטבעות למספר יחידות
משקלם: מטבע שמשקלו כפול ממשקל המטבע הקטן -
ערכו כפול. (76) מטעם המלכות. (77) שער המטבע עלה
ונמצא המלוה משתכר כשנפרע באותו מטבע עם התוספת,
והרי זה ריבית. (78) בשעת הפירעון, שהרי המלוה אינו
מרוויח כלום על ידי תוספת המשקל, כי אינו יכול לקנות
במטבע שהוא מקבל יותר ממה שהיה יכול לקנות בשעת
ההלוואה. ראה רש"י ותוספות שם. (79) שאינו מנכה.
(80) שכתוצאה מהתוספת הושבחה המטבע לעניין המתכת
שבו, ואם יתיכו לגוש של כסף יקבל יותר. אבל עד
חמישיתו, בהתחשב עם הוצאות ההתכה, השבח מועט, ואין
דרך בני אדם להקפיד על זה ונותנם בתור מתנה (עיי' שיטה
מקובצת שם). (81) אפילו את ההפרש של התוספת
שלמטה מחמישיתו. (82) אם הוקרו הפירות מחמת הפחת
מוסיף לו, למלוה, ההפרש. ואם לא הוקרו נותן לו ממטבע
היוצא באותה שעה. במה דברים אמורים, שפחתו עד
חמישיתו אבל אם פחתו יתר על כך משלים כל הפחת (רי"ף
שם).

21 יב. המלוה את חברו על המטבע, ונפסל⁸³: אם
22 יכול להוציא במדינה אחרת, ויש לו דרך לאותה
23 מדינה - נותן לו ממטבע שהלוהו, ואומר לו: לך
24 והוציא במקום פלוני; ואם אין לו דרך לשם -
25 נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה⁸⁴. וכן
26 בכתבה⁸⁵.

(83) הוצאה מהמחזור מטעם המלכות. (84) שם צח.
(85) ביארו בפרק ט"ז מהלכות אישות הלכה י.

27 יג. הורו מקצת הגאונים⁸⁶: שהלוה שמחל למלוה
28 ברבית שלקח ממנו או שעתידי לקח, אף על פי
29 שקנו מידו שמחל או נתן מתנה - אינו מועיל
30 פלוס⁸⁷; שכל רבית שבעולם מחילה⁸⁸ היא, אבל
31 התורה לא מחלה ואסרה מחילה זו, ולפיכך אין
32 המחילה מועלת ברבית, אפילו ברבית של דבריהם.
33 יראה לי, שאין הוראה זו נכונה. אלא מאחר
34 שאומרים למלוה להחזיר לו, וידע המלוה⁸⁹ שדבר
35 אסור עשה ויש לו⁹⁰ לטל ממנו⁹¹, אם רצה למחל
36 - מחל, בדרך שמוחל הגזל. ובפרוש אמרו
37 חכמים⁹², שהגזלנין ומלוה ברבית שהחזירו - אין
38 מקבלין מהן. מקבל שהמחילה מועלת⁹³.

(86) על פי בבא מציעא סא. ועיי' בראש שם סימן ב.
(87) להתיר נתינתו או לתיקון הלאו אם כבר גבהו.

1 הוא שנתן לו⁶⁰, או גזלה⁶¹ היתה לו בידו⁶² והבליע
2 לו בחשבון⁶³, או אחר⁶⁴ צוה להבליע לו. בכמה
3 הדעת טועה? באחד⁶⁵ ובשנים⁶⁶ או בחמשה⁶⁷ או
4 בעשרה; ששא מנה⁶⁸ חמשה חמשה או עשרה
5 עשרה. וכן אם מצא יתר מנן החמישיות⁶⁹ או מנן
6 העשירות אחד אחד⁷⁰ - חייב להחזיר לו; ששא
7 האחדים⁷¹ שהיה מונה בהן החמישיות או
8 העשירות נתערכו עמהם⁷².

(56) שם סג: (57) בדפוסים הראשונים (רומא, ונציא) בקטע
המוסגר אינו, אך מלשון המגיד משנה כאן נראה שגרסו.
וכמקור לדין זה, שגם במצא המלוה יותר בכדי שאין הדעת
טועה אינו חייב להחזיר, הוא אומר שנראה שגירסת רבינו
בגמרא שם הייתה "האי מאן דאוזיף פשיטי לחבריה ואשכח
בהו (מצא בכסף שהחזיר לו הלווה) טופיאתא (יותר)".
(58) כלומר, עלולה לטעות במניין המעות (בסמון מבאר
רבינו בכמה הדעת טועה) - ויש להניח שהמלווה, או
הלווה, טעה בחשבון. (59) שמצא - בכדי שאין הדעת
טועה. (60) ואף על פי שאמרנו למעלה (בהלכה ט)
שתוספת סתם מותרת לתלמידי חכמים בלבד, מכל מקום
כשהגיע ליד המלווה בלי ידיעתו - אינו חייב להחזיר
אפילו למי שאינו תלמיד חכם (חוות דעת יורה דעה סימן
קס סעיף קטן ב). (61) כלומר, ובמקום שאין לתלות
במתנה, כגון, שהלווה אדם קשה לב שאינו נותן מתנת חנם
- אנו תולים שגזילה וכו' הואיל שאין להניח שטעה
בחשבון (גמרא שם). (62) זה ימים רבים, ועתה חוזר
בתשובה. (63) ויוצא בזה ידי מצוות השבת הגזילה
כמבואר בפרק א מהלכות גזילה ואבידה הלכה ח.
(64) במקום שאין לתלות בגזילה, כגון, שלא היה ביניהם
מעולם שום משא ומתן - תולים שאדם אחר גזל ממנו וכו'
(שם בגמרא). (65) מטבע אחד - כשהוא מונה המעות
בספירה יחידית היינו אחד אחד ומצא מטבע אחד יותר,
תולים שטעה במניין. (66) כשהוא מונה ספירה זוגית היינו
בשניים, כי אין הדעת טועה במניין יותר מפעם אחת.
(67) כלומר, וכן אם מצא יתירים חמישה או עשרה יש
לתלות בטעות. (68) מנהגו של מלווה או לווה זה למנות
לא אחד אחד או שנים שניים, אלא בחמישיות או עשירות
(עיי' לחם משנה). (69) לפי החישוב של ספירה לפי
חמישיות. (70) כגון, שמצא שישה או אחד עשר.
(71) דרך המונים בחמישיות או עשירות להניח בצד מטבע
אחד לכל חמישייה או עשירייה ואחר גמר המניין סופרים
את המטבעות האלה וקובעים מספר החמישיות או
העשירות. (72) שם וכפירוש הרי"ף.

9 יא. המלוה⁷³ את חברו על המטבע⁷⁴, וכן הכותב
10 לאשתו בכתבה מטבע ידוע, ופרש משקלו⁷⁵,
11 והוסיפו⁷⁶ על משקלו: אם הוזלו הפרות מחמת
12 התוספת⁷⁷ - מנכה לו שעור התוספת, ואפלו הוסיפו
13 עליו כל שהוא; ואם לא הוזלו מחמת התוספת -
14 אינו מנכה לו, אלא נותן לו ממטבע היוצא באותה
15 שעה⁷⁸. במה דברים אמורים⁷⁹? בשהוסיפו עליו עד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט אייר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לרמות בני אדם במקח וממכר, ואחד עכו"ם ואחד ישראל שוים בדבר הזה", כי שונה ריבית מגזל והונאה, שריבית נלקחת מדעת הלוה, ולכן הקילה התורה בריבית מעכו"ם אבל גזל והונאה הם שלא מדעתו ולכן אסורים גם לעכו"ם. אבל צריך להבין מדוע יש מצות-עשה להשיך לעכו"ם, הלא התורה קראתו "נשך" כי יש בו חסרון ממון, ומהו הטעם שנצטוונו לחסר ממון של עכו"ם.

והביאור בזה על פי פנימיות העניינים: בממונם של ישראל ישנן "ניצוצין קדושים השייכים לשורש נשמתו" ומכיון שהטביע הקב"ה בעולמו שאדם יכול להרוויח בכספו על ידי שילווה אותו בריבית הרי מובן שגם הניצוצין של ריבית יש להם איזו שייכות לשורש נשמתו אלא מאחר שהתורה אסרה ריבית לא ניתן לבררן אלא בדרך של דחייה כמו בניצוצין של כל הדברים האסורים.

ובזה יובן מה שיש אומרים שלא רק שמותר להלוות לגוי בריבית אלא שאף מצוה להלוות לו כדי לקחת ממנו הריבית, כי בזה שהנכרי זקוק להלוואת הישראל מוכח שניצוצין של ישראל נמצאים בממונו.

(לקו"ש ח"ב ע' 115)

(2 ב"מ ע': 3) הסתמכות רבינו על פסוק זה מורה, שכוונת רבינו להוכיח היתר ההלוואה מן הגוי וגר תושב - בריבית, בהתאם למבואר למעלה פ"ד הל' ב, שפסוק זה אזהרה ללוה הוא. וזה תימה, שלהתיר ההלוואה מן הגוי דבר פשוט הוא שמותר (עיין גמרא ורש"י שם). ולהתיר ההלוואה לגוי בריבית אין ללמוד מפסוק זה, וכבר התעורר בזה הלחם-משנה. והמשנה-למלך מציע לגרוס בדברי רבינו "ולאחיך לא תשיך" הנאמר בפסוק אחד עם "לנכרי תשיך", וכשם ש"לנכרי תשיך" הכוונה: תישוך (ראה בסמוך הערה ד), כך "לאחיך לא תשיך" הכוונה: לא תישוך, כלומר לא תלווהו בריבית (ויותר נראה לגרוס בדברי רבינו רק "לאחיך", וכוונתו: שבפרשת ריבית נאמר "אחיך" (כי ימנך אחיך וגו') אל תקח מאתו נשך) משמע שלשאר העולם מותר בין ללוות ובין להלוות (השווה 'טור' יורה-דעה סי' קנט). (4) שאינם נקראים אחיך, כגון גוי וגר תושב (עיין משנה-למלך). (5) כלומר, תישוך, היינו הלווהו בריבית (כסף-משנה). (6) 'ספרי' דברים, פרשת כִּי-תצא פִּיסקָא רסג. (7) לקבל מהם ריבית כשנלוה להם "כמו שהוזהרנו בלאו על "לא תחנם", לומר שלא ליתן להם מתנת חנם (כמבואר בפ"י מהל' ע"ז הל' א) הוזהרנו ב'עשה'. אף כשנלוה אותם, שלא נלוה אותם חנם אלא בריבית" (מגדל-עוז, והשווה רבינו 'ספר המצוות' עשין קצח). ודעת הראב"ד שאין זאת מצוה, ומה שאמרו ב'סיפרי' "זו מצות-עשה" הכוונה, שזה לאו הבא מכלל עשה - שנקרא 'עשה' - אצל אחיך, כלומר, לנכרי אתה רשאי להשיך ולא לאחיך, ולומר לך שהמשיך את הישראל עובר אף על 'עשה' (וכן הוא דעת הרמב"ן בפירושו התורה, והשווה למעלה פ"א הל' ב).

ב. אֲסֹרֵי חֲכָמִים⁸ שִׁיחִיהָ יִשְׂרָאֵל מִלֹּהֶ אֶת הָעוֹבֵד¹³
כּוֹכְבִּים בְּרִבִּית קְצוּצָה⁹, אֲלֵא בְּכָרִי חֲיִירוֹ¹⁰. גְּזֵרוֹ¹⁴

(88) הלווה מדעתו נותנו. (89) בספרים אחרים הנוסחה: הלווה - והיינו הך. (90) ללווה. (91) יכול הוא להוציא מהמלווה בבית דין. (92) בבא קמא צב: (השווה למעלה פרק ד הלכה ה). (93) לשון רבינו מורה שאינו חולק על הגאונים אלא בריבית שגבה כבר, משום שהמחילה מועילה כחשבון, אבל על ריבית העתיד לגבות דעתו מסכמת, שאין המחילה והבעת רצונו שנותנו במתנה מועילה להתיר נתינת ריבית, שכן כל נתינת ריבית מחילה היא (מגיד משנה, והשווה למעלה הלכה י).

1 יד. נִכְסֵי יְתוּמִים - מִתֵּר לִתֵּן אוֹתָם⁹⁴ לְאָדָם נֶאֱמָן,
2 שִׁישׁ לוֹ נִכְסִים טוֹבִים⁹⁵, קָרוֹב לְשֹׁכֵר וְרִחוּק לְהַפְסֵד.
3 פִּינֵצֵד? אוֹמְרִים לוֹ: תִּהְיֶה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בֵּהֶן; אִם יֵשׁ
4 שָׁם רוּחַ - תֵּן לָהֶם חֶלְקֵן מִן הָרוּחַ; וְאִם יֵשׁ שָׁם
5 הַפְסֵד - תַּפְסִיד אֹתָהּ לְבִדְךָ. שְׁזֶה⁹⁶ אֲבָק רִבִּית הוּא⁹⁷,
6 וְכָל אֲבָק רִבִּית אֵינָה אֲסוּרָה אֲלֵא מִדְּבָרֵיהֶם, וּבְנִכְסֵי
7 יְתוּמִים לֹא גְזָרָה⁹⁸.

(94) בתור עיסקא (בבא מציעא ע.ו.). (95) היינו, קרקעות, ויהיו עידית (קרקע משובח) (רבינו פרק י"א מהלכות נחלות הלכה א) - וכפי הנראה נוסחת רבינו בגמרא שם "דמשפר ניכסיה", ולפנינו "דמשפו" ועיין רש"י שם. ושם - בהלכות נחלות - יתבארו התנאים הנוספים למינוי אפטרופוס: "ושומע דיני התורה, ומעולם לא קיבל נידוי" - ולא פרטם רבינו כאן וסמך על מה שיתבאר בהלכות נחלות - ששם עיקר מקום ביאור הדינים הנוגעים לנכסי יתומים (לחם משנה). (96) היינו, נתינת העסק לפי תנאים אלו. (97) כמבואר להלן פרק ה הלכה ח, - ואין זה ריבית קצוצה, מאחר שאין הרייוח קצוץ ובטוח, כי הרי ייתכן שיהיה שם הפסד. (98) לתקנת היתומים "שלא יכלו מעותיהם להאכילם פרוטה פרוטה" (שם, וראה רש"י שם).

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

(1) מבאר שמותר ללוות מן הגוי בריבית, ודין ישראל שלוה מן הגוי וביקש להחזיר לו, ושאסור לו להיות ערב לגוי שהלווה לישראל בריבית, ודין לוה מעות מן הגוי ונתגייר, ושאסור ליתן מעותיו קרוב לשכר ורחוק להפסד, ואין מושיבין חנווני למחצית שכר, ודין משתתף עם חבירו שלא יצרף השכר עם הקרן, ודין ריבית מוקדמת או מאוחרת, ודין דברים שהם כמו ריבית - ומותרים, ודין שכר אמירה שמותר, ודין דברים האסורים משום הערמת ריבית, ודין משכיר דינרים.

8 א. הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְגַר תּוֹשֵׁב - לוֹיִן מִהֵן וּמִלּוֹיִן
9 אוֹתָן בְּרִבִּית; שְׁנֶאֱמַר: לֹא תִשְׁיךְ לְאֹחִיךָ³ - לְאֹחִיךָ
10 אֲסוּר, וְלִשְׂאֵר הָעוֹלָם⁴ מִתֵּר. וּמִצְוַת עֲשֵׂה לְהִשְׁיךְ
11 לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים; שְׁנֶאֱמַר: לְנִכְרֵי תִשְׁיךָ⁵. מִפִּי
12 הַשְּׁמוּעָה⁶ לְמִדּוֹ שְׁזוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה⁷. וְזֶהוּ דִּין תּוֹרָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ומצות-עשה להשיך לגוי".

מה שהתירה התורה לקחת ריבית מעכו"ם אף ש"אסור לגזול כל-שהוא דין תורה בין מישאל בין מנכרי וגם אסור

הוא נותנם. (22) של ישראל השני. (23) במצוותו, בשליחותו. (24) והרי זה כאילו ישראל מלווהו, כי לחומרא אמרו חכמים יש שליחות לגוי אצל ישראל, ועשאו כחומר ריבית קצוצה שיוצאת בדיינים (כסף-משנה בשם תלמידי הרשב"א בדעת רבינו). והרמב"ן והרשב"א חולקים על רבינו, ולדעתם אין זה אלא אבק ריבית ואינה יוצאת בדיינים (עיין מגיד-משנה).

ה. אסור לישראל לתלות מעותיו ביד עובד כוכבים²⁵, כדי להלוותו ברבית לישראל. ועובד כוכבים שהלוה את ישראל ברבית - אסור לישראל²⁶ אחר להיות לו ערב; שפיון שבדיניהם שתובע הערב תחלה²⁷, נמצא הערב תובע את ישראל ברבית שהערב חייב בה לעובד כוכבים. לפיכך, אם קבל עליו העובד כוכבים שלא יתבע את הערב תחלה - הרי זה מתגר²⁸.

כלומר, להפקיד ביד גוי, והגוי ילוה אותם בריבית לישראל (כ"מ ע"פ ב"מ סא: וכןסחת הרי"ף, וכן הוא בתוספתא שם פרק ה הל' ח). (26) שם. (27) ורואים את הערב כלפי המלוה - כלוה (בניגוד לדיני ישראל, שתובעים את הלווה תחילה, ואם לא נתן לו אז חוזר אצל הערב ונפרע ממנו, כמו שיתבאר להלן פכ"ה הל' ג) והרי זה, כאילו הערב לווה מן הגוי וחוזר והלווה לישראל. (28) כי בשעה שחוזר הגוי אצל הערב, ונפרע ממנו חובו של הלווה הקרן והריבית, הרי זה כאילו באותה שעה הוא מלוה לישראל חבירו - ומה שהלווהו (היינו הקרן והריבית) חוזר ותובע ממנו.

ו. ישראל שלוה²⁹ מעות מן העובד כוכבים ברבית, וזקפן עליו במלוה³⁰, ונתגיר: אם עד שלא נתגיר זקפן עליו במלוה - גובה את הקרן³¹ והרבית; ואם משנתגיר זקפן עליו במלוה - גובה את הקרן ולא הרבית³². אכל עובד כוכבים³³ שלוה מישראל ברבית, וזקף עליו את הרבית במלוה, אף על פי שזקפן עליו אחר שנתגיר - גובה את הקרן ואת הרבית; שלא יאמרו: בשביל מעותיו³⁴ נתגיר זה. וגובה הישראל ממנו אחר שנתגיר כל מעות הרבית שנתחייב בהן פשהיה עובד כוכבים³⁵.

(29) שם עב. (30) לאחר זמן צירף הריבית והקרן לחשבון אחד, וכתב לו שטר עליהם: כך וכך אני חייב לפלוני. (31) שמשעה שזקפו חשוב כגבוי, וכקרן הוא (רש"י שם). (32) ואפילו לא את הריבית שהצטבר קודם שהתגיר, מכיון שזוקפו לאחר שנתגיר - נראה הדבר כזקיפת ריבית של ישראל לישראל (מגיד-משנה, 'טור' ושו"ע סי' קעא). (33) שם. (34) לפטור עצמו מחוב של ריבית. (35) אבל אינו גובה את הריבית שעלה לאחר שנתגיר (וכן דעת הרמ"ה ב'טור' שם, ולא כרא"ש).

ז. מצוה³⁶ להקדים³⁷ הלוואת ישראל בחנם להלוואת עובד כוכבים ברבית³⁸.

שָׁמָּא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו בְּרַב יְשִׁיבְתּוֹ עִמּוֹ¹¹. לְפִיכָךְ מִתֵּר לָלוּת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּרַבִּית, שֶׁהָרִי הוּא בּוֹרֵחַ מִקִּפְנֵי¹² וְאֵינוֹ רָגִיל אֲצִלוֹ. וְתִלְמִיד חֶכֶם, שֶׁאֵינוֹ רָגִיל בּוֹ¹³ לִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו - מִתֵּר לְהִלּוּת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּרַבִּית אֲפִלּוּ לְהַרְוִיחַ¹⁴. וְכָל אֶבֶק רַבִּית עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - מִתֵּר לְכָל¹⁵.

(8) ב"מ ע: (9) אבל אבק ריבית - מותר, כמו שמבאר רבינו בסוף ההלכה. (10) לצורך מחייתו - לא להרווחה. (11) ועל כדי חייו - לא גזרו (שם). (12) מונע עצמו מלהראות אצל הגוי - שלא יתבענו. (13) עם הגוי, שמדרך תלמיד-חכם להתרחק משיבת עמי הארץ וכ"ש משיבת גוים (השווה פ"ה מהל' יסודי התורה הל' יא, ופ"ו מהל' דעות הל' א) ואין לחוש שמא ילמוד ממעשיו (עיין 'מקור חיים' על 'יורה-דעה סי' קנט). (14) שם כרבינא. "ועכשיו בארצותינו" - אומר המגיד-משנה - "עשו כל אדם עצמם כתלמיד-חכמים. וכתב הרשב"א, שמעתי משם רש"י - מפני שרבו מיסים וארנונות ואין שיעור לכדי חייו". וכן נפסקה הלכה בשו"ע סי' קנט: "והאידינא (עכשיו) מותר בכל ענין". (15) לכל אדם ואפי' להרויח, לפי שאבק ריבית אינו אסורה אלא מדבריהם, וכן ההלוואה לגוי בריבית איסור מדבריהם הוא, והרי זו גזירה לגזירה, וגזירה לגזירה לא גזרו בה רבנן (בעל ה'תרומות' שער מו חלק ג, אות ג).

ג. ישראל שָׁלוּה מעות מן העובד כוכבים ברבית¹⁶, ויבקש להחזירם לו, מצאו ישראל אחר ואמר לו: תנם לי, ואני מעלה לה¹⁷ בדרך שאתה מעלה לעובד כוכבים - הרי זו רבית קצוצה. אפילו העמידו אצל העובד כוכבים¹⁸. עד שיטל העובד כוכבים מעותיו¹⁹, ויחזיר ויתנם ביד ישראל האחר.

(16) ב"מ עא: (17) את הריבית, "לך" לאו דוקא, אלא כלומר תחתין (במקומך), כי גם במעלה הריבית ישר ליד הגוי - אסור, כי הרי זה כהאומר לחבירו אלוה לך על-מנת שתתן הריבית לגוי שהוא אסור ('טור' שם סי' קסח). (18) הביא המעות אצל הגוי על דעת לפרוע חובו - ובמצות הגוי ובשליחותו נתנם לישראל חבירו - אסור, לפי שאין תורת שליחות ביחסי ישראל עם הגוי, ומאחר שמישראל הוא מקבל הכסף - נמצא שהישראל הוא המלווה בריבית (שם). (19) מיד הישראל, - ולא דוקא כשנטלם ונתנם ביד, אלא הוא-הדין אם אמר הגוי לישראל הניחם על גבי קרקע והפטור, ונטלם (משם) הישראל השני - מותר, מאחר שלא באו לידו באמצעות הישראל (גמרא שם).

ד. עובד כוכבים שָׁלוּה מעות מישראל ברבית, ויבקש להחזירם לו, מצאו ישראל אחר ואמר לו: תנם לי, ואני מעלה לה²⁰ בדרך שאתה מעלה לישראל - הרי זה מתגר²¹. ואם העמידו אצל ישראל, אף על פי שנתן העובד כוכבים המעות בידו²², הואיל ומדעת²³ ישראל נתן - הרי זו רבית קצוצה²⁴.

(20) והוא-הדין באומר "ואני אעלה לו" (לישראל במישרין. 'טור' שם). (21) שמן הגוי הוא לווה (שם). ובשביל הגוי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט אייר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(36) שם עא. (37) ישראל וגוי האבים ללוות. (38) כלומר, מצות הלוואת ישראל בחנם קודמת למצות הלוואת הגוי בריבית, אע"פ שהמלוה מפסיד את הריבית (שם "עמי ונכרי - עמי קודם").

ח. אָסור לְאָדָם שִׁיתָן מְעוֹתָיו קָרֹב לְשָׂכָר וְרֻחוֹק לְהַפְסֵד³⁹, שָׁזָה אֲבָק רִבִּית הוּא. וְהַעֲשֶׂה בֶן - נִקְרָא רִשְׁעוֹ⁴⁰. וְאִם נִתְּן⁴¹ - חוֹלְקִין בְּשָׂכָר וּבְהַפְסֵד קָדִין הָעֵסֶק⁴². וְהַנּוֹתֵן מְעוֹתָיו קָרֹב לְהַפְסֵד וְרֻחוֹק לְשָׂכָר⁴³ - הָרִי זֶה נִקְרָא חֲסִיד⁴⁴.

(39) בתור עיסקא, דהיינו שמקבל המעות לבדו יהיה נושא ונותן, ובעל הממון יקבל חלק מהרווח (ראה פ"ו מהל' שלוחין ושותפין הל' א וה"ב, ולהלן הערה מב). (40) שם ע. דהיינו אם העסק ישא רווח - יקבל בעל המעות חלקו כפי שהתנו, ואם יהיה הפסד, אחריות ההפסד על המתעסק בלבד (השווה למעלה פ"ד הל' יד). ומה שכתב "קרוב לשכר ורחוק להפסד" לאו דוקא, כי הוא-הדין אפילו נותן למחצית שכר, דהיינו על יסוד חלוקה שווה של הרווח וההפסד - אסור, אלא-אם-כן נותן לו שכר עמלו של כל יום, כמבואר לקמן הל' ט (ועיין ריטב"א ב'שיטה מקובצת' שם). (41) שעובר על דברי חכמים (רבינו יהונתן ב'שיטה מקובצת' שם). ונראה שהכוונה שזה הוא ממדת הרשעים, וכן הוא הנוסחא בתוספתא (ב"מ פרק ד): "זו מדת רשעים", על-דרך שאמרו באבות (פ"ה משנה י) שלי שלי, ושלך שלי - רשע. (42) בסתם, ולא התנו ביניהם שום תנאי חלוקה. (43) שנבאר בפ"ו מהל' שלוחין ושותפין הל' א, ב, שבעל הממון צריך ליתן למתעסק שכר עמלו של כל יום מימי השותפות כפועל בטל (ראה הלכות שכירות פ"ד ה"ט). ואם לא רצה ליתן שכר עמלו, תיקנו חכמים שיהיה חלקו ברווח של המתעסק יותר מאשר חלקו באחריות ההפסד, היינו אם יש שם רווח יטול המתעסק שני שלישי הרווח ובעל המעות שלישי, ובמקרה של הפסד - נושא המתעסק בשליש ובעל המעות בשני שלישים. וטעם הדבר, לפי שתיקנו חכמים שכל הנותן מעות לחבירו להתעסק בהם, יהיה חצי הממון בתורת הלוואה, וחציו האחר בתורת פקדון, ולפי תקנה זו אי-אפשר שיהיה השכר או ההפסד של כל הממון לאמצע בשוה, שאם אתה אומר כן, נמצא בעל הממון נוטל שכר חצי מעותיו שהם פקדון ואינו עושה כלום, אלא זה המתעסק טורח לו בחצי של פקדון מפני מעותיו שהלווהו ונמצא באים לידי אבק ריבית" (רבינו שם הל' ב). (44) היינו שחלקו ברווח פחות משליש שתיקנו חכמים (עיין ריטב"א ב'שיטה מקובצת' שם). (45) שם, והשווה למעלה הערה מ.

ט. אֵין מוֹשִׁיבִין⁴⁶ חֲנוּנִין⁴⁷ לְמַחְצִית שָׂכָר⁴⁸, וְלֹא יִתֵּן מְעוֹת לְקַח בְּהֵן פְּרוֹת⁴⁹ לְמַחְצִית שָׂכָר, וְלֹא בִּיָּצִים לְהוֹשִׁיב תַּחַת הַתְּרַנְגּוּלִין שְׁלוֹ⁵⁰ לְמַחְצִית שָׂכָר⁵¹, וְאֵין שְׂמִיץ⁵² עֲגָלִים וְסִיחִין⁵³ לְפִטְמָן לְמַחְצִית שָׂכָר⁵⁴, אֲלָא אִם בֶּן נִתָּן לֹ שָׂכָר עֲמָלוֹ וּמְזוֹנוֹ⁵⁵. אוּ יִהְיֶה רוּחַ הַמִּתְעַסֵּק יוֹתֵר עַל הַפְּסֵדוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ⁵⁶ בְּעִנְיַן הַשְּׁתַּפּוּת⁵⁷.

י. הַמְשַׁתֶּפֶת⁵⁸ עִם חֲבֵרוֹ בְּמְעוֹת אוּ בְּקָרְקַע, אוּ הַנּוֹתֵן לוֹ עֵסֶק⁵⁹ - לֹא יִצְרֶה הַשָּׂכָר⁶⁰ עִם הַקָּרֶן⁶¹; שְׂמָא לֹא יִהְיֶה שָׁם שָׂכָר⁶², וְנִמְצָאוּ בָּאֵין לִידֵי רִבִּית. וְכֵן לֹא יִתֵּן לוֹ מְעוֹת⁶³ בְּתוֹרֵת עֵסֶק אוּ שְׁתַּפּוּת וּכְתָב אוֹתָן⁶⁴ מִלּוֹה; שְׂמָא יָמוּת, וְנִמְצָא הַשָּׂטֵר בֶּיֶד הַיֹּרֵשׁ, וְגוֹבָה בּוֹ אֶת הָרִבִּית⁶⁵.

(58) בקרקע על יסוד שותפות, דהיינו ששניהם נושאים ונותנים בממון השיתוף (רבינו בהל' שלוחין ושותפין שם). (59) על יסוד עיסקא, דהיינו שאחד בלבד (מקבל המעות) נושא ונותן בממון השיתוף (שם), בדרך שהתירו חכמים כמבואר בה"ח. (60) אומדן הרווח. (61) כחלקו בעסק או בשותפות. (62) ובעל המעות לא יאמין לו, ויגבה ע"פ שטרו, כפי הנקוב בו (שם סח). (63) או קרקע (כסף-משנה). (64) אפילו הקרן בלבד. (65) שם, כלומר שמא יהיה הפסד ועל בעל המעות לישא חלקו בהפסד של הקרן, והיורש - שאינו יודע את התנאי שביניהם שהמוריש ישא חלק בהפסד, יגבה כל הקרן ללא ניכוי ההפסד ונמצא בא לידי גביית ריבית.

יא. אָסור לְהַקְדִּים הָרִבִּית אוּ לְאַחֵר אוֹתוֹ⁶⁶. בְּיָצֵד? נִתָּן עֵינָיו לְלוֹת מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְשַׁלֵּחַ לוֹ סְבִלּוֹנוֹת⁶⁷ בְּשִׁבְלִי שְׁיִלְוָהוּ⁶⁸ - זוּ הִיא רִבִּית מְקַדָּמָה. לָוֶה מִמֶּנּוּ וְהַחֲזִיר לוֹ מְעוֹתָיו⁶⁹, וְהָיָה מְשַׁלֵּחַ לוֹ סְבִלּוֹנוֹת בְּשִׁבְלִי מְעוֹתָיו שֶׁהָיוּ בְּטָלִין אֲצָלוֹ - זוּ הִיא רִבִּית מְאַחֶרֶת. וְאִם עָבַר וְעָשָׂה בֶן - הָרִי זֶה אֲבָק רִבִּית⁷⁰.

(66) שם עה: (67) דורונות, מתנות. (68) רבינו כתב בלשון נסתר (כנוסחת המשנה בירושלמי, שלא כנוסחת המשנה בבבלי "בשביל שתלווני" - בלשון נוכח) ומשמע שאפילו לא פירש את כוונתו בשליחת הסבלונות, אלא משלחו סתם - אסור ('טור' ו'בית יוסף' יורה-דעה סי' קס). (69) כנוסחת הירושלמי, ונוסחת הבבלי: "ואומר לו בשביל מעותיך" (ראה הערה הקודמת). (70) ואינה יוצאה בדיינים (שם סב:).

יב. מִי שְׁלָוֶהוּ⁷¹ מִחֲבֵרוֹ, וְלֹא הָיָה רָגִיל מְקַדֵּם לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם - אָסור לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיִּקְלָסוּ בְּדָבָרִים אוּ יִשְׁכְּבוּ לְפָתְחוֹ⁷²; שְׁנֵאמַר: נִשְׁחָף כָּל דָּבָר - אֲפִלּוּ דְּבָרִים אֲסוּרִים⁷³. וְכֵן אָסור לוֹ לְלַמֵּד אֶת הַמִּלּוֹה מִקְרָא⁷⁴ אוּ גִמְרָא⁷⁵ כָּל בְּעִנְיַן הַשְּׁתַּפּוּת⁷⁶.

יב. מִי שְׁלָוֶהוּ⁷¹ מִחֲבֵרוֹ, וְלֹא הָיָה רָגִיל מְקַדֵּם לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם - אָסור לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיִּקְלָסוּ בְּדָבָרִים אוּ יִשְׁכְּבוּ לְפָתְחוֹ⁷²; שְׁנֵאמַר: נִשְׁחָף כָּל דָּבָר - אֲפִלּוּ דְּבָרִים אֲסוּרִים⁷³. וְכֵן אָסור לוֹ לְלַמֵּד אֶת הַמִּלּוֹה מִקְרָא⁷⁴ אוּ גִמְרָא⁷⁵ כָּל בְּעִנְיַן הַשְּׁתַּפּוּת⁷⁶.

(58) בקרקע על יסוד שותפות, דהיינו ששניהם נושאים ונותנים בממון השיתוף (רבינו בהל' שלוחין ושותפין שם). (59) על יסוד עיסקא, דהיינו שאחד בלבד (מקבל המעות) נושא ונותן בממון השיתוף (שם), בדרך שהתירו חכמים כמבואר בה"ח. (60) אומדן הרווח. (61) כחלקו בעסק או בשותפות. (62) ובעל המעות לא יאמין לו, ויגבה ע"פ שטרו, כפי הנקוב בו (שם סח). (63) או קרקע (כסף-משנה). (64) אפילו הקרן בלבד. (65) שם, כלומר שמא יהיה הפסד ועל בעל המעות לישא חלקו בהפסד של הקרן, והיורש - שאינו יודע את התנאי שביניהם שהמוריש ישא חלק בהפסד, יגבה כל הקרן ללא ניכוי ההפסד ונמצא בא לידי גביית ריבית.

יא. אָסור לְהַקְדִּים הָרִבִּית אוּ לְאַחֵר אוֹתוֹ⁶⁶. בְּיָצֵד? נִתָּן עֵינָיו לְלוֹת מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְשַׁלֵּחַ לוֹ סְבִלּוֹנוֹת⁶⁷ בְּשִׁבְלִי שְׁיִלְוָהוּ⁶⁸ - זוּ הִיא רִבִּית מְקַדָּמָה. לָוֶה מִמֶּנּוּ וְהַחֲזִיר לוֹ מְעוֹתָיו⁶⁹, וְהָיָה מְשַׁלֵּחַ לוֹ סְבִלּוֹנוֹת בְּשִׁבְלִי מְעוֹתָיו שֶׁהָיוּ בְּטָלִין אֲצָלוֹ - זוּ הִיא רִבִּית מְאַחֶרֶת. וְאִם עָבַר וְעָשָׂה בֶן - הָרִי זֶה אֲבָק רִבִּית⁷⁰.

(66) שם עה: (67) דורונות, מתנות. (68) רבינו כתב בלשון נסתר (כנוסחת המשנה בירושלמי, שלא כנוסחת המשנה בבבלי "בשביל שתלווני" - בלשון נוכח) ומשמע שאפילו לא פירש את כוונתו בשליחת הסבלונות, אלא משלחו סתם - אסור ('טור' ו'בית יוסף' יורה-דעה סי' קס). (69) כנוסחת הירושלמי, ונוסחת הבבלי: "ואומר לו בשביל מעותיך" (ראה הערה הקודמת). (70) ואינה יוצאה בדיינים (שם סב:).

יב. מִי שְׁלָוֶהוּ⁷¹ מִחֲבֵרוֹ, וְלֹא הָיָה רָגִיל מְקַדֵּם לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם - אָסור לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיִּקְלָסוּ בְּדָבָרִים אוּ יִשְׁכְּבוּ לְפָתְחוֹ⁷²; שְׁנֵאמַר: נִשְׁחָף כָּל דָּבָר - אֲפִלּוּ דְּבָרִים אֲסוּרִים⁷³. וְכֵן אָסור לוֹ לְלַמֵּד אֶת הַמִּלּוֹה מִקְרָא⁷⁴ אוּ גִמְרָא⁷⁵ כָּל בְּעִנְיַן הַשְּׁתַּפּוּת⁷⁶.

- 1 זמן שְ�מַעוֹתָיו בְּיָדוֹ, אִם לֹא הָיָה רָגִיל בְּזֶה מְקַדֵּם; שְׁנֵאמַר: גִּשְׁךְ כָּל דְּבָר.⁷⁶
- 2 (71) שם עה: (72) לשאול בשלומו (השווה ברכות יד.). (73) כלומר, אפילו דיבור בלבד. (74) בחנם - אפילו במקום שהחמירו על עצמם, שלא ליקח שכר על לימוד מקרא (ראה פ"א מהל' תלמוד תורה ה' ז.). (75) אע"פ שמצד הדין אסור ללמד בשכר כמבואר (בהל' ת"ת שם). (76) כלומר, אפי' הנאת דיבור בלבד - אסור.
- 3 יג. הַמְלִיחָה אֶת חֲבֵרוֹ - לֹא יֹאמַר לוֹ: דַּע⁷⁷ אִם בָּא
- 4 אִישׁ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי. כְּלוּמָר⁷⁸, שֶׁתִּכְבְּדוּ
- 5 וְתִאָכִילוּ וְתִשְׁקְהוּ כְּרֵאוֹי⁷⁹. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.
- (77) תתוודע (שם עה: וכןסחת המשנה שבירושלמי). (78) כך כוונת המלוה באומרו: "דע וכו'". (79) דברי רבינו תמיהים לכאורה. אם כן, שכונתו להאכילו ולהשקותו - הרי זה ריבית ממון גמור, ולמה כללו רבינו בקבוצת ההלכות האסורות משום ריבית דברים? וכבר תמה על כך ב'בית יוסף' יורה-דעה ס' קס. ראה מה שכתב בזה הט"ז בס"ק קס ס"ק ה. ברם, איני רואה כל הכרח לפרש דברי רבינו שהמדובר על אכילה ושתייה בחנם, אלא כוונתו כשהוא מארחו תמורת כסף, ואעפ"כ אסור משום ריבית דברים, שהוא מארחו ע"פ הוראת ובקשת המלוה (השווה 'ספרי' דברים רסב, "לך לשאול בשלום פלוני").
- 6 יד. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן כְּמוֹ רִבִּית⁸⁰, וּמִתְרִין. כִּיצַד?
- 7 לִזְקָה אָדָם⁸¹ שֶׁטְרוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ⁸² בְּפָחוֹת⁸³ וְאֵינוֹ
- 8 חוֹשֵׁשׁ⁸⁴. וּמִתָּר לְאָדָם לִתֵּן לְחֲבֵרוֹ דִּינָר, כְּדִי שֶׁיִּלְוֶה
- 9 לְפָלוֹנִי מֵאָה דִּינָרִין; שֶׁלֹּא אֶסְרָה תוֹרָה אֲלֵא רִבִּית
- 10 הַבָּאָה מִן הַלֹּהֶ לְמִלְוֶה⁸⁵. וְכֵן אוֹמֵר אָדָם לְחֲבֵרוֹ:
- 11 הֵא לָךְ דִּינָר זֶה וְאֹמַר לְפָלוֹנִי שֶׁיִּלְוֶנִי; שֶׁלֹּא נִתֵּן אֲלֵא
- 12 שְׂכָר אֲמִירָה⁸⁶.
- (80) נראין כריבית - שממונו מתרבה. (81) תוספתא ב"מ פ"ד ה"ב. (82) שיש לו על אחרים. (83) מהסכום הנקוב בשטר. ודוקא כשהלוקח מקבל עליו אחריות השטר והמלוה, כגון שאם יעני הלוח ולא יהיה לו ממה לפרוע ההפסד ללוקח, אבל אם האחריות היא על המוכר - אין זה מכר אלא הלוואה ואסור, לפי שהוא קרוב לשכר ורחוק להפסד (מגיד-משנה בשם רמב"ן, שו"ע יורה-דעה ס' קעג סעיף ד.). (84) משום ריבית - שלא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה, כמו שמבאר רבינו בסמוך (חסדי דוד על התוספתא שם). (85) ב"מ סט: (86) שם.
- 13 טו. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן מִתְרִין, וְאִסוּר לַעֲשׂוֹתָן מִפְּנֵי
- 14 הַעֲרַמַת רִבִּית⁸⁷. כִּיצַד? אָמַר לוֹ: הַלֹּנִי מִנְהָ⁸⁸; אָמַר
- 15 לוֹ: מִנְהָ אֵין לִי, חֲטִים יֵשׁ לִי בְּמִנְהָ; וְנִתֵּן לוֹ חֲטִים
- 16 בְּמִנְהָ⁸⁹, וְחִזְר וּלְקַחְתָּן⁹⁰ מִמֶּנּוּ בְּתִשְׁעִים⁹¹ - הָרִי זֶה
- 17 מִתְרִין⁹², אֲבָל אֶסְרוּהוּ מִפְּנֵי הַעֲרַמַת רִבִּית. שֶׁהָרִי נִתֵּן
- 18 לוֹ תִּשְׁעִים וְלִזְקָה מִנְהָ. וְאִם עֲבַר וְעָשָׂה בְּזֶה - הָרִי
- 19 הוּא מוֹצִיא מִמֶּנּוּ⁹³ מֵאָה⁹⁴ בְּדִין⁹⁵, שֶׁאִפְלוּ אֶבֶק רִבִּית
- אֵין פָּאן⁹⁶. וְכֵן מִי שֶׁהִיתָה שְׂדֵה מְמַשְׁכַּנָּת בְּיָדוֹ⁹⁷ -
- לא יִחְזֹר וְיִשְׁפִּיר אוֹתָהּ לְכַעַל הַשְּׂדֵה, מִפְּנֵי הַעֲרַמַת
- רִבִּית⁹⁸; שֶׁהָרִי זֶה עוֹמֵד בְּשְׂדֵהוּ בְּשִׁהִיָּה, וְנוֹתֵן לָזֶה
- שְׂכָר בְּכָל חֹדֶשׁ בְּשָׂבִיל מַעֲוֹתָיו שֶׁהִלְוֶה.
- (87) שם סב: (88) מנה = מאה זוז. (89) כמחיר השער בשוק, והלוקח התחייב לשלם לו מנה. (90) חזר המלוה וקנאן. (91) זוז, ועל הלוח להחזיר לו מנה - דמי ההלוואה. (92) מתורת ריבית, שאין זה אלא כחזור ומוכר במחיר נמוך משער השוק. (93) המלוה מוציא מן הלוח. (94) היינו, כל דמי ההלוואה. (95) כלומר, בית-דין נזקקין להוציא מן הלוח למלוה, שלא כאבק ריבית, שאינה יוצאה בדיינים - לא מלוה למלוה ולא ממלוה ללוה, כמו שיתבאר לקמן פ"ו הל' א. (96) למדו רבינו מלשון הברייתא שאמרו "שהן מותרין", משמע שאין בזה אפילו אבק ריבית. במה דברים אמורים? כשלא התנה מתחילה שימכור לו את החטים בתשעים, אבל כשהתנה - אסור (מגיד-משנה). (97) על-מנת שיאכל פירותיה כל זמן שלא יפרע הלוח חובו, ודעת רבינו שאין זה ריבית קצוצה אלא אבק ריבית שאינה יוצאה בדיינים (לקמן פ"ו ה"ז). (98) מצד הדין משכנתא כשכירות היא, והרי זה כשוכר וחוזר ומשכיר להמשכיר ביותר - שמותר (שם סח. "ולא כחכירי נרשאי", ומפרש רבינו שאיסורו מפני הערמה, אבל דעת רש"י שזהו ריבית גמור (עיין מגיד-משנה).
- טז. אִסוּר⁹⁹ לְהִשְׁפִּיר¹⁰⁰ הַדִּינָרִין. שֶׁאֵין זֶה דוֹמָה
- לְמַשְׁפִּיר אֶת הַכֶּלִי, שֶׁהַכֶּלִי חוֹזֵר בְּעַצְמוֹ¹⁰¹, וְזֶה
- מוֹצִיא אֵלָיו וּמְבִיא דִּינָרִין אֲחֵרִים, וְנִמְצָא זֶה אֶבֶק
- רִבִּית¹⁰².
- (99) שם סט: (100) שאינו אומר בלשון הלוואה אלא בלשון שכירות. (101) ואין השוכר נושא באחריות הפחת, מחמת מלאכה. (102) מדברי רבינו נראה, שאינו אסור אלא במשכיר על דעת הוצאה, אבל אם משכיר על דעת שיעמדו אצלו ויחזירם בעין, כגון ששכרם להתנאות בהם - הרי זה כמשכיר כלי ומותר, וכן שנינו בתוספתא ב"ד פ"ד (מגיד-משנה).
- יז. מֶלֶךְ¹⁰³ שֶׁהָיוּ דִּינָיו, שֶׁכָּל מִי שִׁיתֵּן הַמָּס¹⁰⁴
- הַקָּצוּב עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ עַל יָדֵי¹⁰⁵ זֶה שֶׁלֹּא נִתֵּן
- יִשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ, וְנִתֵּן עַל יָדוֹ דִּינָר, אֵף עַל פִּי
- שִׁמְשֵׁתִּעֲבֵד בּוֹ יֵתֵר מִדִּינָר - הָרִי זֶה מִתְרִין¹⁰⁶. וְכֵן כָּל
- פְּיוּצָא בְּזֶה.
- (103) "שמטבעו יוצא באותן הארצות, שהרי הסכימו בני אותה הארץ וסמכה דעתם שהוא אדוניהם והם לו עבדים" (רבינו פ"ה מהל' גזילה הל' יח). (104) מס גולגולת. (105) בעד, עבור. (106) שאין זה הלוואה אלא כמכר - שדין המלך דין הוא (דינא דמלכותא דינא. עיין ב"מ עג:). ומפרש רבינו שהשאלה בגמ' שם נוגעת באיסור ריבית ובאיסור ההשתעבדות בישראל יותר מדאי - ופשטוה להיתר בשניהם (השווה רבינו הל' גזילה שם, ובפ"א מהל' עבדים הל' ח. וראה השגת הראב"ד בהל' עבדים שם - 'מרכבת המשנה').

פֶּרֶק שְׁשִׁי

וְאִם לֹא הֶעֱלָה לוֹ - הָרִי זֶה אֲבֶק רִבִּית²¹, לְפִי שְׁלֹא
הִתְנָה עִמּוֹ²² שְׁנִלּוּהוּ וְיִדּוּר בַּחֲצִירוֹ. לְפִיכֶךָ²³, אִם
עָדִין לֹא הִחְזִיר לוֹ חוּבוֹ, וְכֹא לִנְכוּת שְׁכָר הַחֲצִיר
שֶׁדָּר בָּהּ מִן הַחוּב, אִם הָיָה הַשְּׁכָר פְּגָנָר הַחוּב -
אֵינוֹ מְנַכֵּה לוֹ הַפֶּל, אֲלָא כְּמוֹ שִׁירָאוֹ הַדִּינָיִם²⁴.
שָׂאֵם תִּסְלַק אוֹתוֹ בְּלֹא כְּלוּם - הָרִי זֶה כְּמוֹ שְׁהוּצִיא
אוֹתוֹ בַּדִּינָיִן²⁵, וְאֲבֶק רִבִּית אֵינָה יוֹצֵאָה בַּדִּינָיִן.

(15) תוקף ומושך לרשותו (שם סד:). (16) ומצד הדין, המעביד עבד של אחר כשהוא יושב ובטל פטור מלשלם (כמבואר בפ"ג מהל' גזילה הל' ז) - כאן אסור, שנראה שמעבידו בתור ריבית. (17) אינה עומדת להשכרה. (18) שאדם אחר הדר בה, פטור מלהעלות שכר (כמבואר בהל' גזילה שם) - למלוה אסור, לפי שנראה שדר בו בתור ריבית (שם). (19) ואם עבר ודר. (20) כדי שלא יעבור על איסור ריבית. (21) ואינה יוצאת בדינין. (22) משום כך אין כאן ריבית קצוצה. ומכאן, שאם התנה עמו בשעת ההלוואה שידור בחצרו (ראה לעיל הל' א) אע"פ שאין החצר עשויה לשכר, ואין דרך בעל החצר להשכיר - הרי זה כשוכרו וריבית של תורה היא ויוצאה בדינין ('בית יוסף' יורה-דעה סי' קסו). (23) הואיל ואבק ריבית הוא, אין צריך לומר אם כבר החזיר ההלוואה שאין ב"ד מוציאם השכר, אלא אפילו אם עדיין לא החזיר החוב ובא לנכות את השכר - אינו מנכה הכל, וכמו שמבאר רבינו בסמוך (השווה להלן פרק ז הל' א). (24) ע"פ שער השכירות הנהוג באותו מקום - ובתנאי שלא יגיע סכום הניכוי כשיעור לכל החוב, וכמו שמבאר רבינו והולך. (25) דעת רבינו המחלק בין ניכוי חלקי לניכוי מלא צ"ע, שהרי כל מה שאתה מנכה ממנו, אפילו זוו אחד, הרי זה כהוצאה. וכבר תמה בכך הרשב"א (בב"מ דף סז) ועיין 'אבן האזל' מה שכתב בזה. [נראה, שהראב"ד המשיג כאן, פירש נכונה כוונת רבינו, שמנכה לפי מנהג המקום לנכות בממשכן חצירו ואע"פ שהלווה אין דרכו להשכיר חצירו, מפני שזה אבק ריבית, ואעפ"כ אינו מנכה לו כל חובו בהתאם לדברי רב אשי (שם סז). גבי משכנתא: "אכל שיעור זוזי וכו' לא מסלקינן ליה בלא זוזי" ולכן אין כאן אפילו אבק ריבית. והשגתו של הראב"ד נדחתה ע"י הרב המגיד].

ג. הוֹרוּ רְבוּתִי: שְׁהַמְלִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ, וְלֹאֲחֹר זְמַן
תִּבְעַ חוּבוֹ, וְאָמַר לוֹ הִלּוּהּ: דּוּר בַּחֲצִירָא²⁶ עַד
שְׁאֲחִזִיר לָךְ חוּבְךָ - הָרִי זֶה אֲבֶק רִבִּית, לְפִי שְׁלֹא
קָצַץ בְּשַׁעַת הִלּוּאָהּ; שְׁנִאָמַר: לֹא תִתֵּן²⁷ לוֹ בְּנִשְׁף.

(26) והוא-הדין כל ריבית שהוא (הרמ"א בהגהותיו סי' קסז, ב). (27) כלומר, בשעה שאתה נותן את כספך בהלוואה, לא תתן לו בנשך, הרי שלא הקפידה תורה אלא על הנשך בעד ההלוואה, ולא בעד הרווחת זמן הפרעון (דרשה זו אינה במקורות שלפנינו, וכנראה שרבותיו של רבינו דרשוה מעצמם. ולגוף ההוראה, יש סמוכין מסוגיית הגמרא ב"מ סד: עיי"ש, אולם יש חולקים על הוראה זו, וסוברים שגם בעד הרווחת זמן - ריבית קצוצה היא (עיין ראב"ד בהשגותיו, ולחם-משנה כאן).

(1) מבאר דין מלווה סלע בחמישה דינרין, או סאתיים בשלוש, ודין מלווה והתנה לדור בחצירו, ודין מוכר באסמכתא שהפירות שאכל ריבית הם, ודין מלווה חבירו שלא ימשוך עבדו שיעבוד אצלו. ולא ידור בחצירו חנינם, ודין מלווה על השדה ואמר לו אם לא תחזיר לי עד זמן ידוע הרי היא שלי, ודין מוכר בית או שדה ואמר כשיהיו לי מעות תחזירם לי, ודין משכונה בניכוי או בלא ניכוי.

א. הַמְלִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ סֵלַע² בַּחֲמִישָׁה דִּינָרִים, או
סָאֲתִים חֲטִים בְּשָׁלֹשׁ, או סֵלַע בְּסֵלַע וּסְאָה, או שְׁלֹשׁ
סָאִין בְּשָׁלֹשׁ סָאִין וְדִינָר, כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: כָּל הַלּוּאָה
בְּתוֹסַפַּת כָּל שָׁהוּ³ - הָרִי זֶה רִבִּית שֶׁל תּוֹרָה, וְיוֹצֵאָה
בַּדִּינָיִן⁴. וְכֵן הַמְלִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ, וְהִתְנָה עִמּוֹ⁵ שִׁידּוּר
בַּחֲצִירוֹ חֲנָם⁶ עַד שִׁיחְזִיר לוֹ הַלּוּאָתוֹ, או שְׁשִׁכָּר
מִמֶּנּוּ בַּפְּחוֹת⁷, וְקָצַץ הַדָּבָר, שְׁפּוּחַת לוֹ מִן הַשְּׁכָר
עַד שִׁיחְזִיר לוֹ הַלּוּאָתוֹ, או שְׁמִשְׁכָּן בִּידּוֹ מְקוֹם
שְׁפּוּרָתוֹ מִצּוּרֵי בַּעַת הַלּוּאָהּ, כְּגוֹן שְׁמִשְׁכָּן חֲצִירוֹ⁸
עַל מִנַּת שִׁידּוּר בּוֹ בַּחֲנָם - הָרִי זֶה רִבִּית שֶׁל תּוֹרָה,
וְיוֹצֵאָה בַּדִּינָיִן. וְכֵן הַמוֹכֵר שְׂדֵהוּ⁹ או חֲצִיר
בְּאַסְמַכְתָּא¹⁰, הוֹאִיל וְלֹא קָנָה הַגּוֹף - הָרִי כָּל הַפְּרוֹת
שֶׁאֲכָל רִבִּית, וּמִחְזִיר אוֹתָן. וְהוּא הַדִּין לְכָל מִי
[שְׁלֹא] קָנָה קִנְיָן גָּמוּר מִתְּחִלָּה¹¹, שֶׁהוּא מִחְזִיר אֶת
הַפְּרוֹת; מִפְּנֵי שָׂאֵם אֲכָל אֶת הַפְּרוֹת - הָרִי זֶה רִבִּית¹²
שֶׁל תּוֹרָה. וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא אֲסוּר מִשּׁוּם רִבִּית חוּץ
מֵאֵלוֹ - הָרִי הוּא אֲסוּר מִדְּבָרֵיהֶם, גְּזֵרָה שְׁמָא זָבֹא
לְרִבִּית שֶׁל תּוֹרָה. וְהוּא הַנִּקְרָא אֲבֶק רִבִּית¹³. וְאֵינוֹ
מוֹצִיא בַּדִּינָיִן¹⁴.

(2) בבא-מציעא ס: (3) כלומר, באיזו תוספת שהיא - הן של כסף על הלוואת אוכל הן של אוכל על הלוואת כסף, הן תוספת כל דבר שהוא (ראה סמ"ג קצג, ו"טור' יורה-דעה סי' קסא). וזה לא כהבנת הלחם-משנה בדעת רבינו. (4) שם סא: (ראה למעלה פ"ד הל' ג). (5) בשעת ההלוואה (ראה לקמן הל' ג). (6) שם סד: אע"פ שאין החצר עשויה לשכר (עומדת להשכרה) ואין דרך בעל החצר להשכיר (ראה להלן הל' ב, ובהערה כא). (7) מאשר השער המקובל בשוק. (8) תפס רבינו חצר, בהתאם לדעתו לחלק בין משכנתא של חצר, שהיא ריבית של תורה, ובין שדה וכרם שאינה ריבית אלא מדבריהם, וכמו שיכתאר להלן הל' ז. (9) ראה להלן הל' ז הערה נג. (10) יתבאר להלן הל' ד. (11) יתבאר להלן הל' ה. (12) המתבארים והולכים בהמשך הפרקים הבאים. (13) כלומר, כריבית ולא ריבית ממש, כעין האבק שהוא עפר ואינו עפר ממש. (14) שם סא:

ב. הַמְלִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ - לֹא יִמְשֹׁף¹⁵ אֶת עֲבָדוֹ כְּדִי
שְׁיַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה, אִף עַל פִּי שְׁהָעֵבֵד יוֹשֵׁב
וּבִטְלָל¹⁶. וְלֹא יִדּוּר בַּחֲצִירוֹ חֲנָם, אִף עַל פִּי שְׁאִין
הַחֲצִיר עֲשׂוּיָה לְשִׁכָּר¹⁷, וְאִין דָּרָךְ בַּעַל הַחֲצִיר
לְהַשְׁכִּיר¹⁸. וְאִם דָּר¹⁹ - צְרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׁכָר²⁰.

30 הלוקח אוכל פרות; ואם אכל המוכר - מוציאין
31 ממנו⁵¹ כל מה שאכל.

(41) מקור ההלכה - בבבא מציעא שם. (42) מעכשיו, ושאר הקרקע תקנה כשתביא מותר המעות. (43) כל השדה, וקודם שיביא המעות אינו מקנה לו כלום. (44) למפרע, שהרי אמר לו מעכשיו. (45) ביתיים. (46) בהלוואה. (47) בהלוואה. (48) משעת הבאת שאר המעות. (49) שנמצא שאכל בשביל מקצת המעות שיש לו אצל המוכר. (50) קנה כל השדה, מעכשיו. (51) משום שאוכל בשביל המתנת מעותיו.

32 ז. הורו רבותי: שהמלוה את חברו, ומשפן לו
33 שדהו על מנת שיאכל פרותיה כל ימי המשפונא,
34 אף על פי שאינו מנפה לו כלום - הרי זו אבק
35 רבית, ואינה יוצאה בדינין. שאין הממשפן את
36 השדה דומה לממשפן בית⁵², שהרי אין בשדה פרות
37 מצויין בעת ההלוואה, ואפשר שיריח ויהיו שם
38 פרות, ואפשר שיפסיד בזריעתה ועבודתה, ולפיכך⁵³
39 היא אבק רבית. וכן אין המשפונא דומה למי שמכר
40 באסמכתא⁵⁴; שהמוכר באסמכתא לא גמר
41 והקנהו⁵⁵, והממשפן גמר והקנהו גוף זה לפרותיו⁵⁶.
42 וכנה יראה מן הגמרא⁵⁷, שהמשפונא אבק רבית,
43 ואין לה להעמידה⁵⁸ אלא בממשפן שדהו, כמו
44 שהורו רבותי⁵⁹. נמצאת למד, ששלוש משפונות הן:
45 משפונא שהיא רבית קצוצה, ומשפונא שהיא אבק
46 רבית, ומשפונא שהיא מתרת. כיצד? משפן לו
47 מקום שפרותיו מצויין תדיר, כגון חצר או מרחץ
48 או חנות, ואכל פרותיהן - הרי זו רבית קצוצה.
49 משפן לו שדה וכיוצא בה, ובאו שם פרות ואכלן
50 - הרי זו אבק רבית. וכן אם משפן חצרו וכיוצא
51 בה בנכסי - הרי זה אבק רבית. משפן שדהו בנכסי
52 - הרי זה מתרת. כיצד הוא הנכסי? כגון שהלוהו
53 מאה דינרין, ומשפן לו בהן חצרו או שדהו, ואמר
54 לו המלוה: הריני מנפה לך מעה כסף בכל שנה
55 בשכר חרקה זו, כדי שיהיו כל פרותיו שלי, בחצר
56 וכיוצא בה - אסור⁶⁰, ובשדה וכיוצא בה - מתרת⁶¹.

(52) שנתבאר לעיל הל' א שהוא ריבית של תורה.
(53) הואיל והקציצה היא על דבר שאין הרווח ברור.
(54) שנתבאר לעיל הל' ד - ו. (55) נמצא שאוכל פירות של המוכר, בשביל המעות שאצל המוכר בהלוואה.
(56) וברשות המלוה הם גדלים. ועצם ההקנאה של השדה לפירותיו אינה ריבית קצוצה, שהרי לא קצץ עמו על רווח ברור כמו שנתבאר (עיי' חידושי רבינו חיים הלוי, וב'אבן האזול'). (57) ב"מ סב. אמר ליה רבינא לרב אשי, והרי משכנתא בלא נכיתא וכו', ובדינינו (בדיני ישראל) אין מחזיקין ממלוה ללוה (שאבק ריבית הוא). (58) לכאורה דבריו הנ"ל נוגדים מה שמסופר בשמו בדין מכר באסמכתא (שם 120): עבד רבינא עובדא וחשיב ואפיק (עשה רבינא

1 ד. המלוה את חברו על השדה, ואמר לו²⁸: אם לא
2 תחזיר לי מכאן עד שלש שנים, הרי היא שלי - הרי
3 זה לא קנה²⁹, מפני שהיא אסמכתא³⁰. לפיכך מנפה
4 כל הפרות שאכל³¹, מפני שהיא רבית של תורה³².
5 אבל אם אמר לו המוכר³³: אם לא אחזיר לך עד
6 שלש שנים, קנה אותה מעכשיו³⁴, והביא לו בתוך
7 שלש - אין לו פרות³⁵; הביא לו לאחר שלש - הרי
8 כל הפרות ללוקח³⁶.

(28) המלוה, בשעת מתן מעות. (29) אע"פ שלא החזיר תוך שלוש שנים. (30) שהרי לא גמר בלבו להקנותו, לפי שדעתו עדיין סומכת שמא יהיו לו מעות לשלם בזמן הקבוע (ראה הל' מכירה פ"א הל' ב, ו). (31) ביתיים על סמך המכר. (32) הואיל ולא גמר והקנהו, נמצא שמעות המכר הלוואה הם, והמלוה (הלוקח) אוכל פירות בשביל המעות שהלווהו (ב"מ סז. כרבינא, וכן דעת הר"ף ראה לקמן ה"ז). (33) הלווה. והוא-הדין אמר הלוקח (המלוה) אם לא תחזיר וכו' (לחם-משנה). (34) שאין זה אסמכתא - וקנה, שאילו לא גמר להקנותו, לא הקנהו מעכשיו (רבינו הל' מכירה שם). (35) להלוקח, ומנכה כל הפירות שאכל. (36) שם. הואיל ולא קיים התנאי - נמצא שהשדה מכור מלמפרע, לפיכך כל הפירות אפי' של תוך ג' שנים - שלו.

9 ה. המוכר בית או שדה, ואמר המוכר ללוקח:
10 לכשיהיו לי מעות תחזיר לי חרקה - לא קנה³⁷;
11 וכל הפרות שאכל - רבית קצוצה³⁸, ומוציאין אותם
12 בדינין. אבל אם אמר לו הלוקח מדעתו³⁹: כשיהיו
13 לך מעות אני אחזיר לך חרקה זה - מתרת, והלוקח
14 אוכל פרות⁴⁰ עד שיחזיר לו מעותיו.

(37) השווה למעלה הל' ד. (38) שם סה: (39) שם. (השווה רבינו הל' מכירה שם הל' יא. ועיי' בכסף-משנה שם). (40) "ואין בזה אבק ריבית, שהרי הלוקח מדעתו חייב עצמו בתנאי זה", והמוכר הסכים למכור גם בלי התנאי (רבינו שם).

15 ו. מכר לו את השדה, ונתן לו מקצת הדמים⁴¹: אם
16 אמר לו המוכר ללוקח: קנה בשעור מעותיך⁴² - כל
17 אחד משניהם אוכל פרות בשעור מעותיו. אמר
18 המוכר ללוקח: לכשתביא שאר המעות תקנה⁴³
19 מעכשיו - שניהם אסורים לאכל הפרות מיד: המוכר
20 אסור - שמא יביא הלוקח שאר המעות, ונמצאת
21 השדה שלו⁴⁴, ונמצא המוכר אוכל פרות⁴⁵ בשביל
22 המעות שושארו לו אצל הלוקח⁴⁶; וכן הלוקח
23 אסור - שמא לא יביא, ונמצא שאכל בשביל מקצת
24 המעות שיש לו אצל המוכר⁴⁷. לפיכך מניחין את
25 הפרות על ידי שליש עד שיתנתנו לאחד מהן. אמר
26 לו המוכר: לכשתביא שאר המעות תקנה⁴⁸ - הרי
27 המוכר אוכל פרות עד שביא הלוקח; ואם אכל
28 הלוקח - מוציאין ממנו⁴⁹. אמר לו המוכר: קנה
29 מעכשיו⁵⁰, ושאר המעות הרי הן חוב אצלך - הרי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ראשון י"ג אייר – ספר קדושה – הל' מאכלות אסורות קסט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

12 **בַּעַל הַשְּׂדֵה עִמּוֹ: שֶׁכָּל זֶמֶן שִׁיבִיא לוֹ מְעוֹת, יִחָשֵׁב**
13 **לוֹ עֶשֶׂר בְּכָל שָׁנָה⁶⁸ וְיִסְלְקוּ מִמֶּנָּה⁶⁹ - הֲרִי זֶה**
14 **מִתֵּר.⁷⁰ וְכֵן אִם הִתְנָה הַלֵּוֹה⁷¹: שֶׁכָּל זֶמֶן שִׁירְצָה,**
15 **מִחָשֵׁב לוֹ מֶה שְׂדֵר בּוֹ, וְיִחְזִיר לוֹ שְׂאֵר הַדְּמִים**
16 **וְיִסְתַּלֵּק - הֲרִי זֶה מִתֵּר. שְׂאֵין זֶה אֶלָּא בְּשִׁכְרוּת,**
17 **וְכָל תְּנָאי שְׁבִשְׁכִירוּת - מִתֵּר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.**

(62) כן הוא דעת הרי"ף שם. (63) גם של שדה, לפי שגם בשדה הרי זה כשוכרה בפחות בשכר ההלוואה. (64) ראה למעלה הערה נו. ולדעת הרי"ף אין לך להעמיד דברי רבינא (בדף סב.) אלא במשכנתא בדרך שיתבאר לקמן. (65) כרב כהנא ורב פפא ורב אשי (שם סז:). (66) ומשכנתא זו היא המוזכרת בגמרא בשם "משכנתא דסורא". (67) ומותר אפילו בחצר (עיין ב"י סי' קעב), כמו שיתבאר להלן פ"ח הל' ח: שיותר להרבות בשכר הקרקע. (68) ינכה מן ההלוואה עשר עשר דינרים לשנה בעד פירות שאכל. (69) אבל המלוה, אם רצה להחזיר השדה ולגבות מותר המעות - אין שומעים לו, ואפילו אם שטף נהר את השדה ואינה מוציאה פירות - אינו יכול לגבות מנכסים אחרים של הלוה. (70) שאין זה אלא כשכירות - מה שאין-כן בשאר משכנתאות, שאם רצה המלוה להחזיר השדה - מחזיר וגובה הלוואתו מכל נכסי הלוה - נמצא שהוא שוכרו בפחות, מחמת מותר המעות שהם בהלוואה (מגיד-משנה). (71) פסקא זו כפי שהיא לפנינו צ"ע, שהרי הם הם הדברים שכתב רבינו לפנינו "וכן אם התנה בעל השדה וכו'". ויש נוסחאות שכתוב בהם "התנה המלוה" (וראה פירוש במשנה-למלך ובאור-שמח). בפסקא זו משמענו רבינו שזה מותר אפילו בבית, אם כי הרווח ברור. וזה שדקדק רבינו וכתב בבבא הראשונה "בעל השדה", וכאן אומר "מה שדר בו" (כסף-משנה, ועיין ש"ך יורה-דעה סי' קעב, ס"ק ד.).

מעשה וחישב והוציא הפירות מיד הלוקח), וכן למה ששינוי (שם סד:): המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם וכו' מפני שהוא ריבית, כלומר ריבית של תורה (ועיין ערכין לא). ואין לסלק סתירות אלו אלא אם נפרש את דברי רבינא בדף סב. במשכנתא של שדה, ונפרש שאין דומה משכנתא של שדה לשל בית, וכן אין המשכנתא דומה לאסמכתא, כמו שנתבאר. (59) כן הוא דעת רבותיו, אבל אצל הראשונים אנו מוצאים ישובים אחרים לסתירות הנ"ל, וכתוצאה מזה - גם דעות שונות בענין משכנתא, ומנאם הגר"א ביור"ד סי' קעב, וראה להלן הל' ח. (60) משום אבק ריבית, ואין זה ריבית קצוצה אע"פ שהוא מנכה פחות מהמקובל בשכירות. והטעם, לפי שלא קצץ בפירוש שמנכה פחות כתשלום בעד ההלוואה. (61) לפי שהרווח אינו ברור, הרי זה כקונה הפירות בזול מפני שאין הרווח בטוח. אבל בחצר שהרווח ברור, נמצא שהוזלת הניכוי למטה ממחיר המקובל, כאילו השכירה בפחות, בשכר מותר המעות שהם בהלוואה (ע"פ רש"י שם סד: השווה למעלה הל' א.).

1 **ח. הוֹרוּ מִקְצֵת גְּאוּנִים⁶²: שֶׁכָּל מִשְׁכּוּנָא⁶³ שְׂאֵין בִּיה**
2 **נָכוֹי כָּלֵל - הֲרִי הִיא רִבִּית קְצוּצָה. וְלֹא יֵרְדוּ לְעִמָּק**
3 **הַדָּבָר לְהַפְרִישׁ בֵּין שְׂדֵה לְחֶצֶר, וְלִפְיָכָף נִתְקַשּׁוּ לְהֵן**
4 **דְּבָרֵי חֻכְמֵי הַגְּמָרָא⁶⁴. וְכֵן הוֹרוּ: שֶׁכָּל מִשְׁכּוּנָא,**
5 **אֶפְלוּ בְּנָכוֹי - אֶסוּר⁶⁵ בֵּין בְּחֶצֶר בֵּין בְּשְׂדֵה. וְאֵין**
6 **לָהֶם מִשְׁכּוּנָא מִתֵּרָת אֶלָּא בְּדֶרֶךְ הַזֹּאת: כִּי־צֵד⁶⁶**
7 **כְּגוֹן שֶׁהִלְוֵהוּ מֵאָה דִּינָרִין, וּמִשְׁכֵּן לוֹ בֵּהֵן בֵּית אוֹ**
8 **שְׂדֵה, וְהִתְנָה עִמּוֹ שְׂאֵחֵר עֶשֶׂר שָׁנִים תִּחְזֹר קִרְקַע זוֹ**
9 **לְבַעְלֶיהָ חֲנֹם - הֲרִי זֶה מִתֵּר לְאָכַל פְּרוּתֶיהָ כָּל עֶשֶׂר**
10 **שָׁנִים, אֶפְלוּ הִיא שְׂכִירָה שְׁוֶה אֶלֶף דִּינָרִים בְּכָל שָׁנָה,**
11 **שְׂאֵין זֶה אֶלָּא כְּמִי שֶׁשָּׂכַר בְּפָחוֹת⁶⁷. וְכֵן אִם הִתְנָה**

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – י"ג-י"ט אייר ה'תשפ"א

19 **הַתּוֹרָה, וְאֶסוּר בְּהִנָּאָה, וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ, וְאֶפְרוּ אֶסוּר**
20 **כְּאֶפֶר כָּל הַנִּקְבְּרִין. וּמִי שִׁיבֹשֶׁל מִשְׁנֵיהֶם כְּזִית**
21 **כְּאֶחָד² - לֹקְהָ³, שְׁנָאֵמֶר: לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אִמּוֹ.**
22 **וְכֵן הָאוֹכֵל⁴ כְּזִית מִשְׁנֵיהֶם, מִהַפְּשֹׁר וְהַחֲלָב**
23 **שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ כְּאֶחָד⁵ - לֹקְהָ, וְאֵף עַל פִּי שְׂלֹא בִשָּׁל⁶.**

(2) הבשר והחלב ביחד. ואיך משערים חלב שהוא משקה בשיעור כזית? מביא כוס מלא משקין ומביא זית ונותנן לתוכו, המשקה היוצא לחוץ הוא שיעור כזית. (3) שמצטרפים, כלוי שם. (4) משמע רק אוכל, אבל נהנה אינו לוקה אף על פי שאסור מן התורה בהנאה, שעל הנאת איסור אין לוקין אפילו בבשר ובחלב. למעלה בפרק ח הלכה טז כתב רבינו שהנהנה מאיסורי הנאה אינו לוקה. ומנמק המגיד משנה, שכל הנאה מדבר מאכל הוא שלא

יום ראשון י"ג אייר ה'תשפ"א

הלכות מאכלות אסורות

פרק תשיעי

(1) יבאר בשר בחלב ואם ניער וכסה; הכחל צלוי ומבושל; ודין המעמיד בעור קיבת נבלה; ואם מותר לצרור בשר וגבינה במטפחת אחת; מליח אם הוא כרוחת; ואם מעלים העוף עם הגבינה בשולחן; אם לשיין העיסה בחלב; ופת שאפאה עם הצלי; סכין שחתך בה צלי וחזר וחתך בה צנון; ואם מניחין כד של מלח בצד כד של כמך; מי שאכל גבינה אם יאכל אחריה בשר או איפכא.

18 **א. בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב - אֶסוּר לְבָשְׁלוֹ, וְאֶסוּר לְאָכְלוֹ מִן**

12) אין בו איסור בשר בחלב מן התורה, כרבי עקיבא במשנה שם. ה'כסף משנה' מקשה, והרי בהלכות ממרים פ"ב ה"ט כתב רבינו: "הרי כתוב בתורה לא תבשל גדי וכו' שזה הכתוב אסר לבשל ולאכול בשר בחלב בין בשר בהמה בין בשר חיה", מפורש שבשר חיה אסור מן התורה, הפך ממה שכתב כאן, ראה לחם משנה כאן שתיקן. (13) אפילו מדרבנן, שלא גזרו חכמים אלא באכילה לבד. ומה ששנינו שבשר חיה ועוף אסור לבשל בחלב, הכוונה לבשל ולאכול, אבל בישול עצמו לא אסור. (14) כלומר, הם יאמרו כן ויכשלו באיסור בשר בחלב. (15) באכילה. (16) אפילו בשר חיה ועוף.

- ה. דגים וחסידים - מותר לאכלן בחלב. והשו"ט עוף ונמצא בו ביצים גמורות¹⁷ - מותר לאכלן בחלב.

17) שיש להן חלמון וחלבון ואף על פי שהן מעורות בגדין. אבל אם אין לה אלא חלמון עדיין היא בשר ואסור לאכלה בחלב, וטעונה מליחה לבישול בקדירה כדין בשר, מגיד משנה בשם רשב"א. עיין בפרק ב הלכה ז במגיד משנה שם.

- ו. המעשן והמבשל בחמי טבירא וכיוצא בהן - אין לוקין עליהם¹⁸. וכן המבשל בשר במי חלב¹⁹ או בחלב מטה²⁰ או בחלב זכר²¹, או שבשל דם בחלב - פטור, ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב²². אכל המבשל בשר מטה או חלב וכיוצא בהן בחלב - לוקה על בשולו²³, ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב; שאין אסור בשר בחלב חל על אסור נבלה או אסור חלב, שאין כאן לא אסור כולל ולא אסור מוסיף²⁴ ולא אסור בת אחת.

18) לא על הבישול משום לא תבשל ולא על האכילה אם אכל מעושן שעשנו בחלב וכן מבושל בחמי טבירא עם חלב, שלא אסרה תורה בשר בחלב אלא דרך בישול. מעושן בעיא היא בירושלמי נדרים פרק ה אם חשוב בישול. ומספק אסור ואין לוקין עליו, ומבשל בחמי טבירא אינו בישול לענין חיוב מלקות כמו ששנינו בהלכות שבת פרק ט הלכה ג: המבשל בחמי טבירא פטור. (19) מים המתחמצים מן הקפאת הגבינה ונשארים אחרי שהוציאו את הגבינה פטור ואינו לוקה, מפני שמי חלב אינם בחלב אבל אסור מדרבנן, שהרי כותח עושים ממי חלב, וקיימא לן אסור לאכול בשר בכותח. (20) בגמרא שם קיג: בחלב אמו להוציא חלב שחוטא, שכתוב אמו הראויה להיות אם ולא משנחטה (רש"י) והוא הדין מטה. (21) אבל אסור. כל אלו שאנו ממעטים בחלב אמו הוא פטור אבל אסור. (22) אבל לוקה משום נבלה בחלב מטה. (23) שהרי לא נאסר לבשל אלא בשר בחלב בלבד, לפיכך לענין בישול אין כאן אלא איסור בשר בחלב, רש"י שם. ופסק רבינו כלשון אחרון שם קיד. שלא נחלקו כלל ר' אמי ור' אסי ושניהם סוברים שלוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו. (24) (ואם תשאל, הלא דעת רבינו שאיסור הנאה נקרא מוסיף, כמו שכתב בפירוש המשניות כריתות פרק ג וכאן ניתוסף איסור הנאה כשבישל החלב או הנבילה בחלב ולמה לא חל איסור בשר בחלב?

כדרך הנאתו, ואם כן יש לשאול למה הנהנה מבשר בחלב אינו לוקה? הלא בשר בחלב אסור אפילו כדרך הנאתו, כמו שמבואר לקמן בפרק יד הלכה י' ובלחם משנה כתב שרבינו סובר כאיסי בן יהודה בחולין קטו: שלומד איסור הנאה בבשר בחלב בקל וחומר מערלה, ואין עונשין מן הדין, כלומר, אין מטילין ענשי הגוף על עבירות שלא נאמרו בפירוש בתורה, אלא נלמדו מקל וחומר. אמנם בספר המצוות לא-תעשה קפו, כתב רבינו כדברי המכילתא פרשת משפטים, שלמדנו איסור הנאה ממה שנכפל בתורה שלש פעמים הפסוק "לא תבשל גדי בחלב אמו". (5) שלא אסרה תורה אלא דרך בישול, שם קח. (6) אלא אחרים בישלו.

- ב. לא שיתק הפתוב' מלאסר האכילה אלא מפני שאסר הבשול. כלומר: ואפילו בשולו אסור, ואין צריך לומר אכילתו. כמו ששיתק מלאסר הבת מאחר שאסר בת הבת.

7) זה ביאור למה שכתב בהלכה הקודמת, שהאוכל בשר בחלב לוקה והלא איסור אכילה אינו מפורש בתורה ורק נדרשת ממדות התורה ומדוע לוקה? ולזה כתב, שאכילה נכללת באיסור הבישול, ופירוש הפסוק "לא תבשל" הוא שאף הבישול אסור ואין צריך לומר האכילה, כמו באיסור הבת שהתורה כתבה רק בת הבת ונכללה בזה הבת. ואין לראות בכך מידת קל וחומר ולומר אין עונשין מין הדין, ובלשון התלמוד זה נקרא "גילוי מילתא בעלמא". וראה פרק ב מהלכות איסורי ביאה הלכה ו.

- ג. אין אסור מן התורה אלא בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, שנאמר: לא תבשל גדי בחלב אמו⁸. וגדי הוא כולל⁹ ולד השור ולד השא ולד העז, עד שיפטר ויאמר גדי עדים. ולא נאמר גדי בחלב אמו, אלא שדבר הפתוב בהנה. אכל בשר בהמה טהורה (שבשולו)¹⁰ בחלב בהמה טמאה, או בשר בהמה טמאה (שבשולו) בחלב בהמה טהורה - מותר לבשל, ומותר בהנה, ואין חביבין על אכילתו משום בשר בחלב¹¹.

8) גדי להוציא בהמה טמאה, חולין קיג: (9) שם. נאמר "וישלח יהודה את גדי העזים" וכן נאמר, "את עורות גדיי העזים" ולמדנו מכאן שבכל מקום שנאמר גדי סתם, אפילו פרה ורחל במשמע. (10) בספרים אחרים אינו, והוא הנכון. (11) אלא יש בו איסור בהמה טמאה.

- ד. וכן בשר חיה ועוף¹², בין בחלב חיה בין בחלב בהמה - אינו אסור באכילה מן התורה. לפיכך מותר לבשלו¹³ ומותר בהנה. ואסור באכילה מדברי סופרים, כדי שלא יפגעו העם ויבואו לידי אסור בשר בחלב של תורה, ויאכלו בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, שהרי אין משמע¹⁴ הפתוב אלא גדי בחלב אמו ממש, לפיכך אסור¹⁵ כל בשר בחלב¹⁶.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ג אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קעא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט. נָפַל חֶלֶב לְתוֹךְ הַקֹּדֶרֶת שֶׁל בֶּשֶׂר³⁸ - טוֹעֵמִין אֶת
הַחֲתִיכָה³⁹ שֶׁנִּפְלָה עָלֶיהָ חֶלֶב: אִם אֵין בָּהּ טַעַם חֶלֶב
- הִפֵּל מִתָּר; וְאִם יֵשׁ בַּחֲתִיכָה טַעַם חֶלֶב, אָף עַל
פִּי שָׂאֵם תִּסָּחֵט הַחֲתִיכָה⁴⁰ לֹא יִשְׁאַר בָּהּ טַעַם,
הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהּ עֵתָה טַעַם חֶלֶב - נֶאֱסָרָה אוֹתָהּ
חֲתִיכָה. וּמִשְׁעָרִין בְּכֻלָּהּ⁴¹: אִם הִיא בְּכָל שֵׁישׁ
בַּקֹּדֶרֶת מִן הַחֲתִיכוֹת וְהַמֶּרְק וְהַמִּבְרֵלִין כְּדִי
שֶׁתִּהְיֶה חֲתִיכָה זֹאת אֶחָד מִשְׁשֵׁים⁴² מִן הַכֹּל⁴³ -
הַחֲתִיכָה אֲסוּרָה⁴⁴, וְהִשְׁאָר מִתָּר⁴⁵.

(38) כלומר, על חתיכה אחת של בשר. (39) כלומר, נכרי, כמבואר למעלה. (40) ותפלוט את החלב שבלעה, בגמרא שם: "אפשר לסוחטו אסור". (41) שהחתיכה עצמה נעשית כולה חתיכת אסור ואוסרת כל החתיכות. (42) וטעימה אינה מועילה, שהרי הבשר עצמו אוסר ואי אפשר לעמוד על טעם בשר בבשר. (43) וביחד יהיה ששים ואחד כמו שבארנו. (44) שהיא כבר נעשית דבר אסור, כיון שהיה בה טעם חלב, בלשון התלמוד והפוסקים: "חתיכה נעשית נבילה", ולהלן נשתמש במשפט זה. (45) ואם אין ששים הכל אסור.

י. בָּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁלָא נִעַר אֶת הַקֹּדֶרֶת
בַּתְּחִלָּה⁴⁶ כְּשֶׁנִּפְלָה הַחֶלֶב אֶלָּא לְבִסּוּף⁴⁷, וְלֹא כְּפָה⁴⁸; אֲבָל אִם נִעַר מִתְּחִלָּה וְעַד סוּף⁴⁹, או שְׂפָסָה מִשְׁעַת
נִפְלָה עַד סוּף - הָרִי זֶה בְּנוֹתֵן טַעַם⁵⁰. וְכֵן אִם נָפַל
חֶלֶב לְתוֹךְ הַמֶּרְק אוֹ לְכָל הַחֲתִיכוֹת וְלֹא נִדְּעָה לָאִי
זֶה חֲתִיכָה נָפַל - נִוְעָר⁵¹ אֶת הַקֹּדֶרֶת כְּלָה עַד שֶׁיָּשׁוּב
וְיִתְעַרֵּב הַכֹּל. אִם יֵשׁ בַּקֹּדֶרֶת כְּלָה טַעַם חֶלֶב⁵² -
אֲסוּרָה, וְאִם לֹא - מִתָּר. אִם לֹא נִמְצָא נִכְרִי
שֵׁיטָעַם וְנִסְמָךְ עָלָיו⁵³ - מִשְׁעָרִים בְּשֵׁשִׁים. בֵּין בֶּשֶׂר
לְתוֹךְ חֶלֶב בֵּין חֶלֶב לְתוֹךְ בֶּשֶׂר, אֶחָד מִשְׁשֵׁים -
מִתָּר, פְּחוֹת מִשְׁשֵׁים - אֲסוּר.

(46) הרי זאת החתיכה כדבר נפרד בפני עצמו והחלב אינו מפעפע לשאר החתיכות ולמרק ולפיכך בה לבדה משערים, ואם אין בחתיכה ששים כנגד החלב נעשית כל החתיכה כנבילה. (47) אחר שכבר נאסרה זאת החתיכה, זה הניעור גורם לכך, שהחתיכה שנאסרה חוזרת ואוסרת כל מה שבקדרה אם אין בכולה ששים כנגדה, שאם לא ניער כלל אינה פולטת כלום לתוך הקדירה, מכיון שהיא כדבר נפרד, כמו שאמרנו למעלה, שמטעם זה אין שאר החתיכות מצטרפות לבטל את טיפת החלב. (48) בתחלה. (49) והטור ביורה דעה סימן צב כתב, שמספיק אם יניע או יכסה מיד בשעת נפילה ואפילו פסק אחר כך מלנער כבר נתערב הטעם בכל מה שבקדירה ונתבטל, ובכסף משנה כאן מפרש, שגם דעת רבינו כך. (50) אם הטיפה נותנת טעם בכל הקדרה אוסרת, ואם אין בה כדי ליתן טעם בכולה, הכל מותר אף על פי שיש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה לבדה, שכיין שניער או כיסה מיד בשעת נפילה באותה שעה נעשה כל דבר שבקדרה כחתיכה אחת. (51) מיד כשראה נפילת הטיפה לקדירה ולא השגיח על איזו חתיכה

יש לומר, שמפני שאין לוקין על הנאת בשר בחלב (ראה הלכה א) אין חיוב מלקות כאן גם באכילה, כי כל אסור האכילה בא מתוך שניתוסף אסור הנאה, ולא יהא טפל חמור מן העיקר. ובפירוש המשניות הנ"ל מבאר רבינו בעצמו טעמו של דבר ואומר, שמכיון שאיסור הנאה בבשר וחלב כלול באיסור אכילה, לפיכך אם לא חל איסור אכילה, לא נקרא שם בשר בחלב עליו ומותר בהנאה ואין כאן "מוסיף", אבל מדסתם רבינו כאן ולא כתב "מותר בהנאה" כמו שכתב בהלכה ג גבי בשר בהמה טמאה, משמע שאסור בהנאה. וכנראה חזר בו מדבריו שבפירוש המשניות. כידוע רבים הם המקומות ביד החזקה המנוגדים לפירוש המשניות, שחיבר בצעירותו).

ז. הַמִּבְשֵׁל שְׁלִיל²⁵ בְּחֶלֶב - חֵיב²⁶. וְכֵן הוֹאִילוֹ. אֲבָל
הַמִּבְשֵׁל שְׁלִיא²⁷ או עוֹר וְגִידִין²⁸ וְעֲצָמוֹת וְעֶקְרֵי
קָרְנִים²⁹ וְטַלְפִּים הָרָפִים בְּחֶלֶב - פְּטוּר. וְכֵן הוֹאִילָן
- פְּטוּר.

(25) עובר. (26) ששליל גם כן נקרא גדי. (27) מפני שאינה ראויה לאכילה וכן כתב רבינו פרק ד הלכה יח. (28) שם קיד. לא נזכר בברייתא שם, אלא ודאי עור כדן גידים ועצמות שמשוה אותם בכל מקום. (29) בברייתא שם, קרנים, וכן כתב רבינו שם ולמה כתב כאן עיקרי קרנים? אפשר שקרנים יכשים שם ואין בהם כל לחלוחית ולא צריך להשמיענו. ולכן כתב, שהכוונה עיקריהם הדקים וכן כתב בטלפים הרכים, אבל עור מדובר בקשה, שהרי עורות רכים דינם כבשר.

ח. בֶּשֶׂר שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַחֶלֶב או חֶלֶב שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ
הַבֶּשֶׂר וְנִתְבָּשֵׁל עִמּוֹ - שְׁעוּרֵי בְּנוֹתֵן טַעַם³⁰. בִּיצֵד?
חֲתִיכָה שֶׁל בֶּשֶׂר שֶׁנִּפְלָה לְקֹדֶרֶת רוֹתַחַת³¹ שֶׁל חֶלֶב
- טוֹעֵם הַנִּכְרִי³² אֶת הַקֹּדֶרֶת: אִם אָמַר שֵׁישׁ בָּהּ טַעַם
בֶּשֶׂר - אֲסוּרָה, וְאִם לֹא - מִתָּר. וְאוֹתָהּ חֲתִיכָה -
אֲסוּרָה³³. בָּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁקֶדֶם וְהוֹצִיא אֶת
הַחֲתִיכָה קֶדֶם שֶׁתִּפְלֵט חֶלֶב שְׂבֻלָּה³⁴; אֲבָל אִם לֹא
סָלַק - מִשְׁעָרִים אוֹתָהּ³⁵ בְּשֵׁשִׁים³⁶, מִפְּנֵי שֶׁהַחֶלֶב
שֶׁנִּבְלַע בָּהּ וְנֶאֱסָר יָצָא וְנִתְעַרֵּב עִם שְׂאֵר הַחֶלֶב³⁷.

(30) בבשר שנפל לתוך חלב אם יש בבשר כדי לתת טעמו בחלב, ובחלב שנפל לתוך בשר אם יש בחלב כדי לתת טעמו בבשר. (31) שהצונן אינו בולע ואינו פולט. (32) בגמרא שם צז. גרסינן "קפילא ארמאה", היינו נכרי מומחה בטעמי המאכלים. מדברי רבינו משמע שכל נכרי נאמן, אבל בתוספות שם דבור המתחיל קפילא, כתבו, שרק מומחה נאמן, כי חושש הוא שמא יערער את האומן במומחיותו או בנאמנותו, ולפיכך לא ישקר. (33) שהרי נבלע בה חלב. (34) לא ביאר רבינו כמה זמן תשהה. (35) את החתיכה. (36) אם יש בקדרה ששים כנגדה, היינו שביחד יהיו ששים ואחד, וראה פרק טז הלכה יז. (37) ואי אפשר להבחין בטעמו, כי טעמם שוים ולפיכך משערים בששים, וידוע היה לחז"ל, שביותר מששים אין נתינת טעם (והסמיכו זאת על דין זרוע בשילה באיל נזיר, שם צח).

קעב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ג אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּשֵׁשִׁים כִּכְרֵאֲשׁוּנָה⁶⁹; שֶׁהִפְחֵל עֲצָמוֹ שְׁנֵתִּבְשָׁל
נַעֲשָׂה כַּחֲתִיכָה הָאֲסוּרָה⁷⁰. וְאִין מְשַׁעְרִין בּוֹ אֶלָּא
כְּמוֹת שְׁהוּא⁷¹ בַּעַת שְׁנֵתִּבְשָׁל, לֹא כְּמוֹת שְׁהִיָּה
בְּשַׁעֲהַ שְׁנַפְּלִי⁷².

(66 מוסב על ההלכה הקודמת. (67 מפני שהבשר נתן טעם בחלב שבתוך הכחל, רש"י שם. והר"ן מפרש: מפני מראית העין. (68 בין שיש ששים ובין שאין ששים. (69 ששים ביחד עם הכחל. (70 כיון שאסורו חכמים היא אוסרת עד ששים, שם מימרא של ר' יצחק. (71 שם צו: בדידה משערין. (72 אין משערים את הפרש הכמות שבין שעת הנפילה ובין השעה שהביאוהו לפנינו, אלא משערים לפי כל כמותו כמו שהוא לפנינו, כך פירש במגיד משנה.

יד. אין צולין את הפחל שחתכו⁷³ [למעלה] מן הפשור⁷⁴ בשפור; ואם צלהו - הכל מתור⁷⁵.

(73 כלומר, שקרעו כדין כחל לצליה, ראה בהלכה הקודמת. (74 אף על פי שחתכו אסור לכתחילה שעדיין נוסף חלב מן הכחל על הבשר (שם קיא.) ובקראו וחתכו וטחו, מותר אפילו למעלה מן הבשר (כסף משנה). (75 כמרימר שם. הכל מותר אפילו הבשר ואין אומרים הרי החלב ודאי נבלע בבשר ואסור - כיון שכחל איסורו מדברי סופרים לא גזרו אלא לכתחילה.

טו. קבה שפבשלה בפחלב שפבה⁷⁶ - מתרת; שאינו חלב, אלא הרי הוא פטנפת⁷⁷, שהרי ישנתה במעים.

(76 המכונס בה. (77 בגמרא: "חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא." ומשמע אפילו אם החלב צלול גם כן פרש הוא, ולא כשיטת רבינו תם שבחלב צלול עדיין שם חלב עליו ואסור (כסף משנה).

טז. אסור להעמיד הגבינה בעור הקבה⁷⁸ של שחוטה. ואם העמיד - טועם⁷⁹ את הגבינה: אם יש בה טעם בשר - אסורה, ואם לאו - מתרת. מפני שהמעמיד⁸⁰ דבר המתיר הוא, שקבת שחוטה היא, ואין כאן אלא אסור בשר בפחלב⁸¹, ששעורו בנותן טעם. אבל המעמיד בעור קבת נבלה וטרפה ובהמה טמאה, הואיל והמעמיד דבר האסור בפני עצמו - נאסרה הגבינה משום נבלה, לא משום בשר בפחלב. ומפני חשש זה אסרו גבינת עובדי כוכבים ומזלות, כמו שפארנו.

(78 שבשר גמור הוא (פי' הרדב"ז). (79 נכרי. (80 שלא תאמר הרי כלל בידינו שדבר המעמיד אסור בכל שהוא ועור הקיבה מעמיד הוא, לפיכך מבאר רבינו שזה נאמר כשהמעמיד הוא דבר האסור, אבל כשהוא בפני עצמו מותר כגון בשר בחלב, אסור בנותן טעם בלבד. (81 ואם אינו נותן טעם אין זה בשר בחלב.

יז. הפשור לבדו מתיר, והחלב לבדו מתיר, ובהתערב שניהן על ידי בשול - יאסרו שניהם. במה דברים

נפלה ימרה לנער או לכסות ובוה מצטרף כל מה שבקדרה לבטל את החלב. (52 יטעום נכרי. (53 מזה הלשון משמע שלא כל נכרי נאמן, אלא "קפילא ארמאה" שעליו אנו סומכים וזה מנוגד למה שנתבאר למעלה בהלכה ח, וצריך עיון.

יא. קדרה שפבשל בה בשר - לא יבשל בה חלב. ואם בשל - בנותן טעם⁵⁴.

(54 אם יש נכרי טועם ואם אין משערים בששים, גמרא שם.

יב. הפחל⁵⁵ אסור מדברי סופרים⁵⁶; שאין בשר שנתבשל בפחלב שחוטה⁵⁷ אסור מן התורה, כמו שפארנו. לפיכך, אם קרעו ומרק⁵⁸ הפחלב שבו - מתיר לצלותו ולאכלו. ואם קרעו שתי וערב⁵⁹ וטחו בפחל⁶⁰ עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב - מתיר לבשלו עם הבשר. וכחל שלא קרעו, בין של קטנה שלא הניקה⁶¹ בין של גדולה - אסור לבשלו. ואם עבר ובשלו בפני עצמו⁶² - מתיר לאכלו; ואם בשלו עם בשר אחר⁶³ - משערין אותו⁶⁴ בששים, וכחל מן המניין⁶⁵.

(55 שד הבהמה. (56 שם קט: רבינו כותב בראש ההלכה: "אסור מדברי סופרים" ולאחר מכאן הוא מברר את פרטי דין הכחל. (57 החלב שנשאר בכחל אחרי שחיטת הבהמה. (58 ומיצה. (59 שלבישול עם בשר לא די במריקה משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל ויש בו טעם בבשר בחלב. (60 לחצו בכוח אל הכותל והוציא כל מה שעומד לצאת. (61 שם קי. כחל של מניקה שניתי לו. וראה שם בתוספות. (62 ואינו אסור אפילו מדברי סופרים כר' זירא אמר רב, כלשון ראשון, שם קט: כיון שאפילו נסחט ויצא ממנו חלב שחוטה אסור רק מדרבנן, וזה שמובלע ולא פירש אפילו מדברי סופרים מותר (רש"י שם) (אמנם דרכו של רבינו לפסוק כלשון אחרון, אבל כאן פסק כלשון ראשון מפני ששנינו בברייתא כמותו). (63 ולא קרעו. (64 כל הכחל לא רק בחלב שיצא ממנו, כי אין אנו יודעים כמה חלב פלט, שם צו. (65 כלומר, אם יש חמשים ותשעה נגד הכחל, מצרפים גם את הכחל עצמו ומתבטל בששים. ובפרק טו הלכה יח מבאר רבינו: הואיל והכחל מדבריהם, כמו שביארנו, הקלו בשיעורו. ויש מפרשים, מפני שלא הכחל אוסר אלא החלב שבו, לפיכך הכחל עצמו שהוא בשר, מצטרף לבטל את החלב. (רבו הפירושים בסוגיא של כחל, ודעתו של רבינו, כפי פירושו של המגיד משנה כאן, היא: לכתחילה צריך לצלי קריעה ומירוק, ולבישול אפילו לבדו צריך קריעה שתי וערב וטחו בכותל, ובדיעבד בין צלאו בין בישלו לבדו אפילו בלא קריעה כלל מותר, אבל אם בשלו עם בשר ולא קרעו שתי וערב וטחו בכותל, אסור אם אין ששים נגדו).

יג. ביצד⁶⁶? אם היה הפל עם הפחל כמו ששים בפחל - הפחל אסור⁶⁷, והשאר מתיר; ואם היה בפחות מששים - הפל אסור. ובין פך ובין פך⁶⁸, אם נפל לקדרה אחרת - אסר אותה, ומשערין בו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ג אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 שְׁמָא יֹאכֵל זֶה עִם זֶה¹⁰³. אָף עַל פִּי שְׁהָעוֹף בְּחֵלֶב
20 אָסוּר מִדְּבָרֵי סוּפְרִים¹⁰⁴.

100 משנה שם קד: וכבית הלל שאסורים, שהלכה זו מקולי
בית שמאי ומחומרי בית הלל. 101 אבל שלחן שמסדר
עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש (משנה שם).
102 מביא לידי עבירה. 103 העוף עם הגבינה.
104 כלומר, מדברי סופרים בלבד כמבואר בהלכה ד. כאן
בדין זה ובדומה לו עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה שקרוב
לבוא לידי איסור תורה ולאכול גם בשר בהמה שאינו גדי
מפני שבתורה נאמר רק גדי (רדב"ז). יוצא מלשונו של
רבינו שהגזירה היא העלאת עוף משום אכילתו ואכילתו
משום אכילת בשר בהמה עם הגבינה, אבל בגמרא כאן
משמע שהגזירה היא: העלאה של עוף משום העלאה
ואכילה של בשר בהמה, ופירש רש"י שהעלאה ואכילה
נחשבות כגזירה אחת (וראה לחם משנה).

21 כֹּא. שֵׁנִי אֶכְסֵנְאִין שְׁאִינִם מְפִירִין זֶה אֶת זֶה -
22 אוֹכְלִין עַל שְׁלֶחַן אֶחָד זֶה בֶּשֶׂר בְּהֵמָה וְזֶה גְבִינָה;
23 מִפְּנֵי שְׁאִין זֶה גַּם לְבוֹ בִּזְהָ כְּדֵי שְׁיֹאכֵל עֲמוֹ.

24 כֹּב. אֵין לְשִׁין הָעֶסָה בְּחֵלֶב. וְאִם לֹשׁ - כָּל הַפֶּת
25 אָסוּרָה¹⁰⁵, מִפְּנֵי הָרָגַל עֲבָרָה, שְׁמָא יֹאכֵל בָּהּ בֶּשֶׂר.
26 וְאֵין טְשִׁין¹⁰⁶ אֶת הַתְּנוּרָה בְּאֵלֶיהָ¹⁰⁷. וְאִם טֹשׁ - כָּל
27 הַפֶּת אָסוּרָה¹⁰⁸ עַד שִׁיפִיק¹⁰⁹ אֶת הַתְּנוּרָה, שְׁמָא יֹאכֵל
28 בָּהּ חֵלֶב. וְאִם שְׁנָה¹¹⁰ בְּצוּרֵת הַפֶּת עַד שְׁתִּדְּיָה נִפְרָת,
29 כְּדֵי שְׁלֹא יֹאכֵל בָּהּ לֹא בֶּשֶׂר¹¹¹ וְלֹא חֵלֶב¹¹² - הֲרִי
30 זֶה מִתָּר.

105 ואפילו לאכלה במלח (רש"י). 106 טחים.
107 שומן. 108 שהשומן נותן טעם בקרקעית התנור
ונותן טעם בלחם (רש"י). 109 הא הוסק כבר נאבד טעם
השומן, שם ל: 110 שם לו. "עבדינהו כעין תורא",
וכפירוש הר"ף דהיינו שינה תבנית הפת. 111 אם לש
עיסה בחלב. 112 אם אפה פת בתנור שטח בשומן אליה.
ואם לש עיסה בחלב ושינה תבנית הפת ואפה עיסה אחרת
בתנור שטח בשומן ושינה תבנית הפת בצורה אחרת מותר
לאכול כל אחת לפי צורתה ואין חוששים שמא יטעה
(רדב"ז).

31 כֹּג. פֶּת שְׁאִפָּאָה עִם הַצֵּלִי¹¹³, וְדָגִים שְׁצִלָּאָן עִם
32 הַבֶּשֶׂר¹¹⁴ - אָסוּר לְאָכְלָן בְּחֵלֶב¹¹⁵. קַעְרָה שְׁאָכְלוּ בָּהּ
33 בֶּשֶׂר¹¹⁶ וּבִשְׁלִי¹¹⁷ בָּהּ דָּגִים - אוֹתָן הַדָּגִים מִתָּר לְאָכְלָן
34 בְּכוֹתָח¹¹⁸.

113 בתנור אחד ואינם נוגעים זה בזה (רדב"ז).
114 לשון הגמרא פסחים עו: "ביניתא דאטוי בהדי
בישרא". 115 רש"י שם מפרש הטעם: משום "ריחא
מילתא היא" פירוש: ריח ממשות יש בו. ורבינו בפרק טו
פוסק, ריחא לאו מילתא היא ואף על פי כן אוסר כאן כדעת
הרי"ף בחולין סימן תתכב, שאפילו לדעת האומרים ריחא
לאו מילתא היא, כאן אסור מכמה טעמים: א. שזה כמו
לכתחילה, ב. זה כמו דבר שיש לו תמירין, מפני שאפשר

1 אֲמוּרִים? שְׁנַחֲבִשְׁלוּ שְׁנֵיהֶם⁸² בְּיָחַד, או שְׁנַפֵּל חֵם
2 לְתוֹךְ חֵם⁸³, או צוּגָן לְתוֹךְ חֵם⁸⁴; אָבֵל אִם נָפַל אֶחָד
3 מִשְׁנֵיהֶם וְהוּא חֵם לְתוֹךְ הַשְּׁנִי וְהוּא צוּגָן - קוֹלָף
4 הַבֶּשֶׂר כְּלוּ⁸⁵ שְׁנֵנֵעַ בּוֹ הַחֵלֶב, וְאֹכֵל הַשָּׂאָר. וְאִם
5 נָפַל צוּגָן לְתוֹךְ צוּגָן - מְדִיחַ⁸⁶ הַחֲתִיכָה וְאוֹכְלָהּ.
6 לְפִיכָה⁸⁷ מִתָּר לְצִרֵּר בֶּשֶׂר וּגְבִינָה בְּמִטְפַּחַת אַחַת,
7 וְהוּא שְׁלֹא יִגְעוּ זֶה בְּזֶה. וְאִם נָגְעוּ - מְדִיחַ הַבֶּשֶׂר⁸⁸
8 וּמְדִיחַ הַגְבִינָה⁸⁹ וְאוֹכֵל.

82 גמרא שם קח. "דרך בישול אסרה תורה".
83 שבוּלַע, והרי הוא כבישול. 84 כשמואל פסחים עו.
שסובר תתאה גבר (התחתון גובר), וכיון שלמטה חם הרי
הוא בולע. ואף על פי שבכל מקום הלכה כרב באיסורים,
כאן הלכה כשמואל ששינו כמותו בברייתא שם.
85 שעד אשר הצונן שהוא למטה מקרר את החם שעליו,
בולע החם קצת המצונן והבליעה מתפשטת עד כדי קליפה.
ורק הבשר צריך קליפה שהוא דבר שאפשר לקלוף אותו
אבל החלב שאין שייך בו קליפה מותר. 86 להסיר את
החלב שיש בעין על הבשר (שם). 87 מפני שצונן בצונן
מספיקה הדחה מותר לצרור וכו' ואין חוששין שמא יאכל
בלי הדחה, מפני שהיא טריחה קלה (רדב"ז). 88 שם
בסוגיא: "הדחה מי לא בעי". 89 וגבי חלב שלא שייך
בו הדחה אין צריך שום דבר ומותר כמו שנתבאר למעלה.

9 יח. מְלִיחַ שְׁאִינוּ נֶאֱכָל⁹⁰ מִחֲמַת מֶלַח - הֲרִי הוּא
10 פְּרוֹתָח⁹¹. וְאִם נֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא⁹², כְּמוֹ הַפְּרוֹתָח⁹³ -
11 אֵינוּ פְּרוֹתָח⁹⁴.

90 כמליחת בשר לשימור, שאינו נוח להאכל מרוב מלח
שבו עד ששורים ומדיחים אותו במים. 91 ובולע ופולט
ואוסר. 92 בלא הדחה. 93 שנאכל אף על פי שמליח
הוא. ולשון הגמרא הוא שם קיב. "האי כותחא הרי נאכל
מחמת מלחו הוא". כותח יש בו נסיוב של חלב והוא מליח
ועשוי לטבל בו. 94 והוא כצונן שצריך קליפה או הדחה
כמבואר בהלכה זו.

12 יט. עוֹף שְׁחוּט שְׁנַפֵּל לְחֵלֶב או לְכוֹתָח שְׁיֵשׁ בוֹ
13 חֵלֶב⁹⁵: אִם חֵי הוּא - מְדִיחוֹ וּמִתָּר⁹⁶; וְאִם צָלִי -
14 קוֹלְפוֹ⁹⁷. וְאִם חֵי בוֹ פְּלָחִים פְּלָחִים⁹⁸, או שְׁהִיָּה
15 מִתָּבֵל בְּתַבְלִין⁹⁹, וְנָפַל לְחֵלֶב או לְכוֹתָח - הֲרִי זֶה
16 אָסוּר.

95 אף על פי שהכותח מליח הוא כיון שנאכל מחמת מלחו
אינו כרותח אלא הוא כצונן. 96 כדין צונן בצונן.
97 בבית יוסף יו"ד סימן צא הביא בשם הרא"ש, שאפילו
צלי צונן צריך קליפה, כי הוא רך ובולע. והר"ן אומר
שהגמרא עומדת בצלי חם. ורבינו סתם ולא נתבררה דעתו.
98 בגמרא שם "פילי פילי" ורש"י מפרש: בקעים בקעים.
99 שהתבלין מרככים אותו נוח לבלוע, וכשנפל לכותח היה
צמא לבלוע ונבלע (רש"י שם).

17 כ. אָסוּר לְהַעֲלוֹת הָעוֹף¹⁰⁰ עִם הַגְבִינָה עַל הַשְּׁלֶחַן
18 שֶׁהוּא אוֹכֵל עָלָיו¹⁰¹. גְּזָרָה מִשּׁוּם הָרָגַל עֲבָרָה¹⁰²,

11 **אֲחֲרָיו בֶּשֶׂר מִיָּד. וְצִרְיָה שְׂדֵיחַ יִדְיוֹ** ¹²⁶ **וְיִקְנֶה פִּי** ¹²⁷
12 **בֵּין הַגְּבִינָה וּבֵין הַבֶּשֶׂר. וּבִמָּה מִקְנֶה פִּי** ¹²⁸ **? בַּפֶּת**
13 **אוּ בַּפְּרוֹת, שְׁלֹעֶסֶן וּבֹלֶעֶן אוּ פֹלֶטֶן. וּבְכָל מִקְנֵחַיִן**
14 **אֶת הַפֶּה, חוּץ מִתְּמָרִים אוּ קִמָּה אוּ יִרְקוֹת, שְׁאִין**
15 **אֵלָיו מִקְנֵחַיִן יָפָה.**

(126) רש"י פירש מדיח שאומרים בית הלל, היינו הדחת פה, ורבינו מפרש "מדיח" שאמרו בית הלל, היינו הדחת ידים.
(127) לדעת הר"ף ורש"י צריך גם הדחת הפה וגם קינוחו.
(128) שם בסוגיא.

16 **כֹּז. בִּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים? בִּבְשָׁר בְּהֵמָה אוּ חֵיהָ** ¹²⁹ **;**
17 **אָבֵל אִם אָבֵל בֶּשֶׂר עוֹף אַחֵר שְׁאֵבֵל הַגְּבִינָה אוּ**
18 **הַחֶלֶב - אֵינּוּ צִרְיָה לֹא קִנּוּחַ הַפֶּה וְלֹא נְטִילַת יָדַיִם.**

(129) צריך קנוח והדחה, אף על פי שבשר חיה בחלב אסור רק מדברי סופרים כמו שכתב רבינו בהלכה ד. ומה ההבדל בין בשר חיה לבשר עוף, יש לומר משום שבשר חיה דומה לבשר בהמה, לכן עשו חיה כבהמה (כסף משנה בשם הר"ן). ובתוספות שם קד: ד"ה עוף, כתבו בשם רבינו תם שאגרא התיר בשר עוף בלבד מפני שאינו נדבק בחניכיים, אבל בשר חיה נדבק ולכן אסור לאכול אחריו גבינה.

19 **כח. מִי שְׁאֵבֵל בֶּשֶׂר בַּתְּחִלָּה, בֵּין בֶּשֶׂר בְּהֵמָה בֵּין**
20 **בֶּשֶׂר עוֹף** ¹³⁰ **- לֹא יֵאָכֵל אֲחֲרָיו חֶלֶב עַד שְׂיִהְיֶה**
21 **בִּיגִיחַן כְּדִי שְׁעוֹר סַעֲדָה אַחֲרָיו** ¹³¹ **, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁשֶׁ**
22 **שְׁעוֹת, מִפְּנֵי הַבֶּשֶׂר שֶׁל בֵּין הַשְּׁנַיִם** ¹³² **שְׁאִינוּ סָר**
23 **בְּקִנּוּחַ.**

(130) צריך להמתין שיעור האמור כאן. (131) "אמר מר עוקבא וכו' בסעודתא אחרייתא אכילנא". ובין סעודה לסעודה הפסק של שש שעות. וכתב הר"ף שכן צריך לנהוג ורבינו הולך בשיטתו ומחמיר גם בבשר עוף לחכות שש שעות ולאחר ששהה שש שעות נתעכל הבשר הזה. (132) ולטעם זה אפילו לא בלע אלא לעס להאכיל לתנוק גם כן צריך לחכות שש שעות. ויש מפרשים שטעם הבשר נמשך בפה כשיעור הזה. ולדבריהם אם לעס ולא בלע מותר לאכול גבינה אחרי קינוח והדחה (וראה כסף משנה וטור יורה דעה סימן פט).

יום שני י"ד אייר ה'תשפ"א

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

(1) יבאר דיני החדש וכלאי הכרם והערלה, ואם נוהגים בארץ ובחוצה לארץ; נטע רבעי ופדינו ואם נוהג בארץ ובחוץ לארץ; האוכל כזית טבל; וטבל שיש בו מיתה או לא; משקין היוצאין מהטבל והחדש וספחיו שביעית כו'.

24 **א. פֶּל אֲסוּרִין שְׁאֲמָרְנוּ** ² **הֵן בְּמֵינֵי נֶפֶשׁ חַיָּה** ³ **, וְיֵשׁ**
25 **אֲסוּרִין אַחֲרֵי שֶׁל תּוֹרָה בְּזַרַע הָאָרֶץ, וְהֵן: הַתְּדֵשׁ,**
26 **וְכֵלָאֵי הַכֶּרֶם, וְהַטָּבֵל, וְהַעֲרֵלָה** ⁴.

(2) בתשעת הפרקים הקודמים. (3) כלומר, בבעלי-חיים וחלקי הגוף שלהם. (4) בהלכות שלפנינו, מפרש רבינו לפי

לאכלו עם בשר, ודבר שיש לו מתירין אסור במשהו ואפילו באלף אינו בטל וריח משהו יש בו. (116) אפילו שבישלו בה בשר, ונקט שאכלו, כדי שלא יטעו לומר דוקא בישלו במים מותר, שהן בן בנו של נ"ט. (117) בחולין קיא: "עלו", והוא הדין אם נתבשלו הדגים בקערה. (118) כשמואל שם, שאביי פסק הלכה כמותו, והטעם: משום שהוא נותן טעם בן נותן טעם, שהבשר נותן טעמו בקערה והקערה נותנת טעם בדגים, ועדיין הכל היתר. בלשון הפוסקים: נ"ט בר נ"ט, ולא נעשה בשר בחלב. ורק בבשר וחלב מותר נ"ט בר נ"ט, לפי שכל אחד מותר בפני עצמו, אבל לא בשאר איסורים (רדב"ז ובית יוסף יורה דעה סימן צה, בשם הר"ן והרשב"א). והכלל הוא: נ"ט בר נ"ט דהיתירא - מותר, נ"ט בר נ"ט דאיסורא - אסור.

1 **כד. סִפִּין שְׂחַתְמָן בֶּה בֶּשֶׂר צִלְיָה** ¹¹⁹ **, וְחִזּוֹר וְחַתְמָן בֶּה**
2 **צִנּוֹן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבָרִים חֲרִיפִין** ¹²⁰ **- אֲסוּר לֵאכֹלֵן**
3 **בְּכוֹתָח** ¹²¹ **. אָבֵל אִם חַתְמָן בֶּה בֶּשֶׂר, וְחִזּוֹר וְחַתְמָן בֶּה**
4 **קִשּׁוֹת אוּ אֲבִטִּיחַ - גּוֹרֵד מְקוֹם הַחֲתָמָן** ¹²² **וְאוֹכֵל**
5 **הַשָּׂר בְּחֶלֶב.**

(119) שהוא חם. צלי לאו דוקא והוא הדין בשר מבושל חם (כסף משנה ורדב"ז). (120) כגון שומים ובצלים. (121) שם קיא: הלכה בשם אביי. וטעמו של דבר, שהצנן בולע משמנונית הסכין הקרושה עליה ולפעמים אינה ניכרת ויש כאן טעם הבא מן הממש ואינו בגדר נ"ט. ורש"י שם קיב. מוסיף עוד טעם, מפני שהדבר חריף בולע יותר מדגים חמים. ומשמע מדברי רבינו, שכל הצנן אסור לאכלו בחלב וכן דעת הרשב"א ור"ן, ויש חולקים עליהם ואוסרים רק כדי קליפה או נטילה (כעובי אצבע, ראה בית יוסף יורה דעה סימן צו). (122) בגמרא שם. וזה רק בחתך בשר חם, אבל בחתך בשר צונן מספיקה הדחת הקישות, מפני שלא נדבקה שמנונית הרבה על הסכין. (וגרידה פחותה מקליפה שבהלכה יז, קליפה עבה קצת, כדי שתוכל להינטל כולה כאחת (ר"ן)).

6 **כה. אֵין מִנִּיחִין כִּד שֶׁל מֶלַח בְּצַד כִּד שֶׁל כֶּמֶךְ** ¹²³ **,**
7 **מִפְּנֵי שְׁשׂוּאָב מִמּוֹנוֹ** ¹²⁴ **, וְנִמְצָא מִבֶּשֶׂל הַבֶּשֶׂר בְּמֶלַח**
8 **זֶה שֵׁישׁ בּוֹ טַעַם הַחֶלֶב. אָבֵל מִנִּיחַ כִּד הַחֶמֶץ בְּצַד**
9 **כִּד הַכֶּמֶךְ, שְׁאִין הַחֶמֶץ שׂוּאָב מִמּוֹנוֹ** ¹²⁵.

(123) כותח בלשון הגמרא בצורה ארמית - כמכא, ורבינו נתן לה צורה עברית, שם קיב. (124) דרך דפנות הכלים שואב המלח מן הכותח. כתב הרדב"ז, לפי טעם רבינו אסור רק בכדים של חרס, אבל כלי מתכות מותר מפני שאין שואבים זה מזה. אבל לפירוש רש"י ותוספות שאסור להניח שמא יפול מן הכותח לתוך המלח והוא לא ידע וימלח ממנו בשר, אין חילוק בין כדי חרס לכדי מתכות. (125) רש"י ותוספות מפרשים לפי גירסתם בגמרא, שאפילו אם יפול מן הכותח לתוך החומץ יבטל בששים, אבל במלח ניכר הכותח הסמיך במקומו ולפיכך אינו מתבטל. ברור, שרבינו אינו גורס בגמרא את המשפט: האי איתיה לאיסורא בעיניה והאי ליתיה לאיסורא בעיניה (וראה רבב"ד וכסף משנה).

10 **כו. מִי שְׁאֵבֵל גְּבִינָה אוּ חֶלֶב תְּחִלָּה - מִתֵּר לֵאכֹל**

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני י"ד אייר – ספר קדושה – הל' מאכלות אסורות קצה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

16) גרעני תבואה קלויים באש. 17) שבלים קלויים. 18) ודוקא בשלש התראות, ואם לאו אינו לוקה אלא אחת (רדב"ז). ואע"פ ששלשתם נכללו בלאו אחד, וכלל בדינו "אין לוקין על לאו שבכללות", כאן לוקין מפני שמצאו חכמים (כריתות ה) פסוקים מיותרים, ופירשו שבאו לחלק לשלשה לאוין. וזה שסיים רבינו "מפי השמועה למדו". 19) רצונו לומר, כל לימוד שאינו יוצא ברור מן המקרא שחז"ל מסתמכים עליו, אומר רבינו: מפי השמועה למדו (יד מלאכי, כללי הרמב"ם). וראה מה שכתב רבינו בשורש תשיעי מ'ספר המצוות'.

ד. כל תבואה שהשרישה קדם הקרבת העמר²⁰, אף על פי שלא נגמרה אלא אחר שקרב - מתרת¹⁸ באכילה²¹ משקרב העמר. ותבואה שהשרישה אחר שקרב העמר, אף על פי שהיתה זרועה²² קדם שקרב העמר - הרי זו אסורה עד שקרב העמר של שנה הבאה. ודין זה בכל מקום²³ ובכל זמן²⁴ מן התורה.

20) אע"פ שכבר נקצר העומר, כרבי יונה מנחות ע, ב. 21) משנה, חלה פ"א מ"א, ומנחות שם, אם השרישו קודם לעומר - העומר מתירן. 22) שם. 23) [אפילו במקומות שזמני הזריעה וההשרשה שונים מזמנים שבארץ ישראל]. 24) אע"פ שאין העומר קרב, תבואה שהשרישה קודם לטז בניסן, מותרת ביז בניסן לערב, ותבואה שלא השרישה עד טז בניסן, אסורה עד יז בניסן בערב לשנה הבאה.

ה. תבואה שהשרישה אחר העמר²⁵, וקצרה, וזרע מן החטים בקרקע, ואחר פך קרב העמר הבא²⁶ ועדין החטים בקרקע²⁷ - הרי אלו ספק²⁸ אם התירן העמר²⁹ באלו היו מנחין כבדו³⁰, או לא יתיר אותן מפני ששטלו בקרקע³¹. לפיכך, אם לקט מהם ואכל - אינו לוקה, ומפני אותו מפת מרדות³². וכן שבלת שהביאה שליש³³ מלפני העמר, ועקרה ושתלה אחר שקרב העמר, והוסיפה - הרי זו ספק³⁴ אם תהיה אסורה³⁵ מפני התוספת³⁶ עד שיבוא העמר הבא, או לא תהיה אסורה, שהרי השרישה קדם העמר³⁷.

25) ולא התירה העומר העבר. 26) שהיה מתיר את החטים לולא זרען. 27) ולא הושרשו (כסף-משנה). 28) אם החטים שנזרעו מותרות, בעיא היא במנחות סט, א - ולא איפשטא. 29) הבא. 30) ולא זרען. 31) והרי זו זריעה חדשה, ולא השרישו קודם העומר הבא ואינו מתירן. 32) כדין כל ספק 'איסור תורה'. 33) שליש בישול הגרעינין, שזה חשוב כגמר פרי והעומר מתיר, ואם לא הביאה שליש ועקרה, הרי זה כקוצר שחת ולא תבואה ואין העומר מתיר (רש"י שם). 34) בעיא, שם. 35) כולה. 36) שהולכים אחר התוספת, גמרא שם. 37) והולכים אחר העיקר.

ו. פלאי הפרם פיצד? מין ממני תבואה או מיני ירקות³⁸ שזרעו עם הגפן, בין שזרע ישראל בין שזרע נכרי³⁹, בין שעלו מאליהן בין שנטע הגפן

הסדר את כל דיני האיסורים הללו. וישנם עוד איסורים אחרים בזרע הארץ, כגון תרומה, תרומת מעשר וביכורים, אלא שאיסורם מוגבל לזרים, אבל לכהנים מותרים. ורבינו קבע להם הלכות מיוחדות בספר זרעים. ויש גם איסורים במיני בעלי-חיים שלא נתבארו בתשעת הפרקים הקודמים, וכולם במקדשין - כגון פיגול, נותר וטמא, ונתבארו בספר עבודה.

ב. החדש פיצד? כל אחד מחמשה מיני תבואה בלבד⁴ אסור להחדש שלו קדם שקרב העמר בששה עשר בניסן, שנאמר: ולחם וקלי וברמל לא תאכלו⁶. וכל האוכל פזית חדש⁷ קדם הקרבת העמר - לוקה מן התורה, בכל מקום⁸ ובכל זמן, בין בארץ בין בחוצה לארץ⁹, בין בפני הבית¹⁰ בין שלא בפני הבית. אלא שבזמן שיש מקדש - משקרב העמר התר החדש בירושלים, והמקומות הרחוקין¹¹ מתירן אחר חצות¹², שאין בית דין מתעצלין בו עד אחר חצות; ובזמן שאין בית המקדש - כל היום כלו אסור מן התורה¹³. ובזמן הזה, במקומות שעושין שני ימים טובים - החדש אסור כל יום שבעה עשר בניסן עד לערב¹⁴, מדברי סופרים¹⁵.

5) חלה פ"א, מ"א: החיטים, והשעורים, והכוסמים, ושיבולת שועל, והשיפון. 6) ומסיים הפסוק: עד עצם היום הזה, עד הביאכם את קרבן אלהיכם וגו', והיינו קרבן עומר שהקריבו בט"ז בניסן. ובמנחות ע, ב - דריש, אתיא "לחם" "לחם" ממצה, בחדש כתוב לחם וקלי, ובמצה כתוב לחם עני, מה מצה הלחם הנאכל בפסח אינו בא אלא מחמשת מינים, אף חדש נוהג בחמשת המינים בלבד (פירוש המשניות חלה פ"א, מ"א). 7) שכל איסורי אכילה בכזית, כמבואר בכמה מקומות. 8) משנה, ערלה פ"ג, מ"ט. 9) פירוש של בכל מקום. 10) פירוש של בכל זמן (משנה מנחות סח). 11) שאינם יודעים אם כבר קרב העומר או לא. 12) שם: מפני מה הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן? מפני שהן יודעים שאין בית-דין מתעצלים בו. 13) שנאמר (ויקרא כג): "עד עצם היום הזה" עד עיצומו של יום, היינו כל היום. פלוגתא של אמוראים שם: ופסק רבינא שהוא אחרון (כסף-משנה). 14) ואם תאמר: והרי רבינו סובר "חדש אסור מן התורה" אפילו בחוץ לארץ, ואם-כן אסור מפני הספק, שמא הוא יום טז, ולמה אמר "מדברי סופרים" ולא אמר שזה ספק איסור תורה? יש לומר שעכשיו בקיאים אנו בקביעות החודש, ואין אנו מספקים ביום יז שמא הוא טז לחודש, ומה שאנו עושים שני ימים-טובים הוא, כדי שלא לשנות מנהג אבותינו, לפיכך אומר רבינו שאסור רק מדברי סופרים (רדב"ז). 15) כרבינא, שם.

ג. האוכל לחם וקלי¹⁶ וברמל¹⁷, פזית מפל אחד ואחד - לוקה שלש מלקיות¹⁸; שנאמר ולחם וקלי וברמל לא תאכלו. מפי השמועה למדו¹⁹, ששולשתן בלאוין חלוקין זה מזה.

קצו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ד אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

51) אבל הנהגה אינו לוקה, כמו שכתב רבינו בפ"ח הט"ז.
52) שסתם אכילה בכזית, כמבואר בכמה מקומות.

י. במה דברים אמורים? בנוטע בארץ ישראל, 17
שנאמר: כי תבאו אל הארץ⁵³ וגומר; אבל 18
אסור ערלה בחוצה לארץ - הלכה למשה 19
מסיני⁵⁴, שנדאי הערלה בחוצה לארץ אסורה, 20
וספקה מתיר⁵⁵. ובהלכות מעשר שני יתבאר 21
דברים האסורים משום ערלה ודברים המתירין. 22

53) משעת ביאה (פ"י מהל' מעשה שני ה"ט). ואפילו ב"ד
שנים שכבשו וחילקו את ארץ ישראל, נוהגת ערלה
במקומות שכבשו (ערלה פ"א, מ"ב). 54) כך נאמרה:
ודא אסור, ספיקה מותר (קידושין לט.). 55) ובסוריא -
ראה הלכה הבאה.

יא. ספק ערלה וכלאי הכרם: בארץ ישראל - 23
אסור; בסוריא, והיא ארצות שפכש דוד⁵⁶ - מתיר. 24
פיצד? היה כרם⁵⁷ וערלה⁵⁸ וענבים נמכרות חוצה 25
לו, היה ירק זרוע בתוכו⁵⁹ וירק נמכר חוצה לו, 26
שקמא ממנו⁶⁰ הוא זה שקמא מאחר - בסוריא מתיר. 27
ובחוצה לארץ, אפלו ראה הענבים יוצאות מכרם 28
ערלה, או ירק יוצא מן הכרם - לוקח מהן⁶¹; 29
והוא שלא יראה אותו בוצר מן הערלה או לוקט 30
הירק בידו⁶². 31

56) מחוץ לגבולות ארץ ישראל שנקבעו בתורה, ונקראת
כיבוש יחיד ולא נתקדשה בקדושת הארץ, ולפיכך ספיקה
מותר. 57) שאינו כלאים. 58) והכרם הוא ערלה.
59) והירק אסור משום כלאי הכרם, כמו שנתבאר בה"ו.
60) כלומר, מאותו הכרם שאילנותיו ערלה או מהירקות
שגדלו בו האסורים משום כלאים. 61) שאפילו ספק כמו
זה, שאין שני הצדדים שקולים, והדעת נוטה שהפירות הם
מכרם זה שהוא ערלה או כלאים, אלא שיש אפשרות רחוקה
שהפירות האלו הם מכרם אחר והובאו לכאן, התיירה
ההלכה, שכך נאמרה - כל מיני ספקות מותר (רדב"ז
בה"ג). 62) שזהו ודאי ערלה או כלאי הכרם, ואסור
אפילו בחוצה לארץ. הרמ"ך משיג על רבינו שהשווה דין
ערלה לכלאי הכרם, והלא בגמרא קידושין לו, ב - אמרו
שלדעת הסוברים ערלה בחוץ לארץ הלכה למשה מסיני, אין
דין ספיקם שווה. ורבינו סובר הלכה למשה מסיני, ולמה
השווה כאן דינם? והר"ן שם מתיר שרבינו סובר כמר בריה
דרבינא שפוסק להקל בשניהם. ובתשובות הרמב"ם
המסופחות לספר קדושה, הוצאת שולזינגר סימן כב,
מסתמך רבינו על ה"ירושלמי" ואומר: "למדנו התלמוד,
שהדין בערלה ובכלאי הכרם שווין, דהיינו ודאן אסור בכל
מקום, אבל ספקן הוא אסור בארץ ישראל ומותר בסוריא
וכו' עד שנראה לקיטתן". רבינו גילה איפוא כאן את מקור
שיטתו, והסיר את ההשגה.

יב. כרם שהוא ספק ערלה⁶³ או ספק כלאים⁶⁴: 32
בארץ ישראל - אסור, ובסוריא - מתיר⁶⁵, ואין צריך 33
לומר בחוצה לארץ. 34

1 בתוך הירק⁴⁰ - שניהם אסורין באכילה ובהנאה.
2 שנאמר: פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע
3 ותבואת הכרם. כלומר: פן תתרחק⁴¹ ותאסר שניהם.

38) משמע אפילו מין אחד בגפן, אסור באכילה ובהנאה.
ואע"פ שרבינו פסק בפ"ה מהל' כלאים ה"א, שאינו חייב
על זריעת כלאי הכרם עד שיזרע חיטה ושעורה וחרצן
במפולת יד, על אכילתם לוקה אפילו נזרע רק מין אחד
בכרם, ואפילו עלו מאליהם (לחם-משנה ורדב"ז).
39) שאין אסור האכילה תלוי באיסור זריעה. ב"ירושלמי"
קידושין פ"א ה"ח, שנינו: "נוהג בגויים", כנראה מפרש
רבינו, בין אם זרע גוי ובין אם הכרם הוא של גוי.
40) "ירושלמי" כלאים פ"א ה"ח. 41) בראש הפסוק כתוב
"לא תזרע כרמך כלאים", ומפרש רבינו: פן תתרחק מהם
כי תאסור שניהם. ובחולין קטו, א - דרשו אסור אכילה
והנאה מן "פן תקדש" "תוקדש" שתצטרך לשורפן, ונפלא
הדבר למה לא הביא רבינו דרשה זו (וראה רדב"ז).

4 והאוכל פזית⁴² מפלאי הכרם, בין מן הירק בין 4
מן הענבים - לוקה מן התורה⁴³. ושניהם מצטרפין⁴⁴ 5
זה עם זה. 6

42) אע"פ שלא נזכר בו לשון אכילה, שאיסור אכילה נלמד
מ"פן תקדש", שיעורו כשאר איסורי אכילה, שסתם אכילה
בכזית. 43) שנאמר "פן תקדש", וכלל הוא בידנו (מכות
יג, ובמקבילות) השמר, פן, אל - לא-תעשה. 44) אם אכל
חצי זית ירק, וחצי זית ענבים - מצטרפים לכזית, שהכל
איסור אחד הוא.

7 ח. במה דברים אמורים? שנזרעו בארץ ישראל⁴⁵;
8 אבל בחוצה לארץ - כלאי הכרם מדברי סופרים⁴⁶.
9 ובהלכות כלאים⁴⁷ יתבאר: אי זה מין אסור בכלאי
10 הכרם ואי זה מין אינו אסור, והיאך יאסר, ומתי
11 יאסר, ואי זה דבר מקדש⁴⁸ ואי זה אינו מקדש.

45) שכלאי הכרם הוא מסוג המצוות התלויות בארץ, ואין
נוהגות אלא בארץ (משנה, קידושין סוף פ"א). 46) משנה,
ערלה פ"ג, מ"ט. 47) בספר זרעים, וכאן אנו עוסקים רק
בדיני איסור אכילה והנאה של כלאי הכרם. 48) כלאי
הכרם שאסורים מן התורה באכילה ובהנאה וטעונים
שריפה, על-פי לשון הכתוב: "פן תקדש".

12 ט. הערלה פיצד? כל הנוטע אילן מאכל - כל פרות
13 שעושה אותו אילן שלש שנים⁴⁹ משנטע הרי הן
14 אסורין באכילה ובהנאה⁵⁰, שנאמר: שלש שנים
15 יהיה לכם ערלים לא יאכל. וכל האוכל⁵¹ מהם
16 פזית⁵² - לוקה מן התורה.

49) הפרשה מתחילה: וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ
מאכל. ומונים משעת נטיעה. "ירושלמי" ערלה פ"א ה"ב
(כסף-משנה). אבל אינו יוצא מאיסור ערלה עד חנטת
הפירות בטו בשבט של השנה הרביעית, והפירות שחנטו
לפני כן אף-על-פי שנגמרו אחרי טו בשבט, אסורים משום
ערלה (ראה ראש-השנה י:). 50) ברייתא, קידושין נו, ב.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ד אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קעז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שני ערלה באכילת שנים המתורות. (73) ואפילו התנו כך, מכיון שמחשבים פירות כנגד פירות, הרי זה חילופי פירות ערלה ממש, וערלה חליפיה אסורים, כמו שמסיים רבינו.

טו. יראה לי, שאין דין נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ, ⁷⁴ אלא אוכל פירות שנה רביעית בלא פדיון כלל; שלא אמרו אלא הערלה. וקל וחמר הדברים: ומה סוריא, שהיא חזקת במעשרות ובשביעית מדבריהם, אינה חזקת ⁷⁵ בנטע רבעי, כמו שכתבאר בהלכות מעשר שני; חוצה לארץ - לא כל שכן שלא יהיה נטע רבעי נוהג בה? ! אבל בארץ ישראל - נוהג בה בין בפני הבית בין שלא בפני הבית ⁷⁶. והורו מקצת גאונים ⁷⁷, שפרם רבעי לבדו ⁷⁸ פודין אותו ⁷⁹ בחוצה לארץ ואחר כך יהיה מתר באכילה. ואין לדבר זה עקר.

(74) טעמו מפני שלומדים נטע רבעי ממעשר שני בגזירה שוה 'קודש' 'קודש' בקידושין נד, א. יש ללמוד גם מה מעשר שני אין נוהג בחוצה לארץ, כך נטע רבעי אינו נוהג בחוץ לארץ (כסף-משנה בשם הרשב"א). ולפי זה, גם כרם רבעי אינו נוהג בחוץ לארץ, שגם כרם רבעי לומדים שם מגזירה שוה 'קודש' 'קודש'. וחלקו על רבינו כמה מגדולי הפוסקים, ומחלקים בין כרם רבעי לנטע רבעי (שאר אילנות, לא גפנים) וסוברים שכרם רבעי נוהג בחוץ לארץ, אבל לא בשאר אילנות. וכן כתבו ה'תוספות' ברכות לה, א. ד"ה ולמאן. (75) רבינו למד דין סוריא, מ'ירושלמי' מעשר שני פ"ה (ר"ן סוף קידושין). (76) מעשר שני פ"ה מ"ב, וכן משמע מגמרא ביצה ה, א. בכרם רבעי של רבי אליעזר, והרי הוא היה אחרי חורבן בית שני. (77) רב אחאי גאון (כסף-משנה). (78) כלומר, רק בכרם ולא בשאר אילנות, ראה מה שכתבנו למעלה בזה. (79) מחללין אותו על שוה פרוטה ושוחק ומטיל לנהר, שאילתות דרב אחאי פרשת קדושים ס" ק. וכן כותב רבינו בה"ז בארץ ישראל בזמן הזה.

טז. פירות שנה רביעית ⁸⁰ פלה ⁸¹ - אסור לאכל מהן בארץ ישראל עד שיפדו. ובהלכות מעשר שני יתבאר משפטי פדיון, ודין אכילתו, ומאימתי מונין לערלה ולרבעי.

(80) של כל אילנות ולא רק כרם רבעי (ברכות לה). (81) אפילו אם חנטו ברביעית ונכנסו לחמישית, אין אוכלים אותם בלא פדיון (רדב"ז).

יז. פיצד פודין פירות נטע רבעי בזמן הזה? אחר שאוסף אותם ⁸² מברך: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון נטע רבעי. ואחר כך פודה את כלל, ואפילו בפרוטה אחת ⁸³, ואומר: הרי אלו פדויין בפרוטה זו. ומשליף אותה פרוטה לים המלח ⁸⁴. או מחללן על שנה פרוטה מפורות אחרות, ואומר: הרי כל הפרות האלו מחללן ⁸⁵ על חטים אלו ⁸⁶ או על שעורים

(63) ספק עבר על הכרם שלש שנים. (64) ספק אם נורע בכרם ירק קודם או לא. (65) משמע מותר בכל אופן, אפילו ראה אותו בוצר או לוקט בידו. בהלכה הקודמת מדובר בכרם שהוא ודאי ערלה או כלאים, והספק נפל בפירות אם הם מאותו הכרם או ממקום אחר, ולפיכך אם רואה אותו קוצר או לוקט ביד, הרי זה ודאי ערלה או כלאים, ואסור אפילו בחוצה לארץ, ובסוריא אסור אפילו אם ראה הפירות יוצאים מכרם זה ולא ראה הלקיטה. אבל כאן מדובר כשהספק בכרם עצמו, אם הוא ערלה או כלאים, ולכן אפילו רואה אותו קוצר או לוקט ביד, הוא עומד בספקו - והלכה "ספק בחוץ לארץ ואפילו בסוריא מותר" (כסף-משנה).

יג. חבית יין הנמצאת טמונה בפדרס ⁶⁶ של ערלה - אסורה בשתייה ⁶⁷ ומותרת בהניה; שאין הגב גונב ⁶⁸ ממקום וטומן בו. אבל ענבים הנמצאים טמונים שם - אסורים; שמה ממש נלקטו והצניעו שם.

(66) בבא-בבא כד, א. (67) כך היא גירסת הב"ח ב'טור' יו"ד ס' רצד. ובספרים אחרים הגירסא: מותרת בשתייה ומותרת בהנאה, וכן גורסים ה'לחם משנה' והרדב"ז. וכן משמע ממה שכתב רבינו "אבל ענבים וכו' אסורים", ולגירסת הב"ח - הלא גם יין אסור, ומה "אבל"? ואם תשאל: למה אין אסורים היין משום חשש יין נסך? ה'תוספות' שם הקשו כך, ותיצו: רוב גנבי ישראל ניהו (עבודה זרה ע). פירוש: רובם של הגנבים הם יהודים, אמנם בזמן ובמקומו של רבינו נשתנה המצב, ולפיכך אומר רבינו לקמן בסוף פ"ב בחבית שפתחוה גנבים: אם רוב גנבי העיר ישראל - היין מותר, ואם לאו - אסור. וכאן עוסק רבינו בדיני ערלה בלבד, ולא נכנס לדיני יין נסך, וסומך על מה שכתב שם (וראה לחם-משנה ורדב"ז). (68) בגמרא בבא-בבא כד, א. אומר זה הטעם למאן דאמר רוב וקרוב הולכים אחר הקרוב, ואם כן לולא הטעם שאין הגנב טומן שם, היה אסור משום שפרס זה של ערלה הוא הקרוב והוא כוודאי ערלה, כמו שמפרשים ה'תוספות' (ובלחם-משנה מתמה, הלא בגמרא שם נאמר טעם זה להסוברים רוב וקרוב - הולכים אחר הקרוב, ודעת רבינו היא שהולכים אחר הרוב, ראה שם).

יד. נכרי וישראל שהיו שתפין בנטיעה ⁶⁹: אם התנו מתחלת השתתפות שיהיה הנכרי אוכל שני ערלה ⁷⁰ וישראל אוכל שלש שנים משני התר פגגד שני הערלה - הרי זה מתר ⁷¹; ואם לא התנו מתחלה - אסור ⁷². ובלבד שלא יבאו לחשבון ⁷³. פיצד? כגון שיחשב כמה פירות אכל הנכרי בשני ערלה עד שיאכל ישראל פגגד אותן הפרות. אם התנו פזה - אסור, שהרי זה כמחליף פירות ערלה.

(69) ע"ז כב, א. (70) ומתעסק בנטיעה באותן השנים (רש"י שם). (71) ואינו כנהנה מערלה, שכן המשפט לפי התנאי שהגוי יאכל בשני ערלה שהתעסק בנטיעות, והישראל בשנות היתר כשהוא עובד. (72) שנהנה מחליפת אכילת

- 1 אֱלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. וְשׁוֹרֵף אוֹתָן, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ
2 מְקֻלָּה לְאַחֲרֵים⁸⁷. וְאוֹכֵל כָּל הַפְּרוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ולא יחללו את קדשי בני ישראל וגו' והשיאו אותם עון אשמה".

והוא כדרשת הגמרא (סנהדרין פג, א.) "בעתידים לתרום הכתוב מדבר", אבל רש"י בפירושו על התורה (ויקרא כב, טו.) פירש הפסוק "שהוא איסור להאכילו לזרים". ולכאורה צ"ע כיון שאיסור טבל הוא מצד התרומה המעורבת בו, למה דחק רש"י לפרש שהוא איסור להאכיל תרומה לזרים, ולא פירש כהגמרא שמדבר באיסור אכילת טבל, ונקרא "קדשי בני ישראל" מצד חלק התרומה שבו. ויש לומר שלשיתת רש"י בפשוטו של מקרא, יש חילוק בין טבל לתרומה גדולה ומעשר הטבול לתרומת מעשר, כי בפשוטו של מקרא לא מסתבר לומר שרק מצד החיוב להפריש תרומה כבר ישנו בפועל חלק תרומה בטבל, ולכן אי אפשר לפרש הכתוב "ולא יחללו את קדשי בני ישראל" על איסור טבל כי אין כאן קודש. משא"כ לגבי מעשר שכבר נעשית פעולת ההפרשה, הרי בהפרשה זו כבר נכללת גם הפרשת תרומת מעשר, אלא שהיא מעורבת במעשר, ופעולת הלוי היא רק שמברר חלק תרומת מעשר מן המעשר.

ולכן לא מצינו בפשוטו של מקרא חיוב מיתה על אכילת טבל, כי בגמרא סנהדרין (שם) למדו "חילול חילול מתרומה", לחייבו עונש מיתה (או מ"והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם") אבל לפי רש"י לא איירי שם בטבל.

(על"פ לקו"ש חלק ל"ד עמוד 69 הערה 36)

(91 משנה, מכות פ"ג מ"א, כחכמים. (92 סנהדרין סג, א. 93 ולומדים "חילול" "חילול" מטמא שאכל תרומה טהורה, שנאמר בו (ויקרא כב, ט) "ומתו בו כי יחללוהו" (רש"י שם).

- כ. אֲכַל הָאוֹכֵל מִדָּבָר שֶׁנִּטְּלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוּלָּה
וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְעֵדִין לֹא הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂרוֹת⁹⁴,
וְאִפְּלוּ לֹא נִשְׁאַר בּוֹ אֵלָּא מַעֲשֵׂר עֲנִי⁹⁵ - הָרִי זֶה
לוֹקָה מִשּׁוֹם אוֹכֵל טָבֵל⁹⁶, וְאֵין בּוֹ מִיתָה; שְׁאֵין עוֹן
מִיתָה אֵלָּא בְּתְרוּמָה גְּדוּלָּה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר⁹⁷.

(94 כגון שעבר והפריש תרומת מעשר מן הכרי לפני שהפריש מעשר ראשון. (95 אע"פ שאין בו קדושה, ומותר לזרים ונאכל בכל מקום (רש"י. (96 שם טז, ב. להלן בהכ"א מבאר רבינו שהזהרה לאוכל טבל, למדנו מן הכתוב (דברים יב, יז) לא תוכל לאכול בשעריך, ולהלן הוא אומר הגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו (שם יד, כט), וזהו מעשר עני. וזהו פירושו של הפסוק: לא תוכל לאכול טבל בעוד שהמעשר שכתוב בו "בשעריך" -

(82 שאין פודים במחובר לקרקע כדאיתא בתוספתא (כסף-משנה). (83 שבזמן הזה מותר אפילו לכתחילה לחלל שוה מנה על שוה פרוטה כמו בהקדש (ערכין כט.). (84 כדי שלא ימצאנה אדם ויבוא לידי תקלה. (85 [הראב"ד משיג, שהרי נטע רבעי למדנו ממעשר שני, ואין פודים מעשר שני אלא בכסף. וביותר קשה, שרבינו עצמו אומר בהל' מעשר שני פ"ד ה"ט: אין פודין מעשר שני אלא בכסף. אולם באותו פרק עצמו ה"ב, הוא כותב: וכן אם רצה לחלל על פירות אחרות יעלו וכו' בירושלים, וראה רדב"ז שם שמחלק בין פדיון לחילול, פדיון רק בכסף - וחילול מותר רק על פירות. וראה סיני כרך מה, מאמר פדיון מעשר שני, מאת משה רייך]. (86 אף-על-פי שחייטים הוא אינו מינו, ומעשר שני אין מחללין מין על שאינו מינו, כמו שפסק בפ"ג מהל' מעשר שני, כיון שבזמן שבית-המקדש קיים - בדיעבד אם חיללו מחולל, מחללים בזמן הזה לכתחילה (כמו שכתב הכסף-משנה כאן לתרץ השגת הראב"ד, וכן כתב ביו"ד סי' שלא) (לחם-משנה). (87 ואם תאמר, בכל דבר שהוא משום תקלה - ההלכה היא שקוברים ולא שורפים, ראה עבודה זרה סב, ב. ושנינו במשנה תמורה לד, א: כל הנקברים לא ישרפו, וכן פסק רבינו. ולמה כתב כאן "ושורף אותן"? אולם רבינו למד מגמרא עבודה זרה סב, ב - שכתבואה אין הקבורה מונעת את התקלה, כי המוצא אותה יחשוב שגנבים הטמינהו ויאכלוה (ראה שם).

- יח. הוֹרוּ מִקְצַת הַגְּאוּנִים, שְׁאֵף עַל פִּי שִׁפְדָּה
פְּרוֹת שָׁנָה רִבְעִית אוֹ חֶלְלִין - אֶסּוּר לְאָכְלָן עַד
שֶׁתִּכְנַס שָׁנָה חֲמִישִׁית. וְדָבָר זֶה אֵין לוֹ עָקָר.
וְיִרְאָה לִי, שֶׁזֶּוּ שִׁגְגַת הוֹרָאָה. וְהַטַּעַם⁸⁸: לְפִי
שֶׁתּוֹב: וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁת תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִי⁸⁹. וְאֵין
עֲנִין הַתּוֹב אֵלָּא שֶׁבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁת תֹּאכְלוּ פְּרִי⁹⁰
בְּלֹא פְדִיּוֹן, כָּכָל חֲלִין שֶׁבְּעוֹלָם. וְאֵין רְאוּי לְחַשׁ
לְהוֹרָאָה זֹאת.

(88 כלומר, טעמם של מקצת הגאונים. (89 ופירושו שהכתוב מדבר בפירות שנה רביעית, ואמרה תורה לאכול אותם בשנה החמישית אחרי שפדאם, ולא ברביעית. (90 פירוש, פירות של השנה החמישית ובלא פדיון, אבל פירות של הרביעית שנפדו - אוכלים אותן גם ברביעית.

- יט. הַטָּבֵל פִּיעֵד? כָּל אֲכַל שֶׁהוּא חֵיב לְהִפְרִישׁ
מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת - קָדָם שִׁיפְרִישׁ מִמֶּנּוּ
נִקְרָא טָבֵל, וְאֶסּוּר לְאָכֵל מִמֶּנּוּ. שְׁנֹאמַר: וְלֹא
יִחְלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יִרְמּוּ
לֵי. כְּלוֹמַר: לֹא יִנְהֲגוּ בָּהֶן מִנְהַג חֲלִין וְעֵדִין
קִדְשִׁים שֶׁעֲתִידִין לְהִתָּרֵם לֹא הוֹרְמוּ. וְהָאוֹכֵל
פְּדִיּוֹת⁹¹ מִן הַטָּבֵל קָדָם שִׁיפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה
גְּדוּלָּה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר - חֵיב מִיתָה בְּיָדֵי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי ט"ו אייר – ספר קדושה – הל' מאכלות אסורות קעט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

15 כג. וַיֵּשׁ בִּקְדָּשִׁים אֲסוּרִין אַחֲרֵים בְּמַאֲכָלוֹת, וְכָלֵן
16 שֶׁל תּוֹרָה הֵן. כְּגוֹן אֲסוּרִין שֵׁשׁ בְּאֲכִילַת תְּרוּמוֹת
17 וּבִפְּנֵי חֲלָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְאֲסוּרִין שֵׁשׁ בִּקְדָּשִׁי
18 מִזֶּבֶחַ, כְּגוֹן פָּגוּל וְנוֹתֵר וְטָמֵא. וְכָל אֶחָד מֵהֶן
19 יִתְּבָאֵר בְּמִקְוָמוֹ.

20 כד. וְשֶׁעוֹר כָּל אֲכִילָה מֵהֶן - כְּזִית, בֵּין לְמַלְקוֹת
21 בֵּין לְכֶרֶת. וְכִבֵּר בְּאַרְנֵי אֲסוּר חֲמֵץ בְּפֶסַח וְדִינֵי
22 בְּהִלָּכוֹת חֲמֵץ וּמַצָּה¹⁰⁸. אֲבָל אֲסוּר אֲכִילָה בְּיוֹם
23 הַכַּפּוּרִים - אֲסוּר מִין בִּפְנֵי עֲצֻמָּה¹⁰⁹; וְכֵן אֲסוּר
24 יוֹצֵא מִגֶּפֶן עַל הַנְּזִיר אִינוֹ שׁוֹה כָּלֵל. וּלְפִיכָף¹¹⁰
25 יִתְּבָאֵר אֲסוּר כָּל אֶחָד מֵהֶן וְשֶׁעוֹר וְדִינֵי בְּמִקְוָמוֹ
26 הָרְאוּי לוֹ.

(108) ולפיכך לא נכתבו כאן. (109) שאין שם איסור על המאכל, אלא שביום זה נאסרה אכילה ושתייה בכלל. (110) מפני שישנם הבדלים עקרוניים בין אלה ובין שאר איסורי אכילה.

יום שלישי ט"ו אייר ה'תשפ"א

פרק אחד עשר

1 יבאר יין שנתנסך לעבודה זרה וסתם יינם; וגוי שנגע ביין שלא בכוונה; ודין הלוקח עבדים מהגוי ומלו וטבלו וגר תושב, שנגעו ביין; אם נתערב ביין ישראל מעט דבש ומעט שאור; גוי שדרך וישראל עומד על גביו, וחומץ הגוי; הכשר כלי הגויים אשר לחרש ולעץ ולאבן; בזמן הזה אין לוקחין אלא מאדם שהחזיק בכשרות; והמתארח אצל בעל הבית.

27 א. יין² שנתנסך לעבודת פוככים - אסור בהנחה,
28 והשתיה ממנו כל שהוא - לוקה מן התורה³. וכן
29 האוכל כל שהוא מתקרבת⁴ עבודת פוככים, מבשר
30 או מפרות, אפילו מים ומלח, האוכל מהן כל שהוא
31 - לוקה; שנאמר: אֲשֶׁר חָלַב וְזָבַחֵמוֹ יֹאכְלוּ, יִשְׁתּוּ
32 יֵין נְסִיכָם, יִקְוָמוֹ וְגוֹמְרֵם.

~ נקודות משיחות קודש ~

יין שנתנסך לעבודה זרה אסור בהנחה.... שנאמר "אשר חלב וזבחימו יאכלו וישתו יין נסיכם".

לדעת הרמב"ם, ה'חניון' ועוד, שלא מנו מצות-עשה של ברכת התורה מהפסוק בהאזינו (לב, ג - "כי שם ה' אקרא כו") כן מנו בנוגע למצוות איסור יין נסך, מהפסוק בפרשת האזינו לב, לח. כי הוא מצות לא-תעשה ואפשר ללמודו משירת האזינו.

(על-פי זק"ש חלק ל"ד עמוד 187 הערה 1)

~ נקודות משיחות קודש ~

"האוכל מהן כל שהוא - לוקה".

ידוע הכלל שעצם, כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו, והגם ש"מקצתו" ו"כולו" הם שני הפכים, בכל זאת

בתוכו (רש"י שם) ולפיכך לוקה משום לאו ד"לא תוכל לאכול". (97) שזר חייב על אכילתו מיתה בידי שמים, אבל מעשרות אין בהם מיתה. ואפילו לרבי מאיר האוסר מעשר ראשון לזרים - אין חיוב מיתה על אכילתו, ולמדו זה ביבמות פו, א - ממה שכתוב בתרומה "ומתו בו כי יחלוהו", ודרשו: "בו" ולא במעשר.

1 כא. אֲזַהֲרָה לְאוֹכֵל טָבֵל שֶׁלֹּא הוֹרְמוֹ מִמֶּנּוּ
2 מַעֲשְׂרוֹת - בְּכָלֵל שְׁנֵאָמַר: לֹא תוֹכֵל לְאָכְלָם⁹⁸
3 בְּשַׁעְרֵי מַעֲשֵׂר דִּגְגָן וְגוֹמֵר. וּבְהִלָּכוֹת תְּרוּמוֹת
4 וּמַעֲשְׂרוֹת⁹⁹ יִתְּבָאֵר: אִי זֶה דָּבָר חָיִב בַּתְּרוּמָה
5 וּבְמַעֲשְׂרוֹת וְאִי זֶה דָּבָר פְּטוּר, וְאִי זֶה דָּבָר הוּא
6 חָיִב מִן הַתּוֹרָה וְאִי זֶה הַחֵיב מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.
7 וְהָאוֹכֵל כְּזִית מִטָּבֵל שֶׁל דְּבָרֵיהֶם אוֹ מִכָּלֵי
8 הַכֶּרֶם¹⁰⁰ וְעִרְלָה שֶׁל חוּצָה לְאַרְצֵי¹⁰¹ - מִכֵּין אוֹתוֹ
9 מִכַּת מְרֻדוֹת.

(98) ראה מה שכתבנו בהלכה הקודמת. (99) בספר זרעים. (100) בחוץ לארץ - מדברי סופרים, כמ"ש בה"ה. (101) ערלה בחוץ לארץ אסורה - הלכה למשה מסיני, כמבואר בה"י, אבל כיון שאין כאן לא מפורש בתורה, אינו לוקה מלקות מן התורה אלא מכת מרדות, כדן חצי שיעור. וכן כתב רבינו למעלה בפ"ג ה"ו. ובכמה מקומות אחרים.

10 כב. הַטָּבֵל וְהַחֹדֶשׁ וְהַקֹּדֶשׁ וְסִפְיָחֵי שְׂבִיעִית
11 וְהַכֵּלָאִים¹⁰² וְהָעִרְלָה - מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִפְּרוֹתֵיהֶן¹⁰³
12 אֲסוּרִים כְּמוֹתָם¹⁰⁴, וְאֵין לֹקֵין עֲלֵיהֶן¹⁰⁵. חוּץ מִיֵּין
13 וְשֶׁמֶן שֶׁל עִרְלָה¹⁰⁶ וְיֵין שֶׁל כֵּלָאִי הַכֶּרֶם¹⁰⁷, שְׁלֹקִין
14 עֲלֵיהֶן כְּדֶרֶךְ שְׁלֹקִין עַל הַזֵּיתִים וְעַל הָעֲנָבִים שְׁלֵהֶן.

(102) פירוש, הירק הנזרע בכרם שאסור משום כלאי הכרם. ואין לפרש שהמדובר בכלאי זרעים, שהרי כלאי זרעים מותרים באכילה (ראה פ"א מהל' כלאים ה"ז). (103) כגון: תותים, תאנים ורמונים. (104) חולין קכ, ב. (105) שהוא שלא כדרך אכילתו, ואין לוקין עליו כמ"ש הרב המגיד למעלה בפ"ח הט"ז לדעת רבינו בדין אין לוקין על הנאה. (106) שלמדים בגזירה-שוה' "פריי" "פריי" מביכורים, וביכורים מתרומה, ובתרומה כתיב "תירוש ויצהר", תירוש הוא יין, ויצהר הוא שמן, כמבואר שם קכא, א. וגזירה-שוה' היא כמפורש בתורה, ולפיכך לוקים על יין ושמן. (107) דקיימא-לן כלאי הכרם לוקה עליהם אפילו שלא כדרך הנאתם. וכן פסק בפט"ו. ולכך לוקין על המשקין היוצאים מהם שאסורים כמוהם (לחם-משנה). [אולם נשאר עוד לבאר למה כתב רבינו בתחילת הלכה זו שאין לוקין על משקה היוצא מירקות שנזרעו בכרם כפי שפירשנו שם דבריו, והלא דינם כדין הענבים. והרגיש בזה ה'לחם משנה' עצמו. ונראה שרבינו נוקט כאן שיטתו של אביי בפסחים כד, ב - שמיין פירות "זיעה בעלמא", כלומר אין בו ממשות האיסור. וראה רש"י תמורה לג, ב - שלמדנו ערלה טעונה שריפה מכלאי הכרם בהיקש. ומכאן אפשר ללמוד כלאי הכרם מערלה לענין מלקות ביין, בלי כל הפלפול של ה'לחם משנה'.

לְמִדָּתָ¹⁶, שִׁינֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּגַע בּוֹ הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים
וּמְזֻלּוֹת - דִּינוֹ כְּסֹתָם יֵינָם שֶׁהוּא אָסוּר בִּהְיָה.

(12) נגיעה משמעותה שכושר. (13) בגמרא אמרו, רבא שהתיר בהנאה חזר בו. (14) אם נגע בו בכוונה וידע שזהו יין. (15) אפילו שלא בפני עבודה זרה. (16) שלא יין של גוי בלבד אסור אלא אפילו יין של ישראל שנגע בו גוי ואין הישראל יכול לומר לו אין בכוחך לאסור ייני שלא בהסכמתי. ולפיכך חוששים שמא נסך ודינו כסתם יינם.

ה. עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת שֶׁנֶּגַע בֵּינָם שְׁלֹא כְּכֹנֶה¹⁷,
וְכֵן תִּינוּק¹⁸ עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת שֶׁנֶּגַע בֵּינָם - אָסוּר
בְּשִׁתְיָה¹⁹ וּמִתֵּר בִּהְיָה²⁰. הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים מִן הָעוֹבְדֵי
פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת וּמְלֹו וְטָבְלוֹ - מִיָּד אֵין מְנַסְּכִין, וְיֵין
שֶׁנֶּגַע בּוֹ מִתֵּר בְּשִׁתְיָה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא נִהְיָו
בְּדַתִּי יִשְׂרָאֵל וְלֹא פִּסְקָה עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים מִפִּיהֶם²¹.

(17) שלא כיוון לנגוע ביין ונגע במקרה. או שהושיט ידו לחבית וחשב שיש בה שמן ונמצא יין. (18) לא תינוק ממש אלא כל שאינו יודע עבודה זרה ומשמשיה, דינו כך. (19) והטעם משום הרחקת עבירה כמבואר בגמרא: "לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב" (לנזיר אומרים: לך מסביב לכרם ואל הכרם לא תקרב) להרחיקו מן העבירה, שהנזיר אסור ביין. (20) ודאי לא נתנסך כיון שהיה שלא בכוונה. (21) כרב, ולא כשמואל שאומר עושן יין נסך עד שתשקע [=תישכח] עבודה זרה מפיהם. וטעמו של דבר מכיוון שכלו וטבלו ודאי לא ניסכו לשם עבודה זרה.

ו. בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת הָעוֹבְדוֹת פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ
בְּרִשּׁוֹת יִשְׂרָאֵל וּמְלֹו וְעֲדִין לֹא טָבְלוּ²² - הַגְדוֹלִים
אוֹסְרִין הֵינָם כְּשֶׁנֶּגַע בּוֹ, וְהַקְטָנִים אֵינָם אוֹסְרִין²³.

(22) אבל אם לא מלו ולא טבלו אפילו קטנים אוסרים במגעם לשתייה כדין גוי קטן. (23) דווקא בני שפחות שכלו ולא טבלו שגדלו ברשות ישראל, קטנים אינם אוסרים, אבל הלוקח עבד מן הגוי ומלו ולא טבלו אפילו קטנים עושים יין נסך לאסור בשתייה כשאר גוי קטן.

ז. גֵּר תּוֹשֵׁב, וְהוּא שֶׁקָּבַל עָלָיו שְׁבַע מִצְוֹת כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנָה²⁴ - יֵינּוּ אָסוּר בְּשִׁתְיָה וּמִתֵּר בִּהְיָה²⁵.
וּמִתְּדִין אֲצִלּוֹ יֵינּוּ²⁶, וְאֵין מְפַקְדִין אֲצִלּוֹ יֵינּוּ²⁷. וְכֵן
כָּל גּוֹי שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת, כְּגוֹן
אֱלוֹ הַיִּשְׁמַעְעָלִים²⁸ - יֵינּוּ אָסוּר בְּשִׁתְיָה וּמִתֵּר
בִּהְיָה. וְכֵן הוֹרֵי כָּל הַגְּאוֹנִים, אֲבָל אוֹתָם הָעוֹבְדִים
עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת - סֹתָם יֵינָם אָסוּר בִּהְיָה.

(24) "אי זה הוא גר תושב? זה גוי שקיבל עליו שלא יעבוד עבודה זרה עם שאר המצוות שנצטוו בני נח". (25) והטעם שגזירה ראשונה על יין גויים משום בנותיהם, בשתייה בלבד אסור וגזירה זו כוללת גם גר תושב. אבל איסור הנאה בסתם יינם שגזרו בית דין שלאחריהם משום חשש ניסוך, לא גזרו אלא בעובד עבודה זרה בלבד. (26) מניח בחנותם

כשמדובר בעצם, הרי כל נקודה ונקודה שבו היא ככולו. כך גם כשאדם פוגע בעניין כללי, גם אם יפגע במשהו קטן ממנו, הרי הוא פוגע בכולו. לכן יש שני אופנים בגדר "משהו". האחד הוא שיכול להיות משהו שהוא חלק ממשהו כי מתחלק ונפרד ממנו ונעשה מציאות חדשה, והאחר הוא שבכל חלק הכי קטן ישנו המציאות של ה"משהו".

כך גם באיסורי הנאה מעבודה זרה שכל חלק וחלק ממנה אסור מאותה סיבה שאסור הכל, ולכן גם "האוכל ממנו כל שהוא - לוקה".

(על"פ ל"ק"ש חלק כ"ט עמוד 155)

(2) ניסוך יין הוא אחת מארבע עבודות של עבודה זרה שחייבין עליהן סקילה אפילו אם אין דרך עבודתו של אותו אליל בכך. (3) שתי מלקות, אחת משום לא תביא תועבה אל ביתך ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. ואף על פי שכתב כאן סתם "לוקה" נתכווין לשתי מלקות. (4) מה שמקריבים לעבודה זרה. (5) ומה שהביא כאן פסוק זה, הרי זה רק כדי ללמוד ממנו שיש נסך דינו כזבח.

ב. יֵין שֶׁנִּתְּנָסַף לָהּ - פְּזֻבָּה שֶׁקָּרַב לָהּ. וְכֵינּוּן שֶׁאָסוּר
זֶה מְשֻׁם עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים הוּא - אֵין לוֹ שְׁעוּר⁶,
שֶׁנֶּאֱמַר עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים: וְלֹא יִדְבֵּק בְּיָדָךְ מְאוּמָה
מִן הַחֵרֶם⁷.

(6) טעם למה שאמר בהלכה הקודמת, שלוקה אפילו בכל שהוא ואין צריך שיעור. (7) בעיר הנידחת שהיא גם כן מעין עבודה זרה.

ג. יֵין הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין אִם נִתְּנָסַף
אוֹ לֹא נִתְּנָסַף, וְהוּא הַנִּקְרָא סֹתָם יֵינָם⁸ - אָסוּר
בִּהְיָה כְּמוֹ יֵין שֶׁנִּתְּנָסַף⁹. וְדָבָר זֶה מְגִזְרֹת סוֹפְרִים
הוּא¹⁰. וְהַשּׁוֹתֶה מְסֹתָם יֵינָם רְבִיעִית¹¹ - מִפִּין אוֹתוֹ
מִכֶּת מְרִדוֹת.

(8) ודניאל פירש ממנו שנאמר: "אשר לא יתגאל בפתבג המלך וביין משתיו". (9) משום חומרת איסור עבודה זרה עשאוהו חכמים כיון נסך גמור שנתנסך לעבודה זרה שאסור מן התורה. (10) גזרו החכמים על יינם של גויים משום בנותיהם. פירוש: שתיית יין מביא לקירוב לבבות ויביא לחיתון עם בנותיהם. והיא אחת משמונה עשר גזירות שגזרו בעליית חנניא בן גוריון: וגזרו מתחילה על השתייה בלבד, אבל בית דין שלאחריהם ראו שהגויים מרבים בניסוך וגזרו איסור הנאה אף בסתם יינם. (11) אבל השותה פחות מרביעית אינו לוקה מכת מרדות ואף על פי שעל יין נסך ממש לוקה בכל שהוא וסתם יינם עשו חכמים כיון נסך, לא החמירו חכמים לעניין שיעורו, מפני שלא נאסר משום עבודה זרה אלא משום חשש חיתון.

ד. וְכָל יֵין שֶׁנֶּגַע¹² בּוֹ הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת - הָרִי
זֶה אָסוּר¹³, שֶׁמָּא נִסָּף אוֹתוֹ¹⁴; שֶׁמִּהְשֶׁבֶת הָעוֹבֵד
פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת לְעֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים וּמְזֻלּוֹת¹⁵. הָא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ט"ו אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שלא נתגלה או במקומות שאין נחשים מצויים מותר
לשתותו.

- יא. מאימתי יאסר יין העובד פוכבים ומזלות? 20
- משפירך וימשך הין³⁶. אף על פי שלא ירד לבור, 21
- אלא עדן הוא פגת - הרי זה אסור. לפיכך אין 22
- דורכין עם העובד פוכבים פגת, שפא יגע בידו³⁷ 23
- וינסף. ואפלו היה פפות³⁸. ואין לוקחין ממנו גת 24
- דרוכה³⁹, ואף על פי שעדין הין מערב עם 25
- החרצנים וזגין ולא ירד לבור. 26

(36) מימרא של רב הונא: ופירש רש"י הגת עשויה כמדרון ומשעה שהיוצא מן הענבים נמשך מצד העליון לצד התחתון נקרא יין ונגיעת גוי אוסרתו ואף על פי שעדיין הוא בגת. ורבינו תם מפרש משהתחיל היין לקלח מן הגת אל הבור, וקודם לכן הם ענבים דרוכים ולא יין ולפיכך אינם נעשים יין נסך. (37) משמע שאם ניסך ברגל שהוא דורך בה אינו יין נסך שכלל בידו ניסוך ברגל אינו נקרא ניסוך... ומותר בהנאה, אבל בשתייה אסור. [=והטור סימן כג נוקט שיטה אחרת לגמרי, ודעתו שניסוך ברגל אסור בהנאה וכאן מותר בהנאה מפני שהגוי טרוד בדריכה ואינו מנסך, אבל נגיעה ברגל שלא אגב דריכה אוסרת כמו ביד]. (38) ידיו קשורות שגוזרים כפות משום אינו כפות ואסור אפילו בהנאה. (39) והיין מושך מחלק העליון לתחתון.

- יב. עובד פוכבים ומזלות שדך הין ולא נגע בו, 27
- והרי ישראל עומד על גפיו⁴⁰, וישראל⁴¹ הוא שפנסו 28
- בחבית - הרי זה אסור בשתייה. 29

(40) ומשמרו שלא יגע בידו. (41) לבדו.

- יג. החמץ של עובדי פוכבים ומזלות - אסור 30
- בהניה, מפני שנעשה יין נסך קדם שיחמץ. עובד 31
- פוכבים ומזלות שהיה דורס ענבים בחבית, אף על 32
- פי שהיין צף על גבי ידיו - אין חוששין משום יין 33
- נסך. היה אוכל מן הסלים⁴² והותיר פסא ונסאיתם 34
- וזרקן פגת, אף על פי שהיין מגתו⁴³ על הענבים - 35
- אין עושה יין נסך⁴⁴. 36

(42) שהביאו ענבים לגת. (43) בדפוס רומי ר"מ וכן בתוספתא שם: מנתו. וכן נכון. (44) תוספתא שם: גוי שהיה מעלה ענבים בסלים ובדרוריון לגת אף על פי שניפצן לגת והיין מנתו על גבי ענבים מותר שאין דרכם מנסכין כן.

- יד. החרצנים והזגין של עובדי פוכבים ומזלות - 37
- אסורים⁴⁵ כל שנים עשר חדש⁴⁶; ולאחר שנים עשר 38
- חדש - כבד יבשו ולא נשארה בהן לחלוחית, 39
- ומתרין באכילה. וכן שמרים של יין שניבשו לאחר 40
- שנים עשר חדש - מתרין; שהרי לא נשאר בהן ריח 41
- יין, והרי הן כעפר וכאדמה⁴⁷. 42

(45) אפילו בהנאה. (46) שהם לחים, כחכמים, שאמרו לחים אסורים, יבשים מותרים. ופירשו בגמרא: לחים - כל

זמן מה עד שילך כדי מיל בערך. והטעם, כיון שאינו עובד עבודה זרה, אינו נוגע ביין ולא ינסך וגם לא יניח לגוי אחר לנגוע ולנסך, שהרי אין לו כל הנאה בזה. (27) בביתו לזמן מרובה, שזא יחליף יין זה ביינו, ויינו אסור בשתייה. אבל בזמן מועט אין חוששים לחילוף. (28) ומה שכתב רבינו בתחילת הלכה זו "שקיבל עליו שבע מצוות" ומשמע מדבריו שאם קיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה בלבד אסור בהנאה, זה נאמר רק בגר תושב בן אומה עובדת עבודה זרה, אבל אם כל אומתו אינה עובדת עבודה זרה, אינו אסור במגעו בהנאה וגם לא צריך קבלה בפני שלושה חברים.

- ח. כל מקום שנאמר בענין זה²⁹ שהיין אסור, אם 1
- היה העובד פוכבים ומזלות שנאסר היין בגללו 2
- עובד עבודת פוכבים ומזלות - הרי הוא אסור 3
- בהניה; ואם אינו עובד עבודת פוכבים ומזלות - 4
- הרי הוא אסור בשתייה בלבד. וכל מקום שנאמר 5
- נקרי סתם - הרי זה עובד עבודת פוכבים ומזלות. 6

(29) בענין ניסוך היין.

- ט. אין מתנסף לעבודת פוכבים ומזלות אלא יין 7
- שראוי להקריב על גבי המזבח. ומפני זה, כשגזרו 8
- על סתם יינם וגזרו על כל יין שניגע בו שיהיה אסור 9
- בהניה - לא גזרו אלא על היין הראוי להתנסף. 10
- לפיכך, יין מבשל³⁰ של ישראל שנגע בו העובד 11
- פוכבים ומזלות - אינו אסור. ומתן לשותתו עם 12
- העובד פוכבים ומזלות³¹ בכוס אחד. אבל יין מזוג³² 13
- ויין שהתחיל להחמץ ואפשר שישתה³³, אם נגע בו 14
- נאסר. 15

(30) מאימתי נקרא מבושל? משהרתיה על גבי האש. (31) וכתב הרא"ש: הדבר תמוה כיון שגזרו על יינם בשתייה משום בנותיהם וכי משום שהרתיה לא שייך לגזור בזה? ואפשר לפי שהמבושל אינו מצוי כל כך ובדבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים. [=ואולי אפשר לומר שיין מבושל אינו גורם לקירוב לבבות]. (32) במים, אם יש בו טעם ומראה יין. (33) שלושה ימים הראשונים עדיין טעמו טעם יין. שכל שלושה ימים הראשונים עדיין טעמו טעם יין.

- י. הורו גאונים המערב, שאם נתערב ביין ישראל 16
- מעט דבש או מעט שאור, הואיל ואינו ראוי 17
- למזבח³⁴ - הרי הוא פמבשל או פשקר³⁵, ואינו 18
- מתנסף, ומתן לשותתו עם העובד פוכבים ומזלות. 19

(34) הרמב"ן, הרא"ש והר"ן חולקים על רבינו ואוסרים, ונימוקם, שהרי הגויים מקריבים פירות לעבודה זרה שאסורים להקרבה על גבי המזבח, גם יין מזוג פסול למזבח ויש בו משום יין נסך. (35) סתם שכר בתלמוד הוא מתמרים או משעורים ואין דרכם לנסכו לעבודה זרה, שלא אסרו שכר של גויים, אלא משום שחוששים שזא שתה ממנו נחש, וגויים אינם מקפידים לכסות, אבל לא אסרוהו משום בנותיהם או משום גזירת יין נסך, ולפיכך אם ידוע

- י"ב חודש, יבשים - לאחר י"ב חודש. (47) משמע אפילו לא נתן עליהם מים מותרים ולא כדעת רבינו תם.
- טו. נאדות העובדי פוכבים ומזלות ונקנניהן
 שהכניסו בהן העובדי פוכבים ומזלות יינם - אסור
 לתן לתוכן זין עד שיששגן שנים עשר חדש⁴⁸; או
 עד שיחזירין לאור⁴⁹ עד שיתרפה הזפת⁵⁰ שעליהן או
 שיתחמו⁵¹; או עד שיתן לתוכן מים שלשה ימים
 מעת לעת⁵², ומערה המים ומחליף מים אחרים כל
 מעת לעת שלש פעמים בשלשת הימים. בין שהיו
 הכלים שלהן בין שהיו של ישראל ושלאלו אותן
 והכניסו בהן יינם. ואם נתן לתוכם זין⁵³ קדם
 שייטתה אותן - הרי זה אסור בשתיקה.
- (48) ואז יוצא ריח היין מהם ומתנדף. (49) שהחזירן לכבשן
 האש. (50) שבפנים וזהו סימן שנתלבנו הכלים. (51) אם
 אין הכלים מזופתים אבל הוחמו בשיעור כזה, שאילו היו
 מזופתים היה הזפת מתרפה. (52) שהמים יהיו בכלים
 שלושה ימים מעת לעת. (53) מלשון רבינו נראה שאפילו
 נתן בהם רק לזמן קצר גם כן אסור.
- טז. ומתיר לתן לתוכן שכר⁵⁴ או ציר⁵⁵ או מוריס⁵⁶
 מיד⁵⁷, ואין צריך לכלום. ומתיר לתן היין לתוכן
 אחר שנותן הצייר או המוריס⁵⁸, שהמלח שורפן.
- (54) כי השכר מבטל טעמו של היין. (55) המתמצה מדגים
 שנמלחו. (56) שומן של דגים. (57) ואף על פי שלא
 מילאוהו מים, מפני שהם שורפין את היין הנבלע בכלים
 ומכלין אותו. (58) ואין צריך הכשר קודם נתינת היין, מפני
 שהמלח שבציר ובמוריס שורף את היין שהיה מובלע
 בכלים, אבל אם נתן שכר טעון הכשר אם רצה לתת בו יין,
 שהשכר רק מבטל טעם היין אבל אינו מכלהו.
- יז. הלוקח כלים חדשים שאינם מזופתים מן העובדי
 פוכבים ומזלות - נותן לתוכן זין מיד⁵⁹, ואינו
 חושש שמא נתנו בהן זין נסך. ואם היו מזופתין -
 מדיחן⁶⁰, ואף על פי שהן חדשים⁶¹. וכן כלי שנתנו
 בו זין נסך ואין מכניסו לקיום⁶², כגון כלי שחושף
 בו⁶³ או המשפף וכיוצא בה - משכשכו⁶⁴ במים
 ודיף.
- (59) ואין צריכים הדחה. (60) ואין צריך עירוי מים שלוש
 פעמים, כיוון שהגוי לא הכניס לתוכם יין לקיום, כי אחרת
 לא היו נראים הכלים כחדשים, מספיקה הדחה לבדה.
 (61) כלומר, נראים כחדשים. (62) הגוי אינו מכניס בהם יין
 על מנת לשהותו בהם זמן רב. (63) כלי שדולים
 [=שואבים] בו מן הבור. (64) למרות שהם ישנים, מספיק
 שכשוך.
- יח. וכן כוס של חרס ששתה בו העובד פוכבים
 ומזלות - אסור לשותות בו. הדיחו פעם ראשונה
 ושניה ושלישית - מתיר, שפכר הלכו צחצוחי היין
 שבו⁶⁵. והוא שהיה מצפה באבר⁶⁶, כדרך
- (65) אבל בפעם ראשונה ושנייה נשארו עוד טיפות זעירות
 של יין. (66) בבדיל. (67) עושי כלי חרס. (68) ובכלים
 ישנים, צריכים שלוש הדחות. (69) בלא ציפוי ואינו
 מזופת. (70) פעם אחת בלבד. שיותר בולע מצופה באבר
 או מזופת מאינו מצופה באבר, והמדובר כשאין הציפוי חלק
 כל כך, אבל כאשר הוא חלק לגמרי בולע פחות מחרס
 ונקרא "שוע" שיתבאר דינו בהלכה יט.
- יט. כלי חרס השועים⁷¹ באבר שנסתמשו בהן בין
 נסך: אם היו לבנים או אדמים⁷² או שחורים -
 מתירין⁷³; ואם היו ירקין - אסורין⁷⁴, מפני שהן
 בולעים. ואם יש בהם מקום מגולה של חרס⁷⁵, בין
 לבנים בין ירקנים - אסורין⁷⁶, מפני שהם בולעין.
 ויראה לי, שאין הדבר אלא בשפנסו בהם לקיום⁷⁷;
 אבל לא כנסו בהם לקיום - מדיחן ומתירין ואפילו הם
 של חרס⁷⁸.
- (71) חלקים ומצופים יפה. (72) בגמרא נזכר רק לבנים
 ושחורים. (73) בהדחה בלבד. (74) "משום דמציריף".
 [פירש רש"י, שיש בהם תערובת קרקע של מחפורת צריך,
 היינו נתר שבולע הרבה. ומשמע מדבריו, שאפילו הגעלה
 ברותחים אינה מועילה. ... ומכל שכן שמילוי ועירוי או
 יישון אינם מועילים. אולם רבינו כאן בדין "מקום מגולה"
 כלל ביחד ירוקים ולבנים ומשמע שמשווה דינם, ולבנים
 בוודאי שמועיל בהם עירוי ויישון. (75) היינו שיש בקעים
 וסדקים בציפוי. (76) ואפילו כמה הדחות אינן מועילות
 וצריכים מילוי ועירוי ג' מעת לעת או יישון. (77) כלומר,
 בכלים העשויים להכניס בהם לקיום. ... כל דבר שמכניסו
 לקיום אפילו לפי שעה גזרו בו חכמים. ולבנים ושחורים
 שאין בהם מקום מגולה אפילו במכניסם לקיום מותרים
 בשכשוך בעלמא שהם ככלי מתכות מפני שהם מצופים
 באבר, ומדבריו למדנו שכלי מתכות אפילו במכניס לקיום
 אין צריך מילוי ועירוי אלא בהדחה בעלמא די.
 (78) פירוש: אף על פי שהם של חרס.
- כ. גת של אבן ושל עץ שדרף בהן העובד פוכבים
 ומזלות⁷⁹, או גת של אבן שזפתה העובד פוכבים
 ומזלות⁸⁰ אף על פי שלא דרף בה - מדיחן⁸¹ במים
 ובאפר ארבע פעמים⁸² ודורף בהן. ואם הייתה בהם
 לחלוותית - מקדים האפר⁸³ למים; ואם לאו -
 מקדים המים⁸⁴.
- (79) ואינם זפוחים. (80) ודרך לשים בגת מעט יין כדי
 להעביר את ריח העשן של הזפת. (81) כדי להעביר
 צחצוחי היין שעל הזפת. ודווקא גת של אבן שזפתה די
 בהדחה, אבל גת של עץ אם זפתה אף על פי שלא דרך בה
 צריך לקלוף את הזפת, מפני שנבלע בה הרבה יין.
 (82) כלומר, שתי פעמים מים ושתי פעמים אפר.
 (83) היינו, נותן אפר ומים אפר ומים. (84) נותן מים ואפר
 מים ואפר.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ט"ז אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שמאספים בו את הענבים המתפזרים, או שמנקים בו את הגת. (105) במים. (106) שקושרים בהם את הקף סביב הזיתים שלא יתפזרו בשעת הדריכה. וכנראה גם בגת השתמשו בכלי כזה שלא יתפזרו הענבים מכובד הקורה. (107) קנבוס שבולע יותר. (108) מין עשב הגדל במים. (109) דרך לבשל זיתים להיות רכים להוציא שומנם. (110) בזרם חזק בלתי פוסק. (111) שוטפים. (112) עונה, יום או לילה בתקופת תשרי וניסן שהיום והלילה שווים, והעיקר שישוהו במים שמים עשרה שעות. (113) שקילוח המים ורדיפתם במשך י"ב שעות מבטל ומפליט את היין.

31 כה. בזמן שהיתה ארץ ישראל בלה לישראל - היו
32 לוקחים היין מפל אדם מישראל ואין חוששין לו,
33 ובחוצה לארץ לא היו לוקחים אלא מאדם שהחזק
34 בכשרות; ובזמן הזה - אין לוקחים יין בכל מקום
35 אלא מאדם שהחזק בכשרות. וכן הפשוט והגבילה
36 וחתוכת דג שאין בה סימן, כמו שבארנו.

37 כו. המתארח אצל בעל הבית בכל מקום ובכל זמן,
38 והביא לו יין או פשוט או גבילה וחתוכת דג - הרי
39 זה מתיר¹¹⁴, ואינו צריך לשאל עליו, אף על פי
40 שאינו מפירו, אלא יודע שהוא יהודי בלבד. ואם
41 החזק שאינו פשוט ולא מדרק בדברים אלו - אסור
42 להתארח אצלו. ואם עבר ונתארח אצלו - אינו
43 אוכל פשוט ולא שותה יין על פיו עד שיעיד לו אדם
44 פשוט עליהם.

(114) שסתמו אוכל כשר ונותן לו ממה שהוא אוכל. אבל אין לוקחים דברים אלו בחוץ לארץ ובארץ ישראל בזמן הזה אלא ממי שהחזק בכשרות, מפני שעמי הארץ אינם מקפידים על לפני עיוור לא תתן מכשול ושמה קנה מהגוי ומוכרם לישראל ואינו מקפיד על מה שהישראל יאכל דבר אסור.

יום רביעי ט"ז אייר ה'תשפ"א

פרק שנים עשר

(1) יבאר כיצד היא הנגיעה, שאוסר בה הגוי היין; וניצוק אי הוי חיבור; המניח יינו בקרון או בספינה ונכנס לעיר לעשות צרכיו; היה שוהה עם הגוי ושמע קול תפלה ויצא; גידוד שנכנס למדינה דרך שלום או מלחמה; חבית שצפה בנהר כנגד עיר שרובה ישראל.

45 א. פיצד היא הנגיעה שאוסר בה העובד כוכבים
46 ומזלות² היין? הוא שיגע פניו עצמו³, בין בידו בין
47 בשאר איבריו שדרקן לנסף⁴ בהן, וישכשו⁵. אבל
48 אם פשט ידו לחבית⁶, ותפסו את ידו קדם שיוציאה
49 ולא ינידה, ופתחו החבית מלמטה עד שיצא היין
50 וירד למטה מידו - לא נאסר⁷ היין. וכן אם אחז
51 כלי פתוח של יין וישכשו, אף על פי שלא הגביה⁸
52 הפלי ולא נגע בפיו - נאסר היין⁹.

1 כא. גת של אבן מזפפת⁸⁵ שדרך בה העובד כוכבים
2 ומזלות, או גת של עץ ופותה אף על פי שלא דרך
3 בה - צריך לקלף⁸⁶ את הזפת. ואם ישנה שנים עשר
4 חדש או נתן בה מים שלשה ימים מעת לעת - אינו
5 צריך לקלף. לא תהיה הגת חמורה⁸⁷ יותר מן
6 הקנקנים. לא נאמר לקלף אלא להתירה מיד⁸⁸.

(85) שאפילו גת של אבן בולעת הרבה אם דרך בה הגוי.
(86) אפילו בגת של עץ. (87) שהרי בגת אין מעכבים את היין כל כך כמו בקנקנים. (88) בלי יישון ועירוי.

7 כב. גת של חרס⁸⁹, אף על פי שקלף את הזפת -
8 אסור לדרך בה מיד, עד שיחם אותה באש עד
9 שירפה הזפת⁹⁰. ואם ישנה שנים עשר חדש או נתן
10 בה מים שלשה ימים - מתרת, כמו שבארנו.

(89) במשנה שם: ושל חרס אף על פי שקלף את הזפת הרי זו אסורה. והקליפה אינה מתירה אותה. (90) הראב"ד תמה הלא המדובר בקלף ואין כאן זפת? אבל רבינו דייק בלשונו וכתב "עד שייחם אותה באש עד שירפה" וכוונתו עד שיתחמם כדי שיתרפה הזפת אילו היה נמצא שם.

11 כג. משמרת⁹¹ של יין של עובד כוכבים ומזלות:
12 אם היתה של שער⁹² - מדיחה⁹³ ומשמר בה; ואם
13 היתה של צמר⁹⁴ - מדיחה במים ובאפר⁹⁵ ארבע
14 פעמים, ומניחה עד שתנגב ומשמר בה; ואם היתה
15 של שש⁹⁶ - מישנה שנים עשר חדש. ואם יש בהן
16 קשרים - מתירן⁹⁷. וכן כלי חלף⁹⁸ והוצים⁹⁹ וכיוצא
17 בהן מקפיפות¹⁰⁰ שדורכין בהן יין: אם היו תפורין
18 בחבלים - מדיחין; ואם היו אחוזות זו בזו בסבון
19 קשה - מדיחין באפר¹⁰¹ ובמים ארבע פעמים, ומנגבין
20 ומשתמש בהן; ואם היו תפורות בפשתן - מישנן
21 שנים עשר חדש. ואם יש בהן קשרים - מתירן¹⁰².

(91) מסננת. (92) משמע כל מיני שער, ורש"י פירש שער אדם. (93) שהשער אינו בולע כלל. (94) בולע קצת. (95) היינו ניגוב. (96) של פשתן. (97) ואחר כך מנגבן שהיין נבלע בקשרים. (98) מין צמח. (99) סיבים הנכרכים סביב הדקלים. (100) סלים קלועים. (101) מנגבן שהיין מתעכב יותר. (102) ואחר כך מנגבן.

22 כד. כלי הגת שדרך בה העובד כוכבים ומזלות יין
23 נסך, פיצד מטהרין אותן כדי שידרך בהן הישראל?
24 הדפין¹⁰³ והעדרשים והלולבין¹⁰⁴ - מדיחין¹⁰⁵.
25 העקלין¹⁰⁶: של נסרין ושל בצבון¹⁰⁷ - מנגבין; של
26 שיפה¹⁰⁸ ושל גמי - מישנן שנים עשר חדש. ואם
27 רצה לטהרן מיד - מגעילן ברותחין, או חולטן במי
28 זיתים¹⁰⁹, או מניחן תחת צנור שממיו מקלחין¹¹⁰
29 או במעין שממיו רודפין¹¹¹ שמים עשרה שעות¹¹²,
30 ואחר כך יתרו¹¹³.

(103) כעין דלת שנותנים על הענבים. (104) מטאטא

שֶׁאֵין זֶה דֶּרֶךְ הַנְּסוּף. הַעֲבִיר נֹדָה שֶׁל יֵין מִמָּקוֹם
לְמָקוֹם וְהוּא אוֹחֵז פִּי הַנֹּד בְּיָדוֹ¹⁸, בֵּין שֶׁהָיָה הַנֹּד
מֵלֵא אוֹ חֶסֶר - מִתָּר, וְאָף עַל פִּי שֶׁהֵינָּן מִתְנַגְּד.
הַעֲבִיר כְּלִי חֶרֶס פְּתוּחַ מֵלֵא יֵין - אֲסוּר, שְׁמָא נִגַּע
בּוֹ¹⁹. וְאִם הָיָה חֶסֶר²⁰ - מִתָּר, אֲלֵא אִם כֵּן שֶׁשָּׁכַחוּ²¹.

(17) מבואר למעלה. (18) הרי הוא כסתום, וכן אם פיו
קשור. ירושלמי שם: והוא דקטור פומיה. (19) שם: כיון
שהוא מלא יין ופתוח, קרוב הדבר שיגע ביין. ודווקא
שהעביר כלי בידיו, אבל אם העבירו בחוט או דרך טבעות
מותר, שאין לחשוש שמא נגע בו. (20) אין לחשוש שמא
נגע בו. (21) נתבאר למעלה בהלכה א, ששכשוך בכלי
פתוח אסור אפילו בלא נגיעה ביין עצמו.

ה. עוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת שֶׁנִּגַּע בֵּינָן וְלֹא נִתְפָּן לָהֶן
- הֲרִי הֵינָּן מִתָּר בְּהִנָּה בְּלִבָּד²². פִּיֶּצֶד? כְּגוֹן שֶׁנִּפְלַ
עַל נֹדָה שֶׁל יֵין²³, אוֹ שֶׁהוֹשִׁיט יָדוֹ לְחִבִּית עַל מְנַת²⁴
שֶׁהָיָה שָׁמֶן וְנִמְצְאָת יֵין.

(22) אבל אסור בשתיה, כמו שנתבאר בפרק יא, הלכה ה.
(23) פתוח. (24) כלומר, נדמה היה לו שהיה של שמן.

ו. בָּא הֵינָּן מִפְּחוֹ שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת בְּלֵא
כְּוֹנָה, הוֹאִיל וְלֹא נִגַּע בֵּינָן - הֲרִי זֶה מִתָּר בְּשִׁתְיָה²⁵.
פִּיֶּצֶד? כְּגוֹן שֶׁהִגְבִּיהַ כְּלִי שֶׁל יֵין וְיִצַק לְכֵלִי אֲחֵר,
וְהוּא מְדַמָּה שֶׁהוּא שָׁכָר אוֹ שָׁמֶן - הֲרִי זֶה מִתָּר.

(25) אפילו בשתיה. כוחו של גוי בלי נגיעה ביין מותר מן
התורה, וחכמים אסורו וגזרו על כוחו ככוונה בלבד, אבל
שלא ככוונה לא אסרו חכמים, שם.

ז. נִכְנַס הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת לְבֵית אוֹ לַחֲנוּת
לְבָקֵשׁ יֵין, וּפָשַׁט יָדוֹ כְּשֶׁהוּא מְחַפֵּשׁ וְנִגַּע בֵּינָן²⁶ -
אֲסוּר; שֶׁהָרִי לֵינָן נִתְפָּן²⁷, וְאִין זֶה נִוָּגַע בְּלֵא כְּוֹנָה.

(26) בנגיעה האוסרת, כלומר, על ידי שכשוך. שם נז: מעשה
שהיה במחזוא, ונפסקה הלכה שאסור בהנאה. (27) אף-
על-פי שבשעת הנגיעה לא ידע שבחבית זו יין, שהרי היה
מחפש יין, אין זה נוגע שלא ככוונה, כיון שנתכוין ליין
בכלל. והראב"ד סובר שמה שאמרו בגמרא שם "שכשך
ביה", פירושו ששכשך אחרי שהכיר שבחבית זו יש יין,
אבל אם אחר שנודע הוציא ידו ולא שכשך מותר, כמו
שהביא הטור בשמו. וזו היא כוונת דבריו בהשגתו על רבינו
כאן. ובזה מיושבת תמיהת ה'כסף משנה' על הראב"ד.

ח. חִבִּית שֶׁנִּסְדָּקָה לְאֶרְכָּה, וְקָדַם הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים
וּמְזֻלוֹת וְחִבְקָה²⁸ כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְפָּרְדוּ הַחֲרָסִים²⁹ - הֲרִי
זֶה מִתָּר בְּהִנָּה³⁰. אֲבָל אִם נִסְדָּקָה לְרִחְבָּה, וְתִפְסַ
בְּסָדֶק הָעֲלִיּוֹן כְּדִי שֶׁלֹּא יִפֹּל - הֲרִי זֶה מִתָּר בְּשִׁתְיָה;
שֶׁהָרִי אִין הֵינָן עַל פְּחוֹ שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת³¹.

(28) לחצה בין זרועותיו, וחיבר חלקי החרס שלא ישפך היין,
רש"י שם (ראה ערוך, ערך חבק). (29) המדובר בחבית של
חרס. (30) כנוגע שלא ככוונה, שהרי נתכוין להציל היין

(2) אפילו בהנאה. (3) אבל אם נגע בנוד שיש בו יין, ופי
הנוד סתום ואפילו אינו מלא והניע דפנותיו זה לזה והיין
התנדנד על ידי ההנעה מותר. (4) אבל ברגל אין דרך ניסוך
בכך, ואם נגע גוי ביין ברגלו אין היין נאסר, כמו שנתבאר
למעלה בפרק יא, הלכה יא. (5) וינדנד ויניע היין בחוזק,
אבל נגיעה בלא שכשוך, ואפילו נענוע קל הבא על ידי
הכנסת היד בלבד - אינם אוסרים בהנאה, אבל בשתיה
אסור. (6) עבודה זרה נט: מעשה שהיה. (7) בהנאה, אבל
בשתיה אסור, כמו שנתבאר למעלה. (8) שהגבהה לא
מעלה ולא מורידה, בין לאיסור ובין להיתר, והעיקר נדנוד
היין ופי הכלי פתוח. רבינו למד דין זה מגמרא שם ס. בדין
גוי הנושא נאד יין, והתיר רב אשי מפני שאין דרך ניסוך
בכך, ופירש רבינו שהמדובר בנאד סגור ואין דרך ניסוך
בכלי סגור, ומכאן שבכלי פתוח דרך ניסוך בשכשוך.
(9) והרשב"א בתורת הבית חולק, וסובר שאין דרך ניסוך
בכך לנסך בהנעת כלי בין פתוח בין סתום, אלא על ידי
שכשוך גופו של יין באחד מאבריו, שדרכם לנסך בהם או
על ידי דבר אחר. וכן כתב הטור ביורה-דעה סימן קכה בשם
הרא"ש.

ב. נָטַל כְּלִי שֶׁל יֵין¹⁰ וְהִגְבִּיהוּ¹¹ וְיִצַק הֵינָן, אָף עַל
פִּי שֶׁלֹּא שָׁכַשְׁף¹² - נֶאֱסַר; שֶׁהָרִי בָּא הֵינָן מִפְּחוֹ¹³.
הִגְבִּיהַ וְלֹא שָׁכַשְׁף וְלֹא נִגַּע - מִתָּר¹⁴.

(10) פתוח. (11) נתבאר למעלה, שהגבהה אינה קובעת
כלל, ומשום שדרך יציקה על ידי הגבהה, כתב "והגביהו".
(12) אפילו בהנאה. (13) והרי הוא כאילו נגע בו. (רבינו
סתם ולא פירש אם גם היין שנשאר בכלי שממנו יצק נאסר,
או רק היין שיצא ממנו. בגמרא שם מפרש רב ששת, שגוי
המערה מכלי אל כלי נאסר רק היין שיצא מן הכלי, אבל
הנשאר מותר, מפני שאיסור כוחו הוא רק מדרבנן, גזרו רק
ביין שיצא. וכתב רבינו ירוחם, שמשמע מלשונו של רבינו
שהכל אסור. אבל הרא"ש והמרדכי מתיירים את הנשאר
אפילו בשתיה, וכן דעת רש"י שם ותוספות שם ס.
דיבור-המתחיל גוי. (14) גיטין נג. שהגבהה בעצמה אינה
ניסוך עד שיעשה מעשה ניסוך. ומותר אפילו בשתיה, ואין
זה דומה לפשט ידו בחבית שבהלכה הקודמת, מפני ששם
נגע ביד אלא שלא שכשך, אבל כאן לא נגע כלל, והגבהה
אינה אוסרת.

ג. עוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת שֶׁהָיָה אוֹחֵז הַכֵּל בְּקֶרְקַע,
וְיִשְׂרָאֵל יִצַק לְתוֹכוֹ יֵין - הֵינָן מִתָּר¹⁵. וְאִם נִתְנָה
הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת הַכֵּל - נֶאֱסַר הֵינָן¹⁶.

(15) אפילו בשתיה, שהרי לא נגע בו ולא שכשכו. ראה
ההלכה הקודמת. (16) מימרא של רב פפא ע"ז ס. כיון
שנדנד בשעת הקילוח הרי הוא כנוגע בקנה. תוספות שם
דיבור-המתחיל ואי. כלומר, כנוגע על ידי דבר אחר בקילוח
(הגהות מיימוניות). ואין לומר שמשום הנדנוד נאסר היין
שבכלי, כמו שמשמע מפשטות לשונו של רבינו, שהרי
נענוע קל אינו אסור, אלא שכשוך כמו שנתבאר למעלה.

ד. כְּלִי סָתוּם¹⁷ - מִתָּר לְטַלְטְלוֹ הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים
וּמְזֻלוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְאָף עַל פִּי שֶׁהֵינָּן מִתְנַגְּד;
8

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ט"ז אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מליד - נאסר כל היין שפחית; שהכל היה יוצא
ונגנר⁴³ לולי ידו, ונמצא הכל כבא מכחו.

(42) בגמרא שם עב: "גישתא ובת גישתא". (43) והרי הוא כנוגע בחבית ממש, שזו היא כמו חבית ארוכה. ומשום ניצוק אינו אסור היין כמו שנתבאר בהלכה הקודמת, כיון שאינו נוגע ממש, ונאסר רק כבא מכחו, וגם אין כאן כוונה לנסך, לא אסרו בו חכמים משום ניצוק חיבור.

יב. המערה יין לתוך פלי שיש בו יין עובדי פוכבים ומזלות⁴⁴ - נאסר⁴⁵ כל היין שפכלי העליון; שהרי העמוד הנצוק⁴⁶ מחבר⁴⁷ בין היין שפכלי העליון ובין היין שפכלי התחתון. לפיכך, המויד לעובד פוכבים ומזלות לתוך פלי שבידו - נפץ נפיעה⁴⁸ או זרק זריקה⁴⁹, כדי שלא יהיה נצוק חבור ונאסר עליו מה שישאר בפלי העליון.

(44) אפילו סתם יינם, והרשב"א בשם הגאונים, מובא בטור יורה דעה סימן קכה, כתב, שניצוק אוסר רק בין נסך ממש, אבל בסתם יינם מותר אפילו בשתיה. וראה בית יוסף (שם). (45) בהנאה. והראב"ד משיג ואומר שאסור בשתיה בלבד. (46) עמוד של יין המקלח. (47) כרב הונא, ומעשה רב של רב חסדא שם. (48) שיפסיק ראש העליון של הניצוק קודם שיגיע ראש התחתון לכלי, כדי שלא יחבר את היין שבשני הכלים. (49) מרוחק. בגמרא שם: "קטפי קטופי או נפצי נפוצי". ומפרש רבינו ש"קטפי" היינו זריקה, ו"נפצי" משמעותה להפסיק. ורש"י פירש להיפך.

יג. משפך⁵⁰ שמדד בו לעובד פוכבים ומזלות, אם יש בקצה המשפך עכבת יין⁵¹ - לא ימדד בו לישראל עד שידיחנה וינגב⁵². ואם לא הדיח⁵³ - הרי זה אסור.

(50) כלי שלמעלה פיו רחב ומלמטה נקב קצר, ומושיבים אותו על פי צלוחית של לוקחים שפיה צר, ושופכים היין מן המידה לתוכו והוא יורד לתוך הצלוחית. (51) מקום שמתעכבת שם טיפת יין. והיא אסורה משום ניצוק חיבור. (52) סתם ניגוב האמור בגמרא היינו במים ואפר, כמו שנתבאר בפרק יא הלכה ג. ובלא עכבת יין אין צורך ניגוב, ומספיקה הדחה בלבד, ומה ששינוי בברייתא שם עד. המשפך של עץ ושל אבן ינגב, ומשמע אף-על-פי שאין שם עכבת יין, היינו במשפך של גוי שנשתמש בו הרבה, אבל משפך של ישראל שאין בו עכבת יין, ומדד בו פעם אחת לגוי, מדיחו ודי. (הכסף-משנה מדייק מלשונו של רבינו, שכתב "ידיחנו וינגב", שניגוב לבדו אינו מועיל, ומתוך כך נכנס לפירוש דחוק קצת, אבל מפירושו הקצר של הלחם-משנה משמע שאין כל קושי, ומה שאמר רבינו שידיחנו וינגב היינו סתם ניגוב, האמור בגמרא, שהוא הדחה וניגוב, ולהלן בהלכה כז כותב רבינו גם כן "להדיח וינגב"). (53) אבל אם הדיח, אף-על-פי שלא ינגב, מותר בדיעבד.

יד. פלי שיש לו פמין שני חטמין⁵⁴ יוצאין ממנו, כמו הפלים שנוטלין בהם לידים, שהיה מלא יין

בלבד. (31) שהרי גם בלי מעשה הגוי אין היין נשפך, כל זמן שלא נפל החלק העליון, והוא רק מכביד עליו, כדי שלא יפול. בגמרא שם: מעשה לבניה קעביר, פירוש כאילו ניתנת לבניה על החבית, כדי להכביד. ורש"י מוסיף ואומר שאף-על-פי שיוצא מעט יין, מותר בשתיה.

ט. עובד פוכבים ומזלות שנפל לבור של יין³² והעלוהו משם מת, או שמדד הבור שיש בו היין בקנה³³, או שהתין את הזיבוב והצרעה מעליו³⁴ בקנה, או שהיה מטפח³⁵ על פי החבית הרוחתת³⁶ כדי שתנחת הרתחה³⁷, או שנטל חבית וזרקה בחמתו לבור³⁸ - הרי זה מת פהגה בלבד. ואם עלה העובד פוכבים ומזלות חי³⁹ - היין אסור פהגה.

(32) משנה שם: ואף-על-פי שנגע ממש ביין מותר בהנאה, מכיון שהוא נוגע שלא בכוונה, כמו שנתבאר בהלכה ה. (33) שמודיין בו את היין. ונגיעה על ידי דבר אחר אוסרת בשתיה אבל לא בהנאה, ואין זה דומה לכוחו שלא בכוונה שבהלכה ו, שהרי כאן נתכוון לנגוע ביין. (34) מעל היין. (35) בידו. (36) התוססת ומעלה בועות, והגוי מטפח בידו על הרתיחות (הבועות). (37) אין דרך ניסוך בכך. (38) שם: "זה היה מעשה והכשירו". ומפרש רבינו, והכשירו בהנאה אבל בשתיה אסור. והטעם מפני שזה נגיעה על ידי דבר אחר, אבל שלא בחמתו חוששים שמא נגע בידו ביין, ואסור גם בשתיה. (וראה כסף-משנה, רדב"ז ולחם-משנה, שהאריכו בדברי רבינו אלה, כדי להסיר מעליו השגת הראב"ד, וראה ט"ז יורה דעה סימן קכה, סעיף-קטן ה וש"ך שם). (39) הוא שמח שניצול, ומודה לאליל שלו ומנסך לו את היין. שם: אמר רב פפא, דמי עליה כיום אידם, וכפירוש רש"י שם.

י. חבית שהיה נקב בצדה, ונשטט הפקק מן הנקב, והניח העובד פוכבים ומזלות אצבעו במקום הנקב כדי שלא יצא היין. כל היין שמראש החבית עד הנקב⁴⁰ - אסור, ושתחת הנקב - מתר בשתיה⁴¹.

(40) אפילו בהנאה. והטעם, שאילו לא הניח אצבעו, היה יוצא כל אותו היין ונמצא כולו בא מכחו. (41) ואף שרבינו פוסק בהלכה ב ניצוק חיבור, שאם יצקים יין כשר לתוך כלי שבו יין נסך בקילוח בלתי פוסק, נאסר כל היין, והיין שלמעלה מתחבר עם היין שלמטה, וכל-שכן כאן שכל היין מחובר, לא אסרו כאן מה שלמטה מן הנקב, מפני שהיין שלמעלה מן הנקב נאסר רק מדרבנן כבא מכחו, לא אסור חיבורו, וגם לא אסורו משום שמתערב היין התחתון בעליון.

יא. מינקת כפופה⁴², שעושים אותה ממחבת או מזכוכית וכיוצא בהם, שהניח ראשה לתוך היין שפחית והראש האחר חוץ לחבית, ומצץ היין והתחיל היין לירד פדרף שעושים תמיד, וכא העובד פוכבים והניח אצבעו על פי המינקת ומנע היין

1 בַּיּוֹם יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה יִשְׂרָאֵל מוֹצֵץ וְשׂוֹתָהּ מִחֻטָּם זֶה,
2 וְהַעֲבֹד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת מוֹצֵץ וְשׂוֹתָהּ מִן הַחֻטָּם
3 הַשְּׁנִי - הָרִי זֶה מִתְּרָם⁵⁵. וְהוּא שִׁקְדִים הַיִּשְׂרָאֵלִי
4 וְיִפְסֵק וְעִדֵּן הַעֲבֹד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת שׂוֹתָהּ;
5 שֶׁמִּשְׁפָּסֵק הַעֲבֹד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת - יִחְזֹר הָיִין
6 שִׁישְׁאָר בַּחֻטָּם⁵⁶ לְכָלִי וְיֵאָסֵר כָּל מָה שִׁישְׁאָר בּוֹ,
7 שֶׁהָרִי בָּא הָיִין מִכַּח⁵⁷.

69 אפילו בשתיה, שמתירא הגוי לנגוע ביין, פן יכנס
הישראל. (70) שהוא מתרחק. (71) במשנה: הלך לו
בקפנדריא נכנס לעיר ורחץ. פירוש, הלך בדרך עקלתון
קצרה. ורבינו לא הזכיר קפנדריא, ומשמע שאפילו הלך
בדרך הרגילה מותר, וקפנדריא שאמרו במשנה לאו דוקא,
ואין בזה כל ניגוד לדברי רבא שם: שהמדובר רק בבא
בדרך עקלתון, כי דבריו נאמרו לענין טהרות הטעונות על
החמור, והפועלים עמי הארץ ומטמאים בנגיעתם, אבל
לענין יין נסך לא צריכים דרך עקלתון. והטעם, כתב
הכסף-משנה, שבטהרות בנגיעה בלבד כהרף עין נטמאות,
מה-שאינ-כן ביין אינו נאסר אלא-אם-כן יגע הגוי וישכשך,
וחושש הוא שמא בינתיים יבוא הישראל ויראהו, ונוסף
לכך, הרי כאן המדובר בחביות סתומות כמו שמסיים וצריך
זמן מסוים כדי לפתוח ולסתום, ולכן מותר אפילו אם לא
בא הישראל דרך עקלתון, ומותר בשתיה. והר"ן והרא"ש
חולקים על רבינו, וסוברים שגם ביין נסך רק בדרך עקלתון
מותר בשתיה. (72) החבית. (73) יעשה מגופה חדשה.
(74) בסוף המשנה: חביות פתוחות אסורות, סתומות
מותרות. משמע שעל כל הבבות מוסבים הדברים.

30 יח. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אוֹכֵל עִם הַעֲבֹד כּוֹכָבִים, וְהָיִיתָ
31 יֵינן פְּתוּחַ עַל הַשְּׁלֵחַן וְיֵינן פְּתוּחַ עַל הַדּוּלְפָקִי⁷⁵ וְיֵצֵא
32 - שֶׁעַל הַשְּׁלֵחַן אֲסוּר⁷⁶, וְשֶׁעַל הַדּוּלְפָקִי מִתְּרָם. וְאִם
33 אָמַר לוֹ: מִזֵּג וְשׂוֹתָהּ⁷⁷ - כָּל הָיִין הַפְּתוּחַ שֶׁבִּפְתִּית
34 אֲסוּר.

(75) כגירסת הערוך. ופירושו, כלי עץ שמניח בו כלי יין.
(76) שמתירא הגוי לנגוע בו, פן יכנס הישראל. (77) הואיל
שחזיק את ידיו ברשות במקצת, סומך דעתו ונוגע בכל היין.

35 יט. הָיָה שׂוֹתָהּ עִם הַעֲבֹד כּוֹכָבִים⁷⁸, וְשָׁמַע קוֹל
36 תְּפִלָּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְיֵצֵא - אִף הָיִין הַפְּתוּחַ מִתְּרָם.
37 שֶׁהִנְכְּרִי אוֹמֵר: עֲתָה יִזְכֹּר הָיִין וְיִבּוֹא בְּמַהֲרָה,
38 וְיִמָּצֵא אוֹתִי נֹגֵעַ בְּיֵינוּ, וְלִפִּי זֶה אֵינוֹ זֶה מִמָּקוֹמוֹ,
39 וְאִין נֵאָסֵר אֲלָא מִה שֶׁלִּפְנֵינוּ בְּלִבְד⁷⁹.

(78) שם ע. מעשה שהיה, והתיר רבא. (79) ומה שלפניו
אסור, שהרי שותה עמו. כמו שנתבאר בהלכה הקודמת,
שעל השולחן אסור.

40 כ. עֲבֹד כּוֹכָבִים וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה דְרִין בְּחֶצֶר אֲחֵת⁸⁰,
41 וְיֵצֵאוּ שְׁנֵיהֶם⁸¹ בְּכֹהֵלָה לְרֵאוֹת חֶתֶן אוֹ הֶסֶפֶד, וְיִחְזֹר
42 הַעֲבֹד כּוֹכָבִים וְסִגְר הַפְּתִיחַ⁸², וְאַחֵר כֶּף יִשְׂרָאֵל -
43 הָרִי הָיִין הַפְּתוּחַ שֶׁבִּבְּיַת יִשְׂרָאֵל בְּהִתְרוֹ⁸³; שֶׁלֹּא סִגְר
44 הַעֲבֹד כּוֹכָבִים אֲלָא עַל דַּעַת שֶׁכֶּבֶד נִכְנָס הַיִּשְׂרָאֵלִי

(54) בגמרא שם עב: קנישקנין. (55) ואין זה דומה לניצוק
שבהלכה יב, מפני ששם כל היין סופו לרדת באותה דרך,
אבל כאן הקילות הנמשך לפיו של ישראל, שוטף בכיוון
אחר מזה שנמשך לפיו של הגוי. (56) אף-על-פי שלא נגע
בפי הגוי. ורש"י שם מפרש שהיין הנוגע בפי גוי חוזר
למטה. (57) לשיטתו שחוששים ליין שנשאר בחוטם, אבל
לשיטת רש"י שחוששים ליין שנגע בפי שחוזר למטה, אין
צריך לזה, אלא פשוט משום שמתערב היין בכל החבית.

8 טו. עֲבֹד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת שֶׁמָּצֵץ הָיִין מִן הַחֲבִית
9 בְּמִינְקָתָם⁵⁸ - אֲסוּר כָּל הָיִין שֶׁבָּהּ; שֶׁשִּׁשְׁפָּסֵק - יִחְזֹר
10 הָיִין שֶׁעָלָה בְּמִינְקָתָם⁵⁹ בְּמִצֵּצָתוֹ וְיִפֹּל לַחֲבִית וְיֵאָסֵר
11 הַכֹּל⁶⁰.

(58) קנה חלול שנותנים לחבית דרך נקב שבמגופה, ומוצצים
בו ומעלה יין. (59) ואפילו לא הגיע לפיו נאסר משום
שבא מכחו, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת. ושיטת רש"י
משום שמעלה במינקת היין עד לפיו. וראה מה שכתבנו
למעלה בהלכה יד. (60) אפילו בהנאה.

12 טז. עֲבֹד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת שֶׁהָיָה מַעֲבִיר עִם יִשְׂרָאֵל
13 כְּדִי יֵינן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְהוּא הוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶן
14 לְשִׁמְרָן⁶¹, אֲפִלּוּ הַפְּלִיגוֹ⁶² מִמָּנֵה כְּדִי מִל⁶³ - הָרִי
15 אֵלָיו מִתְּרָם; שֶׁאֵימָתוֹ עֲלֵיהֶן, וְאוֹמֵר: עֲתָה יֵצֵא
16 לְפָנֵינוּ וְיִרְאֶה אוֹתָנוּ. וְאִם אָמַר לָהֶם: לָכוּ וְאַנִּי
17 אֲבּוֹא אַחֲרֵיכֶם - אִם נִתְּעַלְמוּ מֵעֵינָיו כְּדִי שִׁיפְתָּחוּ⁶⁴
18 פִּי הַכֹּד וְיִחְזְרוּ וְיִגִּיפוּ⁶⁵ אוֹתָהּ וְתִגְבֹּה⁶⁶ - הָרִי הָיִין כָּלֹ
19 אֲסוּר בְּשִׂתָּהּ⁶⁷; אִם פָּחוֹת מִכֵּן - מִתְּרָם⁶⁸.

(61) במשנה: אם היה בחזקת המשתמר. (62) התרחקו.
(63) בגירסתנו שם בברייתא כתוב: אפילו הפליג מהם יותר
ממיל. ורבינו גורס כדי מיל, וכן גירסת הר"ף והרא"ש. וכן
מפרש רש"י במשנה. (64) פירוש, שיפתח את כל פי הכד.
(65) ויסתמו במגופה אחרת. (66) ותתייבש, אבל אם שהה
כדי לעשות חור במגופה ולסותמה לא נאסר, כרבן שמעון
בן גמליאל שם. (67) שמא פתחו את פי הכד ונגעו ביין
ואחר-כך סתמוהו, אבל בהנאה מותר, מפני שחתימת הכד
הרי הוא כחותם אחד, ורבינו פוסק להלן בפרק יג הלכה ט,
שיין המופקד אצל גוי בחותם אחד, אסור בשתיה ומותר
בהנאה. (68) אפילו בשתיה.

20 יז. וְכֵן הַמְּנִיחַ עֲבֹד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת בְּחִנּוּתוֹ, אִף עַל
21 פִּי שֶׁהוּא יוֹצֵא וְנִכְנָס כָּל הַיּוֹם כָּלֹ - הָיִין מִתְּרָם⁶⁹;
22 וְאִם מוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא מְפִלִּיג⁷⁰, וְשֶׁהָיָה כְּדִי שִׁיפְתָּח

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ט"ז אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בשתייה (ראה למעלה פרק יא הלכה ה), לפיכך אם הדבר ספק אם נגע או לו, מותר אפילו בשתייה, דכיון שאין לו דעת לנסך, אינו טורח ליגע ביין. והראב"ד בהשגתו סובר שרק שנתפס כנגב מותר, ואם לא נתפס כנגב אפילו בתינוק אסור.

- כד. גִּדּוּד שְׁנֵכְנֵס לְמִדֵּינָה דֶּרֶךְ שְׁלוֹם⁹⁵ - פֶּל הַחֲבִיּוֹת²¹
- הַפְּתוּחוֹת שֶׁבַחְנִיּוֹת⁹⁶ אֲסוּרוֹת, וּסְתוּמוֹת מְתוּרוֹת⁹⁷.²²
- וּבִשְׁעַת מְלַחְמָה, אִם פָּשַׁט הַגִּדּוּד בְּמִדֵּינָה וְעֵבֶר -²³
- אֵלּוּ וְאֵלֶּיךָ⁹⁸ מְתוּרוֹת, שְׁאִין פְּנָאֵי לְנִסְפָּה⁹⁹.²⁴

(95) במשנה: בשעת שלום. (96) משמע מלשון רבינו, שהחביות הפתוחות שבבתים מותרות. (97) שאילו פתחון לא טרחו לסתמן, שאין אימת אדם עליהם. ודוקא סתומות במגופה של טיט, אבל בפקק של עץ אסורות, מפני שבני אדם רגילים להחזיר את הפקק למקומו, ואין בזה כל טורח. ולפיכך אע"פ שהחביות סתומות, אפשר שפתחון ונגעו ביין וחזרו ופקקו. (98) בין סתומות בין פתוחות. (99) ודוקא פתוחות מתחילתן, אבל סתומות שנפתחו - חוששים להן ואסורות, שהרי אנו רואים שהיה להם פנאי לפתוח.

- כה. עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בְּצֵד הַבּוֹר שֶׁל יֵין:²⁵
- אִם יֵשׁ לוֹ מְלוֹה עַל אוֹתוֹ הַיֵּין¹⁰⁰ - הָרִי זֶה אֲסוּר¹⁰¹;²⁶
- מִפְּנֵי שֶׁלְּבוֹ גַּם בּוֹ, שׁוֹלַח יָדוֹ וּמִנְסֵךְ; וְאִם אֵין לוֹ²⁷
- עָלָיו מְלוֹה - הַיֵּין מֵתָר בְּשִׁתְּהָ¹⁰².²⁸

(100) במשנה כתוב: "אם יש לו עליו מלוה". ושמואל שם בגמרא אומר: והוא שיש לו מלוה על אותו יין, ופירש רש"י, שהישראל שיעבד לו על אותו היין לגבות ממנו, ולפיכך סומך דעתו ונוגע בו ואינו מתיירא. אבל לא היתה לו מלוה על אותו יין, אף-על-פי שיש לו מלוה על בעליו, מותר בשתייה שמפחד ואינו נוגע. (101) כיון שיש לו מלוה עליו, אינו נתפס כנגב. (102) אם נתפס עליו כנגב.

- כו. זֹנָה עוֹבֶדֶת פּוֹכְבִּים בְּמִסְבָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל - הַיֵּין²⁹
- מֵתָר; שְׁאִימְתָן עָלֶיהָ וְלֹא תִגַּע¹⁰³. אֲבָל זֹנָה³⁰
- יִשְׂרָאֵלִית בְּמִסְבַּת עוֹבֶדֶת פּוֹכְבִּים - יֵינָהּ שֶׁלְּפָנֶיהָ³¹
- בְּכֻלֶּיהָ אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהָנוֹגְעִין בּוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתָּהּ¹⁰⁴.³²

(103) בגמרא נותן טעם: אמנם יצר הזנות תקפס, אבל יצר של עבודה-זרה לא, וכיון שאין מסכימים לניסוך, מפחדת הזונה הגויה מפניהם ואינה נוגעת ביין. (104) כלומר, שלא ברשותה ואינם מתייראים מפניה, הואיל והיא זולה בעיניהם, והיא נגרת אחריהם. ופירש רש"י שהיא אינה מוחה בהם כשמנסכים את היין.

- כז. עוֹבֵד פּוֹכְבִּים הַנִּמְצָא בְּבֵית הַגֶּת¹⁰⁵: אִם יֵשׁ שָׁם³³
- לְחִלּוּחִית יֵין פָּדִי לְבָלָל הַפֶּה¹⁰⁶ עַד שֶׁתִּבְלַל הַפֶּה³⁴
- לְבָף שְׁנֵיהָ - צָרִיךְ לְהִדִּיחַ כָּל בֵּית הַגֶּת וַיִּנְגַּב¹⁰⁷; וְאִם³⁵
- לֹא - מִדִּית בְּלִבָּד. וְזוֹ הִרְחָקָה יִתְרָה¹⁰⁸.³⁶

(105) שאין בו יין, שם ס: (106) להרטיב את כף היד. בגמרא: טופח על-מנת להטפוח. (107) במים ואפר. ראה למעלה פרק יא, הלכה כ. (108) מפני שאם אין טופח

- 1 לְבִיתוֹ וְלֹא נִשְׁאָר אָדָם בַּחוּץ, וְכַמְדָּמָה לוֹ שְׁהוּא⁸⁴
- 2 קָדְמוֹ⁸⁴.

(80) שם, מעשה שהיה. (81) ולא סגר הישראל את ביתו. (82) של החצר. (83) כמו שהיה קודם לפני יציאתו בבהלה, ראה לקמן פרק יג הלכה א. ואין חוששין שמא נכנס הגוי לביתו של ישראל ונגע ביינו, מכיון שסגר את הפתח בפניו. (84) שמתוך הבהלה אינו מרגיש בו, אם חזר או לא. בגמרא המדובר, כשישראל גר למעלה והגוי למטה. ורבינו סתם, ומשמע שגם בשני בתים סמוכים זה לזה, הדין כך. ודעת רש"י שעליונה ותחתונה דוקא, והיין בתחתונה והישראל רואהו מלמעלה.

- 3 כא. יֵין שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים בְּבֵית אֶחָד⁸⁵,
- 4 וְהָיוּ חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת⁸⁶, וְנִכְנַס הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים לְבֵית
- 5 וְנִעַל הַדֶּלֶת בְּעֵדוֹ - נֶאֱסָר כָּל הַיֵּין⁸⁷. וְאִם יֵשׁ חֲלוּץ⁸⁸
- 6 בַּדֶּלֶת שֶׁמִּסְתַּכֵּל מִמֶּנּוּ הָעוֹמֵד אַחֲרֵי הַפֶּתַח וְרוֹאֶה
- 7 כְּנִגְדּוֹ - כָּל הַחֲבִיּוֹת שֶׁכְּנִגְדּוֹ הַחֲלוּץ מְתוּרוֹת, וְשָׁמֶן
- 8 הַצֹּדֵדִין אֲסוּרוֹת; שֶׁהָרִי מִפְּחַד מִן הָרוּאֶה אוֹתוֹ.

(85) שם בגמרא שלפנינו הגירסא: ההוא ביתא דיתבי ביה חמרא דישראל, על גוי. אולם רבינו גורס "דיתבי ביה חמרא דישראל וגוי", וכן היא גירסת הרי"ף והרשב"א. (86) אבל בסתומות אינו אסור אלא אם שהה כשיעור שיפתח ויגוף ותיבש, כמו בהלכה יז. (87) שהרי אין הגוי מפחד שמא יראה אותו ישראל, ובוודאי נסך. (88) שם. שהרי מפחד - נימוק להיתרן של החביות שכנגד החלון.

- 9 כב. וְכֵן אִם שָׂאג אֲרִי⁸⁹ וְכִיּוּצָא בּוֹ, וְכִרְחַ הָעוֹבֵד
- 10 פּוֹכְבִּים וְנִחְבָּא בֵּין הַחֲבִיּוֹת הַפְּתוּחוֹת - הַיֵּין מֵתָר;
- 11 שְׁהוּא אוֹמֵר: שְׁמָא יִשְׂרָאֵל אַחֵר נִחְבָּא כָּאן, וְהוּא
- 12 רוֹאֶה אוֹתִי כְּשֶׁאֲנִי.

(89) שם, מעשה שהיה.

- 13 כג. אוּצֵר שֶׁל יֵין⁹⁰ שֶׁהָיוּ חֲבִיּוֹתָיו פְּתוּחוֹת, וַיֵּשׁ
- 14 לְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים חֲבִיּוֹת אַחֲרוֹת בְּאוֹתוֹ הַפִּנְדָּק⁹¹,
- 15 וְנִמְצָא הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים עוֹמֵד בֵּין חֲבִיּוֹת יִשְׂרָאֵל
- 16 הַפְּתוּחוֹת: אִם נִכְהַל כְּשֶׁנִּמְצָא וְנִתְפַּשׁ עָלָיו כְּנִגְבָּ⁹²
- 17 - הַיֵּין מֵתָר בְּשִׁתְּהָ, שֶׁמִּפְּחָדוֹ וַיִּרְאֵתוֹ אֵין לוֹ פְּנָאֵי
- 18 לְנִסְפָּה; וְאִם לֹא נִתְפַּשׁ כְּנִגְבּ, אֲלֹא הָרִי הוּא בּוֹטֵחַ
- 19 שָׁם - הַיֵּין אֲסוּר. וְתִינוּק הַנִּמְצָא בֵּין הַחֲבִיּוֹת, בֵּין
- 20 כֶּף וּבֵין כֶּף⁹³ - כָּל הַיֵּין מֵתָר⁹⁴.

(90) שם, מעשה שהיה. גם כאן הגירסא בגמרות שלפנינו: מחמרא דישראל. ורבינו גורס: דישראל ודגוי. (91) פונדק הוא מחסן גדול ובו כמה אוצרות, היינו פינות להעמיד בהן יין. בדין שלפנינו, היה באותו פונדק אוצר יין של ישראל וגם אוצר יין של גוי, ומצאו את הגוי עומד בין החביות הפתוחות של הישראל. (92) והסימן שנכחה כשנמצא, ואף-על-פי שנכנס ברושות לפונדק, מתיירא הוא מפני שנכנס לאוצר שאינו שלו. (93) בין שנתפס כנגב, בין שלא נתפס כנגב. (94) מפני שיעקר מגע התינוק אינו אוסר היין אלא

קפת שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ז אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 **בְּחֶצֶר אַחֶרֶת - לֹא יֵצֵא עַד שְׁסֹגֵר הַבֵּית, וְהָיָה**
16 **הַמִּפְתָּח וְהַחוֹתָם בְּיָדוֹ. וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִזְבֹּה**
17 **הַעֹבֵד פּוֹכְבִּים מִפְתָּח הַבֵּית.**

(2) עבודה זרה סא, א. (3) בברייתא שם: ואף-על-גב שאין מפתח וחותרם בידו. (4) מפתח וחותרם הם שני סימנים, והרי זה כחותם בתוך חותם (ר"ן). ועיין לקמן בה"ח וב'לחם משנה' שם, ה"ט. (5) כיון שהיין של ישראל, מתיירא הוא לזייף שמא יריגש בו הישראל הדר בחצר אחרת. פסק כרבי מאיר שם: ואע"פ שחכמים חולקים עליו שם לפי מה שפירשו בגמרא דבריהם, ורבינו דרכו לפסוק כחכמים נגד רבי מאיר, אבל כאן הוא מסתמך על הסוגיא שם דף לא, א - שממנה יש ללמוד שחכמים מתיירים ביין של ישראל כשמפתח וחותרם ביד ישראל (לחם-משנה).

18 **ב. יֵצֵא וְלֹא סֹגֵר הַפְּתָח, אוֹ שֶׁסֹּגֵר וְהָנִיחַ הַמִּפְתָּח**
19 **בְּיַד עֹבֵד פּוֹכְבִּים - הָרִי הֵינִי אֲסוּר בְּשִׁתְּיָה⁶; שֶׁמָּא**
20 **נִכְנַס הָעֹבֵד פּוֹכְבִּים וְנִסְף, שֶׁהָרִי אֵין הַיִּשְׂרָאֵלִי שָׁם.**
21 **וְאִם אָמַר לוֹ: אֲחֹז לִי מִפְתָּח זֶה עַד שֶׁאֲבֹא - הֵינִי**
22 **מֵתָּר; שֶׁלֹּא מִסֵּר לוֹ שְׁמִירַת הַבֵּית, אֲלֹא שְׁמִירַת**
23 **הַמִּפְתָּח⁷.**

(6) ובהנאה מותר מן הספק, דיינו שנאסור בשתיה עד שנדע שוודאי נגע (רדב"ן). בהלכה זו מדובר בדין השני שבהלכה הקודמת, היינו כשהישראל גר בחצר אחרת. (7) אבל לא שמירת הבית, ולפיכך הגוי מפחד ליכנס בבית שלא יהיה נתפס כגנב, שם ע, ב - מעשה שהיה. וסובר רבינו שהתירו בשתיה רק כשאמר לגוי בפירוש אחוז לי מפתח זה, אבל כשמסר לו סתם את המפתח - אין הגוי מפחד להכנס לבית, משום שהישראל מסר לו שמירת הבית. [וה'כסף משנה' כתב, שהמדובר בבית של גוי המושכר לישראל, ומכיון שיש לו קצת שייכות בבית, וגם נמסר לו המפתח - אינו מפחד להכנס, אבל כשהבית של ישראל מותר בשתיה אפילו אם לא אמר כלום לגוי בשעת מסירת המפתח].

24 **ג. עֹבֵד פּוֹכְבִּים שֶׁשָּׂכַר יִשְׂרָאֵל⁸ לְדֶרֶךְ לוֹ יֵינוּ**
25 **בְּטַהֲרָה בְּדִי שִׁיחָהּ מֵתָּר לַיִּשְׂרָאֵל וְיִקְחוּהוּ מִמֶּנּוּ,**
26 **וְהָיָה הֵינִי בְּבִיתוֹ שֶׁל עֹבֵד פּוֹכְבִּים⁹: אִם הָיָה**
27 **יִשְׂרָאֵל זֶה שֶׁשׁוּמֵר הֵינִי דָּר בְּאוֹתָהּ חֹצֵר¹⁰ - הֵינִי**
28 **מֵתָּר, וְאִף עַל פִּי שֶׁהַפְּתָח פְּתוּחַ¹¹ וְהַשׁוּמֵר נִכְנַס**
29 **וְיוֹצֵא; וְאִם הָיָה הַשׁוּמֵר דָּר בְּחֶצֶר אַחֶרֶת¹² - הֵינִי**
30 **אֲסוּר, וְאִף עַל פִּי שֶׁהַמִּפְתָּח וְהַחוֹתָם בְּיַד יִשְׂרָאֵל.**
31 **שֶׁפִּינוּ שְׁהֵינִי שֶׁל עֹבֵד פּוֹכְבִּים וּבְרִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ**
32 **מִפְּחָד לְזַיֵּף¹³ וְלִהְיוֹת לְפִתָּה, וְיֹאמַר: וְהָיָה מָה, אִם**
33 **יִדְעוּ בּוֹ - לֹא יִקְחוּ מִמֶּנּוּ¹⁴.**

(8) משנה וברייתא שם סא, א. (9) אפילו בביתו של גוי (רדב"ן). (10) הרי הוא כשומר קבוע, שדי ביוצא ונכנס (רבינו'תם ב'תוספות' שם ד"ה המטהר). רבינו סובר ששני התנאים מעכבים, היינו א. ישראל יוצא ונכנס. ב. הישראל דר באותה חצר. (11) כרבי יוחנן שם שאמר: אע"פ שאין מפתח וחותרם בידו. (12) אינו שומר קבוע, ומשום כך לא

על-מנת להטפח לא נחשב יין כלל ולמה צריך הדחה, אלא משום הרחקה יתרה.

1 **כח. חֲבִית שֶׁצִּפָּה בְּנֶהָר: אִם נִמְצְאָת פְּגָדָה עִיר**
2 **שְׂרָפָה וְיִשְׂרָאֵל - מִתֵּרֶת בְּהִנְיָה¹⁰⁹; פְּגָדָה עִיר שְׂרָפָה**
3 **עֹבְדֵי פּוֹכְבִּים - אֲסוּרָה.**

(109) כרב, נגד דעת שמואל, בהתאם למקובל שהלכה כרב נגד שמואל באיסורים. (בגמרא שם אמרו, שרב התיר רק במקרה שהספינות הבאות ממקומות רחוקים קשה להן להגיע למקום שנמצאה החבית (מפני מכשולות שבדרך - בלשון הגמרא: "דאיכא עקולי ופשוירי") אבל כשאין עיכובים, הולכים אחר רוב הסביבות, כר' חנינא שרוב וקרוב הולכים אחר הרוב. וראה לחם-משנה שתמה, למה סתם רבינו ולא חילק בין יש עקולי ופשוירי או אין).

4 **כט. מְקוֹם שֶׁהָיוּ רַב מוֹכְרֵי הֵינִי בּוֹ יִשְׂרָאֵלִים¹¹⁰,**
5 **וְנִמְצְאוּ בּוֹ פְּלִים גְּדוּלִים מְלֵאִים יֵין, וְהֵם פְּלִים**
6 **שֶׁדֶרֶךְ הַמוֹכְרִין לְבָדֵם לְכַנֵּס בָּהֶם הֵינִי - הָרִי אֵלוֹ**
7 **מִתֵּרֵין בְּהִנְיָה¹¹¹. חֲבִית שֶׁפְּתוּחָהּ גְּנָבִים: אִם רַב גְּנָבֵי**
8 **הָעִיר יִשְׂרָאֵל - הֵינִי מֵתָּר בְּשִׁתְּיָה¹¹²; וְאִם לֹא -**
9 **אֲסוּר.**

(110) שם: רוב שפוכאי ישראל. (111) הקנקנים והיין. (אף-על-פי שרוב תושבי העיר הם גוים, הולכים רוב המוכרים, משום שרק מוכרים משתמשים בכלים כאלה, ורוב המוכרים הם ישראלים. ובשתיה אסור, מפני שרוב התושבים הם גוים. דין זה דומה לדין שבהלכה הקודמת, וגם שם התיר בהנאה בלבד ולא בשתיה, מפני רוב הסביבות שתושביהן גוים. וראה כסף-משנה שצידד לפרש, שרבינו התיר את הקנקנים בלבד ולא את היין. ונראה שאין כן דעת הלחם-משנה והרדב"ן). (112) (קשה למצוא את הסברא המבדילה בין דין זה לדין שלמעלה ושהלכה כח, למה שם אסר בשתיה וכאן התיר, ולא חילק בין רוב תושבי העיר ישראלים ובין רוב גוים).

יום חמישי י"ז אייר ה'תשפ"א

פרק שלשה עשר

(1) יבאר השוכר בית בחצרו של גוי ומלאה יין; גוי ששכר ישראל לדרוך לו יינו בטהרה למוכרו לישראל; אם היה היין ברשות הרבים או בבית הפתוח לרשות הרבים; חותם בתוך חותם באיסור תורה, וחותרם אחד באיסור דרבנן; דברים שאסרו אותם חכמים אע"פ שאין בהם איסור נחסוך כלל; ודין דבר שהוא בהנייה ועבר ומכרו; גר וגוי שירשו את אביהם גוי; המוכר יינו לגוי ומוכר לו בכליו או בכלי הגוי; גוי שנגע ביינו של ישראל לאונסו.

10 **א. הַלּוֹקָח בֵּית² אוֹ שֶׁשָּׂכַר בֵּית בְּחֶצְרוֹ שֶׁל עֹבֵד**
11 **פּוֹכְבִּים וּמְלֵאָהוּ יֵין: אִם הָיָה הַיִּשְׂרָאֵלִי דָּר בְּאוֹתָהּ**
12 **חֹצֵר, אִף עַל פִּי שֶׁהַפְּתָח פְּתוּחַ³ - הֵינִי מֵתָּר; מִפְּנֵי**
13 **שֶׁהָעֹבֵד פּוֹכְבִּים מִפְּחָד תְּמִיד וְאוֹמַר: עֲתָה יִפְגֹּס**
14 **לְבִיתוֹ פְּתָאם וְיִמְצָא אוֹתִי בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְאִם הָיָה דָּר**

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ז אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יִשְׂרָאֵל לְמַעַלָּה וַיִּגַּד הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לְמַטָּה²⁸, או
שָׁהִיו זֶה בְּצַד זֶה וַיֵּשׁ בִּיגִיָּהֶן מְסִיפִים²⁹; אָף עַל
פִּי שָׂיֵד הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מַגְעַת לְחַלֵּק יִשְׂרָאֵל -
אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מְשׁוּם יֵינן נֶסֶף³⁰ וְלֹא מְשׁוּם טְהוֹרוֹת³¹.

(26 שם ע, ב. 27) מחיצה נמוכה (רש"י שם). וה'ערוך'
פירש בשם גאון, כותל שיש בו חלונות (כסף-משנה).
(28) ואע"פ שהגוי אינו מפחד כל-כך להושיט ידו ולנגוע
ביין מפני שיוכל להתצצל בטענה שכוונתו היתה להתמודד
או למדוד הגובה - היין מותר, וכל-שכן כשגג גוי למעלה
ושל ישראל למטה (ב"ח יו"ד סי' קכט). (29) בברייתא שם
לא נזכר מסיפס גבי שני גגים, אלא גבי חצר שחלקו. וסובר
רבינו שגם בשני גגים הסמוכים זה לזה, הדין כך. ונב' בית
יוסף, יו"ד סי' קכט, פירש שגם בגג גוי למעלה ושל ישראל
למטה, מותר רק כשיש מחיצה, וכן פסק באותו סי' סט"ז
ב'שולחן ערוך'. (30) מפני שנתפס עליו כנגב אם ישלח
ידו לגג אחר או לחצר אחרת כדי לנגוע ביין. (31) פסק
כרבנן שם החולקים על רבי שמעון בן גמליאל (ראה
כסף-משנה ולחם-משנה).

ח. מִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַפְקִיד יֵינן בְּכָלִי סְתוּם בִּיד עוֹבֵד
כּוֹכְבִּים. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בּוֹ שְׁנֵי סִימָנִין³². וְזֶה הוּא
הַנִּקְרָא חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם³³. בִּיצֵד? סְתָם הַחֲבִית
בְּכָלִי שְׁאֵינוֹ מְהֻדָּק, בְּדֶרֶךְ שְׁסוּתָמִין כָּל אָדָם, וְטַח
בְּטִיט - הֲרִי זֶה חוֹתָם אֶחָד³⁴; הֲרִי כָּלִי מְהֻדָּק וְטַח
עָלָיו מְלַמְעָלָה - הֲרִי זֶה חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם. וְכֵן אִם
צָר פִּי הַנּוֹד - הֲרִי זֶה חוֹתָם אֶחָד; הַפֶּה פִּי הַנּוֹד
לְתוֹכוֹ וְצָר עָלָיו - הֲרִי זֶה חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם. וְכֵן
כָּל שְׁנֵי³⁵ שְׁמֻשָּׁה מְדַבְּרִים שְׁאִין דֶּרֶךְ כָּל אָדָם -
הֲרִי הֵן כְּחוֹתָם אֶחָד, וְהַטִּיחָה אוֹ הִקְשִׁיחָה - חוֹתָם
שְׁנֵי.

(32) שם לא, א. מחלוקת של רבי אליעזר ורבנן. וכתב הר"ן
שם שנראה שרבינו גורס בברייתא "מפתח וחותם בידו",
שהם שני סימנים, כמו שנתבאר למעלה בה"א בשם הר"ן.
וכן היא גם גירסת ה'תוספות' שם ד"ה ותרווייהו. ופסק רבינו
כרבי אליעזר, משום שבגמרא שם אמרו: הלכה כרבי
אליעזר. (33) שם, כרבי יוחנן. (34) שם. (35) שהגוי לא
יטרח לזייף כל-כך.

ט. וְאִם הַפְּקִיד בִּיד עוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּחוֹתָם אֶחָד -
הֲרִי זֶה אֶסוּר בְּשִׁתְיָהּ וּמִתֵּר בִּהְנִיָּה. וְהוּא שְׁיִחַד לוֹ
קֶרֶן זְוִית³⁶.

(36) שאם לא כן, אין הגוי מפחד לנגוע בו, ואסור אפילו
בהנאה (גמרא שם). אבל אסור בשתיה, כי רבי אליעזר מתיר
בשתיה רק כשיש בו שני סימנים, היינו חותם בתוך חותם.

י. יֵינן מְבַשֵּׁל וְהַשְׁכֵּר, או יֵינן שֶׁעָרְבוּ עִם דְּבָרִים
אַחֲרֵים³⁷, כְּגוֹן דְּבַשׁ וְשֶׁמֶן, וְכֵן הַחֲמִץ³⁸ וְהַגְּבִינָה³⁹
וְהַחֲלָב וְכָל שְׁאֶסּוּרוֹ מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, שֶׁהַפְּקִידוֹ בִּיד
עוֹבֵד כּוֹכְבִּים - אֵינוֹ צָרִיף שְׁנֵי חוֹתָמוֹת, אֲלֹא חוֹתָם
אֶחָד בְּלִבָּד דִּי⁴⁰. אֲבָל הֵינן⁴¹ וְהַבְּשֵׁר וְהַחֲתִיכָת דָּג

מועיל יוצא ונכנס (לחם-משנה). והבדל זה בין שומר קבוע
לאינו קבוע, אנו לומדים מלשון המשנה שם על-פי הגירסא
בספרי המשניות: "עד שיושיב שומר", ולא כגירסתנו
במשנה שבגמרא "עד שישב ומשמר", והיינו שיהיה שומר
ממונה וקבוע. ודעת הראב"ד שאם ישראל יוצא ונכנס, היין
מותר בשתיה אפילו אם הוא דר בחצר אחרת.
(13) להתקין מפתח אחר. (14) ולא ייתפס כנגב, מכיון
שהיין שלו.

ד. אֲפִלוּ כְּתֵב הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים¹⁵ לְיִשְׂרָאֵל שְׁנִתְקַבַּל
מִמֶּנּוּ הַמַּעוֹת¹⁶ לְמַכּוֹר לוֹ בֶּהֶן יֵינן, הוֹאִיל וְאִין
הַיִּשְׂרָאֵלִי יָכוֹל לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים עַד
שִׁיתָן לוֹ הַמַּעוֹת - הֲרִי הוּא שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים
וְאֶסּוּר¹⁷, אֲלֹא אִם הִיא הַשּׁוּמֵר דֶּר שֶׁם בְּחֻצָּר. וְאִין
הַשּׁוּמֵר צָרִיף לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר תָּמִיד, אֲלֹא נִכְנָס
וְיוֹצֵא¹⁸, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ¹⁹. בֵּין בְּרִשׁוֹת בַּעַל הַיֵּין בֵּין
בְּרִשׁוֹת עוֹבֵד כּוֹכְבִּים אַחֲרֵי²⁰.

(15) משנה, שם. (16) והיין נשאר ביד הגוי כמשכון
(רש"י). (17) משמע, אפילו אם מפתח וחותם ביד ישראל.
והטעם, כיון שיש לו מלוה על אותו היין, אינו מתיירא הגוי
לנגוע בו, שהרי יש לו שייכות בו, כמו שנתבאר למעלה
בפי"ב הכ"ה. (18) כמו שביארנו למעלה, שצריך שני
דברים, גם דר בחצר וגם יוצא ונכנס, ואם לאו - אסור.
(19) בהלכה הקודמת. (20) גמרא שם: מפני שחוששים
לגומלים, ואין גוי אחד מתיירא מפני גוי חברו, כי הפעם
הוא אינו מפריע לנפקד, ובפעם אחרת כשיופקד בידו יין
של אותו הנפקד - לא יפריע לו לנסך.

ה. הֲרִי יֵינן זֶה הַטְּהוֹר²¹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִנַּח
בְּרִשׁוֹת הָרִבִּים אוֹ בְּבֵית הַפְּתוּחַ לְרִשׁוֹת הָרִבִּים,
וְיִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים וְשָׁבִים - מִתֵּר; שְׁעָדִין לֹא נִכְנָס
בְּרִשׁוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים²².

(21) במשנה שם. ומותר אפילו כשאין מפתח וחותם ביד
ישראל, וגם לא כתב לו התקבלתי (לחם-משנה).
(22) ולפיכך הוא מתיירא פן יראוהו ישראל העוברים ושבים
ויתפס כנגב. ורש"י פירש אחרת, ראה שם. אבל כשנכנס
לרשותו, נתבאר כבר בה"ג שאינו מפחד פן ייאסר יינו.

ו. וְאֶשְׁפָּה וְחִלּוֹן²³ וְדָקָל אָף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ פְּרוֹת²⁴
- הֲרִי אֵלּוּ בְּרִשׁוֹת הָרִבִּים; וְחֲבִית יֵינן שֶׁם²⁵ וְעוֹבֵד
כּוֹכְבִּים הַנִּמְצָא שֶׁם - אֵינוֹ אוֹסְרָה; וּבֵית הַפְּתוּחַ
לְשֶׁם - הֲרִי הוּא כְּפְתוּחַ לְרִשׁוֹת הָרִבִּים.

(23) מימרא של רב יוסף, שם. גם בהלכה זו מדובר כשהיין
לא נכנס עדיין לרשותו של הגוי. (24) בגמרא שם: "פסיק
רישיה". (25) רבינו מפרש, מה שאמרו בגמרא: "אשפה
חלון ודקל", היינו בין כשהיין נמצא שם, ובין אם מקומו
של היין פתוח להם. בשני המקרים האלה, דינם כמו בהלכה
הקודמת.

ז. חֲצֵר הַחֲלוּקָה²⁶ בְּמְסִיפִים²⁷, וְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים בְּצַד
זֶה וְיִשְׂרָאֵל בְּצַד אַחֵר; וְכֵן שְׁנֵי גִינִין, שֶׁהִיא גַּג

יִשְׂרָאֵל, שָׁמָּה יָבוֹא לְצוּק הַיָּיִן לְתוֹךְ הַמַּיִם. וְלֹא
יִלְחֶה הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים⁵² עֲנָבִים לִגְתָּ, שָׁמָּה יָבוֹא
לְדֹרֶךְ אוֹ לִצְעָה. וְלֹא יִסַּע לְיִשְׂרָאֵל⁵³ בַּשָּׂעָה שְׁמִירִיק
מִפְּלִי לְכָלִי, שָׁמָּה יִנִּיחַ הַכָּלִי בְּיַד הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים
וְנִמְצָא הַיָּיִן בָּא מִפָּחוּ. וְאִם סָע אוֹ מִזְג הַמַּיִם אוֹ
הַבֵּיא עֲנָבִים - מִתָּר.⁵⁴

(50) משום הרחקת עבירה. (51) שם נח, ב. משום לך לך
אמרין נזירא, סחור סחור לכרמא לא תקרב. (52) שם נט,
א. (53) שם עב, ב. וראה למעלה פ"ב ה"ג. (54) דעת
רבינו שאסור רק לכתחילה משום הרחקת עבירה, ובדיעבד
מותר. ושיטת רש"י שם נח, ב - שיין שמזגו גוי, אסור
בשתיה ובהנאה מותר. וב'תוספות' שם ד"ה שמסכו, כתבו
שהיין אסור אף בהנאה. [בגמרא שם: אמר רבי יוחנן, יין
שמזגו גוי אסור, משמע שגם בדיעבד אסור, ורבינו פסק
שכל מה שאסור משום לך לך אמרינן נזירא וכו' מותר
בדיעבד, ולמד זאת מדין הולכת ענבים לגת, שם נט, ב -
שאסור משום לך לך אמרינן וכו', ואמרו שם בפירוש
שבדיעבד מותר. וכן משמע גם בדין סיוע, שם עב, ב - שאם
לא הניח הכלי ביד הגוי - מותר (כסף-משנה)].

יד. וכן מִתָּר שְׁפִירִית הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים⁵⁵ בְּחֵבֶית שֶׁל יָיִן
שֶׁלָנוּ. וּמִתָּר לְיִשְׂרָאֵל⁵⁶ לְהָרִית בְּחֵבֶית שֶׁל יָיִן נֶסֶךְ,
וְאִין בָּזָה שֵׁם אֱסוּר; וְשָׂאִין הָרִית פְּלוּם, לְפִי שָׂאִין
בּוֹ מִמֶּשׁ.⁵⁷

(55) ולא נחשב כנגיעה, שם סו, ב. (56) כרבא, שם.
(57) בגמרא שם: "ריחא לאו מילתא", ומפרש רבינו, שאין
בו ממש. וזה נאמר רק בדברים שעיקרם אינם להריח, כמו
יין וכדומה, אבל בדברים שעיקרם להריח, כגון מיני בושם -
לא אמרו. ולפיכך פוסק רבינו בהל' מעילה סוף פ"ה,
שהמריח בקטורת של הקדש, חייב אשם מעילות. ראה רש"י
'תוספות' פסחים כו, א. ולמעלה בפ"ט הכ"ג, כתב רבינו:
פת שאפאה עם הצלי, אסור לאכלה בחלב. והסתמך בזה
על דעת רביה דרביה, הרי"ף, שאפילו רבא מודה בזה
(כסף-משנה). וראה לחם-משנה כאן.

טו. כָּכָר בְּאַרְנוֹ⁵⁸, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהוּא אֱסוּר בְּהִנְיָה,
אִם עֵבֶר וּמִכָּר - דָּמִיו מִתָּרִין, חוּץ מִעֲבֻדַּת פּוֹכְבִּים
וּמִשְׁמִיעָה⁵⁹ וְתִקְרַבְתָּ שָׁלָה וְיִין שְׁנִתְּנָסָף לָהּ⁶⁰.
וְהַחֲמִירוּ חֲכָמִים בְּסֵתֶם יִינָם לַהֲיוֹת דָּמִיו אֲסוּרִין
בְּדָמֵי יָיִן שְׁנִתְּנָסָף לַעֲבֻדַּת פּוֹכְבִּים. לְפִיכָךְ⁶¹, עוֹבֵד
פּוֹכְבִּים שֶׁשָּׂכַר אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּיָיִן⁶² -
שָׂכָרוֹ אֲסוּר.⁶³

(58) בהל' אישות פ"ה ה"ב. (59) שאסורים בהנאה
כעבודה-זרה. ראה הל' עבודה זרה ה"ב. (60) כולם
אסורים בהנאה משום עבודה-זרה, שנאמר "והיית חרם
כמוהו". ודרשו חז"ל: כל מה שאתה מהווה ממנו, הרי הוא
כמוהו (קידושין נח:). (61) כיון שהחמירו חכמים באיסור
סתם יינם, ואסרו דמיו (לחם-משנה). (62) סתם יינם.
(63) שקנסוהו חכמים, כמו בעושה יין נסך ששכרו אסור
(עבודה זרה סב:).

1 שָׂאִין בָּהּ סִימָן⁴² שֶׁהִפְקִידָן בְּיַד עוֹבֵד פּוֹכְבִּים -
2 צְרִיכִין שְׁנֵי חוֹתְמוֹת⁴³.

(37) שאין בהם משום ניסוך, כמבואר למעלה פ"א ה"ט-י.
(38) למעלה שם. (39) למעלה פ"ג. (40) גמרא שם לט,
ב. כדי לנסך, טורח ומזיין חותם אחד, אבל כדי להחליף
לא יטרח, ולפיכך חותם אחד מועיל ביין מבושל וחומץ יין,
אבל יין הראוי לניסוך טרח ומזיין ומנסך. וברשב"א, הובא
ב'טור', מרחיב הדברים ומבאר: כל דבר שאם הוחלף יש
בו איסור תורה, כגון בשר שאם הוחלף בבשר נבילה, ודג
שהוחלף בדג טמא, ודאי צריך שני חותמות. אבל דבר שאם
הוחלף אין בו אלא איסור מדברי סופרים, כגון גבינה
שהוחלפה בגבינת גוי, וכן בחומץ שהוחלף בחומץ של גוי
שהיה יין מתחילתו האסור משום סתם יינם, אין חוששים
לחלוף בחותם אחד שלא יטרח הגוי בזה (לחם-משנה).
(41) אע"פ שסתם יינם אינו אסור אלא מדברי סופרים,
החמירו בו כמו בשל תורה, משום שחביב על הגוי ניסוך,
וטורח ומזיין בחותם אחד (כסף-משנה). (42) ואפשר
להחליפה בחתיכת דג טמא. (43) כמו שביארנו, שאלה הם
איסורי תורה, וחוששים שמא יחליף.

3 יֹא. יִרְאֶה לִי, שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ בְּעִנְיָן זֶה בְּיָיִן
4 שֶׁלָנוּ שֶׁהוּא אֱסוּר בְּשִׁתְיָהּ וּמִתָּר בְּהִנְיָה מִפְּנֵי צַד
5 נְגִיעָה⁴⁴ שְׁנִנֵּעַ בּוֹ הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים - כְּשֶׁהִיָּה הָעוֹבֵד
6 פּוֹכְבִּים עוֹבֵד עֲבֻדַּת פּוֹכְבִּים; אֲבָל אִם הִיָּה אֲסוּרוֹ
7 בְּגִלְל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שָׂאִינוּ עוֹבֵד עֲבֻדַּת פּוֹכְבִּים,
8 כְּגוֹן יִשְׁמַעְיָאֵל⁴⁵ שְׁנִנֵּעַ בְּיָיִן שֶׁלָנוּ שֶׁלֹּא כְּבִנְיָה אוֹ
9 שִׁטְפָה עַל פִּי הַחֵבֶית - הָרִי זֶה מִתָּר בְּשִׁתְיָה⁴⁶. וְכֵן
10 כָּל פִּיּוּצָא בָּזָה.

(44) כגון גוי שנגע ביין שלא בכוונה, וכן תינוק גוי שנגע
ביין, פ"א ה"ה, ופ"ב ה"ה; חבית שנסדקה וקדם הגוי
וחבקה, שם ה"ח, וכדומה. (45) רבינו גילה בכמה
מקומות, ולמעלה בפ"א ה"ז, שמאמיני דת מוחמד, אינם
עובדי עבודה-זרה. (46) שאין כאן איסור של חתנות מפני
שהיין הוא של ישראל, והנגיעה אינה אוסרת מכיון שאינו
עובד עבודה-זרה.

11 יב. אֲבָל הַמִּפְקִיד יָיִן בְּיַד גֵּר תּוֹשֵׁב⁴⁷, אוֹ שֶׁשָּׁלְחוֹ
12 עִמּוֹ וְהַפְּלִיג, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ בֵּיתוֹ פֶּתוּחַ בְּחֶצֶר גֵּר תּוֹשֵׁב
13 - הָרִי זֶה אֱסוּר בְּשִׁתְיָה⁴⁸. שֶׁכָּל חֶשֶׁשׁ שֶׁל חֲלוּף
14 וְזִינָף - יִרְאֶה לִי, שֶׁכָּל הָעוֹבֵדֵי פּוֹכְבִּים שְׁוִים בּוֹ.
15 הוֹאִיל וְנִעֲשֶׂה הַיָּיִן בְּרִשְׁתּוֹ⁴⁹, נֶאֱסַר בְּשִׁתְיָה עַל כָּל
16 פְּנִים.

(47) שקיבל עליו שבע מצוות, ודינו כגוי שאינו עובד
אלילים, כמו שנתבאר בפ"א ה"ז. (48) שמא יחליף ביינו,
שאסור משום סתם יינם. (49) יכול הוא להחליף מבלי
שירגיש בזה הישראל.

17 יג. יֵשׁ דְּבָרִים שָׂאִין בָּהֶם אֱסוּר נִסּוּךְ פְּלָל, וְאֲסוּר
18 אוֹתָם חֲכָמִים בְּדִי לְהַרְחִיק מִן הַנִּסּוּךְ⁵⁰. וְאֵלּוּ הֵן:
19 לֹא יִמְזֹג⁵¹ הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים הַמַּיִם לְתוֹךְ הַיָּיִן שֶׁבְּיַד

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ז אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קצא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולפיכך המעות שיתן להם אינם חליפים של יין ששלח להם (משנה, שם עא.). (74) כיון שהיין נכנס כבר לרשות האומנין, קיבלוהו בשכרם. וכשיתן להם הגוי כסף ויקח את היין בחזרה, הרי הכסף חליפי יין נסך ואסור.

19 כא. וְשָׂרָאֵל שֶׁהָיָה נִשְׁעָה⁷⁵ בְּעֹבֵד פֹּכְכִים מִנָּה, הִלֵּךְ
20 הָעֹבֵד פֹּכְכִים וּמָכַר עֲבֹדָת פֹּכְכִים וַיֵּין נֶסֶךְ וְהָבִיא
21 לוֹ דְּמִיָּהּ - הָרִי זֶה מִתֵּר⁷⁶. וְאִם אָמַר לוֹ קִדְּם
22 שְׁיִמְכֶּר: הִמָּתֵן לִי עַד שְׁאֲמַכֵּר עֲבֹדָת פֹּכְכִים אוֹ יֵין
23 נֶסֶךְ שֵׁשׁ לִי וְאָבִיא לָךְ, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא סֵתֵם
24 יֵינוֹ⁷⁷; וּמָכַר וְהָבִיא לוֹ - הָרִי זֶה אָסוּר; מִפְּנֵי
25 שֶׁהִישָׂאֵלִי רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ כְּדִי שְׁיַפְרַע מִמֶּנּוּ חֹבּוֹ.

(75) שם סד, א. (76) מימרא של רב נחמן: דמי עבודה-זרה ביד גוי מותרים. (77) גם בסתם יינם אסור כשרוצה בקיומו.

26 כב. וְכֵן גַּר וְעֹבֵד פֹּכְכִים⁷⁸ שֶׁהָיוּ שֹׁתֵפִין וּבָאוּ
27 לְחֵלֶק - אֵין הִגֵּר יָכוֹל לֹאמַר לְעֹבֵד פֹּכְכִים: טַל
28 אֶתָּה עֲבֹדָת פֹּכְכִים וְאֲנִי מְעוֹת, אֶתָּה יֵין וְאֲנִי
29 פְּרוֹת; שֶׁהָרִי רוּצָה בְּקִיּוּמָן כְּדִי שִׁטֵּל כִּנְגָדָן. אָבֵל
30 גַּר וְעֹבֵד פֹּכְכִים⁷⁹ שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן עֹבֵד פֹּכְכִים
31 - יָכוֹל לֹאמַר לוֹ: טַל אֶתָּה עֲבֹדָת פֹּכְכִים וְאֲנִי
32 מְעוֹת, אֶתָּה יֵין וְאֲנִי שְׁמֶן. קַל הוּא שֶׁהִקְלוּ בִּירֵשֶׁת
33 הִגֵּר, כְּדִי שֶׁלֹּא יִחְזֹר לְסוּרוֹ. וְאִם מִשְׁבָּאוֹ לְרֵשׁוֹת
34 הִגֵּר - אָסוּר⁸⁰.

(78) שם סד, ב. (79) שם. (80) שזהו חילופי עבודה-זרה ממש, ולא הקילו כל-כך אפילו בגר. [בגמרא שם הקדימו דין ירושה לדין שותפות, ורבינו החליף את הסדר, כדי להשלים את רשימת האסורים, ואחריה הוא מביא רק דין של היתר].

35 כג. וְשָׂרָאֵל שֶׁמָּכַר יֵינוֹ לְעֹבֵד פֹּכְכִים⁸¹: פֶּסֶק⁸² עַד
36 שֶׁלֹּא מָדַד לוֹ - דְּמִיּוֹ מִתֵּרִין. שְׁמִשְׁפָּסֶק סְמִכָּה
37 דַּעְתוֹ⁸³, וּמִשְׁמִשְׁף קִנְיָה⁸⁴, וַיֵּין נֶסֶךְ אֵינוֹ נַעֲשֶׂה עַד
38 שְׁיִנֵּעַ בּוֹ. נִמְצָא בְּשַׁעַת מְכִירָה⁸⁵ הִיָּה מִתֵּר⁸⁶. מָדַד
39 לוֹ⁸⁷ עַד שֶׁלֹּא פֶּסֶק הִדְמִים - דְּמִיּוֹ אָסוּרִין. שֶׁהָרִי לֹא
40 סְמִכָּה דַּעְתוֹ⁸⁸ אָף עַל פִּי שְׁמִשְׁף, וְנִמְצָא בְּשַׁנְגַּע
41 עֲדִין לֹא סְמִכָּה דַּעְתוֹ לִקְחָה, וְנִאָּסַר הַיֵּין בְּנִגְיעָתוֹ,
42 וְהָרִי זֶה כְּמוֹכָה סֵתֵם יֵינָם.

(81) משנה, שם עא, א. (82) קבע מחיר היין. (83) לקנות, כיון שיודע מחירו. (84) והכסף נשאר בהלוואה אצל הגוי, שגוי קונה במשיכה. וכן כתב הרב המגיד בדעת רבינו בפ"א מהל' זכיה ומתנה. (85) בשעה שנגמר הקנין. (86) והדמים אינם חליפי יין נסך. (87) ונתן לגוי, ומשכו לפני שפסק דמיו. (88) שמא יבקש ממנו דמים מרובים ויבטל את הקניה.

43 כד. בְּמָה דְּכָרִים אָמוּרִים? בְּשִׁמְדֵי הַיִּשְׂרָאֵלִי
44 לְכִלְיוֹ; אָבֵל אִם מָדַד לְכִלְי הָעֹבֵד פֹּכְכִים⁸⁹ אוֹ
45 לְכִלְי יִשְׂרָאֵל שֶׁבִּיד הָעֹבֵד פֹּכְכִים⁹⁰ - צָרִיף לִקְחָה

1 טז. וְכֵן הַשּׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהָבִיא עָלָיו יֵין, אוֹ
2 שֶׁשָּׂכַר סְפִינָה לְהָבִיא בָּהּ יֵין - שֶׁכָּרֵן אָסוּר⁶⁴. אִם
3 מְעוֹת נָתַנוּ לוֹ - יוֹלִיכֵן לָיִם הַמָּלַח⁶⁵; וְאִם נָתַנוּ לוֹ
4 בְּשִׁכְרוֹ פָּסוּת אוֹ פָּלִים אוֹ פְּרוֹת - הָרִי זֶה יִשְׁרָף
5 אוֹתָן וַיִּקְבֵּר הָאֶפֶר⁶⁶ כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַנּוֹת בּוֹ.

(64) אף-על-פי שהישראל עצמו אינו עושה כלום בגופו (שם:). (65) ולא ישליכם במקום שאפשר לישראל למצוא אותם ולהיכשל בהנאתם. (66) אבל לקברם כמו שהם, אסור - פן ימצאם ישראל ויהנה מהם, שלא ידע שהם שכר עבודה-זרה ויבוא לידי תקלה (שם).

6 יז. שֶׁכַּר לְעֹבֵד פֹּכְכִים⁶⁷ חֲמוֹר לְרֹכֵב עָלָיו, וְהַנִּיחַ
7 עָלָיו לָגִין שֶׁל יֵין⁶⁸ - שֶׁכָּרֵן מִתֵּר. שֶׁכָּרֵן לְשֹׁכֵר כְּדִי
8 יֵין נֶסֶךְ⁶⁹ - שֶׁכָּרֵן מִתֵּר. וְתִבּוֹא עָלָיו בְּרָכָה⁷⁰, מִפְּנֵי
9 שְׁמִמְצֵט בְּתַפְלָה.

(67) משנה, שם. ביין נסך, והוא-הדין לסתם יינם. במשנה כתוב "שכר" סתם, והכוונה שהגוי שכר, וסגנונו של רבינו כאן קשה קצת, ואולי נפלה שגיאה קלה, וצריך להיות: השכיר לגוי או שכר הגוי, כלשון המשנה. (68) במשנה, שם: והניח לגינו עליו, ופירש ה'ערוך', וכן רש"י בשבת קלט, ב - כדים גדולים. (69) שינה ואמר יין נסך, ולא סתם יין כבבא ראשונה - לרבותא, שאפילו ביין נסך והישראל רוצה בקיומם של הכדים שלא ישתברו עכשיו מאליהם עד שישברם הוא ויטול שכרו (ע' רש"י ע"ז ג:). - שכרו מותר, כמו שמסיים רבינו. (70) לשון הגמרא שם.

10 יח. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל וְאָמַר לוֹ: הָעֶבֶר לִי מֵאָה
11 חֲבִיתוֹת שֶׁל שֶׁכַּר בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת, וְנִמְצָא אַחַת מֵהֶן
12 יֵין - שֶׁכָּרֵן כָּלֹּ אָסוּר⁷¹.

(71) אפילו של תשעים ותשע חביות של היתר. ואין זה דומה לנתערבה חבית יין נסך ביין של היתר, שהדין הוא שיוליך חבית אחת מהן לים המלח והשאר מותרות, מפני ששם ההיתר היה מובדל מן האיסור בתחילה ואחר-כך נתערב, ולפיכך מותר למוכרו לגוי ויותר לו על דמי יין נסך שבו, ונמצא שאינו נהנה מן האיסור כלל, אבל כאן שלא נתברר מעולם שכר ההיתר לבדו ולא נבדל מעולם שכר האיסור, שהרי מתחילה שכרו בשכירות אחת, מאה חביות במאה פרוטות, הרי כל פרוטה ופרוטה היא גם שכר של יין נסך, שהכל שכירות אחת היא ('מגדל עוז' בשם רבותינו הראשונים).

13 יט. אָמַר לוֹ: הָעֶבֶר לִי חֲבִית בְּפְרוּטָה חֲבִית
14 בְּפְרוּטָה⁷², וְהָעֶבֶר, וְנִמְצָא בִּיגִיָּהּ חֲבִיתוֹת שֶׁל יֵין -
15 שֶׁכַּר חֲבִיתוֹת שֶׁל יֵין אָסוּר, וּשְׁאָר שֶׁכָּרֵן מִתֵּר.

(72) שם סה, א.

16 כ. אֲמַנִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁשִּׁלַּח לָהֶם עֹבֵד פֹּכְכִים חֲבִית
17 שֶׁל יֵין בְּשִׁכְרֵן - מִתֵּר שִׁיאֲמָרוּ לוֹ⁷³: תֵּן לָנוּ אֶת
18 דְּמִיָּהּ. וְאִם מִשְׁנִכְנָסָה לְרֵשׁוֹתָן - אָסוּר⁷⁴.

(73) שהאומנים לא קנו את היין, והגוי חייב להם מעות,

קצב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י"ח אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עוצר בעי"ן. ופירושו, שוטר. וראה רש"י שם. (101) שנמצא שהישראל מוכר לגוי את יינו שצריך לקבל מאת המלך (רדב"ז). (102) שהרי ישראל חייב לאוצר מעות, והגוי פוטר מחיוב זה, ואין הישראל מוכר לו יין, והגוי מקבל את היין לא בשליחותו, מה-שאינ-כן באומר לו הכנס במקומי.

כח. עובד פוכבים שנגע ביינו¹⁰³ של ישראל לאנסו²³ - מתר למפר¹⁰⁴ אותו יין לאותו העובד פוכבים²⁴ שאסרו לבדו. שפיון שנתפון¹⁰⁵ זה העובד פוכבים²⁵ להזיקו ולאסר יינו - הרי זה פמו ששפרו או שרפו¹⁰⁶ שחייב לשלם; ונמצאו הדמים שלוקח ממנו²⁷ דמי ההזק¹⁰⁷, ולא דמי המכירה.²⁸

(103) שם נט, ב. [בגמרא שם, לא אמרו "מותר למכור", אלא: שרי ליה למשקל דמיה (פירוש: מותר לו לבעל היין לקבל דמיו מהגוי), מאי טעמא? מיקלא קלייה (שרפו), וקשה להבין למה נקט רבינו לשון זה, הלא טעם ההיתר הוא מפני שאין כאן מכירה אלא גביית דמי הזיקן]. (105) ואם נגע שלא בכוונה להזיק, אינו חייב לשלם לו, מפני שזה הזיק שאינו ניכר. כלומר, לא נשתנה היין כלל על-ידי מעשיו, ורבינו פוסק בפ"א מהל' חובל ומזיק ה"ג, שהזיק שאינו ניכר בשגגה או באונס - פטור. (106) בגמרא: מקלא קלייה. (107) ודמי יין כשר נוטל (רש"י שם).

יום שישי י"ח אייר ה'תשפ"א

פרק ארבעה עשר

(1) יבאר שכל איסורי מאכלות אסורות בכזית; ושיעור אכילת פרס ושיעור השתייה; כל האיסורין אם חייב עליהן שלא כדרך הנאתן; ומי שאחזו בולמוס; עוברת שהריחה מאכל איסור; ואם איסור חל על איסור.

א. כל אסורי מאכלות שבתורה - שיעורן²⁹ בכזית³⁰ בינוני, בין למלקות בין לזרת בין למיתה בידי שמים³¹. וכבר בארנו, שכל המחייב זרת או מיתה בידי שמים על מאכל - לוקה³².

(2) כדי להתחייב בעונשי הגוף הנמנים למטה. (3) כגון האוכל טבל. ... לא מנה רבינו מיתת בית דין, מפני שלא מצאנו חיוב מיתה בבית דין על אכילה ושתייה אלא בבן סורר ומורה על זלילת בשר וסביאת יין, ואין שיעורו בכזית. (4) אם התרו בו למלקות.

ב. ושיעור זה עם כל השעורין - הלכה למשה מסיני³³ הם. ואסור מן התורה³⁴ לאכל כל שהוא מדבר האסור, אבל אינו לוקה³⁵ אלא על זנית. ואם אכל כל שהוא פחות מפשעור - מכין אותו מכת מרדות³⁶.

(5) כר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה. (6) מן התורה. (7) מפני שזה כעובר על איסור מדברי סופרים שמכין אותו מכת מרדות.

1 את הדמים⁹¹ ואחר כך ימדה. ואם מדה ולא לקח
2 דמים, אף על פי שפסק - דמיו אסורים; שמשגיג
3 לקלי נאסר⁹² בסתם יינם.

(89) שהיה בו קצת יין שלו, ונאסר היין בנפילתו לכלי קודם שקנהו הגוי, שהרי עוד לא משך. וכשלוקח הדמים, דמי יין אסור הוא לוקח. (90) שאוחזו באויר ומתנדנד הכלי, ואוסר היין בנדנדו שהוא כנגיעה, כמו שנתבאר בפ"ב ה"ג (כסף-משנה). (91) והגוי קונה את היין בכסף והיין נעשה שלו מיד, וסובר רבינו שגוי קונה בין במשיכה ובין בכסף, כמ"ש הרב המגיד פ"א מהל' זכיה ומתנה (כסף-משנה). שאם לא כן, הרי הדמים שבידי ישראל עודם קנינו של הגוי, וכשנגע ביין ואסרו, נעשו הדמים שבידי ישראל דמי יין נסך למפרע כמו שכתבו ה'תוספות' שם ד"ה שקילו. (92) משום ניצוק חיבור, כמבואר בפ"ב ה"ב. ורבינו לשיטתו הולך, שניצוק אפילו בסתם יינם אסור בהנאה.

4 כה. הנותן דינר לחנוני עובד פוכבים⁹³, ואמר
5 לפועלו העובד פוכבים: לך ושתה ואכל מן החנוני
6 ואני מחשב לו - הרי זה חושש שפא ושתה יין,
7 שזה פמי שקנה לו יין נסך והשקה⁹⁴. וכנגד זה
8 בשביעית⁹⁵ - אסור. כגון שנתן דינר לחנוני ישראל
9 עם הארץ⁹⁶, ואמר לפועלו הישראלי: לך ואכל ואני
10 מחשב לו. ואם אכל הפועל דבר שאינו מעשר -
11 אסור⁹⁷.

(93) שם סג, ב - כשהקדים לו דינר. כיון שנתן לחנוני מעות קודם ששלח את הפועל אליו, הרי הוא כאילו קנה מהחנוני מה שיתן לפועל, ונמצא שהפועל אוכל משל בעל-הבית. (94) ופורע חוב מזונותיו מיין נסך. (95) שנמצא בעל-הבית פורע חוב מזונות הפועל מפירות שביעית שקנה מן החנוני. (96) וחשוד על המעשרות. (97) כלומר, שאסור לבעל-הבית לעשות כן. ולשון רבינו כאן אינו ברור.

12 כו. אבל אם אמר להם: אכלו ושתו בדינר זה, או
13 שאמר להם: אכלו ושתו עלי מן החנוני ואני פורע,
14 אף על פי שששעטעבד, הואיל ולא נתחדש שעבוד⁹⁸
15 - הרי זה מתר, ואינו חושש לא משום יין נסך ולא
16 משום שביעית ולא משום מעשר.

(98) שלא שעבד לחנוני מעות מסוימות, ולפיכך לא קנה בעל-הבית מה שיתן החנוני לפועל, ונמצא שהפועל אינו אוכל משל בעל-הבית, כפי פירושו של רב פפא שם.

17 כז. מלך שהיה מחלק⁹⁹ יינו לעם ולוקח מהן דמיו
18 כפי מה שירצה - אל יאמר אדם לעובד פוכבים:
19 הא לך מאתים וזו והקנס תחתי באוצר המלך¹⁰⁰,
20 כדי שיקח העובד פוכבים היין¹⁰¹ שכתבו בשם
21 ישראל ויתן העובד פוכבים הדמים למלך. אבל
22 אומר לו: הא לך מאתים וזו ומלטני מן האוצר¹⁰².

(99) כן מפרש רבינו הברייתא שם עא, א. והסוגיא שם. (100) גירסת רבינו בגמרא: אצר באל"ף, אבל בגירסתנו:

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י"ח אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קצג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24) כזיתים הרבה בלי הפסק. (25) ונקט רבינו "אכילה גדולה" משום הבבא האחרונה, להשמיענו שאם התרו בו כמה התראות, חייב על כל התראה אף על פי שלא הפסיק אכילתו בין התראה להתראה, משום שהתראות מחלקות. (26) אמרו לו אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת.

ח. האוכל כשעורה או כחרדל מאחד מכל מאכלות האסורים, ושהה מעט וחרז ואכל כחרדל, וכן עד שהשלים כזית, בין בשוגג בין במזיד: אם שהה מתחלה ועד סוף כדי אכילת שלש ביצים²⁷ - יצטרף הפל, והרי הוא חייב פרת או מלקות או קרפן כמו שאכל כזית פבת אחת; ואם שהה יתר מזה מתחלה ועד סוף, אף על פי שלא שהה ביניהן, אלא אכל כחרדל אחר כחרדל, הואיל ולא השלים כזית אלא ביתר מקדי אכילת פס - אינן מצטרפין ופטור.²⁸

27) כדי אכילת פס, ואכילת פס שיעור שלוש ביצים כר' יוחנן בן ברוקא. ורש"י סובר שיעור פס הוא ארבע ביצים.

ט. וכן השותה רביעית של סתם יינם מעט מעט, או שהמחה את החמץ בפסח או את החלב וגמעו מעט מעט, או ששתה מן הדם מעט מעט: אם שהה מתחלה ועד סוף כדי שתית רביעית - מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין.

י. כל האכלין האסורין²⁸ אינו חייב²⁹ עליהם עד שיאכל אותן דרך הנאה³⁰, חוץ מבשר בחלב וכלאי החרם. לפי שלא נאמר בהן אכילה, אלא הוציא אסור אכילתו בלשון אחרת, בלשון בשול³¹ ובלשון הקדש³², לאסור אותן ואפילו שלא בדרך הנאה.

28) באכילה או בהנאה. (29) כר' יוחנן. ובגמרא: אין לוקין, אבל מדרבנן אסור אפילו שלא בדרך הנאה. (30) וכל דבר מאכל האסור בהנאה אינו חייב על הנאתו שלא בדרך אכילה, מפני שדבר מאכל עומד לאכילה ואם נהנה באופן אחר הרי זה שלא בדרך הנאתו הרגילה. (31) לא תבשל גדי בחלב אמו ודרשו חכמים על איסור אכילה. (32) פן תקדש המלאה, שלא תהנה ממנו אלא תשרפנו.

יא. ביצד³³? הרי שהמחה את החלב וגמעו כשהוא חם עד שנקוה גרונו ממנו, או שאכל חלב חי; או שערב דברים מרים, כגון ראש ולענה, לתוך יין נספך או לתוך קדרה של נבלה, ואכלן כשהוא מרין; או שאכל אכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאכל אדם - הרי זה פטור. ואם ערב דבר מר בתוך קדרה של בשר בחלב או ביין כלאי החרם ואכלו - חייב.

33) מפרט סוגי אכילה שלא בדרך אכילה והנאה. ולפיכך אינו מונה רבינו הדוגמא שנאמרה בגמרא שם: הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו פטור.

ג. כזית שאמרנו - חוץ משל בין השנים; אבל מה שבין החניכיים⁸ - מצטרף למה שבלע, שהרי נהנה גרונו⁹ מכזית. אפילו אכל פחצי זית והקיא, וחרז ואכל אותו¹⁰ חצי זית עצמו שהקיא - חייב; שאין החיוב אלא על הנאת הגרון בכזית מדבר האסור.

8) המורבק בחכו ולא בלעו. (9) והרי טעם שיעור מלא, כיון שהיה כזית שלם סמוך לבית הבליעה, אבל מאוכל שבין השיניים אין גרונו נהנה. (10) שטעם גרונו כזית שלם ביחד.

ד. כזית חלב או נבלה או פגול או נותר וכיוצא בהן שהניחו בתחמה ונתמעט - האוכלו פטור¹¹. חזר והניחו בגשמים ונתפח¹² - חייבין עליו¹³ פרת¹⁴ או מלקות¹⁵. הריה פחות מכזית מבתחלה, ונתפח ועמד על כזית - אסור, ואין לוקין עליו¹⁶.

11) מכרת וממלקות, שמשערין כמות שהוא, ועכשיו הוא פחות מכשיעור. (12) ועמד על כזית כמו שהיה בתחלתו. (13) מפני שתחלתו וסופו כשיעור. (14) בחלב פיגול ונותר. (15) בנבלה או כשהתרו בו למלקות בפיגול, נותר וטמא. ואף על פי שבינתיים נתמעט שיעורו אין דיחוי אצל איסורים, כלומר, אין אומרים כיון שנדחה אינו חוזר למצבו הקודם. (16) כיון שמתחלתו, במצבו הטבעי, לא היה בו כזית.

ה. כבד בארנו, שכל אסורין שבתורה אין מצטרפין זה עם זה לכזית, חוץ מבשר נבלה עם בשר טרפה¹⁷, ואסורי נזיר שיתבארו במקומן. וחמשת מיני תבואה¹⁸ וקמחין שלהן והבצקות שלהן - הפל מצטרפים לכזית, בין לאסור חמץ בפסח¹⁹, בין לאסור חדש²⁰ מלפני העמר, בין לאסורי מעשר שני²¹ ותרומוות.

17) שמצטרפין הואיל והטריפה תחילת נבילה היא. (18) חטים, שעורים, כוסמים, שיבולת שועל, שיפון קודם טחינה. (19) שכולם מחמיצים. (20) לפני הקרבת העומר בט"ז בניסן. שאם אכל מכולם ביחד כזית, לוקה. (21) שאם אכל מכולן כזית חוץ לחומת ירושלים, לוקה.

ו. יראה לי, שכל החיוב בתרומה ומעשרות מצטרף לכזית בטבל, מפני שהוא שם אחד. הא למה זה דומה? לנבלת השור ונבלת השא ונבלת הצבי, שהן מצטרפין לכזית, כמו שבארנו²³.

22) אפילו מינים אחרים חוץ מחמשת מיני תבואה. (23) שכל שאיסורן בלאו אחד מצטרפין.

ז. האוכל אכילה גדולה²⁴ מדבר אסור - אין מחיבין אותו מלקות או פרת על כל כזית וכזית, אלא חיוב אחד לכל האכילה²⁵, ואם היו העדים מתרים בו²⁶ בשעת אכילה על כל כזית וכזית - חייב על כל התראה והתראה, ואף על פי שהיא אכילה אחת ולא הפסיק.

ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר, אבל טבל שלא הפרישו ממנו מעשרות אינו במיתה. (47) שמאכילים אותו תחילה איסורי דרבנן. (48) לאחר זמן הביעור. (49) שהטבל במיתה בידי שמים והשביעית בעשה. (50) ולהאכילו את החולין שבו, כגון, שהחולה צריך לאכול כולו ואם יפריש ממנו התרומות לא יספיק לו. (51) אין מפרישים ממנו תרומה ותרומת מעשר, שיאכל החולה תרומה לעצמה וחולין לעצמם, אלא מאכילים אותו את הטבל כמו שהוא. והמדובר בזר שאסור בתרומה. (52) תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתיקוני, ומפרש רבינו, שלא התכוונו לומר שיש לתקן, היינו להפריש תרומה, אלא שטבל מכיון שאפשר לתקנו אין בו קדושה חמורה, אבל תרומה קודש ממש היא.

יח. כָּכֹר בָּאֲרָנוּ, שְׁאִין אֶסוּר חָל עַל אֶסוּר, אֶלָּא
אם הָיוּ שְׁנֵי הָאֶסוּרִין בָּאִין בְּאַחַת⁵³, או שְׁהִיָּה
אֶסוּר מוֹסִיף או אֶסוּר כּוֹלֵל. לְפִיכָּךְ יֵשׁ אוֹכֵל
כְּזֵית אֶחָד, וְלוֹקֵה עָלָיו חֲמֵשׁ מִלְּקִיּוֹת⁵⁴. וְהוּא
שֶׁהִתְרוּ בוּ בְּחֻמְשָׁה אֶסוּרִין⁵⁵ שֶׁנִּתְקַבְּצוּ בוּ. מִיָּצֵד?
כְּגוֹן טָמֵא שְׁאֵכֵל כְּזֵית חֶלֶב שְׁנוֹתֵר מִן הַמְּקֻדָּשִׁים
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - לוֹקֵה מִשּׁוּם אוֹכֵל חֶלֶב⁵⁶,
וּמִשּׁוּם אוֹכֵל נוֹתֵר, וּמִשּׁוּם אוֹכֵל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים,
וּמִשּׁוּם טָמֵא שְׁאֵכֵל קֹדֶשׁ, וּמִשּׁוּם שְׁנִיָּה מִן
הַקֹּדֶשׁ וּמִעַל.⁵⁹

(53) שאי זה מהם תוציא, ולכן חייב על שניהם. (54) שנינו שבשוגג חייב ארבע חטאות ואשם אחד, ורבינו משמענו שגם למלקות הדין כך. (55) צריך להתרות בו ולפרש כל איסור בפני עצמו, אבל אם התרו בו סתם ואפילו אמרו לו שהוא עובר על חמישה לאווין, אינו לוקה אלא אחת. (56) שכל המחוייב כרת או מיתה בידי שמים על מאכל, לוקה אם התרו בו למלקות.

יט. וְלִמָּה חָל כָּאֵן אֶסוּר עַל אֶסוּר? שֶׁבְּהִמָּה זֶה הָיָה
חֲלִיבָה אֶסוּר בְּאֵכִילָה וּמִתֵּר בְּהִנְיָה⁵⁷. הַקִּדְּשָׁה -
נֶאֱסָר חֲלִיבָה בְּהִנְיָה⁵⁸. וּמִתּוֹךְ שְׁנוֹסֶף בוּ אֶסוּר
הִנְיָה⁵⁹, נוֹסֶף עָלָיו אֶסוּר קֹדֶשִׁים. וְעַדִּין הָיָה חֶלֶב
זֶה מִתֵּר לְגִבּוֹת⁶⁰ וְאֶסוּר לְהִדְיוּט. נַעֲשֶׂה נוֹתֵר -
מִתּוֹךְ שְׁנוֹסֶף בוּ אֶסוּר לְגִבּוֹת, נֶאֱסָר לְהִדְיוּט.
וְהָאוֹכֵל הַזֶּה⁶¹ הָיָה מִתֵּר בְּכֶשֶׁר הַבְּהִמָּה וְאֶסוּר
בְּחִלְבָּה. נִטְמָא - נֶאֱסָר אֶף בְּכֶשֶׁרָה. נוֹסֶף לוֹ אֶסוּר
עַל הַחֶלֶב. בָּא יוֹם הַכַּפּוּרִים - כָּלֵל כָּל הָאֶכָּלִין.
וּמִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱסָר אֶף בְּחִלְיָן, נוֹסֶף אֶסוּרוֹ בְּחֶלֶב זֶה.
וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(57) שהחלב אסור רק באכילה. (58) שהקדש אסור בהנאה. (59) הרי הוא איסור מוסיף או איסור חמור שחל על איסור. (60) להקריב למזבח. (61) כלומר, האדם שאכל עד כאן מנה רבינו האיסורים שניתוספו על חתיכת החלב, מכאן ואילך מונה רבינו איסורים החלים על האדם, אבל על המאכל עצמו לא ניתוסף איסור, כגון יום הכיפורים וטומאת האוכל.

יב. הָאוֹכֵל מֵאֶכֶל מִמַּאֲכָלוֹת הָאֶסוּרוֹת דֶּרֶךְ שְׁחֹק
או כְּמִתְעַסֵּק³⁴, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּכַן לְגוֹף הָאֶכָּלִיָּה,
הוֹאִיל וְהִנְיָה - חֵיב, כְּמִי שֶׁמִּתְּכַן לְעִצָּמָה שֶׁל
אֶכָּלִיָּה. וְהִנְיָה הַבָּאָה לוֹ לְאֹדָם בְּעַל כִּרְחוּ בְּאֶסוּר
מִכָּל הָאֶסוּרִין³⁵: אִם נִתְּכַן - אֶסוּר, וְאִם לֹא נִתְּכַן
- מִתֵּר³⁶.

(34) בלי כוונה לאכילה. (35) בין איסורי הנאה בין איסורי אכילה. (36) שהלכה כר' שמעון שדבר שאינו מתכוון מותר בכל האיסורים.

יג. הָאוֹכֵל מֵאֶכֶל אֶסוּר לְתַאֲבוֹן או מִפְּנֵי הָרֵעַב -
חֵיב³⁷. וְאִם הָיָה תוֹעָה בַּמִּדְבָּר וְאִין לוֹ מָה יֵאֲכַל
אֶלָּא דְּבַר אֶסוּר - הָרִי זֶה מִתֵּר, מִפְּנֵי סִפְּנֵת נַפְשׁוֹת³⁸.

(37) אם אין סכנת נפש. (38) מותר לכל אדם, שאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש.

יד. עֲבֵרָה³⁹ שֶׁהִרְיָה מֵאֶכֶל אֶסוּר, כְּגוֹן בֶּשֶׂר קֹדֶשׁ
או בֶּשֶׂר חֲזִיר - מֵאֲכִילִין אוֹתָהּ מִן הַמֶּרֶק. אִם
נִתְּשְׁבָה דַּעְתָּה - מוֹטֵב, וְאִם לֹא - מֵאֲכִילִין אוֹתָהּ
פָּחוֹת מִכְּשֻׁעוֹר. וְאִם לֹא נִתְּשְׁבָה דַּעְתָּה - מֵאֲכִילִין
אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּתְּשֵׁב דַּעְתָּה.

(39) אשה הרה כשהיא מריחה איזה מאכל ומתאוה לאוכלו, תסתכן אם ימנעו ממנה מאכל זה.

טו. וְכֵן הַחֹלֶה שֶׁהִרִית דְּבַר שֵׁשׁ בוּ חֲמֵץ וְכִיּוּצָא
בוּ מִדְּבָרִים שֶׁמַּעֲרָעִין אֶת הַנֶּפֶשׁ - דִּינוֹ כְּעֵבֶרָה.

טז. מִי שֶׁאֶחָזֵז בְּלִמּוּס⁴⁰ - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ דְּבָרִים
הָאֶסוּרִים מִיָּד עַד שִׁיאֲרוּ עֵינָיו⁴². וְאִין מִחֲזָרִין עַל
דְּבַר הַמִּתֵּר, אֶלָּא מִמֶּהֲרִין בְּנִמְצָא⁴³. וּמֵאֲכִילִין אוֹתוֹ
הַקֵּל הַקֵּל תַּחֲלָה⁴⁴. אִם הָאִירוּ עֵינָיו - דִּיּוּט⁴⁵; וְאִם
לֹא - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ הַחֲמוּר.

(40) מחלת הרעבון. (41) ואין מנסים מקודם במרק, ובפחות מכשיעור, אלא נותנים לו מיד דבר האסור. (42) בשלב מסוכן של המחלה עיני החולה כהות. (43) בדברים הנמצאים במקום. (44) אם אין לנו דברים מותרים כדי צורכו ויש לפנינו שני מיני איסורים מאכילין אותו הקל קל. (45) אין מאכילים אותו יותר.

יז. מִיָּצֵד? הָיוּ לְפָנֵינוּ טָבֵל וְנִבְלָה - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ
נִבְלָה תַּחֲלָה; שֶׁהַטָּבֵל בְּמִיתָה⁴⁶. נִבְלָה וּסְפִיחֵי
שְׂבִיעִית - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ סְפִיחֵי שְׂבִיעִית; שֶׁאֶסוּרִין
מִדְּבָרֵי סוּפְרִים⁴⁷, כְּמֹ שֶׁתִּתְּבָאֵר בְּהִלְכוֹת שְׁמִטָּה.
טָבֵל וּשְׂבִיעִית⁴⁸ - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׂבִיעִית⁴⁹. טָבֵל
וְתִרְוּמָה, אִם אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן הַטָּבֵל⁵⁰ - מֵאֲכִילִין
אוֹתוֹ טָבֵל⁵¹, שְׁאִינוּ קֹדֶשׁ כְּתוּרָמָה⁵². וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
בְּזֶה.

(46) בידי שמים, ונבלה בלאו. והמדובר בטבל שלא הופרשו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י"ט אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קצה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום ש"ק י"ט אייר ה'תשפ"א

פרק חמשה עשר

1 יבאר איסור שנתערב בהיתר מין במינו או בשאינו מינו;
שיש איסור ששיעורו בשישים ויש במאה ויש במאתים; כל
דבר שיש לו מתירין אם הוא בטל; וביצה שיש בה אפרוח
ששלקה; ודין נותן טעם לשבח או לפגם; וגדי שצלאו
בחלבו; אם מבטלין איסור לכתחלה; ואם צולין בשר
שחוטא ונבילה בתנור אחד; ודין בשר נבילה מליח שנבלל
עמו בשר שחוטא.

1 א. דָּבָר אִסּוּר שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּדָבָר מֵתֵר: מִיֵּן בְּשֵׁאִינוּ
2 מִינוּ - בְּנוֹתָן טַעַם;² וּמִיֵּן בְּמִינוּ, שְׂאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד
3 עַל טַעְמוֹ - יִבָּטֵל בְּרַבִּי.

2 כמו שמבאר בהלכה ב. (3) כרבא, זבחים עט. בטל ברוב
מן התורה, אבל אסור מדברי סופרים, כמו שיתבאר להלן
בהלכות דה.

4 ב. פִּיֶּצֶד? חֵלֶב הַפְּלִיּוֹת שֶׁנֶּפֶל לְתוֹךְ הַגִּירִסִּין וְנִמְוָה
5 הַפֶּלֶף - טוֹעֵמִין אֶת הַגִּירִסִּין: אִם לֹא נִמְצָא בֵּהֶן
6 טַעַם חֵלֶב - הָרִי אֵלָיו מִתֵּרִין; וְאִם נִמְצָא בֵּהֶם טַעַם
7 חֵלֶב, וְהָיָה בֵּהֶן מִמָּשׁוֹ⁵ - הָרִי אֵלָיו אִסּוּרִין מִן
8 הַתּוֹרָה⁶; נִמְצָא בֵּהֶן טַעְמוֹ, וְלֹא הָיָה בֵּהֶן מִמָּשׁוֹ -
9 הָרִי אֵלָיו אִסּוּרִין מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים⁷.

4 (ונתערב. (5) אע"פ שנמוח החלב ואינו בעין נקרא טעמו
וממשו אם יש כזית איסור בתוך שלש ביצים של היתר. וזהו
כפירוש רבינו אליהו בתוספות עבודה זרה סז. אבל רש"י
סובר, שאם נמוח האיסור ואינו בעין, הוא טעמו ולא ממשו
ואפילו אם יש כזית בכדי אכילת פרס. (6) עבודה זרה סז:
אמר ר' יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו
כזית בכדי אכילת פרס, טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין,
ומפרש רבינו שאסור מדברי סופרים בלבד. (7) שטעם
כעיקר אינו מן התורה. וכן גם דעת רש"י בחולין צח.

10 ג. פִּיֶּצֶד הוּא מִמָּשׁוֹ? כִּגּוֹן שֶׁהָיָה מִן הַחֵלֶב כְּזִית
11 בְּכָל שְׁלֹשׁ בִּיציִים⁸ מִן הַתְּעַרְבָת. אִם אָכַל מִן הַגִּירִסִּין
12 הָאֵלֶּיךָ שְׁלֹשׁ בִּיציִים, הוֹאִיל וְיֵשׁ בֵּהֶן כְּזִית מִן הַחֵלֶב
13 - לֹאֲכָה, שֶׁהָרִי טַעַם הָאִסּוּר וּמִמָּשׁוֹ קָיָם; אָכַל פָּחוֹת
14 מִשְׁלֹשׁ בִּיציִים⁹ - מִפִּיֵּן אוֹתוֹ מִפֶּת מִדְּרוֹת¹⁰
15 מִדְּבָרֵיהֶם¹¹. וְכֵן אִם לֹא הָיָה בַּתְּעַרְבָת כְּזִית בְּכָל
16 שְׁלֹשׁ בִּיציִים, אָף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בֵּהֶן טַעַם חֵלֶב וְאָכַל
17 כָּל הַקִּדְרָה - אֵינוֹ לֹאֲכָה אֶלָּא מִפֶּת מִדְּרוֹת.

8 זהו בכדי אכילת פרס שבדברי ר' יוחנן שם, ששיעורו
שלש ביצים, כמו שכתב למעלה פרק יד הלכה ח. (9) אין
בהן כזית של האיסור. (10) כדין חצי שיעור, שאסור
מן התורה ואין לוקין עליו אלא מכת מרדות, כלמעלה בפרק
ג הלכה ו. (11) שתערובת איסור פחות מכדי אכילת פרס,
נקרא טעמו ולא ממשו.

18 ד. נֶפֶל חֵלֶב פְּלִיּוֹת לְחֵלֶב הָאֵלֶּיךָ וְנִמְוָה הַפֶּלֶף, אִם
19 הָיָה חֵלֶב הָאֵלֶּיךָ בְּשֵׁנִים בְּחֵלֶב הַפְּלִיּוֹת - הָרִי הַפֶּלֶף

מֵתֵר מִן הַתּוֹרָה¹². אֶפְּלוּ חֲתִיכַת נִבְלָה¹³ שֶׁנִּתְעַרְבָה
בְּשֵׁנֵי חֲתִיכוֹת שֶׁל שְׁחוּטָה - הַפֶּל מֵתֵר מִן הַתּוֹרָה.
אָכַל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים - הַפֶּל אִסּוּר, עַד שִׁיאֲבֹד דָּבָר
הָאִסּוּר מֵעֵצָם מַעוּטוֹ, וְלֹא יִהְיֶה דָּבָר חָשׁוּב שֶׁעֵינּוּ
עוֹמֶדֶת¹⁴, כְּמוֹ שִׁיתִּבָּאֵר.

12 שמין במינו בטל ברוב, כמבואר בהלכה א.
13 שהחתיכה עומדת בעינה ולא נימוחה, אלא שאין אנו
יודעים איזוהי החתיכה האסורה. (14) שנשאר בעין.

ה. וּבְכַמָּה יִתְעַרֵב דָּבָר הָאִסּוּר וְיִאֲבֹד בְּעֵצָם מַעוּטוֹ?
בְּשֵׁעוֹר שֶׁנִּתְּנוּ בּוֹ חֲכָמִים: יֵשׁ דָּבָר שֶׁשְׁעוֹרוֹ בְּשֵׁשִׁים,
וְיֵשׁ שֶׁשְׁעוֹרוֹ בְּמֵאָה¹⁵, וְיֵשׁ שֶׁשְׁעוֹרוֹ בְּמֵאֵתִים¹⁶.

15 תרומה, כמבואר בהלכה יג. (16) ערלה וכלאי הכרם,
כמבואר שם.

ו. נִמְצָאתָ לְמֹד, שֶׁכָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה, בֵּין אִסּוּרֵי
מִלְּקוּת בֵּין אִסּוּרֵי כֶּרֶת בֵּין אִסּוּרֵי הֶנְיָה, שֶׁנִּתְעַרְבוּ
בְּמֵאֶכָּל הַמֵּתֵר: מִיֵּן בְּשֵׁאִינוּ מִינוּ - בְּנוֹתָן טַעַם¹⁷;
מִיֵּן בְּמִינוּ, שְׂאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל הַטַּעַם - שְׁעוֹרוֹ
בְּשֵׁשִׁים אוֹ בְּמֵאָה אוֹ בְּמֵאֵתִים¹⁸. חוּץ מִיֵּין נֶסֶךְ,
מִפְּנֵי חֲמַרְת עֲבוּרַת כּוֹכְבִּים, וְחוּץ מִטָּבֵל, שֶׁהָרִי
אֶפְשָׁר לְתַקְנָה¹⁹; וּמִפְּנֵי זֶה אוֹסְרִין בְּמִיֵּין - בְּכָל
שֶׁהֵן, וְשִׁלָּא בְּמִיֵּין - בְּנוֹתָן טַעַם²⁰, כְּשֶׁאֵר כָּל
הָאִסּוּרִין.

17 חולין צז: וראה למעלה פרק ט הלכה ח. (18) כמבואר
בהלכה הקודמת. (19) אפשר להפריש ממנו תרומות
ומעשרות. וכלל הוא בדינו שכל דבר שיש לו מתירין אינו
בטל ואוסר בכל שהוא. וטעם זה מביאים התוספות שם
בשם הירושלמי. וכן מפורש גם בבבלי נדרים נח. (ובגמרא
שם אמרו טעם אחר "כחיתרו כך איסורו". פירוש, שמן
התורה חטה אחת פוטרת את כל הכרי ומתירה הכל, לפיכך
גם באיסור כך, חטה אחת של טבל אוסרת כל הכרי. ורבינו
העדיף את הנימוק של דבר שיש לו מתירים, כי הטעם השני
מנמק טבל לתרומה בלבד, אבל טבל למעשרות ולתרומות
מעשר אין לו היתר בכל שהוא ואם כן ייבטלכלל האיסורים,
אבל הטעם של דבר שיש לו מתירים מנמק הכל).
20 שלא החמירו ביין נסך אלא מין במינו, שהרי יש כאן
האיסור, אבל מין בשאינו מינו כשאין טעם האיסור
בתערובת הרי הוא כאלו אינו לגמרי ולא החמירו. וכן בטבל
ולא החמירו חכמים אלא במין במינו, ולהלן בהלכה יב
פוסק רבינו שבכל דבר שיש לו מתירים הדין כך. ובר"ן
נדרים נב. נותן טעם הגיוני לחילוק זה.

ז. פִּיֶּצֶד? טַפַּת יֵיִן נֶסֶךְ שֶׁנֶּפֶל עָלֶיהָ כְּמָה חֲבִיט
שֶׁל יֵיִן - הַפֶּל אִסּוּר, כְּמוֹ שִׁיתִּבָּאֵר. וְכֵן כּוֹס שֶׁל יֵיִן
טָבֵל שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּחֲבִיט - הַפֶּל טָבֵל, עַד שִׁיפְרִישׁ
תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת הָרְאוּיִין לְתְּעַרְבָת²¹, כְּמוֹ שִׁיתִּבָּאֵר
בְּמִקְוָמוֹ.

21 לפי כמות הטבל הנמצא באותה תערובת. ומפריש מיניה

וביה או מטבל דרבנן אחר, שגם כאן האיסור הוא דרבנן מפני שמן התורה בטל ברוב או בששים. וראה מנחות לא.

ח. פרות שביעית²², אף על פי שאם נתערבו במינן - בכל שהוא²³, ושלל במינן - בנותן טעם, אינן בכלל אסורי תורה; שאין אותה התערבות אסורה, אלא חיב לאכל כל התערבות בקדשת שביעית, כמו שיתבאר במקומו²⁴.

לפני שהגיע זמן ביעורם. (23) וצריך לאכול כל התערובת קודם זמן הביעור בקדושת שביעית, שדינה נתבאר בהלכות שביעית. (24) היינו שזו היא חובת האדם ולא איסור הפירות. רבינו מתכוון בהגדרתו זו לבאר, למה אמר ר' יוחנן בעבודה זרה עג: חוץ מטבל ויין נסך במינו במשהו, והלא גם פירות שביעית כך? ולפיכך הוא מבאר שיש הבדל מהותי בין שביעית ובין טבל ויין נסך. ובדומה לזה יש לפרש כוננת רבינו בהלכה הסמוכה לענין חמץ בפסח, שהא מבאר שחמץ בפסח הוא סוג מיוחד של איסור שזמן איסורו מוגבל ולכן לא מנאו ר' יוחנן. (הכסף משנה כבת שלא מנה דבר שיש לו מתירים. ונראה שנתכוון לומר שיערובת חמץ ניתרת מאליו לאחר שיעבור הזמן, אבל טבל צריך תיקון).

ט. חמץ בפסח²⁵, אף על פי שהוא מאסורי תורה - אינו בכללות אלו²⁶; לפי שאין התערבות אסורה לעולם²⁷, שהרי לאחר הפסח תהיה כל התערבות מתרת, כמו שבארנו. לפיכך אסור בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו²⁸.

א. והוא הדין לתבואה חדשה²⁹ שנתערבה בישנה מלפני העמר - אסרת בכל שהוא; שהרי יש לה מתירין³⁰, שלאחר העמר יתר הפל. וכן כל דבר שיש לו מתירין, ואפילו היה אסור מדברייהם, כגון אסור מקצה ונולד ביום טוב - לא נתנו בו חכמים שיעור, אלא אפילו אחד בכמה אלפים אינו בטל³¹; שהרי יש דרך שימרו בה. כגון הקדש ומעשר שני וכיוצא בהן³².

פירוש, כמו טבל שבימנו אסור בכל שהוא ושלל במינו בנותן טעם. (30) נדרים נח. גם תבואה חדשה ניתרת מאליה אחרי טז בניסן ולכן לא מנאו ר' יוחנן, כמו שכתבנו למעלה בחמץ בפסח. (31) מה שאמרו בגמרא אפילו באלף לא בטל, הכוונה אפילו אחד בכמה אלפים.

(29) פירוש, כמו טבל שבימנו אסור בכל שהוא ושלל במינו בנותן טעם. (30) נדרים נח. גם תבואה חדשה ניתרת מאליה אחרי טז בניסן ולכן לא מנאו ר' יוחנן, כמו שכתבנו למעלה בחמץ בפסח. (31) מה שאמרו בגמרא אפילו באלף לא בטל, הכוונה אפילו אחד בכמה אלפים.

יא. אבל הערלה וכלאי הכרם וחלב ודם וכיוצא בהן, וכן תרומות - נתנו חכמים בהן שיעור; שאין בהן דרך התר לכל אדם³³.

שתרומות מותרות לכהן בלבד, אבל לזרים אסורות לעולם ואין להן כל דרך היתר ולפיכך אינן כדבר שיש להן מתירין, כיון שאין דרך היתר לזר האסור בהן. סוגיה ביבמות פב.

יב. יראה לי, שאפילו דבר שיש לו מתירין, אם נתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם - מתיר³⁴. לא יהיה זה שיש לו מתירין חמור מטבל; שהרי אפשר לתקנו, ואף על פי כן, שלא במינו - בנותן טעם, כמו שבארנו. ואל תתמה על חמץ בפסח; שהתורה אמרה: כל מחמצת לא תאכלו, לפיכך החמירו בו, כמו שבארנו³⁵.

חולק על רב אלפס חולין פרק גיד הנשה, שפוסק בדבר שיש לו מתירין אפילו באינו מינו לא בטל. (כנראה הסתמך רבינו על הירושלמי נדרים פרק ו, כל דבר שיש לו מתירין, כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש וכו' מין במינו במשהו ושלל במינו בנותן טעם. (35) בה"ט, שאוסר בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו. בפסחים כט: אמרו, שגזרו שלא במינם אטו מינם. ורבינו כאן מפרש למה גזרו בחמץ בפסח בלבד ולא בכל דבר שיש לו מתירין, וביאור משום שבחזון בפסח נאמר כל מחמצת לא תאכלו.

יג. ואלו הן השעורין שנתנו חכמים: התרומה ותרומת מעשר³⁶ והחלה והפסורים - עולין³⁷ באחד ומאה. וצריך להרים³⁸ ומצטרפין זה עם זה³⁹. וכן פרוסה של לחם הפנים⁴⁰ לתוך פרוסות של חליץ - עולין באחד ומאה. כיצד? סאה קמח מאחד מאלו, או סאה מכלם, שנפלה למאה סאה קמח של חליץ ונתערב הכל - מרים מן הכל⁴¹ סאה אחת כנגד סאה שנפלה, והשאר מתר לכל אדם; נפלה לפחות ממאה - נעשה הכל מדמיו.

משנה ערלה פרק ב. בגירסתנו שם: ותרומת מעשר של דמאי (דמאי=פירות של עם הארץ שאינו נזהר בהפרשת מעשרות וחוששים שמא לא עישר ולכן מפרישים מעשר ותרומת מעשר מספק). ונראה שרבינו גורס כגירסת הר"ש שם: "ותרומת מעשר של דמאי ותרומת מעשר של דמאי" וכן במשנה מעילה טו: הגירסא תרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי. ולכן כתב תרומת מעשר סתם והתכוון לשני סוגי תרומת מעשר, היינו של דמאי ושל דמאי. ובפירוש המשנה לערלה שם כותב רבינו "ואין הפרש אצלנו בכל הדינים בין תרומת מעשר של דמאי או של דמאי וכבר נתבאר זה". (37) בטלים. (38) כשנפלה סאה תרומה למאה, מרים מהם סאה תרומה ונותנת לכהן כי אע"פ שהאיסור בטל במאה והוא, אבל ממונו של כהן לא בטל

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י"ט אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קצו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הפליסין⁴⁷ והחרובין ושעורין שפאדום - אינו צריך¹⁰
להרים.¹¹

(47) מין תאנים גרועות (רבינו בפירוש המשניות תרומות פרק יא, ד).

טז. ולמה כפלו שעור ערלה וכלאי הפרם? מפני¹²
שהן אסורין בהניה⁴⁸. ולמה סמכו על שעור מאה¹³
בתרומות? שהרי תרומת מעשר אחד ממאה⁴⁹
ומקדש⁵⁰ הפל. שנאמר: את מקדשו ממנו. אמרו¹⁵
חכמים: דבר שאמה מרים ממנו⁵¹, אם חזר לתוכו⁵²
- מקדשו⁵³.¹⁷

(48) ירושלמי ובא למעלה בהלכה יד. (49) מעשר מן המעשר. (50) ואוסר. (51) תרומת מעשר. (52) אם יפול בחזרה לפירות שמהם הורם. (53) אוסר.

יז. שאר אסורין שבתורה⁵⁴ בלן, כגון בשר שקצים¹⁸
ורמשים וחלב ודם וכיצא בהן - שעורין בששים.¹⁹
ביצד? בזית חלב כליות שנפל לתוך ששים בזית⁵⁵
מחלב האליה - הפל מתר; נפל לפחות מששים⁵⁶ -
הפל אסור. וכן אם נפל בשעורה⁵⁷ חלב - צריך²²
שהיה שם כמו ששים שעורה⁵⁸. וכן בשאר אסורין.²³
וכן שמן של גיד הנשה⁵⁹ שנפל להדרה של בשר -
משערין אותו בששים, ואין שמן הגיד מן המנץ⁶⁰.²⁵
ואף על פי ששמן גיד הנשה מדבריהם, כמו²⁶
שפארנו - הואיל וגיד הנשה בריה בפני עצמה,²⁷
החמירו בו באסורי תורה⁶¹. והגיד עצמו - אין²⁸
משערין בו ואינו אוסר, שאין בגידים בנותן טעם.²⁹

(54) למעט איסורי דרבנן ששיעורם בחמשים ותשע.
(55) ועמו יהיו ששים ואחד כזית. (56) אפילו נפל לחמשים
ותשע כזית ועם האסור ביחד יהיו ששים. (57) משמינו
שגם בחצי שיעור שאין לוקים עליו לא די בחמשים ותשע.
(58) מלבד השעורה שנפלה. (59) רי"ף שם צו: מין במינו
שאינו יכול לעמוד על טעמו כגון שמנוניותו של גיד, אמר
רב נחמן גיד בששים ואין גיד מן המנץ. ע"כ. פירוש,
שצריך ששים בלא הגיד. (60) אלא צריך שיהא ששים
מלבדו. (61) לענין ביטול.

יח. אבל כחל⁶² שנתבשל עם הפשר - בששים,³⁰
וכחל מן המנץ. הואיל והכחל מדבריהם, כמו³¹
שפארנו⁶³, הקלו בשעורו⁶⁴.³²

(62) שד הבהמה. (63) שם הלכה יב: שבשר שנתבשל
בחלב שחוטא אינו אסור מן התורה. (64) שהוא מן המנץ.

יט. ביצה שנמצא בה אפרוח שנשלקה⁶⁵ עם ביצים³³
המתרות: אם היתה עם ששים ואחת והיא⁶⁶ - הרי³⁴
הן מתרות; היתה עם ששים בלבד⁶⁷ - נאסרו הפל.³⁵
מפני שהיא בריה בפני עצמה⁶⁸, עשו הפר בה³⁶
והוסיפו בשעורה.³⁷

(65) שנתבשלה. (66) היינו שביחד הם ששים וששים וכן

וצריך להרים מפני גזל השבט, כמו שיתבאר להלן בהלכ
טו. (39) אם נפלה חצי סאה מאיסור זה וחצי סאה מאיסור
אחר מן האיסורים הללו בפחות ממאה סאין חולין - הכל
אסור. והטעם, משום שכל אלה נקראו בשם תרומה, ואפילו
חלה ובכורים, וכל שהוא משם אחד מצטרפים. וראה
למעלה פרק ד הלכה ז. (40) בכסף משנה מפרש,
שהמדובר בלחם הפנים טמא, שאין בלחם הפנים טהור הרי
פסק רבינו בפרק ו מהלכות פסולי המוקדשים, שאינו עולה
ויאכל הכל לכהנים. רבינו למד דין זה מברייתא יבמות פא:
וכן פרוסה של לחם הפנים טמאה שנתערבה במאה פרוסות
של לחם הפנים טהורה תעלה, ר' יהודה אומר: לא תעלה.
ופסק כחכמים. ומשמיענו כאן, שגם כשנתערבה בחולין -
תעלה. (41) אפילו בלחם הפנים צריך להרים, מפני גזל
השבט (להלן הלכה טו), שהרי הכהנים יכולים לאכלה
בעזרה, כשיש להם אכילה מועטת של קדשים. ראה מנחות
כא: שיאכלו עמה (עם המנחה) חולין ותרומה, ורבינו פ"י
מה' מעשה הקרבנות הי"א. ומסולקת בזה קושית הרדב"ז
כאן וראה תוספות בבא בתרא פא:

יד. הערלה וכלאי הפרם - עולין באחד ומאתים⁴².
ומצטרפין זה עם זה⁴³. ואינו צריך להרים⁴⁴. ביצד?
רביעית של יין ערלה או כלאי הפרם, או שהיתה⁴⁵
הרביעית מצטרפת משניהם, שנפלה לתוך מאתים⁴⁶
רביעיות של יין - הפל מתר, ואינו צריך להרים
כלום; נפלה לפחות ממאתים - הפל אסור בהניה⁴⁶.

(42) בירושלמי ערלה, הובא בר"ש ערלה פרק ב, א: מנין
שהם עולים? למד מלאה ממלאה, בכלאי בכרם כתוב
המלאה ובבכורים כתוב מלאתך ודמעך לא תאחר, מה
מלאתך עולה אף כאן עולה, אי מה כאן מאה אף כאן מאה?
לפי שכפל הכתוב איסורו (שאסור בהנאה) שינו חכמים
חיובו (הכמות הנחוצה כדי שיתבטלו. ראה לקמו הט"ז). עד
כדון (פירוש, ידוע לנו עד כאן) כלאי הכרם, ערלה מניין?
מה זו אסורה בהנאה אף זו אסורה בהנאה, ומה זו עולה
אף זו עולה. (43) אע"פ ששני שמות הם, כיון ששנים הם
בשיעור ביטולם, שלמדים זה מזה, מצטרפין. משנה ערלה
פ"ב א. (44) שיותר לאכול הכל ואינו חייב להוציא
הכמות שנפלה. משנה שם. וראה בהלכה הבאה הנימוק
למה בתרומה והדומה לה צריך להרים ובאיסורים אחרים
לא. (45) של היתר. (46) והראב"ד משיג ואומר: "אין לך
דבר שאוסר עירובו בהנאה אלא אם כן הוא שבמנין חרץ
מאיסורי עבודה זרה ויין נסך דוק ותשכח". ולכאורה משמע
כדבריו בגמרא עבודה זרה עד. שאמרו: "למיעוטי - אי נמי
איסורי הנאה ולא דבר שבמנין". אולם נראה שרבינו סובר,
שהדברים אמורים בדברים האוסרים בכל שהוא שלא נתנו
בהם חכמים שיעור כלל. אבל בערלה וכלאי הכרם שנתנו
בהם שיעור באחד ומאתים אם נפלו לפחות מן השיעור הרי
זה כשאר איסורים שנפלו לפחות מששים וכיון שלא נתבטל
- כל התערובת אסורה אפילו בהנאה.

טו. ולמה צריך להרים התרומה ולא ירים ערלה⁷
וכלאי הפרם? שהתרומה ממון פהנים. לפיכך, כל⁸
תרומה שאין הפהנים מקפידין עליה, כגון תרומת⁹

כד. פִּשְׁמִשְׁעֵרִין בְּכָל הָאֶסְרִין, בֵּין בְּשִׁשִּׁים בֵּין
בְּמֵאָה בֵּין בְּמֵאָתִים - מִשְׁעֵרִין בְּמֶרְק וּבְתַבְלִין⁸⁰
וּבְכָל שֵׁשׁ בְּקִדְרָה⁸¹ וּבְמָה שְׂבִלְעָה קִדְרָה⁸² מֵאַחַר
שְׁנֵפֶל הָאֶסְרִין⁸³ לְפִי אִמָּד הַדַּעַת⁸⁴, שֶׁהָרִי אִי אֶפְשָׁר
לַעֲמֹד עַל מָה שְׂבִלְעָה בְּצִמְצוּם.

(80) בגמרא: ברוטב ובקיפה. (81) בגמרא: ובחתיכות.
(82) בין מן האיסור בין מן ההיתר. בגמרא: ובקדירה.
(83) כלומר, לא מצרפים מה שנבלע בקדירה לפני נפילת
האיסור, שהוא כולו היתר, אלא מה שנבלע אחר נפילתו,
היינו גם מן האיסור וגם מן ההיתר. (84) בקירוב. בדיוק
אי אפשר לקבוע כמה בלעה הקדירה.

כה. אֶסְרִי לְבָטֵל אֶסְרִין שֶׁל תּוֹרָה לְכַתְחֻלָּה⁸⁵. וְאֵם
בְּטֵל - הָרִי זֶה מֵתָר. וְאָף עַל פִּי כֵן קָנְסוּ אוֹתוֹ
חֻכְמִים⁸⁶ וְאֶסְרֵי הַכֹּל. וַיִּרְאֶה לִי, שֶׁפִּיּוֹן שֶׁהוּא קָנַס
- אֵין אוֹסְרִין תַּעֲרֻכָּת זֹאת אֶלָּא עַל זֶה הָעוֹבֵר שְׂבִטֵל
הָאֶסְרִין⁸⁷; אָבֵל לְאַחֲרִים - הַכֹּל מֵתָר.

(85) להרבות ההיתר על האיסור כדי שיבטל, ביצה ד: וראה
ר"ש בפרק ה תרומות משנה ט, והמקור מירושלמי שם.
(86) אם עשה זה במזיד, אבל בשוגג לא קנסו, כר' יוסי ור'
שמעון בגיטין נד. ובמשנה תרומות שם. (87) וכן על מי
שנתבטל בשבילו כדי שלא יהנו לו מעשיו הרעים. כך כתב
הרשב"א בכוונת רבינו.

כו. בִּיצָה? הָרִי שְׂנֵפֶלָה סָאָה שֶׁל עֲרֵלָה לְתוֹךְ מֵאָה
סָאָה, שֶׁהָרִי נֶאֱסָר הַכֹּל - לֹא יִבְיֵא מֵאָה סָאָה אַחֲרוֹת
וַיַּעֲרָף בְּדִי שֶׁתַּעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָתִים. וְאֵם עֶבֶר וַעֲשֵׂה
כֵן - הַכֹּל מֵתָר⁸⁸. אָבֵל בְּאֶסְרֵי שֶׁל דְּבָרֵיהֶם - מְבַטְלִין
הָאֶסְרִי לְכַתְחֻלָּה.

(88) לאחרים, אבל לא למבטל עצמו, כמו שנתבאר בהלכה
הקודמת.

כז. בִּיצָה? חֵלֶב שְׂנֵפֶל לְקִדְרָה שֵׁשׁ בָּהּ בֶּשֶׂר עוֹף⁸⁹
וְנִתֵּן טַעַם בְּקִדְרָה - מִרְבֵּה עָלָיו בֶּשֶׂר עוֹף אַחֵר עַד
שִׁיבִטֵל הַטַּעַם. וְכֵן כֹּל בִּיּוֹצֵא בְּזָה⁹⁰.

(89) ובשר עוף בחלב אסור מדברי סופרים בלבד, למעלה
פרק ט הלכה ד. (90) אפילו איסורים מדברי סופרים שיש
להם שורש ועיקר בתורה כמו בשר עוף בחלב. ורבו
החולקים על רבינו וסוברים, שהתירו לבטל לכתחילה רק
איסורי דרבנן שאין להם שורש מן התורה כגון מוקצה. אבל
בשר עוף בחלב, שיש בשר שהתורה אסרה לבשלו בחלב,
אסור לבטל.

כח. כָּכָר בְּאַרְנוֹ, שָׂאָם נִתֵּן דָּבָר הָאֶסְרִי טַעַמוֹ בְּדָבָר
הַמֵּתָר - נֶאֱסָר הַכֹּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?
בְּשֶׁהִשְׁבִּיחוּ; אָבֵל אִם פָּגַם⁹¹ זֶה הָאֶסְרִי לְמֵתָר
וְהַפְסִיד טַעַמוֹ - הָרִי זֶה מֵתָר. וְהוּא שֶׁיְהִי פּוֹגֵם
מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף; אָבֵל אִם פָּגַם בְּתַחֲלָה וְסוֹפוֹ
לְהִשְׁבִּיחַ, אוֹ הִשְׁבִּיחַ בְּתַחֲלָה אָף עַל פִּי שְׁסוּפוֹ
לְפָגַם - הָרִי זֶה אֶסְרִין⁹².

פירש רש"י שם צח. (67) וביחד הם ששים ואחת.
(68) שהאיסור עצמו, היינו האפרות, הוא בריה בפני עצמה.
מה שאין כן בשמנו של גיד הנשה שהצריכו רק ששים
ואחת עם השומן ואע"פ שגיד בריה בפני עצמה היא, מפני
ששומן הגיד אינו בריה בפני עצמה. והכסף משנה מפרש
דברי רבינו "ששים ואחת והיא", היינו שביחד הם ששים
ואחת כמו בגיד, ולא כפרש"י. וכן נראה מדברי רב נחמן
שם, שאמר: ביצה בששים ואין ביצה מן המנין.

1 כ. אָבֵל בִּיצָה עוֹף טָמֵא שֶׁנִּשְׁלָקָה עִם בִּיצָה עוֹף
2 טָהוֹר - לֹא אֶסְרָה אוֹתָם⁶⁹. וְאֵם טָרֵף אֱלוֹ עִם אֱלוֹ,
3 אוֹ שֶׁנִּתְעַרְבָּה בִּיצָה עוֹף טָמֵא אוֹ בִּיצָה טָרֵפָה עִם
4 בִּיצִים אַחֲרוֹת - שְׁעוֹרָן בְּשִׁשִּׁים⁷⁰.

(69) חולין צח. שאינה פולטת טעם, במה דברים אמורים
בשאינה קלופה אבל בביצה קלופה נותנת טעם כמבואר
בירושלמי. ובביצה שיש בה אפרוח אפילו באינה קלופה
אוסרת שמחלחל דרך הקליפה. (70) דעת רבינו, שאפילו
מין במינו יבש ביבש צריך ששים מדרבנן. וכן משמע
מדברי רבינו למעלה בהלכה ד.

5 כא. וּמִנִּין סִמְכוֹ חֻכְמִים עַל שְׁעוֹר שִׁשִּׁים? שֶׁהָרִי
6 הַמּוֹרֵם מֵאֵיל נִזְרִי, וְהִיא הַזְרוּעָה⁷¹, אֶחָד מִשְׁשִׁים⁷²
7 מִשְׁאָר הָאֵיל⁷³, וְהִיא מִתְבַּשְּׁלָת עִמּוֹ וְאִינָה אוֹסֶרֶת
8 אוֹתוֹ, שְׁנֵאָמַר: וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזֵּרֵעַ בְּשִׁלָּה⁷⁴ מִן
9 הָאֵיל.

(71) בר קפרא. חולין צח. נזיר אחרי שעברו ימי נזירותו
מביא קרבנות וביניהם איל לשלמים והזרוע ניתנת לכהן
ואסורה לזרים ושאר הבשר מותר להם. ולמדו שם מן
המקרא שכל האיל מתבשל ביחד, ולמה אין הזרוע אוסרת
את שאר הבשר? מפני שיש ששים בשאר חלקי האיל נגד
הזרוע, כשמשערים בשר ועצמות נגד בשר ועצמות.
(72) כך שיערו חכמים. (73) מבשר ועצמות של האיל.
(74) שם. ר' שמעון אומר: אין בשילה אלא שנתבשל עם
האיל.

10 כב. מִין בְּמִינוֹ וְדָבָר אַחֵר שֶׁנִּתְעַרְבוּ, כְּגוֹן קִדְרָה
11 שֶׁיְהִי בָּהּ חֵלֶב אֱלִיָּה⁷⁵ וּגְרִיסִין, וְנִפְל לְתוֹכָהּ חֵלֶב
12 הַכְּלִיּוֹת⁷⁶, וְנִמְחָה הַכֹּל וְנַעֲשֶׂה גוֹף אֶחָד - רִואִין אֶת
13 חֵלֶב הָאֱלִיָּה וְאֶת הַגְּרִיסִין כְּאֵלוֹ הֵן גּוֹף אֶחָד⁷⁷,
14 וּמִשְׁעֵרִין חֵלֶב הַכְּלִיּוֹת בְּגְרִיסִין וּבְאֱלִיָּה, אִם הִיָּה
15 אֶחָד מִשְׁשִׁים - מֵתָר; שֶׁהָרִי אִי אֶפְשָׁר כָּאֵן לַעֲמֹד
16 עַל הַטַּעַם⁷⁸.

(75) היתר. (76) איסור. (77) אע"פ שהם שני מינים של
היתר. (78) של האיסור מכיון שטעמם של חלב אליה ושל
חלב כליות שוה.

17 כג. וְהוּא הִדִּין לְתַרּוּמוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ⁷⁹ - לְשַׁעֲרָן
18 בְּמֵאָה, וְכִלְאֵי הַפָּרִם אוֹ עֲרֵלָה - לְשַׁעֲרָן אוֹתָן
19 בְּמֵאָתִים.

(79) ראה מה שנתבאר בהלכה ל.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י"ט אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קצט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

25 לחלב¹⁰⁹. וכן ירף שְׁצֵלָאָה בְּגִיד הַנֶּשֶׁה¹¹⁰ שָׂפָה -
26 קוֹלָף וְאוֹכֵל¹¹¹ עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ לְגִיד¹¹² וּמְשָׁלִיכוֹ.
27 וְכֵן בְּהֵמָה שְׁצֵלָאָה שְׁלֵמָה, וְלֹא הִסִּיר לֹא חוּטִין וְלֹא
28 קְרוֹמָוֹת¹¹³ הָאֲסוּרוֹת - קוֹלָף וְאוֹכֵל¹¹⁴, וְכִיּוֹן שְׁגִיעַ
29 לְדָבָר אֲסוּר - חוּתְכוֹ וּמְשָׁלִיכוֹ. שְׂאִין בְּגִידִים בְּנוֹתָן
30 טַעַם בְּדִי לְשַׁעַר בְּהֵן¹¹⁵.

(104) עם החלב שבו, שלא נטל חלב הכליות והקרב.
(105) שרחוק מן החלב. (106) בגמרא שם: שהחלב מפעפע. (107) האסורים מן התורה. (108) בגמרא אמרו שר' יוחנן התיר בגדי כחוש שצלאו בחלבו ומפרש רבינו, שכחוש היינו שיש ששים בבשר נגד החלב. כך מבאר הרשב"א דברי רבינו. (109) ואינו צריך לא נטילה ולא קליפה סמוך לחלב אלא משליך החלב ואוכל השאר. (110) ושומן הגיד אסור מדברי סופרים. (111) קולף את הבשר שעל הגיד ואוכלו, מפני ששמנונית הגיד רזה היא ואינה מפעפעת כחלב אלא נצמחת במקומה. ואפילו אם הוא מפעפע קצת אין זה מספיק כדי ליתן טעם. (112) או לשומנו, אבל אם נתבשל עם הגיד צריך ששים נגד שומנו. (113) האסורים מן התורה משום חלב. (114) הואיל וחלב זה כחוש ורזה, אינו מפעפע בבשר. (115) פירוש, אפילו שומנם אינו מפעפע בצליה כל כך עד כדי נתינת טעם, כמו שנתבאר למעלה בשם הכסף משנה, ולפיכך דייק רבינו וכתב: "כדי לער בהן" כלומר, שומנו של גיד או החוטין והקרומות נותנים אמנם קצת טעם, אבל לא כדי... פירוש זה, מסלק כל התמיהות של הלחם משנה.

31 לֵג. אֵין צוֹלִין בֶּשֶׂר שְׁחוּטָה עִם בֶּשֶׂר נִבְלָה או
32 בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּתַנּוּר אֶחָד, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין
33 נוֹגְעִין¹¹⁶ זֶה בָּזֶה. וְאֵם צֵלָן - הָרִי זֶה מֵתָר, וְאֶפְלוֹ
34 הֵיתָה הָאֲסוּרָה שְׁמָנָה הִרְבָּה וְהַמִּתְרָת רְזָה. שְׁהִרִיחַ
35 אֵינוֹ אוֹסֵר¹¹⁷, וְאֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא טַעְמוֹ שֶׁל אֲסוּר.

(116) משום שריח האיסור נכנס בהיתר. (117) כלוי בפסחים עו: שאומר: "ריחא לאו מילתא היא", פירוש, ריח אין בו ממש, אבל לכתחילה אסור, שגם לוי לא התיר אלא בדעיבד. ומשמע שאפילו בבשר נבילה כחוש אסור לכתחילה לצלותו עם בשר שחוטה, שהרי רבינו סתם וכתב: אין צולין וכו'. ומה שכתב רבינו למעלה בפרק יג: מותר להריח בחבית של יין נסך ואין בזה שום איסור שאין הריח כלום לפי שאין בו ממש, כבר פירש שם הרדב"ז, שהמדובר כשהישראל אינו מתכוון ליהנות. וראה למעלה פרק ט הלכה כג.

36 לֵד. בֶּשֶׂר נִבְלָה מְלִיחַ שְׁנִבְלָל עִמּוֹ¹¹⁸ בֶּשֶׂר
37 שְׁחוּטָה¹¹⁹ - הָרִי זֶה נֶאֱסָר¹²⁰; מִפְּנֵי שֶׁתְּמַצִּית הַנִּבְלָה
38 נִבְלַעַת בְּגוֹף בֶּשֶׂר הַשְׁחוּטָה, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד בָּאֵן
39 לֹא עַל הַטַּעַם וְלֹא עַל הַשְּׁעוּר¹²¹. וְכֵן בֶּשֶׂר דָּג טְמֵא
40 מְלִיחַ שְׁנִבְלָל עִמּוֹ דָּג תָּפַל טְהוֹר - נֶאֱסָר מִפְּנֵי צִירוֹ.
41 אֲבָל אִם הָיָה הַמְּלִיחַ טְהוֹר, וְהַתָּפַל דָּג טְמֵא - לֹא
42 נֶאֱסָר¹²² הַמְּלִיחַ. [אֵף עַל פִּי] שֶׁהַתָּפַל בּוֹלַע מִן
43 הַמְּלִיחַ¹²³ - [אֵינוֹ בּוֹלַע כֹּל כֵּף שִׁיחֹר וְיִפְלִט]. דָּג

(91) עבודה זרה סו. כר' שמעון. (92) בגמרא שם אמרו, שהשביח ולבסוף בגם אסור והטעם, מפני שנאסר בשעה שהיה לשבח אינו חוזר להיתרו. ורבינו מוסיף מדעת עצמו, שהוא הדין בפגום ולבסוף השבית. וכן גם דעת הרשב"א. וראה לחם משנה.

1 כֹּט. וְיָמִי יִטַּעַם אֶת הַתַּעֲרֵבָתָה? אִם הָיָה הַמַּעֲרֵב
2 תְּרוּמוֹת עִם הַחֲלִין - טַעַם אוֹתָן הַכֹּהֲנִין⁹³. אִם הָיָה
3 טַעַם הַתְּרוּמָה נֶכֶר - הַפֶּל מְדַמָּע⁹⁴. וְכֵהֱלָכוֹת תְּרוּמוֹת
4 יִתְבָּאֵר דִּין הַמְּדַמָּע.

(93) שמותר לאכול בתרומה, חולין צז: (94) תערובת תרומה עם חולין.

5 ל. וְאִם הָיָה בֶּשֶׂר בְּחֵלֶב, אוּ יֵין נֶסֶף וְיֵין עֲרֵלָה
6 וְכֹלָאֵי הַכֶּרֶם שְׁנִפְלוּ לְדִבְשָׁה⁹⁵, אוּ בֶּשֶׂר שְׁקָצִים
7 וְיִרְמָשִׁים שְׁנִתְבַּשְׁל עִם הָרֶק וְכִיּוֹצָא בָּהֶן - טַעַם
8 אוֹתָן הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, וְסוֹמְכִין עַל פִּי⁹⁶. אִם אָמַר:
9 אֵין בּוֹ טַעַם, אוּ שְׂאֵמַר: יֵשׁ בּוֹ טַעַם וּמִטַּעַם רַע
10 הוּא וְהָרִי פָגָמוֹ - הַפֶּל מֵתָר. וְהוּא שְׂלֹא יִהְיֶה סוֹפּוֹ
11 לְהַשְׁבִּיחַ, כְּמוֹ שְׂבִאֲרֵנוֹ⁹⁷. וְאִם אֵין שֵׁם עוֹבֵד
12 כּוֹכְבִּים⁹⁸ לְטַעַם - מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּשַׁעוּרוֹ: בְּשִׁשִּׁים
13 אוּ בְּמֵאָה⁹⁹ אוּ בְּמֵאֲתָיִם¹⁰⁰.

(95) היינו באים מינו. נתבאר לעיל ה"ו, שיין נסך אסור במשהו במינו בלבד ולא בשאינו מינו. (96) משמע, שכל גוי נאמן ואפילו אינו טבח מומחה (ראה למעלה פרק ט), ואפילו כשהגוי יודע לשם מה שואלים אותו. ושיטת רש"י, שגוי נאמן רק במסית לפי תומו. והתוספות שם כתבו, שאין סומכים אלא על גוי מומחה בלבד. (97) בהלכה הקודמת. (98) הכוונה לאיסורים שנאמרו למעלה, אבל בתרומה טועם כהן, כנאמר בהלכה הקודמת. (99) בתרומה. (100) בערלה וכלאי הכרם. והמדובר במין במינו, שהרי בשאינו מינו בטלים בששים. ומה שאמר "ואם אין שם גוי לטעום" הכוונה, לקבוע אם הטעם לשבח או לפגם.

14 לֹא. עֶכְבֶּר שְׁנִפְל לְשֹׁכֵר אוּ לְחֹמֶץ¹⁰¹ - מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ
15 בְּשִׁשִּׁים; שְׂאֵנוֹ חוֹשְׁשִׁין¹⁰² שְׂמָא טַעְמוֹ בֶּשֶׂר
16 וּבַחֲמִץ מִשְׁבִּיחַ. אֲבָל אִם נָפַל לֵיָן אוּ לְשֶׁמֶן אוּ
17 לְדִבְשׁ - מֵתָר, וְאֶפְלוֹ נִתֵּן טַעַם, מִפְּנֵי שֶׁטַּעְמוֹ
18 פּוֹגֵם¹⁰³. שֶׁכֹּל אֵלוֹ צָרִיכִין לְהִיּוֹת מְבֻשְׁמִים, וְזֶה
19 מִסְרִיחַ וּמִפְסִיד טַעְמָן.

(101) שמתוך חריפות שבהם בולעים מהר והרי זה ככבוש וכבוש הרי הוא כמבושל. (102) בעיה שלא נפשטה, בגמרא עבודה זרה סח: (103) בגמרא שם שאלו רק בשכר וחומץ, אבל ביין, שמן או דבש ודאי פוגם.

20 לֵב. גְּדִי שְׁצֵלָאָה בְּחֵלְבוֹ¹⁰⁴ - אֲסוּר לְאָכֹל אֶפְלוֹ
21 מִקְצָה אֲזוּנָה¹⁰⁵; שֶׁהַחֵלֶב נִבְלַע¹⁰⁶ בְּאֵיבָרָיו וְהוּא
22 מְשֻׁבָּח וְנוֹתֵן בּוֹ טַעַם. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה כְּחוֹשׁ וְלֹא
23 הָיָה בּוֹ חֵלֶב כְּלִיּוֹת וְלֹא חֵלֶב קָרִיב¹⁰⁷ אֶלָּא מְעַט
24 כְּאֶחָד מִשְׁשִׁים¹⁰⁸ - קוֹלָף וְאוֹכֵל עַד שְׁמִגִּיעַ

שאינו חם כל כך, רשב"א לתירוץ אחד הובא בכסף משנה. ובדפוס ויניציה הגירסא: אע"פ שהתפלל בולע מן המליח אינו בולע כל כך שיחזור ויפלוט והיינו כתירוץ השני של הרישב"א, דכל שהוא מליח פולט ומבליח בחבירו ואינו מחממו כל כך עד שיהא פולט הרבה, ומכיון שהמלוט טרוד לפלוט אינו בולע אותה פליטה מועטת שחברו פולט. (124) במלח או בחומץ או בשאר משקה. (125) שהציר הטמא אוסר כולו. (126) כלומר, הציר היוצא מן הטמא. (127) כר' יהודה משנה תרומות פרק י', ח, ולפי חשבוננו של ר' אבוהו בירושלמי שם. ומשערים במאתים ואע"פ שכל האיסורים בשישים, ציר דגים חריף מאוד ונותן טעם בדגים טהורים יותר משאר איסורים. וחזר בו רבינו כאן מפסק הלכה שלו בפירוש המשנה, שציר דגים טמאים אינו בכל בפחות מאלף?.

1 טַמֵּא שֶׁכָּבְשׁוֹ¹²⁴ עִם דָּג טָהוֹר - הַפֶּל אֲסוּר¹²⁵; אֵלָא
2 אִם בֶּן הָיָה הַטַּמֵּא¹²⁶ אֶחָד מִמָּאתִים¹²⁷ מִן הַטָּהוֹר.

(118) דוקא שנבלל אסור, אבל אם לא נבלל ונמלחו בפני עצמם זה אצל זה מותר שאינו בולע, ולכתחילה אסור למלוח בשר נבילה ובשר שחוטא זה אצל זה, שמא יגעו זה בזה בשעת מליחה. (119) משמע בשר שחוטא תפל. (120) אבל אם היו שניהם מולחים לא נאסר, הואיל והוא טרוד לפלוט מחמת מלחו אינו בולע. וסובר רבינו, שגם חלב וציר אינו בולע כשהוא טרוד לפלוט. (121) ומשום כך הכל נאסר ואינו נותר לא בקליפה ולא בנטילת מקום ואינו בטל בשישים או על כל פנים במאתים, כציר דגים טמאים. (122) ואפילו קליפה אינו צריך, בין אם המליח למעלה והתפל תחתיו ובין אם המליח למטה, וחילוק זה נאמר בצלי בלבד ולא במליח. (123) ואינו פולט כלום

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ג-ט"ו אייר ה'תשפ"א

יום ראשון י"ג אייר ה'תשפ"א

מצות עשה רא.

24 בְּשִׁכְרִי וְשֹׁאֲמֵר׃ כִּי תֵבֵא (בתחילת הפסוק הנ"ל) פְּרוּשׁוֹ
25 כִּי תֵבֵא שִׁכְרִי, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַתַּרְגוּם: אָרִי תַתְּנֵר. וּבִפְרָק
26 ז' מִבְּבֵא מְצִיעָא (פז). אָמְרוּ: "אֵלֹי אוֹכְלִין מִן-הַתּוֹרָה:
27 הַעוֹשֶׂה בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע (ודוקא) בְּשַׁעַת גָּמַר מְלֹאכָה".
28 וְשֵׁם נִתְבָּאָרֵי דִינֵי מִצְוָה זוֹ.

29 הַמִּצְוָה הָרִשׁוֹנָה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזֶּהֱרַר הַשִּׁכְרִי מִלְקַחַת
30 מֵאוֹכֵל מַעֲבִידוֹ נוֹסֵף עַל אֲכִילָתוֹ, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה:
31 "וְאֲכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנִפְשֶׁךָ וְאֶל-כֶּלֶךְ לֹא-תִתֵּן" (שם),
32 וְכִבְר נִתְבָּאָרֵי דִינֵי מִצְוָה זוֹ בִּפְרָק ז' מִבְּבֵא מְצִיעָא.
33 וְשֵׁם נִתְבָּאָר מַה שֶּׁהוּא רִשְׁאִי לְאָכֵל וּמַה שֶּׁאִינוֹ רִשְׁאִי
34 לְאָכֵל; וְאִם אָכְלוּ — הָרִי עֲבַר עַל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר:
35 "וְאֶל-כֶּלֶךְ (כדי לקחתם לביתך) לֹא-תִתֵּן".

יום שלישי ט"ו אייר ה'תשפ"א

מצות לא תעשה ריט.

מצות עשה רמד.

36 הַמִּצְוָה הָרִישׁוֹנָה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזֶּהֱרַר מִלְמַנּוּעַ
37 אֶת-הַבְּהֵמָה מִלְאָכֵל מִן-הַדִּבְרֵי שֶׁהִיא עוֹשֶׂה בּוֹ בְּשַׁעַת
38 מְלֹאכְתָּהּ, כְּגוֹן שֶׁתְּדוּשׁ תְּבוּאָה אוֹ תִשָּׂא תִּבְנֶן עַל גִּבָּהּ
39 מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֵין מוֹנְעִים אוֹתָהּ מִלְאָכֵל מִמֶּנּוּ, וְהוּא
40 אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "לֹא-תַחֲסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ" (דברים כה, ד),
41 וְנִתְבָּאָר שֶׁאֶחָד הַשׁוֹר וְאֶחָד כָּל-בְּהֵמָה לְחִסְמָה אֵלָא
42 שֶׁדִּבְרֵי הַכְּתוּב בְּהוֹה (במצוי). וּבִין בְּדִישָׁה בֵּין בְּשֹׁאֵר
43 מִלְאָכוֹת אֵין מוֹנְעִים אוֹתָהּ מִלְאָכֵל בְּשַׁעַת מְלֹאכָה
44 מִן-הַדִּבְרֵי שֶׁהִיא עוֹשֶׂה בּוֹ, וְכָל-זֶמֶן שֶׁמִּנְעָה — לוֹקָה,

3 הַמִּצְוָה הָרִשׁוֹנָה — הַצִּוּי שֶׁנֶּצְטְוִינוּ לְהִיטֵר הַשִּׁכְרִי אוֹכֵל
4 בְּשַׁעַת עֲבוּדָתוֹ מִן-הַדִּבְרֵי שֶׁעוֹבְד בּוֹ אִם אוֹתוֹ הַדִּבְרֵי מִחְבֵּר
5 לְקַרְקַע, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "כִּי תֵבֵא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאֲכַלְתָּ
6 עֲנָבִים וְגו': כִּי תֵבֵא בְּקֶמֶת רֵעֶךָ וְקִטְפָה מִלִּילַת הַיֵּדִד"
7 (דברים כג, כה-כו). וְכִבְר נִתְבָּאָר בְּגִמְרָא (בבא) מְצִיעָא (פז),
8 שֶׁמִּשְׁנֵי פְסוּקִים אֵלֹי לְמַדְנוּ שֶׁאֵדָם אוֹכֵל בְּמַחְבֵּר בְּשַׁעַת
9 גָּמַר מְלֹאכָה, וְשֶׁלֹא יִסְפִּיק לָנוּ אֶחָד הַפְּסוּקִים בְּלִי הַאַחֵר,
10 עַל דֶּרֶךְ שֶׁבִּאֲרָנוּ לַעֲלִיל (מצות עשה קמ) עַל אָמְרָם (ספרא
11 פֶּרֶשֶׁת בְּהַר שִׁמְצוּה זו אֵינָה נִלְמַדִּת) 'עַד שִׁיאֲמָרוּ שְׁנֵי
12 כְּתוּבִים, וְאִם לֹא לֹא שֶׁמִּנְעָנוּ. הִנֵּה זֶה מִצְוָה עֲשֵׂה שֶׁנֶּעֱנִינָה
13 הַשֵּׁג מִשְׁנֵי פְסוּקִים אֵלֹי, כְּלוֹמֵר: שִׁירְשָׁה לְשִׁכְרִי לְאָכֵל
14 מִן-הַמַּחְבֵּר, וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ (בבא מְצִיעָא פֶּרֶק ז' מִשְׁנָה ב):
15 "וְאֵלֹי (הַפּוֹעֲלִין, שְׁבַעֲת הַעֲבוּדָה) אוֹכְלִין מִן-הַתּוֹרָה". וְכִבְר
16 נִתְבָּאָרֵי דִינֵי מִצְוָה זוֹ בִּפְרָק ז' מִבְּבֵא מְצִיעָא.

יום שני י"ד אייר ה'תשפ"א

מצות לא תעשה רסז. רסח.

17 הַמִּצְוָה הָרִשׁוֹנָה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזֶּהֱרַר הַשִּׁכְרִי מִלְאָכֵל
18 בְּשַׁעַת עֲבוּדָתוֹ מִן-הַדִּבְרֵי שֶׁהוּא עוֹבֵד בּוֹ אִם הוּא עוֹבֵד
19 בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "כִּי תֵבֵא בְּקֶמֶת
20 רֵעֶךָ" ("וְחָרַמְש (כלי הקצירה) לֹא תִנִּיף עַל קֶמֶת רֵעֶךָ"
21 (דברים כג, כו), אָמְרוּ (ספרי פֶּרֶשֶׁת כִּי-תִצְאָה): "חָרַמְש —
22 לְרִבּוֹת כָּל-בְּעָלֵי חָרַמְשׁ וּבְשַׁעַת חָרַמְשׁ", כְּלוֹמֵר: בְּזֶמֶן
23 הַקָּצִיר לֹא תִקְצוֹר לְעִצְמָךְ. וְיָדוּעַ שֶׁפְּסוּק זֶה לֹא בֵּא אֵלָא

1 ידו לצדקה) כמו זה שעדין לא גלה פניו, והוא זקוק
2 לעזרה כדי שלא יתגלה מצבו ולא יהא נצרך (ומצוקתו
3 היא גם נפשית ולא רק כלכלית). הצווי במצוה זו הוא
4 אמרו יתעלה: "אם-כסף תלוה את-עמי את-העני עמך"
5 (שמות כב, כד). ולשון המכלתא (פרשת משפטים שם):
6 "כל-אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלשה, האחד:
7 אם-כסף תלוה את-עמי". אמרו: אם-כסף תלוה —
8 חובה. אתה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד
9 לומר: העבט תעביטנו די מחסרו (דברים טו, ח) — חובה
10 ולא רשות". וכבר נתבארנו גם דיני מצוה זו בכמה
11 מקומות בכתפות (מח). וב(בבא) בתרא (ח).
12 המצוה הרל"ד — האזהרה שהזהרנו מלתבוע
13 המלוה את-הלוה אם גדע שאינו יכול לפרוע חובו, והוא
14 אמרו יתעלה: "לא-תהיה לו כנשה" (שמות כג, כד).
15 ובגמרא בבא מציעא (עח): אמרו: "מניין לנושה בתבוע
16 מנה ויודע בו שאין לו, שאסור לעבור לפניו (לפני הלוה
17 כדי שלא יזכירו חובותיו)? תלמוד לומר: "לא-תהיה לו
18 כנשה". ובמכלתא (פרשת שופטים שם): "לא-תהיה לו
19 כנשה — שלא תראה לו בכל-זמן". ודע שאלו זה כולל
20 גם את התובע חוב הרבית, ולפיכך אמרו, שהמלוה
21 ברבית עובר גם על אמרו יתעלה: "לא-תהיה לו כנשה",
22 כמו שאבאר לקמן.

יום ש"ק י"ט אייר ה'תשפ"א

מצות עשה קמב.

1 המצוה הקמ"ב — הצווי שנגצטינו לנגוש את-
2 הנכרי וללחץ עליו בתביעת החובות, כדרך שנגצטינו
3 לחמול על ישראל והזהרנו מלנגשו, והוא אמרו יתעלה:
4 "את-הנכרי תגש" (דברים טו, ג). ולשון ספרי (פרשת
5 ראה): "את-הנכרי תגש — זו מצות עשה".
6

1 ואפלו חסמה בקול (שצעק עליה להרתיעה מלאכול). וכבר
2 נתבארנו דיני מצוה זו בפרק ז' מבבא מציעא (צ).

3 המצוה הרמ"ד — הצווי שנגצטינו בדין השואל,
4 והוא אמרו יתעלה: "וכי-ישאל איש מעם רעהו" (שמות
5 כב, יג) וכבר נתבארנו הלכות דין זה בפרק ח' (מבבא)
6 מציעא ופרק ח' משבועות.

יום רביעי ט"ז אייר ה'תשפ"א

מצות עשה רמד.

7 המצוה הרמ"ד — הצווי שנגצטינו בדין השואל,
8 והוא אמרו יתעלה: "וכי-ישאל איש מעם רעהו" (שמות
9 כב, יג) וכבר נתבארנו הלכות דין זה בפרק ח' (מבבא)
10 מציעא ופרק ח' משבועות.

יום חמישי י"ז אייר ה'תשפ"א

מצות עשה רמב.

11 המצוה הרמ"ב — הצווי שנגצטינו בדין שומר חנם,
12 והוא אמרו יתעלה: "כִּי-תִתֵּן אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ-
13 כִּלִּים לְשֹׁמֵר" (שמות כ, ו), וכבר נתבארנו משפטי דין זה
14 בפרק ט' (מבבא) קמא ופרק ג' (מבבא) מציעא ופרק ח'
15 משבועות.

יום שישי י"ח אייר ה'תשפ"א

מצות עשה קצז. מצות לא תעשה רלד.

16 המצוה הקצ"ז — הצווי שנגצטינו להלות לעני, כדי
17 להרחיב לו ולהקל על ענייניו. ומצוה זו יותר חובה ויותר
18 חמוצה ממצות צדקה; כי מי שנגצרף ונתבזה ומגלה פניו
19 לבקש מבגיאדס, אין מצוקתו וצערו בדרך זה (בפשיטת

אגרות קודש

בי"ה, כ"ב אייר, תשי"א

ברוקלין

שלום וברכה!

קבלתי הפ"נ שלו שמבקש ברכה לרפואה למחלת עיניו ועבור זוגי... תחי'.

לכשאחי על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אזכיר את שניהם לרפואה
ואקווה שיוכלו לבשר לי בשורות טובות בזה.

כל יהודי צריך לעשות כלים לקבל ברכות הקב"ה, ובכן באם לא עשה זאת עד עתה, הנה

ביאורים למסכת סוטה דף כח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שואלת הגמרא, ואידך, רבי עקיבא שלומד שהמים בודקים אותו
מחיתור של הוי"ו, מפני מה אינו לומד את זה מכאן. משיבה הגמרא,
ההוא דמודע לה ביה דבטן דרישא ודור דיה - פסוק זה בא לומר
שהכהן מודיע לה שקודם תצבה הבטן ואחר כך תנפול הירך, ולא
יהיה כמו שכתוב לפני כן, 'את יריכך נופלת ואת בטנך צבה', כדי
שלא להוציא לעו על המים המרים, שיאמרו שהמים לא עשו
כסדר הכתוב בתורה.
מקשה הגמרא, ואידך, כיצד לומד רבי שהמים בודקים לבועל, והרי
מפסוק זה לומדים להודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם בן שלומדים
מפסוק זה רק את הודעת הכהן ולא שהמים בודקים לבועל, לכתוב
קרא במנה ויריבה של האשה, מאי במן וירך, שמע מינה שהמים
בודקים גם לבועל. מקשה הגמרא, ואימא כולי להכי הוא דאתא
- אולי הפסוק בא ללמד רק שהמים בודקים לבועל, מנין לרבי
שאפשר ללמוד מהפסוק גם את הודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם
בן לכתוב במנה ויריבו שממע רק לבועל, מאי במן וירך, סתם,
שמע מינה תרתי - שאפשר לדרוש מכך גם הודעת הכהן, וגם
שהמים בודקים לבועל.
שנינו במשנה, אמר רבי יהושע, כך היה דורש ובריה בן הקצב,
רבי אומר וכו'. מביאה הגמרא ברייתא המבארת את המחלוקת
שבמשנה, תנו רבנן, שלש פעמים האמורין בפרשה, וזהוהיא אם
נמאחה, וקנא את אשתו והיא נמאחה, תחת אישה ונמאחה
למה, ומבארת הברייתא, אחד לומר שהאשה אסורה לבועל, ואחד
לומר שאם התגרשה מהבעל או התאלמנה אסורה להנשא לבועל,
ואחד לתרומה - שאפילו אם היא בת כהן ובעלה כהן, נפסלת
מלאכול בתרומה. דבר רבי עקיבא. אמר רבי ישמעאל, אין צריך
ללמוד שאסורה לכהונה מפסוק, כיון שאפשר ללמוד מקל וחומר,
ומה בת כהן גרושה - שהתגרשה מישראל שפותרת בבית אביה
לתרומה, בכל זאת אסורה לכהונה כדין גרושה שאסורה לכהן, זו
- בת כהן סוטה שאסורה לתרומה, אינו דין שאסורה לכהונה.
הגמרא דורשת את הפסוקים המדברים בסוטה, מה תלמוד לומר
'וקנא את אשתו והיא נמאחה', או עבר עליו רוח קנאה וקנא את
אשתו והיא לא נמאחה, אם ברור לבעל שנמאחה למה שותה,
ואם ברור לבעל שלא נמאחה למה משקה, אלא מניין לה כתוב
שהספק אסורה - שאסורה עליו כשספק אם נטמאה, ופירוש הפסוק
הוא כך, אשה זו ספק אם נטמאה או לא, לכך משקה אותה לברר
הספק, ואם לא ישקה אותה אסורה עליו.
מוסיפה הגמרא, מכאן - מסוטה, אתה דין קל וחומר לשרץ מת,
שספק אם נגע בטהרות, שמחויקים את הטהרות בטומאה מספק,
בדרך זו, ומה סוטה שלא עשה בה שונג כמזיד ואינם כרצון -
שאם נטמאה בשונג או באונס, אין דינה כמזיד ורצון ואינה אסורה
על בעלה, בכל זאת עשה בה ספק פודאי - שגם כשספק אם
נטמאה אסורה על בעלה כודאי, שרץ שעשה בו שונג כמזיד
ואינם כרצון - שאף אם נגע שרץ בטהרות בשונג או באונס
נטמאים, אינו דין שיעשה בו ספק

דאי את ביה בבעל עון, שבא עליה אחרי שנסתרה, בדין אף ליה
מאי, לא יתכן לומר כן, כיון שבי את ביה עון בדידה - בבעל, מי
בדין לה מאי לדידה - לאשה, והא תניא, ונקמה האיש מעון
והאשה תהיה תשא את עונה, ודורשים, בזמן שהאיש מנקה
מעון, שלא בא עליה לאחר שנסתרה, המים בודקין את אשתו,
אבל אם אין האיש מנקה מעון, אין המים בודקין את אשתו,
הרי שלא יתכן שהמשנה מדברת בבעל.
ממשיכה הגמרא לברר, ואדא כוונת המשנה שהמים בודקים
לבועל, מקשה הגמרא, אם כן ליתני כך המים בודקין את הבעל
בפירוש, בדיקתני סיפא בשם שאסורה לבעל בדין אסורה לבועל,
ומפני מה כתוב 'כך המים בודקין אותו'. מתרצת הגמרא, לעולם
המים בודקים לבועל, ורישא, אידי דתנא בשם שהמים בודקין
אותה, לכך תני 'כך המים בודקין אותה', ובסיפא, אידי דתנא
בשם שאסורה לבעל, לכך תנא 'כך אסורה לבועל'.
שנינו במשנה, כך המים בודקין אותה, שנאמר וקנא וקנא.
שואלת הגמרא, איבעיא להו, קנא וקנא קאמר והלימוד הוא
מיתור הוי"ו, או וקנא וקנא קאמר והלימוד הוא ממה שנכפל
בפרשה כמה פעמים וקנא.
מוכיחה הגמרא, תא שמע ששנינו במשנתנו, בשם שאסורה לבעל
בדין אסורה לבועל, שנאמר ונמאחה ונמאחה דברי רבי עקיבא.
הרי שרבי עקיבא דורש וי"ו יתירה. דוחה הגמרא, ועדיין תיבעי לך
אף שם כמו ששאלנו ברישא, האם 'נמאחה' ונמאחה קאמר
והלימוד הוא מכפילות המילים, או 'נמאחה ונמאחה' קאמר
והלימוד הוא מיתור הוי"ו. מוכיחה הגמרא, תא שמע, מדיקתני
סיפא, רבי אומר שני פעמים האמורין בפרשה ונמאחה
ונמאחה, אחד לבעל ואחד לבועל, אם כן רבי לומד מכפילות
המילים, מכלל דרבי עקיבא שנחלק עליו וי קרירש.
מבארת הגמרא, הלכך לרבי עקיבא שיתא קראי בתיבי, חד
לצוה דידה - שהקדוש ברוך הוא גזיר שיבואו בה המים המאריים
ויהיו למרים, וחד לצוה דידה - שהמים יבדקו גם את הבעל, חד
לעשייה דידה - שהקדוש ברוך הוא מודיע לבני ישראל שיעשה כך
לאשה זו, וחד לעשייה דידה - שיעשה כך לבועל, חד לדיעה
דידה - שהכהן מודיעה שבטנה תצבה קודם ואחר כך יריכה, וחד
לדיעה דידה. ורבי שלא את יתור הוי"ו, תלתא קראי וקנא
בתיבי, חד לצוה וחד לעשייה וחד לדיעה, וכולם באשה.
שואלת הגמרא, ורבי שלא דורש וי"ו יתירה, והפסוקים מדברים רק
על האשה, אם כן הלכה זו שבשם שהמים בודקין אותה בדין
בודקין אותה, מאי ליה. משיבה הגמרא, נפקא ליה מדתניא
בברייתא, נאמר בפסוק 'לצבות במן ולנפיל ירך', מבארת
הברייתא שהכוונה לבטן ויריבו של בועל, מבררת הברייתא,
אתה אומר בטן ויריבו של בועל, או אינו אלא בטן ויריבה
של נכעלת, ומבארת, כשהוא אומר 'וצבתה בטן ונפלה יריבה'
הרי בטן ויריבה של נכעלת כבר אמר, ומה אני מקיים 'לצבות
במן ולנפיל ירך', חייבים לומר שהכוונה לבטן ויריבו של בועל,
ומכאן לומד רבי שהמים בודקים גם את הבעל.

הגאולה "נעשית" על-ידי העבודה בגלות.

משיחת שבת פרישת אמור, ה'תנש"א

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף כח עמוד א

רש"י

תוספתא

ההוא דמדוע לה כהן. פירוש הכהן צריך להודיע שלא להוציא לעו וכו' דגלי לן קרא
הוא נבדק כמותו וכו' בה צוואה ידועה ועשייה לא צריך למכתב וכו' ביה: ז'
שאסורה בתרומה אינה דין שאסורה לכהונה. וליכא למימר בת ישראל יוכיח שאסורה
בתרומה ומותרת לכהונה דה"פ ומה גרושה שמותרת לתרומה אסורה לכהונה ע"י מעשה
שנעשה בה דהיינו גירושין זו וכו' אינו דין
שאסורה לכהונה ע"י נזות שנעשה בה אבל בת
ישראל מה שפסולה בתרומה אינו ע"י מעשה
ועוד אם תנשא בת ישראל לכהן תהא מותרת
לתרומה מה שאין כן באלו שאין להם היתר
לעולם בספרי מתני הכי ומה גרושה קלה
שמותרת לחזור למגרשה בישראל פסולה מן
הכהונה סוטה המורה דין הוא שפסולה מן
הכהונה:

מה ת"ל היא נטמאה וכו'. כגירסת רש"י וכך
סימנא ללמוד שלעולם אין משקין אלא
על הספק וא"ת נבי איצטרך קרא למיסר ספיקא
יש לומר הכתוב אסורה קודם שתיח כאלו היא
דאי ואע"ג דליכא מלקות כדמוכח בפ"ק דיבמות
(דף יא:) מידו לא הבא ממכלל עשה איכא ואפי'
אם היא טהורה נענש בב"ד של מעלה אם בא
עליה כמו על חייבי עשה ולא כשאר ספיקות כגון
על חלב ספק שומן ואכלו ונדרע שדיו שומן
אע"ג צריך כפרה וסליחה מידו לא חמיר בחייבי
עשה:

אינו דין שנעשה בו ספק כדאי. ליכא למיפך
נזיר ועושה פסח ויכירו שנעשה בהן אונס
כרצון ונפקא לן מ"כ ימות מות עליו בפתע פתאום
בספרי ובפרק ב' דבריות (דף ט.) ואפי' לא עשה
בזן ספק טומאת תהומות כדאי לפי שטומאת
התהומות חלבה הוא ולא סתרינן ק"ז מהלכה דה"ה
דאין להוכיח משם דהכי אמר בהוכחה אף אני
אביא זה והלא אין ללמוד הימנו אבל הא איכא
למתמהא אמאי לא פרכינן מה לסוטה שכן גרלים
לדבר שהרי קינא לה ונסתרה כדפרכינן לעיל
בריש פ"ק (דף ב') ואין ראוי משום דלעיל מיהי
בטומאה דבתר קינא וסתירה דמדינא עד א' התם
ודאי איכא גרלים אבל הכא ילפינן מסתירה
דבתר קניא גירא דליכא למיפך שכן קינא לה
דקניא לא חשיב גרלים בלא סתירה דהא בריש
מסכת נדה (דף ב') דמייתי התם מקוה שנמדר
ונמצא חסר כל התורות שנעשו על גבי בין
בריה פ"ק ברה"י חזק ר"ש אמר ברה"י טהור
ברה"י תולין ושניהם לא למדה אלא מסוטה רבנן
סברי כסוטה מה סוטה ספק הוא ועשוהא כדאי
אף בו ופריך א' מסוטה נמיא מה סוטה ברה"י
טמא ודאי הכא נמי טמא ודאי הכי השתא התם
יש גרלים לדבר שהרי קנא לה ונסתרה כהא נמי
גרלים לדבר איכא אלמא אע"ג דמסתירה דבתר
קניא ילפי' כי הכא פריך והכא אמאי לא פריך
הכי יש לומר דסתירה על ידי קניא כסוטה הוי
כספק מנע שרץ שחרי בלא קניא לא היה שום
ספק בסתירה גירא דלא נחשדו על העריות
הלכך הקניא גורם הספק וה"פ במס' נדה התם
גבי סוטה וספק שרץ דרי ריעותא דהיינו השרץ
הובועל קמן אלץ התורות והאשה אבל גבי מקוה
קודם טבילה לא ראינו שום ריעותא דאיכא
לספקוי על ידה ולעיל בפ"ק קודם העדאת עדים
לא הואי שום ריעותא:

מכאן

דאי אית ביה עון. שבא עליה לאחר שנסתרה: בזמן שהאיש נקנה פסול. שלא בא עליה
משנאסרה עליה. והאשה ההיא תשא עונה שבידקתה המים: אלא לבועל ליתני. כך בודקין
את הובועל בהדיא כדתינן סיפא בהדיא. כך אסורה לבועל. ולא תנא כך אסורה לה. כיון
וכאן קאמר. מרבויא דר"ה או וכו' וכו'. והפסולים בפרשה דר"ה: שנאמר נטמאה
ונטמאה. ש"מ רבי עקיבא ור"י דר"ה: ועד"ה. כדא
נפיק מביעא לי. נטמאה ונטמאה דר"ה מרבויא
ור"י. או חד נטמאה וחד ונטמאה קדריש: שהא
קראי. שלשה וכו' כותבים שם, וכו' המים
המקדשים האלה במעוק לצבות בטן. להודיע
לנו דבטן והדר ירד שלא להוציא לעו כדאמר
בפ"ק (נ"ז ט"ז) וחד והשקה את האשה את מי
המים המקדשים וכו' בה המים וגו' לצואה
שהקדשה חזר שיבואו בה המים למרים. וחד
(לעשיה) והשקה את המים והיתה אם נטמאה
וגו' לעשיה. כאן הודיע הכתוב את ישראל
דמבטיח לון שבידקתה המים. ובכלל כתיב וכו'
יתרי. הרי שית: דידה. דבועל. דידה. דאשה.
דיעה וצוהא ועשיה כדפרישתי: וכו'. דלא
דר"ה ור"י. תלתא קראי הוא דכתיבי וכו' וכו'
לדידה. דיעה ועשיה וצוהא: שלא להוציא לעו.
משום דהוא אמר לה בקללה ברישא את ירכך
טופלת וגו'. וטון המים לבדוק בדרך בניסוק
דכתיב וצבחה בטנה והדר ונפלה ירכה. לכך
הצרך להודיע תחלה שהמים בדרך בניסוק
ידקדקו: ואיכא בליה להכי הוא דאמא. לבועל.
להודיע דבטן לוקח ברישא מנל: מאי כון וכו'.
סתם הכא וקא דר"ה ליה: שלשה פעמים. וקא
את אשתו והיא נטמאה: והיתה אם נטמאה
תחת אישה ונטמאה: ואחר ליתרופא. שאכלו
היא בת כהן ובעלה כהן נפסלה מן התרומה: קל
והפך. אינו צריך להביא מן המקרא לפסלה מן
הכהונה מלנשא לכהן. דמקל וחמר אתי: מה
גירושא. בת כהן שנתגרשה מישאל ורע אין לה
שמותרת בתרומה דכתיב מלחם אביה תאכל
(ויקרא כ) פסולה לכהונה: זו שפסולה מותרת.
מרבויא דנטמאה כדאמרת. אינו דין שפסולה
לכהונה. ולקמן פריך והא לא איירי רבי עקיבא
בפסול הקדש כלל. דלא אצרכה קרא. ומאי
קאמר ליה רבי ישמעאל: מה ת"ל והיא נטמאה
כו'. גרסינן. ולא גרס א"כ. דמלתא באנפי נפשה
היא. ולא נטמאה ויתרא מקביעא ליה דתא
דרשין. ולא רבי ישמעאל להודיע קאמר לה.
אלא סתמא היא. וקראי דענינא קדריש ואילו
מה תלמוד לומר וקא את אשתו והיא נטמאה.
דמשמע דדאי נטמאה. ומה תלמוד לומר או
עבר עלי וגו' והיא לא נטמאה. אי פשיטא ליה
דנטמאה למק שותה. ואי פשיטא דלא נטמאה
למק שותה. פינר לך תהיבני שעל הספק
אסורה. והכי קאמר קרא. איש זו שמת נטמאה
ושמא לא נטמאה. וקאמר לך דישקנה לבר
הספקא. ואי לא משקה לה אסורה: וקאמר אתה.
למד ק"ז לשרץ. ספק נגע טהרות ספק לא נגע
דמחזיקין לה בטמאה מספק: סוטה לא עשה בה
כו'. דכתיב והיא לא נתפשה אסורה. הא נתפשה
מותרת. והוא הדין לשוננו. אשתו ואשת איש עזמו
בבית ונתפחו לאשתו ונודמו לה זו, ואף היא
שגגה בסבורה שהיא בעלה.

ומכאן

רע"י

מכאן אמרו וכו' ברשות הרבים ספיקו טהור. בפ"ק דשחיטת תולין (דף טז) ובפרק אין ממעדין (ע"ז דף לז) אמר דספק טומאה ברשות הרבים הלבחא גמירי לה מוטעה דמשמע דדוקא במקום ליתא טמא אבל שלא במקום סתירה גמירי דטהור ודאי הוא ותימא למואי ארישעל הלבחא ליתא טמא אמר לה חזקתו ואימורו אמר גמירי לה נטמא והכי אמר בהדיא נמי ארישעל סבתה נדה (דף ג.) דרבי שמעון גמירי לה

כּוֹדַי? וּמִקּוֹם שְׁבָתָהּ, מִה פּוֹטָה רְשׁוֹת הַיְחִיד, אֶף שְׂרָץ רְשׁוֹת הַיְחִיד. וּמִה פּוֹטָה דְּבַר שֵׁשׁ בּו דַּעַת לִישָׁאֵל. אֶף שְׂרָץ, דְּבַר שֵׁשׁ בּו דַּעַת לִישָׁאֵל וּמִכָּאן אָמְרוּ: דְּבַר שֵׁשׁ בּו דַּעַת לִישָׁאֵל, בְּרִשְׁוֹת הַיְחִיד סְפִיקוּ מָמָא, בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים סְפִיקוּ מְהוּר. וְשִׁאֵין בּו דַּעַת לִישָׁאֵל, בֵּין בְּרִשְׁוֹת הַיְחִיד בֵּין בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים סְפִיקוּ מְהוּר. וְר' יִשְׁמְעֵאל, אָמְר ר' עֲקִיבָא הָרוּמָה, וּמִהֲדַר לִיה אִיהוּ בְּחֻנָּה? וְתו': לר' עֲקִיבָא, בְּחֻנָּה מָנָא לִיה? וְכִי תִמָּא, בְּחֻנָּה לֹא צָרִיבָא קָרָא, שְׁחָרִי

כִּדְאִי? וּמִמּוֹקוֹם שְׂבֻאֵת־
אֶף שֶׁרֶץ רְשׁוֹת הַיְחִיד.
דַּעַת לִישָׁאֵל. אֶף שֶׁרֶץ,
וּמִפְּאֵן אֲמָרוּ: דְּכֵר שִׁישׁ־
הַיְחִיד סָפִיקוּ מָמָא, בְּרֵךְ
לְשָׁאֵן בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל, בְּ
הַרְבֵּי סָפִיקוּ מְהוּר. וְר'־
תְּרוּמָה, וּמִתְדַר לִיה אִיהֵ
כְּהוֹנֵה מִנָּא לִיה? וְכִי תִי־

[illegible]

דברי עקיבא בהונה מנא ליה. רשי"ף: דמקל חומר לא יליף דאם בן היינו רבי ישמעאל ותימה אי לית ליה קל חומר דרבי ישמעאל א"ב ביון שנבעלה לפסול לה בעילה ודאית מנא ליה דפסולה לכהונה היא ביבמות בפרק אלמנה (דף סח) יליפין ליה מנאי קל חומר ועוד הא ליבא למפיץ עליה מידי יש לומר הבא לית ליה קל חומר משום דאי לא הוו כתיבי אלא תלתא סראי הוה אמינא חד לבועל וחד לבועל וחד לכהונה דחמיר טפי בדפריזי לרבי ישמעאל אבל גבי בעילה פסוליו כתיבי תרומה בהדיא:

שכן

"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו", "הראת ממשי בראיה חושיית".

משיחת שבת פרשת אמור, ה'תנש"א

ביאורים למסכת סוטה דף כח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

- 1 **בְּדָאֵי** - שאף בספק אם נגעו הטהרות בשרץ, הרי הם טמאים כודאי.
2 מוסיפה הגמרא עוד, **וּמִקְדָּוִם שְׁבָאָת** - כיון שלמדת שרץ מטמא
3 מספק מסוטה, כמו כן נלמד שרק באופן שסוטה טמאה מספק, מטמא
4 גם השרץ בספק, **מָה סוּטָה** שייך בה ספק טומאה רק בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד
5 שהוא מקום הראוי להסתר, **אִף שָׂרֵץ** אינו מטמא בספק אלא
6 בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, אבל ברשות הרבים אין השרץ מטמא אלא בודאי.
7 וכמו כן נלמד, **וְכֵן סוּטָה** היא דָּבָר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לַיִשָּׁאֵל - שאפשר
8 לשאול אותה אם נטמאה או לא, **אִף שָׂרֵץ** מטמא בספק רק בְּדָבָר
9 שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לַיִשָּׁאֵל, כגון באדם המתעסק בטהרות שאפשר
10 לשאול אותו אם השרץ נגע בהם, אם אינו יודע נטמאים הטהרות
11 מספק, אך אם אין אדם לשאול אין הטהרות נטמאים אלא בודאי.
12 מסיימת הגמרא, **וּמִכָּאֵן אֲמָרִי**, דָּבָר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לַיִשָּׁאֵל כגון ספק
13 אם נטמא אדם משרץ, או אדם המתעסק בטהרות, ספק אם נטמאו
14 הטהרות משרץ, הדין הוא, אם הוא בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, סְפִיקוֹ טָמֵא,
- 15 אבל בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים סְפִיקוֹ טָהוֹר. וְשָׂאִין בּוֹ דַּעַת לַיִשָּׁאֵל, כגון
16 שרץ מת שספק אם נגע בטהרות שאינם ביד אדם, **בֵּין בְּרִשּׁוֹת**
17 הַיָּחִיד **בֵּין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים סְפִיקוֹ טָהוֹר**.
18 שנינו בברייתא, שלש פעמים 'נטמאה' למז, אחד לבעל ואחד
19 לבעול ואחד לתרומה דברי רבי עקיבא, אמר רבי ישמעאל, קל
20 וחומר, ומה גרושה שמוותרת לתרומה אסורה לכהונה, זו שאסורה
21 בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה. מקשה הגמרא על רבי ישמעאל,
22 **וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל**, הרי **אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא** שלומדים מפסוק רק שאסורה
23 לאכול תְּרוּמָה מספק, **וּמִתְדַר לִיה אִיהוּ כְּהוֹנֵה** - והוא השיב לו
24 שאין צריך פסוק שאסורה בכהונה, והרי רבי עקיבא לא דיבר על כך.
25 **וְתוֹ, לְרַבִּי עֲקִיבָא**, שאסורה לכהונה אם מת בעלה מִנָּא לִיה, ואי
26 אפשר לומר שסובר שמוותרת לכהונה, כיון שיש קל וחומר, וכן אי
27 אפשר לומר שלומד מהקל וחומר, שזה שיטת רבי ישמעאל.
28 **וְכִי תֵימָא כְּהוֹנֵה לֹא צְרִיכָא קְרָא**, ואסורה ממילא

אגרות קודש

ב"ה, י"א אייר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מכ"ט ניסן, בו כותב שחזר עוה"פ לשיבת...

ולאחרי חדש אחד שינה דעתו בזה ולקח משרת מלמד ב... ועתה החליט אשר אינו רוצה גם בזה.

ובכלל הנהגה כזו מורה על העדר קבלת עול לגמרי עד להעדר הסדר בעניינים עיקריים, ובטח עאכ"כ בעניינים טפלים, ומובן איך שהנהגה כזו מופרכת היא, ומובן ג"כ אשר התיקון לא בשמים הוא, וגם אינו קשה, כי תלוי רק בהתבוננות לשעה קלה עכ"פ בהענין אשר כל אחד מאתנו נברא לתכלית מסוימת וכדבר משנה לשמש את קונו, ובמילא בטלה והליכה אחרי רצון עצמו, הם מורים שאינו חושב אשר עליו לפעול דבר מה לתכלית האמורה לשמש את ה'. ונוסף על כל הנ"ל מובן ופשוט ג"כ שאי אפשר להסתדרות בחיים כדבעי באם מחליטים ללכת אחרי רצון עצמו, והרצון הוא שלא להתייגע, ניט הארעווען באיזה ענין שיהי, לא של לימוד ולא של משרה וכו' כי כנראה זהו צד השוה בהסיבות שיצא מהישיבה מאז ועתה עוה"פ ושאינו רוצה במשרת מלמד כיון שכנראה צריך הי' לשנות רגילותו להעדר סדר בחיים, אינו רוצה.

מבן שאין כוונתי בזה להטפת מוסר גרידא, כי אם לעוררו אחת ולתמיד, שאין האדם יכול להכריז על עצמו שהוא יהי' יוצא מן הכלל ורובם ככולם של אלו המסתדרים בחיים שעליהם נאמר לא יגעת ומצאת אל תאמין ומוכרח הדבר שיתבונן עוה"פ מפני מה אינו רוצה במשרת מלמד, ולהתבונן מה יהי' כשיתחיל בחקלאות, שגם בזה אפשר שימאן (השערה קרובה להמציאות) והוא ע"י שיחקור אצל העוסקים בחקלאות אופן העבודה ולאחרי התבוננות זו יעבוד במרץ עד כדי יגיעה מתאים למרז"ל האמור באותו המקצוע שיבחר ולא יטעה את עצמו שהיפך מנהג העולם במשך ימים אחדים יראה נסים גלויים בעיני פרנסה, כי אם יקווה לקיום הבטחת רז"ל יגעת ומצאת, ויהי רצון שהשי"ת יתן בלבו להחליט כטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

וככל הדברים הנ"ל הוא גם בהנוגע לסיום מכתבו, אשר מצבו ברוחניות איום, את הלימודים עזב וכו' ורוצה לחזור בתשובה וכו' כי צריך עיון גדול, אם מצב כזה יש לקרותו בשם איום, כיון שגם להיצר הרע רק חלק קטן במצבו, והוא רק מעצלות ומהעדר רצון להתייגע (אנשטריינגין) באיזה ענין וכו' [שבאמת גם זה נובע מהיצה"ר כי בצד הקדושה הרי הענין דזריזות מהעניינים העיקריים, אבל אין זה יצה"ר הנקי בלשון העולם], ולנצח אותו בנקל יותר, כיון שהנהגה דעצלות ורשלנות היא גם היפך השכל האנושי הפשוט ולא רק היפך דשכל של איש הנקרא שכלי או שכל דנפח"א דזקא.

המשך בעמוד ר'י

ביאורים למסכת סוטה דף כט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

39 אָמַר רב גידל אָמַר רב, דין זה שדָּבָר שֶׁנֶּשֶׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל נִטְמָא
40 מִסֶּפֶק, וְאֵין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל לֹא נִטְמָא מִסֶּפֶק, מִהָאֵי קָרָא נִפְקָא,
41 "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יֵנֶע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל", מִשְׁמַע שֶׁרַק וְדָאֵי טָמֵא
42 הוּא דְלֹא יֵאָכֵל, הָא סָפֵק טָמֵא וְסָפֵק מְהוּר יֵאָכֵל, הָרִי שֶׁסֶּפֶק
43 טוּמְאָה אֵינוֹ כּוּדָאִי. אִמָּא סִפָּא שֶׁל הַפְּסוּק, "וְהַבֶּשֶׂר כָּל מְהוּר
44 יֵאָכֵל בְּשָׂר", מִשְׁמַע שֶׁרַק אָדָם שֶׁהוּא וְדָאֵי מְהוּר הוּא דְיֵאָכֵל
45 בְּשָׂר, הָא אָדָם שֶׁהוּא סָפֵק טָמֵא וְסָפֵק מְהוּר, לֹא יֵאָכֵל, הָרִי
46 שֶׁסֶּפֶק טוּמְאָה הוּא כּוּדָאִי טוּמְאָה. אִלָּא לֹא שְׁמַע מִינָּהּ, כָּאֵן - כֵּל
47 מְהוּר יֵאָכֵל בְּשָׂר מְדַבֵּר בָּאָדָם שֶׁנֶּשֶׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל וְלֹכֵן נִטְמָא
48 בִּסְפֵק, כָּאֵן - וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יֵנֶע, מְדַבֵּר בְּבֶשֶׂר שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל
49 וְלֹכֵן לֹא נִטְמָא בִּסְפֵק.
50 מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא שֶׁצָּרִיכִים אֶת שְׁתֵּי הַדְּרָשׁוֹת, וְאִיצְטְרִיךְ דָּרְבִּי גִידֵל
51 אָמַר רב, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִנְיָמָא מְסוּמָה, דָּאֵי רַק מְדַרְבֵּי, הוּא אִמָּנָא,
52 שְׂכִישֵׁי דַעַת לִישָׁאֵל טָמֵא בֵּין פְּרָשׁוֹת הֶחָדִיד וּבֵין פְּרָשׁוֹת הַרְבִּים,
53 לֹכֵן אִיצְטְרִיךְ לְמִנְיָמָא מְסוּמָה, לומר שֶׁנִּטְמָא רַק בְּרָשׁוֹת הַיָּחִיד
54 כְּסוּטָה. וְאֵי רַק מְסוּמָה, הוּא אִמָּנָא, אֵין טוּמְאָה בִּסְפֵק עַד דְּאִיכָּא
55 דַּעַת בְּנוּגָע - הַשְּׂרָץ הַמְטָמָא, וְיִמְנִיעַ הַנִּטְמָא, כְּסוּטָה שִׁישׁ דַּעַת
56 בָּאֵשׁה וּבִבּוּעֵל, אֲבָל אִם יֵשׁ דַּעַת רַק בְּנוּגָע אוֹ רַק בְּמִגִּיעַ אֵינוֹ נִטְמָא
57 מִסֶּפֶק, לֹכֵן צָרִיכָא אֶת הַלִּימּוּד שֶׁל רַב גִּידֵל אָמַר רַב שְׁלומֹד, מְהוּר
58 וְדָאֵי יֵאָכֵל, אֲבָל בִּסְפֵק יֵשׁ בִּנְטִמָּא דַּעַת לֹא יֵאָכֵל, אָף אִם אֵין
59 בִּנְטִמָּא דַּעַת, וּמִשּׁוּם כֵּךְ שֶׁרַץ מְטָמָא בִּסְפֵק אָף שָׁאֵין בּוֹ דַּעַת.
60 שְׁנֵינוּ בִּמְשֻׁנָּה, בּוֹ בְּיוֹם דְּרֵשׁ רַבִּי עֲקִיבָא וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ בּוֹ, אָמַר
61 רַבִּי יְהוֹשֻעַ, מִי יִגְלֶה עֵפֶר מִעֵינֶיךָ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכָאִי, שֶׁהִיִּית אֹמֵר
62 עֵתִיד דּוֹר אַחֵר לִטְהַר כִּכֵּר שְׁלִישִׁי שָׁאֵין לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא
63 טָמֵא. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכָאִי, וְהַמֶּחֱזִיק דָּאֵין לוֹ לִשְׁנֵי
64 מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁמְטָמָא שְׁלִישִׁי, לְמָה עֲבָשׁוּ הוּא טָמֵא עַד
65 שִׁיטְהוּרֵי דּוֹר אַחֵר. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אָמַר רַב יְהוֹדָה אָמַר רַב, אִמְנָם
66 מִן הַתּוֹרָה אֵין לוֹ מִקְרָא לְטָמְאָה, אֲבָל מִדִּין קָל וְחוֹמֶר יֵשׁ לוֹ
67 טוּמְאָה לְשְׁלִישִׁי בִּתְרוּמָה, בְּדֶרֶךְ זֶה, וְכֵּה מְבֹבֵל יוֹם שֶׁלֹּא הִעֲרִיב
68 שְׁמֹשׁ, שְׁמוּתָהּ בְּחֻלִּין - שֶׁאִם יִגַּע בְּחֻלִּין אֵינוֹ מְטָמָא, בְּכָל זֹאת
69 פּוֹסֵל בְּתְרוּמָה עַד שִׁיעָרִיב שְׁמֹשׁ, כִּכֵּר שְׁנֵי שְׁפָסוֹל אָף בְּחֻלִּין,
70 אֵינוֹ דִּין שִׁיעָשָׁה שְׁלִישִׁי בְּתְרוּמָה וַיִּפְסְלוּ.
71 דְּחוּהָ הַגְּמָרָא, אִיכָּא לְמִפְתָּרֵהּ, מָה לְמִבּוּל יוֹם שֶׁל טָמֵא מֵת אוֹ זֶב
72 אוֹ מִצְרֹעַ, שֶׁכֵּן בִּשְׁעַת טוּמְאָתָהּ הִיא אֲב הַטּוּמְאָה וּמִשּׁוּם כֵּךְ פּוֹסֵל
73 תְּרוּמָה, מָה שָׁאֵין כֵּן כִּכֵּר שְׁנֵי שֶׁלֹּא הִיא אֲב הַטּוּמְאָה, לֹא יַעֲשֶׂה
74 שְׁלִישִׁי בִּתְרוּמָה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, תֵּינִי - תִּלְמֹד כִּכֵּר שְׁנֵי שְׁמִטָּא
75 שְׁלִישִׁי בְּקַל וְחוֹמֶר

1 שְׁתֵּי עֲשָׂה כֵּה הַכְּתוּב בְּסוּטָה שֶׁתִּהְיֶה סָפֵק זֹנָה אִסּוּרָה עַל בַּעֲלָהּ
2 בְּזֹנָה וְדָאֵי, וְכִיּוֹן שֶׁהִיא בַּחֲזָקָה זֹנָה תִּהְיֶה אִסּוּרָה גַּם לִגְבִּי כַּהוֹנֵה,
3 וְלֹא צָרִיךְ לִזְה פְּסוּק. דְּחוּהָ הַגְּמָרָא, אִם כֵּן תְּרוּמָה נִמְי לֹא תִיבְעִי
4 קָרָא, שְׁתֵּי עֲשָׂה כֵּה סָפֵק זֹנָה בְּזֹנָה, וְאִם הִיא בַּחֲזָקָה זֹנָה
5 אִסּוּרָה לֹאכּוֹל בִּתְרוּמָה, וְכִיּוֹן שֶׁכָּל זֹאת מִצְרִיךְ רַבִּי עֲקִיבָא פְּסוּק
6 לְפֹסְלָה מֵאֲכִילַת תְּרוּמָה, הָרִי שֶׁצָּרִיךְ פְּסוּק גַּם לְאִסּוּרָה לְהִנְשֹׂא
7 לְכַהֵן.
8 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אִלָּא לְרַבִּי עֲקִיבָא אֲרֵבָּעָה קָרָא בְּתִיבֵי -
9 'נִטְמָא', 'נִטְמָא', 'נִטְמָא', וְיִי' יִתִּירָא שֶׁל 'נִטְמָא', חֵד לְבַעַל,
10 וְחֵד לְבֹעֵל, וְחֵד לְכַהֵן, וְחֵד לְתְרוּמָה. וְכִיּוֹן שֶׁאִמַּר רַבִּי עֲקִיבָא
11 שֶׁלּוּמִדִּים כַּהוֹנֵה מְהוּרִי הִתִּירָא, אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל שֶׁאִפְשָׁר
12 לְלַמְּדוֹ מִקַּל וְחוֹמֶר. וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל לֹא לומֵד מִיִּתּוֹר הוּי', מִשּׁוּם כֵּךְ
13 רַק תִּלְתָּא קָרָא בְּתִיבֵי, חֵד לְבַעַל, וְחֵד לְבֹעֵל, וְחֵד לְתְרוּמָה,
14 וְכַהֵנָּה אֲתִיָּא בְּקַל וְחוֹמֶר.
15 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל, מִמָּאֵי דְאִיצְטְרִיךְ קָרָא לְתְרוּמָה
16 הַקְּלָה, וְכַהֵנָּה הַחֲמוּרָה אֲתִיָּא מִמִּילָא בְּקַל וְחוֹמֶר, הָרִי לֹא כְּתוּב
17 בְּמִפְרָשׁ בִּפְסוּק תְּרוּמָה, וְאִם כֵּן דִּילְמָא כִּי אִיצְטְרִיךְ אֶת הַפְּסוּק
18 לְכַהֵנָּה כִּיּוֹן שֶׁהִיא חֲמוּרָה, וְתְרוּמָה הַקְּלָה שְׁרִיא. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא,
19 אָמַר לָהּ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, מִסְתַּבְּרָא שֶׁהַפְּסוּק הַשְּׁלִישִׁי הוּא דּוּמִיָּא
20 דְּשְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁלּוּמְדוֹ מֵהֶם אֶת הָאִסּוּר דְּבַעַל וּבֹעֵל,
21 מָה בַּעַל וּבֹעֵל אִסּוּרָה עֲלֵיהֶם גַּם מִחֻיִּים שֶׁל הַבַּעַל, אָף הַפְּסוּק
22 הַשְּׁלִישִׁי מְדַבֵּר עַל תְּרוּמָה שֶׁהִיא נִאֲסֶרֶת נִמְי מִחֻיִּים שֶׁל הַבַּעַל וְלֹא
23 רַק אַחֲרֵי מִיתָה, לְאַפְיֻכִּי כַּהֵנָּה דְּלֹאֲחֵר מִיתָה - מָה שָׁאֵין כֵּן אִם
24 נַעֲמִיד אֶת הַפְּסוּק בְּכַהֵנָּה תִּיאֲסֵר לְכַהֵן מִהַפְּסוּק רַק אַחֲרֵי מִיתָה
25 בַּעֲלָהּ, כִּיּוֹן שֶׁגְּרוּשָׁה אִסּוּרָה לְכַהֵן גַּם בְּלֹא הַפְּסוּק, לֹכֵן מִעֲמִיד רַבִּי
26 יִשְׁמַעֵאל אֶת הַפְּסוּק בִּתְרוּמָה שְׁדוּמָה לְבֹעֵל וּבַעֲלָהּ, וְאֵת כַּהֵנָּה הוּא
27 לומֵד מִקַּל וְחוֹמֶר.
28 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁלומֵד מִפְּסוּק רַבִּיעִי שֶׁנִּאֲסֶרֶת לְכַהֵנָּה,
29 מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ לומֵד מִקַּל וְחוֹמֶר וּכְדַבְּרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. מִתְרַצַּת
30 הַגְּמָרָא, 'דּוּמִיָּא דְּבַעַל וּבֹעֵל' לִית לֵיהּ, וְלֹכֵךְ אִם לֹא יִלְמַד מִפְּסוּק,
31 נִאֲמַר שִׁילְמֹד רַק שֶׁאִסּוּרָה לְכַהֵנָּה הַחֲמוּרָה, אֲבָל בִּתְרוּמָה תִּהְיֶה
32 מוּתָרָה. וְאֵי נִמְי אִית לֵיהּ 'דּוּמִיָּא דְּבַעַל וּבֹעֵל' וְאִפְשָׁר לְלַמְּדוֹ
33 תְּרוּמָה מִהַפְּסוּק וּלְלַמְּדוֹ כַּהֵנָּה בְּקַל וְחוֹמֶר, בְּכָל זֹאת כְּתוּב וְיִי
34 יִתִּירָא לְכַהֵנָּה, כִּיּוֹן שֶׁמִּילְתָּא דְּאֲתִיָּא בְּקַל וְחוֹמֶר, טָרַח וְכִתְב לָהּ
35 קָרָא.
36 לְעִיל לְמֹדָה הַגְּמָרָא מְסוּטָה שְׁדַּבֵּר שִׁישׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל נִטְמָא מִסֶּפֶק,
37 וְשָׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל לֹא נִטְמָא מִסֶּפֶק, הַגְּמָרָא מְבִיאָה כָּאֵן לִימּוּד
38 נוֹסֵף לְהַלְכָה זֶה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אייר, תשכ"א

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מייזי אייר ומובנת התמי' לסגנון כתבו, ששידוך עם
בנות אחבי' הספרדים הי' בגדר נחות דרגא ח"ו וח"ו. ויש להתענין בזה.

ב) להצעת נכבדות עבור בנו... שי' אף שלע"ע לא נשתדך אחיו המבוגר ממנו, אלא שאחיו
המבוגר אומר שלא איכפת לו זה, ושואל דעתי בזה.

המשך בעמוד הבא

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף כט עמוד א

רש"י

אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא. ונלף מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הכתוב בסוטה ספק זונה כוונתו וזונה, ובתרומה לא ידעין דזונה אסורה דכתיב (ויקרא כג) כי תהיה לאיש ור, כי תבעל לר' אצלך. היא בתרומה הקדשים לא תאכל, ואין לך פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר. ולר' עקיבא מתאי קרא נפקא לן ביבמות (ו' סה) כל הפסולים דפסלי, והגר נמי דלא תפסי בהו קדושי. דכיון דלר' עקיבא אין קדושין תופסין בשום פסול, לא משמע ליה כי תהיה לשון זונה אלא כי תבעל; אלא לרבי עקיבא ארבעה קראי בתיבי. יחיד, כי נטמא וחד ונטמא, ורבי עקיבא דריש ור' הרי ארבעה; ובהנה אתיא פסל וחזר. ולא דריש ור', ופרכינן לר' ישמעאל כיון דלא דריש ור' ממאי דקרא לתרומה מדרש ובהנה אתיא בקל וחומר ואתו בלתי, דילמא קרא לבהנה אתא, דכיון דלא כתיב תרומה בהדיא אגא אמינא תרומה לא אתרביא לאסורה אלא בהנה הוא דאתרביא דמייא מניה, ותרומה שריא; אמר לך סתברא. דקרא תרומה רבי דומיא דתרין נטמא דרבי בהן בעל ובעל דמחיים דבעל קמימסר ליה, כגון אם יגרשנה אסורה לבעל, הלכך מקרא שלישי נמי למידי דמיתר ביה מחיים ודלבעל אתי, והיינו תרומה. ולמעט בהנה, שאין פסוק זה בא לאסורה אלא לאחר מיתה, דמחיים היא אסורה וקיימא, דהא מגרש לה והוא לא גרשה ואסורה לבהנה; ורבי עקיבא. דמגרש קרא לבהנה, דומיא דבעל ובעל לית ליה, ואי לא כתיב קרא ויתרא לא הוה מרבינן אלא בהנה דמייא, דכל חד וחד קרא באנפי נפשה הוא, ולא אמרינן הא לא מרבי אלא דומיא דהנה; ואי נמי אית ליה. ומיתוקם קרא לתרומה, אפלו הכי אתא ור' יתיא לבהנה, ואע"ג דאיבא למילפה בקל וחומר טרד וכתב לה קרא; אלא לאו שמע מנה. הבשר אשר יגע, דכר שאין בו דעת לשאל הוא, דכשר הוי נוגע, הלכך ספקו טהור, וכל טהור יאכל בשר דאורייתא בטמאת הגוף דיש בו דעת לשאל, כההוא קאמר לך ספקו טמא; דעת נוגע ומגיע. במטמא ונטמא, כי סוטה דיש בה דעת ויש דעת בבעל המטמא, קמשמע לן דרב גידל דנפקא מכל טהור, הא ספק לא יאכל כיון דיש בו דעת הוה שנטמא, אבל במטמא לא בעינן דעת; ופאחר דאין לו. מקרא מן התורה לקח הוא טמא בתרומה, לרבי יוחנן ופרין דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטמא; וזה טבול יום. שלא העריב שמש; ששחר בחליו, כדאמרינן ביבמות בהעדר (הו' עז) תלתא קראי בתיבי, טבול וצלה מתר לחליו ולמעשר, העריב שמש אוכל בתרומה, הביא פפרו בטמא שהיא בת קרן מתר בקדשים; כבר שני שפסול בחליו. דכתיב (ויקרא יז) כל אשר בתוכו יטמא, חליו תרומה וקדשים במשמע, דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. ור' יליא למימר דאם כן בטל ליה קל וחומר דהא שני בתרומה מקרא משמע כי חליו, וקיימא לן (בבב' דף כה) דהיא דמייא קל וחומר לא אמרינן דהי' שכן אב הפסא. כגון טמא מת או נב או מצורע שהן בטמאתן אבות

שהרי עשה בה ספק זונה כוונתו, תרומה נמי לא תיבעי קרא? שהרי עשה בה ספק זונה כוונתו! אלא לר' עקיבא ארבעה קראי בתיבי: חד לבעל, וחד לבעל, וחד לבהנה, וחד לתרומה. ור' ישמעאל, תלתא קראי בתיבי: חד לבעל, וחד לבעל, וחד לתרומה, ובהנה אתיא בקל וחומר. ור' ישמעאל, מפאי דאיצטרך קרא לתרומה, ובהנה אתיא בקל וחומר? דילמא כי אצטרך לבהנה, ותרומה שריא? אמר לך, מסתברא דומיא דבעל ובעל. מה בעל ובעל מחיים אף תרומה נמי מחיים, לאפוקי בהנה דלאחר מיתה. ור' עקיבא, דומיא דבעל ובעל לית ליה, ואי נמי אית ליה, מילתא דאתיא בקל וחומר טרד וכתב לה קרא. אמר רב גידל אמר רב: דבר שיש בו דעת לישראל ואין בו דעת לישראל, מהאי קרא נפקא, "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" ודאי טמא הוא דלא יאכל, הא ספק טמא וספק טהור יאכל. אימא סיפא "והבשר כל טהור יאכל בשר" ודאי טהור הוא דיאכל בשר, הא ספק טמא וספק טהור לא יאכל. אלא לאו שמע מניה, כאן שיש בו דעת לישראל, כאן שאין בו דעת לישראל. ואיצטרך רב גידל אמר רב, ואיצטרך למיגמר מפסוטה. דאי מדרב הוה אמינא בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים, איצטרך למיגמר מפסוטה. ואי מפסוטה, הוה אמינא עד דאיבא דעת נוגע ומגיע, צריכא: בו ביום דרש ר' עקיבא, וכל פלי חרש בו: ומאחר שאין לו למה טמא? אמר רב יהודה אמר רב: מן התורה אין לו, מדיון קל וחומר יש לו. ומה טבול יום שמוחר בחולין פוסל בתרומה, כבר שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה? איבא למיפרך, מה לטבול יום שכן אב הפסא? תיתי מטבול

עשה בה ספק זונה כוונתו. תימא אמאי לא אמר כיון דטמאה הכתוב מספק מהיבא תיתי דמותרת בתרומה ולכהונה ויש לומר אי לאו קראי איבא למימר דלא טמאה אלא לענין בעלה דאיבא ספק חייבי מיתות בית דין על דיו אבל לענין תרומה וכהונה הוה אמינא אוקי איתתא אחזקה אבל בירושלמי דפרק קמא מתוך קושיא זו דריש חד מהני תלתא קראי ליבם והכי איתא ההם תני ר' מאיר אמר שלש טומאות אמורות בפרשה אחד לבעל ואחד לבעל ואחד לתרומה מציעו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה למה לא אילו בת כהן שנישאת לישראל ואנסה שמא אינה מותרת לביתה ואסורה לאכול בתרומה לא מציעו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה אמר ר' אבין הכין איתאמרת אחת לבעל ואחת לבעל ואחת ליבם אמר ר' יוסי מתינתא אמרה כן ואם מת חולצת ולא מתיבמת: חד לתרומה וחד לכהונה. אין להקשות וכי ספק חמור מן דאי דאילו ודאי יזנתה מותרת בתרומה ולכהונה דהא בפ' אלמנה ביבמות (דף סח.) מרבינן מובת כהן כי תהיה לאיש וז' כיון שנבעלה לפסול לה שור אצלה פסלה ומרבינן גר עמוני ומואבי וכי וקא פריך ההם אימא חייבי כריתות נמי פירוש אינהו נמי הוו בכלל נבעלה לפסול לה ומאי שנא דלא תני להו לעיל ומשני כי תהיה כתיב דוקא בני זוהי לאפוקי חייבי כריתות דלא בני הויה ניהו אלמא חייבי כריתות לא מפסלי בביתאן ואשת איש אידי נמי מחייבי כריתות ואם כן מספקא אמאי מיפסלי ורש"י שיבש שם אותה הגירסא וזה לשונו אימר נבעלה לפסול לה חייבי כריתות אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושין לא פסלי לה וכוותי ונתני ומומר דפסלי מנלן הני דאית בהו הויה מדרפקה לך ביאה בלשון הויה שמע מינה בהנך דתפסי בהו קדושין משתעי קרא אפה פסלי ולאפוקי חייבי כריתות לא גרסינן אי הכי כותי ועבר וכי והוא הדין והוה מצי למימר חייבי כריתות לא מפסלי אלא משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי והיינו עובר כוכבים ובמתניתין קתן העבר פוסל משום ביאה ומשני פסלי מדרבי יוחנן כו' ואית דמפרשי ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי וכו' וקשיא לי בגוזה טובא חדא דנתן בפרק ארבעה אחין (שם) דף לג:) האו כדנות נפסלו מן התרומה בבעלת אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עז) כהן הבא על אחותו זונה משיח לה וכיון דזונה משיח לה בעילתה פוסלתה דתניא ליה שנישבת איתא שבעלה בעלת זנות נתנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אבל תרומה לכהנת לא:

שלישי

לחליו ולמעשר, העריב שמש אוכל בתרומה, הביא פפרו בטמא שהיא בת קרן מתר בקדשים; כבר שני שפסול בחליו. דכתיב (ויקרא יז) כל אשר בתוכו יטמא, חליו תרומה וקדשים במשמע, דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. ור' יליא למימר דאם כן בטל ליה קל וחומר דהא שני בתרומה מקרא משמע כי חליו, וקיימא לן (בבב' דף כה) דהיא דמייא קל וחומר לא אמרינן דהי' שכן אב הפסא. כגון טמא מת או נב או מצורע שהן בטמאתן אבות

מטבול

המשך מהעמוד הקודם

מובאת דעות מהאחרונים בזה, שבהגיע לגיל בן שמונה עשרה אין מקפידים על קדימה האמורה ובפרט בכגון דא שהאח המבוגר ימחול במחילה גמורה, ויש מקום לומר וקרוב לומר, שזה עצמו יהי סגולה למהר בברכת השי"ת בשידוך מתאים בשביל אחיו המבוגר.

לפלא גדול שאינו מזכיר מפעולותיו בהפצת המעיינות ובטח ימלא במכתבו הבא ובפרטיות הדרושה, ובפרט שפעולתו בהאמור ג"כ מוסיפות ומקדימות ברכת השי"ת בהמצטרך, וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

סוטה. פרק חמישי - בשם שהמים דף בט עמוד ב

רש"י

מטבול יום דשרין. אדם שנגע בשרץ ראשון לטמאה הוא ולא אב הטמאה, וכי טבל החר
לחליו ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דכתיב נמי הערב שמש בכלים במים יובא וטמא עד
הערב וטבר (והוא י"א), והא לנגיעה הוא להשתמש בו תרומה, ואשמעין דכלי טבול יום
פסל ליה: שכן יש במינו אב הטמאה. אם היה נוגע בלי זה או אדם זה במת נעשה אב
הטמאה לטמא אדם וכלים, תאמר באכל שאינו

מטבול יום דשרין מה לטבול יום דשרין שכן במינו אב
הטמאה? פלי חרש יוכיח מה לכלי חרש שכן מטמא
מאורו? טבול יום יוכיח וחזור הדין לא ראי זה פראי
זה ולא ראי זה פראי זה, הצד השוה שבהן שמונתין
בחולין, ופוסלין בתרומה, כל שכן כפר שני שפוסל
בחולין דפוסל בתרומה. ודור אחר פריד, מה להצד
השוה שבהן שכן יש בהן צד חמור, ורבן יוחנן בן זבאי
צד חמור לא פריד. תניא, אמר ר' יוסי: מנן לרביעי
פקודש שפסול? ודין הוא. מה מחוסר כפירות שמוותר
בתרומה פסול פקודש. שלישי שפסול בתרומה אינו
דין הוא שיעשה רביעי פקודש? ולמדנו שלישי לקודש
מן התורה, ורביעי מקל וחומר. שלישי לקודש מן
התורה מנל דכתיב: "והבשר אשר יגע בכל טמא לא
יאכל" מי לא עסקינו דנגע בשני, ואמר רחמנא "לא
יאכל". רביעי מקל וחומר דראמון. אמר ר' יוחנן:
טעם בריבי אינו יודע מה הוא, שהרי תשובתו בצדו:
אוכל הבא מחמת טבול יום יוכיח, שפסול בתרומה
ואינו עושה רביעי פקודש. דתניא, אבא שאול אומר:
טבול יום תחילה לקודש, לטמא שנים ולפסול אחד.
ר' מאיר אומר: מטמא אחד ופוסל אחד. ורחמנא
אומרים: בשם שפוסל אוכלי תרומה ומשקי תרומה,
קד פוסל אוכלי קודש ומשקי קודש. מתקין לה
רב פסא: מפאי דר' יוסי ברבנן סבירא ליה? דלמא
כאבא שאול סבירא ליה דאמר לטמא שנים ולפסול
אחד! אי סלקא דעתך כאבא שאול סבירא ליה,
לייתיה לרביעי פקודש מאוכל שפא מחמת טבול
יום. ומה אוכל הבא מחמת טבול יום, דטבול יום
גופיה מותר בחולין, אמרת עושה רביעי פקודש. אוכל
שליש

בצמיד פתיל, אבל תרומה לא תנן בה, ועוד אין זה פוסל בתרומה דהא לא פסיל מידי אלא
אינו מגן ומאליה היא נטמאת מאהל הבית, ועוד כל הצד השוה שבגמרא שפא ללמוד
חמר צריך שיהא חמור וזה קל, דקאמר הצד השוה שבהן שמתרין בחליו, ואין זו שיטה
בכל הגמרא. ולקשון שפרשתי אל תשיבני מה שאומר כלי חרש יוכיח, שהיה לו להביא
הצד השוה לדומה לטבול יום שאע"פ ששורר לחליו פסול לתרומה, שאין זו תשובה.
דאין צריך להוכיח אלא לטמא שחליו שחליו טעם ההומא דפסול תרומה מפני שהוא
אב הטמאה, וקא מזהיר ליה כלי חרש יוכיח שאין בו חמור זה ופוסל, וכן שיטת רוב הדינים.
כי ההוא דכל הקשר (והוא י"א) מנן לקשר בחלב שאסור בהנאה קל וחומר ומה ערלה
שלא נעבדה בה עברה אסורה בהנאה, כשר בחלב שנגבדה בו עברה בשבולו אינו דין
שאסור בהנאה, מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר, ומי כפסח יוכיח, מה לחמץ
ובפסח שבו קרת, כלאי הכרם יוכיח, והא כלאי הכרם נעבדה בו עברה בנרעיה והמין
בפסח נמי עבר בכל רצאה ולא דמו לערלה קללא דידה וקא הוה חוכמה: צד חמור. טבול
יום יש במינו אב הטמאה, כלי חרש מטמא מאורו: רבי יוחנן צד חמור לא פריד. לא חשיב

רש"י

ליה פירכא הואיל ואין חמר שבשניהם שוה: מנן לרביעי פקודש שהוא פסול. ולא אמרינן
סודור הוא כבתרומה: מחסר כפורים. בטמאות הדריכות קרן, כגון זב וזבה וזולת
ומצורע: שמתר בתרומה פסול פקודש. ביבמות יליפין לה בפרק הערל (והו' מה): שלישי
שפסול בתרומה. כדילפין לעיל מטבול יום: דין הוא שיעשה רביעי פקודש. ולא תמא דיו
לבא מן הדין להיות כדור ונימא הכי, שלישי
שפסול בתרומה דיו הוא שיהא פסול לקדש,
דאם בן בטיל ליה האי קל וחומר, דשלישי פקודש
לא אימרינן, ולא מביקיא דכי היכי דבתרומה
איימניה בקל וחומר מטבול יום הכי נמי אתי
קדש בההוא קל וחומר, אלא אפלו מן התורה
למדנוהו: והיו דקאמר למדנו שלישי לקדש מן
התורה, הלכך אי אמרינן דיו איפרך ליה ק"ו כו:
מי לא עסקינו. מי לא מצינו למישמע מנה דאפי'
נגע בשני נמי קאמר לא יאכל, דהא בכל טמא
כתיב. ושני איקרי טמא דכתיב כל אשר בחתו
ויטמא, ותאי בבשר שלמים כתיב דקדש נשחט
טעם גריבי: טעמו של ר' יוסי שהוא חכם וגדול
הדור אינו יודע מהו שלמך רביעי פקודש, שהרי
מקל וחומר זה תשובתו בצדו: אבל הבא מחמת
טבול יום. שנגע בטבול יום והוא של קדש או של
תרומה יוכיח, שפסול בתרומה מן התורה
דפרשיית לעיל דבכלים נמי כתיב הערב שמש
לגבי תרומה ואינו אלא לנגיעה ואינו עושה
רביעי פקודש לרבנן דפליגי. עליה דאבא שאול
ואמרו טבול יום פוסל פקודש ואינו מטמא לפסול
את מי שחזור ונגע בו, וקא סלקא דעתך דר' יוסי
ברבנן סבירא ליה הלכך תשובתו בצדו ד"כ
הכי נמי נדרש להאי ק"ו שפסול אכל הבא
מחמת טבול יום את הקדש, ומה מחסר כפורים
שמתר בתרומה פסול פקודש, אבל הנוגע בטבול
יום שפסול בתרומה ואינו דין הוא שיעשה
רביעי פקודש: טבול יום תחלה לקדש. מעלה עשו
פקודש להיות טבול יום אצלו כראשון לטמאה
ויטמא שני פקודש זה, מזה שאכל שנוגע בטבול
יום נגעה שני ונעשה את חבירו שלישי ושניהם
קריין טמאין שפוסל לקליו את אחריהם, והשלישי
פוסל את הרביעי להיות הוא עצמו פסול אבל
לא יפסול את אחריהם במנוע: רבי מאיר אומר
מטמא אחד ופוסל אחד. הרי הוא כשאר שני
שפוסל את התרומה והנוגע בו פוסל את הקדש,
כך טבול יום הפוסל את התרומה הנוגע בו וטמא
לקדש ולפסול עוד אחד: קד פוסל כו. וכן

הנוגע בטבול יום פוסל את הקדש אלא הוא עצמו פסול: מפאי דרבי יוסי ברבנן סבירא
ליה. דתהוי תשובה בצדו, דילמא כאבא שאול סבירא ליה, והוא הדין דהוה מצי רב פסא
לממר דילמא כר' מאיר סבירא ליה ואין כאן עוד תשובה דהא עבד רביעי, אלא רבנא
קטס. כלומר מאן לימא לן דלא מחמיר כאבא שאול, דילמא כותיה סבירא ליה דאכל
הבא מחמת טבול יום אם של קדש הוא מטמא אחד ופוסל אחד, דההוא דנגע ביה פסיל
ליה דאורייתא ואפלו הוי קמא תרומה פסול לקדש מקל וחומר ממחוסר כפורים כדדרש
רבי יוסי לעיל, ודרש ליה נמי הבא, ומה מחסר כפורים שמתר בתרומה פסול לקדש, אבל
תרומה הבא מחמת טבול יום שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי פקודש, דהדיקא
דנהו ליה דקדש עבד רבנן מעלה שישמא אחד ופוסל אחד: דאי סלקא דעתך כאבא
שאול סבירא ליה. ודומקל וחומר דמחסר כפורים פסיל לקמא וממעלה דרבנן מטמא ליה,
כיון דמדאורייתא פסיל ליה לההוא דנגע ביה לייתיה לרביעי פקודש מאכל הבא מחמת
טבול יום: ומה אבל הבא מחמת טבול יום דטבול יום. שפא מחמו שרי בחליו עושה רביעי
פקודש, כלומר פוסל את הקדש מקל וחומר ממחוסר כפורים:

שלישי

ביאורים למסכת סוטה דף כט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מי לא עסקין - האם לא מדובר בפסוק, דננע הבשר בשני
לטומאה, ואמר רבנא לא יאכל, משמע שלשליש בקודש טמא,
ואם כן רביעי נלמד מקל וחומר ממחוסר כיפורים, בראמור.
אמר רבי יוחנן, טעם בריבי - טעמו של רבי יוסי שהוא חכם וגדול
הדור, שאמר שרביעי בקודש פסול, איני יודע מה הוא, שהרי
תשובתו - פירכתו של הקל וחומר בצידי, כיון שאוכל הקא -
שנטמא מחמת נגיעה בטבול יום יובית, שאף שפסול בתרומה,
בכל זאת ואינו עושה רביעי בקודש, ולפי רבי יוסי נדרוש קל וחומר
גם לאוכל הקא מחמת טבול יום שיעשה רביעי בקודש, ומה מחוסר
כיפורים שמותר בתרומה בכל זאת פסול בקודש, אוכל הנוגע בטבול
יום שפסול בתרומה ודאי שיעשה רביעי בקודש, אם כן מוכח שרבי
יוסי אינו דורש קל וחומר זה.
הגמרא מביאה ברייתא שחכמים סוברים שאוכל הקא מחמת טבול
יום אינו פסול בקודש, דתניא, אבא שאול אומר, שאף שטבול יום
הוא שני לטומאה, החמירו חכמים שטבול יום יהיה תחילה לקודש
- ראשון לגבי קדשים, ויוכל לטמא שנים - אם יגע בקודש יעשה
אותו שני והשני יעשה את חבירו שלישי, ושניהם נקראים טמאים
ויכולים לטמא אחרים, ולפסול אחד - והשלישי יכול לפסול עוד
קודש ולעשותו רביעי, אמנם הרביעי רק פסול לאכילה ואינו יכול
לטמא אחרים. רבי מאיר אומר, טבול יום נחשב לשני גם לגבי
קדשים ולטמא אחד ועושהו שלישי, ופוסל השלישי אחד אחר
ועושהו רביעי. וחכמים אומרים, טבול יום אינו מטמא אחרים אלא
רק פוסלם, וכשם שפוסל אוכלי תרומה לאכילה ומשקי תרומה
לשתיה, ואינם מטמאים אחרים, כך טבול יום פוסל אוכלי קודש
ומשקי קודש אבל הם אינם מטמאים אחרים, הרי שאף על פי
שאוכל הקא מחמת טבול יום פסול בתרומה, אינו פוסל רביעי בקודש,
ודאי זה פירכא על הקל וחומר של רבי יוסי.
דוחה הגמרא את הפירכא של רבי יוחנן, מתקין לה רב פפא,
ממאי דרבי יוסי בריבן סבירא ליה, דילמא פאפא שאול סבירא
ליה דאמר שטבול יום נחשב מדרבנן לראשון כשנגע בקדש, לטמא
שנים ולפסול אחד, כמבואר לעיל, וכשנגע טבול יום בתרומה, או
לא החמירו לעשותו כראשון, אלא שני, והתרומה היא שלישי, והיא
פוסלת קודש לעשותו רביעי, ואין פירכא על הקל וחומר של רבי
יוסי. מבארת הגמרא שאין לדחות את הפירכא של רבי יוחנן, מכיון
דאי סלקא דעתך שרבי יוסי פאפא שאול סבירא ליה, ולומד קל
וחומר ממחוסר כיפורים לטמא את הנוגע בטבול יום לעשותו
שלישי, ופסול את הרביעי בקודש, אם כן ליתיה - ילמד שלשלישי
פוסל לרביעי בקודש, מקל וחומר מאוכל שפא מחמת טבול יום
ולא ממחוסר כיפורים, בדרך זו, ומה אוכל הקא מחמת טבול יום
אף דטבול יום גופיה מותר בחולין ואינו פוסל אותו, בכל זאת
אמרת שאוכל הקא מחמתו עושה רביעי בקודש, אוכל

מטבול יום דשרין, שבשעת טומאתו לא היה אב הטומאה אלא
ראשון, ובכל זאת אסור באכילת תרומה.
דוחה הגמרא, מה למטבול יום דשרין שכן יש פנינו - באדם או
בכלים אב הטומאה - שאם יגעו במת ייעשו אב הטומאה, מה שאין
כן כבר שאינו נעשה אב הטומאה אפילו יגע במת. מתרצת הגמרא,
כלי חרש יובית שאף שאין במינו אב הטומאה, בכל זאת מטמא את
התרומה כשהוא ראשון, אם כן נלמד גם לכבר שני שאף שאין במינו
אב הטומאה, יפסול את התרומה.
דוחה הגמרא, מה לכלי חרש שיש בו חומרא שכן מטמא אוכלין
ומשקי מאוירו - אף אם לא נגעו בכלי עצמו, אלא רק היו באויר
הכלי, ומשום כך גם פוסל תרומה, מה שאין כן כבר שנטמא רק
בנגיעה. ומתרצת הגמרא, מטבול יום בכלי שנטהר במים יובית, שאף
שאינו מטמא מאוירו בכל זאת פוסל תרומה. וחזר דין, לא ראי
זה בראי זה - אין חומרתו של כלי שהוא טבול יום בחומרתו של כלי
חרס שנטמא מאוירו, לומר שזו הסיבה שכלי חרס פוסל בתרומה,
שהרי כלי טבול יום גם פוסל בתרומה, ולא ראי זה בראי זה - ואין
חומרתו של כלי חרס, בחומרתו של כלי טבול יום שיש במינו אב
הטומאה, לומר שזו הסיבה שטבול יום פוסל בתרומה, שהרי גם כלי
חרס גם פוסל בתרומה, הצד השווה שבהם - בטבול יום ובכלי חרס,
[שטמאים] שמוותרין בחולין ופוסלין בתרומה, כל שכן כבר שני
שחמור יותר מטבול יום שפוסל בחולין, אם כן ודאי דפוסל
בתרומה.
הגמרא מסבירה את שיטת הדור אחר שרבי יוחנן בן זכאי אמר
שיתירו את כבר שני. ודור אחר פריך, מה להצד השווה שבהם,
שכן יש בהם - בכל אחד מהם צד חמור, טבול יום שיש במינו אב
הטומאה, וכלי חרס שנטמא מאוירו, אבל כבר שני אין בו צד חומרא
כלל. ורבן יוחנן בן זכאי, צד חמור לא פריך, אלא רק כשיש צד
שוה לשניהם.
תניא, אומר רבי יוסי, מנין לרביעי בקודש שנגע בשלישי לטומאה
שפסול, ולא טהור בתרומה, ודין הוא - יש ללמוד זאת מדין קל
וחומר, מה מחוסר פגורים - דהיינו טמא שטען קרבן ועדיין לא
הקריבו, שמוותר לאכול בתרומה, בכל זאת פסול בקודש - אם
נגע בקודש פסלו, שלשלישי שפסול בתרומה, אינו דין הוא שיעשה
רביעי בקודש, ואי אפשר לומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון,
שיהיה בקדשים רק שלישי בתרומה שהוא נלמד ממנה, כיון שקל
וחומר זה יתבטל, מפני שאת הדין שיש שלישי בקודש אפשר ללמוד
מאותו קל וחומר שלומדים את תרומה, ועוד הרי ולמדנו שלשלישי
לקודש מן התורה בפירושו, ואם כן ודאי שאם נאמר דיו יתבטל הקל
וחומר, ולכן ורביעי בקודש נלמד מקל וחומר כמו שכתבה הגמרא.
שואלת הגמרא, שלשלישי לקודש שאמרנו שנלמד מן התורה מנלן.
משיבה הגמרא, דכתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל",

אגרות קודש

בי"ה, י"א אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח אייר והקודם לו.

הנה נעם לי לקרות בו שמתגלה בו כשרון נואם לפני הרבים, ומנצל כשרונו זה לדברי התעוררות
להחזקת היהדות וקיום התורה ומצות. ויה"ר מהשי"ת שיפעלו הדברים בנואם ובהשומעים. ובודאי
מסדר שלא יפריע הנ"ל בלימודיו בהתמדה ובשקידה, הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות...

ביאורים למסכת סוטה דף ל עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מאובל שהוא ראשון לטומאה, נעשה גופו ראשון מדרבנן, ומה
שנוגע בו נעשה שני, ואם אוכל שני נעשה שני, ואם נגע בתרומה
עשאה שלישי, ואם אוכל שלישי נעשה שלישי. רבי יהושע אומר,
שאוכל ראשון אינו עושה את האוכל אותו ראשון, אלא האוכל
אובל ראשון ואובל שני נעשה שני, ואם ואם אוכל שני שלישי
נעשה הוא בעצמו שני בקודש - שאם יגע בקודש יטמא אותו,
ואותו הקודש יוכל לפסול קודש אחר, ואין גופו נעשה שני
בתרומה, ואם יגע בתרומה אינו פוסל אותה. ומוסיף רבי יהושע,
באיזה חולין אמרו שיש בהם שלישי והוא נעשה שני לקודש, בחולין
שנעשו על מִהֶרֶת תְּרוּמָה - שקיבל בעליהם הכהן על עצמו לשמור
את חולין בטהרה כתרומה, אבל חולין סתם אין בהם שלישי.
מדיוקת הגמרא, על מִהֶרֶת תְּרוּמָה אין - יש בחולין שלישי
כתרומה, כיון שכך עשו הרבה כהנים, אבל חולין שנשמרו על
מִהֶרֶת תְּקוּדָשׁ לא שייך בהם שלישי, כיון שדבר זה לא היה מצוי
ובטלה דעתו אצל כל אדם, ויש להם דין ככל חולין רגילים שאין
בהם שלישי, וממה שהוצרכו להגיע לחולין שנעשו על טהרת
תרומה כדי לאסור שלישי בחולין, אֵלֶּמָּא קְרַבְר רבי יהושע, אין
שני עושה שלישי בחולין סתם.
רבי אלעזר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
מהברייתא, דתנן, רבי אלעזר אומר, שְׁלֹשָׁתָן - אלה המבוארים
מיד, שוין בדינם, הראשון שֶׁבְּקוֹדֶשׁ וְשֶׁבְּחֻלִין וְשֶׁבְּתְּרוּמָה, מִטְמֵא
שְׁנַיִם - הראשון מטמא את השני, והשני מטמא את השלישי, ופוסל
אֶחָד - והשלישי פוסל את הרביעי בקודש, ומִטְמֵא אֶחָד - הראשון
מטמא את השני, ופוסל אֶחָד - השני פוסל את השלישי בתְּרוּמָה,
ופוסל אֶחָד - הראשון פוסל את השני בחולין, הרי שלרבי אלעזר
אין למעלה משני לטומאה בחולין.
רבי אלעזר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
מהמשנה, דתנן, רבי אלעזר אומר, עיסה שנטמאה במזיד אין
מפרישין ממנה חלה, אלא חֵלָה נִפְלְטָה מִן הַתְּהוֹרָה על הַמִּטְמֵא -
שצריך ללוש עיסה נוספת טהורה ולהפריש ממנה על הטמאה. בִּיצָד
יפריש מהעיסה הטהורה על הטמאה מהמוקף, ולא יטמא מהעיסה
הטמאה, עושה כך, הרי שתי עִיסוֹת יש, אַחַת טְהוֹרָה, ואַחַת
הַמִּטְמֵא, נִפְלְטָה כִּי שיעור חֵלָה שהוא אמור להפריש על העיסה
הטמאה, מַעֲיֶסָה הטהורה שֶׁלֹא הוֹרְמָה חֵלָה, ונוטל עוד חתיכה
מהעיסה הטהורה, וְנִזְנָה ממנה בשיעור של פְּחוֹת מִכְּבִיצָה שיעמוד
בְּאֻמָּצָה ויגע בעיסה הטמאה, ובחתיכה הטהורה שעושה אותה
חלה, וכל זה הוא כִּי לִיבּוֹל את החלה מן הַמוֹקֵף.

שלישי הקא מחמת שני, דשני גופיה אסור בחולין, אינו דין
שְׁעוּשָׁה רְבִיעִי בְּקוֹדֶשׁ, ומזה שרבי יוסי למד דווקא ממחוסר
כיפורים משמע שאינו סובר כאבא שאול אלא כרבנן שאוכל הבא
מחמת טבול יום אינו פוסל אחרים, ואם כן קשה עליו פירכת רבי
יוחנן.
ובי תימא שהסיבה שרבי יוסי לא למד מאובל הבא מחמת טבול
יום, היא משום דאֵיכָּא לְמִפְדָּךְ את הקל וחומר ולומר מה לְמַבּוּל
יום שֶׁכֵּן היה אֵב הַמוֹקֵמָה, ומשום כך אוכל הבא מחמתו מטמא
רביעי בקודש, מה שאין כן שני שלא היה אב הטומאה אין שלישי
הבא מחמתו יכול לעשות רביעי, ואמנם הוא סובר כאבא שאול.
דוחה הגמרא, הָא אֵייתִינָה - למדה רבי יוסי מִמְּחוּסָר כְּפוּרִים, וגם
שם אפשר לפרוך מה למחוסר כיפורים שכן אב הטומאה, ובכל זאת
וְלֹא פְּרִכִּיה, הרי שרבי יוסי סובר שאין פירכא זו פירכא, כיון שאף
שקודם היה אב הטומאה בכל זאת עכשיו שטבל הלכה טומאתו
החמורה, אם כן גם בטבול יום כיון שעכשיו אינו אב הטומאה אי
אפשר לפרוך בדרך זו, ואם כן צריך לומר שהסיבה שלמד דווקא
ממחוסר כיפורים היא מפני שסובר כרבנן ולא כאבא שאול.
אמר רב אסי אמר רב, ואמר לה אֵמֶר רַבָּה בִּן אִסִּי אֵמֶר רַב,
רבי מאיר ורבי יוסי ורבי יהושע ורבי אלעזר ורבי אליעזר, בולחו
סבירא להו דאין שני עושה שלישי בחולין, ואינם סוברים כרבי
עקיבא שדרש במשנתו שני עושה שלישי אפילו בחולין.
רבי מאיר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
מהמשנה, דתנן, כֹּל הַמַּעֲזוּן בִּיאַת מֵיִם מְדַבְּרִי סוֹפְרִים - כל מי
שהוא טהור מהתורה, אלא שחכמים הזקיקו אותו להיטהר במים,
דינו מדרבנן כשני לטומאה, ומִטְמֵא אֶת תְּקוּדָשׁ ועושהו שלישי,
ופוסל אֶת הַתְּרוּמָה, ומותר באכילה בחולין ובמַעֲשֵׂר שני, דברי
רבי מאיר, וְחֻכְמִים אוֹסְרִין אכילה בְּמַעֲשֵׂר שני. הרי שרבי מאיר
ורבנן שחולקים עליו סוברים ששני אינו עושה שלישי בחולין.
רבי יוסי אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין, מִהָא
דאֵמֶר - ממה שאמר רבי יוסי לעיל, מנין לרביעי בקדש שפסול וכו',
כיון דאֵם אֵיתִיה - אם הוא סובר ששלישי בחולין הוא טמא
מהתורה, לֵייתִיה לְרִבְעִי בְּתְרוּמָה - שילמד שגם רביעי בתרומה
טמא, מהקל וחומר מטבול יום, כמו שהוא לומד שלישי בתרומה,
ולאחר שילמד שרביעי בתרומה פסול, שילמד גם וְחֻכְמִים בְּקוֹדֶשׁ
בקל וחומר מרביעי בתרומה, ומזה שרבי יוסי אינו לומד כך משמע
שהוא סובר שאין שלישי בחולין.
רבי יהושע אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
מהמשנה, דתנן, רבי אלעזר אומר, האובל שיעור חצי פרס

המשך מעמוד רה

במ"ש אודות השידוך אשר שמה כשם אמו, יש לחשוב אודות שידוך זה רק באם לאחת מהן
יוסיפו שם, ועוד זאת שלא ידורו במקום אחד.

אינו מזכיר דבר מהשתתפותו בפעולות צעירי אגודת חב"ד בחדש ניסן העבר, ואפשר אין זה
אלא חסרון בכתיבה ולא בהפעול.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

יום שלישי ט"ו אייר - היום שלשים יום, שהם ארבעה שבועות ושני ימים לעומר (גבורה שבהוד) ריא

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף ל עמוד א

רש"י

תוספות

שלישי הקא מחמת שני כו'. דשמעינן מניה תרתה, ש"מ אבל הקא מחמת טבול יום דסבירא ליה כבאבא שאול, ור"מ שלישי הקא מחמת שני נהי דחמישי בקדש לא אמר דנייתיה מנה בדקעביר דטבול יום. דהקא מעלה דרנן יום, ובקדש מקדש מיירי יוסי מדאורייתא קאמר, אבל רביעי מיהא אייתי מנה: וכו' ה' ה' אייתיה. ר' יוסי מק"ו ממחוסר כפורים, דאיבא למיפרך נמי מה למחוסר כפורים

שכן אב השמאה ולא פריך. דלא חשיב ליה ר' יוסי פירכא, דהשתא דטבל לה אולה לה ההיא שטאה, גל תעורן ביאת מים מדברי סופרים. כל שהוא טבול מן התורה וחקמים הקוסמים לבא במים ולשחר, כגון הקא רבנן ורבו במים שאובין והאובל חצי פרס אכלין טמאין והדיים שהצריכום טבילה, כלם בתורת שנים השעונים: כספאין את הקדש. להיות שלישי ועשה רביעי ופוסלן את התרומה: וחקמים אוסרין במעשר. באכילה אבל נגיעה שרי, וחלין אף לאכול, והכי אמר בחגיגה (דף י"א) ודא הדין נמי דלרנן אין שני עושה שלישי בחלין, והאי דלא חשיב להו לפי שלא נתפרשו שמונתן, ור"מ ומחלקותה קאמר: דאם אימא. דשלישי בחלין מן התורה, ליתיה רביעי בתרומה מק"ו מטבול יום כדאיית' לשלישי לעיל משני בחלין: ותכשי בקדש. מרביעי בתרומה מק"ו ממחוסר כפורים, כדאייתי לרביעי לעיל משלישי בתרומה: תאמרי: האוכל אכל ראשון. חצי פרס מאכל ראשון נעשה גופא ראשון לסמאה מדרנן, והאובל אכל שני נעשה גופא שני. ובשחיטת חלין מפרש טעמא שעושה את האוכל חמור במאכל, בהשוותו נהיו ד' ל"ה רבי' הושע אוסר האוכל אכל ראשון או אובל אכל שני. שני. מאכל ראשון לא עביד ליה ראשון אלא שני, מאכל האובל חמור במאכל, אבל מאכל שני עושה אותו שני, והקא מפרש טעמא, מצניו שהשני עושה שני על ידי משקין. שלישי שני לקדש. האובל אכל שלישי נעשה גופא שני לקדש, שאם יגע בקדש יטמאנו לפסול עוד אחד, והקא מפרש טעמא, וכל הך קטא מדרנן גינהא בחלין שנעשו על סדרת תרומה. באיין חלין אמרו שהאובל שלישי שלהן נעשה שני לקדש, בחלין שנעשו על סדרת תרומה, שבטליהם כהן

ורגיל בתרומה וקבל עליה לאכול חלין שלו בסדרת תרומה כדי שיהא רגיל לתרומותיו בסדרתה וזקוקה לה, חלקה משכחת בהו שלישי, דבחלין אחרים לא משכחת שלישי: ח"ע על סדרת תרומה אין חלין גידי לא. ומאן דגריס על סדרת הקדש לא הכי מפרש לה, וזאת הקדש לא דהו להו חלין גידי, שהמחשים חלין לסדרת הקדש בטלה דעתו וזאת דבריו כלום: שלישתן שויין, נהי דמפרש להו, ראשון של חלין, וראשון של תרומה, וראשון של קדש: כספא שנים ופוסל אחד בקדש. דהיינו רביעי: כספא אחד ופוסל אחד בתרומה. דההו ליה שלישי: ופוסל אחד בחלין. דההו ליה שני, ותנא דפליג עליה סבר ראשון של חלין לא אויל בקדש עד רביעי, שאין קדש בא לידי רביעי אלא אם כן היה ראשון של קדש. ומיהו שמעינן מנה דאין שלישי בחלין: ר"א אוסר חלה נטלת מן הסדרה על הכפארה-ירשא דמתני' ממשכת חלה (פ"ט מ"י) הכי, שעור חלה אחד מכו'. דההו חלה שזנבא אף אגוסתא שחן ממי'. נטמאת ממזיד אחד מכו', שלא יתא חוטא נשכר. ר"א אוסר היכא דנטמאת מזידה תלוש אחרת בסדרה ותסול מן הסדרה על השמאה, משום דמצוה לתרום מן המקנה. כיצד תעשה שיהא מן המקנה והתורה, נטלת כדי חלת השמאה ממשק הסדרה עד שלא הורמה חלתה, דאי הורמה חלתה דסדרה וז' לא מצי לאפרושי מן הפסור על החיוב ולא תייל עליה וז' שם חלה, ונתנתה פחות מכביצה באמצע כדי לתרום מן המקנה. מקף לשון מקהר ומקובר, כמו אין מקיפין שתי חביות במסכת ביצה (דף כ"ג): ומקרא נפקא קל' ותרומתם מקנה מן המקנה לו, בספרי, הלכך צריכה לחקוק

בחלין רבי אלעזר ברבי צדוק אוסר הרי הן כטומאה לתרומה לטמא שנים ולפסול אחד איכא אינו רביעי וא"ת מגורה שניה ומשום משקין דאביל אוכלין טמאין ושתה משקין דתרומה אם כן למה נפסל גופי הי' טמא אפי' במגע וא"ת גורה שלישית היא מ"מ תעסע לא נודע אלא איכא נאמר רבו בגורות וגורו גיירה לגורה ולפי פירוש הקונטרס שפירש בשחיטת חלין אינו נראה ואינו מיושב יפה שגופה האובל אכל ראשון וזו חצי פרס שחרי אנו אומרים מאי טעמא דילמא אביל אוכלין טמאין ושתי משקין דתרומה והוה אפילו בכביצה. ע"כ לשון ספר הישר: מר

שלישי הקא מחמת שני וכו'. פירש רש"י דשמעינן מניה תרתה שמיניה אוכל הבא מחמת טבול יום דסבירא ליה כבאבא שאול ושמעינן מניה דשלישי הבא מחמת שני וכו' תימנה כיון דחלין ק"ו לשלישי ממחוסר כיפורים לאו ממילא שמעינן מניה דאית ליה כבאבא שאול דבהאי קל חזומר גופיה דמחוסר כיפורים נפקא לן אוכל הבא מחמת טבול יום דעביד רביעי איכא אמאי הוי ליה למיתניה לרביעי בקדש מאוכל הבא מחמת טבול יום וכו' לא מיתיה ליה שפיר שפי ממחוסר כיפורים גופיה מדדווי מיתיה ליה מאוכל הבא מחמת טבול יום דאובל הבא מחמת טבול יום גופיה לאו שמעינן ליה אלא מק"ו דמחוסר כיפורים נראה דאפי' הכי הוי נראה ליה טפי לעשות שלישי מק"ו ראשון כגון שלישי הבא מחמת שני דאלים טפי למיעבד רביעי ממאי דמיתיה ליה ממחוסר כיפורים שצריך למיתיה שלישי גופיה (למיתיה) מק"ו דטבול יום דפסול בתרומה א"ע דבין כך ובין כך הוי ק"ו בן ק"ו מיהו לאלמנה כח שלישי עדיף ליה טפי:

הא אייתיה ממחוסר כיפורים ולא פריכין. רש"י פי' משום דבין דטבל אולה ליה דהיא טומאה ולא ידענא אמאי פי' הכי הא ע"כ אית לן למימר דר' יוסי סבירא ליה כרבן יוחנן בן זכאי דמיתיה שלישי בתרומה במה הצד דאי לא תימנה הכי שלישי מנא ליה ובאומריו לה הצד גופיה מיתיה רבי יוסי רביעי ממחוסר כיפורים ומכלי חרס ומשום הכי לא פריך. ספר הישר. מסיק בפ"ק דשבת (דף י"ד) וימנן דאביל אוכלין טמאין וכו' הקשה ריב"א הלוי זצ"ל אלמא דאובלין טמאין פוסלין את הגויה בבכירה דאפי' בכינה טמאין למשקין דתרומה דבדיה לפומיה וחתנן בפרק ביצד מתפתחין (עירובין דף פ"ב) חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה דהיינו שני ביצים וחציר מורי אין דרך בני אדם לשחות אלא לאחר אבילת שני ביצים וקודם לכן מילתא דלא שכיחא היא ואין נראה לר"י תירוצ' זה חדא שאפילו לבשון לא דקדק שובא הוא אמר לפסול את הגויה ולשם אובל הוא אמר אלו פוסלין בתרומה משמע אפילו במגע ובכאן לא גזרו אלא טומאת פנים אטו טומאת חוץ ועוד

היאך אנו אומרים בימא פרק אחרון (דף פ"ג) אמר רב פפא הנה לטומאת גיה דלא דאורייתא ומותבי מי אמר רב פפא הכי והכותבי לא תטמאו בהם ואמר רב פפא מכאן לטומאת גיה דאורייתא ומתריץ מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואם היה מגורת י"ח דבר וכי בזה היה טועה בעל הגמרא שלח דאורייתא וטמא דוקא באוכלין ככל העולם ולא דאי נראה דתרי גזירות הוו חדא גזירת טומאת פנים אטו טומאת חוץ דהיינו פסול גיה דהרואה סבר דמותר להגיע טומאה למשקין דהא זה כשאכל תרומה ואח"כ שותה משקין טמאים גונגין זה בזה בתוך מעיו ולא חיישין להכי נמי לא נחוש אפי' בחוץ להכי גזרו ודוקא בשני ביצים אבל בכביצה לא שדרי האובל בכביצה מתעבל בתוך מעיו ונשאר בין שניו ולכשידיה בבני מעיו יפחת הרבה מכביצה ואין אדם טועה שאפילו אוכל אוכלין טמאין בכביצה ושותה משקין דתרומה לא יאמר איכא טהורין הן בכביצה אפי' בחוץ דהא בפנים לא היה בכביצה שדרי נתעבל האובל לא היה כשעורו וטמא דוקא באוכלין ממזיק יותר מבשעורו משום דמתעבל אבל משקין פסלי גיה בכדי רביעית דאין דרך משקה להתעבל בתוך מעיו וא"ת היה לזון להוסיף יותר מעט מ"מ כיון דנחית לשעוריה העמיד אותה על שני ביצים שהוא שיעור ידוע וגזירה אחרת אותה של שבת שגזרו בכביצה אף על מנע ואותה של שחיטת חולין (דף ל"ד) דאמר עולא האובל אוכל שלישי של חולין שנעשו על סדרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה איני יודע לפרש אם היה מאותה גזירה ראשונה מ"מ למה גזרו אי משום טומאת חוץ הלא אפילו אם היה גונג שלישי שבתרומה לא היה נפסל שכן שלישי עושה רביעי בתרומה כדמוכח תהם דתניא חולין שנעשו על סדרת הקדש הרי הוא

בחלין רבי אלעזר ברבי צדוק אוסר הרי הן כטומאה לתרומה לטמא שנים ולפסול אחד איכא אינו רביעי וא"ת מגורה שניה ומשום משקין דאביל אוכלין טמאין ושתה משקין דתרומה אם כן למה נפסל גופי הי' טמא אפי' במגע וא"ת גורה שלישית היא מ"מ תעסע לא נודע אלא איכא נאמר רבו בגורות וגורו גיירה לגורה ולפי פירוש הקונטרס שפירש בשחיטת חלין אינו נראה ואינו מיושב יפה שגופה האובל אכל ראשון וזו חצי פרס שחרי אנו אומרים מאי טעמא דילמא אביל אוכלין טמאין ושתי משקין דתרומה והוה אפילו בכביצה. ע"כ לשון ספר הישר: מר

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף ל עמוד ב

תוספות

רש"י

לחקור החלה אצל העסה קדם שתקרא לה שם, והכי מקשה לה נותנת בעריבה לצד אחד ונותנת מן העסה הטהורה פחות מכביצה בין החלה הטהורה ובין העסה הטמאה, והאמצעית נוגעת בשמיהו ומצרפתה, וקורא שם על החלה ומסקלת עם קריאת השם, וקחות מכביצה אינו מטמא את החלה ואע"פ שהוא עצמו מקבל טמאה, כדכתיב בחור

בנהים מכל האכל אשר יאכל מלמד שהוא משמא בכל שהוא, יכול יטמא לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל, ודרשין ליה בפרק בתרא דיומא (ף ט) אבל הנאכל בבת אחת, ושריו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת, וחכמים אפרין, כדכתיב לפרוש טעמא, ותניא בביצה, ותניא בברייתא דאלבא דר' אליעזר, ונותנת אף בביצה באמצע ואפ"ה לא מטמא לה לחלה עד שלא נקרא עליה שם: כפרה רבנן. הני דבי מדרשא דבעו למשמע מה דר' אליעזר אין שני עושה שלישי בחלין ט"ל, אידי ואידי - הך ברייתא נמי אלבא דרבי אליעזר דשרי בביצה, ומתני' דאמר פחות - תרתייהו בעסה ראשונה העסה הטמאה ראשונה לטמאה היא ואפ"ה קאמר ר' אליעזר בברייתא בביצה ואע"ג דמיטמאה אמצעית מחמת ראשונה ותקא לה שניה לא הדרא ועבדא לה לחלה עד שלא קרא עליה שם שלישי, ואע"ג דמעט חלין הטבולין לחלה הוא, דכ"ע בין לר' אליעזר בין לרבנן לאו בחלה דמיא למיחוי עלה תורת תרומה מאי לאו ברא קמיפלגי, רבי אליעזר ורבנן, דר' אליעזר דשרי סבר אין שני עושה שלישי בחלין, ורבנן דאסרי סברי שני עושה שלישי בחלין ואיטמא לה חלה לפני קריאת השם ואע"ג דחלין הוא ואשתחב דספיקו לכתו חלה טמאה בחזקת שהיא טהורה, ותנא דמתני' דאמר לר' אליעזר פחות מכביצה, לא משום דאית ליה שני עושה שלישי, אלא משום דכמה דאפשר למעטי טמאה דאמצעית ממעטין, דאסור לגרום טמאה לחלין, אלא משום חזקת תרומה הוא דשרי, וקא אפטר בהכי. אי נמי משום דילקא לא מידהר בה שלא תגע חלה באמצעית זו אחר קריאת השם, ותבכים אוסרין דילקא אתי למיעבד בביצה ומטמא אמצעית והדרא ומטמא לחלה: לא דכ"ע, ואפלו לרבנן אין שני עושה שלישי בחלין, והאי דאסרי רבנן משום דאסרי חלין הטבולין לחלה בחלה דמו ומיפסלי משום שם שלישי: ואיבעית אימא דכ"ע לאו בחלה דמי ודכ"ע אין שני עושה שלישי בחלין, ותבא בכתר לגרום טמאה לחלין בו. טעמא דרבנן דאסרי משום אמצעית הוא, דמיטמא מחמת העסה שהיא

סבר תחומין דאורייתא ומר סבר תחומין דרבנן. תימה דהכא משמע דאי הוא משתעי קרא דאלפים אמה בלויס דהוא סבר תחומין דרבנן אלא טעמא משום דמשתעי בשבת הוא לילף לתחומין בפרק מי שהוציא אוהו (עירובין דף נא.) וגו' משום ממוקם ומקום מניסה וכו' א"כ אפי' הוא משתעי בשבת וכו' מצי למילף ברו ג"ש דמקום דכתיב גבי שבת היינו אלפים דהא

פר"ח התם ונילף מקר העיר הוציא אפי' דהוא קרא משתעי לדבריה דכל בלויס ובספ"ק דעירובין (נף יז) משמע מאן דסבר תחומין דאורייתא נפקא לן מאל יצא איש ממקומו: רבי נחמיה אומר כסופר הפרס על שמע בבית הכנסת. בתוספתא (פ"ו ר') נחמיה אומר כבני אדם שקורין את שמע שנאמר ויאמרו לאמר מלמד שהיה משה פותח תחילה וישראל עונים אחריו וגומרין משה אמר אז ישיר משה וישראל אומרים אשירה לה משה אמר עז וזמרת יה וישראל אומרים זה אלי ואנוהו משה אמר ה' איש מלחמה וישראל אומרים ה' שמו: רבי מאיר אומר מניין שאפי' עוברין שבמעי אמר. אין לומר דרבי יוסי הגלילי ורבי מאיר פליגי דרבי יוסי אית ליה דוקא עוללים ויונקים ולא עוברים אלא מקרא דמפי עוללים ויונקים נפקא ליה דתינוק שמו דר מפי דמשמע יונקים בשעה שהוא יונק ולכן איצטרך קרא דמפי עוללים דאי לאו הכי כיון דנפקא לן מקרא ממקור ישראל במקדלות ברכו אלקים אפילו עוברים לא היה צריך למימר תו עוללים ויונקים דכ"ע שלשה שאכלו (ברכות דף מט.) תנין בעשרה אומרים נבדך אליהו וכו' רבי יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל מברכין שנאמר במקדלות ברכו אלקים א"ר עקיבא מה מצניו בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין אומר ברכו את ה' וקדיש עליה בגמ' (שם דף ג.) ורבי עקיבא האי קרא דר"י הגלילי מצי עבדי ליה מבני ליה לברך מאיר וכו' ואידך

ראשונה, וקסברי אסור לגרום טמאה לחלין משום חזקת תרומה, ור' אליעזר סבר מתיר לגרום טמאה לאמצעית כדי לתקן חלה בטרה, ותנא דמתנייתין ותנא דברייתא אלבא דר' אליעזר נמי בזה פליגי, דתנא דמתנייתין סבר אע"ג דמתיר לגרום לה טמאה מיהו כל כמה דאפשר למעטי לא מפשינן להו לגרום להו טמאה בחנם, וקא אפטר בהכי, הלכך בביצה לא דחשיב, ותנא דברייתא סבר כיון דמתיר לגרום לא שני שיעורא רבא ולא שני שיעורא זוטרא, דאפלו בכדי ביצה נמי מתיר לגרום, אי נמי תנא דמתני' סבר דילקא גנע חלה באמצעית אחר קריאת השם ותנא ברא לא חשיב: במאי קמיפלגי. ר"ע ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי: בגידול המקרא את החלה. מקרהו לצבור להוציאן ידי חובתן: והן עונים אחריו ראשי פרקים. שהוא ראש הפרשה, על כל דבר שהוא אומר עונים אחריו הללויה, דתנן במסכת סנה (ף נח) מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו הוא עונה אחריו מה שהם אומרים, ואם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה: בסופי. מלמד תינוקות. והוא תדיר בבית הכנסת ופורס על שמע לעשרה תלמידים. פורס לשון פורס חתך לפני התנא (שם דף ט.) מתחיל בברכות שלפני קריאת שמע, והן עונים אחריו וקורין כל יחד, וכך שרתה רוח הקדש על כלם וכוונתו יחד את השירה בכתבה: לאמר אפילוה קאי. שיעורין תמיד אשירה לה: ורבי נחמיה סבר וישראל. אמרשה ובני ישראל קאי, ומשמע דאמרו בלדו בהדי הדדי: לאמר דפתח משה ברישא. הכי קאמר, ויאמרו כלם אחר שגורשו לאמר, והיינו אחר שפתח חכם. עולל. גדול מיונק בכתבים (שם טז טו) מעולל ועז יונק, ודרך המקרא לומר כן, כלומר קלה הכל מן החישוב עד הגרוע כמו משור ועד שם (שם טז) במקדלות

ביאורים למסכת סוטה דף ל עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שאסור לצאת חוץ לאפים אמה בשבת הוא מדיאורייתא כמו
שנרמז בפסוק, ופר - רבי אליעזר סבר, תחומין דרפנן ולא הוזכרו
בפסוק.
שנינו במשנה, בו ביום דרש רבי עקיבא "או שיר משה ובני ישראל
את השירה הזאת לה" ויאמרו לאמר" שאין תלמוד לומר 'לאמר',
ומה תלמוד לומר 'לאמר', מלמד, שהיו ישראל עונים שירה אחריו
של משה על כל דבר ודבר בקוראין את הלל, לכך נאמר לאמר. רבי
נחמיה אומר, בקורין את שמע, ולא בקורין את הלל. מביאה הגמרא
ברייתא המבארת מחלוקתם, תנו רבנן, בו ביום דרש רבי עקיבא,
בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עניהם לומר שירה, וביצד
אמרו שירה, בגדול המקרא את הלל כדי להוציא את הציבור ידי
חובתם, והן עונין אחריו ראשי פרקים - על כל דבר שהוא אומר
הם עונים אחריו הללויה שהוא ראש הפרשה, כעין זה משה אמר
'אשירה לה', והן אומרים אחריו 'אשירה לה', משה אמר 'כי נאה
נאה נאה', והן אומרים 'אשירה לה'.
רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, בקמן המקרא את
הלל לגדולים שאינם יודעים לקרוא בעצמם, ואינו יכול להוציאם
ידי חובתם, והן עונין אחריו כל מה שהוא אומר, כעין זה משה
אמר 'אשירה לה', והן אומרים 'אשירה לה', משה אמר 'כי נאה
נאה', והן אומרים 'כי נאה נאה'.
רבי נחמיה אומר, בסופר - מלמד תינוקות שהוא רגיל להיות בבית
הכנסת, תפוס על שבע בבית הכנסת - לעשרה אנשים המגיעים
לבית הכנסת, שהוא פותח תחילה בברכות שלפני קריאת שמע,
והן עונין אחריו ביחד אתו, כעין זה היה בשירת הים שמשח פתח
אשירה לה, ושרתה רוח הקודש על כולם וכיוצא כולם ואמרו יחד
את השירה.
מבאר הגמרא במאי קמיפלגי, נאמר בהקדמת השירה, "את
השירה הזאת לה" ויאמרו לאמר", ונחלקו מה אמרו בני ישראל, רבי
עקיבא סבר, 'לאמר' אמילתא קמייתא - שבני ישראל אמרו כל
פעם את תחילת השירה 'אשירה לה', ורבי אליעזר בנו של רבי
יוסי הגלילי סבר, 'לאמר' הולך אבל מילתא ומילתא - שכל תיבה
שאמר משה חזרו אחריו בני ישראל. ורבי נחמיה סבר, שפירוש
הפסוק הוא כך, 'ויאמרו' משמע, דאמרו בוללו בתרי תדרי - משה
עם בני ישראל ביחד, לאחר שקבלו רשות 'לאמר', על ידי דפתח
משה ברישא.
תנו רבנן, דרש רבי יוסי הגלילי, בשעה שעלו ישראל מן הים
נתנו עניהם לומר שירה, וביצד אמרו שירה, עולל מוטל על
ברבי אמו, ותינוק יונק משרי אמו, בין שראו את השכינה,
עולל הנביא צוארו, ותינוק שפוט דד מפיו, ואמרו 'זה אלי
ואנוהו', שנאמר 'מפי עוללים ויונקים יסדת עוז'.
היה רבי מאיר אומר, מנין שאפילו עוברים שבמעין אמן אמרו
שירה, שנאמר

והקמים אוסרין להפריש חלה מהעיסה הטהורה על הטמאה, אלא
יפריש מהטמאה על עצמה. ותינתא בברייתא, שלדברי רבי אליעזר
אפשר להניח באמצע אף עיסה בשיעור כביצה, ובכל אופן אין
האמצעות מטמאת את הטהורה, כמבואר בהמשך.
סבריה - רבנן שרצו ללמוד מדברי רבי אליעזר שאין שליש בחולין
סברו, שאידי ואידי - בין הברייתא שמתירה לפי רבי אליעזר אפילו
כביצה, ובין המשנה שמתירה רק פחות מכביצה, עוסקות בעיסה
שהיא ראשונה לטמאה, שטמאת את האמצעות, ועושה אותה
שניה, ובכל זאת סוברת הברייתא שלפי רבי אליעזר אפשר להניח
באמצע גם כביצה, ואף על פי כן אינה מטמאת את הטהורה, היות
ואין שני עושה שליש בחולין, ואף על פי שחולין אלה עומדים
להיות חלה, עדיין יש להם דין חולין. היות וחולין הטבולין לחלה -
חולין שלא הופרש מהם חלה, לא בחלה דמו ודינם כחולין. ולפי זה
רצו החכמים לומר, מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר - רבי אליעזר
סבר, אין שני עושה שליש בחולין ולכן אפשר להניח באמצע גם
התיבה כביצה, והיא לא טמאת את הטהורה כיון שלא נקרא עליה
שם חלה, ואין שני עושה שליש בחולין. ומר סבר - חכמים סוברים,
שני עושה שליש בחולין, ולכן נטמאת העיסה הטהורה אף לפני
שיקרא עליה שם חלה, והכהן יקבל חלה טמאה בחזקת טהורה
ויכשל באכילת חלה טמאה.
דוחה הגמרא, אמר רב מרי בריה דרב כהנא, דבולי עלמא - בין
לרבנן ובין לרבי אליעזר, אין שני עושה שליש בחולין, והכא
בחולין הטבולין לחלה - חולין שלא הופרש מהם חלה קמיפלגי,
מר סבר - רבנן סברו, שעוד לפני שנקרא עליהם שם חלה בחלה
דמו, ויש בחלה דין שליש בתרומה, והחתיכה האמצעות תפסול את
החלה בשלישי. ומר - רבי אליעזר סבר, לא בחלה דמו, ולכן עד
שיקרא עליה שם חלה היא חולין ואינה יכולה לטמאת את החלה.
ואיבעית אימא, דבולי עלמא חולין הטבולין לחלה לא בחלה
דמו, ואין שני עושה שליש בחולין, ולכולי עלמא אף אם יהיה
בחתיכה האמצעות כביצה היא לא טמאת את הטהורה, והכא
במותר לגרום טומאה לחולין שבאריץ ישראל קמיפלגי -
והמחלוקת היא אם מותר לטמאת את האמצעות, מר - רבי אליעזר
סבר, מותר לגרום טומאה לחולין שבאריץ ישראל כדי לתקן חלה
בטהרה, לכן מותר לחבר חתיכה קטנה בין העיסה הטהורה לטמאה
אף שהיא עצמה נטמאת. ומר סבר - רבנן סברו, אסור לגרום
טומאה לחולין שבאריץ ישראל, וכיון שהחתיכה האמצעות
נטמאת, אסור להפריש בדרך זו, הרי שלרבי אליעזר ולרבנן
שחולקים עליו, אין שני עושה שליש בחולין.
שנינו במשנה, בו ביום דרש רבי עקיבא וכו', הא כיצד, אלה אמה
מגרש ואפים אמה תחום השבת, רבי אליעזר בנו של רבי יוסי
הגלילי אומר, אלה אמה מגרש ואפים אמה שדות וכרמים. מבאר
הגמרא במאי קא מיפלגי, מר - רבי עקיבא סבר, תחומין - מה

הקדוש-ברוך-הוא הוא ה'בעל-הבית' ומנהיג את כל ענייני העולם גם בגלות.

משיחת שבת פרשת אמור, ה'תנשא

ביאורים למסכת סוטה דף לא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הקריאו לו ויעלצו כך אוהבי שמך, וימר עובדו מיראה, ולכן
הקריאו לו אשר צפנת ליראיך.

הדרן עלך כשם השמים

מי שקינא פרק שישי

הפרק עוסק בדיני העדות על סוטה.
משנה. מי שקינא לאשתו שלא תיטת עם פלוני, ונסתתרה אחר
קיניו, אפילו שבע על כך שנסתרה מעוף הפורק, כלומר שלא
שמע בעדות גמורה אלא רק מעד אחד, ואף אם הוא פסול לעדות
כגון עבד או שפחה, אם בעלה אינו רוצה להשקותה, אזי יוציא את
אשתו בגט, ויתן כתובה, דברי רבי אליעזר. רבי אליעזר סובר בזה
כשיטתו בתחילת המסכת שאין צריך עדות גמורה על הסתירה, וגם
הפסולים לעדות נאמנים בזה, כמו שנאמנים להעיד על טומאתה,
משום שסתירה הוקשה לטומאה, לפיכך נאסרת לבעלה בעדותה עד
שישקה אותה מים המאריים, ואם אינו רוצה להשקותה, יוציא ויתן
כתובה. רבי יהושע אומר, אינה נאסרת לבעלה אם אין שני עדים
כשרים על הסתירה, אולם יכול לקיימה רק עד שישיאו ויתנו כה
מוזרות בלבנה - שנשים השוורות חושי פשתן בלילה, יסאו ויתנו,
כלומר ידברו על פריצותה, שבהגיע למצב זה, מכוון הדבר,
ויוציאה בגט, שהרי במצב כזה שנושאות ונותנות בה מוזרות בלבנה,
אין המים המאריים בודקים אם זינתה, כמו שלמדנו לעיל.
אם אמר עד אחד, אני ראיתי שנשנמאת בסתירה זו שעליה העידו
שני העדים לפי רבי יהושע או בסתירה שנודעה על פי עוף הפורח
לפי רבי אליעזר, לא היתה שותה, כי אחרי שקיבלנו עדות
שנסתרה, עד אחד נאמן להעיד שנטמאה, משום שרגילים לדבר,
ואין צורך לבדוקה, ונאמנותו היא אף להפסידה כתובתה, וכפי
שנדרש מהפסוקים בהמשך המשנה. ממישיבה המשנה, ולא עוד,
ולא רק עד כשר נאמן, אלא אפילו עבד, אפילו שפחה המעידים
שנטמאה, הרי אלו נאמנים שנטמאה אינה שותה, ונאמנים אף
לפוסלה מכתובתה. ממישיבה המשנה, חמותה, וכת חמותה,
וצרתה, ויבתה, וכת בעלה מאשה אחרת, אף ששונאות אותה
ואינן נאמנות בשום עדות שהיא לרעתה, הרי אלו נאמנות לעדות
זו שנטמאה כנסתה, אבל ולא נאמנות נשים אלו לפוסלה
מכתובתה, שהואיל ושונאות אותה, אינן נאמנות להפסידה, אלא
נאמנותן היא רק לענין שלא תשתה.
המשנה מביאה את הדרשה לכך שעד אחד ואפילו פסול לעדות
נאמן שנטמאה במקרה שכבר הועדה שנסתרה, ומקדימה לבאר,
שלולי גזירת הכתוב היינו מצריכים לכך שני עדים. שהיה בדין
שנאמר שעד אחד לא ידיה נאמן שנטמאה, מקל וחומר, ומה אם

במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל משמע שגם אלו
שעדיין היו במקור ברכו את ה' כשהיו במקלות על הים. (שואלת
הגמרא, והא לא חזו. משיבה הגמרא, אמר רבי תנחום, כרם
נעשה להן באספקלריא - מראה המאירה וראו).
שנינו במשנה, בו פיוס דרש רבי יהושע בן הורקנוס שלא עבד
איוב בו, את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר "הן יקטלני
לו אייחל", ועדיין הדבר שקול, לו אני מצפה או אני מצפה. מקשה
הגמרא, וליחזי האי לא כיצד הוא כתוב, אי בלמ"ד אל"ף בתיב
לא' הוא, שפירושו אני מצפה, ואי בלמ"ד וי"ו בתיב, לו' הוא
שפירושו שמצפה, ומפני מה אומרת המשנה הדבר עדיין שקול,
וצריך להביא פסוק נוסף.
דוחה הגמרא את הקושיא, וכל היכא דבתיב בלמ"ד אל"ף, לא
הוא, אלא מעתה, ככל צרתם לא צר, דבתיב לא' בלמ"ד
אל"ף, הכי נמי דלא הוא, האם תפרש שהכוונה היא שהקדוש
ברוך הוא אינו נמצא עמם בצרתם, וכי תיפא הכי נמי, שכן הוא
הפירושו, והבתיב בהמשך הפסוק, ופלאך פניו הושיעם, הרי
שהקדוש ברוך הוא כן נמצא ומושיע להם בצרתם. אלא (לאו),
משמע הכי, ומשמע הכי - פעמים שהכוונה כך ופעמים שהכוונה
כך, לכן אומרת המשנה הדבר עדיין שקול.
תניא רבי מאיר אומר, נאמר ורא אלהים באיוב, ונאמר כי ירא
אלהים אתה באברהם, מה ירא אלהים האמור באברהם
מאברהם, אף ירא אלהים האמור באיוב מאברהם, ואברהם גופיה
מניין שמאברהם, דבתיב ורע אברהם אברהם.
שואלת הגמרא, מאי איכא בין עושה מאברהם לעושה מיראה.
ומשיבה, איכא הא דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, גדול
העושה מאברהם יותר מן העושה מיראה, שהה העושה מיראה,
תלוי זכותו ומינה לאלף דור שלאחריו, וזה העושה מאברהם, תלוי
לאפלים דור. ומנין שכן הוא, כיון שהקא בתיב, לאפלים לאהבי
ולשומרי מצותי, הרי שלאזהביו הוא תולה אפלים, והתם בתיב,
ולשומרי מצותי לאלף דור, הרי שלשומרי מצותיו שאינם עושים
מאברהם אלא מיראה, תולה אף.
מקשה הגמרא, התם נמי - בפתק של אלף דור בתיב לאהביו
ולשומרי מצותי לאלף דור. מתרצת הגמרא, האי לדסמיה ליה
והאי לדסמיה ליה - לאפלים סמוך לאהבי, ולאלף דור סמוך
ולשומרי מצותיו.
הנהו תרי תלמידי דתו יתבי קמיה דרבא, חד אמר ליה לרבא,
אקריין בחלמי - הקריאו לי בחלומי את הפסוק מ'ח רב מוכר
אשר צפנת ליראיך, וחד אמר ליה לרבא, אקריין בחלמי
וישמחו כל חוסי בך לעולם ויגנו ויעלצו בך אוהבי שמך. אמר
להו רבא, תרויבכו רבנן צדיקי גמורי אתון - שניכם צדיקים
גמורים, אלא שמר עובד את הקדוש ברוך הוא מאהבה, ולכן

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ושלשים לעומר עמוד ב

במשנה מתפרשים כך, כשיש עדויות סותרות אם נטמאה האשה, עד
אחד אומר שכן, ושניים פסולים אומרים שלא, או הפוך, מקבלים את
דברי השנים שהם רוב הדעות. ואיכא דאמרי דעה אחרת בדברי
רבי נחמיה, כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא - כל מקום
שבא עד אחד הכשר לעדות בתחילה ואמר שנטמאה, ונתקבלה
עדוהו, אפילו מאה נשים נמי, אם יבוא אחר כך להכחישו, כולן
בעד אחד דמיין, ואין עדותו מתקבלת, כי לראשון הכשר יש נאמנות
כשנים כשרים, וכבר לא הולכים אחר רוב דעות של פסולים, אלא
אומרים בזה אין דבריו של אחד, במקום שנים.

בולה עוסקת בענין שונה, בפסולי עדות, ורבי נחמיה היא.
דתניא, רבי נחמיה אומר, כל מקום שהאמינת תורה עד אחד,
הרי שהוצאה עדות זו מכלל כל עדויות שבתורה ולא צריך בה תורת
עדות, ולפיכך פסולים וכשרים שווים בה והלף אחד רוב דעות,
כלומר, מקבלים את העדות שיש בה יותר עדים מן העדויות
האחרות, אפילו אם הם פסולים, ואפילו העידו זה אחר זה וכבר
נתקבלה עדות אחרת. ועשו שתי נשים באיש אחד, בשני אנשים
באיש אחד, כלומר שאם נשים, הפסולות לעדות, הכחישו עד אחד
כשר, הרי הן נאמנות בעדות כזו כמו שני עדים כשרים שהכחישו עד
אחד, שגם בזה הולכים אחר רוב דעות. ושני המקרים האחרונים

סוטה. פרק חמישי - בשם שהמים דף לא עמוד א

רש"י

במקלות בשנהלו על הים: מקור. אף אותם שבמקור: וליחיו האי לא כו'. ואמאי אמר הדבר עדיו שקול: ח"ו. ולא הוא. וה"ק קרא אינו חושש לצרתם ולא צר בה: באברהם. כי ירא אלהים אתה (וגלגלם ככ). תלי. וזתו לדורותיו להגן עליהם עד אלפים דור: לאלפים אלהי: סמן אזהבו לאלפים, ואידך קרא סמן לאלף דור אל שומרי מצותיו, דהיינו מיראה, ואין אלו דומין לפרש מאהבה לפרש מיראה (ושל דף ככ). דהנהו מאהבת שבר ומיראת פורענות הקלות והענין, והכא מאהבת המקום ומיראתו שמוראו גדול ומשל על תבניות וישמחו כל חסידו בה וגו', סיפיה דקרא ויעלצו בה אהבי שמר:

הדרן עלף בשם שהמים

מתני' מי שקנא לה ונסתרה. אם לאחר שקנא לה נסתרה: אפי' שמע מעוף הפורה. שנסתרה יוציא ויתן כתובה. ורבי אליעזר לטעמיה דאמר בפ"ק (שלי דף כ) סתירה לא בעיא עדות ואפלו עבד ואפלו שפחה נאמנין, דהיינו נמי כעוף הפורה, דאיתקש לטמאה דכלהו מהמיני בה, הלקח נאסרה עליו ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה: רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה. כלומר משום סתירה שאין בה ב' עדים אינה נאסרת עליה, ור' יהושע לטעמיה דאמר משקה על פי שנים. מידה כשישאו ויתנו מוזרות בלגנה בפריצותה מכוער הדבר ותצא, דקא אפלו מיא תו לא דדיק לה בדתניא בפ"ק (שלי דף ו) וטוהרה היא ולא שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה: אני ראיתיה שנשטמאת. באותה סתירה שהיא על פי שנים עדים לרבי יהושע ולרבי אליעזר ע"פ עוף הפורה: לא היתה שותה. דעד אחד נאמן בה אף להפסידה בכתבה שרגלים לדבר, ומקראי ילפינן לה לקמן במתני': הרי אלו נאמנים אף לפסלה בכתבתה. שלא תשתה ולא תטול בכתבה: המוטה ובת המוטה וצרתה ויבמתה. אשת אחי בעלה, אף היא כצרתה ושוואתה שדאגת הימנה שסופה להיות צרתה, אם ימות בעלה בלא בנים תתייבם בבעלי, ובת בעלה מאשה אחרת, אלו המש נשים שזאות אותה. וביבמות (דף ק"ז) מפרש טעמא אמאי סנו לה. ואין נאמנות לה לשום עדות שהיא לרעתה: הרי אלו נאמנות. לה לעדות זו, שהתורה האמינה כל עדות שיש בה, ומידה לא לפסלה מכבתה הואיל ושוואות אותה, אלא שלא תשתה שקה בדיו. שלא יתא נאמן בה עד אחד אם לא ממזרת הכותב: הראשונה. סתירה שאין אוסרתה אסור עולם אלא עד שתשתה: אינה מתקיימת בפחות משנים. כדבעין למימר מגורה שורה. ורבי יהושע היא: עדות האמהות. טמאה: כל עדות שיש בה. נאמן בה. ובגמרא ילפינן לה דהכי קאמר, תרי ליה בה אלא אחד, וקאמר ויהי לא נתפשה למיסרה, אלמא קדמיקן:

שאוסרתה

ואידך דהיינו רבי יוסי הגלילי ממקור ישראל נפקא אלמא דלר' יוסי הגלילי נמי עוברים אמורים שירה וכו' בפ"ק דכתובות (דף ו) דריש לה דברכת תנאים בעשרה מדוהו מצי למיכתב מבטן ישראל וכתבי ממקור על עיסקי מקור בתוספתא מסיים הכי ואתון המלאכים שאמרו מה אנש כי זוכרנו אמר להן הקב"ה באו וראו את השירה כיון שראו את ישראל פתחו אף הן ואמרו שירה שנאמר ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ וגו' ור"ש בן אלעזר (ומנסאי) אומר לא נאמרה פרשה זו אלא לענין עקידה:

גדול. העושה מאהבה. בירושלמי (ברכות פ"ט) ר"ע היה מתירין קמיה טורנטורפוס הרשע אתה עונתא דקריה שמע שרי קרי וגדך א"ל סבא סבא או חרש אתה או מבעט ביסורין את א"ל תיפה רוחיה דהואר רשיעא לא חרש אנא ולא מבעט ביסורין אנא אלא כל ימי חייתי קורא הפסוק הזה ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך רחמתיה בכל לבי רחמתיה בכל נפשי רחמתיה בכל ממוני לא דות בדיק ליה וכיון דמטי ליה בכל נפשיה ואתאי ענתיה דקריה שמע ולא איפליג עליה בגין כן אנא קרי וגדך:

הדרן עלף בשם שהמים

מי שקנא לה. פרק זה היה הגון שיהא שנוי ומעורב בפרק ראשון לאחר אותה בבא דאלו אסורות לאכול בתרומה ואח"כ היה לו לשנות כיצד עושה לה וכל הסדר אבל תימה דלאחר ששנה שברוקה חמים הוא חוזר לקניו, ה"ג בסדר המשנה משקינא לה אפילו שמע מעוף הפורה וחכי מסתברא ונראה דה"פ מאחר שקניא לה אפילו קודם סתירה שמע פריצותא שהרי עכשיו קצת רגלים לדבר מכוער הדבר ומוציאה בכתובתה מאחר שלא נסתרה ולא נאסרה עליו ובענין זה מצוה לגרשה דאפילו לב"ה ודאמר אפילו אם הקדישה בתשלויה היינו רשות מידה מצוה ליכא אלא בבד"ה ואם מקיימה דומה לאדם שנפל וזוב לתוך תמחו שמוצצו ואוכלו ולבית שמאי חובה הואיל וקניא לה רגלים לדבר מידה כתובתה גובה הואיל ולא נסתרה והשתא אתי שפיר דרבי יהושע אבל לפירוש רבינו שלמה דפירש משקינא לה אפי' שמע מעוף הפורה שנסתרה דעוף פורח היינו עבד ושפחה שנאמרו בעידי סתירה ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובתה וכי היה רבי יהושע מחייב כתובה לאחר שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה והלא אין חמים בודקין אותה כדאמרין בפרק קמא (לעיל דף ו) ומאחר שהיא גרמה תשיאסר עליו ואין יכולה לשתות היא כארסיה ושומרת יבם שלא שותות ולא נטלות כתובה מידה מצי למימר הא דאמרין אין חמים בודקין אותה לאחר שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה דוקא לאחר קניו ועידי סתירה לרבי יהושע אבל כאן אין עידי סתירה אלא שמחורות בלגנה נשאות ונותנות בפריצותה:

כאן

אם עדות ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם, אינה מתקיימת בפחות משנים. עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם, אינו דין שלא תתקיים בפחות משנים? תלמוד לומר: "ועד אין בה", כל עדות שיש בה. קל וחומר לעדות הראשונה מעתה: ומה אם עדות

סוטה. פרק שישי - מי שקינא דף לא עמוד ב

תוספות

רש"י

בבא בתא כן בזה אחר זה. קשיא דהבא משמע כיון שנתקבל עדותו של ראשון ואע"פ שלא עשו ע"י עדותו שום מעשה ולא שום הוראה רק שלא העיד השני בתוך כדי דיבור של ראשון הוי דבריו של שני במקום ראשון כדבריו של אחד במקום שנים הכי משמע לפירוש רש"י וזה בפרק האשה שהלכה (יבמות דף ק"ה) תנן עד אומר מת וניסת

ובא אחר ואמר לא מת לא תצא וקא דייק בגמ' טעמא דניסת הא לכתחילה לא תנשא והאמר עולא וכו' ומשני הכי קאמר עד אומר מת והתירה לינשא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון והא תתם דבזה אחר זה מייירי דהא ניסת בנתיים ואפ"ה בכה"ג בזה אחר זה אם לא ניסת לא תנשא אפ"ה חתירה לינשא דאמר לא תצא מהתירה הראשון ופירש גמ' רש"י תתם דדוקא שהתירה קודם שיבא עד השני המוכחשו אבל אם קודם שהתירה מודה עולא דלא סמכינו אקמא דאבתי לא אחשביניה כחרי לחכי נראה לפרש הבא בזה אחר זה שקיבלו עדות הראשון והורו ע"פ עדותו מיהו תימה עולא גופיה דאמר הכי אליביה תני לא היתה שוטה מה דחוקיה למימר הכי והא מתניתין לא משמע ששדה השני אחר הראשון עד שדורו וסאסרה עליו ואמרנו אינה שוטה וי"ל דמתניתין בסתם קתני אי נמי רבי יצחק ועולא הזה מותרצי להחיא דהאשה וזוטא כדמותרצי אליבא דר' יוחנן בפי ש' דכתובות (דף כב) משום לזות שפתים וזהויה דהאשה רבה (יבמות דף פ"ה) לא דימא לתירויהו משום דגברא אתי וקא:

ערות אחרונה שאוסרתה איפור עולם, הרי היא מתקיימת בעד אחר. עדות הראשונה שאין אוסרתה איפור עולם, אינו דין שתתקיים בעד אחר? תלמוד לומר: "כי מצא בה ערות דבר" ולהלן הוא אומר "על פי שנים עדים... יקום דבר". מה להלן על פי שנים, אף כאן פי שנים. עד אומר "נממאת" ועד אומר "לא נממאת", אשה אומרת "נממאת" ואשה אומרת "לא נממאת", היתה שוטה. אחר אומר "נממאת" ושנים אומרים "לא נממאת", היתה שוטה. שנים אומרים "נממאת" ואחד אומר "לא נממאת", לא היתה שוטה גמ' האי תלמוד לומר "כי מצא בה ערות דבר"? תלמוד לומר "בה" ולא בקינוי, בה ולא בסתירה מיבעי ליה? הכי נמי קאמר, תלמוד לומר "בה" בה ולא בקינוי, בה ולא בסתירה. וטומאה בעלמא בלא קינוי ובלא סתירה, דלא מהימן עד אחר, מנלן? נאמר כאן "דבר", ונאמר להלן "דבר". מה להלן בשני עדים אף כאן בשני עדים: עד אומר נממאת: טעמא דקא מכחיש ליה, הא לא קא מכחיש ליה, עד אחד מהימן, מנהני מילי? דתנו רבנן: "ועד אין בה" בשנים הכתוב מדבר. אתה אומר בשנים, או אינו אלא באחד? תלמוד לומר: "לא יקום עד אחד באיש", ממשמע ששנאמר "לא יקום עד" אינו יודע שהוא אחד? מה תלמוד לומר "אחד"? זה בנה אב, כל מקום שנאמר "עד" הרי כאן שנים, עד שפירוש דף הכתוב "אחד". ואמר רחמנא תרי לית בה אלא חד, "והיא לא נתפשה" אסורה. ויבין דמדאורייתא עד אחד מהימן, איך הוכי מצי מכחיש ליה? והא אמר עולא: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים, ואין דבריו של אחד במקום שנים! אלא אמר עולא: תני, לא היתה שוטה. וכן אמר ר' יצחק, לא היתה שוטה. ור' חייא אמר היתה שוטה. לר' חייא קשיא דעולא? לא קשיא, כאן בבת אחת, כאן, בזה אחר זה. תנו, עד אומר "נממאת" ושנים אומרים "לא נממאת" היתה שוטה, הא חד וחד, לא היתה שוטה. תיובתא דר' חייא? אמר לך ר' חייא: ולמעשה, אימא סיפא, שנים אומרים "נממאת" ואחד אומר "לא נממאת" לא היתה שוטה. הא חד וחד, היתה שוטה. אלא פולה בפסולי עדות

ור' נחמיה היא. דתניא, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, תלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד בשני אנשים באיש אחד, ואיבא דאמרי כל היבא דאתא עד אחד בשר מעיקרא, אפילו מאה נשים נמי, בעד אחד דמין. והבא

מחו

ור' נחמיה היא. דתניא, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, תלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד בשני אנשים באיש אחד, ואיבא דאמרי כל היבא דאתא עד אחד בשר מעיקרא, אפילו מאה נשים נמי, בעד אחד דמין.

שאוסרתה איפור עולם. כדאמר (שלי דף כח) בסוטה ספק מנטמאה ונטמאה, וכ"ש ודאית: עד אומר נממאת ועד אומר לא נממאת. ואוקי חז' בברי' חז' דהי' היא כספיקא ושותיה: ושנים אומרים לא נממאת. כלומר לא נטמאת בפניך, שכשכאת ומצאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך ובפנינו לא נטמאת, הרי נסתלק העד הזה ובטלו דבריו מפני השנים והרי היא כספיקא אם נטמאת קדם שכאו אלו ומצאנו והיתה שוטה. ובגמ' מפרש לזמאי איצטריכו כל הך בבי' גמ' קא ביקני בו. למאי איצטריך מורה שוה הא כתיב גמ' שמועה ונע אין בה מיעוטא הוא, בה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת והיא לא עדות סתירה כשאר כל עדות שבתורה וספיקא בעלמא. עד א' שהעיד על אשה שלא קא לא בעלה ואמר נטמאת מנין דלא מדיקון ולא אמרין אשמת אשה המנינה רחמנא לא שנק לאחר קמי ולא שנק בלא קמי, תלמוד לומר בו, וכי המניה רחמנא בטמאה שאחר קמי ויש עדי סתירה שנים ועד מעיד שנטמאת שרגלים לך. ובפרק קמא (שלי דף ג) פרכין והא כי כתיב קמי בתר הכי כתיב, ומשנין ועבר כתיב שכבר עבר: הא לא מכחיש ליה בו. הוא הדין דתנא ליה למבעי ארישא דקמי' בהדיא אחר אומר גמי אריחיה שנטמאת לא היתה שוטה אלאמא מדיקא, אלא משום דבעי לאקשויי עלה כי מכחיש ליה מאי הוי הא המניה רחמנא להאי דאמר נטמאת כבי תרי וחד ליה האי דמכחיש ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים: הרי כאן שנים. הרי הוא בשנים: קשיא דעולא. דכיון דהאמינה תורה הרי דעמידתו במקום שנים: כאן בבת אחת. מתני' כשהעידו שניהם בתוך כדי דיבור דנטלו דבריו מיד דלא נתקיימה עדותן בב"ד. והיא האמינה תורה כשנים כגון אם העיד עדותו וקצא, דהו לא מצי חד לכאבושיה: הא חד וחד. על כרחיך לא היתה שוטה תנא ברישא, דאי היתה שוטה קתני הא וכו' למא ליה, דהשתא בחד הוי הכחשה תרי מבעיא פשיטא דאין אחד במקום שנים, ומתני' לדיקא דידיה תנא ליה, דאי לאשמועינן היא גופה פשיטא דלא איצטריך: אסר לך ר' חייא ויפשיט. דסבירא לך דמתני' לגופיה לא איצטריך, דהא פשיטא דאין א' במקום שנים, ולדיקא אתא, סיפא מאי תידוק מנה, אלא מתני' לא לדיקא אתא אלא לאשמועינן היא גופה איצטריך, דשנים דקא תנא בפסולי עדות קאמר כגון נשים או עדים, ואשמועינן דשתי נשים מבטלות דברי עד א' בין ברישא בין בסיפא. ולקמן פריך תרתי למא ליה. והאי דלא שני ר' חייא מצינא בזה אחר זה, משום דקא דייק מתני' בבת אחת דקתני ושנים אומרים לא ראינהו (נטמאת) אלאמא ביהי הדי' קתנה דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחד: כל מקום שהאמינה תורה בו, הוציאנו לעדות זה מכלל כל עדות שבתורה לפיכך פסולין וכשרין שוין בה והלך אחר רוב דעות מעידיו דבדרי: ואיבא דאמרי כל היבא דאתא עד כשר מעיקרא. ואמר נטמאת ונתקבלה עדותו ואחר כך באו מאה נשים בעד א' דמין וחד ליה קמא שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ואינה שוטה:

והבא

והבא

ביאורים למסכת סוטה דף לא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שהראשון הוכחש היא שותה, הא אם לא קא מְכַחֵש ליה, עד
57 אַחַד מְהֵרֵם שנטמאת. מבררת הגמרא, מְהֵרֵם מִיָּלִי שעד אחד נאמן
58 לומר שנטמאת. ומבארת הגמרא, דְּבָנִי דְּרַבִּי בְּרִייתא, 'וְעַד אֵין פֶּה'
59 בְּשֵׁנִים הֶכְתוּב דְּבָרֵךְ, שכונת הפסוק היא שאין עדות גמורה של
60 שני עדים שזינתה. דנה הברייתא, אִתָּה אוֹמֵר בְּשֵׁנִים, אִי אֹלֵי אֵינִי
61 אֵלָא בְּאֶחָד, שכונת הפסוק שאין אפילו עד אחד שזינתה. וכדי
62 לברר את כוונת הפסוק מביאה הברייתא עוד דרשה אחרת, תְּלִמּוּד
63 לֹמֵר, 'לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאֵישׁ וְגו'', והיה מקום להקשות על פסוק
64 זֶה, מִפְּשָׁעֵם שְׁנַאמְר 'לֹא יָקוּם עַד', וכי אֵינִי יוֹדֵעַ כִּבְר שֶׁהוּא אֶחָד,
65 מִה תְּלִמּוּד לֹמֵר 'אֶחָד'. אלא שוֹת בְּנָה אֵב - לִמּוּד שֶׁל 'בְּנִין אֵב',
66 שֶׁכָּל מְקוֹם שְׁנַאמְר 'עַד', הֵרִי בָּאן שֵׁנִים, עַד שִׁפְרוּם לָךְ הֶכְתוּב
67 'אֶחָד'. ועל פי זה חזרת הגמרא ומבארת את הפסוק 'ועד אין בה'
68 והיא לא נתפשה, וְאֶמֶר דְּהִמְנָא תִּרִי לִית בָּהּ - הַכוּנָה ב'עד אין
69 בה' היא שאין עדות של שנים, אֵלָא רק חד מעיד בה שנטמאה,
70 והפסוק ממשיך, 'וְהָיָא לֹא בְּתַפְשָׁה', כלומר שלא היתה אגורה ולכן
71 היא אֲסוּרָה. הרי שהאמינה כאן התורה לעד אחד ואסרה את
72 האשה מחמת עדותה.
73 מקשה הגמרא על דין המשנה שהעד השני האומר 'לא נטמאת' יכול
74 להכחיש את הראשון האומר 'נטמאת' ולכן היא שותה. וְכִיּוֹן
75 דְּמִדְּאִוִּיבִיתָא עַד אֶחָד מְהֵרֵם שנטמאה, אם כן אִידֵךְ, הִכִּי מִצִּי
76 מְכַחֵשׁ לִיה - השני, איך יכול להכחישו, וְהָא אֶמֶר עוֹלָא, כָּל
77 מְקוֹם שֶׁהָאִמִּינָה תוֹרָה עַד אֶחָד, הֵרִי בָּאן תוֹקֵף שֶׁל שֵׁנִים, וְאֵין
78 דְּבָרֵיו שֶׁל אֶחָד המכחישו נחשבים בְּמְקוֹם שֵׁנִים. עונה הגמרא,
79 אֵלָא אֶמֶר עוֹלָא, תְּנִי - אֵכֵן יֵשׁ לְשׁוֹנֹת בְּמִשְׁתַּנּוּי 'לֹא הִיתָה
80 שוֹתָה', ולא כמו ששינוי 'היתה שותה', כי באמת הראשון נאמן
81 כשנים שנטמאה, והשני שהוא רק עד אחד אינו יכול להכחישו. וְכִי
82 אֶמֶר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁצִּירִךְ לְשׁוֹנֹת 'לֹא הִיתָה שוֹתָה'. וְרַבִּי חִיָּיא אָמַר,
83 הַגִּירְסָא נִשְׁאֵרָא 'הִיתָה שוֹתָה'. שואלת הגמרא, לְרַבִּי חִיָּיא קִשְׁיָא
84 דְּעוֹלָא, שכיוון שהאמינה תורה את הראשון על כך שנטמאה, הרי
85 הוא כשנים, כפי שלימד עולא, אם כן מדוע שותה. עונה הגמרא, לֹא
86 קִשְׁיָא, בָּאן בְּמִשְׁתַּנּוּי, מדובר שהעידו שניהם בְּבֵית אֶחָד, שבתוך
87 כדי דיבור מאז שהעיד הראשון, העיד גם השני, שאז בטלו דבריו של
88 הראשון מיד, כי עדיין לא הספיקה עדותו להתקיים בבית דין, שלא
89 האמינה תורה עד אחד אלא אם העיד עדותו ויצא בלי שיוכחש, ורק
90 באופן זה כבר לא ניתן להכחישו בעד אחד. לפיכך במשנתנו אין
91 לראשון תוקף של שנים. ואילו בָּאן דְּבָרֵי עוֹלָא שעד אחד נחשב
92 כשנים, מדובר ששני העדים באו להעיד בְּבֵית אֶחָד זֶה, ורק על מקרה
93 כזה אגומים שאין דבריו של אחד מהשניים קשנים.
94 הגמרא מקשה על רבי חייא מהמשך משנתנו, תְּנִי, עַד אוֹמֵר
95 'נְטָמְאָת', וְשֵׁנִים אוֹמְרִים 'לֹא נְטָמְאָת', הִיתָה שוֹתָה. ויש לדייק
96 מזה, דווקא אם הכחישוהו שנים היתה שותה, הָא חַד וְחַד - במקרה
97 שרק אחד הכחישו, דהיינו במקרה הקודם במשנה, לֹא הִיתָה שוֹתָה,
98 וכך יש ודאי לגרוס שם. ובהכרח אי אפשר לגרוס שם 'היתה שותה',
99 כי אם זו הגירסה שם, אזי קשה מה חידשה המשנה במקרה השני,
100 ששנים יכולים להכחיש את העד הראשון, הרי כבר למדנו מהמקרה
101 הראשון שאפילו אחד יכול להכחישו. אלא ודאי שהמקרה השני
102 הובא כדי לדייק שצריך לגרוס 'לא היתה שותה' במקרה הראשון,
103 כפי שדייקנו. הרי מכאן תִּיּוֹבְתָא דְּרַבִּי חִיָּיא, שגרוס שם 'היתה
104 שותה'.
105 משיבה הגמרא, אֶמֶר לָךְ רַבִּי חִיָּיא, וְלִמְעֵמִיד - לשיטתך הסוברת
106 שהמשנה הביאה מקרה נוסף רק כדי לדייק ממנו, אִמָּא סִיפָא - מה
107 תעשה עם המקרה השלישי במשנה, 'שנים אוֹמְרִים נְטָמְאָת, וְאֶחָד
108 אוֹמֵר לֹא נְטָמְאָת, לֹא הִיתָה שוֹתָה', וכי תדייק ממנו, הָא חַד וְחַד,
109 הִיתָה שוֹתָה, הרי דייקת מהמקרה השני בדיוק הפוך. אֵלָא ודאי
110 שהמקרים האלו לא נאמרו כדי לדייק מהם, אלא שסוף המשנה

1 עדות ראשונה - על הסתירה, שאין אוֹסְרָתָה על בעלה אוֹסֵר
2 עוֹלָם, אלא רק עד שתשתה ותמצא טהורה, אִינָה מְתַקְנִימָת
3 בְּפָחוֹת מְשֵׁנִים, עדות אֶחָרָנָה - שהעידו שנטמאה לאחר שהועדה
4 שנסתרה, שאִוְסְרָתָה לבעלה אוֹסֵר עוֹלָם, והיא חמורה יותר, האם
5 אינו דין שלא תתקיים בְּפָחוֹת מְשֵׁנִים. אך דוחה המשנה, תְּלִמּוּד
6 לֹמֵר - לפיכך כתוב 'וְעַד אֵין פֶּה', לומר שכל עדות שִׁישׁ בָּהּ
7 שנטמאה, העדות נאמנת, אפילו היא של עד אחד.
8 מקשה המשנה שיש לומר ההפך, קַל וְחוֹמֵר לְעִדּוֹת הָרִאשׁוֹנָה
9 מִעֲרִיתָ - מאחר ולמדנו שלטמאה מספיק עד אחד, נלמד קל וחומר
10 לעדות סתירה שיספיק עד אחד, וכך נלמד את הקל וחומר, וְכֵּה אִם
11 עדות אֶחָרָנָה - שנטמאה, שאִוְסְרָתָה אוֹסֵר עוֹלָם, והיא חמורה,
12 הֵרִי היא מְתַקְנִימָת בְּעַד אֶחָד, כמו שדרשנו, עדות הָרִאשׁוֹנָה -
13 שנסתרה, שאין אוֹסְרָתָה אוֹסֵר עוֹלָם, והיא קלה יותר, האם אינו
14 דין שֶׁתִּתְקַנֵּים בְּעַד אֶחָד. דוחה המשנה, תְּלִמּוּד לֹמֵר, 'כִּי מִצָּא
15 בָּהּ עֲרוּת דְּבָר', וְלִחְלָן אֶחָד אוֹמֵר 'עַל פִּי שֵׁנִים עֲדִים או על פי
16 שלשה עדים יָקוּם דְּבָר', דורשים גזירה שווה 'דבר' 'דבר' להשוות
17 בין עדות על אשה שמצא בה ערות דבר, כגון עדות זו שנסתרה, ובין
18 עדות ממנו, מִה לְחָלָן, בעדות ממנו, עַל פִּי שֵׁנִים, אִף בָּאן, על פי
19 שֵׁנִים.
20 אם עַד אוֹמֵר 'ראיתי שהאשה נְטָמְאָת', וְעַד אֶחָד אוֹמֵר 'לֹא
21 נְטָמְאָת', או אם אִשָּׁה מעידה עליה ואומרת 'נְטָמְאָת', וְאִשָּׁה
22 אחרת אוֹמֵר 'לֹא נְטָמְאָת', הִיתָה שוֹתָה, שכיון שהעדים
23 מכחישים זה את זה, ממילא זה ספק ככל סוטה, ושותה. אם אֶחָד
24 אוֹמֵר 'נְטָמְאָת', וְשֵׁנִים מכחישים אותו ואומרים 'לֹא נְטָמְאָת'
25 בפניך, שכשבתא ומצאת שנסתרה יחד, גם אנו היינו עמך, ובפנינו לא
26 נטמאת, הִיתָה שוֹתָה, שהרי נסתלקה עדותו ובטלו דבריו של העד
27 האחד מפני השנים, ויש עדיין ספק שמא נטמאה קודם שבאו העדים
28 ומצאום, לפיכך שותה כסוטה רגילה. אם שֵׁנִים אוֹמְרִים 'נְטָמְאָת',
29 וְאֶחָד אוֹמֵר 'לֹא נְטָמְאָת', לֹא הִיתָה שוֹתָה, שאין אחד נאמן נגד
30 השנים.
31 גמרא. שנינו במשנה שלדברי רבי יהושע לומדים מגזירה שוה 'דבר'
32 'דבר', שעד אחד אינו נאמן להעיד שנסתרה. מקשה על כך הגמרא,
33 הָאִי תְּלִמּוּד לֹמֵר 'כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוּת דְּבָר' - וכי הלימוד לדברי
34 רבי יהושע שעד אחד אינו נאמן להעיד שנסתרה לומדים מהגזירה
35 שוה, הרי בפסוק עצמו ממנו דורשים שהעד נאמן שנטמאה יש
36 לימוד אחר לזה, תְּלִמּוּד לֹמֵר 'ועד אין פֶּה', שזה מיעוט, דווקא בָּהּ,
37 בעדות שנטמאה, עד אחד נאמן, וְלֹא בְּקִינִי, ודווקא בָּהּ הוא נאמן,
38 וְלֹא בְּסִתְרָה, שאין עד אחד נאמן להעיד שקינא לה בעלה או
39 שנסתרה, אלא צריך שני עדים כשאר כל עדויות שבתורה, ואת
40 המיעוט הזה מִיָּבֵעִי לִיה - היתה המשנה צריכה להביא, ומדוע
41 דרשה זאת המשנה מ'דבר' 'דבר'. מתרצת הגמרא, הִכִּי נִמִּי קְאָמַר
42 - כך אכן אומרת גם משנתנו, 'תְּלִמּוּד לֹמֵר בָּהּ, בָּהּ וְלֹא בְּקִינִי,
43 בָּהּ וְלֹא בְּסִתְרָה', ובאמת מכאן נדרש הדין, אלא שמילים אלו
44 חסרות במשנה. והגזירה שוה מלמדת דין אחר, וגם הוא חסר
45 בגירסתנו, וכך צריך להוסיף במשנה, 'עדות על מוֹמָאָה בְּתִרְוָה, דְּלֹא
46 שהאשה נטמאה, בְּלֹא שהיה קִינִי וְכֹלָא שהיתה בְּתִרְוָה, דְּלֹא
47 מְהֵרֵם עַד אֶחָד - שבזה, הדין הוא שאין עד אחד נאמן, מְגַלֵּן - מנין
48 לומדים זאת. על כך אמרה המשנה, 'נְטָמְאָת בָּאן' 'כִּי מִצָּא בה ערות
49 דְּבָר', וְנִאמְר לְחָלָן 'על פי שני עדים וגו' יָקוּם דְּבָר', מִה לְחָלָן בְּשֵׁנִי
50 עֲדִים, אִף בָּאן בְּשֵׁנִי עֲדִים', והגזירה שוה נאמרה לגבי דין זה, שעד
51 אחד אינו נאמן להעיד על אשה שנטמאה כשבעלה לא קינא לה,
52 ורק אם קינא לה ונסתרה נאמן, כמו שדרשה המשנה מ'ועד אין בה',
53 כי אז יש רגילים לדבר.
54 שנינו במשנה, שאם עַד אוֹמֵר נְטָמְאָת, ועד אֶחָד אוֹמֵר לא נטמאת,
55 היתה שותה. מדייקת הגמרא, מְעַמָּא דְּקָא מְכַחֵשׁ לִיה - רק מטעם

ביאורים למסכת סוטה דף לב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

עבודת היום שלפני ולפנים בקודש הקדשים, שאז היה קורא בתורה
 את פרשת העבודה ומברך עליה שמונה ברכות. ופרשת המלך -
 פרשת הקהל, שהמלך היה קורא בספר דברים על בימת עץ בעזרה
 בסוכות שאחר השמיטה. ופרשת עגלה ערופה - מה שאומרים
 הזקנים והזקנות בשנמצא חלל שלא נודע מי היכהו אחרי שעורפים
 את העגלה, כמו שכתוב, 'וענו ואמרו, ידינו לא שפכו את הדם הזה
 וגו'. ומשום מלחמה בשעה ששפך אל העם - הדברים שהכחן
 שנמשח לכך אומר אל העם הקרבים למלחמה, כמו שכתוב 'ואמר
 אליהם, שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל
 ירך לבבכם וגו'.

מכאן עד סוף המסכת הולכת המשנה ומבארת את הפרטים שנוכרו.
 מקרא ביכורים ביצד - דהיינו מנין שצריך לאומרו בלשון הקודש.
 שנאמר בפרשת ביכורים, 'וענית ואמרת לפני ה' אלהיך, ולחלן
 בברכות וקללות שבהר גריזים וזר עיבל הוא אומר, 'וענו הלוים
 ואמרו', מזה שנאמר בשניהם עניה ואמירה דורשים גזירה שוה, מה
 לחלן הברכות והקללות היו דווקא בלשון הקודש כפי שדורשת
 הגמרא. אף כאן בפרשת ביכורים, בלשון הקודש.
 חליצה ביצד - מנין שצריכה להיות בלשון הקודש. מבארת המשנה,
 נאמר בחליצה, 'ועניתה ואמרה', ולחלן בברכות וקללות שבהר
 גריזים וזר עיבל הוא אומר, 'וענו הלוים ואמרו', לומדים בזה
 גזירה שוה, מה לחלן, בברכות וקללות בלשון הקודש, אף כאן,
 בחליצה בלשון הקודש. רבי יהודה אומר, אין צורך ללמוד זאת
 מגזירה שוה, שמהפסוק עצמו שנאמר בחליצה ללמד הדבר, שכתוב
 'ועניתה ואמרה ככה', שמשמע, עד שתאמר בלשון הזה - שבלשון
 הזה שכתוב צריכה היא לומר, בלשון הקודש.

ברכות וקללות שבהר גריזים וזר עיבל, ביצד היה הדבר. בין
 שיעברו ישראל את הירדן בכניסתם לארץ, ובאו אל הר גריזים
 ואל הר עיבל שששמוהו, שפצד שכם, שפאצל - על יד אלוני
 מורה, ואנו למדים שהרים אלו זהו מיקומם, שנאמר 'ונתתה את
 הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, הלא הנה בעבר
 הירדן וגו' אצל אלוני מורה', ולחלן הוא אומר, 'ועברו אברהם
 בארץ עד מקום שכם, עד אלון מורה', מה אלון מורה האמור
 לחלן לגבי אברהם, נתפרש שהוא על יד שכם, אף אלון מורה
 האמור כאן, הרי הוא על יד שכם. ששה שבטים עלו לראש הר
 גריזים, וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלוים
 והארון עומדים למטה באמצע, בין שני ההרים, והכהנים מקיפין
 את הארון, והלוים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן על
 ההרים, שנאמר 'וכל ישראל וזקניו ושוטריה ושופטיה עומדים
 מזה ומזה לארון וגו'. הפכו הלוים את פניהם כלפי הר גריזים,
 ופתחו בברכה, 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה', ואלו
 שבהר גריזים ואלו שבהר עיבל עונים אמן. ואז הפכו הלוים את
 פניהם כלפי הר עיבל, ופתחו בקללה, 'ארור האיש אשר יעשה
 פסל ומסכה', ואלו ואלו עונים אמן, וכך היו עושים גם בשאר
 הברכות והקללות, עד שנומרו ברכות וקללות שנאמרו שם. ואחר
 כך הביאו את האבנים שנטלו מן הירדן כדי לעשות את ציווי
 התורה, לבנות מזבח בהר עיבל ולכתוב על האבנים 'את כל דברי
 התורה וגו' באר היטב, וקנו את המזבח, וסדוהו בסיד, וכתבו
 עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, כל שפה בכתבה
 ובלשונה, שנאמר 'באר היטב', ונטלו את האבנים - פירקו את
 המזבח אחרי שגם העלו בו עולות ושלמים, כמו שציוותה תורה
 'והעלית עליו עולות וגו', ולקחו את אבניו כדי להקימם במקום
 שילינו באותו לילה, כפי שציווה ה' ליהושע לעשות, ובאו

והא - מה שאמרה המשנה 'אחד אומר נטמאת, ושנים אומרים לא
 נטמאת, היתה שותה', כמא עקינן, כגון דאמאי אשה מעיקרא
 - שאשה היא שבאה ראשונה ואמרה 'נטמאת', ולכן הולכים אחר
 רוב דעות של הפסולים ומקבלים את עדות השנים, ותרצה לך רבי
 נחמיה הכי - האיכא דאמר, יפרשו את דברי רבי נחמיה לפי דעתם
 כך, רבי נחמיה אומר, כל מקום שהאמינה תורה עד אחר, הלך
 אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באשה אחת, בשני אנשים
 באיש אחד, דהיינו דוקא בשגם העד הראשון היה אשה או עד פסול
 אחר מקבלים את עדותן של שתי הנשים, אבל שתי נשים באיש
 אחד הכשר לעדות, כי פלגא ופלגא דמי, כלומר, כל אחת מעדויות
 אלו נחשבת כאילו היא של עד אחד, ואין הולכים אחר רוב דעות.
 הגמרא שבה לדון בגוף תירוץ של רבי חייא, ששני המקרים
 האחרונים במשנה עוסקים בפסולי עדות, ומקשה על כך הגמרא,
 ותרמי - שתי המקרים שאמרנו שעוסקים בפסולי עדות, למה לי,
 הרי כדי לומר שהולכים בפסולים אחר הרוב היה מספיק למשנה
 להביא דוגמא אחת. מתרצת הגמרא, מהו דתימא, כי אוליין פתר
 - מה שהולכים אחר רוב דעות נאמר רק לחומרא - אם לפי רוב
 הדעות צריכה לשתות, אבל לקולא - אם לפי רוב הדעות יש להקל
 מעליה שלא תשתה, כגון בששתים אומרות 'נטמאת' ועד אחד אומר
 'לא נטמאת', אולי בזה לא אוליין אחר רוב דעות, אלא נשאר את
 הענין בספק בגלל שהיתה הכחשה כל שהיא, ותשתה, קא משמע
 לו שהולכים גם במקרה כזה אחר רוב דעות, ואינה שותה, כי הדין
 נאמר בין לחומרא ובין לקולא.

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין פרק שביעי

משנה. דברים אלו נאמרין בכל לשון - בכל שפה, ואין צריך
 לאומרם בלשון הקודש, פרשת סוטה - מה שאומר הכהן לסוטה,
 כמפורש בפסוקים, 'וזשביע אותה הכהן ואמר אל האשה, אם לא
 שכב וכו'', ואינו צריך לומר לה בדרך שכתוב בלשון הקודש, אלא
 אפילו בשפה אחרת. וידיי מעשר, שמוצוה להתוודות בפסח של
 שנה רביעית ושביעית של מחזור השמיטה, שאז הזמן שחייב להוציא
 ולבער מן הבית את כל מעשרותיו של גידולי קרקע ולעשות בכל
 אחד כדילו, ואחר כך אומר הידיד 'ביערתה הקודש מן הבית וכו'
 הכתוב בתורה, ויכול לאמרו בכל שפה, ואין אומרים שהכתוב חייבו
 לומר דווקא בלשון זו הכתובה. קרית שמע, ותפלה, וברכת המזון,
 ושבעות העדות - אם חבירו ביקש שיעיד עבורו בתביעת ממון
 שתבע בבית דין, ונשבע בשקר שאינו יודע עדות זו, או שהלה
 השביעו שיעיד עבורו וכפר בשקר שאינו יודע, חייב קרבן 'עולה
 ויורד' האמור בפרשה, גם אם השבועה נאמרה בכל לשון. ושבעות
 הפיקדון - שכפר לחבירו על תביעת פיקדון או ממון ונשבע על כך
 בשקר, או שהשביעו התובע וכפר בשקר, מתחייב קרבן 'אשם
 גולות' האמור בפרשה, גם אם השבועה נאמרה בכל לשון. ואף
 בדברים שנסדר ונכתב מצווה דיבורם בתורה, אין צריך לאומרם
 בלשון הקודש, כפי שלומדת הגמרא על פי הנאמר בהם.
 ואלו נאמרין דווקא בלשון הקודש, ואינם נלמדים מהדברים
 הקודמים לאומרם בכל לשון, משום שנכתב בהם לימוד לעכב שלא
 לומר אותם בלשונות אחרים, מקרא ביכורים - הקריאה של 'ארמי
 עובד אבי וגו' שהמביא ביכורים צריך לקרוא. וחליצה - כל סדר
 האמירות הכתוב בפרשת חליצת יבמה. ברכות וקללות שאמרן
 יהושע וישראל בהר גריזים וזר עיבל כמו שנצטוו בתורה. ברכת
 כהנים - נשיאת כפיים. וברכת כהן גדול ביום הכיפורים אחר

סוטה. פרק שישי - מי שקינא דף לב עמוד א

רש"י

תוספות

והכא במאי עסקינן. דקתני עד אחד אומר גטמאת ושנים אומרים לא גטמאת היתה שותה ואוקימנא בפסולי עדות ובין בבית אחת בין בזה אחר זה כר' נתניה. ועל דהךר"ף דקדוש אחר זה איצטריך עקר לאשמעינן. דאי בבית אחת מאי הלך אחר רוב דעות איכא. בחד וחד נמי היתה שותה. ואלא בזהכי עסקינן דההוא דאתא מעקרא ואמר גטמאת אשה הוהא הלכך אפי' בזה אחר זה אהו תרתי ומבטלי לה.

והרצה לרבי נתינה הכי כו'. דהא דאמרן לעיל ונעשו שתי נשים באיש אחד כו' לאו סיפא דמלמיה דרבי נתניה הוא. אלא פירושא דמלמיה דהא. דאנו פרשין לה הכי: כי פלגא ופלגא דפי'. כלומר כי חד וחד, ואי בבית אחת אהו אוקי תרי לבתרי חד ואוקימא אספיקא. ואי בזה אחר זה וההוא דהאמנה תורה קדם ואתא ברישא הוה ליה פשנים ונהך בחד ואין דברייהם במקומו, והיכא דשתים אומרות גטמאת ועד אחד כשר אומר לא גטמאת היתה שותה דכי חד וחד נתינה ומתניתין דקתני לא היתה שותה כגון דההוא חד הוה פסול: ותרתי: **בפסולי עדות** לפה ל'. למתני מתני' הלך אחר רוב דעות: **לחומרא**. שתשתה: לקולא. להקל מגליה שלא תשתה: לא אוליגן. בחר רוב דעות בפסולי עדות. והיכא דשתים אומרות גטמאת ואחד אומר לא גטמאת כיון דאיכא חזקההי כ' דהו ניקא אוקי תאי לבתרי הךר' ואוקי מלתא אספיקא ותשתה, קא משמע לן:

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין (בכל לשון). גרסינן: פרשת סוטה. מה שהבחנו אומר לה. ולא אמר' צריך לאמרה בלשון הקדש כדרך שנכתב. ובספרי אמר' דאי לא כתיב קרא להמיר בכל לשון בדלקמן היא ניגמר מבימה בקל וחומר. ומה יבמה קלה לא עשה בה כל הלשונות בלשון הקדש, סוטה חמורה לא כל שכן וידוי מעשר. בשנה השלישית בערתי הקדש מן הבית וקדים טו שהוא מוציא כל מעשרותיו ומקצוהן מביתו ואין יבול עוד להשהותם, ונתון מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעניים, ומעשר שני של שתי שנים שעברו מעליו לירושלים עכשיו אם לא העלהו, ומתורה בערתי הקדש זה מעשר שני, וגם נתתיו ללוי זה מעשר ראשון, לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני, ואומרו בכל לשון כדלית' לקמן, ולא אמרין בלשון זה הזקיקו הכתוב לאמרה בלדף: ושבועת העדות ושבועת הפקדון. בכל לשון שהשביעוהו וכפר ולא הודה התיב דרבן עולה ויורד האמור בשבועת העדות ואשם גולות בשבועת הפקדון: ואלו נאמרין

מהו דתימא כי אוליגן בחר רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא קמי'. ואם תאמר הא ממתיני בפרק האשה שהלכה (יבמות ד' קיז) וממתיני דפרק עגלה ערופה (לקמן דף מז.) שמענין לה י"ל דהבא איצטריך דאפילו לקולא אנ"ג דרגלים לדבר ועוד דלא תנא פסולי העדות בהדיא במתני' להכי תנא גבי כל חד וחד:

והכא במאי עסקינן, כגון דאתאי אשה מעיקרא,

והרצה לר' נתניה הכי, ר' נתניה אומר: כל מקום שהאמנה תורה עד אחד, הלך אחר רוב דעות, ונעשו שתי נשים באשה אחת בשני אנשים באיש אחד. אבל שתי נשים באיש אחד, כי פלגא ופלגא דמיו. ותרתי בפסולי עדות, למה לוי? מהו דתימא: כי אוליגן בחר רוב דעות, לחומרא. אבל לקולא לא אוליגן, קא משמע לן:

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין בכל לשון: פרשת סוטה, וידוי מעשר, קרית שבע, ותפלה, ובכרת הפזון, ושבועת העדות, ושבועת הפקדון. ואלו נאמרין בלשון הקודש: מקרא ביפורים, וחליצה, ברכות וקללות, ברכת כהנים, ובכרת כהן גדול, ופרשת המלך, ופרשת עגלה ערופה, ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם. מקרא ביפורים

ביצד? "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך" וילהלן הוא אומר "ועניו הלויים ואמרו". מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. חליצה ביצד? "וענתה ואמרה" וילהלן הוא אומר "ועניו הלויים ואמרו", מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. ר' יהודה אומר, "וענתה ואמרה ככה", עד שתאמר בלשון הוה. ברכות וקללות ביצד? כיון שעברו ישראל את הירדן וכאו אל הר גרזים ואל הר עיבל שבשומרון, שביצד שכם, שבאצל אוליגן מורה. שנאמר: "הלא הפה בעבר הירדן וגו'", וילהלן הוא אומר "ויעברו אברהם פאריץ עד מקום שכם עד אלון מורה". מה אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור פאן שכם. ששה שבטים עלו לראש הר גרזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והארון עומדים למטה באמצע. הכהנים מקיפין את הארון והלויים את הכהנים, וכל ישראל מופאן ומפאן, שנאמר: "וכל ישראל וזקניו ושומרי ושמעיו ושפטיו עומדים מזה ומזה לארון" הפכו פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה, "ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה" ואלו ואלו, עונין "אמן". הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: "ארוי האיש אשר יעשה פסל ומסכה" ואלו ואלו עונין "אמן", עד שגומרין ברכות וקללות. ואחר כך הביאו את האבנים, ובנו את המזבח, וסדרוהו בסיד, ובתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון. שנאמר: "פאר היטב" ונטלו את האבנים וכאו ולט

בלח". ולא אמרין נגמר מתקן דלעיל שנכתב ונסדר עליהן כל מצות דבורם ואין צריך לאמרן בלח"ק בדכתיב בקללה. משום דבהני כתיב עובא: מקרא בפורים. שהיה קורא מארמי אובר אבי עד סוף כל הפרשה: וחליצת נקמה. היא אומרת מאן יכמי וגו' והוא אומר לא תפצתי לקחתה. ואחר החליצה היא אומרת ככה יעשה לאש וגו': ברכות וקללות. שאמרן יהושע וישראל בחר גרזים ור' עיבל: ברכת כהנים. נשיאות פנים: ברכת כהן גדול. ביום הכפורים אחר עבודת היום שלפני ולפניהם היה קורא בתורה את הפרשה ומבקר שמנה ברכות כדמפרש במתניתין: ופרשת המלך. מפרש בסוף פירקא, והיא פרשת הקהל: ופרשת עגלה ערופה. ידענו לא שפבו וגו' כפר לעמך ישראל וגו' (קדים לה) פרשת משוח מלחמה. (ס ו) וזהו כהןכס אל וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו' כי ה' אלהיכם וגו': ביצד. כמו מנן: וילהלן הוא אומר. ברכות וקללות של הר גרזים. ולקמן מפרש התם גופיה מנא לן: אינו צריך. ללמדה בגזירה שה שבעצמה היא למדה: וענתה ואמרה ככה. דמשמע בלשון זה תאמרו: שבשומרון. אצל שומרון: למטה באמצע. בין שני ההרים: מפאן ומפאן. על ההרים: הפכו. הלויים פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה. כל הארורים היו אומרים תחלה בלשון ברכה: אלו ואלו. שבהר גרזים ושבחר עיבל. והא דכתיב ואלה יעמדו לקרר, לא שהיו השבטים מקבצין ומקללין. אלא הלויים העומדים בין שני ההרים הופכין פניהם לר' הרזים בברכה ולר' עיבל בקללה: הביאו את האבנים. בדכתיב ובניית שם מזה ומזה וגו' ותכתב עליהן את כל דברי התורה הזאת בחר האבנים. סתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשקלים בדכתיב והעליה עליהן עולות (ס ו):

ולט

הדרן עלך מי שקינא

ה"ג בסדר המשנה

אלו נאמרין בלשונם. ופירוש כל אדם בלשונו שהוא שומע לאפוקי למדי שאינו אומר בלשון פרסי אם אינו שומעו אבל בכל לשון משמע בין שומע בין אינו שומע ובגמרא לא משמע הכי:

קרית שמע ותפלה. תימה אמאי שירי הדלל וקידוש של שבת וברכת הפירות וברכת המצות וליכא למימר כל נקט אלא דאורייתא דהא בפרק מי שמתו (ברכות דף כא.) משמע דתפלה וקרית שמע דרבנן ועד הדהם (דף כב.) משמע דקידוש דאורייתא והכי משמע נמי בריש מסכת נזיר (דף ג.) בשלמא מקרא מגילה איכא למימר להכי שירי דתנא בפ"ב דמגילה (דף יז.) הלעז ששמע אשורית יצא אלא הני אמאי שירי ונראה דהני נאמרין בכל לשון אפי' אינו שומע הלכך לא דמו להני דמתני' דנאמרין דוקא בלשונם:

אידו

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לב עמוד ב

תוספות

רש"י

ולנו במקומו. בבית מלונם בגלגל נשם הקימו את האנבים: נמ' ח"ג. ואמר אל האשה בכל לשון שהיא שומעת, ומתאי קרא קליף לה בספר, וליג ואמר הבתן לאשה: אל תאשה משמע דברים הנכסין בלבה שתהא מברת בלשון: על מה היא שותה. כדמקדש ואזיל שאומר לה פריצות גרם לך שתשתה: ובמה היא שותה. בכלי מאוס במקדה של תרש: ועל מה נטמאת. מי הביאה ליד טמאה שחוק וקלות ראש, כדי לרש את הנשים שלא יקלו ראשן עם האנשים, שעל ידי כך באות ליד וצבתה בטנה: ובמה היא נטמאת. משמיעין אותה הבלכות הפנים המקארים, על איזו טמאה הן בודקין אותה, שאם נטמאה והיא מודה וברצון בדיקה, ואם שוגגת כגון אמרו לה מת בעליך או אנוסה לא יבדקה: וכל כך לפה. לנו להודיע בהלכות תמימים. בשלמא הנה קמיתא משום ונוסרו כל הנשים (ויקרא כג, אלא הך למה? שלא להוציא לעו, שאם נטמאת באנס או שוגגת ולא נבדקה, שלא תהא סבירה אלו נטמאתי מודה גם כן לא היו בודקים אותי: ח"ג. ודיו מעשר מנול דתיב ואמרת וגו', וילף אמירה אמירה מוסות: א"ל רב ובדי לאביו וילף אמירה אמירה מלוח, א"ל דנין אמירה גירדתא מאמירה גירדתא, ואין דנין אמירה גירדתא מעניה ואמירה: שבו, לא עברתי ממנוחתי ולא שכחתי (ויקרא טו, היינו שבח עצמו: בקול נמוך. מדלא כתיב ביה עניה: וגוהו. כגון ארמי אובד אבי היינו וגוהו, שמתרוין שאביו לכן הארמי היה רשע: מפני מה תתנו. שיהא אדם אומר תפלתו בלחש כדאשכחא בחנה וקולה לא ישמע (שם פ' א, שלא לבייש את עוברי עברה. ישתמע (שם פ' א, שלא לבייש את עוברי עברה. צרות שעברו עליה, דהיינו צרות שעברו על ישראל, צרת לכן הארמי צרת מצרים: שיהי לא חלק הקתוב מקום בין הטאת לעולה. לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו, שלא יבינו שהיא חטאת ומתבייש: שם שם קרא. כלומר סורו מעלי שטמא הוא: והאיך בו. כלומר ודרי יש סימנים אחרים להבינה: למעלה פסוח הסיקרא. דכתיב (ויקרא ז) על קרנות ובעולה לא כתב קרנות, ודוא נותן דמים למטה מחוט הסיקרא: וכן שאר כל הדמים: הים כהן. לחודיה הוא דרע ולא שאר כל העולם ואין בשת כהן: מפני, הנקבות של נקבה: באליה. בזב ולא נבר. שעירה מאי איכא למיטר. שאין לה זב ונבר הנקבות: דאיכא ליה לאתויי בששה. אם היה לו בשת, שדרי כל החטאות של יחיד רצה כשבה רצה שעירה חוץ מחטאת עבודת כוכבים שפתיב דה עת שנתה בפרשת שלח לך אנשים: הים יציר ויניכסיה. הטיל גזול הקתוב בתיבויש שתהא על הפכה מעוש גזול כזה. כהנכבה. בלשון הקדש: חטאת לא שמע צריך שישמע לאונו. פלוגתא היא במסכת ברכות (דף טו).

ליבא

איהו הוא דקא מכסף נפשיה. תימה הוא אמר בשמעתא קמיתא דמנחות (דף ג.) דבין זכרים ולקביות לאו דעתיהו דאנשי אמר רבי ההם דחוקא אמרי והבין דאין מעשיו ומכוחים מפני שזמנא דהוה שחוט שחוט חטאת לשם עולה אבל בסתמא כי הכא ודאי מרגישים בדבר:

ליבסוף וילויז כי היכי דליכפר ליה. וא"ת

יחלוק כמו כן בקביעות מקום שחיטתה כי היכי דליהוי ליה כפרה גמורה י"ל כיון שחלק הכתוב בדבר אחד שיש היכר בדבר מה צריך יותר. מ"ה. ורבי שלא יקראנה למפרע מגליה. תימה דהכא משמע דבין רבי ובין רבנא אית להו דקריאת שמע דאורייתא וכן תנא דפליגי התם בקורא את שמע ולא השמיע לאונו וכן ב"ש ובי"ה התם בפרק קמא דברכות (דף י') דתנן בית שמי אמריש בערב כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר בשבך ובקומך ובי"ה אמריש בשעה ששני אדם שוכבין אלמא דתרווייהו סבירא להו דקרא משתעי בק"ש וסתמא דגמרא נמי התם פריך תנא היכא קאי דקתני מאמיתי תנא אקרא קאי דכתיב בשבך ובקומך ותו פ"ב (שם דף יג.) בפלוגתא דרבי וזוטא ורבי יאשיה דתניא וזוטא יקראם למפרע הדברים על לבבך רבי וזוטא אמר עד כאן מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה רבי יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה אמר מר רבי וזוטא וכו' מ"ש מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב לדבר במ ד"ה הא כתיב ודברת במ וכו' אמר מר רבי יאשיה וכו' מ"ש מכאן ואילך מצות כוונה דכתיב על לבבם ד"ה כתיב על לבבך אלא עד כאן מצות כוונה וקריאה מכאן ואילך כוונה בלא קריאה מ"ש עד כאן מצות כוונה וקריאה דכתיב ודברת במ ד"ה כתיב לדבר במ ההוא בדברי תורה כתיב מדיקאמרי ההוא בדברי תורה מכלל ודברת במ דקא בק"ש ותו התם הפועל עשה מלאכה עם בעל הבית קורין ק"ש ומברכין לפניה ולאחריה ואוכלים ומברכין לאחריה שנים כיצד ברכה ראשונה כתיבה שניה כולל בונה ירושלים בברכת הארץ ולא מברך הטוב והמשיב משום דמדרבנן היא דבינה תקנה מכלל דק"ש דחייב לקרות דאורייתא ובפרק מי שמתו (ברכות ד' כא.) בגמרא בעל קרי פריך סתמא דגמרא קריאת שמע דרבנן אהא דקאמר דק"ש וברכת המזון דאורייתא ותו אמרינן התם (דף כא. ע"ש) אמר שמואל ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חזר וקרא ספק אמר אמת ויצא ספק לא אמר חזר ואומר מאי טעמא ק"ש מדרבנן דדוחק לומר דכל הני דמשמע מנייהו דאורייתא הוי אסמכתא בעלמא דאין שניית הגמרא לדייק כל כך בעל אסמכתא רבי ורבנן ועוד דאמר לימא קסבר כל התורה בכל לשון נאמרה ואי הוי אסמכתא בעלמא לא הוה צריך למידק מיניה: ורבנן סביר לה כמ"ד הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא. תימה מאי דחוקיה למימר הכי הוה מצי למימר ורבנן תרתי שמענין מיניה כדאמר בפרק היה קורא (ברכות דף טו.) דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא רבי יוסי אומר לא יצא ומפרש בגמרא מ"ט ד' יוסי משום דכתיב שמע השמיע לאוניך ותיק שמע בכל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ: כל

מאי טעמא דרבי? אמר קרא: "היו" בהווייתן יהו. ורבנן, אמר קרא "שמע", בכל לשון שאתה שומע. ורבנן נמי, הא כתיב "היו" ההוא, שלא יקראנה למפרע. ורבי, שלא יקראנה למפרע מגליה? נפקא ליה מ"דברים" "הדברים", ורבנן: "הדברים" לא משמע להו. ורבי נמי, הכתיב "שמע"? ההוא מיבעי ליה להשמיע לאוניך מה שאתה מוציא מפיו. ורבנן סביר לה כמאן דאמר: הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא. לימא קסבר רבי, כל

ביאורים למסכת סוטה דף לב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וְנִתְּנוּ, הָאֵם צָרִיךְ לֵאמֹר בְּקוֹל רֵם, וְהָאֵמֶר רַבִּי יוֹחֵנָן מִשּׁוּם רַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי, מִפְּנֵי מָה תִּקְנוּ שְׁצִירָא אֲדָם לומר את התפלה
בְּלִחָשׁ, הִסִּיבָה הֵיא, כִּדְּרֵי שְׁלֵא לְבִישׁ אֶת עֹבְרֵי עֲבִירָה הַמְתוּדִים
בְּתַפְלַתָם עַל עֲבִירוֹת שְׁבִידָם, וְהִדְּבַר נִלְמַד מִהַתוֹרָה, שֶׁחֲרִי לֹא חָלַק
הַתְּבוּב מְקוֹם בֵּין חֲטָאֵת לְעוֹלָה - לֹא קָבַע הַכְּתוּב לְשִׁחִית חֲטָאֵת
מִקּוֹם נִפְרַד לְעַצְמוֹ, אֲלָא הֵיא נִשְׁחָטָת הִיכֵן שֶׁנִּשְׁחָטָת גַּם הָעוֹלָה, בְּצֵד
צִפּוֹן שֶׁל הַזֹּהֶרָה, כִּדְּרֵי שְׁלֵא לֵיכֵנו הַרְוֵאִים שְׁהִיא חֲטָאֵת וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ
עוֹבֵר הָעֵבֶרִיָּה שְׁהִיאֹדָה. נִתְבָּאֵר מִזֶּה, שֶׁאֵין לֵאדָם לומר גִּנּוּתוֹ בְּקוֹל
רֵם, וְלִפְיֵךְ הַגְּמָרָא מִתְקַנָּת אֶת הַדְּבָרִים, לֹא תִּמָּא, גִּנּוּתוֹ, שְׁכֵן לֹא
עַל זֶה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי שֶׁרָאִי לֵאמֹר בְּקוֹל, אֲלָא אִמָּא,
צִעְרִי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי הַתְּכוּן שֶׁרָאִי לֵאדָם לומר את צַעֲרוֹ
בְּקוֹל כִּדְּרֵי שִׁידְעוֹ עַלֵי הַרְבִּים, וְלִמְדִים זֹאת מִמִּקְרָא בִּיכּוּרִים, שֶׁאָמַר
‘אַרְמִי עוֹבֵד אֲבִי בְּקוֹל, מִשּׁוּם שֶׁמְזִכֵּר שֶׁם צִרוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל
אֲצֵל לִבָּן הָאֲרָמִי וּבְמִצְרַיִם, בְּרִיתָאֵת כֵּךְ גַּם בְּבִרְיָאֵת, שֶׁמִּזֶּה שֶׁנִּאֲמַר
בְּמִצְוֵרָה ‘יִטְמָא יִטְמָא יִקְרָא’ כְּלוּמָר, שֶׁהַמִּצְוֵרָה צָרִיךְ לְהִשְׁמִיעַ
שֶׁהוּא טִמָּא וְיִסְרוֹ מַעֲלִיו, לִמְדִים גַּם, שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹדִיעַ צִעְרֵי לְרַבִּים,
וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים, וְכָל מִי שֶׁאֵדִיעַ בּוֹ דְּבָר מִצְעָר, צָרִיךְ
לְהוֹדִיעַ לְרַבִּים, וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים.
נִתְבָּאֵר רַבִּי יוֹחֵנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי, מִפְּנֵי מָה תִּקְנוּ
תְּפִלָּה בְּלִחָשׁ, שְׁלֵא לְבִישׁ אֶת עֹבְרֵי עֲבִירָה, שֶׁחֲרִי לֹא חָלַק
הַתְּבוּב מְקוֹם בֵּין חֲטָאֵת לְעוֹלָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְכִי לֹא
עֲשֵׂתָה תוֹרָה חִלּוּק בֵּין חֲטָאֵת לְעוֹלָה, וְהָאֵמֶר חִלּוּק בְּדִינֵיהֶם
לְגַבִּי הַזֹּאת דְּמִיָּם, שֶׁדָּם חֲטָאֵת נִתֵּן לְמַעַלָּה מִחוּט הַסִּיקְרָא
שֶׁבְּמִזְבֵּחַ, וְדָם עוֹלָה נִתֵּן לְמַטָּה מִחוּט הַסִּיקְרָא. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא,
הֵתֵם בְּהוֹאֵת דָּם חֲטָאֵת, רַק הַכֵּן הוֹזַק אֶת הָדָם, הוּא דִּידְעָה,
וְחוּץ מִמֶּנּוּ אֵין אַחֲרִים שִׁידְעִים שְׁהִיא חֲטָאֵת, וּמִמִּילָא אֵין הַחוּטָא
מִתְבַּיֵּשׁ. הַגְּמָרָא שְׁבָה וּמִקְשָׁה, וְהָאֵמֶר - הִרִי יֵשׁ סִימָן אִם זֶה חֲטָאֵת
אוֹ עוֹלָה, שְׁהִי חֲטָאֵת בִּאֵר רַק מְקָהָ, וְאֵילוֹ קָרְבֵן עוֹלָה יָכוֹל
לְהִיטֵר רַק יָכֵר, אִם כֵּן הִרְוֵאִים יִדְעוּ שׁוֹ חֲטָאֵת, לְמִירוֹת שֶׁנִּשְׁחָטָת
בְּמִקּוֹם שֶׁנִּשְׁחָטָת גַּם הָעוֹלָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הֵתֵם מִיבִסְטָא בְּאֵלֶיהָ
- הַנִּקְבוֹת שֶׁל הַנִּקְבָּה מִכּוּסָה עַל יַד הַזֶּנֶב, וְלִכֵּן לֹא נִיכֵר שׁוֹ חֲטָאֵת.
שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, תִּינַח בְּכֶשֶׁת, שִׁישׁ לֹה זֶנֶב, אֲבָל אִם הִבִּיא שְׁעִירָה
לְחֲטָאֵת שֶׁאֵין לֹה זֶנֶב, מָאִי אִיכָא לְמִימֵר. עוֹנָה הַגְּמָרָא, הֵתֵם, אִיהוּ
דְּקָא מִיבִסְטָא נִפְשִׁיָּה - בְּמִקְרָה כֹּהֵה, שְׁהִיא שְׁעִירָה לְחֲטָאֵת, הִרִי
שֶׁהוּא זֶה שֶׁמִּבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ, דְּאִיכָּעִי לִיָּה לְאִיתוּי בְּכֶשֶׁת, וְקָא
מִיִּיתִי שְׁעִירָה - שְׁהִיא צָרִיךְ לְהִבִּיא כְּבֶשֶׂה אֵילוֹ רֹצֵה שְׁלֵא
לְהַתְבַּיֵּשׁ, וּבְמִקּוֹם זֶה הִבִּיא שְׁעִירָה. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, חֲטָאֵת
דְּעִבְדִּית בְּכֶשֶׁת - שֶׁמִּבִּיא מִי שֶׁנִּכְשֵׁל בְּשׁוּגָה בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכְבִים, דְּלֹא
סִנִּי דְּלֹא שְׁעִירָה - שֶׁאִי אֲפֻשֵׁר שְׁלֵא לְהִבִּיא שְׁעִירָה, שְׁהִיא נִאֲמַר
בִּהּ “עוֹ בַת שְׁנֵתָה”, מָאִי אִיכָא לְמִימֵר, הִרִי רְוֵאִים שֶׁהַתוֹרָה לֹא
דֹּאגָה שְׁלֵא לְבִישׁ אֶת עוֹבֵר הָעֵבֶרִיָּה. עוֹנָה הַגְּמָרָא, הֵתֵם בְּחֲטָאֵת
עַל עֲבוּדָה זֹרָה, נִיכְסִיף וְנִיזִיל, כִּי תִיכִי דְנִכְפָּר לִיָּה - כֵּאֵן בִּאֲמַת
הִטִּיל עַלֵי הַכְּתוּב שִׁתְּבִישׁ, כִּדְּרֵי שְׁתֵּהָ לֹו כִּפְרָה מִעֲבִירָה גְּדוּלָה כּוֹז.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה, קְרִיתִי שִׁמְעוֹ נִאֲמַרְתָּ בְּכָל לִשׁוֹן, מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא, מְנָלָן.
וּמִבְּרַרְתָּ, דְּבִתִּיב, “שִׁמְעוֹ יִשְׂרָאֵל”, וְדוֹרְשִׁים מִזֶּה, שֶׁנִּתֵּן לומר בְּכָל
לִשׁוֹן שֶׁאֵתָה שׁוֹמְעֵי.
מִבִּיאָה הַגְּמָרָא מִחֲלּוּקָת כּוֹז, תִּנּוּ רִבְּנָן, קְרִיתִי שִׁמְעוֹ נִתֵּן לְקָרָא
אוֹתָהּ רַק בְּבִתְּהָ, וְלֹא בְּשִׁפּוֹת אַחֲרוֹת, דְּבִרִּי רַבִּי. וְחֻקִּים
אוֹמְרִים, בְּכָל לִשׁוֹן. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא מָאִי מְטָמָא דְרִבִּי, אֲמַר קְרָא
בְּפִרְשָׁת ‘וְאֶהְיֶה’ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו’”, מִשְׁמַע שֶׁפְּתוּחֵיהֶן יִהְיוּ
- דְּבִרֵי הַקְּרִיאָה שִׁמְעוֹ צָרִיכִים לְהִיטֵר כִּמוֹ שֶׁהֵם, וְלֹא בְּשִׁפּוֹת אַחֲרוֹת.
וְרִבְּנָן דּוֹרְשִׁים, אֲמַר קְרָא, “שִׁמְעוֹ”, מִשְׁמַע בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁאֵתָה שׁוֹמְעֵי.
שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, וְרִבְּנָן נִמִּי, הָאֵם בְּתִיב ‘וְהָיוּ’, וּמִדּוּעַ אֵינֶם לִמְדִים
מִזֶּה כְּדְּבִרֵי רַבִּי, לְקָרָא קְרִיאָת שִׁמְעוֹ כְּהוּוִיתָה בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ.
מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הָהוּא - הֵם דּוֹרְשִׁים אֶת הַפְּסוּק הַהוּא לְדִין אַחֵר,

וְלִנּוּ בְּמִקְוָאָן, בְּבִית מְלוֹנָם בְּגִילְגַל, וְהִקְיִמוּ שֶׁם אֶת הָאֲבָנִים.
נִמְרָא. הַגְּמָרָא מִבִּיאָה אֶת הַדְּרָשׁוֹת לְדְּבָרִים שֶׁנִּאֲמַרִים בְּכָל לִשׁוֹן.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה שְׁפָרְשֵׁת סוֹמָח נִאֲמַרְתָּ בְּכָל לִשׁוֹן, מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא,
מְנָלָן - מִדִּיכֵן לִמְדִים זֹאת. וּמִשְׁבִּיבָה, דְּבִתִּיב, ‘וְאֲמַר תְּהִי לֵאשָׁה’,
וְדוֹרְשִׁים מִזֶּה בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר.
אֲגַב מָה שֶׁלִּמְדִינוּ שֶׁהִיאֹדָה צָרִיכָה לְהִכֵּן אֶת דְּבָרֵי הַכֵּהָן, מִבִּיאָה
הַגְּמָרָא אֶת הַבְּרִיתָא הַבִּאֵרָה, תִּנּוּ רִבְּנָן, מִשְׁמִיעִין אוֹתָהּ בְּכָל לִשׁוֹן
שֶׁהִיא שׁוֹמְעָת - מִסְבִּירִים לְסוֹטָה בְּשִׁפָּה שְׁהִיא מְבִינָה, אֶת הַדְּבָרִים
הַבִּאִים, עַל מָה הִיא שׁוֹמְעָת, וּבְמָה הִיא שׁוֹמְעָת, עַל מָה נִטְמָאֵת,
וּבְמָה הִיא נִטְמָאֵת. וּמִפְרָשֵׁת הַבְּרִיתָא, עַל מָה - בְּגִלְל מָה הִיא
שׁוֹמְעָת, עַל עֲשִׂיָּה קִינִי וְסִתְרִיָּה, דְּהִינּוּ שֶׁמְסִבִּירִים לָהּ, מָה גֵרַם לָךְ
לְהִגִּיעַ לָכֵךְ שֶׁמְשַׁקִּים אוֹתָךְ, פְּרִיצוֹתָ, שִׁקִּינָא לָךְ בַּעֲלֶךְ וְנִסְתַּרְתָּ, הִיא
שְׁהִיאֹדָה אוֹתָךְ לֹזֶה. וּבְמָה הִיא שׁוֹמְעָת, בְּמִקְרָה שֶׁל תְּרִשׁ -
מִסְבִּירִים לָהּ שִׁישְׁקוּהָ בְּכּוּסָה שֶׁל חֶרֶס, שֶׁהוּא כְּלִי מֵאוֹס. עוֹד מִסְבִּירִים
לָהּ עַל מָה נִטְמָאֵת - שֶׁאֵם אֲכָן נִטְמָאֵה, מָה הִבִּיאָה לִידֵי כֵךְ, עַל
עֲשִׂיָּה שְׁחוֹךְ וְנִלְוִית - קְלוֹת רֹאשׁ. וְכֵל הַחֶסֶבֶר הַזֶּה נִעְוֵד בְּשִׁבְלִי
שִׁישְׁקוֹ הַנִּשִּׁים מוֹסֵר שְׁלֵא יִקְלוֹ רֹאשׁוֹ עִם הָאֲנָשִׁים כִּדְּרֵי שְׁלֵא יִגִּיעוּ עַל
יַדֵּי הַזֶּה לְעוֹנֵשׁ הַכְּתוּב בְּסוֹטָה שֶׁנִּטְמָאֵה. שֶׁנִּאֲמַר בִּהּ ‘צִבְתָּה בְּטֵהָ
וְנִפְלָה רִכְכָּה’. וּמִשְׁבִּיבָה הַבְּרִיתָא לְבִאֵר, וּבְמָה הִיא נִטְמָאֵת, בְּשׁוּגָה
אוֹ בְּמִידָה, בְּאוֹנָם [אוֹ] בְּרִצּוֹן - מִסְבִּירִים לָהּ מִחֲלּוּכָת הַמִּים
הַמִּאֲרָרִים, שֶׁבִּאִיזָה אוֹפֵן הֵם יִבְדְּקוּ אוֹתָהּ, רַק אִם נִטְמָאֵה בְּמִידָה
וּבְרִצּוֹן, אֲבָל אִם הִיתָה שׁוּגָה, כִּגוֹן שֶׁאֲמָרוּ לָהּ שְׁמַת בַּעֲלָהּ, וְהִיא
חִשְׁבָה שֶׁאִינָה אִשֵּׁת אִישׁ, אוֹ אִם הִיתָה אֲנוּסָה, לֹא יִבְדְּקוּ הַמִּים.
וְכָל כֵּךְ לְמָה - מִדּוּעַ מִרְחִיבִים לָהּ גַּם בְּהַלְבוֹת אֵלּוּ, הִסִּיבָה הֵיא,
שְׁלֵא לְהוֹצִיאָה לְעוֹ עַל מִים תְּמִירִים, שֶׁאֵם נִטְמָאֵה בְּאוֹנָס אוֹ בְּשׁוּגָה
וְיִשְׁקוּהָ, וְתִרְאָה שֶׁהִמִּים לֹא בִּדְקוּהָ, שְׁלֵא תִהְיֶה סְבוּרָה, אֵילוֹ נִטְמָאֵת
בְּמִידָה גַּם כֵּן לֹא הִיוּ הַמִּים בּוֹדְקִים אוֹתָהּ.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה שֶׁיְדִידֵי מְעַשֵּׂר נִאֲמַר בְּכָל לִשׁוֹן, מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא, מְנָלָן,
וּמִבְּרַרְתָּ, דְּבִתִּיב, ‘וְאֲמַרְתָּ לְפָנֵי ה’ אֱלֹהֶיךָ בְּעִרְיָה
הַקּוֹדֵשׁ מִן חֲבִית, וְיִלִּיף ‘אֲמִירָה’ מִסּוֹטָה - דּוֹרְשִׁים גּוֹיָרָה שֶׁהוּא
שֶׁל ‘אֲמִירָה’ ‘אֲמִירָה’ מִפְרָשֵׁת סוֹטָה שֶׁגַּם בִּהּ כְּתוּב לִשׁוֹן ‘אֲמִירָה’,
שֶׁהַפְּסוּק בֹּא לְהַשְׁוּתָא אֶת דִּין יְדִידֵי מְעַשֵּׂר לֹזֶה שֶׁל סוֹטָה, שֶׁגַּם הוּא
יָכוֹל לְהִאֲמַר בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, אֲמַר לִיָּה
רַב יְבִידִי לְאִבִּי, וְלִלִּיף ‘אֲמִירָה’ מְלִיּוֹם - אוֹלִי נִלְמַד גּוֹיָרָה שֶׁהוּא שֶׁל
‘אֲמִירָה’ מִהַבְּרָכוֹת וְקִלְלוֹת שֶׁבָּהָר גְּרִיזִים וְהִרְ עֵיבַל שֶׁנִּאֲמַר בָּהֶם
לִשׁוֹן ‘אֲמִירָה’, וְנִדְרָשׁ לְהִפְיֵךְ, מָה תִּלְלִין בְּלוּם, הִיָּה צָרִיךְ לומר אֶת
הַבְּרָכוֹת וְהַקְּלָלוֹת בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, כִּפִּי שְׁדוֹרְשֵׁת הַגְּמָרָא לִקְמוֹן, אֲפֵי
כֵּאֵן בּוֹיְדִי מְעַשֵּׂר הִיָּה חֵיב לֵאמֹר בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, עֲנָה לוֹ אֲבִי,
דִּנִּי ‘אֲמִירָה גְּרִידָתָא - לִשׁוֹן שֶׁל ‘אֲמִירָה’ בְּלָבָד, מִאֲמִירָה גְּרִידָתָא
- מִלִּשׁוֹן שֶׁל ‘אֲמִירָה’ בְּלָבָד, וְלִפְיֵכֵךְ דּוֹרְשִׁים אֶת דִּין יְדִידֵי מְעַשֵּׂר
מִסּוֹטָה, שְׁהִרִי בְּשִׁנֵּיהֶם כְּתוּב לִשׁוֹן שֶׁל ‘אֲמִירָה’ בְּלָבָד, וְאֵין דִּנִּין
אֲמִירָה גְּרִידָתָא - לִשׁוֹן שֶׁל ‘אֲמִירָה’ בְּלָבָד, מְעַנִּיָּה וְאֲמִירָה -
מִלִּשׁוֹן שֶׁל עֲנִיָּה וְאֲמִירָה, וְלִכֵּן לֹא דּוֹרְשִׁים אֶת דִּין יְדִידֵי מְעַשֵּׂר, שֶׁנִּאֲמַר
בּוֹ לִשׁוֹן שֶׁל ‘אֲמִירָה’ בְּלָבָד, מִפְרָשֵׁת הַלּוּם שֶׁבִּהּ כְּתוּב ‘וְעֵנִי
הַלּוּם וְאֲמָרוּ’.
תִּנּוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי אוֹמֵר, אֲדָם אוֹמֵר שֶׁכֵּחַ בְּקוֹל נְמוּד,
וְנִתְּנוֹ בְּקוֹל רֵם, כְּלוּמָר, רֹאִי שֶׁאֲדָם הַמְשַׁבַּח אֶת עַצְמוֹ יִאֲמַר שְׁבָחוּ
בְּקוֹל נְמוּךְ, וְכִשְׁמִגְנָה עַצְמוֹ, יִאֲמַר אֶת גִּנּוּתוֹ בְּקוֹל רֵם. וּמִנֵּהן לִמְדִים
זֹאת, שֶׁכֵּחַ בְּקוֹל נְמוּד לִמְדִים מִן יְדִידֵי הַמְעַשֵּׂר, שֶׁאָמַר בּוֹ “לֹא
עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שִׁכַּחְתִּי”, דְּהִינּוּ שֶׁבִּחַ עַצְמוֹ, וְאוֹמְרִים אוֹתוֹ
בְּקוֹל נְמוּךְ שְׁהִרִי בּוֹיְדִי מְעַשֵּׂר לֹא כְּתוּב לִשׁוֹן ‘עֲנִיָּה’ לְחֵיב אֲמִירָה
בְּקוֹל רֵם. גִּנּוּתוֹ בְּקוֹל רֵם נִלְמַד מִמִּקְרָא בִּיכּוּרִים שֶׁנִּאֲמַר בּוֹ “וְעֵנִיתִי
וְאֲמַרְתִּי וְגו’ אֲרָמִי עוֹבֵד אֲבִי וְגו’”, וְהִינּוּ גִנּוּת, שֶׁמִּתוּדִים שֶׁאֲבִיָּהֶם
לִבָּן הָאֲרָמִי הִיָּה רִשְׁעוֹ וּבִיקֶשׁ לְעַקּוֹר אֶת הַכֵּל, וְצָרִיךְ לֵאמֹר בְּקוֹל רֵם
שֶׁנִּאֲמַר ‘וְעֵנִיתִי’, שֶׁהוּא לִשׁוֹן הַרְמָת קוֹל. מִקְשָׁה עַל כֵּךְ הַגְּמָרָא,

ביאורים למסכת סוטה דף לג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

השרת, שהמידה הממונה על ה'בת קול' יודעת שבעים לשון, **וְלֹא־שְׁמוֹנִי עֲבִידָא** - משום שתפקידה להשמיע דברים, והיא עשויה להשתלח לפעמים לאנשי עמים שונים המבינים אחת מכל השפות. **וְאִי בְּעִית אִיקָא תִירוּץ אַחַר**, במקרים האלו, מי שאמר את הבת קול בארמית, המלאך **גְּבִרְיָאֵל הוּא**, שהוא יודע את כל השפות, **דְּאָמַר מַר, כָּא גְּבִרְיָאֵל** אל יוסף הצדיק **וְלִימְרוּ שְׂבָעִים לְשׁוֹן**, כדי שפרעה ומצרים יקבלוהו למשנה למלך.

שנינו במשנה **שֶׁבֶרֶת הַמִּזֵּן** נאמרת בכל לשון, ומסבירה הגמרא שאין לזה דרשה, אלא כיוון שחייבה התורה לברך, **דְּבָתִיב, וְאִבְלָת, וְשִׁבְעָת וּבִרְכָת אַת ה' אֱלֹהֶיךָ**, ולא קבע הכתוב לשון מסויימת לברך בה, לכן אתה יכול לברך בכל לשון **שִׁאֲתָה מְבָרַךְ**.

שנינו במשנה **שֶׁבִּבְעֵת הַעֲדוֹת** נאמרת בכל לשון. הגמרא מסבירה מניין לומדים זאת, **דְּבָתִיב, וְנִפְשָׁ בִי תִּחְטֹא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִי**, ולא נאמר 'והשביעהו באלה', משמע מכך, **בְּכָל לְשׁוֹן שְׁחִיא שׁוֹמְעָת**.

שנינו במשנה **שֶׁבִּבְעֵת הַתְּפִירוֹן** נאמרת בכל לשון. הגמרא מסבירה מניין לומדים זאת, **אֲתִיָּא בְּגִזְרָה שׁוּוה 'תִּחְטֹא' 'תִּחְטֹא' מְשִׁבְעֵת הַעֲדוֹת**.

הגמרא סיימה לעסוק בדברים הנאמרים בכל לשון, ועוברת לעסוק בחלק השני של המשנה, שם שנינו, **וְאֵלּוּ נִאֲמְרִין בְּלִשׁוֹן הַקְּדוּשָׁ, מְקָרָא בִּיבּוּרִים וְחִלְצָה כו' וממשיכה המשנה עַד מְקָרָא בִּיבּוּרִים בִּיצֵר** - מניין בשלשון הקדוש, שנאמר בפרשת ביכורים, **וְעֵינִית וְאִסְרָת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ, וְלִחְלֹץ בְּבִרְכוֹת וּקְלָלוֹת שֶׁל חַר גְּרִיזִים וְחַר עֵיבֵל הוּא אוֹמֵר, וְעֵינִי הַלּוֹים וְאִמְרוּ אֵל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, וְדוֹרְשִׁים גִּזְרָה שׁוּה שֶׁל 'עֵינִי ואמירה', כֹּה עֵינִי הַאֲמִירָה לְחֹלֶן אֵצֶל הַלּוֹים**, נאמרה בלשון הקדוש, **אֵת כָּאן בְּמָקָר בִּיכּוּרִים**, צריך לאמרו בלשון הקדוש.

שואלת הגמרא, וְלּוֹים נִפְיִיְהוּ, מִנֶּלֶן שאמרו את הברכות והקללות בלשון הקדוש. עונה הגמרא, **אֲתִיָּא בְּגִזְרָה שׁוּה 'קוֹל' 'קוֹל' מִפִּיָּה, בְּתִיב כָּא בְּלוֹים 'קוֹל רֶם, וּבְתִיב הָתֵם בְּמִתּוֹר תּוֹרָה, מִשָּׁה יִדְבֵּר וְהַאֲלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל, כֹּה לְחֹלֶן בְּלִשׁוֹן הַקְּדוּשָׁ נִתְנָה הַתּוֹרָה, אֵת כָּאן בְּלוֹים**, היו צריכים לומר בלשון הקדוש.

שנינו במשנה **חִלְצָה בִּיצֵר** - מניין שנאמרת בלשון הקדוש, נאמר בחלוצה 'וענתה ואמרה', ולחלץ הוא אומר 'וענו הלוים ואמרו', מה לחלץ בלשון הקדוש, אף כאן בלשון הקדוש. רבי יהודה אומר, 'וענתה ואמרה ככה' עד שתאמר בלשון הזה **וְכוּ' וממשיכה הגמרא לברר את שיטתם, שואלת הגמרא, וְרַבֵּנּוּ שֶׁלְמַדוּ מִגִּזְרָה שׁוּה, הָאִי בְּכָה' מֵאִי עֲבָדִי לִיָּה** - מה ילמדו מיתור תיבת 'ככה'. מתרצת הגמרא, **כְּמִיָּע לָהּ** - דורשים מתיבת 'ככה' **לְדָבָר שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה מַעֲבָב** - דהיינו ממה שהסמך הפסוק 'ככה' ליעשה, דורשים שרק דבר שהוא מעשה מעבב, דהיינו חלוצה וריקה, אבל האמירה אינה מעבבת.

שואלת הגמרא, וְרַבֵּי יְהוּדָה שֶׁלְמַד מתיבת 'ככה' שלשון הקדוש מעבב, מהיכן ילמד הלימוד לדבר שהוא מעשה מעבב. מתרצת הגמרא, **מִ'כָּה' 'כָּכָה'** - שהיתה התורה יכולה לכתב 'כה', דהיינו 'וענתה ואמרה כה יעשה לאיש', ולמה כתבה 'ככה', לדרוש לדבר שהוא מעשה מעבב. שואלת הגמרא, וְרַבֵּנּוּ מֵהַ לִּמְדוּ מִיִּתּוֹר הַתּוֹרָה שֶׁכְּתִיבָה 'ככה' ולא 'כה'. ומתרצת, **'כָּה' 'כָּכָה' לֹא מִשְׁמַע לָהּ לְרַבֵּנּוּ לְדְרוֹשׁ, שֶׁכֵּךְ דְּרַךְ הַתּוֹרָה לְפַעֲמִים לְכַתּוֹב 'ככה' ולא 'כה'.**

כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל לְשׁוֹן נִאֲמָרָה ולפיכך יהא מותר לקרוא קריאת התורה בבית הכנסת בכל שפה, **דָּאִי סְלִקָא דְּעִתָּךְ שְׂרָבִי סוֹבֵר שֶׁכֵּל הַתּוֹרָה רַק בְּלִשׁוֹן הַקְּדוּשָׁ נִאֲמָרָה**, אם כן, **'וְהוֹי' דְּבָתִיב רְחִמָנָא לְלַמֵּד שְׂקִירָתָא שְׁמַע נִאֲמַרְתָּ רַק בִּלְשׁוֹן הַקְּדוּשָׁ כִּכְתָּבָה, לָמָּה לִי, הֲרִי וְדָאִי שְׁאִין לְקוֹרְאָה בִּלְשׁוֹן אַחֲרָת**. דוחה הגמרא, יתכן שרבי סובר שהתורה נאמרה רק בלשון הקדוש, ובכל זאת **אִיצְטְרִיךְ אַת הַדְּרָשָׁה שֶׁל 'וְהוֹי' מִשׁוֹם דְּבָתִיב 'שְׁמַע', וְהִיא מְקוֹם לְדְרוֹשׁ מִזֶּה כַּחכְמִים שֶׁאִפְשָׁר לומר קריאת שמע בכל לשון, לכן כתבה התורה 'וְהוֹי' ללמד שלא נדרוש כך, אלא נדרוש מ'שמע' שצריך להשמיע לאוזנו.**

וממשיכה הגמרא לברר, **לִימָא** - האם נאמר שֶׁקֶסְבְּרִי רַבֵּנּוּ, כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל לְשׁוֹן קוֹדֶשׁ נִאֲמָרָה, **דָּאִי סְלִקָא דְּעִתָּךְ** שסוברים חכמים שֶׁכָּל לְשׁוֹן נִאֲמָרָה, **'שְׁמַע' דְּבָתִיב רְחִמָנָא** ללמד שאפשר לקרוא קריאת שמע בכל לשון, לָמָּה לִי, הֲרִי וְדָאִי שֶׁאִפְשָׁר לְקוֹרְאָה בְּכָל לְשׁוֹן. דוחה הגמרא, יתכן שחכמים סוברים שהתורה נאמרה בכל לשון, ובכל זאת **אִיצְטְרִיךְ אַת הַדְּרָשָׁה שֶׁל 'שְׁמַע', מִשׁוֹם דְּבָתִיב 'וְהוֹי', וְהִיא מְקוֹם לְדְרוֹשׁ מִזֶּה כְּרַבִּי שֶׁאִפְשָׁר לומר קריאת שמע רק בלשון הקדוש, לכן כתבה התורה 'שמע' ללמד שלא נדרוש כך, אלא נדרוש מ'וְהוֹי' שלא יקראנה למפרע בסדר הפוך.**

שנינו במשנה **שֶׁתִּפְלָה נִאֲמַרְתָּ בְּכָל לְשׁוֹן**. מסבירה הגמרא שהמקור לדין זה הוא מסברא ולא צריך לימוד לזה, שהרי התפילה, בקשת רַחֲמֵי הָאֵל, ולכן, **כָּל חִיבִי דְּבָעִי, מִצְּלִי** - בכל דרך שיכול לבקש בתפילה בכוונה, בה יתפלל, ואם יודע לכון את ליבו בשפה מסויימת, שיתפלל בה.

מקשה הגמרא, וְתִפְלָתָה, האם אכן נאמרת **בְּכָל לְשׁוֹן, וְהָאִמַר רַב יְהוּדָה, לְעוֹלָם אֵל יִשְׁאָל אֲדָם עֲרָבִי בְּלִשׁוֹן אֲרָמִית, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַשּׁוֹאֵל עֲרָבִי בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי, אֵין מְלָאכִי יִשְׁרָת נִזְקָקִין לוֹ לְסִיעּוּ, לִפִּי שְׁאִין מְלָאכִי הַשְׂרָת מְכִירוֹ בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי**. מתרצת הגמרא, **לֹא קִשְׁיָא, הָא בְּתוֹרָה, הָא בְּצִבּוֹר**, מה שאמר רבי יהודה שאין להתפלל בארמית, נאמר לגבי יחיד המתפלל, כי הוא צריך שסייעהו מלאכי השרת, ואילו דברי משנתנו שתפילה נאמרת בכל לשון, נאמרו לגבי תפילת ציבור, והם אינם צריכים סיוע ממלאכי השרת.

מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן, **וְאֵין מְלָאכִי הַשְׂרָת מְכִירוֹ בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי, וְהִתְנָא בְּרִיתָא הַסּוֹתֶרֶת לָזֶה, שֶׁפַּעַם כִּשְׁהִלְכוּ פְּרָחִי כְּהוֹנָה מְבִנִי בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי לְהִלָּחֵם עִם יוֹנִים לִפְנֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְנִמְשַׁכָּה מִלְחָמָתָם גַּם בְּיוֹם כִּיפּוּר, וְיוֹחָנָן בְּהֵן דְּרָזֵל שְׁעִבַד עֲבוֹדַת הַדּוּם שֶׁל יוֹם כִּיפּוּר, שְׁמַע בַּת קוֹל מְבִית קִדְשׁ הַקְּדוּשִׁים שֶׁהוּא אוֹמֵר, נִצְחוּ מְלָאכִי מְלָאכִי לְאִנְחָא קְרָבָא לְאִנְחָא קְרָבָא** - נצחו הצעירים שהלכו להילחם באנטוכיא. וכן למדנו עוד ברייתא, **וְשׁוֹב מַעֲשֵׂה בְּשִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק, שְׁמַע בַּת קוֹל מְבִית קִדְשׁ הַקְּדוּשִׁים שֶׁהוּא אוֹמֵר, 'בְּטִילַת עֲבִידְתָּא דְּאָמַר שְׁנָאָה לְאִיִּתָּאָה עַל הִיבְלָא** - התבטל החייל שאמר השונא להביא על ההיכל, וְנִהְרֵג נִסְקָלָם מֶלֶךְ יוֹן, וְכִמְלֹו גִזְרֹתֵי, וְכִתְבֹו עַלְצָמָם הַשּׁוֹמְעִים שֶׁשְׁמַעוּ זֹאת מִשְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק, אִיוּז עֲשֵׂה הִיתָה אוֹתָהּ שְׁעָה, וְכִיוּנוּ - ראו שהשעה שרשמו היתה מכוונת, שבדיוק אז אכן התבטל החייל, נהרג גסקלגס ובטלו גזירותיו, וְכִלְשׁוֹן אֲרָמִי הָיָה הַבַּת קוֹל אוֹמֵר, וְזֶה סוֹתֵר אַת דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁמְלָאכִי הַשְׂרָת אֵינָם מְכִירוֹם לְשׁוֹן אֲרָמִית. מתרצת הגמרא, **אִי בְּעִית אִיקָא, בַּת קוֹל שְׁאִנִּי** - שונה ממלאכי

העולם - עולם מלשון העלם והסתרה - נברא באופן שהוא (מצד-עצמו) מכסה על אלוקות, את דבר ה' שתמיד מהווה אותו, מחיה ומקיים.

משיחת שבת פרשת אמור, ה'תנש"א

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לג עמוד א

רש"י

תוספות

לִימָא קֶסֶר רַבִּי. מדאיצטריך קרא שתהא קריאת שמע בכתבה: כל התורה בכל לשון נאמרה. לקרות בבית הכנסת: משום דכתיב שָׁמַע, איצטריך והיו ולא תדרשיה לקרית שמע בכל לשון אלא להשמיע לאזני: תפלה. דקמי מתני' בכל לשון לא צריך קרא. דקא רחמי ניתנה, והוא לשאנא דידע לכוון לבו ליציאה יחיד. צריך שיסייעהו מלאכי השרת.

צבור לא צריכי להו דכתיב (וי) הן אל כבוד לא ימאס, אינו מואס בתפלתן של רבים: נצחו מליא דאזלו לאנחא קרבא באנמוכיא. שהלכו פרחי בהנה בני בית חזקוניא להלחם עם זונים לפני יום הכפורים ונלחמו ביום הכפורים, ושמע יוחנן בת קול כשהיה עובד עבודת יום הכפורים: עבדמא. חיל, לשון העבד את חילו עבודה גדולה (ויקרא כט): נסקלם. שם מלך יון: שאני בת קול. אותה מדה המקמה על כך יודעת בשבעים לשונות, מפני שעשרה להשמיע והיא משתלחת לכל הלשונות פעמים ארבע ופעמים קוד: דאמר ברי. לקמן בפירקא (דף טז:) ולפיו. ליוסף שבעים לשונות: ח"ו. ברבת המון דכתיב וברכה, ולא גרסין מנלן, דלא בעיא קרא, דמהיכא תיתי דבעין לשון קודש: בכל לשון שהיה מברך. לא קבע לו הכתוב לשון: שבעות העדות מנלן. דאי לא כתב קרא איכא למימר דבעין דומיא דשבעות הר גזרים וחר עיבל שהוא בלשון הקדש: ושמעא. מדלא כתיב והשביעהו באלה: יענו בקול. במתן תורה, ובלשון הקדש נתנה לדרבן שהוא מעשה מעבב. בה, כגון חליצה וקידוש, דככה משמע עובדא דאסור לשנות, וסמכו ליעשה לומר שהמעשה מעבב: ור'.

כל התורה בכל לשון נאמרה, דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה, והיו דכתב רחמנא למא ליה איצטריך משום דכתיב "שמע". לימא קסברי רבנן כל התורה כולה בלשון קודש נאמרה, דאי סלקא דעתך בכל לשון, "שמע" דכתב רחמנא למא ליה איצטריך משום דכתיב "והיו": תפלה: רחמי היא, כל היכי דבעי, מצלי. ותפלה בכל לשון? והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאמר ר' יוחנן: כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נוקקין לו, לפי שאין מלאכי השרת מבירין בלשון ארמי! לא קשיא, הא ביחוד הא בצבור. ואין מלאכי השרת מבירין בלשון ארמי? והתנאי: יוחנן בהן גדול שמע בת קול מבית קדש הקדשים שהוא אומר: נצחו מליא דאזלו לאנחא קרבא לאנמוכיא. ושוב מעשה בשמעון הצדיק ששמע בת קול מבית קדש הקדשים שהוא אומר: בטילת עבדיה דאמר שגאה לאייתאה על היכלא ונהרג נסקלם ובטלו גזירותיו, וכתבו אותה שעה ופיוונו ובלשון ארמי היה אומר! אי בעית אימא: בת קול שאני, דלא שמעני עבדיא. ואי בעית אימא: גבראל היה, דאמר מר, בא גבראל ולימדו שבעים לשון: ברבת המון: דכתיב "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך" בכל לשון שאתה מברך: שבעות העדות: דכתיב: "ונפש כי תחטא ושבעה קול אלה" בכל לשון שהיא שומעת: שבעות הפקדון: אתיא "תחטא" "תחטא" משבעות העדות: ואילו נאמרים בלשון הקודש: מקרא ביפורים וחליצה כו', עד מקרא ביפורים פיצד "ענית ואמרת לפני ה' אלהיך" ולחלן הוא אומר "יענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל". מה "ענית" האמורה לחלן בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש. ולוים גופיהו מנלן? אתיא "קול" "קול" ממושה, כתיב הקא "קול רם" וכתיב התם: "מושה ידבר והאלהים יענו בקול" מה לחלן בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש. חליצה פיצד ורבנן האי "ככה" "ככה" מאי עבדי ליה? מיבעי להו, לדרבן שהוא מעשה מעבב. ור' יהודה, מ"פה", "ככה". רבנן, "ככה" "ככה" לא משמע להו. ור'.

ואמר רב דינא ידי ברכה ראשונה מואמרת לפני ה' אלהיך דכתיב גבי יחיד (ומעשר לא יליף דלא) דמי להאי דהכא כתיב את ה' אבל התם לפני ה' דלחכי כתיב לפני ה' דמשמע דבעורה היה מתודה ולחכי איצטריך גזירה שוה דאמירה אמירה: **שבעות** העדות מנא לן. נראה לפרש אי לאו קרא הוה אמינא נילף קול קול ממושה לחכי כתיב ושמועה דמשמע בכל לשון שהיא שומעת מדלא כתיב והשביעה בשבעות האלה אבל לפירוש רש"י דפי' אי לאו קרא הוה אמינא דומיא דשבעות דר גריות וחר עיבל שהיו בלשון הקודש אדרבה נילף משבעות סוטה שהיא בלשון חול ועוד נילף אלה אלה מסוטה דכתיב בה בשבעות האלה לחכי אית לך למימר אי לאו דכתיב ושמועה לא הוה ידענא אי הוה לן למילף קול קול או אלה אלה: **אתיא** תחטא תחטא. נראה דהא גזירה שוה לאו דוקא נקט לה הכא דהא מהיכא תיתי דבעי בלשון קודש אדרבה בלא גזירה שוה דתחטא תחטא הוה משמע טפי דבכל לשון דהוה ליפני מעילה מעילה מחטא. אלא אגב דילפינן בשבעות כו' (ה) ברא גזירה שוה דבבית מנן דהכותב מברך נקט לה נמי הכא: **וענית**. ואמרת ולחלן הוא אומר וענו הלוים ואמרו. תימא דלחלן לילה ואמרת לפני ה' אלהיך מואמרת לפני ה' אלהיך מירידי מעשר דהא מודמי ליה ליפנין ואם תאמר הכא עניה עניה גמיר הא לעיל פריך ונילף אמירה אמירה מלוים ומוחד דנן עניה ואמירה מעניה ואמירה ואין דנן עניה גרידתא מעניה גרידתא (וי' וחק דנן אמירה גרידתא מעניה ואמירה): **אתיא** קול קול. אין לומר אדרבה נילף קול קול משבעות הפקדון דעניה וקול מעניה וקול גמיר ואן דנן עניה וקול מקול גרידא: **ורבי**. יהודה מכה ככה. לא ידענא אי דריש ר' יהודה מכה ככה דכל האמור בפירשא אפילו קריאה מעבבא דאין לשנות מכל האמור דלחכי אחי כה ככה וממילא הוי לשון קודש נמי עיובא דפרשה נאמרה בלשון קודש ותימא לומר כן דא"כ כמאן מרביתו ס"ל לא כרבי אליעזר ולא כר' עקיבא דתרייהו מודו דקריאה לא מעבבא ולא פליגי אלא ברקיקה (ויפסוק דף קה) דלר' אליעזר מעבבא כיון דהוי מעשה ולרבי עקיבא לא מעבבא מעשה באיש בעי' ואם אית לך למימר דרבי יהודה סבר דדוקא בלשון קודש מעבב אבל אם לא קריאה כלי אינו מעבב אם הוא סברא תמוה שאם לא קריאה כלי אינו מעבב ואם קריאה בלשון חול מעבב ומסתברא טפי למימר דסבירא ליה דקריאה מעבב ופליגי אתנא דמתניתין בפרק מצות חליצה (ספ דף קה) דקא סבר רבי יהודה לא נחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר דבר זה ורבי אמר בעלמא כגון בפרק ארבעה עשר (מנח דף קלח):

כל התורה כולה בכל לשון נאמרה. פי' ר"ח הא פשיטא דבשעת מית ניתנו למשה בלשון קודש והאי דקאמר הכא (ובכל לשון) היינו אם ניתנה להעתיקה בלשון אחר או לא ומפירשו נשמע דלמד לא ניתנה להעתיקה בלשון אחר לא ניתנה לקרוא כמו כן בלשון אחר דמי שהיה קורא אותה בלשון פרסי והיא כתובה לשון עברי כאלו היה קורא בעל פה כדאמרין בפ' שני דמגילה (קף י"ה) קראה תרגום לא יצא היכי דמי אילימא דכתיבא מקרא וקא קרי תרגום היינו על פה הוא לא צריכא דכתיבא תרגום וקא קרי תרגום ולא ידענא לפירוש היכי סלקא דעתיה למימר אליבא דרבי דבכל לשון ניתנה ליכתב אם כן הא דאמר רבי קיש בכתבה היינו בכל לשון שהרי בכל לשון ניתנה ליכתב אם כן היינו רבנן ותו תפשוט מידא דהם דאליבא דרבי בלשון הקודש נאמרה ותו מאי קמבעיא ליה ודא פלוגתא היא בפ"ק דמגילה (קף ט) תאן אין בין ספרים למזוחות ותפילין אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפילין ומזוחות אינן נכתבין אלא אשורית בלבד רשב"א אומר אף ספרים לא תתירו שיכתבו אלא יזונית בלבד וי"ל מהא דאמר רבי קרית שמע בכתבה ליכא למידק מעיה דאיכא למימר בכתבה היחיד לה כשנכתבה יחיד כגון במזוחות ותפילין דכ"ע מודו דבלשון הקודש הוא דקאמר לימא קסבר רבי כל התורה בכל לשון נאמרה ה"פ ולית ליה דרשב"ג דאמר דוקא יזונית ולרבנן דאמרי בלשון הקודש לית להו דרבנן דאמרי ספרים נכתבים בכל לשון כך צריך לפרש לפי פירוש ר"ח:

ברכת המון דכתיב ואכלת ושבעת. רש"י שיבש הגירסא דלא גרס מנלן ופי' משום דלא בעי קרא מזהיכא תיתי דליכני לשון הקודש ומיזו נראה עיקר בגירסת הספרים דגרסי בהו מנלן דסדיא נילף ברכה מברכות הר גריות דכתיב בהו אלה יעמדו לברך (דברים כ) מה לחלן בלשון קודש אף כאן דהא בתאי ג"ש ליפנין בפירקין (לקמן דף קה) ברכת כהנים דבלשון הקודש להכי כתיב וברכת את ה' כלומר מאחר שהכריחם להשבח כלפי השכינה ונחל לברך בכל לשון שתרצה ומסתמא בלשון שאתה מביר שתתן שבח להכבה בלבב שלם להנאתך ורבי נמי איתא בירושלמי (ופריך דאמר התם) וברכת כרי שהיא יודע למי מברך (ומשמע בפרק כיצד מברכין (בבבא דף טז) אפילו אמרה בלשון חול שלא כתיבונה יצא דומיא דרבנן רעיא כרך ריפתא בחר דברך אמר בריך רחמנא מריה דהאי פיתא

ואמר רב דינא ידי ברכה ראשונה מואמרת לפני ה' אלהיך דכתיב גבי יחיד (ומעשר לא יליף דלא) דמי להאי דהכא כתיב את ה' אבל התם לפני ה' דלחכי כתיב לפני ה' דמשמע דבעורה היה מתודה ולחכי איצטריך גזירה שוה דאמירה אמירה: **שבעות** העדות מנא לן. נראה לפרש אי לאו קרא הוה אמינא נילף קול קול ממושה לחכי כתיב ושמועה דמשמע בכל לשון שהיא שומעת מדלא כתיב והשביעה בשבעות האלה אבל לפירוש רש"י דפי' אי לאו קרא הוה אמינא דומיא דשבעות דר גריות וחר עיבל שהיו בלשון הקודש אדרבה נילף משבעות סוטה שהיא בלשון חול ועוד נילף אלה אלה מסוטה דכתיב בה בשבעות האלה לחכי אית לך למימר אי לאו דכתיב ושמועה לא הוה ידענא אי הוה לן למילף קול קול או אלה אלה: **אתיא** תחטא תחטא. נראה דהא גזירה שוה לאו דוקא נקט לה הכא דהא מהיכא תיתי דבעי בלשון קודש אדרבה בלא גזירה שוה דתחטא תחטא הוה משמע טפי דבכל לשון דהוה ליפני מעילה מעילה מחטא. אלא אגב דילפינן בשבעות כו' (ה) ברא גזירה שוה דבבית מנן דהכותב מברך נקט לה נמי הכא: **וענית**. ואמרת ולחלן הוא אומר וענו הלוים ואמרו. תימא דלחלן לילה ואמרת לפני ה' אלהיך מואמרת לפני ה' אלהיך מירידי מעשר דהא מודמי ליה ליפנין ואם תאמר הכא עניה עניה גמיר הא לעיל פריך ונילף אמירה אמירה מלוים ומוחד דנן עניה ואמירה מעניה ואמירה ואין דנן עניה גרידתא מעניה גרידתא (וי' וחק דנן אמירה גרידתא מעניה ואמירה): **אתיא** קול קול. אין לומר אדרבה נילף קול קול משבעות הפקדון דעניה וקול מעניה וקול גמיר ואן דנן עניה וקול מקול גרידא: **ורבי**. יהודה מכה ככה. לא ידענא אי דריש ר' יהודה מכה ככה דכל האמור בפירשא אפילו קריאה מעבבא דאין לשנות מכל האמור דלחכי אחי כה ככה וממילא הוי לשון קודש נמי עיובא דפרשה נאמרה בלשון קודש ותימא לומר כן דא"כ כמאן מרביתו ס"ל לא כרבי אליעזר ולא כר' עקיבא דתרייהו מודו דקריאה לא מעבבא ולא פליגי אלא ברקיקה (ויפסוק דף קה) דלר' אליעזר מעבבא כיון דהוי מעשה ולרבי עקיבא לא מעבבא מעשה באיש בעי' ואם אית לך למימר דרבי יהודה סבר דדוקא בלשון קודש מעבב אבל אם לא קריאה כלי אינו מעבב אם הוא סברא תמוה שאם לא קריאה כלי אינו מעבב ואם קריאה בלשון חול מעבב ומסתברא טפי למימר דסבירא ליה דקריאה מעבב ופליגי אתנא דמתניתין בפרק מצות חליצה (ספ דף קה) דקא סבר רבי יהודה לא נחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר דבר זה ורבי אמר בעלמא כגון בפרק ארבעה עשר (מנח דף קלח):

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לג עמוד ב

תוספות

רש"י

קלס: גבי פלוגתא דב"ש ובה' תמיה לרבי ביון דהטיל הכתוב ככה בין קריאה למעשה (וינאם) דלעכבו תריוויהו ותו איכא למיתמה אדרבה הוה לן למימר אליבא דרבי יהודה אפילו אי לא הוה כתיב אלא כה דקריאה מעכבא ולא מעשה דהא שמעין ליה בפ"ק דר"ה (ק"ט) דמקרא נדרש לפניו ולא לאחריו דאמר יובל אע"פ שלא שמטו אע"פ שלא תקעו יבול אע"פ

וְר' יְהוֹדָה, הָאֵי "וְעֵנְתָה וְאָמַרְתָּ" מָאִי עֲבִיד לִיהָ?
מִבְּעֵי לִיהָ לְאָמְרוּיָ לְלֹאִים, דְּבִלְשׁוֹן תְּקוּדָשׁ וְלִלְחָף
"קוֹל" מִמַּשָּׁה? "עֲנִיָּה" גְּמִירָה, "קוֹל" "קוֹל" לֹא
גְּמִירָה. תְּנִיָּא נְמִי הֵכִי, ר' יְהוֹדָה אוֹמֵר: כָּל מְקוֹם שְׁנֶאֱמַר
"כֹּה" "כִּכְרָה", "עֲנִיָּה" וְ"אָמַרְתָּ" אֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן
תְּקוּדָשׁ; "כֹּה" "כִּכְרָה" "כֹּה תִכְרְכּוּ" "כִּכְרָה" דְּחִלְצִיָּה, "עֲנִיָּה"
וְ"אָמַרְתָּ" לְלֹאִים. בְּרִכּוֹת וּקְלָלוֹת בִּיצֵד? בִּין שְׁעָרֵי
יִשְׂרָאֵל אֵת תִּירְדּוֹן כּו': תְּנוּ רַבְּנָן: "הֲלֹא הִמָּה בְּעֶבֶר
הַיִּירְדֵּן" מַעֲבָר לִירְדֵּן וְאֵלֶּךְ דְּבָרֵי ר' יְהוֹדָה. "אַחֲרֵי דִרְךָ
מִבּוֹא הַשְּׂמֶשׁ" מְקוֹם שְׁחִמָּה זִוְרַחָה, "בְּאַרְץ הַכְּנַעֲנִי
הַיֵּשֶׁב בְּעֶרְכָּה" אֵלוֹ הֵר גְּרִיזִים וְהֵר עֵיבָל, שְׂיִשְׁבִּין בְּהֵם
בּוֹתִיִּים. "מֹול הַגִּלְגָּל" סְמוּךְ לַגִּלְגָּל, "אֶצֶל אֱלוֹנֵי מֶרֶחַ"
שָׁכֶם. וְהִלְחֵן הוּא אוֹמֵר "וַיַּעֲבֹר אֲבָרָם בְּאַרְץ עַד מְקוֹם
שָׁכֶם עַד אֱלוֹן מֶרֶחַ", כֹּה אֱלוֹן מֶרֶחַ הָאֱמֹר לְהֵלֶן
שָׁכֶם, אָף כָּאֵן שָׁכֶם. תְּנִיָּא, אָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר בְּר' יוֹסִי:
בְּדָבָר זֶה וַיִּפְתֵּי סִפְרֵי כּוֹתִיִּים. אֲמַרְתִּי לָהֶם: וַיִּפְתָּם
תּוֹרָתָם וְלֹא הִעֲלִיתֶם בְּיָדְכֶם כָּלוּם. שְׂאֵתָם אוֹמְרִים
אֱלוֹנֵי מֶרֶחַ שָׁכֶם, אָף אֲנִי מוֹדִים שְׂאֱלוֹנֵי מֶרֶחַ שָׁכֶם.
אֲנִי לְמִדְּוָה בְּגוֹרָה שׁוֹהֶה, אֲתֵם בְּמֶה לְמַדְתֶּם? ר'
אֱלִיעֶזֶר אָמַר: "הֲלֹא הִמָּה בְּעֶבֶר הַיִּירְדֵּן" סְמוּךְ לִירְדֵּן,
דְּאִי מַעֲבָר הַיִּירְדֵּן וְאֵלֶּךְ, הֲלֹא בְּתִיב "וְהִיָּה בְּעֶרְכָּם
אֵת הַיִּירְדֵּן". "אַחֲרֵי דִרְךָ מִבּוֹא הַשְּׂמֶשׁ" מְקוֹם שְׁחִמָּה
שׁוֹקֵעָה, "בְּאַרְץ הַכְּנַעֲנִי", אֲרֵץ חַיִּי הִיא? "הַיֵּשֶׁב
בְּעֶרְכָּה" וְהֲלֹא בִין הָרִים וּבְנֵעוֹת הֵן יוֹשְׁבִין? "מֹול
הַגִּלְגָּל" וְהֲלֹא לֹא רָאוּ אֵת הַגִּלְגָּל? ר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב
אוֹמֵר: לֹא כָּא הִכְתוּב אֶלָּא לְהִרְאוֹת לָהֶן דִּרְךָ בְּשִׁנְיָה,
בְּדִרְךָ שְׁהִרְאָה לָהֶן בְּרֵאשׁוֹנָה. "דִּרְךָ" בְּדִרְךָ לָכֵן, וְלֹא
בְּשׂוֹדוֹת וּכְרָמִים. "הַיֵּשֶׁב" בִּישׁוּב לָכֵן, וְלֹא בְּמִדְּוָרָת.
"בְּעֶרְכָּה" בְּעֶרְכָּה לָכֵן, וְלֹא בְּהָרִים וּבְנֵעוֹת. תְּנוּ רַבְּנָן:
בִּיצֵד עֲבָרֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַיִּירְדֵּן? כָּכָל יוֹם אֲרוֹן נּוֹסֵעַ אַחֲרֵי
שְׁנֵי דְגָלִים, וְהִיָּים נִסֵּעַ תַּחֲלִיָּה, שְׁנֶאֱמַר: "הִנֵּה אֲרוֹן
הַבְּרִית אֲרוֹן כָּל הָאָרֶץ עֹבֵר לִפְנֵיכֶם". כָּכָל יוֹם יוֹם
לְיוֹם נוֹשְׂאִין אֵת הָאֲרוֹן, וְהִיָּים נִשְׂאוּהוּ כְּהִנֵּם, שְׁנֶאֱמַר:

"וְהִיָּה כְּנֹחַ כְּפֹת רִגְלֵי הַכְּהִנִּים נִשְׂאֵי אֲרוֹן ה'" וְגו'. תְּנִיָּא, ר' יוֹסִי אוֹמֵר: בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת
נִשְׂאוּ כְּהִנִּים אֵת הָאֲרוֹן: בְּשַׁעֲבָרֵי אֵת הַיִּירְדֵּן וּבְשַׁחֲסִיכֵי אֵת יִירְחוֹ וּבְשַׁחֲחִירֵי וְהוּא לְמִקְוָמוֹ.

וביון

וְר' יְהוֹדָה תִּי. גוֹרָה שׁוֹהֶה דְּעֵנְיָה וְאָמַרְתָּ מָאִי עֲבִיד לִיהָ עֲנִיָּה עֲנִיָּה גְּמִירָה. גוֹרָה שׁוֹהֶה דְּעֵנְיָה
עֲנִיָּה לְמַד מִרְבּוֹ. גִּישׁ דְּקוֹל קוֹל לֹא שְׁמַע, וְאִין הָאָדָם דָּן גִּישׁ אֵיכָּא כְּלָה: כָּל מְקוֹם
שְׁנֶאֱמַר כֹּה כִכְרָה עֲנִיָּה וְאָמַרְתָּ. בְּדָבָר הַתְּלִי דְּבָרֵי, אֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן קִדְשׁ: ח"נ כֹּה
תִכְרְכּוּ. כְּלוּמָר לְעֵנִן נִשְׂאוֹת כְּפִים אֵימָר, דְּלִפְלִי לֵה רַבְּנָן לְקַטְן וְהוּא בְּגוֹרָה שׁוֹהֶה, וְאָתָּא
ר' יְהוֹדָה לְמִימַר בְּנֵפֶה בְּתִיב: ה"ג כִּכְרָה דְּחִלְצִיָּה
עֲנִיָּה וְאָמַרְתָּ דְּלֹאִים, וְלֹא גְרִיסִין מְלֻיִם. כְּלוּמָר
לְעֵנִן לְיוֹם אָמַר דְּלִפְלִי לֵה רַבְּנָן בְּקוֹל קוֹל, וְאָתָּא
אֵינִי לְמִימַר דְּמַעֲנִיָּה עֲנִיָּה וְלִפְנֵי, מִיבָּה דְּכִתִּיב
כֹּה כִכְרָה הֲלֹא תִכְרָה בְּעֶבֶר הַיִּירְדֵּן. כְּשִׁיחֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִדְּבָר נֶאֱמַר לָהֶם סִימְנֵי הֵר גְּרִיזִים וְעֵיבָל
וּמְקוֹמָם שָׁהֶם בְּעֶבֶר הַשְּׂמֶשׁ שֶׁל יִירְדֵּן, יִשְׂרָאֵל הִי
לְמֶרְחָה הַיִּירְדֵּן בְּדִכְתִּיב בִּין גִּד וּבִין רֵאשׁוֹן לְקוֹדֵם
נִחְלָתָם מַעֲבָר לִירְדֵּן יִירְחוֹ קִדְמָה מִקְרָחָה וְיִשְׁעֵי יָם,
וְנֶאֱמַר לָהֶם שְׁחִמָּה הָאֵלֶּה בְּמַעֲרֵב הַיִּירְדֵּן
וּמַעֲבָר הַיִּירְדֵּן וְאֵלֶּיךְ הִרְבָּה לְחַלֵּן מִן הַיִּירְדֵּן לְצֵד
מַעֲרָב וְלֹא סְמוּךְ לִירְדֵּן: אַחֲרֵי דִרְךָ מִבּוֹא הַשְּׂמֶשׁ.
וְהוּא מִבּוֹא הַשְּׂמֶשׁ וְהוּא מִקְרָח שְׁחִמָּה כָּאָה
מִשָּׁם. כְּלוּמָר רְחוֹק מִשְׁמֹרֶה שֶׁל יִירְדֵּן, וְיִמְצֵעַ
בְּבִרְאשִׁית רַבָּה כָּל מְקוֹם שְׁנֶאֱמַר אַחֲרֵי מִפְלָג
שְׂיִשְׁבִּין בְּהֵם בּוֹתִיִּים. עֲקִישׁוֹ הֵן יוֹשְׁבִין בְּהֵן,
שְׂחִיבִין בְּהֵם כְּסִרִּיב כְּשִׁנְגִּלָּה שְׂעִירַת
הַשְּׂבִיטִים, דְּכִתִּיב וְהָא מִלֵּךְ אֲשׁוּר אֲנָשִׁים מִכָּבָל
וּמִכּוֹתָהּ וּמִצָּן וְגו' וְיִשְׁבִּים בְּעָרֵי שְׁמֹרֶן וְיִמְצֵעַ
י"ו, וְהָיָה עָרֵי שְׁמֹרֶן נִיבְדָה כְּדִתְנִיָּא בְּמִתְנִיָּין
שְׂבִיטִיָּין: תְּנִיָּא לֹא גִרָס, דְּכִלָּה חִרָא מִתְנִיָּא
הִיא בְּסִפְרֵי סִפְרֵי בּוֹתִיִּים. שִׁישׁ לָהֶם תּוֹרָה
שְׂבִיטִיָּין וְאִין מִאֲמִינִים בְּתוֹרָה שְׂבִיטִיָּין
בְּעֶרְכָּם. מִשְׁמַע בּוֹ בִּיָּים תְּקִימוֹת אֵת הָאֲנָשִׁים בִּיר
עֵיבָל: אַחֲרֵי דִרְךָ מִפְּלָג מִן הַמַּעֲרָב, דְּאֲחֲרֵי לְשׁוֹן
כְּלָהָהּ, וְהִיא מִבּוֹא הַשְּׂמֶשׁ מַעֲרָב הוּא, לְשׁוֹן בִּין
כָּא הַשְּׂמֶשׁ (וְכָלִּים וְהוּא) מְקוֹם שְׁחִמָּה שׁוֹקֵעָה
מִפְּלָג מִשְׁקִיעָתָה, וְהִיָּינוּ לְצֵד מִקְרָח סְמוּךְ לִירְדֵּן
מִקְדֵּי: בְּאַרְץ הַכְּנַעֲנִי אֲרֵץ חַיִּי הִיא. בְּתִיבָתָא,
אֵינָה אֲרֵץ הַכְּנַעֲנִי אֶלָּא אֲרֵץ חַיִּי, דְּהָא שָׁכֶם
חַיִּי הִיא דְּכִתִּיב (ס' וס') וְהָא יַעֲקֹב שָׁלֵם וְגו',
וְכִתִּיב (ס' וס') שָׁכֶם בֶּן חֲמוֹר חַיִּי נִשְׂאֵי הָאָרֶץ;
הִיָּשֶׁב בְּעֶרְכָּה. אֵינוֹ אֶלָּא תְּנִיָּא: מֹול הַגִּלְגָּל,
רְחוֹקִים מִן הַגִּלְגָּל הֵם, וְהִסְמִינִים הִלְלוּ לֹא
עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְלָמָּה נֶאֱמַר: ר"א בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר
לֹא כָּא הִכְתוּב כּו', וְכִי אֱלִיעֶזֶר נְמִי אֲדִרְבֵּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב סִמְן, וּבְתוֹתִיהּ מִפְּרֵשׁ לְקָרָא:
בְּדִרְךָ שְׁחִמָּה לָהֶם בְּרֵאשׁוֹנָה. בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם
בְּעֶמְדוֹ עָנָן לְנִחוֹתָם הַיִּירְדֵּן, כִּךְ בֶּן עֲקִישׁוֹ לִישׁוֹ
דְּכִיכֵם וּלְחִוּוֹתָם הַיִּירְדֵּן, לִפִּי שְׁגָלָה לִפְנֵי
שְׁעִידֵי הָעָנָן לְפִסּוֹק בְּמִיתָה מִשָּׁה וְלֹא יֵלֵךְ עִם
הַיִּשְׁעֵי הַיִּירְדֵּן לָהֶם לֵאמֹר שְׂעִיבֵי אֵת הַיִּירְדֵּן
לְכַבֵּשׁ אֵת הָאָרֶץ לִכְבוֹ דִּרְךָ בְּכִישָׁה וְדִרְךָ יִישׁוּב
וְדִרְךָ אֲרֵץ הַכְּנַעֲנִי שְׂחִיבֵי עֲרָבָה, וְאֵל יִשְׁפּוֹ סְמוּךְ
לְשִׁפְתֵי הַיִּירְדֵּן דִּרְךָ אֲרֵץ חַיִּי שְׂחִיבֵי הָרִים
וּבְנֵעוֹת, אֶלָּא יִכְנָסוּ לְתוֹכָהּ מִצֵּד מַעֲרָב רְחוֹק מִן

הַיִּירְדֵּן וְיִשְׁפּוֹ וְיִכְבְּשׁוּ: אַחֲרֵי שְׁנֵי דְגָלִים. בְּדִכְתִּיב בְּפִרְשָׁתָהּ נִשָּׂא גְבִי מִסְּעוֹת דְּגָלִים: לִפְנֵיכֶם. מִשְׁמַע לִפְנֵי כָלכֶם: כָּכָל יוֹם הִיָּי לְלֹאִים נוֹשְׂאִים. בִּין קִתָּה, בְּדִכְתִּיב וּמִשְׁמֶרְתָּם הָאֲרוֹן וְהַשְּׁלִחָן
וְגו' (וּמִפְּקָדֵי גו') וּבְשַׁחֲחִירֵי וְהוּא לְמִקְוָמוֹ. בִּימֵי שְׁלֹמֹה לְבִית קִדְשֵׁי הַקְּדוֹשִׁים, דְּכִתִּיב
וְהָבֵאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂאוּ הַכְּהִנִּים אֵת הָאֲרוֹן (וְיִמְצֵעַ א' ח) וְהִיָּינוּ הַחִירִיוֹהוּ לְמִקְוָמוֹ, שְׂבִיטִיָּין בִּימֵי עֲלִי מִתּוֹךְ בֵּית קִדְשֵׁי הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל מִשְׁכַּן שְׂעִישָׁה מִשָּׁה מִשָּׁם שְׁטֵל, שְׂחִיבִין נִקְבֵּעַ
בְּשִׁילָה, וּבְשַׁחֲחִירֵי וְפִלְתִּים לֹא הִיָּה לֵה מְקוֹם קְבוּעַ שְׂחִיבֵי חֶרֶב מִשְׁכַּן שִׁילָה וְנִשְׁתָּה בְּבֵית אֲבִינָדָב, וּמִשָּׁם הִבִּיאוּ דָּד לְסוֹף עֲשָׂרִים שָׁנָה לְבֵית עֹבֵד אֲדֹם וּמִשָּׁם לְעִיר דָּד עַד שְׂבָה
שְׁלֹמֹה אֵת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבִגְבֵי לֹא הִדְבִּיר לְפָנִים מִן הַיִּהְיִל וְאָמַר טַרְקִסִין חֲצוּצָת בְּמִקְוֵם הַפְּרוּכָה וְהוּא קְרִי מְקוֹמוֹ הַמִּקְדָּשׁ בְּדִכְתִּיב וְהִבִּיאוּ הַכְּהִנִּים אֵת אֲרוֹן בְּרִית ה' אֵל מְקוֹמוֹ אֵל דְּבִיר
הַבְּרִית וְגו' (ס'א)

וביון

ביאורים למסכת סוטה דף לג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אלוני מורה' היא העיר שכם.
 תניא, אמר רבי אלעזר ברי יוסי, בדרבן זה - על ידי גזירה שזה
 זו, וזוהי ספרי בותיים - הוכחתי להם שספריהם מזויפים,
 שמתברכים בלבם שזה גרזים הוא המקום אשר יבחר ה', וכך
 אמרתי להם, ויפתם תורתכם ולא העליתם בידכם בלום, ואין
 אתם יודעים היכן הר גרזים, אלא שאתם אומרים שהוא אצל
 אלוני מורה הוא שכם, ואף אנו מודים שאלוני מורה הוא שכם,
 אבל אנו למדינה בנזרה שזה כדלעיל, ואתם בזה למדתם, שהרי
 אינכם מודים בגזירה שזה שאינה מפורשת בתורה שבכתב. עד כאן
 דעת רבי יהודה, שהר גרזים וזה עיבל הם בתוך ארץ ישראל, רחוק
 מערבה מן הירדן.
 רבי אלעזר אמר, שהר גרזים וזה עיבל קרובים מאד לירדן, וכך
 מבאר את הפסוק 'הלא המה בעבר הירדן' פירושו סמוך לירדן,
 דא' פירושו מעבר הירדן ואילך - הרחק מן הירדן, כמו שאמר רבי
 יהודה, הלא כתיב בפרשת כי תבא "והיה בעברכם את הירדן
 תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל",
 משמע שתקימום בו ביום, אם כן רואים שזה עיבל היה סמוך לירדן.
 והמשך הפסוק לפי זה, שהר גרזים וזה עיבל 'הלא המה אחרי דרך
 מבוא השמש' פירושו רחוק ממקום שהשמש שוקעת, והיינו רחוק
 מהמערב, שבצד מערב השמש שוקעת, ומבוא השמש' לשון
 שהשמש באה לשם, ואחר' הוא לשון רחוק הרבה. עד כאן תיאר
 מקום הר גרזים וזה עיבל לדעת רבי אלעזר, ואומר שהמשך הפסוק
 כבר אינו מתאר את מקומם, שהרי הפסוק ממשיך 'בארץ הכנעני'
 ושכם אינה בארץ הכנעני, אלא ארץ חוי היא, כנאמר 'שכם בן
 חמור החוי'. והמשך הפסוק גם כן אינו מתאר מקומם שהרי ממשיך
 'היושב בערבה' - במישור, והם אינם בערבה, והלא בין הרים
 ונבקעות הן יושבין. וכן ההמשך אינו מתאר מקומם, שהרי ממשיך
 'מול הגלגל', והלא לא ראו את הגלגל. עד כאן דעת רבי אלעזר
 החולק על רבי יהודה. אם כן למה נאמרו הסימנים האלו שבסוף
 הפסוק, על זה רבי אלעזר בן יעקב אומר, לא בא הכתוב אלא
 להראות להן דרך פשניה - כשיכנסו לארץ ישראל כעת עם יהושע,
 בדרך שהראה להן בראשונה, בימי צאתם ממצרים בעמוד ענן
 לנחותם הדרך, כי כשימות משה לא ילך לפניהם ענן. על זה אומר
 להם הפסוק 'דרך מבוא השמש' להורותם שברוך לבו ולא בשדות
 ויבשים, 'היושב להורותם שבישוב לבו ולא במדברות, בערבה'
 להורותם שבערבה - במישור לבו ולא בהרים ונבקעות.
 תנו רבנן, ביצד עברו ישראל את הירדן, בכל יום מאז שיצאו
 ממצרים היה ארון נוסע אחר שני דגלים, כמבואר בפרשת במדבר,
 שהארון נסע אחר דגל יהודה ודגל ראובן, והיום שעברו בו את
 הירדן, נסע תחילה, שנאמר "הנה ארון הברית ארון כל הארץ
 עובר לפניכם", משמע לפני כולכם. ועוד חילוק, בכל יום ויום מאז
 שיצאו ממצרים, הלויים בני קהת נושאים את הארון, והיום -
 כשעברו את הירדן נושאוהו פהנים, שנאמר "והיה בנות כפות
 רגלי הפהנים נושאי ארון ה' ונ'".
 תניא, רבי יוסי אומר, בשלשה מקומות נושאו פהנים את הארון,
 ואילו הם, בשעברו את הירדן כדלעיל, ובששהיכו את יריחו שבע
 פעמים כדי לכבושה, ובששתחזירוהו למקומו בימי שלמה לבית
 קדשי הקדשים.

שואלת הגמרא, ורבי יהודה שלא למד מהגזירה שזה של 'וענתה
 ואמרה' יענו הלויים ואמרו' כרבנן שחליצה נאמרת רק בלשון
 הקודש, אלא למד זאת מתיבת 'ככה' היא 'וענתה ואמרה' מאי
 עבד ליה - מה ילמד מהגזירה שזה הוה של 'עניה ואמרה', מתרצת
 הגמרא, מפי' ליה - צריך רבי יהודה את הגזירה שזה כדי
 לאמרו - ללמד מפרשת חליצה ללויים שהברכות והקללות בהר
 גרזים ובהר עיבל דב'לשון הקודש חייבים להאמר. ולא סובר כרבנן
 שלמדו לעיל דין זה מגזירה שזה 'קול' 'קול' ממש. שואלת הגמרא,
 ולי'לף רבי יהודה גזירה שזה 'קול' 'קול' ממש כמו שלמדו רבנן.
 מתרצת הגמרא, רבי יהודה 'עניה עניה' נמיר, 'קול' 'קול' לא נמיר
 - לא קיבל ללמוד גזירה שזה מרבו אלא 'עניה עניה', ואין אדם דן
 גזירה שזה אלא אם כן קבלה מרבו. מביאה הגמרא ראיה לתירוצה,
 תניא נמי הכי, רבי יהודה אומר, כל מקום שנאמר בתורה
 במצוות התלויות בדיבור, לשונות 'בה' 'בכה' 'עניה ואמרה', אינו
 יוצא ידי חובתו אלא בלשון הקודש. ומפרטים היכן מצינו כן, 'בה'
 נאמר בתורה בפרשת נשיאת כפים של הכהנים 'בה תברכו',
 ולומדים מתיבת 'בה' שדווקא בלשון הקודש, ואין צריך ללמוד
 מגזירה שזה 'ברכה ברכה' כמו שלמדו רבנן להלן. 'בכה' נאמר
 בתורה בפרשה דחליצה וכדלעיל. 'עניה ואמרה' נאמרה בתורה
 בפרשת ברכות וקללות הלויים. הרי לנו מפורש שרבי יהודה למד
 שברכות וקללות דלויים נאמרים בלשון הקודש ממה שכתבה התורה
 'עניה ואמרה', ולא מגזירה שזה 'קול' 'קול'.
 שנינו במשנה ברכות וקללות ביצד, בין שעברו ישראל את
 הירדן ובאו אל הר גרזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם
 שבאצל אלוני מורה, שנאמר 'הלא המה בעבר הירדן וגו'', ולהלן
 הוא אומר 'ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה', מה
 אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור כאן שכם בו.
 כשהיו ישראל במדבר מעבר הירדן המזרחי, נאמרו להם סימני מקום
 הר גרזים וזה עיבל שהם בעבר הירדן המערבי שהוא ארץ ישראל.
 ונחלקו רבי יהודה ורבי אלעזר בצורת הדרשות מן הפסוקים לדעת
 את מקומם המדויק.
 תנו רבנן, נאמר בפסוק 'הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא
 השמש בארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה',
 ומבאר רבי יהודה 'הלא המה בעבר הירדן' משמע מעבר לירדן
 ואילך - מרחק רב בתוך ארץ ישראל מערבה, רחוק מן הירדן, ורבי
 רבי יהודה, וממשיך רבי יהודה לבאר את המשך הפסוק, 'אחרי דרך
 מבוא השמש' משמע רחוק ממקום שהשמש זורחת, ומבוא השמש' לשון
 ממזרחו של ירדן, שבצד מזרח השמש זורחת, והיינו רחוק
 מהמערב באה משם, ואחר' הוא לשון רחוק הרבה. והמשך הפסוק
 'בארץ הכנעני היושב בערבה' מלמדנו שאלו הר גרזים וזה
 עיבל, שיושבין בהם עכשיו בותיים, שהושב אותם סנחריב שם
 כשהגלה את עשרת השבטים. עוד ממשיך הפסוק 'מול הגלגל'
 משמע סמוך לגלגל, מקום הוראה את הגלגל. והמשך הפסוק 'אצל
 אלוני מורה' היא העיר שכם, ולומדים זאת מגזירה שזה, שהרי
 ולי'לף - לעיל בספר בראשית הוא אומר 'ויעבר אברם בארץ עד
 מקום שכם עד אלון מורה', מה אלו מורה האמור להלן בספר
 בראשית, היא העיר שכם, שהרי הפסוק אומר במפורש 'עד מקום
 שכם עד אלון מורה' משמע שהוא אותו מקום, אף כאן בפסוק 'אצל'

העבודה דבני ישראל היא לגלות בעולם איך שהקדוש-ברוך-הוא הוא "אלופו של עולם", הן בכללות העולם והן בפרטי העולם. . וכן גם בכל פרטי הנבראים - הגילוי של כוח הפועל בנפעל.

משיחת שבת פרשת אמור, ה'תנש"א

ביאורים למסכת סוטה דף לד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מִה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָבֶם" וְגו', הם האבנים שהקימו תחת מצב רגלי
הכהנים לזכרון להיות סימן לָבֶם לדרות שֶׁעָבְרוּ אֹתָם
וּמְשִׁיבָה הִבְרִייתָא. עוֹדִים נִמְצְאִים בִּירְדֵּן כְּדִלְעִיל, אָמַר לָהֶן יְהוֹשֻׁעַ
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּפְּסוּק "שָׂאוּ לָבֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן מִמִּצְבַּת רִגְלֵי
הַכֹּהֲנִים בְּכֵין שְׁתֵּים עָשָׂר אֲבָנִים וְהַעֲבַרְתָּם אוֹתָם עִמָּכֶם
וְהִנַּחְתָּם אוֹתָם בְּמִלּוֹן אֲשֶׁר תִּלְוֶנוּ בּוֹ הַלֵּילָה" וְגו', הם האבנים
שֶׁהִקִּימוּ בְּהַר עֵיבֵל וּבְנוּ הַמִּזְבֵּחַ וּקְפֻלֹם וּקְבָעוּם בְּגִלְגַל. וּמִבְרַת
הִבְרִייתָא, יָכוֹל יִקְרָא אֶת הָאֲבָנִים בְּכָל מִלּוֹן וּמִלּוֹן, וְעוֹנָה, תִּלְמוּד
לִזְמַר "אֲשֶׁר תִּלְוֶנוּ בּוֹ הַלֵּילָה", עַד כָּאן הִבְרִייתָא.
מִסְפַּרְתָּ הַגִּמְרָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, אֲבָא חֲלַפְתָּא וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
מִתְיָא וְחֲנִינְיָא בֶּן חֲכִינְיָא, שִׁלְשַׁתָּם עָמְדוּ עַל אוֹתָן אֲבָנִים שֶׁהִקִּימוּ
עִם יִשְׂרָאֵל בִּירְדֵּן בְּיַמֵּי יְהוֹשֻׁעַ, וְיִשְׁעִירוּם - אִמְדוּ אֶת מִשְׁקֻלָם, וּמִצְאוּ
שֶׁכָּל אַחַת וְאַחַת מֵהֶן שְׁקוּלָהּ כְּאַרְבָּעִים סָאָה. וְגַמְיָר - וַיְדוּעַ
וּקְבָלְנוּ מִרְבוּתֵינוּ וּמִאֲבֹתֵינוּ, דְּמַעְיָנָא דְּמִדְלֵי אִינִישׁ לְכַתְּפֵיהּ -
שִׁמְשָׁאוּ שְׂאֵדָם מִגְבִּיהָ עַל כְּתָפוֹ בְּלִי סִיוֵעַ שֶׁל אַחֵר, תִּלְקָהָ
דְּמַעְיָנִיהָ הָיָה - זֶהוּ רַק שְׁלִישׁ מִמָּה שִׁיכּוֹל לִישָׁא כְּשֶׁאֲחֹר מִסִּיעַ לוֹ
לְהוֹעֵל עַל כְּתָפוֹ, וְאֵם הָאֲבָנִים שִׁשִּׁיעֵרוּ הַחֲכָמִים דְּלִעִיל הִיתָה כָּל
אַחַת כְּאַרְבָּעִים סָאָה וְאוֹתָם אָמַר יְהוֹשֻׁעַ "הִרִימוּ לָבֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת
עַל שְׂכָמוֹ" שֶׁכָּל אֶחָד יֵרִים לְבָדּוֹ, מִכָּאֵן אֲתָה מְחַשֵּׁב לְאֲשָׁכּוֹל
שֶׁנִּשְׂאוֹ הַמְּרָגְלִים מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל לַמְּדַבֵּר בְּיַמֵּי מִשָּׁה, וְחִסְעִינוּ זֶה לָזֶה
עַל כְּתָפָם, שְׁהִיָּה פִי שֶׁלֹּשׁ, דְּהֵיִינוּ מֵאָה וְעֶשְׂרִים סָאָה. וּמִבִּיאָה
הַגִּמְרָא הֵיכָן מְצִינוּ שֶׁהָאֲשָׁכּוֹל הִיָּה גְדוֹל מֵאֹד, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם
זִמְרָה וְאֲשָׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאֻהוּ בְּמוֹט בְּשָׁנִים", וּמִבְרַת
הַגִּמְרָא, מִשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּשְׂאֻהוּ בְּמוֹט" וְכִי אִינִי יוֹדֵעַ שֶׁבְּשָׁנִים,
וְהִי כְּתוּב בַּמִּפְרָשׁ "וַיִּשְׂאֻהוּ" בְּלִשׁוֹן רַבִּים, מִה תִּלְמוּד לִזְמַר -
לְצוּרֵךְ מִה כְּתָבָה הַתּוֹרָה בְּשָׁנִים, וְעוֹנָה, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁנִּשְׂאוֹ הָאֲשָׁכּוֹל
בְּשָׁנֵי מוֹטוֹת, וְלֹא בְּמוֹט אֶחָד.
וּמִפְרָשְׁתָּ הַגִּמְרָא כִּיצַד נִשְׂאוֹ הָאֲשָׁכּוֹל בְּשָׁנֵי מוֹטוֹת, אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
מוֹרְטָנִי - מִשְׁאוֹ, וְמוֹרְטָנִי דְּמוֹרְטָנִי - וּמִשְׁאוֹ תַּחַת מִשְׁאוֹ, דְּהֵיִינוּ
שְׁנֵי מוֹטוֹת בְּמִרְחָק זֶה מִזֶּה אֲוֹרְכֵם מִצָּד, אֲרַבְעָה נוֹשָׂאִים כָּל
אֶחָד בְּקֶצֶה מוֹט, וְתַחְתָּם שְׁנֵי מוֹטוֹת בְּמִרְחָק זֶה מִזֶּה אֲוֹרְכֵם מִמִּזְרָח
לְמַעַרְב וְאַרְבָּעָה נוֹשָׂאִים כָּל אֶחָד בְּקֶצֶה מוֹט, הָאֵל בְּיָצֵד, שְׂמֹנֶה
נִשְׂאוֹ אֲשָׁכּוֹל, אֶחָד נִשָּׂא רִימּוֹן, וְאַחֵד נִשָּׂא תַּאנִּיָּה, וְיֹשֻׁעַ וְכָלֵב
לֹא נִשְׂאוּ כָלוּם. וּמִבְרַת הַגִּמְרָא, לְמָה יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב לֹא נִשְׂאוּ כָלוּם,
אִי בְּעִית אֵימָא מִשּׁוּם דְּחִשְׁבִּי - שְׁהִיוּ חֲשׁוּבִים יוֹתֵר מִשְׂאֵר
הַמְּרָגְלִים, וְהַמְּרָגְלִים בְּעֶצְמָם לֹא נָתְנוּ לָהֶם לִישָׁא. וְאִי בְּעִית אֵימָא,
שְׁלֹא הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲצָה, לָכֵן הֵם לֹא נִטְלוּ חֵלֶק בְּהַבָּאָה הַפִּירוֹת
שֶׁמִּטְרַתָּה הִיתָה לְהוֹצִיא דָּבָה עַל הָאָרֶץ, כֶּשֶׁם שֶׁפִּירוֹתֶיהָ מִשּׁוֹנִים כֶּךָ
יִשְׁבִּיהָ מִשּׁוֹנִים וּגְבוּרִים וּגְבוּדִים.
חֲזוּרָתָה הַגִּמְרָא לְבֹאֵר מַחְלוקַת שֶׁבְּרִייתָא לְעִיל, שְׂרִיב יְהוּדָה הַסּוֹבֵר
שֶׁגָּבְהוּ הַמִּים שְׁנֵים עָשָׂר מִיל, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הַסּוֹבֵר
שֶׁגָּבְהוּ הַמִּים יֵתֵר מִשְׁלֵשׁ מֵאוֹת מִיל, פְּלִיגִי בָּהּ רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי יִצְחָק
נִפְתָּא. חָד - רַבִּי אֲמִי אוֹ רַבִּי יִצְחָק נִפְתָּא אָמַר, לְדַבְּרֵי רַבִּי יְהוֹדָה
שֶׁגָּבְהוּ הַמִּים שְׁנֵים עָשָׂר מִיל,

וְכֵין שְׁנִיטְבִּלוּ רִגְלֵי כֹהֲנִים בְּמִים כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַיַּרְדֵּן בִּשְׁפָה
הַמְּזֻרְחִית, חֲזוּרָה הַמִּים לְאַחֲזֹרֵיהֶם שֶׁנִּעְצְרָה וַיִּמָּת הַיַּרְדֵּן בְּמִקּוֹם
מִמְנוֹד הַכֹּהֲנִים, וְכָל הַמִּים שֶׁהִגִּיעוּ לָשֶׁם נִעְצְרוּ וְעָלוּ זֶה עַל זֶה לְגוּבָה,
שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּכְבּוּ נִשְׂאֵי הָאָרֶץ עַד הַיַּרְדֵּן וּרְגֵלֵי הַכֹּהֲנִים נִשְׂאֵי
הָאָרֶץ נִטְבְּלוּ בְּקֶצֶה הַמִּים וְגו' וַיַּעֲמְדוּ הַמִּים הַיּוֹרְדִים מִלְּמַעְלָה
קָמוּ נִד אֶחָד".
וּמִבְרַת הִבְרִייתָא, וְכִמְהָ גִבְהָן שֶׁל מִים - לֵאמֹר גוּבָה נִעְרַמוּ
הַמִּים. וּמִבְרַתָּה, לְגוּבָה שְׁנֵים עָשָׂר מִיל עַל שְׁנֵים עָשָׂר מִיל בְּגִבְהָ
מִחֲנֶה יִשְׂרָאֵל, כִּיֹּן שְׁגוּרָל מִתַּחַת יִשְׂרָאֵל בְּתִיבּוֹתָיו שְׁנֵים עָשָׂר מִיל עַל
שְׁנֵים עָשָׂר מִיל, וְעָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן כֶּךָ כְּסִדֵּר חֲנִיתָן, אִם כֵּן שְׁהוּ
בְּמַעֲבַר שִׁיעוֹר מִהַלֵּךְ שְׁנֵים עָשָׂר מִיל עַד שֶׁעָלוּ הָאֲחֵרוֹנִים מִהַיַּרְדֵּן,
וּבִאוּתוֹ זְמַן גַּם גָּבְהוּ הַמִּים הַיּוֹרְדִים בִּירְדֵּן גוּבָה שְׁנֵים עָשָׂר מִיל, דְּבָרֵי
רַבִּי יְהוֹדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי יְהוֹדָה, לְדַבְּרֵיךְ
שֶׁגָּבְהוּ הַמִּים שְׁנֵים עָשָׂר מִיל, קִשָּׁה, הֲאֵם אֵדָם קָל לְרוֹץ יוֹתֵר מִמֵּם,
אוּ מִים קָלִים לְרוֹץ יוֹתֵר מֵאֵדָם, הָיוּ אוֹיָר וְדֹאֵי שְׁמִים קָלִים לְרוֹץ
יוֹתֵר מֵאֵדָם, אִם כֵּן הַמִּים הִתְאֲסָפוּ לְגוּבָה שְׁנֵים עָשָׂר מִיל עוֹד לִפְנֵי
שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל מִהַלֵּךְ שְׁנֵים עָשָׂר מִיל, וְאַחֵר כֶּךָ חֲזוּרָה לְמִקּוֹמָם, וְכָאֵן
הַמִּים שֶׁחֲזוּרִים לְמִקּוֹמָם וְשׁוֹמְפִין אוֹתָן אֲנִישֵׁם שֶׁלֹּא עָבְרוּ עֲדֵינָן.
אֱלִיאָה סוֹבֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, מִלְּמַד שֶׁהָיוּ מִים נִגְדָּשִׁין וְעוֹלִין
בְּכִיפִין עַל גְּבֵי בְּכִיפִין - אֲוִלְמוֹת עַל גְּבֵי אֲוִלְמוֹת, יֵתֵר מִשְׁלֵשׁ מֵאוֹת
מִיל גוּבָה, עַד שֶׁרָאוּ אוֹתָן כָּל מַלְכֵי מִזְרָח וּמַעֲרֵב, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְהִי
כְּשִׁמְעוּ כָּל מַלְכֵי הָאֲמּוֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְכָל מַלְכֵי
הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם אֶת אֲשֶׁר הוֹכִישׁ ה' אֶת מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל עַד עֲבָרָם וַיִּפְּסוּ לָבֶכֶם וְלֹא הָיָה בָהֶם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל". אֲמִירָתָה הַגִּמְרָא, וְאָף - וְכִמוֹ כֵּן מְצִינוּ אֲעֵל רַחֵב הַיּוֹנָה,
שֶׁאֲמָרָה לְשִׁלּוּחֵי יְהוֹשֻׁעַ שְׁהֵם כָּבֵל וּפִינִיחַס, לִפְנֵי שֶׁעָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן
כִּי שְׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹכִישׁ ה' אֶת מִי יָם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם
מִמִּצְרַיִם" וְגו', וְכִתִּיב "וַיִּשְׁמַע וַיִּפְּסוּ לָבֶכֶם וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ
בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם" וְגו', שְׁהֵם עֲדֵינָן הָיוּ מִפְּחָדִים מִקְרִיעַת יָם סוּף.
וּמִמְשִׁיבָה הִבְרִייתָא, עוֹדִים נִמְצְאִים בִּירְדֵּן, בְּעוֹד הַכֹּהֲנִים עוֹמְדִים
שֶׁם וְהֵעַם עוֹבְרִים, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּפְּסוּק "וְהַכֹּהֲנִים
נִשְׂאֵי הָאָרֶץ עוֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן עַד תּוֹם כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת
יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר אֶל הָעָם כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה מִשָּׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ", הִרִי
שִׁיחֻשׁ עַד יִבְרַח אֵלֵיהֶם בְּעוֹדֵם עוֹמְדִים בִּירְדֵּן, אֶת אֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ
מִשָּׁה, וְכֶךָ אָמַר לָהֶם, דְּעוּ עַל מָה - בְּשִׁבְלֵי מָה אֲתָם עוֹבְרִים אֶת
הַיַּרְדֵּן, עַל מִנְתָּ שֶׁתּוֹרִישׁוּ - שֶׁתִּכְבְּשׁוּ אֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם,
שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה עַל יַד מִשָּׁה "וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
מִפְּנֵיכֶם" וְגו', אִם אֲתָם עוֹשִׂין כֵּן לְכַבּוֹשׁ אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן, מוֹטָב,
וְאִם לֹא כָאֵן מִים וְשׁוֹמְפִין אוֹתֵיכֶם. שׁוֹאֵלָה הַגִּמְרָא עַל לִשׁוֹן
הִבְרִייתָא, מֵאִי 'אוֹתֵיכֶם'. וּמְשִׁיבָה, כּוֹנֵת הַמִּילָה 'אוֹתֵיכֶם' הִיא,
אוֹתֵי אֲתָכֶם.

וּמִמְשִׁיבָה הִבְרִייתָא, עוֹדִים נִמְצְאִים בִּירְדֵּן, בְּעוֹד הַכֹּהֲנִים עוֹמְדִים
שֶׁם כְּדִלְעִיל, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּפְּסוּק "הִרִימוּ לָבֶם
אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל שְׂכָמוֹ לְמִסְפַּר שְׁכֵמֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" וְגו', וְכִתִּיב
"לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְזֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאֲלוּן בְּנֵיכֶם מָהָר לֵאמֹר

הַמִּשְׁךָ בִּיאֹר לְמַסַּכַת סוֹטָה לְיוֹם שְׁנֵים וּשְׁלוּשִׁים לְעוֹמֵר עֲמוּד ב

לְקָרָא בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁאֲתָה שׁוֹמַע, כְּחֻכְמִים. עוֹנָה הַגִּמְרָא, הָהוּא,
הַמִּלָּה שְׁמַע, מִיִּבְעֵי לִיָּה רַבִּי לְדַרְשָׁה אַחֲרָת, שֶׁבְּקִירָתָה שְׁמַע צִרִיךְ
לְהַשְׁמִיעַ לְאֻזְנֵיךְ מִה שֶׁאֲתָה מוֹצִיא מִפִּיךָ. וּמִבְרַת הַגִּמְרָא, וְרַבְּנָן
שִׁדְּרִישׁוּ מִשְׁמַע, לְקָרָא בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁאֲתָה שׁוֹמַע, וְלֹא דִרְשׁוּ מִכָּךְ
שֶׁצִּרִיךְ לְהַשְׁמִיעַ לְאֻזְנֵיךְ, סָבְרִי לָהּ כָּאֵן דְּאָמַר הַקְּרָא אֶת שְׁמַע
וְלֹא הַשְׁמִיעַ לְאֻזְנֵיךְ.
הַגִּמְרָא מְבַרֶּרֶת אִם מַחְלוקַת רַבִּי וְחֻכְמִים תְּלוּיָהּ בְּעִינֵין אַחֵר. לִימָא
- הֵאֵם נִאֲמַר שֶׁקָּבַר רַבִּי,

שְׁלֹא יִקְרָאָהָ לְמַפְרָע, כְּלוֹמַר בְּסִדֵּר הַפּוֹךְ מִהַסּוּף לְהַתְחַלָּה, שֶׁאִינוּ
יּוֹצֵא יָד חוּבָה אִם לֹא קָרָא לְפִי הַסֵּדֵר הַכְּתוּב. שׁוֹאֵלָה הַגִּמְרָא, וְרַבִּי,
שְׁלֹא יִקְרָאָהָ לְמַפְרָע, מְנַלָּה - מִדִּיכֵן הוּא לּוֹמֵד דִּין זֶה. עוֹנָה
הַגִּמְרָא, נִפְתָּא לִיָּה - הוּא דוֹרֵשׁ זֹאת מִ'דְּבָרִים' 'הַדְּבָרִים', שְׁהִיָּה
מִסְפִּיק לְכַתּוּב "וְהָיוּ דְּבָרִים הָאֵלֶּה" בְּלִי ה"א, וְנִאֲמַר 'הַדְּבָרִים', לְלַמֵּד
שֶׁלֹא יִקְרָא בְּסִדֵּר הַפּוֹךְ. וּמִבְרַת הַגִּמְרָא, וְרַבְּנָן, שִׁדְּרִישׁוּ שְׁלֹא יִקְרָא
לְמַפְרָע מִיּוֹדֵיו, וְלֹא דִרְשׁוּ זֹאת מִ'הַדְּבָרִים' כְּמוֹ רַבִּי, כִּי 'דְּבָרִים'
'הַדְּבָרִים' לֹא מְשַׁמַּע לָהֶן שׁוּה יִתְרוֹ הֵיטָן לְדוֹרְשׁוֹ. שׁוֹאֵלָה
הַגִּמְרָא, וְרַבִּי נִמְי, הִתִּיב 'שְׁמַע', וּמְדוּעַ אִינוּ דוֹרֵשׁ מִזֶּה שֶׁאֲפָשֵׁר

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לד עמוד א

תוספות

רש"י

יותר משלש מאות מיל. חימה לר"י והא ליכא מעיבא לארעא אלא תלתא פרסי וי"ל שהיו נגדשין והולכין למעלה מן העננים ירושלמי רבי לוי אומר עד לבו של רקיע תמן אמרין עד בבל נאמר כאן הרחק ונאמר לחלן מארץ רחוקה מבבל: **עורם** בירדן אמר להם יהושע. וירושלמי אמר ריש לקיש בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות אמר להן יהושע אם אין אתם מקבלין את הנסתרות תמים באין ושופטין אתכם אמר רבי סימון בר זבדי ויאות תדע לך שהוא כן שהרי עבן חטא ורובם של סנהדרין נפלה בעי אמר ר' לוי ביבנה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות:

גמירי כל טונא. ירושלמי לא דמי ההוא דטעין מן ארעא אל ארכבותיה ומן ארכבותיה לכתיפיה להווא דתלי ליה ומן ארעא על כתיפיה ולא דמי ההוא דתלי ליה להווא ודאחרן טעין ליה:

טורטני וטורטני טורטני. פירש ר"ח טורטני בלשון יון קנה של מאונס וכיצד נשאוהו הביאו שני עמודים וסירגום בחבלים ונתנו האשכול על גבי חבלים ונתנו מוטות בחבלים בקצה העמודים המסורגים והאשכול נתן מוט א' מן הקצה מזה דראש וכיוצא בה בראש מקצה האחר נמצאו שתי מוטות בראש העמודים המסורגים בחבלים והאשכול נתון בחבלים ועל כל מוט מאלו המוטות שתי מוטות פחותין מזה מוט בראש זה ומוט בראש זה נמצאו ארבע מוטות בראשי שני מוטות הנתונים בראשי העמודים וכל מוט ומוט מאלו ד' מוטות היו טוענים אותן שני אנשים נמצאו שמנה סובלין את האשכול וזה פירוש טורטני וכו' כלומר מוטות ומוטות על מוטות ירושלמי כתיב איש אחד איש אחד למטה על דעתיה דרבי ישמעאל דו אמר לשונות ריבוי הן שנים עשר היו שמנה באשכול ארבעה בתאנים ורימונים ובנושאי כלים על דעתיה דרבי עקיבא דו אמר לשונות כפולים עשרים וארבעה היו ט"ו באשכול שמנה בתאנים ורימונים ונושאי כלים על דעתיה דרבי ישמעאל טורטני על דעתיה דרבי עקיבא טורטני וטורטני טורטני:

בבבבבב

ובין שנטיבלו רגלי כהנים כמים חזרו המים לאחוריהם, שלא היו יורדין מן הכהנים ולמשן אלא שם עומדים והמים האלים תמיד נגבדים ועולין למעלה בדרכיהם כמו נד אחד, והכהנים עמדו שם עד שעברו בלם: **כמה** נקבה של פים. גרס: "ב מיל כגבר **מחנה** ישראל. שהיו שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, והם עברו בתנ"יתם רחב מתניהם עברו יחד כמות שהוא רחב שנים עשר מיל.

נמצאו שלא שהו בעברן אלא מהלך שנים עשר מיל של ארך מתניהם עד שעלו אחרונים של סוף המתנה ונגדן נבדו המים: **היו** אימר מים קלים. לרצן מן האדם, וא"כ שהמים לא נבדו אלא שנים עשר מיל וחזרו למקומם נמצא שעדיין לא הספיקו לעבור ובאין מים ושופטין אותן: **כפין**. אולמות ארוכות: **ואף** רחב אמרה לשלוחי **היושע**. קדם שעברו את הירדן שעל קריעת ים סוף היו מתפחדין עדיין: **עורם** בירדן **אמר** להן **יהושע** ב"י. בדרכיהם והכהנים נושאי הארון עומדים בתוך הירדן עד הם כל הדברים אשר צוה ה' את יהושע לדבר אל העם, וזהו הדבר דהכי כתיב במשה כי אתם עוברים את הירדן אל ארץ נגען והודשתם וגו', כלומר כשיעברו את הירדן התנה עמכם על מנת להורישם: **ושופטין** אותיכם. גרסין: בבבבבב: **הרימו** לכם וגו'. הם האבנים שהקימו תחת מצב רגלי הכהנים לזכרון להיות סימן לבנים שעברו אבות את הירדן: **שאו** מזה מות הירדן **מוטב** וכו'. הם שהקימו בחר עיבל וכו' המוצב וקפלוס וקבעום בגלגל: **דמלי** איניש אכפיה. שהאדם עצמו מנבחה על כחפו ואין אחר מסייע: **תילתא** דטעוניה הוא. אינו אלא שליש משאו שנושא בשמטעניו אחר, נמצא שהיה לא אחד מזה נושא משא ק"ך סאין: **ומכאן** **אחך** מחשב. כמה היה באשכול שנקראוהו שמנה אנשים והיו מסייעין זה את זה כשברמיזין אותו על כתיפן: **ממשמע** שנקמר וישאוהו איני יודע שבשנים: **אמר** רבי יצחק טורטני: **וטורטני** דטורטני. משאו ומשאו תחת משאו, שהתחתונים מסייעין את העליונים, ובכל אחד היו שני מוטות, ביצה, שני מוטות והולכין זה אצל זה וארבעה נושאים אותם, ושני מוטות אחרים וארבעה בני אדם נושאים אותם והם באלכסון מתחת שנים העליונים, מוט אחד לראש האחד ומוט אחד לראש השני והולכין באלכסון. ורבי יצחק לאו מקרא שמיע ליה, אלא דפשיטא ליה דרמון ותאנה סגי בשנים, והיושע ובכל לא נשאו כלום, פשו להו תמניא לאשכול, ואם לאו מדרש הראשון המלמנו דלאו מוט אחד קאמר קרא לא היינו יודעים לכוין שמנה בני אדם למשאו, אלא דשמעין מניה דשני מוטות היה, ואתא רבי יצחק לאשמעין דשני משאות היו שם וכל אחד שני מוטות: **שלא** היו באותה עצה. להביא אשכול משנה כזה, שהמרגלים לרעה נתכוונו, לומר כשם שפירזתיה משנים כך יושביה משנים

וגבורים וגבורים: **לדברי** רבי יהודה. שאמר לא נבדו המים אלא שנים עשר מילין בארץ מתניהם דרך חנייתם עברו בירדן כל רחב מתניהם עברו יחד, הלכך לא היה ארך העברה אלא שנים עשר מילין:

ולדברי

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לד עמוד ב

תוספות

רש"י

בחנייתן

עברו. י"ל הראשונים לעולם כשהיו מגיעין לשפת עבר השני לצד מערב היו הולכין למטה בירדן ועושין מקום מעמד לבאין אחריהם שהרי רוחב מזהה ישראל היה עשר מיל ורחוב הירדן לא היה כ"א חמשים אמה ומיל הוא אלפים אמה וי"ל דדוקא באין ואחר חנייתן נכנסו בירדן אבל לאחר שנכנסו בירדן נמשכו זה אצל זה

רצונמו עצמן שאם לא תאמר כן אלא כדרך חנייתן עמדו בירדן אם כן לא עמדו כולם בירדן בשעה שהתנה יהושע עמון שהרי אתה מוצא ברחוב שנים עשר מיל ת"פ רצועות רחבות חמשים אמה כרוחב הירדן ואורך כל רצועה י"ב מיל על רוחב כ"א אמה ואם היה לך להקפיד אותו ת"פ רצועות מרת ארכו זו אצל זו היה אורכו קרוב לאלף ות' (ומי) פרסאות כאורך הירדן והירדן לא נכרת כי אם עד עי הערבה ורצא הוא ממערת פמיים שהוא חלק דן כדאינתא בפ' מעשר בהמה (נכסות דף כ"ג) ואורך כל ארץ ישראל לא היה כ"א ת' פרסאות ועוד דהיאך היה יכולין לשמור התנאים מפי יהושע אלא ע"כ בירדן לא היו עומדים כדרך חנייתן אלא מצומצמין ותימה לרי' נהי דדרך חנייתן עברו מימ' הלא עמדו בירדן עד שנמר יהושע התנאים ונטלו האבנים ולא רוח לאיתנו עד שעברו כולן א"כ אותם ג' אמה של ירדן ושהות זה שעברו היו המים נגדשין ועולין יותר על י"ב מיל וי"ל אותו גודש שהיה מיותר על י"ב מיל לא הגיע לכלל גובה מזה ולחכי לא חשיב ליה: **בזה** אחר זה עברו. תימה א"כ אמאי תלי ליה ר' אלעזר בקלות המים הלא אינו תלוייה אלא בעיכוב העברתם וי"ל דבחרתי פליגי על מה שמשוה קלות האדם לקלות המים אמר זה אינו שאפילו אם היה עוברין דרך חנייתן היו חסין נגדשין יותר מרי' ג' מיל והוא לא תאמר אלא י"ב ועוד שבהו אחר זה עברו ועל זה המיה רבי אם בזה אחר זה עברו מה קצבה שייך דקאמר שלש מאות שלפי חשבון גודל המים היו עוברים ברחוב חצי מיל שהוא אורך ג' מאות חסר י"ב כיצד שתעשה י"ב רצועות מי"ב מיל על י"ב מיל וכל רצועה ברחוב מיל ואורך י"ב מיל וכשתצרפם זו אצל זו באורך קצבה יותר מקד' מיל על רוחב מיל תחלוק רוחב הרצועות ותצרפנה לאורך יהיה אורך רפ"ח מיל על רוחב חצי מיל והא מנא ליה שכן עברו ונראה דלרי' בר שמעון לא עברו כלל דרך חנייתן שהרי בשעת חנייתן היו מפוזרים ומני שהיו נוטים אחליהם זה רוחק מזה כדרך חניית שירות אלא כשעברו נמשכין כולן זה אצל זה ושמן לא היה כל ישראל כי אם ברחוב חצי מיל על חצי מיל וכשעברו זה אחר זה כדרך בני אדם העוברים דרך שביל אחד בעשרה בני אדם זה אצל זה יכול להיות כשיעור ס' ריבוא ששוחין בהעברתן כל כך:

מר

סבר אדם קל. נראה דהיא אע"פ שהדבר ידוע ששם קלים היונו קלים כשהיו יורדין כדי דרך מרחצתן אבל כאן שהיו נגדשין ועולין שיעור קלות מימ' ושיעור קלות אדם שהו: **אבותי** בקשו עלי רחמים. וא"ת והאמר בפרק מי שמתו (נכסות דף י"ח) דמית לא ידעין מיד משמע במסגא ואפילו אבות העולם יש לומר דעל ידי תפלה שיהו מתפלל מודיעין לזון שכן נתפלל דהכי אמר ברוך שני דתענית (דף כ"ט) למה יוצאין לבית הקברות כדי שייבקשו עליהם מתים רחמים וכן בפרקי דרסידים בעובדא דרבי מנא דאשתתחא אמתרתא דאבות: **ואמר** רב אימא ויתמימא רבה בר בר חנן שהלך להביא כבשים מחברין. אע"ג דמסיק בפרק שני דתמורה (דף י"ז) דלאקרוי אול מיהו שמעין מיתא דשמן קניינא מדסלקא דעתך למימר שחלק להביא כבשים:

פחנייתן עברו. לדברי ר' אלעזר בר' שמעון, בזה אחר זה עברו. וחד אמר: בין מר ובין מר, פחנייתן עברו. מר סבר: אדם קל, ומר סבר: מים קלים. "שלח לך אנשים". אמר ריש לקיש: "שלח לך" מדעתך, וכי אדם זה בורר חלק רע לעצמו? ותינו דכתיב "ויטב בעיני הדבר" ואמר ריש לקיש: "בעיני" ולא בעיניו של מקום. "ויחפרו לנו את הארץ" אמר ר' חייא בר אבא: מרגלים, לא נתפוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל. פתיב הכא: "ויחפרו לנו את הארץ" וכתיב ה'הם: "ויחפרה הלכנה ובושה החמה". וא"ל שמוותם, למטה ראובן שמוע בן זכור, אמר ר' יצחק: דבר זה מסורה בדינו מאבותינו: מרגלים על שם מעשיהם נקראו, ואנו לא עלתה בדינו אלא אחרי: "סתור בן מיכאל", "סתור" שפטר מעשיו של הקדוש ברוך הוא, "מיכאל" שעשה עצמו קד. אמר ר' יוחנן: אף אנו נאמר "נחבי בן ופסי", "נחבי" שהחביא דבריו של הקדוש ברוך הוא, "ופסי" שפיסע על מדותיו של הקדוש ברוך הוא. "ויעלו בגבגב ויבאו עד חברון" "ויבאו" מפני ליה? אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים, והלך ונשתחח על קברי אבות, אמר להן: אבותי! פקשו עלי רחמים שאתציל מעצת מרגלים. יהושע כבר בקש משה עליו רחמים, שאתציל: "ויקרא משה להושע בן נון יהושע" יהושע מעצת מרגלים. ותינו דכתיב: "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו". "ושם אחימן ששן ותלמי", "אחימן" מיימן שבאחייו, "ששן" שמישים את הארץ בשחתות, "תלמי" שמישים את הארץ תלמים. דבר אחר: "אחימן" בנה ענת, "ששן" בנה אלש, "תלמי" בנה תלבוש. "ילידי הענק" שפעניקין חמה בקומתן. "ויחברון שבע שנים נבנתה", מאי "נבנתה"? אילימא נבנתה מפוש, אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם לבנו גדול? דכתיב: "ובני חם פוש ומצרים" וגו'! אלא שהיתה מבונה על אחד משבעה בצוען. ואין לך מרגלים בכל ארץ ישראל יתר מחברון, משום דקברי פה שכיבי. ואין לך מעולה בכל הארצות יתר מארץ מצרים, שאתציל: "בגן ה' פארץ מצרים". ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יתר מצוען, דכתיב: "כי היו בצוען שריו" ואפילו הכי חברון מבונה אחד משבעה בצוען. וחברון מרגלים הו' והא פתיב: "ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא", ואמר רב אימי ואיתמיא רבה בר בר חנן: שהלך להביא כבשים מחברון. ותינוא אילים ממואב, כבשים מחברון. מונה, אידי דקלישא ארעא, עבדה רעיא ושמן קניינא. "וישבו מתור הארץ, וילכו

ולדברי ר"א בר שמעון. דאמר יותר משלש מאות מיל בזה אחר זה עברו איש אחר איש, נמצאו ששהו הרבה לעבור, דאי פחנייתן עברו משום קולא דמים מאדם לא נגהין כל קרי: מים קלים. הרבה הם קלים מן האדם, ומר סבר אדם קל לרוץ כמו המים: מודעתך. אני איני מצאו אותך, אבל ישראל הם אומרים לך דכתיב (דברים י"ז) ונתקרב אלי כלכם וגו', אני נמשך על דרך: כלום יש אדם. כלומר אם הקב"ה צוה כלום היה אומר לו לעשות דבר שסופו לבא לידי תקלה: לבשתה של ארץ ישראל. אותך (שאלה) ששאלו תחלה שלוח המרגלים: ולא עלה דבריו. אני אכן יודעין לדרוש: סתם דבריו. החביש ופשה שונאו ושל הקב"ה בדאי' שעשה שונאו של הקב"ה פה. חלש, כדאמר' לקמן אפלו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם: שהחביא דבריו. ולא אמרן כמות שהן: שפסע, דלג, שלא אמרן כאשר הם: יהושע, לא הצרך לילך, שכן בקש עליו משה רחמים: ותינו דכתיב ועבדי כלב וגו', והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה, והיא חברון דכתיב (וישע י"ז) ויתן את חברון לכלב, ש"מ כלב היה דאול לחברון: קיטן. גבור שבהם, כמו שיד הקימן חסובה מן השמאל: שעשה את הארץ בשחיתות. שמוקם רגליו מעמיד בארץ מרב כבוד ונכר שם בגומא וכשחת. ולשון ששי לא פורש לנו מאי דמי לשחיתות. ונראה לשון עמדי שש, שהם קבדים ומקום מעמיד נכר: תלמים. בתלם המחרשה שמעלה העפר ומעמיד בארץ: שהיו פעניקים את החפץ בקומתן. מרב גבה קומתן דומין כאלו צארים נזק ועונק בגבגב שהחמה יוצאה בו לבנו קטן. כען קטן הבנים של חם היה, ומצרים שני לבנים: כננה. לשון אבנה מפקה (פסלתי ט"ז) כלומר מן שבת בפירות לחה: מרגלים. סלעים שאנו עושין פירות מארץ לחה: דקברי פה שכיבי. לא גרסין מיט אלא הדיק, ויתד דתקשין היא ואיתה ראייה לפירות ככל שאר הארץ, לפיכך יתדוק לקברות מתים: כי היו בצוען שריו. של מלך ישראל, ששולחים אל פרה לעזור לו על מלך אשור, אלקא פרה בצוען יתיב ושם חלבו לבלש: אלקא נא ואשלי: את נדרי. אלקה נא בחברון ואשלי הנדר שדדתי בגשור. דכתיב בהריה כי נדר נדר עבדך בשכתי בגשור, ובחברון מאי בעי ואלא לא היה שם המזבח כי אם בגבעה: להביא כבשים לעולה. דאמר מר במס' מנחות כבשים מחברון, אלקא ארץ מרגה היתה: פנה. כלומר מתשובתך אתה מסיעני, שלא היתה חסובה לזרע כשאר הארץ מאחר שהיא בת טרשים כדאמר' בגבא מצינא בגשור: (דף פ"ג) ואי ארעא דמחוקא בגורניו, והיא עריה משלמין: דקלישא ארעא. עפר של טרשים דק וקלש ומועט הוא, ומתוך כך לא היו חורשים וזורעים אותה תבואה שאין אדם: ועבדך רעיא: מנחת ומעלה עשבים ואוכלים הצאן: ושמן קניינא. חמקנה הצאן, שכן דרך הצאן להשביח בארץ: בקשה וטרשים יותר מארץ לחה: וילכו

ביאורים למסכת סוטה דף לד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אחרי הביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה וְגו', הרי
שהבטחה לו אותה הארץ שבא שמה, והיא חברון, וכן נתקיים כמו
שכתוב בספר יהושע "ותן את חברון לכלב בן יפונה לחלחלה".
עוד נאמר בפרשת המרגלים "וְשָׁם אָחִיזָן שְׁשִׁי וְתַלְמִי וְגו' ילידי
הענק", דורשת הגמרא, 'אָחִיזָן' נדרש שהוא מְיוֹנָן שְׂבָאִהוּ -
הגבור שבין הענקים, כמו שיד ימין חשובה מן השמאל. "שְׁשִׁי" נדרש
שְׁמֻשִׁים אֵת הָאָרֶץ בְּשִׁחְתוֹתָ - שמחתם כובדו רגליו הם כעמודי
שש ושוקעים בארץ וניכר שם כגומא וכבור שחת. 'תַּלְמִי' נדרש
שְׁמֻשִׁים אֵת הָאָרֶץ תַּלְמִים תַּלְמִים - מחמת כובדו דורס בארץ
וחורץ בתלמי המחרישה. דָּבָר אַחֵר, אָחִיזָן בָּנָה את העיר עֲנָת,
שְׁשִׁי בָנָה את העיר אֶלְעָ, תַּלְמִי בָנָה את העיר תַּלְבּוּשׁ. עוד יש
לדרוש המשך הפסוק שם "לְיָדֵי הָעֵנָק", למד נקראו 'ענק', על שם
שְׁמֻעַזְקִין חָמָּה בְּקוֹמָתָן - מרוב גובהם נראה כאילו החמה היא
ענק היינו שרשרת, סביב לצוארם.
עוד נאמר בפרשת המרגלים 'וְחִכְרוֹן שִׁבְעֵי שָׁנִים נִבְנְתָה לפני צוען
מצרים'. שואלת הגמרא, מָאי 'נִבְנְתָה' מנסה הגמרא לבאר,
אֲלִימָא נִבְנְתָה מִשָּׁם - אם נבאר הפסוק כפשוטו שהעיר חברון
נבנתה שבע שנים לפני שנבנתה צוען מצרים. דוחה הגמרא, וכי
אֲפִשָּׁר אֲדָם - היינו חס, בִּזְנוּתָ פִּית לִבְנֵי קָמָן - כנען, שחברון בארץ
כנען, קודם שבונה לִבְנֵי דָוִד - מצרים, ומביאה הגמרא ראיה
שמצרים היה יותר גדול מכנען, דְּכַתִּיב "וּבְנֵי חָם בָּשׁוּ וּמִצְרַיִם וּפּוֹט
וכנען" וְגו'.
מבאר הגמרא, אֶלְעָ, שְׁחִיתָה חברון מְכוֹנָה - מרובה ומיושבת
בפירות, עַל אֶחָד מִשְׁבָּעָה - פי שבע מאשר כמות הפירות שִׁבְעָצוֹן.
וכדי שנבין כמה הריבוי בפירות שבארץ ישראל, מתארת הגמרא,
וְאִין לָךְ מִרְשִׁים - סלעים, שאינם עושים פירות כקרקע לחה, בְּכָל
אָרֶץ יִשְׂרָאֵל יִתֵּר מִחִכְרוֹן, (משום) וְזו הסיבה דְּקָבְרִי בָּה שִׁיכְבִּי -
שייחודה לקבורת מתים, כי אינה ראויה לפירות, ולעומת זאת, וְאִין
לָךְ מַעוֹלָה בְּכָל הָאֲרָצוֹת יִתֵּר מֵאָרֶץ מִצְרַיִם, שְׁנֵאמַר 'בְּנֵן ה'
בְּאָרֶץ מִצְרַיִם, וְאִין לָךְ מַעוֹלָה בְּכָל אָרֶץ מִצְרַיִם יִתֵּר מִצְרַיִם,
דְּכַתִּיב 'כִּי הָיוּ בְּצִוּעֵן מִצְרַיִם' - שכל ישראל שלח שריו לצוען
לבקש מפרעה לעזור לו להלחם נגד מלך אשור, אם כן רואים
שפרעה קבע מושבו בצוען, ובדאי משום שהיתה המושבת ביותר,
וְאִפְּלִי הָכִי - למרות שבחה העצום של צוען, העיר חִכְרוֹן הפחות
משובחת שבארץ ישראל, היא מְכוֹנָה אֶחָד מִשְׁבָּעָה - פי שבע
מאשר יש בְּצִוּעֵן.
שואלת הגמרא, וְחִכְרוֹן מִרְשִׁים הָיוּ - האם אכן חברון היא עיר עם
אדמת טרשים שאינה מצמחת פירות, וְהָא בְּכַתִּיב "וַיְהִי מִקֵּץ
אֲרָבָעִים שָׁנָה וַיֵּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ אֶלְכָּה נָא ואשלם את
נדרי אשר נדרתי לך" בחברון, כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור" וְגו',
וְאִמֵּר רַב אֲוִיָּא וְאִיתִימָא רַבָּה בַּר בַּר חֲנָן, וכי בחברון זובחים, והרי
אין שם מזבח, אלא ודאי שְׁחִלְף לְהִבְיָא בְּבָשִׂים מִחִכְרוֹן לעולה, אם
כן רואים שחברון היא ארץ מרעה משובחת. וְנִתְבָּא - גם בברייתא
שנינו, שְׂאִילִים משובחים לוקחים מְזוּזָא, וּבְבָשִׂים משובחים
לוקחים מִחִכְרוֹן, הרי שחברון ארץ משובחת היא, ולא טרשים.
מתרצת הגמרא, מִיָּנָה - אדרבה משאלתך וראיתך אתה מסייעני
שחברון היתה אדמת טרשים ולא חשובה לצמיחת פירות, אֲיִידִי
דְּקִלְשָׁא אֲרָעָא - שכיון שהארץ חלשה ומועטת, לא היו זורעים
אותה להצמיח פירות למאכל אדם, אלא עֲבָדָה רְעִיָא - מצמחת
מעצמה עשבים הראויים לצאן למרעה, וְשָׁמֶן קִנְיָנָא - ובזה היה
הצאן משמין, שכן דרך הצאן להשבית יותר באדמה יבשה וטרשים
מאשר באדמה לחה.
עוד נאמר בפרשת המרגלים "וַיָּשׁוּבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבַּעִים יוֹם

אם כן בְּחִנְיָתָן עָבְרוּ - לא עברו את הירדן בזה אחר זה, אלא כמו
סדר חנייתו, וְלִדְבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שגבהו המים יותר
משלש מאות מיל, חייבים לומר שְׂבָאִה אַחֵר זֶה עָבְרוּ, וארך זמן רב
והספיקו המים להערים זה על גבי זה כדלעיל לגובה כה עצום. וְחִי
- רבי אמי או רבי יצחק נפחא אָמַר, בֵּין מִד - רבי יהודה, וְבֵין מִד
- רבי אלעזר ברבי שמעון, סוברים שִׁבְחִיָּתָן עָבְרוּ, אלא שִׁמֵּר -
רבי יהודה סָבַר אֲדָם קָל לרוץ כמו המים, וכמו שעברו עם ישראל
מהלך שנים עשר מיל, כך גם נערכו המים לגובה שנים עשר מיל,
וְכִי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבַר מִים קָלִים לרוץ יותר מן האדם,
ואף שעם ישראל עברו מהלך שנים עשר מיל בלבד, המים נערכו
באותו זמן לגובה רב של יותר משלש מאות מיל.
כיון שהזכירה הגמרא לעיל את מעשה המרגלים, ממשיכה לברר
ממעשי המרגלים, ואחר כך תחזור לעניני קריעת הירדן ומעבר
ישראל בו. נאמר בתחילת פרשת המרגלים "שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים, אָמַר
רִישׁ לְקִישׁ, מה שאמר לו ה' "שְׁלַח לָךְ", פירושו מִדְּעֻקָּה, דהיינו אני
איני מצוה אותך, רק ישראל בקשו ממך כמו שאומר להם משה
בספר דברים 'ותקרבון אלי כולכם', ואני איני מעכב על ידך, ובדאי
שלא ציווה ה' על כך, והראיה וְכִי אֲדָם זֶה בּוֹדֵר חֶלֶק רַע לְעַצְמוֹ
- והרי אדם לא בחר לעצמו דבר רע, ואם כן בודאי ה' לא היה
מצוה דבר שסופו לבוא לידי תקלה. ומבאר הגמרא, וְהָיִינוּ דְּכַתִּיב
שואמר להם משה "וַיִּשְׁמַע בְּעֵינֵי הַדָּבָר, וְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ, יש לדייק
לשון הפסוק 'בְּעֵינִי' וְלֹא בְּעֵינֵי שֵׁל מִקּוֹם.
עוד דורשת הגמרא מענין המרגלים, כתוב בהמשך הפסוק שם
"ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ", אָמַר רַבִּי
הִיא בַּר אֶמָּא, הבקשה שביקשו ישראל ממשה מלכתחילה שישלח
מְרַגְלִים, לֹא תִבְּחוּנוּ אֶלָּא לְבוֹשְׁתָהּ שֶׁל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, ויש ללמוד
זאת מגזירה שוה, כְּתִיב הָאָמַר וַיִּחְפְּרוּ לָנוּ אֵת הָאָרֶץ וְכַתִּיב הָתָם
'וְחִפְּרָה תִּלְכָּנָה וּבִשְׁשֵׁה הַחֶמָּה' וְגו', וכמו שם לשון 'וחפרה' הוא
לשון בושה, כפי שכתוב לגבי החמה, כך גם כאן 'ויחפרו' הוא לשון
בושה, שרצו לבייש את ארץ ישראל.
עוד כתוב בפרשת המרגלים, וְאֶלְעָה שְׁמוֹתָם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוֹעַ
בֶּן זִכּוֹר, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, דָּבָר זֶה מְסוּרֵת בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ,
מְרַגְלִים עַל שֵׁם מַעֲשֵׂיהֶם נִקְרְאוּ - מכל שם של מרגל ושם אביו,
אפשר לדרוש את מהות מעשיהם, וְאִין לֹא עָלְתָה בְּיָדֵינוּ לדרוש
כל שמותם, אֶלָּא אֶחָד בלבד, והוא 'סְתוּר בֶּן מִיכָאֵל', וכך דרשנו,
'סְתוּר' שְׁפִתָּה מַעֲשֵׂיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא - הכחיש את ה'
ועשאו כביכול בדאי, 'מִיכָאֵל' שְׁעָשָׂה עַצְמוֹ כֹּה - עשה את ה'
כביכול חלש שאינו יכול להכניסנו לארץ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָף אֲנִי
נִאֲמַר לדרוש עוד שם מהמרגלים, והוא 'נִחֲבִי בֶן יִפְסִי', וכך
נדרשנו, 'נִחֲבִי' שְׁחִתְּבִיא דְּכַרְיוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, ולא האמין
במה שהעיד על הארץ שהיא טובה, 'יִפְסִי' שְׁפִסַּע עַל מְדוּתָיו שֶׁל
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא - שדילג על מדותיו של ה' שנותן שכר טוב
למאמינים בו.
עוד נאמר בפרשת המרגלים "וַיַּעֲלֵוּ בְּנֵיב וַיָּבֹא עַד חִכְרוֹן, ויש
להקשות, וַיָּבֹאוּ מִכְּנֵי לִיָּה, שהרי מדבר על המרגלים שהם רבים,
וכמו שהתחיל הפסוק ויעלו. אלא אָמַר רַבָּא, מִלְּמַד שְׁפִירִישׁ בְּלָב
מַעֲצַת מְרַגְלִים, וְהִלֵּךְ וַנְּשַׁתְּמַח עַל קְבֵרֵי אֲבוֹתָ, אָמַר לָהֶן כָּל
לאבות, אָנָּה אֲבוֹתֵי בָּשָׁנוּ עַלִי רַחֲמִים שְׁאֵנְצֵל מַעֲצַת מְרַגְלִים,
ולכן אומר הפסוק ויבא עד חברון בלשון יחיד, שרק כלב הלך לשם.
וְהוֹשַׁע לֹא הֵלךְ, משום שלא היה צריך לזה, שִׁבְכָר בָּשָׁן מִשָּׁה עָלָיו
רַחֲמִים, שְׁנֵאמַר וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשַׁע בֶּן נֹון הוֹשַׁע, הוֹסִיף לו' י'
על שמו וקראו 'הוֹשַׁע', שהתפלל יְיָ וַיִּשְׁעֵךְ מַעֲצַת מְרַגְלִים.
וְהָיִינוּ דְּכַתִּיב "וַעֲבָדִי כָלֵב עָקֵב הָיְתָה רִיחַ אַחֲרָת עַמּוֹ וַיִּמְלֹא

יחזקאל פרק א חייג

ח (וידו) וידי אדם מתחת כנפיהם על ארבעת רבועיהם ופניהם וכנפיהם לארבעתם: ט חֲבֵרֶת אִשָּׁה אֶל־אֲחֻתָּהּ כְּנָפֵיהֶם לֹא־יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן אִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יִלְכוּ: י וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָם וּפָנֵי אֲרִיָּה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעָתָם וּפְנֵי־שֹׁר מִהַשְׁמָאוֹל לְאַרְבַּעָתָן וּפְנֵי־נֶשֶׁר לְאַרְבַּעָתָן: יא וּפְנֵיהֶם וְכְנָפֵיהֶם פְּרוּדוֹת מְלֻמָּעָה לְאִישׁ שְׁתֵּים חֲבֵרֹת אִישׁ וּשְׁתֵּים מְכַסּוֹת אֶת גְּוִיתֵיהֶנָּה: יב וְאִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יִלְכוּ אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יִלְכוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן: יג וּדְמוּת הַחַיּוֹת מְרִאִיהֶם בְּגַחֲלֵי־אֵשׁ בָּעֲרוֹת כְּמֵרָאָה הַלְּפָדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנִגְהָ לְאֵשׁ וּמִן־הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרֶק:

רש"י

יִלְכוּ: (יא) וּפְנֵיהֶם וְכְנָפֵיהֶם פְּרוּדוֹת מְלֻמָּעָה. אלמלא שראיתי טעם זקף גדול נקוד על ופניהם לא הייתי יודע לפרשו אבל הניקוד למדני להבדילם זו מזו ולהעמיד תיבת ופניהם בפני עצמה וכן פירושו ופניהם להם וכנפיהם היו פרודות למעלה מפניהם ומכסות אותם כיצד לאיש שתיים חוברות איש לכל פנים ופנים שתיים כנפיהם חוברות לכל אחת כנף חיה זו פרושה לצד כנף חיה זו ושל זו לצד זו והפנים שביניהם מכוסים בהם ודוגמת לשון מקרא זה יש עוד בפרשה זו וגביהם וגובה להם ויראה להם תיבתם וגביהם עומדת בעצמה: ושתיים מכסות. וב' כנפים הנותרות מכסות את גויותיהנה: (יב) אל אשר יהיה שמה הרוח. הרצון ללכת: (יג) היא מתהלכת בין החיות. המראה הזאת מתהלכת בכל החיות: ונגה לאש. יותר מאש שלנו: ברק. פלנדור"ש בלע"ז:

(ח) וידי אדם מתחת כנפיהם. כתרגומו למחתי בהון גומרין דאשא וגו' וכן אנו מוצאים בספר זה וישלח הכרוב את ידו אל האש אשר בינות לכרובים וישא ויתן אל מפני לבוש הבדים וכן אחריו ויראו לכרובים תבנית יד אדם וגו' (לקמן י') ידי אדם חתות את האש ונותנות לכרוב והכרוב לשליח כדי שיצטננו הגחלים מיד אל יד להקל הפורעניות מעל ישראל: על ארבעת רבועיהם. לארבעה רוחות העולם שהרי יש להם פנים וכנפים לכל רוח: ופניהם וכנפיהם לארבעתם. כתרגומו שוה לארבעתן: (ט) חוברת אשה אל אחותה כנפיהם. כנפה של זו פרושה לצד כנפה של זו לכאן וכן לכאן עד שחוברות ומגיעות זו לזו ובכך הם מכסות פניהם שהכנפים פרושות למעלה מן הפנים: לא יסבו בלכתן. אם רוצות ללכת לאיזה רוח שירצו אין צריכות להסב פניהם שהרי יש להם פנים לכל צד לפיכך איש אל עבר פניו ילכו לצד פניו של אותה רוח שהם רוצים ללכת

מצודת ציון

(ח) רבועיהם. ת"י סטריהון והוא מלשון רבע כי כל צד הוא רבע כי ארבע צדדים יש: (ט) חוברות. ר"ל נוגעות: אשה אל אחותה. כן יאמר בדברים השווים וכן ופניהם איש אל אחיו (שמות כה): יסבו. מלשון סיבוב והפנה: עבר. צד: (יא) וכנפיהם. באה הו"ו במקום עם וכן ויוסף היה במצרים (שם א) ור"ל עם יוסף שהיה במצרים: פרודות. ענין פרישה כמו מפורד ומפורד (אסתר א): גויותיהנה. גופיהן כמו גוית שאול (שם א ל"א): (יב) הרוח. ענין רצון כמו הנני נותן בו רוח (ישעיה לז): (יג) בוערות. דולקות: הלפידים. כן יקרא העץ שהשלהבת קשורה בו וכן כלפיד יבער (שם סב):

מצודת דוד

(ח) וידי אדם. ידיים כידי אדם היה להם מתחת כנפיהם כן היה בכל ארבעת צדדיהם: ופניהם. הפנים והכנפים שהיה להן היו שוים לארבעת החיות זה כזה: (ט) חוברות וגו'. כנפיהם היו מחוברות ונוגעות אחת אל אחת לכסות בהם הפנים וכאשר יאמר למטה בענין: לא יסבו בלכתן. כשירצו לשנות דרכם מעבר אל עבר לא יסבו מצד אל צד לפי שכ"א מהם ילכו אל עבר מול פניו כי יש להם פנים לכל רוח ובכל עבר שילכו הנה ילכו מול פניהם: (י) ודמות פניהם. מראה פני החיות אחת היה פני אדם והיה כלול מארבע וכן כולם (ובפני אדם ראה מול עבר פניו): אל הימין. בעבר הימין של פני האדם: לארבעתן. כן היה בכל ארבעת החיות: מהשמאל. בעבר השמאלי של פני האדם: לארבעתן. כן היה בכל ארבעת החיות: ופני נשר נשר והוא היה מאחורי פני האדם: (יא) ופניהם. ר"ל ופני החיות הנה היו עם כנפיהם פרושות ממעל להם להיות מכוסות בהם: לאיש. לכל פנים היה ב' כנפים חוברות ונוגעות איש אל אחיו לכסות בהם הפנים: ושתיים. כנפים היו מכסות את גופתן: (יב) ואיש. כל חיה מהחיות ילכו אל מול עבר פניו, רצה לומר בכל רוח שהלכו היה מול עבר הפנים כי היה להם פנים בכל רוח: אל אשר יהיה וגו'. אל המקום אשר יהיה הרצון ללכת הלכו כן ולא יסבו להפנות מצד אל צד בעת לכתן: (יג) ודמות החיות. צורות גוון החיות היה מראהן כגחלי אש הבוערות ולתוספת ביאור אמרו כמראה הלפידים: הוא. המראה ההיא היתה מהלכת בין כל החיות ר"ל בכולן היה המראה ההיא: ונגה לאש. ר"ל מראה האש שהיה להן היה בו הארה יתירה ומרובה:

ומן האש. ומן מראה האש שהיה בהן היה יוצא כעין ברק:

עזרא פרק ה א-כד

א וְהַתְנַבִּי חֲגִי (נביאה) נָבִיא וּזְכָרִיָּה בֶרֶעְדּוֹא' (נביאיא) נָבִיא עַל־יְהוּדִיָּא דִּי בִיהוּד וּבִירוּשָׁלַם בְּשֵׁם
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עָלֵיהוֹן: (ס) ב בָּאֲדִין קָמוּ זָרְבָבֶל בֶּרֶשֶׁאֱלֹתִיָּאֵל וְיִשׁוּעַ בֶּרֶיּוֹצָדָק וְשָׂרִיּוֹ לְמַכְנָא בֵּית
 אֱלֹהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְעַמָּהוֹן (נביאיא) נָבִיא דִּי־אֱלֹהָא מְסַעְדִּין לְהוֹן: (פ) ג בַּהֲזַמְנָא אֱתָא עָלֵיהוֹן
 תַּתְּנִי פַחַת עֲבַר־נְהַרָה וְשֹׁתֵר בּוֹזְנִי וּכְנֻתָּהוֹן וְכֵן אֲמַרִין לָהֶם מִן־שָׁם לָכֶם טַעַם בֵּיתָא דְנָה לְבָנָא
 וְאַשְׁרָנָא דְנָה לְשִׁכְלָלָה: (ס) ד אֲדִין פִּנְמָא אֲמַרְנָא לָהֶם מִן־אֲנָן שְׁמַתָּה גְבַרְיָא דִּי־דְנָה בְּנִינָא בְּנִין:
 ה וְעֵין אֱלֹהֵיהֶם הָוֵת עַל־שְׁבִי יְהוּדִיָּא וְלֹא־בָטְלוּ הָמוּ עַד־טַעַמָא לְדַרְיוּשׁ יַהֲדָּ וְאֲדִין יִתְכּוֹן נִשְׁתַּנּוּ
 עַל־דְּנָה: (פ) ו פֶּרְשֵׁגֵן אֲגַרְתָּא דִּי־שִׁלַּח תַּתְּנִי | פַּחַת עֲבַר־נְהַרָה וְשֹׁתֵר בּוֹזְנִי וּכְנֻתָּה אֲפֶרְסְכִיא דִּי
 בַּעֲבַר נְהַרָה עַל־דַּרְיוּשׁ מַלְכָּא: ז פִּתְגָמָא שְׁלַחוּ עָלֵיהּ וּכְדָנָה פְּתִיב בְּגוּיָה לְדַרְיוּשׁ מַלְכָּא שְׁלָמָא
 כָּלָא: (ס)

רש"י

(א) והתנבי חגי נביאה. ועתה בשנת שתים לדריוש נתבאו חגי וזכריה הנביאים אל היהודים אשר בארץ יהודה ובירושלים בשם אלהי ישראל אליהם לבנות בנין הבית בלא רשות המלך דריוש: על יהודיא. אל היהודים: עליהון. אליהם: (ב) באדין. אז: ושריו. התחילו לבנות ביתו של הקב"ה אשר בירושלים ועמהם הנביאים של הקב"ה עוזרין ומסייעין להם: (ג) בה זמנא אתה עליהון. באותו הזמן באו עליהם הללו צרי יהודה ובנימין לקנתר ולהלשין עליהם על עסק הבנין: פחת עבר נהרה. שלטון של עבר הנהר: וכנותהון. וסיעתהון: וכן אמרין להם. וכן היו אומרים להם: מן שם. מי צוה לכם דבר הבית לבנות: ואושרנא דנה לשכללה. הכתלים האלה ליסד כמו ואושיא יחיטו (לעיל ד') ובנין חומות לבנים כך חברו מנחם: (ד) אדין. אז:

כנמא. כאשר נאמר: אמרנא להם. אמרו להם לישאל אותן צרי יהודה ובנימין: מן אינון. מי הם שמות האנשים: די דנה. אשר זה הבנין הם בונים: (ה) ועין אלהיהם. ועינו של הקב"ה שהוא אלהיהם היתה על זקני היהודים להעלותם במלאכת הבנין: ולא בטלו המו. ולא בטלו הם את הבונים: עד טעמא לדריוש יהד. והשיבו זקני היהודים דבר לאותן הצרים שלא יבטלו את הבנין עד אשר ילך הדבר לדריוש המלך: ואדין יתיבון. ואז ישיבו היהודים: כתב הנשתון. על כך על תשובתו של דריוש: (ו) פרשגן. פתרון פתשגן האגרת: וכנותיה. וסיעותיו: אפרסכיא. אומה אחת הן שהיו בסיעותיהם: על דריוש מלכא. אל דריוש המלך: (ז) עלוהי. אליו: וכדנה כתב בגויה. וכך היה כתוב בתוכה של אגרת: שלמא כולא. כל השלום יהיה לו:

מצודת ציון

(ב) ושריו. ענין התחלה כי וזה החילם (בראשית י"א) ת"א ודין דשריאו: מסעדין. מל' סעד וסיוע: (ג) ושתר בוזני. כך שמו: ואשרנא. כמו ושריא ור"ל החומות:

(א) והתנבי חגי הנביא וכו' אל היהודים אשר בארץ יהודה ובירושלים בשם אלהי ישראל אשר נאמר אליהם ולא זכר מהו הנבואה ומאליו יובן שצוה לבנות הבית מבלי רשות המלך: (ב) באדין. אז עמדו וזרובכל וכו' והתחילו לבנות בית האלהים אשר בירושלים: ועמהון. ועמהם הנביאים של אלהים אשר בירושלים: וכו'. וכה אמרו להם מי עשה לכם גזרת אומר לבנות הבית הזו והחומה הזאת לגומרה ולכלותה: (ד) אדין. זה מדברי כתב הספר שאומר אז כאשר נאמר למטה כן אמרנו להם תשובה על דבריהם ולפי שלא רצה לכפול הדברים אמר כנמא והוא מפורש בדברי האגרת השלוחה אל המלך: מן אינון. גם אמרנו להם מה הם שמות האנשים אשר זאת הבנין בונים: (ה) ועין. השגחת עין אלהיהם היתה על זקני היהודים ולא בטלו אותם ממלאכתם עד אשר תלך הדבר לאזני המלך: ואדין. ואז ישיבו המלך ויועציו דברים מפורשים על זאת ר"ל יניחום לבנות עד אשר יבוא דבר המלך ואז יעשו כאשר יצוה: (ו) פרשגן. זהו טופס סדור האגרת אשר שלח תתני וכו' וחבריו אנשי אפרסכיא והיא שם אומה ידוע להם: די. אשר יושבים בעבר הנהר: על. אל דריוש המלך: (ז) פתגמא. זהו הדבר אשר שלחו אליו וכזאת כתוב בה לדריוש המלך כל עניני השלום יהיה לו:

מצודת דוד

(א) והתנבי חגי הנביא וכו' אל היהודים אשר בארץ יהודה ובירושלים בשם אלהי ישראל אשר נאמר אליהם ולא זכר מהו הנבואה ומאליו יובן שצוה לבנות הבית מבלי רשות המלך: (ב) באדין. אז עמדו וזרובכל וכו' והתחילו לבנות בית

ד לא היו עושין לא חטאת על גבי חטאת, ולא תינוק על גבי חברו. וצריכין היו התינוקות להזות; דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: לא היו צריכין להזות.

ה לא מצאו משבע – עושין ממש, מחמש, מארבע, משלש, משתים, ומאחת. ומי עשאן? הראשונה עשה משה, והשניה עשה עזרא, וחמש מעזרא ואילך; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: שבע מעזרא ואילך; ומי עשאן? שמעון הצדיק ויוחנן כהן גדול עשו שתים שתים, אליהו ענין בן הקוף וחנמאל המצרי וישמעאל בן פיאיבי, עשו אחת אחת.

ו וכבש היו עושים מהר הבית לחר המושחה, כפין על גבי כפין, וכפה כנגד האטם, מפני קבר התהום; שבו כהן השורף את הפרה, ופרה וכל מסעדיה, ויצאין לחר המושחה.

פירוש ברטנורא

ד לא היו עושים חטאת על גבי חטאת. אם טיהרו עצמן לפרת חטאת אחת ואירעה פסול, לא יעשו אחרת על גבי זו. אלא צריכה שימור כבתחילה: ולא תינוק על גבי תינוק. שאם היו שני תינוקות, אחד נשמר לפרת חטאת ואחד נשמר סתם אנב זה התינוק אבל לא לצורך פרת חטאת, לא מתכשר האנב אלא: צריכים היו תינוקות להזות. ואע"ג שנשמרו כל השמירות הללו, חיישין דלמא אייתי עורב כוית מן המת ושרא עלייהו. וכל הני מעלות יתרות נענה: לא היו צריכים להזות. דלמאמא מת לא חיישין. אבל מבילה היו צריכים לכו"ע, שמא נטמאו בשרץ. והלכה כר' עקיבא:

ה לא מצאו משבע. משום דאמרן דמכל חטאת שהיו שם מוין עליו, משום הכי קאמר דאם לא מצאו משבע, מוין אפילו מאחד: חמש מעזרא ואילך. ר' מאיר לא מני הארבעה שעשו שמעון הצדיק ויוחנן כ"ג אלא לשתיים, משום דסבירא ליה שעל ידי פסול שאירע בראשונה נעשת השניה: וחכ"א שבע מעזרא ואילך. דסבירא להו שכולן כשרות היו:

ו וכיפה כנגד האוטם. גלגל הכיפה שהכיפה נשענת עליהם נקראין אוטם. ואין גלגל הכיפה העליונה כנגד גלגל התחתונה, אלא כנגד הכיפה עצמה, דכנגד אוטם העליונה עומד חלל התחתונה: מפני קבר התהום. שלא תהיה שם טומאה רצוצה שהיא בוקעת ועולה: ופרה וכל מסעדיה. סומכיה ועוזריה. לשון ה' יסעדרו על ערש דוי (תהלים מ"א). ואע"ג דפרה אינה מקבלת טומאה מחיים, מעלה יתירה עשו בה:

משניות מבוארות – קהתי

יוס ראשון

באור משנה ד

לא היו עושין לא חטאת על גבי חטאת – אם טיהרו עצמם לפרת חטאת אחת ונפסלה הפרה, אין מעשי הטהרה מועילים לשם פרת חטאת אחרת, אלא צריכים לעשותם שוב כבתחילה, ולא תינוק על גבי חברו – שאם היו שני תינוקות, אחד מהם נשמר לשם פרת חטאת ואחד נשמר סתם מתוך צוואת לחברו, אבל לא לשם פרת חטאת, זה שנשמר סתם אינו כשר אנב חברו לשאוב מים ולהזות (הרי"ש; ברטנורא). וצריכין היו התינוקות להזות – אחד על חברו ממי החטאת קודם שהיו על הכהן (רמב"ם); יש מבארים טעם הזאת, שם שאף על פי שנשמרו כל השמירות הללו, מכל מקום היו חוששים שמה עורב זרק עליהם כוית מן המת (הרי"ש; ברטנורא); דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: לא היו צריכין להזות – שלטומאמת מת אין חוששים (הרי"ש). והלכה כרבי עקיבא. כרס, לדברי הכל צריכים היו טבילה, שמא נטמאו בשרץ.

הרמב"ם כותב: "תינוק שטבל למלאות ולהזות, לא ימלא בכליו תינוק אחר, אף על פי שטבל. ותינוק שטבל להזות על כהן זה, אינו מזה על כהן אחר, עד שיטבול לשם מעשה זה הכהן, וכן כלם שטיהרום לחטאת זו ובני אדם שטיהרום לחטאת זו, לא יתעסק בהם בפרה אחרת עד שיטבול לשמה. וכל הדברים האלו מעלות יתרות בפרה (הל' פרה אדומה ב. ח.).

באור משנה ה

במשנה א שנינו: ומוין עליו כל שבעת הימים מכל חטאות שוריו שס"ו. משנתנו באה ללמד, שאמנם שבע פרות נעשו בזמן המקדש הראשון והשני, ואם נמצא האפר מכל אותן הפרות, מוים עליו מכולן, אבל אם לא מצאו אפר מכולן, כגון שכלה האפר של אחת מהן, מוים עליו מן האפר שנמצא. לא מצאו – אם לא מצאו אפר, משבע – הפרות שנעשו בזמן המקדש, עושין – את ההזאה, משש – פרות, ומחמש, מארבע, משלש, משתים, ומאחת – שאפילו לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מוים על הכהן כל ימי פרישתו מאותו האפר, והוא מיטרה בו לעשיית הפרה החדשה. ומי עשאן – את שבע הפרות? הראשונה

עשה משה, והשניה עשה עזרא, וחמש מעזרא ואילך – במשך ימי הבית השני; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: שבע מעזרא ואילך – שבע הפרות הנזכרות במשנתנו, היינו אותן שנעשו מעזרא עד חורבן הבית, ומי עשאן – את השבע? שמעון הצדיק ויוחנן כהן גדול עשו שתים שתים – כל אחד מהם עשה שתי פרות; ורבי מאיר אינו מונה אלא אחת של כל אחד, לפי שקיבל מרבוחיו, שמחמת פסול שאירע בראשונה עשה את השנייה; אבל חכמים סוברים, שכולן כשרות היו; אליהו ענין בן הקוף וחנמאל המצרי וישמעאל בן פיאיבי, עשו אחת אחת – כל אחד מהם שימש בכהונה גדולה ובימי כהונתו עשה פרה אחת. נמצא לדעת חכמים תשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה: ראשונה עשה משה רבנו, שניה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חורבן הבית, כמפורט לעיל. ומסיים הרמב"ם: "והנשדירות יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אתן כן ייה רצון".

יוס שני

באור משנה ו

וכבש – כמין גשר משופע, היו עושים מהר הבית לחר המושחה – להר הזיתים, כפין על גבי כפין – הכבש היה עשוי רצפות עגולות כקשת ותחתיהן חלל, ורצפות אלו היו בנויות על גבי רצפות עגולות תחתונות, וכפה כנגד האטם – כנגד היסודות האטומים שהכיפין התחתונות היו נשענות עליהם, היו למעלה כיפין, ולא היסודות של הכיפין העליונות, ונמצא שתחת כל הכבש היה חלל, שהרי כנגד היסודות של הכיפין העליונות היה למטה חלל הכיפין התחתונות (רמ"א), מפני קבר התהום – מפני החשש שמה תחת הכבש עד התהום יש קבר של מת, שטומאתו בוקעת ועולה, אבל מכיון שהיה תחתיו חלל, הרי אין הטומאה שבתהום בוקעת אלא עד החלל ולא למעלה ממנו; שבו – בכבש, כהן השורף את הפרה, ופרה וכל מסעדיה – וכל המסייעים והמטפלים בה, ויצאין לחר המושחה – להר הזיתים, ששם היו שורפים את הפרה (עיין מידות א. א.).

ז לא היתה פרה רוצה לצאת, אין מוציאין עמה שחורה, שלא יאמרו: שחורה שחטו; ולא אדמה, שלא יאמרו: שמים שחטו. רבי יוסי אומר: לא משום זה, אלא משום שנאמר (במדבר יט, ג): "והוציא אותה" – לבדה. וקני ישראל היו מקדימים ברגליהם להר המושחה, ובית מבילה היה שם. ומטמאים היו את הכהן השורף את הפרה, מפני הצדוקים שלא יהיו אומרים: במעורבי שמש היתה נעשית.

ח סמכו ידיהם עליו, ואומרים לו: אישי כהן גדול, מבל אחת! ירד וטבל, ועלה ונסתפג. ועצים היו מסדרים שם: עצי ארזים וארזים וברושים ועצי תאנה חלקה. ועושין אותה כמין מגדל, ומפתחין בה חלונות, וחזיתה מערכה.

ט כפתיה בחבל של מגג, ונתנוה על גב המערכה, ראשה בדרום ופניה למערב. הכהן עומד במזרח ופניו למערב. שחט בימינו, וקבל בשמאלו; רבי יהודה אומר: בימינו היה מקבל, ונותן לשמאלו. ומוזה בימינו. טבל והזה שבע

פירוש ברטנורא

ז ולא אדמה. לא היו מוציאין פרה אדומה אחרת עמה בכבש: שלא יאמרו שמים שחטו, ורחמנא אמר ושחט אותה, ולא אותה ואת חברתה: ובית הטבילה היה שם. ואותה בית הטבילה נמי חלול היה על גבי כיפין מפני קבר התהום. ואף מקום מערכתה וגיתה השניין לקמן, כולן על גבי כיפין היו: ומטמאים היו את הכהן. כמה שהיו סומכין ידיהם עליו כדתנן לקמן, בכך היה מיטמא, בדגרי אוכלי קודש מדרם לפרת חטאת. והרמב"ם פירש, שהיו מטמאין אותו בשרין או בשאר טומאות שמטמאים טומאת ערב: במעורבי שמש היתה נעשית. שהיו דורשים ואסף איש טהור, אין טהור אלא שהעריב שמשו, וכן הוא אומר (ויקרא כ"ב) ובא השמש וטהר. וחכמים קבלו דטהור האמור בפרשת חטאת, טהור למעשר קאמר, דהיינו טבול יום:

ח אישי כהן גדול. לפי שפעמים נעשית על ידי כהן גדול. אבל בכל כהן היא כשרה, בין בכהן גדול, בין בסגן בין בהדיוט: ונסתפג. ונתקנה: עצים לעשות מהן מערכה לשריפה. מסודרים שם: וארזים. לשון נטע אורן וגשם יגדל האמור בישיעה (מ"ד י"ד), ומין ארז הוא, וכן ברושים. וכל הנך עצים דקחשיב, עדיפי משאר עצים לצורך שריפתה: כמין מגדל. רחבה מלמטה וצרה מלמעלה: פותחין בהן חלונות. להכניס בהן האש להבעיר העצים: וחזיתה מערכה. פני המערכה ומראיתה והוא המקום שמאחזין בו את האור היה פונה לצד מערב דהיינו כלפי המקדש, שהמקדש היה למערבו של הר הזיתים: ט בחבל של מגג. חבל עשוי ממין של גמי. כדי שיהיו כל מעשיה בדבר שאינו מקבל טומאה: ופניה למערב. לצד המקדש: ר' יהודה אומר בימינו היה מקבל. כאשר קבלת הדם של קדשים שאם קיבל בשמאל פסול. ואין הלכה כר' יהודה, שכיון שאין דמה נורק על גבי המזבח אינה כאשר קדשים לענין זה: ומוזה בימינו. דכתיב ולקח אלעזר הכהן מדרמה באצבעו, הרגילה שבאצבעו, כלומר אצבע הדי הימנית שאדם ממשמש בה תמיד: כנגד בית קודש

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ז

לא היתה פרה רוצה לצאת, אין מוציאין עמה שחורה – שכן אם פרה מתעקשת ואינו רוצה ללכת, רגילים לקחת פרה אחרת הנשמעת למוליכה, ועמה הולכת גם הראשונה, ובאה המשנה ללמד, שאם הפרה האדומה לא רצתה לצאת בכבש, אין מוציאין עמה פרה שחורה, שלא יאמרו – הבריות: שחורה שחטו – פרה שחורה שחטו במקום האדומה; ולא אדמה – ואין מוציאין עמה פרה אדומה אחרת, שלא יאמרו: שמים שחטו – והתורה אמרה (במדבר יט, ג): "ושחט אותה", ולא אותה ואת חברתה (ברטנורא), רבי יוסי אומר: לא משום זה – לא משום שלא יאמרו: שמים שחטו, אלא משום שנאמר: "והוציא אותה", אותה לבדה – שלא יוציא אחרת עמה. בגמרא (יומא מב, ב) מבואר, שיש הבדל בין תנא קמא לרבי יוסי, בכגון שיוצא עמה חמור, שלדעת תנא קמא מותר, לפי שאין חשש שמא יאמרו, ולדעת רבי יוסי אסור, משום שנאמר "והוציא אותה". וזקני ישראל היו מקדימים ברגליהם להר המושחה – משום חיבוב המצוה לא היו רוכבים לשם אלא באים לשם ברגל, ובית מבילה היה שם – בהר הזיתים, כדי שהכהן יוכל לטבול שם, כמבואר להלן, ומטמאים היו את הכהן השורף את הפרה – על ידי שסמכו ידיהם עליו, שאפילו הטהור לקודש מטמא את הטהור לפרת חטאת (כמבואר להלן י, ב; ועיין חגיגה ב, ז):

ויש מפרשים שהיו מטמאים אותו בשרין, או בטומאה אחרת שמטמאה טומאת ערב (רמב"ם). מפני הצדוקים שלא יהיו אומרים: במעורבי שמש היתה נעשית – שכן הצדוקים היו דורשים: "איזן איש טהור את אפר הפרה". אין טהור אלא מי שכבר העריב שמשו לאחר טבילתו מטומאתו, ומכאן שדווקא טהורים שכבר העריב שמשם לאחר טבילתם עוסקים בפרה, ואילו חכמים קיבלו אף טבולי יום, שעדיין לא העריב שמשם, כשרים למעשי פרה; לפיכך היו מטמאים את הכהן, וטבל ועשה מיד את הפרה, כדי להוציא מלבם של הצדוקים שדווקא במעורבי שמש הפרה נעשית.

יום שלישי

באור משנה ח

סמכו – זקני ישראל, ידיהם עליו – על הכהן השורף את הפרה, וכבר הזכרנו במשנה הקודמת, שבוהו היו מטמאים אותו (עיין יחוספות יוס טוב, שמבאר שם טעם הסמיכה לשיטת הרמב"ם), ואומרים לו: אישי כהן גדול, טבל אחת! – אדוני כהן גדול, טבול פעם אחת. משנתנו נקטה "כהן גדול". לפי שלרוב היתה הפרה האדומה נעשית בכהן גדול, אבל כשרה היא אף בכהן הדיוט, ירד וטבל – בבית הטבילה שהיה שם, ועלה ונסתפג – וניגב את גופו. ונעצים היו מסדרים שם – לשריפת הפרה, עצי ארזים וארזים וברושים ועצי תאנה חלקה – שאין בהם חורים או קשרים; משנתנו באה להשמיע, שעצים אלו עדיפי משאר עצים לצורך שריפתה (ברטנורא), ועושין אותה – את מערכת העצים, כמין מגדל – רחבה מלמטה וצרה למעלה, ומפתחין בה חלונות – מקומות פתוחים, כדי שהרוח תיכנס בהם ותלכה את האש (רמב"ם; ותפארת ישראל); וחייתה – ופני המערכה, היינו הצד שמדליקים בו את האש, מערכה – היא לצד מערב, כנגד המקדש.

באור משנה ט

כפתיה – קשרו את הפרה האדומה, בחבל של מגג – בחבל העשוי ממין גמי, כדי שיהיו כל מעשיה בדבר שאינו מקבל טומאה, ונתנוה על גב המערכה, ראשה בדרום ופניה למערב – כנגד המקדש. הכהן עומד במזרח ופניו למערב. שחט – את הפרה, בימינו – ביד ימינו, וקבל – את הדם, בשמאלו – יש מפרשים, שלתוך ידו היה מקבל את הדם ולא לתוך כלי, שנאמר (במדבר יט, ז): "ולקח אלעזר הכהן מדרמה באצבעו" – מלמד הכתוב שמצותה ביד ולא בכלי (ספרי; רמב"ם הל' פרה ז, ד; ועיין השגת הראב"ד שם ג, ב, שמבאר שזה רק למצוה ולא לעיכוב). רבי יהודה אומר: בימינו היה מקבל – הדם, כמו בקרבנות, ונותן לשמאלו

פְּעָמִים בְּגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, עַל כָּל הַיָּה מְבִילָה. גָּמַר מִלְּהוֹת, קָנַח אֶת יָדוֹ בְּגוֹפָה שֶׁל פָּרָה, יָרַד וְהִצִּית אֶת הָאֵשׁ בְּאֵלִיתוֹת; רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: בְּחֵרִית.

י' בְּקִקְעָה, וְעִמָּד חוּץ מִגָּתָה, נָטַל עֵץ אֶרֶז וְאֹזֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת. אָמַר לָהֶן: עֵץ אֶרֶז זֶה? עֵץ אֹזֹב זֶה? אֹזֹב זֶה? שָׁנִי תוֹלַעַת זֶה? שָׁנִי תוֹלַעַת זֶה? שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: הֵן, וְהֵן, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר.

יא פָּרָן בְּשִׁירֵי הַלְשׁוֹן, וְהַשְׁלִיד לְתוֹךְ שְׂרָפְתָהּ. נִשְׂרָפָה, חוֹבְטִין אוֹתָהּ בְּמַקְלוֹת, וְכוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּכִבְרוֹת. רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא אָמַר: בְּמַקְבוֹת שֶׁל אֶבֶן וּבְכִבְרוֹת שֶׁל אֶבֶן הֵיחָה נַעֲשִׂית. שְׁחוֹר שֵׁשׁ בּוֹ אָפֶר – כּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ; וְשֹׁאֵין

פירוש ברטנורא

הַקְּדָשִׁים. כְּדֻתֵיב (במדבר י"ט) וְהוּא אֶל נֹכַח פְּנֵי אוֹהֶל מוֹעֵד: עַל כָּל הַיָּה מְבִילָה. עַל כָּל הַיָּה שְׁהִיה מוֹה הִיָּה מוֹכֵל אֲצַבְעוֹ בְּרֵם, דְּשִׁירֵי הָרֵם שְׂבָאֲצַבְע פְּסוּלִין לְהוּיָהּ: גָּמַר מִלְּהוֹת קִינָה יָדוֹ בְּגוֹפָה שֶׁל פָּרָה. כְּדִי שִׁשְׂרָף הָרֵם עִמָּה, כְּדֻתֵיב וְשָׂרָף אֶת הַפָּרָה אֶת עוֹרָה וְאֶת כְּשִׁרָה וְאֶת דְּמָה. וְכִין הוּאָה לְהוֹאֵה מִקְנֵה אֲצַבְעוֹ בְּשַׁפַּת הַמּוֹרֵק וְלֹא בְּגוֹפָה שֶׁל פָּרָה, מִשּׁוּם נִימִין הַנִּדְבָּקִין בְּאֲצַבְעוֹ דְּגִנָּא לַעֲשׂוֹת בְּהֵן הוּיָהּ: אֵלִיתוֹת. עֲצִים קָטָנִים שְׂמִלְחִיבִין בְּרֵם עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה. אֵלִיתוֹת, לִשׁוֹן אֵלִיָּה. כְּמוֹ זִבְבוֹת הָאֻדִּים: בְּחֵרִית. וְמוֹרוֹת שֶׁל דָּקָל. וְאֵין הִלְכָה כִּי עֲקִיבָא:

י' נְבִקְעָה. הַפָּרָה מִחֲמַת הָאוֹר. אֲבָל אֵם לֹא נְבִקְעָה לֹא, דְּכֻתִּיב אֶל תּוֹךְ שְׂרָפְתָהּ, לֹא קוֹדֵם שִׁצּוֹת הָאוֹר בְּרוּכָה, וְלֹא אַחֵר שְׁתִּיעֶשֶׂה אִפֶּר. וְהוּא הָדִין אִם קָרַע בְּסִכּוֹן אַחֵר שִׁצּוֹת הָאוֹר בְּרוּכָה: וְעִמָּד. הִכְהֵן: חוּץ מִגָּתָה. גִּמָּא שְׁהִיָּה בְּקִרְקַע כְּמִין נֵת עֲשִׂיָּה לְשִׁרְיַת הַפָּרָה, וְכִשְׁהִיָּה מִשְׁלִיךְ עֵץ אֶרֶז וְאֹזֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת צִירֵךְ שִׁיעִמָּד חוּץ לְאוֹתָהּ גִּמָּא: עֵץ אֶרֶז. אֲנוּרָה שִׁישׁ בֶּה עֵץ אֶרֶז וְאֹזֹב כְּרוּכִים עִם שָׁנִי תוֹלַעַת: עֵץ אֶרֶז זֶה. לְפִי שִׁישׁ מִיָּנִים הִרְבֵּה שְׁדוּמִין לְאוֹר וְאֵינִן כְּשִׁרִין, לִכְךָ צִירֵךְ לְהוֹדִיעַ שְׁהוּ שִׁצּוֹתָהּ עָלֵי תוֹרָה. וְכֵן בְּאֹזֹב. וְכֵן בְּשָׁנִי תוֹלַעַת. וְאֹזֹב הוּא שְׁקוּרִין לוֹ בְּעִרְכֵּי צִעַתִּי. וְשָׁנִי תוֹלַעַת הוּא צִמֵּר צִבּוּעַ בְּצַבְע הַנִּקְרָא בְּעִרְכֵּי כִרְמִי וְכִרְמִי וְכִרְמִי:

יא כִּרְכֵן. לַעֲץ אֶרֶז וְאֹזֹב בְּשִׁירֵי לִשׁוֹן שֶׁל צִמֵּר שְׁהוּא צִבּוּעַ בְּשָׁנִי תוֹלַעַת שְׁהִיָּה אֲרוּכָה, וּבִמָּה שְׁהִיָּה עוֹדָף מִמָּנֶה עַל עֵץ הָאוֹר וְאֹזֹב הִיָּה כּוֹרֵךְ שְׁלִשְׁתָּן יָהֲרָ, כְּדִי שִׁיָּה לָהֶן כּוֹבֵד וְיַפְלוֹ לְתוֹךְ שְׂרָפְתָהּ וְלֹא תִקְלוֹת הַשְׁלֵחָתָה אֶת הַלְשׁוֹן. וְאִם לֹא כִרְכֵן וְהַשְׁלִיד כָּל אַחֵר בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, כְּשִׁרָה: בְּכִבְרוֹת שֶׁל אֶבֶן. אֲבָנִים הַמְנוּקָבִים נִקְבִּים דְּקִים כְּכִבְרָה. וְאֵין הִלְכָה כִּי יִשְׁמַעֲלֵא: שְׁחוֹר שֵׁשׁ בּוֹ אָפֶר. פָּחִם שֶׁאִם יִכְתְּשׁוּ אוֹתוֹ יַעֲשֶׂה אִפֶּר: כּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ. וְאִם לֹא

משניות מבוארות – קהתי

הַס. וְיִמִּי אֹזֹב אֲרַבְעָה, וְהַצִּבּוּעַ אֲדוּם יֵשׁ שְׂצוּבֵעִים אוֹתוֹ בְּפוּאָה וִישׁ שְׂצוּבֵעִים אוֹתוֹ בְּלֹכָא וִישׁ שְׂצוּבֵעִים אוֹתוֹ בְּתוֹלַעַת... וּלְפִיכָךְ מוֹדִיעַ לִכְל. וּמִגָּלָה לָהֶם, שְׁאֵלוּ הֵם הַמִּיָּנִים הָאֲמוּרִים בְּתוֹרָה" (הל' פֶּרָה ג, ב). וִישׁ כּוֹתֵבִים, שֶׁהִטֵּעַ הוּא כְּדִי לַעֲשׂוֹת פְּרוּסוֹם לְדַבֵּר שְׁדוּחִים דְּעוֹת הַצְדוּקִים (עֵינִן 'תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב'; 'מִשְׁנֵה אַחֲרוֹנָה'). וִישׁ מִפְרָשִׁים: עֵץ אֶרֶז זֶה – נִשְׁטַל רִשׁוֹת מִבֵּית דִּין וְאוֹמַר: אֲשִׁלֵּךְ עֵץ אֶרֶז זֶה? וְכֵן הִשָּׂאֵר (וְהוֹאֵם). וְאִמְנֵם בְּתוֹסֵפֶתָא שֵׁנוֹ, שֶׁהִכְהֵן גַּם אוֹמַר: "אֲשִׁלֵּךְ, אֲשִׁלֵּךְ", שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: הֵן, הֵן, שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים.

באור משנה יא

פָּרָן בְּשִׁירֵי הַלְשׁוֹן – כִּיךְ אֶת עֵץ הָאוֹר וְהָאֹזֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת בְּעוֹדָף הַלְשׁוֹן שֶׁל שָׁנִי תוֹלַעַת, שֶׁכֵּן הַלְשׁוֹן הִיָּה אֲרוּךְ מִעַץ הָאוֹר וְהָאֹזֹב, וּבִמָּה שְׁהִיָּה עוֹדָף עֲלֵיהֶם הִיָּה כּוֹרֵךְ אֶת שְׁלִשְׁתָּם, כְּדִי שִׁיָּה לָהֶם כּוֹבֵד וְיַפְלוֹ כּוֹלֵם לְתוֹךְ שְׂרָפְתָהּ הַפָּרָה; וִישׁ מְבָאִרִים הִטֵּעַ, כְּדִי שִׁיָּהוּ כּוֹלֵם בְּאֲנוּרָה אַחַת (גִּמָּא יוֹמָא מֵא, ב), וְהַשְׁלִיד – אֶת הָאֲנוּרָה, לְתוֹךְ שְׂרָפְתָהּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר י"ט, ו): "וְלִקַּח הִכָּהן עֵץ אֶרֶז וְאֹזֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת, וְהַשְׁלִיד אֶל תּוֹךְ שְׂרָפְתָהּ הַפָּרָה", וְלִמְדִים מִכָּאן, שֶׁאֵינֵנו מִשְׁלִיךְ אֶלֶּא מִשְׁתַּצִּית אֶת הָאֵשׁ בְּרוּכָה הַפָּרָה; אֲבָל לֹא אַחֲרֵי שְׁתִּיעֶשֶׂה אִפֶּר. נִשְׂרָפָה – הַפָּרָה, חוֹבְטִין אוֹתָהּ בְּמַקְלוֹת – אֶת הַפָּרָה וְכֵל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה שֶׁנִּשְׂרָפָה בָּהֶם (רַמְבָּם). וְכוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּכִבְרוֹת – כּוֹבְרִים אֶת כָּל הָאִפֶּר בְּכִבְרוֹת, כְּדִי שִׁיָּצֵא אִפֶּר דֶּק. רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא אָמַר: בְּמַקְבוֹת שֶׁל אֶבֶן וּבְכִבְרוֹת שֶׁל אֶבֶן הֵיחָה נַעֲשִׂית. שְׁחוֹר שֵׁשׁ בּוֹ אָפֶר – פָּחִם הַנִּתֵּן לְהִיכָתֵשׁ וּלְיַעֲשׂוֹת אִפֶּר, כּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ – עַד שִׁיעֶשֶׂה אִפֶּר; וְשֹׁאֵין בּוֹ – אִפֶּר, כְּגוֹן שֶׁלֹא נִשְׂרָף יָפֶה, מִיָּחִיךְ אוֹתוֹ – בְּמִקְוֵם הַשְׂרִיפָה. הַעֲצָם, בֵּין קָף וּבֵין קָף – בֵּין שִׁיכּוֹל לְהִיעֲשׂוֹת אִפֶּר וּבֵין שֶׁאֵינֵנו יָכוֹל לְהִיעֲשׂוֹת אִפֶּר, הֵיחָה נִכְתָּשׁ – עִם הַשָּׂאֵר, וְכִשֵּׁר לְקִידוּשׁ. בְּרֵם, עֲצָם שֶׁנִּכְתָּשׁ בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ וְלֹא נִתְעַרַּב עִמּוֹ מֵאִפֶּר גָּמוּר, פְּסוּל לְקִידוּשׁ (תוֹסֵפֶתָא; מִחֲרָם; 'תַּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל'). וְחֻלְקִים אוֹתוֹ – אֶת הָאִפֶּר, לְאַחֵר שְׂכִיבָהוּ, לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים:

– וְאֵין הִלְכָה כְּדִי יִהְיֶה. וְיִמָּה בְּיָמֵינוּ – בְּאֲצַבְע הַיָּד הַיְמָנִית, שֶׁכֵּל מִקְוֵם שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה "אֲצַבְע" ו"כֹּהֵנָה" אֵינָה אֶלֶּא יָמִין (גִּמָּא זִבְחִים כז, ב). טָבֵל – אֶת אֲצַבְעוֹ בְּרֵם, וְהֵיחָה שְׂבָע פְּעָמִים בְּגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים – הֵינֵנו כְּנֹגֵד פֶּתַח הַיְיָכֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלִקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאֲצַבְעוֹ וְהוּא אֶל נֹכַח פְּנֵי אוֹהֶל מוֹעֵד מִדְּמָה שֶׁבַע פְּעָמִים", עַל כָּל הַיָּה מְבִילָה – לְפָנֵי כָּל הַזֹּאֵה הִיָּה טוֹבֵל אֲצַבְעוֹ בְּרֵם; וּמִקְנֵה אֲצַבְעוֹ לְפָנֵי כָּל טְבִילָה, לְפִי שִׁשְׂרָף הָרֵם שְׂבָאֲצַבְע פְּסוּלִים לְהוֹאֵה. גָּמַר מִלְּהוֹת, קָנַח אֶת יָדוֹ בְּגוֹפָה שֶׁל פָּרָה – כְּדִי שִׁשְׂרָף אֶת הָרֵם עִם הַפָּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם שֵׁם, ה): "וְשָׂרָף אֶת הַפָּרָה... וְאֶת דְּמָה". בְּגִמָּרָא אֲמַרְוּ (בְּחִינָה צ, ב), שֶׁכֵּין הַזֹּאֵה לְהוֹאֵה לֹא הִיָּה מִקְנֵה אֲצַבְעוֹ בְּגוֹף הַפָּרָה, אֲלֵא בְּשַׁפַּת הַמּוֹרֵק; וּמִפְרָשׁ רִשִּׁי הִטֵּעַ, מִשּׁוּם נִימִין (שְׁעוֹרוֹת הַפָּרָה) הַנִּדְבָּקוֹת בְּאֲצַבְעוֹ, וְגִנָּא לַעֲשׂוֹת בְּהֵן הוּאָה. אֲבָל יֵשׁ תַּמָּהִים עַל כֵּךְ, שֶׁהִרִי קִבְּלָה הָרֵם הִיָּתָה בִּיד, וְלֹא הִיָּה צוּרֵךְ בְּמוֹרֵק (עֵינִן 'תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב'). וְכּוֹתֵב הָרַבֵּב, שֶׁמִּכָּל מִקְוֵם הִיָּה צוּרֵךְ בְּמוֹרֵק, כְּדִי לְהִבְיֵא בּוֹ כָּל הָרֵם לְשִׁרְיָה. אֲבָל דַּעַת הַרַמְבָּם הִיא, שֶׁלֹא הִיָּה שׁוּם מוֹרֵק, וְכֵל הַקִּינּוּחִים הִיָּה בְּגוֹפָה שֶׁל הַפָּרָה (עֵינִן רַמְבָּם ה' פֶּרָה ג, ב; וְעֵינִן שֵׁם הַשָּׁגַת הָרַבֵּב). יָרַד – הִכָּהן מִן הַמַּעֲרָכָה, שֶׁשֶׁם עִמָּד עַד עַכְשִׁי כְּדִי לְהוֹת הָרֵם מוֹל פֶּתַח הַיְיָכֵל. וְהִצִּית אֶת הָאֵשׁ בְּאֵלִיתוֹת – בְּקִיסְמִים דְּקִים, וְלֹא הִדְלִיקוּ אֶת עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: בְּחֵרִית – בְּעִנְפִים שֶׁל דָּקָל הִצִּית אֶת הָאֵשׁ. וְאֵין הִלְכָה כְּדִי עֲקִיבָא.

יום רביעי

באור משנה י

נְבִקְעָה – הַפָּרָה מִחֲמַת הָאֵשׁ, וְעִמָּד – הִכָּהן, חוּץ מִגָּתָה – חוּץ לְמִקְוֵם הַמְתוֹקֵן לְשִׁרְיָתָהּ, שְׁהִיָּה דוּמָה לְגַת, נָטַל עֵץ אֶרֶז וְאֹזֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת. אָמַר לָהֶן – לִזְקִינִים הַעוֹמְדִים שָׁם: עֵץ אֶרֶז זֶה? עֵץ אֹזֹב זֶה? עֵץ אֶרֶז זֶה? אֹזֹב זֶה? אֹזֹב זֶה? שָׁנִי תוֹלַעַת זֶה? שָׁנִי תוֹלַעַת זֶה? שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר – שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים הוּא חוֹזֵר עַל כָּל שְׂאֵלָה. וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: הֵן, וְהֵן – הֵן, הֵן, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר – עַל כָּל שְׂאֵלָה וְשְׂאֵלָה הַשִּׁיבּוֹ לוֹ: הֵן. וְכּוֹתֵב הַרַמְבָּם: "וְכֵל כֵךְ לְמַה? לְפִי שְׁמִינִי אֲרִיסִים שְׁבַעֲנָה

בו — מניחין אותו. העצם, בין כך ובין כך היה נכתש. וחולקים אותו לשלשה חלקים: אחד נתן בחיל, ואחד נתן בחר המושקה, ואחד היה מתחלק לכל המשמרות.

פרק רביעי

א פרת חטאת ששחטה שלא לשמה, קבל והזה שלא לשמה, או לשמה ושללא לשמה, או שלא לשמה ולשמה — פסולה; רבי אליעזר מכשיר. ושללא רחוי ידים ורגלים — פסולה; רבי אליעזר מכשיר. ושללא בכהן גדול — פסולה; רבי יהודה מכשיר. ובמחפר בגדים — פסולה. ובכלי לבן היתה נעשית. ב שרפה חיון מגתה, או בשתי גתות, או ששרף שתיים בנת אחת — פסולה. הוזה ולא פון פנגר הפתח — פסולה.

פירוש ברטנורא

יחזור כמו אפר, מניחין אותו: בין כך ובין כך. בין שיחזור אפר בין שלא יחזור אפר: חולקין אותו לשלשה חלקים. לאחר שכבר את כל האפר, בין אפר הפרה בין אפר עצים שנשרפו עמה, חולקין את האפר לשלשה חלקים: אחד ניתן בחיל. למשמרת, כדרכיב והיתה לעדת בני ישראל למשמרת: ואחד ניתן בחר המושקה. ובה היו הכהנים מקדשין: ואחד היה מתחלק לכל המשמרות. וממנו היו מזין כל ישראל:

ד א פרת חטאת. שלא לשמה פסולה. דאמר קרא חטאת היא, ומדקרייה רחמנא חטאת למדנו שהיא מעונה שחטה לשמה כחטאת: ורבי אליעזר מכשיר. הואיל והיא נשחטת בחוץ. ואין הלכה כר' אליעזר: ושללא רחוי ידים ורגלים פסולה. דחטאת קרייה רחמנא. ולהכי נקט רחוי ידים ורגלים ולא תנא קידש, דלא שני קידש בפנים או בחוץ, בין בכלי שרת בין בכלי חול יוצא: ור' אליעזר מכשיר. דבבואם אל אהל מועד וגו' או בגשתם אל המזבח ירחצו כתיב. ואין הלכה כר' א: שלא בכהן גדול פסולה. דכתיב ונתתם אותה אל אלעזר, אותה אל אלעזר, ואין שאר הפרות נעשות. אלא בכהן גדול: ור' יהודה מכשיר. דדריש, אותה בסגן, ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט. והלכה כר' יהודה: ובבגדי לבן היא נעשית. דכתיב גבי פרה והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחוקת עולם, וביום הכיפורים כתיב (ויקרא ט"ז) והיתה זאת לכם לחוקת עולם, מה עבודת יום הכיפורים בבגדי לבן, אף מעשה פרה בבגדי לבן:

משניות מבוארות — קהתי

ורגלים, שאין דינה כקרבן, הואיל ומעשיה בחוץ. ובתוספתא מבואר טעמו, שנאמר (שמות ל, כ-כא): "בבואם אל מועד ירחצו מים... או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה". ורחצו ידיהם ורגליהם, ומכאן שאין קידוש ידים ורגלים אלא בפנים. ושללא בכהן גדול — אם הכהן שעשה את הפרה לא היה כהן גדול, אלא כהן הדיוט, פסולה — הפרה, שנאמר בה (במדבר יט, ג): "ונתתם אותה אל אלעזר הכהן", ודורשים: אותה אל אלעזר. היינו הפרה שנעשתה בימי משה נעשתה באלעזר בן אהרן, שהיה אז סגנו של הכהן הגדול, אבל שאר כל הפרות אינן נעשות אלא בכהן גדול: רבי יהודה מכשיר — שרבי יהודה דורש: אותה אל אלעזר, שהיה סגן הכהן הגדול, אבל שאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט (גמרא יומא מב, ב). והלכה כדבי יהודה (רמב"ם הל' פרה א, יא: עיין שם בסוף משנה). ובמחפר בגדים — כהן שעשה את הפרה בפחות מארבעה בגדי הכהונה, כמו שהמשנה מפרשת להלן, פסולה — שנאמר (שם שם, ד): "ולקח אלעזר הכהן", ודרשו (בספרי): הכהן בכיהונו (הר"ש), ובכלי לבן — בבגדי לבן, היתה נעשית — אפילו כהן גדול שעשה את הפרה, עשאה בארבעה בגדי לבן של כהן הדיוט, והם: כתונת ומכנסיים ומצנפת ואבנט. ובתוספתא שנו: מצוותה בארבעה בגדי לבן של כהן הדיוט, ואם עשאה בבגדי זהב או בבגדי חזל, פסולה. דין זה למדים בגדיה שווה מיום הכיפורים, שכן בפרה נאמר (במדבר יט, י): "והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחוקת עולם". וביום הכיפורים נאמר (ויקרא טז, לז): "והיתה זאת לכם לחוקת עולם", מה עבודת יום הכיפורים בבגדי לבן אף מעשה הפרה בבגדי לבן (ספרי חוקת).

בתוספתא מובא: שאלו תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי: פרה כמה נעשית? אמר להם: בבגדי זהב. אמרו לו: לימדתנו רבנו בבגדי לבן? אמר להם: יפה אמרתם! מעשה שעשו ידי וראו עיני שכחתי, ששמעו אזני על אחת כמה וכמה! ולא שלא היה יודע, אלא שהיה מבקש לזרז התלמידים. ויש אומרים: הלל הזקן שאלו, ולא שלא היה יודע, אלא שהיה מבקש לזרז התלמידים, שהיה רבי יהושע אומר: כל הלומד ואינו עמל, כאיש שזורע ואינו קוצר. הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיוולדת וקוברת. רבי עקיבא אומר: זמר בה תדירא וזמר (דרכי בעלי זמירות שחורים) על זמירותיהם שלא ישכחו אותן, כך יש לאדם לחזר על משנתו — הר"ש).

באור משנה ב

שרפה — אם שרף את הפרה, חוץ מגתה — חוץ ממקום המתוקן

אחד נתן בחיל — חלק אחד היו מצניעים בחיל למשמרת, שנאמר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת", וממנו היו מזים על הכהן השורף את הפרה (כלעיל ג, ג); וכבר שנינו, שה"חיל" היינו השטח שבין הסורג לבין חומת העזרה, ברוחב עשר אמות (מידות ב, ג); **ואחד נתן בחר המושקה** — וחלק אחד נתן בחר הזיתים, וכו' היו הכהנים מקדשים, ואחד היה מתחלק לכל המשמרות — וממנו היו מזים כל ישראל (תוספתא). אבל הרמב"ם כותב: "זה שמתחלק לכל המשמרות. היו הכהנים מקדשין ממנו: וזה שניתן בחר המושקה. היו ישראל מזים ממנו (הל' פרה ג, ד; ועיין "תוספות יום טוב", שמבוארות שם גירסת הרמב"ם).

יוספ' פ' י

באור משנה א

פרת חטאת — פרה אדומה, שנאמר בה (במדבר יט, ט): "חטאת היא". ומכאן היא נקראת גם "פרת חטאת". ששחטה שלא לשמה — אלא לשם איזה קרבן שהוא, קבל והזה שלא לשמה — או שקיבל דמה שלא לשמה, או שהיה מדמה שלא לשמה, או לשמה ושללא לשמה — שעשה אחת מן העבודות הנזכרות לעיל תחילה לשם פרה אדומה ואחר כך לשם איזה קרבן שהוא, או שלא לשמה ולשמה — תחילה לשם איזה קרבן ואחר כך לשם פרה אדומה, פסולה — שהוואיל והתורה קראה "חטאת", לפיכך דינה כחטאת, והרי שנינו (זבחים א, ז), שהחטאת ששחטה שלא לשמה, או שעשה אחת משאר עבודותיה, כגון קבלת הדם או זריקת הדם, שלא לשמה, פסולה; **רבי אליעזר מכשיר** — שלדעתו אין דינה כחטאת, הואיל והיא נעשית חוץ למקדש; ומה שהתורה קראה "חטאת", לשון חיטוי וטהרה הוא, שאפרה בא לטהר (משנה אחרונה; עיין רש"י על התורה). ושללא רחוי ידים ורגלים — כהן שקיבל דם הפרה או הזוה מדמה מכלי לרחוץ ידיו ורגליו, פסולה — הפרה, כדן הקרבן (עיין זבחים ב, א). בגמרא (זבחים כ, ב) נחלקו אמוראים בענין קידוש ידים ורגלים של הכהן השורף את הפרה: אחד סובר, שמקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים יוצא, ואחד סובר, שמקדש אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקידה של חרס. ואמנם הרמב"ם פוסק, שמקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים, ואם קידש בחוץ ומכלי חול, אפילו במקידה של חרס — כשר, הואיל וכל מעשיה בחוץ (הל' פרה ד, טו); **רבי אליעזר מכשיר** — את הפרה שנעשתה על ידי כהן שלא רחוי ידים

הִזָּה מִשְׁשִׁית שְׁבִיעִית, חֹזֵר וְהִזָּה שְׁבִיעִית – פְּסוּלָה. מִשְׁבִּיעִית שְׁמִינִית, וְחֹזֵר וְהִזָּה שְׁמִינִית – בְּשָׂרָה. ג' שָׂרְפָה שְׁלֹא בְּעֵצִים, אִם בְּכָל עֵצִים, אֶפְלוּ בְּקֶשׁ אוֹ בְּגִבְבָּהּ – בְּשָׂרָה. הַפְּשִׁטָּה וְנִתְחָה – בְּשָׂרָה. שְׂחָטָה עַל מִנֵּת לֶאֱכֹל מִבְּשָׂרָה, וְלִשְׁתּוֹת מִדָּמָה – בְּשָׂרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מִחֻשְׁבָּה פּוֹסְלָת בְּפָרָה.

פירוש ברטנורא

ב חוץ מגזית. מקום היו עושים לשריפתה כמון גת כנגד פתחו של היכל, ואם שחטה שלא כנגד פתחו של היכל פסולה: או בשתי גזיות. כגון שחלקה לשנים ושרף חציה בנת זה וחציה בנת זה: או ששרף שתי בנת אחת. אע"פ שהוציא כל אחת בפני עצמה מיוסלן מחמת מלאכה, שזו פוסלת את זו. אבל בזו אחר זו, כשרה: ולא כיון כנגד הפתח פסולה. דאל נוכח פני אהל מועד כתיב: מִשְׁשִׁית שְׁבִיעִית. דשבעה פעמים כתיב כסדרן, והוא מנה שביעית קודם ששית, וחזר והזה שביעית, פסולה, דבעינן שיקרא לששית וששית ולשביעית שביעית. אבל משביעית שמינית, כשרה, דאין שמינית בהזאות של פרה זה טעה בדבור בעלמא: וחזר והזה שמינית. לאו דוקא, דבכל ענין כשרה, בין חזר והזה בין לא חזר והזה. ואגב רישא נקטיה. אי נמי הא קמשמע לן דאע"ג דהוסיף בהזאות לא פסל, דמכי נמריתו לשבע הזאות נגמרה מצוה, ותו לא חיישנן למה שהוא מוסיף:

ג שרפה שלא בעצים. שהצית האור בגופה של פרה: כשרה. שלא נכתב בתורה עצים, אלא ושרף סתם: או בכל העצים. שלא שרפה בארזים ארונים וברושים ועצי תאנה השנויים בפרקין דלעיל: הפשיטה ונתחה כשרה. דאת עורה ואת כשרה כתיב, בין בהפשט וניתוח בין במחוכר: על מנת לאכול מבשרה או לשותות מדמה כשרה. דוקא לאכול ולשתות הוא דמכשיר תנא קמא, דבכל הקרבנות נמי כי האי גוונא כשר, כדתנן בפרק כל הפסולים [דף ל"ה] חשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול, כשר, כגון מאכילת מוצב לאדם. אבל חשב על מנת להזות מדמה למחר, פסל תנא קמא, דחטאת קריה רחמנא. ור' אליעזר סבר דאין מחשבה פוסלת בפרה כלל, אפילו בהזאות. ואודא למעמיה דבשלא לשמה מכשיר בריש פרקין, שאין לה דין מדיני קדשים, הואיל והיא נעשית בחיין. ואין הלכה כרבי אליעזר:

משניות מבוארות – קהתי

בפעם שביעית והיזה הזאה שביעית, ומשיירי הדם היזה הזאה שמינית, וְחֹזֵר וְהִזָּה שְׁמִינִית – אף על פי שחזר וטבל פעם שמינית והיזה שמינית, ונמצא מוסיף על ההזאות, בְּשָׂרָה – הואיל ועשה שבע הזאות כשרות, שוב אין ההזאות שאחריהן פוסלות (רמב"ם: הגר"א: "תפארת ישראל"). ברם, הרמב"ם כותב, שדווקא אם כהן אחר הוסיף הזאה שמינית (כגון שנטל מאצבעו של הכהן העוסק בפרה והיזה. – "משנה אחרונה"). אבל אם הוסיף הכהן העוסק בפרה, פסולה, מפני שנתעסק בדבר שאינו צריך בשעת שריפתה, וכבר הזכרנו לעיל, שמלאכה פוסלת בשריפת הפרה.

בארנו את הסיפא לפי הרמב"ם והגר"א. אבל מפרשים אחרים מבארים שהסיפא עוסקת בכגון שטעה במנין ההזאות: היזה מששית שביעית – אם במקום הזאה ששית מנה שביעית, אפילו חזר והיזה שביעית, פסולה – שצריך לקרוא לכל הזאה את השם הראוי לה, היינו לששית וששית ולשביעית שביעית, וכיון שהקדים שביעית לששית, ונמצא שלא קרא את שתי ההזאות הללו בשמן הראוי, לפיכך פסולה. אבל משביעית שמינית – אם טעה בהזאה שביעית וקרא לה שמינית, וחזר והזה שמינית. כשרה – שהשמינית אינה בכלל מנין ההזאות, ואין כאן אלא טעות בדבור. ומה שנוקטה המשנה: "וחזר והזה שמינית". לאו דוקא, שבכל אופן כשרה, בין שחזר והיזה בין שלא חזר והיזה, ולא נקטה המשנה פיסקה זו אלא אגב רישא (הר"ם: ברטנורא: או שפיסקה זו באה להשמיענו, שאף על פי שהוסיף הזאות, לא פסל, שמשגמר שבע ההזאות נגמרה מצוותה, ושוב אין חוששים למה שמוסיף (ברטנורא).

י ו ש י

באור משנה ג

שָׂרְפָה – אם שרף את הפרה, שְׁלֹא בְּעֵצִים – אלא הצית אש בגופה של הפרה, או בְּכָל עֵצִים – או ששרף אותה בכל עצים שהם, ולא בעצי ארזים וארזים וברושים ועצי תאנה, שנימנו לעיל (ג), **אֶפְלוּ בְּקֶשׁ אוֹ בְּגִבְבָּהּ** – שאין מרבים אפר כלל ("תפארת ישראל"); וגבה היינו עצים דקים שמלקטים מן השדות להסקה; **בְּשָׂרָה** – שלא כתוב בתורה "עצים", אלא "ושרף" סתם. **הַפְּשִׁטָּה** – אם לאחר ששחט את הפרה הפשיטה, הסיר מעליה את עורה, וְנִתְחָה – וחתך אותה לנתחים, ואחר כך שרף את כולה, **בְּשָׂרָה** – אמנם לבתחילה צריך לשרפה כשהיא שלמה, שכן מקיש הכתוב שריפתה לשחיטתה, מה שחיתתה כשהיא שלמה, אף שריפתה כשהיא שלמה (ספרי: גמרא חולין יא, א), אבל בדיעבד אם הפשיטה וניתחה לפני שריפתה, כל ששרף את כולה, אינה נפסלת, שנאמר: "ושרף את הפרה... את עורה ואת בשרה", ודרשו: את עורה ואת בשרה – בין בהפשט וניתוח בין במחוכר. **שְׂחָטָה עַל מִנֵּת לֶאֱכֹל מִבְּשָׂרָה, וְלִשְׁתּוֹת מִדָּמָה** – או על מנת לשותות מדמה, **בְּשָׂרָה** – כדון הקרבן,

לשריפתה, שהיה דומה לגת ומכוון כנגד פתחו של היכל, או **בְּשָׂתִי גִתוֹת** – או ששרף את הפרה בשתי גתות, חלק ממנה בנת אחת וחלק בנת אחרת, או **שְׂשָׂרְף שְׁתֵּים** – שתי פרות, **בְּגֵת אֶחָת** – אף על פי שהוציא כל אחת בפני עצמה (עין לעיל ג, ז), **פְּסוּלָה** – הטעם הוא: שאם שרפה חוץ מגתה, פסולה. לפי ששריפתה לא היתה נוכח אוהל מועד, ונאמר (במדבר יט, ד-ה): "והזה אל נוכח אוהל מועד מדמה..." "ושרף את הפרה", מקיש הכתוב שריפתה להזאתה, מה הזאתה כנגד פתח ההיכל, אף שריפתה כנגד פתח ההיכל; ומכאן שאם שרפה שלא כנגד פתח ההיכל פסולה. והוא הדין אם שחטה שלא כנגד פתח ההיכל, שהיא פסולה, מטעם ההיקש להזאתה (גמרא זבחים ק"ג, א), ולא נקטה משנתנו "שרפה" אלא משום שאר ההלכות שבה; ואם שרפה בשתי גתות, פסולה, שנאמר: "ושרף את הפרה", ומשמע: שריפה אחת ולא שתיים ("תפארת ישראל"); ואם שרף שתיים בנת אחת, פסולה, שדורשים: "ושרף את הפרה" – אותה לבדה ולא אחרת עמה. ויש מבארים הטעם בשני הדינים האחרונים, לפי שלמדים מן הכתוב "ושרף את הפרה", שמלאכה פוסלת בשריפתה, כגון אם בשעת שריפתה שרף עוד דבר עמה, הרייה פסולה, הלכך אם שרפה בשתי גתות, הואיל ובזמן שריפתה עשה מלאכה, שהוציאה לגת האחרת, הרי היא פסולה; וכן אם שרף שתיים בנת אחת, הואיל ובזמן שריפתה של האחת הוא עוסק גם בשריפת השנייה, נמצאת כל אחת פוסלת את חברתה ("משנה אחרונה: ברטנורא). ברם יש סוכרים, שבשרוף שתי פרות בנת אחת אין פסול מלאכה, לפי שאין המלאכה פוסלת בשריפתה אלא משום שמסית דעתו משריפת הפרה, אבל כאן, הרי אין היסח הדעת, שהרי עוסק בשריפת שתייהן. ומכאן מסיקים, שטעם משנתנו כמו שביארנו לעיל, משום שנאמר: "ושרף את הפרה" – ולא שתי פרות (הרא"ש). ברם, אם שרף שתי הפרות בזו אחר זו, היינו שלאחר שנעשתה האחת אפר, שרף שם פרה אחרת על גבה, הרי הן כשרות (תוספתא). וכן כותב הרמב"ם: אם אחד שנועשית אפר, מביא אחרת – שורף על גבה ואינו חושש. הִזָּה – מדם הפרה, וְלֹא כֶּן – את ההזאה **כְּנֶגֶד הַפֶּתַח** – של ההיכל, **פְּסוּלָה** – שהרי מפורש בתורה (שם שם, ד): "והזה אל נוכח פני אוהל מועד". הִזָּה מִשְׁשִׁית שְׁבִיעִית – לעיל שנינו (ג, ט): "על כל הזאה טבילה", ובאה משנתנו ללמד, שאם טבל אצבעו ברם בפעם ששית, והיזה הזאה ששית, ומשיירי הדם שבאצבעו היזה הזאה שביעית, אפילו חֹזֵר וְהִזָּה שְׁבִיעִית – אף על פי שטבל טבילה שביעית וחזר והיזה הזאה שביעית, **פְּסוּלָה** – שהואיל וההזאה השביעית שהיזה עם הששית נפסלה, שוב אין ההזאה שלאחר הטבילה השביעית מצטרפת להזאות הכשרות, מאחר שהזאה פסולה מפסיקה ביניהן. מִשְׁבִּיעִית שְׁמִינִית – אבל אם טבל

ד כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף – מטמאין בגדים, ופוסלים אותה במלאכה. ארע בה פסול בשחיטתה – אינה מטמאה בגדים. ארע בה בהזיתתה, כל העוסק בה לפני פסולה – מטמאה בגדים, לאחר פסולה – אינה מטמאה בגדים; נמצא חמרה קלה. לעולם מועלין בה, ומרבין לה עצים, ומעשיה ביום ובכחן. המלאכה פוסלת בה עד שתעשה אפר. והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר.

פירוש ברטנורא

ד כל העוסקין בפרה אדומה, באחת מכל עבודותיה, בין באמצע בין בסוף: מטמאין בגדים. דכתיב והשלך אל תוך שריפת הפרה וסמוך ליה וכינס בגדיו הכהן, ובשריפתה כתיב והשורף אותה יכבס בגדיו, ואם המשלך את האזוב מטמא בגדים, השורף לא כל שכן, אלא בא הכתוב ולמדך על כל העוסקים בפרה מתחילה ועד סוף שיהיו טעונים כבוס בגדים: ופוסלים אותה במלאכה. דכתיב ושחט אותה, ולא שיעשה מלאכה אחרת עמה בשעת שחיטתה. וכן בשריפתה כתיב [ושרף את הפרה] ולא שיעשה מלאכה אחרת עם שריפתה, למדנו שמלאכה פוסלת בה משעת שחיטתה עד שתעשה אפר: ארע בה פסול בשחיטתה. לא שנתבלה בשחיטה, דאיכא מטמאה בגדים משום נבילה. אלא פסול מחמת מלאכה, דומיא דארע בה פסול בהזאתה: אינה מטמאה בגדים. דכיון דשחיטתה בפסול, אם כן לא נעשה בה עריון לשם פרה כלום בכשרות. אבל ארע בה פסול בהזאה, כבר נעשית השחיטה בהכשר: לעולם מועלין בה. הנהנה ממנה בין לפני שריפתה בין לאחר שריפתה, חייב קרבן מעילה, עד שתעשה אפר. אבל לאחר שנעשית אפר, אין באפר משום מעילה, דכתיב חטאת הוא. חטאת, מלמד שמועלין בה. היא, בה מועלין, באפרה אין מועלין: ומרבין לה עצים. נמי דוקא עד שתעשה אפר: ומעשיה ביום. בתוספתא מפרש, חוץ מאסיפת אפרה והמילוי והקידוש. שיכולים לאסוף אפר הפרה בלילה, ולשאוב המים מן הבאר והוא הנקרא מילוי, ולשים בתוכה האפר והוא הנקרא קידוש, כל זה מותר לעשות בלילה. וכל מעשה פרה, בכחן, חוץ מאסיפת אפרה והמילוי והקידוש וההזאה, שהם כשרים בור.

משניות מברארות – קהתי

הנוגע בנבילה אינו מטמא בגדים, כמו ששינו במסכת כלים פרק א משנה ב: והחוכי בגדים במגע, ועיי' "תפארת ישראל, בועז", אינה מטמאה בגדים – שכיון שנפסלה הפרה בשחיטה, עדיין אין עליה תורת פרה אדומה. ארע בה בהזיתתה – אבל אם ארע פסול בהזיתתה, כגון מחמת מלאכה, כל העוסק בה לפני פסולה, מטמאה בגדים – הואיל ונשחטה כדינה, לאחר פסולה – העוסק בה לאחר שנפסלה, אינה מטמאה בגדים – שמשנפסלה אינה מטמאה בגדים. נמצא חמרה קלה – החומרה שמחמירים בה לפסלה מחמת פסול, שארע בה, היא קולה לה שאינה מטמאה עוד בגדים. לעולם מועלין בה הנהנה ממנה בשווה פרוטה, בין לפני שריפתה בין לאחר שריפתה, עד שתעשה אפר, חייב קרבן מעילה. אבל לאחר שנעשתה אפר, אין באפר משום מעילה, שנאמר (שם שם, ט): "חטאת היא" – ולמדים ממה שהתורה קראה "חטאת" שמועלים בה, וממה שנאמר: "היא" דורשים: בה מועלים ואין מועלים באפרה. ומרבין לה עצים – מותר להרבות עצים בשריפתה, אבל דווקא עד שתעשה אפר, אבל משנעשתה אפר, אם הוסיף בה אפילו עץ אחד, הרי זה כמערב אפר מקלה (אפר מעצים שנשרפו לצרכי חולין) באפר הפרה (כלהו ט, יז). ומעשיה ביום – מעשי הפרה אינם אלא ביום, ולא בלילה, חוץ מאסיפת אפרה, והמילוי. היינו מילוי המים, והקידוש, היינו ליתן את האפר בתוך המים, שכל זה מותר לעשות בלילה: ובכחן – וכל מעשי הפרה בכחן, משעת השחיטה עד שתעשה אפר, אבל אסיפת האפר ומילוי המים והקידוש, כולם כשרים בור, ואפילו באשה, חוץ מחרש שוטה וקטן; אסיפת אפרה, שנאמר (שם שם, ט): "ואסף איש טהור", ודרשו: איש – להכשיר את הזר, טהור – להכשיר את האשה (יומא מג, א); מילוי המים והקידוש, שנאמר (שם שם, יז): "ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת" ודרשו: אותם הכשרים באסיפת האפר כשרים גם בקידוש, שכן פסוק זה נאמר אחרי אסיפת האפר: ואף מילוי המים נאמר באותו פסוק: "ונתן עליו מים חיים אל כלי", ודרשו ממה שנאמר "אל כלי", שיתן המים אל כלי תחילה והיינו המילוי (גמרא יומא מג, א; עיי' "תוספות יום טוב"). ואף הזאת מי החטאת על הטמא כשרה בור, שנאמר (שם שם, יט): "והזהו הטהור על הטמא" – בין שהוא כהן בין שאינו כהן; וכן המלאכה פוסלת בה – כמו ששינו ברישא, עד שתעשה אפר – פיסקה זו מוסבה על כל מה ששינו לעיל: על מועלין בה, ועל מרבים לה עצים. ועל מעשיה ביום ובכחן. ועל המלאכה הפוסלת בה. והמלאכה פוסלת במים – שהמלאכה מים לקידוש ועסק במלאכה אחת בשעת מילואם או בשעת הולכתם או בשעה שמערה אותם מכלי אל כלי (רמב"ם) פסל את המים, שנאמר (שם שם, ט): "והייתה לעדת בני ישראל למשמרת, למי נדה חטאת היא", ודרשו: למי נדה

שהמחשב באחת מעבודותיו לאכול חוץ לזמנו או חוץ למקומו דבר שאין דרכו לאכול, כשר, שאין מחשבה זו פוסלת אותו (עיי' זבחים ג, א). אבל אם חשב בשעת שחיטה או קבלה להזות דמה למחר, פסולה, כדון קדשים, הואיל והתורה קראה "חטאת". רבי אליעזר אומר: אין מחשבה פוסלת בפרה – כלל, שאפילו חישב בשעת שחיטה או קבלה להזות דמה למחר, אינה נפסלת. רבי אליעזר הולך לשיטתו, שאין דין הפרה כדון הקדשים, הואיל והיא נעשית בחוץ. ואין הלכה כרבי אליעזר.

בארנו לפי הר"ש והרב מברטנורא, שדברי רבי אליעזר מוסבים על מה שמדויקים מדברי תנא קמא, ובהו רבי אליעזר חולק עליו. אבל יש כותבים, שאין צורך להיחזק במחלוקת בדרך זו, אלא אפשר לפרש את דברי שניהם, במה שמפורש במשנה, שכן בענין שהזכרנו: המחשב באחת מעבודות הקרבן לאכול דבר שאין דרכו לאכול, רבי אליעזר חולק על תנא קמא, והוא פוסל את הקרבן, ובא כאן רבי אליעזר להשמיע, שאף על פי שבזבחים הוא פוסל במחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול, לפי שהוא סובר, שאף מחשבה כזו פוסלת בזבחים, מכל מקום בפרה אינו פוסל, לפי שאין מחשבה פוסלת בה ("משנה אחרונה").

ויש גורסים בדברי תנא קמא: פסולה (הרמב"ם בפירושו למשנתו: עיי' "תוספות יום טוב").

באור משנה ד

כל העוסקין בפרה – אדומה, באחת מעבודותיה, מתחלה ועד סוף – מתחילת השחיטה ועד אסיפת האפר, מטמאין בגדים – שנאמר (במדבר יט, ז-ו): "ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשלך אל תוך שרפת הפרה, וכבס בגדיו הכהן", ואחר כך נאמר (שם שם, ח): "והשורף אותה יכבס בגדיו במים", ודרשו בספרי: אם המשלך את האזוב מטמא בגדים, השורף את הפרה לא כל שכן? ומה תלמוד לומר "והשורף אותה יכבס בגדיו"? אלא בא הכתוב ללמד על כל העוסקים בעבודות הפרה מתחילה ועד סוף, שטעונים כיבוס בגדים; ופוסלים אותה במלאכה – שאם עשה מלאכה אחרת בשעה שהוא עוסק בפרה, הרי היא פסולה, שנאמר (שם שם, א): "ושחט אותה", בא הכתוב ולמד על הפרה שתהא מלאכה פוסלת בשחיטתה, ונאמר (שם שם, ח): "ושרף את הפרה", בא הכתוב ולמד על הפרה שתהא מלאכה פוסלת בשריפתה, וכיון שנאמרו שני הכתובים הללו, נמצאנו למדים, שמלאכה פוסלת בפרה משעת שחיטתה עד שתעשה אפר. ארע בה פסול בשחיטתה – במפרשים מבואר: לא שנתבלה בשחיטתה, שאם כן מטמאה בגדים משום נבילה, אלא שארע בה פסול מחמת מלאכה שעשה בשעת שחיטתה (הר"ם, הרא"ש; ברטנורא; ועיי' תוספות רבי עקיבא איגר שתמה על פירוש זה, שהרי

פ ר ק ח מ י ש י

א המביא כלי חרס לחטאת – טובל, ולן על הכבשן; רבי יהודה אומר: אף מן הבית הוא מביא וְכָשֶׁר, שֶׁהֶבֶל נֶאֱמָרִים על החטאת. ובתרומוה – פותח את הכבשן ונוטל, רבי שמעון אומר: מן הסדר השני; רבי יוסי אומר: מן הסדר השלישי.

ב המטביל כלי לחטאת במים שאינם ראויים לקדש – צריך לנגב; במים שהם ראויים לקדש – אינו צריך לנגב. אם להוסיף לתוכו מים מקדשין – בין כך ובין כך צריך לנגב.

פירוש ברטנורא

אסיפת אפרה, דכתיב ואסף איש טהור, מלמד שאסיפת האפר כשרה בכל אדם. ובהזאה הוא אומר וזהו הטהור על הטמא, בין שהוא כהן בין שאינו כהן: והמלאכה פוסלת במים. דכתיב והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה [חטאת היא], מה חטאת נפסלת במלאכה כדרכבין לעיל, כך מים נפסלים במלאכה משעת המילוי: עד שיטילו את האפר. שמתילים במים מאפר הפרה כשעור שתרואה האפר במים ומהם מזין על הטמא, ואם לאחר שהטילו האפר במים עשה מלאכה אחרת עמה בשעת הזאתה, לא פסל:

ה א המביא כלי חרס לחטאת. שהולך אצל היוצר לקנות ממנו כלי חרס להניח בו אפר חטאת או מי חטאת: טובל ולן על הכבשן. מתחיל לשומרן בטהרה שלא יגע בהן עם הארץ מקודם שיצרו בכבשן, דהוא גמר מלאכתו לקבל טומאה: ר' יהודה אומר אף מן הבית הוא מביא וכשר. דמדימנין ליה לעם הארץ אם אומר ששמרו על טהרת חטאת, כדאמרינן בפרק חומר בקודש דעמי הארץ נאמנים על טהרת יין לנסכים ושמן למנחות, שלא יהא כל אחד ואחד בונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו. והלכה כר' יהודה: ובתרומוה. אם מביא כלי חרס להניח בו תרומה: פותח את הכבשן ונוטל. אע"ג שנגמר צרופן ולא שמר, דכיון דעדיין לא נפתח ומלא אבק על גביו, לא חיישין שמא נגע בו עם הארץ, דלא החמירו בתרומה: ר' שמעון אומר מסדר השני. אם פתח עם הארץ את הכבשן ונטל ממנו כלים, אין נוטל מסדר ראשון, דיד הכל ממשמשין בו, אבל מסדר השני שתחת ראשון שרי. ורבי יוסי מחמיר ואמר אף מסדר השני. ואין הלכה לא כר' שמעון ולא כר' יוסי, אלא אע"פ שמצא הכבשן פתוח הרי הכל בחזקת טהרה, ולוקח אף מסדר ראשון:

ב המטביל כלי לחטאת. כלי שפך שהטבילו כדי למלאות בו מים ולקדשם באפר, אם הטבילו במים שאין ראויין לקדש, כגון במי מקוה שאינם מים חיים צריך לנגב. הכלי. שמא יתערבו שאינם ראויים בראויין. אבל אם הטבילו במים חיים הראויין לקדש, אין צריך לנגב: ואם לאסוף לתוכו מים מקודשים. ואם הטבילו להכניס לתוכו מים שכבר נתן עליהם את האפר, אפילו הטבילו במים חיים, צריך לנגב, שלא יתערבו שאינם מקודשים במקודשים, ותנן לקמן צלוחית של חטאת שנפל לתוכה מים פסול:

משניות מבוארות – קהתי

לא נפתח הכבשן והכלים מלאים אבק על גביהם, אין חוששים שמא נגע עם הארץ בכלי, שלא החמירו בתרומה שיהא צריך ללון על הכבשן ולשמור כמו בחטאת; רבי שמעון אומר: מן הסדר השני – החבר נוטל כלי מן הסדר השני של הכלים הסדורים בכבשן, אבל לא מן הסדר הראשון שממול פתח הכבשן, לפי חוששים שמא כבר פתח עם הארץ את הכבשן ונגע בכלים הללו; רבי יוסי אומר: מן הסדר השלישי – רבי יוסי מחמיר ואוסר על החבר ליטול אף מן הסדר השני, שחוששים שמא נטל עם הארץ כלי מן הסדר הראשון לבדוקו אם נצרף יפה, ועל ידי כך נגע גם בסדר השני, ואחר כך החזיר את הכלי שנטל למקומו. הלכך לא יטול אלא מהסדר השלישי. ואין הלכה לא כרבי שמעון ולא כרבי יוסי.

חטאת היא – מה חטאת (היינו הפרה) נפסלת במלאכה, כך המים נפסלים במלאכה משעת המילוי, עד שיטילו את האפר – לתוך המים, אבל משהטילו בהם את האפר ונתקדשו ונעשו מי נידה, שוב אין המלאכה פוסלת במים המקודשים אפילו בשעת הזאתה.

בענין זמן שריפתה נחלקו המפרשים, שלדעת הר"ש (על פי ה"ספרי") שריפתה בלילה כשרה. אבל הגר"א כותב, שממשנתנו משמע ששריפתה אינה כשרה אלא ביום, ואף מביא ראיות לכך ממכרייתא המובאת במסכת יומא (מב, ב), ומכאן הוא מסיק שמה שמביא הר"ש מן הספרי, טעות סופר היא (עיין "אגור" רבא).

ש ב ת ק ד ט

באור משנה א

פרקנו דן בכלים הטהורים למילוי המים ולקידוש.

המביא – ההולך להביא מן היוצר, כלי חרס לחטאת – למלא בו מים כדי לקדשם באפר חטאת, טובל – לשם חטאת, שאפילו הוא טהור גמור, הריהו נחשב כטמא לחטאת (עיין חגיגה ב. י). ולן על הכבשן – שבו צורפים כלי חרס, כדי לשמור את הכלי לחטאת, משעה שהכלים עדיין בתוך הכבשן, שלא יגע בו עם הארץ לאחר שנצרך בכבשן ונגמרה מלאכתו לקבל טומאה. רבי יהודה אומר: אף מן הבית – של היוצר, הוא מביא – כלי חרס, וְכָשֶׁר – אם היוצר אומר, ששמרו לשם חטאת, שֶׁהֶבֶל נֶאֱמָרִים על החטאת – אפילו עמי הארץ נאמנים לומר שהכלי טהור לחטאת, שמפני חומרתה ומעלות יתירות שעשו בה הכל נזהרים בה; ובגמרא (חגיגה כב, א) אמרו: הכל נאמנים על טהרת יין לנסכים ושמן למנחות, שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו. והלכה כרבי יהודה. ובתרומוה – חבר הרוצה להביא כלי חרס מן היוצר ליתן לתוכו תרומה, פותח את הכבשן ונוטל – את הכלי, אף על פי שכבר נגמרה מלאכתו, ולא שמרו, שהואיל ועדיין

באור משנה ב

המטביל כלי – היינו כלי שטף (כלי שיש לו טהרה במקוה). לחטאת – למלא בו מים כדי לקדשם באפר חטאת, במים שאינם ראויים לקדש – אם הטביל את הכלי במים שאינם ראויים לקידוש, כגון במי מקוה שאינם מים חיים, צריך לנגב – את הכלי לאחר הטבילה, כדי שלא יתערבו המים שאינם ראויים במים החיים; במים שהם ראויים לקדש – אבל אם הטביל את הכלי במים חיים הראויים לקידוש, אינו צריך לנגב – את הכלי לאחר הטבילה, שאף המים הנשארים בכלי מהטבילה ראויים לקידוש. אם להוסיף – ורוב המפרשים גורסים: אם לאסוף לתוכו מים מקדשין – אם הטביל את הכלי כדי להכניס לתוכו מים שכבר נתקדשו באפר חטאת, בין כך ובין כך צריך לנגב – אפילו הטבילו במים חיים, צריך לנגב אחר הטבילה, כדי שלא יתערבו המים שאינם מקודשים במים המקודשים, ושנו להלן (ט, א): צלוחית של חטאת שנפל לתוכה מים כל שהן, פסולה.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

המקשר – לשון וקשרו מספד. על מת אחר כו' – שכל הנמשך על צער יותר מדאי צער נמשך אחריו. **ביתירותא** – יותר מדאי. **תימוש** – תתקן. **זודתא** – תכריכין צדה למת. **מתו בולחו** – ואכתי בכי ביתירותא. **אנן אתם צריכים לרחם עליו יותר ממני** – שמעשה ידי הוא והרגתיו בפשעו. **כלא בנים** – דריש על שלא אמר למת אלא קרא לו הולך שהולך מעה"ז לעה"ב דמת היה כבר על שלא היו לו בנים ואמר בכו בכה בכיה כפולה למי שמת בלא בנים. **בכו בכה להולך** – סיפא דקרא כי לא ישוב עוד כלומר בכו גם לרשע חי שלא ישוב עוד ונמצא כטרוד מן העולם. **ושנה בה** – והיינו להולך שהולך בשרירות לבו כי לא ישוב לא תודמן לו תשובה כשאר בני אדם משום דנעשית לו כהיתר. **מכפרת על אותו הדור** – מיתת אהרן כו' – שנאמר ויפשט משה את אהרן את בגדיו ואהרן יאסף מת שם ודייק כיון שכבר אמר ויעש משה כאשר צוה ה' מה צורך לומר עוד ויפשט אלא להקיש מיתת כו'. **מכפר' – חושן המשפט על עוות הדין**, פעמון על לשון הרע. **מת פתאום** – שלא חלה. **מיתה חטופה** – דאמר' למות תוצאות והם מיני מיתה בגימטריא. **מיתת כל אדם** – וכדרכו מת במיתה הטובה. **מת בנ' שנה** זו מיתת כרת גרסינן – דכתיב אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי וכתיב לעיל ומבין נ' שנה ישוב וגו' אלמא מקודם לכן חשוב כרת. שמואל הרמתי בן ב' שנים כשהביאתו אמו לרגל ואח"כ יושב שם עד עולם עד עולמו של יובל נ' שנה. **דלא חשיב לה** – לעיל בהדי אינך דכרת. **כבודו של שמואל** – שמת בן נ"ב. **כרת דיומי** – הנך

דף כז ע"ב: יז אמר רב יהודה, אמר רב: כל (המתקן) על מתו יותר מדאי, על מת אחר הוא בוכה. התיא אתתא דהוא בשכבותיה דרב הונא, הווי לה שבועה בנים. שכיב חד מיניה, הווי בבאי עליה ביתירותא, שלח לה רב הונא: לא תעבדי הכי. לא אשגחח ביה. שלח לה: אי ציתת, מוטב, ואי לא, תימוש התיא איתתא וזודתא לאידך (מית), ומתו בולחו, והווי קא בבאי. שלח לה: תימוש וזודתא לנפשה, ומתה. (ירמיהו כ"ב: י) "אל תבכו למת, ואל תגדו לו", "אל תבכו למת", יותר מדאי. "ואל תגדו לו", יותר מפשעו. הא ביצר? שלשה [ימים] לבכי, שבועה להספה, שלשים לנהוץ ולתספרת. מכאן ואילך, אמר הקדוש ברוך הוא: אין אתם מרחמים עליו יותר ממני. (שם) "בכו בכו להלך", אמר רב יהודה: להלך בלא בנים. רבי יהושע בן לוי לא אויל לבי אכלא, אלא למאן דאויל בלא בנאי, דכתיב: "בכו בכו להלך, כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו". רב הונא אמר: זה שעבר עברה ושנה בה. רב הונא למעמיה, דאמר רב הונא: כיון שעבר אדם עברה ושנה בה, התרה לו. התרה לו, סלקא דעתך? אלא [אימא]: נעשית לו בהתרו [אמר רבי לוי: אכל, שלשה ימים הראשונים, ראה את עצמו כאלו חרב מנחת לו בין שתי רכבותיו. משלשה עד שבועה, כאלו מנחת לו בנגדו בקרן זוית. מכאן ואילך, כאלו עוברת בנגדו בשוק].

יח אמר רבי אמי: למה נסמכה מיתת מרים לפרה אדמה? לומר לה, מה פרה אדמה מכפרת, אף מיתתן של צדיקים מכפרת. אמר רבי אלעזר: למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהנה? לומר לה: מה בגדי כהנה מכפרים, אף מיתתן של צדיקים מכפרת.

יט תנו רבנן: מת פתאום, זו היא מיתה חטופה. חלה יום אחד ומת, זו מיתה דחופה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: זו היא מיתה מגפה, שנאמר: (יחזקאל כ"ד: ט"ז) "בן אדם, הנני לקח ממך את מחמד עיניך במגפה", וכתוב: (שם) "ואדבר אל העם בבקר, ותמת אשתי בערב". שני ימים ומת, זו היא מיתה דחופה. שלש, נערה. ארבע, נזיפה. חמש, מיתת כל אדם. אמר רבי חנין: מאי קראת? (דברים ל"א: י"ד) "ויאמר ה' אל משה: הן קרבו ימיו למות". קרבו, תרי, ימיו, תרי, הן, חדא, שכן בלשון יוני קורין לאחת, הינא. מת בחמשים [שנה], זו היא מיתת כרת. בחמשים ושנים [שנה], זו היא מיתתו של שמואל הרמתי. ששים, זו היא (מיתת כל אדם) [מיתה בידי שמים]. אמר רב זוטרא: מאי קרא? דכתיב: (איוב ה': כ"ו) "תבוא בכלח אלי קבר, בעלות גדיש בעתו". בכלח, בגימטריא ששים. שבעים, שיהי. שמונים, גבורה, דכתיב: (תהלים צ': י) "מי שנותניו, בהם שבעים שנה, ואם בגבורת שמונים". אמר (רבא) [רבא]: מחמשים ועד ששים, זו היא מיתת כרת. והאי דלא קא חשיב לה, משום כבודו דשמואל הרמתי. רב יוסף, כי הוה בר שיתין, עבר להו יומא טבא לרבנן, אמר: נפקא לי מכרת. אמר ליה אביו: נהי דנפיק מר מכרת דשני, מכרת דיומי מי נפיק מר? אמר ליה: נקוט מיהא פלגא בידך. רב הונא, נח נפשיה פתאום, הווי קא דאגי רבנן עליה. תנא להו וזנא דמן דהייב: לא שנו אלא שלא הגיע לגבורות, אבל הגיע לגבורות, זו היא מיתת נשיקה.

דלעיל מת יום כו' דחופה דחוויה גערה. **פלגא** – מכרת דשני נפקא. **זנא** – ב' ת"ח שבאו משם. **גבורות** – נתגברו חייו.

הגמרא מביאה את הברייתא שבה מובאת מחלוקת רבי עקיבא
וחכמים: דתניא, נאמר בתורה (במדבר יט) 'וְהָיָה הַקָּהָר עַל הַטָּמֵא',
ומלשון הכתוב 'על הטמא' יש לדייק, שרק אם הוא על הטמא נעשה
קָהָר, ואילו הוא על הקָהָר נעשה הטהור טָמֵא, דְּכִי רַבִּי עֲקִיבָא.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֵין לדייק מתיבות 'על הטמא', שכן לדרשה
נכתבו, ללמדנו שאין תְּהַרְרִים חֲלָלִי אֲמוּנָה – שאין נקראת הזאה,
אֶלָּא כשהוא בְּדִבְרֵים – על דברים הַמְקַבְּלִים טוּמְאָה, אבל אם הוא
על דברים שאינם מקבלים טומאה, אין ההזאה הניתנת עליהם
קרויה הזאה.
מבאר הגמרא: טָמֵא הֵיא – לגבי מה הדברים אמורים, בְּדִתָּן
במשנה (פרה פ"ב מ"ג), נִתְּפוּן לְהוֹת ממי אפר הפרה על הַקָּהָר
שאינה מקבלת טומאה, ולא כיון כראוי בהזאתו וְהָיָה עַל הָאֵרִים,
אם יֵשׁ פָּאוּז עַד מִים, שלא נחזו ממנו כל המים שעלו עמו
כשטבלו בכלי, יִשְׁנָה – יכול להוות שוב את שיירי המים שבאזוב
על הטמא לטהור, שלא נפסלו המים בכך שהזה על אדם. אולם
אם נִתְּפוּן לְהוֹת עַל הָאֵרִים לטהור, ולא כיון כראוי וְהָיָה עַל
הַקָּהָר, גם אם יֵשׁ פָּאוּז מִים לֹא יִשְׁנָה – אינו רשאי להוות מן
המים שנותרו באזוב, שמאחר ונפלו המים על בהמה, אין על זה
שם הזאה, ונחשבים כמים שנעשה בהם מלאכה שפסולים לקידוש
מי חטאת, וצריך לנגב ולטבול אותו שוב במים כדי להוות על
אחרים. ולמדנו מכאן, שאם הזה על דבר הראוי לקבל טומאה לא
נפסלו המים שבאזוב משום מלאכה, ואם הזה על דבר שאין ראוי
לקבל טומאה נפסלו המים שבאזוב, ודין זה למדוהו חכמים
מהכתוב 'על הטמא', שדווקא אם הזה על טמא או ראוי לקבל
טומאה, נקראת הזאה ולא מלאכה, ולא נפסלו המים שבאזוב.
מבררת הגמרא: טָמֵא מִטָּמֵא דְרַבִּי עֲקִיבָא, ומדיכן למד זאת
שכשמוזים על הטהור נעשה הטהור טמא. מבאר הגמרא: מאחר
ונאמר קודם לכן (שם יט ז' ט"ז) 'וְלִקְחוּ לְטָמֵא מִצֵּרֶת הַחֲטָאתָה'
וגו' וְלִקְחָה אוֹזֹב וגו' וְהָיָה וגו' וְעַל הַנִּפְשוֹת', ואנו כבר יודעים
שמוזים את מי אפר הפרה על הטמא, אם כן, נִכְתוּב חֲקִינָא וְהָיָה
הַקָּהָר, 'עליו', 'טָמֵא' מִיָּעַ מִיָּע לדייק מכך, שדווקא
כאשר מים עַל הַטָּמֵא נעשה הטמא קָהָר, ואולם כאשר מים עַל
הַקָּהָר נעשה הטהור טָמֵא, שואלת הגמרא: וְרַבִּי, מה ילמדו מ'על
הטמא'. מיישבת הגמרא: הֵיא – התיבות 'על הטמא', לְדִבְרֵים
הַמְקַבְּלִין טוּמְאָה הוּא דְתָתָא, כפי שנתבאר לעיל, אֶבֶל הָאֵרִים כאשר
מוזים ממי אפר הפרה על טהור, קָל וְחֹמֶר הוּא שאינו נטמא, שאם
על ידי הזאה עַל הַטָּמֵא נעשה קָהָר, הרי שאם יזו מן המים עַל
הַקָּהָר, לֹא כָּל שֶׁכֶּן שֶׁלֹא יטמאו אותו המים. שואלת הגמרא: וְרַבִּי
עֲקִיבָא, דרש לטמאות את הטהור מה יענה על הקל וחומר.
מיישבת הגמרא: הֵינִי דְקָאָמֵר שְׁלֵמָה המלך כשחקר את דיני פרה
אדומה, 'אֲמַרְתִּי אֲחֻבָּהּ וְהִיא רְחוּקָה מִכִּי' (קהל י ב'), חשבתי
שאוכל להחכים ולהבין את טעמי דיני פרה אדומה, אולם רחוקה
ממני להבינם. שואלת הגמרא: וְרַבִּי הַסוֹבְרִים שאכן ההזאה על
הטהור אינה מטמאת אותו, אם כן מדוע אמר שלמה שהוא רחוק
מהבנת דיני פרה אדומה. מיישבת הגמרא: הֵהוּא – דברי שלמה
שאינו מבין את דיני הפרה, נאמרו על דין אחר מוקשה, והוא,
שְׁלֵמָה על הטמא, וְלֹאִם הוֹצֵר שִׁדְּחוּ מִיָּד עֲלִי, פָּהָר –
שניהם אינם נטמאים מחמת נגיעת המים בהם, ואילו הנוגַע בָּהֶן
שלא לצורך הזאה, נעשה טָמֵא, ודין זה אינו מובן בסברא, שאם
המים מטמאים את הטהור בנגיעתו בהם, גם המזה על הטמא עליו
להיטמא, ואם אין המים מטמאים את הנוגַע בהם, מדוע נטמא
הנוגַע שלא לצורך הזאה.
מקשה הגמרא: וְכִי הָאֵם כן הדין שהמִזְה נשאר קָהָר, וְהַתִּיב
(במדבר יט ט"ז) 'וְהָיָה מִי הַנִּדָּה יִכָּסֵּם בְּגָדָיו', הרי לנו שהמזה נטמא.
מתרצת הגמרא: טָמֵא מִיָּהוּ האמור בתורה, אין הכוונה למזה אלא
לנוגַע במים שהוא אכן נטמא כאמור. מקשה הגמרא: איך אפשר
לפרש כן את הכתוב, וְהִי נאמרו שני פסוקים, בְּתִיב בפסוק אחד
שְׁמִיָּה טמא, וְהִיא בְּתִיב בפסוק נוסף שנוגַע טמא, ומשמע ששני
דינים הם ולא דין אחד. וְעוֹד יש להקשות, אם נפרש את הנאמר
בתורה במזה שהוא אמור על נוגַע, הרי מִיָּה בְּעֵי – צריך בְּיָבוֹם

לְזָמֵר, שאף שמן התורה כהן גדול יכול לעבוד כשהוא אונן, מכל
מקום גזרו חכמים שְׁמִיָּה עוֹבֵד כָּל הַיּוֹם שנקבר בו מתו עד הלילה,
נְזִירָה שְׁמֵא ישכח ויאֶכֶל מן הקדשים, ואונן אסור באכילת קדשים
מן התורה.
מקשה הגמרא: אִמֵּר לִיה רַב אָדָא בְּרַ אֲהֵבָה לְרַבָּא, וְיָמִי נְזִיר רַבִּי
וְהָיָה לאסור עבודה מחשש שְׁמֵא יאֶכֶל, וְהָתֵן במשנתנו, רַבִּי
וְהָיָה אוֹמֵר אֵף אִשָּׁה אַחֶרֶת מִתְּקִינָן לוֹ שְׁמֵא תָמוּת אִשְׁתּוֹ. וְהֵנָּה,
אִי מִיָּתָא אִשְׁתּוֹ בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים אֵינוּ מַפְסִיק מַחֲמַת אֲנִינוּתוֹ אלא
עָבִיד עֲבֹדָה כִּיּוֹן שִׁיש לוֹ אִשָּׁה נוספת, וְלֹא נְזִיר רַבִּי וְהָיָה לאסור
את העבודה מחשש שְׁמֵא ישכח שיום הכיפורים הוא, ושאוֹנן
אסור לאכול קדשים, ויאֶכֶל. מתרצת הגמרא: אִמֵּר לִיה רַבא לרב
אדא, הֵכִי הִשְׁתָּא – וכי כך נראה בעיניך עתה שיש לדמות בין
העבודה ביום הכיפורים כשהוא אונן לעבודה בשאר ימות השנה
כשהוא אונן, הלא הָתֵם במשנתנו, בִּין יוֹם הַכִּיפּוּרִים הוּא דְכּוֹלִי
עֲלָמָא לֹא קָא אֶבֶל מַחֲמַת חַיּוּב עֵינֵי שְׁבוּם הַכִּיפּוּרִים, הוּא נָמִי
לֹא אִתִּי לְמִיכָל – אף הוא לא יבוא לטעות ולאכול ביום הכיפורים,
ולכן התיר רבי יהודה את העבודה לכהן גדול, אבל הָאֵרִים כשהוא
אונן בשאר ימות השנה, כּוֹלִי עֲלָמָא אֶבֶל – ששאר הכהנים
אוכלים מבשר הקדשים, הוּא נָמִי אִתִּי לְמִיכָל מִתּוֹךְ עֵיסוֹקוֹ באוכל,
כשאר הכהנים האוכלים, ולכן גזר רבי יהודה שלא יעבוד כשהוא
אונן.
מדברי רב אדא בר אבהו רבא מוכח, שאכן באופן זה של
משנתנו חל דין אֲנִינוּת. שואלת הגמרא: וְכִי הֵיא וְנוֹנָא – וכי
באופן המדובר במשנתנו מִי הֵיא עֲלִיָּה אֲנִינוּת – האם בכלל
נעשה הכהן הגדול אונן כשמתה אשתו ביום הכיפורים, וְהֵא
מִיָּרִשָׁא לשתי נשיו בתנאי, וכפי שנתבאר לעיל (יג), ואם מתה אשתו
הראשונה יתברר על ידי קיום התנאי שנתגרשה מערב יום כיפור, ואינו אונן עליה.
מיישבת הגמרא: הֵיא וְאֲנִינוּת לֹא הֵיא עֲלִיָּה – אמנם אכן לא חלה עליו
אֲנִינוּת מן הדין, אולם האם אֲמִינוּת מִי לֹא מִיָּרִשָׁה – האם אין הוא
טרוד בצער על מות אשתו לשעבר, ומכיון שהוא מצטער, אין
הוא ראוי לאכול מן הקדשים שצריכים להיאכל בשמחה, ועל כן
הקשה רב אדא שאם גזר רבי יהודה משום אכילה, גם בכהן גדול
שמתה אשתו ביום הכיפורים יש לחוש לכך.
משנה
כָּל שֶׁבַע תִּמְּסִים לַפְּנֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים שבהם הופרש הכהן הגדול
לשכבת פרהריק, היה עובד במקדש, זאת בכדי שיהיה רגיל
בעבודת יום הכיפורים, ואלו העבודות שהיה עובד, הוּא וְזָרֵק אֵת
הָדָם של קרבנות התמידים, וּמִקְטִיר אֵת הַקְּטֹרֶת של בוקר ושל בין
הערביים, וּמִיָּטִיב אֵת הַתִּירֹת – בבוקר היה מכין את המנוחה
להדלקה, שהיה מוציא את אפר הפתילות שדלקו כל הלילה וכבו,
וּמִקְרִיב אֵת הָרִאשׁ וְאֵת הָרֶגֶל של כבשי התמיד, שהיה מוליך אותם
ראשונים ממקום השחיטה אל המזבח. וְשָׂאָר כָּל הַזִּמִּים – כל ימות
השנה, אֵם רָצָה לְהַקְרִיב מִקְרִיב, ואף שהעבודה שייכת לאנשי
המשמר, אינם יכולים לעבד בעדו, שֶׁכֶּהֱן גְּדוֹל מִקְרִיב חֶלֶק בְּרִאשׁ,
שראשון הוא להקריב כל חלק שיבחר, וְכִי נִשְׁלַח חֶלֶק בְּרִאשׁ ליקח
לעצמו בחלוקת בשר הקרבנות מנה יפה שיבחר.
נמרא
בגמרא לעיל (ה) הובא דעת רבי מאיר שהזו על הכהן הגדול כל
שבעת ימי הפרישה מאפר כל הפרות שנעשו מימות משה.
ובמשנתנו נאמר שהוא עובד עבודה במקדש כל שבעת הימים,
ומכאן שלא נטמא מן האפר שהזו עליו. דנה הגמרא כדעת איזו
שיטה נאמרה משנתנו. מבררת הגמרא: טָמֵא מִיָּהוּ – מיהו התנא
שהמשנה נשתנה כמותו. מבאר הגמרא: אִמֵּר רַב הִסְדָּא, משנתנו
היא כדעת חכמים בברייתא המובאת להלן, וְלֹא רַבִּי עֲקִיבָא,
דְּאִי כְרִבִּי עֲקִיבָא, הֵא אִמֵּר פָּהָר שְׁנַפְלָה עֲלָיו הוּא ממי אפר הפרה
מִטָּמְאָה, ומאחר ומוזין על הכהן, הֵכִי עָבִיד עֲבֹדָה כל שבעת
הימים, הלא נטמא הוא בכך.

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף יד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) רמא רש"י

לומר שאינו עובד כל היום – עד הלילה, אבל בלילה אם בא להקטיר חלבים ואימורים – יקטר. נזירה ששא יאכל – כל היום אסור באכילת קדשים מן התורה, אבל באנינות הלילה, משנקבר המת ביום – אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים, והכי שמענין ליה לר' יהודה במסכת זבחים (צטב.) דכ"י קאמר ר' יהודה: כל היום הוא באנינות ולא יקריב.

והא מיגרשא – דכ"י אוקימנא דאי חזי לה דמתה קדים ועייל לבית הכנסת, ומשוי ליה לגיטא דמתה דמתה, גיטא למפרע. מי לא מיטיר – ובקדשים בעינן שמחה וגדולה, דכתיב (במדבר יח) "לך נתתים למשחה" – כדרך שהמלכים אוכלים (חולין קלבב.) משנה הוא זורק את הדם – של תמידין, כדי שיהא רגיל ומוזמן בעבודת יום הכפורים. ופטיב את הנרות – מדרשן מן אפר הפתילות שכבו, וכן כל יום ויום מטיבן בבקר שנאמר "בבקר בבקר בהטיבו את הנרות", וכל יום מקטירין קטורת בהיכל, פרס בשחרית ופרס בין הערבים. ושאר כל הימים אם רצה – להטיב ולהקטיר את כל קרבן שירצה – מקריב, ואין המשמר יכול לעכב על ידו. מקריב חלק בראש – ראש הוא להקטיר ולהקריב כל חלק שיבחר. ונוטל חלק – בחלוקת אכילת קדשים. בראש – מנה יפה שיבחר לו. גמרא רבי עקיבא – לקמן בשמעתין. היכי עכ"י עבודה – כל שבעה, הרי מוזן עליו. על הפטא טהור ועל הפחור פטא – אם הוא על הטמא – נעשה טהור, ואם הוא על הטהור – נעשה טמא. וליקט טעמא מעל הטמא יתירא, כדמפרש לקמן, והכמים אומרים – על הטמא לדרשא אתא, לומר שאין דברי הוזהא אומרים אלא בדברים המקבלים טומאה, אבל בדברים שאין מקבלים טומאה – אין הוזהא הניתנות עליהן קריה חזיה, ונפקא מינה שהשיריים שיש באזוב – שירי פסולי הן, ואין להכשירן לחוות. כדתנן נתבון וכו' אם יש באזוב ישנה, נתבון להזות על האדם והזה על הפהמה, אם יש באזוב – לא ישנה. מאי טעמא דרבי עקיבא – נכתוב רחמנא "וזהה הפחור עליו", מאי "על הפטא" – שמע מינה: על הפטא טהור ועל הפחור פטא. ורפנן: האי לדברים המקבלין טומאה הוא דאתא. אבל הכא – קל וחומר הוא; אם על הפטא טהור – על הפחור לא פל שכן? ורבי עקיבא – תיגון דקאמר שלמה "אמרתי אחפכה והיא רחוקה מפני". – ורפנן: ההוא למזה ולפזין עליו – טהור, ונוגע בהן – טמא. – ומוזה טהור? והכתיב "ומוזה

למוזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא – תימה: מוזן עליו אינו טהור עד שיטבול, ויערב שמשו יטהר. ואם כן למאי הזה נוגע טמא טפי ממזין עליו? ויש לומר דכ"י קאמר: מוזן עליו – ההואה גורמת לו טהרה, ונוגע מי חטאת גורמין לו טומאה, אי נמי יש לומר: מוזן עליו טהור – היינו טהור שנפלו עליו הזאה, דהיי טהור לגמרי.

מאי מזה נושא – ואם תאמר: ומנא ליה לגמרא למעקר קרא ממשמעותיה, לומר דמזה טהור ומזה דקרא היינו נושא? אמר: מזה ממשו יש לומר: מירכתיב "חזה לחפור" אלמא דמזה טהור. ואף על גב דדרשנין מינה טהור מכלל שהוא טמא – לימד על טבול יום שהוא כשר בפרה: יש לומר: ורתי שמע מינה.

אלא מאי מזה נושא – והא קא משמע לך: דעד דדרי כשיעור הזאה. תימה לי אם כן מאי טעמא דהר ביה ממאי דאמר מאי מזה – נוגע, אי משום דקשיא ליה והכתיב נוגע והכתיב מזה, ועוד מזה בעי כיבוס נוגע לא בעי כיבוס. לימא: הא דכתב נוגע ולא כתב ביה כיבוס – היינו כי לא נוגע כשיעור הזאה, ומזה דבעי כיבוס – היינו כי נגע כשיעור הזאה ואין לתרץ דמשום הכי לא מוקמינן ליה בנגע וכדפרש משום דנוגע לא בעי כיבוס אפילו כי נגע בכשיעור, מדכתיב "והנוגע במי הנדה יטמא" ולא כתב ביה כיבוס, ומי הנדה משמע מים הראויין לחוות, שיש בהן כשיעור. דהא דרבי ליתא. דמי הנדה לא משמע הכי. דאי לא תימא הכי – אם כן כי פריך ונכתוב נושא, מאי קא משני הא קמשמע לך עד דדרי כשיעור הזאה? אבתי תיקשי לך: ליכתוב והנושא מי נדה יכבס בגדיו, דמי הנדה משמע שיש בהן כדי חזיה, ועוד: אי מי הנדה משמע דוקא שיש בהן כדי חזיה, אם כן אין בהן כדי חזיה לא יטמא במגע כלל, והא ליתא, דבריש מסכת כלים משמע דמשמו במגע. דתנן דתם: אבות הטומאות השרץ וכו', עד ומי חטאת שאין בהן כדי חזיה – הרי אלו טמטמאין אדם וכלים במגע, ואין טמטמאין במשא. ואין לתרץ דכ"י קאמר: מאי מזה – נושא, אף נושא, והוא דהיין במגע, דשקילין ון ודי מינייהו מפקת. דאם כן, מאי פריך ולכתוב נושא? לישני אי הוה כתב נושא – הוה אמינא דוקא במשא ולא במגע, להכי כתב מזה דהשתא אתי תרויהו. ועוד: הלשון אינו משמע כן. דקאמר עד דדרי כשיעור הזאה ולא קאמר עד דנגע כשיעור הזאה לענין כיבוס בגדים. ונראה לפרש: דלהכי לא אוקמא במגע ולענין כיבוס, דאם כן הוה משמע במגע לענין כיבוס ובמשא טהור גמור, והא לא אשכחן טומאה דלא טמטמא אלא במגע לענין כיבוס ובמשא טהור. אף על גב דשרץ טמטא במגע ולא במשא – מכל מקום לא בעי כיבוס, להכי אוקמי במשא. דבמשא בעי כיבוס ובמגע לא בעי כיבוס, דאשכחן טומאה כיצא בה, דנבילה טמטא אדם ולא בעי כיבוס ובמשא בעי כיבוס. אי נמי נראה לפרש: דמי הנדה משמע הכי ומשמע הכי, בין יש בהן כשיעור בין אין בהן כשיעור, ולהכי לא מצי לאוקמא במגע. דהא כתיב והנוגע במי הנדה יטמא, ומשמע אפילו בכשיעור, יטמא

גרידא – טומאה קלה, בלא כיבוס בגדים. והשתא נמי ניחא הא דקאמר עד דדרי כשיעור הזאה, דאי הוה כתב "והנושא מי הנדה יכבס בגדיו" – הוה אמינא בין יש בהן כשיעור בין אין בהן, ורמינדה

אביע תשואות-חן על גודל הקורת רוח והנחת רוח שגרים לי בפרטיות, נוסף על גודל העניין והמצווה.

מערכ

ממכתב ז' אייר, תשי"ט

ענה דנה הגמרא בסתירה שישנה במסכת יומא עצמה בענין סדר
העבודה, האם הקטורת היתה לפני הטבת הנרות או אחריה: וְרַבִּי
– קשה סתירה ממשנתנו שבפסוק יוֹמָא, אֶפְסָר יוֹמָא – על מקום
אחר במסכת יומא. דָּתֵנּוּ במשנה המבארת את מנין הגורלות שהיו
בכל יום במקדש והעבודות שהיו בכל אחד מהם (להלן בה), הַפִּיִּים
הַשְּׁנִי שעמדו להגדיל בו, היה כדי לקבוע מִי שֶׁזָּמַח את התמיד, מִי
וְזָרַק את דמו על המזבח, מִי מְדַשֵּׁן מִזְבֵּחַ הַפִּיִּים לפנותו מאפר
הקטורת של בין הערביים של אתמול, להכינו לקטורת של שחר,
וּמִי מְדַשֵּׁן אֶת הַמִּנְחָה להוציא את אפר הפתילות מההדלקה של
אתמול ולהיטיב להכינה להדלקת היום, וּמִי מַעֲלֶה אֲבָרִים של
התמיד ממקום שניתחו אותם בעזרה לִפְכָּשׁ על מנת להעלותם
אחרי כן על המזבח. ואחרי הפייס השני התפזרו הכהנים איש
לעבודתו, ושוב היו חוזרים ונאספים. וממשיכה המשנה (פ). לבאר,
הַפִּיִּים הַשְּׁלִישִׁי, שבו הכריזו חֲדָשִׁים לְקַטֹּרֶת בַּיּוֹם וְהַפִּיִּים – אלו
שעדיין לא הקטירו קטורת ממימיהם בואו להשתתף בגורל מִי יעלה
להקטיר את הקטורת. ומכל מקום שומעים אנו ממשניות אלו
שהטבת הנרות שהגדילו עליה בפייס השני היתה קודמת יותר
מהקטורת שהפייס עליה בפייס השלישי. מתרצת הגמרא: אֲמַר
אַבְיִי, לֹא קָשְׁיָא, כִּי שִׁמְבוּאָה לַהֲלֹךְ (כ), לא היה מטיב את כל
שבעת הנרות יחד, אלא היה מטיב חמש נרות ופוסק, ובינתיים
הקטיר את הקטורת, ולאחר מכן חוזר היה להטיב את שתי הנרות
הנוספים, ומעתה מתורצת הסתירה בין המשניות, כָּאֵן במשנתנו
שמבואר שהקטורת קודמת להטבת הנרות, וסוקת המשנה
בְּהִמְכָּת שְׁתֵּי נִרוֹת האחרונים, ואכן הקטרת הקטורת קדמה להם.
אולם כָּאֵן – במשנה בפרק שני שנאמר שהטבת הנרות היתה לפני
הקטורת מדובר בְּהִמְכָּת חֲמֵשׁ נִרוֹת הראשונים, שאכן אותם הטיבו
לפני הקטרת הקטורת.

שואלת הגמרא: לִמְיָרָא – האם אפשר לומר שאבִי סובר
בְּקַטֹּרֶת מְפַסֵּק לָהּ בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות, וְהָא
אַבְיִי היה מְפַסֵּד בתלמודו את סדר הַמַּעֲרָכָה שבעבודת המקדש
שבכל יום, מַשְׁמִית דְּמָרָא – כִּי מַה שֶׁקִּיבְלוּ תלמידי הישיבה
מרבתיים, וְלִפִּי סדר דבריו נמצא שְׁדָם הַתָּמִיד – בשחיטת
התמיד וזריקת דמו מְפַסֵּק לָהּ בין הטבת חמש הנרות להטבת
שתי הנרות, ואילו את הקטורת סידר אחרי הטבת כל הנרות.
מיישבת הגמרא: אֲמַר, לֹא קָשְׁיָא, הֵיאָה – סדר עבודות היום
במקדש שאמר אבִי, לְדַעַת אֲבָא שְׂאֵל נֹאמֵר, שלדבריו קודם
הטיב את כל הנרות ורק אחר כך היה מקטיר את הקטורת, ולפיכך
ההפסקה שבין הטבת חמש נרות לבין שתי נרות היתה על ידי
שחיטת התמיד, הָא – שתי המשניות במסכת יומא שבא אבִי
ליישב את הסתירה ביניהם, נאמרו לְדַעַת רַבֵּנּוּ שִׁישׁ להקטיר את
הקטורת לפני גמר הטבת הנרות, והקטורת היא שהפסיקה בין
הטבת חמש הנרות להטבת שתי הנרות, וניתן לומר שהנאמר
שהנרות קודמים לקטורת בחמש הנרות נאמר, והנאמר שהקטורת
קודמת בשתי הנרות נאמר.

מביאה הגמרא את הברייתא, בה נחלקו חכמים ואבא שאלו:
דְּתַנְיָא, לֹא יֵיטִיב אֶת כל שבעת הַנִּירוֹת וְאַחֲרֵי כֵן יִקְטִיר את
הקטורת, אֲלֵא יִקְטִיר את הקטורת באמצע וְאַחֲרֵי כֵן יֵיטִיב – יגמור
להיטיב את הנרות. אֲבָא שְׂאֵל אֹמֵר, מְטִיב הוא את כל שבעת
הנרות קודם לכן, וְאַחֲרֵי כֵן מְקַטֵּר את הקטורת. מבארת הגמרא:
מֵאִי מַעֲמָא דְאֲבָא שְׂאֵל שהטבת כל שבעת הנרות נעשית לפני
הקטורת, דְּכֵתִיב בהקטרת קטורת של שחר (שמות ל ז), וְהַקְטִיר
עָלָיו אֶת־הָרֶגֶל קְטֹרֶת סָמִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהִיטְבוֹ אֶת הַנֵּרֹת וְקִטְיָהָ,
שומעים אנו מן הפסוק שקודם יקיים 'בהיטבו את הנרות' ויגמור
הטבתם, וְאַחֲרֵי כֵן 'קִטְיָהָ' לקטורת. מבררת הגמרא:
וְרַבֵּנּוּ הסוברים שיקטיר את הקטורת באמצע, מֵאִי קָאָמֵר רַבְּהִינָא –
כיצד הם דורשים את הכתוב.

רַבִּי נְבִיעִילָן של האזנב במים וְיַעֲלוּ בהם מים שיש בהם בכדי
שִׁיחָ מֵהֶם על הטמא.

עד כאן למדנו את תירוצו של רב חסדא שמשנתנו היא שלא
כרבי עקיבא משום שאם מים על הכהן כל שבעת הימים ממי
אפר הפרה הרי הוא טמא ואינו יכול לעבוד במקדש. הגמרא
מביאה תירוצו שונה שאפשר להעמיד את משנתנו אפילו כרבי
עקיבא: אֲבִי אֶמֶר, אֲפִילוּ תִּיָּא נִיתָן לִפְרֵשׁ את המשנה כרבי
עקיבא, ומה ששאלנו לדבריו שמי שזמים עליו נטמא אם כן איך
יכול לעבוד במקדש, יש ליישב, הַעֲבִיד עֲבֹדָה כּוֹלִיָּה יוֹמָא – שהיה
עובד את עבודתו במשך כל היום כאשר עדיין לא הזו עליו מאפר
הפרה, וְלִפְנֵיָא – ולפנות ערב לאחר גמר העבודה מִדּוּ עָלֶיהָ –
מזים עליו ממי אפר הפרה, וְטָבִיל מִיד לאחר שהזו עליו לפני
שתשקע השמש, וְעָבִיד – ועושה שיבוא עליו הַעֲרֵב הַשָּׁמֶשׁ
בטהרה וישל ידי שטבל לפני הלילה עושה שההערב שמש יתיר
לו לעבוד בבית המקדש.

שנינו במשנה: וּמְקַטֵּר אֶת הַקְטֹרֶת וּמְטִיב אֶת הַנִּירוֹת. מדייקת
הגמרא: אֲלֵמָא קְטֹרֶת בְּרִישָׁא וְהָרִיזָה – מוכח מן המשנה שסדר
העבודה בכל השנה הוא, שקודם היו מקטירים את הקטורת על
המזבח הפנימי, ואחרי כן הטיבו את הנרות. מקשה הגמרא:
וְרַבְּנֵיהּ – יש להקשות סתירה על כך ממסכת תמיד, ששם
המשניות מבארות את סדר העבודה שבכל בוקר, בתחילה
מבארת המשנה (פ"ג מ"ט) את סדר העבודה של מִי שֶׁזָּכָה כְּגֹרֶל
לעבוד עבודת דִּישׁוֹן מִזְבֵּחַ הַפִּיִּים, וממשיכה המשנה ומבארת את
סדר העבודה של מִי שֶׁזָּכָה בְּמִנְחָה כיצד היה מטיב ומדשן את
הנרות. ולאחר מכן (פ"ה מ"ד) מבארת המשנה את סדר עבודתו של
מִי שֶׁזָּכָה בְּקַטֹּרֶת כיצד היה עושה. הרי שסדר העבודה הוא
שהטבת הנרות היא לפני הקטרת הקטורת. מתרצת הגמרא: אֲמַר
רַב הוּנָא, אֲכַן נִחְלָקוּ בִּכְךָ הַתְנָאִים מִזֶּה סדר העבודה, וּמֵאֵן תָּנָא
תָּמִיד – מיהו התנא ששנה את מסכת תמיד, רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ
הַמַּעֲצָה הוּא, שמצינו בברייתא שעוסק הוא בהלכות סדר התמיד,
וְנִחְלָק על חכמים ששנו את משנתנו.

שואלת הגמרא: וְהָא אִיכָא שְׁמַעִין לָהּ – הלא מצינו להיפך,
שרבי שמעון חולק על הנאמר במשנה במסכת תמיד, ואי אפשר
לומר שהוא זה ששנה אותה. דָּתֵנּוּ במשנה בתמיד (פ"ד מ"א), לאחר
שקיבל הכהן את דם שחיטת עולת התמיד של שחר, כָּא לֹא הכהן
לְקַרְן המזבח שבצד מִזְרֵחַ הַיְּמִינִית, וְנִתֵּן – זורק את הדם בזריקה
אחת על הזוית שבצד מִזְרֵחַ הַיְּמִינִית, וכך מתפשט הדם בזריקה
אחת על שני צידי המזבח מזרח וצפון. משם היה מקיף את המזבח
עד שמגיע לקרן מַעֲרִיבִית דְּרֹמִית, וְנִתֵּן – זורק את הדם בזריקה
אחת על הזוית שבצד מַעֲרִיבִית דְּרֹמִית, וכך בזריקה אחת מתפשט
הדם על שני צידי המזבח מערב ודרום, ונמצא שבשתי זריקות
הללו הגיע הדם על כל ארבעת צידי המזבח. וְנִתֵּן עָלֶיהָ – ושנינו
על משנה זו דעה אחרת בברייתא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמַּעֲצָה מַשְׁנֶה
בְּתָמִיד – סובר שיש לשנות את מתן הדם שבתמיד משאר מתן דמי
קרן עולה הטעון שתי מתנות שהן ארבע, שבקרן מִזְרֵחַ הַיְּמִינִית
נִתֵּן בזריקה אחת על זוית מִזְרֵחַ הַיְּמִינִית, כנאמר במשנה וכל
קרן עולה, אולם כשמקיף את המזבח ובא לקרן מַעֲרִיבִית דְּרֹמִית,
אינו זורק בזריקה אחת על הזוית כדי שיגיע הדם על שני צידי
המזבח בפעם אחת, אלא נִתֵּן זריקה אחת על קרן מַעֲרִיבִית של
המזבח, ובכך ניתן דם על צד מערב, וְאַחֲרֵי כֵן נִתֵּן זריקה נוספת
על קרן המזבח בצד דְּרֹמִית, ובכך היה מגיע הדם אל כל ארבעת
צידי המזבח. ומכיון שרבי שמעון חולק על הנאמר במשנה במסכת
תמיד הרי לא הוא שנה אותה. משיבה הגמרא: אֲלֵא אֶמֶר רַבִּי
יִתְנָן, שיש לומר להיפך, כָּאֵן תָּנָא סֵדֵר יוֹמָא – מי הוא התנא
ששנה את ענין סדר התמיד שבמסכת יומא החולקת על המשנה
במסכת תמיד, רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמַּעֲצָה הוּא, שכשם שמצינו
שחולק הוא על צורת הזריקה, כמו כן חולק על סדר העבודה.

מבארת הגמרא: כך מתפרש הכתוב, **בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ** – שבשעה
שהוא מטיב את שתי הנרות, **תָּהָא מְקַטֵּר קְטוֹרֶת** – תהיה כבר
הקטורת מוקטרת, ומכאן שיש להקטיר בין הטבת חמש נרות
להטבת שתי נרות, ובכך תהיה הטבת שתי נרות אחרי הקטרת
הקטורת.
ומביאה הגמרא הכרח לפרש כך את הכתוב כפי טעמם של
חכמים: **דְּאִי לֹא תִּמְאֵר לִפְרֹשׁ הָבִי**, אלא תפרש כדברי אבא שאול
שהכוונה יקטירנה אחר כך, קטורת של בין הערפים, שגם בה נאמר
לשון זה, **דְּתַתִּיב (שמות ל ח) וְהִעֲלֵת אֹהֶרְךָ אֶת הַנֵּר בֵּין הָעֲרִפִּים**
יִקְטִירֶנָּה, וכי הָבִי נָמִי האם נוכל לפרש את הכתוב **דְּרִישָׁא מְדִלִיק**
נרות, וְהָדָר – ורק לאחר מכן מְקַטֵּר קְטוֹרֶת שֶׁל בֵּין הָעֲרִפִּים. וְכִי
תִּמְאֵר – ואם תאמר הָבִי נָמִי – שאכן אף כתוב זה מתפרש כך,
וְהִנְיָא בְּבִרְיִיתָא, נאמר בפסוק (שם כז כא), **עֲרוֹךְ אוֹתוֹ אֹהֶרְךָ וּבְנִי**
מַעֲרָב עַד בֹּקֶר, דורשים מכך, שבעריכת הנרות תִּן לָהּ במנורה
מְדִלִיקָה – מדת שמן בכמות כדי שִׁתְּהָא דִּלְקָת וְהוֹלֵכֶת כָּל הַלַּיְלָה
מַעֲרָב וְעַד בֹּקֶר. דְּבָרֵי אַחֲרֵי יֵשׁ לָךְ לדרוש מן הפסוק האמור, **עֲרוֹךְ**
אוֹתוֹ אֹהֶרְךָ וּבְנִי מַעֲרָב עַד בֹּקֶר, ומהכתוב 'אוֹתוֹ' מערב עד בוקר,
יש לדייק שדווקא 'אוֹתוֹ' עבודה נעשית מערב עד בוקר, ומכאן
שאיֵין לָךְ עֲבֹדָה אַחֶרֶת מֵעֲבֹדוֹת הַיּוֹם שֶׁפְּשָׁרָה מַעֲרָב עַד בֹּקֶר –
שתהיה כשירה כשהיא אחרונה לעבודת היום, **אֵלָּא וּ** – הדלוקת
הנרות בְּלֵבָהּ, ואם כן לא יתכן לפרש את הכתוב 'יקטירנה' לאחר
הדלקת הנרות. **אֵלָּא מֵאֵי קָאָמֵר רַחֲמָנָא וְהִעֲלֵת אֹהֶרְךָ אֶת הַנֵּר**
בֵּין הָעֲרִפִּים יִקְטִירֶנָּה, בהכרח יש לפרשו בלשון עבר, שְׁבַעֲרִין
הַלֵּלָה – שבזמן ההדלקה כבר תָּהָא מְקַטֵּר קְטוֹרֶת, אם כן הָכָא
נָמִי יש ללמוד שהנאמר **בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר בְּהִיטִיבוּ אֶת הַנֵּר**
יִקְטִירֶנָּה, מתפרש בלשון עבר, שְׁבַעֲרִין הַמֶּלֶךְ של שתי הנרות,
כבר תָּהָא מְקַטֵּר קְטוֹרֶת מִלְפָּנֵי כֵן.
וְאָמַר שְׂאֹל שפירש את הנאמר בקטורת של שחר 'יקטירנה'
שיקטיר אחר כך, **אֵמֵר לָךְ**, שאין ללמוד מהנאמר בקטורת של בין
העריבים לנאמר בקטורת של שחר, משום דְּשִׁאֲנִי תָּהָא בקטורת
של בין העריבים דְּתַתִּיב 'אוֹתוֹ' למעט של תהיה עבודה אחרת
אחרי הדלקת הנרות, ולכן מוכרחים אנו לפרש כוונת הכתוב
שלא בפשוטו, אולם בקטורת של שחר, יש לפרש את הכתוב
כמשמעותו הפשוטה שנאמר לפי סדר העבודה, שיעשה קודם את
הטבת כל הנרות ואחרי כן יקטיר את הקטורת.
הגמרא מביאה תירוץ נוסף על הקושיא בסתירת המשניות,
שבמשנתנו נאמר שהקטורת קודמת להטבת הנרות, ובפרק שני
נאמר שהטבת הנרות קודמת לקטורת: **רַב פִּסְאֵא אָמֵר**, **לֹא קִישְׁיָא**,
הָא – משנתנו שאמרו בה שהקטורת קודמת, נאמרה כדעת רַבְּנָן
שמפסיק בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות בקטורת, ונמצא
שהטבת שתי נרות נעשתה אחרי הקטורת, אולם **הָא** – המשנה
שנאמר בה שהטבת הנרות כולם קודמת לקטורת, היא כדעת **אָמַר**
שְׂאֹל ששחיתת התמיד וזריקת דמו היא המחלקת בין ההטבות,
ואילו הקטורת נעשתה אחרי גמר ההטבה. שואלת הגמרא: **בְּמֵאִי**
אוֹקִימָתָא – לדעתך שהעמדת **לְמַתְנִיתִין דְּהָכָא** השנויה תחילה
במסכת זו בַּרְבָּנָן, ואילו פִּיִּים – המשנה בפרק שני בה למדנו
שהטבת הנרות קודמה לקטורת, נשנתה **בְּאָמַר שְׂאֹל**, אם כן **אֵימָא**
סִיפָא את המשנה בפרק שלישי (לא) בענין העבודה ביום
הכיפורים, **הֵבִיאוּ לוֹ לִכְהֹן הַגְּדוֹל אֶת הַתְּמִיד שֶׁל שַׁחַר**, קֶרְבָּנוֹ –
שחט בו רוב שני סימנים שיש בכך שיעור של שחיטה כשירה,
וּמִכָּא אַחֵר שְׁחִימָה עַל יָדוֹ – כהן אחר המשיך לשחוט את הסימנים.
ולאחר שהכהן גדול קיבל את הדם וזרקו על המזבח, נִכְנָס לְהִיכַל
לְהַקְטִיר אֶת הַקְּטוֹרֶת שֶׁל שַׁחַר, וְלִחְיִיבִים אֶת הַנֵּרוֹת שֶׁבִּמְנוּרָה.
ומשנה זו שהקטורת קודמת להטבת הנרות, **אֵתָּאן לְרַבְּנָן**, נמצא
אם כן שהמשנה נשנתה שלא כסדר, שחרי **רִישָׁא וְסִיפָא רַבְּנָן**,
וּמִצִּיעָתָא אָמַר שְׂאֹל, וזה שלא כסדר הראוי. משיבה הגמרא: **אָמֵר**
לָךְ רַב פִּסְאֵא, אין – אכן כך נשנתה המשנה, **רִישָׁא וְסִיפָא רַבְּנָן**
וּמִצִּיעָתָא אָמַר שְׂאֹל, ואין בכך כדי לדחות מלפריש כן את סתירת
המשניות.
מבררת הגמרא: **בְּשִׁלְמָא אֲבֵי** שתיריך שמשנתנו אמורה בהטבת

שתי נרות והמשנה בפרק שני אמורה בהטבת חמש נרות, **לֹא אָמֵר**
לתריך בַּרְבָּנָא שֶׁהִמְשִׁינוּ לֹא נאמרו כדעה אחת, משום שהוא
סובר דְּרִישָׁא וְסִיפָא רַבְּנָן וּמִצִּיעָתָא אָמַר שְׂאֹל לֹא מוֹקִים לָהּ –
שאין להעמיד את המשניות בסדר זה שאינו ראוי. **אֵלָּא רַב פִּסְאֵא**,
מֵאִי מַעֲמָא לֹא אָמֵר לתריך בְּאֲבֵי. מבארת הגמרא: **אָמֵר לָךְ רַב**
פִּסְאֵא, וכי דרך הוא לסדר המשניות הפוך מסדר העבודה, דְּתָנָא
בְּרִישָׁא בְּפֶרֶק ראשון הַמֶּלֶךְ שְׁתֵּי נִירוֹת, וְהָדָר – ואחרי כן בפרק שני
נשנתה הַמֶּלֶךְ חֲמֵשׁ נִירוֹת, בעוד שהטבת חמש נרות קדמה להטבת
שתי נרות. **וְאֲבֵי אָמֵר לָךְ**, אין בכך כל דוחק לפרש כן, משום
שהמשנה בפרק ראשון אינה עוסקת בסדר עבודת יום הכיפורים
אלא אורוּיָי בְּעִלְמָא הוּא דְּקָא מוֹרִי – המשנה באה להורות את
העבודות המוטלות על הכהן הגדול בשבעת הימים קודם יום
הכיפורים בכדי להתרגל בעבודה, ולא נשנו לפי הסדר כלל,
וְסִדְרָא – ואילו סדר העבודה ביום הכיפורים הָא הָדָר תָּנִי לִיה –
נשנתה אותו המשנה לאחר מכן, ואכן נשנו הדברים כסדר הראוי,
בפרק שני הטבת חמש הנרות, ובפרק שלישי הטבת שתי הנרות.
נוֹפָא, הָא לֹא הכהן המוליק את דם התמיד לְקֶרֶן מוֹרְחִית צְפוֹנִית של
המזבח, וְנוֹתֵן – זורק מן הדם על קרן מוֹרְחִית צְפוֹנִית. משם מקיף
ובא לקרן מַעֲרִיבִית דְּרוּמִית, וְנוֹתֵן על קרן מַעֲרִיבִית דְּרוּמִית. וכך
בשתי זריקות הגיע הדם על כל ארבעת צידי המזבח. וְתָנִי עֲלֵהּ,
רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמַּצֵּפָה מִשְׁנָה את סדר הזריקה בְּתִמִּיד מסדר
הזריקה של כל קרבן עולה. וכך סדר הזריקה, הָא לֹא לְקֶרֶן מוֹרְחִית
צְפוֹנִית, וְנוֹתֵן מוֹרְחִית צְפוֹנִית כאמור במשנה. אולם בקרן מַעֲרִיבִית
דְּרוּמִית אינו נותן מתנה אחת על הזוית שיגיע הדם על שתי
הצדדים יחד, אלא נותן תחילה מן הדם בצד מַעֲרִיבִית של המזבח
קרוב לדרומו, וְאַחֵר כֵּךְ נותן בצד דְּרוּמָה.
מבארת הגמרא: **מֵאִי מַעֲמָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמַּצֵּפָה**. אָמֵר רַבִּי
יוֹחָנָן מִשּׁוּם הָדָר דְּבִי – בשם אחד מבני ישיבתו של רַבִּי יוֹנָא, אָמֵר
קָאָא במוסף של ראש חודש (במדרב כח טו) **שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחִטָּאת**
לָךְ על עֵלֶת הַתְּמִיד יִקְשֶׁה וְנִסְכּוֹ, הסמך הכתוב את שעיר החטאת
לעולת התמיד, ללמדנו, שקרבן עולה הִיא, וְאָמֵר רַחֲמָנָא עֲבִיר בָּהּ
– יש לעשות בה מַעֲשֵׂה חֲטָאת. הָא בְּיָצֵד, נותן מתנה אחת מן הדם
על הקרן שְׁחִיָּא שְׁתֵּי, שבכך מתפשט הדם על שתי הצדדים, וזהו
בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה, שלא ביטלו ממנו מעשה עולה, ואילו את גמר
המתנות נותן שְׁתֵּי שְׁתֵּי שְׁתֵּי דהיינו שתי מתנות שכל מתנה
ניתנת על צד אחד, וזהו בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאת שנותנים מדמה ארבע
מתנות על ארבע קרנות. מתנה לכל קרן.
שואלת הגמרא: מדוע לחלק את המתנות חציים בעולה וחציים
כחטאת, וְלִיתֵן שְׁתֵּי אֲרֻבַּע בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה וְאֲרֻבַּע שְׁתֵּי אֲרֻבַּע
בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאת. מיישבת הגמרא: **לֹא מִצִּינוּ בְּשׁוּם הַזֹּאת דֵּם שֶׁל**
קֶרֶן דְּמִים שְׁמִכְפְּרִין כְּפָרָה שְׁלִימָה, וְחוֹזְרִין וּמְכַפְּרִין כְּפָרָה אַחֶרֶת.
שואלת הגמרא: וְכִי מִצִּינוּ דְּמִים שְׁחִיָּאִין חֲטָאת וְחִצְרִין עוֹלָה, והלא
גם דבר זה לא מצינו, אֵלָּא הִיא שְׁעַל קֶרֶן הַקִּישָׁן הַכְּתוּב לַעֲשׂוֹת
בְּתִמִּיד שלא כאשר הקרבנות, אם כן הָכָא נָמִי נאמר שְׁבַעֲלֵ קֶרֶן
הַקִּישָׁן הַכְּתוּב לומר שבתמיד נעשה שלא כמו בשאר הקרבנות
ויתן שתים שהן ארבע וגם ארבע שהן ארבע. מיישבת הגמרא:
הָכָא – בכך שנותן את המתנות האחרונות בנפרד כמעשה חטאת,
אין נחשב הדבר כשינוי שלא מצינו כמותו, שכן רק פִּיפּוּס חֲטָאת
בְּעִלְמָא הִיא – אין כאן אלא הפסק בין הנתינות, שהרי עומד הוא
בקרן אחת ובדומה לשאר נתינות קרבן עולה, אלא שבמקום ליתן
אותן בפעם אחת נותן אותן בשני פעמים. ואין זה הוכחה הניכרת
שיש כאן מעשה חטאת, מה שאין כן ליתן פעמיים זהו שינוי שלא
מצינו דמים חוזרים ומכפרין.
שואלת הגמרא: וְנִיתִיב – שיתן מתנה אחת שְׁחִיָּא שְׁתֵּי לְמִטָּה
מחוט הסיקרא, וּבְמַעֲשֵׂה עוֹלָה, שזריקת דם העולה מקומה למטה
מחוט הסיקרא, אולם את הַשְּׁתֵּי שְׁתֵּי שְׁתֵּי שנותן בפסוק מתנות,
ומשום שצריך לעשות בה מעשה כחטאת, שיתן אותם לְמַעֲלָה
מחוט הסיקרא בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאת שדמה ניתן למעלה. משיבה
הגמרא: **לֹא מִצִּינוּ דְּמִים שְׁנִיתִיבִים חִצְרִין לְמַעֲלָה** מחוט הסיקרא
וְחִצְרִין לְמִטָּה. מקשה הגמרא: וְכִי האם לא מצינו שמותר להוות

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף טו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רמה רש"י

1 מערב עד בקר – בנרות כתיב "יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר". תן לה –
2 למנורה מדת שמן כדי שתהא דולקת כל הלילה, ושיעור חכמים חצי לוג לכל נר ונר,
3 ויש בו כדי להדליק כל הלילה של תקופת טבת, ואם יותיר בקצה – יותיר. אין לך
4 עבודה בשבירה – כלומר אין לך עבודת יום כשירה אחר הדלקת, דריש הכי: אותו
5 מערב ועד בקר, ולא אחר מערב עד בקר.

6 דכתיב אותו – כדפרישית, ועל כרחך בעידן
7 הדלקה תהא מיקטרא קטורת קאמר, אבל
8 שחרית, בסדר משמעו של מקרא סדר העבודה:
9 בהיטיבו, והדר יקטירנה. רב פפא אמר לא
10 קשיא – סדר יומא אסדר יומא וכו' בהטבת
11 שתי נרות, הא דתנן קטרת ברישא – רבנן, והא
12 דתנן נרות ברישא – אבא שאול. לפתניתין
13 דהבא – דפירקא קמא (יד.א), פייס –
14 דמתניתין דפייסות, השניה בפרק שני (כה.א),
15 דקתני קטרת לבסוף כאבא שאול. אימא סיפא
16 – דסדר יומא קתני בפרק שלישי (לא.ב),
17 הביאו לו את התמיד לכהן גדול ביום הכפורים.
18 קריצו – חתכו, חתך בו הכשר שחיטה ברוב
19 שנים, ולא בול, לפי שצריך הוא עצמו לומר
20 ולטול מזורק לקבל הדם, שכל עבודת יום
21 הכפורים אינה כשירה אלא בו. להיטיב את
22 הנרות – ועל כרחך בשתים האחרונות קאמר,
23 דליכא למאן דאמר קטרת קודמת לחמש
24 הנרות. רישא וסיפא – דסדר יומא רבנן וכו'
25 בתמיה, ודכל מסכת זו כמשנה אחת, שעסוקה
26 כולה בסדר כמות שחן הפסוקים סדורין
27 והולכין, תנא ברישא וכו' – (בתמיה), דאורי
28 אבוי מתניתין דפרק קמא בהטבת שתי נרות,
29 ודפרק שני בהטבת חמש נרות. ואבוי אמר לך
30 – האי דפרק קמא, דקתני כל שבעת הימים
31 הוא זורק בו – לאו ביום הכפורים קאי, ולא
32 קפיד אסידרא, אלא אורוי בעלמא מיירי,
33 ומלמדנו שצריך כהן גדול להיות עסוק
34 בעבודה כל שבעה כדי שיהא רגיל ומוזמן בן
35 ביום הכפורים, וסדרא דיומא הדר תני לה, לכך
36 שנה בפרק שני הטבת חמש ובפרק שלישי שנה
37 הטבת שתיים: להפאת לה' על עולת התמיד –
38 מעשה חטאת על עולת התמיד, והחטאת
39 טעונה פיסוק מתנות שדרי דמה ניתן על ארבע
40 קרנות – אף עולת התמיד יש בה פיסוק
41 מתנות, לא שסילטו ממנו מעשה עולה שיהיה
42 עולה היא, אלא שניתן נוהגין בה. ארבע שחן
43 ארבע – על ארבע קרנות. לא מצינו דמים
44 ששכפריים – כפרה אחת שלחן, וחזוין
45 ומכפרין כפרה אחרת. פיסוק מתנות בעלמא
46 הוא – והאיל ושתיהן בקרן אחת – אין כאן
47 הוכחות מעשה חטאת, וניתים אחת וכו' – דשם
48 עולה ניתן למטה מחוט הסיקרא, דם החטאת
49 למעלה, וכיון דהך מתנה בתרייתא המפסקת
50 משום מעשה חטאת עבידא – תהוי למעלה
51 בחטאת. הוה ממנו בו' – לקמן בפרק חמישי
52 (נגב), כשהוא מזה מדם הפר כנגד עובי של
53 כפורת, וקא טלקא דערך אחת מאמצע עוביה
54 למעלה, ושבע מאמצעיתיה ולמטה. ומשני
55 במצילף – האי למטה ולמעלה דתני לא
56 אאמצעית קאי, אלא ראשונה נתן תחילה
57 כלפי מעלה, והשבע תחתיה זו למטה מזו
58 במצילף. כמגנרנא – כשליח בית דין המכה ברצועה זו למטה מזו, שאינו מכה במקום אחד, ולשון מצילף לא נודע לי. הוה על שחרו של מזבח הפנימי שבע פעמים – כמו
59 שנאמר הוזה עליו מן הדם וגו'. אפליגה – נגד אמצע גובה קירו. מיהרא – צהרים, פלגא דיומא, וכיון דשבע הזאות הוה המזה – אי אפשר לצמצם שלא יהא מזה לא
60 למעלה ולא למטה.

1 בעידן הטבה תהא מקטר קטורת – תימה לי: אמאי לא קאמר "בהיטיבו את הנרות" –
2 היינו חמש נרות, ואחר כך "קטיר" דבקטרת מופסיק להו' ויש לומר: משום דדרשין
3 לקמן בפרק שלישי (לג.ב) "בבקר בבקר בהיטיבו" – חלקיהו לשני בקרים, פירוש חמש נרות
4 לחזיהו דמופסיק, והדר שתי נרות. ואם כן בהיטיבו הנרות מיירי נמי בשתי נרות, ועוד יש
5 לומר: דשינרא דמשני עדיפא ליה, דמייתי ראיא
6 לדבריה, בדקאמר דאי לא תימא הכי.
7 אימא סיפא הביאו לו את התמיד קריצו בו' –
8 תימה לי: אמאי פריך מזהדיא דפרק שלישי (לקמן
9 לא.ב) ל"פירך מזהדיא דפרק שני גופא, דקתני
10 (כה.א): מי שחוט מי זורק, והדר מי מדישן מזבח
11 הפנימי והמנורה. ואבא שאול סבירא ליה לקמן,
12 פרק "אמר להם המנוחה" (לג.א) גבי אבוי מסדר
13 מערכה ואליבא דאבא שאול דדישון מזבח
14 הפנימי קודם להטבת חמש נרות, והטבת חמש
15 נרות קודם לדם התמיד! ויש לומר: דילמא רב
16 פפא פליג עליה דאבוי, וסבירא ליה אפילו לאבא
17 שאול דם התמיד ברישא, והדר דישון מזבח
18 הפנימי.

19 אורוי בעלמא דקא מורי וסידרא הדר מתני
20 לה – אין להקשות: כיון דלא
21 תנא סידרא במתניתין – אם כן לדידה דלא
22 צריכא לשינרא דלעיל (יד.ב), דמשני אורמאי
23 דמתניתין אמתניתין דתמיד. דיש לומר: דלעולם
24 מאי דקתני במתניתין – על הסדר שנה אותה,
25 וחכי פירושה: הא דלא תנא נמי הטבת חמש נרות
26 – משום דלא הויא בבחן גדול.

27 במצילף – תימה: במאי טענה? והא בהדיא
28 חן בה הכי במצילף, לקמן בפרק
29 "הוציאו לה" (נג.ב), לא היה מכוין לא למעלה ולא
30 למטה אלא במצילף ויש לומר: שבא לתרץ דהאי
31 במצילף היינו כמגנרנא, ודכל במקום אחד. וכמו
32 שפירש בערוך: כמגנרנא – שמרים ידו ואינו מכה
33 עד שיויר.

34 מאי לאו אפליגה דמזבח – ואם כן מצינו דמים
35 שחצין למטה וחצין למעלה, דמתחילה
36 נתן על הקרנות ואחר כך על חצי המזבח, ורש"י
37 לא פירש כן.

ואחת

בא לו לקרן מזרחית צפונית – נותן מזרחית צפונית, מערבית דרומית – נותן מערבית
ואחר כך נותן דרומה. מאי טעמא דרבי שמעון איש המצפה? אמר רבי יוחנן משום
חד דבי רבי ינאי: אמר קרא "ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עולת התמיד יעשה
ונסכו", עולה היא, ואמר רחמנא עביד פה מעשה חטאת. הא פיצד? נותן אחת
שהיא שתיים כמעשה עולה, שתיים שהן שתיים כמעשה חטאת. – וליתן שתיים שהן
ארבע כמעשה עולה, וארבע שהן ארבע כמעשה חטאת! – לא מצינו דמים שמכפרין
וחזוין ומכפרין. – וכי מצינו דמים שחצין חטאת וחצין עולה? אלא – על כרחן
הקישן הכתוב, הכא נמי – בעל כרחן הקישן הכתוב! – הנהם פסוק מתנות בעלמא
היא. – וניתוב אחת שהיא שתיים למטה כמעשה עולה, שתיים שהן שתיים למעלה
כמעשה חטאת! – לא מצינו דמים שחצין למעלה וחצין למטה. – ולא? והתנן:
הזה ממונו אחת למעלה ושבע למטה! – במצילף. מאי במצילף – מחווי רב יהודה:
כמגנרנא – ולא? והתנן: הזה ממונו על טהרו של מזבח שבע פעמים, מאי לאו אפליגה
דמזבח, בדאמרי אינשי: טהר מיהרא, הוא פלגא דיומא? – אמר רבה בר שילאי, לא,

אנופיה

במצילף. כמגנרנא – כשליח בית דין המכה ברצועה זו למטה מזו, שאינו מכה במקום אחד, ולשון מצילף לא נודע לי. הוה על שחרו של מזבח הפנימי שבע פעמים – כמו
שנאמר הוזה עליו מן הדם וגו'. אפליגה – נגד אמצע גובה קירו. מיהרא – צהרים, פלגא דיומא, וכיון דשבע הזאות הוה המזה – אי אפשר לצמצם שלא יהא מזה לא
למעלה ולא למטה.

אנופיה

ואחת לשכת בית המוקד — פירש רבינו חננאל: דשני בית המוקד היו, לטול מהם אש לצורך המזבח, שמצוה להביא מן ההדיוט, ששנים היו, שאם יכבה האחד — יביאו מן השני. ואף על גב דאבתי הואי מערבה לקיום האש, לקמן בסוף פרק "טרף בקלפ" (מה, א) — שגמא שלשתן היו צריכות לקיום האש, שאם יכבה האש משני בתי המוקד — יקרו מן

המערכה העשויה לכך. וכפירשו משמע בפרק

קמא דשבת (נ, כא), ומאחזין האור במדורת בית

המוקד, מאי טעמא "בכל מושבותיכם" אי אתה

מבעיר אבל אתה מבכיר במדורת בית המוקד.

משמע דלפי שהוא צורך המזבח יכול להבעיר

בשבת. ורש"י פירש: לפי שהבונים הולכים יחפים,

דבעין שלא יהא דבר חוצץ בינו לרצפה,

כדאיתא בפרק שני דובחים (כד, א) היו שני בתי

המוקד, ואש של מערכה לקיום האש. וצריך לומר

לפירושו דהתירו להבעיר האש במדורת בית

המוקד — אף על גב דלא היה צורך מזבח, כיון

דבעיהו הוא — לא קרין ביה "בכל מושבותיכם".

אמר להם הממונה — הכא ולקמן בריש פרק

שלישי (כח, א) אמר להם הממונה צאו

וראו אם הגיע זמן שחיטה פירש רש"י: הסגן,

וליתא, דבירושלמי חשיב חמשה דברים שהסגן

משמש: איש כהן גדול הגבה ימין, לקמן בפרק

"טרף בקלפ" (ל, טא). הסגן בימינו וראש בית אב

בשמואל, בפרק "כזן גדול" (סנהדרין יט, א) הדניץ

הסגן בסודרין דסוף מסכת תמיד (לג, ב), והסגן

בימינו הועלהו כההיא פירקא נמי לא היה כהן

גדול מתמנה עד שנעשה סגן, ולא קא חשיב להא

בדחיהו. אלמא: ממונה לא סגן הוא.

נתיב דרומית מזרחית — דומיא דחטאת,

דכשעלה בכבש בא לו לקרן דרומית

מזרחית תחלה. ולא היה מצי לשנויי כיון דעלה

נשחט בצפון, וקיבל דמה בצפון — היב מזרחית

צפונית, דפגע ביה ברישא, שהוא סמוך לו יותר

מלקרן מזרחית דרומית. ודא: דאדרבה, כיון דכל

פנות דרך ימין — נמצא כי קאי בצפון ופניו

למזבח ומקף דרך ימין פגע בקרן דרומית מזרחית

ברישא. ועוד: האמת משיב לו, לקרן דרומית

מזרחית לא היה לו יסוד.

נתיב ברישא מערבית דרומית — דכיון דבעיא

מעשה חטאת, נהי דלא מצי למיתב דרומית מזרחית כחטאת — משום דעלה

טעונה יסוד, מכל מקום נתיב ברישא מערבית דרומית שהיא קרן הסמוכה לכבש שהיה

בדרום שהיה עולה בו לתת מתנות דחטאת, וקרובה לו טפי ממזרחית צפונית. ומשני: כיון

דאמר מר כל פנות כו', ואף על גב דאי שדיט על ירך המזבח צפונית פגע ברישא דרך ימין

לקרן מערבית דרומית מקמי קרן מזרחית צפונית — סבירא ליה לרבי שמעון איש המצפה

כמאן דאמר דכל חצי העורה עד הפתח היא צפון, והיה שוחט להלן מן המזבח כנגד הפתח,

וכי מקף תו דרך ימין — פגע מיד בקרן מזרחית צפונית, שהיא קרובה לקרן מזרחית דרומית,

שהיא קרן שנותנין בה תחלה מתנות חטאת. טפי מלקרן מערבית דרומית. וניחא נמי דנקט

דרך ימין למזרח.

דרומית

היו שם בארבע המקצועות, אחת לשכת הטלאים וכו'. לשכת החותמות — ששנייהן שם חותמות של לוקח סלתות ונסכים מן ההקדש בדמים, כדתנן במסכת שקלים (ו, ב). ארבע חותמות היו במקדש, והיה כתוב עליהן עגל גדי זכר חוטא, הן סימני כבש ואיל ופר ושלש בהמות של מצורע, כל מי שמבקש נסכים בא לו אצל הממונה על החותמות, ונותן לו מעות כפי נסכים שהוא צריך ומקבל ממנו חותם של אותם נסכים, ובא לו אצל הממונה על הנסכים ומראה לו החותם ומקבל ממנו נסכים וכו', כדמפרש התם. לשכת בית המוקד — לשכת קטנה שקרויה בית המוקד, ופתוחה לבית המוקד הגדול. **שעושים בה לחם הפנים** — של בית גרמו עושים שם מעשה לחם הפנים שהיו שם. לבית המוקד — פתוחות לה. שתיים בקורש ושתיים בחול — של בית המוקד מקצתה בניהו בתוך עזרה מקדשת, ומקצתה בחול. **וראשי פספסין** — חתיכות עצים, ממדיילין לסימן במקום המופסק בין קורש לחול.

אנפיה דמזבח — על גג, ומאי לשון טהור — על שם שטטהר ומפנה הקטורת שנשרף עליו בבקר, וחותמו אילך ואילך, ומהו על מקום הגילוי, כדכתיב "וכעצם השמים לטהר" — כמו לטהר. עולה **טעונה יסוד** — שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה הימנו, דהכי אמרינן בובחים (נא, א) "אל יסוד מזבח העולה" — לזבחה של עולה היא יסוד למטה הימנו. קרן מזרחית דרומית לא היה

לה יסוד — כדאמרין במסכת מדות (פרק ג

משנה א): היסוד היה מהלך על פני כל הצפון

ועל פני כל המערב, אוכל במזרח אמה אחת,

כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת

כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד

למזרחית דרומית, ואמרינן בובחים (נג, ב) לפי

שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל

דרום בחלקו של בנימין, כדמיתרגמין

"באחסנתיה יתבני מדבחא" (בראשית מט) —

לפיכך לא היה יסוד לה. כיון דאמר מר כו' —

ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (נח, ב).

לא יהו אלא דרך ימין למזרח — הכא לא שייך

למזרח, אבל בובחים שייך למיתניה, דאיירי

התם בנתינת כבש המזבח לדרום, וילף ליה מן

"ומעלותיה פונות קדים" — תן מעלותיה לדרום

כדי שתהא תחילת פיתויו לקדים, כשתפנה

לדרך ימין, דכל פיתות דרך ימין הן, דתני רמי

בר יחזקאל: "עומד על שנים עשר בקר" וגו',

ואגב ההיא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח, ולא

שייך למימר אלא דרך ימין, ותו לא. **ברישא**

בההוא פגע — כשעלה בכבש ופונה לימין —

פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה, ושם אי

אפשר ליתן משום דאין לה יסוד, ומקף ובא עד

מזרחית צפונית ונותן, ואף על גב דמתן דם אינו

עולה בכבש, דהא על הרצפה עומד והכלי בידו

חוזק למרוחק, דכתיב "חזקו", דהא למטה מן

החוט הוא נותן, אפילו הכי, כיון שבחטאת

שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש

דרך הדרום ופונה למזרח — הכי נמי בכל

הדמים, אף על פי שנותנן למטה — מתחיל

להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח

כניסת הבית, ומשם פונה לימין, דילמא בחטאת

— דראש חודש, אמר רחמנא עביד ביה מעשה

עולה. לא סלקא דעתך דכתיב — לחטאת "על עולת". תנן התם — במסכת תמיד, ולא

שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעילי בשניי כהאי גוונא: מאן תנא סדר

יומא — רבי שמעון איש המצפה היא, לא שמעין ליה דאמר הכי אלא משום דשמעין

ליה דפליג אסדר תמיד, מוקמי לסתמיה דפליג אתמדי אליביה, ואין שיטה כזאת מצויה

בגמרא. קבעה נמי לך גביה, דמתוקמא נמי בהך שיטתא. הפסונה — הוא הסגן, והביאו

כו' — לתמיד. מלשכת הטלאים — שהיו הטלאים שם מבוקרין, כדתנן (ערכין יג, א) אין

פוחתין משהו טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים. והלא — כמו: והרי היא במקום פלוני.

במקצוע צפונית מערבית — של בית המוקד, שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מים

גדולות להתחמם שם הבתנים, שהולכים יחפים עד רצפת עזרה שהוא של שיש, והיו

במקצועותיה לשכות פתוחות כקטניות פתוחות לטרקלין, כדתנן לקמן: וארבע לשכות

היו שם בארבע המקצועות, אחת לשכת הטלאים וכו'. לשכת החותמות — ששנייהן שם חותמות של לוקח סלתות ונסכים מן ההקדש בדמים, כדתנן במסכת שקלים (ו, ב). ארבע חותמות היו במקדש, והיה כתוב עליהן עגל גדי זכר חוטא, הן סימני כבש ואיל ופר ושלש בהמות של מצורע, כל מי שמבקש נסכים בא לו אצל הממונה על החותמות, ונותן לו מעות כפי נסכים שהוא צריך ומקבל ממנו חותם של אותם נסכים, ובא לו אצל הממונה על הנסכים ומראה לו החותם ומקבל ממנו נסכים וכו', כדמפרש התם. לשכת בית המוקד — לשכת קטנה שקרויה בית המוקד, ופתוחה לבית המוקד הגדול. **שעושים בה לחם הפנים** — של בית גרמו עושים שם מעשה לחם הפנים שהיו שם. לבית המוקד — פתוחות לה. שתיים בקורש ושתיים בחול — של בית המוקד מקצתה בניהו בתוך עזרה מקדשת, ומקצתה בחול. **וראשי פספסין** — חתיכות עצים, ממדיילין לסימן במקום המופסק בין קורש לחול.

שישקצום

על-דבר הטיפול הרפואי שהתחילו. יהי רצון שיהיה בהצלחה גדולה לרפואה קרובה.

39 בהקרבת התמיד כמעשה קרבן חטאת, וְהִלְכָּם בְּחֻמֵּי הַחֹטֵא הוּא
40 דְקָאֵמַר רַחֲמָנָא עֲבִיד בָּהּ מַעֲשֵׂה עוֹלָה – אוֹלִי בֵּאָה הַתּוֹרָה לוֹמַר
41 שִׁישׁ לַעֲשׂוֹת בַּהֲקֻרְבַּת חֹטֵא שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּמַעֲשֵׂה קֶרֶבֶן עוֹלָה.
42 מִיִּשְׁבֵּת הַגִּמְרָא: לֹא סָלָק דְּעֵתָךְ – אֵל תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ לוֹמַר כֵּן,
43 מִשּׁוּם דְּתִיבִּים בְּשַׁעֲרֵי הַחֹטֵא (במדבר כח טו) וְשַׁעֲרֵי עֲזִים אֶחָד
44 לַחֹטֵא לֵה' עַל עוֹלַת הַתָּמִיד יִעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ, וְיֵשׁ לְדִיִּיק וּלְפֶרֶשׁ מֵאִי
45 קָאֵמַר רַחֲמָנָא – מֵה כּוּוֹנֵת הַכְּתוּב שֶׁנֶּאֱמַר 'עַל עוֹלַת הַתָּמִיד, מִיָּדִי
46 דְּחֻמֵּי אֶעֱוֹלָה' – שִׁישׁ לַהֲשִׁיךְ מַעֲנִין הַחֹטֵא עַל הָעוֹלָה,
47 שֶׁבְּקֶרֶב הָעוֹלָה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת כַּחֲטָא וְלֹא לְחִיפָךְ.
48 הַגִּמְרָא דִּנָּה הֵיכָן הִיתָה מְקוּמָה שֶׁל שְׁלֹכַת הַטְּלָאִים בְּמִקְדָּשׁ: תִּנּוּ
49 הָתָם בְּמִשְׁנֵה בְּמִסְכַּת תָּמִיד (פ"ג מ"א), אֲמַר לָהֶם הַמְּבֹרָךְ – אִמְרוּ סֵגֶן
50 הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֵאלוֹ הַזּוֹכִים בַּהֲקֻרְבַּת תָּמִיד שֶׁל שָׁחַ, צָאֵי וְהִבִּיאוּ
51 מִלָּה לְקֶרֶבֶן הַתָּמִיד מִלִּשְׁכַּת בֵּית הַטְּלָאִים, שֶׁשֶּׁם הֵיזְ הַטְּלָאִים
52 שֶׁנִּבְדָּקוּ מִכָּל מוֹם. וּמִבֵּאֵרֶת הַמִּשְׁנָה הֵיכָן הִיתָה הַלִּשְׁכָּה, וְהֵלֵא
53 תַּדַּע כִּי לִשְׁכַּת הַטְּלָאִים הִיתָה בְּמִקְצֵעַ צְפוֹנִית מְעַרְבִית שֶׁל שְׁלֹכַת
54 בֵּית הַמּוֹקֵד הַגָּדוֹל, וְאַרְבַּע לִשְׁכּוֹת הָיוּ שָׁם בְּקִצּוֹת שְׁלֹכַת בֵּית
55 הַמּוֹקֵד וּפְתוּחֵיהֶם הָיוּ כּוֹלֵם אֵלֶיהָ. וּמוֹנֵה הַמִּשְׁנָה אֵת אַרְבַּעַת
56 הַלִּשְׁכּוֹת וּשְׂמוֹתֵיהֶן, אֶחָת לִשְׁכַּת הַטְּלָאִים, שְׁבָה הֵיז נִמְצָאִים
57 הַטְּלָאִים הַמְּבֹקְרִים מִמוֹם וּמוֹכִינִים לַהֲקֻרְבָּה, וְאַחַת לִשְׁכַּת
58 הַחֻמֵּי, שְׁבָה הֵיז נוֹתֵנִים חוֹתֶמֶת לְמִי שִׁשִּׁילֵם עֲבוֹר נִסְכִּים
59 שֶׁצָּרִיךְ לְהִבִּיאַ עִם קֶרְבָּנוֹ, שִׁיתָן אוֹתָהּ לְמִמוֹנָה עַל הַסּוֹלֵת הֵיזֵן
60 וְהַשְׁמֵן יִקְבַּל מִמֶּנּוּ לְפִי מִזֵּה שְׁשִׁילֵם. וְאַחַת לִשְׁכַּת בֵּית הַמּוֹקֵד, עוֹד
61 לַשְׁכָּה קִטְנָה שֶׁהִיתָה בְּתוֹךְ הַלִּשְׁכָּה הַגָּדוֹלָה וְנִקְרָאֵת אָף הִיא
62 לַשְׁכַּת בֵּית הַמּוֹקֵד, וְאַחַת לִשְׁכָּה שְׁעוֹשֵׂינָן בָּהּ לָחֶם הַפָּנִים, שְׁבָה לְשׁוֹ
63 וְאִפּוֹ אֵת לָחֶם הַפָּנִים שֶׁהֵיז מַחֲלִיפִים כָּל שִׁבְתָּ.
64 לְמַדְנָה בְּמִשְׁנָה זוֹ שֶׁבְּמִסְכַּת תָּמִיד שֶׁלִּשְׁכַּת הַטְּלָאִים הִיתָה בְּצֵד
65 צִפּוֹן מִמֶּעַרֵב, הַגִּמְרָא מְבִיאָה שֶׁהַמִּשְׁנָה בְּמִסְכַּת מִדּוֹת חוֹלֶקֶת עַל
66 הַמִּשְׁנָה שֶׁבְּמִסְכַּת תָּמִיד. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְרִמְיָהוּ, בְּמִסְכַּת מִדּוֹת
67 (פ"א מ"ז) שֶׁנִּינָה, אֲרַבַּע לִשְׁכּוֹת הָיוּ לְבֵית הַמּוֹקֵד, וְהֵיז בְּקִצּוֹנִית
68 הַפְּתוּחוֹת לְמִקְדָּשׁ – כְּחֹדְרִים קִטְנִים שֶׁבְּצִדֵּי טֶרְקִלִין גָּדוֹל שֶׁשֶּׁם
69 פְּתוּחֵיהֶם לוֹ, שְׁתֵּי מִן הַלִּשְׁכּוֹת הָיוּ בְּקוֹדֶשׁ וּלְכָךְ הָיוּ קְדוּשּׁוֹת,
70 וְשְׁתֵּי מִן הַלִּשְׁכּוֹת הִיָּה מְקוֹמָם בְּחוּל, וְאִין בְּהֵם קְדוּשַׁת בֵּית
71 הַמִּקְדָּשׁ. וְרֵאשִׁי פְּסָפְסִין – חֲתִיכוֹת עֲצִים הָיוּ מוֹנְחִים בְּבֵית הַמּוֹקֵד
72 בֵּין הַמְּקוֹם הַקָּדוֹשׁ לְמְקוֹם שֶׁאִינוֹ קְדוֹשׁ, וְהֵם בְּכַדִּילִין לְסִימָן הֵיכֵר
73 בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוּל שֶׁלֹּא יִטְעוּ הֵיכָן הַקְּדוֹשׁ וְהֵיכָן הַחוּל. וּמוֹנֵה הַמִּשְׁנָה
74 אֵת שְׁמוֹת הַלִּשְׁכּוֹת, מְקוֹמָם וְתַפְקִידָם. וְכֵּה הֵיז מְשַׁמְשׁוֹת לַשְׁכּוֹת
75 אֵלּוּ, מְעַרְבִית דְּרוֹמִית, הִיא הִיתָה לִשְׁכַּת (ט"ז) מִלְּאִין קֶרֶבֶן, שְׁבָה
76 הֵיז הַכְּבִישִׁים הַמִּיּוֹעִידִים לְקֶרֶבֶן מְבֹקְרִים מִכָּל מוֹם.

1 אֲנֻפִּיָּה דְּמִזְבֵּחַ – עַל גַּג הַמִּזְבֵּחַ הָיָה אֵת שִׁבְעַת הַהֹזָאוֹת וְנִמְצָאוּ
2 כּוֹלֵם לְמַעֲלָה, וְלִשּׁוֹן 'טַהֲרִי' הוּא מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁטַהֵר וּמִגִּלָּה אֵת גַּג
3 הַמִּזְבֵּחַ, עַל יְדֵי שְׁפִינָה אֵת אִפְרֵי הַקְּטוֹרֶת שֶׁנִּשְׁרַפָּה בְּבֹקֶר לְצַדִּיקִים,
4 כְּדֵי שִׁיּוּכַל לַתֵּת מִן הָדֵם עַל הַגֵּג עֲצֻמוֹ. וּמִצִּינוֹ טַהֲרִי מִלִּשּׁוֹן גִּילּוֹי,
5 דְּתִיבִּים (שְׁמוֹת כד ט) 'וְכִעֲצֵם הַשָּׁמַיִם לְטַהֲרִי', שִׁפְרוּשׁוֹ כְּמוֹ מִרְאָה
6 הַשָּׁמַיִם שֶׁהֵם צִלּוּלִים וְגִלּוּיִים לְגַמְרֵי מַעֲנִינִים.
7 הַגִּמְרָא מְמַשִּׁיכָה לְדוֹן בְּעִנִּין נִתְיֵנֶת הָדֵם שֶׁל קֶרֶבֶן הַתָּמִיד. שׁוֹאֵלֶת
8 הַגִּמְרָא: מֵאִי שְׁנָא דְּיִהִיב עוֹלָה בְּרִישָׁא – מְדוּעַ נוֹתֵן הוּא תַחֲלִילָה
9 מִתֵּנָה אֶחָת שְׁהִיא שְׁתֵּי עַל קֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית, וְהָדֵר – וְלֹאֲחִרִּיהָ
10 יְהִיב דְּחֻמֵּי – נוֹתֵן אֵת שְׁתֵּי הַמִּתְנּוֹת עַל הַמִּעֲרֵב וְהָדֵרוֹם, יְהִיב
11 בְּרִישָׁא דְּחֻמֵּי – שִׁיתָן תַּחֲלִילָה שְׁתֵּי מִתְנּוֹת כְּדוּגְמַת קֶרֶבֶן חֹטָא,
12 וְהָדֵר יְהִיב דְּעוֹלָה – וְאֲחִירִּיהָ יֵתֵן אֶחָת שְׁהִיא שְׁתֵּי. מִיִּשְׁבֵּת
13 הַגִּמְרָא: כִּיִּין דְּקֶרֶבֶן תָּמִיד עוֹלָה הִיא, עַל כֵּן הִיא קֶרֶבֶת בְּרִישָׁא –
14 יֵשׁ לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה תַחֲלִילָה.
15 עוֹד שֶׁנִּינָה מִשְׁנֵת דֵּם הַתָּמִיד, שֶׁהִכְהֵן הִיָּה בֵּא בְּתַחֲלִילָה לִיתֵן בְּקֶרֶן
16 מְזֻרְחִית צְפוֹנִית וְלֹאֲחִרִּיהָ בֵּא לְקֶרֶן מִמִּעֲרִיב דְּרוֹמִית. שׁוֹאֵלֶת
17 הַגִּמְרָא: וּמֵאִי שְׁנָא דְּיִהִיב – מְדוּעַ שְׁתֵּי מִתְנּוֹת שֶׁל קֶרֶבֶן עוֹלָה
18 נִתְּנוֹת דּוּקָא עַל קֶרְנוֹת אֵלּוּ מְזֻרְחִית צְפוֹנִית וּמְעַרְבִית דְּרוֹמִית,
19 יְהִיב – שִׁיתָן עַל קֶרְנוֹת דְּרוֹמִית מְזֻרְחִית תַּחֲלִילָה, וְהָדֵר – וְלֹאֲחִרִּיהָ
20 בְּקֶרֶן צְפוֹנִית מְעַרְבִית. מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא: אֲמַר, אִין לִיתֵן אֵת דֵּם
21 הָעוֹלָה בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מְזֻרְחִית, שֶׁכֵּן עוֹלָה מְעוֹנָה יָסוּד – אֵת דֵּם
22 הָעוֹלָה יֵשׁ לְזֹרוּק עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּמִקּוֹם שִׁישׁ לוֹ יָסוּד תַּחַת מְקוֹם
23 הַזֵּרִיקָה, וְאִילוֹ כִּיִּין דְּרוֹמִית מְזֻרְחִית לֹא הָיָה לִיָּה יָסוּד, לְפִיכָךְ נִתְיֵנֶת
24 הָדֵם הִיתָה בְּקֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית, וְלֹאֲחִרִּיהָ בְּמִעֲרִיב דְּרוֹמִית.
25 עוֹד שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: מֵאִי שְׁנָא דְּיִהִיב בְּרִישָׁא – מְדוּעַ נוֹתֵן תַּחֲלִילָה
26 עַל קֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית דּוּקָא, וְהָדֵר – וְאֲחִירִּיהָ נוֹתֵן עַל קֶרֶן
27 מְעַרְבִית דְּרוֹמִית, יְהִיב בְּרִישָׁא – שִׁיתָן בְּתַחֲלִילָה עַל קֶרֶן מְעַרְבִית
28 דְּרוֹמִית, וְהָדֵר – וְאֲחִירִּיהָ כֵּן יֵתֵן עַל קֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית שֶׁכְּנֻגָּה.
29 מִיִּשְׁבֵּת הַגִּמְרָא: כִּיִּין דְּאֲמַר מֶר – רַמִּי בְּרִי חֻזְקָא, כִּלְ פִּינֹת שְׁאֵתָה
30 פִּינָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא יָהּ אֵלָּא דְּרִיִּין לְמִזְבֵּחַ, שְׁכִיּוֹן הַהִקְפָּה
31 הוּא לִימִין הַמִּקְדָּשׁ, אִם כֵּךְ כִּשְׁבָא הַכֹּהֵן מִמּוֹל הַמִּזְבֵּחַ, כְּלוֹמַר מִצֵּד
32 דְּרוֹם שֶׁשֶּׁם הַכְּבִישׁ, נִמְצָא שְׁכִישֵׁר פּוֹנֵה הוּא לִימִינוֹ, בְּרִישָׁא בְּהֵהוּא
33 פִּנֵּעַ – בְּתַחֲלִילֶת הַקֶּפֶתוֹ פּוֹגַע הוּא בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מְזֻרְחִית, וְשֵׁם אִינוֹ
34 יִכּוֹל לַתֵּת כִּיּוֹן שֶׁאִין לְקֶרֶן זוֹ יָסוּד, וְכִּאֲשֶׁר מִמְּשִׁיךְ לַהֲקִיף אֵת
35 הַמִּזְבֵּחַ כְּשֶׁהוּא מֵהֶלֶךְ לִימִינוֹ, פּוֹגַע בְּקֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית תַּחֲלִילָה.
36 הַגִּמְרָא דִּנָּה עַל גּוֹף הַלִּימּוֹד שֶׁלְּמַדּוֹ (לַעֲלֵי ע"א) לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלַת הַתָּמִיד
37 כְּמַעֲשֵׂה חֹטָא. שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וּמֵמַאי דְּבִעּוֹלָה הוּא דְּקָאֵמַר רַחֲמָנָא עֲבִיד
38 בָּהּ מַעֲשֵׂה חֹטָא – מִנֵּין לְלַמּוֹד שְׁבָא הַכְּתוּב לוֹמַר שִׁישׁ לַעֲשׂוֹת

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אייר, תשי"א

ברוקלין

להתלמיד מו"ה שמואל מנחם מענדיל שי

שלום וברכה!

...ומה ששואל בענין לימוד החומש עם פרש"י, הנה בכלל נוהגים שלומדים השיעור חומש
במשך היום, ואם לא הספיקו במשך היום משלימים בלילה שלאחריו...

לא שמעתי שידייקו בהסדר דחומש תהלים תניא.

בברכה להס' הנכונה בגו"ר.

1 דְּרֹמִית מִן־הָרֵחַ, הִיא לְשָׁפָה שְׁהָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ – לְשִׁים וְאוֹפִים בַּה אַת
2 לְחֵם הַפָּנִים. מִן־הָרֵחַ צְפוֹנִית, בָּהּ נִגְזְרוּ בֵּית חֲשֹׁמוֹנָי אֲבָנֵי מִזְבֵּחַ
3 שֶׁשָּׁקְצוּם מִלְכֵי יוֹן כֹּאשֶׁר הִקְטִירוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ לַעֲבוּדָה זָרָה וּנְפִסְלוּ
4 אֲבָנֵי הַמִּזְבֵּחַ מִלְשֹׁמֶשׁ לְקוֹדֶשׁ. צְפוֹנִית מִן־הָרֵחַ, בָּהּ יוֹדִין לְבֵית
5 הַמִּבְרִילָה שֶׁהִיָּתָה בַּמְחִילוֹת שֶׁתַּחַת הָר הַבֵּית, וּבָהּ טַבְלוּ כְּהֻנִּים
6 שֶׁנִּשְׁמָאוּ בִּשְׁנֵתָם בְּלִילָה בֵּיתָה הַמִּקְוֶה. וְהִנֵּה בַּמִּשְׁנָה זֹו מְפֹרֶשׁ
7 שֶׁלֹּשְׁכַת הַטְּלָאִים הִיָּתָה בִּקְרָן מְעֻרְבִית דְּרֹמִית, וְשֶׁלֹּא כַּמִּשְׁנָה
8 בַּתְּמִיד שֶׁשִּׁנָּנו שֶׁהִיָּתָה בִּקְרָן מְעֻרְבִית צְפוֹנִית.

9 מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: אִמֵּר רַב הוֹנָא, אֲבָן שְׁתֵּי הַמַּסְכְּתוֹת לֹא נִשְׁנו
10 לְדַעַת אוֹתוֹ תַּנָּא, וּמֵאֵן תַּנָּא שֶׁשֶּׁנָּה אַתְּ מַסְכַּת מִדּוֹת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
11 בֶּן יַעֲקֹב הִיא, דִּתְנֵן בַּמִּשְׁנָה (מִדּוֹת פ"ב מ"ה), עוֹרֵת נָשִׁים הִיָּתָה אוֹרְךָ
12 מֵאֵה וְשָׁלִשִׁים וְחֲמִשָּׁה אַמּוֹת, עַל רוֹחַב מֵאָה וְשָׁלִשִׁים וְחֲמִשָּׁה אַמּוֹת,
13 שֶׁהִיָּתָה מְרֻבֶּעֶת, וְאֶרְבַּע לְשִׁבּוֹת הָיוּ בְּאֶרְבַּע מִקְצָעוֹתֶיהָ – פִּינוֹת
14 הָעוֹרָה, וְמָה הָיוּ מְשֻׁמְשׁוֹת, דְּרֹמִית מִן־הָרֵחַ, הִיא הִיָּתָה לְשִׁבּוֹת
15 הַנִּזְרוֹיִם, שֶׁשָּׁם נִזְרוֹיִם שֶׁהִשְׁלִימוּ אֶת יָמֵי נִזְרוּתָם וּבֹאוּ לְהַקְרִיב אֶת
16 קֶרְבָּנוֹתֵיהֶם מִבְּשָׁלִים אֶת שְׁלֵמִיָּהּ – שְׁלָמִי נִזִּיר שְׂצָרִיכִים לְהִבְיָא,
17 וּמִגְּלַחֲתֵין שְׁעָרָה, וּמִשְׁלָחִין אֶת שַׁעֲרָן תַּחַת הַיָּדוֹד שֶׁמִּתְבַּשֵּׁל בּוֹ בִּשְׁר
18 הַשְּׁלָמִים. מִן־הָרֵחַ צְפוֹנִית, הִיא הִיָּתָה לְשִׁבּוֹת (דִּר) הָעֲצִים, שֶׁשָּׁם
19 כְּהֻנִּים בְּעָלֵי מוֹמִין שְׂאִיִּם רְאוּיִים לַעֲבוּדָה בַּמִּקְדָּשׁ, עוֹמְדִין
20 וּמִתְלַעֲצִים בְּעֲצִים – בּוֹדִקִים אֶת הָעֲצִים אִם יֵשׁ בָּהֶם תּוֹלְעִים
21 וּמִסְלָקִים אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּל עֵץ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹלְעַת פְּסוּל לִנְכֵי מִזְבֵּחַ.
22 צְפוֹנִית מִן־הָרֵחַ, הִיא הִיָּתָה לְשִׁבּוֹת הַמְּצוֹרְעִין שֶׁשָּׁם הָיוּ הַמְּצוֹרְעִים
23 שֶׁנִּרְפְּאוּ טוֹבִלִים לִפְנֵי שְׂמִכְנִיסִים אֶת בְּהוֹנוֹתֵיהֶם לַעֲזוֹת יִשְׂרָאֵל,
24 כְּדִי שִׁתְּנוּ עֲלֵיהֶם מִדָּם הָאֵשׁ שֶׁהִקְרִיבוּ וַיִּטְהָרוּ. מִן־הָרֵחַ דְּרֹמִית,
25 אִמֵּר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, שֶׁכִּתְּחִי מָה הִיָּתָה מְשֻׁמְשֶׁת. אֲמַר שְׂאֹל
26 אוֹמֵר, בָּהּ הָיוּ נֹתְנִין יוֹן וְשִׁמּוֹן לְנִסְכִּים וּלְמִנְחוֹת, וְהִיא הִיָּתָה נִקְרָאת
27 לְשִׁבּוֹת בֵּית שְׁמֹנֶיָּה. וּמֵהַמְּבֹאֵר בַּמִּשְׁנָה שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר
28 שֶׁשִּׁבְּחָה מֵהָ הִיָּתָה מְשֻׁמְשֶׁת, נִרְאֶה שֶׁכָּל הַמִּשְׁנָה עַד כֹּאן נִאֲמָרָה עַל
29 יָדוֹ.

30 מוֹסִיפָה הַגִּמְרָא: הִכִּי נָמִי מִסְתַּבְּרָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא –
31 מִשְׁשֶׁנָּה זֹו הִיא מִדְּבָרִיו, דִּתְנֵן בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת (שם פ"ב מ"ד), כָּל
32 הַתְּכֵלִים שְׁהָיוּ שָׁם – בַּהֵר הַבֵּית, כּוֹתֵלֵי הַחוֹמָה וְכוֹתֵלֵי הָעוֹרוֹת, הָיוּ
33 גְּבוּהִין מְאֹד וְעוֹלִים הִרְבֵּה מֵעַל פִּתְחֵיהֶם שֶׁהִיא גּוֹבֵהָ עֶשְׂרִים
34 אַמּוֹה, חוּץ מִכּוֹתֵל מִן־הָרֵחַ שֶׁל חוֹמַת הָרַבִּית שֶׁדִּרְכּוֹ נִכְנָסִים הָיוּ
35 לְחִיל וּמִשָּׁם לַעֲזוֹת נָשִׁים וּמִשָּׁם לַעֲזוֹרָה, שֶׁהוּא הִיָּה נִמּוֹךְ יוֹתֵר,
36 מִשּׁוּם שֶׁהִבְהִין הַשּׁוֹרֵף אֶת הַתְּפִיחַ הָאֵדוֹמָה, עוֹמֵד בְּתֵר הַמִּשְׁחָה –
37 עוֹמֵד בַּהֵר הַיִּזְיָתִים שֶׁהִיא מִצַּד מִזְרָח שֶׁל הָר הַבֵּית וּפְנִיּוֹ לַמְּעֵרָב
38 מוֹל פֶּתַח הָר הַבֵּית, וּמִכּוֹן וְרוֹאֵה בְּגִיד פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכַל בְּשַׁעַת הַזֹּאת
39 הָיָה, מִכּוֹן שֶׁנִּאֲמָר בּוֹ (בְּמִדְבָר י"ד) 'וְהָיָה אֵל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד',
40 שֶׁהוּא פֶּתַח הַהֵיכָל, וְלִכְן צָרִיךְ שִׁיבֹּל לִרְאוֹת מִמָּקוֹם עוֹמֵדוֹ בַּהֵר
41 הַמִּשְׁחָה אֶת הַפֶּתַח בְּשַׁעַת הַזֹּאת. וּלְפִיכָךְ הִיָּה צָרִיךְ שְׁכוֹתֵל
42 מִזְרָחִי יְהִיָּה נִמּוֹךְ, כְּדִי שִׁיבֹּל לִרְאוֹת אֶת פֶּתַח הַהֵיכָל מֵעַל הַכוֹתֵל
43 הַמִּזְרָחִי. וְלֹא הִיָּה יֹכֹוֹל לִרְאוֹת אֶת פֶּתַח הַהֵיכָל דֶּרֶךְ פֶּתַח כּוֹתֵל
44 הַמִּזְרָחִי, אִף אִם הָיוּ כָל הַשְּׂעָרִים פְּתוּחִים, מִשּׁוּם שֶׁהָרָה הוֹלֵךְ
45 וּמִגְבִּיָּה עַד שֶׁמִּפְתָּן פֶּתַח הַהֵיכָל הִיָּה גְבוּהָ מִמִּשְׁקוֹף שַׁעַר הַמִּזְרָח.
46 וּמִבִּיָּאָה הַגִּמְרָא אֶת הַמִּשְׁנִיּוֹת בָּהֶן נִשְׁנָה שִׁטְחוֹ שֶׁל הָר הַבֵּית
47 מִמִּזְרָח לַמְּעֵרָב, וַיְבִיֵּאֵר בִּכְךָ מִדּוֹעַ הִיָּתָה קִרְקַע הַהֵיכָל גְּבוּהָ כָל
48 כֶּךְ: וְתֵנִן בְּמַסְכַּת מִדּוֹת (פ"ב מ"ה), כָּל הַתְּכֵלִים שְׁהָיוּ שָׁם, וּבִכְלָלָם
49 פֶּתַח שַׁעַר הַמִּזְרָח, פֶּתַח הָעוֹרָה, וְכֵן פֶּתַח הַהֵיכָל עֲצָמוֹ, גִּבְיָתָן

50 עֲשָׂרִים אֲמַר וְרוֹחֶבָן עֲשָׂר אַמּוֹת. וְתֵנִן (שם), לְפָנִים מִכּוֹתֵל
51 הַמִּזְרָח פְּנִימָה לְכוּן הַמִּקְדָּשׁ, סוֹרָג – מַחֲצִיזָה עֲשׂוּיָה מִעֲצִים דְּקִים
52 הַמוֹנְחִים אֵלּוֹ עַל אֵלּוֹ בֶּאֱלָכְסוֹן וְנִקְבִּים בִּינֵיהֶם, כְּעֵין מִיָּתָה
53 מִסוֹרֶגָה. וְתֵנִן (שם), לְפָנִים מִכּוֹתֵל מִסוֹרֶג פְּנִימָה, חֲחִיל עֲשָׂר אַמּוֹת
54 – מִקּוֹם פְּנִיּוֹ בְּרוֹחַב עֶשֶׂר אַמּוֹת עַד חוֹמַת הָעוֹרָה. וְשִׁתִּים עֲשָׂרָה
55 מְעָלוֹת הָיוּ שָׁם בְּאוֹתָן עֶשֶׂר אַמּוֹת, שֶׁבָּהֶן הָיוּ עוֹלִים לַעֲזוֹרָה, מִשּׁוּם
56 שֶׁהָרָה הִיָּה נִעֲשֶׂה גְבוּהָ יוֹתֵר. רוֹם מְעָלָה – גּוֹבֵה כָּל מִדְּרָגָה חֲצִי
57 אֲמָה, וְשִׁילָחָה – וְרוֹחַבָּהּ מִקּוֹם מִדְּרָךְ כֶּף הָרָגֵל חֲצִי אֲמָה. נִמְצָא
58 שֶׁהָיוּ אַרְבַּע אַמּוֹת בַּחִיל קִרְקַע יִשְׂרָאֵל עַד הַמִּדְרָגוֹת, וְלֹאֲחִרֵּיהֶם
59 שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הַמְעָלוֹת הַמְּבֻבִּלוֹת לַעֲזוֹת נָשִׁים שֶׁהִיָּתָה גְבוּהָ שֵׁשׁ
60 אַמּוֹת יוֹתֵר מִמִּפְתָּן שַׁעַר הַמִּזְרָח. לְסוֹף עוֹרֵת נָשִׁים עֲלֵה הָהָר עוֹד
61 וְנִעֲשֶׂה גְבוּהָ יוֹתֵר, וְעַל כֵּן הָיוּ שֵׁם חֲמִשָּׁה עֲשָׂרָה מְעָלוֹת – מִדְּרָגוֹת,
62 עוֹלוֹת מִתּוֹכָהּ – מִתּוֹךְ עוֹרֵת נָשִׁים אֶל עוֹרֵת יִשְׂרָאֵל, וְהֵם הַמִּדְרָגוֹת
63 הַיּוֹדוֹת מְעוֹרֵת יִשְׂרָאֵל לַעֲזוֹת נָשִׁים. וְאִף מִדְּרָגוֹת הַלָּלוּ רוֹם מְעָלָה
64 חֲצִי אֲמָה וְשִׁילָחָה – וְרוֹחַבָּהּ חֲצִי אֲמָה, נִמְצָא שְׁעוֹרַת יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה
65 גְבוּהָ מִעוֹרֵת נָשִׁים שֶׁבַע אַמּוֹת וְחֲצִי, וּמִשְׁעַר הַמִּזְרָח שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה
66 אַמּוֹת וְחֲצִי. וְתֵנִן בַּמִּשְׁנָה (פ"ב מ"ה) בַּה נִשְׁנָה שִׁטְחַ עוֹרֵת הַכְּהֻנִּים, בֶּין
67 הָאוֹלָם שֶׁדִּרְכּוֹ נִכְנָסוּ לְהֵיכָל וְלִמְזִבְחָה הַחִיצוֹן שֶׁעֹמֵד בְּעוֹרֵת
68 הַכְּהֻנִּים, עֲשָׂרִים וְשִׁתִּים אֲמָה, וְשִׁתִּים עֲשָׂרָה מְעָלוֹת הָיוּ שָׁם
69 שְׁעוֹלוֹת מִהָעוֹרָה לְאוֹלָם. רוֹם מְעָלָה חֲצִי אֲמָה וְשִׁילָחָה – וְרוֹחַבָּהּ
70 חֲצִי אֲמָה. נִמְצָא שֶׁמִּפְתָּן פֶּתַח הָאוֹלָם וְהֵיכָלָה הִיָּה גְבוּהָ מִקְרָקַע
71 עוֹרֵת הַכְּהֻנִּים שֵׁשׁ אַמּוֹת וּמִעוֹרֵת נָשִׁים שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת וְחֲצִי
72 וּמִמִּפְתָּן שַׁעַר הַמִּזְרָח תִּשְׁעַ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת וְחֲצִי. וְתֵנִן עוֹד בַּמִּשְׁנָה
73 (פ"ב מ"ה) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, מְעָלָה הִיָּתָה שָׁם בְּעוֹרֵת יִשְׂרָאֵל,
74 וְנִבְנְתָה אֲמָה וְאוֹרְכָה כְּאוֹרֵךְ כָּל הָעוֹרָה מִצָּפוֹן לְדָרוֹם, וְרוֹבֵן שֶׁהָיוּ
75 הַלּוּיִים עוֹמְדִים עָלָיו לְשִׁיר תְּתִין עָלֶיהָ עַל הַמְעָלָה, וְבוֹ שְׁלֹשׁ מְעָלוֹת
76 שֶׁל חֲצִי חֲצִי אֲמָה שֶׁהָיוּ הַלּוּיִים עוֹמְדִים עַל שֶׁלֹּשׁ מִדְּרָגוֹת אֵלּוֹ.
77 עֵתָה מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא שֶׁסֶתֶם מִשְׁנָה שְׁבַמִּדּוֹת כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
78 יַעֲקֹב הִיא, מִהֵנָּאמֵר (פ"ב מ"ד) שְׁכוֹתֵל הַמִּזְרָחִי הִיָּה נִמּוֹךְ כְּדִי שִׁירָאוּ אֶת פֶּתַח
79 הַהֵיכָל מֵעַל רֹאשׁוֹ: אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא הַמִּשְׁנָה כִּדְעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
80 יַעֲקֹב הִיא, הֵינֵנו דְּאִיכְפִּי לִיָּה פִּתְחָהּ – מוֹבֵן הַדֶּבֶר מִדּוֹעַ לֹא הִיָּה
81 אֲפֶשֶׁר לִרְאוֹת אֶת פֶּתַח הַהֵיכָל דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמִּזְרָח, שֶׁכֵּן נִמְצָא
82 שֶׁבִּנְסוֹף לַתִּשְׁעַ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת וְחֲצִי שֶׁהִיָּה פֶּתַח הַהֵיכָל גְבוּהָ
83 מִמִּשְׁקוֹף שַׁעַר הַמִּזְרָח שֶׁמִּנֵּנו קוֹדֵם לָכֵן, יֵשׁ לְהוֹסִיף עוֹד אֲמָה שֶׁל
84 גּוֹבֵה הַמְעָלָה, וְעוֹלָה הַכֵּל יַחַד לְעֶשְׂרִים אַמּוֹת וְחֲצִי. אֲמַרְתָּ אִי אֲמַרְתָּ
85 שֶׁהַמִּשְׁנָה הִיא כִּדְעַת רַבֵּנָן הַסּוֹבְרִים שֶׁלֹּא הִיָּתָה עוֹרֵת הַכְּהֻנִּים
86 גְבוּהָ מִעוֹרֵת יִשְׂרָאֵל, מִדּוֹעַ הִיָּה צוֹרֵךְ לַעֲשׂוֹת אֶת כּוֹתֵל הַמִּזְרָח
87 נִמּוֹךְ, הֵא אוֹיָא פִּלְגָא דְּאֲמַרְתָּ – הָרִי נֹתֵרָה חֲצִי אַמּוֹה דְּמִתְתַּחֲוִי לִיָּה
88 פִּתְחָהּ בְּגוּיָה – שְׁנִיתָן לִרְאוֹת אֶת פֶּתַח הַהֵיכָל דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמִּזְרָח,
89 שֶׁהָיוּ מִפְתָּן פֶּתַח הַהֵיכָל הִיָּה גְבוּהָ מִמִּשְׁקוֹף שַׁעַר הַמִּזְרָח רֶק תִּשְׁעַ
90 עֶשְׂרֵה אַמּוֹת וְחֲצִי, כְּאִמּוֹר. אֲמַרְתָּ לֹא שְׁמַע מִיָּתָה, שֶׁהַמִּשְׁנָה רַבִּי
91 אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא, וְלִכְן הִיָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת כּוֹתֵל הַמִּזְרָח נִמּוֹךְ
92 כְּדִי שִׁיבֹּלוּ לִרְאוֹת מֵעַל רֹאשׁוֹ אֶת פֶּתַח הַהֵיכָל.
93 הַגִּמְרָא מְבִיָּאָה לִיִּישֵׁב אֶת סְתִירַת הַמִּשְׁנִיּוֹת בַּעֲנֵין הַלְשָׁכוֹת בְּאוֹפֵן
94 אַחֵר: רַב אֲדָא בְּרִי אֲהֵבָה אֲמַר, הֵא מִנִּי – הַמִּשְׁנָה בְּמַסְכַּת תְּמִיד
95 בִּדְעַת רַבִּי יְהוֹדָה הִיא נִשְׁתַּתָּה, שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁהוּא זֶה שֶׁנִּחְלַק עַל סֹתֵם
96 מִשְׁנָה בְּמַסְכַּת מִדּוֹת, דִּתְנֵינָא בְּבִרְיָתָא. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, הַמִּזְבֵּחַ
97 מִמְּצָעַ עוֹמֵד בְּאִמְצָע עוֹרָה, וְשָׁלִשִׁים וְשִׁתִּים אַמּוֹת הָיוּ לוֹ לְרוֹחַב
98 הָעוֹרָה מִדְּרוֹם לַצָּפוֹן,

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף טז עמוד א – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רמט רש"י תוספות

דרומית מורחית היא היתה לשכת לחם הפנים — לקמן (ז,א) פריך: דלעיל במתניתין דתמדי מוכח דהיא היתה בקרן מורחית צפונית. דקא חשיב מלשכת טלאים שהיתה בקרן מערבית צפונית עד לשכת לחם הפנים ארבע לשכות, וכי מקפת דרך ימין — נמצאת לשכת לחם הפנים בצפונית מורחית. ומשני לה. וקשיא לך: ליפרוך נמי דלעיל קאמר דשאר שתי לשכותיה הוי לשכת החתומות ולשכת בית המוקד, והכא קאמר שבאחת גזוז בית חשמונאי כר ובאחת יורדין לבית הטבילה יש לומר: טובא איכא לשכות ומיני כלים שמשמשין שנים ושלשה דברים. **הא** איכא פלגא דאמנתא — הא דלא משני שהיכל היה לו אסקופה למטה בפתחו, שהיתה גבוה חצי אמה — דקים ליה שלא היה כך, ואם חמצי לומר שהיה לו — היה לשאר השערים כמו כן, ואם כן אכתי איכא פלגא דאמנתא דמתווי פתחא בגווה. **הא** מני רבי יהודה דאמר מזבח ממוצע וכו' — ואיכסי ליה פיתחא בגבוהו של המזבח העומד בפניו ומפסיקו, והכא נמי הוה מצי למימר רבי שמעון היא. דאמר בפרק "איוורז מקומן" (ובחים ג,ג), כוליה מזבח בצפון קאי, דמזבח והכבש מכסין בפני הפתח, דאף על פי שהכבש יורד ומשפיע לצד הדרום המדקדק

מה היתה **משמשת**. אבא שאל אומר: **בה** היו נותנין יין ושמן, והיא היתה נקראת לשכת בית שמניא. הכי נמי מסתברא דרבי אליעזר בן יעקב היא, דתנן: כל הפתלים שהיו שם היו גבוהין, חוץ מפתל מורח. שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה, ומכוון ורואה פגגד פתחו של היכל בשעת הזאת הדם. ותנן: כל הפתחים שהיו שם גבוהין עשרים אמה ורוחבן עשר אמות. ותנן: לפניו ממונו סורג. ותנן: לפניו ממונו החיל, עשר אמות, ושתיים עשרה מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה. חמש עשרה מעלות עולות מתוכה היו יורדות מעורת ישראל לעורת נשים, רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה. ותנן: בין האולם ולמזבח עשרים ושתיים אמה, ושתיים עשרה מעלות היו שם, רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה. ותנן, רבי אליעזר בן יעקב אומר: מעלה היתה שם, וגבוהה אמה, ודוכן נתון עליה ובו שלש מעלות של חצי חצי אמה. אי אמרת בשלמא רבי אליעזר בן יעקב היא — היינו דאיכסי ליה פיתחא, אלא אי אמרת רבנן — הא איכא פלגא דאמנתא דמתחווי ליה פיתחא בגווה. אלא לאו שמע מינה: רבי אליעזר בן יעקב היא. רב אדא בר אבהו אומר: הא מני — רבי יהודה היא. דתניא, רבי יהודה אומר: המזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה, ושלישים ושתיים אמות היו לו, עשר

לפנים ממנו סורג — היה שם לפניו מכותל מורח, והיא מחיצה העשויה נקבים נקבים בסירוגי מטה של חבלים ועושיין אותה בדפי עץ ארוכים וקצרים שקורין לט"ש, ומרכיבין אותן זו על גב זו אלכסון, וקורין אותן בלעז פרודני". לפנים — מאותו סורג היה מקום פניו עשר אמות והוא נקרא חיל. ושתיים עשרה מעלות היו — באותן עשר אמות שהיה מגביה מן הסורג עד שער עזרת נשים, רום כל מעלה ומעלה חצי אמה, הרי שעלה קרקע עזרת נשים שש אמות. ושלחה — משך רוחב המעלה חצי אמה, ואורכה בכל רוחב הדר לצפון ולדרום. חמש עשרה מעלות — גובה קרקע עזרת ישראל מעורת נשים, הרי שעלה הדר שלש עשרה אמה וחצי. ותנן בין האולם למזבח שתיים עשרה מעלות — הרי שגבה קרקע היכל מרקקע הדר הבית התחתון תשע עשרה אמה וחצי, עדיין נשאר מן הפתח התחתון חצי אמה עליונה לראות דרך שם חצי אמה התחתונה של חלל פתח ההיכל. ותנן ר' אליעזר בן יעקב אומר מעלה היתה — עוד בעזרת ישראל, וגבוהה אמה ואורכה ברוחב כל העזרה. ודוכן — של לויים בני עליה וגבוהה אמה וחצי. ובו שלוש מעלות של חצי חצי אמה — שעולין בהן לדוכן. אי אמרת בשלמא — סתמא דקדני דכותל מורח נמוך כדי לראות ממעל לו דרך שערי עזרת נשים ועזרת ישראל את חלל פתח ההיכל. רבי אליעזר היא — דאית ליה מעלה יתירה, וגבה קרקע ההיכל מרקקע התחתון עשרים אמה וחצי. היינו דאיכסי ליה פתח התחתון בגובה קרקע ההיכל. אלא אי אמרת רבנן — הרי לא עלו המעלות אלא תשע עשרה אמה וחצי, ופש ליה פלגא אמנתא דמתחווי ליה פתח ההיכל בגווה לכהן שבהר היותם. רב אדא בר אבהו אומר הא מני — דקתני דכותל מורח הוצרך להיות נמוך — רבי יהודה היא, דאמר המזבח עומד באמצע העזרה כנגד הפתחים, ונמצא גבוהו סותם את הפתח התחתון, שהרי עלה קרקע עזרת ישראל מרקקע התחתון שלש עשרה אמה, וחצי אמה קודם שהגיע למזבח, והמזבח גבוהו תשע — הרי עשרים ושתיים וחצי. עשר

שיקצום מלכי יון — שהקטירו עליה לעבודת כוכבים במקדש. קתני בלשכת הטלאים שהוא במערבית דרומית. מאן תנא מרות — הא מתניתין דמסכת מרות היא. ר' אליעזר בן יעקב היא — דסתמיה דמתניתין דמרות קיימי כוותיה. היתה אורך — מן המזרח למערב על רוחב מן הצפון לדרום. ושלחין תחת הדוד — דכתיב (במדבר ו') "ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים". לשכת המצורעין — מפרש בפירקין דלקמן ששם המצורעין טובלין בשמיני לטהרות, כשבאין להכניס ידיהן לבהונות, אף על פי שטבל מבערב. אמר ר' אליעזר בן יעקב שכחתי כו' — מכלל דרישא ר' אליעזר בן יעקב קאמר לה. הכי נמי מפתחא — דסתמא דמרות ר' אליעזר קאמר לה. דתנן כל הבתלים וכו' — ולא נצית מוקמת לה אלא כר' אליעזר בן יעקב. כל הבתלים שהיו שם — בכל בניי הדר הבית היו גבוהין הרבה מאד, עד שהיו כל פתחים שבהן גבוהין עשרים אמה, לבד ממה שעל הפתחים הרבה מאד. חוץ מכותל מורחית — הוא התחתון לרגלי הדר הבית, שבו נבסין לחיל שלפני עזרת נשים, ומן החיל נבסין לעזרת נשים, ומעורת נשים לעזרה הגדולה. שבהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה — הוא הדר היותם אשר על פני ירושלים מקדם, ופני הכון למערב. ומתכוין ורואה — מעל גובה ראש הכותל דרך השערים שלפנים הימנו פתחו של היכל, כשהוא מזה בדם, כדכתיב (במדבר יט) "וזהו אל נוכח פני אהל מועד" וגו', ואם היתה הכותל גבוה, אף על פי שהשערים מכוונים זה כנגד זה, שער הדר הבית כנגד שער עזרת נשים, ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה הגדולה, ושער העזרה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך פתחים. לפי שהיה הולך ומגביה ועולה, עד שקרקע פתח ההיכל גבוה עשרים אמות יותר מרקקעי רגלי הדר הבית, ונמצאת איסקופת ההיכל גבוהה ממשקו פתח הדר הבית, ולא יוכל לראות חלל פתח היכל דרך אותו פתח. ותנן כל הפתחים וכו' ותנן לפניו הימנו וכו' — כל הני תנן ותנן דקא מייתי הכא לפרושי אתי דלא משכחת דאיכסי פיתחא תתאה במעלות הדר הבית אלא לרבי אליעזר בן יעקב. גבוהין עשרים אמה — כיון

דגבוהין עשרים אמה לא משכחת שנסתם מעלות הדר לרבנן. לפנים ממנו סורג — היה שם לפניו מכותל מורח, והיא מחיצה העשויה נקבים נקבים בסירוגי מטה של חבלים ועושיין אותה בדפי עץ ארוכים וקצרים שקורין לט"ש, ומרכיבין אותן זו על גב זו אלכסון, וקורין אותן בלעז פרודני". לפנים — מאותו סורג היה מקום פניו עשר אמות והוא נקרא חיל. ושתיים עשרה מעלות היו — באותן עשר אמות שהיה מגביה מן הסורג עד שער עזרת נשים, רום כל מעלה ומעלה חצי אמה, הרי שעלה קרקע עזרת נשים שש אמות. ושלחה — משך רוחב המעלה חצי אמה, ואורכה בכל רוחב הדר לצפון ולדרום. חמש עשרה מעלות — גובה קרקע עזרת ישראל מעורת נשים, הרי שעלה הדר שלש עשרה אמה וחצי. ותנן בין האולם למזבח שתיים עשרה מעלות — הרי שגבה קרקע היכל מרקקע הדר הבית התחתון תשע עשרה אמה וחצי, עדיין נשאר מן הפתח התחתון חצי אמה עליונה לראות דרך שם חצי אמה התחתונה של חלל פתח ההיכל. ותנן ר' אליעזר בן יעקב אומר מעלה היתה — עוד בעזרת ישראל, וגבוהה אמה ואורכה ברוחב כל העזרה. ודוכן — של לויים בני עליה וגבוהה אמה וחצי. ובו שלוש מעלות של חצי חצי אמה — שעולין בהן לדוכן. אי אמרת בשלמא — סתמא דקדני דכותל מורח נמוך כדי לראות ממעל לו דרך שערי עזרת נשים ועזרת ישראל את חלל פתח ההיכל. רבי אליעזר היא — דאית ליה מעלה יתירה, וגבה קרקע ההיכל מרקקע התחתון עשרים אמה וחצי. היינו דאיכסי ליה פתח התחתון בגובה קרקע ההיכל. אלא אי אמרת רבנן — הרי לא עלו המעלות אלא תשע עשרה אמה וחצי, ופש ליה פלגא אמנתא דמתחווי ליה פתח ההיכל בגווה לכהן שבהר היותם. רב אדא בר אבהו אומר הא מני — דקתני דכותל מורח הוצרך להיות נמוך — רבי יהודה היא, דאמר המזבח עומד באמצע העזרה כנגד הפתחים, ונמצא גבוהו סותם את הפתח התחתון, שהרי עלה קרקע עזרת ישראל מרקקע התחתון שלש עשרה אמה, וחצי אמה קודם שהגיע למזבח, והמזבח גבוהו תשע — הרי עשרים ושתיים וחצי. עשר

כל העניינים שבעולם ושבאדם, התחלתם הוא בתורה.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

המדקדק יבין שקודם שירד גובהו שני אמות ומחצה נפקא ליה שיפועו מכנגד הפתח, ואם כן הוי מצי לאוקומי כרבי שמעון או כרבי יוסי דאית ליה נמי מזבח ממוצע בפרק "קדשי קדשים", אלא משום דרבי יהודה שמעין ליה בהדיא. וכי האי גוונא איכא בפרק "קדשי קדשים" (ובחסים נחב) דאמר רב אדא בר אבהו הא מני – רבי יהודה היא, דאמר מזבח ממוצע וכו'. ופריך: ונקומא כרבי

יוסי ובממוצעו ומשני משום דרבי יהודה שמעין ליה בהדיא. ומהתם קשיא לן על פירוש רבותיו של רבינו שלמה יצחקי, שפירש: הא מני רבי יהודה היא – והיא דמדות, דאם כן תיקשי ליה: דרב אדא בר אבהו גופיה אוקי ההם סתמא דתמיד, דתנן: בירור משע עצי תאנה וכו' כרבי יהודה. ואיהו מוקי הכא סתמי דמדות כוותיה, והאמר לעיל דסתמי דתמיד פליגי אדמדות, ואם כן לכיבא למימר דסתמי תמיד מידות כרבי יהודה? ויש לומר: דבלאו הכי מקשה ליה שפיר מסתמי דמדות גופיהו, וממזבח גופיה, דפריך: ומי מצית מוקמי לה כרבי יהודה וכו'.

מן השלחנות לננסין ארבע – תימה: דתנן במסכת תמיד פרק "אמר להם הממונה" (לכ). בית המטבחים היה לצפון של מזבח, ועליו שמנה עמודים ננסין וכו', עד שבחן תולין ומפשיטין על השולחנות של שיש שבין העמודים. והבא משמעו שיש ריח ארבע אמות ביניהן ויש לומר: הני אחרוני נניוה. הני דהתם – עמודים בין העמודים שבחן תולין ומפשיטין, והבהמה מונחת על השלחנות כדי שלא תהא נגררת על גבי קרקע. והני דהכא – היינו שמונה שלחנות של שיש, דאמר פרק "לא היו כופתין" (תמיד לאב). שהיו מדיחין עליהן הקרביים. מידו קשיא, דבפרק "לא היו כופתין" (שם עמוד א) תנן: הקרביים

מדיחין אותם במעוטן על שלחנות של שיש שבין העמודים, אלמא דהני נמי בניי עמודים דהו קיימי! מידו, רבינו יצחק בר ברוך גרס ההם במעוטה של שלחנות שבבית המטבחים. אי נמי יש לומר: אף על פי שהיו דחוקים ארבע אמות קרי ליה בין העמודים, ואף על פי שדחוקים ארבע אמות לא היה בהמה נגררת בארץ. שגוף הבהמה גדול ומגיע לשולחנות, כדאיתא בבראשית רבה (פרשה ס"ד) דכשומריים כבשי התמיד על הגמלים היו נגררים בארץ. נמצאתי בתוספת תמיד, יסוד רבינו רבי ברוך זצ"ל.

רובא דמזבח בדרום קאי – מה שפירש רש"י שלמעלה מכניסת הסוכב מגולה מפתח שתי אמות לרוחב הפתח חצי אמה בגובהו, אין לתמוה למה לא פירש למעלה מכניסת היסוד מיד מגולה הפתח אמה, דהדין

עֶשֶׂר אַמּוֹת בְּנֶגֶד פֶּתְחוֹ שֶׁל הַיֵּכָל, אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה לְצִפּוֹן, וְאַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה לְדָרוֹם, נִמְצָא מִזְבֵּחַ מְכוּוֹן בְּנֶגֶד הַיֵּכָל וְכוּתְלָיו. וְאִי סֵלְקָא דַּעְתְּךָ מִדּוֹת רַבִּי יְהוּדָה הִיא - מִזְבֵּחַ בְּאֻמְצָע עֲוֶרָה מִי מִשְׁכַּבְתָּ לִּיהִ? וְהַתָּנָן: כָּל הָעֲוֶרָה הִתְּה אֲוִרָךְ מֵאֵה וּשְׁמוֹנִים וְשֹׁבַע עַל רוֹחַב מֵאֵה וּשְׁלִישִׁים וְחֻמֵּשׁ. מִן הַמְּוִרָה לַמְּעֵרָב מֵאֵה וּשְׁמוֹנִים וְשֹׁבַע; מְקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה, מְקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה, מִזְבֵּחַ שְׁלִישִׁים וְשֹׁמֵנִים, בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ עֶשְׂרִים וְשֹׁמֵנִים, וְהַיֵּכָל מֵאֵה אַמָּה, וְאַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה אַחֲרֵי בֵּית הַכְּפֹרֶת. מִן הַדָּרוֹם לְצִפּוֹן מֵאֵה וּשְׁלִישִׁים וְחֻמֵּשׁ; הַכֶּבֶשׂ וְהַמִּזְבֵּחַ שִׁשִּׁים וְשֹׁמֵנִים, מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלַמְּבָעוֹת שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת, מְקוֹם הַמְּבָעוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע, מִן הַמְּבָעוֹת לְשִׁלְחָנוֹת אַרְבַּע, מִן הַשִּׁלְחָנוֹת לְנִנְסֵין אַרְבַּע, מִן הַנִּנְסֵין לְכוֹתֵל עֲוֶרָה שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת, וְהַמּוֹתֵר בֵּין הַכֶּבֶשׂ וְלַכּוֹתֵל וּמְקוֹם הַנִּנְסֵין. וְאִי סֵלְקָא דַּעְתְּךָ מִדּוֹת רַבִּי יְהוּדָה הִיא - מִזְבֵּחַ בְּאֻמְצָע עֲוֶרָה מִי מִשְׁכַּבְתָּ לִּיהִ? הָא רֹבְאָ דַּמִּזְבֵּחַ בְּדָרוֹם קָאִי!
אלא

לדרום בין כבש לכותל וחציה למקום הננסין. רובא דמזבח בדרום קאי – לפי מנין זה, שהרי חצי רוחב העזרה ששים ושבע וחצי, וכשתתן מהם מכותל צפונית לננסין שמונה, ומן הננסין לשולחנות ארבע, הרי שתיים עשרה, ומקום ארבעה שולחנות זו אצל זו אינו פחות מארבע, וזו היא שמונה שלחנות כדתן בשקלים (טב). נתנות ארבעה בראש ארבעה, נמצאו ארבעה זו אצל זו ברוחב הרי שש עשרה, ומשם לטבעות ארבע – הרי עשרים, ומקום הטבעות עשרים וארבע – הרי ארבעים וארבע, ומן הטבעות למזבח שמונה – הרי חמשים ושתיים, ומקום הננסין עשר אמות ומחצה, שהוא חצי העדף, הנשאר מהעזרה, שלא מנה במשנהו, שהרי מאה ועשר אמות מנה מן הכבש לצפון, נשארו ממאה ושלושים וחמש של רוחב העזרה עשרים וחמש, ונתנו לשלחנות ארבע, ונשאר עשרים ואחת – אותן תחלק למקום הננסין חציין וחציין השניה בין כבש לכותל

– הרי מן המזבח לצפון ששים ושתיים ומחצה, כשתתן חמש אמות הצפונית של מזבח עליהם – הרי חצי רוחב העזרה שהוא ששים ושבע ומחצה, נמצא עשרים ושבע אמות מן דרומית של מזבח כלין בחצי דרומי של העזרה ונמצא צפונה של מזבח כלה לסוף צפוני של חלל הפתח אצל המזחה, צא ממקום המזבח שתי אמות של כניסת היסוד והסוכב – נמצא צפון חלל הפתח מגולה למעלה מכניסת הסוכב שתי אמות, ויכול לראות בהן שבראש הר המשהה דרך אותן שתיים אמות את פתח ההיכל דרך פתח התחתון, ואם תאמר: גובה שש אמות שגבה המזבח עד כניסת הסוכב סותם את פתח התחתון, אינו כן, שהרי קרקע העזרה לא עלה מקרקע הר הבית אלא שלש עשרה ומחצה, ושש של גובה הסוכב – הרי תשע עשרה ומחצה, אבתי פש ליה פלגא דאמאתא בגובה פתח התחתון, אלא לאו ר' אליעזר היא, ואיכתי ליה במעלה יתירה, שמע מינה, ולבי מגומגם ביה, דיש לומר הואיל ולא פירשה המשנה מקום השלחנות – שמא עם מקום הננסין הוא כלול באותו חלק שאתה חולק עשרים וחמש אמות העדפים ברוחב העזרה על מאה ועשר המפורשים, נמצא מן הכבש לכותל דרומי שתיים עשרה ומחצה, והכבש והמזבח ששים ושתיים, הרי שבעים וארבע ומחצה, צא מן שתי אמות של כניסת היסוד והסוכב לצפון – נשארו שבעים וששים ומחצה, ולא נתגלה מחלל הפתח מלא החוט, שהרי אמצעו של פתח באמצע רוחב עזרה שהיא לסוף ששים ושבע ומחצה, הוסיף עליהן חמש אמות שיהיו שבעים ושתיים ומחצה, כלליתא כאן חמש אמות של חצי הפתח הצפוני, ואני כן שמעתי שמקום השלחנות כלול עם מקום הננסין. אבל מה ששנינו כאן והמותר בין כבש לכותל ומקום הננסין פירש לי מורי דצק רבינו יצחק בר יהודה ז"ל: שתיים עשרה מן העשרים וחמש בין כבש לכותל, ושלוש עשרה למקום הננסין והשלחנות, נתן טעם לדבריו, לפי שבין כבש לכותל מקום פנוי, ובאן יש צורך תשמיש של שלחנות וננסין – ונמצא מחלל הפתח מגולה חצי אמה. ולבי מגומגם, לפי שהיה לתנא לפרש וכיון שלא פירש – צריך אתה לחלקו לחצאין, ואם באת להרבות כאן ולמעט כאן – יכול אתה לגלות הפתח כמה שתחפור או לכסות כמה שתחפור, לפיכך טוב לי כמו שפירשתי (מלומר כן בשבטת חצי רוחב היכל דרומי כלה המזבח, והוא כנגד חלל הפתח).

אלא

עניין המצוות הוא לצרף בהן את הבריות, לפעול בירור וזיכרון בהאדם המקיים את המצווה.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

אמות, שהמזבח שלשים ושתים אמה והכבש בתחתיתו הוא
שלשים אמה. נותרו שבעים ושלש אמות, מתוכם מן המזבח
ולמזבחות קדשים בקרקע העזרה, שבהם היו מכניסים את ראשי
בהמות קדשי קדשים בזמן השחיטה שהרי שחיתן מצפון למזבח,
שמונה אמות. נותרו ששים וחמש אמות, מתוכם מקום המזבחות,
עשרים וארבע אמות. נותרו ארבעים ואחת אמות. מן המזבחות
לשלהנות שעליהם היו מדיחים את קרבי הבהמות הנשחטות
לקרבן, ארבע אמות. נותרו שלשים ושבע אמות. מן השלהנות
לנזקין – לעמודים שעליהם היו תולים את הבהמות לאחר
השחיטה כדי להפשיט מהן את העור, ארבע אמות. נותרו שלשים
ושלש אמות. מן הנזקין לכותל עזרה הצפוני, היה הרוח שמונה
אמות. נותרו עשרים וחמש אמות. והמזבח – אלו האמות שנתורו,
יש לחלקם בין המקום שבין חגגש ולכותל העזרה הדרומי, ובין
מקום הנזקין עצמו שלא פירשה המשנה כמה היה רחבו מן הצפון
לדרום. על כן אם נחלק את האמות הנותרות בשוה בין שני
המקומות, נמצא שמקום הנזקין היה שתיים עשרה אמות וחצי,
ובין הכבש ולכותל הדרומי היה שתיים עשרה אמות וחצי. ואי
סלקא דעתך שמסכת מדות דעת רבי יהודה היא, וכי מזהב פאמצע
עזרה מי משפחת ליה, הרי לא יוכל המזבח להיות באמצע העזרה,
דא רובא דמזבח בדרום קאי – שהרי רוב המזבח בדרום עמד,
שכאשר נחשב את המקום שבין הכבש לכותל העזרה שהוא
שתיים עשרה אמה וחצי, ונוסף לששים ושתים אמות של הכבש
והמזבח, יהיו הכל יחד שבעים וארבע אמות וחצי, וחצי העזרה
שרוחבה מאה שלשים וחמש אמות עולה לששים ושבע וחצי,
ונמצא שחלק מהמזבח הנכנס לצד צפון שמאמצע העזרה הוא רק
שבע אמות בלבד. ומאחר שרוחב המזבח הוא שלשים ושתים
אמות, עשרים וחמש אמות ממנו נמצאות מאמצע העזרה
ולדרומה, ואי אפשר להעמיד שיטה זו כדברי רבי יהודה שהמזבח
עמד באמצע העזרה,

עשר אמות אמצעות של המזבח, מכוננות היו כנגד כל פתחו של
היכל שהיה באמצע העזרה והיה רחבו עשר אמות, נותרו מרוחבו
של המזבח עשרים ושתים אמות, מהן אחת עשרה אמה לצפון
העזרה, חמש אמות מתוכם היו כנגד ההיכל, ושש הנותרים היו
כנגד עובי כותל הצפוני של ההיכל שהיה שש אמות, ואחת עשרה
אמה לדרום העזרה, חמש אמות כנגד ההיכל, ושש אמות כנגד
עובי כותל ההיכל הדרומי. נמצא מזהב מכון כנגד היכל וכותליו,
ששטח ההיכל היה עשרים אמה, וכותליו משתי צידיו שתיים
עשרה אמה.
מוכיחה הגמרא שרבי יהודה חולק על המשנה במידות: ואי סלקא
דעתך – ואם נאמר שמסכת מדות רבי יהודה היא – נשנתה על ידי
רבי יהודה, יקשה, וכי מזהב פאמצע עזרה מי משפחת ליה – האם
לפי מסכת מדות אפשר לומר שהמזבח נמצא באמצע העזרה,
והנזקין במסכת מידות (פ"ה מ"א), כל היקף העזרה, עזרת ישראל
והכהנים האולם וההיכל, היתה אורך מאה ושמנים ושבוע אמות
ממזרח למערב, על רוחב מאה ושלשים וחמש אמות מן הצפון
לדרום. ומפרשת המשנה, מן המזרח למערב מאה ושמנים ושבוע
אמות, מתוכם מקום דריסת רגלי ישראל שרשאים להיכנס לשם,
אחת עשרה אמה המזרחיים, והיא הנקראת 'עזרת ישראל'. משם
ולצד מערב, מקום דריסת רגלי הכהנים בלבד, אחת עשרה אמה,
وهיא הנקראת 'עזרת כהנים' וביחוד הם עשרים ושתים אמות.
משם ולמערב עמד מזהב החיצון שאורכו שלשים ושתים אמות
וביחוד הם חמשים וארבע אמות. בין האולם שממערב לעזרה
ולמזבח החיצון, עשרים ושתים אמות וביחוד הם שבעים ושש
אמות. וההיכל הכולל את האולם ההיכל וקודש הקדשים, אורכו
מאה אמה ועוד אחת עשרה אמה אחורי בית הכפופות ממערב
להיכל וקודש הקדשים עד כותל המערבי של העזרה וביחוד הם
מאה ושמנים ושבע אמות. עד כאן פירטה המשנה את אורך
העזרה, מכאן מפרטת המשנה את רוחב העזרה. מן הדרום לצפון,
מאה ושלשים וחמש אמות. מתוכם, חגגש והמזבח, ששים ושתים

אגרות קודש

ב"ה, פסח שני, תשכ"ד
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נוי"מ עוסק בצרכי ציבור
בעל מדות וכו' מוה"ר מנחם בן ציון שי

שלום וברכה!

פותחין בברכה ותודה שרואני ממכתבו שהוטב מצב בריאותו, ויהי רצון מהשי"ת שתהיי
רפואתו שלמה וגם קרובה. כבקשתו עוד הפעם אזכירו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר, וזכות פעולותיו
להחזקת והרבצת התורה תעמוד לו למילוי משאלות לבבו לטובה.

מובן שצער גדול הוא שתמיכת קרן הצלה נידלדלה כל כך, בה בשעה שהצורך והדרישה
מתגדלים הלך וגדול. ובודאי עסקן ציבורי כמוהו לא נצרך לעצה איך יוכל למלאות החסר ממקורות
אחרים, והרי כלפי הנצרכים לא נוגע מאיזה קופות באה עזרתם.

ובהזדמנות זו דפסח שני, ומענין לענין באותו ענין, ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שהמוסר
השכל דפסח שני הוא שאצל יהודי "איז קיינמאל ניט פארפאלן", ואדרבה פעמים שהזדמנות השני
עדיפה מהראשונה בנוגע לפרטים, וכמורמוז גם בענין דפסח שני שלא הי' נצרך לביעור חמץ תחילה וכו'.

בכבוד ובברכה ובפרט לרפואה קרובה ושלמה.

למשנה במידות בענין מקום לשכת לחם הפנים, מלבד הסתירה
במקום לשכת הטלאים. שהמשנה בתמיד מונה את הלשכות שהיו
בבית המוקד, והחלה המשנה בלשכת הטלאים שהיתה בצפונית
מערבית והולכת ומונה את שאר הלשכות ומסיימה בלשכת לחם
הפנים. ומכך שהמשנה מנתה באופן זה, סברה הגמרא שהוא
כסדר אדם ההולך לכיוון ימין, ומלשכת הטלאים בצפונית
מערבית למערב דרום ומשם לדרום מזרח ומשם למזרח צפון
ובלשכת לחם הפנים מסיים. מזה נראה שהיתה בקרן צפונית
מזרחית. ואילו במסכת מידות מפורש שהיתה לשכת לחם הפנים
עומדת בקרן דרומית מזרחית. וְשִׁנְיָן – ותירצנו את הסתירה,
אֲמַר רַב הוּנָא בְּרִיהַ דְּרַב יְהוֹשֻעַ, מִרְקָא חָשִׁיב – התנא ששנה את
המשנה במידות מנה את הלשכות דְּרִיף יְמִין, כאדם המהלך לימינו,
וכפי שמפרשת המשנה תחילה קרן מערבית דרומית ולאחר מכן
דרומית מזרחית, וזאת כאדם הבא להקיף סביבות הבית מבחוץ,
שכאשר נמצא בדרום פונה הוא לימינו לעבר מזרח. על כן מנתה
אחרי לשכת הטלאים, העומדת בדרום מערב לפי האמור בה, את
לשכת לחם הפנים העומדת בדרום מזרח. שהעומד בדרום מערב
ופונה לימינו לעבר המזרח, מהלך הוא בדרום וזוית ראשונה
שפוגע בה היא דרומית מזרחית. וְיָר – התנא ששנה את מסכת
תמיד, שבה לא פירשה המשנה סדר הלשכות, אלא רק נקטה אלו
לשכות היו בבית המוקד, אפשר לומר דְּקָא חָשִׁיב דְּרִיף שְׂמָאל –
ששנה את סדר הלשכות כאדם המהלך לשמאלו. לכך אין מוכרח
הדבר שלשכת לחם הפנים שנמנתה אחרונה עומדת היתה בקרן
צפונית מזרחית. אמנם אין די בתירוץ זה, וכפי שיבואר.

אֵלָא לֹא שָׁמַע מִיָּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הָיָא שָׁמַע מִיָּה – אלא
ודאי שומעים אנו ממשנה זו במסכת מדות שאינה כשיטת רבי
יהודה. ומיושב בזה שהמשנה בתמיד אכן לא נאמרה באותה
שיטה של המשנה במדות אלא כדעת רבי יהודה.
אופן נוסף לתרץ את הסתירה בענין מקום לשכת הטלאים: רַב אֲדָא
בְּרִיהַ דְּרַב יַחֲזֶקִי אָמַר, הָיָא לְשִׁכָּה – אותה לשכת הטלאים, אֶתְקַצְוִי
מִקְצֵיא – נראית היתה כאילו עומדת בשתי המקצועות, שלא
היתה עומדת בזוית בית המוקד אלא ארוכה היתה ונמשכת על
פני צלע מערב של בית המוקד הגדול ומתארכת לצד צפון ודרום
אך לא הגיעה עד לקצה הצפוני והדרומי של לשכת בית המוקד,
ומחמת כך, דְּאֵתִי מְצִפֹּן – הבא לבית המוקד מצד צפון, מִתְחַוֵּי
לָהּ – נראית לו לשכת הטלאים כאילו היא עומדת בְּדִרוֹם, מחמת
שארובה היא ומשוכה לצד דרום, ולכן כאשר עומד הוא בצד
צפון סבור הוא שהיא מגיעה עד הכותל הדרומי, ועומדת בדרום.
וכמו כן דְּאֵתִי מְדִרוֹם – הבא מצד דרום, מִתְחַוֵּי לָהּ – נראית לו
לשכת הטלאים כעומדת בְּצִפֹּן, שמחמת אורכה סבור הוא
שנמשכת היא עד הכותל הצפוני, ועומדת בצפון. ומתורצת בכך
סתירת המשניות, שהמשנה בתמיד מונה את הלשכות מצד
העומד בדרום, ונראית הלשכה כעומדת בצפון מערב. אולם
המשנה במדות מונה את הלשכות מצד העומד בצפון, ונראית לו
לשכת הטלאים כעומדת בדרום מערב.
מוסיפה הגמרא: וּמִסְתַּבְּרָא דְּמִתְקַבְּלִית דְּרִימִית הוּא – מסתבר
שבאמת היתה הלשכה נוטה לדרום יותר ממה שנוטה לצפון.
מבארת הגמרא: מִמָּא – מניין שכך הוא, מְדַרְמִינָן לָהֶם הַפְּנִים אֱלֵהֶם
הַפְּנִים – מכך שיש להקשות סתירה נוספת בין המשנה בתמיד

אגרות קודש

ב"ה, א' פ' אמור, פסח שני, ה'תשכ"ד
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב.

ומענין ימים אלה: אמחז"ל אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים, וע"ד מציאות גדלות
וקטנות בעולם בכלל, כן דוגמתם הוא גם בעולם קטן הוא האדם, שבכל אדם ישנו הגדול והקטן שבו,
הגדול שבאדם הוא הראש והחכמה והשכל שבו והקטן שבאדם - איבריו וענין העשי' שבו, ונצטווה
האדם, אשר הגדול שבו יזהיר את הקטן, וכאזהרת חז"ל שהלימוד צ"ל על מנת לעשות, יתרה בזה
אשר גדול לימוד (עיקר הגדלות שבלמוד הוא מה) שמביא לידי מעשה.

ובכל האמור ישנה גם הוראת פסח שני, וכביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל "פסח שני
ענינו איז - עס איז ניטא קיין פארפאלען. מען קען אלעמאל פאריכטען, אפילו מי שהי' טמא מי שהי'
בדרך רחוקה און אפילו "לכם" - אז דאס איז געווען ברצונו, פונדעסטוועגן קען מען מתקן זיין" באם
רוצים באמת, ולא עוד אלא שאין בזה הגבלה ומדידה בזמן - ודלא כפסח ראשון שהוא שבעה ימים
וכו' - שהרי ענין התשובה הוא בשעתא חדא וברגעא חדא, ולא הגבלה בענין - ודלא כפסח ראשון דחמץ
לא ימצא ברשותו - שהרי תשובה שלימה הוא דזדונות ("לכם" הנ"ל) נעשו לו כזכיות; ע"י התשובה
אינו זו משם עד שמוחלל לו, ועד שיהי' לרצון לפני ה' ומרוצה וחביב לפני ית' וכו'.

בברכה לבשו"ט בכלל ובפרט

יוזמא. פרק ראשון – שבעת ימים דף יז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רגג רש"י תוספות

אלא לאו שמע מינה ר' אליעזר בן יעקב היא — ואיכא ליה במעלה יתירה, ולא במזבח, דשמעין ליה לר' אליעזר בן יעקב בפרק שלשי (לקמן לו,א) דאמר: כוליה מזבח בדרום קאי, וכל חצי חלל הפתח מגולה. ואי קשיא היכי מתוקמא סתמא מדות אליבא, הא שמעין מהא סתמא שאוכל המזבח שבע אמות בצפון? על כרחיך הכי מפרשין: דני עשרים וחמשה אמות שאתה נותן שאין בין כבש לכולל אלא חמשה אמות ומחצה והכבש והמזבח ששים ושתיים — דרי המזבח כולו בדרום קאי, וכולו כנגד אמצע עורה. והמזבח כולו למקום הנסיון. ואם תאמר: אם כן, שלא דקדק התנא לחלקו לחצאין ויש לך להרבות ולמעט להיכן שתרצה — כר' יהודה נמי מצית מוקמת לה, ויהא מזבח ממוצע באמצע עורה. כיצד? תן עשרים ואחת ומחצה מהם בין כבש לכולל, והכבש שלשים, וחצי המזבח שש עשרה — נמצא אמצעו של מזבח לסוף ששים ושבע ומחצה, שהוא אמצע עורה. הא לא מצית אמרת שלא יהו מקום השולחנות והנסיון אלא שלש ומחצה. ובעיני נראה לפרש הא דרב אדא בר אבהו וכל הסוגיא בלשון אחר. רב אדא בר אבהו אמר הא מני — אמתניתין דתמיד, אמר להם הממונה קאי, דרמאי מדות עילויא מתניתין דתמיד דפליגי אסתמא דמדות — ר' יהודה היא, דשמעין ליה דפליג אסתמא דמדות. דתנאי, ר' יהודה אמר: מזבח ממוצע וכו' ואי סלקא דעתך מדות ר' יהודה היא — מי משכחת לה? והא תנן כו', אלמא רוביה דמזבח בדרום קאי, שמע מינה. ולא גרסינן אלא לאו שמע מינה רבי אליעזר היא. והכי פירושו: שמע מינה מדות לאו ר' יהודה היא. רב אדא בר יצחק אמר הא לשבת הטלאים אקצויי מקצאיא — בשתי המקצועות נראית שארוכה היא ועומדת במערב ומארכת לצד הצפון ודרום עד קרוב למקצועות שמכאן ומכאן. ודאית מוצפון מיתחויא ליה — שמשוכה לצד דרום יותר. ודאית מדרום מיתחויא ליה — משוכה לצד צפון. מסתברא דבמערבית דרומית הוה — טפי, ומודי בה תנא דתמיד, אלא דנקט סידרא מדרום לצפון מיתחוי ליה דרך הילוכו כאילו הוא בצפון. מדרמינן לחם הפנים — דהוה סלקא דעתיה שהוא מונה והולך דרך ימין מצפון למערב, וממערב לדרום, ומדרום למזרח. לשבת הטלאים בצפנית מערבית, לשבת החותמות במערבית דרומית, לשבת בית המוקד בדרומית מזרחית, לשבת לחם הפנים במזרחית צפנית, והוה רמין עלה מתניתין דמדות, דקתני דרומית ומזרחית, היא היתה לשבת לחם הפנים. ומשנינן אמר רב הונא בריה דרב יהושע — תנא דמדות קא חשיב דרך ימין, כדמפרש בהדיא, דקאזיל ומני מדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב וממערב לדרום. והבא להקפיד סביב כל הבית ומקף דרך ימין מבחוץ והו סדר הקפתו. ומתניתין דתמיד דלא פירש מידי — איכא למימר דדרך שמאל מנה, ותו לא תיקשי מידי מהשתא.

אי

למימר הני אחרוני נינהו, שהרי לא היה בבית המוקד אלא ארבע לשכות. ואי אחרני נינהו — אם כן הוה שש לשכות, ואי אמרת אידי ואידי דרך ימין קא חשיב — אם כן בהדיא דתמיד משמע דלשבת החותמות ולשבת בית המוקד אחת בקרן מערבית דרומית ואחת בקרן מזרחית דרומית, ובהדיא דמדות כי חשב דרך ימין משמע דאותם שתי לשכות היו אחת בקרן מזרחית צפנית ואחת בקרן מערבית צפנית! מיהו, הא קשיא לך: מנא ליה הא דקאמרין מסתברא דבקרן מערבית דרומית הוא, דילמא צפנית מערבית הוא, ואפילו הכי מיתרצא שפיר יהיא דלחם הפנים כוה, ואין

ידהין עמו, דהתם לא מתחויא פתחא מחמת שתיים עשרה מעלות שבין האולם ולמזבח. להכי נקט למעלה מן הסובב, לפי שאותם מעלות הם שש אמות. והם כלים כנגד כניסת הסובב שהוא כמו שש אמות מן הקרקע. ומה שהקשה רש"י אמאי לא משני דשולחנות בכלל ננסין, וכו' פלגין בעשרים וחמש אמות שתיים עשרה ומחצה בין הכבש לכולל והשאר לשולחנות — אם כן הוה שבעים וארבע ומחצה, ולא מתחוי פיתוחא בבניסת היסוד והסובב. לא ידענא מי דחקו לפרש כן? שהספר מקשה מהונו שתי אמות דבניסת היסוד והסובב, ומתוך כך הקשה מה שהקשה. שהרי נובל לפרש דבפשיטות הוא מקשה: והא רבי יהודה אית ליה מזבח ממוצע, וסתמא דמדות לית ליה ממוצע, ולכל הפחות רוביה בדרום, ואם כן סתמא דמדות דלא כוותיה. והא דמסיק אלא שמע מינה רבי אליעזר בן יעקב היא, דאמר כוליה בדרום, ולא קאמרין דמתניתין דמדות סבירא ליה דרוביה בדרום ולהכי היה כותל מורדו נמוך משום דמיכסי פיתחא, כשנאמר ששתיים עשרה אמות ומחצה היה בין כבש לכולל — ואם כן לא היה לו ראייה מההיא דתיתי כרבי אליעזר בן יעקב — יש לומר משום דלא אשכחן אלא שלש מחלוקת בהא מילתא. איכא למאן דאמר כוליה בצפון, ואיכא למאן דאמר כוליה בדרום, ואיכא למאן דאמר ממוצע. וכיון דהדיא דמדות לא מצינן לאוקמא כמאן דאמר כוליה בצפון, ולא כמאן דאמר ממוצע — אין לנו לבדות מלבנו מחלוקת רביעית ולומר קאמרין מתניתין דמדות רוביה בדרום, כיון דלא אשכחן תנא דאמר הכי, אלא על כרחיך רבי אליעזר בן יעקב היא דאמר כוליה בדרום. ומה שפירש רש"י הא מני רבי יהודה היא דקאי אההיא דתמיד — אין הלשון משמע כן, דהכי הוה ליה למימר: מאן תנא תמיד — רבי יהודה היא. ועוד, לשון הא מני רבי יהודה היא — משמע דקאי אחר דסליק מינה, ועוד: כיון דלא אתא לשניי אלא דלא תקשי סתמא דתמיד אדמדות, וקאמר רבי יהודה היא אהדיא דתמיד, ואין לו כח לאוקמה כוותיה אלא משום דאשכחן דפליג אמדות — טפי הוה ניהא למימר מדאשכחן בירש פרק "קדשי קדשים" (ובחסין נהג), דסתמא דתמיד קא סברא מזבח ממוצע כרבי יהודה ולא כרבי אליעזר בן יעקב דקסבר כוליה בדרום קאי. ועוד קשה: לימא אבא שאול היא, אהדיא דתמיד, כמו שהוכחתי לעיל דסתמא דתמיד דפליג אסתמא דיוזמא אבא שאול היא. ועוד: שהוא מוחק הספרים, דבכל הספרים גרס במסכתא אלא לאו שמע מינה רבי אליעזר בן יעקב היא, שמע מינה.

ומר קא חשיב דרך שמאל — תימה לי: לימא אידי ואידי דרך ימין, ותנא דתמיד קא חשיב מגואי, דקאי בבית המוקד גדול ופניו כנגד הלשכות, ותנא דמדות קאי מאבראי בעורות ופניו ללשכות, וקל להביין ויש לומר: דבמסכת תמיד פרק "אמר להן הממונה" (לו,א), קתני בתר שהיו מפסיק אמר להן הממונה: הביאו לי טלה מלשכת וכו', ולקמן בפרק שני (כה,א) אמר שהיו מפסיק בלשכת הגזית, אלמא דקאי מאבראי ולא קאי בבית המוקד, ולהכי לא אוקמא דקאי מגואי.

ומר קחשיב דרך שמאל — תימה לי: אמאי לא משני דאידי ואידי דרך ימין קא חשיב, אלא דלשבת לחם הפנים נמי אקצויי מקצאיא, דקיימא במזרח. ומאן דאית מצפון — מתחויא בדרום, ומאן דאית מדרום — מתחויא בצפון. דלשבת טלאים צפנית מערבית, ולשבת החותמות דרומית מערבית, ולשבת בית המוקד דרומית מזרחית, ולשבת לחם הפנים צפנית. והדיא דמדות נמי מתוקמא דרך ימין, וקל להביין ויש לומר: דעל כרחיך לשבת החותמות ולשבת בית המוקד הם היו אותם שתי לשכות דקא חשיב במסכת מדות (פרק ראשון משנה ו) אחת שבה גזוז בית חשמונאי אבני מזבח, ואחת שבה יורדין לבית הטבילה. דליכא

למימר הני אחרוני נינהו, שהרי לא היה בבית המוקד אלא ארבע לשכות. ואי אחרני נינהו — אם כן הוה שש לשכות, ואי אמרת אידי ואידי דרך ימין קא חשיב — אם כן בהדיא דתמיד משמע דלשבת החותמות ולשבת בית המוקד אחת בקרן מערבית דרומית ואחת בקרן מזרחית דרומית, ובהדיא דמדות כי חשב דרך ימין משמע דאותם שתי לשכות היו אחת בקרן מזרחית צפנית ואחת בקרן מערבית צפנית! מיהו, הא קשיא לך: מנא ליה הא דקאמרין מסתברא דבקרן מערבית דרומית הוא, דילמא צפנית מערבית הוא, ואפילו הכי מיתרצא שפיר יהיא דלחם הפנים כוה, ואין

למימר הני אחרוני נינהו, שהרי לא היה בבית המוקד אלא ארבע לשכות. ואי אחרני נינהו — אם כן הוה שש לשכות, ואי אמרת אידי ואידי דרך ימין קא חשיב — אם כן בהדיא דתמיד משמע דלשבת החותמות ולשבת בית המוקד אחת בקרן מערבית דרומית ואחת בקרן מזרחית דרומית, ובהדיא דמדות כי חשב דרך ימין משמע דאותם שתי לשכות היו אחת בקרן מזרחית צפנית ואחת בקרן מערבית צפנית! מיהו, הא קשיא לך: מנא ליה הא דקאמרין מסתברא דבקרן מערבית דרומית הוא, דילמא צפנית מערבית הוא, ואפילו הכי מיתרצא שפיר יהיא דלחם הפנים כוה, ואין

שהביאורים [=בתפילה] הכי נעלים צריכים להיות בהתאם פירוש המילים דתפילה כמו שתנינוק מבין.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

ואין לתרץ משום דאם כן לא הואי שום לשכה בקרן מערבית דרומית, דמה בכך? והא לא קתני עלה ארבע לשכות היו בארבע מקצועותיו, אלא סתמא קתני וארבע לשכות היו לזו ויש לומר: כיון דבלשכת הטלאים קתני שהיתה במקצוע, מסתמא כל הקך הוה נמי כל חרא במקצוע בפני עצמה, ולא מסתברא שיהיו שטים במקצוע צפונית מערבית ובמקצוע דרומית מערבית לא יתא כלום. אבל תימה: לימא דלשכת טלאים במקצוע צפונית מערבית, ונימא דכולהו אקצוי מקצו כוה"ק.

ויש לומר: דהיינו דקאמר מסתברא דרומית מערבית הואי, ולא קאמר על כרחין דרומית הואי. דאי לא הכי – לא מיתרצא לחם הפנים, אלא משום דהוה מצי למימר צפונית מערבית הואי, וכדפירשית. אלא שנראה לו דחוק קצת לומר דכולהו אקצוי מקצו. והא אמר מר כל פינות שאתה פונה לא יתו אלא דרך ימין – פירושו: משום דגמירין מים שעשה שלמה, הקשה רבינו אפרים זצ"ל: אדגמירין מוחם, נגמור ממגורש, דכתיב (במדבר ל"ח) "ומדוחם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב" וכו' – דהיינו דרך שמאל כשהופך פניו לעיר, ומקפץ מבחוץ ונראה לי לתרץ: דמים גמירין, משום דכתיב "פונים פונים"

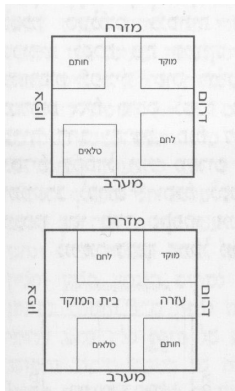
והכי איתא בהדיא בובחים פרק "קדשי קדשים" (ס"ב), דפרין ההוא מיבעי ליה לגופיה. פירושו: בעלמא מנא לן ומשני אם כן "פונים פונים" למה ליה ומצאתי כתוב שהקשה רבינו יצחק בר אשר: אמאי לא משני אקשיא דלשכת טלאים, דהא דקאמר דהוה במקצוע צפונית מערבית – דהיינו בקרן צפונית מערבית של עזרה, דהיינו מערבית דרומית של בית המוקד. שדרי משמע במסכת מדות (פרק ראשון משנה ה) דבית המוקד גדול היה לצפון העזרה כוה"ק. וקאי התם אעזרה, והבא אבית המוקד. ועוד: דאללם הדפנים נמי הוה מצי לשנויי, דחשיב נמי התם דרך ימין, ונימא דלשכת החותמות ולשכת המוקד דקא חשיב בתמיד ולא חשיב במסכת מדות (שם) לשכות אחרות היו, ובתוך העזרה היו: אחת במקצוע צפונית מזרחית של עזרה, ואחת במקצוע מערבית צפונית של עזרה שהוא דרומי של בית המוקד גדול. דכשתמנה מלשכת טלאים דרך ימין ארבע לשכות היוא לחם הפנים רביעית לה, דרומית מזרחית של בית המוקד גדול, כוה"ק. ויש לומר: דלא מסתבר לומר שהיה אומר על זה ארבע לשכות היו שם, כיון דלא היו שם בעזרה אלא שטים מהם. ועוד: איך יתכן קרנות העזרה וקרנות בית המוקד גדול שוהו? ומסתמא העזרה גדולה יותר מבית המוקד. אבל תימה לי, מאי ידחקיה דרב הונא בריה דרב ידושה לאוקמה סתמא דתמיד דלא פליגי אהדרי, ולאוקמה בחד תנא? והא על כרחין פליגי אהדרי, דסתמא דקאמר דקא סברא או כוליה מובח בדרום או רוביה, כדאשכחן כא, וסתמא דתמיד מוכח בריש פרק "קדשי קדשים" (ובחים נ"ב), דהדיא סברה מובח ממוצעו ויש לומר: אי פליגי במילתא דאשכחן פלוגתא דתנאי – בהא לא חישינן, אבל במקום הלשכות – לא אשכחן תנאי דפליגי בהדיא.

ומדור רבנן בפרוסה דלאו אורח ארעא – תימה: מעיקרא, דלא אסיק אדעתא לחאי שנייא ארבע או חמש, היכי הוה ניחא לרבנן? כיון דלרבנן דלרבי יהודה ידויב לכוון חמש ובציר ליה שתות מפלגא, אם כן לרבי יהודה אמאי לא ידויב ליה אלא ארבע דהיינו חמש בציר מפלגא? ליתבי ליה ארבע שלימות, ופרוסה קטנה דלא ניבציר ליה אלא שתות מפלגא. או כיון דלרבי יהושע בציר ליה חומשא – לרבנן נמי ניבציר ליה חומשא! ויש לומר: דלעולם אסיק אדעתיה דלאו אורח ארעא למיתב ליה פרוסה, ובלבד דנימטייה בציר מפלגא. ולחכי, גבי לחם הפנים כיון דכי בצרת ליה חרא מפלגא לא משא ליה כמו לכל אחיו הכהנים, דהיבין ליה שלימות ולא מצמצמנין כולי האי להשוות הדבר לרבי יהודה ורבנן, דלמטייה אליבא דתרייהו בציר חומשא או בציר שתות מפלגא – דלאו אורח ארעא למיתב ליה פרוסה. אבל גבי שתי הלחם – הוה סלקא דעתך דטפי היו אורח ארעא למיתב ליה פרוסה מלמיתב ליה פלגא ממש, דלאו אורח ארעא כלל ליתב ליה כמו לכל אחיו הכהנים שיהא הוא לבדו שקול כנגד כולם. ומשני: אפילו הכי הא עדיפא להשוותו כנגד כולם, מלמיתב ליה פרוסה.

אי אמרת בשלמא – תנא דתמיד גופיה דתני לשכת הטלאים בצפונית מערבית מודי הוא דלצד מערבית דרומית הואי טפי. אלא לפי מראית עינו שנה משנתו ודאית מדרום מיתחזיא ליה מצפון ולעולם מקרן דרומית מערבית בא להתחיל למנות – דהיינו דמתרין לחם הפנים אלהם הפנים, להיות בדרומית מזרחית, כדקתני במדות דלא ליקשי אהדרי. כיצד לשכת הטלאים בדרומית מערבית לשכת החותמות – כי אולת דרך שמאל במערבית צפונית לשכת בית המוקד צפונית מזרחית, לשכת לחם הפנים במזרחית דרומית. **אלא אי אמרת** – דוקא תנא לשכת הטלאים במקצוע צפונית מערבית, סוף סוף מאי תרצתא לחם הפנים? כי מני דרך שמאל – הוה לשכת לחם הפנים בדרומית מערבית, לפי מניינו. והאמר מר – לקמן (נ"ב). משתי חלות – של עצרת. ארבע או חמש – בכל שבת ושבת. ולקמיה מפרש מתי ארבע ומתי חמש. והיתה לאהרן ולבניו – בלחם הפנים כתיב. פחצה לאהרן כו' – ואף על פי שחן ששים עשרה – יש בהן שתי חלות שאינן מתחלקות, כדמפרש ואזיל. **אתאן** לרבנן – דאמרי לא שקיל פלגא. דאי שקיל פלגא – בציר מחמש לא שקיל. **רישא ומציעתא רבנן** – דאמרי לא שקיל פלגא אלא בציר מפלגא. ודקשיא לך חלה דשתי לחם דשקיל לה כולה, מדור רבנן דלאו אורח ארעא למיפריסיה, ולמיתב פרוסה לכהן גדול. ובמאי

אימא סיפא, רבי אומר: לעולם חמש. **רישא וסיפא** – רבי, ומציעתא רבנן? – **אמר אביי:** רישא ומציעתא רבנן. ומאדו רבנן בפרוסה, דלאו אורח ארעא למיתב ליה לכהן גדול. ובמאי

והכי איתא בהדיא בובחים פרק "קדשי קדשים" (ס"ב), דפרין ההוא מיבעי ליה לגופיה. פירושו: בעלמא מנא לן ומשני אם כן "פונים פונים" למה ליה ומצאתי כתוב שהקשה רבינו יצחק בר אשר: אמאי לא משני אקשיא דלשכת טלאים, דהא דקאמר דהוה במקצוע צפונית מערבית – דהיינו בקרן צפונית מערבית של עזרה, דהיינו מערבית דרומית של בית המוקד. שדרי משמע במסכת מדות (פרק ראשון משנה ה) דבית המוקד גדול היה לצפון העזרה כוה"ק. וקאי התם אעזרה, והבא אבית המוקד. ועוד: דאללם הדפנים נמי הוה מצי לשנויי, דחשיב נמי התם דרך ימין, ונימא דלשכת החותמות ולשכת המוקד דקא חשיב בתמיד ולא חשיב במסכת מדות (שם) לשכות אחרות היו, ובתוך העזרה היו: אחת במקצוע צפונית מזרחית של עזרה, ואחת במקצוע מערבית צפונית של עזרה שהוא דרומי של בית המוקד גדול. דכשתמנה מלשכת טלאים דרך ימין ארבע לשכות היוא לחם הפנים רביעית לה, דרומית מזרחית של בית המוקד גדול, כוה"ק. ויש לומר: דלא מסתבר לומר שהיה אומר על זה ארבע לשכות היו שם, כיון דלא היו שם בעזרה אלא שטים מהם. ועוד: איך יתכן קרנות העזרה וקרנות בית המוקד גדול שוהו? ומסתמא העזרה גדולה יותר מבית המוקד. אבל תימה לי, מאי ידחקיה דרב הונא בריה דרב ידושה לאוקמה סתמא דתמיד דלא פליגי אהדרי, ולאוקמה בחד תנא? והא על כרחין פליגי אהדרי, דסתמא דקאמר דקא סברא או כוליה מובח בדרום או רוביה, כדאשכחן כא, וסתמא דתמיד מוכח בריש פרק "קדשי קדשים" (ובחים נ"ב), דהדיא סברה מובח ממוצעו ויש לומר: אי פליגי במילתא דאשכחן פלוגתא דתנאי – בהא לא חישינן, אבל במקום הלשכות – לא אשכחן תנאי דפליגי בהדיא.

שמותיהם ומקומם כדי להודיע עניינם, ובוה אין צורך לפנות דרך
 ימין.
 שנינו במשנה: שִׁבְתָּן גְּדוֹל מִקְרִיב חֶלֶק בְּרֹאשׁ וְנוֹטֵל חֶלֶק בְּרֹאשׁ.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת דינים אלה: תָּנוּ רַבָּנָן, כִּיצַד
 מִקְרִיב חֶלֶק בְּרֹאשׁ, אוֹמֵר עוֹלָה זוֹ אֲנִי מִקְרִיב אוֹ מִנְחָה זוֹ אֲנִי מִקְרִיב,
 ואינו צריך להשתתף בגורל כשאר אחיו הכהנים. כִּיצַד נוֹטֵל חֶלֶק
 בְּרֹאשׁ, אוֹמֵר חֲטָאת זוֹ אֲנִי אוֹכֵל אוֹ אֶשֶׁם זוֹ אֲנִי אוֹכֵל כּפִי רְצוֹנוֹ,
 ואף אם לא הקריבה הוא אלא כהן אחר, וְנוֹטֵל חֶלֶק אחת מִשְׁתֵּי
 חֲלוֹת – משתי הלחם שהקריבו בחג השבועות, אבל אינו נוטל את
 שניהם כיון שאינו נוטל יותר ממחצה כפי שיבואר להלן. וכמו כן
 זכאי הוא ליטול אֶרְבַּע אוֹ חֲמִשׁ לחמים מִמַּעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים כּפִי
 שיבואר. רַבִּי אוֹמֵר, לְעוֹלָם הוּא נוטל חֲמִשׁ לחמים מלחם הפנים,
 שֶׁנֶּאֱמָר בענין חלוקת לחם הפנים (ויקרא כד ט) וְהָיְתָה לְאַחֶרָן וּלְבָנָיו
 הַשּׁוֹהֵה הַכְּתוּב את אהרן (שהיה כהן גדול) לשאר הכהנים, ללמדנו
 שלחם הפנים מִחֲצָה לְאַחֶרָן וּמִחֲצָה לְבָנָיו, ועל כן נוטל חמשה שהם
 מחצה מהלחמים, כמבואר להלן.
 מקשה הגמרא: הֲאֵם גּוֹשֶׁה קִשְׁיָא, אִמְרַת בתחילת הברייתא נוֹטֵל
 חֶלֶה אֶחָת מִשְׁתֵּי חֲלוֹת, מִנִּי – שיטת מי היא, ודאי צריך לומר
 ששיטת רַבִּי היא דְּאִמְרַת פְּלָגָא שְׁקִיל – שיכול ליטול מחצה, ולפיכך
 נוטל חלה שלימה מתוך שנים, אִמְרָא מְצִיעֶתָּא – את הנאמר
 בהמשך הברייתא, שזכאי ליטול אֶרְבַּע אוֹ חֲמִשׁ מִמַּעֲשֵׂה לֶחֶם
 הַפָּנִים, מבואר שבאופנים מסוימים אינו נוטל אלא ארבע שהם
 בודאי פחות מחצי, והלכה זו אִתְּאָן לְרַבָּנָן – שיטת חכמים היא
 דְּאִמְרַת לֹא שְׁקִיל פְּלָגָא – שאין הכהן הגדול נוטל מחצה ממש,
 שאם היה נוטל מחצה לא היה לו ליטול פחות מחמש. אִמְרָא סִיפָא,
 רַבִּי אוֹמֵר לְעוֹלָם חֲמִשׁ, וכי האם נכון לפרש כך שהרִישָׁא וְהַסִּיפָא
 דעת רַבִּי, וְהַמְצִיעֶתָּא דעת רַבָּנָן. מתרצת הגמרא: אִמְרַת אֲבִי,
 לעולם גם הרִישָׁא שמבואר בה שנוטל חלה שלימה מתוך שנים,
 וגם מְצִיעֶתָּא שיטת רַבָּנָן היא. ואף שלדעתם אין הכהן הגדול נוטל
 מחצה מלחם הפנים, מוֹדוּ רַבָּנָן בְּפְרוּסָה – מודים חכמים בשתי
 הלחם שמחצה מהם הוא לחם אחד שלם, ובכדי ליתן פחות
 ממחצה צריך לפרוס את הלחם, שבוה אף לדעתם נוטל לחם אחד
 אף שהוא מחצה, מפני דְּלֹא אִוְרַח אֶרְעָא לְמִיתְבָּה לְבָהּ גְּדוֹל –
 שאין זה ממידת דרך ארץ לחתוך ולפרוס את הלחם וליתן פרוסה
 ממנו לכהן הגדול, וכיון שאי אפשר לחלק את שתי הלחם לפחות
 מחצי, נותנים לו חלה שלימה.

אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא – אם נאמר שאף המשנה במסכת תמיד סוברת
 שלשבת הטלאים מְצִיעֶרְבִית דְּרוּמִית הוּא – היתה נוטה אל הדרום
 יותר מאשר לצפון, וכפי שנשנה במסכת מידות, הָיִינוּ – מובן מה
 דְּמִתְרִין רב הונא בריה דרב יהושע את הסתירה מלחם הפנים
 אֶלֶּהם הַפָּנִים היכן היתה מקום הלשכה, בכך שאף לדברי המשנה
 בתמיד לשכת לחם הפנים היתה דרומית מזרחית וכמפורש
 במשנה במדות, אלא שהתנא במסכת תמיד שנה סדר הלשכות
 לשמאלו ואילו המשנה במדות מנסת כהולך בדרך ימין. וכך
 מתיישב הדבר, מאחר ולשכת הטלאים נוטה אל הדרום יותר
 מאשר לצפון, כאשר בא למנות את סדר הלשכות כאדם המקיף
 מבחוץ המהלך לשמאלו, נמצא שכאשר מהלך מלשכת הטלאים
 שבדרום מערב לשמאלו, פוגע הוא בקרן מערבית צפונית, ולפיכך
 לשכת החותמות שנמנתה שניה במסכת תמיד, עומדת בצפון
 מערב, ולשכת בית המוקד שאחריה בקרן צפונית מזרחית, ולשכת
 לחם הפנים שנמנתה אחרונה עומדת בקרן דרומית מזרחית וכפי
 שנשנה במסכת מידות. אֵלָּא אִי אִמְרַת שלשכת הטלאים צְפוֹנִית
 מְצִיעֶרְבִית הוּא, שהיתה נוטה אל הצפון וכפשוטו דברי המשנה
 בתמיד, סוֹף סוֹף מֵאֵי תִירוּצָא דְּלֶחֶם הַפָּנִים, הלא לא נתיישבה
 הסתירה בענין מקום לשכת לחם הפנים, שאם היתה לשכת
 הטלאים בצפון מערב, נמצא שכשמתחיל לסובב את בית המוקד
 מלשכת הטלאים ומהלך לשמאלו, הוא פוגע תחילה בקרן צפונית
 מזרחית ובה לשכת החותמות, ואחריה לשכת בית המוקד בקרן
 מזרחית דרומית, ולשכת לחם הפנים שנמנתה אחרונה עומדת
 בקרן דרומית מערבית, ואילו במסכת מידות מפורש שלשכת לחם
 הפנים היתה בקרן דרומית מזרחית. אֵלָּא לֹא שְׁמַע מִיָּנָה – שומעים
 אנו שאכן לשכת הטלאים מְצִיעֶרְבִית דְּרוּמִית הוּא, ועל כן אין כל
 סתירה בין המשניות לא בנידון לשכת הטלאים ולא בנידון לשכת
 לחם הפנים. מסיימת הגמרא: אכן כך שְׁמַע מִיָּנָה.
 מקשה הגמרא על תירוצו של רב הונא בריה דרב יהושע: כִּיצַד
 מפרש הוא את המשנה באופן ששנה התנא את סדר הלשכות
 בדרך ההולך לשמאל, וְהָאִמְרַת מֵר – רמי בר יחזקאל, כָּל פְּנוֹת
 שְׂאֵתָה פְּנוֹת, לֹא יְהִי אֵלָּא דְּרֹךְ יָמִין לְמִזְחָה, הרי שצריך לפנות
 לימין. מתרצת הגמרא: הִנֵּי מִלִּי – דין זה שבכל מקום יש לפנות
 לימין, לא נאמר אלא בְּעִבּוּדָה – שכאשר הולך לצורך עבודה
 צריך לפנות לימין. אֵלָּא הָאֵל בּוֹמֵן הלשכות ומקומם, חוֹשְׁבָנָא
 בְּעִלְמָא הוּא – אין כאן צורך עבודה אלא המשנה מנתה את

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אייר, תשי"א

ברוקלין

הרה"ג הו"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ באמונה

כו' מוה"ר שלמה זלמן שי

שלום וברכה!

בעתו קבלתי הפ"נ בעד מר... ובטח לקח עמדו את התפילין שלו, וכן נתן לו את המעסעעזש מכ"ק
 מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וצריך להזהירו כפול ומשולש שיניח תפילין בכל יום - כמובן
 מלבד ש"ק ויו"ט - ואם אי אפשר לו בבקר, אזי יניחם במשך היום עד הערב שמש, ובכל אופן יניחם אף
 לשעה קלה, אף שהיה מוכרח לחולצם מיד, ולהסביר לו אשר מצוה זו סגולה מיוחדת היא לאריכות ימים
 ושנים וכמרו"ל כל המניח תפילין מאריך ימים ובמילא אין זה ענין של דת לבד אלא גם הגנה מן הסכנה,
 ועליו להזהר בזה מבלי התחשב עם מעמדו ומצבו בקיום התומ"צ בהיותו בביתו, ובטח ימצא האותיות
 המתאימות בשבילו, ואם זקוק לזה הנה יעתיק לו את הכתוב בזה בלשון אנגלית...

המחכה לבשו"ט.

אומרים, מנן שאם אין לו לכהן גדול ממון, שאחיו הכהנים מגדלין
אותו ונותנים לו ממון משלהם, תלמוד לומר 'הכהן הגדול מאחיו',
גדול מאחיו הכהנים בחכמה, וכיצד יתכן שלא למד את סדר
העבודה, מתרצת הגמרא: אמר רב יוסף, לא קשיא, כן בברייתא
שכתוב שצריך להיות גדול מאחיו, מדובר במקדש ראשון, כן
במשנתנו שמצינו שמינו כהן גדול שאינו יודע ללמוד, מדובר
במקדש שני, שנתמנו בו הכהנים על ידי ממון ויכלו להתמנות כהנים
שאינם ראויים, ומצינו שנתמנו כהנים על ידי ממון, דאמר רבי אסי,
תקראת דדינרי – שלש קבים של דינרים, עיילא ליה – הביאה לו
מרתא בת בייתוס לינא מלכא על דאוקמיה – כדי שיעמיד לבעלה
ויושע בן נטילא ככהני רבדרי – לכהן גדול, הרי לנו מכאן שבזמן
בית שני נתמנו כהנים גדולים על ידי ממון.

שנינו במשנה: ערב יום הכפורים שחרית וכו' ומעבירים לפניו פרים
אלים וכבשים. מביאה הגמרא ברייתא: תנא, אף השעירים היו
מעבירים לפניו. מבררת הגמרא: ותנא דידן, מאי מעמא לא תני
שהיו מעבירים שעירים. מבארת הגמרא: כיון דהשעירים על חטא
קא אתו – באים לכפר על חטאי עם ישראל, חלשא דעתיה של
הכהן גדול שחושש ואומר מי יודע האם אוכל לכפר על חטאיהם.
שואלת הגמרא: אי הכי, פר נמי לא יעבירו לפניו, שהרי על חטא
הוא דאחי – שבא לכפר על חטאי הכהנים. מיישבת הגמרא: פר,
כיון דעליו ועל אחיו הכהנים הוא דאחי, אינו חושש שתעכב
הכפרה, שכן באחיו הכהנים, אי איכא איניש דאחי ביה מילא –
אם יש מהם אדם שיש בו דבר עבירה, מידע דע ליה – הכהן יודע
ממנו, ומתדר ליה – ומחזיר אותו בתשובה, אך בכולהו ישראל, לא
ידע מי חטא שיחזירו בתשובה, ולכן חושש שלא תזדיח כפרה על
ידו. אמר רבינא, היינו דאמרי אינשי – זהו מה שאנשים רגילים
לומר אי פר אחתיך – אם בן אחותך דילא חיו – שוטר המלך, חיו
בשוקא – כשאתה רואהו בשוק, קמיה לא תחליף – אל תעבור
לפניו ולא תעסוק בשום סחורה לפניו, כיון שהוא מכיר ויודע
בעושר ובמעשיך ימצא עלילה לגבות ממך ממון. וכמו כן מכיר
הכהן גדול באחיו הכהנים מי חטא ומחזירו בתשובה.

שנינו במשנה: כל שבעת היום לא היו מונעין וכו'. תנא, רבי יהודה
בן נקסא אומר, מאבילין אותו – את הכהן גדול סלחות וביצים כרי
למסמס – למסמס אכילה שבמעיו ולשלשלו כדי שלא יצטרך
מחר לנקבו. אמר לו חכמים רברי יהודה, אם הוא אוכל מאכלים
אלו, כל שכן שאף אתה מביא לידי חיפום של טומאת קרי, שמאכלים
אלו מרבים את הזרע.

שנינו בברייתא: תנא, סומכוס אמר משום רבי מאיר, אין מאבילין
אותו – את הכהן גדול בערב יום הכיפורים, לא אב – וסימן הוא,
ויבואר בסמוך, ואמר ליה לא אבב, ויש אומרים אף לא יין לבן
שאסור לשותותו. מפרשת הגמרא: לא אב, ראשי תיבות, לא
אתרוג ולא ביצים ולא יין ישן. ואמר ליה לא אבב, לא אתרוג ולא
ביצים ולא בשר שמן ולא יין ישן. ויש אומרים אף לא יין לבן, מפני
שהיו לבן מביא את האדם לידי טומאה.

תני רבנן, זב – אדם שנטמא מחמת טומאה שיוצאת מגופו, תולין
לו במאכל וכל מיני מאכל – אם אכל אכילה מרובה מכל מין
שהוא, ולאחר מכן ראה ראייה של זוב, תולין את סיבת ראייתו
מחמת ריבוי המאכל ואינו מטמא טומאת זיבה. אעלוי בן פנחס
אומר משום רבי יהודה בן בתירא, אין מאבילין אותו – כאשר
בודקים את הזב בין ראייה לראייה לידע אם רואה מאונס, אין
מאכלים אותו לא חנב, ולא גב, ולא כל דברים המביאין לידי
טומאה. מפרשת הגמרא: לא חנב, ראשי תיבות, לא חלב ולא
גבינה ולא ביצה ולא יין, ולא גב, מי גריסין של פול, ובשר שמן,
ומריסין. ולא כל דברים המביאין לידי טומאה, לאתווי מאי – מה
הברייתא באה לרבות. מבארת הגמרא: לאתווי הא דתני רבנן,
חמשה דברים מביאים את האדם לידי טומאה, ואלו הן, השום,

מבררת הגמרא את המציעתא של הברייתא לפי תירוץ זה: ומאי
ארבע או חמש – מה כוונת חכמים, אימתי נוטל ארבע ואימתי
חמש. מבארת הגמרא: דבר זה תלוי במה שנחלקו התנאים (סוכה
נא) כיצד מחלקים את לחם הפנים כל שבת בין שתי משמרות
הכהנים שהיו מתחלפות בשבת, לרבנן דאמרי שמשמר הנכנס
עתה לעבודה נוטל שש ומשמר היוצא נוטל שש, ושכר הנפת
דלתות העזרה שמשמר הנכנס סוגר אותם במוצאי שבת על אף
שלא פתח אותם, לא נוטל, וממילא הכהן הגדול משלים עשרה
לחמי הפנים בעי מיעלג – עליו לחלוק את חלקו, בצירי חרא מפלגא
– הפחת לחם אחד משש שהם מחצה, שהרי הכהן גדול היה נוטל
מעט פחות ממחצה, נמצא שהמשל לחמים שקיל – נוטל, ואילו לרבי
יהודה דאמר משמר הנכנס נוטל שבע, שתים נוספים בשכר הנפת
דלתות המוטל על משמר היוצא שהרי הוא פתח אותם בשבת
בבוקר, ובערב הן נסגרות על ידי משמר הנכנס, ויוצא נוטל את
החמש הנותרים, נמצא שהלחמים העומדים לחלוקה הם עשרה
ועל כן הכהן גדול מעשר בעי מיעלג את חלקו, בצירי חרא מפלגא
– הפחת אחד מן החמשה שלא יהא נוטל מחצה שלם, ושקיל
ארבע.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רבא אמר, בולא רבי היא הסובר
שנוטל מחצה בדיוק, ואף המציעתא שכתוב בה שנוטל ארבע או
חמש' חלות היא גם לפי רבי, וקבר ליה רבי כרבי יהודה הסובר שרק
עשרה לחמים היו חולקים, ואם תשאל, ואם מאי ארבע, הא חמש
בעי למשקל – הרי עליו לקבל בחלוקה חמש, שהם מחצה מעשר,
לא קשיא, הא דאיכא משמר המתעכב, כגון שיום טוב חל ביום
חמישי בשבוע, שהמשמרות שהתעכבו ביום שישי בירושלים מיום
טוב לשבת וזכאיות ליטול שתי חלות מלחם הפנים, הא דלכא
משמר המתעכב, כלומר בשבת שבאמצע השנה שחולקים בה
בצורה הרגילה, ומכיון שבכל מקרה שני הלחמים הנוספים של
המשמר הנכנס אינם נכללים בחלוקה, הרי שהחשבון הוא כך, אי
איכא משמר המתעכב, שמוריד עוד שני לחמים מהחשבון, הרי
שמישמה בעי למפלג, ושקיל ארבע שהם מחצה וכדעת רבי, אי
לכא משמר המתעכב, מכל העשר בעי למפלג, ושקיל חמש שהם
כל המחצית. מקשה הגמרא: אי הכי שלדעת רבי פעמים שנוטל
ארבע פעמים שנוטל חמש, מאי רבי אומר לעולם חמש. מסיימת
הגמרא: קשיא.

משנה

מסור לו לכהן גדול, שני זבנים מוקני בית דין כדי ללמדו את
הלכות וסדר עבודת יום הכיפורים, וקורין לפניו בקשר היום
בפרשת אחרי מות, עם יאמר הדינים של סדר עבודת יום
הכיפורים, ואמרי ליה הזכנים, איש אדוני כהן גדול, קרא אתה
בשם את סדר העבודה, שמה שכתב או שמה לא למדת. ערב יום
כפורים שחרית היו מעמידין אותו – את הכהן גדול בשער מורה של
העזרה, ומעבירין לפניו פרים ואילים ובכשים שהם הקרבנות
שעתיד להקריב למחר, כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה, שעל ידי
ההתבוננות בהמהות ישים לב להלכות סדר היום והעבודה שבכל
בהמה. כל שבעת היום שהיה פורש הכהן מביתו לא היו מונעין
ממנו מאכל ומשתה, ערב יום הכפורים עם חשכה לא היו מניחין
אותו לאכול קרבה, מפני שהמאכל מביא את השנייה, ואם יישן יכול
לבוא לידי טומאה ויפסל מהעבודה.

גמרא

מקשה הגמרא: בשלמא שמה שכתב הכהן גדול את מה שלמד, לחי
– מובן, אלא שמה לא למד כלל, היתכן דבר כזה, מי מוקמינן כי
הא גוונא – האם מעמידים כהן גדול שאינו יודע ללמוד, ותתנא,
נאמר בפסוק (ויקרא כא י) 'הכהן הגדול מאחיו', ומתיבתא 'מאחיו'
דורשים, שיהא גדול מאחיו בבית, בנז, בחכמה ובעושר. אחרים

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף יח עמוד א – מותוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רנז
רש"י תוספות

ומאי ארבע או חמש – מתי ארבע ומתי חמש? לרבנן – דפליגי עליה דרבי יהודה בפרק החליל (סוכה נ"א) ואמרי: משמר היוצא נוטל שש ומשמר הנכנס נוטל שש חלות, ושכר הגפת דלתות לא שקיל משמר הנכנס, נמצאו כולן באות המחלוקת ובהן גדול חולק עם שתיקה, ומשנים עשר בעי מיפלא, ומחצה שלם אינו נוטל, בציר חרא מפלגא – חמש שקיל. לרבי יהודה דאמר נכנס נוטל שתיים – בלא מחלוקת, בשכר שהוא מקיף למוצאי שבת דלתות העורה וחיל חיכל ולשכות שפתחו שחרית משמר שיצא לו, מעשר בעי מיפלא, שאין השתים באות במחלוקת כי שכרם הם. בציר חרא מפלגא דערש – ושקיל ארבע. כולה רבי היא – דאמר פלגא שקיל. וכבר לה בר' יהודה – דאין השתים מתחלקות לעולם. אלא

עייילא ליה מרתא בת בייחוס לינאי מלכא –
אין זה ינאי המלך שבפרק "האומר"
(קדושין ס"א), שהרג חכמי ישראל. ודחוא דחתם
כהן גדול דזה, דקאמר: חקם להם בציצ' שבין
עניך, ולא היה ממנה אחר במקומו.
והאמר

ומאי ארבע או חמש – לרבנן, דאמרי: נכנס נוטל שש,
ויוצא נוטל שש. ושכר הגפת דלתות לא, משתים
עשרה בעי מיפלא, בציר חרא מפלגא – חמש שקיל.
לרבי יהודה דאמר נכנס נוטל שבע, שתיים בשכר
הגפת דלתות, ויוצא נוטל חמש. מעשר בעי מיפלא,
בציר חרא מפלגא – ושקיל ארבע. רבא אמר: כולה

דאיכא משמר המתעכב וכו' – פעמים שיום
טוב חל בשני בשבת, ויש משמר מקדים ובא
מערב שבת ומתעכב עד הרגל, שכל המשמרות
באות ברגל. או פעמים שמוצאי יום טוב ערב
שבת, והמשמרות הולכות למקומם בערב שבת
ויש משמר שמתעכב שם עד מוצאי שבת, ותנו
במסכת סוכה (נהב.) שבת שבתוך הרגל – היו
כל המשמרות שוות בחילוק לחם הפנים, וכן יום
טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה – שאין יכולין
לשוב בשבת למקומן, בין מלאחריה – שעל
כרחו הן מקדימין לבא מערב שבת, היו כל
המשמרות שוות בחילוק לחם הפנים, שהרי על
כרחן שווין שם, והרי היא כשבת שבתוך הרגל,
לא יום אחד להפסיק בנתיים, או מלפניה כגון
שכלה המועד בחמישי בשבת או מאחריה
שהתחיל מועד בשני בשבת – לא היה להם
להקדים לבא מלפני השבת, אינן שוות, אלא
משמר המתעכב בשבת, בין שהוא משמר אחד
בין שהוא משמרות הרבה – נוטל שתי חלות,
והשאר מתחלקות למשמר היוצא ונכנס, שזמנו
קבוע לאותה שבת. אי הכי – דמציעתא רבי
היא, מאי לעולם חמש? משנה אישי –
אדוני. קורין לפניו בסדר חיים – פרשת "אחרי
מות" וכן כל שבעת הימים. שיהא מכיר –
מתבונן בבהמות העוברות לפניו, לתת אל לבו
בהלכות סדר חיים. גמרא במקדש ראשון –
לא העמידו אלא על פי התורה, כתיב מהדוגין.
מרתא בת בייחוס – אלמנה עשירה היתה,
וקידשה ירושע בן גמלא, ותנה ממון לינאי
המלך ומנינה להיות כהן גדול. תריקא – חצי
סאה, תרי קרי דינרי – וחובים. דייילא – שוטר
המלך. כשוקא קמיה לא תחליף – מתוך שהיה
מכירך מתחילה בקי הוא בעושרך ובמעשיך,
למצוא עיללה לגבות ממך ממון. מאכילין אותו –
ערב יום הכפורים שחרית סלחות וביצים, כדי
למסמס אכילה שבמעי לשלשלו, שלא יצטרך
לנקיזו למחרת. לידו חיומם – של קרי,
שהסלחות וביצים מרבים את הזרע. אבי
ואבבי – סימנים הן, ומפרש להו ואילו. וז'
תולין לו כפאבל – אם אבל מאכל הרבה מכל
מין שהוא, תולין לומר שמחמת רוב מאכל ראה,
ואינו זב לסומאט שבעה ולקרבן, דכתיב (ויקרא
פרק טו) בשרו – ולא מחמת אונס, אבל בעל
קרי טמא באונס, דאין קרי חוב באים ממקום
אחד, ואין מראיהם שוה, שהחוב דומה למי בצק של שעורין, ואינו קשור, אלא כלובן ביצה המזורת, ושכבת זרע קשור, כלובן ביצה שאינה מזורת. אין מאכילין אותו – בימי בדיקתו.
השתלץ

רבי היא, וסבר לה כרבי יהודה. ואלא מאי ארבע? הא חמש בעי למשקל! לא קשיא: הא –
דאיכא משמר המתעכב, הא דליכא משמר המתעכב. אי איכא משמר המתעכב – משמנה
בעי למפלג ושקיל ארבע, אי ליכא משמר המתעכב – מעשר בעי למפלג ושקיל חמש. אי הכי
מאי רבי אומר לעולם חמש? – קשיא. משנה מסור לו זקנים מוקני בית דין, וקורין לפניו
בסדר חיים, ואומרים לו: איש כהן גדול! קרא אתה כפיד, שמוא שכתת או שמוא לא למדת.
ערב יום כפפורים שחרית מעמידין אותו בשער מזרח, ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים
כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודתה. כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה, ערב
יום הכפפורים עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה, מפני שהמאכל מביא את
השינה. גמרא בשלמא שמוא שכח – לחיי, אלא שמוא לא למד – מי מוקמינן פי
האי גוונא? והתניא: "והפכה הגדול מאחיו" – שיהא גדול מאחיו בכח, בגוי, בחכמה,
ובעושר. אחרים אומרים: מנין שאם אין לו שאחיו הפהנים מגדלין אותו – תלמוד
לומר "והפכה הגדול מאחיו" גדלהו משל אחיו. אומר רב יוסף: לא קשיא: פאן – במקדש
ראשון, פאן – במקדש שני. דאמר רב אסי: תריקא דדינרי עייילא ליה מרתא בת בייחוס
לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא ככהני רבכרי. "ערב יום הכפפורים שחרית" וכו',
תנא: אף השעירים. ותנא דידן, מאי מעמא לא תנא שעירים? – פון דעל חמא קא אתו –
חלשא דעתיה. – אי הכי פר נמי על חמא הוא דאתי? – פר, פון דעליו ועל אחיו הפהנים
הוא דאתי – באחיו הפהנים אי איכא איניש דאית ביה מילתא – מידע דיע ליה, ומתדר ליה
בתשובה. כבוליהו ישראל – לא ידע. אמר רבינא: היינו דאמרי אינשי: אי פר אחתיך דייילא
הוי, חזי, בשוקא קמיה לא תחליף. "כל שבעת הימים לא היו מונעין" וכו'. תנא, רבי יהודה
בן נקוסא אומר: מאכילין אותו סלחות וביצים כדי למסמסו. אמרו לו: כל שכן שאותה מביאו
לידי חיומם. תנא, סומכוס אמר משום רבי מאיר: אין מאכילין אותו לא אב", ואמרי לה לא
אבב", ויש אומרים אף לא יין לכן. לא אב" – לא אתרוג ולא ביצים ולא יין ישן. ואמרי לה
לא אבב" – לא אתרוג ולא ביצים ולא בשר שמן ולא יין ישן. ויש אומרים: אף לא יין לכן,
מפני שתניין לכן מביא את האדם לידי טומאה. תנו רבנן: זב תולין לו במאכל, וכל מיני מאכל.
אלעזר בן פנחס אומר משום רבי יהודה בן בתירא: אין מאכילין אותו לא חגב" ולא גב",
ולא כל דברים המביאין לידי טומאה. לא חגב" – לא חלב ולא גבינה ולא ביצה ולא יין, ולא
גב"ם – מי גריסין של פול, ובשר שמן, ומריים. ולא כל דברים המביאין לידי טומאה לאתווי
מאי? – לאתווי הא דתנו רבנן: תמישה דברים מביאים את האדם לידי טומאה, ואלו הן: השום
והשתלץ

אחד, ואין מראיהם שוה, שהחוב דומה למי בצק של שעורין, ואינו קשור, אלא כלובן ביצה המזורת, ושכבת זרע קשור, כלובן ביצה שאינה מזורת. אין מאכילין אותו – בימי בדיקתו.
השתלץ

הכוונה בעשיית המחיצה בין העליונים והתחתונים מלכתחילה היא בכדי שאחר-כך יהיה החיבור דעליונים ותחתונים.
ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

והאמר רבא תבעה להנשא בו - לא הוה מצי לשנויי קטנות שלא הגיע זמנן לראות
הוה, דהא מסקינן בפרק "תינוקת" (גדה סו"א) דמילתא דרבא אפילו בקטנה,
דילמא מחמא. ונראה הדיבא דתבעה לינשא וישבה שבעה נקיים, וכל אותם שבעה בדקה
שחרית וערבית וטבלה ולא נבעלה - או צריכה לבדוק בכל יום ויום, דלעולם משתבעה
לינשא איבא לספוקי דילמא חויה מחמת חימוד
עד שתיבעל. הלכך בעינן שבעה נקיים סמוך
לבעלת מצוה. וכן פירש רבינו שמואל בן מאיר
בפרק "תינוקת" (שם).

יחודי בעלמא הוו מייחדי להו - פירש רש"י:
לא היו באין עליהן אלא מתייחדים עמהן.
ותו לא. והקשה רבינו יצחק: אם כן, כיון דאסורין
לבא עליה - מאי פת בסלו איבא?
מיהו, הא כי לומר: כיון דשרי לאתור שבעה -
בסלו קרינא ביה. ועוד הקשה: היכי שור ליחוד?
בהדיה? והאמר בפרק קמא דכתובות (ד"א): מי
שפירסה אשתו נדה ולא בעל - הוא ישר בין
האנשים ואשתו ישינה בין הנשים ולהכי פירש
רבינו יצחק: דכי אמרי מאן הויה לינשא - לא
אמרי מאן הויה לינשא לביעל אלא ליחודי בהדה
בעלמא, וכיון שהיו אומרים להם כך רק ליחוד
עמם - לא היו רואות דם מחמת חימוד. ונראה
לי כי מה שהקשה מכתובות - דלא קשה, דהא
דאמר התם - היינו דוקא לבחור דלא נשא
מעולם, דיצרו תוקפו טפי, כדמשמע בפרק "כל
היד" (גדה י"א), כל האוחז באמה ומשתת -
כאילו מבאי מבול לעולם, ומפליג התם: כאן
בבחור כאן בנשוי. בנשוי - שרי, אף על פי שאין
אשתו עמו. ועל כרחק הדיא דכתובות איירי
בבחור, מדקתני: מי שהיה טבחו טבוח ומת אביו
של חתן או אמה של כלה וכו', עד דהוקא אביו
של חתן או אמה של כלה, דליכא איניש דטרחי.
ומזה מוכיח רבינו יצחק התם דאיירי במי שאין לו
בנים ולא נשא מעולם, שהוא בוש לטרוח בעצמו
צורכי חופתו. אבל אלמן - איהו גופיה מצי טרח,
ואהדיא קתני. וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא
בעל הוא ישר בין האנשים וכו'. ויכולנו לפרש ולא
בעל דקאמר - היינו לא בעל מעולם, אבל אלמן,
אף על פי שעכשיו אין לו אשה, כיון דכבר היה לו
אשה - אשתו ישינה עמו בחור. וכל שכן רבנן
דבבא, שאפילו עכשיו היה להם נשים, אלא שלא היו בבאן בעיר.
ואדבריה, טפי הוה ניהא לפירוש רש"י. כי לפירוש רבינו יצחק קשה הלשון דקאמר יחודי הוו מייחדי, דהוה ליה למימר ליחודי בעלמא, כלומר היו מודיעים להם שלא היו רוצים אלא
ליחוד בעלמא. מיהו, מצינן למימר דלהכי נקט האי לינשא יחודי בעלמא הוו מייחדי להו - משום דאתא לשנויי מה שהקשה לא ישא אדם אשה במדינה זו כו', ולהכי קאמר יחודי בעלמא
כו' ולא היו באים עליהן כלל, מדלא היו מבאים הנשים עמם לעירם - אלמא לא היו באים עליהם, אלא יחודי הוו מייחדי ליתובי יצרייהו, שאם היו רוצים היו באים עליהן, ואם היו באים
עליהם - היו מבאים אותן לעירם. והשתא, אף על פי שחילקתי בין בחור לנשוי גבי פירסה נדה - אין לי ללמוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל דאשתו ישינה עמו בחור ולא אמרינן הוא ישר
בין האנשים כו'. ונימא דהא דאסרינן התם באבילות שבתוך ימי החופה לישן עמו בחור - היינו בבחור, ודאי אין לחלק כן, דהא אסרינן התם אפילו בשכבר בעל. וכיון דכבר בעל פעם אחת
- מה לי נשוי מה לי בחור. אבל בפירסה נדה - מוקי לה דהוקא בשלא בעל. כי שמעתי בשם מורי הריזיאל מפריש זצ"ל: כיון דדברים של צינעא נהוג ברגל, ואסור בתשמיש המטה כל
ימי הרגל - הוא ישר בין האנשים וכו'. וראייתו מחדיא דכתובות, דמסיק טעמא משום דאבילות אקילו ביה רבנן, ולהכי קילא ליה ואתי לזולולי ביה. אמטו להכי ישר בין האנשים. ואם כן
ברגל נמי, כיון דאקילו ביה כי התם - הוא ישר בין האנשים. אבל ביסודו של רבינו אברהם בן רבי דוד זצ"ל מצאתי בספר בעלי הנפש (שער הפרשה) שכתב לדתיה, דהא לשוננו: ולי נראה
אי מתרמי לאיניש אבילות ברגל - שאין צריך לישן בין האנשים, אף על גב דקילא ליה דלא חל עליה אבילות. משום דשבעת ימי המשטה אית בהו משום אפוש שמוחא לשושביניו ולכל
בני החופה. אבל שמוחא הרגל, דלית בהו כי האי גוונא - לא. דהא גבי שבת לא אשכחן מאן דאמר דהוה ישר בין האנשים, אף על גב דלא נהגא ביה אבילות, עד כאן לשוננו. וקצת קשה לי:
אם כן כי פריך התם מאבילות דחתן לאבילות דעלמא, ומשני רב אשי: מי קא מדמית אבילות דהבא לאבילות דעלמא, אבילות דהבא - אקילו ביה רבנן. פירוש: ולהכי הוא ישר בין האנשים,
אף על גב דכבר בעל, הוה מצי למיפסל בין אבילות דהבא לדעלמא משום דחופה אית בה אפוש שמוחא. מיהו יש לומר דעריפא מניה קא משני.

והשחלים, והללוגות, והביצים, והרגירי. "ויצא אחר
אל השדה ללקט אורז", תנא משמיה דרבי מאיר:
זה הרגירי. אמר רבי יוחנן: למה נקרא שמן אורות
- שמשאירות את העינים. אמר רב הונא: (המציא)
הרגירי אם יכול לאכלו - אוכלו, ואם לאו - מעבדו
על גבי עיניו. אמר רב פפא: בגרגירא מצרנאה. אמר
רב גידל אמר רב: אכסנאי לא יאכל ביצים, ולא
יישן במילתו של בעל הבית. רב פי מקלע לדרשיש
מכריז: מאן הויה לינשא. רב נחמן פד מקלע
לשכנציב מכריז: מאן הויה לינשא. והתניא, רבי
אלעזר בן עקיבא אומר: לא ישא אדם אשה
במדינה זו, וילך וישא אשה במדינה אחרת,
שפא ידווגו זה אצל זה, ונמצא אה נושא
אחותו (ואב נושא בתו) ומבליא כל העולם כולו
במזירות, ועל זה נאמר "ומלאה הארץ זכור" -
אמרי: רבנן קלא אית להו. - והאמר רבא: תבעה
להנשא ונתפסה - צריכה לישב שבעה נקיים! -
רבנן אדועי הוו מודעו להו, מקדם הוו מקדמי
ומשדרי שלוחא. ואי בעית אימא: יחודי הוו מייחדי
להו, לפי שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.
זקני בית דין לוקני כהונה והעלוהו בית אבטנים והשפיעוהו, ונפמרו והלכו להם. ואמרו
לו: אישי פהן גדול, אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושלח בית דין, משפיעין אנו
עליך במי ששפן שמו בבית הנה שלא תשנה דבר מפל מה שאמרנו לך. הוא פורש
ובוכה, והן פורשין ובוכין. אם (הוא) היה חכם - דורש, ואם לאו - תלמודי חכמים
דורשים לפניו. ואם רגיל לקרות - קורא, ואם לאו - קורין לפניו. ובמה קורין לפניו -
באיוב ובעזרא ובדברי הימים. זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קריתי לפניו ברגיאל.

גמרא

השחלים - קרשיין. חללוגות - פולפרי. הנרגירי - ארנא. מצרנאה - הגדל על
המיצר, שאין סביבותיו זרע אחר שיכחיש כחו. לא יאכל ביצים - שמביאין לידי קרי,
ומתנגה על בני הבית. לא יישן במילתו של בעל הבית - שהוא מתכסה בה ביום, שלא
ימצא עליה קרי. כי מיקלע לדרשיש - שם היה רגיל לילך. מאן הויה לינשא - יש אשה
שנשוא לי לינשא, שאתעבב כאן, ותצא לאחד
מכאן? זה אצל זה - בן שיוולד במדינה זו עם
בת שיוולד במדינה אחרת. רבנן קלא אית להו
- ושמן קרי על בניהם. צריכה לישב שבעה
נקיים - מיום שנתרצית, שזא מחמת חימוד
ראתה דם. יחודי בעלמא - ואין נזקקין להן,
אלא שהנשוי אשה אין מתאהב במי שאין לו
אשה. משנה מסרוהו זקני בית דין -
שקראו לפניו בסדר היום. לוקני כהונה -
ללמוד חפינת הקטורת המוטלת עליו ביום
הכפורים, שנאמר (ויקרא פרק טז) "ומלא חפניו
קטורת סמים" וגו' ועבודה קשה היא, כדלקמן
(מזב). בית אבטנים - היו עושין את הקטרת,
כותשין אותו ומערבין סממניה. והשפיעוהו -
שלא ידא צדוקי לתקן מבחורץ ולהכניס בפנים
כדאמרין בגמרא (לקמן יט.ב). אישי - אדוני.
הוא פורש ובוכה - מפרש בגמרא (שם). אם
היה חכם דורש - בדבר הלכה כל ליל יום
הכפורים, שלא יישן ויראה קרי. ואם לאו -
חכם הוא, ויודע להבין ולשמוע דבר הלכה,
ואינו יודע לדרוש - דורשין לפניו. באיוב
ובעזרא וכו' - שהיו דברים ממשכין את הלב
לשומעו, ואין שניה חוטפתו.

גמרא

מכל מקום הכא שרי, כיון שהיה להם נשים בביתם ולא תקף יצרייהו כולי
האי. ואדבריה, טפי הוה ניהא לפירוש רש"י. כי לפירוש רבינו יצחק קשה הלשון דקאמר יחודי הוו מייחדי, דהוה ליה למימר ליחודי בעלמא, כלומר היו מודיעים להם שלא היו רוצים אלא
ליחוד בעלמא. מיהו, מצינן למימר דלהכי נקט האי לינשא יחודי בעלמא הוו מייחדי להו - משום דאתא לשנויי מה שהקשה לא ישא אדם אשה במדינה זו כו', ולהכי קאמר יחודי בעלמא
כו' ולא היו באים עליהן כלל, מדלא היו מבאים הנשים עמם לעירם - אלמא לא היו באים עליהם, אלא יחודי הוו מייחדי ליתובי יצרייהו, שאם היו רוצים היו באים עליהן, ואם היו באים
עליהם - היו מבאים אותן לעירם. והשתא, אף על פי שחילקתי בין בחור לנשוי גבי פירסה נדה - אין לי ללמוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל דאשתו ישינה עמו בחור ולא אמרינן הוא ישר
בין האנשים כו'. ונימא דהא דאסרינן התם באבילות שבתוך ימי החופה לישן עמו בחור - היינו בבחור, ודאי אין לחלק כן, דהא אסרינן התם אפילו בשכבר בעל. וכיון דכבר בעל פעם אחת
- מה לי נשוי מה לי בחור. אבל בפירסה נדה - מוקי לה דהוקא בשלא בעל. כי שמעתי בשם מורי הריזיאל מפריש זצ"ל: כיון דדברים של צינעא נהוג ברגל, ואסור בתשמיש המטה כל
ימי הרגל - הוא ישר בין האנשים וכו'. וראייתו מחדיא דכתובות, דמסיק טעמא משום דאבילות אקילו ביה רבנן, ולהכי קילא ליה ואתי לזולולי ביה. אמטו להכי ישר בין האנשים. ואם כן
ברגל נמי, כיון דאקילו ביה כי התם - הוא ישר בין האנשים. אבל ביסודו של רבינו אברהם בן רבי דוד זצ"ל מצאתי בספר בעלי הנפש (שער הפרשה) שכתב לדתיה, דהא לשוננו: ולי נראה
אי מתרמי לאיניש אבילות ברגל - שאין צריך לישן בין האנשים, אף על גב דקילא ליה דלא חל עליה אבילות. משום דשבעת ימי המשטה אית בהו משום אפוש שמוחא לשושביניו ולכל
בני החופה. אבל שמוחא הרגל, דלית בהו כי האי גוונא - לא. דהא גבי שבת לא אשכחן מאן דאמר דהוה ישר בין האנשים, אף על גב דלא נהגא ביה אבילות, עד כאן לשוננו. וקצת קשה לי:
אם כן כי פריך התם מאבילות דחתן לאבילות דעלמא, ומשני רב אשי: מי קא מדמית אבילות דהבא לאבילות דעלמא, אבילות דהבא - אקילו ביה רבנן. פירוש: ולהכי הוא ישר בין האנשים,
אף על גב דכבר בעל, הוה מצי למיפסל בין אבילות דהבא לדעלמא משום דחופה אית בה אפוש שמוחא. מיהו יש לומר דעריפא מניה קא משני.

ששם

עשיית המחיצה מלכתחילה היא באופן שיש נתינת מקום שיהיה 'אני אעבור אליך ואתה תעבור אלי'.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

האשה כדי להיטהר לישב מיום שנתפייסה שבעה ימים נקיים, שחוששים שמא מחמת חימוד ראתה דם ונטמאת. מתרצת הגמרא: רבן - רב ורב נחמן, אודועי הוו מודעו להו - היו מודיעים את ההכרזה הזו מי רוצה להינשא ליום אחד, על ידי דמקדס הוו מקדמי - שהיו מקדימים שבעה ימים לפני שהיו מגיעים, וישדרו שולחם - ומשלחים שולחים כדי להכריז את ההכרזה הזו, ולכן הנשים שהיו רוצות היו יושבות שבעה נקיים, ומיד כשרבנן הגיעו לשם היו יכולים לנושאן. תירוצ' נוסף: ואי בעית אימא, רב ורב נחמן רק יחודי הוו מחדרי להו - מתייחדים עמן, ולא היו בועלין. ואף שלא בעלו אותן, הועילו לעצמם שלא יתאו לנשים, לפי שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו, למי שאין לו פת בסלו, שמי שאין לו פת בסלו תמיד הוא רעב, ולכך היו נושאים אשה, משום שמי שנושא אשה אינו מתאוה לנשים כמו אדם שאין לו אשה.

משנה

לאחר שקראו לפני הכהן גדול בסדר היום, מפרוהו זקני בית דין את הכהן גדול לזקני כהונה שילמדוהו את סדר חפנית הקטורת, שהיא עבודה קשה. והעלוהו [לעליית] בית אכמים ששם הוא מקום עשיית הקטורת, והשביעוהו זקני בית דין את הכהן גדול, שיעשה כדן התורה שניח את הקטורת על האש בתוך קודש הקדשים, ולא כמעשה הצדוקים שהיו מניחים את הקטורת על האש בטרם היו נכנסים לקודש הקדשים. ולאחר שהשביעוהו נפטר זקני בית דין והלכו להם. וכשהשביעוהו אמרו לו, אישי - אדוני כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלוחי בית דין, משביעין אנו עליך כדי ששכנ שמו בבית הזה, שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה על שחדשו אותו שהוא צדוקי, והן פורשין ובוכין. עתה מפרשת המשנה את סדר ליל יום הכיפורים של הכהן גדול: אם (הוא) תה - הכהן גדול חכם, דורש בדבר הלכה כל ליל יום הכיפורים כדי שלא יישן ויראה קרי. ואם לאו - אם אינו חכם אבל הוא מבין כשדורשים לפניו, היו תלמידי חכמים דורשים לפניו בדבר הלכה כל הלילה. ואם רגיל הכהן גדול לקרות, קורא. ואם לאו, שאינו יודע לקרות, היו קורין לפניו. ובמה קורין לפניו, בספר איוב ובענין ובענין המים, שהם דברים המושכים את הלב כדי שלא תחטפנו שינה. וזכריה בן קנזל אומר, פסמים תרבה קריתי לפניו בדניאל.

והשחלים, וחקלוגות, והביצים, והתנייר. ואת חמשת מאכלים אלו בא רבי יהודה בן בתירא לרבות שאין מאכילים לזב בשבעת ימי הבדיקה, שאף מאכלים אלו מביאים לידי ראייה. אגב שהזכיר 'הגריר', מביאה הגמרא על מעלת אכילתה: נאמר בפסוק (מלכים ב' ד לוט) 'ויצא אחד אל השדה ללקט ארת', מבאת הגמרא מהו אורות: תנא משמיה דרבי מאיר, זה גריר. אמר רבי יוחנן, למח נקרא שמן של גריר אורות', מפני שמאירות את העינים למי שאוכלם. אמר רב הונא, (המוציא) (המוציא) גריר בשוק, אם יכול לאכלו בשוק באופן שלא יראהו אנשים, אוכלו, ואם לאו, מעבירו על גבי עיניו, שגם בזה יהיה לו תועלת. אמר רב פפא, גריר שאמרנו שהוא מאיר לעינים, מדובר בגרירא מצרנא - בגריר הגדל במיצר, לפי שכח הגידול חזק יותר בקצה השדה, שהרי אין סביבותיו זרע אחר שיכחיש את כוחו. אגב שהזכירו על השמירה מטומאה ביום כיפור, מביאה הגמרא את הוזהרות של אורח בענין הטומאה: אמר רב גידל אמר רב, אכסנאי - המתארח בבית חברו, לא יאכל ביצים, לפי שמביאים לידי קרי ומתנגה על בני הבית. ולא יישן במטיתו של פעל הבית שמתכסה בה ביום, שמא יראה קרי ויטנף את טליתו. רב, כי מקלע - כשהיה מגיע לדרשיו - ומקום שהיה רגיל לילך לשם, היה מקרי, מאן הוה ליזמא - איזו אשה רוצה להינשא לי ליום אחד ולאחר מכן אגרשנה. וכן רב נחמן בר מנחם - כשהיה מגיע לשכנצב - שם מקום, היה מקרי מאן הוה ליזמא - מי רוצה להינשא לי ליום אחד. מקשה הגמרא: כיצד נשאו נשים בהיותם במקום אחר, והתניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, לא ישא אדם אשה במדינה זו, וילך וישא אשה במדינה אחרת, שמה וידונוגו זה הבן שהוליד במדינה זו אצל זה עם הבת שהוליד במדינה האחרת, ונמצא אח נושא אחותו (ואב נושא בתו), ונמצא כל העולם כולו מפורזות, שהרי לילדיהם יהיה דין ממזרים, ועל זה נאמר (ויקרא יט כט) 'וימלאה הארץ זמה'. מתרצת הגמרא: אמרי, רבנן - תלמידי חכמים שנושאים אשה במקום אחר, קלא אית להו - מחמת חשיבותם יש קול מפורסם על בניהם שהם בני אותם חכמים, ואין חשש שאח ישא את אחותו. מן המקרה של רב ורב נחמן אנו למדים שהיו נושאים אשה לבעלה ביום שתבעו להינשא. מקשה הגמרא: כיצד היו עושים כן, והאמר רבא, תבעיה לאשה להנשא, ונתפייסה להינשא. צריכה

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אייר, ה'תשי"א

בורקלין

שלום וברכה!

במענה על הפ"נ ששלח לי, הנה כשהייתי על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הזכרתי להמצטרך לו ובטח מעורר ר"ר עליו ועל זוגתו שהי' בריא אולם ובמנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ובפרט שכפי שכותב הנה יש בידו מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בברכתו הק' להסתדר בסדר חיים טובים.

במכתבו כותב כי סובל ממיחוס - ואינו כותב מה המיחוס - אבל עלול הוא בכל רגע להתקפת לב רצינית כו' ח"ו (לדעתי הנה אין הדבר כן ומגזם ביותר - אחרי בקשת סליחתו -) ואשר מחיצה של ברזל מפסקת והתפלה והצדקה שלו לא פעלו וכו'.

בטח מבין גם הוא בעצמו שאין זה אלא דמיונות בלבד, כי אפילו אם היתה מחיצה של ברזל, הרי הובטחנו מרז"ל בפשיטות שאין אפילו מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, וכן מה שכותב שהתפלה והעיקר הצדקה שמחלק לא פעלו, הנה ראיתי בספר קטן ותנ"ך שמו וכתוב שם

גמרא

הָנָא, הַטַּעַם שֶׁהַעֲלֹוֹהוּ לְבִית אַבְטִינָס, כְּדִי לְלַמֵּד מַעֲשֵׂה הַחֲפִינָה
בְּקִטּוּרָה, שֶׁשֶׁם הִיא הַקְּטוּרָה מִצִּיּוֹה.
אָמַר רַב פִּיפֵּא, שְׁתֵּי לְשָׁכוֹת הָיוּ לוֹ לְכַהֵן גָּדוֹל, אַחַת לְשִׁכַּת פְּרָהֲדֵרִין
שְׁהִיָּה יֵשֵׁן שָׁם, וְאַחַת לְשִׁכַּת בֵּית אַבְטִינָס שֶׁשֶׁם הִיא לֹמֵד אֶת
חֲפִינַת הַקְּטוּרָה. אַחַת מֵהַלְשָׁכוֹת הִיא בְּצִפּוֹן הָעוֹרָה, וְאַחַת
בְּדָרוֹם הָעוֹרָה. מִבֵּיָּאָה הַגִּמְרָא מִקּוֹר לִכְךָ מִמִּשְׁנָה: לִשְׁכָּה אַחַת
בְּצִפּוֹן, דִּתְנִין (מִדּוֹת פ"ה מִשְׁנָה ג-ד), שֶׁשֶׁ לְשָׁכוֹת הָיוּ בְּעוֹרָה, שְׁלֹשׁ בְּצִפּוֹן
וְשְׁלֹשׁ בְּדָרוֹם. וְאֵלּוּ הַלְשָׁכוֹת שֶׁבְּדָרוֹם, לְשִׁכַּת הַמֶּלֶךְ, לְשִׁכַּת הַפֶּהָרָה,
לְשִׁכַּת הַמִּדְּיָהִין, מִפְּרֶשֶׁת הַמִּשְׁנָה כָּל לִשְׁכָּה לְמַה הִיא מִשְׁמָשֶׁת:
לְשִׁכַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁשֶׁם הָיוּ נוֹתְנִין מֶלֶךְ לְקָרְבָּן. לְשִׁכַּת הַפֶּהָרָה, שֶׁשֶׁם הָיוּ
מוֹלְחִין עוֹרוֹת קְדָשִׁים, וְעַל גִּנָּה שֶׁל לִשְׁכַּת הַפֶּהָרָה הָיָה בֵּית מִכִּילָה
לְכַהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, שְׁהִיָּה טוֹבֵל בְּכָל פַּעַם שְׁהִיָּה מִשְׁנָה אֶת
בְּגָדָיו מִבְּגָדֵי זָהָב לְבָגְדֵי לָבָן, וּמִבְּגָדֵי לָבָן לְבָגְדֵי זָהָב. לְשִׁכַּת
הַמִּדְּיָהִין, שֶׁשֶׁם הָיוּ מִדְּיָהִין קָרְבֵּי קְדָשִׁים לְהוֹצִיא אֶת הַרְפֶּשׁ. וּמִשֶּׁם –
מִלְשַׁכַּת הַמִּדְּיָהִין, הִיא הִתְּנָה מְסִיפָה – מִדְּרָגוֹת הַמִּסְבָּבוֹת עֲמוּד שֶׁל עֵץ
שְׁעוּלָה לִגְגַּב בֵּית הַפֶּהָרָה שֶׁשֶׁם הִיא בֵּית הַטְּבִילָה לְכַהֵן גָּדוֹל. וְאֵלּוּ
שְׁלֹשׁ שְׁבָצִפּוֹן, לְשִׁכַּת הָעֵץ, לְשִׁכַּת הַנּוֹלָה, לְשִׁכַּת הַנְּזִיּוֹת. לְשִׁכַּת
הָעֵץ, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, שֶׁכַּחֲתִי מָה הִיא מְשַׁמֶּשֶׁת. אָבָא
שְׂאֵל אֱמִיר, לִשְׁכַּת הָעֵץ הִיא לְשִׁכַּת כֶּהֱן גָּדוֹל, וְהִיא הִיא אַחֲרֵי
שְׁתֵּיהֶן – מֵאַחֲרֵי לִשְׁכַּת הַנְּזִיּוֹת וּלְשִׁכַּת הַנּוֹלָה, וְגַם שְׁלֹשָׁתָן – שֶׁל
שְׁלֹשׁ לִשְׁכוֹת אֵלּוּ, הִיא שְׁנוֹת, שֶׁתְּקַרָּה אַחַת הִיא לְשִׁלְשָׁתָן.
לְשִׁכַּת הַנּוֹלָה, שֶׁשֶׁם הָיָה בֹּרַשׁ שֶׁחִפְרוּהָ עוֹלֵי הַנּוֹלָה, וְלִכְךָ נִקְרָאת
לְשִׁכַּת הַנּוֹלָה, וְהַנֶּלְגָל נָתַן עָלָיו – עַל הַבּוֹר, וּמִשֶּׁם – מִבּוֹר זֶה הָיוּ
מִסְפִּיקִין מִים לְכָל הָעוֹרָה לְצָרְכֵי שְׁתֵּיהֶן. לְשִׁכַּת הַנְּזִיּוֹת, שֶׁשֶׁם הִיא
סִנְהֶדְרִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבָתָהּ, וְדָנָה אֶת הַבְּהֻנִּים שֶׁהִגִּיעוּ בַּפַּעַם
הָרִאשׁוֹנָה לְעִבּוּדָהּ, הָאֵם הֵם מִיּוֹחָסִים, וְאֵם אֵין בָּהֶם מוֹם, וְיָמִי
שֶׁנִּמְצָא בּוֹ פְּסוּל, הָיָה לֹבֵשׁ שְׁחֹרִים וּמִתְעַמָּף שְׁחֹרִים וְיִצָּא וְהָלַךְ
לוֹ, וְשָׂאֵל נִמְצָא בּוֹ פְּסוּל, הָיָה לֹבֵשׁ לְבָנִים וּמִתְעַמָּף לְבָנִים מִחֻמַּת
הַשְּׂמֻמָּה, וְנִכְנָס וּמִשְׁמֵשׁ עִם אֲחֵיו הַבְּהֻנִּים. וּמִדְּבָרֵי אָבָא שְׂאֵל אֲנִי
רֹאִים, שְׁהִיָּה לְכַהֵן גָּדוֹל לִשְׁכָּה בְּצִפּוֹן הָעוֹרָה.
עֵתָה מִבֵּיָּאָה הַגִּמְרָא מִקּוֹר שְׁהִיָּה לְכַהֵן גָּדוֹל לִשְׁכָּה אַחַת בְּדָרוֹם:
אַחַת בְּדָרוֹם, דִּתְנִין (מִדּוֹת פ"א מ"ד-ה), שֶׁכַּעֲשֵׂה שְׁעָרִים הָיוּ בְּעוֹרָה, שְׁלֹשָׁה
מִחוּץ בְּצִפּוֹן, וְשְׁלֹשָׁה בְּדָרוֹם, וְאַחֶר בְּמִזְרָח. אֵלּוּ הַשְּׁעָרִים שֶׁבְּדָרוֹם,
שְׁעַר הַדִּלְקָה, שֶׁנִּי לוֹ, שְׁעַר הַקֶּרֶן, שְׁלִישִׁי לוֹ, שְׁעַר הַמִּים. שְׁעַר אַחַד
שֶׁבְּמִזְרָח, שְׁעַר נִקְנוֹת, וְשְׁתֵּי לְשָׁכוֹת הָיוּ שָׁם, אַחַת בִּימִינוֹ שֶׁל הַשְּׁעַר
וְאַחַת בְּשִׂמְאָלוֹ, אַחַת לְשִׁכַּת פְּנִינָה הַמֶּלֶכֶשׁ, וְאַחַת לְשִׁכַּת עוֹשֵׁי
הַבִּיתִּין. וְאֵלּוּ הַשְּׁעָרִים שֶׁבְּצִפּוֹן, שְׁעַר הַנִּיּוֹזִין, וְכֵן אֶבְסָרָה הִיא –
שְׁנֵי כְּתָלִים אַחַד מִצַּד זֶה וְאַחַד מִצַּד זֶה הָיוּ לַשְּׁעַר, וְהָיוּ בּוֹלִטִים
וְיוֹצֵאִים מִחוּץ לְחֻמַּת הָעוֹרָה לְצַד הַר הַבֵּית, וְעַלֵּיהֶן בְּנִיּוֹת לוֹ
מִלְמַעְלָה עַל גִּבּוֹ הַכְּתָלִים, וְשָׁם הָיוּ בְּהֻנִּים שׂוֹמְרִים
מִלְּמַעְלָה – בַּעֲלִיָּה וְלִזְמִן מִלְּמַטָּה בֶּאֱרָץ. (וְשִׁלְפָנִים הֵימָנוּ הַחֵיל)
וְשִׁתָּה הָיָה לוֹ אַחֲרָי מִן הַכְּתָלִים שָׁבוּ הָיוּ יוֹצֵאִים לְחֵיל. שְׁעַר שְׁנֵי
לוֹ, שְׁעַר הַקֶּרֶן. שְׁעַר שְׁלִישִׁי לוֹ, שְׁעַר בֵּית הַמּוֹקֵד. וּמִמִּשְׁנָה זוֹ
לִמְדָנוּ שֶׁשְׁעַר הַמִּים הִיא בְּדָרוֹם, וּמִבֵּיָּאָה הַגִּמְרָא בְּרִייתָא שֶׁמִּבּוֹאֵר
בָּהּ שְׁהִיָּה לְכַהֵן הַגָּדוֹל לִשְׁכָּה לְצַד שְׁעַר הַמִּים, וְחִנְיָא, חֲמֵשׁ
מְבִילוֹת וְעוֹשֶׂה קְדוּשָׁתָן שֶׁל יָדַיִם וְרַגְלָיִם הִיא טוֹבֵל הַכֶּהֱן גָּדוֹל
וּמִקְדָּשׁ בּוֹ בְּיוֹם וְ-יָדַיִם הַכִּפּוּרִים, וְכִּלּוֹן – הַטְּבִילוֹת שְׁהִיָּה טוֹבֵל,
הָיוּ מִקְדָּשׁ בְּתוֹךְ הָעוֹרָה [עַל גִּגַּב] בֵּית הַפֶּהָרָה שְׁהִיָּה בְּתוֹךְ הָעוֹרָה,

חֵיזִין מוֹז – הַטְּבִילָה הָרִאשׁוֹנָה שְׁהִיָּה טוֹבֵל לִפְנֵי שֶׁנִּכְנָס לְעִבּוֹד
שְׁהִיָּה בְּחָל – מִחוּץ לְעוֹרָה עַל גִּבּוֹ שְׁעַר הַמִּים שְׁהִיָּה מִתּוֹקֵן שָׁם
בְּעוֹבֵי הַחֻמָּה, וְכִּצְד לְשִׁכַּתָּה שֶׁל הַכֶּהֱן גָּדוֹל הִיא. וּמִכָּאֵן שְׁהִיָּה
לוֹ לִשְׁכָּה נֹסֶפֶת בְּדָרוֹם.
מִמִּשְׁכֵּן רַב פִּפֵּא בְּדָרְיוֹ: לִמְדָנוּ שְׁהִיָּה לְכַהֵן שְׁתֵּי לִשְׁכוֹת, פְּרָהֲדֵרִין
וּבֵית אַבְטִינָס, וְלֹא יִדְעָנָא – אָבָל אֵינִי יוֹדֵעַ אִי לְשִׁכַּת פְּרָהֲדֵרִין הִיא
בְּצִפּוֹן וְלִשְׁכַּת בֵּית אַבְטִינָס הִיא בְּדָרוֹם, אִי לְהִפְךָ לְשִׁכַּת בֵּית
אַבְטִינָס בְּצִפּוֹן וְלִשְׁכַּת פְּרָהֲדֵרִין בְּדָרוֹם. וּמִסְתַּבְּרָא, דְּלִשְׁכַּת פְּרָהֲדֵרִין
שֶׁשֶׁם הִיא יֵשֵׁן בְּדָרוֹם הוּא, מֵאִי מְעָמָא, מִשּׁוּם שֶׁכֶּךָ יוֹתֵר נוֹחַ לְכַהֵן
הַגָּדוֹל, שְׁהִיָּה כֶּךָ הִיא סֹדֵר יוֹמוֹ שֶׁל הַכֶּהֱן הַגָּדוֹל בְּכָל שְׁבַעַת יָמֵי
הַחֲפִרָּה, מְקָדִים קָאִי – מִשְׁכִּים בְּבוֹקֵר לְעִבּוּדוֹתָהּ מִלְשַׁכַּת
פְּרָהֲדֵרִין, וּמִסְכָּד אֶת הָרְגֵלִיו – יוֹצֵא לְצָרְכֵי וְטָבִיל, וְאֵיִל לְצִפּוֹן לְבֵית
אַבְטִינָס וְנִמְכָּר חֲפִינָה וְלִמְדָנוּ אֶת מַעֲשֵׂה חֲפִינַת הַקְּטוּרָה, וְאַחֵי לְבֵית
הַמִּקְדָּשׁ וְעִבְדֵי עֲבֻדָּה בּוֹלִי יוֹמָא. לְכַהֲנֵי פְּנִיָּא – לְפָנוֹת עֶרֶב לְאַחַר
שְׁסִיִּים אֶת עֲבֻדוֹתָהּ, מִדּוֹ עָלִיהָ – מִזִּים עָלֵיו אֶפֶר הַפֶּהָרָה, וְהָרָה אֵיִל
– וְהִיא הוֹלֵךְ לְדָרוֹם שֶׁל הָעוֹרָה וְטָבִיל בְּבֵית הַטְּבִילָה, וְנִיָּח –
וְשׁוֹכֵב בְּלִשְׁכַּת פְּרָהֲדֵרִין הַסְמוּכָה לְבֵית הַטְּבִילָה, וּבִכְךָ לֹא הִיא
טְרַחָה מִיּוֹתֵר לְכַהֵן גָּדוֹל. דָּאִי אֲמַרְתָּ לְשִׁכַּת פְּרָהֲדֵרִין הִיא
בְּצִפּוֹן, אִם כֵּן יִצְטָרֵךְ לְנַהֲנֵן כֶּךָ, מְקָדִים קָאִי – מִשְׁכִּים בְּבוֹקֵר
לְעִבּוּדוֹתָהּ וּמִסְכָּד הָרְגֵלִיו – יוֹצֵא לְצָרְכֵי, וְאֵיִל לְדָרוֹם – הוֹלֵךְ לְדָרוֹם
שֶׁשֶׁם נִמְצָא בֵּית הַטְּבִילָה וְטָבִיל, וְנִמְכָּר חֲפִינָה בְּבֵית אַבְטִינָס
בְּדָרוֹם, וְאַחֵי לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְעִבְדֵי עֲבֻדָּה בּוֹלִי יוֹמָא, לְהָרָה פְּנִיָּא
– לְפָנוֹת עֶרֶב מִדּוֹ עָלִיהָ – מִזִּים עָלֵיו אֶפֶר פָּרָה וְהָרָה אֵיִל לְדָרוֹם
וְטָבִיל – חוֹזֵר לְדָרוֹם כְּדִי לְטַבֵּל, וְכֵן מְקַדָּר וְטָבִיל לְצִפּוֹן וּמִיָּנָה –
וְחוֹזֵר לְלִשְׁכַּת פְּרָהֲדֵרִין שֶׁבְּצִפּוֹן כְּדִי לְשַׁכְּבֵה, וְנִמְצָא הַכֶּהֱן גָּדוֹל
טוֹרַח טְרַחָה מְרֻבָּה לְכַת הַלּוֹךְ וְשׁוֹב מִצִּפּוֹן לְדָרוֹם וּמִדָּרוֹם
לְצִפּוֹן, וְיֵשׁ לְתַמּוּהָ, וְיָמִי קָרָה מְטָרְחִין לִיהָ בּוֹלִי הָאִי – הָאֵם
מִטְרִיחִים אֶת הַכֶּהֱן גָּדוֹל עַד כְּדִי כֶּךָ, לְפִיכֵךְ יוֹתֵר מִסְתַּבֵּר שֶׁלִּשְׁכַּת
פְּרָהֲדֵרִין הִיא בְּדָרוֹם. דּוּחָה הַגִּמְרָא: אֲלֵמָה לֹא – מִדּוּעַ מִסְתַּבֵּר
שֶׁיֵשׁ לְהִימָנֵעַ מִלְּהִטְרִיחַ אֶת הַכֶּהֱן גָּדוֹל, אֲדָרְבָּה הַסְבָּרָא נִזְנוֹת
דְּמְטָרְחִין לִיהָ מִפִּי וְ-יוֹתֵרָא, דָּאִי צְדוֹקִין הוּא לְיִפְרֹשׁ – שָׁאֵם הוּא
צְדוֹקִי וְאֵינִי יָרָא שְׁמִים לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ אֶת טוֹרַח הָעִבּוּדָה, טוֹב לָנוּ
שִׁיפְרוֹשׁ מִחֻמַּת כֶּךָ מִן הַכְּהוֹנָה הַגְּדוֹלָה, אִי נִמְי, אֲפִילוֹ אִם הוּא
אִדָּם כֶּשֶׁר, טוֹב לָנוּ לְהִטְרִיחוֹ כְּדִי שְׂאֵל תְּזוּזָה דְּעֵתָה עָלָיו לְהִתְגַּאוֹת
בְּכַתֵּר כְּהוֹנָה. מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא: דָּאִי לֹא תִּמָּא הָכִי שְׂרוּצִים אֲנִי
לְהִטְרִיחוֹ, נִעְבְּדִינְהוּ לְתַרְנוּיָהוּ בְּהָרֵי הָרָדִי – נַעֲשֶׂה אֶת שְׁתֵּי
לִשְׁכוֹתַי בְּמִקּוֹם אַחַד, אִי נִמְי, תִּסְתִּי לִיהָ בְּהָרָה – הִיא מִסְפִּיק
נַעֲשֶׂה לָנוּ לִשְׁכָּה אַחַת גַּם לְלִמּוּד אֶת סֹדֵר הַחֲפִינָה וְגַם לְשִׁינָה,
וּמִזָּה שְׁחִילְקוֹ לְשְׁתֵּי לִשְׁכוֹת מוֹכַח שְׂרוּצִים לְהִטְרִיחוֹ, וְלִכְךָ
מִסְתַּבֵּר יוֹתֵר שֶׁלִּשְׁכַּת פְּרָהֲדֵרִין הִיא בְּצִפּוֹן וּלְשִׁכַּת בֵּית אַבְטִינָס
הִיא בְּדָרוֹם, כְּדִי לְהִטְרִיחוֹ.
שְׁנִינוּ בִּמִּשְׁנָה: וְאִמְרוּ לוֹ אִישׁ כֶּהֱן גָּדוֹל וְכו', אֲנִי שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין
וְאַתָּה שְׁלוּחָנוּ. מְקַשָּׁה הַגִּמְרָא: לֵימָא – הָאֵם נִאֲמַר שְׁמָזָה שְׂאִמְרוּ
זְקֵנֵי בֵּית דִּין לְכַהֵן גָּדוֹל אֲתָה שְׁלוּחָנוּ, תְּהִי תִּיּוֹבָתָא דְּרַב הוֹנָא
בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ, דָּאִמְרַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ, הֵנִי כְּהֵנִי –
הַכְּהֻנִּים שֶׁמְקַרְיָבִים אֶת הַקְּרַבְנוֹת, שְׁלוּחֵי דְּרַחֲמָנָא נִינְהוּ – שְׁלִיחֵי
ה' הֵם לְהַקְרִיב אֶת הַקְּרַבְנוֹת וְאֵינִם שְׁלִיחִים שֶׁל בַּעֲלֵי הַקְּרָבָן, דָּאִי
אֲמַרְתָּ שְׁלוּחֵי דִּין נִינְהוּ – שֶׁהֵם שְׁלִיחִים שְׁלָנוּ, בַּעֲלֵי הַקְּרָבָן,

זה שרבי שמעון בן יוחאי בירר הגל והמחיצה, הוא שעל-ידו נתגלה עניני הפנימי דהצמצום עצמו.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף יט עמוד א – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רסא רש"י תוספות

1 **גמרא** תנא ללמדו חפינה – מוליכין אותו לבית אבטינס, ששם הקטרט מצוי. לשבת
2 **פרהדרין** – לישן שם. **לשבת אבטינס** – ללמוד חפינה. על גגה – היה בית הטבילה, מי
3 מעיין היו באין לשם ברומה. **מסיבה** – בנין אבנים, מעלות מגלגלות וסובבות במקיף
4 עמוד, כמין עץ גלגל של גג. **לגג בית הפרוה** – לעלות לה דרך המסיבה. לשבת הגולה
5 – על שם בור שכרו שם עולי גולה. **אחורי**
6 **שתיהן** – ללשכת הגולה וללשכת הגזית. **וגג**
7 **שלשתן** שוה – קרירי אחד לשלשתן. **שער**
8 **הדלקה** שער הקרבן – לא ידעתי למה נקרא
9 שמו כן. **שער המים** – שבו מנביסין צלזוחית
10 של מים של ניסוך בחג, כך מפרש בשקלים
11 (ט, ב). **ועשרה קדושין** – ידיו ורגליו מן הכיור.
12 **בו ביום** – ביום הכפורים, ולקמן (לכא, ו) יליף
13 לחו מקרא, וכולן בקדש, כדמפרש. **על גג בית**
14 **פרוה** – שהיתה בנויה בתוך עזרה מקודשת.
15 **חזין מזו** – טבילה ראשונה שאינה באה בשביל
16 יום כפורים, שאף כל ימות השנה שנינו בפרק
17 שלישי (לכא, ו) אין אדם נכנס לעזרה, אפילו
18 טהור, עד שיטבול, אבל טבילות הבאות ממתנת
19 יום הכפורים – בעינן מקום קדוש, דהכי כתיב
20 בזה "ורחץ את בשרו במים במקום קדוש"
21 (ויקרא פרק טו). **ובצר לשבתו היתה** – אלמא:
22 לשכה יש לו בדרום. **ומסתברא** לשבת
23 **פרהדרין** – שהוא יסן שם, בדרום הוא אצל
24 בית הטבילה חול. **מאי טעמא מקדים קאי** כי
25 – כשהוא משכים לבקר כל שבעה עומד
26 משטתו. **ומיסק רגליו וטביל** – התם על גב
27 שער המים שהיא על גבה בעובי החומה
28 מתוך בית טבילה חול, ומעיין משוך שם
29 באמה מעין עיטם, כדלקמן (כחא, ו) וכל המיסק
30 רגליו טעון טבילה ליכנס בעזרה, ואזיל לצפון
31 ללשכתו השניה ללמוד חפינה, ואתי לבית
32 המקדש ועבד עבודה כוליה יומא, כדתנן
33 (לעיל ידא, כ) כל שבעת הימים הוא זורק את
34 הדם וכו'. **לבהדי פניא מרז עליה** – כדאמרין
35 בריש פירקין. **ואזיל לדרום וטביל** – על שער
36 המים, כרבי עקיבא דאמר (שם) טהור שנפל
37 עליו הזאה טמאתה. **וניחא** – הולך ושוב
38 בלשכת פרהדרין אשר אצל בית הטבילה. **דאי**
39 **אמרת** לשבת פרהדרין – שהוא יסן בה היא
40 בצפון, ורחוקה מבית הטבילה – הטרחתו כן
41 העמל הזה. **מקדים קאי ומיסק רגליו** – בדרך
42 כל המשכימין. **ואזיל לדרום** – לשער המים.
43 **וטביל וגמר חפינה** – התם בבית אבטינס אשר
44 שם, ואזיל לבית המקדש וכו'. **אלמא לא** –
45 קושיא היא, כלומר: וכי טוב לך להטריחו
46 מטרחין ליה מדעת, דאי צדוקי הוא ואינו ירא
47 שמים לקבל עליו טורח המקדש – ליפרוש
48 הכוונה גדולה ולא יקבלנה מתחילה טוב לנח
49 שהרי הן משנין את עבודתו, כדלקמן בשמעתין. **אי נמי** –
50 דלא בעינן לאסרוה – ליעבד שתי לשכותיו בהדי הדדי. **לימא** תהיו – מתניחין דתני "אתה שלוחנו" תיובתא דרב הונא כו'. **הני בהני** – בהקרבת קרבנותיו שלוחי דרחמנא
51 נינהו ולא שלוחינו. **ונפקא מינה** דאם הוא מורד הנאה ממנו – מותר לו שיקריב עליו קרבנותיו, כדתנן בגדרים (להב).

1 **ששם** מדיחין (קדשי) קדשים – הא דאמרין לעיל (טזא, ו) דשולחנות היו בעזרה להדיח
2 עליהן הקדשים, ובדכתיב בהדיא ביחזקאל (מ), יש לומר: דבשר קדשים מדיחין על
3 השולחנות, אבל קרבי קדשים שיש בהן פרש ומאסי, מדיחין אותם בלשכת המדיחין.
4 **לשבת** בית הפרוה – ואם תאמר: מאי שנא דכי תנא לחו ברישא נקט לשבת המלח
5 ולשבת בית הפרוה ולשבת המדיחין, וכי מפרש
6 לחו מפרש לשבת המדיחין והדר לשבת הפרוה?
7 יש לומר: אי הוי מפרש לשבת בית הפרוה ברישא
8 היכי ליתני? ועל גגה היה כהן טובל כו' – ואבתי
9 לא קתני היכי סליק לחתם, להכי תנא לשבת
10 המדיחין ברישא, ומשם היתה מסיבה לגג בית
11 הפרוה. **אמנם** ראיתי במסכת מדות (פרק חמישי
12 משנה א) ושם מפרש לשבת הפרוה ברישא כי
13 סידרא דרישא, וגם במקצת ספרים שלנו יש כמו
14 כן בבאבן.

1 **גדול ביום הכפורים**. לשבת המדיחין – שם היו מדיחין קרבי קדשים, ומשם מסיבה עולה
2 **לגג בית הפרוה**. **שלש שבצפון**: לשבת העץ, לשבת הגולה, לשבת הגזית. לשבת העץ,
3 **אמר רבי אליעזר בן יעקב**: שכחתי מה היתה משמשת. **אבא שאול** אומר: לשבת כהן
4 **גדול היתה אחורי שתיהן**, וגג שלשתן שוה. לשבת הגולה – שם היה בור הגולה, והגלגל
5 **נתון עליו**, ומשם מספקין מים לכל העזרה. לשבת הגזית – שם היה סנהדרין של ישראל
6 **וישבת ודנה את הכהנים**, ומי שנמצא בו פסול היה לובש שחורים ומתעטף שחורים ויצא
7 **והלך לו**, ושלל נמצא בו פסול – היה לובש לבנים ומתעטף לבנים ויכנס ומשמש עם
8 **אחיו הכהנים**. אחת בדרום, דתנן: שבעה שערים היו בעזרה, שלשה בצפון ושלשה בדרום
9 **ואחד במזרח**. שבעה בדרום, שני לו – שער הקרבן, שלישי לו שער המים.
10 **שבמזרח שער נקנור**. ושתו לשכות היו שם. אחת בימינו ואחת בשמאלו. אחת לשבת
11 **פנחם המלביש**, ואחת לשבת עושי חביתין. שבצפון שער ניצויץ, בנין אכסדרה היה ועליה
12 **בנויה לו על גביו**, ושם כהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה. ושלפנים הימנו החיל. שני
13 **לו שער הקרבן**, שלישי לו שער בית המוקד. **ותנא**: חמש טבילות ועשרה קדושין טביל
14 **בהן גדול ומקדש בו ביום**, וכולן בקדש [על גג] בית הפרוה, חזין מזו שהיתה כחול על גבי
15 **שער המים**, ובצר לשבתו היתה. ולא ידענא אי לשבת פרהדרין בצפון ולשבת בית אבטינס
16 **בדרום**, או לשבת בית אבטינס בצפון ולשבת פרהדרין בדרום. ומסתברא דלשבת פרהדרין
17 **בדרום הווי**. מאי טעמא? מקדים קאי ומיסק את רגליו, וטביל ואזיל לצפון וגמר חפינה,
18 **ואתי לבית המקדש ועבד עבודה כוליה יומא**, לבהדי פניא מרז עליה, והדר אזיל לדרום
19 **וטביל וניחא**. דאי אמרת לשבת פרהדרין בצפון – מקדים קאי ומיסק רגליו ואזיל לדרום,
20 **וטביל וגמר חפינה**, ואתי לבית המקדש ועבד עבודה כוליה יומא, להדי פניא מרז עליה
21 **והדר אזיל לדרום וטביל**, ובכי מהדר ומיזל לצפון ומינה. ומי טרח מטרחין ליה כולי האי?
22 **אלמא לא?** מטרחין ליה טפי, דאי צדוקי הוא – ליפרוש. אי נמי – שלא תזוה דעתו עליו.
23 **דאי לא תימא הכי** – נעבדינהו לתרנויהו בהדי הדדי, אי נמי – תסגי ליה בחדא. "ואמרו
24 **לו אישי בהן גדול**" וכו', לימא תהיו תיובתא דרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר רב
25 **הונא בריה דרב יהושע**: הני כהני – שלוחי דרחמנא נינהו. דאי אמרת שלוחי דידן נינהו
26 מי

1 **אי נמי** – אפילו אדם כשר הוא טוב לנו להטריחו, כדי שלא תזוה דעתו עליו להתנאות בכתר כהונה. דאי לא תימא הכי –
2 דלא בעינן לאסרוה – ליעבד שתי לשכותיו בהדי הדדי. **לימא** תהיו – מתניחין דתני "אתה שלוחנו" תיובתא דרב הונא כו'. **הני בהני** – בהקרבת קרבנותיו שלוחי דרחמנא
3 נינהו ולא שלוחינו. **ונפקא מינה** דאם הוא מורד הנאה ממנו – מותר לו שיקריב עליו קרבנותיו, כדתנן בגדרים (להב).

הכי

גל עיני, שהקדוש-ברוך-הוא יפקח את עיני האדם, ויראה האדם את הנפלאות דתורה מצד עניינו של האדם.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

מ" איבא מיד דאנן לא נמצין למעבד כו' - חמיה: דבפרק "אין בין חמוד" (נדרים להב.)
מיבעיא ל: הני כהני שלוחי דרחמנא ניהו או שלוחי דידן ניהו? וקאמר: תא שמע תא
שמע טובא הוה, ולבסוף לא איפשיטא, ואמאי לא פשיט לה מדרב הונא בריה דרב יהושע
דדבאי? יש לומר: דלא בעי למפשט מדברי אמוראים אלא ממתניתין וברייתא, וכי האי גוונא

מ" איבא מיד דאנן לא נמצין למעבד ושלוחי דידן
מצו עבדי? - הכי קאמרי ליה: משביעין אנו עליך
על דעתינו ועל דעת בית דין. "הוא פורש ובוכה והן
פורשין ובוכין" וכו'. הוא פורש ובוכה - ששחרדהו
צדוקי, והם פורשין ובוכין - דאמר רבי יהושע בן לוי:
כל החושד בכשרים לוקה בגופו. וכל כך למה - שלא
יתקן מנחמין ויכנים, כדרך שהצדוקין עושין. תנו רבנן:
מעשה בצדוקי אחד שהתקין מנחמין והכנים. ביציאתו
היה שמיח שמחה גדולה. פגע בו אביו, אמר לו: בני,
אף על פי שצדוקין אנו - מתיראין אנו מן הפרושים.
אמר לו: כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה "כי
פגען ארצה על הפפרת". אמרתי, מתי יבוא לידי
ואקיימנו. עכשיו שבא לידי - לא אקיימנו? אמרו:
לא היו ימים מועטין עד שמת והופל באשפה, והיו
תולעין ויצאין מחוטמיו. ויש אמרים: ביציאתו ניגף.
דתני רבי חייא: כמין קול נשמע בעזרה, שבא מלאך
והכבדו על פניו. ונכנסו אחיו הכהנים ומצאו ככה
הגל עגל בין כתפיו, שנאמר "ורגליהם רגל ישרה וכף
רגליהם ככה רגל עגל". אמר רבי זכריה בן קבוטל
וכו'. מתני ליה רב חנן בר רבא לחייא בר רב
קמייה דרב: אמר רבי זכריה בן קבוטל. ומתני ליה
רב בידיה: קבוטל. - וניקא ליה מימר? - קריאת
שמע הוה קרי. - וכי האי גוונא מי שרי? והא אמר
רבי יצחק בר שמואל בר מרתא: הקורא את שמע
לא ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ בשפתותיו, ולא יורה
באצבעותיו. ותניא, רבי אלעזר חסמא אומר: הקורא
את שמע וירמוז בעיניו, ויקרץ בשפתותיו, וימראה
באצבעו - עליו הכתוב אומר: "ולא אתי קראת יעקב"! - לא קשיא: הא - בפרק ראשון,
הא - בפרק שני. תנו רבנן: "ודברת בם" - בם ולא בתפלה, ודברת בם - בם יש לך
רשות לדבר, ולא בדברים אחרים. רבי אחא אומר: "ודברת בם" - עשה אותן קבע, ואל
תעשה עראי. אמר רבא: השח שיחת חולין - עובר בעשה, שנאמר "ודברת בם" - בם ולא
בדברים אחרים, רב אחא בר יעקב אמר: עובר בלאו, שנאמר "כל הדברים יגיעים לא יוכל
איש לדבר". משנה בקש להתנמנם - פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צדא, ואומרים לו:
איש כהן גדול! עמוד והפג אחת על הרצפה. ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה. גמרא
מאי צדא? - אמר רב יהודה: צרתה דדא. מאי היא - גודל. מתני רב הונא, ואול קלא בכולי
בי רב. "ואומרים לו איש כהן גדול הפג אחת על הרצפה" וכו'. אמר רב יצחק: על חדת.
מאי היא? - אמרי ליה: אחוי קידה. "ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה" (וכו'). תנא: לא
היו מעסיקין אותו לא בגבול ולא בכנור, אלא בפה. ומה היו אומרים "אם ה' לא יבנה בית שוא
עמלו בוניו בו". מקורי ירושלים לא היו יושני כל הלילה, כדי שישמע כהן גדול קול הכרה,
ולא תהא שינה חוטפתו. תניא, אבא שאול אמר: אף בגבולין היו עושין בן זכר למקדש, אלא
שהיו חוטאין. אמר אבי ואיתימא רב נחמן בר יצחק: תרגומא - נהרדעא. דאמר ליה אליהו
לרב יהודה אחיה דרב סלא חסדא: אמריתו, אמאי לא אתי משיח, והא האידינא, וימא דכיפורי
הוא, ואבעול כמה בתולתא בנהרדעא. - אמר ליה: הקדוש ברוך הוא מאי אמר? - אמר ליה:

לפתח

הכי קאמרי ליה - האי דקאמרי ליה אתה שלוחו לאו בעבודה קאמרי ליה, אלא לענין
קבלת שבועה, כלומר: לא לפי מחשבה שבלבך, אם באת להערים בקבלת השבועה, אנו
משביעין אותך לפי דעתנו ודעת בית דין. שחשדוהו צדוקי - לתקן הקטורת ולתת אותה
על מוחת האש בהיכל, ולהכניסה אחרי בן לבית קדשי הקדשים, שכן אומרים הצדוקים,
כדלקמן. החושד בכשרים לוקה בגופו - דכתיב
(שמות פרק ד) "חן לא יאמינו לך וגו' וכתוב
"והנה ידו מצוריה כשלג". וכל כך למה -
השבועה הוהת למה. שלא יתקן - הקטורת
מלא חפנים הניתנת ביום הכפורים על המחתה,
כדכתיב (ויקרא פרק טז) "ומלא חפניו וגו' ונתן
את הקטורת על האש" וגו'. מנחמין - בהיכל
היו נותנין אותה צדוקין על האש, ואחר כך
מעבדין, שהיו דורשין: אל יבא כי אם בענין "כי
בענין ארצה" (שם) וכתוב ברישא דקרא "ואל
יבא בכל עת אל הקדש", ומשמע כי בענין עשן
הקטרת יבא - ואז אראה על הכפרת. מחוטמו
- שהוא ראשון לאברים ליכנס לבית, לפי
שהוא בולט לפניו, כדאמר נמי במסכת שבועות
(יב,ב) הובנס לבית המנוגע דרך אחוריו, ואפילו
נכנס כולו חוץ מחוטמו - טהור, אלמא: כיון
דרך אחוריו נכנס חוטמו אחרון, מתני ליה לחייא
בר רב אמר רב זכריה בן קבוטל - בפ"א, ומחוי
ליה רב בבית, עשה לו סימן שהוא קבוטל
בבית, ויפנו יקרוץ יורה - כולן לשון אחד הן,
אלא שזה נופל על העינים, וזה נופל על
האצבעות, שנאמר (משלי פרק ו) "קרוץ בעיניך".
מולל - ברגלי, מורה - באצבעותיו. בפרק
ראשון - צריך בו כוונה שנאמר בו (דברים פרק
ו) "והיו הדברים האלה על לבבך". בם -
שיש לך להשמיע מה שאתה מוציא מפיו, ולא
בתפלה - שהתפלה בלשון, שנאמר (שמואל א
פרק א) "וקהל לא ישמע", כי מצאתי
בשאלות דרב אחאי גאון, כי בדברי תורה,
ולא בדברים אחרים - שיחת הילדים וקלות
ראש, לא יוכל איש לדבר - אין לו רשות.
משנה אצבע צדא - מפרש בגמרא. והפג
- טייל להפגי שניה מענין. עמוד והפג אחת
- שחוק לנו פעם אחת על הרצפה להפגי
שינך, ובגמרא מפרש מאי היא, ומעסיקין אותו
- בהפגותו ובטוליהם, שלא יישן עד שגועי
זמן שחיטת תמיד של שחרית, שהוא בהאי
המזרח, נמרא צרתה דדא - צרתה של זו
אצבע תתי צרה לו, ומאי היא - זו גודל,
באצבע הסמוכה לגודל היה מחברו לאגודל
בחוקה, ושומטה ומכה על כפו, ותשמע הקול
בבוליה בי רב - בית המדרש. על חדת - חדת
חידוש הראה לנו. אחוי קידה - נועץ גודליו
בארץ, ושוחה, ונושק את הרצפה ועומד, כך
מפרש במסכת סוכה (ג,גא). אלא בפה - היו
משוררין לפניו. אם ה' לא יבנה בית וגו' -
כלומר: הוזהר בעבודתך שתהא לשם שמים,
שתהא לרצות, שאם אינה רצויה - אין טורחך
עולה לבלום. שוא עמלו בוניו בו - בחנם
יגיעים בבנין, שלא יתקיים. מקורי ירושלים -
מחשובי ירושלים עושין כך, שלא היו יושנים.
אלא שהיו חוטאין - מחשוקן אנשים וגושים
יחד, ובאין לעבירה, תרגומא - להאזינא, להאזינא
היכא היו חוטאין - בנהרדעא.
לפתח

כלומר לא עשית כראוי וכהלכה בזה שקראת בדרך עראי. הרי
שאסור לרמו באמצע קריאת שמע, ואם כן כיצד רמו רב לחנן בר
רבא באמצע קריאת שמע. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – מה
שלמדנו שאסור לרמו באמצע קריאת שמע מדובר בפרק ראשון
– בפרשה ראשונה של קריאת שמע, וצריך לכונן היטב בקריאתה,
הא – מה שרב רימו לחנן בר רבא היה בפרק שני – בפרשת 'והיה
אם שמע'. שבה מותר לרמו ואין צריך לכונן כל כך בקריאתה.
תנו רבנן, נאמר בפרשת שמע 'וידברת בם', 'וידברת בם' –
בקריאת שמע צריך 'וידברת', שהקורא ישמיע לאזניו את מה
שמוציא מפיו, ולא בתפלה שצריך לאומרה בלחש.
דרשה נוספת על הפסוק 'וידברת בם': 'וידברת בם', 'בם' – בדברי
תורה יש לך רשות לדבר ולעסוק, ולא בדברים אחרים, כגון שיחת
הילדים ודברי קלות ראש. רבי אחא אומר, 'וידברת בם', עשה אותן
– את לימוד התורה קבע, ולא יעצם עראי.
דרשה נוספת: אמר רבא, השח שיחת חולין – שיחה של קלות ראש
עובר בעשה, שנאמר 'וידברת בם', 'בם' אתה רשאי לדבר ולא
בדברים אחרים. רב אחא בר יעקב אמר, השח שיחת חולין עובר
בלאו, שנאמר (קהלת א ח) 'כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר',
כלומר, כל הדברים שהם יגיעים כגון שיחת חולין אין רשות לאיש
לדבר אותם.

משנה

בבבש – כאשר נטה הכהן גדול להתנמנם, פרחי כהונה – כהנים
בחוץ שזקנים מתחיל לצמות, מכין לפניו באצבע צרדא –
משמיעים קול באצבעותיהם להעירו בכדי שלא יראה קרי מותר
שינתו. ואומרים לו, אישי בהן גדול, עמוד והפג אחת על הרצפה –
עמוד וטייל על הרצפה ושחוק לפנינו פעם אחת, כדי להפיג
ולהעביר את השינה, ומעסיקין אותו בטיוול זה עד שגייע וזמן
השיחית של התמיד כשיאיר המזרח.

נמרא

מבררת הגמרא: מאי צרדא – איזו אצבע נקראת צרדא, ומדוע
נקראת כך. מבאר הגמרא: אמר רב יהודה, צרדא דא – האצבע
שהיא צרה לזו, מאי היא – וכלפי מה אצבע זו חשובה צרה, גודל,
כלומר האצבע השניה שהיא סמוכה לאגודל והיא נקראת בשם
אצבע, מכונה צרה של האגודל הסמוכה לה, והיה מחבר את
האצבע לאגודל בחזקה ושומטה ומכה על כפו ונשמע הקול. פתוי
רב הונא – רב הונא הראה בידו היאך עושים קול זה, ואול קלא –
והלך הקול ונשמע בביתו כי רב – בכל בית המדרש.
שנינו במשנה: ואומרים לו אישי בהן גדול הפג אחת על הרצפה וכו',
אמר רב יצחק, על הדת – דבר חידוש בקשו מהכהן שיראה להם,
ומאי היא הדבר חידוש, אמרי ליה אחי קדיה – אמרו לו שיקוד
קדיה לנעוץ את גודליו ברצפה ולהשתחוות ולגעת בראש
ברצפה בלי שגופו יגע בארץ ואו להתרומם. וזהו השחוק שבקשו
ממנו שיראה לפנייהם, כדי על ידי הקושי שבקדיה זו תפוג שינתו.
שנינו במשנה: ומעסיקין אותו עד שגייע וזמן שחיטה (ובי). תנא
בתוספתא (פ"א ה"ח), לא היו מעסיקין אותו לא על ידי ניגון בנגל ולא
בנגור, אף שבבבא כלי הזמר להפגין את השינה, משום שאסור לנגן
בכלי ביום הכיפורים, אלא היו מעסיקים אותו בבבש – בשיירים
שהיו משוררים לפניו. ומה היו אומרים בשיירתם, אם ה' לא יבנה
בית שונו עמלו בוניו ב', להזהירו שיעשה את עבודת היום לשם
שמים כדי שתהיה עבודתו רצויה לפני המקום, שאם לא תהיה
רצויה אינה נחשבת כלל ולשווא כל עמלו.
הברייתא ממשיכה בענין ההשתדלות למנוע שינה מהכהן גדול
בליל יום הכיפורים: מיקרי – חשובי ויושלים, לא היו יושנים כל
הלילה של יום הכיפורים, כדי שישמע בהן גדול קול ההקרה שלהם
ולא תהא שינה חספת. תנא אמר שמואל אמר, אף בגבולין –
בשאר מקומות מחוץ לירושלים היו עושין בן לאחר החורבן, שחיו
מונעים שינה מעיניהם בליל יום הכיפורים וכן למקדש, אלא שחיו

יקשה, מי איכא מדי דאנן לא מצינן למקדש – וכי יש דבר שאנו
לא יכולים לעשות ושלוחי דין מצו עבדי – ושליחים שלנו יוכלו
לעשות, וכיצד יתכן שהכהנים יקריבו בשליחותינו כאשר אנו
איננו יכולים להקריב. מכל מקום ממשנתנו מוכח שהם שליחים
שלנו שהרי בית דין אמרו לכהן גדול אתה שלוחנו. מתרצת
הגמרא: הכי קאמרי ליה – כשאמרו לו אתה שלוחנו, לא היתה
כוונתם לענין העבודה שהכהן עושה את שליחות הבית דין, אלא
כוונתם היתה לענין קבלת השבועה, והיינו משיבועין אנו עליה על
דעתנו וזקני כהונה ועל דעת בית דין, ולא לפי מה שיעלה בדעתך
לחשוב, ולפיכך אינך יכול להערים עלינו בשבועה ולהתכוין
כוונה מסוימת שעליה תחול השבועה.
שנינו במשנה: הוא פורש ובוכה וזמן פורשין ובוכין וכו'. מבאר
הגמרא: הוא – הכהן הגדול פורש ובוכה על כך שהשפדוהו שהוא
צדוקי, משום כך הוצרכו להשיבועו, כפי שמבאר הגמרא
בסוטה. והם – זקני בית דין פורשין ובוכין על כך שיתכן שחשדו בו
לחנם, דאמר רבי יהושע בן לוי, כל החושד בבשרים לוקה בגופו.
מבררת הגמרא: וכל כך למה הקפידו להשיבוע אותו. כלומר, איזו
עבודה חששו שהכהן לא יעשה כדן. מבאר הגמרא: שלא יתכן
ויקטיר את הקטורת הניתנת ביום הכיפורים על המחתה שבה
גחלי אש מנחין – בהיכל קודם שנכנס לבית קודש הקדשים
ויבנים את המחתה לפנים לאחר שהוקטרה הקטורת בדרך
שנצדקין עושי, ולכן השיבועה שלא יתן את הקטורת על האש
אלא רק כשיכנס לתוך קדש הקדשים.
תנו רבנן, מצעה בצדוקי אחד שהיה כהן גדול, שהתקין את
הקטורת על האש מנחין, והבנים לפניו כמנהג הצדוקים,
ובציציתו מן הקדש היה שם שמה גדולה על שנהג כמנהגם, פגע
בו – פגש אותו אביו, אמר לו, בני, מה על פי שנצדקין אנו ולפי
דעתנו צריך לנהוג כך, מכל מקום אין אנו נוהגים כך למעשה,
משום שמתיראין אנו מן הפרושים – חכמי ישראל, מלחלוק על
דבריהם. אמר לו הכהן הגדול, כל ימי חיינו מצינן על המקרא
הזה 'כי נענן אראה על הכפרת' שאנו מפרשים שיכנס לבית קודש
הקדשים רק לאחר שיעלה העשן מן הקטורת, אמרתי, מתי יבוא
לידי ואמנינו לפסוק זה לפי דעתנו, וכי עבשיו שפא לידי לא
אנינו. אמר, לא היו ימים מועדין עד שמת אותו כהן גדול מיתה
חסופה והוא שפא, והיו תולעין וצאין מחוטמם, עונש על כך
שנכנס לבית קודש הקדשים שלא כדן. ויש אומרים שמיד
ביציאתו מקודש הקדשים ניגף – נפל. דתני רבי חיאי, כמין קול של
חבטה נשמע בעזרה, וזאת בעזרה שפא מלאך וקבטו לכהן גדול על
פניו, ונכנסו אחיו הכהנים, ומצאו רושם ככה רגל עגל בין כתפיו
של אותו כהן שנוצר מן החבטה שחבט בו המלאך ברגלו, שנאמר
לענין דמות כף רגלי המלאכים (יחזקאל א ח) 'ורגליהם רגל ישרה וכה
רגליהם ככה רגל עגל'.
שנינו במשנה: אמר רבי זכריה בן קבוטל וכו' פעמים הרבה קרית
לפניו בדניאל. פתני ליה רב הן בר רבא לחייא בר רב קמייה דרב
– רב חב בר רבא לימד את משנתנו לחייא בר רב לפני רב בגיטא
כוז, אמר רבי זכריה בן קבוטל – שאמר ששמו של אביו של רבי
זכריה הוא קבוטל עם אות פ"א, ומתי ליה רב בדיה – ורב ששמע
את דבריו רימו לו באצבעותיו כמין צורת אות ב"ת, שהיה לו
לקרוא שם אביו קבוטל עם אות ב"ת. שואלת הגמרא: ונמא ליה
מימר בפירוש שצריך לומר רבי זכריה בן קבוטל בב"ת ולא בפ"א.
ומדוע רק רמו לו באצבעותיו. משיבה הגמרא: קריאת שמע הנה
קרי רב באותו זמן, ולא היה יכול להפסיק ולכן רק רמו לו. מקשה
הגמרא: ובי האי גוונא לרמו בלי לדבר, מי שרי – האם מותר
באמצע קריאת שמע, והאמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא,
הקורא את שמע לא ירמו בעיניו ולא יקרוץ בשפתותיו ולא יורה
באצבעותיו ומוכח שבשעת קריאת שמע אסור לעשות שום רמו
אפילו אם אינו מדבר בפיו. ותניא בברייתא, רבי אלעזר חסמא
אמר, הקורא את שמע ומרמו בעיניו ומקרוץ בשפתותיו ומראה
באצבעו, עליו כתוב אומר (ישעיה מג ב) 'ולא אתי קראת יעקב',

במשנה (זבחים פו.) אָבִירִים שִׁפְקִיעוּ – הועפו וקפצו מֵעַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ
ונפלו לארץ, אם פקעו קִדְם חֲצוֹת הַלֵּילָה, יִחְזִיר אותם למערכה,
שאף שהאש משלה באבירים, כיון שעדיין יש בהם ממשות דִּינָם
הוא שלפני חצות אינם נחשבים כמעוכלים, וצריך להחזירם
למערכה שימשיכו להישרף, ומוֹעֲלִין בָּהֶן – ואם נהנה מהם הרי זה
מעל, שכיון שמצוה לחזור ולהקטירם על גבי המערכה הרי שלא
נעשית מצוותם, ונקראים 'קדשי ה' ומועלים בהם. ואם פקעו
לְאַחֵר חֲצוֹת הַלֵּילָה, לֹא יִחְזִיר אותם למערכה, כיון שבחצות
הַלֵּילָה נעשו האיברים שנשרפו מהאש כמעוכלים ואפילו אם יש
בהם עדיין ממשות, ואינם צריכים עוד להישרף על גבי המערכה,
וְאֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן אם נהנו מהם, משום שכל דבר שנעשית מצותו
אין מועלין בו.
שואלת הגמרא: מָנָא הֵנִי מִיָּלִי שבשעת חצות נעשים האיברים
שנשרפו מהאש כמעוכלים ואפילו שיש בהם עדיין ממשות.
משיבה הגמרא: אֲמַר רַב, כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר 'כָּל הַלֵּילָה הַקָּטָן'
שכך כתוב בפסוק (ויקרא א1) 'היא העלה על המזבח על המזבח כל
הַלֵּילָה עד הַבֹּקֶר', ומשמע שכל הַלֵּילָה הוא זמן הקטרת איברים,
ואף מה שכבר פקע צריך להחזיר. וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר 'כָּל הַלֵּילָה
וְהָרִים', שבסמוך לפסוק זה כתוב 'וְלִבֶּשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בִּד וּמִכְנָסֵי בִד
'לִבֶּשׁ על בִּשְׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ וגו', משמע
שכל הַלֵּילָה נחשב בשר העולה שנשרף מהאש כמעוכל וראוי
לתרומת הדשן, נמצא ששני הפסוקים סותרים זה לזה, הֲאֵל בִּיצֵר
ניישב זאת, על כרחך יש לנו לומר, חֲלַקְהוּ את הַלֵּילָה לשני
חלקים, הַצִּי' הראשון של הַלֵּילָה, לְהַקְטִירָה – צריכים האברים
להיות מוקטרים להישרף על המזבח, ועד חצות הַלֵּילָה אין
האברים נחשבים כמעוכלים, ואף אם פקע צריך להחזיר, וְהַצִּי'
השני של הַלֵּילָה, לְהַרְקָה, שמחצות ואילך אפשר להרים את
הדשן, ומכאן שמחצות נקראים 'דשן' שנעשים האיברים שמשלה
בהם האש כמעוכלים ואפילו שיש בהם עדיין ממשות.
הגמרא מקשה ממשנתנו על הלימוד של רב שמדאורייתא עד
חצי הַלֵּילָה הוא זמן הקטרה ורק מחצות ואילך זמן תרומת הדשן:
מְתִיב רַב בְּהֵנָּה, כָּכָל יוֹם תוֹרְמִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּקִרְיַת הַנֶּגֶב אוֹ סְמוּךְ
לֹא בֵּין מִלְּפָנָיו בֵּין מִלְּאַחֲרָיו, וְכִיּוֹם הַכַּפֻּרִים מְחַצֵּת, וְכָרְגִלִים
מְאַשְׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה,

לְפָתַח הַמִּזְבֵּחַ רִבִּין – הקדוש ברוך הוא לימד זכות על ישראל
שחטאו משום שהיצר הרע אורב להם ומחטיא אותם בעל כורחם.
שאל רב יהודה את אליהו הנביא, וְשָׁמַן מֵאֵי אֲמַר – מה אמר השטן
על מעשה זה. אֲמַר לִיה אֵלִיהוּ הַנְּבִיא, השטן לא היה יכול לומר
ולקטרג כלום משום שִׁשְׁטָן בְּיוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי לִית לִיה רְשׁוּתָא
לְאַסְמוּנִי – ביום הכיפורים אין לשטן רשות כלל להשטין. מבררת
הגמרא: מָמָא – מנין נלמד שביום הכיפורים אין לו רשות להשטין.
מבארת הגמרא: אֲמַר רַבִּי בְרַחְמֵי, תִּיבַת 'הַשֶּׁטָן' בְּגִמְטְרִיא תִּלַּת
מָאָה וְשִׁיתִין וְאַרְבָּעָה הֵי – שלש מאות שישים ודורשים מזה, תִּלַּת
מָאָה וְשִׁיתִין וְאַרְבָּעָה יוֹמֵי אֵת לִיה רְשׁוּתָא לְאַסְמוּנִי – שבשלש
מאות שישים וארבעה ימים בשנה יש לו רשות להשטין, אבל יש
יום אחד בשנה והוא בְּיוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי – יום הכיפורים, שבו לִית לִיה
רְשׁוּתָא לְאַסְמוּנִי – אין לו רשות להשטין.

משנה

כתוב בתורה (ויקרא א1) 'וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת
הָעוֹלָה על הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ. שֶׁבֶכֶל יוֹם הִיָּה הַכֹּהֵן מְרִים
במחתה אפר מן הקרבנות שנתעכלו על המזבח החיצון, והיה מניח
על גבי הרצפה סמוך לכבש. והיא היתה העבודה הראשונה
בתחילת היום. משנתנו באה לפרש את ההבדלים שיש בין יום
כיפור לשאר ימים בעבודות שיש בשניהם. כגון עבודה זו של
תרומת הדשן שאין זמנה שוה בכל הימים:
כָּכָל יוֹם מִימּוֹת הַשָּׁנָה הִיוּ תוֹרְמִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּקִרְיַת הַנֶּגֶב –
בעמוד השחר, או סְמוּךְ לוֹ – לקריאת הגבר בין לְפָנָיו – לפני
קריאת הגבר בין לְאַחֲרָיו – אחרי קריאת הגבר. וְכִיּוֹם הַכַּפֻּרִים הִיוּ
מקדימים לתרום מְחַצוֹת הַלֵּילָה. וְכָרְגִלִים שהיו הרבה קרבנות והיו
צריכים להקדים הרבה, הִיוּ תוֹרְמִין כְּבֵר מִסּוּף הָאֲשָׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה
– של הַלֵּילָה. וְלֹא הִיָּתָה קִרְיַת הַנֶּגֶב מְנַעַת בְּרָגִלִים עַד שֶׁהִיָּתָה
עֲרֵה מִלְּאֵה מִיִּשְׂרָאֵל שהביאו קרבנותיהם כדי שיוכלו להקריבם
מיד לאחר התמיד.

גמרא

הגמרא מביאה משנה בענין תרומת הדשן: תֵּנִי הֵתָם – שנינו

המשך מעמוד רנט

(מלאכי ג, י) אשר הקב"ה אומר, בחנוני נא בזאת - במצות צדקה, שבאם רק יתנו צדקה, אזי והריקותי
לכם ברכה וגוי וכן הוא גם בנוגע לתפלה, כמבואר במקומות הרבה בדברי רז"ל.

ועיקר הדבר הוא כמבואר בספרי החסידות, אשר זהו אחת מעצת היצ"ר להפיל את האדם
בענין של עצבות, ומה אם בעצבות שהיא ממילי דשמיא צריך להזהר ביותר ובפרט - עצבות הבאה
ממקום אחר שאין דבר גרוע מזה.

יחזק בטחונו בתוקף במה שמאמינים כל בני ישראל אפילו הקל שבקלים אשר הקב"ה הוא
לא רק בורא העולם אלא גם מנהיגו ולא רק באז ומקדם אלא מנהיגו בכל יום ובכל עת ושעה, ולא רק
את העולם גדול אלא גם את כל עניניו של העולם קטן הוא האדם, והקב"ה שהוא תכלית הטוב, בטח
סוכ"ס יראה גם לעיני בשר שיהי' הכל לטוב גם בטוב הנגלה, אלא שצריך לחיזוק ההתקשרות באלקים
חיים ע"י קביעות עתים בתורת חיים ע"י עבודת התפלה שבזה הוא גומל חסד לנפש חי' וחזיון בקיום
המצות וכללותה מצות הצדקה כן צדקה לחיים.

אקוה אשר בעתיד הקרוב יודיעני מהטבת מצבו בגשמיות וכן מהטבת מצבו ברוחניות והיינו
שבטלו כל המחשבות מן הפסק המחיצה כו' וכו' וישתדל ויתחזק בקיום ציווי הקב"ה עבדו את ה' בשמחה.

מצו"פ השיחה מלי"ג בעומר שה"ל לא כבר, ויתעמק בה.

המחכה לבשו"ט.

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף כ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רסה רש"י תוספות

1 לפתח חמאת רובין — יצר הרע מחטיו בעל כרחו. **משנה** תורמין את המזבח —
2 הרשן שהוא חותה מן הדשן במחתה פעם אחת. בין רב למעט, ובלבד שלא יפחות
3 ממלא קומין, ונותנו במחזור של כבש ובלבד במקומו, שנאמר (ויקרא פרק ו) "והרים
4 את הדשן וגו' ושמו אצל המזבח" וילפינן לקמן מ"והרים ממנו בקומצו". והיא היתה
5 תחילת עבודת שחרית בהשכמה. סמוך לו —
6 סמוך לקריאת הגבר, לפני קריאתו או
7 לאחריה. ביום הכפורים — תורם מחצות. 2
8 וברגלים מאשמורה הראשונה — שהיא
9 בשלישית הלילה, כדאמר במסכת ברכות
10 (ג.א.): שלש משמרות היו הלילה. ובגמרא
11 מפרש טעמא דכולהו, ולא היתה קריאת
12 חנבר מנעת — ברגלים, עד שהיתה העזרה
13 מלאה מישראל המביאין קרבנותיהן, להיות
14 מזומנים להקריבן אחר התמיד מיד. **גמרא**
15 **אחיבא קריי** — איני יודע לפרשה, ונראה לומר
16 דהכי גרסינן: תנן התם אברים שפקעו בו והיא
17 משנה במסכת זבחים (פ.א.) ומתוך פקיעותן
18 קופצין ונופלין מן המערכה. קורם חצות —
19 לילה, ומועלין בהן — וקודם חצות אינו חשוב
20 עיכול באבר שיש בו עדיין ממש, לפיכך צריך
21 להחזירו למערכה. וכיון שלא נעשית כל מצותן
22 — "קדשי ה'" קרינן ביה, ואית ביה מעילה לנהנין
23 ממנו. **אחר חצות** — אין צריך להחזירו בו,
24 שהחצות עושה עיכול באברים שמשלה בו
25 האור, ואף על פי שיש בו ממש, כדילין לה
26 לקמיה. ואין מועלין בהן — כדקיימאנן (פסחים
27 כ.א.) שנעשית מצותו אין מועלין בו, כיון דלית
28 בה צורך גבוה לא קרינן ביה "קדשי ה'"
29 ובמעילה כתיב (ויקרא פרק ח) "וחטאת בשגגה
30 מקדשי ה'". **מנא הני מילי** — דחצות עושה עיכול. כל הלילה והקפיר — "היא העולה
31 על מוקדה כל הלילה". אלמא: כל הלילה מצוה להיות על מוקדה. אלמא, כל לילית היא
32 הקטרת אברים ואפילו מה שעל המוקד אם פקע. **וכתוב אחד אומר כל הלילה והרים** —
33 דסמין ליה להחזיא קרא "ולבש הבחן מדר בו והרים את הדשן". אלמא: כל הלילה הוא
34 חשיב כעיכול, וקרי בשר העולה דשן שמשלה בו האור, וכשר להרימו. חציו להקטרה
35 — שאינו עיכול, ואם פקעו — צריך להחזירו להקטיר, וחציו להרמה — מחצות ולהלן קרי
36 דשן, אלמא: חצות משויא ליה עיכול.

ואי

להרמה, כולו להקטרה — באברים דאית בהו ממש, וכולו להרמה — בדשן מעוכל ושירי דאמרין בהו חצות עושה עיכול מעד הבקר נפקא. תן בקר לבקרו של לילה היינו חצות.
אברים שפקעו מעל גבי מזבח כו' — בפרק "המזבח" (שם פ.א.) פריך: היכי דמי? אי דאית בהו ממש — אפילו לאחר חצות נמי, ואי דלית בהו ממש — אפילו קודם חצות נמי לא. ומוקי
לה בשרירי, מנהני מילי וכו' כי הכא. ומפרש רש"י התם. חציו להרמה — ושירי נמי ראויין להרמה. ורבינו יצחק פירש: דלא הוי ראויין להרמה, דלאו דשן גינהו. אלא חצו
להרמה דקאמר — כעין הרמה, שאין ראויין להקטרה. וכן משמע בפרק שני דמעילה (ט.ב.) דריק התם: וכן גזלת פירש: דלא הוי ראויין להרמה, דלאו דשן גינהו. אלא חצו
מינה לרב, ומשני: שאני גזלת דאית בה מששא — הלכך יחזיר, דלא נעשית מצותה. משמע דאין ראוי לתרום ממנה, דאי ראוי לתרום ממנה — אם כן לאחר תרומת הדשן אמאי יחזיר?
דרי נעשית מצותה מיהו, והא נפא קשיא: מנא ליה דמיירי לאחר תרומת הדשן דילמא קודם תרומת הדשן איירי, דבהא מודה רב דמועלין קודם שנעשה מצותו ויש לומר: דדומיא
דפסולין דקתני בחדה, וכולן שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר בכל ענין, ואפילו קודם חצות — הכי נמי גזלת איירי בכל ענין. ועוד: דבפסיקא, גבי אברים הוא דמפליג, אבל בגזלת לא
הפליג, דעיכול חשיבא, ולא שייך בה לשון הקטרה, ולא לשון מוקדה — דהא כבר מתוקדא וקיימא. ומכל מקום יחזיר דלאו ראוייה להרמה היא, דלא חשיבא דשן, ואכתא לא נעשית
מצותה. הלכך — על גבי מזבח יחזיר, דאבתי לא נגמרה מצותה. וכי פקעה — לא יחזיר, ד"על מוקדה על המזבח" משמע דרבר שצריך יקידה היא על המזבח לעולם, ואפילו פקע, אבל
דבר שאין צריך יקידה — לא. ואם תאמר: כשמאספין האפר להעלותו לתפוח אין יכולין ליהדר שלא ידו גחלים באפר, ואסור להוריד גזלת מן המערכה, ובדקאמר במעילה דחזיר, וכל
שכן דאסור להוציא ויש לומר: דמן המעובלות היה נוטל, כדמשמע במסכת תמיד שהיה חותה מן המעובלות הפנימיות. ואיכא למימר דנהנו לית בהו מששא, אבל גזלת חיה, דאית בה
מששא — בהדיא אמרין דחזיר. והא דקאמר במעילה הוא דחזיר דאפילו אפר לא בעי למימר דהוי בגזלת ממש, אפילו לענין חזרה דגזלת מחזיר לעולם, אפילו לאחר תרומת הדשן דאין
מעלין אותה לתפוח. אבל אפר מעלין לתפוח. אלא לענין מעילה קאמר, דהויא בגזלת. ורבי יצחק הבבאי מיישב פירוש רש"י דחציו להרמה דקאמר אפילו בשירי — לענין זה שדרמת
הדשן מתירתי לאוסף לתפוח, ולא לענין שיעשה מזון תרומת הדשן, דהא "דשן" כתיב. והיינו דקאמר רחמנא "והרים את הדשן" מחצות, כדי להחזיר אפילו שירי, דמחצות ואילן חשיב
עיכול ואין ראוי להקטרה, ואם ירצה — יאספם לתפוח כדי להוציאם מחוץ למחנה. אבל אם רוצה להניחם במקום המערכה כדי למוקם מצותם, שיהו ראויין הם עצמם לתרומת הדשן —
עדיין מצותן עליהן. הלכך יחזיר, דמסתבר למימר דעדיין חסר מן מוקד מצוה. כיון שעדיין אין ראויין לתרומת הדשן, והשתא נחא. דבשעה שהיו מאספין את האפר לא היו צריכין ליהדר
מגחלים (אפילו) לחושות, וכן משמע במסכת תמיד (כ.ב.) דקתני האברים שנתעכלו מעבר סולקין אותן לצד המזבח וכו', עד חזלו מעלין באפר על גבי תפוח וכו'. אלמא דלא היו מסלקין
אלא האברים שלא נתעכלו, אבל גחלים חשיב עיכול, ואפילו לחושות.

היכי

1 ושייך לעמ' הבא) **אחיבא** קיימין אהא דתנן וכו' — רש"י לא גרס ליה, אלא הכי גרס:
2 תנן התם. ולי נראה לפרש: אהיבא קיימין — כלומר על איזו תרומה קאי? על כרחך
3 לא קאי על תרומת הדשן, דהדיא פשיטא דהיתה כל שעה סמוך לבקר, דפשטיה דקרא
4 משמע הכי "על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר" וגו' ודור כתיב "והרים את הדשן".
5 אלא בתרומה אחריית איירי מתניתין, היינו
6 דקאמר אהא דתנן אברים שפקעו מנא הני מילי
7 וכו', עד תלקודו חציו להקטרה וחציו להרמה.
8 וכדפרישית לקמן בשם רבינו יצחק הבבאי,
9 דחצות עושה אותן האברים עיכול. שלכתחילה
10 יכול להרימם ולהסירם לתפוח, וקרי ליה הרמה.
11 ובהדיא תרומה איירי מתניתין, וולא שיעשה מזון
12 הרמה, דהא דשן כתיב, אלא כדפרישית, שאם
13 ירצה יאספנו לתפוח כדי להוציאם מחוץ למחנה.
14 אבל לא רוצה להניחן במקום המערכה כדי למקם
15 מצותן, שיהא עצמן ראויין להרמת הדשן — עדיין
16 מצותן עליהן. ולכך תנן יחזיר, דמסתבר דחסר
17 מן מירוק מצותן עדיין, כיון דאין ראויין להרמת
18 הדשן. והא דקאמר חציו להקטרה וחציו להרמה
19 — לאו דוקא, אלא לישאנא דמתניתין נקט, דקתני
20 קודם חצות יחזיר, ועיקר חוליתה דרב עלה
21 איתמר, דמאורייתא אין קצבה לדבר, אלא כל
22 אימת דהו שריירי מותר להרימן ולחולצן לתפוח,
23 כפי הצורך, דלא מסור הכותב אלא לחכמים כמו
24 שנתא להם להקריב, לפנות המערכה כדי לחזור
25 ולסדרה כפי מאי דנפשי קרבנות היום, שתהא
26 המערכה מזומנת להקטיר עליה בעלות הבקר.
27 ורב כהנא פריך עלה: ואי סלקא דעתך דאורייתא
28 היכי מקדימין וכו', דמשמע ליה דמאורייתא
29 חלקהו ממש, חציו להקטרה וכו' ולא כדקא
30 סלקא דעתך מעיקרא דלא מסור הכותב אלא לחכמים, אלא אמר רבי יוחנן: מתניתין
31 כפשטיה אתרומת הדשן, ודקשיא לך והא בפשטיה דקרא משמע דהיתה בבקר — מהאי
32 קרא נפקא לן דניתן רשות להקטיר ולהאחרה כמו שירצו, מדכתיב "עד בקר והרים" — תן
33 בקר לבקרו של לילה. ומדלא פירש כהו — לא מסור הכותב אלא לחכמים. ובפרק "המזבח"
34 מקדש" (זבחים פ.א.) דקאמר רב כי הכא חציו להרמה — משמע ליה לפי המסקנא, דהכא
35 דמוקדינן מתניתין בתרומת הדשן, דבא ליתן טעם נמי לתרומת הדשן, מאי טעמא זימנין
36 הכי וזימנין הכי. הלכך פריך רב כהנא התם כי הכא, אלא אמר רבי יוחנן תרומת הדשן
37 מקרא דעד בקר נפקא. אי נמי יש לומר: אלא אמר רבי יוחנן קרא קמא כולו להקטרה וכולו
38 סלקא דעתך מעיקרא דלא מסור הכותב אלא לחכמים, אלא אמר רבי יוחנן: מתניתין
39 כפשטיה אתרומת הדשן, ודקשיא לך והא בפשטיה דקרא משמע דהיתה בבקר — מהאי
40 קרא נפקא לן דניתן רשות להקטיר ולהאחרה כמו שירצו, מדכתיב "עד בקר והרים" — תן
41 בקר לבקרו של לילה. ומדלא פירש כהו — לא מסור הכותב אלא לחכמים. ובפרק "המזבח"
42 מקדש" (זבחים פ.א.) דקאמר רב כי הכא חציו להרמה — משמע ליה לפי המסקנא, דהכא
43 דמוקדינן מתניתין בתרומת הדשן, דבא ליתן טעם נמי לתרומת הדשן, מאי טעמא זימנין
44 הכי וזימנין הכי. הלכך פריך רב כהנא התם כי הכא, אלא אמר רבי יוחנן תרומת הדשן
45 מקרא דעד בקר נפקא. אי נמי יש לומר: אלא אמר רבי יוחנן קרא קמא כולו להקטרה וכולו
46 סלקא דעתך מעיקרא דלא מסור הכותב אלא לחכמים, אלא אמר רבי יוחנן: מתניתין
47 כפשטיה אתרומת הדשן, ודקשיא לך והא בפשטיה דקרא משמע דהיתה בבקר — מהאי
48 קרא נפקא לן דניתן רשות להקטיר ולהאחרה כמו שירצו, מדכתיב "עד בקר והרים" — תן
49 בקר לבקרו של לילה. ומדלא פירש כהו — לא מסור הכותב אלא לחכמים. ובפרק "המזבח"
50 מקדש" (זבחים פ.א.) דקאמר רב כי הכא חציו להרמה — משמע ליה לפי המסקנא, דהכא
51 דמוקדינן מתניתין בתרומת הדשן, דבא ליתן טעם נמי לתרומת הדשן, מאי טעמא זימנין
52 הכי וזימנין הכי. הלכך פריך רב כהנא התם כי הכא, אלא אמר רבי יוחנן תרומת הדשן
53 מקרא דעד בקר נפקא. אי נמי יש לומר: אלא אמר רבי יוחנן קרא קמא כולו להקטרה וכולו
54 סלקא דעתך מעיקרא דלא מסור הכותב אלא לחכמים, אלא אמר רבי יוחנן: מתניתין
55 כפשטיה אתרומת הדשן, ודקשיא לך והא בפשטיה דקרא משמע דהיתה בבקר — מהאי

גם בבריאה-יצירה-עשייה, ועד בעולם העשייה יהיה גילוי האצילות, וגם גילוי האור-אין-סוף שלמעלה מאצילות.
ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

היכי מקדימין והיכי מאחרין – רש"י לא גרס היכי מאחרין. ונראה לי דשפיר גרס ליה, דכיון דזמנו קבוע מחצות ואילך – היכי מקדימין ברגלים, ובכל יום היכי מאחרין? דמשמע שלעולם היו רגילים לתרום בקרות הגבר סמוך לו מלפניו או מלאחריו, ואמאי? והא זריזין מקדימין למצות, וכי היכי תמדיד של שחר זמנו עד ארבע שעות, ואפילו הכי היו

מקדימין בהאי המזרח דהיינו מתחילת זמן שקבעה לו תורה הכי נמי אמאי מאחרין ליה לכתחילה עד קרות הגבר.

אלא אמר רבי יוחנן ממשמע שנאמר כר – בפרק "המובח מוקדש" (ובחים פ"ב) לא גרס רש"י אלא. ופירש דרבי יוחנן מתוך לקראי כרב, חציו להקטרה וחציו להרמה. מיהו, דהיינו דוקא בשירי, וגבי הרמה מקרא אחרינא נפקא לן דכתיב "עד בק" – תן בקר לבקר של לילה, ומוקמינן ליה בהרמה, ולא מסתן דכתיב אלא לחבמים להיות משכימין כל מה שירצו לפי הצורך. וקשה, דקרא ד"עד בקר" דכתיב בהקטרה היכי מוקמינן ליה בהרמה? ועוד: דבכל הספרים גרסינן אלא. ויש פירושים אחרים של רש"י שפירש בהם דגרסינן אלא, ופירש דרבי יוחנן פליג אדרב, וסבירא ליה דכל הלילה קאי אהקטרה וקאי אחרמה. וכל הלילה כשר להקטרה כשאין דשן, וכשר להרמה אם יש דשן מעוכל. וגבי הקטרה כתיב בקר מיותר, לומר: תן בקר לבקר של לילה, והיינו בשירי, דחצות עושה עיכול, והכי מידריש קרא: תן השכמה אחת לבקר של לילה, ובקר של לילה הוא עמוד השחר, ונתן לך הכתוב בקר אחר, לומר שאין צריך להקטיר מן השכמה ואילך. וכיון שלא קבע זמן לאותו בקר – על כרחך הוא חצות לילה. שזמנו מנה דבשירי תלוי בחצות, ובדשן מעוכל דלית ביה ממשא – כל הלילה והרים. אבל אית ביה ממשא – כל הלילה והקטיר. וכן פירש רש"י בבאן, ובפרק שני דמגילה (כ"ב), דקאמר: כל הלילה כשר להקטרה, קשה: אמאי לא קאמר נמי להרמה? ויש לומר: משום דבשום פעם לא היו רגילין לתרום קודם אשמורה הראשונה – לא קתני ליה.

משום חולשא דכחן גדול עברין מחצות – משמע דאפילו תרומת הדרשן שהיא עבודת הלילה אינה כשירה אלא בו, ולהכי מקדימין ליה כדי שינוח בין עבודה לעבודה היום. ורבינו יצחק בן אשר פירש דלא גרסינן כחן גדול, אלא הכי גרסינן: משום חולשא דכחן, קודם שהכחן התורם

התורם

נשמע ביום בדרך שגשמע בלילה – מפני גלגל חמה שמשנפר ברכע פתרש המנפר בארזים. והאי חירגא דיומא לא שמייה, והיינו דקאמר נבוכדנצר "וכל דיירי ארעא (פלא) חשיבין". תנו רבנן: אלמלא גלגל חמה נשמע קול המונה של רומי, ואלמלא קול המונה של רומי נשמע קול גלגל חמה. תנו רבנן: שלש קולות הולכין מסוף העולם ועד סופו, ואלו הן: קול גלגל חמה, וקול המונה של רומי, וקול נשמה בשעה שיוצאה מן הגוף. ויש אומרים: אף לידה,

ויוש

המכריז. דאמר מר – לקמן בפרק רביעי (לט"ב). כבר אמר אנא השם – כבר פעם אחת היה מעשה שהיה כחן גדול מתורד על פרו ביום הכפורים, ואמר: אנא השם חטאתי וכו', ונשמע קולו בריחו. ואיכא חולשא – דתעניתא. והבא יפמא – שאין הקול נשמע בו בכלילה. והאי חירגא לא שמייה – והאי פסולת הנסורות, והוא נראה בעמוד של חמה דיומא ממש. לא שמייה – כן שמו, לשון אין.

ואי דאורייתא הוא היכי מקדימין – גרסינן, ולא גרסינן היכי מאחרין, הלא כל חציו ראוי להרמה, ומה לנו אם יאחר? היכי מקדימין – אפילו דשן המעוכל יפה, והא אמרת חציו להרמה – אלמא אין חצי הראשון כשר לכך. **אלא** אמר ר' יוחנן – לא תימא חציו לכך וחציו לכך, אלא הכי דריש הכתוב הכשר כל הלילה בין להקטרה שאין מעוכלין, בין להרמה אם יש דשן מעוכל, וחצות דעושה עיכול באברים שמשלה בהן האר – מהבא נפקא, ממשמע שנאמר בהקטרה כל הלילה על מוקדה איני יודע שעד הבקר קרוי לילה. ומה תלמוד לומר עד בקר תן השכמה אחת לבקר של לילה – בוקרו של לילה הוא עלות השחר, ונתן לך הכתוב בו בקר אחר, לומר שאין צריך להקטיר מן השכמה ואילך, וכיון שלא נתן זמן באותו בקר – על כרחך הוא חצות לילה, הלכך, הואיל וכל הלילה כשר להרמה – קבעו חבמים זמנה, הכל לפי שעה, בכל יום דלא נפיש קרבנות ורב להם היום – בקרות הגבר סני. ביום הכפורים דאיכא חולשא דכחן גדול – שהרי עליו לבדו הוא מוטל – צריך להשכים יותר. דנפיש קרבנות – ורב הדרשן במקום המערבה, וצריך להעלות את הדרשן לתפוח לאחר ההרמה, כדתנן במסכת תמיד (כ"ב), מעלין האפר לתפוח ותפוח הוא גל של אפר, כמין תפוח של ענבים הנדוך בגת, ששם כנסו אפר של כל ימות החג, והוא באמצע המובח ופעמים שהוא עליו כשלש מאות כור, לפיכך צריך להקדים לתרום מאשמורה הראשונה. קרא נברא – מכריז הממונה על הכרוז, ואומר: עמודי כהנים לעבודתכם, כדקתני בברייתא בשמעתין. רב איקלע לאתריה דר' שילא – ולא היו מכירין אותו. לא היה אמורא – מתורגמן העומד לפני חכם הדרשן, והחכם לוחש לו לשון עברית, והוא מתרגם לרבים לשון שחן שומעין. וקא מפריש קרות הגבר קרא נברא – נפל לו בתוך הדרשן שלשש לו רבי שילא קרות הגבר לשון עברי, והוא תרגם לרבים: קרא נברא. אבוב לחרי זמר – חליל שהוא חשוב לפני בני חורים זמר נאה וערב. לנרדאי לא קבלוה פניה – בא אצל דרריים לשוור ולחולל להם לא הוכשר בעיניהם, ומשל הוא. כלומר: פירוש זה שפירשתי לפני שרים רבים פעמים רבות ולא מיחו בידי, עכשיו פירשתי לפניך שאינך גדול כמותם, ולא קבלתו. מר הוא רב – שאתה רגיל לקום ולתרגם לפני ר' חייא שהוא דודך? נינח מר – לך ושב בבבדך, שאיני כדאי שתהא מתורגמני. אי תגית ליה פוין עפירה – אם נשכרת אצל אדם למלאכת יום, כל מלאכה ששיל עלך ואפילו היא בויה, כגון ניפוך צמר שהיא מלאכת נשים – עשה לו, אף אני, מאחר שהתחלתי בפעולותיך – אנגמור. ולא מורידין – גנאי הדרשה הוא שארד אני ויקום פחות ממני לגומרה. נביני ברזו – גביני

המכריז. דאמר מר – לקמן בפרק רביעי (לט"ב). כבר אמר אנא השם – כבר פעם אחת היה מעשה שהיה כחן גדול מתורד על פרו ביום הכפורים, ואמר: אנא השם חטאתי וכו', ונשמע קולו בריחו. ואיכא חולשא – דתעניתא. והבא יפמא – שאין הקול נשמע בו בכלילה. והאי חירגא לא שמייה – והאי פסולת הנסורות, והוא נראה בעמוד של חמה דיומא ממש. לא שמייה – כן שמו, לשון אין.

וְאִי סָלְקָא דְעֵתָךְ כְּדַבְרֵי רַב, שִׁזְמַן תְּרוּמַת הַדָּשָׁן מִחֲצוֹת וְאִילָךְ
 דְּאִוִּיִּיתָא הָיָא, וְכַפִּי שְׁלַמְדָּא זֹאת מִן הַפְּסוּקִים, דְּרַבִּי מִקְדָּמִינָן – כִּיצַד
 אִמְרָה הַמִּשְׁנָה שֶׁבְּרַגְלִים הִיוּ מִקְדָּמִין לְתֵרוֹם מֵאֲשֻׁמּוֹרָה
 הָרֵאשׁוֹנָה, הִרִי מִדְּאִוִּיִּיתָא אֵין חֲצִיו הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַלֵּילָה כִּשְׁר
 לַהֲרַמְתָּ הַדָּשָׁן (וְהִכִּי מֵאֲחֵרִינָן). מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֱלָא אִמְרֵי רַבִּי
 יוֹחָנָן, אֵין לְמַדִּים מִן הַפְּסוּקִים לְחַלֵּק אֶת הַלֵּילָה חֲצִיו לַהֲקֵטֶרֶה
 וְחֲצִיו לַהֲרֵמָה, אֲלָא כֹל הַלֵּילָה כִּשְׁר הֵן לַהֲקֵטֶרֶה בְּאִיבְרִים שֶׁלֹּא
 נִתְעַבְלוּ עַדִּין וְהֵן לַהֲרֵמָה בְּדָשָׁן שֶׁנִּתְעַבַּל לְגַמְרִי, וְלֹא חִילָקָה
 הַתּוֹרָה אֲלֵא בְּאִיבְרִים שֶׁנִּשְׁרָפוּ וְנִתְקַשְׁרוּ מִהֶאֱשָׁא אֶךְ יֵשׁ בָּהֶם עַדִּין
 מִמִּשְׁוֹת שִׁחְצוֹת עוֹשָׂה בָּהֶם עֵיכוֹל וְהִרִי הֵם דָּשָׁן. וְכֵן לְמַדִּים,
 מִפְּשָׁעֵם שֶׁנִּתְקַשְׁרוּ לְעֵינֵי הַהֲקֵטֶרֶה וְהִיא הַעוֹלָה עַל מוֹקְדָּה עַל
 הַמִּזְבֵּחַ כֹּל הַלֵּילָה, וְכִי אֵינִי יוֹדֵעַ שְׁהָיָה עַד הַבֶּקֶר, הִרִי כֹל הַלֵּילָה
 נִמְשָׁךְ עַד הַבּוֹקֵר, וְזֶה תִּלְמִיד לֹאִמְרֵי עַד הַבֶּקֶר, לְלַמֹּד, הֵן בֶּקֶר
 נִסְפָּךְ לְבִקְרֹי שֶׁל לֵילָה, שֶׁתֵּם בּוֹקֵר שֶׁל לֵילָה הוּא עֲלוֹת הַשֶּׁחֶר,
 וְנִתֵּן לָךְ הַכְּתוּב בּוֹקֵר נִסְפָּךְ לְלַמֹּד שֶׁלֹּא רַק שֶׁאֵין צָרִיךְ לַהֲקֵטֶרֶה
 מִהַבּוֹקֵר שֶׁל עֲלוֹת הַשֶּׁחֶר אֲלֵא כִּבְר מִהַבּוֹקֵר הָרֵאשׁוֹן אֵין צָרִיךְ
 לַהֲקֵטֶרֶה אֲפִילוּ שֶׁעַדִּין יֵשׁ בָּהֶם מִמִּשְׁוֹת, וּמֵאֲחֵר שֶׁלֹּא פִירֵשׁ
 הַכְּתוּב מִזֶּה הַבּוֹקֵר הַנּוֹסֵף, עַל כִּרְחָךְ הַכוּוֹנָה לְחֲצוֹת הַלֵּילָה. הִלָּךְ
 – מִכֵּיּוֹן שֶׁכֹּל הַלֵּילָה כִּשְׁר לְתֵרוּמַת הַדָּשָׁן, לְפִיכָךְ קִבְעוּ חֲכָמִים אֶת
 זִמְנָה כְּפִי הַצּוּרֶךְ, שֶׁכָּל יוֹם, שֶׁלֹּא הִיוּ הֶרְבֵּה קִרְבָּנוֹת וְלֹא הִיָּה
 הֶרְבֵּה דָּשָׁן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, הִיוּ תוֹרְמִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּקִרְיַת הַנֶּגֶב
 אִם סָמוּךְ לוֹ בֵּין מִלְּפָנָיו בֵּין מִלְּאַחֲרָיו, וְזִמְנָה מוֹעֵט זֶה סָנְיָא – מִסְפִּיק
 לְתֵרוּמַת הַדָּשָׁן, בְּיוֹם הַקִּבְשׁוֹן דְּאִיכָּא חֲרִיבָא דְּבִתּוֹן גְּדוֹל, שְׁעָלוּ
 מוֹטֵל לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל עֲבוֹדוֹת הַיּוֹם, עֲבָדִין – עוֹשִׂים אֶת תְּרוּמַת
 הַדָּשָׁן מִחֲצוֹת. וּבְרַגְלִים דְּנִפְשִׁי יִשְׂרָאֵל – שְׂרִיבִים מִיִּשְׂרָאֵל הִיוּ
 מְגִיעִים לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹתֵיהֶם וְנִפְשִׁי – וְהִיוּ הֶרְבֵּה קִרְבָּנוֹת, וְלִכְּן
 הִיָּה הֶרְבֵּה דָּשָׁן שֶׁהִיוּ צָרִיכִים לְהַעֲלוֹתוֹ לַתּוֹפֹת, עֲבָדִין מֵאֲשֻׁמּוֹת
 הָרֵאשׁוֹנָה כְּדִי שִׁיִּסְפִּיקוּ הַכֹּל עַד הַבּוֹקֵר, בְּקִרְבָּנֵי מִעֲמָא בְּסִיפָא,
 שֶׁלֹּא הִיָּה קִרְיַת הַנֶּגֶב מְנַעֵת בְּרַגְלִים עַד שְׁחִיתָה עֲזָרָה מִלְּפָנֶיהָ
 מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוּ לְהַקְרִיב אֶת קִרְבָּנוֹתֵיהֶם.
 שֶׁנִּינָה בְּמִשְׁנָה: בְּכָל יוֹם הִיוּ תוֹרְמִין בְּקִרְיַת הַגֹּבֵר. מֵאִי קִרְיַת
 הַנֶּגֶב – לְמִי הַכוּוֹנָה גֹּבֵר. רַב אֱמֵר, קָרָא גִבְרָא – אָדָם שֶׁהִיָּה מִמוֹנָה
 לְהַכְרִיז, וְכַהֲגִיעַ הַזִּמְנָן הִיָּה מְכַרְזֵי עֲמִידוֹ כְּהִנִּים לְעֲבוֹדַתְכֶם וְלוֹיִים
 לְדוֹכֻכְכֶם וְיִשְׂרָאֵל לְמַעֲמַדְכֶם, וּבִזְמַן קִרְיַתוֹ הִיוּ תוֹרְמִין אֶת
 תְּרוּמַת הַדָּשָׁן. רַבִּי שִׁילָא אֱמֵר, קָרָא תְּרִגְוִלָא – בִּזְמַן קִרְיַת
 הַתְּרַגְוִלָּה בְּבּוֹקֵר הִיָּה נְעִשִׁית תְּרוּמַת הַדָּשָׁן.
 מִסְפַּרְתָּ הַגְּמָרָא: רַב אִיקְלָע לְאַחֲרֵיהִי דְּרַבִּי שִׁילָא – רַב הִגִּיעַ לַעֲזֵרוֹ
 שֶׁל רַבִּי שִׁילָא, וְלֹא הִיוּ מְכִירִים אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ הָעִיר, לֹא הָיָה אֲמִידָא
 לְמִיכָּם עֲלֵיהִי דְּרַבִּי שִׁילָא – לֹא הִיָּה מִי שִׁיעֲמוּד לְתֵרָגֵם לְקַהֵל אֶת
 דְּרֵשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁילָא, כִּשְׂרָאָה זֹאת רַב, קָם רַב עֲלֵיהִי – נַעֲמִיד רַב
 לְפָנָיו וְהִחַל לְפָרֵשׁ לַעֲם אֶת דְּבָרֵי רַבִּי שִׁילָא, כִּשְׁשִׁמְעָה רַב אֶת רַבִּי
 שִׁילָא לֹחֵשׁ לוֹ בְּאִזְנוֹ לֹמַר אֶת זִמְנָן תְּרוּמַת הַדָּשָׁן בְּלִשׁוֹן קִרְיַת
 הַגֹּבֵר, וְקָם מִפְּרֵשׁ רַב אֶת דְּבָרָיו לַעֲם מֵאִי קִרְיַת הַנֶּגֶב, וְקָרָא
 גִּבְרָא, וְכִשְׁשִׁית עֲצָמוֹ שֶׁהוּא הַזִּמְנָן שֶׁהָאָדָם הַמִּמוֹנָה הַכְרִיז עֲמִידוֹ
 כְּהִנִּים לְעֲבוֹדַתְכֶם. אֱמֵר לִיהִי רַבִּי שִׁילָא לְרַב, וְלִיכָא מִרְ קָרָא
 תְּרִגְוִלָא – מִדּוּעַ אֵינֶךָ מִפְּרֵשׁ שׁוּה זִמְנָן קִרְיַת הַתְּרַגְוִלָּה. אֱמֵר לִיהִי
 רַב לְרַבִּי שִׁילָא בְּדֶרֶךְ מִשְׁל, אֲבֻב (וְחִלּוֹל) לְחֵרִי – כִּשְׁמִזְמוּרִים בּו
 לְפָנֵי אֲנָשִׁים בְּנֵי חוֹרִין וְחֹשׁוֹבִים, וְזֶה – הוּא עֵרֵב לָהֶם לְשִׁמּוּעַ, אֶךְ
 כִּשְׁמִזְמוּרִים בּו לְגִדְרָא – לְפָנֵי אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים כְּגִדְרִים, לֹא מְקַבְּלִים
 מִיָּנִיָּה – אֵינּוּ עֵרֵב לָהֶם, וְנִתְכּוֹן רַב לֹמַר בִּזְה, שְׁפִירוֹשׁ זֶה פִּירִשְׁתִּי
 פְּעָמִים רַבּוֹת לְפָנֵי גְדוֹלִים וְלֹא מִיחוּ בִידִי, וְעַתָּה שְׁפִירִשְׁתִּי לְפָנֶיךָ
 שְׁאִינִךְ גְּדוֹל כְּמוֹתֵם לֹא קִיבַלְתָּ מִמֶּנִּי, שֶׁכֵּן כִּי הָיָה קָאִמְנָא –
 כִּשְׁהִיִּיתִי עוֹמֵד עֲלֵיהִי דְּרַבִּי הָיָא לְתֵרָגֵם אֶת דְּבָרָיו לַעֲם וּכְשֶׁאֲמַר
 קִרְיַת הַגֹּבֵר מִפְּרִישָׁנָא אֶת דְּבָרָיו לַעֲם מֵאִי קִרְיַת הַנֶּגֶב, קָרָא
 גִּבְרָא, וְלֹא אֱמֵר לִי וְלֹא מִיָּדִי – וְלֹא מִחָא בִי אֲלֵא קִיבַל אֶת דְּבָרֵי,

וְאִתְּ אֱמֵר לִי אִיכָא וְתִפְרִישׁוּ קָרָא תְּרִגְוִלָא. אֱמֵר לִיהִי רַבִּי שִׁילָא
 לְרַב, מִרְ נִיחוּ רַב – הָאֵם אִתָּה רַב, שֶׁכֵּן יוֹדֵעַ רַבִּי שִׁילָא שֶׁרַב הוּא
 הַמְתוֹרָגֵם שֶׁל רַבִּי חִיָּיא, אִם כֵּן נִינָה מִר – הַפֶּסֶק מִלְתֵּרָגֵם אֶת
 דְּבָרֵי שְׁאֵין אֵנִי רֹאִי שֶׁאִתָּה תִּתְרָגֵם אֶת דְּבָרֵי. אֱמֵר לִיהִי רַב, אֱמֵרִי
 אֵינִישׁ – רִגְלִים אֲנָשִׁים לֹמַר, אִי תִּתְרָגֵם לִיהִי – אִם הַשְׁכַּרְתָּ אֶת
 עֲצָמְךָ לָאָדָם, שׁוֹן עֲמִידָה – עֲשֵׂה כֹל מֵלֹאכָה שִׁיאֲמַר לָךְ וְאֲפִילוּ
 לְנִפְץ אֶת צִמְרוֹ שֶׁהִיא מֵלֹאכָת נִשִּׁים מֵלֹאכָה בְּזוּיָה, וְלִכְן כִּיּוֹן
 שֶׁהִתְחַלְתִּי לְפָרֵשׁ אֶת דְּבָרֶיךָ לֹא אֲפִסִּיק. אִיכָא דְּאֱמֵרִי, חֲכִי אֱמֵר
 לִיהִי רַב לְרַבִּי שִׁילָא, מְעַלִּין בְּפִקְדָּשׁ וְלֹא מוֹדְרִין, וּמִכֵּיּוֹן שְׁאֵין
 הִתְחַלְתִּי לְתֵרָגֵם וְאֵין כָּאֵן אָדָם חֲשׁוֹב כְּמוֹנִי, אִם אֲפִסִּיק וְיָבֹוא אַחֵר
 הַפְּחוֹת מִמֶּנִּי יִזָּא זֶה בִּזְיוֹן לְדִרְשָׁה.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִיַּתָא שְׁטוּבַת כְּדַבְרֵי רַב וּבְרִיַּתָא שְׁטוּבַת
 כְּדַבְרֵי רַבִּי שִׁילָא: תִּנְיָא בְּרִיַּתָא בְּתוֹתֵיהִי דְּרַב שְׁקִרְיַתָא הַגֹּבֵר הֵינּוּ
 הַכְּרוֹת הַמִּמוֹנָה עַל הַהִשְׁכַּמָּה. וְתִנְיָא בְּרִיַּתָא בְּתוֹתֵיהִי דְּרַבִּי שִׁילָא
 דְּהֵינּוּ קִרְיַת הַתְּרַגְוִלָּה. תִּנְיָא בְּתוֹתֵיהִי דְּרַב, גְּבִינִי קָרוֹ – אָדָם שֶׁשִּׁמּוּ
 הִיָּה גְבִינִי וְהוּא הִיָּה מִמוֹנָה לְהַכְרִיז בְּשַׁחַר, מִזֶּה אֱמֵר כִּשְׁהוּא
 מְכַרְזֵי בְּבּוֹקֵר, עֲמִידוֹ בְּהִנִּים לְעֲבוֹדַתְכֶם – לְעֲבוֹדַת הַקִּרְבָּנוֹת, וְלִוִּים
 לְדוֹכֻכְכֶם – לְעִמּוּד עַל הַדּוֹכּוֹן לְשִׁיר, וְיִשְׂרָאֵל לְמַעֲמַדְכֶם, שֶׁהִיוּ
 יִשְׂרָאֵל מְחֻלָּקִים לְעִשְׂרִים וָאַרְבַּע מַעֲמָדוֹת וּבְכָל שְׁבוּעָה הִיָּה
 מִשְׁמֵר אֶחָד שֶׁהִיוּ עוֹמְדִים עַל הַקִּרְבַּת הַתְּמִיד. וְכִשְׁהִיָּה מְכַרְזֵי הָיָה
 קוֹלֵי נְשָׁמָה בְּרִיחֻק שֶׁלֹּשׁ פְּרָסָאוֹת מִירוּשָׁלַיִם. מִשְׁעֵשֶׁה בְּאִרְפִּים
 הַמְּלִיךְ שְׁחִיָּה כָּא בְּדֶרֶךְ וְשָׁמַע אֶת קוֹלֵי שֶׁל גְּבִינִי כְּרוֹז בְּרִיחֻק שֶׁלֹּשׁ
 פְּרָסָאוֹת מִירוּשָׁלַיִם, וְכִשְׁכָּא לְבִיתוֹ שִׁינֵר לוֹ מִתְּנוּת עַל שְׁכֻנָּה
 שֶׁנִּשְׁמַע קוֹלוֹ לְמַרְחוּק, וְאֵת עַל פִּי כֵּן – אֵת עַל פִּי שֶׁהִיָּה גְבִינִי כְּרוֹז
 מִשׁוּבָה בְּכֶר, בְּתֵן גְּדוֹל מְשׁוּבָה מִמֶּנִּי, שֶׁמִּצִּינוּ שְׁקוֹלוֹ הִיָּה נִשְׁמַע
 לְמַרְחוּק הֶרְבֵּה, דְּאֱמֵר מִר, וְכִבְרָ אֱמֵר – הִיָּה פֶּעַם מַעֲשֵׂה שְׁאֲמַר
 הַכְּהֵן גְּדוֹל בִּידְרֵי עַל פְּרוֹ בִּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים אֲנָא הָשֵׁם חֲטָאִתִּי וְכו',
 וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בִּידְרֵי, וְאֱמֵר רַבָּה בְּרַב בְּרַב הֵנָּה אֱמֵר רַבִּי יוֹחָנָן,
 מִירוּשָׁלַיִם לִירֵחוֹ עֲשֵׂר פָּרָס – עֲשֵׂר פְּרָסָאוֹת, הִרִי שְׁקוֹלוֹ שֶׁל הַכְּהֵן
 גְּדוֹל הִיָּה נִשְׁמַע לְמַרְחוּק יוֹתֵר מִשְׁל גְּבִינִי כְּרוֹז. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא:
 וְאֵת עַל גִּבְ דְּהָכָא אֲצַל הַכְּהֵן גְּדוֹל בִּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים אִיכָא חוֹלְשָׁא
 מַחֲמַת הַצּוֹם, וְהָכָא אֲצַל גְּבִינִי כְּרוֹז בְּכָל יוֹם לִיכָא חוֹלְשָׁא. וְעוֹד
 חִילּוּק דְּבָרֵי, דְּהָכָא – קוֹלוֹ שֶׁל כְּהֵן גְּדוֹל הִיָּה נִשְׁמַע בִּימָמָא –
 בִּיּוֹם, שֶׁהָקוֹל נִשְׁמַע פָּחוֹת, וְהָתָם אֲצַל גְּבִינִי כְּרוֹז, לִילָא – הַהִכְרָזָה
 הִיָּה בְּלִילָה, וּמִצִּינוּ שֶׁבִּשְׁמִיעַת הַקּוֹל בִּיּוֹם יֵשׁ חִידוּשׁ יוֹתֵר, דְּאֱמֵר
 רַבִּי לִוִּי, מִפְּנֵי מָה אֵין קוֹלוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַע בִּיּוֹם בְּדֶרֶךְ שֶׁנִּשְׁמַע
 בְּלִילָה, מִפְּנֵי גִלְגָּל חֲמָה שֶׁבְּהִלְכָּתוֹ הוּא מְנַסֵּר בְּרִיקָע בְּחֶרֶשׁ וְגַרְו
 הַמְּנַסֵּר פְּעַמֵּי אֲדָרִים, וּמִשְׁמִיעַ בּוֹז קוֹל חֲזָק, וְלִכְן אֵין קוֹלוֹ שֶׁל אָדָם
 נִשְׁמַע חֲזָק בִּיּוֹם כְּבִלִילָה. וְהָאִי חֲרִיבָא דִּיּוֹמָא – וְהַנְּסוּרָה שֶׁמִּתְנַסֵּר
 מִן הָרִיקָע לֹא שְׁמִיָּה – נִקְרָאֵת בְּשֵׁם 'לֹא', מִלְשׁוֹן אֵין, וְהֵינּוּ דְּקָאֱמֵר
 נְבִיכְרִינָא לְהַתְפָּאֵר (וְנִיבֵל ד' לֵב) 'וְכֵן דִּירִי אֲרַעָא (כְּלֵא) [כִּלְתָּ]
 חֲשִׁיבִין' – שֶׁכֵּל דִּירִי הָעוֹלָם נִחְשָׁבִים בְּעֵינֵינוּ כְּלֵא, דְּהֵינּוּ כְּכֹלָם,
 וְכִמוֹ פְּסוּלָה הַנְּסוּרָה מִן הָרִיקָע.
 תִּנּוּ רַבִּנָּן, אֱלִילָא – אִם לֹא שֶׁהִיָּה נִשְׁמַע קוֹלוֹ שֶׁל גִּלְגָּל חֲמָה
 בְּעוֹלָם, כְּמִבּוֹאֵר לַעֲלֵי, דְּהִיָּה נִשְׁמַע קוֹל הַמּוֹנָה שֶׁל רוּמִי, וְאֱלִילָא
 הִיָּה נִשְׁמַע קוֹל הַמּוֹנָה שֶׁל רוּמִי בְּעוֹלָם, הִיָּה נִשְׁמַע קוֹל גִּלְגָּל חֲמָה.
 תִּנּוּ רַבִּנָּן, שֶׁלֹּשׁ קוֹלוֹת הוֹלֵכִין מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפּוֹ, כְּלוֹמַר
 שְׁדָּרִים אֲלוֹ מְפּוֹרֶסִים וְיֹדְעִים בְּכָל הָעוֹלָם וְאֵינִים נִפְסָקִים. וְאֵלּוּ
 הֵן, קוֹל גִּלְגָּל חֲמָה שֶׁהוֹלֵךְ בְּכָל יוֹם בְּכָל הָעוֹלָם מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב
 לְלֵא הַפֶּסֶק, וְקוֹל הַמּוֹנָה שֶׁל רוּמִי שֶׁמִּשְׁלּוֹ בְּכִיפָה בְּכָל הָעוֹלָם,
 וְהִיָּה מִלְכּוֹת הוֹלְכָת וּמִתְפָּרֶסֶמָה, וְקוֹל נְשָׁמָה בְּשָׁעָה שִׁיּוּצָה מִן
 הַנּוֹתָ, שֶׁהִיא מִיתַת הָאָדָם, שׁוּה דְּבִרְ שֶׁהוֹלֵךְ בְּכָל הָעוֹלָם וְאֵין לוֹ
 הַפֶּסֶק. וְיֵשׁ אֲמִירִים אֵת קוֹל לִידָה שֶׁל אָדָם הוֹלֵךְ בְּכָל הָעוֹלָם וְאֵין
 לוֹ הַפֶּסֶק.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 **ב**ח כָּל פֶּתַח שְׁאֵסוּר לְעֵין בּוֹ בְּשֶׁבֶת אִם הוּא חָשׁוּב בְּעֵינָיו וּמִקְפִּיד לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְצוּר עַל פִּי צְלוּחִיתוֹ וְכִיּוּצָא
- 2 בְּזֶה - אִסּוּר לְמַלְטָלוּ, שֶׁהָרִי אֵינוֹ רָאוּי לְכָלוּם בְּשֶׁבֶת רִיט'.
- 3 לְפִיכָף, יֵשׁ אוֹסְרִים לְמַלְטָלוּ גַם כָּשֶׁר הָעוֹמֵד לְגֶרֶשׁ בּוֹ רַכָּ, כִּמּוֹ שִׁיתַּבָּאָר ב'אֶבֶן הָעוֹזֵר' סִמָּן קל"ו, עֵין שָׁם.
- 4 אָבֵל גַּם פֶּסוּל, אוֹ גַּם שֶׁכָּבֵד גֶּרֶשׁ בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה - מִתֵּר לְמַלְטָלוּ רַכָּא, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִקְפִּידִים עָלָיו לְצוּר עַל
- 5 פִּי צְלוּחִיתוֹ:

הלכות שבת, חלק ב סימן שז, דיני שבת התלויים בדיבור סעיף כח

ביאורי הלכה

ריט' לכלום בשבת - ואם לא מקפיד עליו - מותר **רבא'** מותר למלטלו - מותר לקרוא בגט וכתובה לצורך לימוד הלכותיהם, ואם ייחדם לכך או שכבר למד בהם לפני השבת - מותרים בטלטול בשבת²⁵⁶. **רב'** לגרש בו - אפילו לצורך גירושין שהותרו בשבת - לכתחילה יש להקנותו לאשה ללא טלטול²⁵⁵.

ציונים והוספות

(254) כדלעיל הערה רמ שהיתר או איסור הקריאה לא מחשיבים את הנייר ככלי שמלאכתו להיתר או לאיסור, אך אם עומד לכתובה ייתכן שדינו ככלי שמלאכתו לאיסור. (255) כמבואר באבן-העזר שם. חומרת נייר שמקפידים עליו, גדולה מכלי שמלאכתו לאיסור, שיש לומר שאינו

בתורת כלי כלל כדלעיל הערה רמ, ואף שראוי לגרש בו צ"ע אם נעשה בזה ככלי (שמלאכתו לאיסור עכ"פ). (256) ראה לעיל סעיף א שבדבר מצוה אין איסור "ממצוא חפצך".

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת לפי לוח "רב יומי"

חלק ב סימן שג דיני תכשיטי אשה

מתוכה מעט אוכל שאין בזה משום מפרק אוכל ממקום שנתכסה בו מפני שאין זה נחשב כסיוי לזה.

ומכל מקום מדברי סופרים אסור לחלוב אפילו לתוך האוכלים לפי שכיון שהבהמה אינה ראויה לאכילה בשבת מחמת איסור שחיטה אין שם אוכל עליה והרי היא כפסולת והמפרק מתוכה החלב שהיא אוכל הרי זה דומה לדש שמפרק אוכל מתוך הפסולת אבל ביום טוב שהיא ראויה לאכילה מותר לחלוב לתוך האוכלין ע"ד שיתבאר בסי' תק"ה:

* * *

כט מותר לומר לנכרי לחלוב הבהמה בשבת מפני שהיא מצטערת מרוב החלב ולא גזרו על אמירה לנכרי במקום צער בעלי חיים שהוא מן התורה ומכל מקום צריך שיטול הנכרי את החלב לעצמו או יחזור ויקנה החלב מהנכרי בדבר מועט כדי שלא יהא נראה כחולב לצורך ישראל אלא לצורך עצמו שלא התירו אלא האמירה משום צער בעלי חיים אבל לא שיעשה בשביל ישראל אלא בשביל עצמו שכשעושה בשביל ישראל הרי הוא שלוחו ממש והרי זה כאלו עשה הישראל בעצמו ששלוחו של אדם כמותו ואף שאין אומרים כן אלא בישראל שנעשה שליח לישראל מכל מקום חכמים החמירו כן גבי שבת ויו"ט וכיוצא בהן אף בנכרי שנעשה שליח לישראל שיהא נחשב כמותו ממש

כז וכן מותר לומר לו להמרות האווזות פעם אחת ביום משום צער בעלי חיים שאינן יכולות לאכול ואם אין שם נכרי מותר לישראל להמרותן אע"פ שאסרו המראה בשבת כמ"ש בסי' שכ"ד משום צער בעלי חיים התירו ומכל מקום טוב לעשות ע"י קטן:

כח החדש הוא מאבות מלאכות וכל המפרק אוכל או משקה ממקום שנתכסה בו כגון החולב את הבהמה שמפרק החלב מהדר הרי זה תולדת החדש שהחדש גם כן מפרק התבואה מהשבולת ואינו חייב אלא כשחולב לתוך כלי ריקן אבל אם חולב לתוך כלי שיש בו אוכלין פטור מפני שמשקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל ונמצא שאין שם משקה על חלב זה אלא שם אוכל ודדי הבהמה הם גם כן אוכל והרי זה כמפריד אוכל מאוכל ואין בזה משום מפרק.

ואינו דומה לדש שמפרק התבואה שהיא אוכל מהשבולת שהיא פסולת והם שני דברים חלוקים זה מזה ושייך לומר שמפרק דבר אחד מתוך דבר אחר המכסה עליו וכן החולב לכלי ריקן שהחלב הוא משקה ומפרקו מהבהמה שהיא אוכל שהם שני דברים חלוקים זה מזה ומדובקין זה בזה ויפרק אחד מתוך חברו המכסה עליו מה שאין כן כשהחלב הוא אוכל הרי הוא כמו דבר אחד עם גוף הבהמה שנתפרק ממנה שהוא גם כן אוכל והרי זה כנוטל מאכל עב וחוקק

בביתו וכמו שנתבאר בס' רנ"ב ועוד שכיון שעושות מחלב
שלו והוא רואה ושותק להן הן מבינות שהוא חפץ בכך
ולדעתו הן עושות כמ"ש שם:

* * *

לה מי שיש לו נער נכרי ורוכב על הבהמה כשמוליכה
להשקותה אינו צריך למנעו מפני שהחי נושא את
עצמו ואין איסור אף לאדם להוציא את החי לרשות הרבים
אלא מדברי סופרים ובבהמתו לא גזור אבל צריך למנעו
שלא יתן עליה בגדיו שפשטם מעליו ולא שום דבר:

לו מותר למסור סוס או חמור לרועה נכרי ואין חוששים
שיעשה בהם מלאכה בשבת מפני שמתירא שלא יהא
נתפס כגנב אם ישתמש בהם ואינו דומה למשאיל בהמתו
לנכרי לעשות בה מלאכה בחול ומתנה עמו שתנוח בשבת
ואעפ"כ אסור מפני שאין הנכרי נאמן על כך כמו שנתבאר
בס' רמ"ו לפי ששם אינו נתפס כגנב אם יעשה בה גם
בשבת כיון שהשבת היא בתוך משך זמן שאלתו שהיא
מסורה לו למלאכה משא"כ הרועה שאין הבהמה מסורה לו
כלל למלאכה אף בחול אלא לרעותה בלבד הרי הוא נתפס
כגנב אם ישתמש בה ואם רואה אותו או נודע לו שעושה
בה מלאכה בשבת חייב למחות בידו:

לז מי שקנתה בהמתו שבייתה בבין השמשות אצל הרועה
השובת חוץ לתחום העיר ובשבת יצאה מתחום הרועה
לתחום שלו אסור להביא בידו לביתו מפני שאין לה שם
אלא ד' אמות כדין אדם היוצא חוץ לתחום שקנה בו
שבייתה בין השמשות כמו שיתבאר בס' שצ"ו אבל מותר
לו לקרותה שתבא אחריו עד ביתו כיון שאינו מוליכה בידים
אלא היא הולכת מעצמה ע"י קריאתו ואיננו מוזהר למונעה
מזה שאין אדם מוזהר על איסורי תחומי בהמתו כמו
שיתבאר ואפילו אם יצאתה חוץ לתחום שלו וחוץ לתחום
שלה יכול לקרותה שתבא אצלו ואין חוששים אם נתיר לו
זה שמה יבא לילך אצלה חוץ לתחום כדי להביאה לביתו
מפני שאין בהול על בהמתו כל כך לעשות איסור בשבילה
כמו שיתבאר בס' של"ב:

* * *

לח מותר למסור בהמה לרועה אפילו בשבת אע"פ שבבין
השמשות קנתה הבהמה שבייתה אצל הישראל בעלה
אלפים לכל רוח ובשבת יוליכנה הרועה לרעות חוץ לתחום
אין בכך כלום שאין אדם מוזהר על תחום בהמתו ואפילו
אם יוליכנה חוץ ל"ב מיל שיש אומרים שתחום זה מן
התורה מכל מקום אינו נקרא בשם עשיית מלאכה אלא הוא
איסור בפני עצמו ואין אדם מצווה אלא שתשבות בהמתו
מעשיית מלאכה ולא מהליכה חוץ לתחום ולא קנתה
הבהמה שבייתה אצלו אלא לענין שאסור לכל אדם להוליכה
בידים חוץ לתחום שלה אפילו מי שיכול לילך שם בעצמו
כגון שהניח עירובי תחומין שם אבל מה שהנכרי מוליכה
חוץ לתחום מעצמו בלא אמירת הישראל אע"פ שהישראל
מסרה לו אין זה חמור ממה שהוא קורא לה והיא באה
אחריו שהתירו חכמים.

ויש מי שאוסר למסרה לו בשבת אפילו אם ידוע שלא

כשעושה בשבילו אבל כשעושה בשביל עצמו לא החמירו
אלא שלא לומר לו לעשות וע"ד שיתבאר בסוף סי' ש"ז
וכאן התירו משום צער בעלי חיים:

ל במה דברים אמורים כשאמר להנכרי לחלוב אבל אם
נכרי חלב מעצמו מותר ליטול ממנו החלב כחנם ואין
צריך לקנותו ממנו אפילו בדבר מועט (מפני שכל נכרי
העושה מעצמו בודאי מתכוין לטובתו שיקבל טובת הנאה
מהישראל בשביל זה כמו שנתבאר בס' רנ"ב וה"ז כחולב
לעצמו):

לא וכל זה בנכרי שאינו עבדו אבל עבדו ושפחתו
השכורים לו לשנה או לשנתיים אין צריך לקנות מהם
החלב אף אם אמר להם לחלוב בשבת מפני שהם מתכוונים
במלאכתם לטובתם כדי שיקבלו כל שכרם בסוף שנתם
שכשנשכרו בתחלה לדעת כן נשכרו שיחלבו בכל עת
שצריך לחלוב:

לב וכל זה לאכול החלב למוצאי שבת אבל בשבת עצמה
אסור אפילו לטלטלו אפילו חלבה הנכרי מעצמו
ואפילו היא בהמת הנכרי מפני שגזרו חכמים על משקים
שזבו מהפירות בשבת מאליהם או ע"י נכרי לאסרם עד
למוצאי שבת מטעם שיתבאר בס' ש"כ ושכ"ה ובכלל גזרה
זו הוא ג"כ החלב שנחלב בשבת שהוא ג"כ משקה הנוולד
בשבת וכיון שאסור באכילה אסור ג"כ בטלטול שמוקצה
הוא כיון שאינו ראוי לבו ביום.

* * *

ואף אם חלבה לתוך האוכלין שאין על החלב תורת משקה
ואינו בכלל גזרת משקין שזבו אעפ"כ אסור עד הערב אם
לא נחלב מיד בכניסת השבת אלא לאחר זמן בענין שאפשר
שרוב החלב שבדד הוא נולד שם בשבת שאותו החלב
שניתוסף בה בשבת הוא מוקצה מפני שהוא מעשה חדש
שנולד בשבת שדם נעכר ונעשה חלב ואף שהיה דעתו עליו
מבעוד יום אין זה מועיל כלום כיון שלא היה אז עדיין
בעולם ואינו דומה לשאר נולד בשבת שמותר מפני שהיה
כבר בעולם מבעוד יום אלא שנשתנה בשבת כמו שיתבאר
בס' ש"ח.

ומה שהתירו ביו"ט לחלוב לתוך האוכלין הוא מפני שכיון
שהבהמה ראויה לאכילה ביו"ט עם החלב שבה שאם היה
רוצה היה שוחטה ואוכל גם החלב שניתוסף בה ביו"ט מפני
שהוא טפל אליה ובטל אצלה א"כ גם כשנחלב ממנה בחייה
אינו אסור משום נולד מפני שהוא כאוכל הנפרד מאוכל
שהוא עם גוף הבהמה הם כמו דבר אחד ששניהם תורת
אוכל עליהם והרי זה אוכל שנפרד מאוכל ואין תורת נולד
עליו אע"פ שהוא מעשה חדש משא"כ בשבת שאין הבהמה
ראויה לאכילה הרי החלב שנחלב ממנה נקרא נולד גמור
שנולד בעולם בשבת:

לד הגבינות שעושות השפחות בשבת מחלב של ישראל
אם עושות בבית ישראל אע"פ שעושות מעצמן שלא
מדעת הישראל שבודאי מתכוונות לטובת עצמן למצוא חן
בעיני הישראל כמ"ש בס' ד"ש אעפ"כ צריך למחות בידן
מפני מראית העין שיאמרו שלדעתו הן עושות כיון שעושות

1 יוליכנה חוץ ל"ב מיל אלא חוץ לאלפים וטוב לחוש
2 לדבריו.

3 ובמקום שנהגו להחמיר שלא למסור אף ביום ו' אם נהגו
4 כן כדי לעשות סייג וגדר אין להתיר להם ואם נהגו כן
5 מחמת טעות שהיו סבורים שיש איסור בדבר מתיירים
6 בפניהם ומודיעים להם שהוא מותר גמור ואף אם הרועה
7 מוליך הבהמה מבית הישראל בשבת עצמה כיון שמסרה לו
8 מערב שבת לא קנתה שבייתה כלל אצל הישראל כמו
9 שיתבאר בסימן שצ"ז ואף שקנתה שבייתה כרגלי הרועה
10 הנכרי מכל מקום כיון שחפצי נכרי אין קונין שבייתה אלא
11 משום שגזרו על בעלים נכרים משום בעלים ישראל כמו
12 שיתבאר בסי' ת"א אין להחמיר כל כך לגזור אף כשהנכרי
13 מוליכה חוץ לתחום מעצמו אף שהישראל מוסרה לו כיון
14 שרבים מתיירים בכל ענין:

15 * * *

חלק ב סימן שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת

16 א וכבדתו מעשות דרכין ממצוא חפצך ודבר דבר ממצוא
17 חפצך דרשו חכמים חפצין אסורים לבקשם בשבת
18 אפילו בדבר שאינו עושה בו שום מלאכה לא של תורה ולא
19 שבות מדברי סופרים אלא שעושה איזה מעשה המותר
20 אפילו הליכה בלבדה ומעשה זה או הילוך זה הוא בשביל
21 כדי לעשות אחר השבת איזה דבר שאסור לעשותו בשבת
22 בין מן התורה בין מדברי סופרים שנמצא מזמין עצמו
23 בשבת בפועל ממש לא בהרהור לבד לדבר האסור בשבת
24 כגון שמהלך בשדה לראות מה היא צריכה אחר השבת
25 מעידור וניכוש וכיוצא בהם מדברים האסורים בשבת או
26 שהולך לפתח המדינה ויושב שם עד שתחשך כדי למהר
27 לצאת בלילה למרחץ שחוץ לעיר שהרי הילוך זה הוא
28 בשביל חפצים האסורים בשבת:

29 ב במה דברים אמורים כשניכר הדבר שמתכוין לחפצים
30 האסורים כגון זה שהולך בשדה שמה מבקש שם אם
31 לא לראות מה היא צריכה וכן ההולך על פתח המדינה ניכר
32 הדבר שמתכוין כדי להתקרב במרחץ הסמוך למדינה שכן
33 היה בימיהם שהמרחצאות היו סמוכים לפתח המדינה וכן
34 אם מטייל בעיר כדי למצוא סוס או ספינה או קרון לשכרם
35 אחר השבת לצאת בהם לדרך והוא בענין שניכר הדבר
36 שמתכוין לכך.

37 אבל אם הוא בענין שאין הדבר ניכר שמתכוין לחפצים
38 האסורים אלא לחפצים המותרים הרי זה מותר לפיכך מותר
39 להלך חוץ לעיר תוך התחום ולהתעכב שם עד שתחשך כדי
40 לתלוש פירות ועשבים מגינתו וחורבתו שבתוך התחום
41 ולהביאם לביתו שאין הדבר ניכר שהולך לשם בשביל
42 תלישת הפירות כי הוואה יאמר שמה מחמת טרדת עיונו

43 בלמודו נמשך והלך עד כה אם הוא תלמיד חכם ואם הוא
44 עם הארץ יאמר עליו שמא חמורו נאבד לו ומהלך לבקשו
45 ונמשך בבקשתו עד שהגיע למקום הפירות ואז נמלך
46 להחשיך עליהם לתלשם ולהביאם לביתו בלילה אבל
47 הילוכו לא היה בשביל התלישה האסורה בשבת אלא
48 בשביל הבאת החמור המותרת בשבת וכן כל כיוצא בזה:

49 * * *

50 ג אבל אסור להחשיך על התחום דהיינו לילך בשבת עד
51 סוף התחום (או אמצעו) ולהתעכב שם עד שתחשך כדי
52 למהר דרכו לילך משם ולהלאה (שכיון שהולך משם
53 ולהלאה במוצאי שבת ניכר הדבר שעיקר הילוכו היה
54 בשביל כך שאם היה הילוכו לשם בשביל דבר אחר ולא
55 היה בדעתו אז שילך משם ולהלאה מן הסתם לא נולד לו
56 שם דבר חדש שנמלך בשבילו) (לילך משם ולהלאה).

57 במה דברים אמורים כשמחשיך שם בשביל דבר שאין צד
58 היתר בעולם לעשותו בשבת כגון שצריך לילך חוץ לתחום
59 לשכור פועלים או לתלוש פירות המחוברים או להביא משם
60 פירות המוקצים שאין שום צד היתר בעולם לשכור פועלים
61 בשבת או לתלוש פירות או לטלטל פירות המוקצים אבל
62 מותר להחשיך על התחום להביא בהמתו מחוץ לתחום
63 במוצאי שבת שהבאת הבהמה היא דבר המותר בשבת ואף
64 שאי אפשר לו להביאה בשבת מחוץ לתחום מכל מקום יש
65 צד היתר בעולם שהיה יכול להביאה בשבת מחוץ לתחום
66 כגון אם היו שם בורגנים דהיינו סוכות שומרים שכל אחת
67 מהן מובלעת בתוך שבעים אמה וד' טפחים של חבירתה
68 שעל ידי זה יכול להלך אפילו כמה פרסאות בשבת מפני
69 שכולן נחשבות כעיר אחת ארוכה כמו שיתבאר בסי' שצ"ח
70 ואע"פ שעכשיו אין שם בורגנים.

71 וכן מותר להחשיך על התחום להביא משם פירות תלושין
72 שאינם מוקצים שיש ג"כ צד היתר בעולם להביאם משם
73 בשבת כגון אם היו שם מחיצות מקיפות את הדרך ממקום
74 הפירות עד ביתו ואע"פ שעכשיו אין שם מחיצות (והטעם
75 יתבאר בסי' שצ"ז).

76 אבל פירות המוקצים אי אפשר להביאם אף ע"י מחיצות
77 כיון שהם אסורים בטלטול וכן אסור להחשיך על התחום
78 להביא משם בהמה שאינה יכולה לילך ברגליה כגון טלה
79 קטן שצריך לנשאו על כתפו ואי אפשר להביאו בשבת אף
80 ע"י מחיצות מפני שהוא מוקצה ואסור בטלטול.

81 אבל מותר להחשיך כדי לשמור אותו או פירות המוקצים
82 או אפילו המחוברים שהם חוץ לתחום ששמירת המוקצה
83 והמחובר הוא דבר המותר בשבת ואם כשהלך להחשיך לא
84 נתכוין אלא בשביל לשמורם בלבד ואח"כ נמלך לתלשם
85 ולהביאם לביתו במוצאי שבת הרי זה מותר:

'לקוטי תורה' שיר השירים – הפרשה החסידית

28 עב וחשך, לא יראה בזה כלום, ומעפכת את הראיה
29 לגמרי.
30 כך נקרא בנסת ישראל בחינת "מראה", כי הירידה
31 והתלבשות הנשמה בגוף – לצורך עליה היא, לחזור
32 ממטה למעלה להתכלל באור ה' ולדבקה בו יתברך על
33 ידי ירידה זו. במשל אור השמש, כשנופל על הארץ –
34 מכה בכח וחוזר ועולה ממטה למעלה (ולכן אור התחתון
35 חם ביותר) כידוע.
36 אף היינו בשאין הנשמה מלובשת בגוף כל כך, אלא
37 בצרכי עולם הזה המותרים שבנוגה, אבל אם נטמאה
38 וירדה בשלישה קליפות הטמאות לגמרי, הרי היא
39 אסורה וקשורה בהם ואינה יכולה לעלות, וצריכה
40 לתשובה, לעורר רחמים רבים על ירידת ניצוץ אלהות
41 כו'.
42 וזהו "יונתי בחגי הסלע": שהיא אחוזה וקשורה
43 בחריצי הסלעים ואינה יכולה לעורר את האהבה
44 והיראה לעלות; זאת העצה: "הראיני את מראיך",
45 שיוכור וישים אל לבו איך שהוא אינו אלא בבחינת
46 מראה – שירד רק לצורך עליה וחזרה. ועל ידי זה יעורר
47 רחמים רבים על ירידת ניצוץ אלהות שבנפשו, שירדה
48 "מאיגרא רמה כו'", ויצעק אל ה' בצר לו⁶³.
49 ועל ידי זה נמשך מלמעלה למטה בחינת "קולך ערב
50 ומראיך נאות" (שם); "קול" הוא ענין המשכת התורה,
51 יהיה בבחינת עריבות ומתיקות יותר. כי "במקום שבעלי
52 תשובה עומדין, צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד"⁶⁴ –
53 "דמשכין ליה בחילא יתיר וכו'"⁶⁵.

ד"ה יונתי בחגי הסלע

1 ד. והנה, כל הבחינות הללו נאמרו בזמן יציאת מצרים,
2 כשהיו ישראל בבחינת "אחרי הוי"ה" [.. תלכו" (ראה יג, ה),
3 וכמו שכתוב (ירמיה ב, ב): "לכתך אחרי במדבר", שבבחינה
4 זו נאמר "קומי לך" ולהיות "רעיתי יפתי".
5 אף בזמן שאין בית המקדש קיים⁶⁰, כתיב: "יונתי
6 בחגי הסלע בסתר המדרגה":
7 שכשהינה היא "בחגי סלע", דהיינו בין חקיקת
8 הסלעים, אי אפשר לה לפרוש בנפים לעוף, שהנפים
9 נאחזים ונלכדים שם; כך בזמן הגלות, הנה הנפים הם
10 האהבה והיראה, דכלא רחימו ודחילו "לא פרחא
11 לעילא"⁶¹, הן נאחזות ונלכדות בפח הגוף הגשמי,
12 שמתלבשות בו ונמשכות אחרי דאגת הפרנסה, שהיא
13 בחינת שעבוד מלכיות וגלות כו'⁶²,
14 "בסתר המדרגה", פירושו: שאין האהבה והיראה
15 בהתגלות לבו, רק בחינת אהבה טבעית לבד המסותרת
16 ומלובשת ב"לבוש שק" כו', וכמו שנתבאר במקום אחר.
17 והעצה היעוצה לזה היא: "הראיני את מראיך וגו'".
18 והענין:
19 כי בנסת ישראל נקראת "מראה" בפסוק: "מראות
20 אלהים" (יחזקאל א, א); "במראה אליו אתודע" (בהעלותך יב, ו),
21 והוא, כי הנה ענין המראה על דרך משל הוא, שמראה
22 הצורה המסתכלת בה, לפי שהוא מצופה בציפוי הכסף
23 הידוע. ולכן היא מעפכת את הראיה מן העין הרואה,
24 שלא יראה מעבר לעבר כמו בזכוכית פשוטה, רק
25 מהפכת וחוזרת הראיה אל הרואה, שרואה חזרת
26 הראיה אליו. וזהו דוקא כשהיא מצופה ומכוסה בכיסוי
27 וציפוי דק וקלוש כמו הכסף, אבל כשהיא מכוסה בכיסוי

(60) (ראה אור התורה שיר השירים עמוד עז).

(61) (תקוני זהר תקון י').

(62) עיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "מים רבים כו' מי נח כו'" (תורה אור ה, ג ואילך).

(63) (ראה תהלים קו, ו).

(64) (ברכות לד, ב. וראה הערת כבוד קדושת אדמו"ר בספר המאמרים תש"ט עמוד 183. ובבמה מקומות).

(65) (שממשיכים אותו בכח יתר. זהר חלק א קכט, ב).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

תורת חיים

5 ובהתכללו' דתוהו בא מצד גילוי אור א"ס עצמו
6 שבודאי הרי כמו שאין ערך כלל לבחי' הביטול
7 דחכמ' מצד צמצום אור א"ס שבחכמה לגבי גילוי
8 אור העצמות דא"ס שבמדות דתוהו כך לפ"ע זה אין

1 (לז) אך הנה שרש הענין יובן בכללות שבודאי יש
2 הפרש גדול בין התכללות דתקון להתכללות
3 דתוהו מב' טעמים. הא' מה שבהתכללות דתקון בא
4 סיבת התכללותם רק ע"י הארת אור א"ס שבחכמ'

דתוהו על התכללות מדות דתקון והוא מטעם שיהיה
בהן גילוי עצמות דאא"ס וב' הטעמים עולי' לענין א'
(ועכ"ז יש מעלה יתירה במדות דתקון שהוא בבחי'
אדם יותר גם מבחי' התכללות מדות דתוהו שהוא שבא
מצד גילוי עצמות אור א"ס וזהו בראשית ברא
בחוכמתא שהוא בחכמ' דתורה דוקא שהוא שרש
התקון כנ"ל שמזה דוקא יבא העוה"ב שהוא גילוי
היש האמיתי כמשי"ת).

בראשית ברא אלקים

ערך ודמיון כלל לבחי' הביטול במציאות דמדות
דתקון שבא ע"י ביטול דחכמה לבד לגבי ביטול
העצמיות שבמדות דתוהו שבא מצד גילוי עצמות
אא"ס ממש שהוא בחי' הביטול מכל וכל. וטעם הב'
הוא מה שעכ"ז יהיו המדות דתוהו במציאות תקפם
ויהיו בבחי' הביטול מכל וכל שהגם שהוא דבר
והיפוכו לכאורה לא יהי' זה ב' הפכים כלל מטעם
שית' הנה זה עיקר יתרון מעלת ההתכללות דמדות

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

דרך מצותיו

"הצדקה תהיה לנו כי נשמור בו"¹⁸⁷, כי הצדקה היא
להחיות רוח שפלים"¹⁸⁸, וקמיה יתברך הכל שפלים,
וההמשכות וההשפעות הן הן אור התורה, כי אור וְשַׁפֵּעַ
הכל אחד.

ולכן "האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין
לו"¹⁸⁹, "אין לו" דייקא, שאין התורה שייכה ומתייחסת
אליו, רק התורה היא תורה בפני עצמה ואינה מאירה
בתוכו; רק על ידי גמילות חסדים – "נר מצודה" שעולה
ממטה למעלה למקור בחינת האותיות וממשיכות אור
התורה אליו.

וזהו סוד "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח"¹⁹⁰, פירושו:
"רוח" היינו בחינת אור הנ"ל, ומתחלה "אייתי רוח" –
מקור בחינת אותיות הנ"ל, ואחר כך "אמשיך רוח" –
המשכת אור אין-סוף בחכמה להיות ה"תורה אור".

מצות נר חנוכה

והענין:
כי נתבאר לעיל שהאותיות שרשן מבחינת הכתר,
והנה המצות נמשכים גם כן משם, כידוע שהם רצון
העליון.

והיינו ענין "אור" ו"אור"¹⁸², שהיו"ד שב"אור"
בשםסתלק נקרא "אור", כי היו"ד הוא מקור האור
ושרשו¹⁸³. ולכן אין הנר דולק אלא במקום שיש אור
סביב, וכשישאבו האור מהבית יכבה הנר. ולכן, עם
היות שכופים קערה על גבי הנר בשבת צריך להניח
אור תחתיה, שאם לא פן יש בו משום מכבה, כמו שכתב
המגן אברהם סוף סימן רע"¹⁸⁴. והיינו בענין האותיות
שסביב להחכמה, ובהם ועל ידם דוקא היא נמשכת. כי
החכמה נקראת אור, ואור הוא בבחינת כתר, כידוע
בענין "אורא דביא"¹⁸⁵, ושם שרש המצות כנ"ל.

ולכן נקראים המצות בשם צדקה¹⁸⁶, כמו שכתוב:

187) "לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו". ואתחנן ו.
כה.

188) ישעיה נז, טו.

189) יבמות קט, ב.

190) רוח מביא רוח וממשיך רוח. זהר חלק ב קסב, ב: "רוח אמשיך רוח ואייתי
רוח".

182) ראה זהר חלק א טז, ב. חלק ג רמז, ב. תקוני זהר תקון ל (עד, א). תקון
סט (קח, ב). ספר הערכים חב"ד חלק ב ערך אור סעיף ח (עמוד רכג).

183) ראה זהר חלק א טז, ב. חלק ג רמז, ב. תקוני זהר תקון ל דף עד, א. תקון
סט דף קח, ב.

184) ראה גם שולחן ערוך אדמו"ר הזקן שם.

185) אור טהור. זהר בשלח ג, א. בתוספתא. תקוני זהר תקון יט (לח, א) וראה
ספר הערכים שם סעיף ז.

186) ראה גם תניא פרק לו.

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהרש"ש

תורת שמואל – תרל"ב

מבכורות צאנו כו' וכת' וישע ה' וגו', וקין הביא מפרי
האדמה וכמ"ש ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה' (בפ'
בראשית ד' ג') ופי' רש"י מפרי, מן הגרוע, ויש אגדה
שאומרת זרע פשתן ה', וכן ת"י שפי' מקץ ימים ב"ד
בניסן ואייתי קין מאיבא דארעא מזדרע כיתנא, והבל
הביא מבכורות צאנו שהוא בחי' הצמר, ועל מנחתו
דוקא נא' וישע.

לא תלבש שעטנז

לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו, ופי' רש"י
שעטנז ל' עירוב ורבותינו פי' שוע טווי ונוז, והוא
מהגמרא בכ"ד. וצ"ל מפני מה בתיבת שעטנז יש
מתיבת שוע ב' אותיות שהם שע, וכן מתיבת נוז יש
ב' אותיות נז, ומתיבת טווי הוא רק אות ט' לבד. וגם
למה האיסור מתעורבות זו הוא מצמר ופשתים דוקא.
והענין הוא דהנה כתי' במנחת קין והבל, שהבל הביא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

ספר המאמרים – תרמ"ג

וזהו שאמרו רז"ל "המהלך בדרך ואינו יודע אימתי
שבת – מונה ששה ימים תחלה", שהוא ענין עבודת
הביירות בדרך מלחמה, ואחר כך "משמר יום אחד
שבת" – מדריגת המנוחה (והדיעה דסבירא ליה שם בגמרא
שבת דף סט עמוד ב') ד"משמר יום אחד ומונה ששה" איתותב
שם יעין שם.

וזהו בזמן שישראל עושים רצונו של מקום
מלאכתן נעשית על ידי אחרים – פירוש: "עושים רצונו
של מקום" הוא בחינת "בכל מאדך" לדבקה באין-סוף
עצמותו ומהותו על ידי מעשה המצות כנ"ל, ועל ידי זה
"ותורה אור", שנמשך אור התורה, בחינת התורה כמו
שהיא בשרשה ומקורה מבחינת אין-סוף עצמותו
ומהותו שאיר למטה, ואזי "מלאכתן נעשית על ידי
אחרים", שהניצוצות ממילא מתבטלים כביטול הנר
מפני האבוקה, ומבכרים הסטרא אחרא שלא על ידי
מלחמה אלא מתבטלים ממילא כו'.

וזהו ענין נר חנוכה, שהיננים רצו "להשכיחם תורתך
ולהעבירם מחוקי רצונך"¹¹, והיינו ההתגברות חכמה
דקליפה, ש"טמאו כל השמנים שבהיכל"¹² היינו חכמות
חיצוניות שמטמא חכמת התורה, חכמה דקדושה וזהו
"כתבו על קרן השור כו"¹³.

ד"ה תנו רבנן נר חנוכה

וכמו כן יובן בעבודה הנפש האלקית, ד"זה לעומת זה
עשה אלקים"⁶, דכמו שיש נפש הקדושה, שכל ומדות
ומחשבה ודבור ומעשה, יש בלעומת זה נפש הבהמית
ויצר הרע, שהן שכל ומדות, מחשבה דבור ומעשה
דסטרא אחרא, וצריך להיות מלחמה להגביר הנפש
האלקית על הנפש הבהמית, ו"שעת צלותא שעת
קרבא"⁸ להגביר הנפש האלקית על הנפש הבהמית
ב"סור מרע ועשה טוב" כנ"ל על ידי התבוננות הנ"ל.

אך יש מדריגת מנוחה והוא עבודת הצדיקים שמצד
עצם אהבה, שמתענג על אלקות עד שמואס ברע
בתכלית, "שנאו רע", דאין צריך לזה מלחמה כלל,
שהמדות דנפש הבהמית ממיילא מתבטלים, כמו שכתוב
ל"המס דונג מפני אש כן יאבדו מפני כו"⁹, והניצוצות
ממיילא נכללות בקדושה כביטול הנר מפני האבוקה.

וזהו ההפרש בין תפלה דשבת לתפלה דחול: דתפלה
דחול – "שעת צלותא שעת קרבא" כנ"ל, אבל בשבת –
בורר אסור. ואינו שייך לומר שבשבת אינם מתעלים
הניצוצות, רק שנמשך אור רב כל כך עד שהם
מתבטלים ממילא ואינו צריך מלחמה כלל. אך תחלה
צריך להיות עבודת הביירות בששת יומין דחול ועל ידי
זה אחר כך בשבת מאיר אור רב עד שהם מתבטלים,
ש"מי שטרח בערב שבת דוקא יאכל כו"¹⁰.

אלקים.

(10) עבודה זרה ג. א.

(11) נוסח הודאת ועל הנסים דחנוכה.

(12) שבת כא. ב.

(13) בראשית רבה פרשה סו. ב. ועוד.

(6) קהלת ז, יד. וְשֵׁם: הָאֱלֹקִים.

(7) אולי צריך להיות: בנפש.

(8) דובא בשם הוהר בלקוטי תורה בלק עב, א. תצא לד, ג. לה, ג. ובכמה
מקומות. וראה זחר חלק ג רמג, א. ברעיא מהימנא.

(9) תהלים סו, ג: "כהנדיף עשן תנדיף כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – קונטרסים

דיבור ואמירה הם ירידה והמשכה. שאלות בפסוק דבר אל כל עדת בני וגו' קדושים
תהיו וגו'

לאמר, דבר כו' ואמרת" כו', דבור ואמירה, שהם ירידה
והמשכה, ולכאורה ענין הקדשה הוא דבר ששכלו של
אדם מבין זאת, וטבע החכמים המתנגדים על פי שכל
הרי הם נבדלים מפמה ענינים ארציים לפי ששכלם
מתייב כן, הרי דכללות ענין השכל מתייב ענין הקדשה
והפרישות, אם כן למה הצריך להקדמת הדבור
והאמירה. והנה לא די בזה, הנה עוד נותן טעם להיות
"כי קדוש אני", וצריך להבין למה צריכים טעם, ומהו
ענין הנתינת טעם, והלא אין שום דמיון וצריך להקדשה
שלמטה לגבי הקדשה שלמעלה, עד כי זה מה ש"קדוש
אני" יהיה נתינת טעם על "קדשים תהיו". ועוד צריך
להבין, מהו אמרו "אני הו' אלקיכם", הלא תחלת
הפרשה היא "וידבר הו' אל משה לאמר", הנה מספיק
שיאמר "כי קדוש אני", ולא יצוה ענין כופל לאמר שם
הו', ומסים "הו' אלקיכם".

והבין זה צריכים להקדים תחלה מה שפתיב (ויקרא
ט, ב) "וידבר הו' אל משה לאמר, דבר אל
כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם, קדשים תהיו כי
קדוש אני הו' אלקיכם". והנה דבור ואמירה הנה
ענינם ירידה והמשכה, דענין הדבור היא הירידה, כמו
"ידבר עמים" שהיא הירידה, ואמירה ענינה המשכה,
וכמו המגיד דבר הוא שפתיב דבורו שייכנו גם
הפשוטים, ועל דרך שגאמר (דברים ה, ה) "אנכי עומד
בין הו' אלקיכם² ובנייכם להגיד לכם את דבר הו'",
דבקות כי דבר הו' הוא מפלא, הנה משה עומד בין
הו' ובין ישראל להגיד את דבר הו', דענינו להמשך
את דבר הו', וכדאיתא בזהר³ דנגיד ונפיק דענינו
המשכה, אשר כן הוא גם באמירה דענינה המשכה,
וצריך להבין מהו ענין הפלאת הקדשה ד"קדושים
תהיו" שצריך להצריך בהקדמה ארבה כזו ד"וידבר כו'

(3) ראה זוהר חלק א קטו, א. חלק ב קעא, סוף עמוד א.

(2) בפסוק ליתא תיבת "אלקיכם".

ב. שנמשך ויוצא.

ספר השיחות – ה'תש"ד בלה"ק

ש"ק [פרשת] בא בסעודה

ד. כבר דובר על כך שצריכים לחיות עם הזמן,
כלומר עם שיעור בלימוד שלומדים כל יום.
הכוונה כאן היא, שיש לדבר אודות השיעור
היומי שב"תניא"⁷¹, בו מדובר על ענין האהבה
המסותרת, צדיקים ובינונים, ומסיים שאצל הרשעים
היא בלבוש שק. "הרשעים" המוזכרים כאן אין
הכוונה לפושעים, שהרי בתיקון הרע צריכים לדעת
את אופן העבודה, אם זה בדרך בירור או על-דרך
"שבירתן זוהי תקנתן"⁷², אלא הכוונה כאן היא בשם
"רשעים", שכן כל זמן שלא עשה תשובה, הרי אין
הוא במדרגת בינוני. כמי שמסור לתאוות היתר, הרי
הוא אומר ב"תניא"⁷³, שאף אם הוא אוכל מאכל

ג. מדוע ישנן טענות כלפי חסידים, על הרמב"ן
יכלו לבוא בטענות גדולות יותר. ברמב"ן שגור הלשון
לגבי קבלה "ועל-דרך האמת", למרות שלפני-זה הוא
מביא דרש בשם רבותינו, הנה לאחר-יזה כשהוא
מביא משהו מתורת הקבלה, קורא לזה: בשם חכמי
האמת, והרי אמת היא היפך משקר. מכאן הוראה
שלימוד הנגלה בלבד נותן מקום גם לשקר. כלומר,
שבלימוד הנגלה אם ישנה פניה של שקר, עלול השקר
להיבלע שלא יהיה ניכר כלל, ואילו בלימוד הקבלה
והחסידות, אם ישנה פניה, השקר בולט, כי שקר הוא
היפך האמת, והאמת אינה נותנת מקום לשקר.

(73) פ"ז.

(71) פ"ט: אלא שגלות הזה – בלב כלל.

(72) ראה כלים ב, א. וראה ב"ק נד, א. זח"ג רעג, ב.

- 1 היתר, אם כוונתו איננה לשם שמים, שבכוח האכילה
 - 2 ההיא יוכל ללמוד, הרי בשעת מעשה, המאכל הוא
 - 3 רע. רק אם לאחר מכן ילמד ויתפלל בכוח האכילה
 - 4 ההיא, הוא מעלה את המאכל שאכל לפניו, מה-
 - 5 שאין-כן במאכלות אסורות כו'.
 - 6 וזוהי הכוונה בשם "רשעים" המוזכר ב"תניא"
 - 7 כאן, כלומר כפי שהוא לפני התשובה, שאין הוא
 - 8 עדיין במדרגת 'בינוני'. היינו שהוא אוכל כדי למלא
 - 9 תאוות נפשו. שכן, לאמיתו של דבר, מהיכן בא
 - 10 בנשמה העניין של תאוה? אלא שאת ה'רצון', את
- הכוח בנפש להתאוות, ניתן מלמעלה. כפי שהוא
אומר בעניין "משביעין אותו" שהוא מלשון שובע,
שמלמעלה ניתנים כוחות בנפש, אלא שיש לנצל
אותם למה שצריך. כשאוכלים כדי למלא תאוות
נפשו, הרי לא זו בלבד שמנצלים את הכוחות שלא
במקום הראוי, אלא גם גוזלים אותם מהמקום שם
הם צריכים להיות, במקום שהתאוה צריכה להיות
בעניינים רוחניים, ממירים אותה למילוי תאוות נפשו,
ועל כך הוא אומר כאן ב"תניא", שהאהבה המסותרת
מלובשת בו בלבוש שק.

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק נ"ז (המשך) – כאשר למדנים רבים ביניהם

- 1 מתוך מצב רוח קודר זה קם ממשכבו וישב לומר תהלים. הוא התאמץ לומר בלחש, כדי
- 2 שלא יעיר מישהו מבני הבית. הדבר הכביד עליו עוד יותר, עד ששקע בתרדמה מוזרה, שבמהלכה
- 3 ראה את עצמו בדמיונו תועה בדרך רחוקה, בודד, עייף וצמא. לפתע הרגיש טיפות גשם נוטפות
- 4 על פניו. הוא התעורר וראה את ר' יצחק שאול עומד לידו ומתז מים על פניו.
- 5 "מה אירע לך"? - שאלו ר' יצחק שאול בהבעת רחמים - "שמעתי מעבר לקיר כיצד מתגלגל
- 6 הנך על יצועך, ומתייפח מרה. אחרי כן שמעתיך אומר תהלים בלחש. הבנתי שדבר מה מעיק
- 7 על ליבך, וכשעבר זמן של דממה נכנסתי לכאן וראיתיך שרוי בעילפון כשספר התהלים על ידך".
- 8 ברוך פרץ בבכי, ומיד לאחר מכן פרץ בצחוק.
- 9 "אתה מבולבל למדי" - אמר ר' יצחק שאול - "הבה ונצא החוצה". תוך כדי כך תפסו בידו
- 10 והוליכו אל האוויר הצח, עד ששב לשלוותו. בינתיים הפציע השחר ושניהם הלכו יחד לבית
- 11 המדרש שבתוך העיירה כדי להתפלל עם המניין הראשון.

אגרות קודש

ב"ה. א' ד' אייר תרפ"ו

ליענינגראד

הרחבה.

- 7
- 8 מכתבה לכבוד אמי מורתי הרבנית הצדקנית ת"י לא
- 9 מסרתי, כי צערה יהי רב, וכל מה שאפשר להמשיך שלא
- 10 תדע ראוי הוא.
- 11 אבקש אשר מזמן לזמן יודיעוני מבריאותם, ופרנסתם
- 12 ואופן חייהם, והאל הטוב הוא יחוס וירחם עמו ועדתו
- 13 בגו"ר.
- 14 ש"ב המברכס

ש"ב הרבנית מ' רחל ת"י

- 1 נבהלתי לשמוע מהבשורה המעציבה, מפטירת בעלה,
- 2 ש"ב הרה"ג הנודע, ווי"ח אי"א, הר"ר שלום שלמה נ"ע.
- 3 אל אלקים הוי' צבאות, דיין אלמנות ואבי יתומים
- 4 הוא ית' ינחמם, בתוך אבלי ציון וירושלים, והוא יתעלה
- 5 יזמין להם פרנסתם בריוח ובכבוד, ויחזק את בריאותה
- 6 לגדל את בתה ת"י לתורה חופה ומעשים טובים מתוך

יוסף יצחק שניאורסאהן

אג"ק מוהריי"צ כרך יד

פרשת אמור

כא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אָמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים
בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא־יִטְמָא
בְּעַמּוּיוֹ: ^בכִּי אִם־לְשֹׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאִמּוֹ
וּלְאִבּוֹ וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאֶחָיו: ^גוְלֹאֲחֹתוֹ
הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ
לָהּ יִטְמָא: ^דלֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוּיוֹ לְהַחֲלוֹ: ^ה
כְּתִיב לֹא־יִקְרָחַה קָרִי לֹא־יִקְרָחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם
וּפָתַת זָקָנָם לֹא יִגְלַחוּ וּבְכַשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ
שְׂרָמַת: ^וקֹדְשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יַחֲלוּ
שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשִּׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם
הֵם מִקְרִיבִים וְהָיוּ קֹדֶשׁ: ^זוְאִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה
לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ
כִּי־קֹדֶשׁ הוּא לֵאלֹהֵיו: ^חוְקִדְשָׁתוֹ כִּי־אֶת־לֶחֶם
אֱלֹהִיד הוּא מִקְרִיב קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קֹדֶשׁ
אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם: ^טוְכַת אִישׁ כְּהֵן כִּי תַחַל
לְזִנוּת אֶת־אִבִּיתָהּ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ^י
וְתַכְּהֶן תִּגְדֹּל מֵאֲחָיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֹאשׁוֹ |
שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלָּא אֶת־יָדָיו לְלִבֹּשׁ אֶת־
הַבְּגָדִים אֶת־רֹאשׁוֹ לֹא יַפְרֹעַ וּבִגְדָיו לֹא יַפְרֹם:
^{יא}וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מוֹת לֹא יָבֹא לְאִבּוֹ וּלְאִמּוֹ לֹא
יִטְמָא: ^{יב}וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלִיל אֶת
מִקְדָּשׁ אֱלֹהָיו כִּי גֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו
אֲנִי יְהוָה: ^{יג}(יִשְׂרָאֵל) וְהוּא אִשָּׁה בְּבִתּוּלָה יִקַּח:
^{יד}וְאִלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אִלָּה לֹא יִקַּח
כִּי אִם־בְּתוּלָה מַעֲמִיו יִקַּח אִשָּׁה: ^{טו}וְלֹא־יַחֲלִיל

זֶרַעו בְּעַמּוּיוֹ כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשׁוֹ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2)קוטר שיחות זכ"ז ע' 165

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתָּ - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים (רש"י)

"לְהַזְהִיר" הוּא גַם לְשׁוֹן זֶהר וְאוֹר, וּמִכָּאן הוֹרָאָה
שֶׁכָּאֲשֶׁר הַגְּדוּלִים מְשַׁפְּעִים עַל הַקְּטָנִים, צְרִיכִים הֵם לַעֲשׂוֹת
זֹאת בְּאֶפֶן שֶׁל 'זְמִין' - מִקְרָבָתָּהּ דְּרָף שֶׁל זֶהר וְאוֹר. וּלְמַעַט
בְּהַשְׁפָּעָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל 'שְׂמַאל' - דּוּחָהּ, עַל פִּי זֶה יִמְתַּק לְשׁוֹן

הַפְּסוּק "אָמַר.. וְאָמַרְתָּ" וְלֹא "דִּבֶּר", כִּי 'דְּבוּר' הוּא לְשׁוֹן
קִשָּׁה, מֵה־שְׂאִי־כֵן אֲמִידָה הִיא לְשׁוֹן רַבָּה.

שְׁנֵי ^{טו}וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{יז}דִּבֶּר אֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרַעְךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה
בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרֵב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהֵיו: ^{יח}כִּי
כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרֵב אִישׁ עוֹר אוֹ
פֶּפֶחַ אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעַ: ^{יט}אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יִהְיֶה
בּוֹ שִׁבְר רִגֵּל אוֹ שִׁבְר יָד: ^כאוֹ־גִבֵּן אוֹ־דָק אוֹ
תְּבַלֵּל בְּעֵינָיו אוֹ גֶּרֶב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אֲשָׁד:
^{כא}כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא
יֵגֵשׁ לְהַקְרִיב אֶת־אִשִּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֶת לֶחֶם
אֱלֹהֵיו לֹא יֵגֵשׁ לְהַקְרִיב: ^{כב}לֶחֶם אֱלֹהֵיו מִקְדָּשִׁי
הַקְּדָשִׁים וּמִן־הַקְּדָשִׁים יֹאכֵל: ^{כג}אֵךְ אֶל־
הַפְּרִכָּת לֹא יָבֹא וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵגֵשׁ כִּי־מוֹם
בּוֹ וְלֹא יַחֲלִיל אֶת־מִקְדָּשִׁי כִּי אֲנִי יְהוָה
מִקְדָּשָׁם: ^{כד}וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וְאֶל־כָּל־בָּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{כה}**כב** וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{כו}דִּבֶּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וַיֹּצִרוּ מִקְדָּשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחֲלוּ אֶת־שֵׁם
קֹדְשִׁי אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי אֲנִי יְהוָה: ^{כז}אָמַר
אֲלֵהֶם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּל־אִישׁ | אֲשֶׁר־יִקְרֵב מִכָּל־
זֶרַעְכֶם אֶל־הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדָּשׁוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְיְהוָה וּמִמָּאֲתוֹ עָלָיו וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מִלִּפְנֵי אֲנִי יְהוָה: ^{כח}אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא
צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֹאכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר
וְהִנָּגַע בְּכָל־טְמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תִּצָּא
מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע: ^{כט}אוֹ־אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל־
שְׂרֵץ אֲשֶׁר יִטְמָא־לּוֹ אוֹ בְּאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא־לּוֹ
לְכָל טְמֵאָתוֹ: ^לנֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעֶבּוּ וּמִמָּאָה
עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכֵל מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי אִם־רִחֵן
בְּשָׂרָה בְּמִיּוֹם: ^{לא}וְכֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחֵר יֹאכֵל
מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא: ^{לב}נִבְלָה וּטְרֵפָה לֹא

שָׂרוּעַ וְקָלוּט נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְגֵדֶר לֹא יִרְצֶה: ^א וּמַעֲוֹד וְכַתוּת וְנִתּוּק וְכָרוֹת לֹא תִקְרִיבוּ לַיהוָה וּבִארְצֵכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ^ב וּמִיַּד בֶּן־נָכָר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכֹּל־אֵלֶּה כִּי מִשְׁחַתֶּם בָּהֶם מוֹם כָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם: ^ג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ד שׁוּר אוֹכֶשֶׁב אוֹזְעוּ כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלָאָה יִרְצֶה לְקַרְבַּן אִשָּׁה לַיהוָה: ^ה וְשׁוּר אוֹזְעָה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנָיו לֹא תִשְׁחַטּוּ בַּיּוֹם אֶחָד: ^ו וְכִי־תִזְבְּחוּ זִבְח־תּוֹדָה לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ: ^ז בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר אֲנִי יְהוָה: ^ח וּשְׁמֵרַתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: ^ט וְלֹא תַחֲלִלּוּ אֶת־שֵׁם קֹדֶשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹדָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשְׁכֶם: ^י הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לַהֲיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי

יהוה: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ב ע' 679)

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאַמְרַתְּ אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאַמְרַתְּ - לַהֲזָהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים (רש"י)

בג' מקומות באה התורה להזהיר גדולים (בדעה) על קטנים (בדעה): דם - אף שהיו בני ישראל שטופים בדם לאכלו, אל יאמר מה תועיל השתדלותי בחנוך טוב, כיון שמשקע בתאוות לבו. שקצים - אף שהאזכרם עושה זאת רק להכעיס, כי גם נפש קצה בהם, ולכאורה מה תקנה יש בדבור אליו. טמאת כהנים - ענין השמאה והטהרה הוא דבר שאי אפשר להסבירו בשכל, ואם כן יאמר המתחנך איך יוכל להסביר ענין זה? לכן הזהירה התורה שאל נאמר נואש, וכל אחד מִיִּשְׂרָאֵל, יהיה מי שיהיה, מזהרים עליו להשתדל בכל האפשרי להעמידו על דעת האמת ולעורר נקדת הטהרה אשר בו.

רביעי **כג** * וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^א דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמְרַתְּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי: ^ב שִׁשְׁתַּת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבַּת שַׁבְתוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶה

יֹאכֵל לְטִמְאָה־בָּהּ אֲנִי יְהוָה: ^ג וּשְׁמֵרוּ אֶת־מִשְׁמֶרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלֵיו חֲטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי יַחֲלִלְהוּ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: ^ד וְכַל־זֶר לֹא־יֹאכֵל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב בָּהֶן וְשֹׁכֵר לֹא־יֹאכֵל קֹדֶשׁ: ^ה וְכִהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן בַּסֶּפֶל הוּא יֹאכֵל בּוֹ וַיֵּלֶד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: ^ו וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בְּתוּמַת הַקִּדְּשִׁים לֹא תֹאכֵל: ^ז וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אִין לָהּ וְשִׁבָּה אֶל־בֵּית אָבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹאכֵל וְכַל־זֶר לֹא־יֹאכֵל בּוֹ: ^ח וְאִישׁ כִּי־יֹאכֵל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ: ^ט וְלֹא יַחֲלִלּוּ אֶת־קֹדֶשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר־יִרְמּוּ לַיהוָה: ^י וְהִשְׂיֵאוּ אוֹתָם עֹן אֲשֶׁמָּה בְּאָכְלָם אֶת־קֹדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ב ע' 151)

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאַמְרַתְּ אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאַמְרַתְּ - לַהֲזָהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים (רש"י)

"להזהיר" הוא גם לשון זהר ואור, ללמדנו שפאשור משפיעים הגדולים על הקטנים, נוספים תוספות של זהר ואור בגדולים עצמם.

שלישי ^א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמְרַתְּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־גִּדְרֵיהֶם וְלְכָל־גִּדְבוֹתָם אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲלֹת: ^ג לְרִצְוֹנְכֶם תָּמִים זָכָר בַּבֹּקֶר בַּשָּׁבָיִם וּבָעֵינִים: ^ד כָּל אֲשֶׁר־בוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי־לֹא לְרִצּוֹן יְהוָה לָכֶם: ^ה וְאִישׁ כִּי־יִקְרִיב זִבְח־שְׁלָמִים לַיהוָה לְפֶלֶא־גִּדֵּר אוֹ לְגִדְבָה בַּבֹּקֶר אוֹ בַצָּאֵן תָּמִים יְהִי לְרִצּוֹן כָּל־מוֹם לֹא יְהִי־בוֹ: ^ו עֹרֹת אוֹ שְׂבֹר אוֹ־חֲרוֹץ אוֹ־יַפְלֹת אוֹ גֵרֶב אוֹ יִלְפֹת לֹא־תִקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיהוָה וְאִשָּׁה לֹא־תִתְּנֵה מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה: ^ז וְשׁוּר וְשָׂה

לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבַּת הוּא לַיהוָה בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם: פ - אֱלֹה מוֹעֲדֵי יְהוָה מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: ה בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֲדָשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים פֶּסַח לַיהוָה: ו בַּחֲמִישֶׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ: ז בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן מְקַרְאֵי-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ח וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי מְקַרְאֵי-קֹדֶשׁ כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: פ וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: י דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-תֵבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְקִצְרֹתֶם אֶת-קִצְרֶיהָ וְהִבַּאתֶם אֶת-עֹמֶר רִאשִׁית קִצְרֵיכֶם אֶל-הַכֹּהֵן: יא וְהֵנִיף אֶת-הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת יִנִּיפֻנוּ הַכֹּהֵן: יב וַעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הַנִּיפֹכָם אֶת-הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תִּמְיִם בֶּן-שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה לַיהוָה: יג וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן אִשָּׁה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ כְּתִיב וּנְסַכָּה קִרִי וְנִסְכּוֹ יֵין רְבִיעִית הַחֵיץ: יד וְלֶחֶם וְקִלִי וְכִרְמָל לֹא תֹאכְלוּ עַד-עֵצָם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבִּיאְכֶם אֶת-קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם: טו וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הִבִּיאְכֶם אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תַּהֲיִינָה: טז עַד מַמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׂבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה: יז מִמוֹשְׁבֵיכֶם תֵּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֶלֶת תַּהֲיִינָה חֶמֶן תִּאֲפִינָה בִּכּוּרִים לַיהוָה: יח וְהִקְרַבְתֶּם עַל-הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כֶּבֶשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר בֶּן-בָּקָר אֶחָד וְאֵילִם שְׁנָיִם יִהְיוּ עֹלָה לַיהוָה וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם אִשָּׁה רִיחַ-נִיחֹחַ לַיהוָה: יט וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי

כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לִזְבֹּחַ שְׁלָמִים: כ וְהֵנִיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַכִּפָּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה עַל-שְׁנֵי כֶבֶשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לִכְהֵן: כא וְקִרְאתֶם בַּעֲצֵם א הַיּוֹם הַזֶּה מְקַרְאֵי-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֶקֶת עוֹלָם בְּכָל-מוֹשְׁבֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם: כב וּבְקִצְרֹכֶם אֶת-קִצְרֵי אֲרֻצְכֶם לֹא-תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ בְּקִצְרוֹ וְלָקַט קִצְרוֹ לֹא תִלְקֹט לְעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקטרישיחות ח"ב ע' 72)

איש איש מבית ישראל . . . אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם (כב, יח)
איש איש - לרבות את הגויים, שנודרים נדרים ונדבות בישראל (רש"י פס' ה')

בנוגע לבנין בית המקדש, ההלכה היא שאסור לשמח גויים בבניית הבית, ואף לא בתרומות לבניית הבית, והספקה לכך, בית המקדש נועד לשם השקצת השכינה בבני ישראל בלבד, ואין לגויים חלק בזה. מה שאין-כן בנוגע להקרבת קרבנות, יכולים כל הגויים להשתתף ולהביא קרבנות, וטעם הדבר, המזבח - שעליו מקריבים את הקרבנות - נקבע מקומו ועומד מתחלת בריאת העולם, כמו שאמרו חז"ל ששם נברא אדם הראשון והקריב שם קרבנות, קרבנותיהם של קין והבל היו שם, וגם נח כשיצא מהתבה הקריב שם. לכן גם שאר אמות העולם צאצאיהם של אדם ונח, יכולים להקריב שם קרבנות.

חמישי כ וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: כא דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּאַחֲד לַחֲדָשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זְכֹרֹן תְּרוּעָה מְקַרְאֵי-קֹדֶשׁ: כב כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה: ס כ וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: כג אַךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפָּרִים הוּא מְקַרְאֵי-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וַעֲנִיתֶם אֶת-נַפְשֵׁיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה: כד וְכָל-מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כִּפָּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כה כִּי כָל-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא-תַעֲנֶה

עץ-עבת וערבי-נחל ושמחתם לפני יהוה
אלהיכם שבעת ימים: ^{מא} וחגתם אתו חג ליהוה
שבעת ימים בשנה חקת עולם לדורתיכם בחדש
השביעי תחגו אתו: ^{מב} בפסח תשבו שבעת
ימים פל-האזרח בִּישְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בפסח: ^{מג} למען
ידעו דורתיכם כי בפסח הושבתי את-בני
ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני יהוה
אלהיכם: ^{מד} וידבר משה את-מעדי יהוה אל-בני
ישראל: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 82)

וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם, כל
מלאכת עבודה לא תעשו (כג, כא)
בכל חג יש את המצוה המיוחדת לו, רק בחג השבועות
אין שום מצוה מיוחדת. וטעם הדבר, בכל חג יש בטוי לקשר
מסגים בין הקב"ה ובני ישראל, ואת הקשר הזה מבטאים
במצוה מסוימת. חג השבועות מבטא את עצם הקשר בין
הקב"ה לבני ישראל - בחירתו של הקב"ה בבני ישראל, ואת
עצם הבחירה בבני ישראל אי אפשר לבטא ולצייר זאת בשום
מצוה מגדלת. לכן בחג השבועות אין מצוה מיוחדת.

שביעי **כד** א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^א צו
את-בני ישראל ויקחו אליך שמן זית נדף פתית
למאור להעלות נר תמיד: ^ב מחוץ לפרכת העדות
באהל מועד יערוף אתו אהרן מערב עד-בקר
לפני יהוה תמיד חקת עולם לדורתיכם: ^ג על
המנורה המדורה יערוף את-הנרות לפני יהוה
תמיד: ^ד ולקחת סלת ואפית אותה שתים
עשרה חלות שני עשרונים יהיה החלה האחת:
ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת על
השלחן המדור לפני יהוה: ^ה ונתת עליה מערכת
לבנה זפה והיתה לחם לאופרה אשה ליהוה:
^ו ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יהוה
תמיד מאת בני-ישראל ברית עולם: ^ז והיתה
לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש כפי קדש
קדשים הוא לו מאשי יהוה חק-עולם: ^ח ויצא
בן-אשה ישראלי וְהוּא בן-איש מצרי בתוך

בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה: ^ט וכל-הנפש
אשר תעשה פל-מלאכה בעצם היום הזה
והאבדתי את-הנפש ההוא מקרב עמיה:
^{יא} פל-מלאכה לא תעשו חקת עולם לדורתיכם
בכל משבתיכם: ^{יב} שבת שבתון הוא לכם
ועניתם את-נפשותיכם בתשעה לחדש בערב
מערב עד-ערב תשבתו שבתכם: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התנועותיות תשמ"ט ח"ב ע'

364)

ונקדשתי בתוך בני ישראל (כב, לב)

מסר עצמך וקדש שמי (רש"י)

על הפסוק "מגיד דבריו לנעקב חקיו ומשפטיו לישראל"
אומרים חז"ל "מה שהוא עושה, אומר לישראל לעשות",
דהיינו שהקב"ה מקים בעצמו את המצוות שמצוה על
ישראל לעשות. כמו כן מצונו בענינו, במצוות 'מסירת נפש':
כאשר משקים אשה סוטה, מוחקים את שמו של הקב"ה
במים. הקב"ה - בביכול - מוסר את נפשו, כדי להשפין
שלוש בין איש לאשה בבני ישראל.

ששי ^א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^ב דבר
אל-בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום
לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים
ליהוה: ^ג ביום הראשון מקרא-קדש פל-
מלאכת עבודה לא תעשו: ^ד שבעת ימים
תקריבו אשה ליהוה ביום השמיני מקרא-קדש
יהיה לכם והקרבתם אשה ליהוה עצרת הוא
פל-מלאכת עבודה לא תעשו: ^ה אלה מועדי
יהוה אשר-תקראו אותם מקראי קדש להקריב
אשה ליהוה עלה ומנחה זבח ונסכים דבר-יום
ביומו: ^ו מלבד שבתת יהוה ומלבד מתנותיכם
ומלבד פלגדריכם ומלבד פלגדריכם אשר
תתנו ליהוה: ^ז אך בחמשה עשר יום לחדש
השביעי באספכם את-תבואת הארץ תחגו
את-חג-יהוה שבעת ימים ביום הראשון שבתון
וביום השמיני שבתון: ^ח ולקחתם לכם ביום
הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף

וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְחַלֵּל, שְׁמֹה דְקָדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלָא מִן
כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין
בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אִמֵּן: אֲמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 163. ע"פ ביאורי
החומש)

וְסִמְכוּ כָּל הַשְּׁמַעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ (כד, יד)
אומרים לו: דַּמָּךְ בְּרַאשְׁךָ, וְאִין אָנוּ נַעֲנְשִׁים בְּמִיתְתְּךָ,
שְׂאֵתָה גְּרַמְתָּ לָךְ (רש"י)

אחד התנאים ההכרחיים לחיוב מיתה הוא ההתנצח -
אין אדם חייב מיתה אלא אם כן התרו בו בשעת החטא,
והודיעו לו ששם יעשה כך יהיה חייב מיתה. במקרה המקלל
לא יכולה להיות התנצח, כי בשעת החטא בני ישראל לא
ידעו את ענשו. ואף על פי כן צוה הקב"ה להמית את
המקלל. לכן דוקא דין "סמיכה" נאמר בנוגע למקלל, לומר
"אין אנו נענשים במיתתך, שאתה גרמת לך" - מאחר ומדבר
במקרה שבו לא הייתה התנצח, ואולי לא הוצאת השעה
המיוחדת לא היה המקלל חייב מיתה.

מפסיר כא ומפכה בהמה ושלמנה ומפה אדם יומת:
כ משפט אחד יהיה לכם כגר באזרח יהיה כי
אני יהוה אלהיכם: וידבר משה אל-בני
ישראל ויוציאו את-המקלל אל-מחוץ למחנה
וירגמו אותו אבן ובני-ישראל עשו כאשר צוה
יהוה את-משה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 166. ע"פ ביאורי
החומש)

הוצא את המקלל . וירגמו אותו כל העדה (כד, יד)
כל העדה - במעמד כל העדה (רש"י)
מצינו בדברי רש"י, שחטאו של המקלל התחיל בכך
שרצה להקים את אהלו בתוך מחנה ישראל, על-אף שהיה
"בן איש מצרי". לכן היה גם ענשו מדה כנגד מדה: הוא
בקש להקים את אהלו שלא בדין בתוך המחנה, ובכך להפוך
לחלק מ"כל העדה" - ועל כך נענש בסקילה מחוץ למחנה,
ובמעמד "כל העדה".

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצְצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶּן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ
הַיִּשְׂרָאֵלִי: וַיִּקָּב בֶּן־הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת־
הַשֵּׁם וַיִּקָּלֵל וַיִּבְיֹאוּ אֹתוֹ אֶל־מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמֹו
שְׁלֹמִית בַּת־דָּבָר לְמַטֵּה־דָן: וַיִּנְיָחֻהוּ בְּמִשְׁמַר
לְפָרֶשׁ לָהֶם עַל־פִּי יְהוָה: פ וַיִּדְבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ה הוצא את־המקלל אל־
מחוץ למחנה וסמכו כל־השְׁמַעִים אֶת־יְדֵיהֶם
עַל־רֹאשׁוֹ וַרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה: ו ואל-בני
ישראל תדבר לאמר איש איש כִּי־יִקָּלֵל אֱלֹהֵיו
וְנָשָׂא חֲטָאוֹ: ו וקב שם־יהוה מות ימות רגום
וירגמו־ו כל־העדה כגר באזרח בנקבו שם
יומת: ח וְאִישׁ כִּי יִפֶּה כָּל־נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוּמָת:
י ומפה נפש־בהמה ושלמנה נפש תחת נפש:
י וְאִישׁ כִּי־יִתֵּן מוֹם בְּעַמּוּתוֹ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה בֶּן
יַעֲקֹב לוֹ: כ שָׁבַר תַּחַת שָׁבַר עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן
תַּחַת שֵׁן כְּאֲשֶׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם בֶּן יִגְתֵּן בּוֹ:
כא ומפה בהמה ושלמנה ומפה אדם יומת:
כב מִשְׁפָּט אַחֵר יִהְיֶה לָכֶם כְּגֵר בְּאֶזְרַח יְהוָה כִּי
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כ וידבר משה אל-בני
ישראל ויוציאו את־המקלל אל־מחוץ למחנה
וירגמו אותו אבן ובני־ישראל עשו כאשר צוה
יהוה את־משה: פפפ

קכ"ד פסוקים, עזרא"ל סימן.

חצי קריש

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אֲמֵן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא כְרֻעֹתָהּ
וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ.
אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֵגְלָא
וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אִמֵּן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְכַרְךָ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי
עָלְמֵיָא. יתברך: יהא שְׁמֹה רַבָּא מְכַרְךָ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא.
וַיִּתְבָּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר,

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה

עטרת מרים

שי למורא

בהיכל ובקדש הקדשים. (יח) פֶּאֶרִי פְּשָׁתִים, מנגיעות עשויות מפשתן. ונקראו "פֶּאֶרִי" על שם הכתוב "ומנגיעות תעשה להם לכבוד ולתפארת" (שמות כח, מ), ונאמר "פֶּאֶרִי המנגיעות" (שמות לט, כח). לֹא יִחַגְרוּ בִּיזָע, לא יחגרו את האבנט במקום שמויעים. לא למטה מפותניהם ולא למעלה

מאציליהם, אלא כנגד אצילי ידיהם (כנגד המרפק). (יט) אֶל הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל הָעָם, כשיצאו אל עזרת ישראל ששם מקום עמידת העם. ופֶּשְׁטוֹ אֶת בְּגָדֵיהֶם וְגו', כמו שכתוב בתורה "ופשט את בגדי הקדש אשר לבש כבואו אל הקדש והניחם שם" (ויקרא מו, כג). וְלִבְשׁוּ בְּגָדִים אַחֲרֵים, וילבשו בגדי חל. וְלֹא יִקְדְּשׁוּ אֶת הָעָם בְּבִגְדֵיהֶם, כדי שלא יתעורבו עם העם בבגדי ההנהגה הקדושים ויבדלו ממאה מנגיעה בבגדי העם. שאין בגדי חל טהורים אצל בגדי הקדש. (כ) וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלְחוּ, שלא יגלחו להעביר את כל השער. ופרע לא ישלחו, שלא ירבו לגדל שער, (יותר משלשים יום). כְּסוּם יִכְסְמוּ אֶת רֹאשֵׁיהֶם, כמו הכסמה שסדורה בשבלת, ראשו של זה צד עקרו של זה, (וזה מדרג בכהנים גדולים). (כא) כָּל בִּתְּחָן בֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל בֵּין כֹּהֵן הַדְּיוֹט. (כב) וְאַלְמֶנָה וְגו', כהנים גדולים אסורים גם באלמנה, ונושאים רק בתולות. והאלמנה אשר תהיה אלמנה, אלמנה שתהיה רק אלמנה, אבל לא שתהיה חלוצה שמת בעלה בלא בנים וחלוצה נעל של אחי המת. ואף שאסור זה הוא מדרבנן, רמזה יחזקאל, שאסורה גם לכהן הדיוט. מִכֶּפֶן יִקְחוּ, מקצת בנים מתרים באלמנה, דהינו כהן הדיוט. (כג) וְאֵת עַמִּי יוֹרֵוּ, הכהנים ילמדו את העם, להבדיל בין קדש לחל וגו'. (כד) בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטֶהוּ, הם ישפוטו לפי משפטי התורה, ולא לפי אמונת דעתם. וְאֵת תּוֹרוֹתַי וְגו', התורות והחקים בדבר הקדוּת של המועדים והשבתות. (כו) וְאַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ,

הַחֲצֵר הַפְּנִימִית וְבֵיתָהּ וּבְהִיכָל כְּבִית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים: יח פֶּאֶרִי מנגיעות פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנָסֵי פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל־מִתְנֵיהֶם לֹא יִחַגְרוּ בִּיזָע בְּמָקוֹם שְׁמוּיעִין: יט וְכִצְאָתָם הַבְּהִימִים, מהעזרה שלהם אֶל־הַחֲצֵר אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעָם וְהִיא עֶזְרַת אֲנָשִׁים, ופֶּשְׁטוֹ אֶת־בְּגָדֵיהֶם כְּגִדֵּי כְּהוֹנָה אֲשֶׁר־הִמָּה מִשְׁרָתָם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַּת הַקֹּדֶשׁ הָעוֹמְדִים בְּמַחֲתִית הָהָר וּמַעַל וּלְבָשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּגָדִים אַחֲרֵים כְּגִדֵּי חוֹל וְלֹא־יִקְדְּשׁוּ אֶת־הָעָם אֶת בְּגָדֵיהֶם בְּבִגְדֵיהֶם שֶׁל הַכֹּהֲנִים, כְּחֻשְׁבָּם אִם יַעֲזִיבוּ בֵּין בְּנֵי הָעָם כֹּאֲלוֹ הֵם קֹדְשִׁים כְּמוֹ הַכֹּהֲנִים: כ וְרֹאשָׁם שַׁעַר רֹאשָׁם לֹא יִגְלְחוּ לְהַעֲבִיר אֶת כָּל הַשַּׁעַר וּפְרַע לֹא יִשְׁלָחוּ גִדּוֹל שַׁעַר לֹא יִרְבוּ כְּסוּם יִכְסְמוּ אֶת־רֹאשֵׁיהֶם יִשּׁוּ אֶת הַגְּלוֹחַ וְלֹא יִגְלְחוּ מִכָּל וְכָל וְלֹא יִשְׁלָחוּ פְרַע: כא וְיִין לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־כֹּהֵן בֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל בֵּין כֹּהֵן הַדְּיוֹט, כְּבֹאֵם אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הוּא הַבִּיכָל: כב וְאַלְמֶנָה וְגִירוּשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם הַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים לְנָשִׁים כִּי אִם־בְּתוּלַת מִזְרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהַאֲלֶמְנָה אֲשֶׁר־תִּהְיֶה אֶלְמֶנָה מִכֶּפֶן וְהִיא בַת כֹּהֵן, וְגַם בַּעֲלָהּ הִרְאִשׁוּהָ הִיא כֹּהֵן אוֹ יִקְחוּ: כג וְאֵת־עַמִּי יוֹרֵוּ וְלִמְדוּ הַכֹּהֲנִים לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל וּבִין־טָמֵא לְטָהוֹר וְיִדְעוּם: כד וְעַל־רִיב הָמָּה וְהָעָם יַעֲמְדוּ לְמִשְׁפָּט לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטֶהוּ כִּי הַכֹּהֲנִים יִהְיוּ בַּסִּנְהֶדְרִין לְדוֹן דִּינֵי מִמּוֹנוֹת וּנְפֻשׁוֹת בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה וְאֵת־תּוֹרֹתַי וְאֵת־חֻקֵּי הַתּוֹרָה וְהַזִּמּוּתִים בְּכָל־מוֹעֲדֵי ה' בְּדֶבֶר הַקְּדוּבוֹת יִשְׁמְרוּ הֵם לַעֲשׂוֹתָם וְאֵת־שְׁבֻתוֹתַי יִקְדְּשׁוּ בְּדֶבֶר הַקְּדוּבוֹת הַבָּאִים חוּבָה לָיוֹ: כה וְאַל־מֵת אָדָם לֹא יָבֹא לְטָמְאָהּ כִּי אִם־לְאָב כִּי אִם־לְאָב וְלֹאֵם וְלֹבֵן וְלִבָּת לֹאֵח וְלֹאֲחֹת אֲשֶׁר־לֹא־הִיָּתָה לֹאֵשׁ וְיִמָּאֹו: כו וְאַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ אַחֲרֵי פְרִישָׁתוֹ מִן הַמֵּת שְׂבַעַת יָמִים יִסְפְּרוּלוֹ אַחֲרֵי הַכֹּהֲנִים וְהָיוּ מִמֶּנּוּ

צֹמֵר בְּשָׂרָתָם בְּשַׁעֲרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית וְבֵיתָהּ: יח פֶּאֶרִי פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנָסֵי פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל־מִתְנֵיהֶם לֹא יִחַגְרוּ בִּיזָע: יט וְכִצְאָתָם אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעָם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַּת הַקֹּדֶשׁ וְלִבְשׁוּ בְּגָדִים אַחֲרֵים וְלֹא־יִקְדְּשׁוּ אֶת־הָעָם בְּבִגְדֵיהֶם: כ וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלְחוּ וּפְרַע לֹא יִשְׁלָחוּ כְּסוּם יִכְסְמוּ אֶת־רֹאשֵׁיהֶם: כא וְיִין לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־כֹּהֵן בְּבֹאֵם אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית: כב וְאַלְמֶנָה וְגִירוּשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם־בְּתוּלַת מִזְרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהַאֲלֶמְנָה אֲשֶׁר־תִּהְיֶה אֶלְמֶנָה מִכֶּפֶן יִקְחוּ הָאֲלֶמְנָה מִכֶּפֶן יִקְחוּ: כג וְאֵת־עַמִּי יוֹרֵוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל וּבִין־טָמֵא לְטָהוֹר וְיִדְעוּם: כד וְעַל־רִיב הָמָּה יַעֲמְדוּ לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטֶהוּ וְאֵת־תּוֹרֹתַי וְאֵת־חֻקֵּי בְּכָל־מוֹעֲדֵי יִשְׁמְרוּ וְאֵת־שְׁבֻתוֹתַי יִקְדְּשׁוּ: כה וְאַל־מֵת אָדָם לֹא יָבֹא לְטָמְאָהּ כִּי אִם־לְאָב וְלֹאֵם וְלֹבֵן וְלִבָּת לֹאֵח וְלֹאֲחֹת אֲשֶׁר־לֹא־הִיָּתָה לֹאֵשׁ וְיִמָּאֹו: כו וְאַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ שְׂבַעַת יָמִים יִסְפְּרוּלוֹ:

שבעה ימים: כו וביום פאו אל־הקדש בתחלת בואה הבתן להתחנך בעבודה אל־החצר הפנימית היא עזרת כהנים אשר שם המזבח לשרת בקדש לקריב חטאתו עשירות האופה שהיו הכהנים מקריבים ביום החנוך שלהם נאם אדני יהוה: כח והיתה להם הכהונה לנחלה אני נחלתם

מותר קרנני יהיה נחלתם, ואחזה חלק ונחלה לא־תתנו להם בישראל כי אני אחזתם: כט שירי המנחה והחטאת והאשם הקה ואכלום וכל־חרם כל הקדשות בישראל להם יהיה: ל וראשית כל ראשית הנו ומתנות ותרומה ותרומת מעשר בפני כל בבורים וכל־תרומת כל בבורים ותרומות בולן בין דגן בין תירוש ויצהר מכל תרומותיכם מכל הדברים שאתם חבים להפריש מהם תרומה לכהנים יהיה וראשית עריסותיכם חלה תתנו לפהן להניח ברכה אל־ביתך: לא לפי שהתרה להם מליקת חטאת העוף שהיא נבלה ומרפה, לכן אני מוזהר פי כל־נבלה ומרפה מן־העוף ומן־הבהמה לא יאכלו הכהנים:

אחרי שיפירש מן המות. כו) וביום בואו אל הקדש, כל כהן שבא תחלה אל הקדש להתחנך לעבודה. יקריב חטאתו, זו עשירות האופה שצריך להקריב, כמו שכתוב "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו, עשירות האופה כלת מנחה תמיד, מחציתה בבקר ומחציתה בערב" (ויקרא ויג).

והיתה להם לנחלה, הכהנה תהיה להם לנחלה. אני נחלתם, כלומר, מותר הקרבנות יהיה נחלתם. כט) המנחה וגו', כלומר, שירי המנחה וכו', וכל חרם, וכל הקדשות שמייעדים לכהנים. ל) כל בבורי כל, אלו הבבירים. וכל תרומת כל וגו', וכל תרומה מכל מין שחביב בתרומה. וראשית עריסותיכם, חלק ראשון מעשה (מבצק), לפני שתאכלו ממנה, תפרישו חלה לבתן. להניח ברכה אל ביתך, כל זה יהיה להשרות ברכה בביתך, ולא יחסר לך, אלא עוד יוסיף. לא) לא יאכלו הכהנים, לפי שהתרה להם מליקת חטאת העוף, שהיא נבלה ומרפה, הצריך להזהירם על שאר נבלות ומרפות.

כו וביום פאו אל־הקדש אל־החצר הפנימית לשרת בקדש יקריב חטאתו נאם אדני יהוה: כח והיתה להם לנחלה אני נחלתם ואחזה לא־תתנו להם בישראל אני אחזתם: כט המנחה והחטאת והאשם הקה ואכלום וכל־חרם בישראל להם יהיה: ל וראשית כל־בבורי כל וכל־תרומת כל מפל תרומותיכם לכהנים יהיה וראשית עריסותיכם תתנו לפהן להניח ברכה אל־ביתך: לא כל־נבלה ומרפה מן־העוף ומן־הבהמה לא יאכלו הכהנים:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברייך, ודבר אחד מדברייך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה: שמחנו, יי אלהינו, באלהיו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד

אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד:
ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

הַסִּפְרָת לךְ שֶׁבַע שַׁבָּתֹת שָׁנִים שֶׁבַע שָׁנִים
שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לךְ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבָּתֹת הַשָּׁנִים
תִּשְׁעֵי וָאַרְבָּעִים שָׁנָה: «וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים
תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל־אַרְצְכֶם: וְקִדְשְׁתֶּם אֶת
שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְצָן
לְכָל־יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבָּתֶם אִישׁ
אֶל־אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תֵּשְׁבוּ: » יוֹבֵל
הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרְעוּ
וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־גִּזְרֶיהָ:
כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן־הַשָּׂדֶה
תֹּאכְלוּ אֶת־תְּבוּאַתָּהּ: » בְּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֶּה
תֵּשְׁבוּ אִישׁ אֶל־אַחֲזָתוֹ:

קריאת התורה למנחת שבת-קודש
כה « וידבר יהוה אל־משה בהר סיני לאמר:
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן לָכֶם וְשַׁבְתֶּה הָאָרֶץ
שַׁבָּת לַיהוָה: » שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךְ וּשְׁשׁ שָׁנִים
תִּזְמַר פְּרִמֶּךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־תְּבוּאַתָּהּ: (לוי' ד' וּבִשְׁנָה
הַשְּׁבִיעִת שַׁבָּת שַׁבְתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיהוָה
שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וּכְרִמְךָ לֹא תִזְמַר: » אֵת סְפִיחַ
קִצִּירְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת־עֵנְבֵי גִזְרְךָ לֹא תִבְצֹר
שְׁנַת שַׁבְתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ: וְהִיטָה שַׁבָּת הָאָרֶץ
לָכֶם לֶאֱכֹלָה לָךְ וּלְעַבְדְּךָ וְלִאֲמָתְךָ וּלְשִׁכְרֶיךָ
וּלְתוֹשֵׁבְךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ: וּלְבַהֲמֹתֶיךָ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר
בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָל־תְּבוּאַתָּה לֶאֱכֹל: » (ישע'אל)

המשך מעמוד רא

יתחיל מעתה לאמר תהלים בכל יום שיעור תהלים כפי שנחלק לימי החדש באופן שיגמור התהלים
כולו במשך החדש, וגם ללמוד בכל יום פרשה חומש ובמשך השבוע לגמור הסדרה, וגם ליטול חלק
בשיעורים ברבים בבית הכנסת, באלו השיעורים אשר יש לו המשכה אליהם, וזוגתו תחיי תתן לצדקה
לקופת רבי מאיר בעל הנס - רמבע"ן - קודם הדלקת נרות בכל ערב ש"ק וערב יום טוב.

אקוה לשמוע בשורות טובות מהם, ומצו"פ השיחה ללי"ג בעומר שנדפסה לא כבר, וילמדה
ויתעמק בה.

בברכת רפואה קרובה.

פרק ד משנה ו

רבי יוסי אומר: כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות. וכל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבריות:

נקודות משיחות קודש

לכן, כאשר יהודי משתדל שהתורה תהיה מכובדת בעיני כולם, גם בעיני הבריות (אומות העולם), הבריות מכבדות "את גופו".

(שיחות קודש תשל"ח - מוצ"ש פרשת קורח)

דברי המשנה צריכים עיון: אצל יהודי הנשמה היא העיקר והגוף רק טפל אליה⁶. לפי זה, כאשר המשנה עוסקת בכבוד האדם ("מכובד על הבריות"), היה עליה להדגיש את הנשמה ולא את הגוף??!

זאת ועוד: הביטוי "בריות" מתאים למי שאין להם שום מעלה (לא מצד שכלם ולא מצד מידותיהם) והם בבחינת "בריות בעלמא"⁷, דהיינו שמעלתם היחידה היא שנבראו על-ידי הקב"ה. נשאלת אפוא השאלה - מהו השבח להיות מכובד על-ידי "בריות" נחותות שכאלה?

ההסבר הוא: כבוד התורה (שהיא חכמתו של הקב"ה) הוא דבר המתחייב בפשטות (גם ללא הנמקות והבטחות). אולם לעיתים עשויה השמירה על כבוד התורה להיות כרוכה בקשיים שמציבים חיי הגוף. שכן, בהיות בני ישראל נתונים בגלות כ"כבשה אחת בין שבעים זאבים"⁸, יתכן שהקפדה יתירה על עניינים הקשורים לכבוד התורה תסב להם קשיים בפרנסה וכיוצא בזה.

אומרת לנו המשנה: כאשר יהודי מכבד את התורה, אזי אפילו ה"בריות" הנחותות ביותר לא זו בלבד שלא יפריעו לו בעניני הגוף הגשמיים, אלא הן אף יסייעו לו בעניני הגוף. ואמנם כך גם רואים בפועל, שכאשר יהודי עומד בתוקף על עקרונותיו בכל הקשור לעניני יהדות - סביבתו רוחשת לו כבוד והערכה, ומתקיים בו "כל המכבד את התורה - 1910 מכובד על הבריות".

(תורת מנחם - התוועדות' תשד"מ, כרך ג, עמ' 1820)

המפרשים¹ ביארו שהכוונה לכבד את 190 התורה ולומדיו. ואולם מכיון שכיבוד ספר-תורה הוא הלכה בשולחן-ערוך² ומסכת אבות באה ללמדנו ענינים שהם "מילי דחסידותא"³, לכן מוכרחים, לכאורה, לפרש את המשנה באופן אחר.

עוד יש לדייק בדברי המשנה - "1910 מכובד" - מהו הדגש על "גופו" דוקא?

להבנת הדברים יש להתבונן בהנהגתו של רבי יוסי עצמו: מסופר במדרש⁴ על "מטרונה" (גבירה מבית המלוכה) שנהגה להציג לרבי יוסי שאלות שונות (כגון, מה הם מעשי הקב"ה לאחר שסיים לברוא את העולם?) ורבי יוסי היה משיב לה על שאלותיה. למרות שיכול היה להמנע מלהשיב לה - ובפרט שהשאלות לא נגעו כלל לאותן מצוות שהיא מחוייבת בהן - עם כל זאת השתדל רבי יוסי לענות על כל שאלותיה, וזאת כדי להעלות את כבוד התורה אף בעיניה של אותה "מטרונה".

לפי זה יש לומר, כי באומרו "כבוד התורה" נתכוון רבי יוסי להסברת התורה באופן כזה שיעלה את קרנה וכבודה בעיני הבריות.

זאת אפוא מלמדנו רבי יוסי כי על-פי מידת חסידות יש לכבד את התורה גם במקום שאינו מחוייב מצד הדין, וכמו במקרה הנ"ל: אשה נוכריה שואלת שאלות על התורה ואין כל חיוב לענות עליהן - אף-על-פי-כן טרח רבי יוסי להשיב עליהן, בכדי שגם אומות העולם ("הבריות") יכבדו את התורה.

זו גם הסיבה שרבי יוסי נקט הלשון "1910 מכובד", שכן לגויים יש שייכות אך ורק לגופו של היהודי (כנאמר בתניא⁵: "הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם"), אך בכל הנוגע לנשמת היהודי - אין לגויים כל קשר ושייכות.

(1) רש"י ורע"ב. (2) אורח-חיים סימן קמו, יורה-דעה סימן רמד. (3) בבא קמא ל, א. (4) לדוגמה ראה בראשית-ריבה ד, ו. שם יז, ז. ועוד. (5) פרק מט. (6) ראה תניא פרק לב. (7) תניא שם. (8) מדרש תנחומא תולדות ה.

לוח זמנים לשבוע פרשת אמור - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמונה"ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:02	5:56	8:42	8:38	9:18	9:15	10:27	10:24	13:12	13:11	19:16	19:20	19:43	19:48	18:59	19:59
חיפה (ק)	5:59	5:53	8:40	8:35	9:17	9:13	10:25	10:23	13:11	13:11	19:20	19:25	19:45	19:50	18:51	20:01
ירושלים (ק)	5:59	5:54	8:40	8:36	9:16	9:13	10:25	10:22	13:10	13:10	19:20	19:24	19:42	19:47	18:44	19:58
תל אביב (ק)	6:01	5:55	8:41	8:37	9:18	9:15	10:26	10:24	13:12	13:12	19:17	19:22	19:45	19:49	18:59	20:00
אבו דאבי (ח)	5:52	5:48	8:31	8:28	9:04	9:02	10:11	10:09	12:53	12:52	18:49	18:52	19:14	19:18	18:31	19:28
אוסטריה, וינה (ק)	5:46	5:36	8:26	8:18	9:18	9:12	10:31	10:27	13:28	13:28	20:00	20:08	20:36	20:46	19:49	21:01
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:56	7:01	8:58	9:00	9:35	9:37	10:30	10:32	12:48	12:47	17:41	17:34	18:09	18:02	17:16	18:13
אוקראינה, אודסה (ק)	5:53	5:43	8:33	8:26	9:22	9:17	10:35	10:31	13:30	13:30	19:58	20:06	20:33	20:42	19:47	20:57
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:21	5:11	8:00	7:53	8:52	8:46	10:05	10:01	13:02	13:02	19:34	19:42	20:10	20:19	19:23	20:35
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:31	5:20	8:10	8:02	9:03	8:57	10:16	10:12	13:13	13:13	19:46	19:54	20:22	20:32	19:35	20:48
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:52	5:41	8:30	8:22	9:26	9:20	10:40	10:36	13:39	13:39	20:16	20:25	20:54	21:05	20:05	21:21
אוקראינה, קייב (ק)	5:44	5:33	8:22	8:13	9:18	9:12	10:32	10:28	13:32	13:32	20:09	20:18	20:47	20:58	19:59	21:15
איטליה, מילאנו (ק)	6:21	6:11	9:01	8:54	9:49	9:44	11:01	10:58	13:56	13:56	20:25	20:32	20:57	21:05	20:11	21:19
אקוודור, קיטו (ח)	6:09	6:08	8:39	8:38	9:08	9:07	10:11	10:10	12:42	12:41	18:15	18:14	18:38	18:37	17:56	18:46
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:25	7:30	9:31	9:32	10:06	10:08	11:03	11:04	13:22	13:21	18:19	18:12	18:45	18:39	17:54	18:50
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:26	8:33	10:24	10:26	11:03	11:05	11:57	11:59	14:13	14:12	18:59	18:51	19:30	19:22	18:35	19:34
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:15	6:07	8:56	8:51	9:38	9:34	10:48	10:45	13:38	13:38	19:54	20:00	20:25	20:31	19:41	20:44
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:02	5:54	8:43	8:38	9:26	9:22	10:37	10:33	13:28	13:28	19:46	19:52	20:17	20:24	19:33	20:37
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:03	5:55	8:44	8:38	9:27	9:22	10:37	10:34	13:28	13:28	19:46	19:53	20:18	20:25	19:34	20:37
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:35	6:27	9:16	9:11	10:01	9:56	11:12	11:09	14:05	14:04	20:25	20:32	20:58	21:05	20:13	21:18
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:44	6:38	9:24	9:20	10:00	9:57	11:08	11:05	13:52	13:52	19:56	20:00	20:22	20:26	19:40	20:37
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:09	6:03	8:50	8:45	9:28	9:24	10:36	10:34	13:23	13:23	19:31	19:36	19:59	20:04	19:17	20:16
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:49	6:44	9:28	9:25	10:02	9:59	11:09	11:07	13:51	13:51	19:49	19:53	20:15	20:18	19:34	20:28
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:57	5:49	8:38	8:32	9:21	9:17	10:32	10:29	13:24	13:24	19:43	19:49	20:15	20:22	19:30	20:35
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	6:27	6:19	9:08	9:02	9:50	9:46	11:01	10:58	13:52	13:52	20:10	20:16	20:41	20:48	19:57	21:00
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:55	5:46	8:36	8:30	9:20	9:15	10:31	10:27	13:23	13:23	19:43	19:49	20:15	20:22	19:30	20:35
בוליביה, לה-פס (ח)	6:43	6:44	9:04	9:04	9:35	9:35	10:35	10:35	13:00	13:00	18:18	18:15	18:41	18:38	17:57	18:48
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:26	6:15	9:04	8:55	10:02	9:55	11:16	11:12	14:16	14:16	20:55	21:05	21:35	21:46	20:45	22:03
בלגיה, בריסל (ק)	6:28	6:16	9:05	8:56	10:02	9:56	11:17	11:12	14:17	14:17	20:54	21:04	21:34	21:44	20:45	22:01
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:25	6:27	8:41	8:41	9:12	9:13	10:11	10:11	12:35	12:34	17:49	17:44	18:09	18:05	17:23	18:15
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	6:12	6:14	8:29	8:29	9:00	9:01	9:59	9:59	12:23	12:22	17:33	17:29	17:58	17:54	17:12	18:03
בריטניה, לונדון (ק)	5:44	5:32	8:21	8:11	9:19	9:13	10:34	10:29	13:35	13:35	20:16	20:26	20:54	21:05	20:07	21:22
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	5:47	5:34	8:22	8:11	9:25	9:18	10:40	10:36	13:44	13:44	20:28	20:39	21:11	21:23	20:22	21:42
גרמניה, ברלין (ק)	5:47	5:35	8:23	8:13	9:24	9:18	10:39	10:34	13:41	13:41	20:24	20:35	21:04	21:16	20:14	21:34
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:12	6:01	8:51	8:42	9:46	9:40	11:00	10:56	13:59	13:59	20:35	20:45	21:14	21:24	20:25	21:41
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:28	6:31	8:42	8:43	9:15	9:16	10:13	10:13	12:35	12:34	17:49	17:44	18:07	18:03	17:20	18:13
הודו, מומבאי (ח)	6:14	6:11	8:52	8:49	9:23	9:21	10:29	10:27	13:08	13:08	18:59	19:01	19:23	19:25	18:43	19:35
הודו, פונה (ח)	6:11	6:07	8:48	8:46	9:20	9:18	10:25	10:24	13:04	13:04	18:54	18:56	19:19	19:21	18:38	19:30
הונגריה, בודפשט (ק)	5:37	5:27	8:17	8:09	9:07	9:02	10:20	10:16	13:17	13:17	19:47	19:56	20:23	20:32	19:36	20:48
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:06	4:58	7:47	7:42	8:31	8:26	9:41	9:38	12:33	12:32	18:51	18:57	19:22	19:29	18:38	19:42
יוון, אתונה (ק)	6:36	6:29	9:17	9:12	9:58	9:54	11:08	11:05	13:57	13:57	20:10	20:16	20:40	20:46	19:57	20:58

לוח זמנים לשבוע פרשת אמור - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה, קישינב (ק)	5:59	5:49	8:39	8:31	9:29	9:24	10:42	10:38	13:38	13:38	20:07	20:15	20:43	20:52	19:56	21:07
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:11	6:07	8:48	8:46	9:20	9:18	10:26	10:24	13:06	13:05	18:57	18:59	19:21	19:23	18:40	19:33
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	7:26	7:34	9:12	9:14	9:54	9:58	10:46	10:48	12:56	12:56	17:26	17:18	17:59	17:52	17:01	18:04
נפאל, קטמנדו (ח)	5:29	5:24	8:09	8:05	8:44	8:41	9:51	9:49	12:34	12:34	18:34	18:38	19:00	19:04	18:19	19:14
סין, בייג'ין (ח)	5:23	5:15	8:03	7:58	8:46	8:41	9:56	9:53	12:46	12:46	19:03	19:09	19:33	19:40	18:48	19:53
סינגפור, סינגפור (ח)	6:58	6:57	9:29	9:28	9:58	9:57	11:01	11:00	13:33	13:32	19:07	19:07	19:30	19:29	18:49	19:38
פולין, ורשא (ק)	5:17	5:05	7:54	7:44	8:54	8:47	10:09	10:04	13:10	13:10	19:52	20:02	20:32	20:44	19:42	21:02
פרו, לימה (ח)	6:14	6:15	8:38	8:38	9:08	9:08	10:09	10:08	12:36	12:35	17:58	17:55	18:21	18:19	17:38	18:28
צרפת, ליון (ק)	6:38	6:28	9:18	9:11	10:06	10:01	11:19	11:15	14:14	14:14	20:40	20:48	21:15	21:24	20:29	21:38
צרפת, פריז (ק)	6:41	6:30	9:20	9:12	10:13	10:07	11:26	11:22	14:24	14:24	20:59	21:08	21:35	21:45	20:47	22:00
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:46	5:45	8:19	8:17	8:48	8:47	9:52	9:51	12:25	12:24	18:02	18:02	18:25	18:25	17:44	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:18	6:09	8:59	8:53	9:45	9:40	10:57	10:53	13:50	13:50	20:16	20:23	20:46	20:54	20:01	21:08
קנדה, מונטריאול (ק)	5:51	5:42	8:32	8:25	9:20	9:15	10:32	10:28	13:27	13:27	19:55	20:03	20:28	20:37	19:42	20:51
קפריסין, לרנקה (ק)	6:01	5:55	8:42	8:38	9:21	9:17	10:30	10:27	13:17	13:17	19:26	19:31	19:54	20:00	19:12	20:11
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	5:30	5:17	8:03	7:50	9:10	9:03	10:26	10:21	13:31	13:31	20:20	20:31	21:04	21:17	20:11	21:37
רוסיה, מוסקבה (ח)	5:00	4:47	7:32	7:17	8:42	8:35	9:59	9:54	13:05	13:05	20:00	20:12	20:42	20:56	19:48	21:16
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	5:15	5:05	7:55	7:47	8:45	8:40	9:58	9:54	12:54	12:54	19:24	19:32	20:00	20:09	19:13	20:24
שווייץ, ציריך (ק)	6:19	6:09	8:59	8:52	9:50	9:44	11:03	10:59	13:59	13:59	20:34	20:42	21:05	21:14	20:18	21:29
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:00	5:57	8:35	8:33	9:06	9:04	10:11	10:09	12:48	12:47	18:33	18:34	18:56	18:58	18:16	19:07

(*) הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"ז סכ"ח - התועדויות תשמ"ז ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קָדֵשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתּוּלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעֲדֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחוּז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׁמִיחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם רעתו לחזור מיד אומר וְתַחַזִּירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל-אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ וּמִכָּל-פּוֹרְעָנוּת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לָחֵן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רֹאִינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפְלִיתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל-פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו **מעין חנה**

אור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל – P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com • www.lahak.org • www.Chasidut.TV

...

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: office@chazak.co.il – www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00782
25/04/2021

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

